Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

OPERA

IOSEPHI IV-
DAEORVM DOCTIS-
SIMI AC DISERTISSIMI, QVÆ
AD NOSTRAM ÆTATEM PERVE-
nerunt omnia, nimirum:

DE ANTIQVITATIBVS IVDAICIS LIBRI XX. QVI-bus Vita Iosephi per ipsum conscripta, est adiecta: De bello Iudaico VII. Contra Apionem II. De imperio rationis, sive de Machabæis I. Antehac in Latinum sermonem translata, & ad exemplum Græci Codicis accurate distincta.

NVNC VERO CHRONOLOGIA AD CAPVT VNIVS-
cuiusque folii, cum ex veterum tum recentiorum scriptorum Commentariis, cumq; scholiis necessariis, recens concinnata.

CVM INDICE LOCVPLETISSIMO.

OMNIA QVAM ABSOLVTISSIME EDITA, ET
a mendis, quibus scatebant plurimis, repurgata

IMPRESSVM FRANCOFVRTI AD MOENVM,

M. D. XCIX.

B. S. B.
MÜNCHEN
V W 13413

AMPLISSIMÆ DIGNITATIS VIRO, DOCTRINA SAPIENTIAQVE ET MVLTO RERVM vsu præstantissimo Dn. ERASMO NEVSTETTERO, cognomento STVRMERO, Præposito Combergensi, Ecclesiarum Bamberg. & Herbipol. Canonico, &c. Equiti Franco, S. P. D.

VM *Fl. Iosephi illa à Sigismundo olim Gelenio, V. Cl. latine edita opera denuo typis hic elegantioribus minoribusq; adornanda curassem; non modo ad nouæ huius editionis laudem interesse putabam, si tuæ, Antistes optime, inscriberem ea reuerendæ amplitudini, sed & fore persuasum mihi erat, vt in nomine tuo firmissimum esset situm ipsis aduersus iniquiores Criticorum calculos præsidium, tantoque venirent amabiliora, etiam quo prodeunt ornatiora. Equidem reuerendam Amplitudinem tuam, honoribus ætateque prouectam, non ignorabam negociis assidue grauioribus distineri, & curis occupari maioribus. Itaque interpellare eam, atque has illi opinione multorum inanes, quasi merces obtrudere primum verebar. Verum vbi reuerend. Amplitudinis tuæ ingenium humanitatemque animo intuerer, ad tuamque multorum annorum in fouendis literarum studiis consuetudinem mentem referrem, nihil metui, à tuo vnus ipse vt patrocinio excluderer, summeque vt liceret obseruantiæ erga te meæ libri recentis*

inscriptione satisfacere, nimirum cum summissæ id erga te affectionis sit argumentum, non animum meum hoc ex munusculo, sed munusculum ex animo meo æstimabis, respecturus scilicet non quid reueren. Amplitudinis tuæ dignitas postulet, sed quid mea possit tenuitas.

Gentis id tuæ proprium est, artium opt. curam suscipere, passimque iacentibus disciplinis opem ferre, & hoc genus munusculorum non aspernando οὐχ ἧττον οἶσθαι φιλάνθρωπον εἶναι, *secundum Artaxerxem Persarum regem,* τὸ μεγάλα δι δόναι τὸ μικρὰ λαμβάνειν ἐυμενῶς. *Exempla maiorum tuorum vetustiora non adducam, vno iam propinquo tuo Daniele Stibaro contentus, quo in Germania olim tum amico homines docti, tum patrono vsi nomen eius & egregia in Rempub. merita, per orbem terrarum scriptis celebrarunt immortalibus. Ille Herbipolensis Ecclesiæ columen, Reuerendi collegii splendor, totius orientalis Franciæ decus Musis errantibus, ceu illustrem de editiore specula facem prætendens iter ostendebat & hospitium, earumque consuetudine in omni vita sua delectatus, subueniebat egentibus, afflictas excitabat. Tuam ille indolem, & maiores ætate ad virtutem impetus cum animaduerteret, à prima te pueritia singulari amore complexus est, tuamque te olim familiam illustraturum auguratus, in aula sua moribus & literis expolitum, ad sui imitationem, & quasi imaginem totum effinxit. Adolescens igitur cum aliquam latinæ iam linguæ facultatem consecutus, cogitationes tuas omnes ad maiores in studiis progressus conuertisses, autoritate illius Louanium, atque in eminentiores cum Galliæ tum Italiæ deinceps Academias profectus es, vbi tuum te ingenium, tui te mores ita liberalium disciplinarum, & Iuris vtriusque Professoribus, cæterisque viris quibus-*

cum vixisti præstantissimis, commendarunt, vt incredibili eos studio tui incenderes.

Præclaram vero eruditionem tuam, tot partam vigiliis & peregrinationibus, vbi bene viuendi consuetudine confirmasses, & tui illius, quem dixi, propinqui de te opinionem comprobaret euentus, insignes patria tibi eximia, tum rerum cognitione, tum linguarum peregrinarum facultate prædito, honores tribuit, & campum, in quo virtus tua excurreret, aperuit latissimum. Impendebat tremenda communi patriæ, cum odiis capitalibus aucta, tum diffidentia inuidiaq; confirmata perturbatio, & tempora omnibus prope Reipub. membris conuulsis, & quasi luxatis multiplici iam tum calamitate grauida esse videbantur. Istum igitur quasi partum modis omnibus auertere cupientes, Ecclesiarum tum Bambergensis, tum Herbipolensis Proceres, acerrimo in æstimandis hominum morib. iudicio præditi, singulari te studio collegam asciuerunt, atque ita affecti, vt quæ virtuti præmia debentur libentissime persoluant, eximiis te sacerdotiis collocupletarunt, ad quos scilicet honorum gradus non illorum te fauor, sed excellens ingenium tuum euexit.

Tum vero Magistratus, quod aiunt, virum indicauit, & quæ cum voluntatis tum industriæ tuæ esset præstantia ostendit. Quot subiisti enim pro communi patria tempestates? quantis sæpe laboribus es perfunctus? dum eo consilia tua omnia, omnes cogitationes conuertis, qua ratione simultatum illæ ac dissidiorum procellæ, quæ infestare nos multis ab hinc annis cæperunt, vel auerti penitus, vel ita saltem sustineri possint, ne salutem populi in discrimen adducant. Itaque obeundis sæpe legationibus, multisque periculorum diffi-

cultatibus superatis, demonstrasti tuam te salutem posteriorem salute communi ducere. Quæ res tibi cum solidam peperit gloriam, tum reuerendã amplitudinem tuam ad sublimiores quoq; bonorum gradus extulit.

Insignis Comburgens. Ecclesia te Decano annis pluribus quam triginta æquabili prosperaque fortuna vsa nunc eodem te floret Præposito. Annuos ibi reditus maiorem in modum auxisti, ædificia magnifica picturis exornata artificiosissimis extruxisti, Bibliothecam optimorum, manuscriptorum etiam, librorum copia instructam aperuisti, suspiciendum ad omnem posteritatem meritorum tuorum monumentum. Cumq; nihil sit difficilius, quam rebus secundis, atque ad voluntatem nostram fluentibus seruare constantiam, & sic vti fortuna, vt beneficentiæ non arrogantiæ faculatem dedisse videatur, in sublimi dignitate ista, rerumque omnium abundantia, nunquam reuerenda ampl. tua efferri, nunquã commoueri, nunquam ad se ipsam referre quicquam, sed cuncta Deo, perenni bonorum fonti, asscribere visa est, neque suo vnquam se rectius officio perfunctum existimauit, quam de communi hominum societate bene merendo.

Imprimis vero cum, vt ait ex Ennio M. Tullius, benefacta male locata malefacta sint, reuer. ampl. tuæ liberalitatem commendat eorũ, quos beneficiis afficiendos censes delectus. Beneficia enim illa temeraria, in quibus neq; dignitas accipientium, neq; iudicium conferentium agnoscitur, nullam existimas laudem mereri. Illis igitur potissimum reuer. amplitudinis tuæ benignitas rem familiarem aperit, quos vitæ morumque probitas à cæteræ clientum turba distinguit, quibus ingenio præstantes suos iam studiorum edunt fructus.

Assentari nescio, &, vt sciam, non volo, neque reuer. amplitudinis tuæ seruio auribus. Astipulatur in scriptis hominũ vox eruditissimorum, qui æternis ingenii monumentis virtutum tuarum exempla ad posteritatis memoriam transmittunt. Quid referam enim illustria illa Germaniæ lumina Lotichium, Posthium, Rudigerum, Melissum, Modium? quorũ splendida iampridem, & plena venustatis poemata reuerendæ amplitudinis tuæ nomen in omnes vbi humanitas colitur partes Europæ dissiparunt.

Non igitur grauate reuer. amplit. tua, cum eruditorum neminem à suo congressu atq; sermone vnquam excluserit, sed sui copiam adhuc fecerit omnibus, erga Iosephum hunc nostrum patroni partes suscipiet, & qua alios, eadem & ipsum benignitate complectetur. Etenim nulla reuer. amplitudini tuæ res adhuc esse potuit tanti, vt vllam putaret voluptatem ea cum voluptate esse conferendam, qua legentes scribentesve afficimur Legere memini me factos à reueren. amplitudine tua versiculos canoros & concinnos, illustria ingenii studiorumque tuorum argumenta. Herbipolensis igitur Ecclesiæ tibi septem iam annis Decano cum sublimiores ante oculos honores obuersarẽtur, vltro ea te dignitate abdicasti, dignusq; ea, vt eras, videri maluisti, quam eadem gerenda occupatus à studiis humaniorib. diuelli. Ostendisti scilicet, virtutem magis ipsam tecum diligere quam virtutis insignia. Vere igitur, secundum Posthium nostrum,

Tu contemnendo quæ alii mirantur & optant,
Esse animo ostendis cuncta minora tuo.

Istud igitur, Antistes amplissime, historiæ sacræ cõpendium, 4035. annorum gesta vno volumine complectens,

Etens ſuſcipe, &, quoniam conſuetudine virorum illuſtrium delectaris, cum Regibus hic & Principibus, cumque prudentiſſimis Rerumpubl. gubernatoribus, imo cum Deo ipſo, loquere.

Prædicari vero à me hic aut commendari autorem non eſt neceſſe, ipſa eum hæc opera commendant, &, quod dici ſolet, αὐτὸ τὸ ἔργον artificem demonſtrat, neq; etiam notiſſima illa multis in locis commemorata ab aliis Hiſtoriæ præconia, ne actum agerem, hic retexenda putaui. Quod igitur reſtat, Deum Opt. ter max. quæſo, ut Reuerendæ Amplitudini tuæ iſtam mentem dedit atque autoritatem, oro toto pectore, vt tuum communibus ſtudiis patrocinium velit eſſe maxime diuturnum, annoſq; tuos æquet cum iis bonis, quæ in te contulit ſumma. Vale. Data ex ædibus meis Francofordiæ ad Mænum, Calend. Febr. Anno M. D. XC.

Reuerendæ Amplitudinis tuæ

obſeruantiſſimus

Sigiſmundus Feyerabend,
ciuis & Bibliopola
Francofordenſis.

AVTORES QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PARTIM COMPROBATO, partim confutato, IOSEPHVS hiſtoriæ ſuæ fidem facit.

Acuſilaus Argiuus
Agatharchides Gnidius
Alexander Polyhiſtor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Molo
Apollodorus
Ariphanes
Ariſtæus
Ariſtoteles
Beroſus Chaldæus
Cadmus Mileſius
Caſtor Chronographus
Chæremon
Chœrilus Poeta
Conon hiſt.
Demetrius Phalereus
Dius hiſt.
Ephorus
Eſtius
Euhemerus
Eupolemus
Hecatæus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus
Heſiodus
Hieronymus Ægyptius
Homerus
Iſidorus
T. Liuius
Lyſimachus
Manethon
Menander Epheſius
Mnaſeas Damaſcenus
Mochus
Nicolaus Damaſcenus
Pherecydes Syrius
Philon ſenior
Philoſtratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Poſidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodotus
Theophilus
Theopompus
Theophraſtus
Thucydides
Timæus
Zophyrion.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Primus.

Sigismundo Gelenio interprete.

SVMMA CAPITVM LIBRI PRIMI Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Proœmium, continens causas & summam sequentis descriptionis.*
II. *De mundi creatione, & elementorum dispositione.*
III. *De posteritate Adami, & decem etatibus vsque ad Diluuium.*
IIII. *De Diluuio, & quomodo Noe in Arca cum familia seruatus habitauerit in campo Senaar.*
V. *De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione.*
VI. *Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.*
VII. *Quod gentes singulæ a suis autoribus nomina traxerint.*
VIII. *Quomodo Abraham generis nostri autor e Chaldæorum terra profectus habitauerit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur.*
IX. *Fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro unde venerat est reuersus.*
X. *Sodomitarum cladis ab Assyriis accepta.*
XI. *Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus, tam captiuos quam reliquam prædam victor reduxerit.*
XII. *Quomodo Deus Sodomitarum gentem exciderit, flagitiis eorum offensus.*
XIII. *De Ismahele Abrahami filio, eiusq; posteris Arabibus.*
XIIII. *De Isaaco legitimo Abrahami filio.*
XV. *Sara Abrahami coniugis obitus.*
XVI. *Quomodo e Chetura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenerit.*
XVII. *De obitu Abrahami.*
XVIII. *De Isaaci filiis Esau & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione.*
XIX. *De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo.*
XX. *Mors Isaaci & sepultura in Hebrone.*

PROOEMIVM CONTINENS CAVSAS & summam sequentis descriptionis.

CAP. I.

AD scribendas historias qui se conferunt, non vnam neq; eandem sui propositi causam habere mihi videntur, sed plures easq; multum inter se differētes. quidā enim ostentandæ eloquentiæ causa gloriæq; ex ea captandę, ad hoc studiorum genus se applicāt, alii quo gratiam illis referrent, quorum res gestas scribendas sibi sumpserunt, nulli labori, quantum in se fuit, pepercerunt. Sunt quos res ipsa compulit, vt quibus gerendis interfuerant, ea scripto complexa in vulgum proderent. nec defuerunt, qui res insignes, cognituq; dignas in obscuro latere non ferrent, atque ideo narrationem earum in communem vtilitatem proferrent. Ex iam dictis causis postremæ duæ me quoque ad idem permouerunt. Bellum n. quod cum Romanis habuimus, & res vtrinq; gestas, ac demum euentum, quæ omnia præsens ipse meo periculo didici, narrare coactus sum propter quosdam qui scriptis suis veritatem deprauauerunt. Præsens vero opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus cognitu non iucundum fore. Complectetur enim vniuersam nostræ gentis antiquitatem, formamque reipublicæ, ex Hebraicis literis translatam. Cogitaueram equidem & antea, iamtum cum historiam de bello scribetem, docere, vnde primum oriundi Iudæi, quam varia fortuna vsi, sub quali legislatore ad pietatem cæterasque virtutes instituti, quibus belli per tot secula gestis, inuiti ad postremum contra Romanos bellum sint pertracti: sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, seorsim illud proprie dicato opere exorsus vsq; ad finem suum perduxi. Procedente dein tempore, sicut vsu venit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædam ac segnicies mihi incessit, tantam materiam in aliam ac peregrinam linguam traducturo: sed fuerunt qui cupiditate cognoscendi ad opus me adhortabantur, & præ cunctis Epaphroditus, vir cum omnis generis disciplinarum, tum vero rerum gestarum peritiæ cum primis auidus, vt qui ipse in maximis negociis & variis fortunæ casibus versatus, in omnibus eximiam naturæ indolem præ se tulisset, inconcussumque virtutis studium perpetuo retinuisset. Huic igitur morem gerens, assiduo cunctorum vtile aliquid ac honestum molientium fautori, cum me mei iam suppuderet, si viderer ignauiam speciosissimo labori anteponere, vires animumque resumpsi: simul hac quoque reputatione non leuiter permotus, quod & maiores olim nostri exteris sua benigne communicauerunt, & Græcorum nonnulli vehementi tes nostras cognoscendi studio flagrauerunt. Itaque inuenio literis proditum, quod Ptolemæus secundus eius nominis Rex, totus disciplinis colligendisque libris deditus, magnopere contenderit legem nostram, eiusque instituta, & viuendi formam præscriptam in Græcum eloquium transferri. Eleazarus autem pontificum nostrorum neminini secundus, Regi hanc vtilitatem non inuidit, reclamaturus omnino, nisi consuetudinem haberemus à maioribus acceptam, res bonas & honestas celare neminem. Proinde mihi quoque conuenire duxi, vt & pontificis nostri imitarer magnanimitatem: & hodie quoque Regis illius multos persimiles putarem, duntaxat quod ad discendi cupiditatem attinet. neque enim totam scripturam occupauit ille, sed legem solam ei tradiderunt interpretes, qui ob hoc Alexandriam missi

Varia Historiographorū differentia.

Impulsiuæ causæ huius historiæ conscribēdæ.

Iosephus hanc historiam non Hebraica sed peregrina lingua, Græca nimirū conscripsit.

Epaphroditus.

Ptolemæus Philadelphus

Eleazarus.

Septuaginta interpretes.

fuerant.

An. 268. ante Christū nat.

Quid potissimum ex huius historiæ lectione petí debeat.

Ad lectorem Iosephi exhortatio.

fuerant. Sunt autem innumera sacris literis prodita, vt quæ quinque millium annorum historiam in se complectatur, in qua diuersi sunt inopinati casus, varia belli fortuna, multa imperatorum præclara facinora, multæ rerum publicarum mutationes. In vniuersum autem ex huius potissimum historiæ lectione cognoscere licet, quod his qui Dei voluntati obsequuntur, & leges bene latas transgredi verentur, omnia prospere succedunt supra quam credi possit, & felicitas illis præmium à Deo proponitur. quod si ab illarum diligenti obseruatione discedant, neque consilia eorum exitum inueniunt, & boni ipsorum opinione conatus in calamitates immedicabiles desinunt. Quapropter iam nunc lecturos hæc volumina adhortor, vt Deo mentem adhibeant, & legislatorem nostrum probent, si naturam, vt dignum est, considerauit, & virtuti eius conuenientes semper operationes assignauit, puramque suam narrationem ab omni, qualis apud alios est, fabularum vanitate conseruauit: tametsi quantum ad longitudinem temporis, rerumque vetustatem attinet, impune poterat quælibet mendacia confingere. Natus enim est ante annos bis mille, cum ad tot retro secula etiam Poetæ ne Deorum quidem suorum natales, ne dum mortalium leges aut res gestas referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accurate suo quæque ordine docebit, ita vt nos facturos sumus polliciti, neque subtrahendo quicquam, nec addendo. Cæterum quoniam ferme omnia pendent à Mosis legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quem forte cogitatio subeat, qui factum sit, vt quum operis inscriptio res gestas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem spectantia scriptis nostris inseruerimus. Scire igitur oportet, quod vir ille ante omnia necessarium existimauit, vel vitam suam recte disposituro, vel aliis leges posituro, vt in primis naturæ Dei cognitionem haberet, atque ita consideratis eius operibus, egregium illud exemplar imitari quantum in suis viribus est, & sectari conetur. alioquin absque hac contemplatione neque legislatorem ipsum vnquam bonam mentem sibi paraturum, neque scripta eius vllum momentum ad virtutem auditorum allatura, nisi ante omnia discerent, quod Deus cum sit parens omnium ac Dominus, omniaque contueatur, eis quidem qui se sectãtur, felicem vitam donat: qui autem à virtutis tramite digrediuntur, illos maximis calamitatibus inuoluit. Hanc doctrinam ciues suos docere volens, non à pactis aut conuentis, & mutuo circa hæc iure leges est auspicatus, quemadmodum alii solent: sed ad Deum & mundum ab eo conditum erectos mente, & persuasos quod in terris pulcherrimum Dei opus simus homines, cum iam ad pietatem haberet obsequentes, facile deinceps de reliquis omnibus edocuit. Itaque alii Legislatores priscas fabulas sequuti, pudenda hominum peccata in Deos suos verbis transtulerunt, atque hoc pacto hominibus malis magnum incitamentum ad maliriam addiderunt, at noster Legislator postquam puram virtutem habere DEVM docuisset, censuit pro se quenque adniti oportere, vt in partem eius aliquam peruenire possit: in eosque qui neq; sapiunt, hæc neque credunt, seuere admodũ animaduertit. Ad hoc igitur præscriptum volo Lectorem hæc nostra examinare. namque sic considerantibus nihil vel absurdum, vel Dei magnificentia indignum esse videbitur omnia enim summa concinnitate iuxta vniuersi naturam sunt dispolita, partim ita vt dignum erat à Legislatore subindicata, partim decentissimis allegoriis conuestita: partim etiam aperte expressa, nimirum quæcunque absq; ambagibus erant proferenda: quorum causas si quis singillatim considerare vellet, sublimis inde & valde Philosophica speculatio exoriretur, in aliud tempus dif-

Norma Magistratus & Legulatorũ.

Discrimẽ Mosis & aliorum Legulatorum.

Epilogus proœmii.

ferenda.

ferenda. Quod si Deus longiorem ætatem concesserit, absolutis quæ nunc tractamus, vt illa quoque perscribantur operam dabimus: nunc ad rerum seriem vertemus stylum, præmissis quæ Moses narrat de mundo condito. ea è sacris codicibus ita vt inuenimus transsumpta, in hunc ferme modum se habent.

CAP. II.

De mundi creatione, & elementorum dispositione.

An. mũdi 1. Ante Christum natũ 5963. *Genesi. Hestio & Rufinus cap. 1. Creatio mundi.*

IN principio creauit Deus cœlum & terram. Hæc cum in conspectum nõ veniret, alta caligine tecta, spiritusq; eam superne permearet, lucẽ Deus fieri iussit: quæ cum effulsisset, considerata tota materia, discreuit lucem à tenebris, & his nomen imposuit noctem, illam vero diem appellauit, vesperæ & mane vocabulo exordiis lucis & quietis indito. Atque hæc quidem prima dies extitit. Moses autem vnam eam dixit. Cuius causam possem equidem & nunc reddere: sed quoniam promisi me omnium causas proprio volumine conscriptas editurum, in illud tempus hanc quoque rationem differam. Post hæc secunda die cœlum vniuersitati rerum superimposuit, discretum à cæteris, & in sublimi per se collocatum, glacieque circumpactum, & humida ac pluuia natura ob terram irroratione iuuandam competenter temperatum. Tertia vero terram statuit, mari vndiquaque circumfusam: eademque die continuo plantæ simul & semina è terra sunt exorta. Quarta vero cœlum sole ac luna, aliisque sideribus exornauit, mandato eis dato, vt suo motu & meatu temporũ anni reuolutionem manifeste indicarent. Quinta vero die animantia, tum natatilia, tum per sublime volantia, per altum perque aerem dimisit, copulata prius & ad congressus genituræ causa comparata, quo genus eorum crescceret simul ac multiplicaretur. Sexta autem die quadrupedum genus condidit, masculo & fœmineo sexu distinctum: in hac vero hominem etiam finxit. atq; ita mundum sex diebus vniuersum, & omnia quæ mundo continentur, Moses facta esse dicit. Septima autem requieuisse Deum, & ab operibus cessauisse. quamobrem etiam nos vacationem à laboribus per hanc diem celebramus. appellantes eam Sabbatum: quæ vox requiem Hebræorum lingua significat. Quin etiam naturam interpretari post septimam diem Moses incepit, de hominis fabricatione in hunc modum differens. Finxit Deus hominem humo telluris sumpta, immisitque in eum spiritum & animam: homo autem hic vocatus est Adamus. significat autem hoc Hebræorum lingua rufum: quandoquidem e rufa humo fermentata est factus. talis enim est intacta terra & vera. Statuit autem Deus coram Adamo diuersa animalium genera, tam masculina quam fœminina ei ostendens. qui eis nomina indidit, quibus hodieq; quoque nominantur. Videns autem Adamum carentem societate & conuictu fœminæ (nondum enim erat) mirantemque quod reliquæ animantes ita se haberent: sopito illi costa vna exempta, mulierem ex ea formauit: moxque vt est adducta ex se productam Adamus agnouit. Ista autem Hebræorum lingua vocatur mulier. huius autem nomen erat Eua, id significat matrem omnium viuentium. Narrat præterea Deum hortum ad orientem plantasse omni virenti planta: & in his fuisse arborem vitæ, & aliam scientiæ, per quam dignosceretur bonum à malo. in hunc hortum cum introduxisset Deus Adamum eum vxore, iussit eos plantarum curam habere. Rigatur autem hic hortus ab vno amne, vniuersam in circuitu terram lustrante, qui in quatuor diuersos alueos findi tur. Horum qui Phison nominatur (ea vox multitudinem significat,

Sabbatum. Hestio & Rufinus cap. 1. Gen. 2. Omnium rerũ feminini generis origo. Eua mater omniũ viuentiũ. Paradisus. Quatuor Paradisi fluuii. 1. Phison Tuc Ganges.

ad ter-

γάγγης. Hed. Seth. 2 Euphrates. 3 Tigris. 4 Geon, Nilus. Hedio & Ruffinus. cap. 3. Gen. 3.

ad terram Indiam delatus, in illud se pelagus exonerat, Græcis Ganges appellatus. Euphrates autem & Tigris in rubrum mare exeunt: quorum Euphrates vocatur Phora, id significat vel dispersionem vel florem. Tigris autem Diglath, quod interpretatur angustus simul & velox. Geon autem Ægyptum mediam secat: id nobis ab oriente exortum signat, quem Græci Nilum appellare solent. Porro Deus Adamum & vxorem de cæteris plantis gustare iussit, vna arbore scientiæ solum illis interdixit, præmonitis si attigerint, confestim exitium eis affuturum. Cum autem per id tempus nullum esset inter animalia dissidium, & serpens familiariter cum Adamo ac vxore degeret, inuidebat eis felicitatem venturam, si iussis Dei parere perseuerarent: & ratus in calamitatem casuros, si mandata neglexissent, maliciose persuadet mulieri, vt de arbore scientiæ gustaret, asseuerans inesse ei vim dignoscendi boni ac mali, de qua si gustassent, beatam nihiloque deteriorem quam Deos vitam acturos. atque hoc pacto mulierem subuertit, vt mandatum Dei contemneret: quæ gustato arboris fructu, ciboq; hoc delectata, etiam Adamo vsum eius persuasit. iamque se nudos esse sentiebant, & de tegmento sibi dispiciebant. arbori enim acuminis & cogitandi vis inerat. Foliis igitur ficulnis sese texerunt, atque ita conuelatis pudendis, videbantur sibi felicio:es, qui inuenissent quo prius carebant. Mox cum Deus in hortum venisset, Adamus antea familiariter cum Deo colloqui solitus, conscius sibi iniustitiæ secedebat. Deus autem miratus causam scisciabatur, quid ita prius delectatus sua consuetudine, nunc fugitaret ac latitaret. Illo vero tacente præ conscientia non seruati præcepti, Deus ita infit: Equidem prospexeram vobis, quomodo vitam felicem, omnisque mali expertem viueretis, nulla noua cura in animo solicitati, omnibus quæcunque ad vsum ac voluptatem conferunt, sua sponte vobis prouenientibus, mea vnius prouidentia citra omnem vestrum laborem aut solicitudinem: quibus fruentes vos, neque senectus celeriter opprimeret, & vita diuturna quam longissime proferretur. tu vero hanc meam sententiam ludibrio habuisti, mandato meo contempto. non enim propter bonum aliquod taces, sed propter malam conscientiam. quare & senectus ocyor superueniat, & vita vestra minus sit diuturna. Adamus autem excusabat peccatum, & iram Dei deprecabatur, culpam in vxorem referens, & dicens, ab illa deceptum se peccauisse. at illa serpentem accusabat. Tum Deus mulctauit eum, quod muliebri consilio cessisset: terramq; nullos posthac fructus sponte proferre iussit: laborantibus autem & opere attritis alia dare, alia negare. Euam autem parturitionibus & hoc genus doloribus castigauit, eo quod ipsa à serpente decepta, Adamum eisdem dolis illectum in calamitates coniecisset, quin & serpenti vocem ademit, iratus ob malitiam, qua erga Adamum est vsus: venenumque linguæ eius indidit, & hostem eorum declarauit: admonuitque, caput eius plagis impetendum esse, tum quod in hoc pernicies hominis sita sit, tum quod ipsa bestia hoc pacto facilime opprimatur: ad hæc pedibus priuatum trahi per terram, ac volui fecit. His pœnis impositis Deus Adamum & Euam ex horto in aliam regionem transtulit.

Adami & Euæ lapsus.

An. mũdi 1. Ante Christũ nat. 5963.

Adamũ Deus alloquitur.

Adamus iram Dei deprecatur.

Adami pœna.

Euæ pœna.

Semẽ mulieris (hoc est Christus) conteret caput serpentis.

Gen. 3.

Pœna serpentis.

CAP. III.

De posteritate Adami, & decem ætatibus vsque ad diluuium.

Hedio & Ruffinus cap. 4. Gen. 4.

NAti sunt autem eis & filii mares duo, horum prior appellatus est Cain, quod interpretatur acquisitio: Abel autem secundus, ea vox luctum significat. Natæ sunt eis etiam filiæ. Hi fratres suis quisque

studiis

ſtudiis intenti erant. Abel iuſtitiam colebat, & omnibus actionibus ſuis Deum præſentem ratus, virtuti operam dabat. paſtoralis autē eius erat vita. Cain vero quum alioquin etiam peſſimus eſſet, lucrumq; ſolum ſpectaret, terram quoque arare primus excogitauit: ac poſtremo fratrem etiam interemit tali de cauſa. Quum viſum eis eſſet ſacrificare Deo, Gain agri & arborum fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorum. Huius ſacrificium Deo fuit acceptius, quod ſponte naturæ genitis conſtaret, quam ea quæ homo auarus & induſtrius per vim quandam à natura extorſerat. Ideo Cain ægre ferens prælatum ſibi à DEO Abelem, interfecit fratrem, & cadauere eius abdito, rem clam fore putabat. Quo cognito Deus venit ad Cain, rogans de fratre, vbinam eſſet. multis enim diebus ſe non vidiſſe eum, quem reliquo omni tempore cum ipſo verſari animaduertiſſet. Tum Cain anxius, nec habens quod reſponderet Deo, primum ſe quoque demirari ait, qui factum ſit, quod frater nuſquam compareat. Inſtante vero Deo, & accuratius inquirente, iam commotior negauit ſe pædagogum fratris aut rerum eius obſeruatorem eſſe. Tum Deus coarguit Cain parricidii, mirari ſe dicens, quod negaret ſe quicquam de fratre ſcire, quem ipſe interemiſſet. & ſupplicium quidem quod cæde commeruerat ei remittit, ſacrificio placatus, ne grauius in ſupplicem ſæuiret: ſed male ominatus ei & poſteris ipſius, vſque ſeptimam progeniem puniturum ſe eſt comminatus, & ex illa regione extorrem vna cum vxore fecit. Illo autem timente, ne oberrans in feras incideret, atque ita periret, ſecurum eſſe iuſſit, quod ad hoc periculum attinet, & impauide terras peragrare, & ſigno ei indito quo noſci poſſet, abire procul iuſſit. Cain autem multas regiones vna cum vxore emenſus tandem Naida condidit: id loci nomen eſt, atque illic ſedem optauit, vbi etiam liberos procreauit. Cæterum tantum abfuit, vt hac caſtigatione in melius vitam mutauerit, vt peior etiā ſit factus, ſuis voluptatibus vel cum aliorum iniuria indulgens, & facultates domeſticas per vim ac rapinas accumulans, accitis vndecunque latrociniorum & nequitiæ ſociis, magiſter illis ad facinoroſam vitam eſt effectus. Ad hæc ſimplicē hactenus viuendi rationem, excogitatis menſuris & ponderibus immutauit, priſtinamque ſinceritatem & generoſitatem ignaram talium artium in nouam quandam verſutiam deprauauit. Primus agrorum terminos fixit, vrbemque extructam & communitam coactis in vnum domeſticis & clientibus inhabitandam tradidit, Enoſæ nomine impoſito, ab Enoſo liberorum natu maximo. Is Iaredum genuit, ex quo Malehel, & ex eo deinceps Mathuſala eſt progenitus. huic Lamechus fuit filius, qui liberos habuit ſeptuaginta & ſeptem, ex duabus ſuſceptos vxoribus, Sella & Ada. Ex his Iobel ex Ada natus, tabernaculis conſtructis paſtorali cultu ac victu fuit contentus. Iubal vero germanus eius Muſicæ operam dedit, pſalteriumq; & citharam inuenit. Thobel autem vnus ex altera vxore prognatorum viribus excellens rem militarem egregie tractauit, cuius artibus & opes ampliores, & victum lautiorem ſibi comparauit. quin & araſtriam primus eſt commentus, & filiæ factus eſt pater vnius, nomine Naamæ. Porro Lamechus diuini iuris non imperitus, videns pœnas ſe exoluturum parricidii à Caino perpetrati, vxoribus ſuis hoc indicauit. Cæterū ſuperſtite etiam tum Adamo Caini ſoboles ſceleratiſſima euaſit, dum poſterior quisque fit deterior, nec ſolum imitatur priorum vitia, ſed & ſuperat, interim nec à bellis, nec à latrociniis temperando, & qui à cædibus abſtinebant, alioquin auare & ſuperbe inter ſuos viuebant. Adamus autem qui primus è terra factus, vt ad illum oratio noſtra recurrat, poſteaquā Abel eſſet mactatus, & Cain propter cædem ſolum

De Cain & Abel fratribus.

An. mūdi 70. ante Chriſtū nat. 3894.

Sacrificiū Cain & Abel.

Abel a Cain interfectus.

Colloquiū Dei & Cain.

Cain regione extorris.

Cain Dei caſtigatione haud melior redditur: Menſuras & ponderā Cain excogitat. Enoſa vrbs prima.

Iubal muſicæ inuentor.

Thobel inuentor araſtri.

Cain Hypocritarū & ſceleratorū pater.

vertiſſet,

vertisset, procreandis liberis operam dedit, quod magno prolis desiderio teneretur, annos iam natus triginta supra ducentos: quibus cum accessissent septingenti, tandem vita defunctus est. ex huius liberis, quos complures habuit, fuit etiam Sethus. sed quia de aliis longum esset narrare, de solo Setho mentionem faciam. hic à patre educatus, vbi eo ætatis venit, vtiam quod rectum est discernere valeret, virtutis studiis se totum dedidit: & cum ipse vir optimus euasisset, etiam nepotes sui similes post se reliquit. qui quoniam erant omnes bona indole præditi, & patriam absque seditione incolebant, in perpetua felicitate vitam exegerunt, & sideralem scientiam ac cœlestiū rerum cognitionem excogitauerunt, ne autem inuenta sua ex hominum notitia dilaberentur, & prius perirent quam pernoscerentur, scientes Adamum vniuersalem rerum interitum præcecinisse, vnum incendio, diluuio alterum, excitatis duabus columnis, vtrique sua inuenta inscripserunt, vt si lateritiam diluuio deleri contingeret, lapidea superstes hominibus discēdi copiam faceret, & quæ inscripta continebat, spectanda exhiberet. aiunt enim lapideam illam ab ipsis dedicatam, quæ & nostris temporibus extat in terra Syria.

Adami ætas 930. anni.

Seth Adami filius vir optimus.

Columnæ duæ excitatæ.

CAP. IIII.

De diluuio, & quomodo Noe in arca cum familia seruatus habitarit in campo Senaar.

IN hunc modum per septem generationes perseuerarūt vnum Deum colentes omnium rerum Dominum, semperque virtutis respectum habentes. Procedente dein tempore à patriis institutis degenerarunt, neque humana iura seruantes, neque Deo consuetos honores persoluentes. & qui prius certatim virtutem exercuerant, postea duplo maiore studio maliciam consectabantur: atque ita Deum infensum sibi reddiderunt. nam multi Angeli Dei cum mulieribus congressi progeniem procreauerunt insolentem, & fiducia roboris omne ius & fas contemnentem: quorum facinora non ablimilia his quæ de gigantibus Græci memorant, posteritati sunt tradita. Noe autem facta eorum moleste & indigne ferens, suadebat vt in melius voluntates ac opera sua transmutarent: verum cum videret illos sibi non parere, totosque vitiorū dulcedini succumbere, veritus ne & se & familiam suam interimerent, secedens cum suis in aliam regionem migrauit. tum Deus viri iustitia delectatus, non eius solum seculi homines extremæ maliciæ damnauit, sed cum decreuisset vniuersum humanum genus extinguere, aliudque nouum & à vitiis purum instaurare, primum vitam eorum breuiore spacio circumscripsit, & abrogata longæuitate intra centum & viginti annos coercuit, dein continentem terram in pelagi faciem transmutauit, atque ita genus aliud aboleuit vniuersum. Noe autem solus est seruatus, diuino oraculo viam euadendi, & rationem edoctus talem. Arcam quatuor contignationum extruxit, longitudine cubitorum CCC. latitudine L. patentem in altum cubitos XXX. in eam cum matre liberorum suorum, eorumque coniugibus conscendit: impositis prius quæ ad vitam sustentandam forent vsui, & omne genus animantibus ad seminarium conseruādum iugatim pro sexus ratione introductis, & quibusdam ex his septenarium vsque numerum. erat autem arca tam recto quam lateribus firmis contra omnem vim tempestatum, & vndarum insultum. In hunc modum seruatus est Noe cum familia, gentis successione ab Adamo decimus. nam Lamecho est genitus, cui pater fuit Mathusala. hic autem Enochi fuit filii Iaredi, Malahelo geniti, qui cum

Hedio & Ruffinus cap. 6. Gen. 6.

Quos Iosephus hic Angelos, Moses Dei filios nominat. Gen. 6.

Noe in aliam regionem migrat.

Arca Noe.

Genealogia Noe. Diluuium.

pluribus

pluribus fratribus ex Cainane prognatus fuerat Enoſi filio. Enoſus vero Sethi filius erat, Adami nepos. contigit autem hæc vaſtitas anno ætatis Noæ ſexcenteſimo, menſe ſecundo, qui Dius à Macedonibus vocatur, ab Hebræis Marſonane. ſic enim Ægyptii diſtinxerunt annum. Moſes autem Niſan qui eſt Xanthicus, menſem primum in ſuis faſtis ordinauit, quod per hunc Hebræos ex Ægypto eduxiſſet, eundem etiam omnium quæ ad rem diuinam pertinerent, exordium fecit, alioqui quod ad nundinationes rerum venalium reliquamque diſpenſationem anni attinet, nihil de priſtino ritu innouauit. Vim autem imbrium cœpiſſe ait vigeſima ſeptima iam dicti menſis, poſt annum ab Adamo primo homine bis milleſimum ſexcenteſimum quinquageſimum ſextum. hoc ſpacium temporis relatum eſt in ſacros codices, diligenter annotantibus priſcis illuſtrium virorum, tam natales quam obitus. Adæ ſiquidem, qui nongentos & triginta vixit annos, cum eſſet triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus eſt. Sethus autem ducenteſimo & quinto anno genuit Enoſum. qui dum quinque & nongentis vixiſſet annis, Cainani filio ſuo rerum curam ttadidit, quem genuerat anno centeſimo nonageſimo. his vixit annis decem & nongentis. Cainan cum vixiſſet decem & nongentis annis, Malalehelem filium dereliquit, quem genuit anno ætatis centeſimo ſeptuageſimo. Iſte Malalehel cum vixiſſet quinque ac nonaginta & octingentis annis, defunctus eſt, laredum filium derelinquens, quem genuit, quum ſexaginta duorum & centum eſſet annorum. cui nouem & lexaginta & nongentis annis viuenti, Enochus filius ſuccedit, natus cum ſexaginta & centum annorum pater eius exiſteret. qui exactis trecentis ſexaginta quinque annis, diſceſſit ad Deum, vnde finis eius non inuenitur eſſe conſcriptus. Matuſala autem Enochi filius, quinto ei & centeſimo natus anno, Lamechum filium habuit, quum eſſet annorum octoginta ſeptem & centum: cui tradidit principatum, quem ipſe tenuerat annis nongentis ſexaginta & nouem. Lamechus autem cum habuiſſet principatum annis ſeptingentis & ſeptem, Noe filium ſuum rebus præfecit, qui de Lamecho natus eſt agente annum ætatis ſecundum & octogeſimum ſupra centeſimum. quique quinquaginta & nongentis annis rerum adminiſtrationi præfuit. Hi anni in vnam ſummam contracti, ſupra ſcriptum tempus conficiunt. Non ſunt autem diſquirendi obitus virorum illorum, cum liberis enim ſuis agebant vitam, eamque vſque ad ipſorum nepotes extendebant, ſed natales tantum eorum in hac ratione ſunt ſpectandi. Cæterum Deus ſigno dato imbres emiſit, qui cum nonaginta continuis diebus ruerent, ad quindecim cubitos aqua ſuper terram extitit, quæ cauſa omnem ſalutem ademit, non habentibus quo ſe in tutum reciperent. Centeſima autem & quinquageſima die poſtquam pluere deſiit, tandem cœperunt aquæ ſidere, menſe ſeptimo, viceſimoſeptimo die menſis. deſtituta deinde arca in vertice montis cuiuſdã in Armenia, ſentiẽs hoc Noe, aperuit eam, & videns circa eam aliquantulum terræ, meliore ſpe concepta pauliſper quieuit: mox poſt paucos dies magis recedẽte aqua, emiſit coruum, cupiens cognoſcere ſi qua alia parte terrarum aquæ deceſſiſſent, vt tuto exſcendere poſſet. at ille comperto totum adhuc ſtagnare, ad Noe eſt reuerſus. is poſt ſeptem dies columbam ad explorandum terræ ſtatum emiſit, quæ cum lutata, & frondem oliuæ ferens rediſſet, intellecto terram à diluuio iam eſſe liberatam, poſtquam alios ſeptem dies expectaſſet, animantes ex arca emiſit. & ipſe quoque cum liberis egreſſus, mactatis DEO victimis, epulabatur vna cum familia. Apobaterion, id eſt, egreſſorium, loco nomen Armeni fecerunt.

An. mũdi 1656. ante Chriſtũ natum 2108. *Niſan vel Xanthicus nobis eſt Aprilis.*

An. mũdi 1656. an. Chriſtũ nat.

Hæc cõputatio cum Hebræa & ſeptuaginta interpretib. exacte nõ congruit.

Enochi finis in ſacris literis non inuenitur conſcriptus.

Gen. 7. 8. In Græco Codice & Moſe ſunt dies 40.

Ex arca Noe coruũ emiſit.

Noe egreditur ex arca ma-

Ratio Deo victimas.

Huius autem diluuii & arcæ meminerunt omnes barbaricæ historiæ scriptores, & in his Berosus Chaldæus. narrans enim de hoc diluuio, sic ferme scribit: Fertur autem & nauigii huius pars in Armenia apud montem Cordæorum supereſſe, & quosdam bitumen inde abrasum secum reportare: quo vice amuleti loci eius homines vti solent. Meminit horum & Hieronymus Ægyptius, qui antiquitates Phœnicum scripsit, & Mnaseas, & alii plures. quin & Nicolaus Damascenus libro nonagesimo sexto de his rebus narrat in hæc verba: Est super regionem Minyarum magnus mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluuii tempore seruatos ferunt, & quendam arca vectum in huius vertice hæsisse, ac reliquias lignorum eius longo tempore durauisse, qui fortasse is fuit, de quo etiam Moses scribit Iudæorum legislator. Noe autem veritus ne DEVS damnatis ad interitum hominibus, per singulos annos terram inundaret, victimis incensis precabatur, vt in posterum pristinus rerum ordo maneret, & nulla tanta incideret calamitas, per quam vniuersum animalium genus in salutis periculum adduceretur: vtque affectis merito supplicio scelestis, parceret innocentibus, quos ipse superstites esse voluerit, & sua sententia absoluerit. alioqui miseriore conditione ipsos fore & grauius damnatos, si non in vniuersum incolumes alteri diluuio reseruarentur, & prioris pauorem ac spectaculum perpessi, & posterioris exitio destinati; orabat igitur, acciperet sacrificium propitius, neve vllam post hac tantam iram contra terram conciperet, vt operibus suis eam excolerent, & vrbibus extructis feliciter vitam degerent, nullis commodis carentes, quibus ante cataclysmum fruebantur, & ad extremam senectutem longæuitatemque, qualis maiorum suorum fuerat, peruenientes.

Nic. Damascenus de arca Noe.

Noe precatur ne Deus terram iterũ inundaret.

Precib. & sacrificiis Noe Deũ propitiũ reddit.

His precibus finitis, DEVS iustitia viri delectatus, votis eius annuit, negans se deletis interitus autorem fuisse, sed ipsos sibi suapte malicia debitas pœnas acciuisse. Si enim deletos cuperet, nunquam in hanc vitam eos introducturum fuisse. Potius enim esse ne dare quidem vitam, quam eos, quibus dederis, perdere. sed continuis, inquit, contumeliis, quibus pietatem mihi debitam violabant, coegerunt me vindictam de se sumere. non sum autem posthac tam iracunde pœnas peccatorum exacturus, præsertim te deprecatore. quod si quando maiores tempestates concitauero, cauete expauescatis ob vim imbrium. nunquam enim in posterum aquæ terram sunt inundaturæ. Iubeo tamen vt ab humana cæde puras manus abstineatis, & qui contra fecerit, seuere puniatis. aliorum animalium vsum ad voluntatem ac libitum vestrum permitto. Dominos enim vos feci omnium, tam terrestrium quam natatilium, & eorum quæ per sublime feruntur, absque sanguine: nam in hoc inest anima. Arcus cœlestis signum vobis erit cessaturæ meæ iaculationis. nam iris arcus DEI apud illos habetur. His mandatis & promissis DEVS abiit. Noe autem cum post diluuium superuixisset CCCL. annos, totumque hoc tempus feliciter exegisset, defunctus est expletis annis in vniuersum DCCCCCL. Nec est cur aliquis præsentem vitam, annorumque eius paucitatem cum priscorum rebus conferendo fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non peræque prorogari videt, coniecturam hinc de illorum longæuitate faciat. Illi enim DEO chari quum essent, ipsiusque recens etiam tum opificium, & commodiore victu ad diuturnitatem vterentur, merito per tam multos annos viuebant. Præterea tum propter studium virtutis, tum propter vtilitatem inuentarum artium, vt Astronomiæ, ac geometriæ, DEVS illis prolixiorem

Ante Christũ natum 2307.

Hedio & Ruffinus cap. 6.

Anno mũdi 2007.

Arcus signũ fœderis inter Deum & Noe.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

Noe ann. 950.

largitus

largitus est vitam: quarum certitudinem assequi non poterant, si minus DC. annis vixissent. Ex tot enim magnus annus constat. Attestantur autem mihi omnes qui Græcas barbaricasve antiquitates literis prodiderunt. Namque & Manetho Ægyptiarum rerum scriptor, & Berosus Chaldaicarum, ad hæc Mochus, Hestiæus, Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res prosequuti sunt, nobiscum consonant. Hesiodus quoque cum Hecatæo, Hellanicus & Acusilaus, Ephorus & Nicolaus, narrant priscos illos ad mille annos vitam produxisse. De his igitur quisque vt sibi visum fuerit, accipiat.

Priscorũ vita quãobrẽ prorogata, nunc non peraque. Magnus annus.

CAP. V.

De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione.

An. mũdi 1790. Ante Christũ natum 2174. *Gen.* 10.

TRes vero Noe filii, Semas, Iaphetus, & Chamas, centum annis ante diluuium nati, primi relictis montibus planitiem habitare cœperunt, & aliis recenti etiam tam cladis memoria pauidis, nec audentibus à celsiore loco descendere, idem faciendi autores & exemplum fuere. Campo, quem primum colere sunt aggressi, nomen est Senaar. Cæterum Deo iubente vt propagandi multiplicandique generis gratia colonias deducerent, homines rudes non paruerunt: quamobrem calamitatibus implicati, offensum illum errore suo sunt experti. Cum enim florerent iuuentutis multitudine, DEVS rursum de colonia deducenda admonebat. Illi vero obliti se ipsius benignitate præsentibus commodis perfrui, totamque illam felicitatem suis viribus acceptam ferentes, dicto eius non fuerunt obedientes. Et quod peius erat, consilium de coloniis non fauorem numinis, sed insidias interpretabantur, videlicet quo facilius dispersi possent opprimi.

Tres Noe filii.

Noe posteris vt terram colerent Deus mandat.

Hanc superbiam Deique contemptum excitauit in eis Nabrodes, nepos Chamæ, filii Noe, vir audax & manu promptus, subinde iactans, non DEO, sed propriæ virtuti præsentem felicitatem eos debere: atque ita paulatim rem ad Tyrannidem trahebat, ratus fore vt homines ad se deficerent à DEO, si se illis ducem præberet, opem suam offerens contra nouum aliud diluuium intentantem. Turrim enim se exædificaturum, excelsiorem quam quo aqua ascendere posset: & insuper maiorum suorum interitum vlturum. Vulgus autem facile Nabrodis placitis obtemperabat, ignauum ratus DEO cedere: atque ita structuram turris occœperunt, nulli labori parcentes, nihilque sibi ad summam industriam reliquum facientes. Cumque ingens esset operarum numerus, surgebat opus supra quam sperauerant. Crassitudo enim erat tanta, vt proceritatem obscuraret. Struebant autem lateribus coctis, ad firmitatem bitumine ferruminatis. Hanc eorum væsaniam videns DEVS, delere quidem omnes noluit, quando ne priore quidem clade ad meliorem mentem profecerunt, sed dissidium in eos immisit, linguis eorum variatis, ita vt ob diuersitatem sermonis mutuo se non intelligerent. Locus vero turris nunc Babylon vocatur, propter confusam linguam quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat. Nam Hebræi confusionem nominant Babel. De turri autem hac, deque linguis hominum mutatis, meminit & Sibylla his verbis: Cum vniuersi homines vno eloquio vterentur, turrim ædificauerunt excelsissimam, quasi ad cœlum per eam ascensuri. Dii vero procellis immissis turrim subuerterunt, & suam cuique linguam dederunt: quæ causa fuit vt vrbs ea Babylonis vocabulum acceperit. De loco autem qui Senaar in Babylonia nominatur,

Turris nunc Babylon.

Linguarũ confusio.

Sibilla de Babylonica turre vaticinium.

meminit Hestiæus hoc modo: Aiunt sacerdotes cladis eius superstites, Enyelii Iouis sacra ferentes, in Senaar Babyloniæ peruenisse.

CAP. VI.

Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.

An. mũdi 1790. ante Christũ natum 2174. *Hedio & Rufino cap.* 10. *Nomina regionum & gentiũ.*

ILlo ex tempore dispersi sunt passim, propter diuersitatem linguarum coloniis nusquam non deductis, & quo quemque sors & DEVS tulit, eam terram cum suis occupauit, vt tam maritima quam mediterranea cultoribus replerentur. Nec defuerunt qui cõscensis nauibus ad insulas habitandas traiicerent. Porro gentium quædam adhuc seruant deriuatam à suis conditoribus appellationem, quædam etiam mutauerunt, nonnullæ in familiarem accolis & notiorẽ vocem sunt versæ, Græcis potissimum talis nomenclaturæ autoribus. Hi enim posterioribus seculis veterem locorum gloriam sibi vsurpauerunt, dum gentes nominibus sibi notis insigniunt, dumque tanquam ad suum ius attinerent, mores quoque proprios in illas inuehunt.

CAP. VII.

Quod gentes singulæ a suis autoribus nomina traxerint.

Hedio & Rufino cap. 11. *Gen.* 10.

ERant autem Noe filiorum liberi, in quorum honorem gentibus nomina imponebant, vt quisque terram aliquam occupauerat. siquidem Iapheto Noe filio fuerunt septem. Horum sedes à Taure & Amano montibus incipientes, pertinebant in Asia ad amnem vsque Tanaim, in Europa vsque Gades, in terris hactenus vacuis occupatæ: quo factum est, vt ipsorum nomina gentibus imponerentur. Quos enim nunc Græci Galatas vocitant, Gomarenses olim dictos, Gomar condidit. Magoges vero Magogarum à se denominatorum fuit autor, qui ab ipsis vocantur Scythæ. Ex aliis Iapheti filiis Iauane & Mado, ab hoc Madæi descendunt, Græcis Medi nominati, à Iauane vero Ionia, totumque Græcorum genus. Quin & Thobelus Thobelis sedem dedit, qui nunc sunt Iberi, & Meschini à Meschо autore appellantur. Cappadocum enim appellatio noua est, veteris autem vestigium adhuc supereſt. Vrbs enim est apud eos hodie quoque Mazaca, satis indicans intelligere volenti, hoc priscum fuisse genti nomen. Thires autem Thiras de se vocauit, quorum fuit ptinceps: eos Græci Thracas dicere maluerunt. Et tot gentes à Iapheti filiis sunt institutæ. Gomaris autem, trium liberorum parentis, vnus filius Aschanaxes originem Aschanaxis dedit, qui nunc Rhegines à Græcis nominantur, Rhiphates vero Riphatæis, nunc Paphlagonibus, & Thygrammes Thygrammæis, quos Phrygas Græcis libuit vocare. Iauanis item trium filiorum vnus Alisas Alisæis vt originem ita nomen dedit, qui hodie sunt Æoles: parique modo Tharsenũbus Tharsus. Sic enim olim appellabatur Cilicia: cuius rei signum est Tharsus vrbium eius celeberrima, cæterarumque princeps, prima nominis litera in tau mutata. Porro Chetimus insulam occupauit, tunc Chetimam, nunc Cyprum, quo facto est vt tum insulas omnes, tum pleraque loca maritima Hebræi gentili voce Chetim significent, attestatur mihi vna è Cypris vrbibus, quæ adhuc nomen retinet. Citium enim vocatur ab his qui in Græcum sonum vocabula detorquent, ne sic quidem abludens à Chetimi nomine. Tot gentium fuere principes Iapheti filii nepotesque. Cæ-

Galatæ a Gomar oriundi. Iapheti Noe primogeniti progenies.

Progenies filiorum Gomar. Progenies filiorum Iauani. Tharsus Pauli patria.

terum quod Græci fortaſſis ignorant prius dicam, deinde cœptam narrationem proſequar. Nomina ita decoris cauſa in Græcam formam mutari ad aurium voluptatem. noſtrates enim huiuſmodi forma non vtuntur, ſed eandem apud nos perpetuo ſpeciem obtinent, nec terminationem variant. Adamus certe nobis Adam vocatur, & Noe qui Græcis Nochos diceretur, eaque forma nullam variationem admittit. Chamæ vero filii Syriam & regionem Amano Libanoque montibus hærentem obtinuerunt, quicquid eius ad mare vergit occupando, & Oceanum vſque ditionis terminos proferendo. vocabula tamen partim omnino euanuerunt, partim ita deprauata ſunt in diuerſum, vt haud facile agnoſcantur. Ex quatuor enim Chamæ liberis Chuſo nihil detrimenti tempus attulit. Æthiopes enim quibus præfuit, nunc quoque tam à ſeipſis, quam ab Aſianis omnibus Chuſæi nominantur. Meſtæis etiam ſua manſit appellatio, Ægyptum enim Meſren, & Meſræos Ægyptios vocamus, quotquot eam regionem incolimus. Quin & Libyæ colonos dedit Phutes, deque ſuo nomine Phutos dici voluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine, & complures apud Græcos hiſtorici eius mentionem faciunt, ſicut adiacentis etiam regionis, quæ Phutę dicitur. mutauit autem præſens nomen ab vno filiorum Meſrei, qui vocabatur Libys. cur autem Africa ſic dicta, paulo poſt docebimus. Quartus Chamæ filius Chananæus Iudæam nunc vocatam habitauit, gentemque ſuam Chanaan nominauit. Hi quoque liberos genuerunt, & in his Chuſus filios ſex. quorum è numero Sabas Sabæorum author fuit, & Euilas Euilæorum, qui nunc Getuli appellantur. Sabathes vero Sabathenos, qui Græcis dicuntur Aſtabarri: Sabactas quoque Sabacthenos inſtituit. Romus item Romæos condidit, & duos filios habuit. Alter Iudas genti Iudæorum inter occidentales Æthiopes originem dedit & nomen, Sabæus alter Sabæis. Nabrodes autem manens apud Babylonios tyrannidem arripuit, ſicut iam ante diximus. Meſræi vero filii numero octo quantum terrarum à Gaza Ægyptum vſque patet poſſederunt, ſed ſolius Philiſtini nomen ipſius regio ſeruauit. Paleſtinam enim Græci eius portionem vocant. reliquorum, Lumæi, Enamiæ, Labimi, qui ſolus colonis in Lybiam ductis regionem à ſe denominauit, tum Nethemi, Phætroſimi, Cheſlœmi, Chephthomi, tam res quam nomina ſunt in obſcuro. Bello enim Æthiopico, de quo ſuo loco dicetur, vrbes eorum ſunt euerſæ. Chananæo quoque filii fuerunt hi. Sidonius, qui & vrbem ſibi cognominem condidit in Phœnice, Sidonem à Græcis vocatam. Amathus vero Amathen habitauit, quæ adhuc extat, & ab accolis Amathe vocitatur, tametſi hanc Macedones Epiphaniam ab vno è Regum ſucceſſoribus denominauerunt. Arudæus Aradum inſulam obtinuit, Arucæus Arcen vrbem in Libano ſitam. cæterorum ſeptem, Euæi, Chettæi, Iebuſæi, Eudæi, Sinæi, Samaræi, Gergeſæi, præter nomina nihil in ſacris codicibus ſupereſt. nam Hebræi vrbes eorum exciderunt, quæ clades cauſam habuit hanc.

Poſtquam terra finito diluuio in priſtinam naturam eſt reſtituta, Noe cœpit eam colere, quam cum vitibus conſeuiſſet, ſuoque tempore vindemiaſſet, inuento vini vſu, ſacris prius operatus epulabatur: ebriusque factus ac ſopore grauatus, parum decore nudatus iacuit, id conſpicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicauit, illi reuerſi parentem operuerunt. Senſit hoc Noe, & precatus aliis filiis felicitatem, ne Chamam quidem diris deuouit, reſpectu ſui ſanguinis, ſed tantum eius poſteros, quas cum cæteri euaſiſſent, Chananæi liberos vltio diuina eſt conſecuta. ſed de his rebus dicemus poſtea.

An. mũdi 1790. ante natũ Chriſtũ 2174.

Mutatio nominum unde orta. Hedio & Ruſinus cap. 12. Gene. 10.

De Chami filiis ipſorumque progenie.

Libya ſiue Africa.

Progenies Chananæorum.

Nabrodes ſiue Nemroth.

Paleſtina a Philiſtino nominata.

Filii Chananæi.

Hedio & Ruſinum cap. 13. Geneſ. 9

Noe inebriatur, nudatur, & prolubrio habetur, unde derriſoridire denouet.

An. mũdi 1790. Ante Christũ natum 2174. *Hedio & Ruffinus cap. 14. Genes. 2.*

Semæ vero tertio Noe filio filii fuerunt quinque, qui Asiam vsque ad Indicum Oceanum incoluerunt, ab Euphrate propagandæ ditionis initio facto. nam Elymus posteros reliquit Elymos, à quibus Persæ originem traxerunt. Assuras vrbem Ninum condidit, & subitos de se Assyrios denominauit, quorum opes præ cæteris efloruerunt. Arphaxades eos qui nunc Chaldæi sunt Arphaxadeos nominauit, imperio gentis potitus. Aramæos Aramus tenuit, quos Græci Syros appellare malunt. qui vero Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam autorem generis habuerunt. Ex Arami vero quatuor liberis Vses habitator Trachonitidis fuit, Damascique conditor. ea sita est Palestinam inter & Syriam cognomine Cœlen. Armeniam Ozus tenuit, Getheris Bactrianos: Mesas vero Mesanæos: nunc Pasini castrum vocatur. Ex Arphaxade prognatus est Sales, ex hoc Heberus, à quo Iudæi Hebræi quondam appellabantur. Porro Heberus Iuctam & Phalegum genuit, qui natus est dum habitationes distribuerentur. nam hæc vox Phalec partitionem Hebræis sonat. Iuctæ vero Heberi filio liberi fuerunt, Elmodadus, Salephus, Azermothes, Iraes, Edoramus, Vzalis, Daeles, Ebalus, Ebemaelus, Saphas, Ophires, Euilas, Iobelus. Hi à Cophenæ flumine Indiæ ad Assyriam vsque habitant. Hactenus de Semæ progenie sit dictum. nunc de Hebræis erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio prognat⁹ est Ragaus: ex hoc Serugus, ex quo Nachores est genitus, & ex hoc Tharrus. hic Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noe, & natus est post diluuium anno secundo supra ducentesimum & nonagesimum. siquidem Tharrus septuagesimo anno genuit Abrahamum. Nachores cum esset viginti & octo annorum genuit Tharrum. de Serugo autem Nachores nascitur circa annum trigesimum secundum. Ragaus factus est Sergui pater, cum esset annorum triginta duorum. totidem vero annorum Phalegus genuit Ragaum. Heberus autem quarto & tricesimo ætatis anno genuit Phalegum, ipse de Sale prognatus annum nato tricesimum: quem Arphaxades genuit quinto & tricesimo ætatis anno. Semæ filius Arphaxades natus est post annos duos à diluuio. Abrahamus autem fratres habuit Nachorem & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Lotho, & filiabus Sara & Melcha, in regione Chaldæorum est mortuus, in vrbe quæ Vra Chaldæorum vocatur, & sepulchrum eius nunc vsque ostenditur. neptes vero ex fratre duxerunt coniuges, Melcham Nachores, Saram Abrahamus. Cæterum cum Tharrus exosam haberet Chaldæam propter luctum Aranis, omnes simul migrauerunt Carras Mesopotamiæ, vbi etiam Tharrum defunctum sepeliuerunt, anno exactæ vitæ ducentesimo quinto. Iam enim paulatim subtrahebatur de vitæ spatiis, vsque ad Mosis ætatem post quem CXX. annorum terminus Deo finitore est statutus, quantum temporis & Moses ipse vixit. Itaq; Nachores è Melcha octo filios suscepit, Vxum, Bauxum, Manhelem, Zachamum, Azamum, Pheldam, Iadelpham, Bathuelem. atque hi legitimi Nachoris filii fuere. nam Tabæum, Gadamum, Taąaum & Machan è Ruma concubina genuit. Porro Bathueli vni è legitimis Nachoris filiis nati sunt, Rebecca filia, & filius nomine Labanus.

Humanæ vitæ terminum annis 120.

CAP. VIII.

Quomodo Abraham generis nostri autor e Chaldaeorum terra profectus, habitauerit regionem quondam Chananaam, quæ nunc Iudæa dicitur.

An. mũdi 2024. ante Christũ natum 1940.

ABrahamus vero Lothum Aranis fratris sui filium, Saræ coniugis suę fratrem, adoptauit, quod germano filio careret: & cum iam esset annorum LXXV. monitus oraculo Chaldæam terram mutauit Chananæa: quam & ipse habitauit, & posteris reliquit: vir sapiens ex æquo & eloquens, & in coniectando sagax. Cumq; ob virtutem eximiam sapiens esset præ cunctis habitus, ausus est vulgo receptam de Deo persuasionem conuellere, & in melius vertere. Ergo primus omnium clara voce prædicauit, vnum esse DEVM rerum vniuersitatis conditorem: de cætero si quid ad felicitatem conferat, non nostris nobis viribus, sed illius voluntate contingere. Hoc vero ex terræ ac maris obseruatione colligebat, tum eorum quæ circa solem ac Lunam & reliqua sidera videbat accidere, esse nimirum potentiam quandam quæ horum curam gerat, & omnia decenter administret, qua cessante nihil nostris vtilitatibus seruiturum, cum nihil suapte virtute polleat, sed vniuersa omnipotenti ipsius voluntati obsequendent. quapropter huic vni honorem deberi, huic gratias agi oportere. Quamobrem cum Chaldæi Mesopotamiæque cæteri contra se insurgerent, consilium migrandi cæpit, & voluntate ac fauore Dei fretus terram Chananæam tenuit; vbi sedibus positis DEO struxit aram, & hostias mactauit. Meminit autem patris nostri Abrahami Berosus quoque, non tamen eum nominans, his verbis: Post diluuium autem decima ætate apud Chaldæos erat quidam iustitiæ cultor, vir magnus & sideralis scientiæ peritus. Hecatæus vero non meminit tantum obiter, sed libro in hoc conscripto res eius posteritati tradidit. Nicolaus autem Damascenus in quarto historiarum sic scribit: Abrahamus regnauit apud Damascum aduena, vt qui cum exercitu venerat e regione supra Babylonem sita, quæ Chaldæorum dicitur. nec ita multo post hinc quoque migrans cum suo populo, sedem transtulit in terram tunc Chananæam, nunc vero Iudæam nominatam: eiusq; posteritas ibi creuit in ingentem numerum, quorum res alibi suo narraturus. Abrahami vero nomen etiam nunc est apud Damascenos celebre, & vicus ostenditur, quem vocant Abrahami domicilium.

Berosus.

Hecatæus

Nicolaus Damascenus.

Domicilium Abrahami.

CAP. IX.

Quod fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro vnde venerat est reuersus.

An. mũdi 2026. an. Christũ nat. 1938.

FAME deinde Chananæam terram inuadente, Abrahamus audita Ægypti vbertate, proficiscì illuc decreuit, tum vt copiis eorum frueretur, tum vt sententiam sacerdotum de diuinitate cognosceret: aut secuturus illorum opinionem, si modo melior esset, aut ipse rectiora eis commonstraturus. Cæterum cum & Saram secum duceret, veritus Ægyptiorum libidinem, ne forte ob excellentem vxoris formam à rege interimeretur, artem commentus est talem. Fratrem eius se finxit, monita prius, vt ob præsentem necessitatem simulationi suæ subseruiat. Vt autem ventum est in Ægyptum, id, quod suspicatus fuerat, euenit: iam enim coniugis pulchritudinem fama diuul-

Hedio & Rufino cap. 15. Genes. 11. 12.

Sapientia Abrahami.

Abrahamus primus verbi Dei cõcionator.

Hedio & Rufino cap. 16. Gene. 12. 13.

An. mũdi 2025. Ante Christũ natum 1938.

Ægyptiorum libido.

gauerat. quamobrem Pharaotes gentis rex audita oculis ſuis cognoſcere, ac muliere etiam potiri concupiuit. Huic malæ libidini Deus obſtitit, peſtilentia & ſeditione res regis infeſtans, conſultique de remedio Sacerdotes quoue modo placandum eſſet numẽ, hanc mali cauſam reſponderunt, quod hoſpitis matrimonio iniuriam inferre parauiſſet. Rex territus primum ſcitatur, quænam ſit, quisue eius comes. cognita deinde rei veritate, Abrahamo ſatisfecit: ſororem ſe putaſſe non vxorem, & affinitatem contrahere, non iniuriam inferre voluiſſe, donatoque magna pecunia, poteſtatem fecit congrediendi cum præſtantiſſimo quoque Ægyptiorum ac doctiſſimo: quo factum eſt, vt virtutis nomine in maximam exiſtimationem veniret. nam cum ea gens in diuerſos ritus & opiniones ſcinderetur, & per mutuum contemptum atque inſectationem infenſis inter ſe animis agerent, colliſos inter ſe eorum de religione ſermones & à ſeipſis confutatos, vaniſſimos eſſe nihilq; prorſus veritatis habere declarauit. ob has diſſertationes in pretio habitus, vt qui magnam tam intelligendi, quam eloquendi docendique facultatem præ ſe ferret, & numerorum ſcientiam & ſiderum benigne illis communicauit. nam ante Abrahami ad ſe aduentum, Ægyptii rudes erant huiuſmodi diſciplinarum: quæ à Chaldæis ad Ægyptios profectæ, hinc ad Græcos tandem peruenerunt. Reuerſus inde in Chananæam, agros cum Lotho diuiſit. orta vero inter opiliones contentione de iure ac terminis paſcuorum, arbitrium & opinionem Lotho permiſit: ipſe contentus relicta ſibi portione agri ſubmontani, domicilium elegit in oppido Hebrone. Id ſeptem annis eſt antiquius quam vrbs Ægypti Tanis Lotho vero campi ceſſerunt, & planicies Iordani fluuio contigua, non longe à Sodomorum vrbe: quæ nunc bona & magna, nunc diuina vltione acira, vt ne veſtigium quidem ſuperſit, eſt deleta, cuius rei cauſa mox ſuo loco dicetur.

Abrahamus Ægyptios religionem docuit & artes.

Abrahamus egregius Aſtronomus.

Diuiſio agri Abrahami & Lothi.

CAP. X.

Sodomitarum cladis ab Aſſyriis acceptæ.

Hedio & Rufin. cap. 17. Gene. 14. Quinque reges Sodomitarũ.

EOdem tempore cum Imperium Aſiæ penes Aſſyrios eſſet, Sodomitarum res tam opibus quam numeroſa iuuentute florebant, vt à quinque Regibus adminiſtrarentur. hi erant Ballas, Bareas, Senabarus, Symoborus & Balin, ſuo quiſque regno præpoſitus. Hos Aſſyrii bello petierunt, diuiſisque quadrifariam copiis ſub quatuor Imperatoribus, regionem illorum oppugnabant, commiſſo tandem prœlio victores Aſſyrii Sodomitarum Regibus tributum imperauerunt. cumque per duodecim annos imperata feciſſent, & tributa ſoluiſſent, decimoterrio defecerunt: quo factum eſt vt noua in eos Aſſyriorum expeditio fieret, ductu & auſpiciis Marphadis, Ariochi, Chodollogomori, & Thargali. Hi & Syriam vniuerſam rapinis vaſtauerunt, & gigantum poſteros perdomuerunt. cumque in agrum Sodomorum eſſet ventum, caſtra metati ſunt in valle puteorum bituminis, tunc enim putei fuerant in eo loco: mox vero Sodomis deletis, lacus ibi, quem à ſcatenti bitumine Aſphaltitem dixere, repente extitit. eo de lacu paulo poſt dicemus. cæterum Sodomitæ cum Aſſyriis congreſſi, poſt egregiam pugnam editam, partim in acie ceciderunt, partim deditionem fecerunt, cum quibus & Lothus captiuus eſt abductus, qui Sodomitis in auxilium venerat.

An. mũdi 2051. Ante Chriſtũ natum 1951.

Aſphaltites lacus.

CAP. XI.

Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tam captiuos, quam reliquam prædam victor reduxit.

HIs auditis Abrahamus, tum Lothi cognati, tum Sodomitarum amicorum ac vicinorum clade commotus, nil cunctatus in succursum eorum cum suis properauit: & quinta nocte hostem assecutus circa Danum (hoc alteri Iordanis fontium est nomen) oppressum ex improuiso facile superauit. Securi enim & incauti partim in cubilibus inermes sunt cæsi, partim præ temulentia pugnæ inutiles in fugam se conuerterunt, quos Abrahamus acriter à tergo sequenti quoq; luce perurgens ad Soba Damascenorum compulit. Quo facto nemini dubium reliquit, victoriam non in multitudine militum, sed in bellatorũ alacritate consistere, & virtutem nulli numero succumbere, vt qui cum domestica tricenaria cohorte, & insuper decem & octo vernaculis, triumque amicorum auxiliis tantum exercitum profligauerit, quotquot autem ex hac clade euadere contigit, cum ignominia domum se receperunt. Abraham vero captiuis incolumibus reductis, parta pace victor ad suos rediit. redeunti Rex Sodomitarum vsque in locum quem campum regium vocant, gratulabundus occurrit: vbi à Solymæ vrbis Rege Melchisedeco est exceptus, id nomen interpretatur, rex iustus, erat enim reuera talis, omnium consensu sacerdotio summi Dei ob iustitiam dignus habitus. Sed Solyma posterior ætas vocauit Hierosolyma. Hic Melchisedecus milites Abrahami hospitaliter habuit, nihil eis ad victum deesse passus: simulq; ipsum adhibitũ mensæ meritis laudibus extulit, & Deo cuius fauore victoria cõtigerat, debitos hymnos vt sua pietate dignum erat cecinit. Abrahamus contra de manubiis decimas ei dono dedit. Rex vero Sodomorum Abrahamo prædam omnem cedens solos captiuos suæ regionis reposcebat. hanc conditionem ille non accepit, negans ad se quicquam inde rediturũ, exceptis alimentis militum amicis tantum in prædæ partem admissis. hi erant Eschol, Ennerus & Mambres. Hac viri virtute delectatus Deus: non carebis, inquit, præmio quod pro tot rebus egregie gestis tibi debetur. Quo respondente, & quam voluptatem ista præmia mihi afferre poterunt, cum hærede caream? (nondum enim pater factus erat) tum Deus & filium illi est pollicitus, & posteritatem ex eo tantam, quæ stellas cœli posset æquare numero. His auditis lætus, sacrificium Deo iussu ipsius obtulit. Porro sacrificij ritus erat hic. mactata iuuenca trienni, capra trienni, ariete item trienni, cæteras victimas vt iussus fuerat, diuisit, solis auibus exceptis. deinde priusquam erigeretur ara aduolitantibus alitibus ad victimarum cruorem, oraculum redditur, prænuncians progeniem eius malos vicinos per annos CCCC. in Ægypto habituram: quo tempore graui ter afflictos, victoriam tamen de inimicis reportaturos, deuictisque Chananæis regionem eorum & vrbes occupaturos. Habitabat tum Abrahamus circa quercum quæ vocabatur Ogis. Id agri nomen erat non longe ab vrbe Hebrone. Cæterum ægre ferens coniugis sterilitatem, supplex à Deo petiit vt prolem sibi masculam largiretur. Tum Deus de cætero quoque bene sperare illum iussit, vt qui non temere Mesopotamiam reliquisset, atque insuper liberos ei non defuturos promisit. ibi Sara Dei monitu in thalamum eius adducit vnam famularum nomine Agaren Ægyptiã genere, quo liberos sibi ex ea quæreret: & cum vetulum se gerere sensisset famula, cœpit contemptim habere Saram, ad principatum aspirans, quasi ad prolem suam dominatio peruentura esset. quapropter cum Abrahamus vxori eam ad pœnam dedisset, decreuit

Hedio & Russinus Cap. 18. Gen. 14.

In quibus victoria consistat.

Abrahã Lothum captum cum Sodomitis reducit.

Campus regius.

Melchisedech Rex iustus.

Solyma postea Hierosolyma vocata.

Gen. 15. Deus Abrahamo filiũ pollicetur.

Abrahamo Deus progeniẽ eius malos vicinos in Ægypto habituram prænunciat.

Gen. 16. Sara Abrahamo in thalamũ adducit Agar.

An. mũdi 2034. Ante Christũ na. 1930

fugere non ferens afflictionem, Deumque rogabat, vt sui misereretur. Itaque per desertum abeunti occurrit Angelus iubens vt ad dominos reuerteretur. fore enim eam meliore conditione, modo se modeste gerat. nunc enim ingratitudinis ac arrogantiæ pœnam luere. quod si contemptis Dei iussis vlterius pergeret, præsens exitium eam manere aiebat. sin retro rediret, matrem futuram pueri, qui tandem regno eius regionis esset potiturus. Paruit famula, & reuersa ad dominos, veniam est consecuta: nec ita multo post Ismahelem peperit, ac si dicas exoratum, eo quod Deus preces matris exaudierit. Hunc Abrahamus sextum supra octogesimum annum natus genuit: cum autem nonagesimum nonum attigisset, apparuit ei Deus, nuncians quod è Sara suscepturus esset filium, eum iussit vocari Isaacũ, addens prodituras ex eo gentes magnas & Reges: easque iure belli occupaturas vniuersam Chananæam à Sidone vsque Ægyptum. Iussit etiam genus ipsius, quod nolebat cum aliis permixtum, pudenda circumcidi, idque octaua die natiuitatis. causam vero nostræ circumcisionis dicam alibi. Consulente vero Abrahamo & de Ismahele, an esset victurus, responsum est, fore longæuum, simul & multarum gentium parentem. Tum Abrahamus posteaquam Deo gratias egisset, è vestigio circumcisus est cum tota familia, similiter & Ismahel, annum tunc agens decimum tertium: ipse vero pater nonum iam agebat supra nonagesimum.

Ismahel Deus exaudit.

Isaac Abrahamo promiss⁹. Gen. 17.

Circũcisio instituta.

CAP. XII.

Quomodo Deus Sodomitarum gentem exciderit, flagitiis eorum offensus.

Helio & Ruffino Cap. 19.

PEr idem tempus Sodomitæ diuitiis & abundantia pecuniarum elati, tam in homines contumelios erant, quam erga Deum impij: quippe qui neque beneficiorum eius meminerant, & hospites auersabantur, denique mutuis etiã libidinibus sese incestabant. His rebus offensus Deus decreuit superbiæ pœnas de illis sumere, & regionem eorum adeo vastam reddere, vt posthac nec plantas nec fructum vllum produceret. His ita decretis de Sodomis, Abrahamus conspicatus tres Angelos (sedebat enim ad quercum Mambræ pro foribus domicilij sui) ratus esse hospites, assurgens salutauit eos, rogauitque vt ad se diuertentes frueretur hospitio. illis vero annuentibus iubet panes è simila fieri, & mactatum vitulum ac assatum sub quercu discumbentibus apposuit. at illi visi sunt ei comedere, & de vxore quærebant, vbinam esset Sara. quo referente, intus eam esse: aiunt se aliquanto post reuersuros, eamque inuenturos iam matrem. muliere autem arridente, & negante fieri posse vt liberos gigneret ipsa nonagenaria, è marito centesimum annum agente, non sustinuerunt amplius simulare, sed fassi sunt se Dei esse Angelos: & quod missi essent; vnus nunciatum de filio, duo vero ad delendos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & surgens deprecatus est Deum, ne promiscue iustos cum iniustis perderet. Deo vero negante quemquam Sodomitarum esse bonum, alioqui si vel decem inter eos essent, omnibus remissurum fuisse pœnam. Abrahamus destitit, Angeli vero peruenerunt Sodoma. ciues autem cum vidissent adolescentes forma præstantes ad Lothum diuertisse, ad illudendum pervim ætati eorum sunt versi. Lotho vero suadente continerent se, neue in probrum hospitum ruerent, sed hospitio suo nonnihil honoris haberent: aut si temperare sibi non quirent, filias se pro illis eorum libidini exhibiturum, ne sic quidem parere voluerunt. Deus autem illorum audacia commotus ad iram, ipsos quidem excæcauit, ne in ædes introitum inuenire possent. cæterum Sodomitarum

Heliodo & Ruffinus Cap. 19. Sodomitarũ flagitia Angelos Abrahamum suscipit hospitio.

An. mũdi 2948. Ante Christũ na. 1916.

Angeli Abrahamo filium nascitur ũ nuntiant, & delendos Sodomitas.

Ad Lothũ Angeli diuertunt.

Sodomitæ Deus excæcat

popu-

populum vniuersum ad supplicium adiudicauit. Lothus autem ab ipso præmonitus de futuro excidio, discessit inde, assumpta etiam vxore & duabus filiabus etiam tum innuptis. sponsi enim earum monentem de exeundo cõtempserant vt delirum qui talia diceret. Tum Deus iaculatur telum in vrbem, eamq; cum ipsis incolis exurit, & agrum quoq; pari deuastat incendio, quemadmodum mihi iam dictũ est in commentariis, quos de bello Iudaico prodidi. Cæterũ Lothi vxor interabeundum subinde ad vrbem respiciens, & curiosius cladem hanc contra mandatum Dei spectans, in statuam salis est versa. dictum est mihi iam & de illa, nam extat hodie quoq;, ipse vero cum filiabus in paruum quoddam rus euasit, cui soli ignis omnia circumquaque vastans pepercit. id Zoor nunc vsque vocatur, sic paruum Hebræorum lingua significante. In hac solitudine vitam inopem aliquantisper tolerauit. puellæ vero vniuersum genus humanum extinctum ratæ, astu circumuento parente, cum inscio sunt congressæ, curantes ne totum genus deficeret. ex hoc congressu nati sunt filij: maiori Moabus, ac si dicas è patre, iuniori Ammonus, quod nomen significat filium generis. Horum alter Moabitarum fuit autor, magnæ gentis etiam nostra ætate. alter vero Ammonitarum. vtraque Syriam Cœlen incolunt. Et in hũc modum Lothus reliquit Sodoma. Abrahamus autem migrauit in Gerara Palestinæ, Saram acsi sororem secum ducens. eadem arte qua quondam, nimirum insidiarum metu. timebat enim Abimelechum eius loci regem, qui & ipse amore Saræ captus, ea potiri cupiebat. eam cupidinem morbus grauis impediuit diuinitus immissus, atque ita medicorum ope destitutus, in somnis admonetur, abstineret se ab iniuria coniugis hospitis. mox cum meliuscule habere cœpisset, indicat amicis, quod Deus sibi hunc morbum immisisset vindicans ius hospitis, & vxori eius ab iniuria cauens. non enim sororem esse, sed vxorem legitimam. Hæc locutus Abrahamum de consilio amicorum accersitum, securum esse de pudicitia coniugis iubet. Deum enim eius curã habere, cuius auxilio nihil turpe passam se illi restituere. idq; ita esse Deum testabatur, & mulieris conscientiam, ac ne expetiturũ quidem eam fuisse, si nuptã esse sciuisset. ad hæc rogabat, vt æquo animo in se esset, Deumque propitium redderet. Et siue apud se maneret, nihil ei defore, siue abire mallet, deductores est pollicitus, & omnia quorum causa ad ipsum venisset. Hæc locuto Abrahamus nec omnino ãctam consanguinitatem aiebat, esse enim fratris filiam, & sine hac simulatione parum tutam peregrinationem credidisse. ac ne morbi quidem causam ei se fuisse excusabat. Quin & salutem regis sibi curæ futuram, & mansurum quoque cum illo libenter. tum rex tam agri quam pecuniarũ partem ei cessit, & conditiones pacis bona fide vtrinq; seruandas dixit, fœdere cum eo super puteo quodam icto, qui Bersabe vocatur, ea vox iuramenti puteum significat, & id nomen & hodie locus seruat. Nec ita multo post Abrahamus filium è Sara suscepit, iuxta promissa Dei, quem Isaacum nominauit. Sic risus Hebræis significatur. siquidem risus Saræ, dum proles ei iam natu grandi præter expectationem promittitur, in causa fuit huius appellationis. ipsa enim erat nonagenaria, Abrahamus vero annorũ centum, ipso anno quo Isaacus est natus. eum octaua mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudæis durat, vt post totidem dies circumcisionem celebrent.

Lothus cũ suis seruatur.

In Zoor Lothus euadit.

Explicatio nõmis Moabus & Ammon.

Hedio & Ruffinus Cap. 20. Gen. 20.

Abimelech amore Sarę captus.

An. mũdi 2048. Ante Christũ na. 1916.

Bersabe iuramẽti puteus. Gen. 21.

Isaaci risus.

CAP. XIII.

De Ismahele Abrahami filio, eiusq; posteris Arabibus.

Hedio & Ruffinus

ARabes vero post decimumtertium annum id faciunt. Ismahel enim gentis eorum autor Abrahamo è concubina natus, post tantum

tem-

Cap. 21. Gen. 21.

Iudæi octauo die circumcisionem celebrant, Arabes post decimum tertium annum.

temporis est circumcisus, de quo iam dicendum. Amabat Sara Ismahelem ab initio, e famula Agare natum, non secus ac si esset ex se genitus. alebatur enim in spem successionis, verum postquam ipsa Isacum peperit, non amplius æquum censebat Ismahelem cum hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto communi parte iniuriam ei facile inferre potuisset. Suasit igitur Abrahamo vt eum vna cum matre aliquo ablegaret. ille vero primum non aduertebat mentem ad Saræ consilium, rem atrocem ratus, puerum nondum adultum & mulierem egenam ablegare, tandem vero approbante Deo, Saræ voluntati paruit: puerumque matri commisit, nondum per se peregrinationi aptum, & dato eis vtre aquæ ac panibus iussit ire quo eos necessitas duceret, & cum defeciisset commeatus, in anxietate erat mater. cumque nihil aquæ superesset, deposito sub abiete puero animam agente, ne spectatrix esset expirantis, vlterius pergebat. cui occurrens angelus Dei, & fontem in propinquo indicauit, & curam educandi pueri habere iussit. sperandam enim illi eximiam felicitatem è salute Ismahelis. tum vero mulier meliori spe concepta, cum incidisset in pastores, eorum benignitate miseriam euasit. Postquam autem ad virilem ætatem peruenit, vxorem ei coniunxit Ægyptiam genere, vnde & ipsa erat oriunda: ex qua Ismahel duodecim suscepit liberos. hi erant, Nabæothes, Cedarus, Abdeel, Edumas, Massamus, Memassus, Masmesus, Chodamus, Themanus, Ieturus, Naphæsus, Calmasus. hi quicquid terrarum est, Euphratem inter & rubrum mare habitant, Nabathæa nomine regioni indito. Sunt autem hi à quibus Arabes gentem suam eiusque tribus denominauerunt, tum propter ipsorum virtutem, tum propter Abrahami autoritatem.

Ismahelis cum matre Abraham ablegat.

Angelus Dei occurrit Agar.

Duodecim Ismahelis liberi.

Gen. 25.

Nabathæa regio

CAP. XIIII.

De Isaco legitimo Abrahami filio.

An. mundi 2074. Ante Christũ na. 1890

Gen. 22. Hedio & Ruffinus Cap. 22.

Abrahami obedientia.

ISacum autem Abrahamus supra modum amabat vt vnigenitum, & quem in senectute Dei dono susceperat. hunc affectum & benevolentiam parentum puer ipse magis ac magis accendebat, omni virtuti deditus, & tam parentes quam Deum colens, quo successore omnium fortunarum relicto, Abrahamus haud grauatim vita excessurus videbatur, id quod ipsi Dei benignitate contigit. Volens tamen pietatis eius periculum facere, Deus apparuit ei, enumeratisque omnibus beneficijs in eum collatis, vt victoriam illi de hostibus olim concesserit, vtque præsenti felicitate suo fauore frueretur, filium Isacum poposcit vt sacrificium & victimam sibi offerret, iubebat autem vt in montem Morium subductum holocaustum faceret, sic enim pietatem eius illustriorem fore, si vel filij salutem voluntati diuinæ posthaberet. Abrahamus vero nefas ducens quauis in re Deo morem non gerere, quin potius per omnia parendum ei per quem omnes viuerent, celans vxorem tam Dei mandatum, quam suam de pueri fede sententiam. ac ne famulorum quidem vllum rem indicans, ne forte aliquis sibi obstaculo esset, absumpto Isaco cum duobus seruis, impositisque in asinum rebus ad sacrificium necessarijs, proficiscebatur ad montem. ac biduum quidem comitati sunt eum serui, tertia vero die cum iam in prospectu esset mons, relictis alijs in campo cum solo puero ascendit in montem, in quo post Dauid templum constituit, ferebantque secum quicquid ad sacrificium pertinet, absque victima. Isaco vero qui tum vigesimum quintum annum agebat, aram apparante, percontanteque quidnam mactaturus esset nullam habens hostiam, tum ille Deum daturum aiebat, qui potens esset hominibus & quæ non habeant largiri, & quæ habeant adimere, si in illis fiduciam collocent, daturum ergo sibi quoque

Isac maclãdus annũ agit vigesimũ quintũ.

victimam, siquidem propitius esset his sacris interuenturus. postquam autem structa ara ligna imposuerat, omnibus apparatis sic infit. Fili, mille votis te expetitum, postquam in hanc vitam venisti, summa cura ac solicitudine educaui, nihil beatius existimans quam si te virum videre daretur, & tandem hæredem meæ ditionis relinquere. Sed quoniam Deo visum est vt te susciperem, ac nunc rursum vt te amittam, fer generose hoc sacrificium. Cedo enim Deo, qui à nobis hunc honorem reposcit, pro perpetuo fauore quo nos belli ac pacis tempore est prosecutus. Nunc lege naturæ natus cum sis vt moriaris, non vulgarem habebis vitæ exitum, sed à proprio patre patri vniuersorum Deo sacrifico ritu oblatus, ipso vt credere par est indignum te censente qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de vita decedas: sed inter precamina & sacra animam tuam exceptam apud se collocabit: vbi memor cur te potissimum educauerim senectutem meam sustentabis, non quidem per teipsum, sed Deum mihi curatorem tuo loco relinquens. tum Isacus haud quaquam à tanto parente degener, libenter hæc verba accepit, negans se dignum qui vnquam natus esset, si tam Dei quam patris decreto reluctans, non alacriter se præberet vtriusque placitis: quandoquidem etiam si pater solus ita vellet, nefas esset non obsequi. iamque minimum aberat quin perpetraretur facinus, ni Deus obstitisset. Inclamat enim nomine Abrahamum, neci pueri intercedens. non enim cupidine sanguinis humani, pueri cædem imperasse, neque vt quem parrem ipse fecerat, liberis per impietatem orbaret, sed vt probaret eius animum, an etiam talibus iussis pariturus esset. nunc cognita eius promptitudine ac præcellenti pietate ratum se habere quicquid illi hactenus concesserat. nõ defuturam autem nec in posterum suam prouidentiam, tam ipsi quam eius generi. hunc quoque filium longissimo tempore victurum, vitaque feliciter exacta filijs germanis & probis magnum principatum relicturum. prædixit etiam fore vt genus eorum in multas gentes crescceret, nec minus opibus quam numero augeretur: ipsorum etiam autorum eius generis memoriam fore sempiternam. regione quoque Chananæa bello quæsita, vsque ad inuidiam omnium exterarum gentium fortunatos fore. Hoc oraculo reddito, Deus illis arietem ad victimam ex improuiso præsto esse voluit. At illi ex insperato sibi redditi, auditaque tantæ felicitatis promissione, mutuo se complectebantur: mactata deinde victima incolumes ad Saram se receperunt: vixeruntque beati, omnes eorum conatus Deo prosperante.

Oratio Abrahami ad Isacum ante mactatum.

Isaci ad parentem responsio.

Arietem ad victimam loco Isaci Deus offert Abrahamo.

CAP. XV.

Sara obitus Abrahami coniugis.

SAra autem non multo post moritur, cum vixisset annos viginti septem supra centũ. Sepulta est in Hebrone, Chananæis publice ius sepulchri offerentibus. Abrahamus tamen maluit sepulturæ locum quadringentis siclis emere de Ephremo quodam Hebronensi ciue: vbi monumenta eius & posterorum sunt exædificata.

An. mũdi 2087. An. Christũ nat. 1877. *Hedio & Ruffinus Cap. 23. Gen. 23. Ætas Saræ 127.*

CAP. XVI.

Quomodo Chetura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit.

POst hæc duxit Chæturam, ex qua nati sunt ei filij sex, viri prudentes & industrij, Zembranes, Iazares, Madanes, Madianes, Lusubacus, Suus: qui & ipsi filios habuerunt. Suo Sabacanes natus est & Dadanes. huic Latusimus, Asurus, Luures. Madanis vero fuerunt, Epha, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His omnibus filijs ac nepotibus Abrahamus

An. mũdi 2087. An. Christũ nat. 1877.

Gen. 24. 25. Troglodi-tarũ origo Lybia de-nomina-tur Aphrica. Alexan-der Poly-hiſtor.

deducendi colonias fuit autor, occupaueruntque Troglodyticam regionem, & Arabiæ Felicis quidquid ad rubrum mare pertinet. Ferrur etiam quod hic Ophres cum exercitu profectus occupauit Libyam, quam poſtea nepotes eius tenuerunt, Aphricam ab ipſo denominatam. Atteſtatur huic opinioni & Alexander Polyhiſtor ſic ſcribens: Cleodemus, inquit, propheta, cognomine Malchus, qui ad imitationem Moſis legiſlatoris Iudæorum hiſtoriam contexuit, narrat Abrahamum è Chætura aliquot filios ſuſcepiſſe, tres nominatim recenſens, Aphram, Surim, Iaphram. à Suri appellatam Aſſyriam. ab Aphra vero & Iaphra vrbem Aphram & regionem Aphricam nominatas. hos enim ductu Herculis in Libya militaſſe contra Anteum, Herculem etiam ex Aphræ filia genuiſſe filium Dedorum, ex hoc Sophonem prognatum, à quo Sophaces Barbari habent nomen. Iſaco autem iam ferme quadragenario Abrahamus pater coniungere volens vxorem Rebeccam Nachoris fratris ſui neptem, mittit maximum natu famulorum ad ſponſalia, prius accepta fide obligatum, modus vero deuinciendi fuit talis. Subditis alter alteri manibus ſub fœmora, Deum ita teſtem inuocabant eorum quæ deſtinauerant. Miſit etiam dona ad illos, vel rara illic vel nunquam ante viſa. Profectus autem famulus diuturnum iter faciens, eo quod difficilis eſſet tranſitus per Meſopotamiam hyeme propter cœni altitudinem, æſtate ob aquarum inopiam: ad hæc propter latrocinia quæ vitari non poterant, niſi à cautis, tandem peruenit ad vrbem Carras. & cum veniſſet in ſuburbium, incidit in complures puellas euntes aquatum: moxque intra ſe precatur, ſi Deo gratæ forent hæ nuptiæ, vt inter illas inueniretur Rebecca, ad quam filio deſponſandam Abrahamus eum miſerat, & hoc ſigno dignoſceretur, quod cæteris negantibus ipſa potum roganti præberet. hæc ſecum volutans accedit ad puteum, poſcens ab eis potum. illis vero cauſantibus aquam ſe non ſine labore acquirere, quam domum deferant, non alijs præbeant: vna omnium obiurgatis reliquis negando eas vnquam inter homines verſatas, quę ne aquam quidem impartirent, benigne hoſpiti potum offert, at ille certa iam ſpe de euentu concepta, volens tamen verum cognoſcere, collaudata prius virginis indole & benignitate, quæ vel cum ſua fatigatione roganti ſubminiſtrare non grauaretur, ſcitcitatur ex quibuſnam eſſet parentibus, gratulatus eis talem filiam, & imprecatus vt eam ex animi ſententia viro probo elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret.

Rebecca familiaritatem contrahit cum Abrahami ſeruo.

puella in hoc quoque ei gratificatura genus ſuum indicat. Rebecca, inquit, mihi nomen eſt, pater vero fuit Bathuel. quo defuncto Labanus frater meus & domum curat & matrem, meæ quoque virginitatis tutor. His cognitis homo gaudebat ob ea quæ ſibi acciderent, quæque audiuiſſet, manifeſto cernens Deum hoc iter proſperare. prolato deinde monili & alijs quibuſdam ornamentis quibus ætas ea delectatur, obtulit puellæ dicens hanc eſſe gratiam & honorem pro communicato potu, ipſamque dignam quæ accipiat, cum inter tot virgines bonitas eius emineat, rogabat etiam vt ad domeſticos ipſius diuertere liceat, quandoquidem nocte iam appetente vlterius progredi non detur. ferre ſe mundum muliebrem magni precij, qui nuſquã tutior eſſe poſſit quam apud eos quorum probitatem iam eſſet expertus. coniecturam enim ſe facere eius moribus, matrẽ quoque & fratrem pari humanitate eſſe præditos, neque grauatim hoſpitẽ admiſſuros, præſertim ipſis nec oneri nec ſumptui futurum. ad hæc illa, bene eum de parentum humanitate coniectare, ſed non recte facere quod tam illiberales ſuſpicetur. omnia enim ſine precio habiturũ, indicaturam tamẽ prius Labano fratri. cuius permiſſu ipſum adducturam. quo facto poſtquam adduxit hoſpi-

tem,

tem, ſerui Labani camelos curandos acceperunt. ipſe vero ad cœnam eum ſecum duxit, qua peracta ſic eum & matrem puellæ eſt allocutus. Abrahamus filius eſt Tharri, veſter autem cognatus. Nachores enim tuorum mi matrona liberorum auus, Abrahami erat frater, eodem patre, eademq; matre prognatus; is nunc mittit me ad vos, poſtulans hanc virginem filio ſuo coniugem dari, quem legitimum habet & vnicum, ad omnium ſuarum facultatum hæreditatem educatum, cui cum poſſet opulentiſſimam quamuis ex eius regionis fœminis deligere, non eſt ita viſum: ſed malens hunc honorem cognationi ſuæ habere, procurat has nuptias, cuius voluntatem nolite contemnere. diuino enim fauore præter alia quæ mihi feliciter in hoc itinere ſucceſſerunt, & puellam hanc & veſtras ædes inueni. propinquus enim iam oppido, conſpicatus multas virgines puteum petentes, optaui vt in hanc inciderem, quod & factum eſt. has igitur nuptias auſpice Deo conciliatas, vos quoque veſtra autoritate ratas habetote, & Abrahamum qui me tam accurate huc miſit, veſtro annutu honorate. illi vero tum quod rem tam optabilem approbarent, tum quod Dei ſententiam accedere cognoſcerent, mittunt eam quibus poſtulabatur conditionibus, duxitque illam Iſacus, facultatum paternarum iam dominus.

Oratio ſerui Abrahami & Rebeccæ.

An. mũdi 2124. Ante Chriſtũ na. 1840 Hedio & Ruffinus Cap. 28. Gen. 25.

CAP. XVII.

De obitu Abrahami.

DEfunctus eſt autem Abrahamus non ita multo poſt, vir in omni virtute eximius, & pro ſua inſigni pietate Deo egregie carus. Vixit annos 175. ſepultus eſt in Hebrone iuxta vxorem Saram, communi cura filiorum ſuorum, Iſaci & Ismahelis.

Abrahã moritur ætatis anno 175.

CAP. XVIII.

De Iſaci filijs Eſao & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione.

DEfuncto autem Abrahamo vxor Iſaci gerebat vterum, cuius molem creſcente indies, anxius conſuluit oraculum. Reſponſum eſt, gemellos ei parituram Rebeccam, & ab vtroque deſcenſuram gentem autori ſuo cognominem, & quæ minor videbitur, eam fore potiorem. nec multo poſt, ſicut prædictum erat, naſcuntur ei gemini, quorum grandior à capite ad pedes erat hiſpidus. minor vero exeuntis ante ſe calcaneum retinebat. pater autem amabat ſeniorem Eſaum ex re cognomen habentem. nam Hebræi pilos vocant Seir. Iacobus vero iunior à matre amabatur. Fame autem in ea terra graſſante, Iſacus volens ire in Ægyptum propter vbertatem regionis peruenit Gerara, Deo ſic iubente. rex autem Abimelechus excepit eum, quia hoſpitij & amicitiæ ius inter eum & Abrahamum interceſſerat. cumque hominem initio magna beneuolentia proſequeretur, motus inuidia non potuit in eo affectu permanere. videns enim Deum Iſaco propitium, ſuumque fauorem declarantem, expulit illum. at ille expertus mutatum præ inuidia, ſeceſſit non longe à Geraris in locum qui vocatur Fauces. ibi dum foderet puteum, paſtores irruentes aggreſſi ſunt armis opus impedire, ſed illo vltro cedente, viſi ſunt viciſſe. mox eum alio loco fodere cœpiſſet, rurſum vi prohibentibus alijs Abimelechi paſtoribus, hunc quoque puteum imperfectum reliquit, prudenti conſilio meliorem occaſionem expectans. qua deinde oblata, rege ſponte fodiendi poteſtatem faciente, puteo Rooboth nomen impoſuit; quod ſignificat amplum. è prioribus vero alterum vocauit Eſcon, hoc eſt pugnam. alterum Siennam, hoc eſt inimicitiam. Itaque Iſaci potentia cum opibus indies

Hedio & Ruffinus cap. 26. Gen. 25.

Iſacus peruenit Gerara. Geneſ. 26

Abimelech Iſacũ inuidia motus expellit.

magis

An. mũdi 2124. Ante Christũ na. 1840

magis ac magis crescebat. Abimelech autem ratus contra se fortunas Isaci augeri, cum quo parum sincere consuetudinem habuerat, & qui ob simultatis suspicionem aliquantisper secesserat, veritus ne quando apud eum plus recens offensa quam pristinæ amicitiæ memoria valeret, neue iniuriam acceptam vlcisceretur, profectus ad illum amicitiam cum illo renouat, vno è suis amicis arbitro adhibito. cumque Isacus pro naturæ bonitate iniurias suas paternæ amicitiæ libenter donaret, voti compos domum est reuersus. Alter autem filiorum Isaci, in quem pater erat propensior, quadraginta annos natus, duxit Adam Helonis, & Alibamen Esebeonis, dynastarum inter Chananæos filias, idque autoritate propria, ne patre quidem consulto, neque enim ille permissurus erat, si filius ipsius sententiam ipsius expectasset, quippe qui non delectabatur affinitate eius regionis hominum. nolens tamen molestus esse filio, iubendo eum, vt mulieres missas faceret, decreuit rem totam silentio transmittere. Sed cum esset senex & visu orbatus, accito filio, præfatusque ætatem, per quam etiamsi cæcitatis calamitas non accessisset, non liceret sibi amplius Deum solito cultu venerari, iussit eum venatum ire. Cura, inquit, vt quod poteris capias, & para mihi cœnam: qua sumpta precabor Deum, vt tibi dignetur esse auxiliator & adiutor per omnem vitam tuam. nam meę finis quam longe absit incertus sum: qui prius quam me opprimat, æquum est vt meis precibus Deum tibi faciam propitium. Vadit Esaus venatum: interim Rebecca malens Iacobo Deum propitium, etiam præter Isaci mentem, iubet eum hædis iugulatis cœnam instruere. ille obsequitur matri, iussu ipsius omnia faciens. cœna vero parata, circumuolutis hædino exuuio brachijs, vt contactis pilis Esau crederetur: nam cætera omnino similis vt gemellus, hoc solo differebat solicitus ne mature in malo dolo deprehensus pro faustis precaminibus diras imprecationes reportaret, apponebat cœnam patri. at Isacus sentiens in voce nonnihil peculiare, aduocat filium, illo vero protendente brachium hædina pelle amictum: voce, inquit, propior es Iacobo, attamen ob pilositatem Esaus mihi videris. nec quidquam doli suspicans, iam cœnatus ad Deum precibus inuocandum se vertit. Domine, inquit, omnium seculorum, & conditor omnium creaturarum, tu patri meo maxima bona pollicitus, etiam mihi præsentem felicitatem es largitus, meis quoque posteris propitium te fore, & maioribus beneficijs eos cumulaturum promisisti. hic tuus fauor perpetuus sit precor, neue me propter hanc debilitatem despicias, quæ facit vt magis etiam ope tua egeam. Serua puerum hunc propitius, & ab omni calamitate illæsum custodi. da ei vitam felicem, & possessionem bonorum quæ in tua sunt potestate. fac eum formidabilem inimicis, apud amicos gratiosum. Sic ille Deum inuocabat, putans se Esao bene precari. vix absoluerat preces, cum Esaus à venatu reuertit, & Isacus intellecto errore nihil tamen est commotus, Esaus vero postulabat vt sibi quoque sicut fratri faceret. denegante id patre, eo quod omnes preces in Iacobum absumpsisset, lugebat quod voti compos non esset. quin & pater mœrore eius motus, studijs quidem venandi, & robore corporis armorumque præstantia celebrem fore prædicit, eamque gloriam tum ipsi, tum eius posteris mansuram sempiternam: seruituturum tamen fratri. Cæterum cum Iacobus timeret fratrem, ne pœnas à se exigeret ob circumuentum in votis faciendis patrem, mater eum huic periculo eximit. persuadet enim marito, vt Iacobo Mesopotamenam vxorem daret, propinquam genere. iam enim etiam Esaus duxerat Basemmathen Ismaelis filiam. Male enim Chananæis volebant Isacus cum suis, priori affinitate offensi, in quo-

Abimelech amicitiã renouat cum Isaco. Vxores Esau.

Gen. 27.

Isaac mittit venatũ Esau. An. mũdi 2186. Ante Christũ natum 1778.

Matris hortatu Iacob fratris benedictionẽ anteuertit.

Esau sibi quoq; benedictionem postulat.

Hedio & Ruffinus Cap. 27. An. mũdi 2186. Ante Christ. na. 1778.

rum

rum gratiam filius Basemmathen duxit, quam postea magis quam exteras dilexit.

CAP. XIX.

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo.

IAcobus autem in Mesopotamiam missus à matre, ducturus auunculi sui Labani filiam, consentiente etiam patre iter faciebat per Chananæam: cumque simultatem haberet cum ea gente, nolebat ad quenquam diuertere, sed sub dio quiescebat, lapide vice puluini capiti subiecto, cui dormienti visio talis est oblata. Videre videbatur scalam à terra ad cœlum pertingentem, & per eam species descendentes, supra humanam naturam augustas. & in summa scala Deum manifeste apparentem, & nominatim se his verbis compellantem, Iacobe, cum sis patre bono, & auo ob suam virtutem celebri prognatus, non debes præsenti necessitati succumbere, sed meliora potius sperare. Meo præsidio magna te manet felicitas. nam & Abrahamum ego è Mesopotamia huc adduxi pulsum à cognatis, & patrem tuum beatum reddidi, nec tua conditio deterior est futura. quare bono animo hanc viam perge, fretus me deductore. eueniet ex tua sententia coniugium ad quod properas, accedent inde & liberi. eorum numerus erit magnus, & ipsi rursus maiorem prolem post se relinquent. his ego terræ huius imperium dabo, & eorum posteris, qui repleturi sunt terram omnem & mare quam late sol aspicit, tu ne cede vlli vel labori vel periculo, tui curam mihi committens, & nunc, & magis etiam in posterum. hoc oraculum Deus Iacobo reddidit, quo lætus vngit lapidem in quo dormienti tanta spes affulsit, & votum Deo facit sacrificaturum se illic, si incolumi & facultatibus aucto reditus contingeret, quod post reuertens soluit, omnium bonorum suorum decimis oblatis. honorem etiam loco addidit, Bethel nominato quod græcis domicilium Dei significat. Pergens deinde cœptum iter in Mesopotamiam, tandem peruenit Carras, & cum pastores offendisset in suburbio, & adolescentes ac puellas ad puteum quendam sedentes, poposcit potum, hinc orto sermone percontatus est an nossent quendam Labanum suum popularem, si forte adhuc sit superstes. aiunt omnibus sibi notum, neque enim talem esse vt ignotus esse possit. quin & filiam eius vna pascere, demirarique se quod nondum adsit, ex ea facile quæ cuperet cognituru. vix hæc verba fineruntur, cum puella accedit comitantibus suis pastoribus. ei Iacobum ostendunt, dicentes hospitem de ipsius patre scisciari. quę puellariter gauisa Iacobi aduentu, rogabat quisnam & vnde ad eos veniret, & cuius rei causa, addens optare se vt possent illi gratificari, quacunque re opus haberet. Iacobus vero non tam cognatione aut huius affectu quam insigni puellæ forma captus, obstupuit, vt qui perpaucas viderat pulchritudine huic conferendas. Mihi, inquit, tecum & cum tuo patre, siquidem Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, quam sit vel tua ætas vel mea. Tharro enim Abrahamus, Aranes, & Nachores fuere filij, ex his Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius. Abrahami vero & Sarræ Aranis filiæ Isaacus, meus pater. est & propinquior ac recentior necessitudo, qua sumus mutuo deuincti. Rebecca enim mater mea, Labani patris tui soror est eodem patre ac matre genita. itaque consobrini sumus ego & tu. & nunc venio salutaturus vos, cognationisque officia, ita vt par est, renouaturus. At illa memor eorum quæ de Rebecca ex patre, vt fit, audierat, sciensque parentes desiderare aliquid de ea cognoscere, prę amore patris lachrymabunda ruit in collũ eius, complexoq; iuuene: optatissimam, inquit, & maximam voluptatem affers

Gen. 28.

Sonia Iacobi. Verbum Dei ad Iacobum.

Iacobus se sacrificaturũ votũ Deo facit, locũq; nominat Bethel, id est, domicilium Dei. Gen. 29. Iacobus in Mesopotamiã peruenit Carras ad cognationẽ matris. Iacobi cũ Rachel colloquiũ. Rachel insigni forma præditæ.

An. mũdi 2186. Ante Christũ na. 1778.

patri cum tota familia, qui nunquam matris tuæ obliuiſcitur crebram illius mentionem faciens. eumque nuncium cum quantauis felicitate nõ permutaret. tum iubet vt è veſtigio ſe ad patrem ſequatur, neue diutius eum hac voluptate fraudet. His dictis adduxit eum ad Labanum, & agnitus ab auunculo, tum ipſe fuit ſecurus iam apud ſuos, tum illis inexpectato aduentu magnam voluptatem attulit. Poſt aliquot autem dies Labanus gaudere ſe quidem eius præſentia magis quam verbis exprimere poſſet aiebat, rogabat tamen quamobrem veniſſet relictis parentibus ætate confectis, & qui ipſius obſequiis ægre, carerent pollicebatur etiam benignitatem & operam ſuam in quacunq; re opus haberet. Iacobus vero totam ei cauſam recenſuit, Iſaco eſſe filios geminos, ſe & Eſaum. eum qui fraudatus ſit patris tauſta imprecatione per matris artem in ſe tranſlata, cupere ſe interimere, quaſi raptorem principatus à Deo deſtinati, & reliquorum votorum paternorum. hanc eſſe cauſam ſui aduentus, & mandata matris, præſertim cũ omnes ſint inter ſe conſanguinei, ſed propiore gradu mater. Sperare ſe in rebus anguſtis poſt Deum præſidium maximum in auunculo reperturum. Labanus contra omnem illi humanitatem pollicetur, tũ propter communes auos, tum etiam vt affectum ſorori abſenti debitum erga ipſum præſentem declaret. velle ſe eum gregum ſuorum magiſtris præficere & quando ad ſuos reuerti libuerit, nec indonatum nec inhonoratum abiturum, quemadmodum tam propinque cognatũ deceat. ad hæc Iacobus, ſe vero libenter accipere conditionem quantumuis laborioſam, ſed æquum eſſe mercedis loco ſibi dari Rachelis coniugium, quã & ipſius virtutis cauſa diligeret, & quia eius opera in tale hoſpitiũ ſit introductus. amor enim puellæ cogebat eum hanc mentionem iniicere. ibi Labanus ipſo vultu lætitiam præferens, eius petitioni annuit, negans ſibi optatiorem generum potuiſſe contingere: ſed opus eſſe vt aliquandiu ſecum maneat. In Chananæam enim non miſſurum filiam, quin & ſororis in tam longinquam regionem nuptam datæ propemodum pœnitere. His aſſentiente Iacobo de ſeptem annis eſt conuentum. tot enim voluit ſeruire mercede apud ſocerum, vt dato virtutis ſpecimine, magis cognoſceretur quinam vir eſſet, cæterum elapſo præſtituto tempore Labanus epulum nuptiale apparat. noctu vero non ſentiente Iacobo inducit in thalamum alteram filiam Rachelem maiorem natu, facieq; non admodum liberali. at ille vino & tenebris fallentibus, congreſſus eſt cum ea. luce deinde cognito errore expoſtulauit cum Labano, ille veniam petebat neceſſitati, qua compulſus hoc fecerit. non malitioſe, inquit, Liam ſuppoſui, ſed conſuetudine regionis huius cogente nihil tamen hoc oberit Rachelis coniugio, ſed dabo eam tibi videnti ac ſciẽti poſt alterum ſeptennium. Paſſus eſt hoc ſibi perſuaderi Iacobus: nec enim aliter facere poterat amore puellæ deuinctus: & exacto altero ſeptennio Rachelem duxit. Erant autem ambabus famulæ additæ a patre, Zelpha Liæ, Racheli Bala, nequaquam ancillæ, ſubditæ tamen. ſed Liam male habebat amor mariti, quo ſororem proſequebatur, expectabatque poſt partum ſe fore in pretio: idque aſſiduis precibus à Deo contendebat. cumq; puer maſculus natus eſſet, & maritus ob hoc propenſior in eam factus, Rubelum nominauit, qui ſibi miſeratione diuina contigiſſet. Sic enim interpretatur hæc vox. Aliquanto poſt naſcuntur ei tres alij: Simeon, quod ſignificat exorabilem ei fuiſſe Deum: Leui, quod eſt firmator ſocietatis, Iudas, quod eſt gratiarum actio. Rachel autem verita ne propter ſterilitatem ſororis deteriore apud maritum conditione eſſet, iubet famulam ſuam Balam cum Iacobo cubare. ex ea naſcitur puer nomine Dan, ac ſi dicas, Dei iudicium: & aliquanto poſt alter nomine Nephtha-

Iacobi cũ Laban colloquiũ. An. mũdi 2193. Ante Chriſtũ na. 1771.

Iacobus mercedis loco petit Rachelis coniugiũ.

Iacobo Rachelis loco Liæ in thalamum inducitur.

Nomina filiorũ Iacobi & explicatio. Gen. 30. Rachel Iacobo Balã adducit.

thalim, ac si dicas artificiosum, quod mater arte certauerit cum sororis fœcunditate. Idem mox & Lia facit, sororis arte contra eam ipsam visa. deducit suam famulam in sui mariti accubitum, ex ea quoque nascitur filius Gadas, fortunatum significante nomine: & post eum Aser, quod sonat beatitudinem, quod mactam fœcunditate se Lia diceret. Porro cum Rubelus filiorum Liæ maximus mandragoræ mala matri afferret, Rachel hoc viso concupiuit hunc cibum, partemque à sorore precario petiit. Illa vero denegante, iubenteque contentam esse, quod honoris prærogatiuam apud communem maritum haberet, Rachel mitigatura indignationem sororis, ait se illi virum cessuram in sequentem noctem. quam gratiam altera libenter accipiente, Iacobus cum Lia cubauit in Rachelis gratiam. Rursum ei filij nascuntur, Ischares, quod nomen significat ex mercede natum, & Zabulon, quod significat pignus beneuolentiæ, præterque filia Dina. Tandem etiam Rachel peperit Ioseph um filium, ea vox significat additamentum. Hoc toto tempore, quod fuit annorum viginti, pascuis soceri & gregibus præfuit. quo exacto, æquum esse aiebat, vt cum vxoribus ad suos reuerteretur. Socero vero non permittente, clam hoc facere cogitabat, perentabarque animum vxorum, quomodo laturæ essent peregrinationem, quibus cum gratum hoc esset, Rachel sigillis etiam Deorum patriæ religionis sublatis, vna cum sorore fugiebat, simulque vtriusque liberi & famulæ cum suis filiis, asportatis etiam totis, quantæ erant, facultatibus. Adducebat etiam Iacob dimidium pecorum, priusquam Laban rescire posset. sigilla vero Deorum secum ferebat Rachel, non quod Deos coleret, quorum contemptum a marito didicerat, sed vt si forte pater fugientes assequeretur, haberet quo confugeret veniâ impetratura. Labanus autem post vnam diem cognito Iacobi & filiarum discessu, indignatus persequebatur eum cum valida manu, & septima demum die deprehendit eos in quodam colle quietentes. quumque esset diei serum, ab omni vi se continuit. per noctem vero Deus in somnis illi visus vetuit ne quid insuper hensum in fuga generum cum filiabus durius præter ea consuleret, sed potius fœdus cum eo ferret, neue paucitatem fugientium contemneret, alioqui se illis propugnatorem futurum. Sequenti vero luce Labanus Iacobum ad colloquium euocat, non dissimulans oraculum, quumque ille fidei eius se commisisset, cœpit hominem accusare, exprobrans quod pauperem omniumque egenum suscepisset, & de suis facultatibus abunde ipsi suppeditasset. Præterea filias, inquit, tibi coniunxi, putans hoc pacto beneuolentiam erga nos tuam fore firmiorem. tu vero neque matrem tuam & communem sanguinem, neque vxores apud nos ductas, neque liberos, quorum ego auus sum, reueritus, non aliter quam hostem me tractasti. rapuisti mea bona, filiabus vt parentem fugerent autor fuisti, sacra patria domum tecum portasti. & apud maiores meos, & apud me in summa veneratione habita. & quæ vix hostis hosti faceret, tu cognatus, è sorore nepos, gener, hospes ac domesticus conuictor mihi fecisti. Iacobus contra pro se afferebat, non sibi soli, sed omnibus esse innatum patriæ desiderium, æquumque vt post tanti temporis moras tandem ad eam reuertatur. Quod vero prædæ, inquit, abactæ crimen obiicis, ipse iniustitiæ sub alio iudice damnareris. Cum enim gratiam mihi pro facultatibus tuis conseruatis & auctis debeas, an non iniquum est ægre ferre quod partem earum modicam vsurpauimus? certe quod ad filias attinet, scito non hoc lædendi animo a me factum, sed caritatis coniugalis hoc esse officium. sequuntur igitur non tam me quam suos liberos. Hæc ille, retorquebat deinde accusationem in ipsum, quod auunculus ac socer

Lia Zelphā adducit Iacobo.

Iacobus cū vxoribus filiis & gregibus insscio socero profiscitur.

Rachel patrios Deos aufert.

Laban Iacobū persequitur, Deus vero a proposito eum deterret.

Labani contra Iacobum accusatio.

Iacobi ad Labani accusationem responsio.

Iacobi cũ Labanum accusatio.

Labani contra Iacobum dolus.

duris mandatis eum per annos XX. vexauerit, & illa quidem quæ nuptiarum spe tulerit, quamuis per se grauia, sibi tamen leuiora fuisse: quæ vero postea secuta sunt, multo grauiora, quæ nemo nisi benenolus perferret. etenim Labanus valde inique Iacobum tractauerat. videns enim eum in omnibus rebus à Deo adiuuari, pollicebatur ei daturum se futuros fœtus, modo quicquid album nasceretur, modo quicquid nigrum. cum vero magno numero nascerentur, quæ Iacobo destinata essent, non seruabat fidem in præsens, sed in proxime sequentem annum promittebat, quod esset ad rem attentior, promittens quidem eo quod non speraret tantum prouentum, ac mox vbi prouenerat fallens. sacras tamen effigies permissum est, inquirere. Rachel autem cognito patrem permissa potestate vti velle, deponit sigilla in sarcinam cameli qua ipsa vectabatur: sedebatque desuper dicens se menstruis laborare, & Laban destitit amplius inquirere, credens filiam sic affectam non fuisse sacris propius accessuram. Post hæc offensæ veniam pollicetur, vicissim alter amorẽ filiarum, idque iureiurando sanciunt. Hoc fœdus ictum est super monte quodam, vbi columnam erexerunt aræ specie, vnde Galades colli nomen factum, à quo Galadena terra est dicta. Post fœdus conuiuio celebrato, Laban ad sua rediit. Iacobo autem in Chananæam iter cœptum prosequenti visiones obueniebant, bonam spem in posterum facientes, cui loco Dei castra nomen indidit. Volens autem scire animum fratris erga se, præmisit diligenter cuncta exploraturos, timens eum propter veterem suspicionem, quos ita fratrem iussit alloqui. Vltro se patriam reliquisse, ne cum offenso fratre degeret. nunc credere tantum temporis spatium satis valere ad reconciliationem, ideoque redire cum vxoribus ac liberis & facultatibus industria quæsitis, vt se & quicquid carum haberet illi dedat, quandoquidem nihil felicius existimet, quam ea quæ Deus largitus est, cum fratre habere communia. His nunciatis Esaus vehementer exhilaratus, occurrit fratri cum CCCC. armatis. At Iacobus, audiens eum obuiam properare cum tot armatis, extimuit valde. Deo tamen seruatore fretus prouidebat pro tempore ne quid detrimenti acciperet, vtq; suos ab iniuria defenderet. Distributo igitur agmine alios procedere iussit, alios propere subsequi, vt si quis primos aggrederetur, ad sequens agmen haberent refugium, & hoc modo instructis qui circa se erant, præmittit quosdam ad fratrem cum muneribus. ea constabant iumentis multisque ac variis quadrupedibus, accipienti placituris propter raritatem. veniebant autem alij post alios, vt crebrius occurrentes plures quam pro numero viderentur. & credibile erat donis placatum remissurum iram, si qua adhuc esset reliqua. quin & illud mandatum est præmissis, vt blande hominem alloquerentur. His ita per totam diem dispositis, nocte mouit agmen. Cumque Iobacchum torrentem transissent, Iacobus aliquantum ab agmine relictus incidit in luctam cum spectro, ipse prior lacessitus, eratque superior: exclamat igitur nactum virtute qui non quemuis aduersarium, sed Angelum Dei vicerit, idque illi esse magnæ felicitatis præsagium, genuq; eius nunquam defore, nec vllis vnquam humanis viribus posse opprimi, iussitq; illum posthac vocari Israelem, quod Hebræis Angelo reluctantem significat. Hęc sunt prædicta Iacobo id ipsum roganti. Cum enim sensisset Angelum esse Dei, precatus est vt ex eo fatum suum cognoscere liceret. His dictis spectrum euanuit. Iacobus vero lætus auditis, imposuit loco nomen Phanuel. id significat Dei faciem, sed quia latum neruum inter luctandum læsit, & ipse post eo cibo abstinuit, & nobis illo propter eum vesci non licet. Cognito vero fratrem iam non longe abesse, iubet vxores procedere per se quanquẽ cum

Laban cũ Iacobo fœdus sanxit.

Gen. 32.

Iacob ad Esau fratrem nũcios misit.

Gen. 33.

An. mũdi 2206. Ante Christũ ann. 1758.

Iacob fratrem muneribus reconciliat.

Iacob luctatur cũ spectro & vocatur Israel.

Iacob Esau fratrẽ accedit.

pedis-

pediſſequis, vt è longinquo ſpectarent pugnam virorum, ſi eam frater mallet. ipſe propior factus adorauit fratrem, non male de ſe cogitantem. at Eſaus eo ſalutato, interrogabat de turba mulierũ ac puerorum: & cum didiciſſet omnia, volebat eos deducere ad patrem. Iacobo vero excuſante laſſitudinem iumentorum, reuerſus eſt in Sairam. illic enim habitabat, vernacula lingua loco ab hirſutie ſua denominato. Iacobus autem peruenit ad Scenas quas vocant, vetus nomen adhuc retinentes. inde profectus eſt Sicima, quæ eſt vrbs Chananæorum, & cum eſſet celebritas apud Sicimitas, Dina vnica Iacobi filia venit in vrbem ad viſendum cultum mulierum eius regionis. qua viſa Sychemis Emmoris Regis filius, raptæ ſtuprum obtulit: & correptus amore patrem ſuum rogauit, vt puellam vxorem habere liceret. Ille morem ei gerens, venit ad Iacobum, rogans vt filio ſuo Dinam in matrimonium collocaret. Iacobus vero qui neque negare poterat propter maieſtatem rogantis, neque fas putabat alienigenæ filiam nuptum tradere, deliberandi ſpatium poposcit. Rex ſperans Iacobum aſſenſurum, abiit. Ille vero indicata filiis iniuria ſororis, & Emmoris petitione, iuſſit eos conſultare quid facto opus eſſet. maior pars hærebat incerti quid eſſet agendum. Simeon vero & Leui vterini puellæ fratres tale conſilium inter ſe capiunt. Obſeruato feſto die quo Sicimitæ voluptati & conuiuiis operam dabant, inuaſis noctu cuſtodibus ſopitos contrucidant: atque ita facile vrbe potiri, mares vniuerſos interimũt vna cum Rege ac filio, ſolis parcentes fœminis. quo facinore citra conſenſum patris perpetrato, ſororem reducunt. Iacobum autem obſtupefactum audacia tanta filiorum, indigneque ferentem, Deus per viſum bono animo eſſe iuſſum, luſtrare tentoria, ſacrificiumque quod olim poſt ſomnium illud in profectione Meſopotamena vouerat, perſoluere imperat. itaque dum luſtrat, incidit in Labani Deos (neſciuerat enim Rachelem eos furatam) his apud Sicima defoſſis in terram ſub quadam quercu, profectus inde ſacrificauit apud Bethela, vbi ſomnium illud diuinum viderat iter faciens in Meſopotamiam. Progreſſus deinde in agrum Ephratanum, Rachelem ibi ex partu mortuam ſepelit, ſolam monumento cognatorum in Hebrone non illatam. Quam quum mirum in modum lugeret, infantulum nominauit Beniamin, eo quod doloris cauſa matri fuerit. Atque hic eſt filiorum Iacobi numerus, mares duodecim, fœmina vna. ex his octo legitimi, è Lia ſex, duo è Racheli: quatuor vero è pediſſequis, è ſingulis duo: quorum nomina iam dixi.

Inde venit Hebronem in Chananæa ſitam, vbi Iſacus habitabat. Nec diuturnus fuit eorum conuictus.

Iacobus peruenit ad Scenas. Gen. 34. Dina Iacobi filia hiſtoria.

Simeõ & Leui Sicimitas contrucidant. Gen 35.

Iacob defoſſis Labani Dis Bethel proficiſcitur.

Rachel ex partu moritur. Hedio & Ruffinus Cap. 28. An. mũdi 2230. Ante Chriſtũ na. 1734.

CAP. XX.

Mors Iſaaci & ſepultura in Hebrone.

REbecca enim iam ante defuncta, Iſacus quoque eam ſequitur, non multo poſt filij reditum: & ſepultus eſt à filiis iuxta vxorem in Hebrone, in monumento parentum ſuorum. Fuit autem Iſaacus vir Deo charus, & magna prouidentia dignus ab eo habitus, poſt Abrahamum patrem valde longo etiam tempore vixit. Mortuus eſt enim exactis cum virtute annis octuaginta quinque ſupra centum.

Iſaac a 4tu anno 185. moritur. Gen. 35.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Secundus.

SVMMA CAPITVM LIBRI II. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Quomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quod Esao Idumæa, Iacobo Chananæa contigit.*

II. *Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futuræ suæ felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit.*

III. *Quomodo Iosephus in Ægyptum venditus a fratribus, illustrè ibi factus, & fratres tandem in sua potestate habuit.*

IIII. *Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.*

V. *De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos 400.*

VI. *Quomodo Mose duce Ægyptum reliquerunt.*

VII. *Quomodo mare scissum Hebræis Ægyptios fugientibus viam aperuit.*

CAP. I.

Quomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quod Esao Idumæa, Iacobo Chananæa contigit.

An. mũdi 2230. Ante Christũ na. 1714. *Isaaci filij habitationẽ partiuntur. Gen. 25.*

EFuncto autem Isaco, filij partiti sunt inter se habitationem, nec ambo paternam retinuerunt: sed Esaus Hebrone fratri concessa habitauit in Saira, & Idumæx denominatus est à se ipso denominatæ. Adomus enim cognominabatur ob causam talem. Olim adolescens etiam tum reuersus à venatu famelicus offendit fratrem coquentem sibi ipsi in prandium lenticulam rubentem colore, quo magis etiam excitatus, rogauit, vt expetitum sibi cibum traderet. at ille adiuuante fratris fame, ius primogeniti pro cibo dare eum compulit: coactus enim inedia, cessit ei suum ius, interposito iureiurando. Ob eius cibi colorem à colluſoribus adolescentibus Adomus est per ludibrium cognominatus. Adoma enim Hebræis significat rubens, id nomen post in regionem ipſi suis ditionis est deriuatum, quod Græci in mollius deflexerunt, Idumæam dicendo. Genuit autem filios numero quinque. ex his Iaus, Iolamus, & Coreus eadem matre Alibama nati: ex reliquis duobus Aliphazem Aza, Raguelem Mosamerha ei peperit Hos filios habuit Esaus, Aliphazæ item quinq; legitimi filiſfuere, Themanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Ocanazus. Nam Amalecus erat nothus, è Thamna concubina genitus. Hi habitauerunt Idumææ regionem quæ Gobolitis dicitur, & eam quæ de Amalecinomine Amalecitis est appellata. Quondam enim late patentem terram Idumææ nomen complectebatur, cuius partes à primis colonorum inductoribus denominatæ appellationes eas postea retinuerunt.

Esaus primogenitus ob lenticulam cedit.

Esau Edõ dictus. Gen. 36.

Esaus filij & posteri.

CAP. II.

Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futura sue felicitatis prenuncia in fratrum inuidiam incurrit.

An. mũdi 2206. Ante Christũ na. 1658. *Gen. 37. Hedio & Ruffino Cap. 2.*

IAcobus autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam vix alius quisquam. nam & opibus excellebat inter eius regionis homines, & propter filiorum virtutes beatus erat & conspicuus. nihil enim eis deerat, sed industrij fuere omnes, & generosa quadam fortitudine simul ac prudentia præditi. Tantam autem ipsius felicitatis curam gerebat cœleste numen, vt etiam ex rebus, sicut tum videbantur, aduersis maximorum bonorum occasionem præberet, & per ipsum eiusq; liberos patribus nostris viam ad exitum ex Aegypto præstrueret ac pręmuniret. Iosephum è Rachele sibi natum pater tum ob corporis præstantiam, tum ob animi virtutem (erat enim prudentissimus) præ cæteris liberis amabat. is parentis affectus odium & inuidiam fratrum in eum prouocauit. accesserunt eo somnia, quæ sibi visa patri ac illis indicauit magnæ felicitatis prænuncia, quæ res etiam coniunctissimos ad æmulationem facile concitat. Visiones autem Iosephi fuere tales. Missus cum patre ad colligendas fruges messis tempore, visionem vidit quæ non poterat existimari vna ex istis vulgaribus quales in somnis obuersari solent: eam experrectus fratribus interpretandam narrauit, dicens, visum sibi præterita nocte suum tritici manipulum stare loco, illorum vero manipulos accurrentes adorare eum, quod videbatur & amplam fortunam ipsi prænunciare, & fratres quoque in eius potestate futuros. At illi nihil tale Iosepho sunt interpretati, dissimulantes se intelligere: sed taciti precabantur irritum fieri præsagiũ, ipsumq; maiore etiã odio prosequebantur. Deus autẽ aduersus eorum inuidiam contendens, alterã visionem Iosepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit enim Solem cum Luna & vndecim Stellis descendere in terrã, & adorare ipsum. Hoc somniũ in præsentia fratrũ, nihil mali de illis suspicatus, patri indicauit, rogans vt interpretari dignaretur: quod ei non mediocri fuit voluptati. Præsagium enim somnij colligens, & sapienter euentũ coniiciens, gaudebat eo quod ingens filio felicitas portendi videretur: venturũ olim tempus quod tam à parentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per Solem ac Lunã patrem & matrem, quod altera augeret omnia & aleret, alter formam rebus & vim inderet. Porro stellarum nomine fratres accipiebat, tum quod numerus non discreparet, tum quia vim à sole & luna habeant. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Iosephi valde contristauit id præsagium, haud aliter quam si alieno cuipiam hæc felicitas portenderetur, & non fratri, cum quo pariter omnibus fortunis frui possent, tam felicitatis quam generis socij, decreuerunt q; adolescentem tollere. & hoc consilio comprobato, frumentis iam collectis, contulerunt se cum pecoribus in Sicima agrum pascuis percommodum, nõ præmonito patre, atq; ibi pastoricias curas obibãt. At ille nemine à gregibus veniente, nec certi quicquam nunciante, de filiis solicitus ac mœrens, mittit Iosephum ad greges cognoscendũ res fratrum, & quid agant renunciaturum.

De Sole, Luna & Stellis, Iosephi somnium.

Iosephi somnij interpretatio.

Iosephi fratres eũ tollere decernunt.

Sicima pascua percommoda.

CAP. III.

Quomodo Iosephus in Aegyptum venditus a fratribus illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit.

ILli autem viso fratre aduentante gauisi sunt, non ob aduentum germani à patre missi, sed tanquam inimico in manus suas à Deo tradito: volebantque confestim eum interimere, neque præsentem occasionem elabi sinere. Rubelus autem inter hos natu maximus videns eos qui eum

Iosephus venit ad fratres, qui eum

e medio tollere conantur. Ruben fratris neci remoratur.

conſpiraſſe,conabatur impetum eorum remorari, docens quantum facinus molirentur,& quantam inuidiam pariturum. Nefariam rem haberi tam Dei quam hominum iudicio cædem hominis vel non cognati,ſed longe ſceleratius eſſe necis fraternę reos deprehendi,quo ſublato etiam in patrem eam iniuriam redundaturam, & matrem quoq; in luctum ac diram orbitatem coniecturos. hos reſpicerent, reputanteſque quantam eis calamitatem allatura ſit mors filij tum probitum natu minimi, abſtinerent à tam nefario ſcelere. Deum quin etiam vererentur ſpectatorem ac teſtem conſilij contra fratrem initi. hunc ſi a cœpto deſiſtant, accepturum eorum pœnitentiam ac reſipiſcentiam, ſin pergant, fieri non poſſe quin exigat ab eis parricidij pœnas,cum nihil ipſius prouidentiam latere poſſit, ſiue in ſolitudine admittatur ſiue in ciuitate. Vbicunq; enim ſint homines,exiſtimandum ibi Deum quoque adeſſe. Sed & propriam conſcientiam poſt tantum ſcelus illis aduerſariam fore, quam nunquam abire, ſiue bona ſit, ſiue talis qualis ipſorum foret ſi fratrem interfecerint. Addebat, ne læſo quidem fas eſſe germanum occidere. Satius eſſe dare veniam amicis ſicubi non ſeciſſe officium videantur. Ioſephum vero ne peccaſſe quidem in illos,cuius ætas miſerationem potius mereatur, & illos ipſos tutores ac protectores. Cauſam etiam cædis facinus eorum grauaturam, ſi videantur ob inuidiam futuræ felicitatis ei vitam adēmiſſe, qua felicitate propter cognationē ipſis quoque frui licebat. Debere enim ita exiſtimare,ipſorum eſſe quicquid Deus Ioſepho largitus,proinde cogitandum eo grauiorem fore indignationem Dei, ſi eum quem ipſe omni bona fortuna dignum iudicaſſet interimendo,materiam diuinæ beneficentiæ ſubtraxerint. Hæc Rubelus & his plura commemorans conabatur eos abſterrere a parricidio. Poſtquam autem nihil ſe proficere vidit, ſed omnino ad cædem accenſos,conſulebat vt ſaltem modum necis mitiorem eligerent. Diſſuaſiſſe quidem ſe primum pro virili, ſed quandoquidem ſemel decretum ſit fratrem tolli,minus mali futurum ſi ſuo conſilio pareant. Sic enim voluntatem eorum habituram effectum, leuiorem tamen ac minus malum, ſi ad cædem conferatur. Satius eſſe temperare à manibus, & proiectum in proximum puteum illic extingui ſinere, vt ſaltem manus puras ſeruarent. In hanc ſententiam itum eſt,abductumque adoleſcentem Rubelus fune religatum demiſit ſenſim in puteum, erat enim ſatis ſiccus. Quo facto abiit paſcua quęſiturus. Iudas autē vnus è Iacobi filiis, conſpicatus negociatores Arabas Ismaelitici generis, aromata & Syria cas merces deferentes in Ægyptum e Galadena, profecto iam Robelo conſilium dedit fratribus vt extractum Ioſephum venderent Arabibus. & illum enim hoc pacto ablegatum apud exteros moriturum, & ſe impollutos permanſuro. quo approbato, eximunt eum,& negociatoribus vendunt viginti minus annos ſeptendecim natum. Rubelus autem nocte ad puteum veniens inſciis fratribus ſeruare Ioſephum voluit. quo fruſtra inclamato ſuſpicatus per ſuam abſentiam interemptum, fratres inculabat, cognitoque quid accidiſſet, lugere deſiit. his perpetratis fratres conſultare cœperunt, quomodo patris ſuſpicionem a ſe alienarent. placuit tandem tunicam qua indutus Ioſephus ad eos venerat,quamque dimittendo in puteum detraxerant, laceratam prius ſanguine hircino inficere,atque ita patri allatam oſtendere, vt à feris deuoratum putaret. quo facto venerunt ad ſenem, non ignarum de infortunio filij. aiebant autem Ioſephum quidem neque vidiſſe ſe, neque ſcire quid illi acciderit, tunicam tamen hanc inueniſſe laceram & cruentatam. quamobrem ſuſpicari beluarum incurſu periiſſe, ſi tamen eam indutus domo exiuerit. Iacobus autem qui hactenus leuius malum

An. mũdi 2217. Ante Chriſtũ an. 1747

Ruben Ioſephum in puteũ proiciendum ibiq; necandũ ſuadet. Hedio & Ruffino Cap. 3. Gen. 37. 19.

Ioſephus Iudæ conſilio Arabibus negociatoribus venditur. Rubẽ noctu venit ad puteũ.

Ioſephi fratres eũ a feris deuoratum patri perſuadent.

sperauerat, captiuum aliquo abductum puerum, opinionem hanc abiecit, euidens argumentum necis tunicam ratus: agnoscebat enim esse qua indutum miserat: iamque haud aliter quam extincto se afflictãs, lugebat tanquam vnicum, aliorum consolationem non admittens, quod nihil dubitaret in itinere à feris deuoratum. Sedebat ergo sacco amictus, & neque filii consolando quicquam proficiebant, nec ipse luctum satietate remittebat. Ioseph um autem de negotiatoribus emptum Petephres vir Ægyptius, qui Pharaothis coquis præerat, habuit liberaliter, quem & disciplinis ingenuorum erudiendum curauit, & victu commodiore quam pro seruili conditione vti præcepit: denique totius domus curæ præposuit. ille vero fruebatur concessis, nec tamen innatam virtutem propter hanc sui status mutationem amisit, docuitque prudentiam aduersanti fortunæ non succumbere, si quis ea legitime & non secundis tantum in rebus vtatur. Herilis enim vxor tum dexteritate eius, tum forma in amorem illecta, rataq; si rem aperiret se facilius eo potituram, & in parte felicitatis habituram si cõtingeret ab hera se rogari, æstimans eum magis ex præsenti conditione, quam ex immutabili morum generositate, concupiscentia detecta mentionem de concubitu facit. at ille preces eius repulit, ne fas ducens talem ei gratiam referre, quæ cum tam benigni domini contumelia & iniuria coniuncta esset. quin & ipsam hortabatur, vt morbo suo repugnaret, negans vnquam se in hac re illi obsequuturum. Desineret sperare, quo potiri non liceat, sic enim fore vt mala cupiditas facile sedetur, se quiduis potius perpessurum, quam vt huic eius voluntati pareat. quamuis enim aduersari heræ seruum non deceat, ipsam tamen rei fœditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam vero repulsa magis etiam accendebat, quod non putabat Ioseph um pernegaturum, & non cessante morbo, secundas illi machinas admouere cogitat. Ergo publico festo instante, cuius celebritatem fœminas quoque frequentare mos erat, fingit morbum apud maritum, captans solitudinem, & ad Ioseph um solicitandũ opportunitatem, quam nacta supplex blandiciis talibus eum adoritur. Satius quidem eras primis precibus non repugnantem cedere, idq; vel dignitati precantis deferre, vel amoris vehementiæ, qua cogente oblita me dominam ad tam abiecta verba descendi: sapies tamen si vel nunc cedes, & prius erratum corriges. siue enim iterum rogari expectabas, iam facio accuratius etiam quam ante. nam & ægritudinem ad hoc finxi, & festi lætitiam tuæ consuetudini posthabui. siue prius diffidebas, non tentari te malitiose certo argumẽto colligere potes, quia in eadem voluntate persto. quare aut præsentem voluptatem elige, & amanti obsequere, maiora etiam cõmoda expectans: aut odium meum & vindictam, si meæ gratiæ castitatis opinionem præfers. Nihil ea te iuuabit, mihi crede, si ad maritum te deferam, & de stupro me appellatam dicã. quantumlibet tua veriora fuerint, meis verbis maiorem fidem habiturus est Petephres, quam tuis. ad hæc verba lachrymasq; verborum testes, nec miseratione induci, nec terrore cogi potuit, quo minus persteret in suo pudicitiæ proposito: constanterque restitit intentanti iniustam afflictionem, malens acerbissima quæque sufferre, quam oblatis perfrui: non ignarus iusto se dignum supplicio, si quidquam tale in mulieris gratiam admitteret. Ipsam quoque officii sui monuit, iurisque coniugalis ac consuetudinis, iubens huius maiorem habere rationem, quam momentaneæ libidinis, huic enim præsto esse pœnitentiam, quæ factum quidem doleat, infectum tamen reddere non possit, adesse & timorem continuum, qui pro magno habeat non prodi suum dedecus. at coniugalem consuetudinem & voluptatem habere securam, & con-

Iacob Iosephũ tanquam iã extinctũ luget.

Iosephus in Ægypto Potiphari venditur. Gene. 39.

Potiphares vxor de concubitu Iosephum solicitat.

Iosepho Potipharis vxor secũdas machinas admouet.

Iosephus adulteriũ iterum deuitat.

An. mũdi 2217. an. Christum na. 1747.

scientiæ fiduciam tam apud Deum quam apud homines, quin & conducibilius esse, si impollura manens habeat se herili iure subditum, potius quam flagitii communis conscium, satius enim esse conscientia refectorum, quam peccati latebris fidere. his & aliis similibus verbis mulieris impetum retundere conabatur, eamque à prauaaffectione ad rationis arbitrium reuocare. at illa vehementius instabat, & cum verbis nihil proficeret, iniectis manibus hominem ad obsequium cogere nitebatur. Ibi vero Iosephus intemperias mulieris vlterius non ferens, relicta etiam interula ex qua retinebatur, prosilit è cubiculo. Illa partim repulsæ dolore, partim metu ne suam petulantiam marixus cognosceret, decreuit prior Iosephum falso deferre, & hoc pacto vindictam de eo sumere, dignum muliebri astutia iata, si accusationem præoccuparet. itaque sedebat mœrens & perturbata, qui erat dolor ob frustratam libidinem, esse indignationem tentatæ pudicitiæ simulans. Marito autem reuerso, & ad hunc aspectum turbato, causamq; scitante, Ne viuas, inquit, marite, ni sceleftum seruum, cubile tuum violare conatum, digna pœna mulctaueris, oblitum & qualis in ædes nostras venerit, & quanta beneuolentia sit à te complexus: qui ingratissimus habendus, ni omnibus modis frugi se approbaret, ne à coniugio quidem tuo iniuriam abstinuit: idque die festo obseruata absentia tua, vt facile appareat, modestiam quam prius præ se ferebat, ab herili metu, non ab indole recta profectam. Quod vt auderet à te præter spem ac meritum indulgente corruptus est. videns enim omnia tua bona fidei ac dispensationi suæ credita, grandioribusque conseruis se præpositum, æquum putauit vxorem quoq; tuam attrectare. & vt verbis fidem astrueret, protulit tunicam, quasi in colluctatione relictam. Petephres autem victus oratione & lachrymis mulieris, & coniugis amori plus æquo tribuens, omissa ampliore veritatis inquisitione, collaudata prius vxoris fide, audacis facinoris Iosephum damnatum in malefícorum carcerem coniecit: ob vxorisque pudicitiam magis sibi placebat, testis iam compertæ ipsius honestatis.

Iosephus vestibus mulieri relictis aufugit.

Adultera accusatio contra Iosephum.

Iosephus in carcerē cōiicitur.

Iosephus autem innocentiam suam Deo committens, neque se defendere curauit, neque rem ita vt gesta erat indicare: sed vinculorum necessitatem tacitus ferens, vna spe consolabatur, nimirum potentiorem esse Deum his qui se vinxerant, cuius prouidentiam confestim est expertus. Custos enim carceris tum fidem eius ac diligentiam in absoluendis operum pensis considerans, tum formæ dignitatem, soluit eum à vinculis, eamque miseriam aliquanto leuiorem reddidit: victu etiam commodiore quam reliquos vinctos vti permisit. Cæterum his qui in eodem erant ergastulo, quoties labor intermitteretur, confabulantibus ita vt solent miseriarum socii, & inter se causam damnationis percontantibus, pincerna quidam regi charus, per iram ab illo ad compedes damnatus, familiaritatem cum Iosepho contraxit: & quia prudentem existimauit, visum somnium exposuit, orans vt indicaret si quod subesset præsagium, deplorans suum infortunium, cui non satis erat Regis indignatio, nisi per quietem etiam somniis diuinitus turbaretur. Aiebat enim se in somnis vidisse trium palmitum vitis vuas è singulis enatas pendere grandes iam & vindemiæ tempestiuas: easque se exprimere, subdente Rege phialam. Collatum deinde mustum se obtulisse Regi, illumque libenter bibisse. Narrato hoc somnio rogabat vt si quid scientiæ datum à DEO haberet, interpres visionis esse dignaretur. Ille vero bono animo hominem esse iubet, & expectare intra triduum solutionem à vinculis, Rege ipsius ministerium requirente, ad quod ei denuo sit redeundum. Interpretabatur enim

Hedio & Ruffino cap. 4. Gen. 40.

Iosephi patientia in vinculis.

Custos carceris amice agit cū Iosepho.

Pincernæ somnii explicatio.

vitem

vitem fructum mortalibus in bonum vsum afferre, qui[redacted]em eo conciliante fides ac amicitia inter ipsos sanciatur, & inimicitiæ dissoluantur, ad hæc molestiæ mœroresq; vsu eius discutiantur, pro quibus lætitia succedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expressum accepisse regem. Scito igitur bonum tibi somnium oblatum, & significare miseriæ huius remissionem intra tot dies, ex quot palmitibus fructum vindemiasti in somniis. Tu vero memento mei postquam euentus hanc faustam prædictionem non falsam approbauerit: & iam liber ne despexeris nos in hac miseria, in qua relinquimur te ad prænuntiatam hanc felicitatem discedente. neq; enim sontes in hęc vincula sumus compulsi, sed ob virtutem ac modestiã quasi malefici punimur, quod potiorem habuerimus honorem domus in qua versabamur, & eius qui nos huc contrusit, quam propriam voluptatem. Atque ita pincerna, vt parerat, lætus hoc interpretamento euentum expectabat. Alius vero quidam seruus pistoribus regiis præpositus, in eisdem vinculis degens cum pincerna, ex tam fausta Iosephi interpretatione spe concepta, quia & ipse somnium viderat, rogat eum quidnam sibi quoq; præteritæ noctis visio portenderet, erat autem huiusmodi: Tria canistra, inquit, supra caput baiulare mihi videbar, ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & variis eduliis, qualia regibus apparari solent. Deuolantes autem alites absumpsisse omnia, ab ipso licet arcente nihil deterritas. His dictis simile priori præsagium expectabat. Tum Iosephus coniectura somnii facta, præfatusque quod mallet ei lætiora prænunciare, quam quæ somnium portenderet, dicit duos omnino dies vitæ ipsi superesse. Hoc enim significare canistra. tertia vero cruci suffixum ab alitibus deuorandum, quas a se arcere non posset. Nec aliter euenit vtrisque, quam vt Iosephus prædixerat. Ad præscriptam enim in somnis diem Rex natalicium epulum celebrans, præpositum pistorum in crucem egit, pincernam vinculis exemptum ministerio pristino restituit. Iosephum autem post biennii tempus in miseria carceris exactum, nihil interim ab ingrato pincerna adiutum, Deus eripuit tali via ad libertatem præstructa. Pharaotes Rex cum eadem nocte in somniis duas visiones vidisset, pariterque interpretationem earum, hanc oblitus, sola somnia retinuit, nihil lætum vt coniicere poterat significantia, conuocatisque prima luce doctissimis Ægyptiorum, interpretationem requirebat. Illis vero nihil explicantibus, tanto magis Rex turbabatur. Quo viso pincernam subiit recordatio Iosephi, eiusque in hoc genus coniecturis prudentiæ, & adito Rege, indicauit ei de Iosepho, & de visione in carcere agenti sibi oblata eiusque euentu iuxta illius interpretationem, quodque eadem die pistorum præpositus cruci suffixus tanto magis fidem prædictionibus eius astruxerit. vinctum autem à Petephræ coquorum præfecto, cuius esset seruus. ipsum autem dicere, apud Hebræos se genere ac parentibus cum primis claris natum. Hunc, inquit, euocari iubeto, neve contempseris hominem propter præsentem miseriam: clare enim significata somniorum ex eo discere poteris. Confestim igitur accersitum Rex, manuque apprehensum comiter his verbis alloquitur: Bone iuuenis, quandoquidem te prudentem indicio famuli mei cognoui, enarra somniorũ meorum præsagia, quemadmodum & illi enarrasti, rem gratissimam mihi facturus. caue autem vel metu quicquam supprimas, vel ad gratiam ac voluptatẽ loquaris, sed vera omnia, etiamsi fortasse non admodum læta. Visus sum mihi secundum flumen inambulare, videreque boues bene pastas & bene magnas numero septem à fluentis ad paludes progredi, & alias totidem à paludibus obuiam eis factas, vehementer extenuatas macie ac visu fœdas, quæ cum

An. mũdi 2228. ante natũ Christũ 1736.

Pistoris somnium.

Pistorũ somnii enodatio.

Gene. 41.

Pharaonis Ægyptiorum regis somnium.

Iosephus liberatur vinculis.

Pharaonis somnium de septem bobus.

An. mũ. di 2231. ante natũ Christũ 1733.

deuoraſſent ſeptem illas ſaginatas & magnas, nihil tamen profecerunt, miſere à fame vexatæ. Poſt hanc viſionem experrectus è ſomno turbatusque dum mecum agito quidnam ſibi velint ſpecies per ſomnum obuerſatæ, obrepente ſenſim ſopore grauatus iterum obdormiui: iterumque ſomnium vidi priore prodigioſius, quod me magis etiam turbat ac terret. Spicas ſeptem videbam ab vna radice enatas, fruge grauatas & vertice pronas, meſſique iam maturas. iuxta quas totidem alias ſpicas, languidas & præteritis inopia deficientibus ſimiles: quæ cum illas alteras ingentes ac pulchras abſumpſiſſent, attonitum miraculo me reddiderunt. Ad hæc Ioſephus: Somnium hoc rex, duplici licet ſpecie viſum, vnum tamen & eundem euentum ſignificat. Namque & boues animal aratro & labori natum, vitæ ab exilioribus deuorari, & ſpicæ è deterioribus abſumptæ, famem Ægypto & ſterilitatem ad totidē prænunciant annos, ad quot prius vbertatis felicitatem, horumque fertilitatem à totidem ſequentium ſterilitate abſumendam, huic inopiæ non facile videtur proſpicere & occurrere, id quod inde coniicio, quia macrę boues deuoratis pinguibus, ſatiari non potuerunt. Sed iſta Deus, non vt terreat & contriſtet, prænunciat hominibus: ſed vt prænoniti ſibi prouideant, quo leuius imminenti malo premantur. tu ergo ſi vberioris temporis prouentus repoſueris ac diſpenſaueris, in ſequentem penuriam Ægyptus non ſentiet. Cumque rex admiratus Ioſephi prudentiam & ſapientiam percontaretur quonam modo eſſet in futurum proſpiciendum vbertatis tempore, quo tolerabilior fieret ventura ſterilitas: monuit & conſuluit Ægyptiis vtendum parſimonia, & quod præſenti vſui ſupereſſet ad futuram neceſſitatem reſeruandum. ſuaſit etiam vt indicta profeſſione frumenti, aratores iuberet id in horrea condere, & quantum ſat eſſet, & non amplius, populo diſtribueret. ibi rex tam conſilio quam interpretatione Ioſephi collaudatis, ipſum huic diſpenſationi præficit, iubetq; prouidere quæcunq; putaret in rem eſſe vel ipſius regis vel populi, præfatus neminem ſibi videri magis idoneum ad hoc conſilium exequendum, quā ipſum eius authorem. qua poteſtate à rege auctus, accepto etiam annulo regis ſignatorio, & iure purpuræ geſtandæ, in ſella curuli ſublimis per Ægyptū circumuectabatur, frumentumq; comportabat, tantum inde aratoribus demetiens, quantum in alimenta & ſementē ſufficeret, nemine ſciente cauſam, cur hoc faceret. Trigeſimum iam ætatis annum exegerat, in ſummo apud regem honore habitus, & ob incredibilem prudentiam Pſontomphanechus ab eo cognominatus, quod occultorum inuentorem ſignificat: ſed & coniugium nactus eſt honoratiſſimum. Duxit enim Rege connubium hoc procurante virginem Petephræ Heliopolitani ſacerdotis filiam, cui nomen erat Aſanethe, ex qua & liberos genuit ante agrorum ſterilitatem. ex his maior dictus eſt Manaſſes, quo nomine ſignificatur obliuio, quia meliorem fortunam nactus venit in prioris obliuionem: iunior vero Ephræmes, quod redditum ſignificat, eo quod maiorum ſuorum libertati reſtitutus eſſet. Ægyptum autem iuxta Ioſephi interpretamentum ſeptennio per diuitem affluentiam exacto, octauus annus fame infeſtabat, & quia malum improuiſum erat, promiſcua multitudo grauiter laborans ad fores Regiæ confluebat. Rex Ioſephum accerſit, qui mox frumenta diuidendo ſeruator populi citra controuerſiam extitit. nec ſolum eius regionis hominibus forum aperuit, ſed etiam exteris, exiſtimans vniuerſum genus hominum inter ſe cognatum, & in rebus anguſtis fortunatiorum ope ſubleuari dignum. Et quoniam eadem calamitas & Chananæam & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus quoque omnes filios in Ægyptum frumentatum mittit, cum cogno-

Somnii Pharaonis enodatio.

Ioſephi conſilio tolerabilior euadit vētura ſterilitas.

Ioſephus à Pharaone ingentibus honorib. auctus.

Hedio & Rufinus cap. 5.

Ioſephus vxorē ducit in Ægypto, ex qua genuit Manaſſem & Ephraim.

In Ægypto annonæ caritas.

Iacobus in Ægyptum filios frumentatū mettit.

Gen. 42.

uiſſet

uisset quod & exteris eo foro vti liceret, solo Beniami retento, queni e Rachele susceperat, vterinum Iosephi fratrem. Qui postquam in Ægyptum peruenere, Iosephum accedunt, mercatum sibi permitti rogantes, nihil enim nisi ex ipsius sententia gerebatur. nam tum demum regem coluisse proderat, si ne Iosephi quidem gratia negligeretur. Ille agnitis fratribus nihil tum minus quam de se cogitantibus, quod adolescens ab eis distractus iam per ætatem faciei liniamenta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidem poterant, tentare eos decreuit quali mente essent præditi, nam & frumenti emendi potestatem eis negauit, & pro speculatoribus comprehendi voluit, dicens conuenisse è diuersis regionibus, & cognationem simulare, qui enim fieri posse, vt vir priuatus tot tam insignes filios educauerit, quæ felicitas vel regibus raro contingeret. id faciebat vt de patre cognosceret, quove in statu per suam absentiam res eius interim fuerint, quidve de Beniamine sit factum. solicitus enim erat ne & eum quemadmodum se de medio sustulerint. at illos magnus pauor occupat, imminens periculum reputantes, & frustra se tantum iter emensos existimantes: cumque crimen amoliendum viderent, Rubelus natu maximus sic communem causam agere cœpit. Nos neque speculatum huc venimus, neque regi damnum aliquod allaturi, sed dira fames cuius effugium quærimus, venire huc compulit, fretos vestra humanitate, quos non ciuibus solis, sed & exteris quoque salutem vobis debituris frumentum venale proposuisse audiuimus. Quod autem fratres simus, & ex eodem sanguine, vel facies nostræ argumento sunt, non admodum inter se variantes. Pater nobis est Iacobus vir Hebræus, qui nos duodecim è quatuor mulieribus suscepit, qui donec omnes essent incolumes, res nostræ satis prosperæ fuerunt. Cæterum vno, cui Iosepho fuit nomen, absumpto, domesticæ fortunæ in peius labi cœperunt. Pater in perpetuo luctu est, cuius lamentatio non minus nos afficit, quam olim suauissimi fratris immaturus interitus. nunc frumentatum venimus, patris cura Beniamini natu minimo commissa. Hæc ita esse, potes aliquo ad nostram domum misso cognoscere. Hæc Rubelus pro se ac fratribus, quo falsam Iosepho suspicionem eximeret: qui cognito patrem ac fratrem esse incolumes, iubet eos includi in carcerem, quasi per otium quæstioni admoturus. Post triduum deinde productis, quoniam, inquit, asseueratis vos in detrimentum regis ac regni non venisse, fratresque esse ex patre quem nominastis, facietis mihi fidem hæc ita se habere, si relicto interim vno ex vobis apud me nihil durius passuro, cum frumento ad patrem profecti, rursum ad me reuertamini, adducentes vobiscum fratrem quem aiebatis illic relictum esse. hoc enim erit argumentum vos nihil fingere. His verbis perculsi, ratique iam extremam calamitatem instare, lamentabantur fortunam suam, crebro iactantes, adesse diras vltrices fratris per summam immanitatem oppressi. Rubelus increpabat seram & inutilem eorum pœnitentiam fortiter ferenda mala dictitans, quæ Deus innocentiæ vindex in impios fratres immitteret. Talibus se inuicem alloquebantur, credentes linguæ Hebreæ gnarum interesse neminem, mœrebantque omnes tacti verbis Rubeli, & scelus perpetratum damnabant, ac si nō ipsi essent autores facinoris, cui tum iustissimam pœnam à Deo iudicabant infligendam. In hac anxietate constitutos videns Iosephus, dissimulare fratrem vlterius non valens, quod lachrymæ iam prorumperent, quas etiam tum celari volebat, subduxit se de medio. Nec multo post reuersus retento Simeone qui interim obses esset dum fratres ad se redirent, frumentum emere permissos abire iussit, quū prius vni è suis mandasset, vt pecunia quam

Iosephus fratres tẽtat, vt parentis statum & Beniamin explorari queat.

Ruben ad Iosephum pro se & fratribus depulsio.

Iosephus in carcerẽ fratres includit.

Iosephi fratres peccata in eũ commissa deplorãt.

Iosephus fratres Simeone retento dimittit.

An. mũdi 2258. Ante Christũ natum 1726.

pro frumento attulerant, clam in sarcinas indita, potestatem abeundi eis faceret. peregit mandata famulus. Iacobi vero filii reuersi in Chananæam, renunciauerunt patri quicquid eis in Ægypto acciderat, & quod pro speculatoribus regni fuerint comprehensi, quumque dicerent fratres se esse, & vndecimum domi relictum apud patrem, noluisse illos credere. relictum etiam Simeonem apud Præsidem, donec Beniamin illuc profectus, verbis eorum fidem astrueret: postulabantque vt pater nihil sollicitus iuuenem cum eis mitteret. Iacobo vero filiorum factum displicuit, & eum ne Simeonem quidem illic relictum probaret, morte ditius putabat etiam Beniamine priuari. ac ne Rubelo quidem rogante, filiosque suos dedente, vt si quid Beniamini accidisset in itinere, in illos auus sæuiret, Iacobo vt assentiret persuaderi potuit. at illos quid agendum incertos magis etiam terruit pecunia reperta in saccis frumentariis. Cæterum deficiente iam tritico, vrgente fame compulsus Iacobus deliberauit Benianminem vna cum reliquis mittere non enim licebat eis in Ægyptum reuerti, nisi seruato pacto. Cumque in dies maior necessitas incumberet, & filii rogare non desinerent, adhuc tamen hæsitabant. Tandem Iudas vir natura vehemens cœpit liberius arguere patrem, quod nimis de fratre solicitus esset, cui nihil præter voluntatem Dei posset accidere, siue foris, siue domi. se vero in certam perniciem tradi, dum ob inanem de puero curam vnicum à Pharaothe præsidium adimitur. habendam etiam rationem Simeonis incolumitatis, ne dum Benianminem peregrinationi committere cunctantur, interim ille ab Ægyptiis occidatur. crederet Deo salutem filii: se certe aut eum saluum reducturum, aut illic vna perituru. actum demum Iacobus cedens tradit eis puerum, & duplex frumenti pretium, addidit & dona ferenda Ioseph ex prouentu Chananæ, balsamum vnguentum, ladanum, terebinthum & mel, atq; ita multis vtrinque fusis lachrymis à patre digrediuntur, sene misere timente saluti filiorum, illis contra solicitis, ne per suam absentiam mœrori pater succumberet. in hoc dolore integrum diem exegerunt. mox pater afflictans se domi subiurit, illi in Ægyptum tendentes præsentem tristitiã spe melioris fortunæ leniebant. quo postquam est peruentum, apud Iosephum diuertunt, non parum soliciti, ne calumnia sibi intenderetur, quasi dolo malo prioris frumenti precium secum abstulerint, quod mox apud Iosephi dispensatorem diligenter exculauerunt, dicentes pecuniam domi repertam in frumento dum saccos exinaniunt, quam nunc bona fide reportarent. illo vero negante se vnquam eam pecuniam desiderasse, liberati hoc metu securiores esse cœperunt. moxque Simeon iam liber inter fratres versari est permissus. Interea Iosepho ab officio reuerso, dona ei offerunt, & scitanti de patre bene valere aiunt. tum ille cognito Benianminem superesse quem inter eos videbat, percontatur an is esset frater natu minimus, & audito quod is esset, hoc tantum effatus, Deum vniuersis rebus prouidere, secessit nolens ab eis aduerti lachrymas, quas vlterius continere non poterat. Acceptos deinde conuiuio iussit ordine, quo apud patrem solebant discumbere: cumque omnes comiter haberet, duplicibus partibus Benianminem honorabat. Post cœnam autem illis iam cubantibus iubet dispensatorem frumentum admetiri quod asportaturi erant, & precium rursus in saccis abscondere: in Beniaminis vero sarcinam cyphum argenteum, quo ipse præcipue delectabatur, immittere. id faciebat volens experiri fratrum animum, essentne adfuturi Beniamini reo furti, an illo relicto ac si maleficium hoc nihil ad se attineret, ad patrem properarent. quæ vbi facta sunt vt imperatum erat, prima lu-

Iacobum propter absentem Simeonem & Beniamin ablegandum solicitum. Gene. 43.

Iacobi filii præsertim Iudas vt Beniamin peregrinationi committat vrget.

Iacob filios cum muneribus mittit in Ægyptũ

Iacobi filii veniũt in Ægyptum, & Simeon liberatur.

Iosephus fratribus ingentia eis facit & Beniamin.

ceo-

ce omnium ignari filii Iacobi proficiſcuntur aſſumpto Simeone, læti tam huius reſtitutione, quam Beniaminis reditu, quem patri ſe reducturos fidem dederant, & ecce agmen equitum repente illos circumuenit, inter quos erat famulus qui cyphum in ſarcinam indiderat. illis vero turbatis inopinato incurſu, & rogantibus cur irruerent in viros, quos paulo ante honore hoſpitii dignati fuerint. Ægyptii contrà ſceleratos inclamabant, qui huius ipſius beneficii, Ioſephique comitati immemores, auſi ſint pro talibus meritis iniuriam reponere, daturosque furti pœnas minitabantur. non fefelliſſe enim eos Deum, licet ad tempus miniſtrum menſæ fefellerint. & nunc rogitare ſatis ne ſani eſſent, quaſi vero neſciant ſtatim ſe ad pœnam rapiendos. his & ſimilibus verbis famulus præ cæteris inſultabat. at illi vt qui nihil de dolo compoſito ſciebant, conuiciabantur ei, demirari ſe hominis intemperias temere obiicientis furti crimen eis viris, qui ne frumenti quidem pretium in ſaccis inuentum retinuerint, ſed ſecum deportauerint, cum nullus de ea pecunia præter ipſos ſciret: tantum abeſſe vt data opera damnum inferre vellent, certiorem tamen rati inquiſitionem quam negationem, iubent eos ſcrutari ſarcinas: nec recuſabant vniuerſi, pœnas dare, ſi vnus aliquis ex ipſis in furto deprehenderetur, tanta erat ſecuritas & innocentiæ fiducia. acceperunt illi conditionem inquiſitionis, ſupplicium tamen ſolius fore penes quem furtum inuentum fuerit. Inquiſitionem deinde aggreſſi, omniumque ordine ſarcinas ſcrutati, poſtremo ad Beniaminem veniunt, non quod neſcirent in eius ſacco latere cyphum, ſed vt accurate officium facere viderentur. itaque cæteri iam ſecuri de ſe, de vno Beniamine adhuc nonnihil erant ſoliciti. ſperabant tamen ne ipſum quidem in maleficio deprehendendum, adeo vt iam liberius indignarentur perſecutoribus, per quorum importunitatem ſtetiſſet, ne bonam partem itineris iam confectam haberent, vt vero Beniaminis ſarcinam ſcrutati cyphum protulerunt, ad lamenta & ploratus continuo verſi, tum fratrem deſiebant mox furti ſupplicium daturum, tum ſuam ipſorum vicem, qui fidem de Beniaminis ſalute parenti datam præſenti caſu fallere cogerentur, augebat etiam dolorem eorum, quod cum maxime euaſiſſe omnia pericula videbantur, fortunæ inuidia peruenerint in tantam calamitatem. atque huius tam fratris quam parentis infortunii ſe autores fatebantur, qui inuitum ac reluctantem ad puerum ſimul mittendum precibus importunis tantùm non compuliſſent. Et equites quidem comprehenſum Beniaminem, ducebant ſecum ad Ioſephum, ſequentibus & reliquis fratribus. Tum ille videns fratrem in carcere contruſo cæteros lugubri habitu adſtare, Itane, inquit, ſceleſtiſſimi omnium, vel meam humanitatem, vel Dei prouidentiam contempſiſtis, vt tam neſarium facinus contra hoſpitem ac benefactorem veſtrum auderetis? at illi vicarios ſe pro Beniamine ad ſupplicium offerebant, rurſumque Ioſephi crebra mentio, felicem eum qui morte à vita calamitatibus ſit exemptus, ſi tamen eſſet mortuus: quod ſi viuat, qui dignus ſit habitus, ob cuius iniuriam Deus tam ſeuere in ipſos vindicaret. patris quoque ſe peſtem eſſe & infortunium maximum, cui ad veterem luctum recentem hunc afferrent. nec deſinebat Rubelus denuo illis ſceſus eorum exprobrare. Ioſephus vero negabat ſe alios morari, quorum innocentiam compertam haberet, contentus vnius pueri ſupplicio. nam neque hunc dimitti in gratiam inſontium æquum eſſe, neque illos alieni peccati pœnas perſoluere. abirent quo vellent, ſe curaturum vt tutum iter facere liceat. his verbis grauiter ictos, cæteros præ dolore vox defecit: Iudas vero qui patri adoleſcentem mittere per-

Hedio & Ruſinus cap. 6. Gen. 44. Ioſephus fratres ſui in aduerſis Beniamini eſſent ſubſidio, tentat.

Ioſephi fratres in via Ægyptii prehendunt.

Iacobi filii accuſantur furti.

Beniamin vt reus capitur.

ſuaſe-

An. mũdi 2248. an. Christum na. 1726. *Iudæ ad Iosephum pro Beniamin oratio.*

uaſerat, vir alioquin etiam ſtrenuus, decreuit ſe pro fratris ſalute periculo obiicere. *F*atemur, inquit, Præſes, grauiter à nobis peccatum, ſupplicium que commeritos, quod parati ſumus omnes luere, licet non omnium ſit culpa, ſed vnius natu minimi. ſed quamuis ſalutem eius pene pro deplorata habeamus, vnica tamen effugii ſpes in clementia tua bonitateque ſupereſt. quamobrem oramus, vt non tam noſtri commiſſi rationem habeas, quam tuæ naturæ, & in hac cauſa non indignationem iuſtam, ſed natiuam tuam bonitatem in conſilium adhibeas, iramque magno animo comprimas, cui vulgares homines in magnis iuxta ac paruis rebus ſuccumbere ſolent. diſpice quæſo num ex tua dignitate ſit eos occidere, qui ipſi ſe dedunt ad pœnam, & ſalutem non niſi precario tibi debere cupiunt, quam non nunc primum tuæ benignitati ſunt acceptam laturi. ne committas, vt illud beneficium tibi pereat, dum fami ereptis, & frumento liberaliter adiutis, etiam ad familiam eodem periculo laborantem domum alimenta perferendi poteſtatem feciſti. Eiuſdem enim bonitatis eſt ſeruare fame de vita periclitantes, & mortem meritis culpam condonare, quibus fortuna tuam beneficentiam inuidiſſe viſa eſt. eadem plane gratia eſt, diuerſo modo collata. Seruabis enim quos pauiſti, & vitam quam præ fame deficere non es paſſus denuo donabis, quo commendabilior ſit tua clementia, dum & vitam donas, & per quæ vita retinetur. Quinetiam Deum ipſum exiſtimo tibi hanc virtutis exerendæ materiam ſuppeditare, vt appareat te proprias quoque offenſas benefaciendi voluntati poſthabere, & non in ſolos innoxios egenos liberalem eſſe. Quantumuis enim magna laus eſt opem ferre in rebus anguſtis, non minus tamen principem ornat clementia, præſertim in cauſa quæ ad ipſius iniuriam priuatim attineat. Si enim parua peccata remittentes merita laus ſequitur, quid in capitali crimine iram cohibuiſſe, an nõ diuinæ clementiæ proximum videri debet? Quod niſi Ioſephi interitu compertum haberem, quam moleſte ferat pater orbari filiis, non adeo pro ſalute noſtra laboratem, niſi quatenus tibi clementiæ laudem conciliatura videtur, & ſi non haberemus quibus mors noſtra luctum ac mœrorem ſit allatura, æquo animo ſupplicium perferremus. Nunc vero quando non tam noſtri nos miſeret, tametſi iuuenes adhuc non multum fructum aut voluptatem vitæ percepimus, quam parentis miſeri, ætate curisque confecti, has tibi preces illius quoque nomine offerimus, & vitam nobis donari oramus, ſupplicio per hodiernum malefactum obnoxiam. ille certe vir bonus eſt, nosque vt ſimiles eſſemus genuit, dignus qui nunquam talem calamitatem experiatur, qui nunc ob noſtram abſentiam curis ac mœrore diſcruciatur. quod ſi talem noſtri interitus nuncium acceperit, ſimulque eius cauſam, non ſuſtinebit amplius viuere, noſtræ mortis infamia illius mortem approperabit, hoc ipſo inteliciorem, quia ne noſtri dedecoris rumorem ſentiret, è viuis exceſſiſſe videbitur. His igitur perpenſis tametſi ad iuſtam indignationem hoc ſcelere permotus, patri tamen vindictæ gratiam facito, & plus illius miſeratio apud te valeat, quam noſtra iniquitas. Defer hoc honoris ſenectuti eius, quæ ſi nobis orbetur, ſuperſtes durare nec volet nec poterit, defer tui parentis memoriæ, defer ipſi patris vocabulo quod tibi iam contigit, ita tibi Deus omnium pater hoc felix faxit ac perpetuum. quem & ipſum honorabis hac pietate propter commune nomen, ſi te calamitatis ſenis patris miſereat, quem orbatum manere eſt credibile. Nunc tuum eſt quæ nobis Deus dedit cum iure poſſis, non auferendo iterum dare, & hoc pacto Dei benignitatem imitari, & hac parte ſimilem ei fieri. Cum enim tantundem ad vtrumlibet valeas, præſtat bene facere quam male, & poteſtate con-

tentum fui iuris non meminisse, sed tantum ad seruandos homines potentiam tibi datam existimare, & quo pluribus salutem dederis, hoc tei ipsum illustriorem fore. potes autem fratri erroris venia data nos omnes seruare. neque incolumes esse possumus nisi hoc incolumi, neque domum absq; hoc ad patrem redire licet, sed hic ferēdum est quicquid frater tulerit. neque enim aliam gratiam à te Præses petimus, si hanc non impetramus, quam vt nos eodem afficias supplicio, non secus ac scæleris socios. hoc enim satius fuerit quam si præ mœrore nobis ipsis manus inferamus. Non addam iuuenem esse, & per ætatem nondum satis sapere, & talibus non grauatim veniam dari solere, sed hic dicendi finem faciam, vt siue damnemur, mihi imputetur non satis diligenter huic causæ patrocinato, siue absoluamur, insolidum hanc gratiam tuæ clementiæ ac bonitati debeamus, cuius laudi hoc quoque accedet, quod non solum nos seruaueris, sed plura etiam quam nos ipsi in causa nostra, quæ pro nobis faciant, videris. Siue igitur plectere vis hunc, me vicario ad supplicium accepto, patri eum remitto. Siue ad seruitium addicere mauis, ego tuis ministeriis magis sum idoneus, & ad vtrumuis vt vides magis paratus. His dictis Iudas promptus ad quiduis pro fratris salute libenter subeundum, accidens Iosepho ad pedes, quantum in se erat mollire ac placare iam conatur: parique modo & cæteri prosternuntur, pro Beniamine sese offerentes. Iosephus autem pietate victus, & iam agre personam irati sustinens, ablegat alios qui tum aderant, vt sine arbitris à fratribus agnosceretur, cumque soli essent, aperit se ipsum & inquit. Pietatem vestram & amorem quo fratrem prosequimini non laudare non possum, quem maiorem comperio, quam expectaram, coniecturam faciens ex his quæ mihi olim acciderunt, in hoc enim hæc omnia feci, vt fraternæ beneuolentiæ caperem experimentum, cuius quoniam egregium specimen edidistis, ne illud quidem in me commissum vestræ naturæ imputare libet, sed Deipotius voluntati totum ascribo, qui vobis & præsentia commoda procurauit, & maiora est largiturus, si nobis propitius fauorem suum non subtraxerit. quando igitur & patris incolumitatem optatam magis quam speratam cognoui, & vos tales quales cupiebam erga fratrem comperi, libenter iniuriæ olim mihi factæ obliuiscor, malens vobis vt ministris diuinæ prouidentiæ in hoc tempus communi nostræ vtilitati prospicientis gratiam habere, quam vestræ, vt tum videri poterat, maliciæ meminisse. Vos quoque temporis illius immemores iubeo bono animo esse, & mali consilii bonum euentum libenter ferre, neque pudore præteriti erratiquicquam contristari. quid enim est cur vos male habeat inique quondam vestræ sententiæ pœnitentia, quam frustratam esse iam videtis. Læti igitur hac diuina dispensatione, ite felices patri hæc renuntiaturi, ne forte illo consumpto immodica de vobis solicitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus intercidat, priusquam ille in conspectum meum veniat, & horum bonorum fiat particeps, quamobrem & ipsum & vxores ac liberos vestros, totamque cognationem assumentes migrate vos huc volo. Non enim decet mihi chariſſimos ab hac mea felicitate abesse, præsertim fame quinque adhuc annis duratura. Hæc locutus complectitur fratres. illi vero in lachrymis erant ac mœrore, tanto maiore pœnitentia, quod in tam bonum fratrem peccauissent. mox conuiuium est secutum. Rex autem cognito fratrum Iosephi aduentu, quasi sibiipsi aliquid boni accidisset lætatus est, donauitque eis currus onustos frumento, & aurum ac argentum, munera ad patrem deferenda. qui pluribus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in singulos donatis, sed præcipuis Benia-

Potentia ad salutē data.

Genes. 45

Iosephus a fratribus agnoscitur.

Rex cognito fratrū Iosephi aduentu lætatur.

Hedio & Rufinum cap. 7. al. 4. Iacobus dum Iosephi statum ex filiis cognouit, mani mo perfunditur gaudio.

mini, reuersi sunt ad suos. Iacobus autem postquam ex filiis statum Iosephi cognouit, quod non solum mortem effugit, quam tam diu luxerat, sed etiam in splendida fortuna viuit, cum Rege administrans Ægyptum, & pene totam illius regionis gubernationem commissam habens, facile ista credidit, cogitans tum magnificentiam Dei, tum erga se fauorem, tametsi aliquantisper vt videbatur intermissum; nec diu moratus iter aggressus est ad Iosephum properans.

CAP. IIII.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.

VT vero ventum est ad puteum iuramenti, oblato DEO sacrificio; cum timeret ne filiis propter vbertatem Ægypti cupiditate habitandæ regionis captis posteritas sua non rediret in Chananæam occupatura eam iuxta promissa DEI: neve inconsulto DEO migratione præsenti facta genus ipsius clade aliqua feriretur: ad hæc ne forte ipse antequam Iosephum aspicere contingat, ex hac vita eximatur: talia volutanti in animo & somno grauato DEVS per visionem astitit, eumque bis nominatim inclamauit. Quo rogante quisnam esset, an non agnoscis, inquit, Iacobe DEVM perpetuum, tam tuum, quam tuorum maiorum protectorem simul & auxiliatorem? qui contra patris tui propositum principem familiæ te constitui, & cum solus in Mesopotamiam profectus esses, effeci vt coniugium nactus fortunatum redires, & liberis multis & facultatibus auctus, incolumem etiam progeniem tuam seruaui, & quem amisisse videbaris Iosephum, ad tam sublime dignitatis fastigium euexi, vt non multum à Rege Ægypti differat. Nunc quoque in hoc veni, vt meducem huius itineris habeas, vtque tibi prænunciem inter manus Iosephi te e vita exitusum, & posteritatem tuam per multa secula potentem fore simul & illustrem, occupaturamq; terram cuius ditionem ei sum pollicitus. Hoc somnio fretus eo libentius in Ægyptum cum filiis ac nepotibus propetabat, qui erant in vniuersum LXX. Eorum nomina cum sint duriora, non eram adfer pturus, nisi propter quosdam qui nos Ægyptios contendunt esse non Mesopotamenos. Ergo Iacobi filii fuere duodecim, ex quibus Iosephus iam antea venerat. recensendi sunt nunc reliqui, cum tua quisque progenie. Rubeli fuerunt quatuor filii, Anoches, Phelles, Esaron, Charmisus. Simeonis sex, Iumulus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Goar, Saar. Leuis quoque tres fuerunt, Gellemis, Caathus, Maratis. Iudæ item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filii Phareæ, Eston & Amyrus. Issachare quatuor, Thulas, Phuras, Iobus, Samaron. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel: & hoc quidem genus è Lia, quæ secum ducebat filiam Dinam, quorum numerus trigintatres. Rachelis autem filii fuerunt duo, quorum alter Iosephus filios habuit Manassem & Ephraimen. alteri vero Beniamini fuerunt decem, Bolosius, Bacharis, Asabel, Gela, Naemanes, Ises, Aros, Nomphthis, Optais, Sarodus. isti quatuordecim superioribus additi, fiunt numero quadraginta septem. & legitimum quidem Iacobi genus hoc fuit. e Bala vero famula Rachelis fuerunt Danus & Nephthalim, quem quatuor sequebantur filii, Eleinus, Gunes, Sares, Hellimus. Dano vero vnicus erat filius nomine Vsis. his adiam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autem & Asserus nati fuerunt e Zelpha Liæ famula, ex his Gadem sequebantur filii septem, Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Ærines, Erodes, Ariel. Asserum vero vna filia, & mares numero sex, quorum nomi-

Iacobus cum filiis ac nepotibus nauigat in Ægyptum.

Iacobi progenies

na lom-

na Iomnes, Essus, Iubes, Batis, Abasus, Melmiel. his quindecim adiectis ad prædictos quinquaginta quatuor, supra dictus numerus cõplebatur, annumerato etiam Iacobo. Iosephus autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas præcurrens id significauerat) profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit: qui præ nimia lætitia minimum abfuit quin expiraret. sed Iosephus cum refouit, quamuis & ipse præ gaudio periclitaretur, non tamen æque ac pater. deinde iusso eo paulatim progredi, ipse assumtis quinque fratribus properauit ad regem, nunciaturus adesse cũ familia Iacobum. quo audito lætus ille percontatus est Iosephum, quibusnam studiis potissimum delectarentur. ait, pastoralem artem callere, & nihil aliud exercere: idque eo consilio respondit, ne forte distraherentur, sed vt vna degentes curam patris haberent: tum ne qua æmulatio cum Ægyptiis interueniret, si circa eadem cum illis studia versarentur. Nam ei genti non erat licitum greges aut pascua curare. Iacobo autem salutatum ad Regem perducto, post faustas ominationes acceptas, rogauit eum Pharao quantum temporis vixisset. & cum audisset triginta supra centum annos natum, admiratus est hominem tam longæuum. cumque ille adiecisset maiores suos longioris ætatis fuisse, iussit eum cum filiis degere in Heliopoli, vbi etiam Regii pastores habebant pascua. Fames autem crescebat in Ægypto, nec aderat remedium, neque flumine agros rigante, non enim ascendebat, neque vllis de cœlo pluuiis, ad hæc grauius erat malum quia vulgo improuisum, qui nihil parati habebat, neque Iosephus frumentũ dabat nisi numerata pecunia. quæ postquam defecit, pecudes ac mancipia pro frumento permutabant. quibus vero agri fuere, partem aliquam in precium alimentorum Regi decidebant. cumque ad hunc modum omnes eorum possessiones in ius Regis deuenissent, alius alio migrabant, quo certius esset Regium dominium. Soli Sacerdotes immunitatem & agros retinuerunt. postremo hæc necessitas adeo non corpora solum, sed & animos gentis in seruitutem redegit, vt nihil turpe putarent, quo victus vtcunque parari posset. postquam autem cessauit fames, & rigante flumine terra ad pristinam fertilitatem rediit, Iosephus regionis vrbes obeundo conuocata per singulas multitudine, agrorum quos Regi cesserant vsufructum illis restituit, & adhortatus vt non secus quam proprios colerent, iussit quintam partem fructuum Regi pendere, quæ et iure dominii deberetur. qui læti insperata restitutione agrorum culturam strenue aggrediebantur. atque hoc pacto tum Iosephi autoritas, tum gentis erga Regem beneuolentia non mediocriter creuit, & ius quintæ partis fructuum etiam penes Regum posteros ac successores permansit. Iacobus autem cum decimum septimum annum in Ægypto exegisset, inter manus filiorum vitam finiuit, precatus eis prius prosperitatem & abundantiam, & vaticinatus quod singulorum posteri in partem possessionis Chananææ terræ essent peruenturi, id quod factum est aliquanto post tempore. præterea collaudato Iosepho, quod oblitus iniuriarum plura fratribus bona contulerit, quam vel benefactoribus deberentur, mandauit suis filiis vt Iosephi filios Ephræmen & Manassem in suum numerum admitterent diuisuri sorte Chananæam, quemadmodum postea dicetur. postremo rogauit vt in Hebrone sepeliretur. Mortuus est autem cum vixisset annos centum quinquaginta minus tribus, ex maioribus suis nulli pietate secundus, cuius digna præmia Dei benignitate est consecutus. Iosephus vero permittente Rege deportatum patris corpus in Hebronem magnifice sepeliuit. cæterum fratribus recusantib. cum eo reuerti, quod timerent ne defuncto patre in se vindicaret, cum non amplius esset in cuius

Iacobus quin expiraret præ nimia lætitia parũ abfuit.

Iosephus cum quinque fratribus Pharaonẽ regẽ accedit.

Gen. 47.

Iacobus cum Pharaone Rege loquitur, & inhabitandam accipit Heliopolin.

Annonæ caritas in Ægypto.

An. mũdi 2247. Ante Christũ natum 1719.

Ingẽs mortalitas ex penuria & caritate proueniens.

Iosephus quintam fructuum partem regi pendere iubet.

Hodie & Ruffinus cap. 8.

Iacobus ætatis anno 147. moritur.

Iacobus in Hebrone sepelitur.

An. mũdi 2511. Ante Christũ natum 1651.

gratiam daturum veniam sperarent, iussit eos posito metu nihil mali suspicari, & reductis secũ magnas possessiones largitus est, nec vnquam eos summa beneuolentia prosequi destitit. Moritur autem & ipse centesimo & decimo vitæ anno exacto, vir admirabili virtute præditus, in omnibus negotiis prudens, & potestate bene vsus, quibus artibus factum est vt neque externum genus, neque calamitas de qua diximus, quicquam offecerit quo minus ad summam dignitatem eueheretur. Reliqui etiam fratres vita feliciter exacta in Ægypto sunt mortui, quorum corpora filii & nepotes in Hebronem relata sepeliuerunt. Ioſephi autem ossa postea translata sunt in Chananæam per Hebræos, dum ex Ægypto populariter migrarent. hoc enim ipse adiuratis prius mandauerat. Sed & hoc & alia huius populi gesta narraturi, dicemus prius causam propter quam ex Ægypto exiuerunt.

Ioſephus ætatis anno 110. moritur.

Ioſephi ossa in Chananæam translata.

Historiæ libri Exo. Hedio & Ruffino cap. 9. Exod. 1.

CAP. V.

De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos CCCC.

Ægyptiorum erga Hebræos inuidia.

An. mũdi 2453 ante Christũ natum 1611.

AEgyptii gens delicata & ad laborem segnis, voluptatibus solum & captandis vndecunque lucris dedita, male volebat Hebræis, quod per inuidiam ferre æquo animo illorum felicitatem non poterat, videntes enim genus Israelitarum florere, & opibus labore atque industria quæsitis abundare, non satis tuta sibi eorum incrementa existimauerunt; & cũ iam Ioſephi beneficiorum memoriam tempus obliterasset, regnumque Ægypti in aliam familiam demigrasset, inhumane tractabant Israelitas, & variis laboribus atterebant. nam & flumen in multas fossas diducere sunt iussi & mœnia exædificare, & aggeres exstruere, quibus inundationes fluminis arcerentur. pyramidum etiam insanis substructionibus vexabant gentem nostram, cogendo varias artes edisscere, & laboribus ferendis adsuescere. atque in hunc modum per CCCC. annos fuit laboratum, Ægyptiis id agentibus, vt Israelitas nimio labore perderent, nostris contra omnes difficultates eluctari conantibus. Exortum est deinde aliud quiddam cur genus nostrum magis etiam cuperent extinctum. Quidam ex eo genere hominum, quos gens illa vocat sacrorum scribas, quorumque prædictionibus multum tribuit, prænunciat Regi nasciturum per id tempus apud Israelitas quendam, res Ægyptiorum olim grauiter afflicturum, Israelitas contra euecturum, si modo ad ætatem adultam peruenerit. nam & virtute fore præcellentissimum, & gloria per omne æuum celebrem. Quo terrore percitus Rex, edicit ex ipsius monitoris sententia, quicquid masculini sexus inter Israelitas nasceretur, in flumen proiectum necari: obstetrices etiam Ægyptias diligenter obseruare partus Hebræarum ac parturitiones. Sic enim cautum putabat, ne obstetrices ob cognationem edictum Regium contemnerent. Proposuit etiam pœnam, si quis clam seruare fœtus auderet, vt cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas, non eo solum, quia liberis orbabantur, & quia parentes ipsi ministri eorum interitus esse cogebantur: sed futurum quoque tempus prospicientes inconsolabiliter tristabantur, certum generis exitium expectantes, quandoquidem & proles necabantur, & ipsis parentibus non multo post erat moriendum: atque ita in extremo infortunio constituti sibi videbantur. Sed nemo potest Dei voluntati resistere, etiamsi infinitas artes in hoc comminiscatur. nam & puer, de quo sacrorum scriba prædixerat, elusis Regiis obseruatoribus clam fuit educatus, & vatem non fuisse vanum euentus rei comprobauit, Amarames Hebræus vir inter suos nobilis, solicitus tum

Pharao Hebræorũ masculos necari edicit.

Exod. 2. An. mũdi 2473. Ante Christũ natum 1591.

publico periculo ne gens defectu iuuenturis ad nihilum redigeretur, tum priuatim quod domi prægnantem vxorem haberet, inopia consilii laborabat: & ad implorandum diuinum præsidium conuersus, orabat vt tandem miseraretur homines à quibus vnis perpetuo cultus fuerit: daretque finem præsentis afflictionis, quæ toti generi perniciem minaretur. Deus autem precibus supplicis ad misericordiam flexus, astitit ei per somnum, iussitque in futurum bene sperare. Memorem se esse pietatis eorum à maioribus acceptæ, nec ipsis defutura præmia, sicut nec progenitoribus defuisse. Se enim illorum progeniem ad tam numerosam multitudinem auxisse: suo fauore Abrahamum solum è Mesopotamia in Chananæam profectum præter reliquas felicitates ex vxore antea sterili liberos suscepisse, & successoribus amplas regiones reliquisse, Ismaeli Arabiam, Cheturæ filiis Troglodytidem, Isaco Chananæam. Res etiam bello meis auspiciis feliciter ab eo gestas nunquam sine impietatis & ingratitudinis nota non meminisse potestis. Iacobi vero nomen etiam apud exteras gentes celebre est, tum ob eam felicitatem, in qua ipse vixit, tum ob eam, quæ posteris eius quasi hæreditario iure obtigit: quia septuaginta viris patrem in Ægyptum comitatis oriundi iam ad sexcentorum millium numerum creuerunt. nunc quoq; scito mihi cordi esse & publicam vestram incolumitatem, & priuatim tuam gloriam. puer enim iste cuius natiuitatis metu Ægyptij fœtus vestros ad necem damnauerunt, tibi nascetur. hic neque deprehenderur ab obseruatoribus, & postquã euaserit præter opinionem educatores nactus, suo tempore Hebræos ex Ægyptia seruitute liberabit, memoriamque sempiternam hoc præclaro facinore consequetur non apud suos tantum, sed & apud exteros, me istud beneficium in te tuosque posteros conferente. fratrem quoque talem habebit, qui dignus sit meo Sacerdotio ipse & posteri eius in omne æuum. His pervisionem cognitis Amarames experrectus narrauit hoc Iochabeli vxori, quæ res vtriusque solicitudinem auxit. iam enim non puero tantum timebant, sed ne quo pacto promissa felicitas interciderer. sed mox oraculo fidem fecit mulieris partus, quæ tam facile est enixa, vt obseruatores fefellerit, nihil sentientes eorum, quæ in vulgaribus puerperiis sentiri solent. hunc infantulum per tres menses clam nutrierunt. deinde Amarames veritus ne re deprehensa iram Regis incurreret, ac mox & ipse vna cum puero sublatus è medio promissionem Dei faceret irritam, maluit salutem filij totam ipsius prouidentiæ committere: ratus etiamsi puer lateret, quod tamen perdifficile erat, molestum tamen in continuo periculo viuere, non eius tantum, sed & suo. De Deo vero certam spem habebat, prouisurum vt oraculi veritatem euentus indicaret. Hoc consilium postquam satis placuit, excogitauerunt tale quiddam: lectulo e papyro contexto, quantus infantulum commode capere poterat, bitumineque illito, ne aqua penetrare posset, indiderunt puerum: atque ita in flumen proiecti salutem diuinæ prouidentiæ commiserunt. in hunc modum cum à flumine deferretur, Mariame infantuli soror iussu matris ex aduerso per ripam descendebat, obseruatura quo tandem papiraceum illud vas deportaretur à flumine. hic vero manifestissime Deus declarauit, nihil humana sapientia, sed omnia bonitate illius omnipotenti confici: eosque qui propter vtilitatem suam aut securitatem aliis perniciem moliuntur, quantalibet vtantur diligentia, sæpe tamen voti compotes non fieri: rursum qui suam salutem Deo committunt, præter opinionem è mediis periculis emergere: quod & in hoc puero videre licet. Erat filia Regi nomine Thermuthis. hæc dum ludit ad ripas fluminis, conspicata vas flui-

Amarames futurus Mosis parens Deum orat pro Hebræis.

Moses natus.

Moses in flumen proiicitur.

Thermuthis Pha-

Pharaonis filia extrahit ex flumine Mosen.

tans, missis natatoribus iubet lectulum ad se in ripam extrahi. quo vt iussum erat, allato, mire placuit puer, quod esset magnus ac pulcher. Tanto enim fauore DEVS Mosen prosecutus est, vt eum fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter eius natiuitatem reliquos quoque Hebræos perdendos decreuerant. Itaque iubet Thermuthis mulierem alicunde adduci, quæ puero mammam præbeat. quo non admittente mammam, sed auersante, idque cum alia post aliam adduceretur: Mariame quasi non data opera, sed fortuito ad spectandum interuenisset, Nihil agis, inquit, Regina dum nutrices infanti adhibes alieni generis mulieres. quod si Hebræam aliquam accersieres, tum forte popularis mammam admitteret. cumque recte monere videretur puella, iussa est ipsa hoc negotium exequi, & lactantem quampiam adducere: ac mox vla permissa potestate, rediit adducens communem matrem, ignotam omnibus qui tum aderant. tum infans perquam libenter inhærere mamillæ visus est: & rogante Regina mulier commissi infantis curam suscepit. & quia proiectus fuerat in profluentem, ab hoc casu nomen est sortitus. aquam enim Ægyptii vocant Mo, yses vero seruatus. quare composita voce ex vtrisque nomen infanti fuit inditum: qui deinde citra controuersiam prudentissimus Hebræorum euasit, ita vt DEVS iam ante prædixerat, erat enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amaramæ filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic vero Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus, hic autem Abrahami erat filius. puer autem non pro ætate proficiebat intellectu, sed inter ludendum præ cæteris æqualibus sapere videbatur, & quicquid ageret, noua quadam indole res magnas olim gerendas præ se ferebat. post tertium vero annum ætatis admirandam gratiam ei DEVS addidit. nemo enim erat adeo tetricus, vt visa Mosis pulchritudine non obstupesceret: & persæpe accidebat vt dum gestatur ac circumfertur, obuios quosque in se conuerteret, ita vt relictis seriis negociis mallent præcellenti eius forma oculos pascere. Tanta erat puerilis gratia, vt inuiti homines ab hoc spectaculo discederent. quo factum est vt Thermuthis hunc sibi filium adoptaueri, cum alioquin germanis liberis careret. allatumque patri ostentarat, dicens de successore se cogitare, etiamsi DEVS illi nullum filium gignere dederit. Hunc puerum, inquit, ego educaui non minus indole quam pulchritudine diuina excellentem, quem Nilus ipse in sinum meam tradidisse videri potest, quem decreui adoptare mihi filium, tibi vero in principatu ac imperio successorem. & cum dicto patri infantem in manus imposuit. at ille postquam acceptum ad pectus appressisset, filiæ gratificaturus comiter diadema suum eius capiti imposuit. Moses vero capiti pueriliter detractum prolabi in humum passus, pedibus etiam calcauit. id quod mox ominosum est visum, & regno nihil boni portendere. moxq; ille sacrorum scriba, qui natiuitatem eius Ægypto cladem allaturam prædixerat, occidere puerum volebat, voticeretur: Rex, puer ille per cuius necem nobis securitatem Deus pollicetur, vaticinium iam confirmauit, insultando tuo regno, & diadema calcando. Hoc interempto tam Ægyptiis metum, quam Hebræis spem & fiduciam adime. Thermuthis vero confestim eum eripit, Rege quoque non inuito, cui DEVS talem animum indiderat, Mois saluti prouidens. itaque educabatur quam accuratissime. Quamobrem Hebræi quidem felicitatem suo generi sperabant, Ægyptiis vero suspecta erat hæc educatio. sed cum nemo extaret, vel è cognatis regis, vel ex aliis optimatibus, qui etiamsi Moses sublatus esset, magnopere vindicaturus Ægyptiorum commoda, abstinuerunt ab eius cæde.

An. mūdi 2376. Ante Christū natum 1588.

Moses vnde denominatus.

Moses ab Abrahame septimus.

Moses Thermuthis Pharaonis filiæ adoptiuus filius.

Moses diuina prouidentia mortem eripitur.

cæde. Itaque sic natus, & sic educatus, postquam adoleuit, breui suæ virtutis specimen edidit, & quantum momenti vel suis vel Ægyptiis esset allaturus, occasionem nactus talem. Æthiopes qui supra Ægyptum incolunt, agebant & ferebant facultates Ægyptiorum. illi moti indignatione ducunt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctam vlturi: mox prælio commisso, partim in acie ceciderunt, partim in fugam turpiter compulsi retro ad suos se receperunt. quo successu elati Æthiopes fugientibus instabant, & ignauum rati si fortuna non vterentur, concepta spe subiugandæ Ægypti, late eam populabantur: degustataque prædæ dulcedine, non temperantes sibi ad maiora audenda accendebantur. cumque vicinas regiones peruagantibus nemo cum armis obuiam iret, pergebant vlterius Memphim vsq; & mare, nulla ciuitate resistere valente. Quibus calamitatibus Ægyptii pressi, mittunt qui remedium ab oraculis petant. cumque responsum esset: Hebræum in auxilium aduocandum, Rex à filia postulat Mosen, qui vniuersis copiis cum imperio præsit. paruit illa, sed prius Rege iureiurando obstricto, nihil in perniciem iuuenis machinaturum, pro magno hoc auxilium imputans, & Sacerdotibus probro dans, quod non puderet nunc eius opem implorare, quem prius vt hostem occidendum esse monuerint ac iusserint. Moses vero Thermuthidis simul ac Regis rogatu libenter hoc negotium suscipit. quod factum gentis vtriusque vatibus lætitiam attulit. Ægyptii post partam eius virtute de Æthiopibus victoriam, occasionem sibi per dolum tollendi, non defore sperabant: contra Hebræi, Mose copiis præposito, adfore sibi facultatem euadendi ex Ægyptia seruitute. Ille vero volens hostem opprimere priusquam de aduentu suo cognosceret, non per fluminis ripam, sed per interiora terræ expeditionem fecit, qua in re satis declarauit quantum ingenio polleret ac prudentia. cum enim hoc iter difficile esset præ multitudine serpentum (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiam genera quæ nusquam alibi reperiuntur, noxios omnes & ipso aspectu horrendos, & in his quosdam volucres, vt non solum hami latentes insidientur, sed & sublimes ex improuiso noceant) commentus est ad securum iter exercitus stratagema dignum admiratione. vasa enim plexilia non pauca e papyro in arcæ formam fieri curauit, quæ completa ibibus secum deferebat. est autem hoc animal infestissimum serpentum generi. quapropter fugitant earum infectationem, & inter fugiendum sicut à ceruis retracti deuorantur, sunt autem mansuetæ aues, & contra solos serpentes feroces. de quibus nunc desino plura, vtpote apud Græcos non incognitis. postquam igitur ventum est in terram venenosis bestiolis scatentem, ibes illis immisit, quarum bona opera vsus, itinere impune peracto, nec opinos Æthiopes inuasit: commissoque prælio fusos ac fugatos, & spe occupandæ Ægypti frustratos retro in suam regionem compulit. nec hoc contentus oppida illorum euertebat, & vbique magna cædes hostium patrabatur. quo factum est vt post hæc auspiciis Mosis feliciter gesta tantam alacritatem exercitus præ se ferret, vt nihil non laboris toleraturus videretur, iamq; aut excidium, aut captiuitas Æthiopibus immineret, ad vltimum compulsi in Saba regiam eius gentis, quam postea Cambyses Persarum Rex de sororis suæ nomine Meroen appellauit, obsidione sunt cincti. erat autem pene inexpugnabilis, vtpote Nilo circumq; aque cincta, accedentibus ad eius munitionem & aliis fluuiis Astapo & Astoboa, qui obiectu suo difficiliorem traiectum facerent. itaque sita in insula, & muro valido inclusa, non fluminibus tantum arcebat hostem, sed & aggeribus, qui mœnia inter & flumina ad eorum inundationes prohibendas exstructi,

Hedio & Rufinus cap. 10. al. 7. Ægyptiorum Rex in Æthiopes.

Mosen Ægyptii exercitus ducem postulant. Moses in Æthiopes mouet.

Mosis & Hebræorũ contra Æthiopes victoria.

Saba regia obsidione cincta.

ad hoc quoque tum proderant quod hosti etiam post superata flumina aditum ad vrbem oppugnandam negabāt. Hic cum Moses desidere exercitum ocioſum ægre ferret, hoſte non audente manus conſerere, interim tale quiddam accidit. erat Æthiopum regi filia nomine Tharbis. hæc Moſēn mœnibus exercitum admouentem & egregie dimicantem conſpicata, virtutemque viri admirata, qui & Ægyptiorum fortunam labantem in integrum reſtituiſſet, & Æthiopas modo victores in extremum periculum adduxiſſet, vehementi eius amore eſt correpta: quo indies creſcente, mittit ad eum è ſeruis fidiſſimos coniugium ſuum offerens. aſſenſit ille hac conditione iureiurando firmata, poſt vrbem ſibi traditam ducturum ſe eam vxorem: ac mox dicta factum ſequitur. Sæuitum eſt nihilominus in hoſtem, & actis Deo gratiis nuptiiſque celebratis, Ægyptiorum exercitus victor domum eſt reductus. illi vero accepta ſalute odium pro gratia Moſi repoſuerunt, & maioribus ſtudiis inſidias contra eum machinabantur: ſuſpicatiq; ne rebus feliciter geſtis elatus res nouas in Ægypto moliretur, apud regem eum cædis accuſauerunt. iam enim & ipſe ſuſpectum hominem habere cœperat, partim inuidia motus ob bellum fortiter ac prudenter adminiſtratum, partim etiam metu alicuius cladis, ſollicitantibus huc & irritantibus indeſinenter ſcribis ac ſacrificis: vt iam Moſes minimo minus abeſſet à pernicie, opprimendus dubio procul, niſi rem olfaciens in ipſo temporis articulo ſe clam ſubduxiſſet. & cum vias obſeruari intelligeret, per ſolitudines fugam arripuit, qua euaſurum inimici minime ſuſpicabantur: & quamuis alimenta nuſquam inueniret, inediam patientia ſuperabat. cumque ad vrbem Madienam peruenisſet, in rubri maris littore ſitam, denominatam ab vno ex Abrahami & Chæturæ filiis, ſedens ad quendam puteum laſſitudinem ex laborioſo itinere contractam recreabat. erat enim tempus meridianum, & vrbem iam in proſpectu habebat. Hoc loco ei negotium incidit natum ex incolarum viuendi ratione, per quod & virtutem ſuam declarauit, & melioris fortunæ occaſionem inuenit. cum enim ea regio laboret aquarum inopia, paſtores operam dabant, vt primi puteos occuparent, ne forte exhauſta aqua ab aliis, ipſorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt igitur ad puteum ſeptem virgines ſorores Raguelis ſacerdotis filiæ, qui in magno honore ab eius loci habitatoribus habebatur: quæ patris gregum curam gerentes, id quod etiam per fœminas apud Troglodytas ex more fit, hauſta aqua quantum ſatis videbatur, gregibus eam potandam in lacunas ad hunc vſum factas diffundunt. cumque paſtores ſuperueniſſent, & repellendo puellas aquam ſibi vſurparent, Moſes iniquum ratus non ferre opem iniuriam patientibus virginibus, & ſe inſpectante vim virorum plus pollere quam ius puellarum, abactis vſurpatoribus auxilium eis ita vt decebat præbuit. at illæ accepto beneficio poſtquam ad patrem venerunt, & paſtorum iniuriam & quomodo ab hoſpite adiutæ fuerint, ei retulerunt: rogabantque ne illi hoc beneficium peciret, tum ille collaudata puellarum erga benefactorem gratitudine, iuſſit vt Moſen adducerent meritam gratiam recepturum. Qui vbi venit, indicauit ei quomodo ex filiabus cognouiſſet de auxilio, quod eis tulerat, & virtutem eius admiratus, in non ingratos hoc beneficium collocatum aiebat. relaturum enim ſe gratiam, non modo parem, ſed etiam aliquanto maiorem. deinde adoptato in filium vnam ex filiabus nuptum tradit: ad hæc pecorum, ex quibus olim vniuerſa barbarorum poſſeſſio conſtabat, curatorem eum ac dominum conſtituit. Hanc fortunam Moſes nactus apud Ietheglæum, quod Raguelis cognomen erat, degebat apud ſocerum paſcens pecora. di-

Tharbis Æthiopum Regis filia Moſis cōiugium petit.

An. mūdi 2400 Ante Chriſtū natum 1564.

Moſi inſidiantur Ægyptij. Exod. 2.

An. mūdi 2418. ante Chriſtū natum 1551.

Hecdio & Ruſinus cap. 11. al. 8.

Moſes ad Medienā urbē profugit.

Moſes Raguelis ſacerdotis filiabus fert opem cōtra paſtores.

Raguel Moſi vnā ex filiab. nuptum tradit.

quarto

quanto vero post, egit pastum greges in montem, qui dicitur Sina, omnium in ea regione celtissimum, & pascuis valde commodum. abundabat enim herba, eo quod vulgato rumore numen illic habitare, pastoribus hactenus inaccessus ob loci religionem fuerat. in eo monte mirabile vidit prodigium. ignis enim rubi fruticem depascere visus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam læsit, cum tamen inde maxima & flagrantissima flamma emicuisset. ille tam inopinato spectaculo non mediocriter attonitus magis etiam obstupuit, postquam vocem ex igne emissam, & nominatim sibi vocato verba facientem audiuit: quibus & audaciam eius taxauit, qui non sit veritus locum hactenus ob religionem hominibus inaccessum calcare, & consuluit insuper vt quam longissime à flammis abscederet: & contentus quidem sit hac visione, non indignus ea propter suam ac maiorum suorum virtutem habitus, cæterum vlterius nihil curiose inquirat. prædixit etiam quantum honorem ac gloriam consecuturus esset apud homines diuino fauore assistente, iussitque confidenter in Ægyptum proficisci, futurum illic ducem ac ductorem Hebræorum multitudinis, & liberaturum cognatũ eius, populũ ab iniqua gentis dominatione. Etenim habituri sunt, inquit, terram illam quam Abrahamus generis vestri princeps, tenuit, & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac memineris, vt eductis Hebræis ex Ægypto in hoc loco sacrificium gratiarum actionis ob felicem successum offeras. & oraculum quidem tale ex igne prodiit. Moses vero tam visis quam auditis territus inst, Potentiæ quidem tuæ Domine quem & ego veneror & maiores mei coluerunt, non sum tam insanus, vt parere dubitem: attamen non intelligo quomodo vir priuatus & nullis viribus præditus, vel meis persuadere potero, vt relicta terra quam nunc habitant, me ducem sequantur: vel etiamsi persuasero, quomodo Pharaothes sit cogendus vt illos exire permittat, quorum opera & labore constat Ægyptiorum felicitas. Deus autem iussit illum securum esse de toto hoc negocio, se illi nunquam non adfuturum pollicitus, & siue verbis opus fuerit, vim persuadendi largiturum, siue operibus, virium satis additurum. mox iussit vt virga in terram proiecta fidem protinus factum aperiret. quo facto, draco humi repebat, & in spiras se conuoluens caput erigebat quasi repugnaturus si quis insequeretur: ac mox denuo in virgam est mutatus. post hoc manum in sinum mittere iussus cum paruisset, albam & colore calci similem exemit, quæ mox in pristinum colorem redijt. iussus deinde aquam e propinquo haustam humi effundere, vidit in colorem sanguineum versam. Ad hæc stupentem vt confidat confortatur, cum sciat maximum sibi adiutorem adesse, vtq; apud omnes his prodigijs vtendo fidem illis faciat à Deo se missum, eiusque iussu omnia facere, iret sine cunctatione, & festinãs in Aegyptum, properaret, neque die neque nocte iter intermittendo, neue diu tempus terendo longiorem Hebræis seruitutem & afflictionem redderet. Moses autem nihil amplius dubitans de promissionibus, quarum certitudinem tot argumentis auditis & visis satis colligebat, precatus vt eandem potentiam in Ægypto, cum exerta opus fuerit, experiretur: supplex illud etiam rogabat vt quem conspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei nomen quoque suum volens ac libens indicaret, vt rem diuinam illi aliquando facturus nominatim eum ad sacrificium inuocare posset, tum Deus aperit ei suum nomen, nunquam antea hominum vlli auditum aut cognitum, quod mihi eloqui nec ius nec fas esse arbitror. Mosi vero non tunc tantum, sed quotiescunq; opus esset talium prodigiorum facultas aderat, atq; ita nihil dubitans de oraculi ex igne reddit vertitate,

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 9. Exod. 3. Mosi Deꝰ in rubo ardente apparet.

An. mundi 2454. Ante Christũ na. 1510. Mosen & Israelitas miraculis Deꝰ cõuincit, vt ipsius promissionibus fidẽ habeant. Exod. 4.

Mosi virga in Draconẽ mutata.

Mosi manus alba.

Mosi aquã effundit humi, quæ vertitur in sanguinem.

Mosi in Ægyptũ ad liberãdos Israelitas mittitur.

An. mũdi 2454. Ante Christũ an. 1510. *Helio & Nysmo Cap. 33. al. 10.*

deq; Dei adiutoris fauore, magnam spem concepit fore vt tandem & sui liberarentur, & Ægyptij insigni aliqua clade afficerentur.

Cumq; cognouisset Pharaothem Ægyptiorũ regem sub quo ipse fugerat, esse defunctum, à Raguele commeatũ rogat, vt salua eius pace ac gratia liceat sibi in Ægyptũ ob publicam cognatorum ac tribulium suorum vtilitatẽ proficisci. quo impetrato & assumpta quã ibi duxerat Raguelis filia, liberisq; cõmunibus, Gerso & Eleazaro, iter in Ægyptũ arripuit, quorum nominum prius peregrinã significat, posterius, Dei auxilium, quod diuina ope insidias Ægyptiorum euasisset, cumq; iam non longe à limitibus abessent, Aaron frater venit obuiam Deo sic iubente: eiq; nox indicauit quidquid in monte viderat. & omnia mandata quæ diuinitus illic acceperat. mox vlterius progressus obuios inuenit prę ctãtissimos quosq; Hebræorum, qui aduentũ eius præsenserant, & mox no quid amplius de fide Mosis dubitarent, prodigia diuinæ voluntati attemptantia sunt eis ob oculos exhibita: quibus præter omnem opinionem malis attoniti, sperare iam cœperunt prouidentiã Dei securitati illorum & incolumitati non defuturam. Atq; ita obsequentiores nactus Hebræos, & in potestate ipsius se futuros pollicentes, accensos nimirum libertatis amore, ad nouum regem se confert. Ibi postcaquam cõmemorasset operam suam pro Ægyptiis contra Æthiopas contemptim agros eorum vastantes nauatam, laboresq; exhaustos dum non aliter quam pro suis popularibus bellum administraret, adiicit malam gratiam pro tot beneficiis sibi redditam. oraculum deinde in Sina monte acceptũ regi aperit, nec non prodigia quibus de voluntate Dei cõfirmatus omnem hæsitationem posuerit, singillatim enumerat. addit deinde preces ne per incredulitatem Dei decretis obstaculo esse velit. caterũ cum à rege contemptim audiri se animaduerteret, exhibet illi specimẽ prodigiorũ quæ in Sina viderat. Rex vero iratus sceleratum eum appellat, qui Ægyptiorum olim fugitiuus, nunc magis præstigiis instructus ad reliquos decipiendos venerit. Habere se quoque sacerdotes qui eadem ostẽta repræsentare nossent, non minus peritos huiusmodi artium: nec esse cur se Moses iactare debeat, quasi solus diuina præ cæteris virtute polleat, atq; ita apud rudem multitudinem quasi supra mortalẽ conditionem positus se venditet: confestimque cum & ipsi suas virgas proiecissent, in dracones sunt versæ. Tum Moses nihil his motus, ne ipse quidẽ, inquit, ignoro aut contemno artes Ægyptiorum, attamẽ quæ ego operor, tanto præstantiora esse aio, quam illorum magiam, quanto interuallo res diuinæ humanas post se relinquunt. iamq; manifeste declarabo nõ esse hoc præstigias veritatis specie parum cautis imponentes, sed ipsissimam Dei virtutem, argumentum omnipotentis illius voluntatis apud incredulos futuram: & cum dicto virgam in terram mittit, iubens vt fiat draco, quæ mox dicto parens Ægyptiorum virgas quæ draconum specie reptabant, vnã post aliam aggressa omnes ad vnam deuorauit. ac mox in pristinam speciem reuersam Moses rursum sustulit. Rex autem ad indignationem magis quam admirationem hoc facto commotus, cum nihil secuturum respondisset, neq; quicquam Ægyptiacis artibus profecturum, mãdat operatum exactori qui Hebræis erat præpositus, vt de labore nihil eis remittat, sed grauioribus etiam quam ante operum difficultatibus premat. at ille prius paleas eis ad lateres fingendos præbere solitus, posthac id facere desiit: sed interdiu detentos in opere noctu ad cõportandas paleas dimittebat, pristini laboris onus conduplicaturus. Moses autem neque minis regis a proposito deterrebatur, neq; assiduis suorũ querelis vt à cœpto desisteret vel minimum flectebatur: sed obfirmato contra vtrumq; animo, in hoc totus erat, vt suos in optatissimam

Moses Ægyptiũ præstigias deprehendit.

Moses duos filios, Gersonem & Eleazarum.

Moses ab Hebræis in Ægypto acceptus, prodigia exhibet.

Exod. 5. 7

Moses Ægyptiorum regem vt Israelitas dimittat hortatur. Pharaonis prodigia exhibet Moses.

Moses virga deuorat Ægyptiorum virgas.

Pharao Hebræos grauioribus operũ difficultatib. premit.

Exod. 5.

liber-

libertatem restitueret. itaq; denuo Regem accedit, suadens vt dimittat Hebræos in Sina montem, illic Deo sacrificaturos. hoc enim ipsum iussisse, nec posse quenquam eius voluntati resistere, quapropter dandam operam ne fauorē eius contemnere videatur, vtque populo potestatem exeundi faciat, ne forte contra moliendo posthac culpam in se transferat, si quid ipsi tale acciderit, qualia Dei voluntati resistentibus euenire solent. Nā necessario calamitates eos cōprehendere, qui diuinam iram in se prouocauerint: & tum terram tum aērem illis infestum existere, tum procreationem filiorum parum feliciter procedere, elementis etiā ad vindicandum in eos concitatis. atque hæc mala nō posse euitare Ægyptios, etiamsi Hebræos regionem eorum exire contingat, nisi hanc profectionem bona pace ipsorum impetrauerint. Rege vero nihil faciēte verba Mosis, neque vel tantillum ad eius preces aduertente, grauissima mala in Ægyptios incubuerunt: quæ singulatim recensebo tū propter eorum nouitatem, tum vt eo magis appareat non vanas fuisse vatis nostri prædictiones: postremo quia hominum interest talia cognoscere, quo magis ea caueant, quibus irritatus Deus ad infligēdas pœnas commoueri solet: Primum amnis sanguineis fluentis prolabens, ad potus inopiam eos redegit, cum præterea nullum fontē habeant, nec coloris tantum id erat vitium, sed si quis siti coactus gustaret, cōfestim acri dolore corripiebatur: eratque talis Ægyptiis solis, Hebræis vero dulcis ac potabilis, & omnino pristinam naturā retinens, quo miraculo Rex inops consilij, timēs inconsumitati gentis, permisit Hebræos abire, cūque malum cessasset, rursum ad pristinam mentem rediit, sententiam suam reuocans. Deus autem motus hominis ingratitudine, qui nec à periculo liberatus vellet sapere, aliam plagam Aegypto infligit. Ranarum vis immensa terram eorum populabatur, refertus erat & fluuius, vt aqua inde non nisi sanie harum vitiata hauriri posset, immorientibus earum plerisque & imputrescentibus. plena erat & terra turpissimo ex quo exalcebantur, rursusque in eundem resoluebantur, quin & domesticum victū fœdabant in esculentis ac poculentis nusquam non repertæ, & in sabilibus quoque passim oberrantes, ita vt omnia fœterent putore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cū exagitarentur Aegyptij, Rex iubet Mosen cum Hebræis abire quo velit. & quamprimū hoc dixit euanuerunt ranæ, terraque simul & flumen in pristinam naturam sunt redituta vix dum hoc malum cessauerat, cū Pharaothes denuo mutatus, priorum obliuius retinere populū cœpit, & quasi aliarum etiā afflictionum naturas experiri vellet, negabat exitum quem prius concesserat timore magis compulsus, quā ex animi sui sententia. Rursum igitur Deus alia clade in hominē fraudulētum vindicat. pedunculorū enim magna vis e corporibus Aegyptiorū scatebat, a quibus mali male perdebantur, neq; lauaeris, neq; medicamētorū inunctionib' extinguere eos volētes. Qua noua peste turbatus Rex, & nō magis ipso periculo quā eius fœditate ac turpitudine territus, nequā cū esset, ægre dimidiata ex parte resipuit. Hebræis n. exire permissis, ac mox malo cessante liberos & vxores reditus obsides ab eis exigebat. quo facto magis etiā Deū exasperat, putās se prouidentiā eius circūuenire posse, quasi Moses, & nō potius De' pœnas de Aegyptiis Hebræorum oppressionib' sumeret. Varias ergo & multiformes bestiolarū species immittit, quales nemo ante eam diē vnquā viderat, tāta copia, vt tota regio malo hoc repleretur, præ quarū frequentia & homines plurimi extinguebantur, & terra nullo pacto coli poterat, & qui præsentaneum exitium euadebant, infecti tamen earum veneno à morbis corripiebantur. Rege vero & ne tum quidē resipiscēte voluntati diuinæ cederet, sed mulieres quidem cum viris dimittente,

An. mūdi 2454. Ante Christū 1550. *Moses Regem iterū Hebræos vt dimittat hortatur.*

Prima Ægyptiorū plaga: Aqua in sanguinē mutata. Exod 7.

Exod. 8. 9 Altera plaga, Ranæ.

Tertia plaga, Pediculi.

pueros

Quarta plaga Bestiola.
Quinta plaga, Pestis. *Exod. 9.*
Sexta plaga, Vlcera.
Septima plaga, Grando.
Octaua plaga, Locusta. *Exod. 10.*
Nona plaga, Tenebræ.
Moſen Pharao propellit. *Exod. 10. 11. 12.*
Xanticus Macedonibus testè Suida est Aprilis.
Iudæorũ Pascha transitũ significat.
Decima plaga, Ægypti primogenitorũ hominũ & animaliũ interitus.

pueros vero retinere volente, non defuerunt Deo variæ prioribus etiam grauiores pœnæ, quibus ob Regis maliciam in vniuersam gentem seuere animaduerteret: sed exulceratis intus & in cute corporibus miserabilem in modum non mediocris numerus absumebatur. Et cum ne sic quidem Rex resipisceret, grando nunquam ante in Ægyptio cœlo visa, tunc vero maior quam apud alios hyberno tempore, aut in septentrionali regione, vere iam adulto superne ruens omnes eorum fructus contriuit: & si quid intactum grando reliquit, nubes locustarum superuenientes ita absumpserunt, vt fructuum colligendorum spes Ægyptiis omnibus omnino sit adempta. Quod si Rex stultus tantum, & non etiam malus fuisset, poterat vel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, vt tandem de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. at Pharaothes tametsi non ita insaniebat vt caulam non intelligeret, tamen tanta malicia pectus eius obsederat, vt adduci nullo modo posset, quin Deo quasi per contentionem repugnare, & in publica commoda sciens volensque peccare pergeret. itaque tandem Hebræis pueros etiam vna cum mulieribus concedit, sed iussis vt bona sua Ægyptiis tanquam prædam relinquerent, eo quod ex ipsorum bonis nihil post tot calamitates superesse conquerebantur. Moſe vero negante æquum postulari, alioqui non habituros vnde sacrificarent, atq; hac controuersia diutius durante, tã densæ tenebræ omnisq; luminis expertes Aegyptiis sunt circũfusę, vt ꝓspectu in vniuersum priuati alij alio casu absumerentur, illo quoque metu imminente, ne forte penitus ab ea caligine absorberentur. deinde his discussis post tres dies ac totidem noctes, cũ nondum flecteretur Pharaothes vt liberum exitum permitteret, his verbis eum Moses aggreditur. Quousque repugnabis Dei voluntati, qui omnino vult ac iubet Hebræos dimitti, nec est aliud præter hoc remedium aduersus mala, quibus affligimini. Rex vero irate ferens hanc dicendi libertatem, minatus est eum capite plectendum, si posthac de hac re molestus esse pergeret. Respondit Moses, se non amplius hac de causa verba facturum, sed ipsum cum optimatibus Ægyptiis vltro Hebræos rogaturum vt quamprimum inde proficiscantur, atque his dictis abiit. Deus autem cum decreuisset adhuc vna plaga ictos Ægyptios cogere ad dimittendos Hebræos, iussit Moſen edicere populo, vt paratum habeant sacrificium, præparatum tertiadecima Xantici mensis in quartam decimam, qui apud Ægyptios Pharmuti vocatur. item Hebræis Nisan & Macedonibus Xanticus: vtque ipse Hebræos educat omnia sua secum portantes. ille vero instructos prius ad profectionem, & per sodalitia distributos in vno loco continebat. illucescente vero quartadecima omnes ad exitum animati sacrificabant, & sanguine domos lustrabant, aspersos hyssopo: & peracta cœna reliquias carnium exusserunt, tanquam exituri. vnde nunc quoque solenne manet nobis idem sacrificium, quam festiuitatem vocamus Pascha. id transitum significat, eo quod Deus illa die præteritis illæsis Hebræis, Ægyptios morbo percussit. nam pestis illa nocte absumpsit primogenita Ægyptiorum, vt aginatim ad regiam cõcurreretur à proximis vociferantibus non amplius detinendos Hebræos. tum Rex accito Moſe mandat vt abeant, ratus post eorum exitum regionem cessantibus calamitatibus subleuandam, donis etiam Hebræos honorabant, alij quo celerius discederent, alij propter vicinitatis consuetudinem, atque hoc pacto exitum est flentibus Ægyptiis & pœnitentibus ob præteritam malam tractationem. Iter autem faciebant per Latopolim tunc desertam: Babylon enim post eo loco est condita, Cambyse Ægyptum vastante. cumque abeuntes iter strenue continuarent, tertia die peruenerunt Beelsephontem ad ru-

brum mare ſitam, cumque nihil per viam inuenirent, propter ſolitudinem, macerata farina & modico calore in panis ſpeciem ſolidata ſe ſuſtentabant: quo victu per triginta dies ſunt vſi. neque enim plus commeatus Ægypto extulerant, atque eum ipſum parce diſpenſabant ad neceſſitatem magis quam ad ſatietatē. quapropter in memoriam eius inopiæ feſta per octo dies celebramus, quos vocamus azymorum. cæterum multitudo migrantium vna cum liberis & vxoribus, vix erat numerabilis, qui vero militarem ætatem habebant, ſexcentorum millium numerum explebant.

Iſraelitæ ex Ægypto diſcedunt.

Azymorū feſtū.

Filiorum Iſrael numerus.

CAP. VI.

Quomodo Moſe duce Ægyptum reliquerunt.

RElinquerunt autem Ægyptum menſe Xanthico, luna quintadecima, anno quadringenteſimo trigeſimo poſtquam Abraham pater noſter in Chananæam venit: & poſt Iacobi migrationem in Aegyptum anno ducenteſimo decimoquinto. Moſes vero annum tunc agebat octuageſimum, & frater eius Aaron triennio erat maior. deferebant etiam ſecum oſſa Ioſephi, ita vt filiis ſuis mandauerat. Ægyptios autem pœnituit quod Hebræos dimiſiſſent: cumq; rex præ cæteris hanc rem ægre ferret, totū pręſtigiis Moſis imputans, decretū eſt, vt in eos irruerēt: & correptis armis reliquoque apparatu, perſequebantur, retracturi ſi poſſent aſſequi. non enim timendum ne Deus offendatur, cum iam ſemel exitus illis ſit conceſſus. ſperabant enim facile ſe in poteſtatem redacturos inermes, & de via laſſos. itaq, obuium quemque rogantes quam tenderent, raptim inſequebantur, tametſi per viam difficilem non ſolum exercitibus, ſed expeditis quoq; viatoribus. Moſes autem hac Hebræos ideo duxit, vt ſi Aegyptij mutata ſententia perſequi eos vellent, pœnas malitiæ violatique pacti perſoluerent, neue Palæſtini, quos ob veterem ſimultatem intenſos habebat, de hac profectione certiores fieri poſſent. eſt enim illorum regio Aegypto contermina. quapropter omiſſa via quæ in Palæſtinam ducit, per deſertum via diſpendioſa ac difficili voluit Chananęam inuadere: obiterq; iuxta Dei mandata in montem Sina populum ſacrificaturum adducere, ſed vbi ad rubrum mare peruentum eſt, ecce Aegyptiorum multitudo circumfuſa in atĉum eos compellit. aderant enim ſeptingenti currus cum equitum quinquaginta millibus & ducenta millia ſcutatorum peditum. hi vias omnes obſederant, quibus effugium Hebræis patere poterat, inter rupes & mare concluſis, quo loco mons præaſpretis inuius ad littus vſque procurrit. itq; ita ne fugæ quidem ſpe relicta Hebræos mare inter & montem obſidione premebant, oppoſitis armatis qua exitus in campos aperiebatur. in hac locorum iniquitate concluſi, cum nec obſidionem præ inopia tolerare, nec exitum ad fugam inuenire poſſent, nec arma adeſſent etiamſi maxime pugnare cuperent, nihil ſupereſſe videbant niſi vt turpi deditione ſaluti conſulerent, quo factum eſt vt Moſen incuſarēt, obliti prodigiorum quibus libertatem eis Deus ſignificauerat: minimumque aberat quin Propheta lapidato, contemptiſq; per incredulitatem pollicitationibus, deditione in priſtinam ſeruitutem redirent. nam & lamentis mulierum ac puerorum exaſperabantur, nihil niſi perniciem expectantium, cum eſſent rupibus & mari & armatis circumcirca cinĉti, nec vlla ſpes effugij relinqueretur. Moſes autem efferata licet contra ſe turba, nulli ſuccumbens difficultati non ceſſabat eis proſpicere, Deo fretus, quem poſt tot libertatis præſagia probabile non erat permiſſurum vt aut delerentur, aut in poteſtatem inimicorum relaberentur. cumque medius in concione conſtitiſſet, ſic ad eos verba fecit. Si

Tempus exitus ex Ægypto. Exod. 12.

Ioſephi oſſa.

Hedio & Ruffinus cap. 14. al. 11.

Iſraelitæ Ægyptij perſequuntur.

Quare Moſes Iſraelitas non duxerit per Paleſtinam

Iſraelitæ ab Ægyptiorum multitudine ad mare rubrum cinguntur. Exod. 14.

Iſraelitici populi ab Ægyptiis concluſi anxietas.

An. mũdi 2454. Ante Christũ na. 1510.

homo aliquis res vestras bene ac prudenter hactenus administrasset, oportebat & in posterum similem eius curam & diligentiam expectare, nunc postquam Deus ipse gubernandos vos suscepit, quanta insaniæ fuerit, eius opem non sperare, qui per me vltro vobis præstitit quicquid ad vestram salutem ac libertatem conferre videbatur. imo hæc ipsa difficultas & angustia magis vos ad sperandum accendere debuerat. ipse enim vos in arctum hunc locum concludi voluit, vt exanta necessitate præter vestram æque ac hostium opinionem seruaret, atq; hunc in modum declararet, non solum potentiam suam, sed fauorem etiam, quo vos perpetuo prosequitur. non enim in paruis rebus Deus propitius auxilium afferre solet, sed tum potissimum quando spei superest minimũ. ergo huius ope freti, qui potest & ex paruis magna facere, & horum potentiam debilem reddere, ne terreamini Aegyptiorum apparatu, neq; propter fugam mari & montibus impetitam animum despondete. potest enim Deus & hos in planiciem & mare in terram vertere.

Moses populum vt Deo totũ se dedat hortatur. Quãdo potissimum Deus auxiliũ afferre soleat.

CAP. VII.

Quomodo mare scissum Hebræis Ægyptios fugientibus viam aperuit.

Moses ad Dei preces.

HAec effatus ad mare eos Aegyptiis spectantibus ducebat. Habentes enim eos sub oculis, quod essent persequendo defatigati, pugnam in sequentem diem differre, consultius putabant, vt vero ad extremum littus ventum est, tum Moses sumpta virga Deum in auxilium supplex inuocat, dicens: Tu Domine scis ipse quod nec viribus nec artibus humanis vllum hinc nobis patet effugium, superest vt ipse salutem huic populo expedias qui Aegypto relicta huc ed delatus, tuam voluntatem tuamque fidem secutus. ad te solum omni alia spe, omni consilio destituti confugimus, ad tuam tantum prouidentiam respicimus, quæ sola nos iratis Aegyptiis eripere potest. incurre igitur propere, & potẽtiam tuam ostende, & populum iam conclamatæ salutis ad fiduciam & spem excita. in difficultatibus constituti sumus, sed nostris non tuis. tuum est Domine hoc mare, tuus & mons qui nos claudit. & hic potest te iubente aperiri. & illud in terram verti, possumus & per aerem sublimes effugere, si ita nos seruari tibi placeat. hæc precatus, mare virga percutit. quo ictu repente scissum, & retrorsum se recipiens, nudum solum Hebræis ad fugam capessendam relinquit. Moses autem videns adesse Deum, & mare de suo solo cessisse, primus progreditur, hortatus Hebræos vt alacriter sequantur per viam diuinitus datam, & læti præterito periculo gratias agant ob tam incredibilem salutis rationem tam subito exortam, illis vero impigre subsequentibus, nimirum diuina ope freti, Aegyptij primum insanire eos putabant in manifestam perniciẽ ruentes. postquam vero viderunt eos longe processisse, & impune absque omni impedimẽto iter facere, impetu facto persequi eos cœperunt, quasi & ipsi tutum per mare iter habituri, & præmissis equitibus a littore descendebant, iamque in aduersum littus euaserant Hebræi, hostib. a tergo relictis, quos armis graues ipsa etiam miraculi nouitas nonnihil est remorata, sed cum incolumes illos terram tenere viderent, sibi quoque eundem euentum pollicebantur. Verum fefellit eos hæc opinio, nescientes non quorumuis talem viam esse, sed Hebræorum tantum, & fugientibus tantum ad salutem patere, non hostibus qui eos perdendi animo insectarentur. ergo cum iam vniuersus exercitus introgressus esset, refunditur iterum mare, & Aegyptios fluctibus inuoluit. ventis etiam eodem impellentibus: accesserunt & imbres de cœlo, & aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus, fulmina quoque detonabantur,

Mare rubrũ findi tur.

Israelitæ incolumes per mare rubrum euadunt quod Ægyptios inuoluit.

tur, & nihil omnino deerat eorum quæ ab irato Deo hominibus ad perniciem immitti solent: nam & nox eos caliginosa nimis ac tenebrosa comprehendit, atque ita totus ille exercitus est deletus, vt ne nuncius quidem cladis domum reuerteretur. Hebræi vero vix sui compotes erant præ gaudio ex tam inopinata salute concepto, accedente huc etiam hostium interitu, quo maior esset libertatis securitas, nemine superstite qui eos in seruitutem vindicare cuperet, & Deo ex proximo illis auxilium subinittente, quapropter tum sua salute, tum inimicorum lapsu cio læti magis quam vili ante hac homines in hymnis & hilaritate totam noctem exegerunt, & Moses carmen laudes Dei & ob præsentem fauorem gratiarum actiones continens hexametro versu compositas. Hæc ego vt in sacris codicibus inueni, ita singillatim conscripsi. Nemo autem mirari debet tanquam incredibilia, si priscis hominibus & animaliciam etiam tum rudibus, de salute periclitantibus via per mare patuit, siue Dei voluntate, siue naturæ sponte: quandoquidem heri & nudiustertius Alexandri ductu Macedonibus Pamphylium mare cessit, & aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus eius opera ad destruendum Persarum imperium vti decreuisset: id quod omnes testantur qui res gestas illius Regis scripto prodiderunt. Sed de his vt cuique libet ita sentiat. Postera vero die cum æstus & ventus ab Ægyptiorum in littus expulisset in quo tum Hebræi castra posuerant, Moses id quoque diuina prouidentia factum interpretatus, ne posthac inermes essent, collecta virium distribuit: atque ita iam probe munitos ad Sina montem duxit, sacrificaturus ibi Deo & munera pro salute populi oblaturus, quemadmodum iussum esse iam ante dictum est.

An. mundi 2454. Ante Christum 1550. Euad. 13. Exod. 14. Mosis 80. Ogygi 1. Inachi 1. Phoronei 1. Aegialei 1. Apidis 1. Argi 1. Criasi 1. Sicyonis 1. Europæ 1. Cadmi 1. Aegypti 1. Danai 1. Belo 1. Ninyæ 1. Assyriorum 1. Prometheo 1. Deucalione 1. Hellene 1. Atlante 1. Pamphylii mare quemadmodo Alexandro cesserit ad mentem Iosephi. Ægyptii ut arma vestra in Hebræos castra explicit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Tertius.

SVMMA CAPITVM LIBRI III. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Quomodo Moses populum ex Ægypto in Sina montem eduxit.*
II. *De Amalecitarum & sociorum clade, & præda qua Israelitis inde obtigit.*
III. *Raguelis consilium quod genero suo Mosi dedit.*
IIII. *Moses consenso Sina monte acceptas a Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.*
V. *De tabernaculo per Mosem in terra deserta facto, quod similitudinem templi portatilis referebat.*
VI. *De arca in qua tabulas legis Moses collocauit.*
VII. *De mensa & candelabro aureis, deq; altaribus tabernaculi.*
VIII. *De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.*
IX. *De Aaronis Sacerdotio, & legibus quæ ad festa ac sacrificia spectant.*
X. *Leges de sacrificiis ac purificationibus.*
XI. *Leges belli & consuetudines.*

XII. Seditio contra Mosen propter egestatem, & seditiosorum pœna.
XIII. De speculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem hostium incusserunt.

CAP. I.

Quomodo Moses populum ex Ægypto in Sina montem eduxit.

An. mũdi 2454. Ante Christũ na. 1510.

Israelitæ in deserto aquæ penuria laborant.

RECENTEM hanc lætitiam ex insperato acceptæ salutis offuscauit nonnihil itineris molestia, quo per deserta in Sina montem ducebantur, quod emetienda esset regio difficilis propter ciborum & aquarum extremam inopiam, & ne brutis quidem alendis, nedum hominibus, idonea. erat enim tota squalida, & nihil omnino humoris habens, vnde fructus prouenire solent. talem autem viam necessario sunt ingressi, cum aliam non possent, deferebantque secum aquam priusquam desertum intrarent haustam duce ita præmonẽte. qua absumpta puteos magnò labore propter duritiẽ terræ fodientes aquabantur, ac ne sic quidẽ vel satis bonã, vel quantum sufficeret inueniebãt. in hunc modũ iter facientes perueniunt prima vespera in locum quendam cui propter aquas vitiosas nomen fecerunt Mar, amarorem vocabulo significante, ibique lassis de via & commeatu quoque iam absumpto inopiam sentire incipientibus, diuertere placuit. inuitabat ad manendum puteus forte repertus, qui tametsi tantis copiis non posset sufficere, nonnihil tamen solatij propter naturam regionis præbebat audiebant enim nihil aquæ in progressu se inuenturos. hæc ipsa quoque amara fuit & nulli potabilis, non homini solum, sed ne iumento quidem. Moses autem videns eis animum cecidisse, nec habens quod diceret, non enim erat res cum hoste quem virtute repellere posset, sed & viri & imbellis mulierum ac puerorum multitudo ex æquo periclitabantur, ægre expediebat consilium, populi miseriam ad proprium infortunium referens, ad hunc vnum enim concurrebant mulierculæ, infantibus opem implorantes, viri vero mulieribus, ne se despiceret, vtque salutis remedium aliquod quæreret.

Mar amarorẽ significat. Exod. 15.

Moses Deum orat vt aquã vitiosam potabilẽ reddat.

ad preces igitur versus orat vt Deus mutata aqua ex vitiosa potabilem reddat: quo annuente hanc gratiam, arripit frustum ligni forte ibi iacens, & medium per longitudinem scissum in aquam mittens, docet Hebræos Deum exauditis precibus pollicitum daturum se aquam desiderantibus, si gnauiter iussa peragerent. quibus rogantibus quid facto opus sit vt aqua mutetur, iubet robustissimum quemque certatim puteum exhaurire, dicens, maiore parte euacuata reliquum potabile fore. quo facto aqua agitatione continua purior reddita, potum iam non aspernandum multitudini exhibuit. Hinc castris motis peruenerunt in Elym, agrum, vt primo aspectu è longinquo videbatur, non malum. ferebat enim palmas. vt vero propius est ventum, fefellit omnium expectationem palmæ enim non plures erant quam septuaginta, exq; non admodum proceræ propter loci ariditatem. nam ne à fontibus quidem rigabantur. qui duodecim eo loco erant, sed non ita largi vt emissis riuulis humiditatem terræ subministrarent. quare ad egerendam arenam versi in nullas venas incidere poterant, & si quid modicum distillaret, fossione turbatum inutile ad potum reddebatur. arbores quoque non multum fructum ferebant propter eandem aquarum inopiam. quamobrem exortum est murmur multitudinis contra ductorem, omnem miseriæ suæ causam in vnum illum conferentis. triginta enim dierum itinere confecto, commeatum omnem quem secum extule-

Israelitæ in Elym perueniunt, vbi contra Mosen ob cõmeatus penuriam murmur exoritur. Exod. 16.

rant,

rant, iam absumptum desiderabant, & cum nihil alimentorum in terra desera inuenirent, minimum à desperatione aberant: atque præsente egestate præteritorum tam Dei quam Mosis beneficiorum memoriam excutiente, in iram concitari videbantur iamiam correptis saxis in imperatorem suum euasuri, autorem interitus sibi clamitantes. at ille irritatam multitudinem & tam acriter in se concitatam animaduertens, freus Deo & conscientia rei bona fide administratę, prodit in medios vociferantes & saxa intentantes: cumque singularem quandam gratiam in vultu præferret, popularique facundia cum primis polleret, exorsus est iram eorum mitigare, obiecrans ne in præsentem necessitatẽ intenti omnium præteritorum beneficiorum memoriam abiicerent: vtque à difficultate tunc premente animum ad Dei gratiam ac dona verterent, quibus toties præter opinionẽ cumulati fuissent. nunc quoq; expectarent eum bonum exitum procuraturum, quem verisimile sit ad probandam eorum fortitudinem, patientiam & gratitudinem, vtq; appareat præteritane an præsentia plus apud eos possint, hanc rerum angustiam misisse. cauendum igitur ne ob intolerantiam atq; ingratitudinem diuino fauore indigni deprehendantur, qui & voluntatem ipsius quam secuti Ægyptum reliquissent, contemnant, & se ministrum eius iniquis odiis persequantur, præsertim cũ hactenus in nullo eorum quæ Dei iussu gerenda susceperat, deceptos se queri possint. Enumerat deinde ingillatim, quomodo afflicti fuerint Ægyptij, dum eos contra Dei voluntatem detinere conarentur: quomodo idem flumen illis quidem cruentum & ad potum inutile, ipsis vero dulce fuerit ac potabile. quomodo item refluo mari locum eis & viam ad effugium cedente, ipsi quidem per eam euadentes salutem sint consecuti, inimicos vero interfectione deletos inspectauerint: & quomodo in eum vsq; diẽ inermes, Deo præsente armorum quoque copiam sibi comparauerint, tum quoties ex ipsis interitus faucibus eos præter omnium opinionẽ incolumes Deus eripuerit, qui cum semper sit omnipotens, ne tum quidem de ipsius prouidentia desperandum, quamobrem æquo animo ferenda omnia, cogitandumque non esse serum auxilium quantumuis differatur, quod rebus adhuc integris accipitur, & sic existimandum, non contemni à Deo sua pericula, sed fortitudinem probari ac libertatis amorem, vt videat, vtrum eius cupidine & ciborum & aquarum inopiam sustinere valeant, an potius more pecudum dominis in suum vsum pascentibus seruire malint. Se quidẽ non tã sibi priuatim timere, cui casu iniuste nihil mali accidere possit, quam ipsorum incolumitati, si per istam lapidationem facta & consilia Dei damnare videantur. His verbis furentes ad saniorem mentem reduxit, & iam ad facinus armatis saxa de manibus excussit. sed quoniam intelligebat non de nihilo concitatos, ad preces & supplicationes confugit, & conscensa quadam specula, opem Dei rebus per inopiam afflictis deposcebat. in cuius solius manibus salus populi reposita esset, vtque propitius veniam daret populo duris rebus exasperato, & propter hoc more humano ab officio decedenti. Deus vero curæ sibi populũ fore pollicetur, & opem quam peterent iamiam affuturam. His impetratis Moses descendit ad multitudinem: illi vero animaduertentes promissionibus diuinis lætum, & ipsi posito mœrore vultus hilares assumpserunt. tum ille stans in medio concionis, ait se præsenti necessitati à Deo remedium afferre. nec ita multo post magna vis coturnicum, quod genus auium præ cæteris Arabicus sinus alit, superato interiacente mari longo volatu fessarum, quibus alioquin etiam non est sublimis, in Hebræos defertur. illi vero cibos diuinitus oblatos certatim comprehendentes, remedium inopiæ quæ-

An. mũdi 2454. Ante Christũ na. 1510.

Moses populum vt animum ad Dei dona ac gratiam vertant hortatur.

Moses Dei beneficia populo Israelitico exhibita enumerat.

Moses opẽ Dei implorat.

An. mūdi 2454. Ante Christū na. 1510.

bant, & Moses rursum ad supplicationes vertitur ob auxiliū à Deo promissum simul atq; exhibitum: qui ad hunc modum pastis, alia mox alimenta demisit. nam interim dum Moses precabundus palmas attollit, ros de cœlo delabitur: qui cum manibus eius hærēs concreuisset, suspicatus ille hanc quoq; alimoniā à Deo dimitti degustat: lætusq; re comperta, turbā ignarā & putantē hiberna tempestate ningere, monet opinione falli, nec vulgarē rorē de cœlo descendere, sed alimoniā, quæ operalia destitutos periculo famis eximeret: ac mox prægustatum offert, vt experti crederent. illi vero ad eius exemplum nouo cibo læti fruebantur, qui suauitate ad mellis dulcedinem accedebat, aspectu vero ad aromatis similitudinem quod bdellium dicitur, magnitudine coriandri semini similis, eumq; pro se quisq; certatim colligebāt. Sed mox edicto admouentur, vt ex æquo assaronis mensuram quotidie colligerent: non enim defore hoc sibi genus, quod eo factum est ne infirmioribus deesset, dū robustiores per auaritiam plus satis colligunt. quod si quis contempto edicto vltra præscriptum modum collegisset, plus defatigatus nihilo plus habebat quam cæteri. quicquid enim vltra assaronē sequenti die supererat, inutile reddebatur, amaritudine ac vermibus corruptū: adeo diuinus & incredibilis erat hic cibus: cuius hæc natura est, vt qui hunc habet alium non desideret. Quin & nostris temporibus tota ea regio genere hoc cōpluitur, quemadmodum olim in Mosis gratiam Deus id alimentum demisit. hoc Hebræi Manna vocant. nam & hæc vox Man, in nostra vernacula est percontatiua, quid hoc est interrogans. atq; ita perpetuum gaudiū ac securitatem per hunc cibum sunt adepti, quo per annos XL. deinceps sunt sustentati: tantum enim temporis in deserto hæserunt. Sed ex loco in quo hæc primū contigerunt castris motis, postquam in Raphidim peruenerunt extrema iam siti laborabatur: eo quod & præcedentibus diebus raros fontes inuenire datum est, & tunc in regionem omnino aquis carentem inciderunt. Rursum igitur Mosi irascebantur. ille vero declinato aliquantisper turbæ furore, ad deprecandum vertitur, rogans vt qui cibum in egestate dederat, nunc potu quoq; in extrema necessitate largiretur tantum non siti deficientibus, quandoquidem solus cibus in hoc rerum statu nihil proderat. Deus vero nihil cunctatus promittit Mosi daturum se fontem & aquarum abundantiam vnde minime sperarent: iubetq; vt virga feriens petram in conspectu sitam, inde peteret ea quæ desiderabat. velle se vt per ocium & absq; labore potum adipiscantur. His acceptis a Deo Moses reuertitur ad populum exspectantem & intentis oculis se spectantem. iam enim videbant à specula descendentem. qui postquam reuersus est, ait Deū eos ex hac etiam necessitate liberaturum, & insperato modo salutem largiturum, fluuio de petra illa prorumpente. quo audito territis, si lassitudine ac siti enectis petra esset excidenda, Moses ferit eam virga, quæ è vestigio dehiscens aquam euomit copiosissimam simul ac limpidissimam. illi vero inopinato spectaculo attoniti, vel aspectu ipso recreabātur: moxq; magna cum voluptate bibebant, quod esset dulcis & qualem diuinitus datam esse conueniebat. quapropter & Mosen plurimi faciebant, quem Deo tam carum viderent, & Deo pro accepto beneficio quas poterant per sacrificia gratias referebant. Testantur autem sacræ literæ in templo dedicatæ, quod Deus Mosi prædixerit petram ex se aquam profluentem esse edituram.

In Hebræorū castra coturnices Deus immittit.

Manna Israelitæ Deus cibat.

Edictum quantum Manna quotidie quilibet colligeret.

Manna quid significet. Exod. 17.

Israelitæ 40. annos Manna sustentati.

Israelitæ in Raphidim perueniunt, vbi laborant siti.

Moses virga petrā ferit & larga profluit vnda.

CAP.

CAP. II.

De Amalecitarum & sociorum clade, & præda quæ Israelitis inde obtigit.

An. mũdi 2494. Ante Christũ na. 1510. *Hedio & Ruffino Cap. 2. Exod. 17. Amalecita mouent in Israelitas.*

HEbræorum autem fame longe lateq; diuulgata, rumoribusq; de his per omnes gentes circũquaq; spatiis, non mediocris metus accolas eius regionis occupauit: & missis vltro citroq; legationibus adhortabãtur se inuicem, vt aut arcerent, aut delercut etiam, si modo possent, aduentantem multitudinem. præcipui vero huius expeditionis instigatores erant qui Gobolitidem regionem & vrbem Petram incolũt, vocanturq; Amalecitæ, inter eas gentes pugnacissimi. Horum Reges & le inuicem & finitimos ad Hebraicum bellum concitabant externum exercitum Ægyptiorũ fugitiuos perniciem sibi struere dictitantes: quos nõ oportere contemni, sed priusquam vires eorum augeantur vberem aliquam regionem adeptę, & fiducia ex ipsorum cessatione concepta priores bellum aggrediantur, tuto posse opprimi. cõsultiusq; esse in deterto eorum conatus vlcisci, quam expectare dum vrbibus bonis ac opulẽtis potiantur. Hoc enim esse prudentium, initiis aduersariorum potentiæ quamprimum obstare, nec expectare dũ quotidianis successibus in maius augeatur, & potius curare ne in discrimen veniant, quam vt periculo eximantur. Post huiusmodi legationes decretum est communi consilio, vt Hebræos adorti prælio repellere conentur. Nihil tum minus expectabat Moses quam motum aliquem indigenarum: ergo cum videret trepidare ac tumultuari populum, cui de improuiso & imparato cũ instructissimo hoste confligendũ erat: hortatur vt Dei sententia freti, cuius auspiciis libertatem seruituti prætulissent, nihil aliud quam victoriam cogitarent: neue reputarent quod armis, pecuniis, commeatu & aliis huiusmodi præsidiis sint inferiores, sed cum Deum pro se contra hostes stantem habeant, tales animos conciperent ac si humanis etiam opibus essent longe superiores, nec ignorare illos quantus sit adiutor, toties in grauioribus malis expertos. hunc & hostibus esse infensum, & Hebræis propitium: eumq; fauorem satis declaratum dum famem ac sitim prodigiole ab eis depellit, dum mari & monte inclusis insperatũ effugium expedit ad hæc tanto magis ad victoriam aspirandum, quod post hanc nihil sint desideraturi eorum quæ ad humaniorem victum pertinere videntur. Talibus dictis animato populo, conuocatisq; tribunis & optimatibus, vniuersos & singulos hortatur, iuniores quidem vt grandiorum dicto audiant, hos vero vt omnes imperatoris sui nutus obseruent at illi periculum contemnentes & conflictus cupidi, sperabant hanc pugnam miseriæ finem allaturam, & vltro Mosen rogabant vt se confestim in hostem duceret, neue intempestiua cunctatione alacritatẽ militum hebetaret. tum ille selectis è reliqua multitudine ad pugnam idoneis Iesum præficit, Nauei filium è tribu Ephræmitide, virum manu ac consilio iuxta promptum, & pietate insignem, & à Mose præceptore hac parte non degenerantem, aliquot etiam cohortes ita disponit ne ab aquatione intercludi possit, plures etiam ad præsidium castrorum & imbellis multitudinis relinquit. Per noctem deinde ad prælium se expediunt, & armis simul ac corporibus curatis, intenti signũ classico per Mosen dari expectant: qui & ipse pernox cum Iesu consultabat, eumque de instruendis ordinibus admonebat. appetente vero iam die, hortatur ducem vt spei de se conceptę respondere studeat, & re feliciter gesta existimationem sibi apud milites cõparare, similiter Hebræorũ optimum quenq; priuatim, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinẽ accẽdit. atq; ita instructos & animatos Iesu & Deo cõmittit, ipse montẽ ascendit. iamq; ad manus ventum erat, pugnabaturque strenue, nec adhor

Mosis populum vt nihil aliud quam victoriã cogitarẽt, hortatur.

Amalecitas fundunt fugantque Israelitæ.

An. mũdi 2454. Ante Christũ na. 1510.

tationes mutuæ deerant, & quandiu Moses erectas manus tendebat, Amalecitæ deteriore conditione præliabantur. Moses vero extensione manuum lassatus, cum obseruasset quotiescunq; manus dimitteret, toties suos non ferentes hostis impressionem cedere, iubet fratrem Aaronem, & sororis Mariames maritum Vronem, vtrinq; astãtes manus sibi indesinenter sustinere, neq; permittere vt per lassitudinem deferrentur. quo facto egregie vicerunt Hebræi, fuissentq; internecione deleti Amalecitæ, nisi interueniente nocte fuga & latebris quidam eorum salutem sibi quæsissent. qua victoria non alia vel magnificentior vel magis opportuna maioribus nostris contigit. nam & occurrentem exercitum fuderunt ac fugauerunt, & omnibus circumquaq; degentibus magnum terrorem incusserunt, & laboris præmium prædam opimam reportauerunt. namq; castris etiã hostilibus expugnatis publice & priuatim sunt ditati, qui ad eam diem vix quotidianum victũ sibi parare poterant, nec in præsens tantum ea victoria profuit, sed in futurum etiam. non solum enim corpora aduersariorum, sed animi quoq; eo prælio sunt fracti, & omnibus circumquaq; gentibus ex illo tempore facti sunt formidolosi. ipsis vero opulentiæ non mediocris accessio est facta. multũ enim auri & argenti in castris fuit repertũ, multa æramenta vel escaria vel coquinaria: magnus etiam pecunię signatæ numerus, ad hæc textilia & armorum ornatus, aliaq; supellex castrensis, & varia præda iumentorum & impedimentorum quæ exercitum sequi solẽt. quin & audaciores multo successus hic Hebræos reddidit, & fortitudinis ac industriæ magis studiosos, nihil non sibi pollicentes si virtutem strenue colerent. Et hoc quidem prælium talem exitum est sortitum. Sequenti vero die Moses cæsorum cadauera spoliauit, arma quæ fugientes abiecerant collegit, & illis, quorum opera insignior fuerat, præmia distribuit, Ietumq; ducem pro concione collaudauit, milite peracclamationes laudem viri comprobante, adeoq; inaruenta fuit hæc victoria, vt ne vnus quidem ex Hebræis delideraretur, cum hostilium cadauerum numerus præ multitudine incompertus manserit. Mactatis deinde pro gratiarum actione victimis aram DEO VICTORI posuit: prædixitq; internecione delendos Amalecitas, vt ne vnus quidem eius gentis relinquatur, quod Hebræos vltro armis aggressi essent, idque in deserto & inopia laborantes. postremo ducem exercitus victoriali epulo excepit. hoc fuit primũ prælium post exitum de Ægypto, quo hostem lacentem fortiter reiectum magna clade affecerunt: post quod per dies aliquot festis epiniciis celebratis, & quiete viribus reparatis, instructo agmine iter continuabant, iam enim creuerat armatorum numerus, & ad hunc modum paulatim procedentes, tertio mense postquam ex Ægypto mouerant, ad montem Sina peruenerunt, in quo Moses visionem ardentis rubi viderat, vt iam ante commemorauimus.

Iosua Israelitarũ Dux designatur.

Israelitæ prædã opimam ab Amalecitis reportant.

Spoliorũ & præmiorum distributio.

Amalecitas internecione delendos prædictio.

Israelitæ ad montẽ Sina perueniunt.

CAP. III.

Raguelis consilium quod genero suo Mosi dedit.

Hebio & Rufino Cap. 3. Exod. 18. Raguel ad Mosen in desertũ Sinaĩ peruenit.

CVm autem rei feliciter gestæ fama ad Raguelem quoque peruenisset, gratulabundus occurrit Mosen & Sepphoram & eorum liberos salutaturus. Is lętus soceri aduentu sacrificium instaurat, & populo epulum præbet prope rubum, qui flagrationem illæsus euaserat. dum vero multitudo per suas quisque cognationes epulatur, Aaron cum suis assumpto & Raguele laudes diuinas concinebant, autorẽ salutis ac libertatis celebrantes: ducem quoq; suum faustis carminibus prosequebantur, cuius virtute omnia sibi ex sententia successissent. Raguel quoque priuatim multa in populi laudem, multa in Mosis eius seruatoris cecinit, cuius auspiciis tot viri boni ac fortes regerentur. Sequenti autẽ die

Raguel videns Moſen multitudine negociorum obrui (finiebat enim lites quorum opus erat, omnibus ad ipſum deferentibus, & alio arbitro ius ſuum tenere ſe poſſe non exiſtimantibus, & his etiam qui cauſam ſub tali iudice perdebant æquo animo ſententiam ferẽtibus) tunc quidem ſiluit, neminem volẽs impedire quo minus iuſtitia viri frueretur. vbi vero tandem à negociorum tumultu abſolutum vidit, ſeductũ ſeorſum quid facto opus eſſet docuit: conſuluitque vt minores cauſas aliis cognoſcendas cederet, ipſe vero tantum Reipublicæ negocia tractaret. non deeſſe enim Hebræis & alios diiudicandis litibus idoneos: curam vero tot millium ſalutis ſuſtinere poſſe neminem, niſi Moſi ſimilem. itaque cũ non ignores, inquit, tuas dotes, quæ toties populo periclitanti fuerunt vſui, tibi ipſi parcens, permitte aliis vt ipſi inter ſe lites ex iure dirimant, tu vero diuino tantũ cultui deditus eſto, quo facilius populum è præſenti neceſſitate eximas. Quin & illud pro virili cõſulueris, vt luſtratis ac receenſitis copiis eas in dena millia diſtribuas ſingulis huiuſmodi legionibus ſuos duces præficiendo, eaſq; rurſum in cohortes millenarias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias partiaris, itemque in manipulos triginta & viginti & decem commilitonum, tũ deinde ita diſtinctis præfectos imponas, ſingulis appellatione à numero ſubditorum militum indita. Iudices autẽ viros virtute ac iuſtitia præſtãtes populi ſuffragiis creabis, qui de controuerſiis eorũ decernant, & ſi forte quid grauius inciderit, eius cognitionem ad te relegent. atque hoc pacto neq; Hebræorũ quiſquã ſuo iure fraudabitur, & tu ſine interpellatione Deũ colens fauorem eius propenſiorẽ exercitui conciliabis.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Raguel ſiue Iethro Moſis ſocer ex Iſraelitis iudices deligendos cõſulit.

Hoc Raguelis conſilium Moſes libenter admiſit, fecitque quicquid ille monuerat, non ſibi hoc commentum vſurpans, neque authorẽ eius celans, ſed pro concione populo indicans cuius hoc inuentum fuerit. Quin & in libris ſuis Ragueli adſcribit inuentionem ordinum militarium ac iudiciorum, malens dignos ſua laude non fraudare, quam ſibi alienum decus vſurpare, vt hinc quoque virtutem ipſius cõiicere liceat, de qua ſuis locis ſæpe nobis dicendum erit. Interea dum his locis populus hæret Moſes pro concione ait ſe ire in montem Sina collocuturum cum Deo & aliquid vtile eis inde reportaturum, iubetque vt ipſi interim in propinquo caſtra metentur, viciniores Deo futuri.

Hedio & Ruffinus Cap 5. Moſes ſoceri conſilium admittit.

An. mũdi 2454. Ante Chriſtũ nat. 1510

CAP. IIII.

Moſes conſcenſo Sina monte acceptas a Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.

Hæc dictis aſcendit Sina montem omnium regionis eius celſiſſimum, & ob nimiam altitudinem cautesque præruptas non aſcentus tantum hominum, ſed aſpectus quoque ipſos defatigantem, vt non immerito propter numen incolens religioſus haberetur. Hebræi vero iuxta mandatum Prophetæ motis caſtris radices montis occupant, ſuſpenſi animis quidnam boni ita vt promiſerat, eſſet à Deo reportaturus, atque interim dum ductorem ſuum expectant, feſtos dies agebant, caſtitatem ſeruantes tum in cæteris, tum abſtinendo à congreſſu mulierum per triduum, ſicut iuſſi fuerant, & aſſiduis precibus Deum ſolicitantes, vt propitius Moſem excipiens, donum ſibi per eum aliquod mitteret, quod ad vitam bene ac feliciter degendum conducibile foret. interim & victu ſumptuoſiore vtebantur, & ornatu ſplendidiore vna cum vxoribus ac liberis excolebantur. atque in hunc modum duobus diebus inter epulas exactis, apperente iam tertia, nubes primum præter ſolitum ſupra tota caſtra Hebræorum ſublimis pependit, tentoria quam late patebant contegens, reliquum cœlum circumquaque clara ſerenitate

Hedio & Ruffinus Cap. 6. Moſes Sina monte aſcendit.

An. mūdi 2454. Ante Christū na. 1510.

Horrenda fulmina in monte Sina.

obtinente: procellæ deinde cum imbre vehementi ruebant, & fulgura simul crebro micantia terrebant, fulminaq; elisa significabāt Mosen ex sententia cum Deo propitio conuenisse. Hæc lecturi vt cuique placuerit accipiant, mihi certe fas non fuit discedere ab illis quæ in sacra historia conscripta habentur. Cæterum Hebræi visa insolita tempestate, eiusque horrendo strepitu aures feriente supra modum turbabantur. nam & rei nouitas terrebat: & rumor vulgatus de monte, quod crebro Deus eum inuiseret, quamobrem continebant se intra tabernacula mœsti, putantes actum de salute Mosi, & illo per iram Dei sublato, se quoque simile exitiū manere. In talirerum statu ecce tibi Moses exultans lętitia, vultuque ipso animum gaudio gestientem præferens. quo conspecto repente metus omnis abiit, inque locum eius spes magni alicuius boni successit: nam & aer ad eius aduentum pristinam serenitatem recepit. Mox igitur concionem aduocat audituram quæ mandata à Deo referat. quam vbi conuenisse animaduertit, e superiore loco, vt ab vniuersis exaudiretur, in hūc modum est affatus: Viri Hebræi, Deus optimus maximus, quemadmodum nunquam antea vota nostra est aspernatus, ita

Mosis ad Israelitas oratio.

hoc quoque tempore legatum vestrum benignissime excepit, & iam in castra vestra præsens ac propitius adest, præscripturus vobis viuendi rationem, qua nulla beatior ne cogitari quidem potest. quare per ipsum perq; eius magnifica opera vos obsecro, ne contemnatis quæ vobis dicturus sum, meam mediocritatem intuentes, quodque humanam linguam audituri estis: sed expendentes mandatorum bonitatem ac vtilitatem, agnoscite eius maiestatem, qui vt vestra commoda prouehat, me internuncio ad vos vti non est dedignatus. Non enim Moses Amaramæ & Iochabelis filius, sed is qui pro vestra salute Nilum sanguineis fluentis labi fecit, & Ægyptiorum contumaciam tam variis calamitatibus fregit, qui per mare viam vobis muniuit, qui omnium egenis cibos cœlitus excogitauit, qui potum desiderantibus e petra scatere iussit, à quo Adamus terræ ac maris vsumfructum accepit, per quem Noe diluuium effugit, per quem Abrahamus nostri generis autor ex errone possessor Chananæ terræ est factus, per quem Iacus confectis senio parentibus est natus, per quem Iacobus XII. honestissimis filiis est ornatus, per quem Iosephus in Ægyptiorū præsidem euasit. is inquā vobis hæc præcepta largitur, ego nihil aliud sum quā tanti numinis interpres. ea vobis sacrosancta erunt, & coniugibus ac liberis antiquiora. illis enim parendo beatam vitam agetis, fruentes terra fertili, mari tranquillo, progenie iuxta naturæ leges felici, eritisq; hostibus vestris semper formidolosi. ego enim cum Deo corā collocutus, immortalē eius vocē audiui: adeo illi cordi estis vos & generis vestri incolumitas. His dictis ad

Populus Israeliticus Deū de monte Sinai loquentem audit.

ducat populum cum liberis & coniugibus vt Deum loquentem eis audiant, & quid agendum docentem, ne dicta minus auctoritatis haberent, si per humanam linguam in animos eorum illaberentur. itaque omnes audiebant vocem è sublimi descendentem, vt nemo non intelligeret. Præcepta autem quæ Moses duabus tabulis inscripta reliquit, non est fas totidem verbis euulgare, sententias tantum eorum indicabimus. Docet enim nos

Decem præcepta. Exod. 20 Deut. 5.

Primum Præceptum, Deum esse vnum, & hunc solum colendum.
Secundum, Nullius animalis simulacrum adorandum.
Tertium, Non temere iurandum.
Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.
Quintum, Parentes honorandos.
Sextum, A cæde abstinendum.
Septimum, Non adulterandum.

Octa-

Octauum, Non committendum furtum.
Nonum, Non deponendum falsum testimonium.
Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

An. mũdi 2454. Ante Christũ na. 1510.

Hæc vbi multitudo læta ex ipso Deo sicut Moses prædixerat audiuit, dimissa est concio. Sequentibus autem diebus sæpius ad ducis tentorium ventitantes postulabant vt etiam leges eis à Deo deportaret. ille & in hoc eis gratificatus leges tulit, & quid quoue modo agendum esset per idem tempus præscripsit, sicut suo loco dicetur. sed maiorem legum partem in aliud tempus differo, priuatim de his commentaturus. Eodem fere tempore Moses rursum in Sina montem ascendit, præmonito ante populo: nam & spectare eos ascensionem suam voluit. cumq; diutius moraretur, per XL. enim dies abfuit, cœperunt soliciti esse, ne quid grauius illi accidisset. neque in tot ærumnis aliud quidquam eos sic contristauit, vt interitus Mosis opinio. variabãt enim rumores, dum alij deuoratum a bestiis iactant, maxime qui minus eum amabant: alij raptum à Deo videri malunt. qui vero prudentiores erant, inter vtranque sententiam ancipites, quod alterum ab humanis casibus non alienum, alterũ viri illius virtuti cõuenientius videbant, ipsius sortem satis æquo animo ferebant: suam autem vicem dolebant, quod tali præside ac patrono essent orbati, qualem alium inueniri credebant impossibile: & neque solicitudo sperare eos sinebat, neque spe adempti non dolere poterant. ac ne castra mouere quidem audebant, reditum expectare iussi. tandem XL diebus totidemque noctibus elapsis reuertitur, nullo interim humano alimento degustato: aduentuque suo tota castra ingenti gaudio repleuit, diuinam prouidentiam illis adesse significans, & rationem bene ac beate viuendi se per eos dies didicisse. postulareque Deum vt tabernaculum ei faciant, quo descenderet quoties placeret, quod etiam migrantes secum circũferre possent, vt nõ sit opus amplius in Sina ascendere, sed interuillitans crebro & tantum non cohabitans præsto sit votis eorum ac deprecationibus. mensuram quoque & formã tabernaculi sibi præmonstratam, nihilque superelle, nisi vt ad eius fabricam quamprimũ se accingerent. His dictis profert duas tabulas continentes decem præcepta inscripta, in singulis quina erat autem Dei manus ea scriptura. Illi vero præsentia sermoneque Mosis læti pro se quisq; certatim ad structuram tabernaculi conferebant, aurum, argentum, cuprum, materiam ligneam elegantem & contra carien firmã, pilos caprarũ, & ouiũ pelles partim hyacinthina, partim punicea tinctura, quasdam etiam candidas colore, & alias purpuræ flore infectas, ad hæc lanas eisdem coloribus tinctas, & linum byssinum. lapillos quoque pretiosos qui ad ornatum auro includi solent, atque insuper vim magnam odoramentorum. nam huiusmodi erat materia tabernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo & portatili differebat. ergo postea quam istæ species ambitiosæ sunt collatæ, viritim contribuentibus, nonnullis etiam plura quam pro domesticis facultatibus, architectos operi Propheta præficit ex mandato Dei, sed tales vt non alij deligendi fuerint, etiãsi populi suffragiis res commissa fuisset. Eorum nomina etiam nunc in sacris codicibus extant: Beseleel ex tribu Iudæ, Vronis filius & Mariammes, quæ erat ducis soror: & Et Eliabus Isamachi, tribus Danidis. Plebs autem tanta alacritate operam & impensam offerebat, vt edicto coercendi fuerint, & præconis voce admonendi non esse opus pluribus, ita enim fabricatoribus est visum. atque ita structuram tabernaculi aggrediuntur. Mose & mensuram & magnitudinem designante, sicut in monte ex Dei colloquio didicerat, tum quantum instrumentũ capere deberet ad vsum sacrificiorum & sacrorũ ministerium, rite ac ordi-

Per 40. dies & 40. noctes in mõte Sinai Moses morat.

Quadraginta dies & noctes Moses ieiunat. Exod 26.

Duæ tabulæ Moysi. Exod. 31.

Israelitæ læti certatim ad structurã tabernaculi conferunt.

Exod 36. Beseleel & Eliab Architecti tabernaculi.

Edicto plebs coercenda, ne quidquã amplius ad taber-

tuculi structurã efferant.

ordinate præscribente, nec minor fuit largitio mulierum circa vestes sacerdotales, & cætera quæ vel ad tabernaculi ornamentum, vel ad diuinum cultum attinere videbantur.

CAP. V.

De tabernaculo per Mosen in terra deserta facto, quod similitudinem templi portatilis referebat.

Exod. 36. Hecio & Ruffinus Cap. 7. Moses in deserto tabernaculũ erigit.

OMnibus autem paratis, & vasis aureis & æramentis ac textilibus, Moses indicto festo & sacrificio pro cuiusque opibus, tabernaculum erigit hoc modo. Atrium primo dimensus latitudine L. cubitorum, longitudine C. vallos æreos statuit altos quinque cubita per longiora latera vicenos, & in postico latere X. In vnoquoque inerant annuli, & capitella argentea, bases vero auratæ mucronatæ, imæ haud similes, ex ære factæ & in terram defixæ. annulis innectebantur funes, qui ab altero capite clauis æreis cubitalibus humi confixi singulos vallos firmabant, & contra ventorum vim tabernaculum muniebant. Linteum deinde byssinum mollissimum circumtendebatur à capitellis ad bases dependens, totumque eum locum sepiebat, vt nihil à pariete differre videretur. atque hoc modo se habebant septem latera. quartum vero latus L. item cubitorum totius operis erat frons, cuius ianua viginti cubita patebat, vtrinque habens geminatos vallos instar postium. ex argento hi quoque constabant præter bases, quæ erant aneæ. ab vtroque autem latere stabant tres valli bene firmati. erant autem & illi linteo e bysso contexto circumducti. ad ianuam vero pendebat velum viginti cubita longum, & quinque altum, ex purpura byssoq; & hyacintho contextum, varie picturatum exceptis animantium formis. intra ianuas autem erat aspersorium æneum, basi ex eadem materia superpositum, vnde sacerdotes manus abluerent, & pedes perfunderent. Hunc in modum septum atrij se habuit. Tabernaculum autem statuit in eius medio versus ad orientem, vt sol surgens radios in illud mitteret: eratq; longum cubita triginta, & latum duodecim. alter parietum erat australis, alter ad septentriones obuersus. tergum ad occidentem spectabat, attollebaturque tantum, quantum in latitudinem patebat. Erantq; tabulæ ligneæ vicenæ ex vtroque latere quadrangulæ, crassitudine quatuor digitorum, latitudine vnius & dimidij cubiti, intus & extra laminis aureis contectæ: & singulis tabulis inerant cardines bini immissi per duas bases, quæ erant argenteæ, & in suis foraminibus tabularum cardines suscipiebant. Parietis vero occidentalis tabulæ sex erant, intus & extra deauratæ, inter se omnes ita cõpaginatę vt vnus paries esse videretur. Ex lateribus autem tabulæ erant vicenæ, quarum latitudo habebat mensuram vnius & dimidij cubiti, crassitudo tertiam partem palmæ, & ita triginta cubita adimplebant. posterioris vero parietis nouem cubitos sex tabulæ faciebant, quibus coniunctæ sunt aliæ duæ tabulæ, ex medio cubito sectę, quas angulares posuerunt ad instar maiorum tabularum. Singulæ vero tabulæ annulos habebant aureos, per exteriores frontes eminentes, veluti quibusdam radicibus connixos per ordinem, ad inuicem per circuitũ respicientes, & per eos deaurati vectes immissi, singuli cubitorum quinque, tabulas coniungebant, intrabatque caput vectis vniuscuiusque in alio capite, in modum pyxidis, & post tergũ parietum in longitudine positorum, vnus erat ordo, per tabulas omnes vadẽs, quo per vncinos vtriusq; parietis latera cõtinebantur, incastrationibus factis & immissis ad inuicem. atque ita cautum erat tabernaculo contra ventorum vim aliosue impetus, vt securum & immobile cõsisteret. Intus autem diuisa in tres partes longitudine, post decem cubita

Tabernaculum.

Sanctuarium.

intima, ſtatutæ ſunt columnæ quatuor eodem opere & ex eadem materia factæ, ſimilibus baſibus impoſitæ, paribus interuallis per tranſuerſum diſſitæ: vltra has fuit adytum, reliquum vero tabernaculi ſacerdotibus patebat. atque hæc tabernaculi trifariam diuiſio, vniuerſitatis naturã referebat, nam tertia pars quæ intra quatuor columnas continebatur, ſacerdotibus inacceſſa cœlum Dei quodammodo repræſentabat: viginti vero cubitorum ſpatium, tanquam mare & terra hominibus inacceſſibilis, ſolis ſacerdotibus concedebatur. à fronte vero qua aditus patebat, columnas ſtatuerunt quinque æreis baſibus innixas. poſt hæc vela ſunt per tabernaculum expanſa, è byſſo contexta, & purpureo, hyacinthino, puniceo, coloribus diſtincta. horum primum cubita decem quaquauerſum patebat, quod per columnas eſt diſtentum, quæ adytum à reliquo ſpatio diſparabant, & à conſpectu hominum excludebant. totumque hoc fanum vocabatur ſanctum, adytum vero vltra IIII. columnas ſitum, dicebatur ſanctumſanctorum. fuitq; hoc linteum omnis generis floribus quæ terra fert aliisq; ornamentis picturatum, exceptis tantum animantium figuris. alterum autem velum magnitudine, colore, textura priori par, circa ingreſſum ſitas quinque columnas tegebat, quod à ſummo ad dimidium columnarum pendens ibi anulis ſuſtinebatur, & acceſſum ſacerdotibus ſubintrantibus præbebat. huic pene contiguum erat aliud velum magnitudine par, ſed & è lino contextum, anulis à funiculo per tranſuerſum pendens, quod aliquando adducebatur, aliquando feſtis præcipue diebus reductum populi proſpectum admittebat. reliquis diebus, & maxime parum ſerenis obiectu ſuo picturatum illud velum à tempeſtatibus protegebat. vnde mos manſit etiam poſt templum exædificatum, vt velum huic ſimile in aditu prætenderetur. erant præterea decem aulea quaternorum cubitorum latitudinis, longitudinis vicenumoctonũ cum vncinis aureis, qui contiguorum anulis ita inſerebantur, vt coaptata vnum viderentur: quæ extenſa fanum ſuperne obtegebant, & parietes à lateribus & à tergo, minus vno pede ad terram pertingentia. erant & alia peripetaſmata vndecim æque lata, ſed longiora, videlicet triginta cubitorum ſingula, è pilis eadem ſubtilitate qua illa è lana contexta, quæ tegmine ſuo vſque terram fuſa inſtar thalami exhibebant, vno à fronte prominente, quod in hunc vſum ſupra denarium numerum erat adnexum. hæc rurſus ab aliis è pellibus conſutis contra æſtus ac pluuiarum iniuriam protegebantur. quapropter e longinquo ſpectantibus res erat miraculo digniſſima, colores enim tabernaculi non aliter micabant, quam ſi cœlum quis contueretur. cæterum cilicia & pelliceа vela ita pendebant, ſicut illud circa fani introitum, ad arcendas tempeſtates obiecta.

An. mũdi 2455. Ante Chriſtũ natum 1509. *Tabernaculi diuiſionis ſignificatio.*

Exo. 26. Templum ſanctum. Sanctum ſanctorũ.

CAP. VI.

De arca in qua tabulas legis Moſes collocauit.

TAbernaculo autem hunc in modum conſtituto, etiam arcam Deo ſacram inferunt, è materie natura valida, & ab omni carie inuiolabili. hæc vernacula noſtra lingua dicitur Heoron, figura tali. longitudo eius erat quinque palmorum: altitudo vero & latitudo trinũm palmorum, eratq; intus & extra tota laminis aureis incruſtata, & habebat tegmen aureis cardinibus coaptatum, nulla ex parte prominens, ex vtroque autem longiore latere inerant anuli aurei duo, totum lignum penetrantes, & per eos vectes aurati vtrinq; traiecti, vt quoties opus eſſet quocunq; tranſportari poſſet. neq; enim à iumentis vehebatur, ſed ſacerdotum humeris tranſferebatur. operculo autem eius impoſitæ erant

Exod. 37. Hedio & Ruffino cap. 8. De arca ſacra Deo.

Cherubin

Legis tabulæ in arca.

effigies duæ, quas Hebræi Cherubeis appellant, ea sunt animantia volucria, noua specie nec vnquam cuiquam hominum visa: quæ Moses in Dei solio viderat figurata. in hanc arcam reposuit tabulas decem præcepta continentes, in vtraque quina, & in singulis paginis duo cum dimidio; ipsamque arcam intra adytum recondidit.

CAP. VII.

De mensa & candelabro aureis, deque altaribus tabernaculi.

An. mũdi 2455. Ante Christũ natum 509. *Hedio & Rufino cap. 9. Mensa.*

INfano autem mensam collocauit Delphicis non absimilem, longitudine duum cubitorum, latitudine vnius, altitudine palmorũ trium. eam sustinebant pedes dimidia sui parte inferiore per omnia pedibus similes, quales lectis Dorienses addere solent: sed superne quadrangulares erant. habebatque circumquaque labrum quatuor digitis tam inferne quam superne prominens. & per singulos pedes inerant anuli fere circa summum pedem: adhibebanturque vtrinq; duo ceu manubria è ligno firmissimo deaurata, quæ non per circulum vtrunque vt vectes traiiciebantur, sed fibulato morsu mentæ labrum superne, inferne pedis anulum comprehendendo, facultatem transferendi quocunque opus esset præbebant, hæc solebat deponi in fano versus septentrionalem parietem non longe ab adyto. & in ea disponebantur duodecim panes non fermentati, seni e regione sibi duobus ordinibus oppositi, mundissimi confecti è farina duorum assaronum, quæ mensura Hebræorum septem cotylas Atticas continet super panes autem ponebantur duæ phialæ aureæ thure plenæ. post septem vero dies alii panes inferebantur, festo quod nos vocamus Sabbatum: cuius ritus causa aliàs est à nobis indicanda. Ex aduerso mensæ propius meridianum parietem situm erat candelabrum ex auro fusili sed non solido, pondo minarum centum. hoc pondus Hebræi cinchares, Græci talentum sua lingua nominant: eratque distinctum globulis, liliis, malis punicis, cra. erculis ab vna basi in altum assurgẽtibus, in septem ramos diffusis iuxta numerum solis & reliquorum planetarum. exibat autem in septem capita ordine inter sese respondentia: quibus imponebantur septem lucernæ secundum totidem planetarum numerum: respiciuntque ad orientem & meridiem, candelabro oblique posito. inter hoc & mensam vt dixi sita erat arula suffumigatoria, & ipsa e ligno imputribili, sed solida lamina circumquaque contecta, cubitalium quadrum latitudine, altitudine vero dupla, super qua stabat foculus corona aurea circumquaque cinctus: cui anuli inerant cum suis vectibus, quo per viam sacerdotibus deportari posset. Sed & præ foribus tabernaculi erat ara alia hæc quoque lignea, laminis æreis intecta, in quadrum quinque cubita patens, altitudine trium cubitorum, inaurata, cratem pro foculo superpositam habens. excipiebat enim terra quicquid ignitum superne decidebat, quod basis nulla subesset. ad aram vero præsto erant infundibula & phialæ, thuribulaque & crateres cum instrumento alio rei diuinæ peragendæ accommodo, nihil non ex auro purissimo.

Cãdelabrum aureum.

Ara suffumigatoria.

Exo. 38.

CAP. VIII.

De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.

Hedio & Rufino cap. 11. Exod. 39. Vestitus sacerdũ.

ET tabernaculum quidem cum paratu suo sic se habebat. nunc restat dicendum de vestitu tam reliquorum sacerdotum quos illi chaneas vocant, quam pontificis, quem anarabachem nominant, sic summum sacerdotem significantes: ac primum de vulgo sacerdotum. Sacerdos

sacris operaturus purus iuxta legem & castus accedens ante omnia manachasen quem vocant induitur: quasi dicas constrictorium. est autem subligar circa verenda, consutum e byssо retorto: in quod pedibus insertis subducunt velut dimidiatas bracas, atq; ita circum ilia constringunt. super hoc induit lineam interulam byssinam è duplicata tela cõtectam, chetomene nostris vocatur, significarque ea vox lineam, linum enim vocamus chethon. id indumentum est tunica talaris corpori astricta, habens manicas circa brachia & ipsas strictas, quæ accingitur circa pectus paulo axillis inferius zona lata digitos quatuor intus inani, ita contexta vt serpentis exuuium videri possit. floribus etiam picturatur puniceis, purpureis, hyacinthinis & byssinis: stamen vero è sola byssо constat: quæ semel atque iterum circa pectus reuoluta ad talos vsq; defluit, tantisper dum sacerdotes à sacris feriantur: idq; ad ornatum conferre videtur. cum vero sacris est ministrandum, ne ventilata sit impedimento super humerum læuum reiicitur. hanc zonam Moses nominauit Abaneth, nos vocabulo à Babyloniis mutuato emian dicimus. sic enim illi nominant. sed tunica nusquam sinuatur, habetq; circa collum amplam aperturam, cuius ore vncinis à pectore & à tergo committuntur: massabazanem vocant. super caput autem gestat pileum non fastigiatum, neque totum caput comprehendentem, sed paulo plus quam medium. hic vocatur mitnaemphthes. est autem tali paratu, vt videatur vitta linea sæpe in orbem replicata & consuta, quam superne alia tela integit vsq; ad frontem descendens, & per superficiem verticis futurarum deformitatem occultans. hic adaptatur accurate, ne inter sacrificandum delabatur. Et sacerdotum quidem ornatus in genere est talis. Pontifex vero vtitur quidem etiam hoc, nihil eorum quæ enumerauimus omittens, sed superinduitur hyacinthinam tunicam talarem, quam nostrates methir nominant: astringitq; eam zona coloribus supradictæ simili, nisi quod auro intertexta. cæterum ima vestis ornabatur limbo effigie malorum punicorum distincto, à quo tintinabula aurea sic dependebant, vt medium esset quodque malum punicum inter duo tintinabula situm, & tintinabulum inter duo mala punica, hæc tunica non constat è duobus segmentis, vt futuras habeat in humeris ac lateribus: sed vnica tela in longum contexta apertutam in summo habet non transuersam, sed in longum descendentem à tergo & ante vsq; ad medium pectus: cui decoris causa assuta est fimbria ne scissura appareat. eodem modo qua manus exeruntur est scissa. Super hanc terram etiamnum induit vocatam ephoden, græcanicæ epomidi similem, ea fit hoc modo: ex variis coloribus auro intermixto ita contexitur, vt circa medium pectus lacuna quædam relinquatur, maniculis quoq; ita extantibus vt plane tunica appareat. lacunæ vero inseritur frustum amplitudine palmi auro eisdemq; coloribus, quibus ephodes, variegatum. id vocatur essen, ac si dicas rationale: quod ita quadrat, vt ad amussim spacium illud circa pectus à texente relictum expleat. id committitur cum tunica anulis aureis per singulos angulos ex oris tunicæ ac essenis extantibus, intercurrente tænia hyacinthina: & ne quid inter circulos hiet filo hyacinthino futuram explente. In vtroq; autem humero singuli sardonyches auro inclusi fibularum vice epomiden adnectunt: his insculpta sunt Iacobi filiorum nomina literis vernaculis linguæ nostratis, in vtroque lapide sena, ita vt seniores dextrum humerum obtineant, quin & essenem ipsum duodecim gemmæ distinguunt, eximia vel magnitudine vel pulchritudine, ornatus hominibus propter enorme precium incomparabilis cui ternæ per ordines quatuor inerant, confertæ coronulis aureis ita vt excidere non possent: in primo ordine,

An. mũdi 2455. ante natũ Christũ 1509.

Manachasen. Chetomenes.

Abaneth

Massabazanes. Mitnaemphthes.

Pontificis ornatus. Methir.

Ephod.

Essen siue Logion.

An. mũdi 2455. ante Christũ natum 1549.

sardonyx, topazus, smaragdus: in secundo carbunculus, iaspis, saphirus: in tertio lyncurius, amethystus, achates: in quarto chrysolitus, onyx, beryllus. his erant insculpta filiorum Iacobi nomina, quos tribuũ autores habemus, ordine quo olim singuli nati fuerunt. Cum autem per se illi quos diximus anuli sint infirmi, nec possint pondus gemmarum sustinere, alios duos maiores in extremitate rationalis quæ respicit ad collum, eminentes è textura fecerunt: qui suscipiant catenas aureas, opere plexili, venientes per fistulas quasdam ad extremitates humerorum, quarum catenarum summitas ascendens reducitur post tergum, & circulo qui est à tergo in epomidis fimbria connectitur, id quod præcipue sustinet ephoden, ne quo pacto defluere possit. essenì autem alluta erat zona iam dictis coloribus & auro distincta, quæ totum complexa, rursumque supra futuram nodata, deorsum propendere sinebatur. omnes autem fimbriæ quibusdam oris fistulosis vtrinque includebantur. Porro pileo, quali cæteri sacerdotes, vtebatur: super quem extabat alius consutulis ex hyacintho variatus, hunc aurea corona triplici ordine circundabat, in qua spectabantur calyculi aurei, quales videmus in herba quæ apud nos vocatur dioccharus, apud Græcorum herbarios hyosciamus. quod si quis aut visam aliquando non satis animaduertit, aut nominetenus auditam de facie non nouit, huic etiam describere eam non grauabor. herba est tres palmos sæpe in altitudinem excedens, napo similem radicem habens: vix enim hac parte est alia similior. folia vero apio. hæc ramis emittit calyculum ipsis inhærentem, vestiturq; tunica quadam, quam exuit fructu ad maturitatem tendente. calyculus autem est quantus articulus minimi digiti, circumferentiam habens crateri similem. quod ipsum clarius faciam propter ignorantes. ima sui parte circa fundum dimidiato globo est rotunditate similis, mox in processu paulatim coarctatur, donec in extremitate rursum dilatatus in labrum exeat mali punici vmbilico incisuris simile, cui operculum orbiculare inhæret, quasi de industria tornatum, eminentes habens incisuras, quas dixi vtin malo punico aculeatas & in acutos mucrones desinentes. continet autem sub operculo fructum per totum calyculum, herbæ sideritidis semini similem. florem vero fert qui papaueris videri possit. eiusmodi corona ab occipitio circum tempora vtraque procedebat: nam frontem isti calyculi non ambiebant, sed ceu lorum quoddam latum aureum, quod sacris characteribus Dei nomen incisum habebat. atque hic erat pontificis ornatus. Proinde mirari succurrit, quomodo homines odio nos prosequantur propter perpetuam opinionem de nobis cõceptam, quasi per impietatem numen contemnamus, quod ipsi assiduo cultu venerentur. Nam si quis tabernaculi fabricam contempletur, & Sacerdotis ornatum, & vasa quibus inter sacrificandum vtimur, comperiet legislatorem nostrum diuinum quendam virum fuisse, & falsò nobis impietatis calumniam impingi. in his enim omnib. repræsentatã quodammodo vniuersitatis rerum naturã inuenire licet, si quis non ociose sed prudenter singula consideret. Nam & tabernaculum longitudine 30. cubitorum trifariam partitus, & duabus partibus Sacerdotibus permissis, quasi profano loco terram & mare significat. hæc enim ab omnibus promiscue calcantur. tertiam vero partem soli Deo designauit, eo quod cœlum hominibus sit inaccessibile. itidem per duodecim panes in mensa dispositos, annum significauit in duodecim menses diuisum. & cum candelabrum è septuaginta partibus composuit, duodecim signa per quæ planetæ feruntur subindicauit, & per septem lucernas impositas, totidem planetarum cursum. vela quoq; e quatuor coloribus contexta elementorum naturam designant.

Pontificis aurea corona triplex.

Sideritis.

Significatio tabernaculi fabricæ & Sacerdotis ornatus.

nam

nam byssus terram referre videtur, ex qua lini hoc genus prouenit, purpura vero mare, eo quod conchylii cruore sit fucata. aerem vero hyacinthus repræsentare videtur, sicut puniceus color ignem. quin & pontificis tunica cum sit linea, terram similiter significat, hyacinthus vero polum, per mala punica fulgetra referens, sicut tonitrua per tintinabulorum strepitum. epomis etiam vniuersi huius naturam indicat e quatuor coloribus cõtexta, quibus aurum accessit, sicut ego interpretor, propter adiunctum rebus omnibus lucem essen quoque in eius medio est insertus, non aliter quam terra medium mundi locum obtinet. Zona item qua cingitur, oceani similitudinem habet, qui vniuersa circumplecti-
tur. duo præterea sardonyches in vestitu pontificis pro fibulis additi, solis & lunæ significationem habent. gemmarum etiam duodenarium siue ad menses retuleris, siue ad parem partium numerum eius circuli quem Græci zodiacum vocant, nequaquam à vera coniectura aberraueris. pileus item cœli significatio videtur esse, cum sit ex hyacintho confectus: alioqui non sustineret Dei nomen, & corona illustratur aurea propter splendorem, quo maxime Deus delectatur. atq; hæc in hunc modum interpretati sumus per occasionem, ne latentem in his legislatoris sapientiam vltro dissimulare videremur.

An mũdi 2455. Ante Christũ natum 1509.

CAP. IX.

De Aaronis sacerdotio, & legibus quæ ad festa ac sacrificia spectant.

His ita peractis, priusquam dedicarentur appatuit Deus Mosi, iussitque vt Sacerdotium Aaroni fratri suo conferret, ea virtute prædito, vt merito præ cæteris eius ratio habenda videretur. qui aduocata concione recensuit virtutes illius, & quam studiosus esset publicorũ commodorum, pro quibus toties in salutis etiam discrimen venire non dubitasset. Cumque omnes dicta eius comprobarent, & fauorem Aaronis vultibus ipsis præ se ferrent, Viri, inquit, Israelitæ, opera iam sunt absoluta, qualia vel Deus popposcit, vel nostræ facultates præstare valuerunt, & quoniam scitis eum in hoc tabernaculo excipiendum, ante omnia prospiciendum est quis sit idoneus sacerdotio, qui sacra curet, & pro vobis vota faciat. quod si res arbitrii mei fuisset, mihi ipsi honorem hunc adiudicassem, tum quod ita natura comparatum sit, vt quisq; sibi optime velit, tum quod mihi conscius sim laborum pro repub. susceptorum, quibus tale præmium iure meo reposcere possem. Nunc Deus ipse cuius est sacerdotium, Aaroni hunc honorem deferendum decreuit, eique sui calculi prærogatiuam contulit, vt qui iustitia in toto populo præmineat, cui iam ante vestem sacratam & curam sacrorum altarisque sui destinauit. is pro vobis vota faciet apud Deum, eo libentius exauditurum, quod & iam ante in vos est propensus, & propitiatorem habituri estis quem ipse in hoc elegit. Grata fuit hæc oratio populo, & suo quoque suffragio Dei comprobauit electionem. Erat enim Aaron propter genus & prophetiam & virtutem fratris honore hoc longe dignissimus, cui fuerunt eo tempore filii 4. Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithmarus. Quicquid autem ex collatis ad fabricam tabernaculi superfuit, totum iussi sunt in vela tectoria tabernaculi & candelabri, & aræ in qua suffitus fieret, aliorumque valorum impendere, vt hæc dum in itinere transportantur, neque puluere, neque pluuia, aut alia quacunque iniuria lædi possent. Posthæc conuocato populo imperauit vt rursum contribuerent viritim dimidium siclum. siclus autem nummi genus est apud Hebræos, quales sunt tetradrachmi Attici. at illi sine

Hedio & Rufino cap. 12. Exod. 28. 29. 30. 40.

Aaroni Mosis fratri sacerdotũ conferuntur a Deo.

Aaronis filii. Exo. 37.

Siclus.

Israelitarum ætatis annorũ viginti & supra vsque ad annũ quinquagesimum numerus.

mora parucrunt, quorum numerus fuit sexies centena millia, & insuper quinque millia quingenti quinquaginta: conferebantque id argentum soli ingenui ætatis annorum viginti & supra vsque ad annum quinquagesimum: quod mox in vsus tabernaculi est insumptum. deinde & tabernaculum & Sacerdotes lustrauit in hunc modum. mirræ electæ sicios quingentos, ireos tantundem, cinamomi & calami (est & hæc odoramenti species) dimidium dicti ponderis concisa ac contusa iussit macerari in oleo oliuarum, hin. mensuræ nomen est, quæ capit duos choas articos: quibus permixtis, & arte vnguentariorum decoctis factum est vnguentum suauissimum: quo & sacerdotes, & totum tabernaculum vngens purificauit. Offerebantur deinde multa & varia super altare aureum adolenda preciosa valde, quorum naturam, ne sim prolixitate Lectori molestus, recensere supersedeo. oportebat autem bis in die suffitum facere, ante ortum & circa occasum solis: & oleum purificatum ad lucernas seruare, quarum tres in sacro candelabro per totam diem Deo lucebant, reliquæ sub vesperam accendebantur. Forro omnibus iam absolutis, palmam artis fabrilis tulerunt Beseleel & Eliabus. nam & aliorum inuenta excoluerunt, & ipsi multa de nouo inuenerunt: ex his tamen duobus præcellebat Beseleel. insumptumque est huic fabricæ tempus mensium septem: quo translato primus annus ab exitu ex Ægypto est expletus. Initio vero sequentis anni mense Xanthico Macedonum, Hebræorum nisan, nouilunio tabernaculum dedicatum est, & quicquid vasorum in eo fuerat. Statimque Deus indicauit gratum sibi esse & non superuacaneum laborem Hebræorum, præsentem se fano suo hunc in modum declarans cum cœlum esset alias serenum, super solum tabernaculum caligo descendit, non quidem tantæ quantæ solent esse hybernæ nebulæ, nec tamen tam tenuis vt aspectum humanum transmitteret: iucundusque eos distillabat ab ea, præsentiæ Dei fidem populo astruens. Moses autem distributis prius in fabricatores tanti operis pro cuiusque merito præmiis, victimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta præscriptum taurum & arietem, hadunque pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri soleant, dicam dum de sacrificiis tractabo, & quæ victimæ solidæ tradantur conflagrationi, & quæ iuxta legem in epulas cedant. Deinde sanguine victimarum ornatum Aaronis & filiorum eius aspersit, purificans eos fontanis aquis ac vnguento, vt Dei fierent Sacerdotes. atque hoc modo per septem dies ipsos & vestes eorum curabat: tabernaculum item & eius vasa vnguento sicut iam dixi confecto, & sanguine taurorum & arietum alternis diebus iuxta genus suum mactatorum. octaua autem die festum indixit, & sacrificare vnumquemque pro facultatibus imperauit. at illi dicto parentes certatim & ambitiole victimas offerebant, quibus super aram impositis subito sponte sua ex illis ignis fulguris in morem emicuit: & inspectante populo omnia flamma absumpsit. Per idem tempus accidit Aaroni quædam calamitas, paterno animo grauis, quam tamen generose pertulit. erat enim vir fortis, & intelligebat hoc non sine Dei voluntate factum. Ex quatuor filiis quos dixi, seniores duo Nadabus & Abbius, cum in aram intulissent victimas non iuxta præscriptum Mosis, sed quales antea solebant, combusti sunt flamma in eos conuersa, & vultus ac pectora eorum depascente: nec succurri potuit quin ita occumberent. Moses autem iussit patrem eorum ac fratres sublata cadauera extra castra deferre, atque ibi honorifice sepelire: totusque populus inopinatam hanc eorum mortem luxit: solos fratres ac patrem Moses voluit a mœrore abstinere, & potiorem Dei honorem quam suam tristitiam habere. iam enim sacrum amictum Aaron gestabat. Cæterum Moses re-

Exo. 45. Tabernaculum in deserto dedicatũ primo die Aprilis, anno secũdo exitus ex Ægypto, mundi cõditi 2451 ante natũ Christum 1509.

Tabernaculi & sacerdotum dedicatio.

Leuit. 18.

Leuit. 9. Sacrificiũ sponte sua accenditur.

Leuit. 10. Nadab et Abiu Aaronis filii combusti.

cusatis omnibus honoribus à populo sibi oblatis, totus cultui diuino erat deditus: & in Sina quidem non amplius ascendebat, sed in tabernaculum ventitans oracula quoties opus erat à Deo referebat, cultu & habitu priuati hominis vti perseuerans, neque quicquam præter reip. curam præ aliis sibi vendicans. Leges præterea scribebat & viuendi rationem, quam seruantes & Deo placere possent, & ipsi inter se socialiter & pacate viuere: atque hæc omnia Dei monitu faciebat. Dicam autem & de illis legibus suo loco, nunc illud succurrit, quod in mentione Sacerdotalis ornatus omissum non oportuit. nam ea vestis omnē sub prophetiæ prætextu impostutarum occasionem ademit his qui illa vtebantur: libetumque Deo vel adesse Sacerdotibus, vel non; omnibus & popularibus demonstrauit, & exteris, si qui forte huic spectaculo interuenirent. Ex lapillis enim quos Pontifex in humeris gestabat (sardonyches erant, quorum naturam nulli non notam narrare superuacuum puto) micabat alter quoties litatum esset, is qui dextrum humerum occupabat: tantumque fulgorem emittebat, vt procul etiam intuentibus conspiceretur, idque præter naturam suam & consuetudinem: quod certe admirationem meretur apud omnes, nisi si qui ex contemptu religionis sapientiæ opinionem aucupantur. Sed mirabilius est quod nūc dicturus sum. per duodecim gemmas, quas in pectore pontifex insitas essent gestat, in bello victoriam prænunciare Deus solebat. nam priusquam exercitus se moueret, tantus fulgor ex eis emicabat, vt toti populo facile innotesceret, adesse Deum, opemque & auxilium suum inuocantibus esse allaturum. quapropter Græci qui à nostra religione non abhorrent, cum hoc miraculum pro compertissimo habeant, ita vt negari non possit, essena vocant logion, hoc est, oraculum. Desiit tamen essen quam sardonyx fulgorem emittere annis ducentis antequam hæc commentaremur, itato Deo propter legum suarum præuaricationem: de quo alias opportunius dicetur, nunc cœptam narrationem deinceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omnibus quæcunque ad Sacerdotalem ordinem pertinebāt rite peractis, populus Deo in castrorum contubernium recepto lætus ad hymnos & sacrificia se conuertit, non aliter quam omnibus iam malis auerruncatis, & omnia prospera in posterum sperantes: donaque Deo tam priuatim quam publice per singulas tribus offerebant. Principes enim tribuum bini de suo conferentes plaustrum cum duobus bobus contribuebant, vt sex plaustra tabernaculo per viam deuehendo inseruirent: & præterhoc vnusquisque eorum obtulit phialam & trullcum & acerram. hæc decem Darios vaiebat, eratque odoramentis referta. trullcum vero & phiala, vtraque itemul ducentos siclos pendebant, sed phiala seorsim tantum septuaginta. hæc farina erant plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificiis vrebatur, præterea vitulum & arietem cum agno anniculo in holocaustum, & hircum pro peccatis, ad hæc obtulit vnusquisq; Principum alias victimas, quæ salutares vocabantur, per singulos dies boues duos & quinq; arietes cum agnis anniculis & hœdis. atque ita per duodecim continuos dies sacrificauerunt, qualibet die vnus. Moses autem non amplius in Sina monte, sed tabernaculum introgressus, consulebat Deum de rebus agendis, & de ferendis legibus: quas meliores quam vt ad hominem autorem referri debeant, posteritas multis seculis seruauit, diuinitus datas credens: adeo vt eas nec in pace ob voluptatem, nec in bello ob necessitatem violare fas putarent. sed de his nunc desino, proprium volumen aliquando huic tractationi dicaturus.

An. mūdi 2455. an. Christum na. 1509.

Gemmarū in Pectoralis ornatu miraculum.

Principū tribuū sacrificia & dona Num. 7.

Moses in tabernaculo Deū consulit.

CAP.

An. mũdi 2455. an. Christũ nat. 1509. *Hedio & Rufinus cap.* 13. *al.* 12.

CAP. X.

Leges de sacrificiis & purificationibus.

NVnc paucas tantum commemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinent: quandoquidem in sacrificiorum mentionem incidimus. Duo sunt sacrificiorum genera, priuatum & publicum. horum vtrumq; duobus fit modis. Aut enim tota victima igni absumitur, quod ideo vocatur holocautoma. aut pro gratiarum actione persoluitur, & in epulum sacrum facientium vertitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus holocautoma facturus, mactat bouem, agnum & hœdũ, & hos quidem anniculos, bouẽ vero licet mactare etiã grandiorem. Sed opus est vt sint omnia mascula quę solida concremantur. his iugulatis Sacerdotes aram circumquaque sanguine horum tingunt: deinde mundata membratim dissecant, & sale conspersa in aram imponunt, strue lignorum iam ardente, deinde pedes & intestina omnia diligenter primum repurgata ad reliquum aceruum adiiciunt, tergora vero Sacerdotibus cedunt. & holocautomata quidem ad hunc modum fiunt. Quum vero pro gratiarum actione sacrificant, eorundem generum animalia mactant, sed quæ vitio careant, & anniculis sint maiora, & mascula fœminis copulata. his iugulatis primum sanguine aram imbiunt, deinde renes & omentum & omnem pinguedinem cum fibra iecoris, & insuper caudam agni aræ inferunt. pectore vero ac dextro crure Sacerdotibus concesso, reliquis carnibus per biduum epulũ instruunt, & quæ superfuerunt igni cõburunt. idem ritus seruatur & in sacrificio pro peccatis. Sed qui victimas maiores non habent, par columbarum aut turturum offerunt, quarum altera fit holocautoma, altera sacerdotibus in cibum datur. Accuratius autem de his in libro de sacrificiis disseremus. Nam qui per ignorantiam peccauit, agnum & hœdum fœminam eiusdem ætatis offert: Sacerdosq; sanguine non vt ante aram, sed cornua eius sola imbuit: renesque & reliquam pinguedinem cum fibra iecoris in aram infert. Sacerdotes vero tollunt sibi & pelles & carnes eadem die absumendas in fano. nam lex vetat quicquam in posteram diem reliquum facere. Qui autem sciens peccauit, remiue conscio, arietem offert lege ita iubente, cuius carnes in fano similiter Sacerdotes eadem die consumunt. Principes quoq; cum pro peccato sacrificãt, eadem, quę plebeii, offerunt, hac tantum differentia, quod victimas adducunt taurum & hœdum masculum. Iubet etiam lex vt tam in priuatis quam in publicis sacrificiis farina afferatur puriſsima, cum agno assaronis mensura, cum ariete duorũ, cum tauro trium. hanc consecrant in altari oleo subactã. nam & oleum sacrificantes affetunt, cum boue binis dimidium, cum ariete tertiam partem, cum agno quartam. ea est mensura prisca Hebræorum, duos choas Atticos continens, qua oleum ac vinum metiuntur. nam vinum circa altare libant. Si quis autem non sacrificans ex voto similam offert, eius primitias pugillum vnum in aram conicit reliquum eius Sacerdotes in cibum sumunt, aut coctum: nam oleo subigitur: aut panibus inde confectis. quantumcunq; autem Sacerdos offert, totum comburi oportet. Vetat etiam lex offerri eadem die natum animal vna cum genitrice, & alias quoq; non nisi octauo à partu die admittit. Fiunt & alia sacrificia pro recuperanda valetudine, aut alia de causa, in quibus liba cum victimis insumuntur, ex quibus nihil in posteram diem relinqui fas est, Sacerdotibus quoque partem suam inde sumentibus. Publicis vero impensis lex iubet quotidie agnum anniculum mactari mane ac vespere. Septima autem quaque die duos iugulant, eodem modo sacrificantes, & nouilunio præter quotidianas victimas duos boues

Duo sacrificiorũ genera.

Holocautoma. Leuit. 1.

Sacrificiũ pro gratiarum actione.

Leu. 4. 5.

Sacrificia pro peccatu per ignorantiam commissu.

Sacrificiũ si quis sciens peccauit. Leui. 49.

Consuetudo in sacrificiis obseruata. Leui. 2.

Num. 28. 29.

cum

cum agnis anniculis septem, & arietem: hædum vero pro peccato, si quid forte per obliuionem omissum fuerit. Septimo item mense, quem Macedones hyperberetæum vocant, præter iam dicta taurum & arietem & septem agnos mactant, & hædum pro peccatis, decima deinde luna eiusdem mensis ieiunant vsque vesperam: sacrificantque eadem die taurum & arietes duos & agnos septem: & pro peccato hædum. adducunt autem duos præter hunc hædos: quorum alter viuus extra fines in desertum emittitur, in quem, si quid mali propter peccata populo immineat, auertatur. alterum vero in suburbanum in locum puristinum eductum cum ipsa pelle exurunt nihil omnino purgantes. & cum eo simul exuritur taurus, non à populo adductus, sed sumptu pontificis. quo mactato, & sanguine eius simul & hædi in fanum illato, aspergit digito rectum septies, totiesque pauimentum, rursusque toties interiora fani circum altare: reliquum deinde circum altare maius quod est sub diuo in atrio. deinde extremitates & renes & adipes cum fibra iecoris inferunt altari: pontifexque adiicit arietem de suo, solidum Deo conflagraturum. Eiusdem mensis decimaquinta, tempore iam in hibernum vergente, tabernacula compingere iubētur per singulas familias contra ventura frigora quæ annus senescens afferre solet. quin & in patria tandem constituti, accedere in eam vrbem quam propter templum caput regionis sint habituri, & octo dies festos ducere, victimasque Deo solidas incendere, & simul pro gratiarum actione sacrificare, manibus interim gestantes ramos myrti, salicis & palmæ, ex quibus mala Perlica dependeant, prima die sacrificium debet esse holocautoma ex tredecim bobus, & agnis vno pluribus, & arietibus duobus, addito hædo pro peccato. Sequentibus dieb. idem numerus agnorum & arietum vna cum hædo mactatur, sed per singulos dies vnum de numero boum detrahunt, donec ad septenarium perueniatur. Octauo die feriantur ab omni opere, mactantque sicut diximus vitulum & arietem & agnos septem, & pro peccatis hædum. Atq; hæ sunt Hebræis cæremoniæ tabernaculorum, à maioribus acceptæ. Mense autem Xantico, qui nostris nisan vocatur, & annum exorditur, luna quartadecima, sole arietem obtinente, quandoquidem hoc mense ab Ægyptiaca seruitute liberati sumus, sacrificium, quod tunc exeuntes fecisse diximus, Pascha nominatum, quotannis instaurare lege iubemur: celebramusq; id per sodalitia, nihil e victimis in sequentem diem relinquentes, quæ est quintadecima & azymorum festiuitatis prima. nam hoc festum priori continenter succedit, duratque dies septem, per quos panibus non fermentatis vescuntur, & per singulos dies tauri iugulantur duo, aries vnus, agni septem, hæc holocautoma fiunt, additurque hædus pro peccatis in quotidianum epulum sacerdotibus. Secunda azymorum die quæ est mensis huius decima sexta, frugibus demessis & hactenus intactis incipiunt frui, æquumque rati Deum huius vbertatis autorem per gratitudinem honorari, hordei primitias offerunt in hunc modum. Spicarum manipulum igni torrent, hordeum deinde pinsunt, atque ita in alicæ modum fracti assaronem ad aram offerunt: inde pugillo vno in eam iniecto reliquum Sacerdotum vsui cedit: & ex eo licitum fit publicas ac priuatas messes metere, primitiarum tempore agnus in holocaustum Deo mactatur. Post Paschale sacrum elapsis septem septimanis, hoc est quadraginta nouem diebus, quinquagesima quam à numero asartha Hebræi vocant, offerunt Deo panem e farina triticeæ duobus assaronibus cum fermento confectum, mactantq; agnos duos, hæc oblata mox in cœnam Sacerdotibus apponuntur, & eadem die sic vt nihil superfit absumuntur. cæterum holocautoma faciunt e tribus

An. mūdi 2457. an. Christi nat. 1509. *Sacrificium mensis Octobris.*

Tabernaculorū festum. *Exo.* 23. *Leui.* 23. *Deut.* 31.

Exod. 12. 13. 23. *Leuit.* 23. *Num.* 9. *Deut.* 16. *Pascha decimaquarta Aprilis die.* *Festum azymorum.*

Primitiæ frugum.

Sacrificium Pentecostes.

An. mũdi 2455. ante natũ Christũ 1509.

vitulis, arietibus duobus, agnis quatuordecim, hœdisque pro peccato duobus. Nullum autem festum ducitur absque holocaustomate & laborum vacatione, sed in omnibus omnino hæc duo lex obseruari iubet: & post sacrificium in epulis degunt. ex publico præbetur panis non fermentatus ex farinæ assaronibus viginti quatuor. coquuntur autem bini pridie Sabbati: & Sabbato mane proponuntur in sacra mensa duobus ordinibus seni ex aduerso sese respicientes: atque ita cum duabus lancibus thure plenis permanent vsque in proxime sequens Sabbatum. tunc demum alii pro illis recentes supponuntur, & hi priores Sacerdotibus in cibum dantur: thus item sacro igne aboletur, quo ad holocaustomata vti solent, & pro eo quoque aliud cum panibus proponitur. Sacerdos autem de suo quotidie bis offert Deo farinam oleo maceratã, & modica coctura duratam: eiusque demensum eius farinæ assaron vnus. huius dimidium mane, tantundem vespere, in ignem infert. Sed de his hactenus, quorum rationem alias diligentius explicabimus. Cæterum Moses tribum Leuiticam à cætero populo exemptam, vt Deo sacrandam, fontanis aquis perennibus & solenni sacrificio purgauit: eiq; tabernaculum cum sacris vasis tartum tectum curandum commisit, iubens vt ad præscripta Sacerdotum sacrum ministerium capesserent: atque eo tempore sacri & Deo dicati sunt habiti. Post hæc animalia discreuit, quæ ad cibum essent pura, & quibus vesci non liceret: de quibus aliquando per occasionem disseremus, quam ob causam aliorum esum permiserit, aliorum interdixerit. Sanguinis certe ideo vetuit, quod hũc animam & spiritum putaret: neq; animalis non occisi carnem ad cibum concessit. ad hæc reticuli & adipis caprini, ouilli & bubuli abstinentiã indixit. Eiecit etiam e cœtu & consuetudine hominum leprosos, & feminis profluuio laborantes: mulieres etiam quæ naturaliter purgantur versari inter homines vetuit, nec nisi post septimam diem puras haberi voluit. eum quoque qui cadauer cutasset, per totidem dies à cœtu arcuit. si quis autem vltra hunc dierum numerum diuturniore pollutione teneatur, sacrificare iubetur agnas duas: quarum alteram sacrificare oportet, alteram Sacerdotes accipiunt. eodem modo & pro gonorrhœa sacrificari mos est. qui vero per somnium genituram emisit, si se mergat in aquam frigidam, vt solet ieiuni post legitimæ vxoris congressum, pro puro habetur. Leprosos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil a cadauere differentes. quod si quis pristinam valetudinem à Deo precibus impetrauerit, & in cutem sanitatis color redierit, hic variis sacrificiis Deo gratitudinem suam attestatur, de quibus alias dicemus. Quo magis ridenda est illorum fabula, qui dicunt Mosen propter lepram ex Ægypto profugam, turbã eodem morbo laborantium in Chananæam duxisse. Nisi enim vanus ille rumor esset, nunquã Moses in suam ignominiam talem legem tulisset, qualem etiam alio ferente, probabile erat ipsum reclamaturum: præsertim quum inter multas gentes leprosi vertantur, & in pretio sint: & adeo nec relegentur, nec contemptim habeantur, vt in expeditionibus militares dignitates, & in administratione reipublicæ ciuiles illis committãtur, ac ne à templis quidem & fanis arceantur. Quid igitur vetabat, si tali vitio fuit infectus, quo minus apud multitudinem sibi parentem eas leges statueret, quæ ipsi honorem potius quam detrimentum afferrent? Quare manifestum fit quod hæc per inuidiam de nobis fingantur. Moses enim purus ipse & inter puros degens, ad honorem Dei talium legum autor esse voluit. Sed hæc quisque ita vt libitum fuerit accipiat.

Cæterum puerpera sanum introgredi vetuit, aut sacris interesse, vsque in quadragesimum diem si fœtus sit masculus: quod si fœmina sit,

duplum

Leuit. 8. Num. 3.

Leui tribus cultui sacrata.

Res immundæ. Leui. 12. 13. 14. 15.

Qui homines immundi.

De leprosis.

Contra illos qui Mosen & Iudæos propter lepram profugisse ex Ægypto contendunt.

Hodie & Ruffinus cap. 14.

duplam eius temporis præscribitur. Ac ne post præstitutum quidem terminum intrant absque victimis, quæ partim Deo, partim Sacerdotibus cedunt. Quod si quis adulterii suspicionem de vxore habuerit, offert hordeaceæ ratinæ assaronem, & immisso ex ea pugillo super altare, quod reliquum est Sacerdotibus vescendum datur. Deinde aliquis Sacerdotum statuit mulierem ad portam, quæ est obuersa ad fanum: & inscripto primum Dei nomine in membrana, defert ei iusiurãdum cum imprecatione, vt si pudicitiam læsisset, luxato crure dextro & ventre disrupto misere moriatur: sin autem præ amore nimio & prę zelotypia mariti ad iniquam suspicionem sit commotus, decimo mense infantem masculum pariat. peracto iuramento de membrana deletum nomen in phialam exprimit, & sumpto e fano puluere humi collecto, atq; in poculum asperso, ebibendũ porrigit. mulier vero si iniuste est delata, pragnans facta mature & feliciter enititur. quod si coniugalem fidem & Deum iurisiurãdi testem fefellit, turpiter moritur, crure luxato, & ventrem aqua intercute inuadente. Hæc sunt quæ Moses genti suæ de sacrificiis ac purificationibus præscripsit. Leges autem tulit tales. Adulterium in vniuersum prohibuit, ratus coniugum summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipublicæ quoq; interesse vt liberi legitimi proueniant. Item incestum cũm matre, aut nouerca, cum amita aut matertera, cum sorore nuruve, omnesque tales coitus vt nefarios damnauit. vetuit & cum muliere menstruum fluxum patiente congredi, & cum brutis: damnauit etiam eos qui ex formosis maribus turpem voluptatem captarent: & qui contra fecisset, capitalem pœnam inflixit. Sacerdotes autem duplo cautiores esse voluit. hos enim non solum prædictis legibus sicut reliquos teneri iussit, sed etiam non quamuis fœminam in coniugalem thorum admittere, non quæ corpore quæstum fecisset, non seruam aut captiuam, neque cauponariam aut stabulatrix, neque a priore marito quacunque de causa repudiatam. Pontifici vero ne viduam quidem permisit, quod tamen cæteris Sacerdotibus licitum reliquit: sed solum virginem ducere concessit, eamque seruare. Idem nec ad mortuum sinitur accedere, quod tamen cæteris est licitum, ad fratres & parentes ac liberos mortuos accedere. Iidem iubentur simplices esse, omnique fuco carere. Quicunque e Sacerdotibus integer corpore non esset, partem quidem suam cum cæteris accipere sinitur, sed ad altare ascendere, & fanum intrare prohibetur. Nec solum in sacris subeundis puros esse oportet, sed vitam etiam irreprehensibilẽ præstare. quapropter qui sactum amictum gestant, tantisper dum eo vtuntur, præter aliam castitatem, puritatem & sobrietatem a vino quoq; interim arcentur. Victimæ etiam integri corporis mactantur, omnique vicio carentes. Hæc sunt quæ Moses iam tunc vitæ suæ tempore obseruanda tradidit: quædam etiam in futurum, ipse licet in deserto degens, Chananæam terram tandẽ adeptis prospexit. Septimo quoq; anno remissionẽ agris dedit, intactosq; aratro & plantatione esse iussit, quemadmodum iam ante populo septima quaque die remissionem a laboribus dederat. quæ vero per hunc annum sponte sua terra protulerit, publica esse & promiscui vsus iussit, & neque indigenam neque aduenam ab eis fructibus colligendis arceri: idemque obseruari post septimam annorum septimanam, qui numerus quinquaginta conficit, vocaturque Hebræis quinquagesimus quisque annus iobelus: in quo & debitoribus fœnus remittitur, & serui manumittũtur, qui contribules cum essent, legem aliquam violauerint, & supplicii vice in seruitutem vindicati fuerint. Agri quoque ad priscinos dominos ex hac lege redeunt huiusmodum. Iobelo, quæ vox libertatem significat, conue-

Puerpera leges. Num. 5.

Adulterii leges et zelotypia.

De adulterio et incestu. Exod. 22. Deut. 17. Leui. 18. 20. 21. 29

Leuit. 21. Qualis vxor Sacerdoti ducenda.

Leui. 25. Lex septimi cuiusque anni.

Annus Iobelus.

An. mũdi 2455. Ante Christũ natum 1509.

niunt venditor & agri emptor, computatisque fructibus ac expensis in agrum factis, si fructus maiores fuisse comperiantur, recipit agrum venditor. quod si expensæ maiores fuerint, hoc quod deest recipiens emptor possessionem alteri cedit. sin vtraque paria fuerint, possessio ad veteres dominos reuertitur. idem ius est & in domos quæ in vicis non munitis venduntur: diuersum vero de illis quæ intra oppidorum mœnia venduntur. Licet enim ante annum elapsum reddita pecunia domum recipere, quod si integer annus interim abiuerit, emptori possessionis ius confirmatur. Has leges Moses in castris in Sina populo tradendas accepit à Deo, moxque literis mandatas ad posteros etiam obseruandas transmisit.

CAP. XI.

Leges belli & consuetudines.

Hedio & Ruffinus cap. 15. al. 12.

LEgibus ad hunc modum digestis ad rei militaris curam animum adiuertit, de bellis futuris iam tum cogitans. indicit igitur censum tribuum, excepta leuitica: eiusque cura principibus demandata, numerum eorum qui militari ætate essent, ad se referri iubet. Leuitæ enim sacri erant & immunes à militia. Censa sunt capita sexcenta millia eorum qui arma ferre valerent, ætatis ab anno vigesimo vsque quinquagesimum, & super hunc numerum M M M D C L. Pro Leui autem allegit inter autores tribuum Manassem Iosephi filium, & Ephræmen pro Iosepho. Hos enim Iacobus in adoptionem à Iosepho impetrauerat, sicut supra diximus. Compacto igitur tabernaculo in medium castrorum illud receperunt, tribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas vix intercedebant. Forum quoque rerum venalium est propositum, & merces suo quæque loco dispositæ: aderantque opifices omnium artium in suis officinis, vt plane ciuitas videretur, huc atque illuc commeans. Loca autem tabernaculo proxima sacerdotes occupabant, ac deinceps Leuitæ. Eorum (nam & hi seorsim sunt recensiti) numerus erat viginti tria millia, octingenti octuaginta, maribus tantum, & qui trigesimum à natiuitate diem excederent, in hunc cẽsum venientibus. Et quamdiu nubes super tabernaculum perseuerabat, tantisper velut præsente Deo castra eodem loco manebant, quoties vero se alio mouebat, tum etiam ipsi migrabant. Inuenit autem & buccinæ speciem ex argento talem. Canna erat tibia paulo crassior, longitudine paulo minus cubitali, cuius os tantum patebat, quantũ ad inflandum sufficeret, desinebatque in extremitatem campanulæ similem, quemadmodum tuba. Asosra vocatur hoc genus apud Hebræos. Duas tales fecit, quarum vna plebs ad concionem vocabatur, altera principes ad consultandum de Republica excitabantur: vtrisque vero clangentibus vniuersus populus conuocabatur. Quoties vero tabernaculum moueretur, hic modus seruabatur. Primo signo canente qui in orientali parte castrorum tendebant, excitabantur: secundo vero, quia à tergo tabernaculi tentoria sua fixerant: deinde tabernaculum dissolutum medium portabatur inter sex tribus præcedentes. & alias sex pone sequentes. Leuitæ vero tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem signum pars castrorum meridionalis mouebatur, & ad quartum septentrionalis. His buccinis vtebantur etiam in sacrificiis, in quibus victimas cædimos est, tam sabbatis quam cæteris diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus victimis est celebratum ex eo tempore quo in libertatem vindicati, Ægyptiorum dominationem effugerant.

Hedio & Ruffinus cap. 15. al. 12. Num. 1.

Moses populum numerat.

Num. 2. 3. 4.

Dispositio castrorũ.

Nubes super tabernaculum. Num. 9.

Num. 10.

Buccinæ duæ ex argento factæ.

Ordo castrorum cum tabernaculo.

CAP. XII.

Seditio contra Mosen propter egestatem, & seditiosorum pœna.

An. mũdi 2455. ante Christũ natum 1509. *Hedio & Ruffino cap. 16. al. 13. Num. 11.*

NOn multo post à Sina monte castra mouentur, & post aliquot mansiones, de quibus dicemus, ventum est ad locum qui dicitur Iseremoth, vbi denuo populus seditionibus agitari cœpit, & laboriosæ peregrinationis culpam in Mosen conferre. Illius suasu se reliquisse regionem fertilissimam, & nunc non solum eius vbertate carere, verumetiam pro sperata felicitate in extremis miseriis huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes, & si manna quoq; aliquo casu deficiat, procul dubio fame interituros. His addebant multa conuicia, quæ in virum optime meritum passim iactabantur. exortus est interim vnus è populo, qui admonitos præteritorũ Mosi beneficiorũ, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opera diuinam frustra requisituros. Vulgus autem his verbis vehementius concitatum, magis ac magis contra prophetam tumultuabatur. Qui videns ita desperatos, iubet æquo animo esse pollicendo se quamuis grauibus contumeliis immerito petitum, copias tamen carnium eis exhibiturum, non in vnum tantum diem, sed in plures etiam. Illis vero credere nolentibus, quodam etiam rogante, vnde tot hominum millibus prouidere posset: Deus, inquit, & ego, quantumuis male apud vos audientes, nunquam tamen detinemus vestri curam gerere. idque breui estis visuri. Vix hæc dixerat, cum tota castra coturnicibus complentur, quas aceruatim venabantur. Deus tamen non multo post in Hebræorum insolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis e populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, vocaturque Cabrotha ba, quasi dicas concupiscentiæ monumenta.

Seditio contra Mosen.

Israelita in deserto coturnicũ carnes impetrant.

Concupiscentiæ sepulchra.

CAP. XIII.

De speculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuersi, Israelitis terrorem hostium incussérunt.

Hedio & Ruffino cap. 7. al. 14. Num. 13. 14.

MOses autem posteaquam abductos inde adduxisset in locum humanæ habitationi parum aptum, non longe à finibus Chananæorum situm, qui dicitur Fauces, in concionem populum aduocat. Cumque in mediis constitisset. Duo bona, inquit, Deus vobis dare decreuit, libertatem, & felicis terræ possessionem: quorum alterum ex ipsius munificentia iam habetis, alterum quoque mox habituri. Sumus enim in Chananæorum finibus, à quibus adeo nulla ciuitas, nullusve rex nos arcebit, vt ne vniuersa quidem gens collatis in vnum viribus efficere hoc valeat. Ergo parati simus ad rem fortiter gerendam. neque enim sine prælio regione sua nobis sunt cessuri, sed post magna certamina victoriæ præmium erit. Sed ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terræ vbertatem, & habitatorum potentiam explorent. Nos vero inprimis concordiæ studere oportet, & Deum adiutorem ac auxiliatorem nostrum debito cultu prosequi. Hæc vbi locutus est, populus collaudato Mosis consilio, exploratores eligit duodecim nobilissimos, ex vnaquaque tribu vnum: qui exorsi à partibus ad Ægyptum vergentibus, totam Chananæorum regionem perlustrauerunt, donec ad Amathen vrbem & Libanum montem peruenirent, exploratæque terræ simul & incolarum natura, reuersi sunt ad suos, quadraginta diebus in hoc negocium insumptis. Et fructuum quidem pulchritudo, quorum specimen erat allatum, vbertasque regionis quam audiebant, animos mul-

Exploratores terræ Chananæ mittit Mosses.

An. mũdi 2451. an. Christum na. 1509.

titudinis ad bellum suscipiendum erigebat. contra deterrebantur narrantibus difficilem fore eius acquisitionem, quod flumina superanda essent magna & profunda, & montes ardui transcendendi. & vrbes mœnibus firmissimis cingantur. Apud Hebronem vero etiam gigantum progeniem se reperisse aiebant, atque ita exploratores cum omnia maiora apud Chananæos inuenissent, quam quæ hactenus post exitum ex Ægypto viderant, suo timore reliquam etiam multitudinem data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impossibile rati talẽ terram acquirere, soluta concione domum reuersi cum vxoribus & liberis lamentabantur, dicentes Deum verbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil auxilii præstare. rursumque Mosen incusantes, in eum simul & fratrem eius Aaronem pontificem vociferabantur: atque ita totam noctem inquieti exegerunt, in vtrunque conuicia iactando. mane vero ad concionem concurrunt hoc animo, vt lapidatis Mose ac fratre, in Ægyptum retro vnde venerant reuerterentur. Quem euentum metuẽtes duo è speculatoribus, Iesus Naueci filius ex tribu Ephræmitide, & Chalebus ex tribu Iudæ, procedunt in medium, & populum compescunt, orantes vt bona spe sint, neve Deum insimulent mendacii, temere fidem habentes quibusdam, qui vanis sermonibus de rebus Chananæorum vulgatis multitudinem credulam territarent: quin potius eos sequerentur, qui illis regionem tam felicem acquirendi autores ac duces se præberent. neque enim montium magnitudinem, neque amnium profunditatem obstaturam viris fortiter rem gerere paratis, præsertim auspice Deo, & pro illis in acie præliaturo. Ite, inquiunt, posito omni timore alacres, Deoque freti, qua vos ducemus sequimini. Talibus verbis conabantur sedare tumultuantem populum. Moses interim & Aaron procidentes in faciem supplicabant Deo, non pro sua salute, sed vt insanientem multitudinem ad sanam mentem reduceret, tot præsentibus & instantibus necessitatibus turbatam: cum subito nubes super tabernaculum exorta, adesse præsentem DEVM significat. Quo viso Moses animatus infert se in turbam, & vltro pœnam eis a Deo tanta insolentia prouocato minatur, non tamen quantã peccati enormitas merebatur, sed qualis esse solet paterna castigatio. Sibi enim tabernaculum ingresso, & internecionem populi cum lachrymis deprecanti, commemorasse Deum, quot & quantis beneficiis affecti ingrati esse pergerent: & quod nunc speculatorum ignauia seducti, eorum verbis plus veritatis inesse putarent, quam suis promissionibus. quamobrem non deleturum quidem totum illud quod cæteris mortalibus omnibus præstitisset: attamen terram Chananæam eiusque vbertatem illis non concessurum, sed sine lare & sine vrbe in deserto quadraginta annis erraturos, quo peccati pœnas exsoluant. Liberis tamen eorum terram illam daturum, eosq; commodorum quibus patres se per intemperentiam indignos reddederant, dominos esse constituturum. His denunciationibus vulgus attonitum, totum se mœditiæ dedidit: Mosenque obsecrabat, vt deprecaretur Deum, quo reconciliatus peccatisque condonatis, vibes hostiles eis traderet. Ille vero negabat Deum laturum talibus se tentari precibus. non enim temere aut humano more ad hanc indignationem esse commotum, sed iustam hãc sententiam protulisse. Non est autem incredibile, Mosen vnicum virum innumera pene hominum millia concitata sedauisse, quandoquidem Deus illi præsens placabiliorem faciebat multitudinem, sæpe iam suo malo expertam, conducibilius esse non repugnare diuinæ voluntati: & alioquin etiam vir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem virtutem, tum ob fidem non tantum a sui seculi hominibus, sed à

Exploratores Israelitis terrorem incutiunt.

Murmur populi cõtra Mosen.

Iosua & Chaleb populum cõpescunt.

Moses & Aaron Deo supplicant.

Hedio & Rufinus cap. 18. al. 14.

Israelitæ in deserto quadraginta annis erraturi.

Pœnitentia populi.

Moses vir maximæ auctoritatis.

posse-

posteris etiam impetratam: quandoquidem hodie quoq; nemo est Hebræorum, quin etiamsi lactre possit, quasi præsentē reuereatur, & quasi pœnas exacturum, si quid præter decorum ab ipso præscriptum gesserit. Authoritatis eius plusquam humanæ argumenta sunt plurima, & in his illud non minimum, quod quidam ex regionibus vltra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mensium iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificioque peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de victima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidam ne sacro quidem facto, alii semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permissi, re infecta redierunt, malentes Mosi legibus quam suo proposito obsequi: idq; nemine redarguente, nisi propria conscientia. Tantum valet semel concepta de hoc viro opinio, vt maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam, non longe ante Iudaicum bellum principatu Claudii, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, quum tam valida fames regionem nostram premeret, vt assaron quatuor drachmis veniret. & in festiuitate azymorum allati essent cori septuaginta, hoc est medimni Siculi triginta & vnus, Attici vero quadraginta & vnus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam vnam inde comedere, tanta egestate premente, legem tantum & iram diuinam veritus, quæ in occulta etiam peccata grauiter animaduertere solet. Quare non est cur aliquis miretur quæ illo tempore sunt gesta, quandoquidem etiam scripta posteris ab illo relicta tantam vim & autoritatem obtinent, vt vel inimici nostri fateantur quod talem viuendi rationem Deus per Mosen instituerit. Sed de his quisq; vt videbitur sentiat.

An. mūdi 2455. Ante Christū natum 1509.

Annona caritas principatu Claudii.

An. mūdi 2451. an. Christum na. 1509.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Quartus.

SVMMA CAPITVM LIBRI IIII. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Hebræorum, inscio Mose, cum Chananæis pugna & cladες.*

II. *Seditio per Chorem aduersus Mosem ac fratrem propter Sacerdotium excitata.*

III. *Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis sacerdotium Aaroni & filiis sit confirmatum.*

IIII. *Quæ Hebræi in deserto per annos 38. obmurmurint.*

V. *Quomodo Moses deuicerit Sehonem & Ogem Amorræorum Reges, deleueritque eorum copias.*

VI. *De Balamo vate.*

VII. *Hebræorum de Madianitis victoria, & Amoritis regio quomodo a Mose duabus cum dimidiata tribubus concessa.*

VIII. *Mosis leges, & quomodo ex hominibus fuerit sublatus.*

CAP. I.

Hebræorum, inscio Mose, cum Chananæis pugna & cladες.

Num 14. Israelita absq; Dei mandato & Mosis, cum hostibus congredi cogitant.

HEBRÆOS autem duram vitam in deserto agentes, & multis miseriis afflictos, nihil petius habuit, quam quod Deus nō sinebat eos armis cum Chananæis experiri: nec iam amplius Mosem audire volebant, quiescere iubentem, rati etiam sine illius auspiciis victoriam de hoste se posse obtinere: accusabantque eum, quasi hoc tantum agentem, vt in magna inopia constituti, semper ab illius consiliis penderent: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium Dei sibi pollicentes, non tam Mosis respectu, quam quod in eius tutela iam inde à maioribus essent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoq; si rem strenue gerant, victoriam non negaturum. Satis sibi virium aduersus eas gentes, etiamsi Moses Deum ab ipsis alienare conetur: omninoque expedire sibi vt arbitratu suo potius rem gerant, quàm pro excussa Ægyptiorum seruitute Moysis tyrannidem suscipiant, eiusque libidini seducti pareant, iactantis diuina colloquia, quibus vt Deo præ cæteris carus de rebus gerendis præmoneatur: quasi vero non omnes ex æquo Abrahæ essent posteri, vt vnus singulari gratia præscientiam futurorum diuinitus habere debeat. Prudentium esse vt contempta vnius hominis arrogantia, Deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neque diutius sub Dei prætextu verba sibi dari sinant. Cogitandum de præsenti inopia, quam loca deserta grauiorem in dies reddant, & auctore Deo manus cum Chananæis quamprimum conserendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum.

Comprobata deinde omnium calculis hac ſententia, populariter in hoſtes vadunt: qui neque feroci eorum impetu, neque immenſa multitudine perterriti, irruentes in ſe excipiunt fortiter: & bona parte Hebræorum caſa, reliquos turpiter vertere terga coactos inſequendo, trepitudo in caſtra compellunt. Et clades præter omnium opinionem oblata vehementer animos multitudinis deiecit peiora metuentis, cogitantiſque ab irato numine immiſſam eſſe, eo quod non expectato oraculo ad pugnam prorupiſſent. Moſes autem videns tum ſuos accepta clade conſternatos, tum hoſtem victoria recenti elatum, veritus ne præſenti ſucceſſu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retro in deſertum reducere. Quumque populus poſthac in ducis poteſtate ſe fore polliceretur, malo admonitus nihil abſque ipſius conſilio proſpere ceſſurum, motis caſtris itum eſt in deſertum hoc animo, vt non prius contra Chananæos pugnam capeſſerent, quam ſigno diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti vſu venit, maxime rebus aduerſis, vt difficiles ſe moderatoribus præbeant, ita Iudæis etiam, idem accidit. Quum enim eſſent numero ſexcenta millia, & vel in ſecunda fortuna parum tractabiles præfectis viderentur, tanto magis in egeſtate ac infortunio, tam in ſe inuicem quam in imperatorem ſuum exaſperabantur. Quapropter tanta ſeditione eſt laboratum, quantam nec apud Græcos nec apud barbaros vnquam fuiſſe accepimus, quæ res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidiſſet, ni Moſes oblitus acceptæ iniuriæ quod minimum abfuit quin lapidarētur, rebus labantibus opem attuliſſet. Ac ne Deus quidem curam eorum prorſus abiecit, ſed tametſi contumelioſos non ſolum erga legiſlatorem, verum etiam in mandata diuina per Moſem accepta, liberauit tamen è pernicioſiſſima ſeditione, cuius abſque ſua prouidentia non niſi triſtiſſimus exitus expectari poterat. Hanc ſeditionem, & quemadmodum edata Moſes rem adminiſtrauerit, nunc dicemus, cauſa eius primum expoſita.

An. mūdi 2455. Ante Chriſtū ann. 1509 *Hebræi Chananæi cadūt.*

Moſes retro populū ducit in deſertum.

Seditio aduerſus Moſen.

CAP. II.

Seditio per Chorem aduerſus Moſem ac fratrem propter Sacerdotium excitata.

Num. 16. Coitet populū excitare aduerſus Moſen conatur.

CHores vir genere & opibus inter Hebræos clarus, & populari quadam facundia præditus, videns Moſem in celſo dignitatis conſtitutum, nolle ac inuidenter id ferebat. Cum enim eſſet ex eadem tribu & cognatione, iniquum cenſebat ſe illi poſthaberi, & diuitiis pollentiorem e genere nihilo inferiorem, multaque in illum apud contribules Leuitas & intercognatus concionabundus vociferabatur, rem indignam dicitans, nec diutius ferendam, Moſem ambitioſis artibus ſub prætextu viuſdem diuinitatis cum aliorum iniuria ſuæ tantum gloriæ ſtudere, & ſuper præter ius & fas ſacerdotium abſque populi ſuffragio fratri Aaroni dediſſe, & alias dignitates quaſi tyrannide arrepta pro libidine diſtribuere. Grauem hanc eſſe iniuriam, quod ita latenter ſe in dominationem inſinuet, vt priuſquam ſentiri poſſit, populi liberas opprimatur. Qui enim principatu ſe dignum ſibi ſit conſcius, eum volente ac perſuaſo populo ſine vi ad tale faſtigium aſpirare. Qui vero bonis artibus eo peruenire deſperent, à vi quidem abſtinere ne bonitatis ac honeſtatis opinionem amittant, ſed technis maliciolis ad id conſequendum niti. Talium conatus in medium pertractos puniri è Reſpub. eſſe, priuſquam è clancularijs inſidiatoribus aperti hoſtes euadant. Quam enim rationem Moſem afferre poſſe, cur Aaroni potiſſimum & filiis ſacerdotium dederit. Si enim ex Leuitica tribu alicui honori e-

An. mũdi 2455. Ante Christũ an. 1509 Olim Exod.

diuina voluntate deberetur, se merito fuisse præferendum, genere Mosi parem, ætate atque opibus potiorem. quod si antiquissimæ tribus ratio haberetur, optimo iure viris Rubelitidis tribus dignitatem eam deferendam, Dathamo, Abironi, & Phalao, diuitiis iuxta ac ætate inter contribules præeminentibus. Hæc Cores videri volens rei publicæ curam habere, reuera hoc tantum agens, vt concitato populo pontificatum inuaderet. Nec diu se intra vnam tribum hæ criminationes continuerunt, verum sparsus paulatim rumor, dum quisque auditis de suo aliquid addit, totis iam castris peruagabatur: breuique Cores deuenit, vt ducenti quinquaginta è primatibus factionem Coræ sequerentur, qui omnes operam dabant: vt sacerdotium fratri Mosis ademptum, in illum transferretur. populus præterea tam concitatus erat, vt ad lapides conclamaretur: concurrebatque incondita multitudo in concionem, vbi stans ante Dei tabernaculum vociferabatur, tollendum tyrannum, & populum è seruitute eximendum, cui sub religionis prætextu dura imperata imponerentur. Deum enim si ipse esset sacerdotis electo, aliquem dignum fuisse ad hunc honorem processurum, non eum qui multis esset merito posthabendus: vel si Aaroni eum dare decreuisset, populi suffragio potius quam fratris beneficio fuisse daturum. Moses autem qui Coræ calumnias non ignorabat, videns populum irritatum, nequaquam expauit: sed fretus conscientia rei bene administratæ, & sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, prodiit in concionem: & quoniam non erat imperitus artium quibus vulgus tractandum est, ad Corem versus elata voce, Mihi, inquit, Cores, vel tu vel vnus quiuis ex istis, intenta in ducentos & quinquaginta viros manu, honore digni videmini: imo ne reliquam quidem concionem contemno, etiamsi vobis diuitiis & cæteris dotibus non sint conferendi. Nam nec Aaron ideo sacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quam vterque nostrum, facultates possides. neque quis nobilior. Cõmune enim vniuersis nobis genus Deus voluit, cultus eundem cunctis autorem dedit. neque fraterno affectu motus quod aliis debebatur, fratri contuli. Nisi enim ius & fas præ oculis habuissem, nequaquam oblitus mei, dedissem alteri: cum nemo sit mihi meipso propinquior, & mihi non minus quam illi bene velim, & alioqui qualis erat prudentiæ me violati iuris reum facere, & huius facinoris præmium alteri cedere? Verum & à mea probitate absit tale scelus, neque Deus sustinuisset aut se contemni, aut vos ignorare quid illi gratissimum facturi essetis. Ipse sacerdotem sibi elegit, ipse ab hoc crimine immunem me reddidit. Attamen licet non meo beneficio, sed diuina electione hunc honorem adeptus, non dubitat in medium depositum vestris suffragiis committere, nullam prærogatiuam postulans ex eo quod hactenus eo sit legitime functus, vt qui omni ambitione posita, malit vos sine seditione videre, tametsi vestris etiam calculis iam ante comprobatus. neque enim Dei voluntatem in hoc læsimus, quod vestrum etiam assensum accedere voluimus. sed quod ille retro detulit, salua pietate recusare non licuit: quem admodum & illud æquum est, vt qui simul dedit, suum donum ratum ac perpetuum efficiat. Quamobrem iudicabit denuo quem velit pro vobis sacra facere, & pietatis vestræ antistitem esse. Iniquissimum enim fuerit, Corem per ambitionem obstare, quo minus liberam Deus electionem sui sacerdotis habeat. Nihil est igitur quod seditionibus turbemini, quantum ad hanc causam attinet. Cras mane cum sua quisque acerra & igne ac odoramentis adesto. Tu vero Cores cesse Deo, & calculum eius expecta, neq, maiorem quam Deus habeat, [illegible] authoritatem tibi arroga: sed tu quoque inter cæteros huius honoris

Cora factionem ducenti quinquaginta viri sequuntur.

Moses lapidibus obruendũ clamãt.

Moses ad Corem secessum facit.

compe-

competitores iudicandus adesto, nec video cur vel Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natus, & qui iam in hac functione irreprehensibile sui specimen dedit. vbi vero conueneritis, coram toto populo suffitum facitote, & cuius sacrificium acceptius Deo fuerit, eum mea quoque autoritate confirmabo, meque ab hac calumnia collata per priuatam gratiam in fratrem summæ dignitatis exoluam. His auditis turba tumultuari simul, & male suspicari de Mose desitit, & insuper consilium eius collaudauit tanquam e Republica futurum: atque ita concio dimittitur. An. mūdi 2455. Ante Christū ña. 1509.

CAP. III.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis sacerdotium Aaroni & filiis sit confirmatum.

Postero vero die reditur in concionem vt sacro facto interessent diuino in iudicio per quod competitorum certamen erat dirimendum: eratque nonnihil tumultus, multitudine suspensa ad euentus expectationem, quibusdam Mosem in ordinē redigi cupientibus: qui vero prudentiores erant seditionum finem exoptantibus. timebant enim ne actum esset de Repub. si vlterius seditio procederet. multitudo quoque natura nouarū rerum cupida, & ad obloquēdum magistratibus prona, omnibus rumoribus circumferebatur. Moses autem missis ad Dathamum & Abironem viatoribus, iussit vt ad conductum venirent sacris interfuturi. postquam autem negauerunt se obtemperaturos, neque diutius passuros Mosi potentiā artibus malis quæsitam in populo augeri: his renunciatis assumptisque aliquot præstantioribus, non est dedignatus ad contumacem Dathami factionem venire, sequentibus se libenter quos iusserat. Tum Dathamus cum suis audito Mosem cum primatibus ad se aduentare, progressi cum liberis & vxoribus ante tabernacula, expectabant quidnam acturus esset. aderant etiam satellites qui arcerent eum si quid vi agere vellet. ille vero iam propior sublatis in cœlum manibus, & elata voce vt à tota multitudine exaudiri posset. Domine, inquit, cœli & terræ ac maris. tu qui mihi testis es fide dignissimus, quod quicquid hactenus feci, ex tua sententia feci, qui miseratus res Hebræorum perpetuus adiutor mihi fuisti, exaudi hanc orationem. tu enim scis omnia, ipsas etiam cogitationes hominum: quapropter non dedignaberis rei veritatem atque istorum ingratitudinem in medium proferre. Nosti sane exacte & illa quæ natiuitatem meam præcesserunt, visa nimirum non audita: nunc in illis rebus testimonio tuo me subleua. quas isti cum non ignorent, male suspicari tamen non verentur. Ego cum vitam agerem quietam, id quod mea virtute & tua voluntate Raguelisq; soceri beneficio consecutus eram. tamē relictis eius voluptatib. & commodis meipsum totum dedidi ærumnis pro isto populo perferendis: & primū pro libertate eorum, nūc vero pro salute promptissimę magnos labores suscepi. Nunc ergo quoniam in suspicionē veni hominibus, qui mea cura ac prouidentia tot mala incolumes euaserunt, tu qui in igne illo ad montem Sina mihi apparuisti, & voce tua spectaculoq; illorum prodigiorum me dignatus es, qui in Ægypto legatione tuo nomine fungi voluisti, qui Ægyptiorum opibus afflictis seruitutem eorum effugere cōcessisti, & Pharaonis potentiā succumbere mihi fecisti, qui ignaris viæ per mare medium iter aperuisti, cuius postea fluctibus Ægyptios inuoluisti, qui inermes armis munuisti, qui ex vitiosis fontibus potabiles reddidisti, & potū nobis inopia laborantibus e petra produxisti, cibumque in terra non inuenientibus à mar. attulisti, e cœlo deniq; nunquam ante auditum es largitus, qui legibus ac institutis rem nostram ornasti, adesto mihi Domine iudex omniū ac tellus in-

Rupsus Cap. 2. Num. 16

Dathā & Abiram contumaces.

Mosis ad Deū precatio.

corru-

An. mũdi 2455. Ante Christũ na. 1509

corruptissimus, quod neque munera à quoquam Hebræorum, fauorem meũ contra iustitiam captante, admisi, neq; pauperem bonam causam habentem propter aduersarium diuitem perdere litem̃ sum passus, & Republica sinceriſsime administrata in suspicionem culpæ, à qua sum alienissimus, venio, quasi fratri ob priuatum affectum & non tua voluntate sacerdotium tuum contulerim. ostende quod omnia tua prouidentia dispensantur, & nihil fortuitis casibus, sed tua voluntate ad effectum peruenit, & quod res Hebræorum cordi tibi sint, iusta in Dathamum & Abironem animaduersione declara, qui te stupidum faciunt meis imposturis circumueniri iactantes. facies autem manifestam aduersus insanos gloriæ tuæ detrectatores vindictam, si non communi more intereant, ne quis nihil nisi humanum passos existimet, sed terra quam indigni calcant dehiscens cum familiis ac facultatibus eos absorbeat, hoc modo & tua potentia omnibus apparebit, & exemplum posteris statuetur, ne quis secus quam pium est de tua maiestate sentire audeat. & meum ministerium ex tua sententia esse comprobabitur. Quod si vera sunt crimina quæ in me congerunt, tum in meum caput diræ vertant, illis quos execratus sum incolumibus. Atq; ita exacta pœna à populi tui turbatoribus, reliquam multitudinem in pace, concordia, & mandatorum tuorum custodia serua intactam & expertem supplicij sceleratis hominibus debiti, quandoquidem alienum est à tua iustitia, illorum pœnas immeritam Israelitarum turbam dependere. Hæc cum lachrymis effato, terra horrendum tepente contremuit, & vndante superficie, non secus quam pelagus vento fluctuans, vniuersum populum terruit, immani mox sonitu eliso, qua seditiosi tendebant. solum subsidit, & eodem momento omnes ad vnum absorbet. Sublatisque in hunc modum profanis, hiatus ille ita rursum clauditur, vt ne vestigium quidem eius supereſſet. Hic finis seditiosæ factionis. illustre argumentum diuinæ prouidentiæ simul & potentiæ: fuitque hic casus eo miserabilior, quod adeo nemo ne propinquorum quidem aut cognatorum eos est miseratus, vt totus quantus erat populus, anteactorum oblitus, lætis acclamationibus Dei sententiam comprobaret, ac ne luctu quidem dignos, vt pestem ac perniciem popularium existimaret. Post Dathamum cum suis extinctum Moses pontificatus æmulos conuocat, Deo denuo commissurus electionem, vt eiſit ratum Sacerdotium, cuius sacrificium Deo gratissimum apparuerit. Itaq; conueniunt ducenti quinquaginta viri summo in precio semper apud populares habiti, tum quod à maioribus omni virtute præclaris oriundi essent, tum quod ipsi nequaquam degenerarent, cumque iis procedunt & Aaron & Cores, deinde stantes ante Dei tabernaculum adolebãt aereis odoramenta, quæ secum attulerant, cum subito tantus ignis effulsit, quantum nec homines ipsi vnquã excitauerunt, nec in terris sponte ardentibus, nec in syluis per æstum austri flatu collisis & attritis excitatum viderunt, sed qualis diuinitus accendi poterat fulgẽtissimus simul ac flagrantissimus, cuius vi ac impetu ducenti illi & quinquaginta vna cum Core ita sunt absumpti, vt ne cadauerum quidem reliquiæ comparerent, solus Aaron superfuit illæsus, vt manifestum esset, diuinitus coortum hoc incendium. His ita absumptis, Moses volens perpetuam eius supplicij memoriam ad posteros tradi, vt & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aaronis filium aereas eorum affixas altari ex eo conflagrare, vt hoc monumento omnes terrerentur, qui cœleste numen humanis dolis circumueniri posse putant.

Datham & Abirã absorbet terra.

Corem cũ ducentis quinquaginta viris ignis absumit.

CAP.

CAP. IIII.

Quæ Hebræis in deserto per annos 38. obuenerint.

An. mūdi 2466. An. Christi nat. 1502. Anno ætatis Mosis 80. *Mosis ditio contra Mosen.*

POst tam euidens argumentum cum iam satis constaret, non ambitu, aut fratris gratia, sed diuino iudicio sacerdotium ad Aaronem peruenisse, sine vlla controuersia posthac illud tenuit, nec tamen ob hoc diu cessatum est à seditione, imo pene grauior priore est insequuta. nam ex talibus casibus ortum habuit, vt facile appareret longo tempore duraturam. Cum enim semel animos hominum occupasset hæc persuasio, nihil sine Dei voluntate geri, arbitrabantur Deum in gratiam Mosis ista facere. huic igitur imputabant omnia, tanquam non peccatorum odio Deus sæuiret, sed à Mose solicitatus, ægreque ferebant, quod non solum impune tot optimatum morte populum mulctasset, sed præmium etiam auferret confirmatum iam fratris pontificatum: quandoquidem nemo posthac eum affectaturus erat, cum aliis id male cessisse videret. ad hæc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes vt superbæ & nimiæ Mosis potestati modum aliquem statuerent. facile enim hoc illi esse. Tum ille mature sentiens excitari turbas, veritus ne qui rursum res nouas molirētur, vnde magnum aliquod malum accidere posset, concionem aduocari iubet. & auditis postulatis nihil respondēs ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, vt virgas afferrent tribuum nominibus inscriptas. eius enim fore Sacerdotium, in cuius virga Deus signum ostenderit. quod vbi placuit, inscriptas attulerunt, cum alij, tum Aaron, inscriptam habens in sua Leuiticam. eas Moses acceptas in Dei tabernaculum deposuit. sequenti vero die omnes protulit, quæ facile agnoscebantur, quod essent & a principibus qui attulerant, & à cętero populo notatæ, videbantq; alias eadem specie manere, qua erant pridie cum eas Moses acciperet, ex Aaronis vero ramos & germina esse exorta, & quod magis mirum, amygdala matura, quod virga ex hoc genus ligno constaret. hac nouitate spectaculi vulgus attonitum, omnis odiis quibus tam Mosem quam Aaronem prosequebatur, totum in admirationem diuini iudicij versum, amplius Deo repugnare desiit. ratumque Aaroni sacerdotium esse voluit, atque ita tertio Dei calculo confirmatus, nemine posthac contradicente, fuit Pontifex, & Hebræorum populus longis seditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moses autem posteaquam Leuiticam tribum diuino cultui dicatam, immunem à militia fecisset, ne forte in parandis ad vitam necessarius occupati, negligentius sacra tractarent, mandauit vt post armis ac Dei fauore quæsitam Chananæam ex oppidis eius quadraginta octo bona & pulchra Leuitis distribuerentur, cum agro mœnibus eorum contiguo duum millium cubitorum, & insuper à toto populo decimas annui fructus exegit Leuitis simul ac Sacerdotibus conferendas, atque hi posthac eius tribus solennes reditus fuere. Nunc dicendum quæ sint Sacerdotum propria. ex quadraginta octo oppidis iussit vt Leuitæ concederent eis tredecim & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas penderent, præterea vt populus Deo primitias omnium fructuum è terra prouenientium offerret, & ex quadrupedibus quæ mactare fas est, primogenitum, si masculum fuerit, sacrificandum Sacerdotibus adducat, vt eo cum familia vescantur in vrbe sacra. pro eis vero quibus patria lex vetat, dominus fœtus siclum cum dimidio dependat, pro homine vero primogenito quinque siclos. debeberis etiam primitias tonsuræ ouium, & qui panes coquant liba aliquot eis præbere. Qui vero ex voto se consecrant, Nazaræi dicti, capillum alentes, & vinum non gustantes, cum capillum consecrant, victimas eo-

Aaronis virga germinat.

Hedio & Ruffino Cap. 4. Num. 17. 35. Leuit. 14. 18. & 26. Sacerdotū reditus.

Num. 6. De Nazaræis

An. mũdi 2493. Ante Christũ na. 1473

rum Sacerdotibus cedere. Item qui Corban seipsos nominant, hoc est, Dei donum, si velint à ministerio, ad quod se vltro obligauerunt, dimitti, Sacerdotibus pecuniam numerare, mulierem triginta siclos, virum quinquaginta. qui vero tantum pecuniæ non habuerint, hos Sacerdotum arbitrio relinquendos. quin & si quis domi mactet ad priuatum epulum, non ob cultum diuinum, offerendum tamen Sacerdotibus pectus & brachium dextrum. Tantum est quod Sacerdotibus Moses attribuit, præterque quicquid pro peccatis populus offert, vt in proxime præcedente volumine diximus. Quicquid autem à populo Sacerdotum ordini contribuitur, ex eo tam vxores quam filias & famulos etiam participes esse voluit, exceptis quæ pro peccatis offeruntur. hæc enim in lano solo Sacerdotio tungentes manes eodem die absumunt. His ita post seditionem dispositis castra mouit, & cum omnib. copiis ad Idumææ fines peruenit, legatis primum ad Regem præmissis, petebat ab eo tantum liberum transitum, paratus ipsius arbitrio fidē dare sine cuiusquam iniuria iter se facturum: præterea forum rerum venalium suis exhiberi poscebat, persoluturus etiam aquæ pretium, si Rex ita iuberet. ille vero legatis, re infecta, dimissis, negatoque transitu armatus cum exercitu est obuiam profectus, prohibiturus Molen si vi viam aperire conaretur. at Prophetæ consulto prius oraculo, & Deo non permittente, vt ipse pugnæ principium faceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertum iter facturus. Eodem tempore sorori eius Mariammæ vltimus vitæ dies aduenit, quadragesimo anno ex quo Ægyptum reliquerat, mensis Xanthici luna prima: sepultaque est publico sumptu magnifice, super quodam monte, qui appellatur Sein. & post mēstruum luctum lustrauit Moses populum hunc in modum. Iuuencam laboris & aratri expertem, colore toto corpore rufam, paulum ante castra productam Pontifex in loco puriſſimo mactauit, & sanguinem septies digito aspersit versus Dei tabernaculum. Deinde solida iuuenca ita vt procubuit cum pelle ac intestinis ardente, lignum cedrinum in medium ignem iniiciunt, simulque hyssopum & lanam cocco tinctam. huius cinerem vniuersum vir purus ac castus collectum reponit in locum puriſſimum: & quotquot posthac funesti purificatione opus habebant, paulum huius cineris in fontanam immittentes, & hyssopi ramulum intingentes, aspergebant se die tertia & septima, quo facto propuris posthac habebantur. & hunc lustrandi morem etiam in terra belli sorte quæsita seruari præcepit. Cæterum funesto exercitu ita vt dixi lustrato, per desertum cum exercitu pergēs Arabiam petiit. Quumque venisset in agrum vrbis Arabum primariæ, quæ olim Arce, nunc Petra nominatur, hoc loco montem excelsum, quo ager clauditur, Aaron conscendit, præmonitus à Mose quod esset moriturus: & in conspectu totius exercitus, stans in loco accliui, exutam pontificiam stolam Eleazaro filio tradidit, ad quem iure ætatis successio pertinebat, atque ita spectante populo moritur, eodem ipso anno quo sororem amisit, anno ætatis vigesimo tertio, dies mortis eius incidit in primam lunam mensis qui Athenensibus hecatombæon dicitur, Macedonibus Ious, Hebræis Sabba. Luxit eum populus diebus triginta, & luctu finito, Mosis ductu peruenit ad fluuium qui nominatur Arnon. is ex Arabiæ montibus exortus, desertum medium pererrās, in Asphaltitem lacum influit, Moabitas ab Amoræis disterminans. estque hæc regio frugifera, & fructus quantum satis est incolis suppeditat. ad eius Regem Schonem misit legatos Moles, qui transitum per regnum peterent, fidem daturus, quod nec detrimento vel agrorum vel colonorum militem traduceret: sed persoluturum precium rerum venalium ex æquo & bono, etiam si po-

Mariãme soror Mosis defuncta. Num. 19

Mos lustrandi populum.

Num. 20

Aaron mortuus.

Ruffinus Cap 4. Hec. ca. 8

Num. 21. Mosis ad Sehonem Amoræorũ Regem legatio.

tum

tam aquæ sine precio date grauarentur. Sehon vero negato transitu, & armato suorum exercitu, vada Arnonis occupat, prohibiturus si Hebræi fluuium transire conarentur.

An. mũdi 2492. Ante Christũ an. 1472.

CAP. V.

Quomodo Moses deuicerit Sehonem & Ogem Amoræorum Reges, deleueritque eorum copias.

MOses autem postquam intellexit Amoræos hostilem in se animum gerere, haud ferendum contemptum ratus, & videns Hebræos genus hominum intractabile, ocio simul & egestate facile adduci posse vt pristinos tumultus ac seditiones renouarent, occasionem eis adimere volens, consuluit Deum, an bello viam aperire permitteret. Deo vero annuente, & victoriam insuper pollicente, magnopere hac spe animatos, militem quoque fiducia complet, clamitans adesse tempus quo pugnandi cupiditate exsatiarẽtur, auspice Deo & quo sponte iam propenderent autoritate sua compellente. at illi permissa potestate læti arma corripiunt, & e vestigio instructa acie ad hostem properant. Amoræus contra vt vidit aduentantes, oblitus pristinæ ferociæ, tum ipse est territus, tum milites animos, quos ante visum hostem præ se ferebant, præ timore demiserunt. Itaq; vix primo conflictu excepto, terga vertunt, in sola fuga spem salutis reponentes. confidebant enim munitis vrbibus, quæ tamen nihil prorsus eis profuerunt. Nam Hebræi vt primũ animaduerterunt hostes cedere, acriter institerunt, turbatisq, eorũ ordinibus, in extremam formidinem eos coniecerunt. Iamque totis campis sparsi effuso cursu alij alias vrbes petebant, nec alteri persequendo fatigantur, imperfectam victoriam relinquere nolentes, sed cum essent funditores optimi, & eius pugnæ generis, quod omni telorum genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quam vt armis grauarentur, aut pedibus fugatos assequebantur, aut glandibus & iaculis, si quos celeriores timor fecerat. Itaque magna strages editur, & si qui effugerant, cum vulneribus & siti conflictabantur. erat enim æstus. Cumque desiderio potus ad fluuium agmine magno ferrentur, ab insequentibus circumuenti eminus sagittis ac iaculis sunt confixi: & inter cæteros Sehon Rex cecidit. Hebræi vero cæsos spoliabant, prædas agebãt, magna rerum copia fruebantur, quod fructus nondum ex agris collecti essent, & milites totam regionem percurrebant impune diripiendo, captiuosque abducendo. nemo enim resistebat, robore eius regionis in pugna absumpto. Talis clades Amoræis accidit, qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter luntvsi. Hebræi vero terram eam occupauerunt, inter tres amnes insulæ modo sitam. Nam Arnonis ripæ meridionale eius latus terminant. Iobacchus vero septentrionale, qui in Iordanem influens nomen amittit: occidentalis tractus Iordane amne alluitur. In hoc rerum statu exoritur Israelitis nouus hostis Oges Galadinæ & Gaulanitidis regionum Rex, in auxilium Sehonis amici & socij veniens: cuius res quum iam perditas videret, nihilominus victoriam sperans, virtutis suorum ac hostium periculum facere decreuit. Qua spe frustratus & ipse in prælio periit, & exercitus ad vnum est deletus. Moles vero Iobacchо fluuio superato regnum Ogis ingressus vrbem vnam post aliam subuertebat, habitatores internecione vastans, qui omnes eius terræ homines diuitiis & agrorum fertilitate superabant. Oges etiam vir heroica specie corporis, ne viribus quidem ac virtute fuit inferior: cuius roboris & staturæ argumentũ extabat in expugnata Regia vrbe Ammanitidis regionis, dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorũ latitudine, nouem longitudine. Huius viri casum non solum præsens Hebræorum felicitas

Num. 21. *Hebræi pugnam parãt aduersus Amoræos.*

Amoræi Hebræis fundit. fugantur.

Sehon occiditur. Rex interfectus.

Hebræi terram eam occupauerunt.

Ogis in

Ogis

eius

extra-

An. mũdi 2495. Ante Christũ na. 1473 *Rufinus cap. 1. Hedio c. 6 Hiericho.*

est insecuta. sed in futurum etiam maiorum successuum illis causa est acta. Sexaginta enim oppida egregie munita de eius ditione ceperunt, & ex præda tam priuatim quam publice sunt locupletati. Post hæc Moses castra Iordanem versus mouet, & campum magnum è regione Hierichuntis. ea est vrbs copiosa, palmis abundans & balsamum ferens. Iamque in tantum creuerant Israelitarum animi, vt nihil magis quam pugnas ac prælia cuperent, & Moses vtendum hac promptitudine suorum ratus, victimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epuloque exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem vastandam misit, vrbesque gentis eius expugnandas. cuius belli origo talem causam habuit.

CAP. VI.

De Balamo vate.

Num. 22 Balaci Moabitarũ Regis ad Madianitas legatio.

BAlacus Moabitarum Rex, habens veterem amicitiam & societatem cum Madianitis, cum res Israelitarum in tantum crescere videret, cœpit etiam de suo regno esse solicitus. Nesciebat enim Deum vetare, ne Hebræi quicquam vlterius præter Chananæam vsurpare appetant: atque ita non satis consulte de rebus nouis cogitabat & bello quidem aggredi elatos tot victoriarum successu non est ausus, obstare tamen volens ne vlterius procederent, legatos de communibus commodis ad Madianitas mittit. Illi ad Balamum quendam vltra Euphratem, nobilem in eis locis vatẽ & sibi amicum, cũ Balaci legatis mittunt etiam de suis honoratissimum quemq; rogantes vt veniret ad se, & diris imprecationibus Israelitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hospitali mensæ adhibitis, consuluit Deum, quæ sit eius de Madianitarum postulatis sententia. qui cum vetaret illis obsequi, reuersus ad eos, ait sibi non deesse voluntatem illis gratificandi, sed obstare Deum, cuius beneficio debeat gloriam ex veris hactenus prædictionibus comparatã. nam exercitum illum, quẽ ipsi execratum velint, esse Deo longe charissimum, deditq; illi consilium, vt ob hanc causam ad Israelitas profecti, pacem cum illis quibuscunq; conditionibus facerẽt. his dictis legationem dimisit. at Madianitæ Balaco maximis precibus vrgente, eadem de re denuo legatos mittunt ad Balamum, qui cupiens hominibus obsequi, Deum consuluit. Deus vero offensus iubet vt legatis assentiatur. is ratus Deum hæc serio iubere, cum legatis proficiscitur. inter eundum autem cum ventum esset in viam quandam angustam inter duas macerias sitam, occurrit ei Angelus: quo animaduerso asina qua vehebatur declinans appressit eum ad alterum septum, nihilque mouebatur verberibus sessoris pressuram molestè ferentis, cumque nec Angelus de via cederet, nec vates verberandi finem faceret, tandem procumbens Deo sic volente humana voce Balamum incusat, quod nunquam antehac læsus sęuiret in se, nõ intelligens Deum prohibere quo minus quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asinæ sermone dum ille turbatur, apparuit ei Angelus, obiurgãs verberatorem, quod iumentum non esset in culpa, sed ipse obstaret iter cõtra Dei voluntatem facienti. Tum vates territus volebat retro abire, sed Deus iussit eum pergere quo instituerat, modo ne quid aliter agat quam diuinitus admoneretur. His mãdatis perceptis ad Balacum peruenit, exceptusque à Rege honorificentissime, voluit ad quendam montem deduci, vnde Hebræorum castra contemplari posset. Balacus vero ipse cum regio comitatu deducit vatem in montem proxime imminentem: qui à castris stadia sexaginta aberat. quibus consideratis iubet Regem septem aras exstruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id vbi celeritet iussu Regis est factum,

Num. 22 Balaci Moabitarũ Regis ad Madianitas legatio.

Balaci & Madianitarum ad Balamũ legatio.

Secunda ad Balamum legatio.

Balami Angelus resistit.

Balami asina loquitur.

Balamus obiurgatur ab Angelo.

Balacus ad Balamum peruenit.

mactat victimas, vt victoriam præsagire posset. deinde sic fatur: Felices vos, quibus Deus largam bonorum præbet copiam, & prouidentiam suam perpetuam ducem & auxiliatricem annuit. quoniam nullum est hominum genus, cui non innocentia morum, virtutisque ac probitatis studio sitis anteferendi, liberos præstantiores etiam successores habituri, quandoquidem Deus vos hominum solos complectitur, & vt omniũ sub sole felicissimi sitis prospicit, quamobrem obtinebitis terram ad quam vos misit, & posteris vestris in perpetuum possidendam relinquetis: & gloria vestri nominis implebitur vniuersa terra simul & mare, adeoque multiplicabitur gens vestra, vt nulla non orbis regio vestri sanguinis homines admixtos sit habitura. Beatus vos exercitus & admiratione dignissimus, ex vno parente in tantum auctus. nunc vobis parum amplum pro numero ac dignitate domicilium Chananæa continget, sed totum olim terrarum orbem habitationi vestræ destinatum scitote, vt tam in insulis quam in continente sit vobis degendum præ multitudine ipsis cœli stellis numero æquiparanda. Cumque tam innumeri futuri sitis, nihilominus nihil vobis ad summam rerum copiam deesse patietur. in pace, & in bello virtutem viris addet. inimicis vestris in mentem veniat, vt hostes vestri esse, & in vos arma sumere velint, non enim reuertetur e tali prælio victor, qui læticiam coniugibus ac liberis afferat. Tanta vobis fortitudo diuino fauore contigit, qui solus potest & quod superest detrahere, & quod deest addere. Talia vates fatidica voce canebat, extra se raptus, & numine totus correptus, rege indigne ferente, & pacta non seruare clamitante, licet magnis muneribus ab amicis conductum: venisse eum ad execrandum hostes, quos nunc mactos virtute ac pietate caueret. Ad quem vates, Putas, inquit, quoties fata sunt aperienda, in nobis situm esse quid dicamus aut taceamus afflati diuino spiritu? ipse voces quales vult profert & oracula, nobis nec scientibus nec cogitantibus. Equidem satis memini ad quid precibus Madianitarum sim adductus, eaque causa venit vt voluntati tuæ morem gererem. Sed potentior est Deus quam mea voluntas, qui contra Dei voluntatem ad gratiam hominum quæ proposueram, quamprimum enim nostrum pectus subintrat, nihil amplius nostrum ibi remanet. ego certe nihil in horum laudem dicere, in animo habui, nec quæ Deus eorum generi dare decreuit, commemoranda putaui: sed numen illis propicium, quod gentis felicitati studet ac gloriæ, pro destinatis hæc verba mihi subdidit. Nunc age quando animus est tibi atq; Madianitis rem gratam facere, quorum preces me non decet nô admittere, alias aras erigamus & sacra instauremus, si forte Deum flectere possim, vt execrationibus hoc genus hominum deuouere liceat. Cumque Balacus id fieri permisisset, ac ne iterato quidem sacro potestatem deuouẽdi impetrasset, collapsus in faciem pronus prædicebat quicquid euenturũ esset regibus & ciuitatibus præclarissimis, quarum quædam nondũ conditæ videntur, quæ vero extant earum res terra mariq; gestæ ita prædictionibus respõderunt vsq; ad nostrã memoriam, vt facilis sit coniectura, reliquũ etiam eius oraculi non vanum fuisse euentum aliquando comprobaturũ. Balacus autem ægre ferens expectationem frustratam, sine honore vatem ablegat. ille domum repetens eum iam in Euphratem attigisset, accito Balaco & principibus Madianitarum, Balace, inquit, vosq; Madianitæ, quandoquidem necesse est vt vel præter Dei voluntatem vobis obsequar, Hebræorum quidem genus nunquam est interituum, nec bello, aut pestilentia fameue aut alio casu delebitur. Deus enim curam habet eius gentis à malis seruandæ, ne quãdo talis clades incidat qua vniuersũ de medio tollantur, interdum tamen quædam vitæ non potuerunt, qui-

Balaam de Israelitico populo vaticinium.

An. mũdi 2493. Ante Christũ na. 1471.

Balacus iratus reprehendit Balaamũ.

Balaami responsio.

Num. 25.

Balaam de rebus futuris vaticinatur.

BSB MÜNCHEN

An. mũdi 2493. Ante Christũ an. 1472

Balami aduersus Hebræos consiliũ.

bus ad tempus afflicti, mox magis quam ante florebunt, castigatione tali ad sanitatem reuocati. quapropter si breuem victoriam de illis consequi quæritis, hoc consilio voti compotes efficiam. Filiarũ formosissimas, quæ pulchritudine sua mẽres eorum expugnare possint, quantum fieri potest cultas ac ornatas mittite, vt circum castra obuersentur, & iuuenibus complexus expetentibus faciles se præbeant: vbi vero cupidine captos viderint, subito se propipiant. cumque rogatæ fuerint vt maneant, non annuant nisũ persuasis, vt relictis patriis legibus & cultu Dei à quo illas acceperunt, Madianitarum & Moabitarum Deos venerentur. sic enim Deum iratum sibi reddent. Post hæc monita abiit. Madianitis autem ita vt moniti fuerant filias mittentibus, Hebræorum iuuenes pulchritudine puellarum capiuntur: & in colloquium venientes rogant ne sibi voluptatẽ ex earum pulchritudine capere inuideant, neue cõsuetudinem eorum auertantur. illæ libenter & verba iuuenũ & complexus admittunt: iamque blandiciis illectos & cupidine feruentes relinquere parant. tum illi tristes mulierum discessu, precibus instant ne se relinquant, sed futuræ coniuges & omnium facultatum dominæ apud illos maneant. hæc promissa iurciurando confirmabant Deum testem inuocando, & lachrymas fundendo, quo magis eas ad miserationem flecterent. tum illæ postquam omnino captos & consuetudine sua deuinctos animaduerterunt, sic respondent: Optimi iuuenes, non desunt nobis domi nec amplæ facultates, nec parentum ac domesticorum affectus: neque inopia talium rerum huc ad vos venimus, aut formam corporis nundinaturæ preces vestras admisimus: sed persuasæ viros esse bonos hac hospitali gratia non dedignatæ qua vos opus habere videbamus, faciles nos vobis præbuimus. Nunc quandoquidem amare vos, & abitionem nostram moleste ferre asseueratis, ne has quidem preces auersabimur. quare si benevolentiæ coniugalis fidem dederitis, quæ sola nobis satisfacere potest, libenter vobiscum vt legitimæ nuptæ conuictũræ sumus. veremur enim ne libidine exsatiata, cum iniuria & contumelia nos retro ad parentes nostros ablegetis: cui nostræ solicitudini veniam vos date æquum postulamus. illi vero quolibet modo fidem daturos se pollicentibus, & nihil præ amore hiunio recusantibus. quandoquidem, inquiunt, ita vobis videtur, & mores habetis ab aliis diuersissimos, vt cibis etiam propriis vestro more vtamini, nec potuit cum aliis communem sustineatis, necesse est si vultis nobiscum vitam degere. Deos nostros colatis: neque enim alio argumento persuadebitis amorem istum vos non fingere, nisi eosdem nobiscum Deos adoretis. Nec absurdum fuerit aut vitio vertendum, si terræ in quã venistis peculiares Deos colere malitis: præsertim cũ nostri per omnes regiones honorentur, vestrum nemo præter vos cultu dignetur aut ceremoniis. aut igitur cæterorum more vobis est viuendum, aut alius orbis quærendus, vbi soli iuxta vestra instituta vitam agatis. At illi cupidine cæci dicta earum comprobant, & quo trahebantur sequentes à religione patrum desciscunt: & plures Deos credere inducti, sacra illis eius gentis ritu faciunt: cibis quoq; indifferenter vtebantur, & in mulierum gratiam nihil non contra legem faciebant: vt iam tota castra iuuenum impietas inuaderet, & seditio priore peior gliscceret, & auita religio in extremum periculum deduceretur. iuuẽtus enim gustatis semel peregrinis moribus inexplebiliter in eos ferebatur: & si qui nobilitate a maioribus accepta præcellebant, vna cum reliqua turba corrumpebãtur. Zambrias etiam Simeonidis tribus princeps ducta Chosbi Madianitide, Vri filia gentis eius dynastæ, iussis ab vxore, & contemptis in eius gratiam Mosis placitis, alieno ritu sacrificabat, & alienigena coniuge non dissimulanter se oble-

Madianitarũ filiæ ad Hebræorum castra perueniunt.

Madianitarũ filiæ Hebræos ad Idololatriam perducũt.

Hebræi mulierũ cupidine ducti a patrũ religione desciscunt.

Zãbrias, Chosbi.

Ctabat. In hoc rerum ſtatu Moſes veritus ne grauius aliquid ſequeretur, aduocata concione, neminem quidem nominatim accuſauit, nolens in deſperationem adducere eos, qui tantiſper dum latere ſe putant, ad ſanitatem reduci poterant: ſed dicebat rem indignam, nec ipſis nec maioribus eorum decoram, quod voluptatem pluris quam Deum & religionem facerent. Expedire illis vt dum tempus eſt reſipiſcant, & non legum contemptu, ſed compeſcendis prauis cupiditatibus fortes ſe viros declarent; abſurdum præterea dicebat, quod cum in deſerto modeſte vixiſſent, nunc in bona regione ita baccharẽtur, & quæ per inopiã quæſiuerant, nunc per affluentiam perditum irent. Talibus dictis conabatur iuuentutem corrigere, & ad ſaniorem mẽtem reducere. Tum Zambrias inſurgens, Tu, inquit, Moſes tuis legibus vtere, quibus iam longo vſu robur addidiſti: quod ni feciſſes, ſæpe iam pœnas dediſſes, & tuo malo non eſſe Hebræis imponendum didiciſſes. me certe nunquam ad tua tyrannica iuſſa obſtrictum habebis, neque enim aliud hactenus, quam ſub legis ac religionis prætextu nobis ſeruitutem, tibi principatum maliciolis artibus adſtruis, voluptatem nobis ac vitæ licẽtiam adimens, quæ liberorum ſunt, & ſub nullius imperio degentium. hoc enim vel Ægyptiaca ſeruitute fuerit grauius, in quemuis tuis legibus pro tuo libitu animaduertere: cum ipſe multo dignior ſis qui puniaris, quandoquidem abrogatis quæ omnium conſenſus approbat, plus tua quam cæterorum mortalium placita valere pollulas. ego quæ nunc facio, quia bene facta iudico, ne fateri quidem in hoc certu grauabor, mulierculam alienigenam me duxiſſe. audis à meipſo mea facta, vt ab ingenuo. neque enim latere cupio. Sacra etiam Diis facio præter conſuetum, quia id æquum cenſeo, ex multis mihi veritatem quærere, & non ſicut ſub tyrannide viuere, de vnius tantum fiducia pendentem. nemo mihi rem gratam fecerit, qui in rebus meis meipſo plus arbitrij habere voluerit. Hæc Zambria pro ſe & quibuſdam ſui ſimilibus afferẽte, populus quietus expectabat quonam audacia hæc eſſet euaſura, maxime quod videret legislatorẽ amplius nolle contendere, ne hominẽ inſolentem irritatiorem redderet. verebatur enim ne plures tales in loquendo impudentiæ imitatores facti, turbas in populo excitarent. Atq; ita tum cõcio diſſoluitur. ac fortaſſe vlterius malum hoc ſerpſiſſet, ni Zambrias mature ſublatus eſſet talem ob cauſam. Phinees tum aliis rebus, tum patris dignitate, iuuentutis facile princeps, Eleazari pontificis filius, & Moſen magnum patruum habens, ægerrime tulit Zambriæ contumaciam: cuius impunitate ne legum contemptus creſceret, vindicare in flagitioſos decreuit. non ignarus quod exempla primatum in vtramuis partẽ plurimum valeant. Cumq; tanto eſſet animi & corporis robore, vt non temere aliquid arduum aggrederetur, quod nõ etiam perficeret, ad Zambriæ tentoriũ vadit, & eodẽ ictu ipſum vna cum Chosby transfigit. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimam virtutis æmulationẽ acceuſa, certatim in eiuſdem criminis reos facit impetum, & bonam illorum partem ferro conficit, reliquos inſecuta peſtis ſuſtulit, per iram numinis inflicta, & ne illis quidem pepercit, qui cum iure cognationis talem ſuorum petulantiam cohibere deberent, aut diſſimulare aut accendere etiã maluerunt: nec prius deſtitit, quam quatuordecim millia virorum deſiderarentur. Hanc ob rem Moſes in Madianitas concitus, ad gentem internecione delendam exercitum mittit, de qua expeditione mox narrabimus, poſtquam quod omiſſum ante non oportuit, dixerimus. Balamus ille, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc faceret, à Deo eſt prohibitus, nihilo ſecus tamen tale hoſtibus conſiliũ dedit, quo effectum eſt vt quibuſdam infectis praua opinione,

An. mũdi 2493. Ante Chriſtũ na. 1472 *Moſes Iſraelitarũ idololatriã & voluptatem accuſat.*

Zambria aduerſus Moſen oratio.

Phinees Zambriã & Chosbi vno ictu trãſigit.

Ex. 5. 5 scripsam
= 4 mil. Num
25 vel 23

Al. 24000 Moſes in Madianitas mittit.

An. mũdi 2495. Ante Christũ na. 1472 Num. 31.

pene totius populi religio sit corrupta: hunc inquam Balamum tanto honore dignatus est propheta, vt oracula eius suis literis inseruerit: cumque nihil vetaret quin ea pro suis ederet, nec vllo teste id factum eius coargui posset, maluit eum debita apud posteros memoria non fraudare. Sed hæc quisque vt libuerit ipsa consideret. Moses autem vt dũcere cœperam, in Madianitas misit exercitum duodecim millium, singulis tribubus mille militibus imperatis: eisque copiis Phineem præfecit, cuius opera leges vindicatas, & de Zambria violatore earum pœnas exactas paulo ante memorauimus.

CAP. VII.

Hebræorum de Madianitis victoria, & Amoritis regio quomodo a Mose duabus cum dimidiata tribubus concessa.

Hedio c. 7 Ruffinus cap. 5.

MAdianitæ vero intellecto hostium aduentu, & quod iam non longe abessent, & ipsi copias in vnum contrahunt, & qua in regionem suam irrupturos putabant, munito pro tempore aditu, præsto erant, impetus eorum pro viribus propulsaturi. Sed mox primo congressu tanta multitudo Madianitarum est cæsa, vt numerus cadauerum iniri nõ posset. ne regibus quidem seruatis. Hi fuere Ochus, Sures, Robeus, Vbes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria vrbs Arabum & hodie retinet, Receme dicta, quam Græci Petram vocare malunt. Fusis hostibus Hebræi regionem sunt populati, prædas abigendo, & incolas vna cum mulieribus interimendo, iolis parcentes virginibus: hoc enim Phinees a Mose mandatum acceperat. qui reducto incolumi ac illæso exercitu prædam quoque memorabilem retulit, boum quinquaginta duo millia & insuper sexaginta septem: asinorum sexaginta millia, vasorum aureorum & argenteorum magnum numerum, quibus in domestica supellectile vtebantur. Etenim pro opibus lautiore victu delectabantur. Abductę sunt etiam virgines circiter triginta duo millia. Moses autem partitus prædam, quinquagesimam eius partem Eleazaro dedit & sacerdotibus, & Leuitis alterius quinquagesimam: reliquum vero populo distribuit. quo factum est vt deinde lubenter viuerent, opibus virtute quæsitis, ocium quoque ad fruendũ [illegible]cti. Moses autem iam admodum senex Iesum designauit, qui sibi in [illegible]ophetæ & ducis (si opus foret) munis succederet, Deo ita iubente vt hunc principatus successorem faceret. Erat enim totius diuini atque humani iuris peritissimus, Mose præceptore doctus. Per idem tempus duæ tribus, Gade & Rubeli, & dimidia Manassitis, numero pecudum & aliis rebus abundantes, de communi consilio rogant Mosen, vt sibi extra sortem trade ret Amoritidem terram, quæ non multo ante bello capta fuerat. esse enim pascuis vberem. Ille vero suspicatus eos prælia contra Chanaanæos metu detrectare, & curam pecudum ignauiæ prætexere, conuicio viros excipit, meticulosos simulatores dictitans. Velle eos in ocio luxuque terram marte quæsitam communi possidere, & nolle arma cum cætero exercitu ferentes, terram vltra Iordanem à Deo promissam capere, deuictis gentibus quas ille pro hostibus haberi iusserat. Qui videntes eum iratum, ne merito irasci videretur, respondent se neque per ignauiam pericula, neque per delidiam labores fugere, sed hoc tantum agere vt præda in locis commodis relicta, expeditiores ad certamina fierent: paratosque se aiebant, si oppida ad tutelam liberorum & coniugum ac facultatum ipso dante acciperent, reliquum exercitum armatos quocunque ducerentur sequi, & communibus militare auspicijs. Tum Moses comprobata eorum voluntate, adhortatoque Eleazaro pon-

Quinque Reges Madianitarũ cæsi. Alias Areceme vel Arca. Ingẽs præda de Madianitis parta.

Num. 27. Deut. 3. Iosua Mosen sibi successorẽ designat.

Num. 32. Tribus Ruben, Gad, & dimidia Manassis Amoritidẽ terrã expetunt.

trifice & Iesu, cæterisque magistratibus, concedit illis Amoritidem hac conditione, vt simul cum cognato populo aduersus communem hostem bellum gerant, donec omnia ex sententia confecta fuerint. atque hoc pacto accepto quod petierunt, & extructis munitis oppidis, liberos & vxores atque impedimenta in illis deponunt. Moses quoque in eadem regione decem vrbes condidit, in illum quadraginta octo numerum computandas, in quarum tribus asyla sanciuit, illis tantum profutura, qui cæde non sponte cõmissa eo confugissent. statuitq; tali bus exilij tempus, tantisper dum pontifex viueret sub quo cædes accidit, post cuius obitum redire in patriam permisit. Exilij vero tempore licere cuiuis è cognatis interempti homicidam impune occidere, duntaxat extra vrbem refugij deprehensum: idque Ius solis cognatis esse voluit, aliis non item. Cæterum oppida refugij fuerunt hæc. ad fines Arabiæ Bosora, in Galadena regione Arimanum, in Batanea de Gaula deaman. & post captam Chananæam totidem ex Leuiticis oppidis iussu Mosis destinata sunt, vt hoc genus exulibus refugium & habitationem præberent. Eodem tempore cum defunctus esset quidam e primatibus Manassidis tribus nomine Salpades, liberis deterioris tantum sexus relictis, tribules eius viri insignes Mosen consulunt, an filiarum eius in diuisione & sortitione agrorum ratio haberi debeat. Is respondit si in domum tribulis nuptum darentur, sortem dotalẽ fore: sin mallent in aliam tribum elocari, sortem in sua tribu relinquerent. atque hac occasione instituit, vt cuique tribui suę sortes perpetuo manerent. Quumque iam de quadragesimo migrationis anno triginta tantum dies superessent, aduocata concione ad Iordanem eo loco vbi nunc oppidum Abila visitur, agrum habens palmetis consitum, vbi populum omnem præsto vidit, in hunc modum verba fecit.

Ao. mũdi 2493. Ante Christũ na. 1472

Num. 35. Deut. 4. 19. Ios. 20.

Oppida refugij.

Num. 27 36.

Salpadis filiæ parẽtiu loco hæreditatem capiunt.

Historia Deuteronomij.

Rufinus Cap. 5. Iosephi Cap. 8. Deut. 4.

CAP. VIII.

Mosis leges, & quomodo ex hominibus fuerit sublatus.

Mosis ad Israelitas vt Dei ipsiusque mandatis sint obedientes adhortatio.

VIri commilitones, & longi laboris socii, quoniam Deus ita vult, & ætas XX. annorum exacta postulat, vt ex hac vita discedam, & rebus vltra Iordanem gerendis interesse me Deo non est visum, æquum duxi, vt quantum ad vestram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio desim: sed pro gratia mihi data prouideam, vt pro communi trata ad eam vitam, sempiterna apud vos memoria dignus habear. Age igitur, vbi primus in quo tam vestra quam posterorum beatitudo consistat indicauerimus, & hoc pietatis erga vos nostræ perpetuum monumentum reliquerimus, libentes ex hac vita discedamus. Fidem enim, sat scio, mereor, vel quod antehac vestris cõmodis indesinenter seruiens nunquam vos fefelli, vel quod anima prope exitum constituta in omni virtute ac veritate seipsa melior redditur. Filij Israelis, vna omnibus hominibus felicitatis est causa Deus propitius: quam solus dignis dare, & peccantibus in se auferre potis est, cui si vos tales præstiteritis quales ipse postulat, qualesque ego ex ipsius sententia instituo, nunquam non macti virtute, æmulantique omnibus eritis: sed & quæ iam contigerunt bona erunt perpetua, & quod deest breui consequemini. Tantum voluntati diuinæ obsequimini, & mandatis eius parete: & neque legibus per inclatis alias præponite, neque in religione per contemptum quidquam nouate. Quod si feceritis, bello præstantissimi inter omnes gentes, & omnibus hostibus insuperabiles eritis, nã auxiliante Deo, mox omnes facile contemnuntur. Cæterum virtutis præmia magna per omnem vitam sunt proposita, & ipsa sibi primum est ac potissimum præmium: deinde per hanc cætera bona facile parantur: qua inter vos inuicem vten-

An. mũdi 2491. Ante Christũ na. 1471

tes & vitam beatam ducetis, & gloriam tum apud exteros tum apud posteros immortalem consequemini. Hæc vobis sunt speranda, si leges monitu Dei me perferente scriptas, nec ipsi violetis, nec alios violare patiamini, & harum intellectum ac vsum nunquam non meditemini. Ego vero commodis vestris lætus discedo, vosque pietatis ac prudentiæ legibus, & virtuti ducum ac magistratuum commendo, qui incolumitatis ac felicitatis vestræ posthac curam sunt habituri. Deus autem sub cuius ductu hactenus egistis, & cuius fauori debetis quicquid vtilitatis ex me percepistis, non desinet vobis prospicere, sed quamdiu ipsum & pietatem coluerit is, tam diu sub eius præsidio tuti permanebitis. Nec decrunt qui vobis optima monita suggerant, quibus parentes beati eritis. nimirum pontifex Eleazarus & Iesus, & senatus ac primates tribuum, quibus cauete vos difficiles præbeatis, scientes quod qui bene parere nouit, etiam bene imperaturus est vbi ad potestatem peruenerit: neue in hoc libertatem sitam existimetis, si mãdatis principum obmurmuraueritis. nam hactenus in contumacia contra benefactores libertatem reponebatis: à quo vicio si vos in posterum seruaueritis, res vestras in meliori statu videbitis. Absit autem vt ita in hostes exasperemini, quemadmodum aliquoties in me incanduistis. meministis enim quod sæpius à vobis de salute periclitatus sum quam ab hostibus. quod non exprobrandi causã dico: nolim enim vos hac commemoratione in exitu vitæ contristatos relinquere, qui etiam tunc æquo animo vos tuli: sed vt admoniti in posterum sapiatis, id quod in vestram etiam rem futurum est, & ne in præpositos contumelioſi sitis elati opum affluentia, quibus traiecto Iordane & occupata Chananæa potiemini. alioqui si per has insolentiores facti in contumaciam & virtutis contemptum prolabamini, Deum fautorem nequaquam estis habituri. quem si vestro merito inimicum vobis reddideritis, & terram virtute partam oppressi ab hostibus per summam ignominiam amittetis, & per totum quam late patet orbẽ dispersi seruitute vestra terras ac maria replebitis, quo si ventum fuerit, iam frustra pœnitebit patrias leges non seruasse: quare quo minus periculi sit, ne illas violetis. post victoriam nemi nem hostium superesse patiamini: id rebus vestris conducibilius existimate, ne cum illis viuentes ad similia studia prolapsi patriam institutionem corrumpatis. Præterea lucos & aras & templa quotquot habent ad vnum tolli iubeo, ferroque & flammis ita deleri, vt etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona vestra tutius conseruabitis. Verum ne per ignorantiam meliorum natura vestra in deterius depraue tur, Deo iubente & leges conscripsi, & formam administrationis rerum tam publicarum quam priuatarum, à quibus si nusquam discedatis, mortalium omnium felicissimi eritis. Hæc loquutus tradit eis Codicem, leges scriptas & instituta bene viuendi continentem. Illi vero soluebantur in lachrymas, & iam tum desiderio ducis mœrebant: memoresque quanta pericula pertulisset, quamque alacriter salutem ipsorum procurauisset: & de futuro soliciti quod non essent talem principem habituri, ac ne Deum quidem æque propitium Mosen non amplius deprecatore: tum pœnitentes eorum quæ in deserto per furorem contra illum commiserant, grauissime dolebant: ita vt totus populus lachrymans nullam consolationem admitteret. Moses vero solabatur eos, & iubens à lachrymis desistere, ad leges accipiendas hortabatur, atque ita tum concio est dissoluta. Nunc priusquam ad reliqua transitum faciam, operæ pretium duxi, leges talis latoris maiestate ac virtute dignas hic inserere, quo lector cognoscat, qualia sint nostra iam inde à priscis secula instituta. Extant autem omnia quæ ille vir scripsit, vt ni-

Diuini auxilij promissio.

Obedientia erga magistratum.

Deut. 7. 11.

Israelitæ hostes, eorumq; idola tollere iubẽtur.

Moses Israelitis Codicẽ legesq; scriptas & institutacõtinentem tradit.

Leges a Mose latæ laudantur cap. 7.

hil

hil ornatus causa liceat affingere: seriem tantum nouauimus, & leges quas ille sparsim vt quamque à Deo retulerat, scripsit, nos generatim in suos ordines digessimus; qua de re lector admonendus erat, ne si quis forte ex contribulibus in hæc nostra inciderit, calumniam temere struat, quasi parum sincere scripta Mosaica tractantibus. Enumerabo autem eas potissimum leges quæ ad publicam institutionem, ritusque gentiles pertinent: quæ vero ad priuatam consuetudinem aut contractus vel cum exteris vel cum nostratibus spectant, in eum commentarium distulimus, quem de moribus & sacrorum causis Deo fauente scribere est animus.

Excusatio Historiographi, cur Legũ seriem inuarit.

Postquam acquisita Chananæa terra, vrbibusq; conditis, victoriæ fructus secure carpere cœperitis, hæc mandata obseruando rem Deo gratam facietis, & partam felicitatem constabilietis. Vrbs sacra sit vna in regione Chananæa, in loco illustri & fertili, quam Deus per oraculum elegerit: & templum in ea sit vnum, & altare vnum ex lapidibus non politis, sed collectitiis constructum, qui inducti tectorio decoram & mundam speciem præ se ferant: ascensusque sit ad illud non per gradus, sed terra leniter per accliue aggesta: in alia vero vrbe nec altare sit vllum neque templum. Deus enim vnus est, & Hebræorum genus vnum. Qui conuicium Deo fecerit, lapidatus per diem pendeat, deinde ignominiose & obscure sepeliatur.

Israelitæ quomodo in terra Chanaan victuri. Vrbi sacræ & templum in Chananæa.

In sacram vrbem & templum ter in anno conuentus fiat Hebræorum ex vniuersa eorum ditione, vt Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, & in futurum precibus eum demereantur, & per conuiuiationes ac conuiuia mutuam beneuolentiam agant. Expedit enim vt inter se noscantur, quibus idem est genus, quiq; eisdem studiis delectantur. Id vero ex huiusmodi congressibus facile contingit, dum aspectus & colloquia pertinaciter in animis hærent: sicut contra qui nunquam conueniunt, eos alienissimos à se inuicem esse oportet.

Cõuicium Deo factum. Leuit. 4 Deut. 16. Ter in anno Hebræi conuenire debent.

Sint præterea decimæ fructuum seorsum abillis quæ sacerdotibus ac Leuitis debentur, quibus in patria venditis, pecunia inde redacta in sacra vrbe infumatur in sacrificia & conuiuia. Æquum enim est ex prouentu terræ a Deo datæ in ipsius honorem hilariter agere. Ex mercede meretricis non est sacrificandum. neque enim quicquam Deum delectat cum iniuria coniunctum: neq; maior est turpitudo quam quæ corporibus infertur. Similiter si quis mercedem pro adiissura canis venatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidem Deo sacrificare est licitum. Diis alienis nemo male loquatur. Fana externa non sunt spoliandæ neque sacra donaria tollenda. Nemo vestem e lino & lana contexta vtatur, est enim solorum Sacerdotum. Septimo quoque anno, quando per Scenopegiæ festa apud sanctam vrbem sacrorum causa conuenitur, pontifex e sublimi suggesto, vnde à tota multitudine exaudiri possit, legem pro concione legat: & neq; mulieris neq; pueri ab auscultando arceantur, imo ne mancipia quidem. Nam bonum est vt inscriptam in animis nunquam delendam memoria retineant. sic enim minus peccabunt, non ignari quid sit in lege decretum. Leges etiam vim maiorẽ obtinebunt in delinquentium conscientiis, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas infigunt: ita vt nunquam nõ legis voluntas intus obuersetur, & quantas pœnas contemptus eius incurrat. Pueri etiam ante omnia leges ediscant, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie, ineunte die, & cum itur cubitum, commemoranda summa Dei beneficia quæ liberatis ex Ægypto præstitit. æquum enim est gratias agere quæ pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauorem conciliant. Inscribenda sunt etiam so-

Decimæ Deut. 14. Merces meretricis.

Diis alienis Deut. 2 Linum ne lana. Deut. 22 Legis liber in tabernaculorũ festo prælegendus. Pueri Leges edi sciant. Deut. 6.

ribus præcipua, & in brachiis ostentanda. & quæ potentiam eius ac beneficentiam indicant, circumferēda sunt inscripta in capite & brachio, vt vndiquaque conspicua sit Dei erga populum suum benignitas. Oppidatim præsint septem viri probatæ virtutis, & iustitiæ cultores. Singulis magistratibus attribuantur duo ministri de tribu Leuitica. Quibus iudicandi sors obtigit in suis ciuitatibus summo in honore habeantur, vt præsentibus illis nec conuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurum est, vt assueti homines reuereri, ad pietatem quoque assuefiant, & tanto longius à contemptu numinis absint. Iudicibus quicquid visum fuerit, illorum sententia valere debet, nisi constet pecuniis esse corruptos, aut manifeste coargui possint non recte decreuisse. Oportet enim sine lucri & dignitatis respectu iudicare, & iustitiam omnibus aliis rebus anteponere: Hæc enim iniuria in Dei contumeliam recidit, quasi vero is infirmior sit habendus, quam illi quorum potentiæ metu præterius fertur calculus. nam Dei potentia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam præuaricatur, potentiores illos quam Deum facit. Quod si iudices nesciant de negocio ad se delato pronunciare, sicut interdum accidit, in sanctam vrbem integram causam relegent: tum vero pontifex & propheta vna cum senatu quod visum fuerit decernāt. Vni testi fides non habeatur, sed tribus, aut vt minimum duobus, quorum testimonium vita anteacta faciat verisimile. Mulieribus autem testimonium deponere non liceat, propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neque seruum hominem testem esse liceat, propter animos degeneres. probabile enim est aut lucri causa aut præmetu non verum testimonium deposituros. Quod si cui falso testi creditum fuerit, isque postea falsi coarguatur, ei pœnæ sit obnoxius, quam reus daturus erat, si grauante hoc testimonio condemnatus fuisset. Homicidio in aliquo agro commisso, si autor nusquam compareat, neque suspicio sit aliquopiam per odium occisum hominē, inquisitio fiat summa cura positis indici præmiis. quod si nullus existat index, magistratus oppidorum vicinorum agro in quo cędes est facta, & senatus conuenientes, metiantur a loco in quo iacet cadauer: & quod fuerit proximum oppidum, eius oppidani emptam iuuencam & adductam in tesqua nec sementi nec plantationi idonea, neruis ceruicis abscissis, cædant, & ablutis manibus supra caput iuuencæ sacerdotes & Leuitæ ac senatus illius oppidi, puras se manus ab ea cæde habere proclament, eamque nec fecisse se, nec dum fieret interfuisse. inuocentque Deum vt propitius factus nunquam posthac in ea regione tale malum accidere permittat.

Optimum quidem est optimatum regimen, & sic in administrata Republica viuere, nec est cur aliam eius speciem concupiscatis: sed præstat vt hac contenti in legum & vestra ipsorum potestate sitis. Sane enim est Deum habere præsidem. Attamen si regis vos cupido ceperit, nemo sit nisi vestri generis & sanguinis, & cui iustitia sit cordi cum cæteris virtutibus. Is quisquis fuerit, plus legibus & Deo quam suæ sapientiæ tribuat, nihilque præter pontificis ac senatus sententiam faciat: nec multas alat vxores, aut pecuniis equisue plurimis gaudeat: quarum rerum copia facile contemptor legum posset euadere. & si talibus studiis plus æquo fuerit deditus, obstandum est ne potentior fiat quam rebus vestris expedit. Terminos terræ mouere non est fas, nec propriæ, nec alienæ, dummodo pacatæ: sed religiose cauendum, vt tanquam Dei calculus in æternum fixus maneat: quod hæc præcipua causa sit bellorum & seditionum, si auaritia certis terminis non circumscribatur. Facile enim legum præscripta transilit, qui terminis cupiditatem suam cohiberi non patitur.

Signa Legis.

Septem Præsidat.

Honor magistratuum.

Officium Iudicum.

Iustitia est Dei potentia.

Deut. 19.

Falsi testis pœna.

Deut. 21.

De homicidio commisso.

Aristocratia optimum regimen.

Deut. 17.

De Regis electione.

Deut. 19.

Termini terræ non mouendi.

Qui terram plantauerit, si plantæ ante quartum annum fructum protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in proprium vsum conuertere intempestiuus enim est talis fructus. quicquid autem præmature à natura extorquetur, eius vsus nec Deo conuenit, nec domino. quarto vero anno colligat quidquid iam tempestiuum, & in sanctam vrbem deferat, & cum reliqui prouentus decimis in cõuiuiis cum amicis consumat, & cum pupillis ac viduis. quinto demum anno arbitratu suo fructus colligat. Agrum vitibus consitum ne semines. sufficit enim quod hanc plantam nutriat, nec opus est vt & aratro vexetur. Bobus aranda est terra, nec aliud animal cum eis subiugandum, sed eiusdem semper generis sub idem iugum agenda. Semina quoque debent esse pura & impermixta, nec duũm simul aut trium generum sunt seminanda. abhorret enim natura communionem dissimilium. Neq; diuersi generis iumentorum coitus sunt admittendi. verendum enim ne hoc exemplo & ad homines contemptus generis sui perueniat, vt solent à minimis principiis res in peius proficere. Cauẽdum est autem magnopere, ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imitatione mores publici deprauari possint. quapropter ne leuia quidem leges dissimulant, dum officio suo nusquam deesse cupiunt. Metentes & demessa colligentes ne spicilegiũ faciant, quin & de manipulis nonnihil egenis relinquant, vt hæc tanquam à fortuna obiecta in vsum suum conuertant & alimoniam. De vindemia quoq; racemuli relinquantur pauperibus: similiter de oliuetorum fructu nonnihil, vt sit egenis quod colligant, quandoquidem de suo non possunt. non enim tantum ex negligentiori collectione decedit, quantum accedit è pauperum gratia. Deum etiam ad enutriendos fructus terram alacriorem faciet, si non quisq; suis tantum commodis prouideat, sed inopum quoque rationem habeat. Nec bobus in area triturantibus os obligandum est. non enim æquum est vetare laboris socios quo minus & fructuum sint participes. Nec à pomis maturis viatores sunt arcendi, sed sinendi vt tanquam propriis se sa-
tient: & siue indigenæ siue sint exteri, libenter illis ad esum exhibenda sunt. auferre vero secum non liceat. Neque vindemiantes vetent obuios degustare ex his quæ ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à Deo concessis inuidere tantillum concupiscentibus, præsertim cum id anni tempus sit fertilissimum, & iuxta Dei ordinationem non diu duraturum. & si quis præ pudore cunctetur attingere, vt sumãt hortentur, Israelitas quidem vt socios: & quibus propter cognationem liceat hoc facere: aduenas vero hospitalibus his munusculis dignentur, quæ ipsis Deus pro tempore præbuit. Non enim debet existimari detrimentum, quod liberali animo sumendum hominib. permittitur: quia non in hoc Deus abundantiam bonarum rerum largitur, vt his soli fruamur, sed vt de nostro etiam alios honoremus: volens hoc modo singularem erga Israelitas fauorem ac liberalitatem suam gentibus innotescere, dum id quod ipsis superest benigne cum illis communicant. Qui vero contrà fecerit, plagas vna minus quadraginta publica scutica accipiens illiberalem pœnam hãc sustineat, eo quod cum esset ingenuus, lucro seruiens ipse suam dignitatem læserit. Rectum enim est vt cum ipsi multa in Ægypto & deserto sitis perpessi, aliorum miserias non negligatis. & Dei benignitate amplas facultates consequuti, ex his nonnihil per compassionẽ egenis decidatis. Vltra duas decimas quas quotannis pendere iam iussi, alteram Leuitis, alteram in sacras epulas, tertia tertio quoq; anno est conferenda, quæ in egenas viduas & pupillos distribuatur. E fructibus primos prouentus in templum deferãt, & pro accepta terra quæ eos tulit Deo gratis actis, & sacrificiis iuxta legem ti-

Leuit. 25. Plantarũ ante quartum annũ fructus prohibiti.

Vites plãtandæ. Terra arandæ.

Deu. 24. Egenis aliquid in agro relinquendũ.

Deut. 25. Boues triturantes. Viatores à pomis maturis non arcendi.

Plagæ quadraginta.

Decimæ egenorũ. Primitiæ frugum. Deut. 26.

An. mūdi 2493. ante nata Christū 1471.

te peractis, primitias sacerdotibus offerant. Hæc omnia vbi quis perfecerit, & vtrasque decimas tum quæ Leuitis debentur, tum quæ epulis attulerit, iter ingressurus consistat e regione templi, ante omnia DEO gratias agat, quod ab Ægyptiorum graui seruitute liberatis terram vberem & amplam fruendam dederit: testatusque decimas se iuxta Mosis legem soluisse precetur Deum, vt tum sibi priuatim, tum Hebræis publice propitius, & quę bona hactenus dedit conseruet, & pro sua potentia ac benignitate augere etiam dignetur.

De vxoribus ducendis.

Vbi ætas maturuerit, vxores ducant virgines ingenuas ex honestis parentibus prognatas, qui autem non ducit virginem, ne sibi coniungat alteri maritatam, neve priorem eius virum contristet. Ancillas ne ducant ingenui, ne adamatas quidem. decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendam dignitatem id magnopere conducit. Neq; meretrici sit ius nuptiarū, cuius propter iniuriam suo corpori factam, nuptiale sacrum Deus non admittit. atq; hæc ita obseruari valde interest, ad hoc vt proles nascatur ingenua, & ad studium virtutis erecta, si non e turpi aut liberali matrimonio sint prognati.

Ancillæ ingenui non ducāt. Meretrici nuptiæ.

Vana mulieris pro virgine desponsatæ talis postea non inuenitæ. Deut. 24.

Si quis aliquam pro virgine desponsam postea talem non inuenerit, in ius vocatam accuset, afferatq; argumenta quæ habet: puellæ vero causam agat pater aut frater, aut qui post hos genere videtur proximus. Et siquidem puella fuerit absoluta, degat in accusatoris coniugio, isq; nullum posthac dimittendi eam ius habeat, nisi talem ipsi causam præbuerit, quæ contradictionem non recipiat cæterum temeritatis & petulantiæ qua insontem detulit, pœnas luat quadraginta vna minus plagis acceptis, & quinquaginta siclos puellæ patri mulctæ nomine numerare cogatur. Quod si viciata fuisse coarguatur, si quidem plebeia fuerit, eo quod parum solicite pudicitiam vsque ad nuptiarum tempus seruauerit, lapidibus obruatur. quod si ex sacerdotibus prognata fuerit, viuens exuratur. Si quis duarum vxorum maritus propter amorem, aut formam, aut aliam quamuis causam, alteri plus beneuolentiæ honorisque detulerit, alteri vero minus: si filius dilectæ iunior quam ille ex altera natus, propterea quod sua mater in maiore gratia patris fuisset, postulet ius primogenituræ, vt duplicem facultatem paternarum partem iuxta meas leges auferat, non permittatur. iniquum enim est cum qui sit natu grandior, propter matrem negligentius a patre habitam suo priuilegio fraudari. Qui virgini alteri desponsatæ stuprum obtulerit, si quidem persuasæ vt se præberet, simul cum ea capitalis esto. sontes enim sunt ambo: hic quia puellæ persuasit vt liberali coniugio rem turpissimam anteponeret: hæc vero quia lucro aut voluptati succubuit. quod si solitariam alicubi nactus, vi oppreserit, solus det supplicium. Qui virginem nondum desponsatam constupraverit, ipse ducat. quod si pater puellæ nolit hanc ei nuptum tradere, quinquaginta siclos iniuriæ pretium numeret. Qui à coniuge quacunque de causa, vt sæpe hominibus vsu venit, disiungi postulat, scripto ei fecunditatem faciat, quod eam polit amplius repetere. sic enim habebit potestatem alterius coniugis quærendi, alioqui diuortium non permittitur. Quod si & alterum offenderit, aut post eius mortem prior maritus reducere eam voluerit, non licet vt ad eum redeat.

Deut. 21. Primogenitus ius suum retineat.

Deut. 22. Stupri pœna.

Virgo cōstuprata.

Lex de Deuteronomio. Cautum de adulteris.

Si cuius maritus nondum susceptis liberis defunctus fuerit, frater maritalem ducito: & filium ex ea natum defuncti nomine vocatum, legitimis hæredem nutrito. nam hoc e Republica erit, dum nec familiæ deficiant, & possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoq; leuior fit calamitas, cum prioris mariti coniunctissimo victura. quod si frater [illegible] ducere, mulier senatū accedens testetur, quod volentem eam

in fa-

in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cum iniuria defuncti repulerit. Rogante vero senatu causam, siue magnam, siue paruam afferat, huc tantum res cadet: vxor fratris soluto viri illius calceo, & consputa eius facie, merito hæc illum pati dicet, qui fratris defuncti memoriæ iniuriam fecerit. atque ita ille quidem è curia discedet, in omnem vitam notatus ignominia: mulier vero cui vult nubito. Si quis vel virginem vel matrimatam captiuam abduxerit, eique legitime coniungi voluerit, non ante eius esto cubile eius tangere, quam raso capite sumptoq; lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deplorauerit, vt ita mœrore satiata tum demũ ad nuptiale conuiuium veniat. Bonũ enim & iustum est, vt qui mulierem ex qua liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & non suæ tantum voluptati indulgens illius desideria negligat. Elapsis aũt luctus triginta diebus, tot enim sapienti ad deplorandos caros sufficiunt, tunc nuptis dare operam liceat. Quod si satiata concupiscentia, pro coniuge eam habere dedignatus fuerit, ne pro serua quidem eam tractare ius habeat: sed quocunq; mulier abire maluerit, liberam hoc faciendi potestatem habeat. Quicunq; è iunioribus parentes suos contempserint, & debitum honorem præ pudore aut cõtumacia reddere eis neglexerint, & insuper contumaces ac proterui in eos fuerint, hos primum verbis parentes moneant. nam hos natura fecit idoneos iudices. dicantq; non voluptatis causa in matrimoniũ se conuenisse, neq; vt collatis in commune facultatibus opulentiores fierent: sed vt liberos acquirerent, qui se in senectute nutriant, & necessaria sibi suppeditent. Acceptos autem à Deo cum gratiarum actione ac gaudio summa cura educauisse, nulli rei parcentes quæ ad eorum salutem & institutionem pertinere visa sit. nunc quoque quando iuuentutis erratis ignoscendum est, satis sit quod officit hactenus oblitus es. proinde resipisce & cogita, quod etiam Deus læsis parentibus offenditur, qui & ipse humani parens est generis, & ad se pertinere iniuriam existimat, quæ infertur hominibus cum quibus illi communis est appellatio. quin & lex talibus pœnam inclementer infligit, cuius absit vt tu facias periculum. His verbis si arrogantia iuuenum emendata fuerit, per inscitiam commissis debetur venia. hoc enim & ad legislatoris clementiæ laudem & ad parentum felicitatem pertinet, si nec filium nec filiam legibus dare pœnas videant. quod si hi sermones & præcepta nihil profecerint, sed contumacibus in parentes aulis pergat leges sibi infestas reddere, ab ipsis extra vrbem sequente turba productus obruatur lapidibus, & per totum diem omnibus ad spectandum propositus, nocte demum sepeliatur. Similiter & qui quomodocunque legibus damnati dant supplicium. Quin & hostes sepeliantur, nec mortuus quisquam expers terræ iaceat, vltra quam iustum est pœnas exsoluens. Mutuum dare ad vsuram Hebræorum nemini liceat, neque cibum neque potum. non enim iustum est reditus captare ex fortunis tribuliũ, sed præstari opem ferre illorum necessitatibus, & ad lucrum imputare eorum gratiarum actionem, & Dei retributionem, quæ huiusmodi beneficentiam solet consequi. Qui vero acceperint mutuo siue pecuniam, siue fructum aliquem aridum aut liquidum, vbi Deo fauente ex sententia fruges ipsorum prouenerint, alacres restituant eis qui mutuauerunt, quasi sua reponentes, & vsuri denuo si opus fuerit. Quod si non pudeat eos non reddere, non sunt e domibus auferenda pignora, nisi iussu iudicum: & pignus foris est exspectandum. is vero qui afferre debet, nihil contradicat ei qui cum legum auxilio ad se venit. & si quidem non inops fuerit qui oppignorauerit, retineatur pignus donec reddatur mutuum, sin autem pauper, restituat id creditor priusquam sol occidat,

An. mũdi 2493. an. Christum na. 1471.

Cum capta coniugium. Deut. 21.

Luctus triginta dies.

Deut. 21. De liberorum, &c. Pœna.

Hostes sepeliendi. Deut. 21.

Mutuum dare ad vsuram Hebræorũ nemini licet.

Mutuum reddendũ Deut. 24.

Pignus.

maxi

An. mūdi 2493. an. Christi nat. 1478.

maxime si vestimentum pignus fuerit: vt habeat iturus cubitum, quandoquidem Deus à natura erga pauperes est misericors. Molam & instrumentum quod ad hanc pertinet non esto ius pignus capere: ne carentibus his si desit cibum parandi facultas, ob inopiam grauius aliquid accidat. Plagium qui commiserit, mulctator capite: qui vero aurum aut argentum subtraxerit, duplum restituito. Qui in furto deprehensum, aut parietem perfodientem occiderit, impune esto. Eundem qui furatus fuerit, quadruplo mulctator, excepto boue. pro hoc enim quintuplum numerandum est. Qui vero mulctam soluere non valet, in seruitutem vindicetur. Qui tribuli in seruitutem est venditus, sexennio seruiat, septimo anno manumittatur. Quod si in herili domo prolem è conserua susceperit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto vna cum filiis & vxore. Si quis aurum aut argentum in via inuenerit, quærat eum qui perdidit, per præconem indicato loco in quo inuenit: reddatque sciens non esse bonum ex alieno damno lucrum facere. Sic & de pecudibus in quas errantes in deserto inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se reseruet, Deum testatus quod aliena vsurpare non cupiat. Iumentum per tempestatem in luto hærens præterire non licet, sed subleuandum est non secus quam proprium. Viam ignoranti commonstrare oportet, non per ludibrium risum captando alienas vtilitates impedire. Absenti & surdo nemo male loquitor. Percussus in rixa absq; ferro, confestim vindicetur: idem patiente eo qui percussit, quod fecit. quod si domum relatus complures dies ægrotauerit, deinde moriatur, qui percussit, à cæde insons esto. sin autem conualuerit, & multa in ægritudine insumpserit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est dissoluat. præterq; mercedem medici. Qui mulierem vterum gerentem calce percusserit, si quidem mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quod corrupto fœtu populum vno ciue diminuerit: & aliam præterea pecuniam det marito mulieris. quod si illa moriatur, & ipse det pœnas capite: quandoquidem vitam pro vita reponi iustum est. Venenum neque lethale, neq; alias noxiū quisquam Israelitarum penes se habeat: quod si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturus erat illis aduersus quos venenū parauerat. Qui excæcauerit quenquam, similia patiatur, priuatus quo priuauit alium, nisi is malit pecuniam accipere. nam ipsi lex permittit arbitrium æstimandi suum casum, si nolit haberi seuerior. Bouem cornupetam dominus iugulet. quod si in aream quenquam percussum interfecerit, ipse quidem obruatur saxis, indignus qui vel in cibū veniat. quod si & dominus coarguatur nouisse ingenium eius, nec tamen cauisse, & ipse morte mulctetur, vt qui à boue necato mortis causa fuerit. Quod si seruum aut ancillam bos interfecerit, ipse quidem lapidetur, dominus autem eius triginta siclos necati hero persoluat. Quod si bos à boue alio ita percussus mortuus fuerit, vendantur tam mortuus quam qui percussit, & pretium vtriusq; inter se domini partiantur. Qui puteum aut lacum fodiunt, diligenter curent vt iniectis tabulis operiantur, non vt aquatio non sit libera, sed vt absit periculum ne quid incidat. quod si in talem fossam non clausam pecus alicuius illapsum moriatur, pretium eius domino restitui debet. tecta quoque circumsepienda sunt obicibus, qui non facile prolabi sinant ac decidere. Depositum tanquam rem sacram qui accepit, diligenter custodiat, & nemo eius commissorem fraudare sustineat, neque vir, neque mulier, etiam si nemine coarguente ingentem auri vim lucrifacturus sit. in vniuersum enim danda est opera vt sua cuique conscientia sana sit, & huic testi approbari satis est quidquid laudem meretur apud homines.

Furtum.

Hebræus vsus anno septimo manumittitur.

Iumenta errantia.

Deut. 22. Homicidii lex.

Venenum

Pœna talionis.

De boue cornupeta.

Deut. 21. Puteus.

Deu. 24.

mines. Præcipuus autem Dei respectus habendus est, quem nemo malus vnquam potest fallere. quod si absque dolo malo cui commissum est id perdiderit, accedens ad septem illos iudices, iureiurando Deum testem faciat, quod nihil sua voluntate aut malicia sit perditum, nec vsum se parte depositi, atq; ita absolutus abeat. quod si vel minima commissorum parte vsus post perdiderit, ad rehibendum quod accepit, insolidum condemnetur. Idem ius esto de mercedibus quæ parantur labore corporis. Cauendum ne quis virum pauperem mercede sua defraudet, memor quod is vice agri & facultatum hoc à Deo sortitus sit. proinde non procrastinanda solutio, sed eadem die reddenda, cum constet Deum nolle vt operarius laboris sui fructu careat. Liberi ob parentum iniquitatem puniendi non sunt, nimirum propter suam virtutem diguiores miseratione, quod e talibus nati sint, quam odio propter illorum vicia. Neque patribus peccata filiorum sunt imputanda, qui contempta parentum disciplina multa sibi permittunt facere. Spadones abominare & auersare, qui virilitate & genitura se ipsi priuauerunt, quam nobis DEVS ad incrementum & multiplicationem addidit. Procul arcendum est hoc genus, quod non modo posteritatem quantum in se est, sed multo ante propriam innocentiam ac puritatem perdidit. Satis enim constat quod effœminato primum animo etiam corpora habent muliebria; similiter abhorrere oportet quicquid inter portenta ducitur.

An mundi 3475. Ante Christū natum 1471 Ibidem. Ibidem. Mercedes. Liberi ob parentum iniquitatem puniendi non sunt. Spadones.

Castrare nec hominem licet, nec vllum aliud animal.

Hæ pacis leges & instituta sunto, & Deus propicius inconcussam eam & imperturbatam conseruabit. absit autem vt vllum tempus veniat quod hæc innouet & in contrariam formam transferat. Quoniam autem necesse est homines vel sponte vel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiam de his pauca præcipiamus, vt scientes quid opus facto sit, cum vsus erit in promtu habeatis salutaria consilia, nec sitis hac parte imparati in ipso temporis articulo. Faxitque Deus vt terram quam vobis pro labore vestro ac virtute dedit, in pace ac tranquillitate colentes possideatis, nec hostibus incursantibus, nec domestica seditione turbante, quæ abrogatis patrum legibus & institutis, in contrariam disciplinam vos inducat: vtque in perpetua legum à Deo comprobatarum obseruatione permaneatis. Bella vero vel vobis vel vestris posteris gerenda, extra fines Deus auertat. Cæterum cum bellum instabit, caduceatores primum ad destinatos hostes sunt mittendi. decet enim ante arma verbis ad eos vti, docendo quod quamuis & copiæ vobis adsint numerosæ, & equi, & arma, & super omnia Deus auxiliator propicius, nauultis tamen non cogi ad bellum, neq; ex rebus illorum direptis ingrata lucra quærere. Et si quidem quod æquum est persuaderi sibi patiantur, præstat pacem inuiolatam seruare: quod si plus suis viribus tribuentes ius in armis reponant, exercitum contra eos educite, imperiũ Deo committentes, creato vno aliquo forti viro qui vicarius illi sit, & quasi proimperator. multorum enim imperium non modo moram affert rebus strenue gerendis, sed non raro plus nocet quam prodest. Delectus autem habendus est virorum tantum robore tam animi quam corporis præstantium: ignaui vero minime admiscendi, ne dum res armis geritur, in fugam auersi hostium conditionem potiorem faciant. Immunes autem sint à militia, qui ædificata noua domo nondum integrum annum illa sunt vsi: tum qui plantata vinea, nondum ex ea fructus perceperunt, & præter hos qui desponsata vxore nondum eam domum duxerunt: ne harum rerum desiderio tibi parcentes, & seruantes se relictis voluptatibus, in gratiam vxorum parum fortiter rem gerant.

Arbores frugiferæ non excidendæ. Deut. 22.

CAPVT. Vtem potius cauete ne quid aspere ac crudeliter faciatis: & oppugnaturi vrbem si desit materies ad machinarum fabricam, ne deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: sed parcite, non ignorantes in vsum hominum ista creata, & si vox eis daretur expostulatura vobiscum, quod, cum ipsa belli causa non fuerint, iniuste affligantur, mutatura domicilium si liceat, & alio migratura. Victores in prælio facti, eos qui in aduersa acie steterunt cædite, cæteros tributarios futuros seruate, excepta Chananæorum gente. Hi enim cum totis familiis sunt delendi. Cauete autem, maxime in bello, vt neque mulier habitu virili vtatur, neque vir stola muliebri. Hæc sunt instituta quæ Moses reliquit. Leges vero ante quadragesimo anno conscriptas tradidit, de quibus in aliis commentariis dicemus.

Deut. 30. 31. 32. 33. 34.

Sequentibus deinceps diebus, nam continenter conciones aduocabat, faustis eos precationibus Deo commendauit, sicut contra diris imprecationibus eos deuouit, qui neglectis legibus aduersus earum præscriptum agerent, deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro volumine, continens prædictionem futurorum, iuxta quam omnia facta sunt, atq; fiunt, euentis nusquam non congruentibus. Hæc volumina & Arcam Sacerdotibus tradidit, in qua decem illa præcepta in duabus tabulis scripta reposuerat, & præterea tabernaculum. populo etiam mandauit, vt occupata terra & fixis sedibus, non obliuisceretur iniuriæ ab Amalecitis acceptæ: sed expeditione in eos suscepta pœnas repoſceret pro damnis in deserto sibi illatis. Capta autem Chananæa, & plebe eius, vt par est delera, aram erigere iussit ad solem orientem obuersam, non procul à Sicimis vrbe inter duos montes, dextrum Garizeum, sinistrum Gibalem: diuisasque copias in senas tribus super duobus montibus consistere. & vna cum illis Leuitas ac Sacerdotes. & primum illos in Garizeo precari omnia fausta leges Dei & religionem seruantibus, & Mosis constitutiones non violantibus, alteros vero acclamationibus hoc approbare: & rursum his precantibus illos acclamare. deinde pari modo transgressoribus execrationes inire, succinentes sibi inuicem, ab alteris dicta comprobantes. & tam faustas ominationes quam deuotiones in literas retulit, vt in perpetuum cunctis eas discere liceat; quæ tandem huic aræ inscriptæ sunt. ex vtroq; latere, quà populus iussus est stare, & holocautomata offerre, & post eam diem nunquam alias victimas imponere: neque enim fas erat. Hæc sunt quæ Moses præcepit, & quæ Hebræorum gens indesinenter obseruat. Postridie populo cum vxoribus & liberis in concionem collecto, ne mancipiis quidem exclusis iureiurando eas ad legum custodiam astrinxit: vtque Dei voluntatem diligenter expendentes, neq; cognationis gratiam, neque periculorum motum, neque vllam aliam causam tanti facerent, vt eam potiorem legibus ducentes, ab earum præscriptis discederent: sed siue consanguineorum vnus aliquis, siue vrbs quæpiam, circa eas turbare aliquid, aut statum earum labefactare conetur, priuatim & publice illis periclitantibus auxilium ferrent. quam si vicissent, à fundamentis vt desertricem reuellerent, & ne solum quidem ipsius, si fieri posset, superesse paterentur. sin vero id efficere non valerent, nec pœnas meritas exigere, saltem testarentur se impietati alienæ non contentire. hæc populus ita fore iureiurando firmauit. Post hæc docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora fierent: & quomodo expeditiones suscipiendæ, captato signo ex lapillis de quib. iam diximus. Sed & Iesus superstite etiam tũ & præsente Mose vaticinatus est quicquid pro salute populi gesturus erat, vel foris bello administrando, vel domi ferendis legibus: & ad viuendi rationem regens institutam eos præparans, diuino monitu

Amalecitas plectẽdos. Deut. 27. 28.

Deut. 29. Moses Hebræos iurãdo ad legum custodiam astringit.

se præsagire aiebat, quod si patriam religionem violarent, clades non effugerent. nam & regionem ipsorum armis exterorum opplendam, & vrbes diruendas, & templum incendendum, & ipsos sub hasta victoris venundandos, seruiturosque gentibus quæ afflictorum nulla miseratione tangerentur: ac tum demum seram atque inutilem errorum pœnitentiam acturos. Deum tamen ipsorum conditorem, & vrbes suis ciuibus & templum populo redditurum. Hæc autem fore, vt non semel tantum amittant, sed sæpius. Deinde & Moses exhortatus Iesum vt in Chananæos exercitum duceret, affuturumque cœptis eius Deum pollicitus, & populo omnia fausta omiuatus. Quoniam, inquit, ad patres nostros abeo, & Deus hanc mihi diem abitus præfiniuit, gratias illi viuens adhuc & vobis præsentibus ago, pro cura ac prouidentia quam de rebus vestris hactenus habuit, non solum depellendis aduersis, sed commodis etiam largiter exhibendis: & quia laborem meum ac solicitudinem, dum vestrum statum in meliorem fortunam reducere conor, propicius semper adiuuit: imo vero ipse & exorsus est rem & absoluit, me ministro vsus & vicario in obeundis quæ ad vestram felicitatem pertinere visa sunt. Quapropter æquum est, vt priusquam decedam, eius potentiæ, qui & in posterum vobis non deerit, dignas laudes rependam, meque hoc debito exsoluam, vestræque memoriæ commendem, quod hunc solum colere & venerari conuenit: & leges eius habere in pretio, vt quæ omnibus reliquis donis iam acceptis, aut in posterum a propitio conferendis, longe sint anteponenda. Grauis enim aduersarius est vel homo legislator, si constitutionibus suis autoritatem adimi sentiat. Dei vero indignationem abst vt experiamini, quæ legibus ipsius contemptis excitari posset. Hæc postrema verba Mose loquente, & singulis tribubus sua fata aperiente, vniuersa multitudo in lachrymas erupit, vt mulieres plangentes dolorem ob futuram ipsius mortem conceptum declararent. quin & pueri præ mœroris impotentia plorantes præ se ferebant, quod tanta esset viri virtus ac magnificentia, vt ne illam quidem ætatem latere posset. Itaque certamen quoddam erat inter minores & grandiores, vtros maior haberet mœstitia. alteri enim intelligentes quali orbarentur antistite, futuram suam conditionem lamentabantur. alteri hoc ipsum lugebant, quod priusquam eius virtutem satis degustassent, iam carendum eo, leq; destituendos videbãt. Quantus autem fuerit populi ploratus & querimoniq, coniecturam capere licet ex eo quod tum Prophetæ accidit. Quamuis enim persuasissimum semper habuit, non esse instante morte dolendum, vt quæ præter Dei voluntatem ac naturæ leges non veniat, viso tamen affectu populi, a lachrymis temperare non valuit: dum vero eo proficiscitur, vbi dispariturus erat, omnes cum fletu sequebantur. Tum Moses his qui longius aberant manu nota significauit vt consisterent: propiores autem rogabat, ne excessum suum lachrymabilem facere pergerent, eum fletu prosequendo. Illi vero & hanc extremam gratiam ei referendam existimantes, vt quemadmodum cupiebat seorsum secederet, continuerunt se inter se lachrymãtes. Solus autem senatus eum deduxit, & pontifex Eleazarus & imperator Iesus. Vt vero in monte Abarim vocato constitit, qui celsus è regione Hierichuntis attollitur, & conscendentibus late Chananææ terræ prospectum exhibet, senatum dimisit. Cumque post mutuos complexus Eleazaro ac Iesu vltimum vale diceret, inter loquendum repentina nube circumdatus in vallem quandam est ablatus. In sacris autem voluminibus scripsit se mortuum, veritus ne propter excellentem eius virtutem à Deo raptum prædicarent. Vitæ eius tempus vniuersum centum viginti annorum fuit, cuius ter-

An. mũdi 2493. an. Christi nat. 1471.

Iesum Mosis hortatur.

Deut. 31. Deut. 33. 34.

Hebræũ ob Mosi obitũ plãctus.

Moses 120. annis natus ablatus.

tiam

An. mũdi 2493. ante Christũ natum 1471.

tiam partem in imperio exegit, vno mense minus. Mortuusque est vltimo anni mense, die prima mensis, qui à Macedonibus Dystrus dicitur, à nostris vero Adar: vir omnium quotquot vnquam fuere prudentissimus, & qui consilia bona optime nosset exsequi: adhæc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoque ita semper in potestate habuit, vt omnino illis carere vĩderetur, & nomina tantum eorum ex his quæ in aliis hominibus conspiceret, cognita habere. Imperator idem cum primis bonus, vates vero qualis nemo alius, vt omnia eius verba vim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui numquam quicquam tristius accidit, quam tunc prophetæ mors. nec in præsens tantummodo sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationem quotquot scripta eius euoluere contigit, dum eius virtutem ex illis æstimant. Atque hæc sunt quæ de Mosis exitu dicenda habuimus.

Adar Hebræis mensis duodecimus, nobis Martius dictus.

Mosis Imperator bonus & vates.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Quintus.

SVMMA CAPITVM LIBRI V. Antiquitatum Iudaicarum.

I. Quomodo Iesus Hebræorum Imperator debellatis ac cæsis Chananæis terram eorum sorte diuiserit tribubus.

II. Quomodo post mortem Imperatorum Israelitæ neglectis patriis religionibus in extremas calamitates inciderint, & exorto ciuili bello ex vniuersis Beniamitis 300. tantum fuerint superstites.

III. Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem a Deo populus Israelitarum sit traditus.

IIII. Libertas per Cenizum tradita.

V. Quomodo populus rursum a Moabitis sit subiugatus, & per Iodem e seruitute exemptus.

VI. Quomodo sub Chananæorum imperium redacti, & per Barac rum in libertatem sint repositi

VII. Quomodo Amalecitæ deuictis Israelitis regionem eorum per septem annos vastauerint.

VIII. Quomodo Gedeon populum liberauerit.

IX. Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella gesserint.

X. De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.

XI. Quomodo filii Sacerdotis Eli a Palæstinis in prælio cæsi fuerint.

XII. Quomodo Eli audita filiorum cæde, & arca amissione pronolutus de throno expiraueris.

CAP. I.

Quomodo Iesus Hebræorum Imperator debellatis ac cæsis Chananæis terram eorum sorte diuiserit tribubus.

An. mũdi 2494. ante Christũ natum 1470.

POST Mosen quemadmodum dixi ex hominibus sublatum, officiumque memoriæ viri exhibitum, sedato luctu, Iesus iubet copias ad expeditionem instrui: mittitque exploratores in Hierichuntem, quo mentem eorum & vires cognosceret: castra deinde mouet mature Iordanem traiecturus. mox conuocatis Rubelidis & Gadidis tribuum principibus, atque etiam Manassetidis: nam & huic tribui dimidiatæ Amorræam habitare permissum erat, quæ fuit Chananææ pars septima: reuocauit eis in mentem quid Mosi fuissent polliciti: rogauitque vt in eius gratiam qui ne vltimo quidem vitæ tempore prospicere eis defatigatus est, & propter communem vtilitatem, alacriter præstarent quæ promiserant. illis vero imperata haud grauatim facientibus, armatis quinquaginta millibus, ab Abila ad Iordanem sexaginta stadia castra promouit: quæ postquam metatus est, commodum speculatores aderãt, omnibus apud Chananæos exploratis. ignoti enim a principio, totam illorum vrbem per otium considerauerunt, & mœnia qua parte magis aut minus erant munita, & portarum quænam assultum minus ferre possint, & capi essent faciliores. nec quisquam obuiorum spectantibus singula fuit molestus, dum curiositatem hospitum consuetam interpretantur, nec hostile adhuc quicquam suspicantur. vt vero sub vesperam secesserunt in quoddam diuersorium non longe à mœnibus, in quod primum fuerant deducti, iamque cœna peracta de reditu consultabant, indicatum est Regi cœnanti, venisse speculatum quosdam e castris Hebræorum, & nunc diuertentes apud Rachaben hoc tantum curare quo modo latenter se subducant. Ille vero confestim mittit qui eos comprehendant, quæstioni admouendos vt causam aduentus sui aperiant. quos vbi aduentare Rachabe cognouit, forte enim lini manipulos siccabat in mœnibus, speculatores his contexit. missis autem à Rege dixit, hospites quosdã ignotos paulo ante solis occasum apud se cœnatos discessisse, qui si suspecti essent Regi, quasi detrimentum aliquod reipublicæ allaturi, paruo negocio posse ab insequentibus de via retrahi. Tum illi decepti à muliere, quam serio loqui putabãt, ne perscrutati quidem diuersorium abierunt. & excurrentes per vias quibus verisimile erat eos discedere, & quæ ad flumen ducebant, vestigio nullo inuento, frustra laborare destiterunt. Sedato autem tumultu Rachabe deductos de mœnibus, & admonitos quãto suo periculo saluti eorum consuluisset, vt quæ in dolo deprehensa pœnã capitis cum tota familia Regi erat datura, rogatosq; vt occupata terra Chananæa memores beneficii gratiam sibi rependerent pro accepta salute, iussit vt bono animo abirent: iureiurãdo prius delato, quod expugnata vrbe, & aliis iuxta ipsorum decretum internecioni traditis, mulieri salus manebit incolumis. hunc enim euentum sibi Deum iam ante significasse. illi & in præsens ei gratias agunt, & in futurum abunde relaturos iureiurando confirmant, & hoc consilium dant, vt cum præsenserit vrbem expugnandam, contractis facultatibus & propinquis intra diuersorium, vestem coccineam pro foribus expãdat. imperatorem enim indicto inhibiturum, ne quis eam domum lædere audeat, quo datæ sibi salutis gratiam recipiat. q si aliquis ex eius propinquis in pugna caderet, ipsius culpam fore non suam: neque se ad eius incolumitatem præstandam iureiurãdo teneri velle. His

An. mũdi 2494. ante Christũ natum 1470. Iesus exploratores mittit in Hierichũtem.

Tribus Ruben, Gad, & Manassæ quid Mosi fuissent polliciti Iesus in mentẽ reuocat. Num. 32. Hierichũtem speculatores explorant.

Rachab exploratores contegit.

An. mũdi 2494. Ante Christũ na. 1470 *Iesus 3. Iesus Iordanẽ traiicit cum copijs.*

conditionibus discessum est, cum se fune de mœnibus demisissent: reuersique ad suos rem totam vt erat acta narrauerunt. Tum Iesus Pontifici Eleazaro cum senatu indicat quid exploratores Rachabæ iurauerint: eórumque auctoritate iusiurandum ratum est habitum. Imperatore autem solicito de traiectu (amnis enim auctus aquis fluebat, & cum pótem nõ haberet, ne fabricari quidem hostis passurus videbatur, nec naues vsui præsto aderant) Deus se illis transitum procuraturum promisit fluentis eius imminutis. Itaq; Iesus postquam duos dies expectasset, copias omnes ad hunc modum in vlteriorem ripam traduxit. Sacerdotes cum Arca agmen præcedebant, post eos ibant Leuitę portantes tabernaculum & vasa sacrificijs destinata. Sequebatur deinde totum agmen in suas tribus distinctum, receptis in medium mulieribus ac pueris, quo tutiores essent ab impetu fluminis. Vt vero Sacerdotibus primis ingressis vadabile est visum, quod & aqua decreuisset, & glarea non amplius vi vndarum voluereturs sed stabile solum exciperet vestigia, omnes iam intrepide vadum transibant, tale redditum cernentes quale Deus promiserat. steteruntque in aluei medio Sacerdotes, donec transiret multitudo, & in tuto consisteret. quod vbi factum est, & ipsi egressi fluuium, liberum ei solitum cursum reliquerunt: qui confestim auctus, ad priorem aquarum molem rediit. Exercitus autẽ quinquaginta stadia progressus, ad decimum à Hierichũte stadium castra metatus est. Porro Iesus ara extructa e lapidibus quos singuli tribuum principes ex alueo, propheta iubente, sustulerant, vt monumentum esset prodigiosę retrogressi fluminis, sacrum in ea Deo fecit: & Paschæ solennitas eo loci celebrata est, omnibus rebus iam affluentibus, quarum penuria hactenus laboratum fuerat. nam & segetes Chananęorum maturas tum demetebant, & alias prædas abigebant, eodem enim tempore & Manna eis defecerat, post annum, ex quo ea primum vti ceperant, quadragesimum. Cumque hæc omnia secure & impune Israelitæ facerent, nusquam occurrentibus Chananæis, sed intra mœnia præ metu se continentibus, expugnare vrbes eorum Iesus decreuit. Itaq; prima die festiuitatis, Sacerdotes Arcã gestantes, stipati armatorum custodia, accesserunt ad vrbem septẽ cornubus clangendo, & ad virtutem suos adhortando circũ ambulant mœnia senatu comitãte, nec aliud quicquã faciendo, quã vt inflarent cornua, retro in castra reuertebãtur. Cumq; per sex cõtinuos dies idem fecissent, septima Iesus cõtractis in vnũ copijs, reliquo populo conuocato, lętum illis affert nuncium, vrbem ea die sine labore capiendam, Deo hanc in potestatem ipsorum tradente, & ruentibus sua ipsa te mœnibus faciem aditum aperiente, iussitq; omnes occidi quotquot in manus militum deuenirent, & neq; lassitudine, neque miseratione, neque prædæ cupidine à cædibus auocari, aut effugium vllum hostibus permittere: sed quicquid spiritum vitalẽ habet extinguere, nihil in prædam aut proprium emolumentum cessurum reseruando, quicquid auri ac argenti repertum fuerit, in vnum comportari voluit, vt primitiæ ob rem feliciter gestam spolia de primum capta vrbe Deo dedicarentur. solum autem Rachaben cũ sua cognatione seruari, propter iusiurandum ab exploratoribus acceptum. Hæc locutus instructũ exercitum ad muros admouet. vrbem deinde rursum circumambulant, præcedentibus cum Arca Sacerdotibus, & cornuum clarũco milite ad aggrediendum opus incitantibus. cumque septies lustrata paulisper constitissent, collapsa sunt mœnia, nec machinis admotis, nec vlla alia vi ab exercitu illata. Hebræi vero nullo negocio per ruinam irrumpẽtes in Hierichuntem, omnes promiscue cædunt, inopinato mœnium casu consternatos, & subitanea stupore ad pugnam inutiles: passimq; cadaueribus viæ ster-

Iosua 4. Iesus monumentũ extruit ad Iordanẽ. Israelitæ Pascha celebrant, terræ frugibus fruuntur & desicit Manna.

Iosua 6. Iesus cum copijs vrbẽ circum ambulat.

Iesus omnibus præter Rachab parcere iubet.

Hierichũtis mœnia sponte sua collapsa.

nebant-

nebantur, nullum nec præsidium nec effugium incolis inuenientibus, ita vt ne fœminis quidē parceretur ac pueris. repletaq; trucidatis vrbs, & postremo incenta rogum defunctis præbuit, in agros quoque pari ſx-uiente incendio. Rachaben vero cum domesticis qui in diuersoriū con-fugerant, exploratores periculo exemerunt: ac mox ad Iesum adductæ gratiæ sunt ob seruatos speculatores actæ, dicente se meritis illam præmiis remuneraturum. moxque agris donatam, in honore postea semper habuit. Reliquias autem vrbis quæ incendio supererant, ferro diruit, diris execratus quisquis semel vastatam instaurare aggrederetur: nimirum vt prima fundamenta iaciens orbaretur filio primogenito, & absoluto opere natum minimum e liberis amitteret. Nec irritam esse voluit Deus imprecationem, sicut suo loco dicetur. E direptione autem ingens vis argenti ac auri, atque etiam æris in vnum aceruum est redacta, nemine edictum non obseruante, aut sibi prædam ac lucrum inde quærente. Eas manubias Iesus sacerdotibus in thesauros reponendas tradidit Ac Hierichuntis quidem excidium in hunc modum se habuit. Achar autem quidam Zebedix filius ex tribu Iudæ, nactus paludamentum regium totum ex auro contextum, & massam auri trecentorum siclorum pondo, & iniquum ratus si nullum periculi pretium ad se rediret, sed oblatum a fortuna lucrum Deo nihil talibus rebus opus habenti offerret, intra tentorium in cauum profundum defudit, putans sicut commilitones ita & Deum se posse fallere. Erant tum castra in loco qui vocatur Galgala, voce libertatem significante, transgressi enim fluuium, tandem se & ab Ægyptiis & ab erumnis in deserto exantlatis liberatos existimabant. Paucis autem post diebus quam Hierichus est excisa, mittit Iesus tria millia militum ad vrbem Ainam supra Hierichuntem sitam: qui cum Ainatis prælio congressi, & in fugam versi, triginta sex e suis desiderauerunt. Huius incommodi accepti nuncius postquam in castra peruenit, maiorem quam pro cæsorum numero mœstitiam attulit: nō tam propter amissos, tametsi omnes viri fortes & honore digni fuerant, quam propter desperationem. Credentes enim se iam ea regione potitos, & illæsum exercitum habituros vt Deus promiserat, nunc mirum in modum elatos hoc successu animos hostium videbant. Itaq; saccos induti per totam diē hoc habitu in luctu ac lachrymis perseuerabant: nullaq; interim corporum cultādorum ratione habita, totos se dolori dediderant. Iesus autem videns exercitum sic affectū, & nihil læti amplius sperantem, cum fiducia Deum alloquitur: Nos, inquit, non nostra temeritate adducti sumus, vt terram hanc armis subigere conaremur, sed Moses seruus tuus ad hoc nos excitiuit, cui multis attestantibus prodigiis pollicitus es, traditurum te nobis hanc terram possidendam, & exercitum nostrum ope tua fretum semper in conflictu aduersariis fore superiorem. atque harum promissionum euentum non semel iam sumus experti. Nunc autem præter opinionem clade accepta, & militibus aliquot deliderati, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Motis hæsitantes, & à præliis abstinemus, & post tam bella exordia nihilo feliciores progressus sperare possumus. Tu ergo Domine, potes enim, ser opem, & præsentem mœrorem victoriam largitus adime, desperationemque in futurum attonitis exime. Talibus exorabat Deum Iesus, in faciem humi prolapsus. Responsum deinde accipit, surgeret & lustraret exercitum pollutum sacrilegio & violata religione. hanc enim causam esse præsentis calamitatis. inquisitione autem facta & pœna à sacrilego exacta, Israelitarum fore victoriam. hoc oraculum Iesus populo indicat, & vocato Eleazaro pontifice, ac magistratibus, sortem per singulas tribus mittebat. cumque sors in Iudæ tribum cecidisset, tur-

An. mūdi 2494. Ante Christū na. 1470 *Hierichō captū, homines trucidati, vrbs prostrata & incensa.*

Ios. 7. 8. Achar quedā ex præda contra Dei mandatū abscondit.

Galgal, libertas. Iosue 5. Israelitæ ab Ainatis fusi fugatique.

Iesus ad Deū precatur.

Responsum accipit ad Iesum missum.

An. mūdi 2494. Ante Christū natum 1470.

sum per cognationes mittebatur. & cum in Sachariæ cognatione maleficium esset inuentum, eam rursum viritim examinantes, Achorem deprehenderunt. qui videns non locum esse tergiuersandi contra diuinū indicium, furtum fassus res furtiuas in medium protulit: moxq; affectus supplicio, noctu ignominiosæ sepulturæ traditur, quemadmodum solent damnati iudicio publico. Iesus autem lustratum exercitum ad Ainam ducit, & noctu dispositis circa vrbem insidiis, diluculo hostē ad certamen prolicit. illis vero audacter ob proximam victoriam irruentibus, simulata fuga procul eos ab oppido abstrahit, fusum hostem existimantes, & quasi victoria iam parta insolescentes. postquam autem subito cōuersis copiis in faciem illis obstitit, & aliis qui in insidiis latebant, ex composito signum datum est, coorti celeri cursu ad Ainam feruntur, & auersam eius portam occupant, plerisque ciuium e muris suorum, vt tum putabant victoriam spectantibus: vrbemque ingressi sine discrimine cædem ingentem edunt. Interim alia parte Iesus obuios in fugam vertit: qui vrbem petentes integram adhuc rati, vbi hanc quoque ab hoste captam, & cum vxorib. ac liberis incensam animaduerterunt, per agros dispalati, cum sibi inuicem præsidio non possent esse, alij aliis in locis sunt oppressi. Post hanc Ainatarum cladem magna multitudo puerorum & mulierum atque mancipiorum capta est, & supellex sine numero: pecudum item greges non modici, & insuper signata pecunia multa: erat enim ea regio prædiues. atque hæc omnia Iesus inter milites partitus est in eis castris, quæ habuit ad Galgala. Cæterum Gabaonitę qui non longe à Hierosolymis habitant, cognito Hieriehuntiorum & Ainatarum casu, iamq; in se iturum hostem suspicati, Iesum quidem precibus flectere non tentauerunt, frustra eas fore putantes apud eum qui internecinum bellū cum Chananæis gereret: sed malue-
runt vicinos Cepheritas & Cathieremitas in societatem adscisce re, dicentes nec ipsos posse euadere periculum nisi mature prouiderēt: quod si suum consilium sequantur, non deesse remedium. Quod vbi persuaserunt, mittunt legatos ad Iesum de fœdere, quos maxime credebant ad negocium conficiendum idoneos. Qui periculosum rati si se Chananæos faterentur, & multo tutius si nihil sibi cum illis commune dicerent, sed longe diuersas sedes habere: aiunt se fama viri excitos multorum dierum iter feciss e, & hoc esse verum ex habitu comprobabant. vestes enim quas viam ingressuri nouas induissent, longo itinere detritas sumpserant enim tritas data opera, vt verisimilia dicere viderentur. Hoc habitu in concionem ingressi, dicunt se missos à Gabaonitis & vicinis vrbibus, vt salutis patriis institutis, in amicitiam eorum venirent. comperto enim quod Deus gratuito munere Chananæorum terram illis conce sisset, gratulari se eis, & ius ciuitatis petere. his dictis & ostentatis vestibus in signum longi itineris, orabant vt in fœdus & amicitiam admitterētur. Iesus autem credens eorum verbis quod Chananæi non essent, recipit eos in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex cum senatu iurauit, habituros se eos pro amicis ac sociis, & nihil contra eos iniustum molituros, approbāte id fœdus vniuerso populo. hoc astu voti compotes domum ad suos sunt reuersi. Iesus autem exercitu ducto in submontanum Chananææ tractum, cum audisset Gabaonitas non longe à Hierosolymis habitare, & esse Chananæorum generis, euocatis eorum honoratioribus, fraudem eorum incusabat. illis vero excusantibus non alium se modum salutis quærendæ habuisse, & ideo ad dolum versos necessitate cogente, Eleazarum pontificem & senatum conuocat, cumq; decretum esset non violandam fidem iureiurando sancitam, sed publicis ministeriis deputandos, in hac conditione postea sunt habiti:

Achor forte deprehenditur & punitur.

Ain expugnata atq; combusta, præda populo distributa.

Ios. 9.

Gabaonitæ legatos mittunt ad Iesum.

Gabaonitarum ad Hebræos oratio.

Iesus cum Gabaonitis fœdus facit.

Gabaonitæ ministeria publicis deputati. Ios. 10.

atq;

atq; hoc pacto imminenti periculo se subtraxerunt. Cæterum cum Rex Hierosolymitarū indigne ferret Gabaonitas ad Iesum defeciſſe, & quatuor proximarum gentium Reges ad bellum contra eos gerendum acciuiſſet, Gabaonitæ videntes se peti, & hostes castris circa quendā fontem non longe ab vrbe positis, ad oppugnationē expediri, Iesum in auxilium aduocant. nam eo tum res deuenerat, vt ab his perniciem expectarent, in illis vero qui ad excidium Chananæorum venerant, propter nouam amicitiam vnicam spem salutis reponerent. Tum Iesus cum toto exercitu in succursum properans, die & nocte itinere facto, diluculo parantes oppugnationem adoritur: cumq; terga vertissent, per decliue fugientes est persecutus. Bethora is locus dicitur. Interfuisse huic prælio diuinum auxilium euidentibus prodigiis apparuit, cœlo tonante & crebris fulminum ictibus, grandine insuper maiore solito ruente. accessit & illud nunquam antea visum, quod dies factus est longior, ne interuentu noctis victori hostis eriperetur. quo factum est, vt Iesus Reges istos caperet in spelunca quadam latebras quærentes iuxta Macchida, de omnibusque supplicium sumeret. creuisse autem eam diem vltra consuetum, extat relatum in sacra volumina, quæ in templo sunt asseruata. Debellatis in hunc modum regibus qui Gabaonitas inuaserant, Iesus in Chananæ montana ducit exercitum: & magna in ea regione cæde edita, prædaque abacta, exercitum reducit in Galgala. cumque late per circumquaque sitas regiones rumor de rebus Hebræorum fortiter gestis spargeretur, deq; stupenda multitudine cæsorum, excitati sunt in eos Reges Libani accolæ, & ipsi Chananæi genetis: & quātum Chananæorum campestria colit adscitis Palæstinis castra posuerunt ad vrbem Galilææ Berotham, non longe à superiore Cædesa, quæ etiam in Galilæorum agro sita est. erantque omnes hæ copiæ, peditum trecenta millia, equitum decem millia, curruum viginti millia: quæ tanta hostium multitudo adeo tam ipsum Iesum, quam cæteros Israëlitas terruit, vt præ metu minimum à desperatione abessent. Sed cum Deus exprobrasset eis formidinem, & quod eius præsidio se non sat tutos putarent, pollicitusque victoriam, equos captiuos eneruari, & currus incendi iussisset: concepta ex his promissis fiducia, ducit in hostem: quem die quinto adeptus pugnandi copiam facit, sitque conflictus validus, & strages maior, quam vt facile credi possit, est edita, in fuga quoque plurimi ceciderunt, vt præter paucos totus hostilis exercitus interierit. reges etiam ad vnum omnes sunt cæsi. adeoq; lætum est in victos, vt hominibus sublatis in equos ferrum exercerent, & currus exurerent. Totam deinde regionem peruagatus est, nemineq; audente cōgredi, expugnabat oppida, & quotquot ad manus suas peruenirēt interficiebat. Iamq; quinto huius belli anno exacto Chananæorum nemo supererat, nisi li qui in loca munitissima confugerant. Iesus autem castris e Galgalis in montana translatis, sacrum tabernaculum in vrbe Silunte fixit: quod is locus propter pulchritudinem visus sit idoneus, in quo tantisper maneret, dum maior commoditas ædificandi templi se præberet. Inde cum omni populo profectus versus Sicima, altare, ita vt Moses præcepernt, statuit: & diuiso exercitu, in Garizeo monte dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum dimidium, in quo altare erat cum Leuitis ac sacerdotibus. vbi mactatis victimis, execrationibusq; peractis, & in altari insculptis, in Siluntem sunt reuersi. Iesus autem iam senex, cum videret Chananæorum vrbes pene inexpugnabiles, tum propter situm natura tutum, tum propter munitiones ad frustrandos hostium conatus artē additas: nam cognito Israëlitarum ex Ægypto exitu, & quod ad suum excidium properarēt, toto illo tempore in muniendis oppidis occupati

An. mūdi 2494 an. Christū nat. 1470.

Rex Hierosolymitarum in Gabaonitas mouet.

Hierosolymitanos fundit fugatq; Iesus.

Quatuor Reges trucidati.

Sol immotus consistit.

Ios. 11.

Chananæorū Reges mouēt in Hebræos.

Chananæorum ingens exercitus.

Chananæorū Reges omnes ad vnum cæsi.

Chananæi regione tota Iosua deuastat.

Iosua in duas partes copias diuidit.

Hedio & Rufinus cap. 8. Ios. 12. 14. 18.

Iosua dimidendam regionẽ, & duas tribus cum dimidia remittendas hortatur.

fuerant: conuentu populi in Siluntem indicto concionem aduocat: cumq; frequens concursus factus esset, res hactenus fortiter ac feliciter gestas recensuit, quales par erat Dei auspiciis à populo religiosissimo geri: Reges triginta & vnum ausos manus conserere deuictos, exercitusq; potentissimos prælio superatos & internecione cæsos, vt ne reliquiæ quidem generis supersessent. cæterum quoniam ex vrbibus aliæ captæ essent, aliæ munitiores & ob hoc obstinatiores longa oppugnatione opus haberent, censuit eos qui ex regione vltra Iordanem sita in communem expeditionẽ profecti fuerant, & propter cognationem locios periculorum se adiunxerant, gratiis prius actis ad proprias sedes remittendos. deinde ex singulis tribubus singulos testatę probitatis viros eligendos, qui regionẽ totam permensi bona fide & absq; dolo magnitudinem eius renunciarent. In eam sentẽtiam itum est ab vniuerso populo: moxq; eos viros misit ad metiendam terram adiunctis ad eos quibusdam geometriæ peritis, qui propter hanc scientiam errare ac falli nõ poterant: hisque mandata dedit, vt æstimationem agrorum iuxta bonitatem terræ facerent. nam Chananæa natura talis est, vt videre liceat campos magnos & frugum ac fructuum feraciſſimos, qui collati ad aliã terram admodum vberes videri possent: quod si iidem ad Hierichuntinum aut Hierosolymitanum agrum conferantur, iam non magni precij videbuntur: cum tamen hi agri parui sint & bona ex parte montani, sed quantum ad fertilitatem attinet, nullis aliis secundi. hanc ob rem voluit iuxta æstimationem potius quam iuxta mensuram sortitionem fieri, quod nonnunquam vnum iugerum pro mille aliis valeat. Decemuiri autem huic negocio destinati perlustrata regione & æstimatione terræ peracta, septimo mense reuersi sunt ad eum in Siluntem, vbi tum tabernaculi sedes erat. Tum Iesus assumpto Eleazaro cum senatu ac tribuum principibus diuisit regionem nouem tribubus & Manassitarum dimidiæ parti, cuiq; tribui pro eius magnitudine agrum admetiens. cũque ad sortes ventum esset, tribui Iudæ obuenit tota superior Iudęa pertingens vsq; Hierosolyma. latitudo vero eius Sodomiticum lacũ attingebat. in hac sorte vrbes erant Ascalon & Gaza. Secundo loco Simeonis sortita est Idumææ partem Ægypto & Arabiæ conterminam. Beniamitæ deinde regionem sortiti sunt, quæ à Iordane amne vsq; mare porrenditur. latitudo vero eius patet Hierosolyma inter & Bethela. angustissima autem hæc sors fuit, propter agri bonitatem. Hierosolyma enim & Hierichuntem acceperunt. Ephræmi autem tribus terrã à Iordane vsq; Gadara in longum protensam sortita est, in latum patentem à Bethelis vsque magnum campum. Manassetidis item dimidia pars agrum à Iordane vsque Dora vrbem, latitudine vsque Bethsana, quæ nunc Scythopolis vocatur. Post hos Isacharis in longum patentem à flumine vsque Carmelum montem, latitudinis vero mõs Itabyrius fuit terminus. Zabulonitæ vsq; Genesaritem lacum terram Carmelo & mari contiguam sunt sortiti. Quæ autem regio post Carmelum sita est conuallis ex renomen habens, tota Asseritis cessit qua ad Sidonem est obuersa. In hac portione fuit vrbs Arce, alio nomine Actipus. Quæ vero ad orientem spectant vsq; Damascum vrbem, & superior Galilæa Nephthalitis obtigit, vsq; Libani montem & Iordanis fontes qui ex hoc monte oriuntur, qua fines sunt Arces vrbis versus septentriones sitæ. Porro Danitæ adepti sunt quicquid conuallis ad occidentem solem vergit, Azoto & Dotus terminata. horum est Iamnia & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit vsq; montem à quo Iudæ tribus initium fecit. Ad hunc modum, sex gentium à filiis Chananæi denominatarum regionem Iesus diuisit, & nouem cum dimidia tribubus habitandam dedit. Amorræam

Iosua Chananæorũ regionem nouem tribubus & dimidiæ Manassitarum diuidit. Ios. 16. 17. 19.

Supra lib. 4. cap. 7. num. 32. & 33.

epim

enim & ipsam ab vno ex filijs eius dictam Moses iam ante duabus cum dimidia tribubus diuiserat, vt supra diximus. Sidoniorum autem, Aruæorum, Amatheorum & Aritheorum agri nihil ad hanc diuisionem pertinuerant. Cæterum Iesus ætate iam defecta cum non valeret consilia sua per se exequi, & qui vicē eius gerebant, negligentius Rempubl. administrarent, præcepit vnicuique tribui vt ex sua sorte Chananæorum reliquias tolleret. In hoc enim consistere & ipsorum securitatem, & disciplinæ ac religonis incolumitatem: idq; eos non ex Mosi tantum monitis, sed suomet experimento didicisse: deinde vt Leuitis triginta octo destinatas vrbes redderent, iam enim decem in Amoræa trans flumen acceperant. ex his in tribus profugis receptacula sunt instituta. nihil enim magis erat curæ, quam vt nusquam à Mosis præscriptis recederetur. hæ fuerunt, in tribu Iudæ Hebron, in Ephraimi Sicima, in Nephthalidite Cedesis quæ est in superiore Galilæa. post hæc quod de præda reliquum erat diuisit: supererat enim permultum. vnde non mediocris diuitiarum accessio & publice & priuatim facta est, tantum erat auri & vestimentorum ac reliquæ suppellectilis: tantum etiam iumentorum ac pecudum, vt numero comprehendi non possent. Post hæc aduocato in concionem exercitu, ad eos qui ex regione vltra Iordanem sita vno militabant numero quinquaginta millia, in hanc sententiam locutus est. Quoniam Deus & pater qui est dominus Hebræorum generis, terram hanc & acquirere dedit, & in perpetuum manuram nobis promisit: vosque opem vestram indigentibus ex mandato dei alacriter & impigre præstantibus, æquum est, cum iam nihil arduum superlit, mutuam vobis dari, & promptitudine vestra non abuti: quandoquidem certi sumus, si in posterum sit opus, nihilo segnius operam vestram nobis paratam fore. Itaque gratias vobis agimus, quod tot periculorum estuibus, togam usque, vt in hac nostra beneuolentia perseueretis, memores amicorum, & quod vos quoque vestras possessiones nostris auxilijs paratis, sicut nos ad hanc felicitatem, Deo fauente & vobis adnitentibus, peruenimus, nec ad finē vestræ operæ præmio: quandoquidem ex hac militia ditati eritis, multumque prædæ, auri & argenti, retinetis, & super omnia nostram beneuolentiam ad retinendam vicem nunquam non promptam ac paratam. Nam & Mosis mandatis fauisse estis, non contempta autoritate eorum, & nihil vobis ad nostram gratiam promerendam reliquum fecistis. Lætos igitur vos ad vestras possessiones dimittimus, hoc vnum rogatos, vt nullum terminum existimetis cognationem nostram dirimere, neue propter flumen medium alios nos putetis quam Hebræos. omnes enim Abramæ stirps sumus, qui vel hanc vel illam ripam incolimus, vnus Deus tam nostros quam vestros maiores in hanc lucem protulit: eius leges a religione per Mosen institutæ, diligenter obseruanda sunt. hoc enim pacto futurus est adiutor & propitius: sicut contra, si in alienos ritus degenerauerimus, & ipse nos auersabitur. Hæc locutus & singillatim principibus populoq; in commune dixisset, ipse quidem eodem loco remanet, reliqua autē multitudo vniuersa cum lachrymis eos deducebat, & agre à se inuicē diuellebantur. Itaque traiecto flumine Rubenis tribus & Gaddis & quotquot Manassitarum eos sunt secuti altare super ripam Iordanis erigunt, monumentum posteris & signum coniunctionis cum reliquis qui vltra Iordanem incolunt. Quo audito apud cæteros Hebræos, cum altare extructum fuisse rent, non etiam quo animo, putabant eos nouata religione alienorum numinum cultum velle introducere: & temere hac suspicione violatæ religionis moti, arma corripuerant vindicaturi patrios ritus, & pœnas à violatoribus exacturi. existimabant enim non tam cognationis ac di-

An. mūdi 2499. Ante Christū na. 1465 *Iosue vni cuiq; tribui vt ex sua sorte Chananæorū reliquias tolleret, præcipit.* *Oppida refugij.* *Num.35.* *Deut.4.* *Ios.20.* *Præcipit.* *Iosue ad eos, qui ex regione vltra Iordanem sita mutabant, oratio.*

Iudic. & Ruth. Cap. 4. *Ios.22.* *Israelita trajecto flumine, altare super ripā Iordanis erigūt.*

An. mũdi 2499 ante Christũ natum 1465.

Decem tribuum ad reliquos Israelitas legatio. Phinea ad Rubenitas oratio.

gnitatis eorum, qui in hoc erant crimine, quam diuinæ voluntatis rationem habendam. atque ita irati ad expeditionem se accinxerunt. Iesus vero & pontifex Eleazarus cum senatu cohibebant eos, dicêres verbis prius quam armis rem aggrediendam, & scitandum qua mente id fecerint: & si forte malo animo factum deprehensum sit, tum demum armis impetendos. mittunt igitur eo legatos, Phineesem filium Eleazari & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi volentes altare in ripa construxissent. Vt vero traiecto flumine & conuentu aduocato Phineeles in concione constitit: Maius, inquit, vestrum delictum est quam vt verbis tantum castigari debeat: attamen non culpæ magnitudine moti repente ad arma conclamauimus, vt pœnas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quod fortasse admonitione ad sanitatem reduci possitis, legationem ad vos suscepimus, vt cognita causa extructi altaris, non temere armasse nos in vos videamur, si piis rationibus adducti id feciſtis: sin autem in culpa sitis, iustam vltionem violatæ pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, vos qui perspectam Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, disiunctos a nobis & in vestram possessionem reuersos, quam Deo ferre acceptam deberis, cuius prouidentia vobis contigit, beneficiorum ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, Arca, & altari patrio, externos Deos complecti, ac Chananæorum impietati accedere. Sed venia dabitur, si resipiscatis, & non ad maiorem insaniam prolabamini, ad domesticarum legum reuerentiam reducti. Quod si in male cœptis obstinate persistatis, nõ grauabimur vllum laborem pro legum detentione suscipere, sed ad has simul & Dei honorem tuendum flumine traiecto, pro Chananæis habitos, non secus atque illos exterminabimus. Cauete enim putetis quia extra limitem nostrum estis, extra potestatem etiam Dei vos euasisse. vbi estis, omnia sunt illius, nec licet ius eius ac iudicium effugere. Quod si putatis locum vobis ad recte sapiendum esse obstaculo, præstat nouam agrorum diuisionem facere, & hanc regionem pecoribus compascuam relinquere. Satius est igitur vt resipiscatis, & à nouitatibus mutato proposito desistatis: rogamusq; vos per salutem liberorum ac coniugum, & quicquid habetis charissimum, ne nobis belli suscipiendi necessitatem imponatis, contra quos minime volumus. In hac enim concione & consultatione situm est, vtrum pace nostra & vestris affectibus perpetuo frui malitis, à nobis persuasi, an vos & vestra omnia belli periculis exponere.

Rubenitarum responsio.

Postquam hæc Phineeses dicere desiit, qui concioni præerant, pro communis causæ defensione hæc attulerunt. Viri fratres, nos neque à cognatione deficere volumus, neque in religione cuius nequaquam pœnitet, quicquam innouare. Vnum Deum nouimus Hebræis omnibus communem, & altare eius æreum quod est ante tabernaculum, nec aliud vnquam nostras excipiet victimas. nam hoc quod nũc erexim us, quodque vestræ suspicioni ansam præbuit, non ad Deum sacrificiis placandum exstructum est, sed vt perpetuum argumentum exstet nostræ necessitudinis, nosque patriæ religionis admoneat, non vt vos suspicamini, violandæ religionis sit initium. & hanc fuisse nobis exstruendi causam, Deus ipse testis esto idoneus. quapropter meliorem posthac de nobis opinionem habetote, absitque vt nos affines existimetis ei crimini, cui quisquis ex Abrahæ posteris se obnoxium fecerit, & à patriis moribus ac ritibus degenerauerit, absq; capitali pœna expiari non valeat. His auditis Phineeses, collaudataq; eorum constantia, reuersus ad Iesum rem totam apud populum expoluit, qui lætus quod nec delectu opus esset nec ciuili sanguine, gratias egit Deo per sacrificia: moxque

soluto conuentu, reuersis ad sua singulis, ipse apud Sicima elegit domicilium. Anno autem post vigesimo iam decrepitus, accitis oppidatim honoratioribus, & cum senatu magistratibus, tum ex plebe, quotquot erat commodum, vbi vidit omnes adesse: primum Dei beneficia in memoriam illis reuocat plurima, per quæ ex rebus afflictis in tantas opes tantamque gloriam peruenerant. hortatur deinde vt dent operam, vt Deum in posterum æque habeant propitium, cum sciant eius beneuolentiam non aliis retineri posse quam pietatis artibus. Suum enim fuisse, vt priusquam decederet, illos officij commonefaceret. postremo rogauit vt hanc admonitionem boni consulerent, essentque eius perpetuo memores. post hanc concionem naturæ debitum exoluit, anno vitæ centesimo decimo: quorum quadraginta sub Mose magistro ministerij exegit, & post eius obitum viginti quinque Reipub. præfuit, vir incomparabilitum prudentia tum eloquentia, ad hæc in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & vtilis, denique in quauis virtute eximius. Sepultus est in oppido Thamna tribus Ephraimitidis. per idem tempus moritur & Eleazarus pontifex, Phinees hereditarium relinquens Sacerdotium. sepulturæ eius monumentum impositum extat in vrbe Gabatha. Post horum obitum consultus Phineeses à populo de voluntate Dei, cuiusnam foret imperium in bello Chananæo, respondit, iubere Deum vt Iudæ tribus bellum gereret, quæ mox assumpta Simeonide, his conditionibus rem aggressa est, vt sublatis è sua ditione hostium reliquiis, tum tributariis, in alterius tribus exstirpandis huius generis reliquiis vicem rependeret.

An. mũdi 2499. Ante Christũ na. 1465

Iosua domicilium ad Sicima.

Ios. 23. 24.

Iosuæ postrema ad seniores & Magistratus Hebræorum adhortatio.

Iosua moritur.

Eleazar moritur.

Iudic. 1.

CAP. II.

Quomodo post mortem Imperatoris Israelitæ neglectu patriis religionibus in extremas calamitates inciderint, & exorto ciuili bello ex vniuersis Beniamitis 300. tantum fuerint superstites.

AT Chananæi quorum res tum erant satis integræ, cum magno exercitu apud Bezemam vrbem expectabant, ductu loci Regis Adonibezeci. id nomen Bezecenorum dominum significat. adoni enim Hebræorum lingua dominus dicitur. Hi spem victoriæ reponebant in hoc, quod Iesus dux Israelitarum esset defunctus. aduersus hos quas dixi sex tribus egregie pugnauerunt: & cæsis decem millibus dum reliquos fugientes insequuntur, Adonibezecum ceperunt, qui manibus ac pedib. truncatus agnouit diuinam iustitiam, septuaginta & duos Reges antea hunc in modum a se mulctatos confessus. sic affectum detulerunt non longe a Hierosolymis vbi fato functum terræ mandauerunt. deinde circa oppida bellum circumferebãt: quorum bona parte capta, Hierosolyma sunt adorti, & capta inferiore eius parte, omnes habitatores contrucidauerunt. at superior natura loci & munitionibus est defensa. quare oppugnatione in Hebronem translata, vrbeque vi capta, in oppidanos omnes sæuitum est. apud hos in eam diem superstites erant quidam e gigantum genere, statura & specie cæteris mortalib. dispares, vilu simul & auditu horribiles: quorum ossa adhuc ostenduntur, qualia vix credant qui non viderunt ipsi. Hoc oppidum Leuitis honoris gratia concessum est cum illis duobus cubitorum millibus: reliquum eius agrum Chalebo dono dederunt, iuxta mandatum Mosis. fuerat hic vnus e speculatoribus, quos Moses in Chananæam præmiserat. Habita est ratio Iethræ quoque Madianitæ olim Mosis soceri, cuius posteris ager est attributus, quia relicta patria comites se adiunxerant, & in deserto arumnarum socij fuerant. expugnatis montanis oppidis, in campestria & maritima descendentes prædictæ duæ tribus Ascalonem & Azotum

Hedio & Ruffinus cap. 9. al. 2.

Chananæorum decẽ millia truncãtur & Adonibezek capitur.

Hierosolymæ pars capta eiusq; habitatores interfecti.

Ios. 21.

Iethra Mosis soceri posteris ager attributus.

An. mũdi 2625. Ante Christũ ña. 1419

de Chananæis ceperunt. Euasit autem eos Gaza & Accaron, quod in planitie sitæ & abundantes curribus, inuadentes se male multatos facile reiiciebant. Atque ita hæ duæ tribus magnis opibus bello acquisitis domum se receperunt, & arma deposuerunt. Beniamitæ vero, in quorum sorte erant Hierosolyma, tributo impositio habitatoribus eius pacem dederunt: & in posterũ alteri à cædibus alteri à periculis feriati, ad culturam agrorum vtrique se contulerunt. Beniamitarum exemplo mox reliquæ tribus & ipsæ idẽ fecerunt, & tributis cõtenti pacẽ Chananæis dederunt. Ephræmi vero tribus cum assidendo Bethelis multo tempore ac labore impenso nihil proficeret, in cœptis tamen pertinaciter durauit. tandem comprehenso vno ciurum qui in vrbem importabat necessaria, fide data & accepta, & iureiurando firmata, intromissos clam ipsum cũ familia seruaturos, proditione eius facti sunt voti compotes: cæsisque reliquis omnibus præter hos quibus salus ex pacto debebatur, ipsi posthac vrbis dominium habuerunt. Omisso deinde bello Israelitæ omnes agriculturæ tantum operam dabant: atq; ita pace longa emolliti, voluptati magis quam honestati studebant, disciplinæ ac legum diuinarum immemores. qua iniuria Deus commotus per vatem admonet eos non e sua sententia hosti Chananæo parcere, quamobrem fore vt aliquando per occasionem pro intempestiua clementia crudelitatem eis reponeret. at illis, tametsi terruis oraculo, bellum tamen non libebat suscipere, tum quod multa e Chananæo perciperent commoda, tum quod ob luxum ad laborem non essent idonei: deprauata iam reipublicæ forma, & autoritate optimatum nualida, dum nec senatus, vt ante legitur, nec magistratus solennes creantur: dumque relicta cura status publici, omnes priuatis tantum lucris sunt diditi. In tanta licentia perturbatio grauis incidit, ex qua mox bellum ciuile exortum est, quod hanc causam habuit. Vir è plebe Leuitica in Ephræmitarum ditione habitans, duxit vxorem natam in oppido Bethlemis, quod ad tribum Iudæ attinet. hanc cum vehementer ob formam amaret, parum respondere in amore ægre ferebat. hinc orto dissidio, mulier continuas expostulationes non ferens, relicto marito mense quarto ad parentes reuertitur. is coactus desiderio, & ipse venit ad soceros, quorum opera missis querelis cum vxore in gratiam reuertitur. eo loci quattuor dies exegit, comiter à puellæ parentib. habitus. quinta cum decreuisset domum repetere, post meridiem iter ingreditur. cunctanter enim parentes filiam dimiserunt, nec nisi meliore diei parte transacta comes erat vnus famulus, & mulier vehebatur asina cumque emensi triginta stadia non longe essent à Hierosolymis, famulus dabat cõsilium vt aliquo diuerterent: ne, si nox iter facientes opprimeret, in aliquod incommodum inciderent, præsertim propinquis hostibus, cum serotina hora etiam amicorum loca suspecta facere soleat. marito non placuit alienigenarum vti hospitio, nam Chananæi tum vrbem tenebant, malebatque progressus viginti stadia ad sui generis homines diuertere. in hoc consentientibus omnibus, peruenit in Gabam tribus Beniamitidis fero admodum. cumque in foro inueniret neminem qui se inuitaret ad hospitium, senex quidam è rure domum repetens, Ephræmita genere, sed Gabæ habitans, casu repertum interrogat, quisnam sit, & cur crepusculo demum cœnam e foro peteret, ille se Leuitam ait, & vxorem à parentibus domum reducere, & in Ephræmitarum ditione se habere domicilium, tum senex respectu cognationis ac tribus, & quod forte oblatus hospes visus est, ad se deducit hominem. Gabaeni vero quidam iuuenes qui mulierculam in foro viderant, mirati eius formam, postquam adsenem illum diuertisse cognouerunt, contempta imbecillitate & solitu-

Iudic. 19. Historia de vxore Leuitæ.

Triginta stadia 4. milliaria Italica.

Duo milliaria Italica cũ dimidio.

Factum detestandum Gabaenũ.

dine,

dine, venerunt ad ianuam; roganteque sene vt abirent, & vim abstinerent ac iniuriam, postulabant vt exhibita hospita quieti suæ consuleret. cumque ille contradiceret cognatam esse & Leuitidem, peccaturos eos graviter si propter voluptatem leges violarent, iuuenesq; iura contemnerent ac deriderent, eædem minantes si obstare libidini eorum pergeret, senex ait se filiam eis permittere, vt saluo hospitali iure cupiditatem explerent, volens, quantum in se erat, tutos ab iniuria præstare quos exceperat. illis vero pertinaciter hospitam expetentibus, & hanc omnino accipere volentibus, supplex orabat ne quid contra leges committerent. at illi furentes vi raptam mulierem domum abducunt, cumque ei per totam noctem ad satietatem illusissent, diluculo dimiserunt: quæ ita misere ad hospitium reuertitur, & præ nimio dolore ac verecundia, non audens in mariti conspectum venire: quod hunc indignissime rem laturum, putaret, humi collapsa expirauit. Leuita ratus sopore oppressam, & nihil grauius suspicans, excitare conabatur, consolaturus eo quod non sponte se ad stuprum præbuisset, sed vi in alienas ædes abrepta, vt vero defunctam sensit, satis prudenter pro calamitatis magnitudine se gerens, cadauer iumento impositum domum reportat: & membratim diuisum in partes duodecim, ad singulas tribus misit, mandans perferentibus vt indicarent per tribus qui mulieri causa mortis fuerint, & de eorum violentia. Tum vero illi, nunquam tali ante viso vel audito spectaculo, ad indignationem graviter commoti, & iusto furore perciti apud Siluntem conuentum faciunt, & congregati ante tabernaculum, Gabaenos hostiliter armis impetere decernunt. Hunc impetum senatus cohibuit, suadens non ita temere cognatis bellum inferendum, priusquam verbis agerent de crimínibus: quando ne in exteros quidem ob iniuriam acceptam armari leges permittunt, nisi legatis prius de satisfactione missis. rectum igitur esse ad Gabaenos mittere qui fontes ad supplicium deposcant, qui si dedantur, horum pœna contentos esse debere, sin contumaces fuerint, bello in eos vindicandum. Itaque mittuntur ad Gabaenos accusaturi eos iuuenes qui vim pudicitiæ mulieris intulerant, & postulaturi, vt pro violatis legibus morte iustas pœnas dependerent. Gabaeni vero non dediderunt iuuenes, arbitrati sibi pudendum, si alienis imperatis metu belli parerent, cum multitudine ac virtute nulli se cedere videri vellent: eratque magnus apparatus totius tribus, cum cæteri non defuturos se promitterent, si quis vi & armis eos aggredi vellet. Quæ postquam Israelitis à Gabaenis renunciata sunt, iureturando sanciunt neminem ex suis viro Beniamitæ filiam traditurum in coniugem, & acriore bello persecuturos se eam tribum, quã maiores eorum Chananæos persecuti sint. Et confestim eduxerunt contra eos exercitum quadringentorum millium armatorum. Beniamitæ vero habuerunt viginti quinque armatorum millia, & insuper sexcentos, ex eo numero fuere quingenti funditores peritissimi, qui læua manu feriebant. Itaq; commisso apud Gabam prælio, egregie vicere Beniamitæ, cæsis ex aduersa acie viginti duobus millibus, & fortasse plures cecidissent, nisi nox prælium diremisset. atque ita Beniamitæ læti se intra mœnia receperunt, Israelitæ vero in castra insperata clade attoniti. Sequenti die prælium instauratur, & Beniamitis rursum vincentibus, decem octo millia cadunt ex parte Israelitarum, quo factum est vt castra metu deserererent, profectiq; Bethela, quæ vrbs non longe aberat, postridie ieiunio peracto supplicauerunt Deo per Phineesem pontificem vt ab ira desisteret, & contentus duabus cladibus victoriam & robur contra hostem concederet. Deus vero precibus eorum annuit, & per eundem

An. mũdi 2516. an. Christum na. 1438.

Leuita vxorem in 12. partes discerptã ad singulas tribus mittit. Iudic. 20.

Israelitæ mittũt ad Gabaenos qui fontes ad supplicium deposcant.

Israelitæ Gabaeni fontes non tradunt.

Israelitæ iureiurando sanciunt, neminẽ ex suis viro Beniamitæ filiã traditurũ in cõiugem, & 400000 exercitũ contra eos educunt.

Israelitarũ in acie viginti millia cadunt.

Israelitarũ iterum decem & octo millia cadũt.

varem

Israelitæ copiarum partem in insidiis collocant, & vt impares paulatim pedẽ referũt. Beniamitarum 25000. trucidantur, tantũ 600. incolumes euadunt. Gibea & alia Beniamitarũ vrbes incensa. Iabes in Galead quæ auxilium contra Beniamitas negauerat destruitur. Iudic. 21. Israelitæ 600. Beniamitas reuocant, Beniamitæ 400. virgines Iabiticas ducunt. Quando & quomodo iuramentum seruandũ. Beniamitæ vt virgines rapiant, cõceditur.

vatem fauorem est pollicitus. Ergo diuisis bifariam copiis, dimidiam partem noctu circa vrbem in insidiis collocant, reliqua in aciem producta cum Beniamitis manus conserunt, moxque vt impares paulatim pedem referunt. eo magis Beniamitæ instant sponte cedentibus quo longius hostem ab vrbe abstraherent, ita vt etiam illi qui in vrbe propter ætatem imbellem relicti fuerant, procurrerent quasi prædę futuri locij. postquam autem satis longe à mœnibus discessum est, Hebræi reuersi in pugnam signum dant insidiatoribus: qui mox coorti cum clamore hostem à tergo inuadunt. Senserunt illi se deceptos, & cum consilium in ancipiti metu non suppeteret, in conuallem quandam compulsi, circumdatis expeditioribus qui eminus pugnare assueuerãt, telis ferarum in montem sunt confixi. Sexcenti tantum euaserunt incolumes: qui conglobati & facto cuneo, ferociter per medios hostes irruperunt: & in montem quendam fuga delati natura loci se tutati sunt. reliqui omnes ceciderunt, numero circiter viginti quinque millia. Israelitæ vero Gabam incenderunt, & mulieres atque impuberes contrucidauerunt. pari modo & in alias Beniamitarum vrbes sæuitum est: adeoq; indignatio iusta eos efferauerat, vt ad expugnandam etiam Iabisum Galaditidis vrbem, quæ auxilium contra Beniamitas negauerat, duodecim selecta millia mitterent. qui potiti vrbe occiderũt tam viros quam mulieres & pueros, seruatis tantum quadringentis virginibus. Tantus erat dolor ac furor ob perpetratum in mulierem scelus, recentibus etiam cladibus exasperatus. qui postquã resedit, subsecuta est pœnitẽtia, dum vna se tribu diminutos reputant. & quamuis iustis armis oppressos censerent, vt qui contra leges diuinas peccauerant, ieiunium tamen indixerunt ob eorum exitium. Sexcentos quoq; illos qui effugerant, missis legatis, reuocant. hipetram quandam, quæ Rhoa dicitur, in deserto occupauerant. Legati vero apud illos tam ipsorum quam suam cladem conquesti, quod infectum esse non poterat, suaserunt æquo ferrent animo, & ad sui generis reliquos aggregarentur, neue quantum in se esset, vniuersam tribum Beniamiticam irent perditum. Licere enim illis pace sua tribus totius agros recipere, & prædam insuper quantam possent abigere. At illi agnoscentes suam iniustitiam iusto Dei iudicio damnatam, reuersi sunt in sua tribus ditionem, parentes suorum hortatibus. Israelitæ vero dederunt eis in vxores quadringentas illas virgines Iabiticas. de reliquis vero deliberabant vnde illis vxores ad suffiendam prolem parari possent. cum enim ante initium belli iureiurando cautum esset, ne quis filiam in Beniamiticam tribum elocaret, non deerant qui negligendum id Sacramentum consulerent, quod ab ira protectum esset, non à iudicio. Non ingratam rem Deo fore si quo modo prouideatur, ne integra tribus pereat, & periuria non, quando necessario fiunt, periculosa esse ac grauia, sed cum ausu malicioso committuntur. Cum vero senatus succlamatione periurij mentionem abominaretur, extitit quidam qui diceret habere se consilium, quomodo saluo iureiurando Beniamitis vxores possent contingere. Proferre deinde id à senatu iussus, Singulis, inquit, annis nobis mos est apud Siluntem ad celebritatem conuenire, in quo comitatu sequuntur & coniuges & filiæ, harum quotquot potuerint rapere, Beniamitis impune sit, vobis nec iubentibus nec prohibentibus. quod si patres earum ægre tulerint, & vindictam postulauerint, dicemus ipsos in culpa esse qui filias negligenter custodiuerint: & quod non oporteat iræ in Beniamitas nimis indulgere, qua iam ante plus satis contra consanguineos sint vsi. In hanc sententiam concessum est, decretumque vt liceat Beniamitis vxores rapto quærere. Instante autem festo ducenti illi bini uiniue ante vrbem insi-

dia-

diabantur aduentantibus virginibus intervineta & per alias latebras. illæ vero nihil suspicantes, lusitando iter faciebant. iuuenes autẽ coorti dispersas corripiebant: atque hoc pacto quæsitis nuptiis, agriculturæ insudantes dederunt operam vt ad pristinam felicitatem aliquando redire possent. Quo factum est vt Beniamitarum tribus quæ minimum ab internecione abfuit, prudenti hoc Israelitarum consilio seruaretur: moxque magnis incrementis tam numero quam opibus est aucta. Hic finis fuit belli Beniamitici. *An. mũdi 2526. Ante Christũ na. 1458.*

Nec felicior per idem tempus fuit Daniana tribus, tali fortuna vsa, Israelitis iam desuetis armorum exercitio, & in colendis agris tantum occupatis, Chananæi in contemptum gentis collegerunt copias, non quod sibi timerent, sed vt, illata Hebræis aliqua memorabili clade, securius in posterum suas vrbes habitarent: & coniuratione facta, magnoque numero peditum armato, adiunctis etiam curribus, Ascalonem & Accaronem in sorte Iudæ sitas in partes suas traxerunt, & alias plerasque campestres ciuitates: ita vt Danitæ in montana compellerentur, ne pedem quidem vbi ponerent in campestribus habentes. qui cum nec bello essent paros, nec pro numero satis agrorum haberent, miserunt ex suis quinque viros in mediterranea, dispecturos num quem locum inuenirent deducendis coloniis idoneum. illi à campo magno Sidonis iter vnius diei progressi, non longe à Libano & minoris Iordanis fonti bus inuento agro bono ac fertili, rem totam suis renunciant. qui mox cum exercitu illo profecti condiderunt vrbem Dana, cognomine vnià Iacobi filiis, & à sua tribu denominatam. Israelitarum autem res in deterius prolabebantur, quod neque ad laborem se exercerent, neque pietatem colerent. luxato enim reipublicę statu, magna licentia pro suo quisque libito viuebat, vt domestica Chananæorum vicia iam totam gentem impune inundarent. *Hedio & Ruffino lib. 7. cal. 4 Iudic. 18. Daniana tribus a Chananæis pressa. Danitæ locum inhabitandũ quærunt. Dana extructa.*

CAP. III.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem a Deo populus Israelitarum sit traditus.

HAnc ob rem irato Deo, felicitas populi multis laboribus acquisita, per luxum ac voluptatem breui dilapsa est. Bello enim à Chusarthe, Rege Assyriorum peritis, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut vi aut deditione in potestatem eius venerunt. Tributis deinde iniquioribus grauati, & alias varias iniurias ferre sunt coacti annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti. *Iudic. 3. Israelita a Cusarthe oppressi.*

CAP. IIII.

Libertas per Cenizum reddita.

ERat in tribu Iudæ Cenizus vir industrius & magnanimus, hic oraculo monitus ne pateretur Israelitas diutius tales miserias perferre, sed vt ad audendum pro libertate accenderetur, adscitis paucis quibusdam periculorum sociis, quos præsentis status tædebat & mutatum cupiebant, primo præsidium suis à Chusarthe impositum interficit: tantumque primus successus valuit vt indies crescente suorum numero, iam aperto marte hosti pares viderentur. itaque congressi cum hoste vno prælio se in libertatem asserunt, reliquiæ fusi & fugati exercitus vltra Euphratem se recipiunt. Cenizus vero egregie natatæ operæ præmium principatum à populo accepit, nomine Iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, vita functus est. *Ibidem. Cenizus siue, vt sanctascriptura loquitur, ipsius filius Athniel octo annos regnat.*

CAP.

CAP. V.

Quomodo populus rursum a Moabitis sit subiugatus, & per Iodem seruitute exemptus.

Hedio & Ruff. c. 8. Iudic. 3.

Eglõ Rex Moabitarũ Israelitas subiugat.

An. mũdi 2584 ante Christũ an. 1430.

POst cuius mortem, vacante principatu, res Israelitarum rursum in peius ruere cœperunt, idq; tanto magis, quod nec Deo debitum honorem nec legibus obedientiam exhiberent: quæ res in causa fuit, vt Eglon Moabitarum Rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. exceperunt tamen eum aliquot præliis, sed omnibus victi, ferocia posita, iugum acceperunt, tributarij facti. Rex victor, translato Hierichuntem domicilio, modis omnibus plebem vexauit, ita vt in summa miseria per annos XVIII. degerent. Deus autem calamitatibus eorum & supplicationibus flexus, a dura dominatione eos liberauit in hunc modum. Iodes filius Geræ tribus Beniamiticæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & vtraque manu ex æquo promptus habitabat ipse quoque apud Hierichuntem. is in familiaritatem Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominem sibi concilians, & eo nomine amicis etiam Regiis gratus. accidit vt semel cum duobus famulis dona ferens, pugione prius subter sagum ad dextrum femur accinctus, ad Regem introgrederetur. erat autem æstas & diei medium, quo remissius agebatur custodia, partim propter æstum, partim satellitibus occupatis circa prandium. iuuenis igitur oblatis Egloni muneribus, qui tum in æstiuo quodam cubiculo morabatur, confabulari cum eo cœpit, erant autem soli, quia Rex familiariter cum Iode collocuturus famuliciũ ablegauerat. sedebátque in sella, & Iodes verebatur, ne fallente ictu, plagam non satis lethalem inferret. iubet igitur eum surgere dicens habere se somniũ, quod ex Dei mandato sit indicandum. cumque ille audiendi cupidus alacriter assurrexisset, Iodes inflicto in cor pugione, & relicto in vulnere, exiuit clausis prius foribus. Regij famuli interim quiescebant, dormire eum putantes. Iodes vero Hierichuntis reclam indicata, autorem se illis libertatis vindicandæ præbuit. illi vero libenter hæc accipientes, & ipsi confestim arma corripiebant, & cornicines per totam eam regionem dimittebant. Sic enim illic multitudinem conuocari mos erat. Eglonis autem domesticos diu latuit quod acciderat. sed cum aduesperascceret, veriti ne quid noui homini accidisset, ingressi sunt in cubiculum: cumq; mortuum inuenissent, hærebant inopes consilij: & priusquam satellitium conglobaretur, Israelitarum turba superuenit. ex his pars in vestigio confodiuntur, pars alia, circiter millia decem, fuga Moabiticam regionem petunt. eos Israelitæ præoccupato Iordanis transitu, in fuga intercipiebant, maxime circa ipsa vada, ita vt ne vnus quidem incolumis euaderet. Atque ita Hebræi Moabitarum imperium excussérunt: Iodæ autem huius felicitatis autori is honor consensu multitudinis est habitus, vt confestim princeps declaratus sit. eum principatum per annos octuaginta obtinuit, vir alioquin etiam laude dignissimus: post quem Sanagarus Anathi filius electus in imperium, vix toto vertente anno vitam finiit.

Iodes Eglonẽ trucidat.

Moabita ab Israelitis fusi fugãtque.

An. mũdi 2614. Ante Christũ an. 1370.

Hedio & Rufinus Cap. 9. Iudic. 4.

Iabin Rex Chananæorũ Israelitas subiugat.

CAP. VI.

Quomodo Israelitæ sub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint repositi.

ISraelitæ vero, quos præteritæ calamitates nihilo castigatiores reddiderant, in pristinam impietatem atque inobedientiam relapsi priusquam satis à Moabitica seruitute respirassent, imperio Iabini Chananæorum Regis subiugati sunt. Is regiam habens apud Asorum, quæ vrbs sita est super Samachonitem lacum, peditum alebat millia trecen-

ta, equi-

ta, equitũ decem, præterq; curros bellicos habebat rex mille. His copiis præfectus Syſares primus inter amicos regios, congreſſus cum Iſraelitis in tantam deſperationem res illorum adduxit, vt libenter incolumitatem tributaria ſeruitute paciſcerentur, quã per viginti annos ferre iuſſi coacti, præ nimia ſeruitute, caput non audentes attollere, etiam Deo ſic volente, quo nimiam gentis contumaciam & ingratitudinem retunderet. Qui tandem reſipiſcentes, & agnita calamitatum cauſa, nimirum quod a legum contemptu proficiſceretur, Deboram quandam Prophetidem adeunt (nomen hoc apem Hebræis ſignificat) rogantes vt precibus Deum ad miſerationẽ flectat, ne ita patiatur eos à Chananæis opprimi. Deus autem exoratus ſalutem illis annuit, imperatore deſignato Barato, viro tribus Nephtalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora autem accerſito Baraco, iubet eum delectu habito, & conſcripto decem millium virorum exercitu, in hoſtem ducere. Satis enim eſſe tot ad victoriam, quam Deus oraculo promiſerit. Baraco vero negante ſe accipere imperium, niſi & illa vna ſecum adminiſtratura id eſſet, illa commotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorẽ, quem Deus te habere voluit? ego vero non recuſo. & conſcriptis decem millibus, caſtra poſuerunt ad montem Itabyrium. occurrit mox eodem Syſares, Rege ſuo ſic iubente, & non longe ab hoſte cum exercitu conſedit. Baracum autem & Iſraelitas multitudine hoſtili territos, & in turpia ſe recipere volentes, retinuit Debora, iuſſitq; eadem die prælio decernere. Victoriã enim penes ipſos fore, & Deum ſubſidium & opẽ allaturum. Itaq; commiſſa pugna vehemens imber mixtus grandine ſuperuenit, quem ventus in aduerſos Chananæorum vultus ingerens. & proſpectu adimens, inutiles eorum iaculatores ac funditores reddidit: atque etiam ſcutati manibus rigentibus præ frigore gladios vix retinebant. Iſraelitas vero tempeſtas à tergo imminens non ſolum minus offendebat, ſed alacriores etiam faciebat, manifeſtario Dei præſentis ac fauentis ſigno accenſos. itaq; rupta aduerſa acie, turbatiſq; ordinibus, ingentem hoſtiũ ſtragem ediderunt. atq; ita pars telis Iſraeliticis cadebant, pars à ſuomet iplorum equitatu ac curribus proterebantur. Syſares vero vt vidit ſuos terga vertere, deſiliens à curru fuga delatus eſt ad quandam mulierem Cenetidẽ, nomine Iaelen, quæ latebras petẽtẽm excepit, & potũ poſcenti lac acidum exhibuit. quod illecũ auidius ingurgitaſſet, in ſomnũ eſt ſolutus. quem Iaele aggreſſa, ferreum clauum ſopito per tempora adegit malleo, moxq; Baracianis ſuperuenientibus ſolo affixum oſtendit. atq; ita mulier iuxta Deboræ prædictum autor fuit victoriæ. Baracus autem ducens ad Aſoſii, Iabinum obuiam factũ interfecit: & eaſo Rege, ac ſolo vrbe æquata, quadraginta annis imperium Iſraelitarum tenuit.

Syſares ſiue Siſſara præfectus exercitus. Debora Prophetiſſa. Baracus contra hoſtes deſignatur.

Debora & Baracus in hoſtes mouent.

Siſſera ci ſũo exercitu trucidatur.

Iael Siſſe ra ſenio interficit. Baracus quadraginta annis Iſrael rẽ imperium tenuit.

CAP. VII.

Quomodo Amalecita deuictu Iſraelitu regionem eorum per ſeptem annos vaſtauerint.

DEfunctis autem Baraco & Debora eodem fere tempore, paulo poſt Madianitæ, ſociis Amalecitis & Arabibus, expeditionem contra Iſraelitas fecerunt: & congredi auſos magno prælio vicerunt: vaſtatiſque frugibus prædam abegerunt. cumq; idem per continuos ſeptem annos facerent, Iſraelitas in montana compulſos campeſtri ſolo cedere coegerunt. qui, ſpeluncis & ſubterraneis ædificiis excauatis, quicquid hoſtili violentiam euadere poterat, intro receptum aſſeruabant. Nam Madianitæ per æſtatem facientes expeditionem, hyeme agros colere Iſraelitas permittebant, vt poſſent demo labores eorũ vaſtare. Itaq; in perpetua fame ac egeſtate viuebant, nec iam vllum ſupererat præſidium niſi in precibus ad Deum & ſupplicationibus.

Medio & Ruffinus Cap. 10. Iuſt. 6 Madianitæ ſedecim diu Iſraelitas premunt.

CAP.

An. mūdi 2654. Ante Christū na. 1350.

CAP. VIII.

Quomodo Gedeon populum liberauerit.

Gedeons vt Israelitas a Madianitis liberet, Deus mādat.

PEr idem tempus Gedeon Iasi filius, vnus ex primatibus tribus Manassetidis manipulos frugum clam in torcular comportatos flagellabat. non enim ausus est propter hostē propalam hoc in area facere, cumque spectrum ei adolescentis specie se obtulisset, & felicem ac Deo carum appellauisset: respondens. Hoc, inquit, meæ felicitatis argumentum est maximum, quod torculari nunc vtor pro area. illo contra iubente vt bono esset animo, & de libertate vindicanda cogitaret, negabat fieri posse, nam & tribum suam cuiuis alteri cedere numero, & se iuuenem esse & tam arduis negociis imparem. Deus autem quicquid deesset se supplementum pollicebatur, & victoriam Israelitis daturum, modo ipse imperium assumere non grauaretur. Hanc rem Gedeon cum quibusdam iuuenibus communicauit, qui libenter credentes oraculo sine mora effecerunt, vt præsto essent decem millia militum, ad quiduis pro libertate audendum paratissima. Gedeoni autem Deus in somnis apparens, dixit homines tali esse ingenio, vt sibi placentes nemini velint virtute cedere, & victoriam sibi potius quam Deo tribuant, nimirum magnis copiis freti. vt igitur sciant rem totam pendere ab ipsius auxilio, iussit vt circa meridiem, cum æstus feruet maxime, exercitum ducat ad fluuium, & quotquot procumbentes biberent, eos viros fortes crederet, quotquot autem trepide ac tumultuarie potum sumerent, sic existimaret, eos metu hostium hoc facere. quod posteaquam ita, vt iussus est, fecit, trecenti inuenti sunt cum perturbatione aquam sumere, cauis manibus ori admouendo, imperauitque Deus, vt his assumptis hostem inuaderet. Gedeone vero solicito, quia mandatum acceperat à Deo, noctu illos adoriri, volens ei metum omnem eximere, iussit vt assumpto vno milite clam accederet ad Madianitarum tentoria, ab illis enim accepturum occasionem fiduciæ, vadit ille quo iussus est, vno tantum comitante famulo. cumque ad quoddam tabernaculum adrepsisset, offendit insomnes in eo milites, & quendam commilitoni narrantem somnium, ita vt à Gedeone quoque exaudiri posset, erat autem tale. Visus erat sibi videre massam hordeaceam, præ vilitate homini fastidiendam, per castra prouolui, & primo regis tentorium, mox cęterorum omnium prosternere, qui respondit interitum exercitus significari, addens vnde hoc ita colligeret; inter omnes, inquit, fruges hordeum est sine controuersia vilissimum: & inter omnes Asiaticas gentes non facile reperias viliorem quam hodie sunt Israelitæ, vt merito conferri possint hordeo. hi nunc autore Gedeone contraxerunt copias, & res nouas moliuntur. ergo quia dicis te vidisse illam massam tentoria nostra subuertentem, vereor ne Deus Gedeoni triumphum de nobis concedat. Gedeon autem audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis vt omnes in armis essent, eductis de visione quam in castris hostium audiuerat. fecerunt illi quod imperatum est, accensi hoc signo ad quidquis laboris aut periculi subeundum. tum Gedeon circa quartam ferme vigiliam suos in hostem ducit trifariam in tres cohortes diuisos. erant autem centenariæ, gerebantque singuli amphoras vacuas & in eis faces ardentes, vt clam possent hostem inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinum vice tubæ. hostium castra late patebant, eo quod camelorum magnum numerum haberent: & cum iuxta gentilitates distributi renderent, omnes tamen intra eundum ambitum continebantur. Hebræi vero à duce ante præmoniti, cum iam non longe ab hoste abessent, dato inter se signo cornibus sonantes, & confractis amphoris

Iud. 7. Gedeonē exiguas copias Deus eligere iubet. Victoria Deo tribuenda.

Gedeō ad Madianitarū tentoria accedit, & ab illius somnio confirmatur.

Gedeon cū trecentis viris pugnā ad ornat.

phoris: sublatoq; militari clamore, certi Deum adesse Gedeoni cum facibus in castra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus diuinitus nocturnis terroribus, tanta inter semisomnes consternatio exoritur, vt incomparabiliter plures mutuis vulneribus quam hostili ferro caderent. quod diuersæ linguæ homines eadem castra haberent. semel enim pauore confusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tantæ cædis & Gedeonis victoriæ rumor vbi ad cæteros Israelitas peruenit, correptis armis fugientem hostem insequuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita hærentem circumueniunt, & quotquot ad manus venere, occidunt, interq; cæteros Reges etiam duos Oribum & Zibum. Qui vero superfuere duces, cum reliquiis exercitus ferme decem & octo millia hominum, quantum potuerunt, procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum copiis eo properat, & iterum congressus postremo hoc conflictu ad vnum omnes trucidat, & reliquos duos duces capit, Zebiun & Hezarbunim. his prælijs cæsa sunt Madianitarum & cæteroru Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum viginti millia: præda etiam magna, auri, argenti, textilium, camelorum & iumentorum Hebræi sunt potiti. Gedeon vero reuersus in patriam suam Ephraim, supplicium sumpsit de Madianitarũ regibus. Cæterum Ephræmi tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonam fortunam, bello eum petere decreuit, eo quod, insciis ipsis, hostẽ esset aggressus. Gedeon vir in omni virtute summus, modeste respondit, se non suo arbitratu hostem absque illis aggressum, sed iussu diuino. Victoriam tamen nihilo minus illorum esse, quam suam ipsorum qui militassent. atque his verbis sedata eorum ira non minus profuit Hebræis quam rebus prospere gestis. obstitit enim ne ciuile bellum exoriretur. huius tamen superbię tribus hæc pœnas dedit, sicut suo loco dicemus. porro Gedeon cum vellet imperium deponere, compulsus est id retinere per annos XL. dicendo ius & de litibus finiẽdis occupatus, populo ratum habere quicquid ille in causis controuersis pronunciaret. in senecta deinde mortuus, apud Ephraim in patria sepelitur.

An. mũdi 2654. Ante Christũ na. 1350. *Madianita & confœderati mutuis vulneribꝰ cadunt. Israelitæ hostes insequũtur, & Reges duos Oribũ & Zibum occidunt. Iud. 8. Gedeõ duos duces Zebim & Hezarbunim capit Madianitarũ & cõfœderatorũ centũ viginti millia trucidat. Gedeõ per annos 40 regnat. Hedio & Ruffinus Cap. 11. Iud. 8. 9. Abimelechus 79. fratres interfecit. Iotham apologo Sicimitis in Gedeonẽ ingratitudinem obiicit.*

CAP. IX.

Quemodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella gesserint.

HAbuit autem filios legitimos quidem septuaginta, non ex vno matrimonio susceptos, nothum vero vnum ex concubina Druma, cui nomen Abimelechus. is defuncto patre profectus Sicima, vnde mater erat oriunda, adiutusque à maternis cognatis pecunia, cum videret maioris animi virtutibus insignes & ad quoduis facinus promptos, vna cum eis ad paternas ædes reuersus, omnes fratres interemit, excepto vno Iothane. hic enim fuga incolumitatem quæsiuit. Abimelechus autem, occupata semel tyrannide, omnia pro suo libitu, nihil iuxta legum præscripta gerere omnibus iustitiæ defensoribus inuisus æque ac infestus. Itaq; dum quodam tempore publica in Sicimis festiuitas celebratur, ad quam plebs vniuersa conuenerat, frater eius Iothanes, quem fuga seruatum diximus, conscenso monte Gatizeo qui Sicimis imminet, & sublata voce vt ab omnibus exaudiri posset, silentium ei populo præbente, rogauit vt pauca verba audire dignarentur. Cumque illi magis etiam silerent intenti, dixit, quod arbores olim humana voce vsæ, in conuentu ad id habito rogauerũt ficum, vt imperium in eas acciperet. Recusante autem illa, quod contenta honore quem propter fructus suos percipiebat, non requireret alium: arbores non destiterunt principem quærere, visumq; est viri hunc honorem deferre, ea vero totidem verbis, quot ficus

An. mũdi 2694 Ante Christũ na. 1270

recusauit, & simili modo etiam olea. itum est deinde cum eisdem postulatis ad rubum, cuius lignum ad ignaria valet. Is respondit, Si serio me Regem poscitis, sub vmbra mea requiescite. sin autem insidias mihi struitis, egrediatur ignis ex me, & absumat vos. Hæc, inquit Iothanes, non risus mouendi causa vobis fabulor, sed quia maximis beneficiis à Gedeone affecti, sustinetis Abimelechum, necatis fratribus, principatum vsurpare, cuius ingenium nihil ab igne differt. Hæc locutus recessit, & per triennium in latebris montium vixit, Abimelechi potentiam fugitans. Nec ita multo post, Sicimitæ pœnitentia ducti eorum quæ in filios Gedeonis patrauerant, Abimelechum ex vrbe & tota tribu expulerunt. Ille vero cogitabat quomodo ciuitatem aliqua clade afficeret. cumque instaret vindemia, non audebant colligere fructus, metuentes ne quid incommodi ab Abimelecho acciperent. Forte per eosdem dies contulerat se eo cum armatorum manu & cognatis quidam princeps nomine Gales. hunc exorauerunt Sicimitæ, vt tantisper sui custodiam susciperet, dum vindemia peragitur, cœperuntque secure fructus conuehere, & per sodalitia cœnantes audebant aperte in Abimelechum conuicia iactare, & principis cognati dispositis circa vrbem insidiis, multos ex Abimelechitanis in eas præcipitatos interficiebant.

Arborũ de Rege deligendo cõsilium.

Abimelechum Sicimitæ expellunt.

Abimelechus in Sicimitas mouet.

Zebellus vero quidam è Sicimitarum primatibus, hospes Abimelechi, per nuncium ei significauit, quomodo Gales populum contra ipsum irritaret: hortatus etiam vt insidias ei ante vrbem tenderet. se enim Galem illo adducturum: atque ita fore facile vt inimico gratiam, qualem meretur, referat. quo facto curaturum se, vt eum populo reconciliet. cumque Abimelechus locum insidiis aptum cepisset, & Gales cum Zebello in suburbanis negligentius ageret, conspectis repente armatis, exclamat, Zebelle hostem video. illo respondente, vmbras esse cautium, iam propiores cernens, imo non vmbræ sunt, inquit, sed virorum cohors. ad hæc Zebellus, Nonne tu Abimelecho ignauiam obiicis? quin igitur ostendis qui vir sit, & armis hominem aggrederis. Gales verò turbatus excipit primum impetum: cumque suos inferiores animaduerteret, amissis aliquot, cæteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occasione, calumniatus eum, quasi volens male pugnasset, effecit vt vrbe pelleretur. cæterũ Abimelechus cognito quod Sicimitæ ad vindemiæ reliquũ exituri essent, insidias circa vrbem disponit. cumq; prodissent tertiam suorum partem occupare portas iubet ne ciuibus reditus in vrbẽ pateret. cæteri vero dispersos circumueniunt. Itaque vbiq; plurima cædes patrabatur. & vrbe capta primo impetu ac solo æquata, salq; inuinis eius seminato, tum demum militem inde abduxit. atq; ita Sicimitæ sunt deleti. Quotquot autem per regionem dispalati periculum euaserant, collecti denuo, petra quadam occupata, locum natura munitum muro insuper cingere volebant. Sed hoc consilium præuenit Abimelechus, qui quamprimum id cognouit, exercitum eo adduxit. & arrepto fasce arido, iussisque cæteris idem facere, breui petram strue lignorum circumdedit, subiectoq; igne & fomentis ingestis flammam ingentem excitauit, ita vt nemo euaderet, sed vna cum vxoribus & liberis absumerentur. numerus virorum fuit circiter mille quingentos, præterea imbellem turbam satis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendum sane, nisi quod meritas pœnas dederunt ingratitudinis erga virum optime de se meritum. Abimelechus autem Israelitis Sicimitarum internecione perterritis, videbatur non fore præsenti fortuna contentus, neque prius conquieturus, quam vniuersos perderet. mox enim exercitum ad Thebas duxit: & capto ex incursu oppido, circa turrim quandam restitit, quæ quod esset non mediocris, populo fuit receptaculum.

Gales ab Abimelecho fugatus a Sicimitis vrbe pellitur.

Sicimita capta ac solo aquata.

Sicimitæ profugi in petra combũtur.

Abimelechus Thebas capit.

hanc

hanc expugnaturus cum propius ianuam accessisset, mulier, fragmine molę demisso, caput subeuntis ferit, ad quem ictum humi collapsus rogauit armigerum, vt eum occideret, ne mulieris manu periisse diceretur. quo facto fratribus debitas impietatis pœnas exsoluit, simul & crudelitatis, qua in Sicimitas vsus est: quæ quidem clades iuxta Iothanis præsagium illis accidit. cæterum exercitus, duce mortuo, miles in suas quisque domos reuersus est. Israelitarum deinde gubernacula Iairus Galadenus de tribu Manasseticle suscepit, vir tum rebus cæteris tum numerosa prole felix. triginta enim filios habuit, equites egregios, & Galadenæ oppidorum principes. is cum viginti & duos annos in principatu vixisset, iam senex defunctus, in Camone vrbe Galadenæ est sepultus. Res autem Hebræorum in peiore statu erant, legibus autoritatem suam non amplius obtinentibus. qua occasione arrepta Ammanitæ & Palæstini cum valido exercitu regionem eorum ingressi omnia rapinis vastabant: & occupatis locis vltra Iordanem, traicere flumen & reliquam regionem inuadere parabant. Hebræi vero calamitatibus castigati supplices opem diuinam implorant: & victimis numen placare conati, rogabant vt iram finiret, aut certe moderatius exerceret. Deus autem propitius auxilium eis non negauit. Igitur Ammanitis Galadenam cum exercitu ingressis, incolæ eius regionis obuiam illis cum armis veniunt: sed imperatore carebant. Erat autem quidam Iaphthes, vir patris virtute celebris, qui proprios milites alebat. ad hunc missis nuntiis rogabant vt in auxilium veniret, promittentes se perpetuum copiarum imperium ei tradituros. ille non admisit preces, causatus quod nullam opem ei tulerint, dum à fratribus manifestam iniuriam pateretur. Cum enim non esset eadem matre natus, sed externa, quam pater amore captus in ædes induxerat, contempta eius solitudine eiecerunt hominem. tunc autem in Galadena degebat, omnibus quotquot ad se venirent, stipendia soluens. Tandem exoratus, & iureiurando accepto imperium copiarum penes se fore, militem suum cum eis coniunxit. Et cum mature quicquid facto opus erat prouidisset, exercitu in vrbe Malphaca collocato, mittit legatos ad Regem Ammanitarum, expostulatum quod res alienas inuaderet. Qui missis aliis oratoribus respondit, ipsos potius inique agere, qui Ægyptiorum fugitiui alienis bonis incubarent: postulabatque vt de regione Amorræa decederent, quę ad maiorum suorum ditionem pertineat. Contra Iaphthes negabat eum merito queri de adepta quondam Amorræa, sed magis gratiam debere pro Ammanitide relicta (potuisse enim Moien & illam occupare.) Seuero agris nequaquam cessurum, quos annis iam trecentis Deo volente tenuissent, & potius litem hanc armis diremptorum. His dictis legatos dimisit. ipse votum fecit, si victoria potiretur, sacrificaturum se quicquid domum reuerso primum occurrisset. congressus deinde cum hoste vicit egregie: fugientesque persecutus est vsque vrbem Maniathen, & ingressus regionem Ammanitidem multas vrbes deleuit, præda militi concessa: finemque seruituti imposuit, quam sua gens per annos decem & octo pertulerat, fortunatior militiæ quam domi. redeunti enim obuiam facta est filia virgo, præter quam nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein conquestus de importuno officio, indicauit victimam esse Deo destinatam, at illa non illibenter accepit, gratulatoriam se fore pro victoria patris & ciuium libertate hostiam. vnum rogauit, vt sibi liceret iuuentutem suam cum æqualibus per bimestre tempus deplorare, atque ita voto patrem soluere. quo impetrato ad præfinitum terminum patet mactatam holocaustoma obtulit, neq; legitimũ neq; Deo gratum

Abimelechum mulier ferit, & armiger eum occidit.
Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 10. Iud. 10. An. mũ. 2697. ante Chri. na. 1267 Thola 23. an. regnauit.
Post eũ Iair an. 22. An. mũdi 2719.
Ante Christũ na. 1245. Israelitæ ab Ammanitis & Palæstinis oppressi.
An. mũdi 2742. Ante Christũ na. 1242. Iaphthes Dux Israelitarũ creatur.
An mũdi 2760. Ante Christũ na. 1204 Iaphthes votum facit.
Iaphthes Ammanitas fundit fugatque.

Iaphthes filiã maetat. Ephramitribus moet in Iaphthem. Iud. 12. Ex tribu Ephraim circiter 42000. cæsi.

sacrum facietis, nec quicquam pensi habens quid fama de hoc facto locutura esset. Petitus post hæc bello ab Ephræmi tribu, quod sine illis in Ammanitas expeditionem fecisset, & nunc solus præda simul & gloria frueretur, primo excusauit, nec ignorasse eos quod consanguinei bello premerentur, nec auxilium attulisse, quod vel non vocatos ferre decebat. vltro deinde accusauit, quod inique facerent, qui non ausi hostem aggredi, nunc contra cognatos ferocirent. postremo minatus est, pœnas sibi Deo volente daturos, si insanire pergerent. vt vero nihil sé verbis proficere sensit, accito è Galadena exercitu venientes excepit: plurimisque in conflictu cæsis, & postquam in fugam versi sunt, præmissis qui vada Iordanis occuparent, intercluso effugio, circiter quadraginta duo millia hominum peremit. ipse expletis sex principatus annis defunctus sepelitur in patria sua Sebei, quæ sita est in regione Galadenã. Huic in principatu successit Apsanes, natus è tribu Iudæ, ex Bethlemis oppido. huic liberi fuere sexaginta, mares triginta, totidem deterioris sexus, quos omnes superstites reliquit, has nuptas, illos vxoribus cura & opera sua coniunctos, cumq; nihil memorabile in principatu septenni gessisset, admodum senex diem obiit, in patria sua sepultus. Helon post hunc assumpsit principatum, tribu Zabulonita: quo per decenniũ functus, nec ipse quicquam gessit memoratu dignum. Qui deinde successit Abdon Elelis filius tribu Ephræmita, ex vrbe Pharathone, nihil præter numerosam prolem habet memorabile, alioqui per summam securitatem & pacem quæ sub eo floruit, nulla data est ei rerum fortiter & glorioſe gerendarum occasio. filios habuit quadraginta, nepotes triginta: atque egregiis equitibus septuaginta comitatus circumuectabatur, quos omnes superstites reliquit. Mortuus est iam senex, & in Pharathone magnifice sepultus.

Apsanes per septenniũ Iudex Helon per decenniũ Iudex. An. mũ. 2775. ante Chri. nat. 1191 Abdon Iudex.

CAP. X.

De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.

Israelitæ a Palæstinis superati. Iud. 13. An. mũdi 2735. Ante Christũ na. 1181. Hedio & Ruffino Cap. 15. al. 10.

Post huius mortem Palæstini superauerunt Israelitas, & tributa ab eis exegerũt per annos quadraginta. ab ea miseria liberati sunt in hunc modum. Manoches quidam vir inter Danitas optimus, & patriæ suæ sine controuersia princeps, vxorem habuit eximia pulchritudine suspiciendam supra omnes eius ætatis fœminas: ex qua cum nihil liberorum susciperet, ægre ferens orbitatem, in suburbanum suum, quod erat in campo magno, cum vxore ventitans, crebris precibus solicitabat Deum, vt daret sibi liberos. insaniebat autem in vxorem præamore, eratque vehementer zelotypus. cumque aliquando solã ageret mulier, spectrum se illius oculis obtulit Angelus Dei specie iuuenis pulchri & magni, lætum nuncium afferens, fore vt fauore Dei nascatur eis filius, pulcher & insigni robore: qui vbi ad virilem ætatem peruenerit, compescendam esse ab eo Palæstinorum insolentiam. iussitque ne capillitium ei detonderetur, vtque, Deo sic volente, ab omni alio potu abstineret, sola aqua contentus. postremo addens à Deo se missum, abiit. ille marito reuerso Angeli verba indicat, mire prædicans iuuenis staturam & pulchritudinem, ita vt vir tali laudatione motus ad zelotypiam, nonnihil de vxoris pudicitia mali suspicari inciperet. quæ volens hunc mariti stultum mœrorem adimi, supplex Deum rogauit, vt iterum Angelum mittere dignaretur, quo ille à coniuge etiam posset conspici: & impetrata hac gratia, rursum in suburbano versantibus apparuit Angelus soli mulieri. illa rogat vt paulisper maneat, dum virum adducat: quo permittente, cum Manoche mox ad eum reuertitur. quo viso, ne tum quidem suspicari desiit: rogauitque vt sibi

Manoahi Angelus iterum apparet.

Samsonis nativitatem Angelus nunciat.

quoque

quoque eadem indicaret. illo respondente, satis esse quod mulier sciat, iubet, quisnam esset, dicere: vt, nato filio, referre ei gratiam & munus aliquod donare possint. negauit ille sibi opus muneribus, nec enim horum causa de filio lætum se attulisse nuncium. cumque iterum rogaretur vt saltem hospitalem tractationem admitteret, non annuit. tandem exoratus vt paulisper maneret dum aliquid affertur, cum mactasset hædum Manoches, coquendumque vxori dedisset, paratis omnibus iussit deponi in petra, & panes & carnes absq; vasculis. quo facto, virga, quam gestabat, carnes attigit: confestimque flamma emicante cum panibus absumptæ sunt, & Angelus fumo tanquam vehiculo in cœlum ascendere ab eis visus est. Manoche autem solicito ne quid periculi immineret ex aspectu numinis, vxor bono eum iubet esse animo, affirmans magno suo bono Deum se vidisse: cumque concepisset, diligenter mandata retinuit. Nato deinde infanti, Samson est nomen inditum, quod robustum significat: qui mox egregia animi ac corporis indole præditus, promisso capillitio victuque sobrietate diuinum nescio quid præ se ferebat. Cumque adoleuisset, comitatus parentes in Thamnam vrbem Palæstinorum conuentus tempore, implicitus amore puellæ indigenæ, rogauit suos parentes, vt id connubium procurarent. quibus excusantibus quod diuersi esset generis, quodque religio vetaret eiusmodi nuptias. vicit iuuenis pertinacia, effecitque vt virgo sibi desponderetur, crebro deinde sponsam interuisens, in itinere in leonem incidit, nec tamen eius occursum declinauit licet inermis. sed nudis manibus adortus beluæ fauces elisit, eiusque cadauer in dumetum viæ vicinum abiecit. aliquot post diebus eandem viam ad puellam remetiens, offendit examē apum mellificare in leonis pectore, &, sumptis inde tribus fauis, eos cum cæteris muneribus adamatæ obtulit. Ad nuptias deinde celebrandas Thamnitas conuocat, qui quod vires haberent suspectas, honoris specie triginta affectatores ex æqualium numero iuueni adhibent, iussos obseruare ne qd auderet. Conuiuus deinde, vt fit, hilarescentibus, ait se quæstionem propositurum suis sodalibus, quam si intra sex dies soluerent, cuiq; sindonem se daturum & tunicam. qui tum quod sagaces videri cuperent, tum quod lucrum non fastidirent, iubent eum proponere. Ille, ex voraci, inquit, cibus prodiit, & ex immiti suauitas. in his explicandis cum hæsissent triduo nec proficerent, puellam aggrediuntur minis simul & precibus, vt explicata secretum e marito indicium sibi faceret. ille repulsis aliquandiu blandiciis, cum rogandi finem non faceret, & lachrymans gratam se illi negaret, tandem nihil suspicans rem totam de leone aperit, & vnde tres illos fauos nactus fuerit. illa iuuenibus prodit omnia. ergo cum præfinita soluendæ quæstioni dies adesset, ante solis occasum conuenientes, Neque leone, inquiunt, quicquam occurrenti immitius, neque melle gustanti suauius. Ibi Samson subiecit, neq; muliere dolosius, quæ vobis quæstionem nostram aperuit. Nihilominus ipsis persoluit quæ promiserat, spoliatis quibusdam Ascalonitis, quos forte per viam inuenit obuios: sed iratus mulieri remisso nuncio res suas sibi habere iussit ac gerere. at puella contempta vt vicissim illi moueret stomachum, nuptit eius sodali qui priores nuptias conciliauerat. Hac contumelia commotus Samson, decreuit de tota gente pœnas sumere: & commodum maturis segetibus tempus iam messis aderat. ergo comprehensis trecentis vulpibus, & facibus ad caudas earum annexis, per arua Palæstinorum omnes dimisit, quibus passim discurrentibus totus frugum prouentus momento fere temporis cōcrematus est. Quo cognito gentis principes, & quid Samsonem ad perpetrandum facinus mouerit, missis in hoc Thamnam

An. mūdi 2783. Ante Christū ann. 1181.

Samson natus. Iud. 14.

Samson Palæstinā virginem ducit.

Samson Leonem nudis manibus discerpit.

Samson Thamnitu ænigma proponit.

Samsonis vxor Thamnitu aperit ænigma.

Samson Ascalonitas aliquot trucidat, eiusq; coniunx alteri nubit. Iud. 15.

Samson Palæstinorum fruges comburit.

An. mũdi 2791. Ante Christũ na. 1173.

satellitibus vxorem quondam eius cũ cognatis damni dati reos prius factos, viuos exusserunt publice. Samson autem in Palæstinos late grassatus cædibus, ad habitandam Etam se contulit ea est petra bene firma in tribu Iudæ sita. At Palæstini totã tribum bello impetunt. quibus bellum deprecantibus, quod nec Samsonis culpæ essent alienes, nec de solenni tributo quicquam diminuerent, responsum est non absoluendos ab hoc crimine ni Samsonis deditionem facerent Illi volentes hanc suspicionem à se amotam, armatis tribus millibus ad petram veniunt: & expostulantes, quod tuis facinoribus Palæstinos Hebræis infensos redderet, qui irritati facile possent toti genti magnam aliquam cladem rependere, dicentesque in hoc se venisse, vt comprehensum illis dederent, postulabant vt consensu ipsius facere hoc sibi liceat, qui iureiurando accepto nihil præterea molituros, sed hostili tantum deditionem faciendam, descendens de petra in cognatæ gentis potestatem se permisit: & illi vinctum prius duobus funibus, Palæstinis tradendum ducebant. cumq; ventum esset ad locum, qui obscurus ante, nunc ex Samsonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abessent à castris hostium, procurrentibus obuiam Palæstinis, & lætitiam, re ex sententia gesta, clamore testantibus: Samson abruptis repente vinculis, arreptaq; maxilla asini quæ forte iacebat præ pedibus, in medios hostes irruit: qua feriens quotquot attingere potuit, circiter mille interfectis, cæteros metu terga dare compulit. qua victoria plus satis elatus, & opis diuinæ immemor, cum totum sibi tribueret, quod maxilla tantum armatus fudisset ac fugasset hostiles copias, ingenti siti oborta, confessus nihili esse quantaslibet vires humanas, Deo victoriam acceptam retulit: supplexque rogauit, vt arrogantiæ data venia, succurreret & periculo se eximeret. nec irrita fuere preces, sed copiosus fons subito è quadam petra prorupit. Loco maxillæ nomen Samson impositum, quod in hodiernum vsq; durat. Post hoc prælium iam Palæstinos contemnens venit Gazam, & in publico diuersorio egit. Quo audito Gazæorum magistratus, ne clam abire posset, stationes pro portis collocant. Samson vero qui insidias mature senserat, circa mediam noctem surgens, portas cum ipsis claustris ac vectibus cæteroque paratu reuulsas, & humeris impositas, in montem qui est supra Hebronem perlatas deposuit. paulo vero post a patriis institutis deficere & in peregrinos mores degenerare incepit, quod ei omnium malorum fuit principium. Cum enim meretricem quandam Palæstinam adamasset, nomine Dalalen, consuetudine eius delectabatur. Quamobrem qui apud Palæstinos rerum potiebantur accedunt eam, & magnis pollicitationibus inducunt, vt eliciat e Samsone causam tanti roboris, propter quod inuictus haberetur ab hostibus. Assensit illa, & cum prima occasio data est, inter compotationẽ & muliebres blanditias extollens eius res gestas, omni astu vrebatur vt cognosceret, cur tanto cæteris virtute excelleret. Samson vero adhuc mentis compos eisdem artibus contra mulierem vtens: si septenis, inquit, vitibus flexilibus reuinctus fuero, fiam nihilo aliis fortior. Tacuit illa, rem ita se habere putans, communicatoq; super hoc cum magistratibus consilio, inclusaq; in penitiore domus parte manu militum, bene potum ac sopitum accurate, vt ab ipso didicerat, vinxit. deinde excitato indicat, adesse quosdam qui illũ vellent aggredi, ille ruptis virgeis vinculis ad resistendum se expedit. Mulier tunc frustrata paulo post aliam opportunitatẽ nacta, grauibus querelis aggressa est virum, quod amanti non satis fidens, celaret eam id, quod maxime scire cuperet, acsi nesciat tacere, quicquid alios scire amasio hoc nunc expedit. tursumq; simili figmento elusa est cum septem

Samson vrbatus Palæstinos.

Samson asini maxilla mille viros interficit.

Samson fontem impetrat precibus. Iudic. 16.

Samson Gazæ portas auulsas aufert.

Dalale meretrix e Samsone causam tanti roboris exquirere conatur, & ter deluditur.

tanibus

funibus alligatum perditurum se vires diceret, experta enim hoc quoq; nihil effecit: cumq; vrgere non desisteret, tertio mulierem ludificatus est, dicens capillos suos oportere implecti licio, atque ita parari vincula. Acne hoc quidem verum experta, postremo adhibitis omnibus artibus non prius rogandi finem fecit, quam fatali iam necessitate instante, victus importunitate Samson in gratiam mulierculæ suum ipse secretum prodidit. Deus, inquit, mei cũram habet, & eius prouidentia natus hanc comam alo, cuius comam ipse mihi interminatus est, nam in eo capillitio totas sibi vires consistere. Hoc cognito, nescienti comam deraſit, & hoc pacto imbecillem factum inimicis prodidit, repugnare amplius non valentem. illi orbatum oculis & vinctum abduxerunt. Procedente deinde tempore cum iam capillus repullularet, cumque solenne Palæstinis adesset epulum, confidentibus optimatibus in quodam fano cuius tectum duabus columnis sustinebatur, accitus est & Samson, vt misero inter comportandum illuderent. qui hoc extremum malum existimans quod illusores vlcisci non quiret, iubet puerũ, à quo manu ducebatur, vt ad illas columnas se acclinet, iam, vt tum simulabat, defatigatum: quibus admotus ilicèas concussit, vt subuersæ totius ædificij ruinam traherent, qua tria millia hominum sunt oppressa, & inter cæteros ipse Samson. Hic finis viri fuit, exacto principatus anno vigesimo, admirandi ob incomparabilem animi simul ac corporis fortitudinem, qua in hostium perniciem vique ad extremum halitum vius est. Nam quod a muliere deceptus est, humanæ infirmitati imputari conuenit, pronæ ad eiusmodi vicia cætera dignus sempiterna memoria virtutis nomine, cognati vero eius cadauer in patriam reportatum, apud Saraſam oppidum monumento maiorum intulerunt.

Samson suæ roboris causam Dalilæ aperit, Palæstini oculo orbatũ vinctũq; abducũt.

An. mũdi 2811. Ante Christũ ann. 1193.

Samson cũ tribus millibus Palæstinorum moritur.

CAP. XI.

Quomodo filii Sacerdotis Eli a Palæstinis in prælio cæsi fuerint.

POst Samsonis autem obitum præfuit Israelitis Elis Pontifex, in cuius principatu fames valida eam regionem inuasit, quam non ferens Abimelechus Bethlemorum ciuis, quod oppidum est tribus Iudæ, assumpta vxore Naami, & filiis cõmunibus Chelione & Mallone, in Moabiticam terram migrauit, eamque ibi prospera fortuna vteretur, filiis suis vxores dedit eius gentis fœminas, Chelioni Orpham, Ruthẽ Malloni, exacto autem decennio, Abimelechus cum filiis breui tempore alius post alium obiit: quo casu Naamis in maximum mœrorem coniecta desolata a charissimis quorum consuetudinem amori patriæ prætulerat, mutato prorsus consilio, reuerti ad sua decreuit iam enim res patria in melius data esse perceperat. Natus autem eius non sustinebant ab ea discedere, & velut potius comitari eam volebant, at illa precata eis felicius coniugium, quam in quo cum filiis suis vixissent, & in reliquis rebus prosperitatem. & doceus quod in se nihil esset operis, rogabat, vt manerent, neue, relicta patria, incertum in cœtum sequi mulierem locrum cuperent. His monitis Orpha paruit: Ruthem vero nolentem manere, causas fortunæ futuram socrum secum socrus abduxit. Quæ postquam vna peruenerunt Bethlemum, Bozus Abimelechi cognatus eas excepit hospitio. cumque Naamis a ciuibus suo nomine appellaretur, iustus, inquit, vocaretis me Maram. Significat autem Hebræorum sermone Naamis felicitatem, Mara dolorem. Et cum esset messis tempus, Ruthe permissu socrus exibat ad spicilegium, vt cibos sibi pararent, casuq; in Bozi rus deuenit. qui cum paulo post superueniset, conspicatus puellam, de cauilicum percontatur is denarrauit omnia domino, quæ paulo ante ex ipsa cognouerat, qui exoleuiatus in eo beneuolentiam erga

Ruth. 1. Hegio & Rufinus cap. 14. Eli Sacerdotis tẽpore annona caritas.

Naamis post mariti & filiorũ obitum cum Ruth in patriã redit.

Ruth in Bethlehẽ proficiscitur.

Ruth. 2. Bozus Naami & Ruth amicus.

An. mũdi 2811. Ante Christũ na. 1153.

Ruth. 3. Ruth socrus suasu ad pedes Bozi cubat.

socrum, & affectam erga defunctum maritum, noluit spicilegio contentam esse, sed permisit vt sibiipsi meteret quantum posset, ac sumerer: mandauitque villico ne eam prohiberet, & vt vna cũ messoribus prandium ac potum ei præberet. Ruthe vero acceptam ab eo polentam seruauit socrui, & vespere cum frugibus collectis simul attulit: sed & Naamis seruauerat ipsi quasdam partes ciborum, quos ei vicini contulerãt. narrat deinde socrui, quid ei Bozus dixerit: auditoque ex ea, quod cognatus esset, & propter pietatem forsan curam earum habiturus, exiuit etiam sequentibus diebus ad spicilegium cum Bozi ancillis. post aliquot dies, iam hordei tritura peracta, venit Bozus in suum rus, & cubabat in area. hoc cognito cogitauit Naamis in rem ambarum fore si Ruthe cum eo cubaret: misitque eo Ruthem dormituram ad pedes eius. quæ nefas rata non parere socrui, fecit quod iussa est. ac primo non sensit hoc Bozus altum dormiens: sed circa mediam noctem experrectus, sentiensque eam vna cubare, quæsiuit quænam esset: edidit illa nomen, & famulam se in eius potestate dixit. Tacuit ille tum, sed mane summo priusquam famuli ad opus surgerent, excitatam iussit hordei quantum ferre posset capere, & priusquam aliquis eam ibi dormisse videat, ad socrum redire. cauendos enim tales rumores, maxime si non de nihilo oriantur. Cæterum meum, inquit, cõsilium est hoc. rogabis eum qui tibi propinquior est quã ego, an te vxore opus habeat. quod si aiat, sequeris eum: sin minus, mea legitima cõiux eris. Hæc verba vbi renunciauit socrui, bonam spem habuerunt, Bozo res earum curæ futuras. circa meridiem vero reuersus ille in oppidum, senatum coire fecit: ac mox Ruthem & cognatum illum acciuit. Qui postquam venit: Abimelechi, inquit Bozus, & filiorum sortem possides. tassus est alter possidere ea, idque iure propinquitatis. Tum Bozus, ergo non ex parte tantum legum meminisse oportet, sed omnia iuxta præscriptum earum facere. ecce adest mulier, quam si vis possessionem agrorum retinere, lex te ducere iubet. at ille Bozo & sortem & mulierem cessit, quandoquidem & ipse defunctorum esset cognatus. Sibi enim iam & vxorem esse & liberos. Id Bozus apud Senatum contestatus, iussit mulierem accedere illum, & iuxta legem calceum ei detractum in faciem incutere, quo facto, Bozus duxit Ruthem, & anno elapso, natus est illis infans masculus. hunc Naamis nutricans Obedem de consilio mulierum nominauit, sibi in senectute constitutæ inseruiturum. nam ea vox Hebræis inseruientẽ significat. ex Obede prognatus est Iessæus, ex hoc Dauid Rex qui posteris suis regnum reliquit per viginti & vnam ætates duraturum. Hæc necesse habui de Ruthe narrare, volens Dei potentiam ostendere, cui facile est etiam vulgares homines ad amplissimam dignitatem perducere, sicut perduxit Dauidem ex mediocribus maioribus oriundum. Porro Hebræi per hoc tempus rebus suis iam labantibus, bellum Palæstinis inferunt ob causam talem. Heli Pontifici duo filij fuerunt, Ophnes & Phineeles: hi contra omne ius & fas, omnia sibi licere volebant: nec contenti honorariis muneribus, etiam à rapinis non abstinebant: mulierum insuper, religionis ergo confluentium ad sacrum locum, pudicitiam, vel vi vel donis expugnabant, ita vt nihil à tyrannorum moribus differrent. hanc insolentiam iuuenum & pater ipse magnopere detestabatur, diuinam vltionem nunquam non expectans, & populus iniquissime ferebat. postquam autem illorum exitium Deus & patri & Samueli Prophetæ etiam tum puero prædixit, tum vero non aliter quam defunctos filios lugebat. Sed priusquam de clade, in qua sunt absumpti, dicam, quædam de hoc Propheta narranda sunt. Helcades Leuita vir inuenius Ramatham vrbem in sorte Ephræmitarum habitans duas

Bozus ex Ruth Obedẽ Dauidu auũ genuit.

1. *Reg. 2. Heli Pontificis filij Ophnes & Phinees nefarij. Hedio & Russino Cap. 15. al. 12.*

vxores

vxores habuit, Annam & Phenanuam: ex quarum posteriore liberos suscepit, nihilominus alteram quanquam sterilem diligens. is cum sacrificatum venisset in Siluntem, vbi tunc Dei tabernaculum fuisse diximus, & de epulo partes vxoribus ac liberis distribueret, Anna videns alterius liberos cum matre considentes, in lachrymas prorupit, admonita orbitatis & solitudinis. cumque consolationem mariti non admitteret, abiit in tabernaculum supplicatura, votumque facturа, ablata sterilitate matrem factam primum filium se consecraturam, ad ministeria Dei non vulgari more educatum. In huiusmodi precibus longas moras protrahentem animaduertens Elis Pontifex, qui ante tabernaculum ledebat, tanquam parum sobriam iussit abire: quæ cum respondisset, aquam se potare, sed mœstam quod liberis careat, precibus à Deo sterilitatis remedium petere, bono animo eam esse iussit pollicitus habiturā ex Dei munificentia filium. tum demum hilaris ad maritum reuersa, cibis ante præmœrore fastiditis vsa est. in patriam deinde reuersa, breui vterum gerere cœpit. mox vbi pariendi tempus aduenit enixa filium, Samueli nomen indidit, quasi dicas exoptatum à Deo, cumque parentes gratias acturi Deo pro accepto filio, & sacrificaturi redissent, simulque decimas ex more afferentes, mulier voti rea puerum Eli tradidit, Deo consecratum, propheramque futurum, itaq; & comam alebat, & aqua tantum in potu vtebatur, degebatque circa fanum, cuius ministeriis educabatur. Helcanæ autem alij præterea filij ex Anna nati sunt, & filiæ tres. Porro Samuel exacto anno ætatis duodecimo Prophetam agere cœpit. Quadam enim nocte dormientem Deus nomine vocauit. tum ille ratus à Pontifice se vocari, accurrit ad eum. Quo negante à se vocatum, Deus idem tertio fecit. Tum Elis rem perspiciens ait. Ego mi Samuel nunc quoque, vt ante silui, sed Deus te vocat. quapropter præsto esse te respondе. Itaque rursum Deo vocante, rogauit quid iuberet, paratum se ad ministerium offerens. Tum Deus: quando, inquit, præsto es, audi imminere Israelitis cladem maiorem quam credibile est, & filios Elis ambos vna die perituros, & Sacerdotium meum migraturum in familiam Eleazari. Elis enim pluris fecit suos filios quam meum cultum, idque ne cum ipsorum quidem commodo. hoc oraculum cum ab adiurato extorsisset Pontifex, alioqui se non contristaturo, certiorem iam expectationem exitij filiorum habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis crescebat, omnes eius prædictiones veras euentu approbante. Eodem tempus Palæstini suscepta expeditione contra Israelitas, castra metati sunt apud vrbem Aphecā: & nemine ibi occurrente vlterius processerunt. tandem congressi prælio, Hebræorū circiter quatuor millia peremerunt, reliquis trepide in castra compulsis. Quamobrem Hebræi periculum extremum instare putantes, mittunt ad pontificem atque senatum, qui postulent Arcam in aciem proferri, vt eius præsentia freti hostem superent, ignari eum, qui sententiam semel aduersum eos tulerat fore vt vincerentur, maiorem esse, quam Arcam, quæ propter ipsum erat veneranda. Venit igitur Arca in exercitum, & cum ea Pontificis filij, accepto à patre mandato, si amissa Arca viuere fusti neant, ne vnquam in conspectum sibi veniant. quorum Phineeses iam sacerdotio fungebatur, patre propter senium honorem concedente. Vehementer autem Hebræis Arca animos addidit, victoriam in hac sitam existimantibus: contra hostes metuebant ne Arca Israelitis esset præsidio. attamen vtrorumque expectationem euentus fefellit. Nam post conflictum sperata Hebræis victoria Palæstinis contigit: & quam cladem hi timuerant, eam Hebræi passi, cognouerunt frustra se in Arca fiduciam collocauisse. namque primo impetu in fugam sunt

Anna Helcana vxor liberos a Deo petit. An. mūdi 2818. Ante Christū nā. 1146

Samuelē Anna Helcanæ coniux genuit. 1. *Reg.* 3. *Samuelis Deus Eli & filiorū pœnam ostendit. Hedio & Ruffino Cap.* 16. 1. *Reg.* 4. *Israelitarū Palæstini quatuor millia trucidant.* An. mūdi 2850. an. Christū nat. 1114. *Hebræi in aciē proferunt Arcam sed deuicti. Ophin & Phinees cum* 30000. *cadūt, & Arca in hostiū potestatem venit.*

Au. mũdi 2850. an. Christi nat. 1146.

quersi, in qua triginta hominum millia sunt amissa, inter quos Pontificis filii cecidérent, & arca quoq; in hostium potestatem deuenit.

CAP. XII.

Quomodo Eli audita filiorum cæde, & arcæ amissione prouolutus de throno expirauerit.

Ibidem. Eli in Silo filiorũ cades & Arcæ amissio significatur.

HAnc cladem & Arcæ captiuitatem postquam in Siluntem Beniamita quidam iuuenis ægre seruatus e prælio renunciauit, tota vrbe repleta luctu, Elis Pontifex, qui ad alteram portam sublimis in sella sedebat, audito eiulatu, suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, iuuenem accersit, cumq; audisset euentum prælii, tam militum quam filiorum cladem satis æquo animo tulit, vt qui Deo prænunciante iam ante hæc præsciuerat. Solent enim longe grauius afficere quæ præter expectationem accidunt. Vt vero etiam Arcam in hostium potestatem factam cognouit, insperato malo ictus, & doloris impatiẽs, prolapsus è throno exhalauit animam, vitæ anno nonagesimo octauo, principatus quadragesimo. Eadem die Phinees quoque alterius è filius vxor obiit, non valens superesse mariti infortunio. Peperit ea filium septimestrem quidem, vitalem tamen, cui ob acceptam ignominiam Ioachabes fuit nomen, quam ea vox apud Hebræos significat. Primus autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius, Pontificatum obtinuit. nam ante in Eleazari familia fuit hoc Sacerdotium, quod à patre per manus accipiebat Ille enim Phineesi id tradidit, quod mox filius & successor eius Abiezeres filio suo Boceiæ reliquit: ab hoc Ozis filius eius accepit: post quem Elis sacerdotio potitus est, de quo nunc loquimur: quod mansit eius generi vsque ad Solomonis tempora, quando ad Eleazari familiam rursum rediit.

Eli audita Arcæ amissione expirat. Phinees vxor Ioachaben parit & moritur.

Eli Pontificũ Genealogia & progenies.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Sextus.

SVMMA CAPITVM LIBRI VI.

Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Quomodo Palæstini pestẽ & fame coacti Arcam Hebræis remiserint.*
II *Victoria Hebræorum ductu Samuelis.*
III. *Quomodo Samuel deficientibus per ætatem viribus, rerum administrationem filiis suis commiserit.*
IIII. *Quod populus offensus Samuelis filiorum moribus, Regem sibi dari postulauerit.*
V. *Saulus iubente Deo Rex declaratur.*
VI. *Sauli victoria contra Ammanitas.*
VII. *Palæstini Hebræis bello aggressi vincuntur.*
VIII. *Victoria Sauli contra Amalecitas.*
IX. *Samuel ad Dauidem Regiam potestatem transfert.*
X. *Expeditio noua Palæstinorum contra Hebræos.*

Singu-

XI. *Singulare certamen Dauidis & Goliath, secutaque Palæstinorum clades.*
XII. *Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.*
XIII. *Quomodo Rex Dauidi necem sit molitus.*
XIII. *Quomodo Dauid aliquoties insidias Regis egre elapsus, bis tamen eum in potestatem suam redactum interficere non sustinuerit.*
XV. *Hebræi a Palæstinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus Rex vna cum filiis fortiter pugnans occubuit.*

CAP. I.

Quomodo Palæstini peste & fame coacti Arcam fœderis Hebræis remiserunt.

An. mũdi 2850. Ante Christũ natum 1114. 1. *Reg.* 5. *Hedio & Ruffinus cap.* 1. *Arca sacra a Palæstinis in fanũ Dei sui Dagonu defertur.*

DARTA de Hebræis victoria, sacraq; Arca, quemadmodum diximus, capta, Palæstini cum cæteris spoliis Azotum eam referunt, & in fano Dei sui Dagonis inter donaria collocant. Sequenti vero die mane venientes, vt adorarent Deum suum, inuenerũt eum e basi excidisse, & pronum prostratum ante Arcam: quod ægre ferentes, in pristinum locum eum reponunt. cumque sæpius illuc accedentes, semper prostratum & adorabundum reperirent, stupor maximus ac perturbatio totum populum inuasit. postremo grauissima pestis Azotiorum vrbem atque agrum adorta est. correpti enim dysenteria cruciabiliter moriebantur, nonnulli interanea vitiata morboque corrosa euomebant. Ager vero totus scatebat muribus, qui omnia vastantes, nec segetibus parcebant, nec cæteris fructibus. His calamitatibus Azorij pressi, nec valentes amplius tolerare, intellexerunt Arcã in causa esse, & victoriam cum eiusmodi spoliis luctuosam sibi contigisse. miserunt igitur ad Ascalonitas, postulantes, vt arcam in ipsorum vrbem transferrent: qui non grauatim Azotiorum legationi annuentes, cupide Arcam ad se recepetunt, moxque eisdem, quibus illi, malis laborauerunt. Cum Arca enim simul etiam calamitates sunt translatæ; itaque hinc quoque ablegata est ad alios, sed ne apud illos quidem permansura. agitati enim eidem pestibus, ad vicinas vrbes eam transmittebant. atque in hunc modum vniuersæ Palæstinorum vrbes peruagata est Arca, veluti tributum per singulas pœnam violatæ religionis exigens. Quæ defessæ tot malis, & aliis exemplum factæ ne Arcam reciperent talia hospitii præmia referentem, nihil superesse videbant, quam vt bono aliquo modo à se eam ablegarent: & cum conuenissent quinque ciuitatum Principes, Gittæ, Aacaronis, Ascalonis, Gazæ & Azoti, dispiciebant quid facto opus esset. Ac primum visum est remittendam esse Arcam ad suos, cuius captiuitatem DEVS vleisceretur, quum tot mala simul cum ea regionem ingressa homines & agros vastare non desinant. Nec defuerunt qui huic sententiæ contradicerent, negantes hæc imputanda captiuæ isti Arcæ: cuius si tanta vis esset, aut si omnino Deo cara fuisset: nunquam illam in diuersæ religionis hominum manus deuenire permisisset: suadentesque vt hos casus æquo animo ferrent, & sic cogitarent, hæc omnia non aliunde quàm à natura prouenire, quæ & corporibus & terris & plantis & cæteris potentiæ suæ subditis per certas temporum vices huiusmodi mutationes ingenerare solet. Sed vicit sententia probatæ prudentiæ hominum, qui tunc aptiora ad propositũ negotium censere videbãtur. His neq; remitti Arcã placuit, neq; retineri sed

Azoti propter arcam ereptam horribiliter cruciantur.

Mures Azotiorum agrũ vastant.

1. *Reg.* 6.

De Arcæ facta consultatio.

An. mũ di 2851. Ante Christũ ann. 1113.

pro quinque ciuitatibus quinque statuas aureas dedicari Deo in testimonium gratitudinis, quod eius fauore seruati essent ex ea peste quam humanis remediis euadere fuerit impossibile: & totidem mures aureos addi illis similes qui agris vastitatem intulerunt. His omnibus in loculũ inclusis & super Arcam impositis plaustrum ei nouum fabricari: vaccas deinde super eas plaustro subiungi, inclusis domi earũ vitulis, ne sint impedimento matribus, & vt fœtuum desiderio magis properent. ipsas vero deduci in triuium Arcam vehentes, atque ibi relinqui vt quamcunque velint viam ineant. Et siquidem ad Hebræorum regionem se verterint, ad eamque perrexerint, credere Arcam fuisse calamitatum causam. sin alio deflexerint, retrahendas ex itinere, indubitato argumento nihil in hac messe virium. hoc consilium omnium calculis est approbatum, quod mox opere sunt exsecuti: & paratis quæ diximus, productoque in triuium plaustro, ac ibi relicto, ipsi retrorsum discesserunt.

Deliberationis de Arca sacra conclusio.

CAP. II.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis.

Ibidem. Arca sacra Bethsamam pervenit.

VAccis autem veram viam ingressis, & recta non aliter, quam si deducerentur, tendentibus, principes Palæstinorum sequebantur, cupientes cognoscere quo peruenirent, & vbi plaustrum sisterent. Vicus est quidam in tribu Iudæ, nomine Bethsama. huc postquam venerunt vaccæ, tametsi pulchram planiciem ante se haberent, vlterius tamen non sunt progressæ, sed ibi plaustrum statuerunt: ad quod spectaculum à vicanis mox cum gratulatione est concursum. Cum enim esset æstas, & fruges ex aruis comportarentur: vt viderunt Arcam, præ gaudio mittentes opus è manibus, ad plaustrum illud properabant. demptam deinde Arcam, & vas quod statuas illas ac mures continebat, in petra quadam quæ in campo exstabat, deposuerunt: & accitis victimis peractoq; sacrificio splẽdide epulati, plaustrum simul ac vaccas holocaustoma Deo fecerunt. quo viso principes Palæstinorum retro ad suos sunt reuersi. Cæterum indignatio Dei Bethsamitas inuasit, ex quibus septuaginta occidit, quod, cum non essent sacerdotes, profanis manibus contrectare Arcam sint ausi. quæ res lætitiam vicanorum nouo luctu nonnihil obscurauit, eo magis quod suos non fatali morte, sed diuina vltione extinctos desiderabant. quamobrem indignos se ducentes qui hospitium Arcæ præberent, mittunt nuncios ad vniuersos Hebræos, qui certiores faciant de Arca à Palæstinis reddita. illi re cognita transferunt eam in Cariathiarim, vrbem vicinam Bethsamitis, atque ibi apud Aminadabum quendam Leuitam opinione religionis ac iustitiæ celebrem, in ædibus eius collocant, idoneum sacrario locum existimantes, vbi vir iustus haberet domicilium. cura Arcæ commissa est eius filiis, quam per viginti annos cum summa laude gesserunt. tot enim annos in Chariathiari mansit, quatuor solis mensibus apud Palæstinos detenta. Cumque populus toto hoc vicennio votis & sacrificiis operam daret, magnamque religionem & cultus diuini curam præ se ferret, propheta Samuel animaduersa eorum promptitudine, putans se nactum occasionem adhortandi ad libertatem, & bona quæ illam sequuntur, orationem & tempori accommodans & negocio, verba in hanc ferme sententiam ad eos fecit: Viri Israelitæ, quandoquidem nec hostis infestus esse desinit, & Deus vestris precibus flexus propicius esse incipit, oportet non votis tantum libertatem expetere, sed eo totis viribus incumbere, vt vel nunc tandem illa potiri contingat. Cauete ergo ne vestrismet moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisque colat iustitiam: expul-

Pompeius Trogus & Iustinus. Arca in Cariathiarim transfertur.

Helio & Ruffino cap. 2. Israelitarũ pœnitentia. Samuelis ad Israelitas oratio.

Ruffinus ponit Deũ percussisse de populo 70. viros & 50000. plebis, vt est 1. Reg. 7. 2. Reg. 6.

sisque omnibus vitiis ex animo purgatas mentes ad Deum conuertite, & in eius veneratione cōstanter perseuerate. hæc enim facientibus breui omnia bona veniēt, & in primis noua liberras & victoria de hostibus: quæ neque armis, neque robore corporum, neque copiarum multitudine consequi licet. non enim his rebus Deus præmia proposuit, sed probitati ac iustitiæ: qui vestram expectationem non fallet, mihi credite. Hanc adhortationem alacris populus faustis acclamationibus excepit, promptum se offerens ad omnia quæcunque Deus velit ac iubeat. Samuel autem edixit, vt conuenirent in oppidum Masphatim, quæ vox conspicuum significat, ibi hausta aqua libauerunt Deo, & indicto vnius diei ieiunio, publice supplicatum est. Nec latuit Palæstinos, Hebræos circa Másphitim congregari, sed confestim cum magno exercitu affuere, sperantes se illos nec opinos posse opprimere. quapropter trepidi ad Samuelem concurrunt, consilium dubiis rebus petentes, nihil dissimulantes, non esse sibi satis vel virium, vel animi ad confligendum cum tam potente hoste, à quo toties victi discessissent: & libenter quieturos, si liceat, neq; vltro sibi perniciem accersere videantur. conueniisse se ad supplicationes & sacrificia, vtque sacramento ad militiam adigerentur: nunc imparatis & inermibus imminere hostem, vt nulla spes salutis superstit, ni Deus à propheta exoratus periclitantes in tutelam accipiat. Ille iubet eos securo animo esse, neque enim auxilium Dei defore. & mactato agno lactante, rogat Deum, vt in se sperantes protegat, & à vi Palæstinorum tutos faciat: neue patiatur iam iterum ab eodem hoste cladem accipere. hac victima egregie litatum est, & Deus præsens ac propitius insignem victoriam annuit. Sed priusquam totam flamma ablumeret, nondum sacro peracto, hostis in conspectu aciem explicat, rem factam se habere putans, interceptis Iudæis imparatis ad pugnam, & tantum non inermibus, vt qui non in hoc in eum locum conuenerant. At longe aliter accepti sunt quam crederent, etiam si quis prædixisset. Primum enim terra iubente Deo, sub pedibus eorum intremuit, & vacillante vestigio nutabant, nonnulli etiam in improuisos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris attoniti, & ignitis fulguribus oculos ac manus semiustulati, vt ne arma quidem retinere possent, in fuga spem totam ponebant, cum subito Samuel in perturbatos irruit, cæsisque pluribus, reliquos vsque Corræos (id loco nomen est) persequi non destitit, & fixo ibi suæ victoriæ fugaque hostium termino, qui trophæi vice esset, appellauit eum Fortem, in signum donatæ à Deo contra hostem fortitudinis: qui posi hanc cladem nunquam bellum instaurare est ausus, sed cohibente metu & accepti incommodi memoria intra fines suos se continuerunt: & inuersis rerum vicibus, eorum ferocia in partes victoris transiit. Nec his contentus Samuel crebris expeditionibus & multis cædibus eos vastauit, donec omnino superbiam gentis perdomaret. agrum etiam quem prælio victis Iudæis abstulerant, quam late inter Gittam & Accaronem patet, armis recepit. Reliqui vero Chananæi pacem eo tempore cum Israelitis habebant.

An. mūdi 2871. Ante Christū na. 1094. Samuelis ad fœlicitatē prouintiæ adhortatio. Ieiunii, precer, & supplicatio Israelitarū in Masphatim. Quæ hostil potissimū in munitis opponēda. Samuel populū cōfolatur. Sacrificii & precatio Samuelis. Victima cæsis pluribus Philistæis. Horrēdus in hostiū acie terræ motus. Samuelis de hostib' victoria. Iudæorū agrum ab hostib' armis Samuel recuperat.

CAP. III.

Quomodo Samuel per ætatem deficientibus viribus, rerum administrationem filiis suis commiserit.

REbus autem populi compositis, & iuridicis conuentibus per certas vrbes institutis, Samuel singulis annis bis eas obibat, & iura reddebat: multoque tempore hanc præcipuam curam habuit, vt patriis legibus Respublica administraretur. Deinde senio grauante, vt consuetis muniis sufficere non posset, filiis suis principatum & curam Reipub.

Samuel gerēs, & in ministerio [illegible] vrbes circuit.

tradi-

tradidit: quorum seniori Iohel, iuniori Abia, nomen erat: mandauitque vt alter in Bethelis, alter in Bersabe ius diceret, partito populo, & sua cuique iudicii parte attributa. In his manifestum exemplum exhibitum est, non semper patribus similes nasci filios, sed interdum ex malis bonos, sicut tunc contra ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis institutis diuersissimam viam ingressi, muneribus corrupti iustitiam opprimebant, solutique in luxum ac delicias, tum Dei voluntatem tum patris contemnebant, cui nihil magis erat cordi, quam vt in populo iustitia vigeret quam maxime.

Hæc & Ruffinus cap. 4.

1. Reg 8. Samuel filiis suis, Iohel & Abia principatum & reipub. curã tradit.

Exemplũ non semper patribus similes nasci filios.

CAP. IIII.

Quomodo populus offensus Samuelis filiorum moribus, Regem sibi dari postulauerit.

Israelita Samuelis filiorum iniquitates commemorant, eumque vt Regem aliquẽ declaret obnixe precantur.

POpulus autem videns Rempub. cura & diligentia prophetæ optime constitutam, labefactari per filiorum eius impotentiam, vehementer offensus ad patrem concursum fecit, qui tum habitabat in vrbe Ramatha, & commemoratis filiorum eius iniquitatibus, quodq; ipse iam senio debilis, more solito præesse administrationi rerum non posset, obnixe precabatur, vt Regem aliquem declararet, qui toti genti cum imperio præsit, & à Palæstinis illatæ toties iniuriæ pœnas debitas exigat. Hæc populi voluntas vehementer Samuelem contristauit, qui propter innatam iustitiam non amabat regiam potestatem vt nimiam. Valde enim optimatum gubernatione delectabatur, non aliam ad felicitatem populi conducibiliorem existimans. adeoq; res hæc hominem solicitũ habuit, vt nec cibum nec somnum præ cura caperet, sed per totam noctem se in lecto versaret, multa interim animo volutans. Sic affecto Deus se videndum præbuit, consolatus eum, ne postulata populi ægre ferat: dicens non tam ad ipsum pertinere hanc contumeliam, quam ad se, quem nolint sibi solum esse Regem: idque moliri cœpisse iam inde, ex quo primum ope sua ex Ægypto sunt educti. verum non multo post futurum est, inquit, vt eos consilii huius sero pœniteat, quando nec factum infectum esse poterit, & ipsi suam erga me æque ac te ingratitudinem damnabunt. Nunc iubeo te eis creare Regem, quem ego designauero: idque prius quam facias, præmonebis quantum malorum sibi vltro adsciscant, protestaberisque eos, te inuito, ad mutationem status in deterius properare. His auditis Samuel, mane conuocatis Iudæis, declaraturum se illis Regem promisit, addens velle se prius indicare, quæ erunt sub Regibus ferenda, & in quantis incommoditatibus erit viuendum. Scitote ergo primum, quod à vobis abstrahent vestros liberos, & alios aurigas sibi facient, alios equites & satellites, & cursores, & tribunos ac centuriones: & alios item opifices, armorum suorum ac curruum, aliorumque instrumentorum fabros: præterea villicos agrorum suorum & aratores, & vinearum fossores: & nihil est quod non cogentur facere more mancipiorum quæ pecunia parantur. Filias quoque vestras facient sibi vnguentarias, & culinarias, & panificas: & ad alia ministeria compellent, quæ ancillæ necessario verberum formidine obeunt. possessiones etiam vestras vobis ablatas eunuchis suis & satellitibus donabunt, & pecorum greges vnicuiuis è suis largientur, &, vt compendio dicam, seruietis vna cum omnibus vestris Regi, non secus atque domestici eorum famuli. cumque hæc omnia patiemini, veniet vobis in mentem huius mea prædictionis, & pœnitentia tacti supplices Dei miserationem implorabitis, vt vos à Regibus liberet. verum ille non admittet eas preces, sed repulsos sinet dare pœnas inconsultæ temeritatis. His præmonitionibus multitudo erat surda, nec à propo-

Hæc omnia futura Samuel Israelitis incommoda sub regibus ferenda indicat.

fito dimoueri poterat, contemptis omnibus quæ Samuel in rem eorum afferebat: sed vrgebat obstinate, vt missa futuri cura Regem crearet: quandoquidem nisi Regis ductu vindicare se de inimicis gentibus non valerent: nec esse absurdum, si, cum finitimi omnes regnentur, & ipsi eandem Reipub. formam accipiant. Samuel vero videns se prædictionibus suis parum proficere, sed pertinaciter eos in sententia manere: Nunc, inquit, abite domum quisq; suam, & cum tempus erit accersam vos, quamptimum cognouero, quem vobis Regem Deus dare velit.

Populus in proposito creandi Regē, pertinaciter perseuerat.

CAP. V.

Saulus iubente Deo Rex declaratur.

ERat quidam ex tribu Beniamitide, vir bene natus & laudatis moribus, nomine Cis. huic erat filius nomine Saulus, egregia tum statura, tum specie, quibus respondebat & animus. His Cis cum eximias asinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrātes amisisset, filium cum vno famulo ad eas quærendas misit. qui cum perlustrata sua tribu eas non inuenisset, ad alias venit: & cum nusquam comparerent, decreuit redire, ne patri solicitudinis causa fieret. & dum non longe à Ramatha oppido iter faciunt, famulo admonente habitare ibi prophetam veridicum, eumque omnino consulendum esse: sic enim scituros quid actum esset de asinis: respondit nihil se habere quod mercedem diuinationis daret iam enim viaticum esse consumptum, & dicente famulo, supereſſe quadrantem sicli, eumque dari posse, nesciebant enim prophetam mercedes non accipere, itum est ad illum, inuentisque circa portam virginibus aquatum euntibus, interrogabant vbinam sit prophetæ domicilium. quæ indicatis ædibus, iubent properare priusquam eat ad cænam. præbere enim eum epulum, & nihil esse in mora, nisi vt ille primus accumbat Samuel autem hac ipsa de causa conuiuas vocauerat. nam pridie cum per totam diem precatus esset Deum, vt certiorem se redderet, quem creaturus esset Regem, in crastinum se illud facturum pollicitus est: circa eandem enim horā missurum se Beniamitam quendam iuuenem. quamobrem sedebat in solario, expectans præfinitum tempus: quo peracto ad cœnam se conferebat, cumque Saulum offendisset, Deus inspirauit ei hunc esse futurum principem. Saulus vero accedens eum, salutatum prius rogat vbi propheta habitet, hospitem enim se hoc ignorare. cumque ille respondisset, se eum esse, & ad cœnā ducceret, dicēs non asinas tantum quas quæreret saluas, sed omnīs omnia bona in potestate eius fore: supra spem, inquit, meam sunt ista domine. neq; enim ea est mea tribus quæ Reges proferat, & familia mea humilior est aliis familiis, tu vero ludis me, & maiora quam pro mea cōditione loqueris. Prophera autem deductum eum ad conuiuium accumbere fecit, & famulum supra alios vocatos. erāt hi septuaginta numerō. iussitq; ministris vt Saulo portionē regiam apponerent cumq; iam hora dormiendi adesset, alii quidem surgentes domum quisq; suam reuertebantur. Saulus vero apud prophetam cum famulo pernoctauit. & cum primum dies illuxit, Samuel excitatū eum in viam deduxit Postquam autem egressi sunt vrbem, monuit, vt famulo præcedere iusso, ipse paulisper subsisteret. esse enim quod sine arbitris illi veller dicere. tum Saulus famulum ablegat, & propheta deprompta lecytho caput iuuenis oleo perfundit, simulque Regem salutat, Deum ei honorem hunc ratum facere dicens pro tutela Hebræorum, quorum iniurias, bello Palæstinis illato vlcisci debeat. hæc ita fore hoc argumēto cognoscere poteris: In hoc itinere offendes tres homines religionis ergo tendentes ad Bethala, quorū primum videbis ferre tres

An mūdi 2880. an. Christum na. 1084.

1. Reg. 9. Saulus asinas amissas quærit.

Saul Samuelis domicilium vbinam sit interrogat.

Samuel Deum qui creaturus esset Regē certiorem reddit.

Samuelē Saulus accedit.

Samuel Saulum Regiam dignitatem annūciat.

Samuel Saulum ad conuiuium deducit.

1. Reg. 10. Saulū Samuel in Regem vngit.

panes,

An. mũdi 2880. ante Christũ na. 1084

panes secundum hædum. hos tertius sequetur vtrem vini baiulans, hi tibi comitet salutato dabunt panes duos, & accipies. inde venies ad Rachelis monumentum, vbi occurret tibi qui nunciet inuentas esse asinas. Inde progressus ad oppidum Gabatha, in cœtum prophetarum incides: & correptus diuino spiritu, vna cum illis prophetabis, vt quotquot hæc viderint, attoniti miraculo dicant, vnde hæc felicitas Cisi filio? his signis visis certo scito Deum esse tecum: & saluta patrem tuum & cognatos. Venies autem Galgala, me accersente, vt pro his Deo pacificas hostias immolemus. His prædictis dimisit iuuenem: & quicquid prædictum est occurrit ei in hoc itinere. Postquam autem domum rediit, percontante cognato suo Abenato, quem præ cæteris diligebat, quomodo successisset peregrinatio, nihil illum celauit, ne hoc quidem quod apud prophetam fuisset, & ex eo cognouisset inuentas esse asinas. de regno tantum tacuit, ne ea res vel credita inuidiam, vel non credita vanitatis opinionem ei contraheret. quamuis enim & amicus esset & cognatus, tutius tamen ac consultius arbitratus est silentium, reputans credo humanæ naturæ infirmitatẽ, quod nemo constans in amore, sed etiam si manifesto diuino suffragio felicitas contingat, tamen alios sibi præferri inique & inuide ferunt. Porro Samuel populum in oppidum Masphatim conuocat, & cum frequentes adesse videret, in hanc sententiam alloquitur. Hæc iussit me dominus suo nomine ad vos perferre. Ego vos in libertatem vindicaui, primum Ægyptiorum seruos, deinde à vicinis Regibus toties victos ac subiugatos. pro quibus beneficiis hanc mihi gratiam reponitis, quod abrogato mihi quantum in vobis est imperio, quasi nesciatis vtilissimum esse homini à Deo regi, vnum è vestro numero digniorem existimatis, qui vobis præsit: qui subditis tanquam pecudibus pro sua libidine vtens, quidlibet in quemuis licere sibi velet. non enim fieri potest, vt homo erga hominem sic affectus sit, quemadmodum ego erga à meipso conditũ. Eia quando plus apud vos potest temerarius animi impetus quam vel religio vel beneficiorum memoria,

Samuelis prophetæ de Rege Saul ad populum oratio.

Saul retinet Regiã dignitatẽ. Inconstantia amoris in homĩb.

Per tribus & familias sortitio.

digeratur multitudo per tribus & familias, & fiat sortitio. Quo facto Beniamiticæ tribus sors exiit. dein familiarum nominibus in vrnam coniectis, Metri familiæ sors obuenit, postremo cum viritim sortitio fieret, Saulo Cisi filio regnum sortito obtigit. Iuuenis vero qui hoc præsciebat, abdiderat se, videri volens inuitus ad regnum accedere. Tanta fuit præditus modestia simul & temperantia, vt cum plerique vel modica felicitate potiti vix sui præ lætitia sint compotes, & omnibus se ob oculos ingerant: hic tot populorum Rex declaratus ac dominus, non modo non ostentaret se, verum etiam e subditorum conspectu subduceret, vt non absque negocio posset inueniri. cumque nusquam comparente Saulo omnes essent soliciti, hæsitantes quidnam fieri oporteat, propheta precibus Deum appellat, vt latebras indicet, desideratumque iuuenem exhibere dignetur. quod vbi impetratum est, mittit qui eum adducant: & postquam venit, in medio populi iuuenem statuit vniuersis conspicuum, vt qui humeris tenus supra omnes excelleret, & ipsa statura maiestatem regiam præferret. Tum Propheta: Hunc vobis Deus dat Regem. contemplamini quantum omnibus præminet, & quam sit hoc honore dignus. Cumque populus acclamasset, Viuat Rex: propheta conscriptis in libro omnibus quæ illis sub regia dominatione erant euentura, recitauit ea populo Rege præsente, & librum in tabernaculum Dei reposuit, vt esset apud posteros prædictionis huius monumentum. His ita perfectis, dimissoque populo, ipse reuersus est Ramatha in patriam. Saulum vero in natale oppidum Gabatha redeuntem multi boni viri comitabantur, vt nouo Regi debitum officium præstan-

Saul Rex a populo declaratur.

Saulis modestia & temperantia in regno suscipiendo.

Saulus e subditorũ conspectu sese subducit.

Saul procera statura.

tes

tes. Sed plures mali & factum hoc eorum vitio vertebant, & ipsi contempto Rege nullis vel muneribus vel obsequiis gratiam eius demereri conabantur. Mense autem post acceptum regnum elapso, exortum cõtra Naasen Ammanitarum Regem bellum apud omnes ex æquo autoritatem illi parauit. Hic enim diu Iudæis vltra Iordanem habitantibus infestus, postremo cum magno & forti exercitu regionem ingressus, vrbes eorum subiugare cœpit: nec contentus libertatem in præsens abstulisse, vt omnem rebellandi materiam in futurum adimeret, tam vltro deditis, quam vi subactis dextrum oculum eruebat: vt quoniã scutum sinistro prospectum negat, omnino inutiles bello fierent. hoc modo tractatis trans amnem incolentibus in Galadenam exercitum duxit: & castrametatus ad primariam regionis vrbem, cui nomen est Iabes, oratores eo misit, qui conditiones offerrent, vt aut deditione facta dextris oculis orbentur vt alii: aut internecionem hominum & oppidorũ excidium expectent. eligerent ipsi vtrum mallent, paruam corporis particulam decidere, an in omnium facultatum simul & vitæ discrimen venire. Tam ancipiti optione territi Galadeni, nec hostile responsum dare ausi sunt, nec pacatum: sed inducias septem dierum petierunt, vt missis ad consanguineos nunciis postularent auxilium, & si impetratũ fuerit, bellum gerant. sin minus, promittebant se deditionem facturos quacunque conditione hosti liberet. Naases autem qui Galadenos cõtemnebat, non grauatim inducias dedit, permissis vndecunque suppetias implorare. qui euestigio per omnes Israelitarũ vrbes nuncios dimiserunt, significantes se minis Naasis in extremam desperationem adductos. sed quocunque illi veniret, tantundem metus quantum mœroris afferebant, vt nemo se mouere auderet. cæterum cum ad regiã quoque venissent, & ibi etiam populus sicut in aliis oppidis afficeretur, nil aliud quam mœrens, Saulus rure domum reuertens, & animaduerta mœstitia populi, scitatus satin saluæ res essent, & quæ nouæ causa tristitiæ: ex nunciis omnia cognouit. mox percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabesenis referre, se tertia die venturum auxilio, & ante solem exortum hostes profligaturum, vt exoriens Ammanitas fusos ac fugatos, miseros vero ciues periculo exemptos inspiciat. atque his mandatis aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus vti decreuerat.

Saulum quidã comitantur quidã vero contemnunt. Hedio & Rufinus Cap. 5. 1. Reg. 11. Saulis contra Ammanitas bellum.

Naas Ammanitarum rex Galadenis iniustas conditiones pacis offert. Galadenorum ad Israelitas legatio. Saul Iabesinis auxilium promisit.

An. mũdi 2880. an. Christum na. 1084.

CAP. VI.

Sauli victoria contra Ammanitas.

VOlens autem pœnæ formidine populum ad Ammaniticum bellum excitare, quo celerius conueniret, boum, qui forte ab opere veniebant, neruos succidit, idem pasturos minatus qui postridie cum armis ad Iordanem non afforent, secuturi quocunq; ipse ac propheta duceret. Eo metu factum est, vt, cum omnes ad præfinitum tempus præsto essent, recentibus apud Balam oppidum copiis inuenirentur septingenta millia cõfluxisse, absq; tribu Iudæ: quæ sola armauit LXX. millia. Transgressus deinde Iordanem & decem schœnorum spatium vna emensus, ante solis ortum, quo destinarat, peruenit: & diuiso trifariam exercitu, vndiquaq; hostem nihil tale expectantem aggreditur: & acriter pugnando, ingenti strage edita, inter cæteros Naasen Regem occidit. Hæc victoria Sauli nomen apud omnes Hebræos inclytum reddidit, fama longe lateq; fortitudinem viri celebrãte. Si qui enim erant qui prius eum contemnerent, tunc mutata in diuersum opinione nullo non honore dignum prædicabant. nam non contentus Iabesenos seruasse, in Ammanitarum regionem irruptione facta totam vastauit, & ditato ex præda

Saul Ammanitas & Naasen Regem occidit.

Saul nomē suum apud omnes Hebraeos inclytū reddit.

exercitu, gloriosè domum reuersus est. Populus vero nimio gaudio gestiens, placebat sibi quod talem Regem esset nactus, & illis, qui inutilē fore dixerant, insultabat, rogitans vbi nunc essent isti contemptores, & ad supplicium eos deposcens. & alia multa iactabat, vt solet multitudo, quoties in aliqua felicitate constituta contra autorum aduersarios irritatur. Saulus interea studium quidem ac beneuolētiam eorum collaudabat, sed iureiurando affirmauit non passurum, vt quisquam è consanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad supplicium. Perinquum enim esse victoriam à Deo datā ciuili sanguine polluere: sed magis decere vt positis odiis diem epulis ac hilaritate transigāt. Posthæc, Samuele monente opus esse alteris comitiis, per quæ Saulo rata fiat regni possessio, conuentus sit apud oppidum Galgala. ibi rursum inspectante tota multitudine, propheta vnxit Saulum sacro oleo, atq; iterum Regem consalutari fecit. Ita factum est, vt mutato Reip. statu, regia dominatio introduceretur. Sub Mose enim & discipulo eius Iesu, qui tum exercitui cum imperio præfuit, optimates rem administrabant. post cuius mortē octodecim an. populus sine summo magistratu vixit. deinde rursum ad pristinam regiminis formam redierunt, qui belli gerendi scientia & fortitudine præcelleret, supremum iudicem constituendo: quam ob rem totum hoc tempus, quo talis status durauit, apellauerunt Iudicum. Samuel autem propheta, priusquam comitia dissoluerentur, sic est allocutus populum: Adiuro vos per maximum Deum, qui vobis optimos illos fratres Mosem & Aaronem misit, & patres vestros ex Ægypto eduxit, vt absque pudore ac metu omnive affectu alio, libere dicatis, num quid contra ius & æquum fecerim, vel propria lucri cupiditate, vel in alterius cuiusquam gratiam. Coarguite me, si cuius vitulum aut ouem aut aliud quid tale accepi: cum tamen huiusmodi munuscula, quæ in quotidianum victum cedunt, ab vltro dantibus sumere, vitio verti non soleat: aut si cuius iumento ad meas necessitates vsus sum. in his & similibus, si quem offendi, nunc Rege præsente dicite. Acclamatum est vno ore, nihil tale eum fecisse, sed sancte & iuste principatum gessisse. Tum ille, Gaudeo nullas esse vestras de me querelas, at ego habeo nonnihil quod conquerar, si vera loqui licet: quæ tamen iniuria magis ad Deum attinet, quem certe hoc facto valde offendistis, quod alium Regem poposcitis. oportebat enim vos meminisse, quod auus vester Iacobus, LXX. fere hominibus vestri generis comitatus, fame coactus in Ægyptum deuenit. Cumque ibi in multa millia propagata esset eius progenies, eaque graui & contumeliosa seruitute ab Ægyptiis premeretur, inuocantibus vestris patribus, ablq; vllo Rege Deus tantam multitudinem eripuit, millis in hoc Mose & Aarone fratribus: qui vos in hanc terram induxerunt, quam nunc possidetis, & tamen post tanta beneficia non semel prodidistis veram pietatem ac religionem. Nihilominus subiugatos ab hostibus liberauit, dum eius ope vicistis primum Assyriorum potentiam, deinde Ammanitarum ac Moabitarum, & postremo Palæstinos. atq; hæc omnia confecistis non Regum auspiciis, sed ductu Iephthæ & Gedeonis. Quæ igitur dementia vos impulit, vt cetera tantes imperium Dei, sub Rege esse malletis? Gessit tamen vobis morem, eo declarato, quem ipse elegit. Vt autem manifeste sciatis, Deum vobis iratum, nec ei placere in regnum veram vestram Reipubl. dabo euidens signum diuinitus. Qualem enim nunquam quisquam, ætatis medio, vidit in hac regione tempestatem, talem nūc impetrabo à Deo, quæ verbis meis fidem astruat. Vix ea fatus erat: cum tanta vis tonitruū ac fulgurum & grandinis ingruit, vt attoniti, extremaq; timentes fatererentur se peccasse, & per inscitiā in hunc errorem prolapsos. rogarentq;

Saul laudatur a populo.

Saulū Samuel regē vngit in Galgala.

Distinctio gubernationis in populo Israelitico.

Samuel innocentiam suam populo testatam facit.

Samuel populo peccata & ingratitudinem exprobrat.

Sana tēpestas diuinitus Israelitis immissa.

Propheram, vt paterno affectu eos complexus, in gratiam Dei placat: reponeret, & quemadmodum aliorum antea, huius quoque peccati veniam impetraret. pollicitus est ille rogaturum se pro eis Deum, & exoraturum: simulque consilium dedit, vt probiac iusti esse perpetuo studerent, nec vnquam obliuiscerentur, in quantas clades & calamitates, ob neglectum virtutis, incidissent: meminissent præterea prodigiorum Dei: legumq; per Mosen latarum, si caram haberent, vel suam ipsorum vel Regis incolumitatem. quod si hæc negligerent, prædixit grauem vltionem tam ipsis, quam Regi non defore. atque ita denuo confirmato in regno Saulo, conuentum missum fecit.

An. mūdi 2880. Ante Christū natum 1084.

Admonitio ad conseruationē auxilii & beneficii Dei Israelitis exhibiti. Hedio & Ruffino cap. 6.

CAP. VII.

Palæstini Hebræos bello aggressi vincuntur.

REx autem delectu habito, conscriptisq; tribus millibus, duo millia sibi voluit esse satellitium, cum quibus ad habitandum Bethela se contulit: reliquos Ionathæ filii satellites esse iussit, quem misit in Gabam, ille vero expugnauit castrum quoddam Palæstinorum non longe inde dissans. Qui enim Gabam tenebant, perdomitis Iudæis arma ademerunt, & occupatis opportunis locis præsidiis ea communiuerunt, & omni prorsus ferri vsu eis interdixerunt. quamobrem si quando agricolis opus esset aliquo ferramento, puta vomere aut ligone, aut alio ad colendum agrum necessario, à Palæstinis instrumentum erat petendum. Vt vero audiuerunt expugnatum castrum, indignati & non ferendam contumeliam dictantes, armant contra Iudæos trecenta millia peditum, curru[illegible] triginta millia, equitum sex millia, & castra metati sunt ad oppidum Machmam. His cognitis Rex Saulus profectus est Galgala: & cum per præconibus per totam ditionem, edixit, vt, qui saluam vult libertatem Saulo, contra Palæstinos armatus pugnet: dissimulans inuentam eorum potentiam, & negans tales esse, vt timeri debeant, sed vbi certo compertum est, maximum esse hostium numerum, metus omnes Saulii subditos occupat: & pars in speluncas ac loca subterranea se abdunt plures vero vitæ fortunam fugiunt, quæ regio à Gadis & Rubeli tribubus tenebatur. Saulus autem accersit Prophetam, vt de communi consilio res geratur. Ille renunciat debere eum eodem loco manentem comparare victimas: se enim post septem dies venturam, vt, immolatis Sabbato victimis, cum hoste prælio decernatur. at ille expectauit quidem quantum Propheta inserat, sed non per omnia fuit obediens. Cum enim cunctans Prophetam cerneret, & se paulatim à militibus deseri, victimas ad altare obtulit. Cumque nunciatum esset, Prophetam adesse, honoris causa ei obuiam illi prodiit. Ille male factum dixit, quod neglectis suis mandatis, se absente preces & sacrificia, quæ Dei voluntate facienda erant pro populo, temere occupasset. Saulo vero excusante expectasse se ad statutum dierum numerum: sed cum milites audito hostem relicta Machma petere Galgala, metu se deserent, necessitate cogente, properasse ad sacrificium: Consultius, inquit Propheta, fecisses, si mihi paruisses, & præ nimia festinatione Deum, cuius ego mentis interpres sum, non contempsisses. nam per obedientiam & tibi diuturnitatem regni, & posteris successionem parare poteras. Ita Samuel offensus Regis facto domum est reuersus. Saulus autem cum sexcentis tantum militibus & Ionatha filio venit in vrbem Gabaonem. horum maior pars non erat armis instructa, quia regio nec ferrum haberet, nec armorum fabros: quod cura Palæstinorum cautum fuisse diximus. hi diuiso trifariam exercitu, per totidem vias regionem Hebræorum ingressi, omnia populabantur, spectante

Saul tria millia sibi & Ionathæ filio satellites cōscribit. Saul Palæstinorū castrū expugnat. Palæstini in Israelitas signa mouent. Israelita hostiū copias terrētur.

Saul contra Dei mandatū & Samuelis voluntatem victimas ad altare offert. Samuel Regē Saul accusat. Hedio & Ruffino Galgala.

An. mũdi 2880. ante Christũ an. 1084.

Saulo Rege cum filio, nec valente prohibere hostem, propter suorum paucitatem. Occupauerant enim collem quendam cum pontifice Achia, qui fuit vnus ex Elis Pontificis posteris, & videntes suorum res impune agi & ferri, grauiter angebantur, quod in se nihil esset præsidii. Filius vero Saulis cum armigero suo conspirat, vt clam ingressi castra hostium tumultum aliquem & trepidationem in eis excitarent: & famulo omnem operam in quemuis euentum pollicente, etiamsi mori oporteat, soli à colle descendentes versus hostium castra iter faciunt. ea sita erant in loco prærupto, qui tribus angulis in longum excurrebat, rupe circumquaque cincta, ceu munimento contra insultus hostium. Quapropter negligentius custodiebantur, quia propter naturam loci non solum ascendere, sed ne accedere quidem tutum videbatur. Ergo postquam eo accesserunt, Ionathas confortabat armigerum ad hostem aggrediendum. Si nos, inquit, viderint, iusserintque ascendere, omen victoriæ accipiendum est: quod si tacuerint, neque nos vocauerint, reuertamur. Cumque propius ad hostilia castra accederent appetente iam die, Palæstini vbi hoc viderunt inter se dicebant: ex antris & cuniculis prorepunt Hebræi. deinde Ionathæ cum armigero inclamabant, Venite huc daturi pœnas audaciæ. Quam vocem Sauli filius cupide arripiens, vt indubitatum omen victoriæ, tunc quidem recessit è loco in quo conspecti fuerant. sed ex alia parte ad rupem accedentes propter situm incustoditam, magno labore difficultate loci superata euaserunt ad hostem, aggressique sopitos vigilanti ex his interfecerunt, & totum exercitum stupore ac consternatione repleuerunt, vt abiectis armis in fugam se darent. plerique vero non noscitantes inter se, quod ex multis gentibus conflati essent, pro hostibus se inuicem inuadebant, & cum non putarent duos tantum Hebræos in castra peruasisse, mutuo marte cadebant. quidam metu vulnerum in præcipitium sui se iaciebant, aut, vt fit in turba tumultuante, alii ab aliis protrudebantur. Cumque renunciatum esset Regi per speculatores tumultum esse in castris Palæstinorum, interrogauit Saulus, num aliquis à suis abesset: & audito filium cum armigero abesse, iubet Pontificem sumpto Sacerdotali habitu de futuris vaticinari. Quo respondente victoriam Deum & hostium cladem promittere: ducit militem in Palæstinos, & perturbatos aggreditur, iam ante ipsos inter se depugnantes. quo audito, qui ante in speluncas & subterranea se abdiderant, & ipsi prorumpentes militib. Sauli se agglomerant. iamque ad decem millia creuerant, hostemque tota ea regione palantem insectabantur. ibi Rex siue nimio gaudio parum sui compos, quod difficile sit eximia felicitatem moderato animo ferre, siue per inscitiam, dignum quiddam reprehensione admisit. Volens enim meritas pœnas à Palæstinis ad satietatem repetere, diris deuouit eum, quicunque intermissa cæde, ante noctem cibum caperet, nolens ante tenebras insequendi & cædendi finem facere. Paulo post cum delati essent ad quandam syluam Ephræmiticæ tribus referta apibus, filius Sauli, qui non exaudiuerat patris imprecationes, easq; consensu populi ratas habitas, fauum forte nactus expressum inde mel edebat: & monitus, quod pater additis execrationibus, interdixisset, ne quisquã cibum ante solis occasum sumeret, edere quidem destitit: negauit tamen recte id à patre factũ. maiore enim vi & alacritate hostem persecuturos fuisse, si corpora cibo recuraussent, & longe plures allecturos fuisse ac trucidaturos. Itaq; cæsis Palæstinorũ multis millibus, sub vesperã demum eorum castra diripiunt: & inter cæteram prædam, magna pecudum copia reperta mactant, carnibusq; nondum a cruore purgatis vescuntur: quod vestigio Regi à scribis renunciatum est, vul-

Ionathas cum armigero clã hostiũ castra ingreditur.

Ionathæ in Palæstinorũ exercitu quasdam trucidat, reliqui se inuicem inuadũt & dant se in fugam. Hedio & Ruffinus cap. 7.

Saul tumultũ esse in castris Palæstinorum certior factus, eos adoritur.

Sauli edictũ quod Ionathas insciꝰ violat.

Carnibus cruentis Hebræi vescuntur.

gus

gus militum in Deum peccare, & carnes etiam tum cruentas coquere & edere. Tum Saulus iubet saxum grande in medium prouolui: edicitque, vt super illud pecudes iugulent, neve carnes cum sanguine comedant: quia factum hoc Deo displicet. cui edicto cum omnes parerent, statuit ibi altare, & impositis victimis holocaustoma Deo incendit: idq; altare omnium primum à Saulo exstructum est. cumque eadem nocte, priusquam vires & animos resumerent, hostium reliquias vellet conficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnam præ se ferens alacritatem, accito pontifice, iubet eum diuinam super hoc voluntatem quærere, an sibi reliquum hostilem exercitum delere permittatur. Pontifice vero negante Deum responsum velle reddere: non temere est, inquit Rex, hoc Dei silentium, qui antehac vltro solebat, quid facto esset opus, consulere: sed oportet aliquod latens in nobis peccatum esse, quo offensus tacet. Sed iuro per eum ipsum, quod etiam si filius meus Ionathas peccatum id commisisset, vt Deum placem, capitis pœnam ab eo exigam, non secus, quam si de quouis, nihil ad cognationem meam pertinete, supplicium sumendum sit: tum acclamante multitudine, vt hoc faciat, vniuersos confestim in vnum locum statuit: & ipse cum filio seorsum stans, sorte deprehensurus quis in culpa sit. cumque sors Ionathan indicaret, interrogat quid fecisset, & cuius peccati sibi esset conscius. tum ille, equidem pater, nihil aliud scio, nisi quod hostem persequor, edicti tui nescius de fauo degustaui. Saulus vero iurat se eum occisurum, pluris, quam genus aut naturam aut affectus, iusiurandum faciens. Ille ne præsenti quidem periculo territus, magno ac generoso animo se præbuit. Nihil, inquit, deprecor pater. Lubenter enim hanc mortem fero, quæ te religione soluat, dum prius tam magnificam victoriam videre contigit. maximum enim mihi fuerit solatium, Palæstinorum insolentiam ab Hebræis esse perdomitam. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorem & miserationem flexa est, iurantque non laturos se, vt occidatur Ionathas author tam luculentæ victoriæ. atque ita iuuenem irato patri eripiût, & vota Deo faciunt, vt ipsum immunem a peccato faciat. Saulus victor domum reuertitur, cæsis circiter sexaginta millibus hostium. Feliciter deinde regnauit, & contra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palęstinosq; & Idumęos ac Amalecitas, & Regem Obæ multas res gessit prospere. Habuit autem liberos mares tres, Ionathan, Iesum, Melchisum. Filiæ fuerunt ei Merob & Michaal. Copiarum imperium dedit patrueli Abenaro. Is Neri fuit filius. Nerus vero & Cis Sauli pater germani fuere Abeliæ filii. Abundabat autem & equitatu & curribus, & cum quocunque hoste congressus semper victor reuertebatur, ita vt Hebræorum res ad felicem statum perduxerit, & potentiam eorum in tantum auxerit, vt omnibus finitimis essent formidabiles. ex iuuentutis vero numero robore ac specie præstantissimum quenque suum deligebat satellitium.

An. mũdi 2880. Ante Christũ natum 1084.

Saul per sortes cum suis irati Dei perquirit

Saulus proprium filium mori paratũ interficere conatur.

Israelitæ Ionathan irato patri eripiunt.

Oba fuit Seba.

Saul semper victor

Hedio & Ruffino Cap. 8. 1. Reg. 15.

CAP. VIII.

Victoria Sauli contra Amalecitas.

Samuel Saulũ ex Dei mandato cum Amalecitis bellum vt gerat commonefacit.

SAmuel autem ad Saulum veniens, ait se ad illum missum à Deo, vt eum cõmonefaceret, electione Dei cæteris eum in regno prælatum, atque ideo par esse, vt ei morem gerat in omnibus: quandoquidem ipse præsit populis, Deus autem & Regibus & cæteris rebus omnibus. Hæc igitur, inquit, sunt mandata Domini. Quoniam Amalecitæ Hebræos in deserto multis affecerunt iniuriis, dum egressi ex Ægypto in eam, quam nunc tenent regionem, proficiscuntur, oportet iusto bello in eos vindicare, & deuictos internecione delere: sæuireq; in omnem sexum ac æta-

An mũdi 2883. an. Christum na. 1081.

tem, & has illis pro iniuriis patribus olim illatis pœnas repẽdere. ac ne iumentis quidem aliisq; pecudibus parcere, aut inde quicquam prædæ nomine vsurpare, sed omnia Deo sacra esse, vt iuxta Mosis præceptum Amalecitarum nomen e rerum natura deleatur. Pollicitus est Saulus facturum se omnia: & ratus obedientiam in hoc consistere, si non pareret tantum, sed etiam quam celerrime mandata exsequeretur, confestim omnes vndique copias contrahit, & recensito apud Galgala milite, absque tribu Iuda circiter quadraginta millia comperit: quæ tribus ex suo tantum delectu præbuit triginta millia. Saulus autẽ Amaleticarum terram cum exercitu irrumpens, pluribus locis insidias circa torrentem to disposuit, vt non solum marte aperto eos infestaret, sed ex improuiso etiam per vias circumuentos opprimeret. Postremo magno prælio in fugam versos non prius persequi destitit, quam ad vnũ omnes ferro tollerct. Quod opus posteaquam ita, vt diuinitus prædictũ fuerat, succesſit, oppidatim bellum circumferre cœpit: quorum aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nonnulla fame, siti, aliisq; modis cum expugnasset, vsque ad mulieres & pueros cædibus crasſatus est, nec crudele nec inhumanum hoc ratus: primum quod in hostem sæuiret, deinde quod iussu Dei, cui non parere periculosum est. Cepit etiam Regem hostium Agagum, cuius magnitudinem ac pulchritudinem corporis miratus, 20
seruare cum decreuit, idq; non ex Dei sententia, sed victus affectu proprio, inconcessam misereudi licentiam suo periculo sibi vsurpans. Deus enim ita Amalecitas oderat, vt ne infantibus quidem parceret, quos natura ipsa miseratione cæteris digniores esse voluit. Saulus autem Regem ipsum hostium, & malorum omnium Hebræis autorem seruauit, pluris eius humanam, quam Dei mandata faciens. Hoc eius peccatum imitatus est mox populus, & ipsi enim iumentis ac pecoribus pepercerunt, impia dum contra Dei mandatum abactis, pecudas etiam, cæteras que opes diripuerunt, nihil perdentes nisi contemptibile. Itaq; deletis omnibus, a Pelusio, quæ vrbs est in Ægypti finibus, vsq; ad rubrũ 30
mare, totam eam regionem Saulus vastauit, sola Sicimitarum gente intacta, qui in Madianæ terræ mediterraneo habitant. Hos ante belli principium admonuit per nuncios, vt secederent, neve res suas cum Amalecitarum rebus miscerent, ne ex eo bello & ad ipsos cladis aliquid perueniret. Studere enim se eorum incolumitati, propter cognationem quæ illis cum Raguele Mosis socero intercedebat. Atque ita Saulus ac si nihil esset prætermissum ex iis quæ Propheta iuxta Dei voluntatem de bello gerendo mandauerat, sed omnia iussisset ad vnguem obseruata, lætus victoria domum reuertitur. Deus autem offensus est, quod Regi erat parcitum, & quod populus pecudes in prædam verterat, cum ipse neutrum permisisset. Iniquum enim erat, cuius ope victoria contigisset, eius mandata contemni, etiamsi is mortalis aliquis rex fuisset. Admonens igitur ea de re Prophetam, ait se pœnitere Saulum elegisse, qui non curet iussa sua exequi, sed malit, quicquid ipsi visum fuerit, facere. His auditis Samuel vehementer conturbatus, per totam noctem fusis precibus Deum Saulo cõciliare conabatur. At ille quantumlibet à Propheta rogatus veniam Regi non annuit, quod non placeret peccata donari in gratiam deprecatoris: quæ non aliunde magis nascantur, quam ex nimia eorum, in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis gloriã aucupantur, imprudentes maiorem delinquendi ansam offerunt. Post- 50
quam igitur Deus preces Prophetæ non admisit, & satis apparuit flecti eum non posse, prima luce Samuel ad Regem, Galgalis tum agentem, proficiscitur. hunc quamprimum Rex vidit, accurrens salutauit, dicens se gratias agere DEO pro victoria: omniaque iuxta voluntatem

Saul receſſito milite in tribu Iuda triginta millia inuenit.

Saul Amalecitarũ vrbes expugnat.

Agagum Amalecitarum regem Saul capit, & cõtra Dei mandatũ seruat.

Hebræi in mentu & pecoribus hoſtiũ in prædã contra Dei mandatũ abactis parcunt. Hedio & Ruffino cap. 9.

Deus propter inobedientiam Sauli offenditur. Samuel Deũ Saulo conciliare conatur.

Indulgentia nimia & lenitate mali in propoſito confirmãtur.

eius esse peracta. Tum Samuel: qui fit igitur quod voces iumentorum & pecudum in castris audio? Respondit Rex, populum hæc ad sacrificia reseruasse, sed gentem Amalecitarum interneccione iuxta mandatum deletam, nemine superstite. Solum se captiuum adducere eorum Regem, de quo ex Prophetæ consilio se decreturum. Ad hæc Propheta respondit, Non sacrificiis delectari Deum, sed viris bonis ac iustis. hos autem esse, qui voluntati & mandatis eius obsequuntur, nihilque à se recte fieri putant, nisi quod iuxta eius præcepta fiat. Contemptum enim eius consistere, non in non sacrificando, sed in non obediendo: & qui non obediunt, vtcumque hoc & verum sacrificium non offerunt, ab his Deum nec multas saginatas victimas, nec donaria ex auro argentove fabricata vel postulare vel admittere: sed aduersari hæc vt malitiæ magis quam pietatis argumenta. Contra qui id solum meminerunt quod ab ipso iussum est, & mori mallent quam inde discedere, his delectari, ac ne victimas quidem ab his requirere. quod si etiam sacrificare aliquid libuerit, pauperem honorem gratius ab his accipere, quam à quocunque alio vel ditissimo. Tu igitur, inquit, scito te in iram Dei incurrisse: contempsisti enim & neglexisti mandata eius. Nam quibus oculis puras eum inspecturum sacrificium ex rebus perditioni destinatis, nisi forte idem esse puras, perire, & immolari Deo. Quapropter expectabi amissionem regni & huius potestatis, qua elatus contra autorem tuæ felicitatis, mandata eius neglexisti. Saulus autem lassus est se peccasse & male fecisse, quod verbis Prophetæ non paruisset. metu tamen coactum se id fecisse, quod non auderet militem præda cupiditate accensum cohibere. Sed da veniam, inquit, & propitius esto. Cauebo enim in posterum, ne in simile peccatum incidam. Rogabatque, vt maneret tantisper, dum pacificas hostias pro se offerret. Ille vero qui præuidebat Deum nulla flectendum victima, abire incepit.

An. mūdi 2889. Ante Christū ña. 1081. *Saulem Samuel obiurgat. Deo contemptus in quibus consistat. Verum ac Deo placens sacrificium. Samuel Saulo strā Dei & regni amissionem denunciat. Saul se peccasse fatetur, ac veniam precatur, qua tamen ei denegatur.*

CAP. IX.

Samuel ad Dauidem Regiam potestatem transfert.

Saulem Samuelē retinere volens, vestimentum eius scindit.

TVm Saulus retinere eum volens iniecit manum in pallium: & quia Samuel properantius discedebat, scissura facta est in vestimento. cumque Propheta dixisset, sic scindendum eius regnum, & peruenturum ad virum iustum & bonum (Deum enim in proposito manere, neque similem esse homini natura mutabili) Saulus fatebatur Deum sibi merito infensum, sed factum infectum fieri non posse. Rogabatq; saltem hoc honoris sibi haberet, vt Deum simul in præsentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiam Samuel, & vna cum illo adoratum iuit. Post hæc adductus est ad eum Agagus Rex Amalecitarum, qui cum ô mortem amaram esclamasset, audiuit à propheta: quemadmodū tu multis Hebræorum matribus cæcis earum filiis lamenta & luctum attulisti, ita æquum est, vt ipse matri tuæ mœstitiam afferas. iussitque eum ibidem in Galgalis interfici: ipse vero reuersus est Ramathaim. Rex vero tum demum sentiens in quæ mala, offenso Deo, peruenisset, ad Gaba regiam proficiscitur, quod nomen collem significat: nec post illam diem vnquam in Propheræ conspectum venit. Samueli vero vicem eius moleste ferenti, Deus hanc curam mittere iussit, & assumpto sacro oleo, Bethlema proficisci ad Iessæum Obedæ filium, & ex eius filiis eum vngere, quem ipse indicasset sibi regno dignum videri. Cumq; Propheta diceret vereri se, ne, si Saulus hoc sensisset, vel per insidias vel etiam aperta vi perniciem sibi moliretur, iussus hac de re securus esse, ad dictū oppidum peruenit. Eo lo. i magno hominū concursu salutatus est, quæ-

Samuelis Samuelē retinere volens, vestimentum eius scindit. Hedio & Ruffinus cap. 10. Amalecitarum rex Samuelis iussu interficitur. 1. Reg. 16. Samuelis Deus Bethlehem Dauidem in regem vt vngat mittit.

An. mũdi 2883. Ante Christũ na. 1081.

rentibusque aduentus caulam, sacrificatum se venisse dixit. Peracto sacro Iessæum ad epulas vna cum filiis conuocat: visoque natu maximo eximia statura ac forma iuuene, coniiciebat inde hunc esse regnaturũ. Sed hac parte non est assequutus Dei prouidentiam. Percontanti enim an hunc iuuenem vngere deberet, quem ipse admiratus dignum regno ducebat, responsum est, non eadem spectare Deum quæ homines. Tu, inquit, visa iuuenis pulchritudine, iam latis dignum principatu existimas: apud me vero non eximiæ corporis formæ præmium est regnum, sed animi virtuti: & eum requiro qui hac sit perfecte excultus, pietate ac iustitia, obedientia & fortitudine animui exornatus. His auditis Propheta iubet Iessæum filios omnes ostendere: moxque & alii quinque adfuerunt. horum nomina iuxta ætatis ordinem sunt hæc: Eliabus, Aminadabus, Samma, Nathanael, Rael, Asamus. His quoq; visis, qui nihilo deteriores forma erant, Propheta rogat Deum, quisnam ex his eligendus esset. & audito quod nullus, scitatur ex Iessæo, num quos præterea liberos habeat. Quo respondente, esse etiam vnum nomine Dauidem, qui curam gerat gregum; Propheta iubet vt confestim vocetur: non enim licitum esse absque illo sacrum epulum celebrari. qui postquam accitus à patre venit, adolescens colore flauus, & martiũ quiddam tuens, alioqui liberali specie; tum Propheta ad patrem versus submissa voce, hic est, inquit, quem regnare Deo vilium est. & cum dicto accumbit, & proximum sibi adolescentem collocat, ac deinceps patrem cum reliquis filiis. Depromit deinde sacrum oleum, quo delibutum Dauidem in aurem admonet, Deum ita velle vt regnum in populum obtineat: præcipitque, vt iustitiam colat, & operam det, ne vnquam à mãdatis Dei discedat. Hoc enim pacto & regnum eius fore diuturnum, & familiam vniuersam illustre nomen consequuturam. Palæstinos quoque ab illo subigendos, & cum quibuscunque gentibus congressus fuerit, semper victorem rediturum, insignemque inde gloriam tam sibi paraturum quam posteris relicturum. Post hæc mandata Samuel domum proficiscitur, simulque numen deserto Saulo, ad Dauidem commigrat. quo factum est vt hic concepto diuino spiritu prophetare inciperet, Saulus vero in morbum damoniacum incideret, ita vt præfocari ac strangulari videretur, nec aliam opem inuenirent medici, quam si quis peritus excantator adhiberetur. monueruntque vbique inquirendum, qui quoties Rex à dæmone agitaretur, stans ad caput eius voce ac fidibus sacros hymnos caneret. Cumque Rex sine mora quæri talem mandasset, quidam ex astantibus ait se apud Bethlema vidisse filium Iessæi, adolescentem liberali forma, & præter aliam honestam institutionem hymnos ad cytharam canere doctum, ac ne militariũ quidem exercitiorum rudem. Mittuntur ergo ad Iessæum abducturi Dauidem à gregibus: nunciantq; patri, Regem audita adolescentis tam forma quam virtute, cupere ipsum videre. Paruit Iessæus, simulque munera per filium Regi mittit. Cumq; venisset, confestim à Rege admodum læto in satellitium assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à dæmone agitaretur, vnicum erat in excantatione remediũ: & solus Dauid hymnos ad citharam accinens, Regem ad sanam mentem reducebat. Impetratum est igitur à Iessæo, vt filium apud Regem degere pateretur, quandoquidem tantopere eius præsentia delectabatur.

Deus non corporis formam, sed animi virtutes spectat.

Iessæi filii præstanti corpore regno haud præficiendi.

Dauidẽ in Regem Samuel vngit.

Numen deserto Saulo ad Dauidem cõmigrat qui prophetare incipit.

Dauidẽ Saulus in Satellitiũ assumit.

CAP.

CAP. X.

Expeditio noua Palæstinorum contra Hebræos.

ALiquanto autem post Palæstini conscripto numeroso exercitu bellum Israelitis inferunt, & castra inter Sochum & Azecum oppida metantur. nec Saulus cunctatus, ducto in hostem exercitu, effecit, vt priorib⁹ castris relictis in munitiorem quendam collem e regione Israelitarum Palæstini se conferrent, valle quadam inter vtrolque intercedente. In hanc è castris hostium descendit Gitteus Goliathus, vir prodigiosa statura: quatuor enim cubitos vno palmo superabat, vastos artus conueniẽti armatura protectus. Thorax quinq; millia siclorum pẽdebat, huic moli respondebat & galea & ocreæ. prægrandem etiam hastam nõ dextra gestabat, sed humero sustinebat, sexcentorum siclorum ferro cuspidatam. pone sequebatur armatorum phalanx. Hic cum inter vtranq; aciem constitisset, immani voce sublata: Quid opus est, inquit, Hebræi ancipitem martis aleam vos subire? Date mihi aduersarium, & duorum periculo decernatur, penes vtros futura sit victoria: vt quorum miles succubuerit, alterius partis iugum ex pacto suscipiant. præstat enim vnum aliquem, quam totum exercitum, in periculum adducere. Hæc locutus retro ad suos reuertitur. Sequenti die rursum procedens eisdem verbis est vsus: atq; ita per quadraginta dies prouocare hostem prædictis conditionibus non destitit, stupente Saulo cum vniuerso exercitu qui prodibant quidem in aciem, sed à neutris initium pugnæ fiebat. Ad hanc expeditionem profecturus Saulus Dauidem remiserat patri, contentus tribus aliis eius filiis, qui tum signa regia sequebantur, isque ad gregum curam intermissam se receperat. Sed cum bellum ducitur magis quam geritur, missus à patre venit in castra, visurus quo in statu res essent, & fratribus necessaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & iam insolentior exprobrat, ne vnum quidem esse inter Hebræos qui in singulare certamen descendere audeat. Forte tum Dauid cum fratribus colloquebatur de patre & rebus domesticis, auditisq; barbari conuiciis grauiter commotus, se paratum dixit vt hostem excipiat. At Eliabus maximus fratrum obiurgat hominem, per imperitiam rerum supra quam ætatem eius deceat ferocientem, addens satius esse vt ad patrem ac greges quamprimum reuertatur. reueritus est Dauid fratrem, nihilominus apud alios milites professus est sibi non deesse animum ad singularem pugnam, ita vt celeriter ad Regem de hoc sit perlatum quare accitus & iussus quid vellet dicere, Nõ est, inquit, Rex, cur abiiciamus animos aut formidemus. Ego congressus cum hoste insolentiam eius compescam, & elatum ac ferocientem prosternam, & ex terribili detidendum reddam: tantoque erit tua simul & tuorum illustrior gloria, quod ab adolescente magis quam viro hostis deuictus videbitur. Saulo vero laudante generosum eius animum, nec tamẽ audente rem tantam tam teneræ ætati committere: Non est, inquit, quod dubites: nam hæc Deo fretus polliceor, cuius fauorem iam non semel expertus sum. Quum enim paternos greges pascerem, raptum agnum ex ore leonis recepi, ipsamque feram in me impetum vertentem cauda correptam, soloque afflictam occidi: neque mitius tractaui vrsum gregem inuadentem: & hanc quoque beluam nihilo pluris facio, qui cum in Deum atq; homines conuicia emouat, non patietur cœleste numen impune hoc illum auferre, sed meis eum manibus perdomabit. Effecit tam prompte audacia iuuenis, vt Rex omnia fausta precatus ad pugnam eum mitteret, instructum prius thorace regio simulque ense ac galea. Tum Dauid, qui armis gestandis non assueuerat, grauari se his ma-

An. mũdi 2885. ante Christũ na. 1081. *Hedio & Ruffino Cap. 11. 1. Reg. 17.*

Alia Palæstinorũ contra Hebræos expeditio.

Goliath vir prodigiosa statura inter Palæstinos.

Goliath singulare certamen Hebræis denũciat.

Saulus Dauidẽ remittit patri.

Dauid cũ Goliath congredi cupit.

Dauid agnum raptum ex ore Leonis recipit, ipsamque ferã occidit.

An. mũdi 2883. Ante Christũ an. 1081.

Dauid arma ſibi struct.

Dauid arma, quæ ad pugnã a Saule inſtructus erat, depoſitis, funda armatus in hoſtem properat.

Dauid hoſtẽ accedẽs, contemnitur.

Dauidis cũ Goliatho antecõgreſſum colloquiũ.

Dauidis victoria de Goliatho.

Palæſtini terga vertunt.

Palæſtinorum 30000. cæſa.

1. Reg. 18 Saulus clam odit Dauidẽ.

Saul' Dauidẽ ex ſatellite tribunũ facit, vt ſæpe hoſtib' obiectum aliquis caſus e medio tolleret.

gis quã muniri ſentiens: Tuus ſit, inquit, hic ornatus, qui geſtare eum es idoneus: mihi famulo tuo permitte meo arbitratu pugnam capeſſere. & cum dicto arma deponit, baculumque tantum aſſumit: & conlectis in peram quinq; lapidibus de glarea torrentis, funda dextram armatus in hoſtem properat. Hunc apparatum poſtquam vidit barbarus adeo contemptit, vt per ludibrium percontaretur, num ſe canem putaret, qui armis ad canes arcendos aptis inſtructus ad pugnam prodiret. Imo cane viliorem, reſpondit Dauid. quod dicto commotus Goliathus, fanda & infanda conuiciatus, minatus eſt le cadauer eius fruſtatim feris alitibusq; pabulo ſparſurum. Tum Dauid, Tu me inuadis haſta tua confiſus ac thorace & gladio: mihi vero pro armatura Deus eſt, qui te ac tuum exercitum noſtris manibus hodie deleturus eſt. atterã enim tuum caput, & reliquum truncum canibus tui ſimilibus laniandum relinquam: & diſcent omnes quod Deus curam Hebræorum habet, eiuſque prouidentia vires nobis ſimul atque arma ſuggerit: ſicut contra vbi eius fauor deeſt, nullus apparatus proficit. Interim Palæſtinus armis grauior quã vt procurrere poſſet, magnis paſſibus in iuuenem ac inermem contemptim ferebatur.

CAP. XI.

Singulare certamen Dauidis & Goliath, ſeuntaque Paleſtinorum cædes.

HVic Dauid impigre occurrit, occultum adiutorem Deum ſecum in certamen ducens: & promptum e pera in hoc ſelectum e torrente vnum lapidem, funda rotatum tanta vi in aduerſam hoſtis frontem infligit, vt ad cerebrum vſque penetrauerit: quo ictu ſopitus Goliathus in faciem eſt proſtratus. Accurrit victor aiacris, & quod ipſe inermis eſſet, ſuo ſibi gladio barbarum obtruncat: tantumque in eo inmenti fuit, vt e veſtigio Palæſtini terga verterent. Videntes enim præſtantiſſimum ex ſuis iacere, nullam amplius ſpem ſupereſſe rati, turpi ac ignominioſa fuga periculo ſe eximere conabantur. Tum Saulus & vniuerſus Hebræorum exercitus, ſublato militari clamore, in trepidos irruunt, & quotquot aſſequi poterant cadentes, vſque ad Gittæ fines ac portas Aſcalonis perſequuntur. Ceciderunteque Palæſtinorum triginta millia, & duplo plures ſunt vulnerati. Saulus vero à perſequendo reuerſus caſtra hoſtium diripit ac incendit. Caput autem Goliathi Dauid in ſuum tentorium reportauit, & gladium eius Deo conſecrauit. Motus deinde inuidia Saulus cœpit etiam Dauidem odiſſe, hac potiſſimum occaſione. Cum enim victor cum exercitu reuerteretur, honoris cauſa obuiam venerunt ei mulierum ac puellarum chori ad cymbala & tympana canentes. Mulierum cantio fuit, Saulum millenos hoſtes profligaſſe, virginum item, Dauidem decies millenos ſuſtuliſſe. Itaque audiens decuplo potiores victoriæ partes adoleſcenti tributi, & ratus poſt tam gloriioſum teſtimonium nihil ei ſupereſſe ſperandum niſi regnum, ſuſpectum eum habere cœpit: & parum tutum putans armatum circa ſe verſari, ex ſatellite tribunum fecit, non tam illius honori quam ſuæ ſecuritati conſultum volens, vt ſæpe hoſtibus obiectum aliquis caſus è medio tolleret. Dauid autem nuſquam diuina ope deſtitutus, quocunque mitteretur rem feliciter gerebat: vt ob eximiam fortitudinem non ſolum apud populum gratioſus fieret, ſed etiam Sauli filia virgo amore eius caperetur, ita vt ne patrem quidem latere id poſſet. Nactum enim ſe ampliorem inſidiarum tendendarum occaſionem putans, renunciantibus puellæ amorem, libenter ſe illam ei tradituram reſpondit, futuram periculorum & exitij cauſam. Promitto, inquit,

quit, filiæ coniugium, si sexcenta hostium capita afferat. Scio illum honoris auidum, & ex periculis gloriam petere non recusaturum, sed fortiter Palæstinos inuasurum: id quod mihi bonum erit & commodum. sic enim sine mea infamia sublatus securitatem nobis afferet. Mittit deinde domesticos qui Dauidis mentem pertentarent, quomodo erga puellæ coniugium sit affectus. Qui cum indicassent ei, quod ob gratiam qua tum apud Regem tum apud populum polleret, Saulus generum sibi eum destinasset: Vobis, inquit, fortassis mediocris res videtur generum regium fieri, mihi certe non item, qui conscius mihi sum quam plebeis ortus sim natalibus. Quo renunciato, Saulus ad domesticos, dicite, inquit, nihil me morati pecunias aut dona quæ sponsæ offerat, hoc enim vendere fuerit filiam magis quam elocare. Sed cupere generum, fortitudine aliisque virtutibus præcellentem, quales in ipso iam comperi, poscere autem pro nuptiis filiæ non aurum aut argentum quod e paternis ædibus asferat, sed cladem Palæstinorum, & sexcenta eius gentis virorum capita. Nam & mihi nullum aliud tali munere optabilius: & filiæ fuerit honorificum non vulgaria dona ista accipere, sed in matrimonium viri spectatæ ac testatæ fortitudinis conuenire. Quibus auditis Dauid putans sincere à Rege affinitatem suam experti, nihil cunctatus neque expendens negocij difficultatem, cum suo sodalitio ad imperata exequenda properat: & hic quoque, vt in cæteris propitium numen expertus, rem ex sententia conficit. Cæsis enim plurimis hostium, sexcenta capita abscissa signum victoriæ ad Regem retulit, promissi eum admonens.

Saulis filia Dauidis amore capitur. Saulus Dauidē Palæstinū interficiendum obtrudere dolo conatur. Saul Dauidi filiā coniugiū promittit si sexcēta Palæstinorū capita afferat. Dauid ope plurimū propitiū numē experitur. 1. Reg. 19.

CAP. XII.

Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.

SAulus autem non valens tergiuersari, quod turpe duceret, vel mentiri, vel prætextu affinitatis insidias & perniciem per mandata tam periculosa viro forti struxisse videri, collocat ei filiam nomine Melcham. Nec tamen hæc necessitudo animum regis immutauit. Videns enim fauorem Dauidis & apud Deum & apud populum augeri, parum tutum hoc existimauit vel regno suo vel vitæ: & cum durum esset vel de altero utro periclitari, tollere hominem decreuit: eiusq; necis, Ionatham filium cum domesticorum fidissimis, ministros esse voluit. Qui demiratus patris inclementiam, quod non solum amare talem iuuenem desinerit, sed mortem etiam eius expeteret, tum propria beneuolentia, tum virtute hominis motus, secretam patris voluntatem ei nunciat: simulque consulit, vt saluti suæ mature fuga prospiciat, neu in sequentem diem vsquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrem salutabo, & nactus occasionem de te mentionem inferam, & cognita indignationis causa, refellere eum conabor. Nulla enim existet possit idonea ratio, cur optime & de Republica & de Rege meritus opprimi debeat. Nam etiam si quid peccatum sit, oportere hoc pristinis eius meritis donari. Post colloquium autem certiorem te de patris animo faciam. Parui huic consilio Dauid, seque quamprimum e conspectu Regis subtraxit.

Saulis filiā Melcham siue Michol collocat. Hedio & Ruff. cæ. 18 Saulus Dauidē tollere cogitat. Ionathas Dauidē amat, patris voluntatē ei nūciat, simulq; consulit, vt saluti suæ fuga prospiciat.

CAP. XIII.

Quod Rex Dauidi necem sit molitus.

IOnathas autem die sequenti patrem accedens, cum hilarem ac lubentem eum offendisset, cœpit de Dauide verba facere. Pater inquit, quanam in re vel magna vel parua læsus tibes interfici virum, qui tantum

Ionathas parentis præclarum

Dauidis res gestas commemorat, oratque ne tantopere in eiusmodi virum saeuiat.

momentum ad salutem nostram attulit, nec minus ad cladem Palæstinorum: quique à quadraginta dierum ignominia populum Hebraeum vindicauit, solus prouocato hosti opponere se ausus. idem postea relato præscripto capitum numero, honoris causa sororem meam in matrimonium accepit: quo magis lugubris fiat nobis eius mors, non solum ob virtutem, sed etiam ob necessitudinem. Iniuria enim hæc ad filiam quoque tuam pertinet, quæ prius viduitatem quam coniugij fructus experietur. Hæc igitur reputans fine te flecti ad mitiora, neue sæuias in virum primum optime de familia nostra meritum, quando te dæmoniaco morbo misere vexatum, pristinæ sanitati restitutum seruauit: deinde qui in perpetuos nostros hostes tam egregie vindicauit. Indecorũ enim fuerit horum omnium obliuisci. His persuasus Saulus, iurat filio, posthac omnem iniuriam à Dauide abstinere se velle. Vicit enim æquitas iram ac formidinem. Ionathas autem accito Dauidi indicat mollitum patrem iam nihil magis quam salutem ipsius cupere: reductumque in aulam patri reconciliat, vt solita officia circa eum, quemadmodum ante, obiret.

Ionathas Dauidi mollitum patrem indicat.

CAP. XIIII.

Quomodo Dauid aliquoties insidias Regis agre elapsus, ipse tamen in potestatem suam redactum interficere non sustinuerit.

Dauid Palæstinos magna edita strage vincit.

PEr idem tempus Palæstinis bellum redintegrantibus, Dauid cum exercitu contra illos mittitur: breuique victor, magna eorum strage edita, ad Regem reuertitur. At non ita exceptus est ab eo, vt sperabat, vtque post rem feliciter administratã excipi oportebat, sed successu inuisus, eius felicitatem periculosam sibi fore existimabat. Cumq; rursum intemperiis, vt ante agitaretur, accitum in cubiculũ, in quo decumbebat, spiculum manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incantare: & illo iussa exsequente, spiculum in eum iaculatus est. quod cum Dauid flexu corporis declinasset, domum refugit, ibiq; per totam eam diem mansit. Noctu vero misit Rex qui vsque mane ædes eius seruarent, ne clam eluberetur, vt in iudicium euocatum capitali sententia damnaret. Melcha autem eius vxor & Regis filia, vbi patris voluntatem cognouit, accurrit ad maritum, quanto is in periculo esset, ipsaq; vna cum eo renuncians, quo fine viuere nec vellet nec posset. Caue, inquit, ne te sol hic deprehẽdat, aut nunquã posthac te videbit. sed fuge du per nocturnas tenebras licet quas Deus ad tuam salutem longiores faciat. alioqui scito, quod si te pater inuenerit, sine mora est interfecturus. His dictis sune per fenestram demissum periculo exemit. deinde, parato lecto, tanquam ægrotanti, stragulis iecur capræ recens exemptum subiecit: diluculoque

Saulus in Dauidem spiculum eiaculatur.

Michol Regis seruus Dauidem ægrotare persuadet.

venientibus, quos pater ad Dauidem miserat, ostendit lectum opertum, & quod palpitatione iecoris stragula moueri viderent, maritum ægrum anhelare persuasit, addens totam noctem inquietam eum exegisse. Quod vbi renunciatum est Regi, ea nocte in aduersam valetudinem incidisse, iubet sic vt erat eum asferri, omnino enim illi moriendum esse. qui cum reuersi ac recto cubili artem muliebrem tandem deprehendissent, rem totam ad regem deferunt, & cum pater expostularet quod inimicum sibi eripuisset, excusationem verisimilem commenta est. Ait illum mortem sibi, ni pareret ac adiutaret, comminatum: itaque venia se dignam quæ hoc non sponte fecerit, sed necessitate compulsa. debere enim illi cariorem esse vitam filiæ, quam inimici interitum. atque ita veniam consequitur. Dauid autem fuga elapsus peruenit ad prophetam Samuelem in Ramatha: eique rem omnem, quo erga se animo Rex esset, indicat, & quam minimum abfuerit, quin spiculo ab eo traiectus

Michol se quod Dauidem eripuerit, excusat.

Dauid Samuelis Regu erga se animũ indicat.

fuerit:

fuerit: idque cum neque Regem vlla in re læsisset, neque in bello segniter aut improuide se gessisset, sed fauente Deo cuncta ex sententia confecisset. atque hoc ipsum esse quod Saulum ad inuidiam ac odium magis excitaret. Propheta vero, cognita Regis iniquitate, relicta Ramatha Dauidem ad quendam locum deducit, cui nomen Galbaath: ibiq; aliquandiu cum eo habitauit. Vt vero nunciatum est Regi Dauidem apud Prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehensum ad se pertrahant. Qui postquam ad Samuelem venerunt, offendunt eum in cœtu prophetarum: moxque eodem spiritu afflati, & ipsi prophetare cœperunt. Hoc audito Saulus alios eo mittit, Dauidem comprehensuros. quibus cum idem quod prioribus accidisset, rursum alios mittit. cumque tertij quoq; prophetico spiritu corriperentur: tandem iræ impotens ipse eo properat. iamque non longe abeo loco remotus, priusquam in conspectum Samuelis veniret, eius opera & ipse prophetam agere incepit. Cumque ad destinatum locum peruenisset, alienatus à mente, abiectoq; vestitu nudus per diem ac noctem in conspectu Dauidis, & prophetæ iacuit. Paulo post ad Ionatham Dauid peruenit, multa de patris eius insidiis conquerens, quod sé nihil tale meritum totis viribus opprimere cuperet. Ille vero rogabat, ne vel ipse hoc temere suspicaretur, vel aliis forte suggerentibus talia facile crederet: sed sibi soli sideret, cui compertum sit nihil mali patrem contra ipsum moliri. alioqui indicaturum eum sibi fuisse, cum absq; ipsius consilio nihil agere soleat. Contra Dauid iureiurãdo asseuerabat se vera dicere: obtestabaturq;, vt mallet credere ac saluti amici prospicere, quam contemptis eius verbis tanquam vanis tum demum fidem habere, posteaquam extinctum vel viderit vel audiuerit. Nam patrem talia consilia ideo cum ipso non cõmunicare, quod non ignoret mutuam beneuolentiam quæ inter ipsos intercedat. Quare tristis quod iã persuasus esset, percontatus est, quanam in re posset illi gratificari. Tum Dauid: Scio, inquit, quod bene mihi velis, & gratificari cupias. Cras erit prima luna & solenne Regis conuiuiũ, cui me quoque adhibere solet. quare si ita videtur, extra vrbem in agro clam te præstolabor, tu vero cum requisierit me, dic profectum in patriam Bethlema, vt interim festo quod mea tribus celebrat: idque permissu tuo factum. Quod si, vt mos est, de amicis, dixerit, feliciter profectus sit, scito illum nihil mali aduersum me in pectore coquere. Sin autem aliter responderit, hoc erit tibi iniqui in me animi argumentum. indicabisq; mihi rem, ita vt præsenti mea calamitate mutuaq; nostra amicitia dignum est, quam fide in hoc data & accepta dominus cum seruo tuo voluisti inire. quasi me indignum aut erga parentem tuum iniurium censes, nihil expectatis eius iussis iam nunc me tuo gladio confodito. Hæc vltima verba grauiter ferens Ionathas, facturum se postulata promisit, & si quid patrem male de ipso cogitare deprehenderit, indicaturum, & quo maiorem ei fidem faceret, educto sub diuum iureiurando confirmat, nihil se non tentaturum quod ad salutem ipsius pertineat. Deus, inquit, qui hanc vniuersitatem quam late vides, implet ac moderatur, quique priusquam eloquar mentem meam nouit, testis esto initi inter nos fœderis, quodq; non prius patris voluntatem scrutari desistam, quam compertum habuero, ecquid latentis odij aduersum te conceperit: & quicquid deprehendero, siue amicum, siue infensum, cõfestim tibi significabo. Nouit Deus, quod ipsum tibi perpetuo propitiũ precor, vtq; semper tuas res prosperet, quemadmodum & nunc facit, & posthac facturus est, & siue pater meus, siue ego tibi aduersor, tu tamen ope illius nunquam non victor euades. Tu vero memor esto huius nostri affectus, & si me perire contingat, liberos meos fetua, & mihi de

Saul armatos qui Dauidē ad se pertrahat, mittit, qui prophetare incipiant, tandē ipse quoq; eo properans agere prophetam incipit. 1. Reg. 20

Dauid Ionathæ de patris insidiis conqueritur, Ionathas autem patrem excusat.

Dauid orat Ionathan, vt parēti erga se animū explicari & significare velit.

Ionathas amicitiā cum Dauide iureiurando cõfirmat.

bitam

Ionathæ Dauidi signa Regu animũ declarantia constituit.

Saul Dauidu absentiã scisciatur, respõsõ Ionathæ.

Regu animum cognoscere cupit.

Saul malignum in Dauidẽ animum prodit.

Dauidẽ Ionathæ excusans, a parente spiculo petitur.

Ionathæ cõuiuio profugit.

Ionathas & Dauid in agro cõsentiunt.

Hedio & Rufino cap. 13.

1. Reg. 21.

Dauid Nabã ad Achimelechũ sacerdotem peruenit.

Dauid Goliathi gladio accepto, in Gittã Palæstinorũ ad Anchumsẽ confert.

bitã gratiam in illos colloca. Post hoc iusiurandum Dauidem dimittit, iussum in certum agri locũ secedere, in quo se exercere solebat. cognito enim patris animo, venturum se illuc vna cum puero, & si inquit, emissis tribus ad scopum iaculis, collecta puerum referre iussero: iacere enim ante ipsum: scito nihil triste à patre timendum, quod si cõtrarium me dicere audieris, patrem quoque contrario modo affectum existima, vtcunque tamen ceciderit, ego dabo operam: ne quid tibi secus quam velimus, accidat. Tu cum lætiora tempora venerint, fac memor tis horum, & liberos meos commendatos habeto. His Ionathæ promissionibus confirmatus Dauid ad constitutum locum proficiscitur. Sequenti vero die qua fuit nouilunium, Rex de more caste ac pure ad cœnam venit. cumque filius Ionathas dexter illi accumberet, alterumque latus Abenates exercitus imperator clauderet, videns Dauidis locum vacuũ, tacuit, suspicatus eum ideo abesse, quod à congressu vxoris non esset purus. sed cum ne postridie quidem adesset, scisscitatus est ex filio, qua de causa neque tunc neque hesterna die adfuisset solennibus epulis Iessæi filius. Respondit ille profectum in patriam ad solennem tribus eius festiuitatem, commeatu à se impetrato. Quinetiam me, inquit, ad hoc epulum inuitauit: & si tibi idem videtur, ibo. nolli enim quanta beneuolentia hominem prosequar. Hic iam non amplius odium suum Saulus apud filium dissimulare potuit, & euidenter patuit quam infesto esset in Dauidem animo. Iurgio enim adortus filium, desertorem eum patris ac hostem appellauit, sociumque & adiutorem Dauidis. Nec pudere eum quod nullo parentum respectu cum inimicis conspiret, & non possit induci vt credat nunquam secure regnaturos incolumi Dauide. tumulque iubet, vt hominem accersat, daturum debitum supplicium. cumque filius quærere vellet, ob quam culpam eum capite plectere vellet, non iam intra verba iram continens proripuit se, & nactus alicunde spiculum impetum in filium fecit: perpetrasset que impium facinus, ni intercursu amicorum suisset cohibitus. atque ita manifeste malignum & infestum erga Dauidem animum apud filium prodidit, cum minimum abfuerit, quin suis ipsum manibus propter illum perimeret. At tum quidem regius filius e conuiuio profugus, oblitus epularum, tum suum periculum, tum amici iam neci destinati vicem dolens, in mœrore noctem exegit: & prima luce ante vrbem in agrum prætextu exercendi se, sed reuera, vt amico indicaret omnia, processit. peractisque in iaculatione his quæ promiserat, abiegatoque in vrbem comite puero, solitudinem nactus ad colloquium Dauidis properat, qui vt primum in conspectum eius datus, procumbens ad eius pedes seruatorem suum salutauit. ille erectum à terra complectitur. atque ita æquales duo in mutuis amplexibus hærentes iniquam sortem suam deplorabant, quæ illis suauissimam consuetudinem inuideret, & inuitissimos à se inuicem distraheret, quod illis morte nihilo mitius videbatur. ac vix tandem multis lamentis exsatiati, obtestatique se inuicem, vt mutuæ fidei perpetuo meminissent, digreditur. Inde Dauid fugiens inuestissimum Regem, in oppidum Nabam ad Achimelechum sacerdotem peruenit: qui solum neque famulitio stipatum, neque amicis comitatum aduenisse videns, motus admiratione tantæ solitudinis causam percontatus est. tum ille secreta mandata à Rege se habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus esset, nam famulos in constituto loco sibi occurrere iussos. popposcit autem ab eo viaticum, sic enim & amici officium facturum, & ad præsens negocium opem collaturum, quo impetrato, armorum etiam aliquid petit, aut hastam aut gladium. Forte autem aderat Sauli quidam seruus na-

tione

tione Syrus, nomine Doeeus, regiarum mularum curator. Pontifex vero negauit sibi esse quicquam armorum. esse tamen ibi Goliathi gladium, quem occiso Palæstino Deo consecrauerat. Hoc accepto Dauid extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæstinorum; apud quam regnabat Anchus vbi agnitus a Regis ministris, & indicio ad Regem perlato, hunc esse Dauidem qui tam multa Palæstinorum milia necidederit: veritus ne ab eo perimeretur, & periculū quod apud Saulum effugerat, apud hunc incideret, furorem ac rabiem simulat, ita vt ore spumam emitteret, & alia signa insaniæ præ se ferret, quibus morbo 10 hdem apud Gittenſiū Regem astrueret. qui iratus famulis quod mente captum hominem ad se adduxissent, iussit vt quamprimum enecretur. Hoc pacto e Gitta cum euasisset, in tribum Iudæ peruenit, & agens in spelunca quæ est in agro Adullamæ, milit ad fratres qui eos doceret, vbinam ipse moraretur. at illi cum tota cognatione se ad eum contulerunt, necnon & alij multi aut rerum nouarum cupidi, aut Saulum timentes, ad eum vltro confluxerant, operam suam ad omnem eius nutum offerentes. quorum numerus ad quadringentos crenit. quorum multitudine ac ope fretus, relicto eo loco, ad Moabitarum Regem profiscitur, rogatq; hominem, vt parentes ipsius intra regni sui fines 20 tisper reciperet, dum res eorum in meliore statu collocarentur. Quo impetrato, & parentibus in magno honore apud Regem, quandiu illic manserunt habitis, ipse iussu prophetæ relicto deserto in tribum Iudæ se cum suis transtulit, apud Sarum oppidum se continens. Quod postquam ad Saulum delatum est, Dauidem cum armatorum manu esse conspectum, in non mediocrem metum ac perturbationem Regem coniecit. Sciens enim eius magnanimitatem ac fortitudinem, aliquid magnum molituru suspicabatur, quod rebus Regis aut periculum, aut certe difficultatis ac laboris plurimum afferret, conuocatisq; amicis & ducibus & vniuersis suis tribulibus ad regiam vrbem Gabam, sedens in 30 loco cui nomen Aruum, adstante honoratissimo quoque & toto satellitio, sic eos est affatus. Viri contribules, scio vos meminisse quantis a me affecti sitis beneficiis, & agris locupletati, & honoribus ac præfecturis aucti. Rogo igitur num plura & maiora munera a Iessæi filio expectetis. scio enim vos omnes in illum propensiores, initio facto a Ionatha filio, qui & vobis huius sententiæ autor est. non enim me latent clandestina inter illum & Dauidem icta fœdera: neq; quod consilio & opibus aduersariorum partes contra me adiuuat. Vos autem nihil hæc cura tangit, sed quieti, quo res cuiatura sit expectatis. Post hæc regis verba cæteris silentibus, solus Doeeus Syrus mularum regiarum curator re- 40 spondit se vidisse Dauidem in Nuba oppido, quo cum ad Pontificem Achimelechum venisset, ab eo de euentu rerum oraculum accepisse, adiutumq; commeatu & gladio Goliathi armatum, quo volebat deductū esse. Accitus est mox cum tota cognatione Pontifex: cui Rex, Qui noxia iniuria prouocatus excepisti Iessæi filium, & Regis insidiatorem armis atq; commeatu instruxisti? aut cur etiam de futuris oracula ei tradidisti? Non enim ignorabas, quod propter odium, quo familiam meam prosequitur, hinc aufugerit. Pontifex autem nihil horum inficiatus, libere fassus est hæc se non tam Dauidi præstitisse quam ipsi Regi. Excepi, inquit, non vt inimicum tuum sed vt fidissimum ministrum & 50 tribunum, &, quod maius est, generū, ac propinqua necessitudine coniunctum. quis enim putaret eum, qui hoc honore a te dignatus sit, inimicum esse, ac non potius cum primis beneuolum? Cōsultus etiam de diuina voluntate, non nunc primum ei respondi, sed alias quoq; sæpenumero. Cumq; se diceret a te missum ad arduum negocium propera-

An. mūdi 2803. ante Christū na. 1081. *Dauid re gē Amicū timēs, furē ac rabiem simulat.* 1. Reg. 22

Dauid ad Moabitarū Regem profiscitur parētes ei commendat.

Dauid ad Sarum oppidū pfectus.

Saul Dauidem timet.

Saul ad suos, Duces & tribulos oratio, in qua Dauidem accusat.

Doeeus Saulo, se Dauidem in Nuba apud Achimelechū vidisse significat.

Saulus Achimelechū quod Dauidem armis atque commeatu instruxerat, expro-

re tum

Achimelechi proditionis a Saulo insimulati apologia.

re, non suppeditare quæ requirebat, ad tuam magis quam ad illius iniuriam pertinere iudicabam. Quare non est quod de me male suspiceris, aut si quid noui nunc Dauidem moliri audiueris, ob exhibitam a me humanitatem, fauere me illi aduersum te cogites. in amicum enim ac generum & tribunum tuum collatum volui, quicquid officij in illum contuli. His verbis Saulus fidem habere noluit, quod plus apud eum metus periculi valeret quam excusatio quantumuis iusta. itaq; circumdatum armatis cum tota familia iubet contrucidari. cumque illis religio esset viros Deo sacros ferro violare, Doëcum Syrum eam cædem perpetrare mandauit, qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis, Pontificem cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecenti octuaginta quinque. moxq; missi sunt à Rege Nobam sacerdotum oppidum, qui contrucidatis ad vnum habitatoribus, nullo vel ætatis vel sexus respectu, postremo flammis eam deleuerunt: ex qua clade vnicus tantum Abimelechi filius, nomine Abiatharus seruatus est: idq; totum iuxta oraculum Dei Eli Pontifici olim redditum contigit, quo prædictū erat, propter filiorum iniquitatem eius posteritatem aliquando interituram. Rex autem Saulus tam sæuo facinore perpetrato, stirpe Pontificia internecione deleta, neque teneram ætatem miseratus, neque grandæuos reuerentus, insuperque ciuitate quam patriam ac alumnam Sacerdotum & Prophetarum singulari priuilegio Deus elegerat, solo æquata, satis declarauit quam prauum sit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atq; plebeij, quia non audent, neq; liberum est naturæ obsequi, a qui ac boni viri esse videntur, mirumq; quoddam iustitiæ studium præ se ferunt. quin & pietatem interea colunt, Deumque omnibus actionibus nostris interesse, omnes denique cogitationes intueri persuasum habent. sed simul atq; ad potentiam & imperium peruecti sunt, exutis pristinis moribus, & tanquam in scena mutato habitu, nouaque persona assumpta, in omnem audaciam & insolentiam diuinarumque æque ac humanarum rerum contemptum prolabuntur. & cum ad superandam inuidiam maxime illis opus est pietate & iustitia, cumque omnes eorum non actiones solum, verum etiam voluntates in conspicuo sint omnibus propositæ, tum maxime tanquam aut dissimulante Deo, aut & ipso potestatem eorum formidante, in subditos debacchantur, & quicquid aut per inanem metum, aut odium vel fauorem irrationabilem decernunt, id tum hominibus ratum, tū Deo quoque ipsi probatum esse existimant: futurorum vero prorsus nullum nec respectum nec rationem habent. Quotquot enim in eorū gratiam plurimos labores exhauriunt, eos primum euehunt, deinde iam honoratos per inuidiam non solum dignitatibus priuant, sed per calumniā etiam sæpe opprimunt, non considerantes quam merito, tantumq; temerariis delationibus absq; vlla probatione fidem adhibentes: & sæuiunt nō in quos oportet, sed in quos ipsis sæuire est facile. Hæc ita esse manifestum exemplum in Saulo Cisi filio nobis est exhibitum, qui primus post sublatam optimatum administrationem ac iudicum supremum magistratum Rex Hebræorum creatus, propter suspectum Abimelechū trecentos Sacerdotes & Prophetas interfecit: cæsosq; excidio vrbis obruit, & quantum in se fuit summi Dei fanum Sacerdotibus sacrisq; ministeriis orbauit, post tam numerosam cædem ne patriam quidem eorum & seminarium superesse passus. Abiatharus autem Abimelechi filius, qui solus generis sui superstes cædem Sacerdotum euaserat, ad Dauidem fuga delatus, familiæ cladem & patris interitum ei renunciauit. at ille iam ante se hoc præsagiuisse dicebat, cum illic Doëcum videret: facileque suspicatum, calumniam Pontifici apud Regem struendam:

Inuſta Achimelechi cū tota familia cades.

Noba Sacerdotum oppidum, habitatoribus ad vnum occisis, incēditur.

Sup. li. 5. cap. 11. 1. Reg. 2. & 4.

Exemplū eius quod dicitur, honores mutant mores.

Abiathar mānib. Sauli elapsus, Dauidi patrui & Sacerdotū nunciat eadem.

agen-

ger: imeque ferebat quod ipse tanti mali occasionem præbuisset. si-mulque iussit, vt apud se maneret, quod nusquam tutiores latebras inuenire posset. Per idem tempus cum indicatum esset Dauidi Palæstinos in Cillanorum agrum irrupisse, eumque quantus est populari, decreuit illos adoriri, consulto prius Propheta, an Deus victoriam annueret: confirmatusq; oraculo, & cũ sua cohorte hostẽ aggressus magna cæde repulit, prædasq; ex hostico egit, & Cillanis præsidio fuit dñ fruges ex arcis conuecherent. Resciuit hoc mature Saulus, nam rei feliciter gestæ fama contineri non potuit quin late propagata ad regias quoque aures permanaret, nõ sine ipsius Dauidis laude. Quo nuncio lætus Rex putauit se iam rem factã habere, audiens inimicũ se intra vnius oppidi mœnia conclusisse, & diuinitus hanc occasionem opprimendi eius datam dictitans, edicit populo vt Cillã propere circumuentam tã diu premant obsidione, donec Dauidem in potestatem redactum interficiant. At ille oraculo admonitus, nisi mature suis rebus consuleret, fore vt Cillani eius deditione ab ira Regis se redimant, relicta vrbe in desertum cum quadringentis armatis se contulit, ibique collem quendã munitum insedit, nomine Engelain. Saulus autem cognito quòd Dauid non amplius apud Cillam esset, expeditionem eam omisit. Dauid vero ex deserto in Cænam locum agri Zipheni se cum suis transtulit: quo etiam Ionathas Regis filius præsto fuit salutaturus, & de futuris collocaturus. Hortabaturque eum vt bene speraret, neue præsentibus difficultatibus defatigatus cederet, omnino enim regnaturum eum, & vniuerso Hebræorum populo præfuturum. Tales autem felicitates non solere ociosis contingere. Renouatisque federibus, & sancita sub Deo teste inter vnum vitam amicitia, additisq; diris execrationibus in eum, qui prior à pactis recederet, illum eo loci reliquit, metu nonnihil ac solicitudine leuatum: ipse vero domum suam repetiit. Zipheni vero gratiam Regis captantes, certiorem eum faciunt, Dauidem in agro suo morari: pollicebanturque suam operam, vt in manus regis traderetur, occupatis enim quibusdam faucibus, nullum reliquum illi fore effugium. Saulus vero hominibus collaudatis, gratisque actis quod inimicum sibi indicassent, cumulate se illis beneficium repositurum pollicitus, misit qui diligenter quærerent Dauidem, omnesque deserti latebras perscrutarentur: dicens se breui cum exercitu secuturum. Atqué ita Zipheni duces se regi ad perquirendum eum & comprehendendum obtulerunt, studium suum erga ipsum non indicio tãtum declaraturi, sed omnibus viribus conando, vt in potestatem redactum regi traderent. Sed non habuit successum iniqua eorum cupiditas, quibus cum nullum periculum ex silentio immineret, per adulationem & auaritiam virum pium & præterius ad mortem quæsitum, regi se tradituros erant polliciti Dauid enim, cognita eorum malitia, simulq; regis aduentu, relictis locorum angustiis in quibus tum versabatur, euasit ad magnam petram quæ sita est in deserto Simonis. Nec Saulus destitit illum insequi. cognito enim inter eundum quod superatis faucibus euasisset, ad alterum petræ latus peruenit: futurumque erat vt Dauid circumuentus comprehenderetur, nisi rex trepidis nuncijs reuocatus esset, qui Palæstinos in ditionem eius hostiliter irrupuisse asserebant. Satius enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hostes vlcisci, agrisq; suis, quo minus vastarentur, opem afferre, quam studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere. atque ita Dauid præter omnium opinionem seruatus, ad fauces agri Engadeni se contulit. Saulo autem post reiectos Palæstinos nunciatum est, Dauidem intra fines Engadenorum morari: mox; assumptis tribus armatorum millibus ex omni exercitu selectis, prope-

An. mũdi 2883. Ante Christũ na. 1081.

Dauid Cillanos contra Palæst norũ incursiones defendit.

1 *Reg.* 23

Saulus Dauidem in Cilla hærentem obsidere conatur.

Dauid oraculo monitus fugit.

Dauid in Cenã cũ suis se confert, quo Ionathas peruenies cũ consolatur, & fœdus cũ eo renouat.

Zipheni Saulum, Dauidem in agro suo morari, certiore faciunt.

Dauid cognito regis aduentu fuga sibi consulit.

Saulus Dauidem insequitur, eũq; in montẽ comprehendisset, nisi nũcius reuocatus fuisset.

An. mũdi 2883. Ante Christũ ans. 1081.

re eos ad locum indicatum dixit: cumq; nõ longe abesset, offendit spe-
luncam longo recessu opacam, & in penitiore sinu late patentẽ, in qua
tum forte Dauid cum sua cohorte delitescebat: in eamq; solus ad requi-
sita naturæ se insinuauit. Animaduersum est id continuo ab vno è Da-
uidis comitibus, qui cum eum moneret tempus vltionis offerre Deum,
nec esse negligendam occasionem tot ærumnas finiendi, abscisso infe-
stissimi Regis capite, laciniam tantum regij pallij præcidit: indignũ ra-
tus in proprium dominum sæuire, quem Deus ipse ad imperij fastigium
electione sua prouexerat. nec enim par esse iniuriis certare cum eo, qui
immeritum extinguere cuperet. Egresso deinde è spelunca Saulo, Da-
uid quoq; in apertum progressus Regem inclamat, & cum ad agnitam
vocem se conuertisset, ex more prius adoratum sic alloquitur. Quam
iniquum est Rex, te calumniatoribus patulas aures præbentem, & va-
nissimis hominibus fidem adhibentem, de amicis spectatis suspicari,
quos ex ipsorum factis potius iudicare oportebat. verba enim vel falsa
possunt esse vel vera: sed nullum apertius de animo quam ex factis ar-
gumentum potest colligi, quemadmodum nunc quoq; iudicare potes,
num temere illis credideris, qui eus criminis me apud te reum fecũt,
quod ne in mentem quidem vnquam venit: & tu tantum te exalpera-
uerunt, vt nocte atq; die nihil magis quam de mea pernicie cogites. An
non vides vanissimam esse tuam opinionem, qua pertualus es me fami-
liæ vestræ inimicum, tuæq; imprimis necis esse cupidum? Aut quibus
oculis Deum putas immanitatem tuam aspicere, qui hominem ad cæ-
dem expetis, oblata vindictæ tali occasione tibi parcentem, quam ipse
nactus nunquam elabi e manibus tuisses? Nihilo enim maiore negocio
caput tibi præcidere poteram, quam hanc vestis laciniam. Simulq; pan-
num protulit qui verbis fidem attruetet. Ego certe neiustæ quidem vl-
tioni indulsi, & tu inultas simultates contra me exercere non vereris.
Sed horum Deus iudex erit, probabitq; vter nostrum æquioribus mori-
bus sit præditus. Tum Saulus demirans e quanto periculo esset seruã-
tus, modestiaq; iuuenis attonitus, ingemuit: similemq; gemitum refe-
rente Dauide, Rex se tutius gemere fatus est. Tu enim, inquit, multo-
rum bonorum causa mihi fuisti, ego contra tibi multarum calamita-
tum autor. Et nunc quoque declarasti te a priscorum æquitate non de-
generem, qui inimicos in solitudine ad iniuriam expositos nacti, inco-
lumes dimittere maluerunt. Itaque hodie manifestè cerno regnum tu-
bi a Deo repositum, & sub tuum imperium vniuersam Hebræorum gen-
tem concessuram: quamobrem polliceto vt iureiurando fidem mihi fa-
cias, te rerum potitum obliuioni iniurias meas traditurũ, & familiam
meam saluam esse passurum. pollicitus est id Dauid interposito iurein-
rando, atq; ira regem in regnum remisit. In idem tempus mors Samue-
lis Prophetæ incidit, vir qui suo merito in maximo semper apud He-
bræos precio fuerat: illustre quæ virtutis ipsius ac suæ obseruantiæ popu-
lus testimonium edidit, dum defuncti exequias & sepulturam magnu-
fico sumptu concelebrat: & postquam iusta exoluit in Rámatha patræ
sepulto luctum in longum tempus prorogat, non quasi in publico mœ-
rore, sed quasi ad vnum quemuis proprie hæc orbitas pertineret: fuerat
enim vir ad omnem iustitiam ac bonitatem a natura compositus, & ob
has virtutes Deo longe acceptissimus. Præfuit populo post Elis Pontifi-
cis obitum primum solus annis duodecim, deinde Saulo regnante an-
nis decem & octo, cuius extremi dies in hæc vt dixi tempora inciderũt.
In locis autem, in quibus tum Dauid versabatur, erat Ziphenus quã-
dam in oppido Emma, vir locuples & multorum gregum dominus. ha-
bebat enim in pascuis ouium tria millia, & capras mille: ab his Dauid

Dauid laciniã regij pallij præcidit.

Dauid Regi Saulo, quod sibi insidias struat, exprobrat.

Saulus sua malitia & Dauidis innocentiam agnoscit, eumque rogat vt ad regnũ electus ipsius familiã saluam esse patiatur.

Samuelis mors & sepultura.

1. Reg. 25

omnem

omnem iniuriam abstinuit, grauiter interminatus suis ne cupiditate, vel egestate vel latendi spe impulsi quidquam violarent, sed pluris iustitiam facerent, & Dei voluntatem, cui nunquam placuerunt qui in alienas res manus auidas iniicerent. in hac disciplina suos continebat, putans se in hominem probum & sua beneuolentia dignum hoc officium collocare. Nabalus vero (hoc erat viro nomen) homo erat agrestis & malis moribus praditus, sed honestæ ac prudentis & elegantis mulieris maritus. Ad hunc Dauid pecora tondentem decem è suis misit salutatum, qui illi in multos annos eam felicitatem ominarentur: simulque rogarent vt e facultatibus suis aliquid communicaret, cum e pastoribus intelligere posset, quod longo iam tempore in solitudine versati adeo nihil detrimenti attulerint gregibus, vt custodes eorum fuisse potius videri possint. Quicquid autem in Dauidem contulerit, in hominem gratum ac memorem collaturum. Ad hæc postulata homo suo more nimis dure dedit responsum. Percontatus enim quis esset Dauid, vt audiuit esse Iessæi filium, Nunc, inquit, fugitiui relictis dominis insolenter ac superbe se gerunt Quibus renunciatis Dauid in iram accensus, quadringentis armatis assumptis, & ducentis ad custodiam impedimentorum relictis, (iam enim sexcentorum manum coëgerat) contra Nabalum proficiscebatur, iuratus quod ea nocte & familiam eius & opes omnes esset euersurus. Neq; enim se tam ægre ferre, quod homo ingratus officij nihil rependeret, quam quod vltro conuiciis se impeteret, nullo vnquam affectus iniuria. Interea quidam e seruis pastoribus ad heram suam illius vxorem, venit nuncians quod Dauid a marito eius modicum quiddam postulans non solum nihil impetrauerit, sed conuiciis etiam non ferendis sit appetitus, cum tamen in eam diem semper greges eius intactos præstitisset: eamque insolentiam domini posse illi magnam aliquam calamitatem adferre. Hoc audito Abigæa (id nomen mulieri fuit) oneratis multis asinis, & variis xeniis in sarcinas congestis, inscio marito & per temulentiam sopito, ad Dauidem properat: eique in vallis cuiusdam descensu contra Nabalum armatorum agmen ducenti fit obuiam. Quem postquam appropinquare vidit, de iumento desilit, & prona in faciem adorabunda deprecata est ne verbis Nabali moueretur, qui reuera esset id quod vocabatur. Nabalus enim Hebræorum lingua vocatur insipiens. Exculabatque se neminem eorum vidisse, qui ad maritum missi fuerant. Quare obsecro, inquit, da veniam, & age gratias Deo, qui per me tibi obstitit, quo minus humano sanguine manus polluas. Si enim incontaminatus à cæde permanseris, ipse pro te pœnas ab his, qui te læserunt, exacturus est. Quod enim Nabalum manet infortunium, inimicorum tuorum contingat capitibus. Tu vero propitius hæc mea munuscula admitte, & in qua merito in maritum meum es commotus, in meam gratiam remitte. Decet enim clementia & humanitas eum, cui fata regnum destinauerunt. Ille vero muneribus acceptis, Profecto, inquit, Dei voluntate ad nos hodie venisti: alioqui crastinam diem non videres. Iurauí enim me hac nocte domum vestram subuersurum, & neminem superstitem relicturum ex familia hominis ingrati, ac in me meoq; contumelioli. nunc vero Deus tibi in mentem immisit, vt mature occurrés furorem meum delinires. Nabalus autem tametsi propter te veniam nunc consequitur, pœnam tamen non euadet, sed sui mores per aliam occasionem perdent hominem. Hæc locutus mulierem dimisit. Ea domum reuersa offendit maritum cum æqualibus compotantem, iamque vino grauem, ideoq; tum nihil eorum quæ gesserat indicauit. sequenti vero die

An. mũ. 2884. ante Chri. ña. 1081. Nabali gregibus a Dauide parcitur.

Dauidis legati potentibus aliquid commeatu dure respondetur a Nabalo.

Dauid cõtra Nabalum cum quadringentis armatis proficiscitur.

Abigaa Nabali vxor muneribus Dauidem placat. Nabalus, fatuus.

Dauid a proposito Nabalũ euertendi desistit.

Nabal in tantum se cõiicit mœrorẽ vt toto corpore sideratus mortẽ obiret.

posteaquam sobrio rem totam exposuisset, in tantum mœrorem eum coniecit, vt toto corpore sideratus decima post die mortẽ obiret. Quod vbi Dauidi relatum est, meritas pœnas Deo persoluisse eum dixit. suapte enim malicia perditum, & vltioni subiectum, idque incontaminatis eius manibus qui iniuriam acceperat. Atque hoc quoque exemplo didicit, neminem scelestum vindictam Dei posse euadere, nec humanas res à Deo neglectas ferri temere: sed bona bonis, & malis, quod illis dignum est, rependi. Moxque missis ad vxorem eius nunciis, acciuit eam in legitimum torum coniugem sibi inducturus. quę profata prius se indignam vt vel pedes eius contingeret, cum omni tamen suo paratu venit: & vxoris loco posthac habita est, hunc honorem ab eo consecuta tum propter modestiam bonosque mores, tum propter eximiam formæ gratiam. Habuerat autem Dauid & antea coniugem, ex Abesato oppido oriundam. Nam & Melcham Sauli filiam prius Dauidi nuptam pater Liso Pheltiæ filio elocauit, in oppido Gethla habitanti. Nec ita multo post Ziphenorum quidam renunciant Saulo, Dauidem rursum in eorum regione esse, & si velit adiutare, posse eum comprehendi, at ille cum tribus millibus militum eo proficiscitur: & superuenientе nocte castra metatus est in quodam loco, cui nomen Sycelia. Dauid autem cognito quod rex contra se cum armis veniret, speculatoribus missis iussit vt se certiorem facerent, quonam vsque processisset: cumque audisset eum esse apud Sycellam, noctu ignaris suis omnibus, duobus tantum comitatus, Abisæo sororis suæ Saruiæ filio, & Abimelecho Chettæo, in castra hostium penetrat. Dormienteque Saulo & circumeum satellitio, simulque imperatore copiarum Abenero, in tentorium regium insinuatus, neque regem aguito eius cubili ex spiculo interficere sustinuit, neque Abisæum accensum ad facinus permisit: sed cohibuit admonitum nefas esse regem diuino suffragio creatum interimere, quantumuis malum: eius enim esse in eum vindicare, qui regnum dedisset, vtque aliquod signum esset, quod nactus potestatem regis opsimendi non esset ea vsus, ablato spiculo & lecytho aquali, quæ iuxta cubile sita erant, nemine sentiente castra exiuit, intrepide & quasi per otium inter sopitos versatus, partim nocturnis tenebris partim audacia propria fretus, transgressusque torrentem, & consedenso montis vertice, vnde facile poterat exaudiri, inclamatis Sauli militibus & Imperatore eorum Abenero e somno eos excitat, & cum Imperator nominatim appellatus sciscitaretur quisnam esset qui se vocaret, sic respondit, Dauid ego sum Iessæi filius, à vobis profugus. Sed qui factum est, vt tu vir tantus & inter amicos regios maxime honoratus, tam negligenter domini corpus custodias, vt dormire malis quam curam salutis eius gerere. Capitalem enim culpam admisistis, qui paulo antè quosdam e nostris clam in castra regia subrepentes non sensistis. Vide igitur quonam deuenerit spiculum regium, & aquæ lecythus: & disce quantum flagitium sit commissum. Saulus autè agnita Dauidis voce, & cognito quod adeptus eum à somno & custodum negligentia proditum, non tamen interfecit, cum id iure tuo facere potuisset, gratias se illi habere professus est hortabaturque vt bono esset animo, nihilque mali in posterum timens, ad proprias ædes reuerteretur. Compertum enim habere, non sibi ipsi salutem suam cariorem esse quàm Dauidi. Sic enim seruatorem suum, hominem spectatæ per multa officia beneuolentiæ, in exilium actum, & sæpe in capitis discrimen adductum, amicorumq; consuetudine orbatum persequi non desistere. illumve eo pro hostili insectatione salutem sibi reponere. Tum Dauid iussit vt mitteret qui spiculum & lecythum reportarent, hoc attestatus, quod

Ziphenirursũ Dauidẽ in eorũ esse regione Saulo renunciant.

Dauid cũ duob. in hostiũ castra penetrãs Saulis spiculũ & lecythũ aqualem aufert.

Dauid Sauli Imperatori Abenero quod Regiũ spiculũ & aquæ lecythum auferri passus sit exprobrat

Saulus Dauidem

Deus futurus esset vtriusque naturæ & morum ac gestorum iudex, cui notum esset quod ea quoque die peperciſſet inimico, quem in manu erat interficere. Atque hoc modo Saulus iam iterum clementia Dauidis incolumis e manibus emissus, retro in regiam se recepit. Cæterum Dauid veritus ne si diutius in eis locis hæreret, tandem comprehenderetur, consultius putauit in Palæstinam transire, & illic degere: quod cum cæteris quoque visum esset, vna cum sexcentorum manu ad Anchum se contulit Regem Gittæ vnius è quinque eius gentis ciuitatibus: vbi domicilio accepto à rege cum duabus vxoribus Achima & Abigæa habitauit. Saulus autem cautior factus posthac destitit contra eum aut proficisci aut militem mittere, videns id sibi iam bis male cessisse, minimumque abfuisse quin captando caperetur. Dauidi autem non placuit in vrbe Gitta manere, sed petiit à rege vt, ad pristinam erga se hospitalitatem hoc quoque adiiceret, & agri partem ad incolendum ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra mœnia morando oneroſus Gittensibus videatur. annuit eius precibus rex, & vicũ quendam nomine Secellam ei donauit, quam Dauid postea regnum adeptus adeo dilexit, vt suam & posterorum priuatam possessionem in perpetuum esse voluerit: qua de re alias fusius dicturi sumus. totum autem tempus quo Dauid apud Secellam vixit, fuerunt menses quatuor, additis viginti diebus. ex eo loco clancularijs excursionibus Palæstinæ gentis vicinos sibi Saritas & Amalecitas infestabat, magnas iumentorum & camelorum prædas abigens, mancipia enim non abstrahebat, veritus ne horum indiciores ad Anchum regem perferretur. De manubiis autem munera mittere ad regem solebat. quo percontante vnde eas prædas ageret, meridionalem Iudæorum regionem campestrem incursare se respondens, Regi facile persuasit vt crederet quod verum esse vehementer cupiebat, sperabat enim Dauidẽ si hostiliter gentem propriam tractasset, præcluso redita semper posthac obnoxium se habiturum. Et parabatur tum bellum in Hebræos communi Palæstinorum decreto, indicto omnibus eius nominis sociis die ad conueniendum in Rengam, vbi collectum exercitum Anchus in hostem ducturus erat: & inter cætera auxilia Dauidẽ cum sexcentorum cohorte euocauerat. quo prompte operam pollicente, & dicente adesse tempus referendæ hospitalis gratiæ, Rex contra quo magis eum sibi deuinciret, promisit se eum re bene gesta in summo apud se honore habiturum, & satellitio suo præpositurum.

vt ad propria ades reuerteretur, hortatur.

Dauid Saulo innocentiã suam declarat.

1. Reg. 27

Dauid in Palæstinã ad Anchũ Gittæ Regem se confert.

Saul contra Dauidẽ proficisci desistit.

Dauid a rege petit, vt agri partẽ ad incolendũ ei cũ suis attribueret.

Rex Secellam ei donat.

Dauid de manubiis Saritarũ & Amalecitarum munera Regi mittit.

CAP. XV.

Hebræi a Palæstinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus Rex vna cum filijs fortiter pugnans occubuit.

Saulus e regno ventriloquos ac ariolos eiicit.

SAulus autem è regno suo diuinos omnes & ventriloquos & ariolos cæterosq; similis vanitatis homines eiecerat, solis Prophetis retentis: cumq; audisset Palæstinos Sonnam vsq; vrbem progressos castra ibi metatos, & ipse cum suis copijs illuc occurrit: & iuxta montẽ quendam Gelboe dictum castra e regione hostium posuit vbi non mediocris trepidatio illum incessit, reputantem hostilem exercitum viribus longe præcellere: qua de re solicitus ad oraculum Dei confugit, euentum prælij scisciturus. Deo autem sibi nequaquam respondente magis etiam territus, prorsus animum despondit, præsagiens cladem imminere, posteaquam Deus præter solitum auxiliatricem manum subtraheret: quæri nihil minus imperat mulierculam quampiam ventriloquam, & manus elicere callentem, quo vel sic rerum euentum præsciret. nam ventriloquorum genus

Saul Palæstinos cũ copijs aduentare audiẽs ad oraculum Dei confugit.

An. mũdi 2890. ante Christũ na. 1074

euocatis defunctorum animabus per eas futura ſciſcitantibus prædicunt. cumque indicio cuiuſdam familiaris ſui comperiſſet eſſe talem mulierculam in oppido Endoro, ignaris omnibus, mutato regio habitu, aſſumptiſque duobus fidiſſimis famulis, ad Endorum & mulierem fatidicam proficiſcitur: rogatque eam vt diuinet, educatque ad ſuperos animam viri, cuius ipſe voluerit. illa autem repugnante & negante ſe edictum Regis contempturam, qui hoc diuinaculorum genus à ſuo regno arceat: & obteſtante ne vlla iniuria laceſſitus inſidias ſibi ſtrueret, quo deprehenſa vetitas artes attrectare ad ſupplicium raperetur: iurauit neminem hoc reſciturum, neque reſponſum cum aliis communicaturum. ſed fore eam extra omne periculum. Vt vero iureiurando perſuaſa eſt non timere, iuſſit eam Samuelis animam excitare, quæ cum neſciret quiſnam fuiſſet Samuel, ab inferis hunc euocat. quo in conſpectum veniente, mulier ſpecie viri diuina & veneranda perterrita ac ſtupefacta, verſa ad Regem, nonne, inquit, tu es Saulus Rex: hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente & rogante trepidationis cauſam, ait ſe videre aſcendentem virum diuina quadam ſpecie præditum. percontante deinde qua effigie, quoue habitu eſſet ac ætate, ait ſenem eſſe venerandum, habitu Sacerdotali amictum. Agnouit Rex Samuelem eſſe, & procidens adoratione ſalutauit. anima autem Samuelis interrogante quam ob cauſam ſe elici ac ſuis moueri ſedibus iuſſerit, neceſſitate ſe huc adactum conqueſtus eſt, imminere enim grauem hoſtium exercitum, & ſe inopem eſſe conſilij deſtitutum a Deo, neque per vates, neque per ſomniorum viſiones futura præſignare dignante. quapropter ad eum ſe confugiſſe, cuius res ſuas ſemper curæ fuiſſe ſit expertus. Samuel vero adeſſe iam Regi extremum vitæ diem prauidens, ſuperuacaneum reſpondit ex ipſo futura ſciſcitari, cum a Deo deſtitutum ſe agnoſcat. Audi tamen, inquit, in fatis eſſe vt Dauid aſſumpta regia dignitate bellum ex ſententia conficiat. te vero & principatum & vitam ſimul amittere, eo quod in bello quod contra Amalecitas geſtiſti, obediens Deo non fueris, &, quæ tibi per me etiam tum vnum mandauit, neglexeris. Sed to igitur & exercitum tuum ab hoſte profligandum, & te vna cum filiis in prælio cadentem cras mecum futurum. His auditis Saulus obmutuit præ mœſtitia, & in humum collapſus eſt, ſiue ob ſubitaneam triſtitiam viribus deficientibus, ſiue ob inediam, quod ea nocte ac præterita die corpus cibo recurare neglexiſſet. tandem cum ægre ad ſeipſum rediſſet, mulier vegetat eum vt cibum ſumeret, hanc gratiam ab ipſo repoſcens oſficij quod per interdictas artes non ſine ſuo periculo poſcenti præſtiterat, priuſquam ſciret hunc ipſum eſſe qui interdixit. pro quo beneficio hoc tantum repoſcebat, vt mensa ei poſita vires refoueret, quo ad exercitum reditus valeret. reſiſtentem vero & cibum omnem præ deſperatione auerſanti pergentem, tantum non adegit improbis precibus vt aſſentiretur, cumq; vnicum haberet vitulum domi à ſe educatum mulier quotidianis operis victum ſibi parans, & nihil præterea poſſidens, hoc mactato carnes coctas ipſi & famulis appoſuit. Saulus vero eadem nocte in caſtra eſt reuerſus. Mirari ſuccurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac liberalitatẽ, quæ tametſi à rege artem exercere vetita qua victum parare aſſueuerat, hominem nunquam ante viſum, immemor totam alendi ſe rationem per hunc ſibi ademptam, non auerſata eſt vt hoſpitem & ignotum, ſed commiſerata & conſolata ad faſtiditum cibum ſumendum adhortata eſt: & quod ſolum mulieri pauperi ſuperfuit, prompte ac libenti animo appoſuit, nec gratiam pro beneficio rependens, nec officio fauorem regis captãs, quem iamiam moriturum præſciebat. cum tamen homines natura

Saulus Endorum ad mulierem fatidicã profiſciſcitur.

Saulus Pythoniſſam Samuelis animam excitare iubet.

Saulus Samuelis de neceſſitate ſua conqueritur, eumque conſulit.

Samuelis anima Saulo viſa belli cũ Paleſtinis euentum prædicit.

Saulus ob ſubitaneã triſtitiã, viribus deficientibus in humum collabitur.

Pythoniſſa Saulũ vt menſa appoſitas vires refoueret adigit.

Exempliũ comitatis ac liberalitatis in Pythoniſſa.

ita

ita comparati simus, vt tum demum officiosos esse libeat, quando aut pro meritis gratia est rependenda, aut ipsi demereri quempiam cupimus, quem cumulate aliquando beneficium repositurum speramus. Egregium igitur exemplar beneficentiæ nobis exhibuit, ostendens nihil esse potius quam in necessitate constitutos subleuare, nihil quod hominem magis deceat, nihil quod Deum æque conciliet, & ad benefaciendum nobis prouocet. atque hæc de muliere illa dixisse sufficiat. Nunc aliam quandam admonitionem scriptis meis iuuat inserere, cum populis ac gentibus profuturam, tum præcipue viris eximiis & ad gloriam natis incitamento futuram ad virtutem: quandoquidem hæc sola in sempiterna memoria sui cultores collocare valens, magnum calcar ad honesta studia tam regibus gentium, quam ciuitatum magistratibus debet subdere, vt contemptis periculis atq; etiam certa morte nihil dirum pro patria subire ac sustinere subterfugiant. Quod vt faciam, opportune Sauli Hebræorum Regis illustre exemplum flagitat. Hic enim licet futuri gnarus & de obitu suo præmonitus à Prophera, noluit tamẽ eum vitare, & ob vitæ cupiditatem exercitum hosti prodere, atque hoc modo Regiam maiestatem dehonestare: sed cum liberis totaque familia periculo se obiiciens, pulchrum existimauit in prælio pro suo subditis imperio pugnando cadere, & filios in eiusdem laudis societatem assumere potius quam superstites relinquere, incertũ qualesnam futuros. Sic enim existimauit, loco potentatis perpetuam laudem & immortalem memoriam sibi futuram. Quamobrem hic mihi vere iustus & fortis ac prudens simul esse videtur, & si quis huic similis fuit aut futurus est, huic virtutis testimonium ab omnibus reddi æquum censeo. Nam illos qui cum certa victoriæ incolumitatisq; spe bellũ aggrediuntur, postea quam magnificum aliquid gesserint, non censeo merito fortitudinis titulis insignin ab historicis aliisq, scriptoribus. Sed quamuis & illis sua laus debeatur, soli tamen generosi ac fortes periculorumq; cõtemptores iure dici possunt, qui Saulem æmulãtur. Quid enim magni est communem mortis aleam subire, & inter spem & metum fluctuando, si fortuna affulserit fauore eius vti? contra nihil lætum speranti, & præsertim quod necesse sit in pugna cadere, intrepide tamen & impetu alio animo fato minanti occurrere, id vero generosi & vere fortis viri factum ego censeo. Hæc erit Sauli nostri laus, qui exemplo est omnibus veræ gloriæ amatoribus, vt si honesti apud posteros nominis rationem habent, idem sibi, si quando vlus veniat proponant: in primis autem Regibus, quibus propter fortunæ sublimitatem adeo non licet esse ignauis, vt turpe sit etiam mediocritatem fortitudinis non excedere. Polidem quidem etiam plura in hoc argumento de Sauli generositate dicere, verum ne videar immodicus, eo vnde digressi sumus reuertar. Palæstinas copias vndique conuolantibus, delectuque per singulas gentes ac regna & satrapias habito, nouissimus venit cum suo milite Rex Anchus, quem secutus est Dauid cum sexcentorum cohorte. quem vbi viderunt Palæstinorum duces, percontabantur regem vndenam venirent Hebræi, aut à quo vocati. Is respondit Dauidem iram domini sui Sauli fugientem, à se exceptum, nunc vt gratiam hospiti referat, vtque de Saulo vindictam sumat, in auxilium venisse. at illis non probabatur, quod veterem hostem in auxilium accepisset: suadebantque vt eum retro remitterent, ne forte cladem aliquam ipsis afferat. facile enim habitura occasionem reconciliandi se domino, si hostibus eius detrimentum aliquod attulerit. Quare prospiciendum esse in futurũ, Dauidemq; cum sua cohorte ad agros a rege illi assignatos remittendum. Hunc enim esse illum Dauidem virginibus cantatum quod plurima Palæstinorum

An. mũdi 2890. Ante Christũ na. 1074

Iosephus Regẽ Saulem tanquã insignè & infractũ Heroem sese cum tota familia periculo obiicientẽ, futuri præsertim gnarum laudat.

1. Reg. 29

Anchus secũ Dauidem cõtra Hebræos educit, qui Palæstinorum Ducibus reprobatur.

Anchus Dauidem remittit.

An. mũdi 2890. ante Christũ na. 1074

Amalecitarũ gens expugnata & incẽsa Sicella, prædã abegerunt.

millia deleuisset. Visum est Regi quoque Gittæ recte illos monere: moxque accito Dauide, equidem, inquit, fidem tuam ac virtutem compertam habens socium huius expeditionis te assumpsi, sed cæteris ducibus hoc non probatur. quare confestim agrum, quem tibi donaui, repete, nihil de voluntate nostra dubitans: & illic esto præsidio meæ regioni, ne interim dum cum exercitu absum, hostes aliqui eam per occasionem inuadant. hoc enim pacto non minus amici ac socij præstiteris officium. Paruit Dauid, & ad Sicellam se recepit. Sed interim dum Palæstinorum castra sequeretur, Amalecitarum gens expugnata & incensa Sicella, prædaque tam inde quam ex vicinis Palæstinorum agris abacta, in suam regionem seuertebatur. Dauid autem vicum suum vastatum inueniens, omnibusque direptis vtranque etiam vxorem abductam, & pari modo commilitonum vxores ac liberos cum cætera præda abactos, doloris impatiens scidit vestimẽta sua: & adeo huic calamitati succubuit, vt non prius flere ac lamentari suam & suorum vicem desineret, quam lachrymæ eum deficerent, nec multum aberat quin ab iratis ob iacturam coniugum & liberorum militibus saxis impeteretur, quod in ipsum causam tanti mali reiicerent. Postquam autem à mœrore se recollegit, & animam ad Deum erexit, rogauit Pontificem Abiatharum, vt sumpto sacerdotali amictu Deum consuleret, & oraculum referret, num Deus concessurus sit assecuto Amalecitas vxores ac liberos recipere, pœnasque de hoste sumere. Pontifice vero iubẽte persequi, assumptis sexcentis armatis quãtum potuit per vestigia hostium properauit. cumque ad torrentem quendam nomine Baselum peruenisset, incidit in quendam Ægyptium errantem, iamque inopia & fame deficientem, qui toto triduo per desertum impastus oberrauerat. hunc cibo & potu prius refocillatum, rogat cuias esset, & qua natione. is respondit se Ægyptiũ genere, à domino relictũ in itinere, quod propter languorem non posset agmen consequi eorũ, qui vastata Sicella finitimisq; locis domũ se recipiebant. Itaq; hoc ductore Dauid vsus ad persequendos Amalecitas, assecutusq; eos in terram proiectos, & partim prandium sumentes, partim iã temulentos, & rebus ex præda captis se oblectantes, ex improuiso irruens magnam eorum stragẽ edidit. Inermes enim & nihil tale expectantes, & epulis tantum ac comparationibus intenti, facile ab armatis conficiebantur. alij enim instructis mensis accubantes, cruore appositos cibos inundabant, alij propinantes sibi inuicem opprimebantur, nonnulli vero somno iã ac vino sopiti: & si qui se interim armare potuerunt, non multo maiore negocio quã cæteri cædebantur. durauit enim ea cædes à prandio vsq; ad vesperam, vt ex omnibus Amalecitarum copijs ægre quadringenti celeritate camelorum ab internecione sint exempti. cæterum præda omnis est recepta, vxoresque tam ipsius Dauidis quam commilitonum. Remeantes autem iter postquam ad eum locum peruenerunt, vbi ducentos minus expeditos ad custodiam impedimentorum reliquerant, quadringenti illi nolebant eos in prędæ partem admittere, quod per ignauiam in persequendo hoste delassati fuissent, aiebantq; contentos esse oportere receptis vxoribus ac liberis. Hanc eorum voluntatem iniquam Dauid pronunciauit. Par enim esse, vt victoria diuinitus concessa, receptisq; ex hoste spoliis, vniuersi milites ex æquo fruerentur, maxime cum reliqui impedimenta interim asseruauerint, & ex eo præiudicio mos in posterum obtinuit, vt tantundem ex præda cederet iis qui pugnæ interfuerunt, & iis qui interim circa impedimentorum custodiam sunt versati. Reuersus deinde Sycellam Dauid, per totam tribum Iudæ partes ex præda ad amicos & familiares misit. atq; in hunc modũ circa Sycellã & in perse-

Dauid Deũ consulit, nũ ab Amalecitis vxores ac liberos recipere sit cõcessurus.

Dauid Ægyptio seruo ductore, Amalecitas assequitur.

Dauid in Amalecitas irruit, magnã eorũ stragẽ edit, omnẽque prædam recuperat.

Dauid custodes impedimentorũ obstrepentibus pugnæ socijs, in prædæ partẽ admittit.

1. Reg. 30.

quen-

quendis Amalecitis res gesta est. interea Palæstini acri prælio cum hoste congressi & superiores facti, plurimos ex aduersa acie sternunt. ibi Saulus & filii contra hostem egregie certantes, & hoc tantum agentes ne inulti caderent, vtque honestis vulneribus confecti luctuosam hosti victoriam relinquerent, totam vim hostium in se conuerterunt: & circumuenti multitudine, magna circa se strage Palæstinorum edita postremo & ipsi hostium telis sunt obruti. fuerunt autem Sauli filii, Ionathas, Aminadabus & Melchisus. post quorũ casum vniuersus Hebræorum exercitus profligatur: dumque nullo ordine trepidi fugiunt, instantibus à tergo barbaris ingens cædes est perpetrata. Saulus quoque sbpatus suorum caterua fugiebat: in quem Palæstini immissis sagittariis & iaculatoribus, omnes paucis exceptis confixerunt. ipse vero post multa fortia facinora edita, grauatus vulneribus, vt iam nec subsistere, nec sibi ipse manus inferre valeret, obsecrauit armigerum vt se ferro transfigeret, priusquam viuus in hostium potestatem fieret. quod cum armiger ob maiestatis reuerentiam detrectaret, ipse admoto ad pectus propriigladii mucrone in eum incubuit. & cum deficientibus viribus transire se non posset, circumspiciens iuuenem proximum rogat, quisnam esset: auditoque esse Amalecitam, orat vt se iuuaret efficere, quod ipse suis manibus non quiret. qui postquam eius optata exsecutus est, ademptis aureis armillis & corona insigni regio, quantum potuit festinus inde se proripuit. armiger autem regius conspecta Sauli nece, ipse quoque se iugulauit. pari modo & vniuersum eius satellitium vna cum domino suo cecidit, circa montem qui nominatur Gelboe. Qua clade audita ab Hebræis qui vallem vltra Iordanem sitam habitant, quique campestres vrbes tenent, quod Saulus Rex cum filiis & exercitu in prælio cecidisset, relictis suis oppidis in munitissimas quasque vrbes confugerunt: quæ Palestini deserta nacti, facile occupata ipsi posthac incoluerunt. Die vero quæ prælium proxime consecuta est, dum cæsorum cadauera spoliant, inciderunt in Sauli filiorumque eius corpora, quibus exutis capita etiam præciderunt: & dimissis in hoc per totam suam regionem certis hominibus, hostes cecidisse nunciauerunt; quorum arma in templo Astartes dedicauerunt, porro corpora eorum circa mœnia vrbis Bethsanæ, quæ nũc est Scythopolis, crucibus affixerunt. Quod posteaquam auditum est in Iabissa vrbe regionis Galaditidis, truncata esse Sauli ac filiorum cadauera, rem indignam rati eos extremo exsequiarum honore fraudari, aliquammulti fortissimi & audacissimi egrediuntur, (alit enim hæc vrbs homines robustos ac feroces) factoque per totam noctem itinere, ad Bethsanæ mœnia peruenientes, demptis Sauli & filiorum corporibus Iabissam ea deportauerunt, nemine hostium arcere eos aut aggredi propter virtutem ipsorum audente. Iabissem autem populariter eos deploratos in celeberrimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob Regis & filiorum eadem luctu ac ieiunio dierum septem, in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis vaticinium, propterea quod mandata Dei de bello contra Amalecitas gerendo non est exsecutus, & quia trucidato cum tota cognatione Achimelecho Pontifice, vrbem quoque Pontificalem subuertit. Regnauitque viuente Samuele annis decem & octo, & post mortem eius annis viginti; quo tempore exacto, eum quem diximus vitæ finem est sortitus.

An. mũdi 2890. Ante Christũ natum 1074.

Saulus cũ filiis in Palæstinorũ pugna, relicto exercitu fusoque fugatoque cadit.

Saulus seipsum interficere molitur, eumque iuuenis Amalecita iuuat.

Hebræi valle vltra Iordanem sitã habitantes, relictis suis oppidis in munitissimas vrbes confugiunt.

Palæstini Sauli filiorumq; corpora crucibus affigunt.

Cruces in Iabissa.

Sauli & filiorũ cadauera dempta sepeliunt.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Septimus.

SVMMA CAPITVM LIBRI VII. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur, in reliquis Saulifilius paternum regnum obtinet.*

II. *Iebostho amicorum insidiis interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.*

III. *Dauid vi captu Hierosolymis Chananeos inde populariter eiicit, vrbemq; Iudæis victoribus inhabitandam tradit.*

IIII. *Dauid Palæstinorum bello impetitus: apud Hierosolyma victoriam illustrem consequitur.*

V. *Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.*

VI. *Damasceni a Dauide vincuntur.*

VII. *Quomodo Dauid Mesopotamios deuicerit.*

VIII. *Quomodo per intestinum familiæ dissidium, Dauid a filio regno pulsus fuerit.*

IX. *Absolonis contra patrem profecti, cum exercitu interitus.*

X. *Dauidis iam in regnum restituti status felix.*

XI. *Dauid se viuente Solomonem filium suum regnum auspicari voluit.*

XII. *Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.*

Ann. mundi 2891. Ante Christum natum 1073. 2. Reg. 1. *Amalecita Dauidi Regem Saulem casum nunciat, & eius cædis argumenta armillas aureas & insigne regium affert, Dauid Sauli & Ionathæ necem deplorat. Dauid Amalecitam Saulis interfectori affecti supplicio iubet.*

CAP. I.

Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur, in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet.

HOC prælium in eum diem incidit, quo Dauid de Amalecitis victor Sycellam est reuersus. tertio autem post eius reditum die, elapsus e prælio Saulis interfector, scissa veste, caputque spatsus cinere ad Dauidem peruenit: adoratoque eo, interrogatus vnde veniret, e conflictu Israelitarum ait se venire. id tu-isse illorum partibus infortunatum, cæsis multis Hebræorum millibus, & insuper Rege cum filiis post eam pugnam desiderato. atque se nunciare suis oculis vita, cum forte in fugientem cum suis Regem incidisset, quem à se, rogatu ipsius, cæsum fatebatur, ne viuus in manus hostium deueniret: cum enim in gladium incubuisset, non potuisse se ipsum præ multitudine vulnerum interficere. eius deinde cædis argumenta certissima ostendebat, armillas aureas, & insigne regium, quæ ipse mortuo detraxerat, vt Dauidi afferret. At ille tam certis indiciis credere coactus, scidit vestimentum, & in fletu ac lamentis totam diem cum amicis exegit. accedebat ad mœroris cumulum Ionathas Sauli filius, fidissimus eius amicus, & salutis ipsius non semel autor. Tanta autem fuit Dauidis virtus & erga Saulum beneuolentia,

vtquamuis ſæpius capitalib. eius inſidiis appetitus, nō ſolum egerrime tulerit eius interitum, verum etiam interfectorem illius affici ſupplicio iuſſerit. Præfatus enim quod ipſe ſui accuſator extiterit, Regis cædem profeſſus, & per hoc Amalecitæ filium ſe declarauerit, duci hominem mandauit. præterea lamentationes & epitaphia in laudem Sauli & Ionathæ compoſuit, quæ in hodiernum vſque diem leguntur. His extremis officiis honorato Rege, luctuque finito, conſuluit Deum per prophetam, quamnam ex vrbibus Iudæ tribus habitandam ſibi concederet, cumque reſponſum eſſet, Hebronem concedi, relicta Sicella eo cō migrauit, ambabus vxoribus illo adductis, & cohorte domeſtica: mox que tota tribus ad eum locum confluens, Regem eum communi ſuffragio declarauit. Audito deinde quod Saulum cū filiis Iabiſeni in Galadit de regione ſepeliſſent, miſit illuc qui collaudato eorum facinore, gratiā illis referendam ſuo nomine pollicerentur, ſimulq; nunciarent, quod Iudæ tribus Regem ſe conſalutaſſet. Interea Sauli copiarū præfectus Abenerus filius Neri vir ſtrenuus, & ad magnas res obeundas natus, quam primū cognouit cecidiſſe Regem & Ionatham, aliosq; duos eius filios, propere in caſtra delatus, reliquum ex omnibus filiis nomine Ieboſthum periculo eripit, & ſuperato vna cum eo Iordane, totius populi Regem eum conſtituit, excepta tribu Iudæ: regiamq; ei elegit apud locum qui Hebraice Manalis dictus, interpretatur caſtrum. inde profectus eſt cum delectiſſimo milite, vt prælio cum Iudæ tribu decerneret, iratus quod Dauidem Regem creauiſſent. Huic occurrit Ioabus Saruiæ Dauidis ſororis filius, natus ex patre Suri, duos ſecum fratres, Abiſæum & Aſaelem, vniuerſamq; Dauidis exercitum ducens: & cum circa quēdam ſtanticulum apud vrbem Gabaō in eum incidiſſet, aciem ad prælium explicat. Cumque Abenerus dixiſſet cupere ſe experiri vtrius partis præſtantiores milites eſſent, ex pacto vtrinq; duodeni ad certamen ſunt deſtinati. qui progreſſi inter vtranque aciem, emiſſis prius pilis, gladios ſtringunt: comprehenſiſq; aduerſariorum capitibus, latera & ilia feriebāt, donec mutuis vulneribus ad vnum ſe conficerent. quo facto exercitus etiam conflixerunt, & poſt acre certamen, partes Abneri ſuccubuerunt. Victos deinde in fugam Ioabus non deſtitit perſequi, ſed tergis eorum inhærens hortabatur ſuos vt ne defatigarentur: idemque etiam fratres eius faciebant, præcipue iunior Aſael ob eximiam pedum pernicitatem celebris, & non ſolum cum hominibus, ſed cum equis etiam curſu cōtendere ſolitus. is tum Abenerum recta inſequebatur, nec in ſiniſtram nec in dextram deflectens. Conuerſus autem Abenerus, & impetum eius fruſtrari volens, primum vnius militis armaturā cum eo depaciſci voluit, vt perſequi deſineret. deinde rogabat, ne ſe in hanc neceſſitatem adduceret, vt illo interfecto in fratris eius conſpectum poſthac venire non auderet. cumq; ille his verbis nihil moueretur, ſed perſequi pergeret, ita vt verſa haſta fugiebat, imminenti lethale vulnus infligit, vt in veſtigio concideret. qui vero cum eo Abenerum inſectabantur, poſtquam ad locum, in quo Aſael iacebat, peruenerunt, obliti amplioris perſecutionis circum cadauer conſtiterunt. Ioabus autem & frater eius Abiſæus, præter exanime corpus curſu prouecti, incitatique ira extincti fratris, mira pernicitate ac alacritate vſque ad ſolis occaſum perſecuti ſunt Abenerum, & vſque locum qui ab aquæductu nomen accepit, hic in loco eminentiore conſiſtit, Abenerum cum Beniamitis fugientem proſpiciens qui cum exclamaſſet, ſatis iam indignationi indultum, nec eſſe viros conſanguineos improba inſectatione cogendos omiſſa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrē eius Aſaelem eſſe, quod monitus ab inſequendo deſiſtere noluiſſet, & ideo

Dauid ex Dei iuſſu Hebronē cōmigrans a Iudæ tribu Rex declaratur.

Dauid Iabiſenos quod Saulum cum filiis ſepeliſſent collaudat.

Abnerus Neri filius Sauli filium Ieboſthū populi Regē conſtituit.

Abnerus contra Iudæ tribū copias educit, cui Ioab cū vniuerſo Dauidis exercitu occurrit.

Duodeni milites cōgrediūtur qui ad vnum ſe cōficiunt, & Abneri partes ſuccumbunt.

Aſael Ioabi frater Abenerū inſequitur.

Abener Aſaelem trucidat.

Ioabus et Abiſæus vſq; ad ſolis occaſū Abenerū perſequūtur.

Ioabus da: receptui signo suos cohibet.

dus cecidisset: visus est non male admonere: moxque Ioabus, dato receptui signo, suos cohibuit: & in eo loco castris positis pernoctauit. Abnerus vero continuato per totam noctem itinere trans Iordanem in Ieboſthi regiam se contulit. sequenti die Ioabus recentium cæsorum cadaueribus omnes sepultura dignatus est. ceciderant autem ex Abneri exercitu trecenti sexaginta: ex Dauidis nouendecim, præter Asael: cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cum patriis monumentis intulisſent, ad Regem suum in Hebronem sunt reuersi. Hoc fuit inter Hebræos ciuilis belli initium, quod aliquandiu durauit, sed ita vt Dauidis partes magis ac magis proficerent, contra eorum qui sub Sauli filii degebant imperio, indies deteriores fierent. Interea Dauid sex filios e totidem vxoribus suscepit, quorum natu maximus è matre Achima natus, Ammon dictus est. Secundus ex vxore Abigæa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomai natus Regis Gessiorum, nomine Abesalon. Quartus Adonias ex vxore Aggite susceptus. quintum vero & sextum Gerthesam & Galam nominauit. Porro post conflatum ciuile bellum, & crebros partium conflictus, præcipuum momentum fuit in Abnero, qui quod esset vir prudens, & ad popularem gratiam factus, multitudinem in officio continebat, vt longo tempore in fide Ieboſthi permanerent. Deinde vero insimulatus apud eum quod consuetudinem haberet cum concubina eius Rispha filia Sibathi, & ea de causa obiurgatus, dolore & indignatione motus quasi non bona gratia sibi pro fidelistudio redderetur: minatus est se regnum ad Dauidem translaturum, & declaraturum quod Ieboſthus non tam propria virtute aut prudentia regno trans Iordanem potiretur, quam ipsius bellicis artibus & eximia in eam diem fide. moxq; misit in Hebronem ad Dauidem, qui suo nomine fœdus cum eo ferirent, hac conditione, vt inter præcipuos Regis amicos reciperetur, si populo ad defectionem à filio Sauli concitato efficeret, vt Dauid ab vniuersis Hebræis Rex agnosceretur. Qui cum vehementer hoc nuncio lætus conditionem accepisset, & quo magis ratũ esset fœdus, postulasset vt Melcholen vxorem ad eum remitteret, quam magno suo periculo & annumeratis Saulo sexcentis Palæstinorum capitibus emerat: ante omnia remisit eam abstractam à Pheltiæ coniugio, adiuuante etiam Ieboſtho, nam & huic Dauid scripserat, æquum esse vxorem sibi restitui. deinde conuocatis senioribus populi, & præfectis militiæ in eam sententiam locutus est apud eos, remoratum se quidem illos, quo minus, relicto Ieboſtho, ad Dauidem desciscerent: nunc autem libenter se hoc illis permissurum, quandoquidem certo comperisset hunc per Samuelem prophetam totius Hebræorum gentis Regem diuino iudicio designatum esse eundemque vatem præcecinisse, quod huius ductu vindicandum sit in Palæstinos, nec alio Rege sub iugum Israelitarum eos posse subigi. His auditis seniores & præfecti, certi iam in eorum sententiam Abnerum transisse, Dauidi in posterum sperare studuerunt. Supererat vt & Beniamitæ in hanc sententiam concederẽt, quod ex hac tribu esset Ieboſthi satellitium. ad quos quum eadem verba fecisset, ac ne illos quidem reniti animaduertisset, cum viginti fermè comitibus ad Dauidem proficiscitur, vt præsens fœdus initum confirmaret: tum quia quisque in rebus suis sibi magis quam aliis fidit, tum quia volebat certiorem facere, quid in causa eius cum senioribus & ducibus egisset, & quod ipsam quoque Beniamiticam tribum in partes ipsius traduxisset. à quo comiter exceptus, & splendidis ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus, tandem petiit vt dimitteretur, traducturus ad eum exercitum, & quod promiserat re exhibiturus, & quasi in manum imperium gentis ei traditurus. Vix ad hæc promissa exse-

Sex filii Dauid in Hebrone nati.

Abnerus multitudinẽ in officio continet, vt lõgo tẽpore in fide Ieboſthi permaneret.

Abner ad Dauidem in Hebronẽ mittit legatos qui suo nomine fœdus cũ eo ferirent.

Dauid vxorẽ Melcholen ab Abnero postulat.

Abner apud Seniores populi præfectosq; militiæ vt ad Dauidem desciscerẽt loquitur.

Seniores & Præfecti ab Abnero persuasi, Dauidi aperte fauent.

quen-

quenda missus à Dauide Hebronem exiuerat, cum Ioabus copiarum imperator peregre rediens illuc aduenit: cognitoque quod Abenerus icto cum Dauide fœdere paulo ante abisset regnum ei tradi curaturus: veritus ne is primum inter amicos locum obtineret, auctor illi factus regii fastigii, & alioqui vir prudens in consiliis capiendis, & rerum momentis obseruandis: ipse vero deteriori conditione esse inciperet, & præfectura copiarum priuaretur, malum & iniquum consilium concipit. ac primum calumniis eum aggressus, persuadere conatur Regi, vt caueat sibi, neque fidem illius verbis adhibeat. Nihil enim illum non tentare quo regnum Sauli filio constabiliat: & nunc fructis dolis aduenisse, & optatis potitum, cum certa spe insidiis circumueniendi Dauidis abire. Postquam autem frustra se verba fundere animaduertit, ac ne tantillum quidem Regem his moueri, mutato consilio facinus audax mente concipit, & certus hominem tollere, mittit confestim qui cursim per eius vestigia viam carperent, & assecuti eum Dauidis nomine reuocarent; quasi per obliuionem quiddam maxime ad rem pertinens illi significare omisisset. Abnerus autem postquam hæc audiuit ex nunciis in loco cui nomen Besira, viginti stadiis ab Hebrone dilito, nihil eorum quæ euentura erant suspicatus, ad vrbem reuertitur. Cui obuiam factus ante mœnia Ioabus, humanissime exceptum suminam benevolentiam præ se ferens (vt sæpe fit cum ad obtexendas insidias malum aliquod facinus molientes summam bonitatem simulant) seorsum à cætero comitatu seducit, quasi secretius aliquid cum eo colloqui vellet: atque ita abductum in locum portæ solitarium, vno tantum fratre Abisæo præsente, stricto ferro per ilia traiicit. Hunc exitum habuit vir egregius, insidiis à Ioabo interceptus, vt ipse videri volebat in vltionem fratris Asaelis, quem in prælio ad Hebronem commisso Abenerus pertinaciter se insequentem interemerat: ré autem vera quod misere timeret, ne honore quem obtinebat priuaretur, Dauide imperium exercitus in Abenerum transferente. Hinc sane videre licet quam nihil non audeant homines ambitioni & auaritiæ dediti, dum nemini cedere volunt. Nam & dum cupitis potiti properant, non dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne, quod semel nacti sunt, admittant, maiora etiam non reformidant: sic existimantes, leuius incommodum esse ad summum fastigium non peruenire, quam ab assuetis iam bonis excidere: ideoque plus illis semper audaciæ supereit, dum timent ne pristina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis amonuisse. Porro Dauid, audita Abeneri nece, vehementer indoluit, sublataque ad cœlum dextera, magna voce protestatus est, quod nec iubente se, nec conscio, cædes ea fuerit commissa. ad hæc diris imprecationibus autorem necis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios præiudicio suo damnauit. Valde enim solicitus erat, ne videretur hoc contra fœdus cum Abenero ictum fuisse admissum. edixitque vt totus populus defleret ac lugeret virum, & solennibus funeralibus ei parentaret, scissis vestibus & saccos indutus: atque hoc modo exequias frequentari voluit, quas & ipse vna cum honoratioribus ac præfectis deduxit, planctu & lachrymis satis indicans, vel beneuolentiã erga viuum, vel mœrorem ob defunctum; quodque præter ipsius voluntatem interemptus fuerit, quin & magnifice apud Hebronem sepultum, ac epitaphio à se composito honoratum, stans super monumentum primus deplorauit, suoque exemplo cæteros ad idem faciendum prouocauit. adeoque grauiter Abeneri morte affectus est, vt nullis amicorum precibus ad gustandum ea die cibum adduci potuerit, sed iuratus ieiunium vsque ad solis occasum seruauerit. quod sane non mediocrem ipsi gratiam apud multitu-

Ani mũdi 2891. ante Christũ ãa. 1073. Reniamitæ in Abneri sententiam concedunt, ipse ad Dauide profiscitur, et hac de re certiorem facit.

Abnerus a Dauide comiter exceptus, amice dimittitur.

Ani mũdi 2899. an. Christum na. 1065.

Homines ambitioni & auaritiæ dediti, nihil non audent.

Dauid cũ toto populo Abenerũ deflet ac luget, & solennibus funeralibus ei parentat.

dinem

An. mũdi 2899. an. Christũ nat. 1065.

dinem conciliauit. Nam quotquot erant Abneri studiosi, vehementer hunc defuncti extremum honorem & seruatam ad vltimum fidem probauerunt, quod omnia in eum contulisset, quæ in amicos conferri solent, & non vt inimicum aliquando neglectæ & ignominiosæ sepulturæ tradidisset: tum considerantes prosequisque egregiam Regis benignitatem, eadem sibi quoque ab illo pollicebantur. atque hoc modo optime Dauid famæ suæ consuluit, nemine amplius suspicante ipsius voluntate casum fuisse Abenerum. quin & priusquam multitudo, quæ ad funus celebrandum conuenerat, digrederetur, docuit eos, quantum ipse in animo vulnus accepisset, quantumque totus populus detrimentum amisso viro in rebus bellicis tam consilio quam manu præstantissimo. Sed Deus, inquit, qui vniuersa gubernat, necem huius inultam non sinet. Is mihi testis esto quod in Ioabum & Abisæum animaduertere non valeo, qui apud exercitum pene plus possunt quam ego ipse, pœnam tamen diuinitus infligendam non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finiut.

Dauid famæ suæ cõsulit, nemine suspicante ipsius voluntate casũ fuisse Abenerum.

CAP. II.

Iebosthe amicorum insidiis interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.

Hedio & Russinus Cap. 2. 2. Reg. 4.

IEbosthus autem Sauli filius, morte eius audita, grauiter hoc tulit, quod priuatus esset viro consanguineo, qui præcipuus autor ei fuerat, vt in paternum regnum succederet, mirumque in modum ob hanc causam se afflictauit. Nec ipse diu superstes fuit, sed à filiis Hieremmonis Banaotha & Thano per insidias est oppressus. Hi enim cum essent Beniamitæ genere, & inter præcipuos optimates, existimantes, si Iebosthum interficerent, magna se munera a Dauide accepturos, & aut amplas præfecturas, aut aliud quid honorificum apud eum per hoc factum se consecuturos, nacti solum Iebosthum in cubiculo meridiantem, videntesq; nec satellitũ quenquã adesse, nec ianitricem vigilare, sed & ipsam partim lassitudine partim æstu in somnum solutam, subintrogressi ad eum, dormientem interemerunt: præciloq; capite, & per totam noctem ac diem itinere continuato, tanquam à latis properantes ad eum, quem magno beneficio demeruissent, Hebronem peruenerunt: ostenloque Dauidi Iebosthi capite, commendabant ei suam operam ac beneuolentiam, quod regni æmulum de medio sustulissent. Sed multum eos ipes sua fefellit: neq; enim pro eorum opinione illos excepit Rex. Sceleratissimi, inquit, & iamiam pœnas daturi, an nesciebatis quod à me operę præmium Sauli interfector retulerit, qui ad me coronam eius aureã apportauerat? & ille quidem rogatus hoc ei præstiterat, ne ab hostibus caperetur. Aut forte alium me iam factum credebatis, vt mutatis moribus delectarer viris maleficis, & domini cædem tanquam beneficium oblatum complecterer: idq; occiso à vobis in suo lecto viro iusto, qui neminem vnquam læsit, vos vero maxima etiam beneuolentia summisq; honoribus prosecutus est. quapropter eadem opera & illi pœnas violatæ fidei dabitis, & mihi iniquæ de me opinationis, quem putastis de Sauli Iebosthi cęde libenter auditurum. Neq; enim alio modo grauius existimationem meam lædere potuistis. Hæc locutus iussit eos exquisitissimis tormentis excruciatos supplicio dedit: caputq; Iebosthi cum omni honore funeratum, in Abneri monumentum intulit. His ita finitis vniuersi Hebræorum proceres Hebronem ad Dauidem conuenerunt, cum tribunis ac præfectis, seq; & sua omnia illi dediderunt, commemoratis prius veterib. officiis quę in eum viuente etiam tum Saulo contulissent, & quod tribunum tunc regium in summo honore habuissent,

Iebosthi caput ad Dauidem defertur.

Oratio Dauidis in Iebosthi interfectores acerrima: pœnaq; illis irrogata.

2. Reg. 5.

Hebræorũ proceres Hebronẽ ad Dauidem conueniunt, eumque regem declarant.

& quod

& quod diuino suffragio per Samuelem Prophetam Rex vna cum suis filiis declaratus esset: eique soli destinatum esset, vt, perdomitis Palæstinis, Hebræorum rebus perpetuam salutem ac securitatem afferret. At ille collaudato eorum studio, hortatusq; vt in cœptis permanerent, fore enim vt nunquam eos pœniteat, cõtinuo & omni comitate exceptos remisit ad populum in regiam adducendum. Conuenerunt itaq;, ex tribu Iudæ armatorum sex millia octingenti, scuta & lanceas gestantes, qui hactenus Sauli filium secuti fuerant, & sine quibus hæc tribus Dauidi regnum decreuerat. ex tribu Simeonis septem millia & centum eo amplius. ex tribu Leuitica quatuor millia septingenti cum Principe suo Iodamo, cum his erat Pontifex Sadacus cum viginti duobus cognatis principibus. ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hæc enim tribus adhuc sustinebat credens aliquem ex genere Sauli regnaturum. Ex tribu Ephræmi viginti millia & octingenti, viri animis & viribus præstantes. Ex dimidia tribu Manassitide millia decem & octo. Ex tribu Issachar ducenti futurorum prascii, & armatorum viginti millia. Ex tribu Zabulon armatorum lectissimorũ quinquaginta millia. Hæc enim tribus sola vniuersa ad Dauidem cõfluxit. hi omnes eadem armatura vtebantur, qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthalitide insigniores & ductores mille, scuto & hasta armati: quos sequebantur reliqui tribules eorum, multitudo pene innumerabilis. Ex tribu Danitide selectorum viginti septem millia, ex tribu Aseri quadraginta millia, ex duabus autem tribubus trans Iordanem habitantibus, & reliquo tribus Manassitidis armatorum scuto & hasta galeaque ac gladio viginti duo millia. Reliquę quoque tribus gladiis vtebantur. Hæ fuerunt copiæ quæ in Hebronem ad Dauidem iunt coilectæ cum magno commeatu frumenti & vini, cæterorumq; ad victum commodorum, omnesq; communi sententia regnum ei ratum ac firmum esse voluerunt. cumq; triduo illic festa celebrassent, epulisq; operati essent, Dauid cum omnib. his copiis Hierosolyma est profectus. Iebusæi vero qui tunc vrbem incolebant, Chananæorum & ipsi gentis, clausis ad eius aduentum portis, & in mœnibus quotquot erant cæci vel claudi, aut alioqui mutili in contemptum Regis collocatis, dictitabant hos ad arcendum hostem sufficere, freti munitionum firmitate. Quo ludibrio ad iram concitatus, oppugnationem aggreditur: & cum strenua militum opera vteretur, omnibus adnitentibus vt vnius vrbis expugnatione cæteris, si qui similiter pertinaces essent, metus incuteretur, vi inferiorem vrbis partem occupat. Resistente autem sola arce, decreuit propositis honoribus ac præmiis militem ad rem alacriter gerendam excitare: promisitq; ei, qui per subiectũ vallem in arcem euasisset, totius exercitus imperium se commissurum, & cum eo certatim omnes enitterentur, cupiditate summæ præfecturæ accensi, Saruiæ filius Ioabus alios præuenit, &, conscensa arce, clamore sublato à Rege promissum copiarum imperium repoposcit.

An. mũdi 2899. an. Christum na. 1065. *Dauid Proceres et Prefectos comiter atque benigne excipit. Armati ad Dauidem venientes.*

Hedio & Ruffinus cap. 3. Oppugnatio Ierusalem a Dauide suscipitur.

Dauid Hierosolymæ partẽ inferiorẽ occupat. Virtus militum Dauidis, Ioabi præsertim.

CAP. III.

Dauid vi captis Hierosolymis Chananæos inde populariter eiicit, vrbemq; Iudæis victoribus inhabitandam tradit.

Electis deinde ex arce Iebusæis, & instauratis Hierosolymis, Rex ea ciuitatem Dauidis appellauit, ac per omne regni sui tempus domicilium inibi habuit. cæterum tempus, quo apud Hebronem solius tribus Iudæ Rex fuit, septem anni fuere, & menses sex. postquam autem Hierosolymis regiam sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex voto succedebant, Deo prouidente vt ea vrbs egregiis accessionibus quam cele-

Dauid Iebusæos ex arce & Hierosolymis eiicit, & ciuitatem Dauidis appellat.

berri-

An. mūdi 2899. an. Christi nat. 1065.

Societas Dauidis & Irami.

Hierosolyma quondam Solyma vocata, cuius nominis et Homerus meminit. Anni a Iosue tẽpore vsq; ad hãc expugnationem fuere 515.

Orphonas Iebusæus ciuis Hierosol. amicus Dauidis.

2 *Reg.* 24

Dauidis liberi Hierosolymis suscepti.

Hedio & Ruffino Cap. 4.

Palæstini in Dauidem signa mouentes partim occiduntur, partim in fugã vertuntur.

Palæstini victi exercitu multis cõflato Israelitas inuaserant

bertima redderetur. Per idem tempus Iramus, legatione in hoc missa, in amicitiam ac societatem Dauidis est receptus: misitque ei domo materiam cedrinam & architectos ac fabros, qui Regiam ei Hierosolymis exædificarent. Dauid autem superiorem vrbis partem & arcem in ea conditam in vnum corpus redegit, cingendumque eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus Dauid, Iebusæis inde eiectis, à se ciuitatem denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri autoris Solyma vocabatur. nec desunt qui affirment etiam apud Homerum Solymorum nomine hanc vrbem intelligendam. templum enim iuxta Hebræorum linguam nominatum est hac voce, securitatem significante. Totum autem hoc tempus ex quo Iesus Hebræorum aduersus Chananæos imperator, deuictæ regionis agros suis diuisit, post quem Israelitæ nunquam barbaros ex Hierosolymis eiicere valuerunt, vsque ad hanc Dauidis expugnationem, anni fuere quingenti & quindecim. Nec prætermittendus est per silentium Orphonas vir inter Iebusæos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorum parcitum est a Rege, tum propter perpetuam eius erga Hebræos beneuolentiam, tum quia priuato quodam officio demeritus est eum, vt paulo post magis opportuno loco indicabimus. Dauid deinde alias quoque vxores duxit, & concubinas sibi adiunxit. filios etiam vndecim suscepit, quorum nomina, Amnas, Elius, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel, Phalua, Ennaphen, Ienes, Eliphal, & præterea filiam Thamaram. Horum nouem ex legitimis coniugibus nati sunt, duo vero postremi è concubinis. Thamara autem Abesalomi germana fuit.

CAP. IIII.

Dauid Palæstinorum bello impetitus apud Hierosolyma victoriam illustrem consequitur.

PAlæstini autem cognito quod Hebræi Dauidem Regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata cõualle quę dicitur Gigantum non procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudæorum vero Rex nihil inconsulto Deo solitus agere, iussit Pontificem, quid tunc quoq; de euentu belli polliceretur, prædicere. à quo postquam læta omnia didicit, incunctanter & ipse exercitum contra hostes eduxit: & commisso prælio, ipse à tergo eos ex improuiso adortus, partim occidit, partim in fugam compulit. Nemo autem suspicetur modicum aut ignauum fuisse Palæstinorum exercitum qui tum Hebræos inuaserat, coniecturam inde faciens, quod non magno negotio sit profligatus, nulla prius memorabili re gesta: sed sciat vniuersam Syriam ac Phœnicen, consociatis armis, auxilium illis tulisse: quæ causa fuit vt toties victi, tam multis millibus desideratis, denuo bellum maioribus viribus redintegrarent: quandoquidem post præsentem quoque cladem triplicato exercitu, Dauidis ditionem inuaserunt, & eodem quo prius loco castra metati sunt ausi. Rege vero iterum de euentu oraculum consulente, respondit Pontifex, in sylua quæ fletus cognominata non longe ab hoste aberat, exercitum continendum, nec prius ad pugnam educendum quam sylua, nullo perflante vento, suapte sponte agitaretur. quod vbi primum obseruatum est, & Deus maturæ præsentiæ suæ signũ dedit, nihil moratus ad paratam iam & indubitatam victoriam est progressus. nam ne primum quidem impetum hostilis acies sustinuit, sed mox, vt ad manus ventum est, terga vertit. nec segnius Hebræus institit, fodiendoque terga fugientium, & multos prosternendo, vsque Gezaquod oppidum in vtrorumque confinio situm erat, victos est in-

secutus.

secutus. itum est deinde ad castra expugnanda, vbi non magno labore ingenti præda potiti, Deos etiam eorum confractos diripuerunt. Et quia iam iterum contra hostem res feliciter gesta erat, visum est Regi de communi seniorum & optimatum ac tribunorum consilio omne suæ tribus robur ex tota eorum ditione conuocare, & itidem sacerdotes ac leuitas, atque ita profectos vna ad oppidum Cariathiarim, Arcam Dei, ex eo loco, Hierosolyma transportare, omnemque diuinum cultum cum sacrificiis & ceremoniis à maioribus acceptis, in posterum in hac vrbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra non fuissent neglecta, nunquam talem cladem populum accepturum fuisse. Conuentu igitur, sicut decretum fuerat, habito, Rex ad transferendam Arcam accedit: quam Sacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, in plaustrumque nouum impositam, subiunctis bobus, fratribus eius & liberis ducendam permiserunt. Præcedebat Rex & cum eo multitudo, sacros hymnos canentes & omne genus patriorum carminum, & ad variorum instrumentorum musicorum pulsum saltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atque ita Arcam Hierosolyma deducentes. postquam autem ventum est ad locum cui nomen Chidonis Area, manifesta numinis ira Oza quidam exanimatus est. bobus enim exorbitantibus plaustrum & Arca inclinata, Oza cum non esset sacerdos, ausus manum sustentandi causa admoliri, in vestigio exspirauit, & loco nomen reliquit, qui inde vsque hodiernum Oza petitio vocatur. Tum Dauid territus & cogitans se forte idem passurum quod Oza, si ad se in vrbem Arcam reciperet, quandoquidem ille manu tantum in eam extensa morte mulctatus sit, supersedit illam Hierosolyma inducere, diuertensque paulum in villam hominis cuiusdam iusti nomine Obadami, genere Leuitæ, apud hunc eam deposuit. quæ per tres integros menses hoc hospitio vsa, rem Obadami familiarem auxit, eiusq; domum multis felicitatibus cumulauit. Rex autem cognito quod Leuita is ex paupere & humili repente, vsq; ad inuidiã eorum qui incrementa eius viderent, felix exstitisset, nihil amplius inali veritus Arcam in vrbem suam transtulit hac pompa, vt à sacerdotibus deportaretur, deduceturque à septem choris à se in hoc institutis & ordinatis, Rege ipso interim citharam pulsante ac plaudente, ita vt Michole vxor eius, Sauli prioris Regis filia, factum hoc improbaret. quæ vbi intra vrbem illata est, reposuerunt eam in tabernaculum à Dauide in hunc vsum erectum. In ea festiuitate sumptuose ac splendide sacrificatum est, & totus populus exceptus conuiuio, vt tam mulieribus quam viris ac pueris in singulos distribueretur libum panis subcinericii, & laganum frixum, & fructum de victima. atque his epulis populo pasto, ipse domum reuertitur. Huic occurrens Michole vxor, filia Sauli, omnia precata est illi, quæcunque Deus propitius largiri solet: reprehendit tamen quod præter decorum tantus Rex saltasset, ita vt in conspectu seruorum suorum & ancillarum partes quasdam inter saltandum denudarit. at ille non pudere se huius facti respondit, quod sciret gratum esse Deo, qui eum & patri ipsius mulieris & aliis omnibus prætulisset: cantaturumque se ei sæpius ac saltaturum, nihil curantem quam indecorum hoc aut ipsi, aut ipsius ancillis videatur. Hæc Michole ex Dauidis coniugio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstractam tradidit, quinque liberos genuit, vt suo loco dicetur. Cæterum Rex videns res suas quotidianis successibus per Dei fauorem proficere, peccare se putauit, quod cum ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, Arcam pateretur in tabernaculo iacere: itaq; decreuit exædificare Deo templũ, quemadmodũ Moses prædixerat. com-

An. mũdi 2899. Ante Christũ natum 1065. *Palæstinorũ fuga.*

2. Reg. 6. Mandatũ Dauidis de transportanda Arca.

Oza Dei Arcæ manũ admouens in vestigio expirat.

Dauid arcam in ædes Obadami Leuitæ deponit, cuius domũ multis felicitatibus cumulatur.

Arca in vrbem reducta, in tabernaculum reponitur.

Irridetur Dauid a Michol.

An. mũdi 2900. an. Christum na. 1064. 2. *Reg.* 7. *Dauid Deo templum exadificare decernit.*

municatoque super ea re consilio cum Nathane Prophera, cum is autor esset proposita exsequẽdi, polliceturq; Deum opem ad hoc laturum, auidior etiam struendi templi factus est. Sequenti vero nocte Deus Nathani per visionem apparuit, iubens vt Dauidi nunciaret, gratam quidem sibi esse eius voluntatem, quod primus omniũ de ædificando templo cogitauerit: non tamen se permittere, vt is, qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus polluerat, sacratissimum fanum construeret. Veruntamen postquam longam vitam Rex ad vltimam senectutem prouectus felici fine clauserit, exstruendum esse templum à filio eius & successore, qui vocandus esset Solomon. cuius non aliter quam filii curam se habiturum pollicebatur, regnumq; per posteros eius continuaturum: quod si quid peccauerit, pœnam non vltra morbos & terræ sterilitatem processuram. His ex Propheta cognitis Dauid lætus, quia iam sciret posteris suis imperium permansurum, & familiam suam fore illustrem ac celebrem, ad Arcam se contulit: prostratusq; in faciem adorauit Deum, gratias agens pro omnibus beneficiis acceptis, quod se ex humili pastore ad tantum rerum fastigium, tantamque gloriam euexisset: proque promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuaque prouidentia, qua res Hebræorum augere atque ornare non desineret: atque ita gratiis actis hymnoque decantato, e tabernaculo digressus est.

Dauid Deo, pro promissa per Nathanẽ felicitate gratias agit. Hedio & Ruffino cap. 5.

CAP. V.

Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.

Dauid in Palæstinos mouet, eisque bonã agrorum partem adimit. 2. Reg. 8.

NOn multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palæstinos decreuit, ablegato omni ocio & segnicie, & quemadmodum Deus prædixerat, deuictis hostibus pacatum regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militibus ad conueniendum, iussisque omnibus, vt quam instructissimi ad bellum essent, vbi satis omnia parata existimauit, profectus Hierosolymis in Palæstinam peruenit: hostibusq; magno prælio victis, & bona agrorum parte mulctatis, hisque agris Iudæorum terræ contributis, in Moabitas bellum traduxit. eorum copias ita concidit, vt tertia tantum pars superesset, quam in deditionem accepit. His quoque annuo tributo imposito contra Adrazarum Arachitarum mouit, Sophenorum Regem: cum quo ad Euphratem congressus, vigiuti peditum millia, equites quinquies mille occidit. currus etiam mille cepit, ex quibus, incensis reliquis, centum solos sibi reseruauit.

Maxima Moabitarũ strages. Dauid Sophenorũ Regem vincit.

CAP. VI.

Damasceni a Dauide vincuntur.

Adadus a Dauide prælio vincitur. Nic. historiographi huius prælii meminit.

INterim Adadus Damasci & Syrorum Rex, audito quod Dauid Adrazaro bellũ intulisset, cum esset eius amicus ac socius, cum valido exercitu in auxilium eius properat, sperans se bellum ab eo depulsurum, cumq; & ipse non procul Euphrate cum Dauide conflixisset, prælio victus magnam exercitus partem amisit. Desideratis enim ex eius acie viginti millibus, reliqui fuga saluti suæ consuluerunt. Huius Adadi etiam Nicolaus in quarto historiarum suarum libro, in hæc verba meminit: Longo deinde post tempore indigenarum quidã nomine Adadus, cæteris potentior, Damasci & reliquæ Syriæ præter Phœnicen regnum obtinuit. Hic bello inter eum & Dauidem Iudæorum Regem exorto, crebris prælijs cum eo conflictatus, in postremo quo apud Euphratem victus est, multis editis facinoribus Regem se & virium & animi robore præstantissimum declarauit. Idem de posteris quoque eius narrat, quod quasi per manus alius ab alio regnum simul & nomen acceperint,

Illo, inquit, defuncto, posteri eius decimam vsque generationem regnum obtinuerunt, quique a suo patre cum imperio nomen accipiens, quemadmodum apud Ægyptios Ptolemęi, ex his potentissimus ordine tertius instaurato bello abolere volens ignominiam aui temporibus acceptam, expeditione contra Iudæos facta, Samariam vastauit. Nec à vero aberrauit hac parte. hic est enim ille Adadus, qui Achabo apud Israelitas regnante, Samariam inuasit, de quo suo loco dictum fuimus. Porro Dauid peragrata cum victore exercitu Damasco & reliqua Syria, totam sub imperium redegit, dispositisque opportunis in locis præsidiis, & tributo imposito, domum est reuersus: & ceu tropæum aureas satellitum Adadi pharetras reliquamque eorum armaturam Deo Hierosolymis consecrauit. has postea Susacus Ægyptiorum Rex, victo Roboam huius nepote, spoliata vrbe cum multis aliis diuitiis exportauit. Sed hæc, postquam ad ea tempora ventum fuerit, dicentur. Hebræorum autem Rex fauore numinis vtens, & fortunam belli sequens, præcipuas Adrazari vrbes aggressus est, Betteam & Machonem, easque vi expugnatas diripuit. in his magna vis auri & argenti reperta est: & præter hæc æris genus, quod auro pretiosius est habitum: ex quo postea Solomon fecit magnum illud vas mare appellatum, & pulcherrima polubra, cum templum adornaret. Amathenorum autem Rex audita Adrazari clade, quodque exercitum amisisset, timens sibi decreuit in fidem & amicitiam Dauidis vltro venire: misitque ad eum Adoramum filium, qui victoriam de communi inimico ei suo nomine gratularetur, & in societatem atque amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis vasa aurea & argentea & ærea. Dauid vero inita amicitia cum Theno, (sic Amathenus vocabatur) & acceptis muneribus, filium eius pro virtutisque dignitate tractatum dimisit. munera vero illa, cum alio auro ex manubiis captarum vrbium redacto, autori victoriæ Deo dedicauit. qui non solum quoties ipse Rex bellum administraret, rem prosperabat: verum etiam, misso in Idumæam Abusæo Ioab summi copiarum ducis fratre, illius ductu Idumæos perdomari concessit. Decem enim & octo ex illorum exercitu millia in acie ceciderunt: & occupata præsidiis recens capta regione, Rex non ex agris tantum, sed virilim etiam tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddendo iure verum tantum & æquum respiciebat. exercitui vero vniuerso Ioabum præfecerat. a commentariis habuit Iosaphatum Achilli filium. Designauit etiam ex Phineesi familia Sadocum Pontificem cum Abiathare, amicus enim ei erat. Scribam vero Sisam constituit. Banaiam Ioiadæ filium satellitio suo præposuit: omnes Regis seniores filii inter patris satellites versabantur. His ita ordinatis succurrit illi recordatio amici quondam Ionathæ fœderisque mutui, quod inter eos intercesserat. nam inter cæteras omnes virtutes hanc quoque habuit, quod egregie meminerat beneficiorum quæ vnquam accepisset. Igitur scitatus est, num quis superesset ex amici genere, cui gratiam referre posset pro iucundissima olim cum Ionatha acta consuetudine. cumque adductus esset ad eum quidam e liberis Sauli, qui poterat superstites noscere, percontatus est, num posset aliquem indicare ex Ionathæ genere viuum, cui pro beneficiis à veteri amico perceptis gratiam reponere quiret, quo respondente: superesse filium eius Memphibosthium, pedibus claudum: eo quod nutrix audita clade in qua pater eius & auus ceciderant, dum rapto puero trepide fugit, prolapsum ex humeris læserit: diligenter perquisiuit, vbinam & apud quos educaretur. quo comperto misit in Labatham oppidum ad Machirum (id altoris nomen fuit) qui eum adducerent. Memphibo

Ann. mũdi 2900. Ante Christũ natum 1064.

De alio Syriæ Rege, qui Samariã vastauit.

2. *Reg* 20

Dauid Syria subiugata tributũ imposuit.

2. *Reg.* 8.

Hierosolyma a Susaco Ægyptiorũ Rege spoliata.

3. *Reg.* 14

Præda ex bello capta.

2. *Reg.* 8

Amathenorũ Rex Dauidi societatẽ petit.

Dauid Idumæos, vt virilim tributa persolueret, egit.

Distributio officiorum.

2. *Reg.* 9.

Dauid num quis ex Ionathæ genere superesset scisatur.

Memphibosthus donatus paternis & auitis bonis, mensæ Dauidis adhibetur.

sthus vero postquam ad Regem peruenit, procidens in faciem, adorauit illum. moxque iussus est bono animo esse, & omnia, quæ cuperet, de benignissimo Rege, sibi pollicere: & auitam domum cum prædiis ad illam pertinentibus accepit: iussusque est ad eandem cum Rege mensam accumbere, & nulla die conuiuio non interesse. cumque adolescens lætus promissionibus & muneribus Regis, gratias agens, adorauisset, Rex accito Siba, ait se adolescenti paternam domum cum omnibus auitis possessionibus donasse: iussitque eum, villicatione agrorum susceptа, omnes reditus Hierosolyma referre. Post hæc singulis diebus eum mensæ adhibuit: & Sibam cum quindecim filiis & viginti seruis Memphibostho largitus est. his ita ordinatis, Siba adorato Rege, omnia se facturum pollicitus, discessit. Ionathæ vero filius posthac Hierosolymis habitauit, conuictor Regis, nec aliter quam si ipsius filius esset, tractatus, filium etiam ex se genitum, Michanum nominauit. atque hoc honore Ionathæ posteri a Rege fuere affecti. Cæterum cum per idem tempus Ammanitarum Rex Naasses, socius & amicus, defunctus esset, filiusque in regnum paternum successisset, Dauid per legatos officiose eum consolatus est, hortatus vt æquo animo patris obitum ferret, eandemque, quam pater expertus fuerat, amicitiam a se expectaret. Primores vero Ammanitarum, secus quam de Dauide suspicari par erat, malitiose hanc legationem missam interpretati sunt: concitaueruntque Regem, dicentes Dauidem speculatores regionis & opum eius sub officii prætextu misisse. proinde cauendum ab illis, & verbis eorum non credendum, ne forte deceptus in aliquam immedicabilem cladem sese coniiciat. Ac Rex Ammanitarum Naasses ab optimatibus contra rei veritatem persuasus, cum iniuria legatos Dauidis reiicit. Rasis enim media ex parte eorum barbis, præcisoq; dimidio vestimentorum, factis non verbis animum suum declarauit. Quam rem Dauid indignissime tulit, nihil dissimulans non neglecturum se iniuriam cum contumelia coniunctam, sed bello vindicaturum in Ammanitas, & pœnas violatæ contra ius gentium legationis à Rege eorum exacturum. Quod postaquam perlatum est ad Regis barbari necessarios, & copiarum eius præfectos, conscii sibi violati fœderis, ac debitam pœnam metuentes, & ipsi ad bellum se parabant, & missis legatis ad Syrum Mesopotamenorum Regem cum mille talentis societatem eius hac mercede impetrauerunt, adducto in suas partes & Suba. Ht Reges habebant peditum viginti millia. conduxerunt etiam Regem Michæ regionis, & quartum nomine Istobum, qui & ipsi viginti duo millia militum in armis habebant.

Dauid Ammanitarũ iniuriã vindicare cogitat.

Ammanitæ in Dauidem copias parant.

Dauid Ioabum cõtra Ammanitas mittit.

Ioabi & Abisai acies.

CAP. VII.

Quomodo Dauid Mesopotamios deuicerit.

NOn terruit tamen Dauidem Ammanitarum apparatus & initacum Regibus societas, Deo fretum, & scientem quod bonam causam haberet, iustisq; armis iniuriam sibi illatam ulciscceretur Itaq, Ioabo commissa belli administratione, cum lectissimo milite eum contra hostem misit: qui mox primariam ad eius gentis vrbem castra admouit. Hostibus vero vrbem egressis, & duas seorsum acies explicantibus: alteram quæ ex auxiliis constabat, in patenti campo: alteram vero quæ Ammanitarum gentis erat, pro portis quæ Hebræos spectabant: Ioabus hoc animaduerso & ipse ad militares artes confugit. & assumptis fortissimis militũ, ipse Syro aliisq; Regibus se opposuit. reliquis Abisæo fratri traditis, iussit, vt contra Ammanitas aciem dirigeret: admonito prius, vti videret Syros sibi præualere, adducto propere suo milite succurreret.

idem

idem le facturum si ipsum Ammanitas ægre sustinere contingeret. cum his mandatis dimisso fratre, hortatusq; vt generose & alacriter rem gereret, daretq; operam ne quam ignominiam acciperet, ipse Syros aggreditur. qui cum aliquantisper magna vi restitissent, multis suorũ cadentibus, terga vertere sunt coacti. quo viso Ammonitę territi, Abisæum cũ suo milite aduentantem non expectauerunt, sed moti sociorum exemplo intra mœnia refugerunt. atq; ita Ioabus, male mulctatis hostibus, victorem exercitum Hierosolyma reduxit. Nec tamẽ ea clades Ammanitarum effecit, vt experti se impares in posterum quiescerent, sed missis nunciis ad Chalamam Syrorum transeuphratẽnium Regem, eius auxilia mercede conduxerunt. Huius vicem in exercitu gerebat Sabecus, qui constabat ex octuaginta peditum, equitum vero decem millibus. Tum Hebræorum Rex intellecto quod denuo tam magnas copias Ammanitæ contra se parauissent, nolens amplius per legatos cum eis bellum gerere, ipse cum vniuerso exercitu Iordanem transgressus illis occurrit: & cõmisso prælio victor euasit, cæsis peditum quadraginta, equitum vero septem millibus Sabecus quoq; hostium imperator in eo prælio vulnus accepit à Rege, ex quo postea curam non admittente mori eum contigit. Mesopotamitæ deinde cognito tam tristi pugnæ euentu, sine mora legatione ad Dauidem cum muneribus missa, deditionẽ fecerunt. atq; ita, appetente iam hyeme, Hierosolyma est reuersus. Vere autem ineunte, Ioabum ad bellum Ammanitticum mittit. Is longe lateque vastatis hostium agris, compulsos eos in Rabatham gentis Metropolim obsidione cinxit: quo tempore Dauid tametsi vir iustus ac pius & patrium legum obseruator diligens, in graue tamẽ peccatum incidit. Cum enim, vergente iam die, in solario regię more lohto deambularet, prospexit in vicinis ædibus mulierem frigida lauantem, insigni forma excellentem, cui nomen Bethsabe: victusque eius pulchritudine, & a concupita tibi temperare non valens, accitam ad se complexus est. Paulo post mulier gestiuisse se sentiens, nunciat Regi, vt cõspiciat, quomodo factum hoc latere possit, alioqui publicis legibus adulterii damnatam supplicium daturam. Rex itaq; accersitum ad se ex castris Ioabi armigerum maritum mulieris Vriam nomine, de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat, percontatur. quo referente omnia cedere ex sententia, partes ei de sua cœna obtulit, iussitq;, vt prætectus ad vxorem apud illam pernoctaret. at ille non ita fecit, sed inibi in regia & inter satellites Regis noctem eam exegit. quo cognito, Rex scitatus est ex eo, quamobrem tanto post tempore domum reuertius, ad vxorem non iuisset, idque præter communem omnium hominum morem, quicunque peregre ad suos redeunt respondit ille non esse æquum, vt interim, dum imperator suus & commilitones in hostili solo in castris humi cubitat, ipse in vxoris amplexibus se obiectet. hæc locutũ manere inibi ea quoque die iussit, sequenti ad vicarium suum ducem dimissurus. vocatus deinde ad cœnam, & Rege de industria celebrioribus propinationibus inuitante ad ebrietatem vsque progressus, nihilominus tum quoque pro foribus regii cubiculi pernoctauit, nullo vxoris desiderio tactus. hanc ob rem indignatus Rex scripsit Ioabo, vt in Vriam pœnã meritum animaduerteret: modumq; puniendi indicauit, ne manifestum fieret tuo iussu hoc factum. iussit enim, vt, qua plurimum periculi esset, hosti opponeretur, moxq; a locis quo facilius opprimi posset, destitueretur. his ita scriptis, & proprio sigillo obsignatis, epistolam Vriæ commisit ad Ioabum perferendam: qui receptis literis, & cognita Regis voluntate, quem locum maxime ab hostibus infestari sciebat, in eo collocaturus Vriam, adiunctis illi lectissimis aliquot militibus, pollicitus est

An. mũdi 2910. ante Christũ na. 1094.

Victoria Ioabi.

Syri cum Ammanitis in Dauidem mouent.

Mesopotamitæ vltro ad Dauidem deditionẽ faciunt.

Rabatha obsidione cingitur.

Hesio & Rufino cap. 7.

2. Reg. 11.

Dauidis adulterium.

Bethsabe regi se grauidam esse nunciat.

Dauid Viriam accersit, eiq; vt proficiscatur ad vxorem, ibi pernoctet, iubet, quod tamen non facit.

Dauid Ioabo, vt in Viriam animaduertat, scribit.

Ioabus iussu regis Vriam in hostes mittit.

se cum toto exercitu affore, si qua parte muri suffossa aditum intra vrbem patefeciſſent: hortatus eum vt existimationi quam tum apud Regem, tum apud cõmilitones sibi parauerat, respondens, libenter potius quam grauatim iussa capelleret. cumq; Vrias magna alacritate demandatum munus suscepisset, manipulo illi adiungẽdo clam imperauit, vt cum primum occurrẽtibus hostibus vrgeri hominem viderent, deserto illo in tutum se reciperent. Itaq; cum Hebræi fecissent assultũ ad mœnia, veriti Ammanitæ, ne ab illa parte hostis murum occuparet, fortissimus quisq; recluſa repente porta magno impetu erumpunt quod vbi viderunt qui circa Vriam versabantur, memores Ioabi mandatorũ, vno agmine sese retrorsum receperunt. Solus Vrias quod puderet contra quam promiserat assignatum locum non tueri, in se ruentes sustinuit, ferroq; exceptos interemit non paucos, donec circumuentus cum aliquot aliis, quos ignaros consilii pudor idem in officio continuerat, non inultus occubuit. His ita gestis Ioabus Regi per nunciũ significat, quod non ferens obsidionis moras, oppugnatione adortus mœnia, amissis aliquam multis, infecta re, in castra redire sit cõpulsus. mandarat autem nuncio, si Regem hoc factum ægre ferre sentiret, vt de Vriæ quoq; morte renunciaret: id quod etiã euenit. Rex enim his cognitis male factum aiebat, quod aperta vi mœnia tentassent. oportuisse enim machinis ac cuniculis aditum moliri, maxime cum Abimelechus Gedeonis filius domesticum exemplum illis esse debuerit, qui Thebis turrim vi capere conatus, saxo ab anicula misso ictus turpiter vitam amisit vir a ioqui fortissimus, quod inconsulte difficillimum oppugnationis genus esset aggressus. Vtilissimum autem in re militari quid ams bene aut secus cesserit considerando, cum simile periculum incidit, hæc sequi, illa fugere. postquam autem indignabundo de Vriæ quoque morte relatum est, ira sedari desiit: iussitq; Ioabo renunciari, vulgare esse id incommodũ, nec à natura belli alienum, cuius hæ sint vicissitudines. debere tamen eum in posterum cautius rem administrare, & aggeribus ac machinis expugnatam vrbem solo æquare, & habitatores eius ad vnum necidere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum propere se recepit. cæterũ Bethsabe, audita mariti morte, per aliquot dies eum luxit: vbi vero à mœrore ac lachrymis destitit, sine mora eam Rex coniugem sibi asciuit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Has nuptias Deus nequaquam æquis oculis inspexit, sed iratus Dauidi, cum prophetæ Nathani pervisum nocturnum se obtulisset, Regem grauiter incusauit. propheta vero qui esset vir festiuus ac prudens, reputans Reges, quoties suis affectibus rapiuntur, non magnũ iuris respectum habere solere, cõminationem numinis ad tempus dissimulata, maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modum sententiam eius exploraturus. Duo viri, inquit, eandem vrbem incolebant: alterq; prædiues multorumq; armentorum & gregum dominus: alter vnius tantũ ouiculæ possessor. eam vna cum pueris suis domi quotidianis cibis alebat, non alio affectu quam si esset filia: cum vero hospes diuiti superuenisset, ille parcens suis pecoribus, nullũ in amici gratiam mactare voluit: sed abstracta per vim ouicula pauperis, iugulatam & apparatam hospiti apposuit. His verbis Rex grauiter commotus, scelestum hominem illum facinus hoc ausum pronunciauit, iustumq; esse vt quadruplum pro adempta ouicula restituatur, & ipse insuper capite plectatur. Tum Nathan incunctanter subiecit, ipsum esse, qui hac pœna dignus sit, suopte iudicio nefarii sceleris damnatus, ac tũ demum illi exposuit, in quantã indignationem numinis incurrisset, cuius fauore vniuersæ gentis Hebræorum Rex constitutus, circumquaque vicinarum etiam gentiũ carumq; multarum & magnarum dominium

Ioabus ea quibusdã assultibus ad mœnia factis, a suis vt mandatum illi erat, cum Ammanitæ erũperent, deseritur.

Vrias cum aliquot aliis occũbit, quod mox Regi per nunciũ significatur.

Dauidis ob cladem acceptam indignatio.

Dauid Vriæ nece audita iram deponit.

Dauid Bethsabe coniugem sibi asciscit, ex qua puer ei nascitur.

2. Reg. 12. Dauidem propria sententia damnatũ grauiter accusat, parabolaq; ei denunciat Nathan.

con-

consecutus esset: non semel antea liberatus è Sauli manibus. nunc cum eiusdiem benignitate aliquot legitimas vxores habeat, contempto omni humano simul atque diuino iure, alienam eum duxisse vxorem, marito ipsius interfecto & hosti prodito. Igitur affore diuinam vltionem, & ipsius quoq; mulieres ab vno è filiis per vim constuprandas, & ipsum insidiis ab eodem appetendum, vt pro clam admisso peccato in propatulo pœnas persoluat quin & puerum ex ea natum sine mora esse interiturũ. territo autem per hanc denunciationem Rege, vehementerque perturbato, & cum lachrymis fatẽte se peccasse in Deum: erat enim vir prius, &, qui hoc vno excepto, in tota vita nihil admiserat: placatus Deus recepto in gratiam promisit, & regnum & vitam ei seruaturum se esse. post pœnitentiam enim non amplius se iratsci. Atque ita Nathan postquam futura Regi aperuisset, domum reuertitur. Porro infans ex vxore Vriæ natus Dauidi, immittente Deo, graui morbo corripitur, cuius vicem mœstissimus pater dolenter ferens per septem dies à familiaribus induci non potuit, vt vllum cibum degustaret: sed stratus & sacco amictus, humi prostratus iacebat, & à Deo salutem pueri precabatur. Nimis enim matrem eius diligebat. Septima vero die mortuo puero, familiares non audebant hoc Regi nũciare, veriti ne re cognita pertinacius etiam a cibo reliquaque cura corporis abstineret desiderio defuncti infantis, cuius morbum tam impotenter tulisset. qui cum turbatam familiam sentiret, & aliquid mali celari, facile intellexit extinctum puerum: accitoq; vno e famulis, postquam veritatem comperit, confestim surrexit: lotus deinde sumptaq; veste candida, ad Dei tabernaculũ properauit. posthæc iussis famulis vt cœnam tibi apponerent, præter omnem opinionem, admirationi fuit omnibus cognatis & domesticis, scitantibus quod cum nihil horum, ægrotante puero, fecisset, nunc post eius obitum omnia simul faceret: impetrataque prius licentia, caulam suscitabantur. Tum ille, Non intelligitis, inquit, quod cum puer viueret, de salute eius sperans, nihil non faciebam quo Deum flectere? nunc postquam is obiit, supruacaneum sit tam diu me luctu confici. His auditis omnes sapientiam eius laudauerant. nec ita multo post Bethsabee grauida, exactis legitimis naturæ mensibus, filium ei peperit, quem Nathanis monitu Solomonem nominant. Interea Ioabus Ammanitas arcti obsidione premebat, præcisis aquæductibus, & commeatibus interceptis, ita vt tam fame quam siti laborarent. ab vnico enim puteo spes eorum pendebat, ac ne hoc quidem ad satietatem vtebãtur, parce aquam dispensantes, ne forte in totum deficeret. Hæc Ioabus per literas Regi significauit, hortans vt ad excidium vrbis ipse veniret, & hunc quoque titulum victoriis suis apponeret. qui collaudato ducis officio fideque, assumpto secũ exercitu ad deuastandam Rabatham proficiscitur: eamque mox vi captam, militi diripiendam permisit. ipse vero ex præda natus est Ammanitarum Regis auream coronam talentum pendentem, & pretiolo sardonyche insignem: quam postea capite gestare solitus est. nec non & alia multa ac magni pretii præda in ea vrbe potitus est. viros vero eius excruciatos prius ad vnum interemit: neq; initius alias Ammanitarum vrbes tractauit, pari modo expugnatas. Post hanc victoriam domum reuerso graue quiddam accidit ex tali causa. Filiam habebat adhuc virginem, formosissimas quasque mulieres pulchritudine vincentes: Thamaram nomine, ex eadem, qua Absalomus, genitrice natam. huius amore correptus Amnon filiorum Dauidis natu maximus, cum propter virginitatem ipsius & asseruationem potiri ea non posset, adeo passione hac conflictabatur, vt non aliter quam ex morbo lentam tabem ac pallorem sibi contraheret. id malum deprehendit Io

An mũdi 2910. an. Chri Rum na. 1064.

Dauid fassus peccatum a Deo veniam consequitur.

Dauid per 7. dies infantis ex Bethsabea suscepti, vicem dolẽter ferens ieiunat.

Dauid puerũ extinctũ sentiẽs surgit ac lotus ci bũ capit

Dauid causã, cur mortuo puero cibũ capiat indicat.

Solomon Dauidi ex Bethsabea natus.

Ioabus per literas Dauidem ad Rabathe excidiũ vocat,

Dauid Rabathã vi captã, militi diripiendã permittit. Hedio & Ruffino Cap. 8. 2. Reg. 13.

An. mũdi 2912. an. Christũ nat. 1054.

Ionathas Amnoni dat consilium, quo modo optato potiri valeat.

nathas quidam eius cognatus & amicus, vir prudens & magni consilii. videns enim Amnonem à natiua corporis habitudine indies magis ac magis deficere, accessit illum rogans vt causam sibi indicaret. Suspicari enim se, amatoriam quandam esse hanc passionem. quo fatente sororem germanam sibi adamatam, consilium dat quomodo optatis potiri valeat. suasit enim vt simulata ægritudine, simulatq; pater visendi causa illum accessisset, roget vt sororem ad se mittat, cuius ministerijs releuatus eo citius conualescere possit. Paruit Amnon, & cum nihil cunctatus decubuisset, simulare morbum cœpit. Dein cum pater officiose inuisens percontaretur de valetudine, petiit sororem ad se mitti. ea postquam iussu patris accita venit, postulauit vt suis manibus colyphia frixa adferret. Sic enim libentius se comesturum. quæ in conspectu fratris farina subacta, formatisque colyphiis ac frixis, iuueni obtulit. at ille non ea gustauit, sed famulis mandauit, vt quotquot pro foribus cubiculi obuersarentur, submouerent: dicens se absque strepitu quiescere cupere. quo facto iussit sororem in intimũ conclaue paratam cœnam inferre. quod cum puella feciſſet, apprehẽsæ suadere cœpit, vt sui copiam faceret. At puella exclamat, Abstine vim frater, abstine, nefas est te rem tam turpem perpetrare. Desine à tam flagitiosa concupiscentia, quæ nihil præter dedecus & infamiam toti familiæ nostræ adferre potest. aut si resistere ei non vales, a patre tibi hoc impetrandum est, non per vim extorquendum. at ille amore feruens non paruit, sed libidinis œstro percitus reluctantem per vim opprimit: atque post oblatum vitium, in contrarium mox affectum vertitur, & exosam ac fastiditam conuitiis aggressus iubet vt e vestigio se inde faceſſat. quæ cum hanc iniuriã priore grauiorem duceret quod constupratam vel vsque noctem illic manere non patiatur, sed confestim exurdat clara adhuc lute, vt turpitudinis suæ testibus occurrat: mandauit famulo vt eam eiiceret. illa vero scissa talari tunica, qualibus tum regia puellæ es more velabantur, & cinere caput sparsa, per mediam vrbem discedebat, vim sibi illatam quiritando. in quam sic affectam cum Abesalomus frater incidisset, scisciatus est quid mali haberet quod ita sese afflictaret. cumq; illa destupto rem totam ei denarrasset, consolatus eam hortabatur, vt aquo animo factum hoc ferret, nec ad iniuriam suam pertinere putaret, cum à fratre sit viciata. quibus verbis placata puella vociferari ac quiritari desiit: & deinde aliquammulto tempore in cubiculo apud Abesalomum fratrem perseuerauit. His cognitis Dauid pater vehementer indoluit, sed quia diligebat Amnonem vt filiorum natu maximum, non sustinuit illi molestus esse. Porro Abesalomus graue odium eius in pectore celabat, opportunitatem vindictæ expectans. iamque alter annus abierat, ex quo pudicitiæ sororis eius illusum est: & cũ esset iturus in Belsephon, quod est oppidum tribus Ephraimiticæ, ad tondendos suos greges, inuitauit patrem ac fratres ad solenne conuiuium, quo excusante quod nollet eum grauare, rogauit vt pace eius liceret filijs proficisci. qua impetrata suis iniunxit, vt quamprimum animaduertissent Amnonem temeto grauatum, neminem veriti ad nutum suum illum trucidarent.

Amnon sorori vt sui copiã faceret, suadet.

Amnon sororẽ reluctantẽ per vim opprimit, mox exosam et fastidita extrudit.

Abesalomus sororem Thamaram solatur.

Abesalomus vindictæ opportunitatem expectat.

Abesalomus patre ac fratres ad solemne conuiuium inuitat, & Amnonẽ vino sepultum, trucidari curat.

CAP. VIII.

Quomodo per intestinum familiæ dissidium, Dauid a filio regno pulsus sit.

Dauidi oĩs filios ab Abesalomo cæsos nũciatur.

VT vero perpetratum est quod mandauerat, stupor & trepidatio fratres occupat: & sibi quisq; timens, correptis equis cursu ad patrem ferebãtur. Interim quidã præueniens, omnes ab Abesalomo cæsos nunciat qui non aliter quam par erat amissis simul tot filiis, idq; fratris fe-

lere, graui dolore ictus, ne causam quidem rogauit, neque expectato nuncio in re propter facinoris multitudinem incredibili, totum se luctui tradens, conscissa veste humi prostratus iacebat, deplorans non magis quos peremptos acceperat, quam ipsum interfectorem. Ionathas vero Sammæ fratris eius filius hortabatur, vt moderatius doleret, negans se de morte cæterorum credere: nec enim causam facti inuenire posse; de solo Amnone dicens diligentius perquirendum. nam de hoc probabile esse, quod memor iniuriæ sororis frater in eum tale aliquid ausus sit. interea Ionitus a fluentantium equorum & quorundam eos præcurrentium, omnes in se conuertit. hi fuere filij Regis, qui relicto conuiuio, profugerant. ibi pater occurrit flens flentibus, ex insperato videns quos paulo ante extinctos acceperat. denuoque gemitus aclachrymæ instaurantur: his fratrem, Regis filium fœde trucidatum deplorantibus. At Abesalomus in Gesura ad maternum auum fugit, eius regionis dynastam, ibique toto triennio permansit. Cum autem Dauidi animus esset Abesalomum ad se reuocare, non ad supplicium, sed vt eum apud se haberet: (iam enim ira resederat) vltro huc propensum Ioabus Imperator suis artibus impulit. mulierculam enim quandam grandi natu subornat, quæ lugubri cultu ad regem accedens, aiebat inter duos suos filios rure agentes rixam exortã adeo increduisse, vt, cum soli essent ac nemo adesset qui dirimeret, alter ab altero ictus exspirauerit: rogabatque hanc gratiam, vt quoniam cognati eius qui interfectus est alterum ad cædem expeterent, saluti eius consuleret, ne reliqua spe sux senectutis orbaretur, neque enim aliud remedium superesse, si nullum apud regem inueniret. nam nihil esse quod illos cõpescere queat, præter maiestatis regiæ reuerentiam. Cumque rex postulatis eius annuisset, hæc verba subiecit: Tuæ quidem benignitati Rex gratias ago, quod senectutem meam & tantum non orbitatem miseraris: sed quo certior sim de tua clementia, tuum ipsius filium prius in gratiam recipe, & indignationem contra eum depone, alioqui quomodo possem de concessa hac mihi gratia non dubitare, cum ipse adhuc ob similem iniuriam filio infensus esse pergas. At cuius est prudentiæ, vno contra voluntatem amisso, vltro necem alterius addere? Tetigit mox regis animum suspitio personam à Ioabo esse subornatã: & cognito ex anicula rem ita se habere, accersit Ioabum, dicens eum assecutum quod cupiebat, licereque vt Abesalomum reducat. Non enim amplius se in eum stomachari, sed totam indignationem præteriisse. At ille adorato rege, & verbis eius libenter acceptis, eucstigio Gesura properauit, & assumptum secum Abesalomum Hierosolyma reduxit. Rex vero audiens filium aduentare, misit qui ei denunciaret, ne ad ipsum accederet. nondum enim ira se affectum, vt reuersum videre statim sustineat. Ille ira vt iussus est deuitato patris conspectu, intra domesticos parietes cum suo famulitio se continebat. nec tamen aliquid eius pulchritudini decessit, vel propter mœrorem, vel quod non ea tractatione vteretur, qua vti regium iuuenem parerat: sed tam forma quam statura quoslibet in maximis deliciis degentes superabat. Tanta autem fuit eius cæsaries, vt intra octauum quemque mensem ad ducentos siclos, hoc est, ad quinq; pondo accresceret. Ad hunc modum priuato cultu per biennium Hierosolymis habitauit: natique sunt ei filij tres, & vna filia formosissima, quæ Solomonis filio Roboamo postea nupsit, & filiũ ei nomine Abiam peperit. Deinde misit ad Ioabum rogans vt se penitus in paternam gratiam reducat, & impetret vt sibi liceat patrem inuisere & alloqui, quod quum Ioabus facere cunctaretur, agrum eius vicinum per quosdam e suis incendio vastari iussit. Is quum recognita ad Abesalomum vo-

An. mũdi 2912. Ante Christũ na. 1052.

Ionathas Dauidem cõsolatur, morte cæterorum negans, de solo Amnone diligẽtius perquirendũ censẽs.

Dauidis filij ad patrẽ, Abesalomus vero ad auum confugit. 2. Reg. 14.

Absalon a fratre per mulierem a Ioabo subornatam reuocatur Hierosolyma.

Absalomus reductus patrio Dauidis conspectũ demutare iubetur.

Absalomi Hierosolymis nati liberi.

2. Reg. 13

Ioabus in cõdio agri reuocatus, reconciliat Absalomũ patri.

An. mũdi 2516. Ante Christũ an. 1048

Helia & Euphemus Cap. 9.

Abesalomus patris fauit fallat regnũ, insidiatur & cædit.

An. mũdi 2520. ante Christũ an. 1044

Abesalomus Rex ab omnes salutatur.

Dauid Hierosolymis excedit.

Dauid fugiens, sacerdotes in vrbe manere iubet, vt per eos, quid in ea agatur cognoscat.

Ethæo sit Dauidis exilij comes.

Achitophel ad Abesalomem deficit, cuius consilia ne succedant, Dauid precatur.

nister, expostulanti, quo suo merito damnum ab eo accepisset, respondit se hoc stratagemate illum ad se elicere voluisse, quandoquidem mandata de reconciliando sibi patre negligeret. quamobrem, inquit, nunc te præsentem obsecro, vt placatum mihi reddas genitorem, quando quidem molestior est mihi reditus in patriam quam in exilium fuerat, illum indignatione sit pertinax. Tum Ioabus his verbis inductus, & vicem eius miseratus, deprecatus est regem pro illo, & tam accurate & feliciter eius causam egit, vt flexus ad pietatem contestim cum accersi iuberet. Qui cum supplex illi ad genua veniam peccati petens procidisset, sua manu erecto obliuionem omnium anteactorum est pollicitus. Porro Abesalomus in integram gratiam patris receptus breui magnum equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitium armatorum L. & per singulos dies mane regiam frequentans, eos qui ius illic petentes causa cadebant, comiter appellabat: dicitansque malos adesse patri consiliarios, aut etiam ipsum in ferenda sententia lapsum, popularem auram ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studijs certus iam de eius fauore, quarto post reconciliationem anno orauit patrem, vt cum bona eius gratia Hebronem ad vota, quæ in exilio conceperat, persoluenda abire sibi liceat: permissuque eius profectus, mox vndique plurimos ad se acciuit, ita vt cæteruatim illo confluerent. Inter cæteros affuit etiam Dauidis consiliarius Achitophel Geimonæus, & ducenti Hierosolomitæ, non quidem conscij conspirationis, sed quasi ad sacrificium euocati: nec mora, stratagemate succedente, Rex ab omnibus salutatur. Cæterum Dauid audita ex insperato filij tyrannide, impia hominis audacia perculsus, qui immemor condonatæ prioris noxæ, multo sceleratiora consilia cepisset, primum vsurpandi regni quod patri diuinitus datum sciret, deinde ipsius genitoris tollendi, decreuit vltra Iordanem in loca tutiora se recipere: conuocatisque amicorum intimis, & collocutus cum eis de insolentia filij, totum negocium iudici Deo committens, reliquit regiæ custodiam decem pellicibus, & Hierosolymis excessit, cum alia multitudine magna alacritate prosequente, tum præcipue sexcentorum cohorte, quæ etiam regnante Saulo a latere fugitantis nusquam discesserat. Abiatharum vero & Sadocum Pontifices & quicquid Leuitici generis aderat simul abire cupientes, Arcamque asportare, bonis rationibus manere persuasit, dicens etiam sine Arcę præsidio diuina ope e periculis se seruandum: simulq; mandauit vt de omnibus quæ inciderent per clanculatios nuncios se certiorem facerent. fidelem enim operam in talibus negotiis præstiterunt filij Pontificum, Sadochi Achimas & Abiathari Ionathas. Ethæo quoque Gittæus nullis regis precibus adduci potuit, vt maneret, quo magis illustris fuit eius erga Regem fides ac beneuolentia. Ascendenti autem per cliuum Oliueti montis, omnibus circa eum lachrymantibus, renunciatum est etiam Achitophelem, mutatis studiis, in partes Abesaloni concessisse: quo vix aliud tristius ei in hac calamitate accidit. quamobrem precatus est Deum, vt Abesalomi animum ab Achitophele alienaret, verebatur enim ne eius consiliis contra se verteretur, viri prudentissimi & oculatissimi in dispiciendo quid facto opus esset. Quumque in verticem montis peruenisset, respiciebat ciuitatem, & cum multis lachrymis non aliter quam regno ejectus Deum precabatur. ibi offendit virum in amicitia constantem, nomine Chusim: hunc conspicatus scisso amictu & caput cineribus oppletum, & mutabilitatem rerum deplorantem, solatus est pro tempore iussum æquo animo præsentem statum ferre: ac postremo obnixe precatus est, vt simulato Abesalomi partium studio diligenter secreta eius per-

scrutaretur, & Achitophelis consiliis semper se opponeret: sic enim eũ magis partibus profuturum, quam si vna maneret. atq; ita persuasus à Dauide, eo relicto Hierosolyma se contulit: quo paulo post etiam Abesalomus peruenit. Interim Dauid paulum progressus obuiam habuit Sibam Memphibosthi seruum, quem ipse ad curam prædiorũ amici filio donatorum miserat, agentem præ se duos asinos necessariis ad victũ onustos. Is obtulit ei vt quicquid vellet tibi ac suis acciperet, simulque rogatus vbinam Memphibosthum reliquisset, Hierosolymis relictum respondit. Sperare enim eum, rebus turbatis, fore vt ob Sauli meritorũ memoriam ipse suffragiis populi Rex crearetur. quamobrem indignatus, omnia, quæ prius domino eius cõcesserat, Sibæ est largitus: dicens hunc digniorem quam illum, vt talibus possessionibus fruatur. Hac liberalitate Siba gauisus est. Dauidi vero iuxta locũ Bachoram superuenit cognatus Sauli nomine Semeis, filius Gerę, saxis eum simul & conuiciis impetens: cumq; amici eum protegerent, magis etiam exasperatus ad conuicia, sanguinarium & multorum malorum causam appellabat, iubens vt impurus ac execrabilis regione excederet: gratiasq; agebat Deo, quod per proprium filium pœnam peccatorum ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum suum commiserat. Hac tam sęua petulantia concitatis omnibus ad indignationem, Abisæo vero etiam interficere Semeim volente, Dauid eos cohibuit, negans addendã ad præsentia mala noui alicuius motus occasionem. Nihil, inquit, mo-ror hunc rabidum canem. & Deo cedo, qui eum in nos immisit. Mirum vero si hæc ab isto patimur, quando etiam filius pietatis est oblitus. Sed æqui ericordi Deo curæ erunt, cuius fauore tandẽ inimici nobis succumbent. His dictis continuabat iter, contempto Semei parte alia montis cursim cum conuiciis assectante. Delatus deinde ad Iordanem, suos ex itinere fatigatos ibi recolligebat ac reficiebat. Interim Abesalomo cum Achitophele consiliario Hierosolyma ingresso, concursu populi salutantis ad eos facto, inter cæteros etiam Dauidis amicus ad eos venit, & adorato nouo rege, precatus est illi perpetuum hoc imperiũ. Rogatus deinde ab eo, quid ita cũ hactenus inter præcipuos ac fidissimos patris amicos esset habitus, nunc deserto illo ad se transiret: cordate respondit, non esse Dei voluntati & populi consensui repugnandũ. Hos, inquit, tibi studentes, ego quoque merito sequor. à Deo enim regnum hoc accepisti. quod si me in tuorum numerũ recipere dignatus fueris, quam fidem & beneuolentiam patri tuo me præstitisse nosti, eandem tibi præstabo. Nemo enim præsentem statum iniquè ferre debet, quando non in aliam familiam regnum translatum est, sed in eadem manet, filio succedente. His verbis iuueni omnem suspicionem exemit. Ad hoc vocato deinde Achitophele consultabatur quidnam esset agendum. Is suasit vt cum paternis pellicibus congrederetur. Sic enim populi consensus firmius in partibus perseueraturum, sublata reconciliationis spe: & prompte contra patrem militaturum. Nam hactenus non libenter eos inimicos se illi profiteri, veritos ne pax inter patrem & filium coëat. Paruit iuuenis, iussitq; familiis vt in regia tentorium sibi erigerent inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris concubuit. Idque totum iuxta Nathanis prophetæ vaticinium euenit, quod Dauidi futurum, vt ab vno e filiis oppugnaretur, prædixerat.

Au. mũdi 2920. Ante Christũ na. 1044

Chusim Dauid vt Achitophelu consilium se opponeret, obtinue precatur.

2. *Reg.* 16

Siba heri falso accusati opibus potitur.

Semei in Dauidem iniuria. Dauid Semeim occidi vetat.

Chusim simulate offert Abesalomo studium ac fidem suam.

Achitophel Abesalomo vt cum paternis pellicibus congrederetur suadet.

CAP. IX.

Absalomi contra patrem profecti cum exercitu interitus.

HOc Achitophelis consiliũ exsequutus, iterum postulat quid de belli ratione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decem mil-

lia le-

An mũdi 2920. Ante Chriſtũ na. 1044

2 Reg. 17

Achitophelis conſilio ſuaden-te Abſa-lone bellũ profligan-dum Dauid-que op-primẽdi.

lia lectorum militum. Cum his ſe profectum interfecturum patrem, atque ita partibus ſuis incolumitatem, & ipſi ſecurum imperium eadem opera, Dauide ſublato, paritorum. Hac ſententia delectatus, accerſit Chuſim Dauidis amicorum principem (ſic enim eum ille vocabat) & expoſito Achitophelis conſilio, quid ipſi videretur quærebat. At ille intelligens quod hoc modo Dauid in poteſtatem redactus facile occidi poſſet, contrariam ſententiam attulit. Scis, inquit, rex virtutem patris & eorum qui illum ſequuntur, quod in multis conflictibus ſemper victor euaſit. Profecto veteranus bellator artibus contra nos vtetur, & intellecto noſtrorum aduentu, noctu vallem aliquam cum parte militum inſidebit, aut poſt rupem aliquam delitescet. Deinde noſtris exercitum eius inuadentibus paulatim illi pedem referent, expectantes occaſionem dum regi propiores facti totis viribus in pugnam redeant. interim ille ex improuiſo ſuperueniés, ſuis animum addet, noſtris vero metum ac conſternationem afferet. Expende igitur meum quoque conſilium iam melius, & Achitophelis opinionem miſſam fac, ac potius edicto per totam Hebræorum regionem copias contra patrem colligé: quæ vbi in vnum conuenerint, imperium earum tu ipſe aſſume, neue alteri tus fidei commitias. Facile enim illum deuincs, ſi in aperto campo aſſequaris, quod ille paucos circa ſe habeat, tu vero tam multa millia virorum, qui dari tibi occaſionem cupiunt declarandi quanti fiat tui nominis ſtudioſi; quod ſi pater intra mœnia cuiuſpiam oppidi ſe concluſerit, machinis ac tormentis id expugnabimus. In huius ſententiam itum eſt, Abſalomo autore conſilio Achitophelis prælatam: ſed hoc ipſum Deus effecit, vt huius conſultor magis placeret. qui propere ad Pontifices Sadocum & Abiatharum veniens, ſuum & Achitophelis conſilium eis expoſuit, quodque ipſius comprobatum ſit: petit deinde vt hæc Dauidi per nuncios ſignificarent, adhortarentur ſimul eum vt ſine mora loc dandem tranſiret: ne forte filius, mutata ſententia, perſequatur eum, & priuſquam in tutum ſe recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam ante curauerant, vt extra vrbem latérent filij, renunciaturi Dauidi quid in vrbe agatur. ad hos igitur fidam famulam miſerunt, afferentem quin Abſalomo decretum ſit mandaruntque, vt quantum poſſent, propera rent Dauidi hæc indicaturi. qui euestigio eum patrum mandatis, vt pios ac fidos miniſtros decebat, nihil ſibi ad ſummam celeritatem reliquum facientes, ad Dauidem properabant. Vix duo ſtadia promouerant, quum a quibuſdam equitibus conſpecti, apud Abſalomum deferuntur: qui mox ad capiendum eos mittit. Senſerunt hoc mature Pontificum filij, & diuertentes a via publica in propinquum vicum agri Hieroſolymitani nomine Bocchuram ſe dederunt, ibique mulierem quandam rogauerunt vt ſe abſconderet. ea mox demiſſis per funem in puteum, os eius velleribus contexit: rogataque a ſuperuenientibus perſequutoribus num eos vidiſſet, conſpectos ſibi non negauit, accepto enim à ſe potu ſtatim abiuiſſe dicebat: & ſi modo alacriter perſequantur, fore, vt eos comprehendant. Illi diu ſruſtra perſequuti, retro ſunt reuerſi. Mulier vero, vbi hoc animaduerterit, & non eſſe amplius periculum iuuenibus ne capiantur, per funem rurſum extractos cœptum iter continuare iuſſit. Illi quanta potuerunt feſtinatione ad Dauidem peruenerunt, & omnes Abeſalomi conatus illi renunciauerunt: qui ſuos confeſtim Iordanem tranſire edicit, quamuis nox eſſet, nihil cunctari paſſus. Porro Achitophel vbi ſuum alterius conſilio poſthabitum vidit, conſcenſo iumento Gelmonem patriam petiit. Ibi conuocatis omnibus domeſticis, expoſuit eis quæ Abeſalomo cõſuluerat, addens quoniam non perſecutus eſſet, certo ſe breui perituru. Dauidem enim omnino ſuperiorem

Pontificũ filij ad Dauidem miſſi, in puteum ſeſe abſcondunt.

Sadoci & Abiathari filio ad Dauidẽ mittunt.

Dauid de Abſalonis conatibus certior factꝰ, cum ſuis Iordanem tranſit.

hoc

hoc bello fore, & amissum regnum recepturum esse. Praestat igitur, inquit, magno animo, vt virum ingenuum decet, e vita exire, quam Dauidi ob filio nauatam contra eum operam, excarnificandum se praebere. His dictis in penitissimas aedes digressus, se ipse suspendit. atque ita Achitophelem, suopte iudicio tali morti addictum, cognati eius laqueo demptum funerauerunt. Caeterum Dauid, superato, vt diximus, Iordane, pertenit Castrum, pulcherrimam ac munitissimam eustractus. ibi cum summa beneuolentia ab omnibus eius regionis optimatibus exceptus est, partim praesenti hominis necessitati motus, partim reuerentia pristinae felicitatis. Fuerunt autem hi: Barzelaus Galadita, & Siphat Ammanitidis dynastes, & Mabhirus Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad victum pertinebat, largiter regi cum suis praebebant, vt nec lecti strati eis deessent, nec panis ac vinum, quin & carnium copia semper aderat, & quicquid vel ad alimoniam, vel ad lassitudinis refectionem opus esset. Interim Abesalomus coacto grandi contra patrem exercitu, & traiecto Iordane amne, consitit non longe à Castro oppido Galaditidis, loco Ioabi praepolito exercitui cognato eius Amasa. prognatus enim erat patre Iothaea, & matre Abigaa. haec vero & Saruia Ioabi mater, sorores erant Dauidis. Rex autem recensitis, qui ei cae se erant, compertoque numero circiter quatuor millium, decreuit non expectare dum Abesolomus prior ipsum aggrediatur, sed creatis tribunis, diuisoque in tres partes exercitu, vnam Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius Abisao: tertiam tradicit Ethaeo, amico quidem & familiari, sed e Gitta oriundo. Ipsum autem volentem ad eius exercitu amici prohibuerunt, idque prudentissima ratione. Si enim, eo praesente vincerentur, nihil spei reliquum fore. quod si vna parte exercitus victi, cum caetera ad ipsum refugissent, reparandarum virium facultatem non defore, alioquin etiam hostem suspecturum, atque exercitum circa regem esse. Placuit hoc consilium: itaque pertualus apud Castrum mansit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret, obtestabatur vt memores omnium acceptorum beneficiorum strenuam ac fidelem operam sibi nauarent: & vt post victoriam filio parcerent, ne occiso illo, aliquid mali in seipsum statueret. atque ita precatus illis victoriam, exercitum emisit. Caeterum cum Ioabus exploratis hostium aciem suam explicuisset in planitie syluam a tergo habente, Abesalomus quoque suos contra eduxit: & congressi acriter pugnantes multa vtrinque praeclara facinora edebant. his dummodo Dauid regnum recipiat, quiduis periculi magno animo contemnentibus: illis contra ne Absolomus & hoc priuetur, & patri insuper audaciae poenas det, nihil non vel facere vel pati paratis. Item cum numero longe praestarent, ignominiosam ducebant tanto paucioribus Ioabi militibus succumbere. Contra regij vt tot millia profligarent: omni ope conniti, tandem vt erat dignum veteranis & rei militaris peritissimis, hostem terga vertere coegerunt. fugientes deinde per saltus & abrupta inequeco, alios captiuabant, alios trucidabant, ita vt multo plures in fuga caderent, quam in praelio. Interfecta sunt enim eo die ferme 20000. Plurimi autem Absalomum ferebantur, insignem tam pulchritudine quam statura corporis. Is veritus ne viuus caperetur, conscensa mula regia effuso cursu fugiebat. Cumque per agitationem ventilaretur capillitium, asperae arboris prominenti ramo inopinato implicitum iuuenem sulpendit. Iumentum enim vehementi impetu ferebatur, non aliter quam sessorem gerens. at ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostem effugeret. Quod animaduersum quidam è militibus Dauidis indicauit Ioabo: eoque quinquaginta siclos promittente, si illum confoderet, respondit: Nec

Achitophel sibi consilio explicato, laqueo sibi vitam finit. Dauid Mahanaim peruenit, ibi cum summa reuerentia ab optimatibus excipitur. Hanc & Ruffinus cap. 10. 2. Reg. 17. Absalomum Iordane traiisse. Dauidis exercitum ad regem vocationem in exercitu amici prohibent. Mandatum Dauidis de parcendo filio. Ioabus inter Absalomum & Ioabum. Fuga & strages exercitus Absalomi. Ioabus Absalomum interimit.

An. mūdi 2920. ante Christū na. 1044

Absalomi colūna marmorea.

duo millia daturus esset, facerem hoc domini mei filio, maxime cum omnibus nobis audientibus parci iuueni sit precatus. At ille iussit vt iudicaret vbinam pendentem viderit, moxque defixo in corpore eum interemit. Armigeri vero Ioabi circumsistentes ab arbore eum detraxerunt, & proiectum in hiatum profundum ac obscurum congestis saxis obruerunt, ita vt tumuli forma extaret. Deinde cum receptui cecinisset, Ioabus suos à persequendo cohibuit, parcendum ciuili sanguini ratus. Porro Absalomus erexerat sibi in valle Regis columnam marmoream cum inscriptione, duobus stadiis à Hierololymis dissitam, quam voluit vocari Manum Absalomi, dicens, quod etiam si liberos eius perire contingat, in hac tamen nomen ipsius esse mansurum. Habuit enim tres mares, & vnam filiam Thamaram, quemadmodum iam antè diximus: quæ Dauidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius successorem pepercit: sicut post loco suo copiosius dicetur.

CAP. X.

Dauidis iam in regnum restituti status felix.

Consul victoriæ nūcius ad Dauidem missus ab Achima anteuertitur.

DEfuncto Absalomo populus eius domum quisque suam dilapsus est. Achimas vero Sadoci Pontificis filius adito Ioabo, rogauit vt sibi permitteret ad Dauidem ire, nunciaturo læta omnia, quodq; diuina ope ac prouidentia victoriam sit consequutus. Negauit hoc Imperator, dicens non conuenire, vt antehac afferre læta solitus, nunc de morte filij Regem certiorem faceret: iussitque eum ibi manere. sed vocato Chusi illi mandauit, vt omnia quæ sciret ad regem perferret. Achima vero denuo rogante, vt ipse mitteretur, victoriam tantum nunciaturus, non etiam Absalomi mortem, passus est eum hoc facere. Is viam compendiosam ingressus soli sibi notam, Chusim anteuertit. Sedente autem Rege in porta, & expectante aliquè de prælio nuncium, speculatorum vnus conspecto Achima currente, necdum valens eum agnoscere, ait ad regem, videre se quempiam accurrentem. Cumq; rex bonum esse nuncium ominaretur: paulo post iecit illum alterum quendam indicauit. Respondente Rege, hunc quoq; bonum fore nuncium, speculatoriam propiorem Achimam noscitans, Sadoci Pontificis filiū ait curriculo aduentare. Tum Dauid, profecto hunc bonum & optatum nuncium afferre de prælio. Vix hæc verba finierat, dum Achimas Regem adoratum salutat: & scisscitante de pugna, lætam victoriam annunciat. rogatus deinde quid filio factum sit, ait se versus in fugam hostibus cōfestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem militum Absalomum persequentium: nec præterea quicquam comperti habere, quod iubēte Ioabo propere discedendum fuerit, vt victoriam renunciaret. iamq; & Chusis aderat, regem adorans & victoriam annuncians. qui similiter de filio rogatus: Inimicis, inquit, tuis eueniat idem quod Absalomo. Hęc verba in causa fuerunt, vt nullum ex ea victoria voluptatem nec rex perciperet, nec milites. Ipse enim consciensa editissima vrbis parte defle bat filium, plangens pectus, & capillitium lacerans, & modis omnibus sese affligens, ac vociferans, Fili mi, vtinam mihi tecum mortem oppetere contingeret. Cum enim esset natura suorum amantissimus, præ cæteris hunc maiore affectione prosequebatur. Exercitum autem & Ioabum, audito quod Rex filium ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidū ingredi: sed demisso capite lachrymantes, non aliter quam clade accepta veniebant. Cæterum quum Rex aperto capite gemere desideno filij perseueraret, Ioabus consolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, o Rex? an nescis quod hoc pacto tibi ipse calumniā struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponētes, atque adeo ipsum & fa-

Dauid cognita filij cæde a Chusi acriter eum deflet. 2. Reg. 19

Ioabus cū exercitu ingens vrbe ingreditur.

miliam

miliam tuam oderis: ames vero tibi infestissimos, & iustissima pœna absumptos desiderare non desinas? Nam si Abesalomus vicisset, & regnum suum constabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquum fecisset: sed à te ac tuis liberis initio facto, ad vnum miserabilem in modũ perdidisset, non deflentibus nos inimicis, sed gaudentibus, & grauiter punientibus eos qui nostram vicem miserarentur. Te vero non pudet hæc facere propter hominem inimicissimum, qui quum esset tuus filius, tãtopere in te fuit impius? Desine igitur ab iniusto luctu, & da te in conspectum tuorum militum, & gratias illis age, quod sua virtute hanc victoriam nobis pepererunt: alioquin si qua cœpisti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiamque vt iam grauius ac verius quam ante lugeas. Talibus verbis Ioabus Regi mœstitiam excussit, cumq; ad curam Reipublicæ adduxit. Sumpto enim habitu alio, quo gratior esset militi eius conspectus, pro foribus portæ consedit, ita vt hoc audito vniuersus populus ad salutandum eum concurreret. Dum hæc ita geruntur, qui ex Abesalomi exercitu cladi superfuerũt, domum reuersi, nuncios oppidatim dimiserunt, admonentes quantum beneficiorum a Dauide accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in libertatem ab eo vindicati fuissent; & quam iniquè hoc eiecto alteri regnum commisissent. Itaque debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare vt omissa ira in gratiam populum suum recipiat, & quemadmodum antea, curam Reipublicæ suscipiat. De hac re crebri nuncij veniebant ad Regem: isque mox Sadoco & Abiatharo Pontificibus per literas mandauit, vt Principes tribus Iudæ compellent, turpe illis esse, alias tribus ante eos in regnum Dauidem reponere, maxime cum is tribulus sit ac consanguineus. pati modo Amalam imperatorem eos alloqui iussit, qui faceret quod cum esset suus ex sorore nepos, exercitui non persuaderet, vt Dauidi regnum in manus reddat. Sperandam autem illi non solam veniam, quæ iam contigisset, verum etiam vniuersarum copiarum præfecturam, quam Abesalomus ei contulerat. Pontifices vero tum principes dictæ tribus sunt alloquuti, tum Amasam ostentata Regis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt. Ac primum contribules Dauidis, inconstanter per legatos eum in regnum reuocant: quorum exemplo simul & Amasæ auctoritate moti cæteri Israelitæ & ipsi idem faciunt, atque hæ legationes ad eum Hierosolymis excipiendum confluebant. Sed singulare Iudæ tribus officium extitit, quæ vsque Iordanem amnem illi occurrit. eodem præsto fuit Semeis filius Geræ, sequentibus mille viris e tribu Beniamitica: nec non Siba libertus Sauli comitatus quindecim filiis & seruis viginti. Hi vna cum tribu Iudæ pontes ripas flaminis iunxerunt, vt Rex cum suis absque negocio transire posset. Vt vero ad Iordanem peruenit, salutatus est a tribu Iudæ: & Semeis in pontem progressus, accidensque ad Regis pedes, rogabat veniam commissorum, vtque infensus sibi esse desineret, neue accepta potestate in se primum animaduerteret: reputaretq; id quoque, quod erroris pœnitentia ductus, primus ipse reuertenti occurrisset. In hunc modum supplicanti ac misericordiam imploranti, Abisæus Ioabi frater, satin hoc, inquit, putas ad effugiendum supplicium, quod maledicto in regem diuinitus electum ore es commeritus? Tum Rex ad eum versus: Desinite Saruiæ filij, neue nouas turbas ac seditiones excitate. Sic enim vos existimare volo, hanc esse mihi aditialem regni diem, quam ob rem iuro me omnibus omnem pœnam remittere, qui quocunq; modo in maiestatem meam peccauerunt, neq; in quendam ea de causa animaduersurum esse. tu quoque Semei bono animo esto, nihil de supplicio solicitus. At ille adorato Rege, cœpit eum præcedere. Post

Taxatus Dauid ob filij luctũ excussa ægritudo, prodit in publicũ.

Iosephi & Rufinus Cap. 11. Israelitarum regnũ Dauidi iterũ offertur.

Dauid Amasæ venia & vniuersarum copiarum præfecturam concedit.

Iudæ tribus ad Iordanẽ vsq; Dauidi occurrit, & pontẽ fluminis ripæ iungit.

Semei veniam consequitur.

An. mũdi 2920. ante Christũ na. 1044

Memphibosthus a Siba se purgat.

hæc Memphibosthus Sauli nepos ciuenit obuiam, sordidatus & promisso ac neglecto capillitio. ex quo enim rex profugerat, neque comam totondit, neque vestem purgauit, calamitatem eius non secus qua propriam ferens: ad hæc a suo procuratore apud regem falso delatus fuerat. is post saluratum & adoratum regem interrogatus ab eo, qua de causa non simul exisset, socius fugæ futurus. respondit, Sibam esse inculpa: Hunc stultum paratæ ad profectionem necessaria, verba tua non aliter quam alicuius mancipij contemsisse. alioquin, inquit, si pedibus integris fuissem, & ad proficiscendum his vti potuissem, nunquam abs te relinqui passus fuissem. Nec contentus meam erga te dominicam pietatem impedisse, insuper malicioſe ac mendaciter me detulit. Sed bene noui quod tua prudentia tales calumnias non admittat: quum tis iustus, & Deum ac veritatem, cui tantopere studes, diligas. Cum enim in grauissimis periculis aui mei tempore versatus sis, liceretque tibi de tota familia nostra eo nomine pœnas sumere, quæ tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias oblitioni tradidisti, recenti etiam tum earum memoria summam potestatẽ assecutus præterea in amicorum ordinem allectum, & mensæ tuæ quotidianum conuiuam admissum, nihilo deteriore conditione quam vnum quemuis e maxime necessariis apud te esse voluisti. his auditis neque Memphibosthum punire libuit, neque an Siba calumniator fuerit cognoscere, sed præfatus cuncta se eius bona Sibæ largitum, veniam tamen illi & dimidiæ partis restitutionem promisit. Tum Memphibosthus, habeat sibi totam Siba, mihi satis est te in tuum regnũ restitutum esse. Berzelæum deinde Galaaditam virum magnum ac bonum, cuius benignitate belli tempore adiutus fuerat, deducere se Iordanem vsque, Rex rogauit vt simul Hierosolyma proficisceretur: pollicitus eum parentis loco se habiturũ, nihilque illi defore quo extremæ eius ætati reiouendæ sit opus. at ille excusauit, rem domesticam conuictui regio præferens: dicens se iam octuagenarium non posse regiæ voluptatibus perfrui, iam de absoluendo extremo vitæ actu & sepultura sollicitum, rogansque vt sibi cum bona regis gratia liceat suo more domi viuere: quandoquidem iam per ætatem non amplius vllam e potu aut cibo voluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tibiarum cæterorumque instrumentorum quibus aulici regij se oblectare solent. Quo ita instanter rogante, Te, inquit, dimitto: hunc vero Achimanum fratrem mecum abire sinito. Omnium enim bonorum meorum particeps erit. Tum Berzelæus relicto filio, & adorato rege, ommaque fausta illi precatus, domum est reuersus. Dauid autem Galgala peruenit, iam dimidium totius populi circa se habens, & Iudæ tribum integram. Eo venerunt ad illum primores eius regionis sequente magna hominum multitudine: inculabantque Iudæ tribũ, quod insciis cæteris ad regem se contulisset, cui omnes simul vnanimiter occurrere debuerint. Principes vero tribus Iudæ rogabãt, vt æquo animo ferret, quod præuenti essent. Exhibitũ enim hoc officium propter cognationẽ, qua deuinctum sibi feruentioribus studiis prosequerentur. neque enim se hac de causa vlla munera accepisse, vt merito ægre ferre debeant, serius se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum cæterarum tribuum Principes, Demiramur, inquiunt, fratres, quod regem vobis proprie cognatum vindicatis, ac si non omnium nostrum cognatus sit habendus, quem omnibus nobis ex æquo Deus præesse voluit: ergo cum totus populus vndecim partes habeat, vos vnicam, tantoque potiores simus, præter æquum feciſtis quod nobis nescientibus ad regem veniſtis. In hac Principum altercatione exortus est vir quidã malus ac seditiosus, Sabæus filius Bocchoriæ, tri-

Dauid Memphibosthi veniam & dimidiæ partis bonorũ Sibæ donatorũ, restitutionem promittit.

Berzelæus Hierosolyma, patre eo proficisci nolente, cũ Dauide contendit.

Tribus Iudæ, quod insciis Israelitis regem reduxerit accusatio & excusatio.

2. *Reg.* 20

bus Beniamitidis: qui sublata voce in medio multitudinis exclamauit, Non est nobis pars apud Dauidem, nec hæreditas apud Iessæi filium, simulque cornicine iubente canere bellicum, omnes, relicto Dauide, illum sunt secuti, sola Iudæ tribu circa eum manente, à qua mox in regiam Hierosolymorum est deductus. Vbi concubinus, cum quibus filius Abesalomus congressus fuerat, in alias ædes traductis, omnia benigne vt ante administrari iussit, ipse vero posthac non amplius eis est vsus. Amasam deinde exercitui præposuit, dignitate in hunc collata, quæ prius Ioabi fuerat: iussitque vt collectis quantis posset è tribu Iudæ copiis post triduum ad se veniret, vt eum, tradito exercitu cum imperio contra Bochoriæ filium mitteret. Quo ad colligendum militem profecto, quum in ea re occupatior mature nō rediret, tertia die Rex Ioabo dixit, non esse in rem publicam, dilationem Sabæo concedi: ne forte instructior factus plus damni det, plusque exhibeat negocij, quam modo Absalomus exhibuisset. Non est, inquit, vlterius expectandum, sed cum his quæ nunc ad manum sunt, copiis, & lecentorum cohorte, cum Abisa o fratre hostem persequere: & vbicunque illum adeptus fueris, da operam, vt prælio decernatur: & caue, ne occupatis munitis vrbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus paruit, & assumpto fratre ac cohorte, reliquisque quitum Hierosolymis aderant, militibus contra Sabæum raptim exercitum duxit. Cumque Gabaonem, qui vicus quadraginta stadiis à Hierosolyma abest, peruenisset, obuiam ei factus est Amasa magnum exercitum adducens. Ibi Ioabus thorace munitus, accinctusque gladio, accedente ad complectendum Amasa, de industria gladium sibi a vagina exabripuit: eoque mox à terra sublato, & altera manu barba Amasæ ceu deosculandi prehensa, improuiso ictu ventrē ei perfodit, hominemque confecit, facinus sane impium, quod bonum & cognatum iuuenem immerentem, propter æmulationem summæ præfecturæ & regiæ gratiæ sustulit. Hac enim de causa iam ante Abneri quoque eadem perpetrauerat. Sed illud facinus propter honestum prætextum fraternæ vltionis dignius venia videbatur: in Amasæ vero cæde nihil tale habuit quod prætenderet. Caso enim imperatore pergebat ad Sabæum debellandum, viro relicto apud cadauer, hunc iussit proclamare ad exercitum, Amasam iure cæsum meritas pœnas dedisse: qui vero partes Regis fouerent, Ioabum & fratrem Abisæum eius duces sequi debere, iacente vero in via corpore, & tota multitudine ad id confluente, & vt fieri solet cum admiratione circumstante, custos translatum illud in villam quandam longe a via remotam deposuit, & veste contexit: quo facto omnes Ioabum sunt secuti. Is quum per totam Israeliticam regionem Sabæū ceteri persequutus, indicio cuiusdam cognouit eum esse in munita quadam vrbe, nomine Abelmachea qua obsessa & circumuallata, iubet militem muros eius fustodere & euertere: valde enim irascebatur, quod portas ei claussissent. mulier autem quædam honesta & prudens, videns patriam in extremo periculo, cōscensis mœnibus Ioabum per milites ad colloquium euocat, qui postquam processit, Deus, inquit, Reges & Imperatores creat, vt deletis Hebræorum hostibus in pace contineant: tu vero nulla in re læsus, primariam Israelitarum vrbem expugnatum venisti. Tum ille abominatus eius verba, & meliorem sibi mentem precatus, negauit se vel vnum è plebe occisum cupere, tantum abesse vrbem tam egregiam excisam velit: & si ad supplicium dedatur Sabæus Bochoriæ filius, Regi rebellis, omissa oppugnatione confestim se inde exercitum abducturum. His auditis mulier Ioabum rogat, vt paulisper sustineat, pollicita illi caput hostis sta-

Sabæus homo seditiosus auertit Israelitas a Dauide. Dauidis concubinæ a filio stuprata alio traduntur. Ioabus cōtra Sabæum paucis copiis Amasa in colligēdo exercitu cunctāte, mittitur.

Ioabus Amasā iugulat.

Ioabus Sabæum in vrbe Abelmachea circūuallat. Mulier Ioabo vrbē quamprimum seruatura euersura, opprobrat.

Conditio obsidionis soluendæ a Ioabo proposita.

Suppliciũ de Sabæo sumptum.

Officia a Dauide distributa.

Hedio & Ruffinus cap. 12. 2. Reg. 21

Fames ob iuramentũ violatum, Israelitis immissa.

An. mũdi 2924. Ante Christũ na. 1040

Septem uirie Sauli progenie ad supplicium Gabaonitu traduntur.

Dauid in uite periculo ab Abisæo liberatus.

Dauidi, ut prælia abstineat suadetur.

Heroes Dauidis.

Sobachis, Nephæus.

Ionathas.

dim e mœnibus deiiciendum: moxque ad ciues reuersa, Vultis, inquit, mali male perire cum liberis ac coniugibus propter hominem malum & ignotum, eumque pro Dauide, cuius tanta in vos extant beneficia, regnare, & vnam hanc vrbem tam valido exercitui resistere? Quibus verbis persuasi, præciso capite Sabæi, ad milites Ioabi hoc deiecerunt: confestimque signo receptui dato dux obsidionem soluit: & Hierosolyma reuersus denuo vniuersis copiis Imperator præficitur. Banaias quoque satellitibus & sexcentorum cohorti a Rege præponitur Adoramus quæstor tributis recipiendis constituitur. Sabathes & Achilaus Commentariensium fiunt Principes, Susa scribis præpositus, Pontificatus quoque Sadaco & Abiathare mansit.

Post hæc fame regionem premente, Rex supplex à Deo petiit, vt populum miseratus causam atque remedium tanti mali ostendere dignaretur. Responsum est per Prophetas, postulare Deum, vt Gabaonitæ vindicentur, quos Saulus Rex deceptos præterius & fas interfecerat, & iusiurandum quod illis olim Iesus Imperator & senatus iurauit, violauerat. Quamobrem si Gabaonitis pro cæsis ciuibus pœnas quas ipsi voluerint exigere permittat Rex, fore vt placatus Deus populum præsenti calamitate eximat. quod postea quam ex Prophetarum relatione compertum est, accitis Gabaonitis percontatus est quid à se peterent: qui cum septem e Sauli progenie deposcerent ad supplicium, Rex perquisitos eis tradidit, Memphibosthe tamen Ionathæ filio parcens. his acceptis Gabaonitæ, vt libitum est, in eos animaduerterunt: confestimque pluente Deo terra posito squalore ad pristinam fertilitatem rediit, populusque copia rerum vt ante fruebatur. Aliquanto post Rex bello Palæstinos adortus, & prælio cum eis congressus, dum victos auidius persequitur, vltra cæteros solus est longius prouectus, hunc iam lassulum conspicit Agnon filius Araphi, vnus e Gigantum sobole, indutus lorica circulis consertam, & lanceam gerens trecentos siclos pendentem, accinctusque gladio: & conuersus e fuga haud dubie coniecisset Regem, ni Abisæus Ioabi frater repente superueniens eum prostratum, & hostem trucidasset, quo Regis periculo grauiter commotus est exercitus, & duces iureiurando eum deum erat, ne in posterum cum aliis interesset prælio, ne, si propter fortitudinem & audaciam humanam aliquid ei contingeret, populus ea felicitate, quam ex ipsius administratione percipiebat, orbaretur. Cumq; post hanc pugnam Palæstini ad Gazaram vrbem conuenissent, Rex quamprimum hoc cognouit, exercitum contra eos confestim ire iussit. in hac expeditione egregiam laudem ob præclara facinora edita meruit Sobachis Chettæus, vnus e fortissimis Dauidis militibus, complures enim qui se de gigantum genere iactabant, & viribus eximiis inferebant, orco tradidit, præcipuus autor victoriæ quam tum Hebræus de hoste reportauit. Redintegrantibusq; bellum Palæstinis, & nouo exercitu in eos misso à Rege, optime se gessit Nephanus cognatus ipsius. singulari enim certamine cum fortissimo Palæstinorum congressus, occiso illo effecit, vt reliqui terga verterent: multiq; hostium in ea pugna sunt desiderati. Nec ita multo post rursum castra metari sunt ad quoddam oppidum non procul Hebræorũ finibus: fuitq; in eo exercitu vir statura cubitorũ sex: cui seni digiti erãt in manibus ac pedibus. Huic ex Regis exercitu Ionathas Samę filius solus se opposuit, stratoq; aduersario maximũ monẽtum attulit, & ipse fortissimi viri laudem retulit. nam & hic barbarus oriundum se à gigantibus iactabat. Hoc prælium cum gente fuit vltimum, non ausa postea se contra Israelitas mouere. Cæterũ Dauid per functus iam bellis ac periculis, & in altissima pace degens, vario gẽne-

re carminum odas & hymnos in honorem Dei composuit, partim trimetro versu, partim pentametro: instrumentisque musicis comparatis docuit Leuitas ad pulsum eorum laudem Dei decantare, tam Sabbatis diebus quam in ceteris festiuitatibus. species autem instrumentorum hæ fuere: cynnira decem chordis intenditur, & plectro pulsatur, nabla duodecim sonos continet, sed digitis carpitur: cumque his aderant & cymbala ærea, bene magna atque lata: quod sane de prædictorum natura, ne prorsus ignorentur, dixisse sufficit. Porro Rex fortissimos viros circa se habuit, sed maxime insignes præclaris facinoribus
10 38. quorum quinque tantum virtutem commemorabo, facili ex his de cæteris quis coniectura. tales enim erant hi qui possent vel regiones subigere, vel magnas gentes debellare. Primus Isbæmus filius Achemæi, qui non semel in aciem hostium irruens non prius a cæde abstitit, quam nongentos occideret. Post hunc Eleazarus filius Dodeiæ, qui fuit cum Rege in Arasmo. Hic in quodam prælio Israelitis multitudine hostium territis & in fugam versis, solus locum suum non deseruit: & congressus cum hostib. multos interfecit, adeo vt cruore gladius eius ad dexteram adglutinaretur: quo viso reuersi in prælium Israelitæ cedentem iam hostem vrgendo admirandam ac celebratam victoriam retulerũt, Eleazaro frementc, vulgo vero militũ prostratos spoliante. Tertius erat Illi filius Sebas, hic quoq; cum bello Palæstino in loco qui Maxilla dicitur
20 ac es ex aduerso constitissent, Hebræiq; rursum tertio loco cederẽt, solus in aciei vicem hosti se opposuit: & non paucis ictho datis, reliquos impressionem eius nõ sustinentes, in fugam effusos insectatus est. Hæc fuerunt facinora quæ hi tres in prælijs ediderunt. Eo vero tempore, quo Rege Hierosolymis agente Palæstinorum exercitus vsq; ad vrbem accessit, & dum ille consulturus Deum de bello, arcem ascendit, in ea valle castra metatus est, quæ XX. stadiorum spatio vsq; Bethlema pertinet: dicente ad amicos: o quam bonam aquam habemus in patria mea,
30 maxime in cisterna portæ vicina: o si quis eam mihi afferret, id certe mallem quam multũ argenti accipere: tres isti his auditis, cursim erumpunt, & cõ per media hostium castra Bethlema peruenissent hauriunt quæ per eandẽ viam ad Regem sunt reuersi, attoniti audacia tanta barbaris, nec satis paucitatem eorum contemnere. eam aquam rex bibere noluit, dicens, periculo sanguinis emptam, & ob hoc tibi nõ conuenire: sed Deo inde libauit, gratias agens pro virorum incolumitate. Post hos erat Ioabi frater, Abisæus, qui vna die DC. hostes interemit.
40 Quintus Banaias, genere Sacerdos, hic prouocatus à duobus fratribus, virtute inter Moabitas illustribus, vtrumq; confecit. Rursum ex prouocatione, cum iniit certamen cum Ægyptio certans, inermis cum armato, hasta ex ipsius manibus extorta hominem cõfodit: quo insignior fuit victoria, quod adhuc viuenti ademptis armis, prius cum spoliauit, mox propriis armis occidit. Est & aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animositatem vel gloriam ferri potest, vel certe conferri. Quum enim ningeret, leo in quendam puteum illapsus est: cuius os quod angustum esset, videbat breui fore, vt id niuibus oppleretur: atque ita deplorato exitu, & salute, rugire occepit. Banaias autem forte fortuna iter faciẽs,
50 accurrit ad rugitum bestiæ: & quum descendisset in puteum, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit. nec detetiores virtute fuerunt reliqui triginta tres. Cæterum Dauid volens cognoscere, quantus militum numerus recenseri posset in populo, oblitus præceptorum Mosis, qui prædixerat, quoties censeretur populus in singula eius capita pendendum Deo semisiclum, iussit Ioabum imperatorem, vt iret ad censum peragendum. quo excusante nihil opus esse, nihil motus coë,

An. mũdi 2914. ante Christũ na. 1040
2 Reg. 20
Dauid Poeta.
Instrumẽta musica Dauidis.
2. Reg. 23
Triginta ex Dauidis Heroes.
Essamus.
Eleasar.
Sebas.
Heroes tres per hostiũ castra excurrunt, in Bethlehem aquã hauriunt, & Dauidi asserunt.
Abisæus.
Banaias.
Banaias Ægyptium hasta ex ipsius manibus extorta cõfodit.
fodit.
Banaias Leonẽ exanimat.
Isbdio & Roffinus cap. 15.
2. Reg. 24

Dauid Ioabū ad peragendum censum ire iubet.

Numerati populi summa.

Dauid cribus malis propositis pestem eligit.

An. mūdi 2910. Ante Christū na. 1034

Ingēs Hebræorum strages ob pestem a Deo immissam.

Dauid pro innocente erat populo.

Mandatū de altari extruēdo Oronnæ Iebusæi Sup. li. 7. cap. 3.

Ophrona dictus.

Oronna a regē Dauidi donat.

gitsine mora ad imperata exequenda proficisci. Ioabus autem assumptis ad hoc negocium principibus tribuum & scribis, obita tota Israelitarum regione, & cognito quanta esset populi multitudo, post nouem menses & viginti dies Hierololyma reuersus ad Regem numerum ei populi reddidit, absque tribu Beniamitica: quam nondum ad centum vocauerat, sicut nec Leuiticam. Rex enim interim pœnituit, agnoscens in Deum se peccasse. Erat autem reliquorum Israelitarum numerus nongenta millia, duntaxat eorum qui ad militiam essent idonei. In Iudæ vero tribu quadringenta millia centebantur. Prophetis deinde referentibus ad Dauidem, quod Deum offendisset, supplex orare cœpit, vt propitius redditus facti huius daret veniam. Qui exoratus Gadum Prophetam ad eum mittit, tres optiones offerentē, vt ex his quam mallet eligeret, aut famem per septennium duraturam, aut bellum per tres menses iniquo marte cum hoste gerendum, aut pestilentiam per triduum in Hebræos sæuituram. Illo vero hærente ac turbato propter difficilem inter hæc mala electionem, & Propheta vrgente ad celerem responsionem, vt Deo renunciare posset: Rex cogitans, quod si famem peterer, sui magis quam aliorum rationem habuisse videri posset, quādoquidem ipsi nihil periculi esse multum frumenti in horreis habenti, illis non item: quod si per tres menses ab hoste vinci elegisset, sic quoque sibi consuluisse qui arces & fortissimam circa se cohortem haberet: optauit malum regnantibus æque ac regnatis commune, in quo omnibus par metus imminet: præfatus melius esse incidere in manus Dei, quam in manus hostium. Hæc ita, vt audiuit Propheta Deo renunciante, pestilentia in Hebræos ingruit, ita vt variis modis absumerentur, nec facile esset morbum cognoscere. mors enim vna erat, sed plurimis & incompertis causis homines rapiebat. alius enim post alium efferebatur. & clanculum obrepens malum celeriter exitium afferebat. quidam enim repente cum vehementi dolore, & amaro cruciatu animam exhalabāt. alij paulo lentiori vexati malo ne curationem quidem ferre poterant: sed inter officia medicorum exspirabant. alij subito tenebris ob oculos obortis, ceu præfocati exanimabantur. nonnulli interim dum aliquem domesticorum functant, sepultura nōdum absoluta commoriebantur. quo factum est vt a matutina hora vsq; ad prandium hac peste septuaginta millia hominum sint absumpta. iamque genius à Deo missus Hierololyma petebat eam quoque vrbem simili malo afflicturus. Tum Rex saccum indutus & humo prostratus, supplex orabat Deū, vt pestem sedaret, & iam mortuis contentus de cætero quiesceret, inter has preces sublatis oculis, cernens genium per aerem stricto gladio Hierololyma petentem, exclamat ad Deum: sese esse pastorem pœna dignum, cæterum greges nihil commeruisse. Effunderet iram in se ac suam familiam, & innocenti populo parceret, Deus autem admissa supplicatione pestem repulit: missoque ad eum Gado propheta, mandauit vt confestim ascenderet in aream Oronnæ Iebusæi, & exstructo altari, inibi sacrificaret: qui mandatum hoc non neglexit, sed mox ad destinatum locum se contulit Oronna vero circa trituram frugum occupatus, vt regem vna cum omnibus filiis accedentem vidit, occurrens adorauit eum. Erat autem genere quidem Iebusæus, sed inter præcipuos amicos Dauidis: quæ causa fuit vt capta vrbe nihil illi molestum acciderit, quemadmodum superius ostendimus. Hoc percontante, quamobrem herus ad seruum accederet, ait se velle aream eius emere, vt in ea Domino altare construeret, & sacra faceret. at ille & aream & aratra & boues in holocautoma gratis largiri se dixit, precarique vt Deus libens ac propitius hoc sacrificium admittat. Rex vero gratam sibi eius simplicitatem

ac magnanimitatem professus, voluit vt precium acciperet. Iniquum enim esse de gratuitis offerre sacrificium. Oronna vero dicente, factu-
rum se quicquid Rex vellet, aream hanc de eo quinquaginta siclis e-
mit: exstructoque ibi altari, sacrificia & holocautoma super eo perfe-
cit, & hostias pacificas obtulit. quo facto Deus placatus, propitius vt an-
te est redditus. Erat autem is locus in quem olim Abrahamus filium, vt
holocautoma faceret, adduxerat, & cum iamiam iugulādus esset puer,
aries repente astans altari apparuerat: qui pueri vice fuit mactatus, vt
iam ante scripsimus. Dauid autem cum animaduertisset se exauditum,
& gratum fuisse sacrificium, decreuit totum illum locum altare vni-
uersi populi appellare, & Deo templum ibi exædificare: quam eius vo-
cem Deus in futurum ratam esse voluit. mox enim propheta ad eum
missio, illic templum exstruendum prædixit à filio, quem regni succes
sorem esset relicturus. Post hanc prophetiam iussit rex numerari in-
quilinos, & inuenta sunt eorum centum & octuaginta millia. ex his
constituit lapicidarum octuaginta millia: reliquos ad conuehendos la-
pides deputauit, ex quibus tria millia & quingentos operariis præfe-
cit. magnam quoque vim ferri ac æris ad horum operum vsum congesse
sit: materiemque cedrinam multam & prægrandem, Tyriis & Sidoniis
hanc suppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat, dicebatq;
suis amicis, hæc ideo se apparare, vt filio successuro materiam ad ædifi-
candum relinqueret, & non tum demum eam comportare necesse ha-
beat, adhuc per ætatem rudis talium negociorū, sed omnibus in prom
ptu sitis facile opus absoluat.

Precium pro area datur.

Hodie & Ruff. c. 14 Architecti templi exstruēdi. 1. Par. 22 Dauid magnam vim ferri, æris & lignorum comportat.

CAP. XI.

Dauid se viuente Solomonem filium suum regnum aspicari voluit.

ACcito deinde Solomoni filio mandauit, vt quamprimum regnum adeptus esset, templum Deo construeret, dicens se id voluisse quidē, sed oraculo prohibitum quod propter crebra bella cruentus haberetur, prædictumq; sibi id ædificium a fatis destinatum filiorum natu minimo, qui Solomon esset appellandus: quem non aliter quam filiū patri ipsi Deo curæ futurum: atque etiam totam Hebræorum regionem hoc Principe felicem fore, & inter cætera bona, id quod omnium est potissimum, pacem habiturum, vtpote alienam non tātum ab externis bellis, verumetiam ab intestinis seditionibus. Ergo, inquit, quandoquidem a Deo designatus es rex, antequam natus, da operam, vt alioquin etiam dignus sis eius prouidentia, pietatem colens & iustitiam atque fortitudinem, & præcepta eius legesque per Mosem traditas obseruans, & ab aliis eas violari non permittens: & insuper templum quod te regnante strui sibi voluit, cura vt sicut debes ei reddas, nihil deterritus operis magnitudine, omnia enim ante obitum parata tibi relinquam. Scito sane auri quidem collecta decem millia, argenti vero talentorum centum millia, æris item ac ferri tantum congessi, quantum vix numero comprehendi possit: & ad hæc lapidum & lignorum materiem copiosissimam. Habes præterea multa millia fabrorum lignatiorum & cæmentariorum: & si quid his defuerit, tu supplebis. Quapropter hoc opere absoluto carus eris Deo, eumq; perpetuum protectorem habebis. Post-
hæc adhortatus est principes populi, vt in ea structura filium adiuta-
rent, & securi de omnibus aduersitatibus, cultui tantum diuino vaca-
rent, percepturos enim pro hac pacem & bonum ac legitimum Reipub-
licæ statum, quæ præmia piis ac iustis Deus solet reddere. Postquam au-
tem absolutum fuerit templum, iussit Arcam in eo reponi, cæteramque

Extructio templi Solomoni mādatur.

Dauid Solomonem vt Deum colat, hortatur. Thesaur' ad templi structurā congestus. Adiutores Salomonis in templo exædificādo. Mandatū de Arca, cæteraque supellectile in templū reponenda.

An. mũdi 2930. Ante Christũ ãa. 1034 *Hedio & Ruff. c.15 3. Reg. 1. Dauid alios filios, Abisace eũ recalefaciẽs.*

sacram supellectilem, cuius receptaculo iam pridem templũ debuerat exstrui, nisi patres mandatũ Dei neglexissent, qui præceperat, vt quam primum hostilem terram occupassent, templum illi exædificarent. Hæ fuerunt Dauidis adhortationes, tam ad filium, quam ad Principes. Prægrauãte autẽ iam senio, & corpore per ætatem frigescente, ægrotus factus est, vt ne iniectis quidem multis stragulis calefieret: quumque ex communi medicorum consilio decretũ esset, vt lectissimæ formosis totius regionis virginibus cum rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium, fouente eum puella: inuenta est in vrbe vna fœmina omnium eius ætatis pulcherrima, Abisace nomine, quæ cum rege cubitans, nihil aliud quã recalefaciebat eum: iam enim præ senio ad venereas res elanguerat. sed de hac virgine paulo post incidet mentio. Cæterum quartus filius Dauidis, iuuenis pulcher & magnus, ex vxore Ægistha ei natus, nomine Adonias, Absalomo quod ambitionẽ attinet similis, de occupando regno cogitare cœpit, & cum amicis egit, vt sibi Principatum deferrent: parauitq; sibi currus multos & equos, & quinquaginta viros stipatores: id quod pater videns, nec obiurgauit eum, nec compescuit, ac nescitatus quidem est, quid sibi vellet talis apparatus. Adiutores autem habebat Adonias Ioabum imperatorem & Pontificem Abiatharum. Soli autem conatibus eius resistebant, Pontifex Sadocus & propheta Nathan, & Banaias præfectus satellitum, & Semeis Dauidis amicus & manus fortissimorum. Porro Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontem qui est in hortis regiis, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto Solomone, assumpsit secum & imperatorem Ioabum & Abiatharum & principes tribus Iudæ. Eos vero qui Pontificis & Nathanis prophetæ & Banaiæ satellitum præfecti partium erant, ad hoc conuiuium non vocauit. Hoc Solomonis matri Bethsabæ propheta Nathan indicauit, Adoniam regnare insciente Dauide: suasitque vt tam propriæ saluti, quam filij regno consuleret: ingressaque ad Dauidem sola diceret ei, quod ipse quidem iurasset post se regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnum occupasset. Hæc loquenti cum Rege ie quoque superuenturum propheta pollicitus est, & verbis eius testem futurum. Paruit Bethsabe, & regem adiit. Quo adorato impetrataque dicendi copia, omnia sicut propheta submonuerat indicauit, expositque ordine quemadmodum Adonias epulum adornauerit, & Abiatharum Pontificem Ioabumq; principem exercitus vocauerit, & filios regios absq; Solomone ac eius necessariis amicis. addebat etiam totum populum suspensum expectare, quemnam esset successorem declaraturus: vt cogitet rogans, quod se defuncto mori necesse esset tam ipsam quam Solomonem filium. Adhuc ea loquente cubicularij nunciãt Nathanem venisse vt regem viseret: statimque admissus percontabatur, num hodie regem declaret Adoniam, & principatum suum in illum transferat. Parato enim splendido conuiuio, vocatos ab eo filios eius omnes excepto Solomone, & præter hos Ioabum imperatorem: hos omnes suauiter epulantes cum plausu & hilaritate, festis acclamationibus perpetuum imperium nouo regi ominari. Sed neq; me, inquit, vocauit, nec Sadocum Pontificem aut Banaiam satellitio tuo præpositum. quare æquum est, vt ab omnibus sciatur, num hæc gerãtur ex tua sententia. His auditis rex iubet acciri Bethsaben, excesserat enim cubiculo propheta veniente. qua introgressa: Iuro, inquit, tibi maximum Deum, regnaturum tuum filium vt iam ante iuraui, eumque in solio meo sessurum, idque hac ipsa die. Ad quæ verba cum mulier adorato Rege longam ei vitam esset precata, Sadocum accersit Pontificem, & Banaiam præfectum satellitum: quibus mox venientibus iubet vt as-

Solomoni iuramento regnũ promittitur.

sum-

sumpto Nathane propheta & cohorte regia, impositoq; filio ipsius Solomoni in mulam regiam, extra vrbem ad fontem Gion: vnctumq; sacro oleo regem declararent. hoc autē munus Sadoco Pontifici, & Nathanæ prophetæ iniunxit: mandauitque vt inuecto per mediam vrbem præcinente tubicine prosequentium multitudo acclamaret, in æternum Solomon & ex in solio regio sedeat: vt notum fiat vniuerso populo, regem eum à patre declaratum. Solomoni vero præcepta imperādi dedit, vt iuste & pie præsit tum Iudæ tribui, tum vniuerso Hebræorum populo. Post hæc Banaias Deum Solomoni propitium fieri precatus, cum cæteris sine mora ea in regiam mulam imponit: & deductum extra vrbem ad fontem, oleo p; vnctū: rursum in eam cum faustis acclamationibus introducunt, vt multos annos in hoc principatu feliciter exigat: inoxque adductum in regiam, in solio paterno collocant. quo facto populus totus ad conuiuia festinitatemq; animum adiecit, choris & tibiis sese oblectans, vt præ concentu instrumentorum terra simul ac æther resonaret. Vt vero has voces Adonias & eius conuiuæ audiuere, vehementer iunt perturbati: & Ioabus imperator negauit sibi placere vel tonitum illum vel tubam. Cumq; nemo fiueretur appositis, sed omnes cogitabundi accumberent, accurrit ad eos Pontificis Abiathari filius Ionathas: & cum Adonias libenter visum iuuenem bonum nuncium omnatus esset, ordine illis rem totam de Solomone & regis voluntatem expoluit. quo audito propripiunt se omnes conuiuio, & suam quisque domum diffugiunt. Adonias autem veritus ne ex factum eius in quo animo terret, suppex ad altare confugit, & hoc apprehento se turabatur. quod vbi ad Solomonem est perlatum, quodq; rogaret fidem sibi dari de obliuione huius iniuriæ, & securitate impunitatis: clementer simul ac prudenter præteriti quidem erati veniam ei concessit: sed præmonito vt caueret in posterum: alioqui, si amplius aliquid nouare deprehenderetur, ipsam sibi causam exitij futurum. misit deinde qui illum ex asylo educerent. qui cum venisset, nouumque regem adorasset: iussit eum domum suam abire nihil solicitum, ac in reliquum curare vt vir bonus sit, quidq; quidem hoc ipsi maxime expediat. Dauid autem volens cum totius populi regem declarare, conuocat principes Hierololyma vna cum Sacerdotibus ac Leuitis, quibus recēsitis inuenit eorum, qui trigesimum annum excederent, XXXVIII. millia: ex quibus designauit curatores ædificij templi ter mille supra viginti millia: iudices vero populi & scribas eorum sex millia: ianitorum vero domus Dei quatuor millia: tantundemq; eorū qui hymnos Deo canerent, & instrumentis Musicis a Dauide vt diximus in hoc præparatis vterentur. Hos diuisit in cognationes & separatis à reliqua tribu sacerdotibus, viginti quatuor eorum cognationes inuenit: ex Eleaza i familia sexdecim, ex Ithamari octo. Institutque vt vna cognatio ministraret Deo per dies octo, à sabbatho vsque sabbathum: atque ita sortitio facta est omnium cognationum in præsentia Dauidis & Sadoci ac Abiathari Pontificum & omnium Principum. & cuius prima sors exiit, descripta est cognatio prima. & post hanc secunda, deinceps que vsque vigesimam quartam: quæ quidem diuisio durat vsq; in hodiernū diem. Leuiticam quoque tribum in partes viginti quatuor diuisit: & sortitione facta & illis quemadmodum sacerdotibus octoni ministerij dies obuenerunt. Præcipuus autem honos Mosis posteris est habitus. Cōstituit enim eos sacerdotes thesaurorum Dei & donariorum quæ Reges solent dedicare, instituitque vt vniuersa Leuitarum tribus & sacerdotes per suas quisque vices interdiu noctuque circa cultum diuini numinis versarentur sicuti olim à Mose præscriptum fuerat. Post hæc totas copias

An. mūdi 2911. Ante Christū na. 1093. *Salomon in Regem vnctus, in solio pater no collocatur.*

Adonias ex conuiuio se proripuit, ad altaru cornua cō fugit.

Dauid Leuitas numerat eorumq; officia distribuit. 1. Par. 23 Diuisio Sacerdotū in 24. cognationes. 2. Par. 24 Leuitica tribus in 24. partes distribuitur. Thesauri diuini custodes, Mosis posteri.

An mũdi 2931. Ante Christũ na. 1035. 1. Par. 26

Copia in partes duodecim congesta.

Dauid principibus tribuũ conuocatis Solomonem commendat.

1. Par. 28

in duodecim partes digessit, eisque tribunos, centuriones & præfectos assignauit, continebat quæque pars millia viginti quatuor: voluitque vt singulæ singulis mensibus stationem agerent circa regiam Solomonis, vna cum tribunis suis ac centurionibus: & cuique suum ducem præfecit, virum iustum & spectatę bonitatis. quin & thesauris & vicis & agris, eorumque cultoribus, & armentis cum suis pastoribus præfectos attribuit, quos nominatim recensere necesse non habeo. Postquam autem omnia sicut diximus ordinauit, aduocatis in concione magistratibus Hebræorum & tribuum principibus, & ducibus quos singulis exercitus sui partibus præposuerat, adhæc omnibus qui negociis & facultatibus regiis præerant e suggestu celsiore in hunc modum multitudinem est alloquutus. Fratres & populares, notum vobis esse volo, quod cum decreuissem templum exstruere, multum auri eum in vsum & argẽti centum millia talentorum comparaui. sed Deus ipse per prophetam Nathanem me vetuit, eo quod bellis quæ pro libertate vestra gessi, dextrã hostili cruore contaminauerim: & filium meum regnique successorem templum sibi iussit extruere. Nunc igitur quandoquidem scitis quod etiam maiores nostri Iacobi filij quum duodecim essent, Iudas tamen consensu omnium principatum obtinuit, & mihi cũ sex fratres essent, posthabitis illis Deum ad me regnum detulisse, neque eorum quenquam id factum inique tulisse: ita ego quoq; postulo, vt Solomone imperium consecuto, cæteri mei filij nec cõtra illum nec inter se inuicem seditiones agitent, sed scientes hunc diuinitus electũ, libenter eius dominio sint subiecti. Cum enim æquum sit, si Deus ita velit, vel externos ferre dominos, quanto magis gratulari & fauere decet fratri, non secus quam eiusdem honoris participes. Ego sane nihil magis in votis habeo quam vt promissiones Dei deducantur ad effectum, & felicitas quæ hanc regionem sub Solomonis regno manet, quamprimum totam eam occupet, & in perpetuum in ea duret. Quod quidem dubio procul ita futurum est, & omnia recte euenient, si tu fili mi pietatis & iustitiæ, patriarumq; legum custodem geras: alioquin si hæc non seruẽtur, nihil nisi triste est expectandum. Hoc sermone finito intuentibus omnibus Solomoni templi descriptionem ac formam dedit, in qua fundamẽta & cellę tam inferiores quã superiores, earũq, numerus & quantitas area capacitas designabatur: tum quo pondere quæq, vasa tam aurea quam argentea fieri deberent præfinuit, hortatusque est eum vt summam diligentiam ad hoc opus adhiberet: simulque principes & tribum Leuiticam, vt eum adiutarent, tum propter ætatem nondum satis maturã, tum quia diuinitus & ad regnum esset electus, & ad templum ædificandũ. quam quidem fabricam nequaquam fore difficilem, præparata per te iam ante materia, multis auri talentis, plurimis item argẽti, & trabibus fabrorumq; & cęmentariorum multitudine, & smaragdis aliisq; omnis generis gemmis. Postremo nunc se in hunc vsum ex proprio fisco erogare alia tria millia talentorum auri purissimi, ad exornandum adytum & currum Dei cherubinos, quos oporteret supra Arcam fiare eamq; protegere. Postquam autem Dauid finem loquendi fecit, secuta est magna alacritas principum & sacerdotum, & tribus Leuiticæ, de suo quoq; cõferentium, & multa liberalitate ac magnifice pollicentium, obtulerunt enim se contributuros talentorum auri quinque millia, & stateres decies mille, argenti vero C. millia, ferri quoq; talentorum multa millia & si cui lapillus aliquis erat pretiosus, afferebat & tradebat in thesauros reponendum, quorum curæ præpositus erat vnus e Mosis posteris nomine Iasus. Ea res magna voluptate affecit totum populum, & maxime Dauid visa principum & sacerdotum reliquorumq; omniũ promptitu-

Forma templi extruendi Solomoni datur.

Principes Israelitarum ingẽtem vim auri, argẽti, æris & gẽmarũ ad tẽpli structũram ferunt.

1. Par. 29

dine

dine, elata voce Deum laudauit, patrem ac conditorem huius vniuersitatis appellitans, fabricatoremque retum tam humanarum quam diuinarum, & præsidem ac gubernatorem generis Hebræorum, eorumq; felicitatis & regni ab ipso sibi commissi. Post hæc precatus omni populo bona omnia, priuatimque filio mentem bonam & iustam, omnique virtute præditam: iussit vt populus quoque Deo laudes persolueret. Illi vero prostrati humi Deum adorauerunt: versi deinde ad Dauidem, pro omnibus ei bonis, quæ ipso regnante perceperant, gratias egerunt. Sequenti vero die sacrificia sunt instaurata, mille vitulis, mille arietibus, mille agnis in holocaustoma oblatis: ad pacifica quoque sacrificia multis millibus victimarum mactatis: & tota ea die Rex vna cum omni populo festum istud operam dedit: Solomonque denuo est inunctus, & legitimus Rex declaratus: simulque Sadocus Pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regia Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obedientes ei fuerunt.

An. mũdi 2931 Ante Christũ natum 1033.

Sacrificia & festiuitas in regni Solomonis cõfirmatione instituta.

CAP. XII.

Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.

PAulo autem post Dauid accedente ad senium morbo videns iam instare sibi mortem, accito Solomone sic illum est affatus. Ego fili, fato vocante ad patres meos abeo, & viam omnibus qui nunc sunt, quive posterunt communem ingredior: quam remetiri non licebit, nec quid in hac vita geratur reuisere. Quapropter viuens adhuc & mortis vicinus, iterum atque iterum te moneo, qux & ante consului, vt iustus sis erga subditos, & pius erga Deum, qui te hoc regno cohonestauit: vtq; custodias præcepta eius & leges, quas nobis per Mosem demisit: & caue ne vel gratia vel assentatione aut cupiditate aliave affectione ad neglectum earum deflectas. Nequaquam enim Dei fauorem poteris retinere, nisi seruatis eius legibus, alioqui suam prouidentiam à te vertet. Quod si talem te erga eum exhibueris, qualem decet, & qualem optamus, efficies vt regnum in familia nostra maneat, & nulla vnquam alia domus præter nostram in Hebræos dominationem obtineat. Memento etiam iniquitatis Ioabi, qui propter æmulationem duos duces iustos ac bonos interemit, Abnerum Neri filium, & Amasam filium Ietheranis. in eum tuo arbitratu animaduertes, quandoquidem hactenus pœnam euasit, quod meipso esset potentior. Commendo tibi etiam Berzellæi Galaditæ filios, quos mea causa omni honore ac studio prosequeris, non conferens in eos beneficium, sed referens, pro officiis quæ pater illorum in me exulem liberaliter contulit, & per quæ nos sibi debitores effecit. præterea Gere filium Semeim Beniamitam, qui me pulsum multis affecit conuiciis quando castrum petebam, moxque ad Iordanem occurrens, fidem incolumitatis tunc à me impetrauit, nunc occasionem rationabilem nactus punito. His mandatis filio de Republ. & amicis, & eis quos punitos volebat, expirauit, exactis septuaginta vitæ annis, postquam regnasset apud Hebronem tribui Iudæ imperans annos septem & menses sex, Hierosolymis vero vniuersæ regionis Rex annos triginta tres. vir optimus & omnibus virtutibus præditus, quas Regem tot gentium incolumitati prospicientem habere oportebat. Nam fortis erat vt nemo alius, & in certaminibus pro subiectorum tutela susceptis primus se periculis obiiciebat, exemplo suo militem ad præclara facinora excitans, & non tanquam dominus pro imperio ad officium cogens, idem in consilius prudentissimus, & egregie callens

Hedio & Ruffinus cap. 16. 2. Reg. 2. Dauidis ad Solomonem postremũ alloquiũ.

Dauid Solomoni Ioabum punendum mandat.

Barzellai filios Solomoni Dauid commendat.

Semei quomodo puniendus.

Annus ætatis & regiminis, ac virtutes & diuitiæ Dauidis.

An. mũdi 2911. Ante Christũ natum 1053.

quid in præsens, quidve in futurum conduceret. ad hæc sobrius, mitis, benignus erga calamitosos, iustus, humanus, quæ quidem præcipuæ sunt Regum virtutes. nec in tanta potestate vnquam ab æquitate defle-xit, nisi quod ad Vriæ vxorem attinet. Tantas præterea diuitias hæredi reliquit, quantas nullus alius Rex vel Hebræorum vel aliarum gentium. Sepeliuit autem eum filius Solomon Hierosolymis magnifice, præter solennia illa in Regum funeribus, illatis etiam in monumentum eius maximis diuitiis, quarum magnitudinem facile sit coniectare ex hoc quod dicemus. Nam post annos MCCC. Hyrcanus Pontifex oppugnatus ab Antiocho cognomine Pio, Demetrii filio, volens pecuniam ei dare, vt abducto exercitu obsidionem solueret, nec valens aliunde sumere, aperta cella monumenti Danidis, & prolatis inde tribus talentorum milibus, eorumque parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauimus. Ac rursum post multos annos elapsos Herodes Rex alia cella aperta, magnam pecuniam sustulit. ad loculos tamen qui Regum cineres continent, neuter eorum peruenit. singulari enim arte ita erant sub terram conditi, vt ab ingredientibus monumentum inueniri nequiret. Sed de his hactenus dixisse sufficit.

Sepulturæ Danidis splendida.

Hircanus ingentẽ pecuniæ summam ex Danidis sepulchro auffert.

Herodes Danidis sepulchrũ spoliat.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Octauus.

SVMMA CAPITVM LIBRI VIII. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Quomodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.*

II. *De sapientia Solomonis & prudentia & diuitiis, quodq; primus Hierosolymis templum ædificauerit.*

III. *Solomone defuncto populus a Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum Regem fecit.*

IIII. *Susacus Ægyptiorum Rex capta Hierosolymis, diuitias eius vrbis in Ægyptum transportauit.*

V. *Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quod Basanes Hieroboami generis exstirpator ipse regnum occupauerit.*

VI. *Æthiopũ irruptio in agrum Hierosolymitanum sub Asano, & exercitus eorum interitus.*

VII. *Basanis stirpe sublata apud Israelitas Zamares, & post hunc Amarinus & Achabus filius regnum obtinent.*

VIII. *Adadus Damasci & Syriæ Rex, bis contra Achabum ducto exercitu, profligatur.*

IX. *De Iosaphato Rege Hierosolymorum.*

X. *Achabus a Syro bello lacessitus in prælio victus occiditur.*

CAP. I.

Quomodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.

An. mūdi 2951. an. Christū nat. 1033. 3. *Reg.* 2. *Solomon post obitū Dauidis Rex Israelis.*

IN Dauide igitur & eius virtute, quantorumque bonorum fux genti autor fuerit, & quantis bellis feliciter gestis senio confectus decesserit, in proximo voluimine diximus. Caterum posteaquam Solomon eius filius, ætate etiam tum iuuenis, regnum adeptus ex sententia patris & decreto diuini numinis in solio consedit, populus quidem totus, vt nouis Regibus solet, faustis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerum felicitatem, & post regnum bene administratum diuturnam senectutem. Adonias vero qui etiam viuente patre occupare conatus est regnum, accessit ad Regis matrem, eamque blande salutauit. Qua quærēte, nunquid venisset quod opera sua opus haberet, omniaq; benigne pollicente, ortus est dicere, ipsam quoque nosse, quod tam ætatis prærogatiua, quam populi consensu regnum sibi deberetur, sed quoniam Deo visum sit id trāsferre in filium eius Solomonem, se quoq; libenter ferre illius dominationem, & contentum esse præsenti conditione, rogauit deinde, vt apud fratrem pro se intercederet, eiq; persuaderet, vt bona eis pace liceat sibi ducere Abisacen cum patre cubare solitam. Esse enim adhuc virginem, quod pater præsenio congredi cum ea non valuisset. Bethsabe vero promisit operam suam in hoc negotio, & de hoc coniugio bene eum sperare voluit, tum quod Rex vltro fratri gratificari cuperet, tum quod eo preces matris essent accessuræ: atq; ita plenū spe hominem dimisit: moxq; ipsa ad filium properauit, colloquutura de eo quod Adoniæ petenti promiserat. cui cum Rex occurrisset, complexuque eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat regia sella, sedit, iussitque alteram matri a dextris poni. Quæ postquam consedit, Vnam, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neq; tuo renutu tristiorem facias. Respondit ille, iuberet quidquid vellet, pium enim esse matri quidlibet cōcedere: nec oportuisse eam sic præfari, ac si negaturū suspicaretur, sed certam impetrandi spem habere. tum illa rogat, vt virginem Abisacen Adoniæ fratri nuptum tradat. At Rex iratus dimisit matrem, dicens Adoniam maiora moliri, miratique se quod nō eadem opera postularet, vt regnum ei tanquam natu grandiori cederet, quando Abisacen coniugium expetat, habens amicos potentes, Ioabum Imperatorem copiarum, & Abiatharum Sacerdotem. Moxque accito Banaia præfecto satellitum, mandauit ei vt Adoniam fratrem interficeret. Vocato deinde Abiathare Sacerdote, Te, inquit, supplicio eximunt tum alii labores acti cum meo patre, tum illud præcipue, quod vna cum eo Arcam transtulisti. Hæc autem pœna tibi erit Adoniæ partes sequuto, vt neque hic maneas, neque in conspectum meum venias: sed abi in patriam tuam, & illic rure viue, atque ibi vsque ad mortem dege, quandoquidem talia commisisti propter quæ indignus es vt honoribus fruaris. Ob hanc itaque causam ablatus est sacerdotalis honor à domo Ithamari, sicut Deus Eli prædixerat auo Abiathari, & translatus est in genus Phineesis ad Sadocum. Cæterum eo tēpore quo Pontificatus in Ithamari domo fuit, post Elim primum ex ea familia Pontificem, ex Phineesis gente priuatam vitam egerunt hi: filius Ioseph Pontificis Boccias, & huius Ioathamus, Ioathami vero Maraothus, & Maraothi Arophæus, Arophæi Achitobus, cuius fuit Sadocus qui primus Dauide regnante Pontifex est creatus. Porro Ioabus Imperator audita nece Adoniæ, valde extimuit. eius enim amicitiā magis quam Regis

Adonias cum Abisace coniugium expetit.

Adonias interficitur.

Abiathar sacerdotali honore priuatur.

Genealogia Pontificū Sadoci.

colue-

An. mũdi 2931. an. Christũ nat. 1037.

Ioabus interficitur, in cuius locum Banaias surrogatur.

Sadocus loco Abiathari sacerdotium obtinet.

Semeis pœna & mors.

Hedio & Russinus cap. 2. 3. Reg. 3.

Ægyptiorum Regis filiam ducit vxorem, regnumque constabilit.

Deus Solomoni in somnis oblatus, quod maxime cuperet eũ postulare iubet.

Solomon sapientiã a Deo petens tantũ & diuitias consequitur.

colucrat, & ideo non immerito male suspicans ad altare confugit, impunitatem se inde quæsiturum existimans, propter notam Regis erga Deum pietatem. Qui posteaquam de Ioabo renunciatum est, misit Banaiam, qui citaret eum ad suum tribunal causam dicturum. Ioabus autem negabat se fanum relicturum, sed ibi potius quam aliàs moriturũ. Hoc eius responso per Banaiam accepto, Rex iussit, vt inibi caput eius ita vt vellet abscinderetur, & hanc pœnam lueret pro duobus imperatoribus, quos contra omne fas peremerat. Corpus vero sepelirí, vt peccata eius apud posteros manerent, ipse vero ac pater innocentes essent, quod ad Ioabi mortem attinet. Banaias vero exsequutus mandatum, ipse in imperium copiarum ei successit. Post hæc abrogato Abiathari Pontificatu, Rex solum Sadocum id sacerdotium obtinere voluit. Semeidemde imperauit, domo Hierosolymis exstructa inibi apud se manere, interdicto Cedronis torrentis transitu: aut si secus fecerit, esse capite multandũ. nec contentus interminatione, iureiurando hominem ad id mandatum seruandum adegit. Semeis vero professus sibi gratissimum hoc regium mandatum, & iuratus facturum se imperata, patria relicta Hierosolymis domicilium habuit. Triennio deinde exacto, cum audisset duos fugitiuos suos apud Gittam agere, retracturus eos illuc proficiscitur. Rex autem posteaquam intellexit eum via cum illis reuersum, agre tulit non præscriptũ modo suum contemptim habitum, sed Sacramentum etiam Dei violatum. Accitoque mox, Nonne tu, inquit, iurasti te nunquam me derelicturum, neque ex hac vrbe in aliam commeaturum? non cuades pœnam periurii, vir pessime, sed lues etiam illa quæ olim per petulantiam in patrem meum iectum es debacchatus: vt scias quod nihil lucrẽtur nocentes, etiam si non statim post peccatum puniantur, sed per omne tempus quod propter impunitatem securi sibi videntur, crescit illorum pœna quam iamdudum sunt promeriti. atque ita Semeim iussu Regis Banaias interfecit. Solomon autem sublatis iam inimicis, regnoque constabilito, Pharaonis Ægyptiorum Regis filiam duxit vxorem: instauratisque Hierosolymorum mœnibus maioribus multo & munitioribus, in tranquillissima pace Remp. deinde administrauit, nihil impeditus iuuenili ætate, quo minus vel iustitiã coleret & leges custodiret, vel mandata, quæ à patre morituro acceperat, exsequeretur: sed non secus ac si grandis natu esset, maturæq; iam prudentiæ, omnibus rebus diligentissime prospiciebat.

CAP. II.

De sapientia Solomonis & prudentia & diuitiis, quodq; primus Hierosolymis templum ædificauerit.

VIsum est autem ei Hebronem petere, & super altare æreum à Mose fabricatum sacrificare, mille victimarũ holocaustomatis cælesti numini oblatis: qui honor Deo fuit acceptissimus. illa ipsa enim nocte, cum in somnis ei conspiciendũ se præbuisset, iussit eum postulare quicquid donorum pro hac pietate rependi sibi cuperet. Solomon vero pulcherrimum quiddam ac maximum petiit, quod & Deus libentissime largitur, & homini est vtilissimum. Non enim aurum aut argentum aut alias id genus diuitias vt homo iuuenis petiit. nam hæc sola vulgo hominum videntur expetenda, hæc sola diuina munificentia digna. Sed da mihi, inquit, Domine mentem sanam, & intellectum bonum, vt his acceptis populũ hunc vere ac iuste iudicare valeã. Hac postulatione delectatus Deus, pollicitus est se etiam alia quę non petierat, additurũ, diuitias & gloriam, sed ante omnia talem intellectum ac sapientiam,

qua-

qualem antehac nemo habuerit vel regum vel priuatorum. adhæc conseruaturum regnum in eius familia per multas ætates, modo iustus esse pergat Qeoq; per omnia parere, & paternis vestigiis incedere, præcipuas eius virtutes imitando. His diuinitus auditis Solomon e stratis se proripit, & adorato Deo Hierosolyma est reuersus: & mactatis ante tabernaculum plurimis victimis, epulum omnibus suis exhibuit. Per eosdem dies iudicium ad eum delatum est arduum, cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autem controuersam de qua lis erat, necessarium duxi indicare, vt qui hæc legent difficultatem decernendi intelligant: & si quando tale quidpiam inciderit, ad exemplar solertiæ regiæ difficultatem disquirendi sibi comparent. Duæ mulieres quæstus meretricii venerunt ad eum, quarum altera quæ iniuriam pati videbatur, sic est exorsa. Ego, Rex, & mulier hæc habitamus in eodem cubiculo. Accidit autem vt ambę eadem die, eademque hora infantes masculos pareremus. Post triduum ista iuxta cubantem suum infantem per somnum oppressit, & sublato è meo gremio infante meo, mortuum illum dormienti mihi in sinum imposuit. Illucescente die mammam præbere volens infanti, meum non inueni, sed istius mortuum vidi iuxta me iacentem: id quod certissimis indiciis deprehendi, & quia repetens meum filium nihil profeci, ad tuum auxilium domine confugi. nam quia propter solitudinem nemo est qui coarguat, pertinaciter, quod meum est, abnegat. Tum Rex interrogat alteram, ecquid habeat quod accusationi huius opponat. Illa negante se hoc fecisse, & asseuerante suum esse superstitem infantem, alterius vero mortuum: nemineque inueniente quid decerni posset, sed omnibus vt in re obscurissima cæcutientibus, solus Rex tale quiddam excogitauit. Iussis afferri infantibus, tam viuo quam mortuo, vocat quendam è satellitibus, imperatq; vt stricto gladio, puerum vtrumq; secet in duas partes, quo vtraque dimidium accipiat, tam viui quam mortui. Hanc sententiam totus populus tacite damnabat, vt puerilem, sed interim cum vera mater exclamasset, non ita faciendum, sed potius alteri addicendum infantem: sibi enim lat esse, si viuum videat, etiam si alienus existimetur: altera vero parata esset, ex alieno dolore crudelem voluptatem capere: animaduertens Rex has postremas voces non fingi, ei quæ exclamauerat infantem adiudicauit, quod hæc reuera mater esset: alterius vero maliciam damnauit, quod & suum perdidisset, & amicę infantem perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumentum Regiæ, prudentiæ simul & patientiæ, & ex illa die non secus quam diuina mente prædito obtemperabant. In tota autem sua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchiæ Bethlemis, quæ sortem Ephræmi complectebatur, præerat Vres. Ea vero in qua Dora sunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaia filio Achilli, cuius præfecturæ contributa erat, & ea regio quæ vsq; ad Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulanitidem vsque montem Libanum, vrbesque in eis sexaginta magnas ac bene munitas Gabaris administrabat. Achinadabus Galilææ toti Sidonem vsq; præerat, habens & ipse in matrimonio Solomonis filiam nomine Basimam. Maritimam vero quæ est circa Arcen Banacates obtinebat: Saphates Itabyrium montem & Carmelum totamque inferiorem Galilæam. Subex Beniamitica ditio fuit commissa. Tabares regionem trans Iordanem sitam sub se habuit. & rursum his omnibus vnus præerat Princeps. Mirandum autem in modum per id tempus auctæ sunt res Hebræorum, & tribus Iudæ, populo ad agrorum colendorum studium conuerso Pace enim potiti, & nullis bellicis tumultibus distracti, ad hęc optatissima libertate auide perfruentes, in hoc potissimum erant

An. mūdi 2981. ante Christū ann. 1033.

Duæ mulieres sese inuicē de infante permutato accusant.

Solomon verum & puerū secari mandat.

Ex sermone & gestu mulierū matrē infantis viui Solomon agnoscit.

Præfecti & duces Solomonis.

3. Reg. 4.

An. mūdi 2931. Ante Christū natum 1073.

intenti, vt suas quisque facultates augeret, & maioris pretii faceret. Erant præterea Regi alii præfecti, qui Syrorum cæterorumque barbarorum Euphratem inter & Ægyptum incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligendo. Hi barbari conterebant in quotidianos regiæ mensæ sumptus similę coros triginta, farinæ sexaginta, saginatos boues decem, & pascuales viginti, & saginatos agnos centum. præter capturas venationum quæ cōstabant cervis ac bubalis, præterq; aues & pisces. Tantam etiam curruum multitudinem habebat, vt quadraginta millia præsepium numerarentur, in quibus equi iugales alebantur. & absque his equitatus ei fuit duodecim millium, quorū media pars Hierosolymis circa Regem versabatur, reliqui vero sparsim per villas regias degebant. & qui Regiis impensis præerat, idem etiam equis necessaria suppeditabat, eo conuehendo vbicunque Rex habitaret. Tanta autem fuit sapientia & prudentia quam Solomon diuinitus acceperat, vt omnes priscos superaret, atque etiam Ægyptios, qui omnium sapientissimi habebantur, longe post se relinqueret. præcellebat etiam eos, qui per idem tempus, in maxima opinione sapientiæ fuerunt apud Hebræos, quorum nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Athanus, Æmanus, Chalceus, Dodanus, filii Hemaonis. Composuit etiam libros odarum & carminum quinque supra mille, & parabolarum ac similitudinum libros, ter mille. cuilibet enim speciei plantarum suam adhibuit parabolam, ab hysopo vsq; cedrum: idem fecit de pecoribus & cęteris terrestribus animantibus, natalibusque & quę per aerem feruntur. nullius enim horum naturam ignorauit, aut inscrutatam reliquit: sed circa omnes philosophatus est, & scientiam proprietatum earum summam præ se tulit. quin & eam artem diuinitus cōsecutus est ad vtilitatem & medelam hominū, quæ aduersus dæmones est efficax. Incantationes enim composuit, quibus morbi pelluntur: & coniurationum modos scriptos reliquit, quibus cædentes dæmones ita fugantur, vt in posterum nunquam reuersi audeant: atq; hoc sanationis genus nunc vsq; plurimum apud nostrates pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarum, in præsentia Vespasiani & filiorum & tribunorum reliquorumque militum, multos arrepticios percurantem. Modus vero curationis erat hic, Admoto naribus dæmoniaci anulo, sub cuius sigillo inclusa erat radicis species à Solomone indicatę, ad eius olfactum per nasum extrahebatur dæmonium: & collapso mox homine, adiurabat id neamplius rediret, Solomonis interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inuentas recitans. Volens dein Eleazarus his qui aderant ostendere suæ artis efficaciam, non longe inde ponebat poculum aut polubrum aqua plenum, imperabatq; dæmonio hominē exeunti, vt his subuersis signum daret spectantibus quod reliquisset hominem. quo facto nemini dubium erat quanta fuisset Solomonis scientia & sapientia: quamobrem libuit hoc quoq; narrare, vt omnibus nota sit eximia Regis huius natura, quamq; carus Deo fuerit, & in omni genere virturum excellentissimus. Porro Tyriorum Rex Iromus audito, quod Solomon patri in regnum successisset, vehementer est gauisus: nam Dauidis amicus fuerat, & per legatos salutato gratulatus est præsentē felicitatē. per quos Solomon scripsit ad eum in hunc terme modum. Solomon Iromo Regi. Scito patrem meum cum voluisset ædificare templum Deo, bellis assiduis impeditum. neque enim prius a subiugandis hostibus destitit, quā omnes sibi tributarios redderet. Ego vero gratias habeo Deo, pro pace, qua nunc fruimur, & præsenti otio decreui vti ad extruendū cęlesti numini domicilium. id enim à me fabricandum, iam ante patri meo Deus prædixit: quamobrem rogo, vt aliquos vna cum meis mittas in

Alma pax Israelitarū Solomonis tēpore viget.

Sumptus quotidiani Solomonis.

Currus et equites Solomonis.

Sapientia & prudētia Solomonis.

Solomon cōiurationum modos, quib. dæmones fugantur, cōscripsit.

Iudæus dæmones eiecit.

Iromi legati ad Solomonem.

3. Reg. 3. Solomon ab Iromo fabros & operarios petit.

mon-

montem Libanum ad materiam cædendam, quandoquidem hanc artem Sidonii melius calleant quam nostrates. mercedis autē quanta huiusmodi operariis persoluenda sit, te arbitrum facio. Eam Epistolā Iromus libenter legit, Solomoniq; in hunc modum rescripsit. Rex Iromus Regi Solomoni. Gratia Deo, quod tibi paternum principatum tradidit, viro sapienti & omni virtutum genere prædito. Quare cum nihil mihi gratius accidere potuerit, voluntati tuæ libens obsequar. Excisis enim multis & magnis trabibus cedrinis atq; cypariſſinis, per meos ad mare deducendas curabo: eosdemq; iubebo, vt compactis ratibus ad quemcunque volueris, tuæ regionis locum eas appellant, vnde post per tuos, Hyerosolyma deportentur. Tu vero hanc nobis gratiam repones, vt exportandi ad nos frumenti potestatē facias, quo vtpote insulares maxime indigemus. Harum literarum exemplaria hodie quoq; durant, tam in nostris quam Tyriorum annalib. & si cui libuerit hæc certius cognoscere, impetrata publicorū commentariorū conseruatoribus viuendi copia, comperiet eorū scripta, conuenire cum his, quæ a nobis proferuntur. quod ideo admonui, vt qui hæc legunt, sciant, nos nihil veris affingere, neq; verisimilia quædam & ad delectationem accommoda narrationi nostræ interserere, atque deinde postulare, vt lector nihil amplius disquirendo fidem nobis habeat: quandoquidem in hac commentatione à decoro discedere absq; nefario scelere non licet. quapropter non recusamus quin scripta nostra reiiciantur, nisi talia sint, vt eorum veritas validissimis argumentis approbari possit. Ceterum Solomon Rex acceptis Regis Tyriorum literis, & facilitatem eius & beneuolentiam collaudauit, & insuper quibus ipsum capere intellexit, præmiis eum est remuneratus, frumenti annuos bis mille coros mittendo, & totidem oleti bados. badus autem capit sextarios 72. parem quoque vini modum illi exhibuit. Et ab his initiis amicitia Regum horum exorta, maioribusq; incrementis aucta in tantum adoleuit, vt in perpetuum firma duraueri. Solomon autem à populo suo millia 30 operariorum exegit, prudenter inter eos operas pariturus, quo minus labor sentiretur. Decem enim millia iussit in Libano syluam per mensem integrum cædere, ac deinde per duos alios domi interquiescere, dum reliqua viginti millia suum opes absoluunt, ita vt quarto demum mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnibus Adoramus est præpositus. Præterea erant in opere inquilini illi quos Dauid eo destinauerat, conuectores saxorum exercitusque materiæ 70000. & cæmentarii 80000. magistrique horum ter mille & 200. iis mandatum fuerat, vt saxa prægrandia excuderent in vsum fundamentorum templi, eaque in monte prius inquirerent, deinde dolata, ita demum in vrbem conueherent: idq; non modo indigenis, sed & missis ab Iromo opificibus erat iniunctum. Exorsusq; est Solomon fabricam hanc, anno regni sui quarto, secundo mense, (hunc Macedones artemisium vocant, Iar vero Hebræi) annis 612. duob. post quam Israelitæ ex Ægypto excesserāt: mille & 20. annis post Abrahami ex Mesopotamena regione in Chananæam migrationē, post diluuium vero annis 1430. quod si ab Adamo creato, vsque templi ædificationem temporum ratio subducatur, comperientur anni 5102. Initium vero fabricandi templi, in annum vndecimū regni Iromi incidit, apud Tyrum regnantis, quæ condita est 240. annis antequam templum exstrueretur. Iecit igitur Rex in altissimam terræ profunditatem fundamenta templi è saxis validissimis, quæ contra omnem temporum iniuriam resistere possent, ita vt cum contigua terra coalita solum ac firmamentum imponendis substructionibus præberent, & propter inconcussam soliditatem facile molem ædificii cum paratu ornamentorum sumptuo

An. mūdi 2941. ante Christum na. 1031. 3. Reg. 5.

Iromus Solomoni liguas promittit, eorumq; vicissitudinē petit. Veritas Iosephi historiæ.

Solomon Iromo ingentē frumenti, lei & vini numerum mittit.

Ordo fabrorū in quarternas in Libano.

Ordo cæmentariorum & aliorū operariorū.

Hebdomades Hebræis cap. 8. 1. Reg 6.

Quando ædificatio templi cœperit.

Profunditas fundamentorū templi.

An. mũdi 2933. Ante Christũ ãs. 1071.

fissimo perferrent, non minorem admirationem habitura, quam quæ supernead amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata sunt, exstruxeruntque illud vsque lacunar ex albo lapide. Huius ædificii altitudo fuit cubitorum sexaginta, & totidem longitudo, latitudo vero viginti. Super hoc autem erat aliud ædificium pari mensura, ita vt tota altitudo templi centum viginti cubitis constaret. versum autem erat ad orientem. Et porticus in aditu eius erat viginti cubitorum longitudinis, iuxta mensuram latitudinis templi, lata cubitos decem, surgens in altum cubitis centum viginti. In circuitu deinde templi construxit triginta cellas, quę inter se cõstipatæ externe parietes templi fulciebant. erantque inter se peruiæ, & patebant singulæ in longum viginti quinque cubitos, ac totidem in latum, & viginti cubitis attollebantur. Super has alia series cellarum erat exstructa, super quam rursum aliæ, omnes inter se numero & amplitudine pares, ita vt coniunctæ inferius ædificium æquarent altitudine. Nam superius non erat circumædificatum. fuerunt autem omnia cedro contecta. Et cellæ quidem suum quæque tectum habebant, non proximo contiguum reliquum ex longissimis trabibus erat contertum, ad vtrunque latus pertingentibus, ita vt ipsi parietes hoc pacto confibulati firmiores redderentur. His trabibus subnexa erant laquearia politissima, cælaturis & bracteis aureis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erant incrustati, ita vt omnia reniderent auro, & intrantium oculos fulgor vndique occurrens perstringeret. Tota vero structura ex lapidibus politissimis constabat, ita ad viguem inter se quadrantibus, & commissuris oculos fallentibus, vt aduentibus nullum vsquam mallei aut cuiuslibet fabrilis instrumenti vestigium appareret, sed connata potius omnia quam arte congesta viderentur. Porro ascensum in superiorem templi partem sic commentus est Rex, vt cochlæam in hunc vsum crassitudine parietis includeret. Hæc enim pars non habebat ab oriente magnam ianuam vt inferior, sed à lateribus inerant parua hostiola. nec parum ad firmitatem conferebant tabulæ cedrinæ se inuicem complectentes, & crassis catenis inter se constrictæ. Diuiso deinde in duas partes templo, penetrale eius viginti cubitorum nulli fecit accessibile, reliquum quadraginta cubitorum spatium in vsum Sacerdotum consecrauit: & in pariete adytum a reliquo corpore separante fores apposuit cedrinas, has quoque cælatas & inauratas, eas prætexuit velis picturatissimis, hyacintho, purpura, cocco, bissoque splendidissima ac mollissima distinctis. Post hæc in adyto viginti cubitos quaqua versum patente dedicauit duos Cherubinos ex auro solido, vtrunque quinque cubitorum altitudine. vterque duas alas habebat ad quinque cubitos protensas: quapropter non longo seiunctos interuallo statuit, vt vna ala australem parietem attingerent, altera septentrionalem: reliquæ duæ sese contingentes in medio sitam Arcam protegeret. Hæ Cherubicæ effigies quanam specie fuerint, nemo vel coniicere potest vel eloqui. Pauimentum etiam templi constrauit laminis aureis. Ianuæ demum fores altitudini parietis pro portione conuenientes addidit, latas cubitos viginti, & auro illitas. Atq;, vt compendio dicam, nihil tam intus quam foris omisit, quod nõ inauraret. Oppansum est præterea aulæum & huic ianuæ, simile illi quod interior ianua habuit. Cæterum porticus nihil tale habebat. Post hæc Solomon accersiuit Tyro ab Iromo artificem nomine Chiramum, filium mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Israelitis oriundo, operarium insignem in quauis materia, sed præcipue in auro & argento ære. Huius opera vsus est in omnibus quæ artificiose in templo fieri voluit. Is fecit duas columnas æreas crassitu-

Porticus ante templum.

Cellæ in circuitu templi cõstructæ.

Trabes & parietes auro incrustati.

Cochlea.

Templũ in partes duas diuisum.

Cherubini duo.

Pauimentũ Ianuæ, omniaque alia templi auro illita.

Solomon Tyro Coiramũ artificem accersit.

3. Reg. 7.

10 20 30 40 50

dine

dine quatuor digitorum, alta decem & octo cubitos, quarum circumferentia duodecim cubitos complectebatur. his impositæ erant capitella fusilia liliata proceritate quinque cubitorum: quibus circundata erant retiacula ærea quæ operiebant lilia, dependebantque inde duæ series malorum punicorum ducentorum numero. Has columnas posuit in aditu vestibuli, alteram à dextris nominatam iachin, alteram à sinistris nominatam Boz. Fecit etiam vas ahenæum fusile semiorbis specie, quod propter capacitatem appellatum est mare. Erat enim labrum patens per dimetientem lineam in cubitos decem, crassitudine palmari. cius meditullium sustinebatur spira decies replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id labrum circumstabant duodecim iuuenci ad tractus quatuor ventorum obuersi terni, quorum postica subsidebãt, vt eis orbiculare illud vas incumberet, in medio sui depressius. Capiebat autem hoc mare congiorum tria millia. Fecit præterea labrorum decem bases æreas quadrangulas. harum quæque longitudine fuit cubitorum quinque, latitudine quatuor, altitudine trium. huius operis partes seorsim fabricatæ sic compingebantur. Quatuor erant columellæ per totidem angulos dispositæ quadrangulæ, quibus latera basium vtrinque inserebantur. erant autem hæc tripertita, & inter iuncturas cælaturis distincta, alibi leonis effigie, tauri alibi aut aquilæ. Columellæ quoque eisdem cælaturis erant ornatæ. Totum vero opus quatuor rotis suspendebatur, quæ fusiles erant, habebantq; modiolos & radios, sesquicubitali in vtramq; extremitatem interuallo. eratq; mirum videre rotarum circumferentias, quomodo lateribus basium coaptatæ cantis suis insistebant. Angulos autem superne continebant fusiles humeruli manuum extensarum. his imposita erat spira, cui labrum inferebatur, ita vt manibus sustineri videretur: qua parte effigies leonum & aquilarum sic erant adaptatæ, vt connatas putares, interuenientibus inter eas palmarum arbusculis. Atque hæc fuit decem basium structura. Deinde ex eodem ære fecit decem labra rotunda conchæ specie, quorũ quodq; capiebat congios quadraginta. erat enim altitudo quatuor cubitorum, & tantundẽ spatii patebat inter margines. Ea labra decem illis basibus imposuit, quas mechonoth sua lingua appellabant. horũ quinque ad sinistrum latus templi septentrionale collocauit, totidem ad dextrum australe, ita vt orientem spectarent: quo loco etiam mare illud dedicauit. Omnibus deinde aqua repletis, mare quidem in eum vsum assignauit, vt inde Sacerdotes templum ingredientes manus ac pedes abluerent, ad altare ascensuri: labra autem vt eorum aqua purgarentur intestina ac pedes animantium ad holocautoma destinatorum. Fabricauit etiam altare æreum viginti cubitorum longitudine: totidem latitudinc, altitudine vero decem, in quo holocautomata incenderentur, Fecit item vasa eius ex ære omnia, lebetes & amulas, tenacula & harpagones & reliqua, auri fulgorem referentia. Mensas quoque multas dedicauit Rex, & in his vnam magnam auream, in qua proponebantur sacri panes, reliquæ non multo deteriores diuerso modo factæ sustinebãt phialas & pateras, aureas vigesies mille, argentearum quadraginta millia. Candelabrorum item fecit decem millia, iuxta præceptum Mosis: ex quibus vnum in templo dedicauit, vt interdiu luceret iuxta legem: & mensam vnam impositos panes habentem, sitam ad septentrionale templi latus ex aduerso candelabri. id enim ad australe latus collocauerat. medium autem inter vtrunque locum obtinebat altare illud aureum. Hæc omnia continebat anterior illa templi pars quadraginta cubitos longa, & velo disparata ab adyto. illo enim Arca erat inferenda. Cantharorum autem vinariorum octuaginta millia Rex comparauit,

An. mũdi 2933. Ante Christũ na. 1071.

Columnæ duæ ingẽtes.

Vas ahenẽum mare appellatum.

Decẽ bases æreæ labrorum.

Decem labra rotunda.

Maris & decem labrorum vsus.

Altare et vasa ad illud pertinentia.

Mensa sacri panis.

Candelabra.

Cantheri & phiala

Lances. Crateres. & phialarum aurearum millia decem, argentearum vero alterum tantum. Lancium item aurearum, ad offerēdam in eis similam maceratam ad altare, octuaginta millia, duplum vero argentearum. Craterarum quoq; in quibus similam oleo subigebant, sexaginta millia aurearum, & alterum tantum argentearum. *Mensura.* Mensurarum vero quales Mosi hin vocantur & assaron, aurearum erant viginti millia, & duplicatus numerus argenteatum. *Acerræ.* Acerræ quoque aureæ quibus odoramenta in templum inferri solent, erant numero viginti millia: & aliæ quibus deferebatur ignis à magno altari in paruum intra templū situm quinquaginta millia. *Vestes Sacerdotales.* Paratæ erant & Sacerdotales vestes in vsum Pontificum, annumeratis talaribus & epomidibus atque logio cum suis gemmis in vniuersum mille. *Corona.* Corona vero in qua Moses Dei nomen inscripsit, vnica fuit, & vsque in hodiernum permansit. *Stolæ Leuitarum.* Stolas autem Sacerdotales e byssо neri curauit, cum decies mille zonis purpureis, & tubarum quales Moses præscripsit CCM. Item alias stolas byssinas Leuitis hymnorum cantoribus, numero ducenta millia Instrumentorum præterea musicorum, quæ naula & cinnyræ vocantur, in vsum hymnodiarum ex electro confecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomon ad honorem Dei magnifice parauit, nullis parcens sumptibus: sed omni liberalitate vsus hæc in thesauris Dei cōdidit. *Septū circa templum.* Circumdedit deinde templo septū quod dam trium cubitorum altitudine, quod nostra lingua gison vocamus, exclusurum profanam multitudinem, & solos Sacerdotes admissurum. extra hoc septum erat fanum, porticibus magnis ac latis cinctum, & portis altis patens: quarum singulæ singulos ventos spectabant, & foribus auratis claudebantur. *Fanum.* in hoc fanum cuilibet e populo, puro modo ac casto & præscriptorum legis obseruanti, accessus patebat. Dici autem non potest, ac vix etiam oculis credi, quam mirandum fuerit illud exterius fanum: vallibus enim expletis, tam profundis, vt ad prospectum oculi caligarent, & aggesta ad quadringentos cubitos terra, eam verticem montis in quo templum extructum est æquauit: atque hoc modo factum est, vt area fani cum solo templi æquarentur hanc cinxit duplicibus porticibus, quas columnæ e natiuo laxo sustentabant, & laquearia cedro expolita tegebant. Fores vero habebant omnes ex argento fabricatas. His tam magnis ac pulchris operibus & donariis septennio perfectis, non ad opulentiæ modo, sed & celeritatis ostentationem: quæ enim ætatem integram hominis poscere videbantur, tam breui, si ad magnitudinem conferatur, tempore erant absoluta. Solomon Rex per literas iussit magistratus ac seniores Hebræorum totum populum Hierosolyma congregare, ad spectandum templum, & ad transferendam illuc Arcam Deo sacratam: denunciataque omnibus profectione Hierosolymitana, septimo demum mense conuenerunt, qui nostratibus est thuti, Macedonibus hyperberetæus: inciditque in idem tempus scenopegia, festum apud Hebræos sanctissimum & maximum. Tollentes igitur Arcam, & tabernaculum quod Moses construxerat, & omnia vasa ad ministerium sacrificiorum Dei parata, transportauerunt in templum: accesserunteque illo cum victimis tam Rex quam vniuersus populus ac Leuitæ, libaminibus & multo hostiarum sanguine viam perfundentes, & infinitam vim odoramentorum adolentes, vt circumquaque totus aer suauitate repletus, etiam longe remotis sentiretur, constanti omnium opinione, aduentare Deum ad inhabitandum recens exstructum ac dedicatum sibi locum, nam neque hymnos canentibus, neq; choreas ducentibus, lassitudo est oborta, dum ad templum peruenirent. atque in hunc modum Arca est translata. Quum vero iam adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abcessit, soli

Valles ingentes in quib. templum fuit extructū expletur.

An. mūdi 2941. an. Chri ſtū nat. 1028.

Heaio & Rufinus cap. 4. 3. Reg. 8. Solomonis templum mense Octobri consecratum. Arca Dei in templū transportatur.

vero baiulantes ſacerdotes inter duos Cherubinos eam depoſuerunt: quæ effigies coniunctis alarum extremitatibus (ſic enim artifex eas fecerat) Arcam velut ſub vmbella aut tholo protexerunt, continebat hæc nihil aliud quam duas tabulas lapideas, quæ decem præcepta, Dei ore in monte Sina prodita, inſculpta eis conſeruabant. Candelabrum autem & mẽſam & Altare æreum ſtatuerunt in templo ante adytum, eiſdem locis in quibus in tabernaculo prius ſita fuerant: vbi quotidianas hoſtias offerebant. Cæterum Altare æreum pro foribus templi eſt poſitum, vt apertis illis in conſpectu eſſet ſacrificiorum magnificentia. reliquorum vero vaſorum inſtrumentum omne in vnum congeſtum, intra templum eſt repoſitum. Poſtquam autem, omnibus quæ ad Arcam attinebant rite peractis, Sacerdotes ſanctuarium exiuerunt, repente globus nebulæ, non aſper, nec qualis hiberno tempore grauidus pluuia condenſatur, ſed diffuſus ac temperatus in templum influxit: & primo Sacerdotum viſum, vt vix ſe inuicem cernerent, obſcurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit, quod Deus in templum deſcendens, præſens ac libens hoc domicilium ſibi optaret. His talia voluentibus animo, Rex qui tum forte ſedebat, aſſurrexit: verbisque & ſe & Deo dignis cæleſte numen eſt allocutus. Tu quidem, inquit, ſempiternam domum habes Domine, nec ignoramus te tibiipſi hanc vniuerſi molem condidiſſe, quæ cælo, aere, terra & mari conſtat: quam totam imples, nec tamen ab ea caperis. hoc vero templum ideo tuo nomini adornauimus, vt in hoc ſacrificiis ac precib. in cælum miſſis tibi propitio liceamus, certo perſuaſi, quod & hic ades, & nuſquam interim abes. Quum enim omnia videas, audias omnia, nihil obſtabit hæc ædes, quo minus vbicunque te dignum eſt habires, à nemine alienus, & omnibus proximus, præcipue his, qui te deſiderant, nocte dieque præſens ac propitius. His vocibus Deum precatus, vertit orationem ad populum, docens eos de potentia Dei ſimul & prouidentia. Hunc Dauidi ſuo patri futura, quæq; iam euenerint, quæq; euentura ſint prædixiſſe: hunc ipſi nondum nato nomen impoſuiſſe, quo vocandus eſſet: quodque paterni regni ſucceſſor templum ei ædificaturus eſſet, prænunciaſſe. ergo cum vaticinium magna ex parte euentu ſit cõprobatum, debere eos Deo laudes offerre cum gratiarum actione, & de promiſſionibus futuræ felicitatis nihil dubitare, quib. iam nunc fidem adſtrui conſpicerent. His affatus multitudinem Rex, rurſum ad templum vertit oculos: & extenta ad multitudinem dextera: Operibus quidem, inquit, impoſſibile eſt hominibus gratiam Deo pro acceptis beneficiis reddere. Nullius enim rei diuinum numen indiget, nimirum maius quam cui tales retributiones conueniant. ſed hoc vno quo nos cæteris animantibus præſtantiores voluiſti, laudare nos maieſtatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atque Hebræorum populum dignatus es, neceſſe eſt gratias agere. Qua enim re magis vel parum propitius placandus, vel in fauore es retinẽdus, quam voce quam ex aere haurimus, & per hunc rurſum aſcendere nouimus? Quapropter gratias tibi ago, primum quod partem meum ex obſcuro loco ad tantam gloriam euexiſti: deinde quod mihiipſi in præſentem diem omnia quæcunque promiſeras præſtitiſti: precorque vt in poſterum largiaris quæ Deus hominibus caris largiri poteſt, & familiam noſtram in ſempiternum augeas, quemadmodum patri meo & viuo & morituro es pollicitus, quod apud nos regnum ſit permanſurum, & per innumeras ſucceſſiones propagandum. Hæc igitur nobis concede, ſimulque meis omnibus virtutem qua potiſſimum delectaris. Ad hæc ſupplex oro, vt aliquid de tuo ſpiritu ad hoc templum incolendum deducas, vt nobis appareat

Sacerdotes Arcã Dei in qua decẽ præcepta tabulæ lapideæ inſcripta aſſeruabantur, in ſuum locum deponunt.

Candelabrũ, menſa & altare aureũ. Altare æreum.

Nebula in tẽplo.

Precatio Solomonis ad Deum.

Deus immenſus.

Cauſa extructi tẽpli.

Deus verax in promiſſis.

Oratio Solomonis, qua primũ Deo pro acceptis beneficiis gratias agit, & vt in poſterum eum conſeruet, precatur.

Solomon Deum vt templum hoc tanquã suũ domicilii protegat, supplex orat.

in terris quoque te degere. Alioquin tibi paruum est domicilium vniuersum hoc cœli conuexum, nedum hoc qualecunque templum. Tu tamen hoc vt proprium integrum seruato à vi hostium, oro, & tanquam possessionis tuæ curam gerito. Et si quando populus in peccatum prolapsus, ob hoc te affligente aut sterilitate terræ, aut pestilentia similive malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis præuaricatores soles animaduertere: ac deinde affluens ad tuum templum supplex confugerit, salutem votis expetens: exaudi tanquam præsens, & miseratus eos e calamitatibus eripe. Nec solis Hebræis errantibus hanc opem à te precor: sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui venerint, aut vndecunque profecti in hoc loco boni quippiam impetrare à te voluerint, exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euidens, quod & tu hanc ædem apud nos tibi exstrui voluisti, & nos nec inhumani sumus, nec alienigenis iniqui, sed libenter ferimus te communiter omnib. tum opitulatorem esse, tum bonarum rerum omnium largitorem. Hæc loquutus & pronus humi stratus, cum aliquandiu adorauisset, surrexit, hostiasque ad altare adhibuit: quumque id solidis victimis repleuisset, litatum Deo manifesto argumento cognouit. Ignis enim ex aere emicans, omnibusque inspectantibus in altare delapsus, correptas victimas absumpsit: ad quod prodigium populus haud dubiam coniecturam fecit, in eo templo numen esse habitaturum, & præ gaudio procidens in solum, vnanimiter adorauit. Rex autem ad laudes Dei versus, multitudinem ad idem hortabatur, quandoquidem signa vidisset eius beneuolentiæ: precandum admonens, vt perpetuo talem se exhibeat, & mentem eorum puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint præcepta per Mosem diuinitus tradita constanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræorum felicissimum omnium, & cæteris mortalibus longe beatius. Simulque iubebat eos meminisse, quod, quibus artibus parauissent tanta bona, eisdem & hæc retenturi essent, & alia maiora atque cumulatiora quæsituri. Neque enim aliter existimandum, quam iustitiæ ac pietatis merito hæc illis contigisse. esse autem facilius parare quæ desint, quam patta tueri, & cauere ne vllum detrimentum admittatur. His affatus multitudinem Rex concionem dimisit, sactis primum sactis tam pro se quam pro populo: mactauitque vitulorum duodecim millia, agnorum centum & viginti millia, nam tum primum templum victimarum cruore imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac vxoribus epulo sunt excepti. Præterea scenopegiæ festum ante templũ splendide ac magnifice Rex per quatuordecim dies celebrauit cum vniuerso populo epulatus. Peractis autem his omnibus, & nullo pietatis officio præterisso, dimissi sunt suam quisque domum, actis prius Regi gratiis, pro bene curata Republica, & pro tantis operibus absolutis, precatique vt eis omnipotens Deus in longum tempus Solomone Rege frui concederet. Faciebant autem iter gaudentes ac gestientes, hymnosque sacros canentes, ita vt præ gaudio nullum viæ tædium in reuertendo sentirent. Cæterum illata in templum Arca, & spectaculo tam elegantis & amplı ædificii publice exhibito, festisque diebus inter sacra & epulas exactis, cum iam singuli ad suas vrbes essent reuersi, Rex in somnis est admonitus, gratum Deo fuisse eius sacrificium, & vota exaudita esse, quodq; seruaturus esset suum templum, & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cum subiecto populo iustitiam colerent: in primisque ipsum si à paternis præceptis nusquam discederet, ad summum felicitatis fastigium euehendum, & genus eius per continuatas successiones ei regioni præfuturum, nec vnquam e Iudæ tribu Regem defore. Quod si prodito & oblitioni tradito pietatis studio, ad externarum re-

Exteri quoq; vt exaudiantur in hoc loco precatur.

Solomonis victimas ignis ex aere in altare delapsus absumit.

3. *Reg.* 8.

Solomonis Deum iterum appareat, eique bona quæque pollicetur.

Solomonis in templi dedicationem sacrificia.

Scenopegiæ festũ.

Populum Rex dimittit.

3. *Reg.* 9.

ligio-

ligionum ritus se transferret, radicitus eum excidendum: & neque generis ipsius reliquias mansuras, neque Israelitas calamitatem euasuros: sed bellis & aliis innumeris cladibus afflictos, & e patrio solo extorres, peregre apud exteras gentes oberraturos. Templum vero quod tum recens exstructum esset, Dei permissione à barbaris direptum atque incensum iri, vrbe insuper hostili manu diruta: ita vt vbique sparso earum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægre credentibus, finitimi demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa Hebræi in tantam nunc indignationem incidissent, quum antea eius ope ad maximas diuitias maximamque gloriam essent euecti. Quibus reliquias gentis responsuras, quod propter peccata sua & patriarum legum præuaricationem hæc omnia contigissent. Hæc illi per somnium denunciata sacræ literæ continent. Absoluta autem templi fabrica, quæ septennio vt dictum est durauit, regiæ structuram est aggressus, quam vix tertio decimo anno consummauit, neque enim tantam curam huic operi, quantam ædificando templo impendit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quam credi possit celebre, cooperante Deo intra iam dictum tempus perfectum est: regia vero tametsi multum magnificentiæ templi cederet, quod neque materia eius tanto ante præparata fuisset, & Regi non Deo strueretur domicilium, eo tardius ad finem est perducta. Et hæc tamen pro dignitate fortunarum Regis ac gentis est exædificata. Operæprecium autem fuerit totum eius ordinem ac dispositionem indicasse, vt ex eius descriptione totam amplitudinem lector colligere ac considerare possit. Basilica erat magna & pulchra, multis columnis suffulta, quam ad causas forenses agitandas, & lites decernendas condidit, capacem multitudinis, quę eo ius peteret, longam cubitos centum, latam quinquaginta, altam triginta. hanc sexdecim columnæ quadrangulæ sustinebant, tectam opere Corinthiaco, additis paribus postibus cum valuis cælatis ad ornamentum loci simul & munimentum. In eius medio fuit ædes alia, quadrata, lata triginta cubitos, columnis validis suffulta: & in ea tribunal magnificum, vbi Rex iura solebat reddere. Huic ædificio coniuncta erat domus in vsum Reginæ facta, & alię aulæ quo se negociis peractis animi causa conferebant, omnes cedrinis tabulis constratæ partim saxo quadrato decemcubitali cõstructæ, partim ita vt solent regiæ vel templa, incrustatæ pretioso marmore quod e locis eo nomine celebribus apportatur. Et tribus quidem ordinibus auleis Babylonicis prætexebantur: quartus vero sculptorum admirabile artificium ostentabat, in quo effictæ erant variæ arborum ac plantarum species, frondibus & foliis tanta subtilitate expressis, vt agitari quodammodo viderentur. Reliquum vero quod supererat vsque ad lacunar, opere albario tectum, & discoloribus picturis erat variegatum. Præter hæc erant & alia cubicula ad voluptatem facta, & porticus ad ornatum regiæ longissimæ, in quibus splendidissima triclinia referta auro, vt quæ aurea supellectili ad omne regii conuiuij ministerii erant instructissima. Difficile est enumerare amplitudinem ac varietatem aularum, tam maiorum quã mediocrium, tum quæ sub terra latebant, quæve in aerem elegantissime attollebantur. In summa totum ædificium e marmore candido & cedro, & auro atq; argento cõstabat, dispositis per parietes & laquearia variis lapillis auro inclusis, quemadmodũ & in ornatu templi factum fuerat. Quin & ex ebore factum erat prægrande solium cælatũ, specie tribunalis, quod sex gradibus ascendebatur, in quorum singulis in extremitatibus leonum effigies erant impositę, totidem alia superne imminentibus. qua vero parte Rex insidebat, manuũ effigies eum excipiebãt: & qua reclinabatur, dimidiatus erat iuuencus ter-

An. mũdi 2941. ante Christũ na. 1023. *Commination graue Israelitũ a vera pietatis tramite exorbitantib. proposita. Hedio & Ruffino cap. 5. Solomonis regia tredecim annũ absolnitur.*

Basilica.

Tribunal

Reginæ domus aliæque aulæ.

Ornamẽta Solomonis regia.

Cubicula ad voluptatem facta aurea supellectili referta.

3. Reg. 10. Solomonis solium ex ebore factum.

3. Reg. 5. Gratitudo Solomonis erga Iromũ pro acceptis beneficiis.

gum suum respiciens: totumq; tribunal auro coagmentatum erat. Hæc opera Solomon viginti annis perfecit, cõferente magnam auri vim, maiorem argenti Iromo Tyriorũ Rege, & præter hæc cedri atq; pinus materiem. Sed & ipse maximis donis Iromum est remuneratus, singulis annis frumentũ ei mittens, & vinum atq; oleum, quibus maxime opus habebat, vt diximus, eo quod insulam incoleret. Præterea Galileæ oppida numero viginti non procul à Tyro dissita ei donauit: quæ cum ille perlustrata satis considerasset, & non valde probasset, renunciari iussit Solomoni, sibi non esse opus eis oppidis, & ex eo terra Chabalon est appellata, voce Phœnicum lingua, id quod displicet significante. Quæstiones etiam ænigmaticas Tyrius Rex ad Solomonem transmisit, rogans vt eas explicaret, & dubitationem sibi omnem eximeret. At ille callens huiusmodi rerum ac natura prudentissimus, nihil inexplicatum relinquebat: sed omnia ratione peruincens, & perscrutatus eorum intellectum, apertissime declarabat. Meminit horum duorum Regum & Menander, qui e Phœnicum lingua annales Tyriorum in Græcum sermonem est interpretatus, in hunc modum scribens: Defuncto Abibalo successit in regnum filius Iromus, qui vixit annos quinquaginta tres, & regnauit annos triginta quatuor. hic aggessit ad insulam agrum qui dicitur amplus, & auream columnã in Iouis delubro dedicauit. idem materiem multam in monte Libano excidit ad contegenda templa, & demolitus antiqua templa, Herculi & Astartę noua instaurauit: primusq; Herculi statuam erexit mense peritio. Deinde expeditione contra Eyceos suscepta, quod debita tributa nõ persoluerent, subactis illis victor est domum reuersus. Huius temporibus erat Abdemonus adolescens, qui problemata à Solomone Hierosolymorum Rege iuncta dissoluebat. Meminit & Dius sic scribens: Abibalo defuncto filius eius Iromus regnum excepit. Is orientalem orbis partem aggeribus auxit, & eo pacto pomœria protulit. templum quoque Iouis Olympii: quod ante separatum erat, medio spatio repleto aggeribus cum vrbe coniunxit, & aureis donariis ornauit. conscenso deinde Libano materiem ad structuram templorum cæcidit. Additque Solomonem Hierosolymorum Regem ad hunc Iromum ænigmata misisse, solutionem eorum postulantem: quod cum ille non valuisset, magna pecunia mulctatum esse. Deinde per Abdemonum quendam virum Tyrium proposita explicauisse, & ipsum alia proposuisse: in quibus soluendis quum Solomon hæreret, maiorem etiam pecuniam eum illi remisisse. Et Dius quidem ita scribit. Cæterum Rex quum videret mœnia Hierosolymorum turribus & propugnaculis ad securitatem egere, nec ea dignitati vrbis satis respondere, & muros instaurauit, & turres magnas in eis erexit.

Menãder, Historiographus Solomonis & Iromi meminit.

Dius Iromi meminit.

Dius de Solomone.

Solomon Hierosolyma muros instaurat, & turres erigit.

Condidit etiam vrbes vel præcipuis annumerandas, Asorum & Magedonem, & tertiam Gazara Palæstinæ vrbem, quam Pharao Rex Ægypti bello aggressus expugnauerat, occisisque ad vnum habitatoribus diruerat, ac deinde filiæ suæ Solomoni nuptæ dono dederat. quamobrem denuo Rex eam exædificauit, quod esset natura munita, & ad bella rerumq; nouitates opportuna. Nec procul inde alias duas vrbes condidit, quarum altera Berachora, altera Baleth vocabatur. necnõ & alias ad secessus voluptarios aptas ob aeris temperiem fructuumq; vbertatem, & perennibus aquis irriguas. Ingressus deinde in desertum quod est super Syriam, eiusq; regionis potitus, vrbem ibi maximam condidit, duorum dierum itinere à superiore Syria distantem, ab Euphrate vero vnius. ad magnam autem Babylonem inde sex dierum via protendebatur. Quare autem à reliquis cultæ Syriæ partibus hæc vrbs tam procul habiretur, causa est hæc, quod mediterranea per desertum petentibus, ibi demum

Hedio & Russino Cap. 6. Solomon vrbes aliquot condit.

Asorus, Magedo, Gazara. Berachora, Baleth.

fontes

fontes ac putei reperiuntur. Hac igitur vrbe extructa, & mœnibus validissimis cincta, Thadamorem eam appellauit, quo nomine etiam nunc à Syris vocitatur. Græci Palmiram nominant. Atque hæc fuerunt per id tempus Solomonis opera. Nunc quoniam video multos quærere, qui factum sit vt omnes Ægyptiorum Reges à Minæo illo qui Memphin condidit, quique multis annis auum nostrum Abrahamum præcessit, vsq; ad Solomonis tempora, per mille trecentos & amplius annos Pharaones dicti sint, à quodam Rege nomine desumpto: operæprecium existimo eorum ignorantiæ mederi, & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharao Regem Ægyptiis sonat. Opinor autem ipsos à pueritia nominibus aliis discretos, quam primum Reges creati fuerint, potestatis eius nomen patriæ linguæ vernaculum assumere. Nam & Alexandrini Reges aliis prius nominibus vocati post assumptum regnum vocati sunt Ptolemæi à primo eius vrbis Rege: & Romanorum imperatores alioquin gentilia nomina habentes, Cæsares appellantur, principatus & honoris vocabulo, posthabito illo priore quod à parentibus hereditarium in eos demanauit. Et hinc est, ni fallor, quod Herodotus Halicarnassæus cum CCCXXX. Reges post Minæum Memphis conditorē deinceps successisse dixerat, nomina eorum non recensuit, quia Pharaones vocati sint omnes. Quum enim post hos mulier imperium arripuisset, nomen eius ponit Nicaulen, nimirū ea de causa, quod cum soli mares huius appellationis essent capaces, & non etiam fœmina, oportuit peculiare ipsius nomen dicere. Ego vero in nostræ gentis commentariis reperi, quod post Solomonis socerum Pharaonem nemo Ægyptiorum Regum amplius hoc nomine sit vocatus: & quod post illum venerit ad Solomonem iam dicta mulier, quæ tum Ægypti simul ac Æthiopiæ regnum obtinebat. Sed de hac paulo post dicemus: nunc vero ideo hæc memoraui, vt ostenderem nostros libros & Ægyptiorum in multis consentire. Solomon autem Rex reliquias Chananæorum quæ Libanum montem vsque ad vrbem Amathen colebant, & imperium eius detrectabant, sub ditionem suam redactas tributa pendere coegit, & per singulos annos certum numerum seruorum & colonorum, qui per agros distribuerentur, exegit. Hebræorum enim nemo ad seruiles operas adigebatur: nec erat æquum, vt cum tam multas gentes Deus sub eorum imperium subdidisset, ex his potius quam deuictis eiusmodi conditionis homines censerentur: sed oēs arma & cultus atq; equos & rem militarem tractare malebant. Chananæis vero quos ad seruitutem abduxit, sexcentos præfectos præposuit, qui procuratores essent regii, & sua cuique opera atq; negotia præscriberent. Quin & classem Rex in Ægyptio sinu ædificauit, in quodā loco ad mare rubrum, qui nominatur Asiongaber. Hęc nunc Berenice vocatur, non procul ab Elana vrbe, quæ regio tum in Hebræorum ditione censebatur. Et in hac quoq; classe munificentia Hiromi Regis amici fuit vsui. Viros enim gubernatores & nauticę rei peritos ei misit quotquot voluit, qui nauigantes cum regiis procuratoribus in regionem Indię, olim Sophyram, nunc Auream terram nominatā, aurum illi adferrent. hi collectis circiter quadringētis talentis retro ad Regem sunt reuersi. Interim ad Ægypti Æthyopięq; Reginam, mulierē sapientiæ studiosam, & cætera quoq; egregiam, Solomonis virtutum ac sapiētiæ fama delata, cupiditas eam incessit coram visendi: sic enim fore vt experimento, non rumoribus crederet, q̄ sępenumero falsi eo quod toti a fide renunciantium pendeant, paulo post euanescunt: decreuitq; susceptra longinqua peregrinatione illius sapientia perfrui, & de rebus arduis cum eo differere. Venit igitur Hierosolyma splendido & opulēto apparatu. Adducebat enim secum camelos onustos auro

An mūdi 2953. an. Christum na. 1011.

Thadamora, siue Palmira.

Ægyptiorum Reges cur Pharaones dicti.

Ptolemæi.

Cæsares.

Herodot. Ægyptiorum Regū nomina non recensuit.

Nicaule Ægypti et Æthiopiæ Regina ad Solomonem venit.

3. *Reg.* 10

Solomon Chananæorum reliquias tributa pendere cogit.

2. *Reg.* 10

Hebræorū libertas, & Chananæorū seruitus.

Solomonis classis.

3. *Reg.* 10

Ægypti & Æthiopiæ Regina ad Solomonem venit.

An mũdi 2953. an. Christum nat. 1011.

Solomon Reginæ enigmata cum prudentia explicat.

Æthiopiæ Reginæ Solomonis sapientiam stupet.

Æthiopiæ Reginæ Solomonis prudentiam & sapientiã laudat.

Solomoni Reginæ splendida munera donat.

Solomon Reginæ liberalitatem remunerat.

Hedio & Ruffino cap. 7.

Ligna pretiosa Solomoni allata.

Solomonis naues in itinere triennũ abiumebãt.

& variis aromatibus lapillisque preciosis. Rex vero honorificentissimè exceptam, & in cæteris comiter ac liberaliter habuit, & propositiones illius pro sua prudentia facile explicans, opinione cicius dissoluebat. At illa stupebat ad Regis sapientiam, tanto maiorem experta quam audierat: magisque etiam admirabatur regiam tam elegantem ac magnificam, & tam belle dispositum ædificiorum ordinem, quod hic quoque ingenium Regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata est quam aulam, cui cognomen Saltus Libani, & quotidianos conuiuiorum sumptus tam dapsiles, apparatumque ministerii. nam & cultu erant decentissimo, & perquam scite omnia administrabant. Nec minor fuit admiratio dum quotidiana sacrificia videret, quantaque cura & religione sacerdotes ac Leuitæ circa ea versarentur. Hæc quotidie contemplando vehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud Regem ingenue fassa est, quantopere huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, Rex, quæ auditu percipiuntur, cunctãtius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ vel intra te sunt reposita, sapientia videlicet ac prudentia, vel tam amplum regnum tibi suppeditat, non vana fama ad nos perlata est: sed quum esset vera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens video. Quamuis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamen res ita pro dignitate repræsentare, sicut nunc oculis nostris subiiciuntur. de me quidem fatendum est, quod cum de fide eius hæsitassem, ne forte aliquid affingeret, nunc longe maiora eis conspexi. Macti tanta felicitate Hebræi, macti amici ac familiares tui, quibus perpetuo sapientia tua frui datum est. Laudandus Deus qui regionem hanc & habitatores eius adeo dilexit, vt te Regem eis præficeret. Nec contenta verbis indicasse quanti Regem faceret, etiam muneribus suam erga illum obseruantiam testari voluit. Viginti enim auri talenta ei donauit, & aromatum vim magnæ æstimationis, lapillorumque preciosissimorum. Aiunt etiam quod balsami plantam, cuius hodie quoque ferax est nostra regio, illius Reginæ munificentiæ ferri acceptam oporteat. Nec minora fuere quæ ipsa a Rege recepit, optione etiam illi permissa. nihil enim roganti negatum est: sed libentius quam illa peteret largiens, insignem præ se tulit liberalitatem. Atque ita Ægyptiorũ Regina datis simul & acceptis amplissimis muneribus in patriũ solum reuertitur. Per idem tempus allatis ex Aurea, sicut vocant terra gẽmis & tignis pineis, ex hac materie Rex fulcra templi ac regiæ fecit, eiusq; parte vsus est ad instrumẽta musica, cinnyras & nabla, quibus Leuitæ diuinos hymnos solẽt accinere. nunquam enim antehac tam elegans apportata fuerat. Sed nemo sic cogitet, quæ nunc pinea ligna vocantur, quæve ad illiciendos emptores hac appellatione mangonizant negociatores, illis esse similia. illa enim aspectu ficulnam materiem referunt, nisi quod candidiora sunt & fulgentiora: id quod admonere officii nostri duximus, ne quis per ignorantiam in his discernendis fallatur, quandoquidem res Solomonis in huius materiei mentionem nos induxerunt. Eadem classis attulit Regi auri talenta DCLXVI. non annumerato quod priuatim negotiatores mercati sunt, nec eo quod toparchæ & Reges Arabiæ dono illi miserunt. Ex eo fecit ducẽta scuta fusilia singula sexcentos siclos pendentia, & trecentos clypeos, quorũ singuli trecentas minas penderent: atq; hæc omnia in aula Saltus Libani vocata reposuit Sed & pocula ex auro solido parauit, & e lapide pretioso, in vsum conuiuii singulari arte fabrefacta, reliquamq; omnẽ supellectilem regiã ex auro fieri curauit. Nullum enim tum argento in commerciis erat precium. Multa enim nauigia Rex in mari, quod vocatur Tharsicum, habuit, quæ ad remotas gentes merces varias deferre iussit,

pro

pro quibus exportatis aurum & argentum regi referebant, multumque eboris, & mancipia Æthiopica & simias. Ea nauigatio in itu ac reditu triennium integrum absumebat. Fama etiam celeberrima per omnes circumquaque regiones de Solomonis virtutibus ac sapientia diuagabatur: qua exciti plerique reges, quo certiores de iam dictis fierent, visendi eius cupidine flagrabant, & exquisita munificētia studiosos eius se declarabant. Mittebantur vasa tam aurea quam argentea, & vestes purpureæ, & omne genus aromata: equi præterea currusque, & muli subuehendis sarcinis, qui vel robore vel pulchritudine regi placituri videbantur: vt ad eum equorum & curruum numerum, quem iam ante habuerat, ex donaticiis quadringenti currus accederent. Habuit enim prius currus mille, equorum viginti millia. hi quum pulcherrimi fuere, tum ad cursum excitatissimi, vt collati ad cæteros, omnes post se reliquerent. His decus addebant equites, flos iuuentutis, procera statura, promissoque capillitio conspicui, & tunicas è sarrana purpura induti. adhæc ramentis auri capillum quotidie aspergebant, vt ad solarium radiorum contactum fulgore capitibus eorum reflecteretur. Hi armati & pharetris succincti regium currum stipabant, quo sublimis inuectus, & amictus veste candida, mane solebat vrbem egredi. Aberat à Hierosolymis duorum schœnorum spacio prædium nomine Hettan, hortis & inductis fontibus amœnum simul ac opulentum. in eum locum vectari delectabatur. Diuina autem quadam diligentia & prouidentia rebus in omnibus vtebatur, & quum esset elegantiarum amator, ne viarum quidem curam prætermisit, sed & harum quotquot Hierosolyma regia sedem ducebant, silice constrauit, tum vltro citroq; commeantibus essēt faciles, tum ad ostentandam hac quoq; parte principatus sui magnificentiam. Distributisque oppidatim curribus, & in singula certo numero ad alendum præfinito, circa se quidem paucos reseruauit: loca vero vbi alebantur, curruum oppida appellauit. Argenti etiam tantam copiam Hierosolymis esse fecit, quanta fuit saxorum: & cedros arbores antehac nunquam in Iudæa visas, in campis eius adeo multiplicauit, vt moros numero æquarent. Mandauit etiam negociatoribus Ægyptiacis vt equos venales ad se adducerent, in singulas bigas sexcentarum argenti drachmarum precio constituto: quos deinde ad Syriæ Reges & transeuphratenses mittere solebat. Quumq; esset omnium regum gloriosissimus & pissimus, & opibus ac prudentia omnes superasset, qui ante illum rem Hebræorum administrauerant, deterior factus est ante obitum: & à patrijs moribus desciscendo, indignum ante gestis rebus rebus vitæ exitum habuit. Nam insaniens in mulieres, & in rebus venereis immodicus, non contentus suæ regionis mulieribus, multas externæ originis duxit, Sidonias, Tyrias, Ammanitidas, Idumæas: atque ita contemptis semel Mosis institutis, quæ non nisi gentis eiusdem coniuges permittebant, illarum Deos colere cœpit, amori earum hoc tribuens. Atqui hanc ipsam rem legislator præcauere voluerat, ne per hāc occasionem peregrinis implicarentur ritibus, neue relicto patrij numinis cultu, ad illarum religiones se transferrent. Sed hæc Salomon contempsit, voluptate irrationali victus: auctisque vxoribus e principibus virisque illustribus prognatis septingentis numero, & concubinis trecentis, & in his Ægyptiorum Regis filia, adeo consuetudine earum est captus, vt ritus earum imitaretur, quo magis illis hoc argumento fidem amoris ac beneuolentiæ faceret. ætate deinde prouectior, & mente iampaulatim senescente, magis etiam patriæ religionis oblitus cultum Dei sui neglexit, & mulierum exterarum ritibus assueuit: quamuis iam ante quoque à præscripto legum discessérat, quando æreas boum effigies

An. mūdi 2951. Ante Christū na. 1011.

Solomoni plerique reges exquisita munera mittunt.

Munera Solomoni allata, eiusq; equitatus.

Hettan.

Via circa Hierosolyma silice strata.

Oppida curruum. Argenti, Solomonis tempore, copia. Equi Ægyptiaci.

3. *Reg.* 11. *Solomon exteras matrimonio sibi iungens. ab eis deducitur.*

An. mūdi 2964. Ante Christū na. 1000

An. mũ di 2964 Ante Christũ na. 1000

basi maris illius addiderat, sicut solio suo leonum post apposuit. Nam neque illa fas erat facere. Cumque domesticum haberet exemplum pulcherrimum parentis virtutem, & gloriam quam propter pietatẽ ad posteros reliquerat, discedens ab eius imitatione, idque bis in somnis monitus sequi paterna vestigia, mortem inglorius oppetiit. Venit itaq; ad illum propheta missus à Deo, dicens neque clam esse eius impietatem, neq; diutius impunitam fore: viuo tamen regnũ non auferendum, quando patri eius diuinitus sit promissum nõ alium successorem futurum: sed post hunc defunctum, filium pœnas daturum: ita tamẽ vt non vniuersum regnum deficeret, sed decem solæ tribus seruo ipsius cederent, reliquæ duæ penes nepotem Dauidis remanerent, idq; ipsius aui respectu, & vrbis Hierosolymorum, in qua Deus templum sibi elegisset. His auditis Solomon vehementer perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hactenus fuisse videbatur, in contrariũ vergente. Nec multũ temporis post hanc prophetæ denunciationem est elapsum, dum hostis ei, Deo sic volente exortus est, cui nomen Aderus, regi infensus ob causam hanc. Idumæus fuit genere, & è regio stemmate. Cumq; Ioabus copiarũ Dauidis imperator Idumeã subigeret, omnibus eius gentis, qui per ætatem arma ferre possent, internecione intra semestre deleris, hic etiam tum adolescentulus ad Pharaonem Ægyptiorũ regem euasit. ab eo comiter exceptus, & domum & agros ex quorũ reditibus viueret, munificentia illius est consecutus: & postquam adoleuit, tam carus ei factus est, vt rex coniugis suæ sororem, nomine Taphinen, nuptum ei traderet: ex qua filius natus, cum Regis liberis est educatus. Porro accepto in Ægypto de Dauidis & Ioabi morte nuncio, adiuit, rogans vt sibi in patriam reuerti permitteret. Rege autem percontante quid illi deesset, quaue sua iniuria prouocatus relinquere amicum bene meritum cuperet, etsi non semel id petitum, impetrare tamen tunc nequaquam valuit. Sed cũ iam res Solomonis labare inciperent, Deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutu Pharao difficilem se hactenus præbuerat, Aderus impetrato à suo rege commeatu, in Idumæam reuertitur. & cum non posset gentem suam ad defectionem à Solomone perpellere, eo quod validis præsidiis impositis in officio contineretur, nec liceret impune res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam se contulit. Vbi cum incidisset in quendam Razarum, qui defecerat à Sophenæ Rege Adiazaro, & eas terras cum latronum manu incursionibus populabatur, societatem cum homine iniit: cuius ope occupata ea parte Syriæ, Rex declaratus Israelitarum ditionem crebro irrumpendo, viuo adhuc Solomone rapinis omnia miscebat & cædibus. Et quasi parum esset Hebræus vnus hostis externus, domi extitit qui Solomonem infestaret, Hieroboamus Nabatai filius, veteri quodam oraculo ad res nouandas excitatus. Cum enim patre orbatus adolescens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa eius indole, præfecit eum fabricæ murorum, quando Hierosolyma mœnibus cingebat. Eius operis curam tanta solertia gessit, vt rex, comprobata hominis industria, præmio dignum ducens, cum Iosephi tribui præficeret. Ad quam dum Hierosolymis egressus iter faceret, obuiam ei fit Propheta nomine Achia, Silunte oppido oriundus. Is salutatum eum de via paulum seduxit in rus quoddam diuerticus, in quo tum nemo alius aderat: scissoq; in duodecim frusta pallio quo ipse amiciebatur, iussit Hieroboamum decem inde sumere, præfatus Deum hoc iubere. Ille, inquit, scisso imperio Solomonis, eius filio propter promissionem Dauidi factam tribum vnam cum altera ei contigua daturus est: tibi vero decem propter Solomonis peccatum, qui mulieribus & diis earum totum se deuouit. Quare sciens

Pœna Solomoni immittenda, ob Deos alienos receptos.

Aderus Solomoni infensus.

Aderus in Ægyptum profugit.

Aderus Pharaonẽ vt sibi in patriam reuerti permittat, orat.

Aderus in Idumæam reuertitur, inde in Syriã se confert.

Razarus cũ Adero hostis Solomonis.

Hieroboamus Solomonem infestat.

Achia Propheta Hieroboamum decem tribuum regem futurũ ostendit.

cau-

causam propter quam Deus ab illo est alienatus, iustitiam colito, & legum perpetuus custos ac conseruator esto, cum pietatis ac religionis præmium maximum tibi sit propositum, nimirum vt tantus euadas, quantum scis Dauidem prius fuisse. His Prophetę verbis erectus ad spes magnas Hieroboamus, cum esset alioqui ambitioso & inquieto ingenio, quamprimum in suam prouinciam peruenit, non immemor prędsagij Prophetici solicitare populum cœpit, vt à Solomone deficeret, ipsiq; principatum deferret. Cuius conatibus & insidiis cognitis Solomon volebat eum comprehensum occidere. At ille ad Sulacum Ægypti regē profugus & præsens periculum euasit, & manendo illic vsq; Solomonis obitum regnose Israelitico incolumem seruauit.

An. mū. 2971. ante Chri. na. 993.

Hieroboamus in Ægyptū profugit, vbi vsque ad Solomonis obitū manet.

CAP. III.

Solomone defuncto, populus a Roboamo eius filio deficiens Hieroboamum decem tribuum Regem fecit.

Solomon autem iam admodum senex moritur, exactis regni annis octuaginta, vitæ vero nonaginta quatuor: sepeliturq; Hierosolymis, omnium regum felicissimus & opulentissimus atq; prudentissimus, excepto peccato, ad quod iam senescens à mulieribus est pertractus, de quo & consecutis mox Hebræorum calamitatibus satis dictum est. Cæterum defuncto Solomone, & succedente in principatū eius filio Roboamo, quem è Noma Ammanitici generis muliere susceperat, mox quidam è proceribus in Ægyptum miserunt, qui Hieroboamū reuocarent. qui cum ad eos in vrbem Sicima veniisset, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu Israelitarum illic habito, regnum de populi consensu accipere. Accedunt itaque illum principes populi vna cum Hieroboamo, rogantes vt aliquid de seruitio remitteret, & patre suo vellet esse mitior. Graui enim illius iugo se pressos fuisse. Sic enim firmius ei fore imperium, si amari mallet quam metui. Ille post triduum ad postulata responsurum se pollicitus, statim in suspicionem venit, quod sine mora votis eorum non annuisset. Decere enim eius ætatem putabant, procliuem esse ad bene merendum. nonnihil tamen spei fuberat, quod non statim essent repulsam passi. Interim ille conuocatis paternis amicis consultabat, quale responsum populo dari oporteat. qui, quum bene ipsi cuperent, & populi naturam probe callerent, monuerunt, vt comiter populum alloqueretur, & posito aliquantisper fastu regio, ad captandam multitudinis gratiam se accommodaret. hac enim arte captos facile illum amaturos, quod natura ita comparatum sit, vt subiecti delectentur regibus mansuetis, & de suo fastigio nonnihil è demittentibus. Ibi Deus sine dubio mentē ademit homini, cui tam vtilis in omne tempus sententia, certe ad præsens ambienti regnum necessaria, non probabatur: sed accitis æqualibus suis iuuenibus, & exposito seniorum consilio, quid ipsis videretur, proferre iussit. Illi, quia nec per ætatem poterant, nec Deus sinebat, vlteriora cernere, autores ei fuerunt sic ad populum respondendi: minimum digitum ipsius crassiorem esse quam patris lumbi fuerint: & si ab illo duriter habitos se putarent, duros etiam in posterum tractandos esse: & si ab illo scuticis cæsi fuissent, expectandum vt ab ipso scorpionibus flagellarentur. His delectatus rex, & ratus decere maiestatem principatus tale responsum, postquam tertia die populus ad audiendum conuenit, omnibus expectatione suspensis, & existimantibus benignum aliquid sibi proponendum, omisso amicorum consilio, ex iuuenum sententia respondit, non sine Dei voluntate, vt Achiæ vaticinium suus euentus sequeretur. Ichi enim velut ferro tam duris verbis non secus ac si à minis ad rem iam

Hedio & Russinus cap. 8. al. 4. 3. Reg. 12

Mors Solomonis.

Populus a Roboamo onerū mitigatiō petit.

Seniorum consilium salutare.

Iuniorū consilium quod Roboam, seniorum spreto, sequitur.

esset

Tribus a Roboamo defi-ciunt.

esset peruentū per indignationem vno ore exclamant, nihil sibi futurū amplius cum Dauidis progenie, haberet ipse templū quod pater exstruxisset, manifeste defectionem præ se ferentes. Adeoque pertinax ira fuit, vt Adoramum quæstorem regium, missum ad exculandum iuuenilis linguæ petulantiam, placandosque concitati vulgi animos, ne auditum quidem lapidibus obruerint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, se in famulo saxis impetitum, veritusque ne conceptum semel odium in ipsius caput effunderetur, trepide conscenso curru quantum potuit, Hierosolyma properauit. Et Iudæ quidem ac Beniamis tribus communibus suffragiis regem eum eligunt: reliqua vero multitudo ex illo die alienata à progenie Dauidis, Hierobamo imperium detulit. id Roboamus egre ferens, conuentu duarum tribuum sibi subditarum indicto, & delectu CLXXX. millium habito, conaturus erat reliquas decem vi ad officium retrahere, nisi Deus per Prophetam intercessisset, admonens nefas esse ciuile bellum mouere, præsertim cum Deo volente populus ab eo defecisset. Nunc prius Hierobami Israelitarum regis gesta, ac tum demum res Roboami duarum tribuum regis dicemus, serie narrationis ita postulante. Ergo Hieroboamus regia Sicimis constructa, inibi domicilium optauit: nec eo contentus, apud Phanuelam vrbem aliud ædificauit. Nec multo post instante Scenopegia, cogitans locum, quod si permitteret populo Hierosolymitanam professionem, & festi illic celebrandi potestatem faceret, populus captus religione templi & ceremoniis, facile mutata voluntate, seq; relicto ad priorē regem accedere posset, idque non dominationi suæ tantum, verum etiam vitæ periculosum foret, statuit hoc modo rebus suis consulere. Duas vitulas ex auro fecit, & constructis totidem delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum situm est ad minoris Iordanis fontem, effigies illas vtrobique consecrauit: & conuentu indicto decem tribuum, quibus ipse præerat, pro concione eas in hunc modum est allocutus: Viri populares, notū vobis existimo; quod nullus locus Deo est vacuus, & quod is nullo certo loco includitur: sed vbiq; vota exaudit, vbiq; cultores suos respicit. Quare non placet mihi, hoc tempore vos Hierosolyma vrbem infensam longo itinere proficisci religionis ergo. Homo illud templum statuit, quemadmodum & ego duas aureas vitulas consecraui, alteram in Bethelis, alteram in Dana, vt pro locorum opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas confluentēs, illic Deū rite adoretis. Nec deerunt Sacerdotes & Leuitæ ex vobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicunque ex vobis Sacerdotium ambit, vitulum & arietem Deo mactet, quo ritu ferunt etiam primum sacerdotem Aaronem creatum esse. His verbis populum decepit, autor ei factus patriæ religionis deserendæ: quæ causa fuit Hebræis omnium calamitatum, vt bello ab exteris gentibus deuicti, postremo in captiuitatem abducerentur, sicut suo loco dicetur. Porro appetente iam septimi mensis festiuitate, volens & ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à duabus tribubus Hierololymis celebrabatur, ante vitulam altare posuit: moxque assumpta Pontificis persona, cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. Cumque iam holocautoma in conspectu totius populi pararet incendere, Deo mittēte superuenit a Hierosolymis propheta, nomine Iadon. Is in mediam multitudinem progressus, audiente Rege ad altare sermonem vertit. Altare, altare, hæc dicit dominus. Exorietur quidam de genere Dauidis, Iosias nomine, is mactabit super te falsos sacerdotes illius temporis, & impostorum ad impietatem populum seducentium ossa super te incendet. Et vt nemini dubium sit prædictionem hanc non esse vanam, pro-

Regia Ieroboami.

Vitulæ Ieroboami cur factæ.

Ieroboam idololatriæ fundator.

Neglecti cultus diuini omnium malorū causa.

3. Reg. 13. Vaticinio contra altare in Bethel

digio

digio confirmabitur. Rumpetur altare hoc, & adipes victimarum in eo congesti in humum effundentur. His prophetæ verbis irritatus Rex, intendit in eum manum, iubens hominem comprehendi: moxq; sideratum brachium diriguit, vt reducere manum non posset, torpente membro, haud secus quam si esset exanime. Altare quoque diruptum impositas victimas effudit, ita vt vates Dei prædixerat. Ibi rex videns hominem veridicum esse ac diuinum, rogauit eum, vt Deum exoraret, quo affectæ dexteræ vigorem pristinum redderet, quod cum ita factum esset, lætus recepta sanitate, rogabat propheram vt cum eo prandere dignaretur. excusauit Iadon, negans se in ea vrbe panem aut vinum sumpturum. id enim sibi contra edictum Dei non licere. veritum etiam ne per eandem viam reuertatur qua venerat. Rex autem mirans viri continentiam, eo magis de se cœpit esse solicitus, ex his quæ viderat & audierat, parum felicem rerum suarum exitum augurans. Erat in ea vrbe malus quidam Pseudopropheta, quê Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiam loquêre. hic tum decumbebat, quod esset senio languidus. cumque audisset à filiis de aduentu prophetæ à Hierosolymis & prodigiis per eum patratis, & quod Hieroboamus e mortuam dextram ad illius preces sanam recepisset: veritus ne rex de hospite melius quam de se opinaretur, mandauit filiis vt vestigio asinum stratum aditer sibi expedirent quibus impigre iussa exsecutis, cõscenso iumento per vestigia prophetæ properabat. quem assecutus interquiescentem sub quercu patula & umbrosa, primo salutauit: deinde expostulauit cum eo quod non ad se diuertisset, hospitalitate fruiturus. quo referente veritum se a Deo, ne apud quenquam in ea vrbe cibum sumeret: certe apud me, inquit, licuit sumere. nam ego quoq; propheta sum eiusdem cuius tu cultor numinis, & nunc ipsius iussu venio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali excepturus. Tum vates mentienti credens reuertitur. Adhuc autem illis prandentibus & familiari sermone se oblectantibus, Deus apparuit Iadoni, pœnam inobedientiæ pœnæque modum denuncians. Fore enim vt in itinere à leone discerpatur, nec in paternum monumentum inferatur. Hæc autem Deo volente, contigisse opinor, quo minus apud Hieroboamum Iadonis verba fidem inuenirent, de mẽdacio suspecti. Nam redeunti Hierosolymam, leo factus obuiam, detractum de iumento necauit, nihil laso asino. imo & illum & prophetæ cadauer seruabat accubans, donec viatores quidam rem vtiam pseudopropheræ renunciauerunt. Tum ille filiis in hoc missis corpus eius in vrbem reportauit, inibique magnifice sepelit. monitis filiis vt se quoque post mortem in idem monumentum inferrent. Vera enim esse quæcunque ille prædixisset, de vrbe illa & altari, & Sacerdotibus Pseudoprophetis. ad se autem nullam post mortem iniuriam peruenturam, propter communem cum illo sepulturam confusis ossium discrimine. Post iusta funebria Prophetæ reddita, & inuncta filiis mãdata, cum esset vir malus & impius, Hieroboamum adit, & quid ita, inquit, istius fatui turbatus es sermonibus? illo vero de altari & sua ipsius manu referente ac vere hominem Dei vatemque optimum vociferante, cœpit hanc eius opinionem maliciose labefactare, & probabilibus rationibus rei veritatem offuscare. Aiebat enim præ lassitudine manum eius obtorpuisse, dum altari infert victimas, ac deinde post quietem pristinum vigorem recepisse. Altare etiam recentis tum structuræ, quod tot ac tantarum victimarum molem non ferret, disruptum concidisse. Postremo vatis mortem indicat, a leone esse necatum: adeo nihil diuinum, nec in vita nec in verbis eius, fuisse. His dictis Regi persuasit, & mentem eius à Deo & iustis ac piis operibus in totum auersam in ex-

An mũdi 2971. Ante Christũ ann. 1033. *Altare rumpitur, victimarum cinis effunditur, manus dextra sanitati restituitur.*

Iadon & Prophetæ eius mors.

Prophetæ ad Ieroboamum permendatum reducitur.

inobedientiæ prophetæ pœna & sepultura.

Iadonis prophetia Ieroboamo Pseudopropheta offunditur.

An. mũdi 2971. Ante Christũ na. 993. *Hedio & Ruffino Cap. 10.*

tremam impietatẽ præcipitauit. In tantũ enim posthac cõtra omne ius ac fas debacchat' est, vt nihil aliud quæreret, quã quomodo indies magis ac magis semetipse nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso, de Solomonis filio Roboamo iã dicendũ. Is duarũ tribuum regno potitus, vrbes munitas & magnas condidit, quarũ nomina hæc: Bethleem, Erame, Thecos, Bethsur, Socho, Odolã, Ipa, Mareã, Zipha, Adorã, Lachis, Azeca, Sarẽm, Elõ, Hebron, omnes in tribu Iudę sitæ. Alias deinde æque magnas in Beniamitica sorte muniuit, singulisque sua præsidia & præfectos imposuit, frumẽto, vino, oleo, cæterisq; cõmeatibus abunde instructis. Scutorũ etiam & lanceatum tantũ numerum fabricari curauit, quantus multis millibus sufficeret. Ad hunc Hierosolymis degentem e tota Israelitarũ ditione cõfluxerunt Sacerdotes & Leuitæ, &, quotquot e reliqua plebe erãt boni ac iusti, patrias suas relinquebãt, vt Hierololymis Deum colere liceret, offensi Hieroboami tyrãnide, qui eos ad suarũ vitularũ adorationẽ vi adigere volebat. quo factum est, vt Roboami regnũ integro triennio talibus accessionibus cresceret. Qui cum ex priore matrimonio cognatę cuiusdã mulieris tres liberos suscepisset, superduxit postea cognatã aliã, Macham e Thamare Abesalomi filia progenitã, ex qua Abię pater factus est. & quãuis etiã ex aliis vxoribus liberos haberet, præ omnibus tamẽ amauit Machã. erant enim ei legitimæ vxores 12. concubinæ vero 30. & ex his 28. filij, filiæ vero 60. Abiã vero Machæ filium successorem sibi designauit, eiusq; fidei thesauros suos & munitissimas quasq; vrbes credidit, sed vt plerunq; solent mortales fortuna blandiente corrumpi, Roboamo quoq; idem accidit. Videns enim sui regni tanta incrementa, ad iniustas & impias actiones deflexit, factus contemptor verę religionis, ita vt etiam populũ in imitationem sui pertraheret: quandoquidem ea est rerum humanarũ natura, vt cum principum ac magistratuum moribus etiam subditi deprauentur, quorum modestia ceu norma corrigi debebant, & pro virtutibus vitia eorum lequantur. alioquin nisi eadem quæ reges faciant, improbare facta illorum videntur: sicut sub Roboamo contigit, populo leges ac pietatem egregie contemnente, ne iustitiæ studiis Regem suum offenderet.

Roboami rebus munitis.

2. Par. 11. Ex Israelita redeunt ad Roboamum.

Roboami vxores & liberi.

Regis ad exemplũ totus componitur orbis.

CAP. IIII.

Susacus Ægyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias eius vrbis in Ægyptum transportauit.

Alius Cap. 5. Susacus magnis copijs Iudeã inuadit. Hierosolyma obsessa.

HAnc contumeliã Deus per Susacũ Ægyptiorum regẽ vltus est, cuius res gestas Herodotus per errorẽ Sesostri adscribit. hic enim Susacus 5. anno Roboami regni numerosissimũ exercitum cõtra illum adduxit: in quo fuisse ferũt currus 1200. equitũ 60000. peditũ 40000. eius miles maxime ex Afris cõstabat ac Æthiopibus. irrumpẽs igitur in Hebrçorum regionẽ munitissimas Roboami vrbes spõte deditionẽ facientes in fidẽ suã recepit, quibus præsidio firmatis, postremo Hierololyma est aggressus. Roboamus vero vna cũ suis Susaci exercitu obsessus, versus ad supplicationes exorare Deũ non potuit, vt victoriam annueret. Samaras quoq; Propheta eos terruit, dicens Deũ minari deserturum se illos, qui cultũ ipsius priores deseruerãt, quamobrẽ consternati, & videntes nullam salutis spẽ reliquã, omnes confiteri cœperunt, iure se a Deo propter impietatẽ ac legum neglectũ destitutos. Deus autẽ videns eos sic affectos & peccata sua cõfitentes, per Prophetã denũciauit, nolle se eos perdere, subditurum tamẽ Ægyptijs, vt experiantur, vtrũ cõmodius sit, Deo seruire an homini. Susacus autẽ Roboamo propter metũ dedente vrbẽ, conditiones nõ seruauit: sed depõdatus templum, thesauros tum Deo sacros tum regios expilauit, exportata innumera auri atq; argenti multitudine. ac ne scrupulo quidem relicto. Detraxit etiam aurea scuta & cly-

Samaras Propheta Iudæorũ impietatẽ arguit. 2. Par. 2.

Samaras populum cõsolatur.

peos

peos quos Salomō rex fecerat: ac ne pharetras quidē aureas reliqt, quas Dauid dedicauerat, à Sopheng rege acceptas: atq; ita cū opima prēda domū est reuersus. Meminit aūt huius expeditionis etiā Halicarnassensis Herodotus, in nomine tātum errās. & ꝙ, persuasis multis aliis gentib. etiā Palæstinam Syriā subiugarit, hominibus, non expectata vi, deditionē facientibus. Apparet aūt satis, quod nostrā gentē dicere velit ab Ægyptio subactam. narrat n. hunc columnas reliquisse apud eos, qui prius, quā marte m experirētur, deditionē fecissent, in quibus pudēda muliebria insculpta fuerint. Roboamus aūt is fuit rex nolter, qui vrbem, antequā oppugnaretur, dedidit. Idē ait Æthiopas quoq; ab Ægyptiis circūcisionē virilium didicisse. Phœnicas n. & Syros Palæstinos fateri sē hanc ab Ægyptiis accepisse. Constat aut, ꝙ nulli alij circumcidātur in Palæstina Syriæ, præterquam nos. Sed de his quisq; suo arbitratu sentiat. Post Susaci discessum Roboamus ꝑ scutis & clypeis aureis parē æreorū numerum refecit, eaq; scutariis & excubitorib. suis assignauit: & sine vlla memorabili expeditione, aut præclaro facinore, quiet⁹ regni sui tēpora elabi passus est, metu cohibente, eo quod perpetuū illi esset cum Hieroboamo dissidium. Vixit annos 37. ex quib. 10. & 7. in principatu exegit, vir arrogās ac insipiens, vt qui propter spretum paternorum amicorum consilium, tantam ditionem amisit. Sepultus est Hierosolymis in regijs conditoriis. In regnum paternum Abias successit, octauum iam supra decimum annum Hieroboamo apud decem tribus regnum obtinente

Et quoniā huius regis exitum diximus, superest, vt quis Hieroboami finis fuerit cōsequenter subnectamus. Is nullum neq; modum, neq; finem impietatis faciens, singulis dieb⁹ aras in excelsis lucis extruebat, & sacrificos his e vulgo assignabat. Hanc suam cōtumeliam, dignamq; tanta impietate pœnam, no multo post Deus in caput ipsius atq; familiæ vertit. Cumq; filius eius Obimes illo tempore ægrotaret, iussit vxorem suā, immutato cultu, sumptoq; priuato habitu, ad Achiā Prophetā ꝑficisci. esse n hunc virum in prædicendis futuris mirificum, a quo ipse olim regnum sibi deberi cognouisset, mandauitq; vt quasi peregrina de filio perconctaretur, esset ne pestilentem morbum euasurus. Illa, habitu mutato, ita vt à marito iussa fuerat, in Siluntem, vbi tum Achias degebat, peruenit. lāq; aduentāte ad illius ædes muliere, cæcutienti præsenio Deus apparuit, indicās & quod Hieroboami vxor ad eum veniret, & quid ad interrogata respōdendum sit. Et cū iam ꝑ foribus esset priuatam habitē simulās, exclamat, Ingredere Hieroboami coniux, quid te ipsam celas? Deum certe latere non potes, qui me de aduentu tuo præmonuit, mādauitq; quid tecum loqui debeā. Vade igitur ad maritum, & hęc Dei verbis ei renuncia. Quoniam te magnum e paruo & nihil reddidi, & abscisso à Dauidis familia regno, tibi illud dedi: tu cōtra immemor horum beneficiorū fusiles Deos quam me, colere maluisti: ideo delebo te & tuum genus & cadauera vestra à canibus atq; alitibus deuorabuntur. constituam n. regē super populum meum, qui neminē e Hieroboami genere superstitē est relicturus. Nec populus erit expers vltionis, sed excidet e terra bona hac & in transeuphratēles regiones dispergetur, quia regis impietatē est imitatus, & Deos ab illo factos adorat, relictis meis cerimonijs. Tu vero mulier ad maritū ꝓpera, hęc illi renūciatura. Filium enim mortuum reperies. nam te vrbem ineunte, ille à vita exiturus est: sepelieturq; defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus enim hic e Hieroboami familia bonus exstitit. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere futuram filij mortem iam tum deplorans plangensq; misera properat propter maritum, eadem opera filio fatum accelerans, quem non nisi mortuum visura erat: reuersaq; domum, il-

Hierosolyma & templum depradatur. 3 Reg. 14 Herodotus de hac expeditione quid scripserit. Roboam⁹ pro scutis & clypeis aureis parem æreorum numerum facit. Roboamus moritur cui que Abias in regno succedit. Hecato & Ruffinus cap. 11. 3 Reg. 14 Ieroboami impietas. Ieroboami filio ægrotante, mater ad Achiam Prophetā mittitur. Pœna Ieroboamo & posteris prædicta.

An. mūdi 2988. ante Christū na. 1976

lum quidem, ita vt Propheta prædixerat, exanimem reperit, Regi vero cuncta ordine renunciauit.

CAP. V.

Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & cladis, & quod Basanes Hieroboami generis exstirpator, ipse regnum occupauerit.

Alias Cap. 6.

Ierobami contra Abiam Iudæ regem expeditio.

AT Hierobamus nihil his motus, magnis delectibus habitis, contra Abiam filium Roboami, duarum tribuum regem qui tum patri successerat, duxit exercitum, propter ætatem eius non satis administrandis rebus maturam, sperans se facilem victoriam reportaturum. Ille vero, audito aduētu Hieroboami, haudquaquam est perterritus, sed supra ætatem, & supra quam hostis sperauerat, impigre collecta è duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodam loco qui appellatur mons Samaron, & prope illum castra metatus ad prælium se & suos parabat. Habebat autem in castris quadringenta millia militum: Hieroboami copia duplo numerosiores fuere. Vt vero pugnandi studio acies instructæ ex aduerso constitere, Abias, occupato editiore quodam loco manu mota silentium ab hoste petiit. Quo impetrato, sic orsus est dicere: Quod Dauidi atque eius posteris regnum in multas ætates duraturum diuinitus sit concessum, ne ipsi quidem ignoratis: quo magis miror cur, deserto meo patre, Hieroboamo eius seruo adhærere malueritis, & nunc ab illo contra nos stetis iusto Dei suffragio principatum obtinentes, impugnaturi nos & reliqua regni parte depulsuri. maiorem enim eius partem Hieroboamus iniusta vi occupat. Sed non diu fruetur sua tyrannide, dabit Deo pœnas perpetratorum scelerum, qui finem imponet eius nefariis facinoribus, quandoquidem ipse non vult imponere, atque etiam vos ad omnem iniquitatem incitare non desinit. Hoc enim autore nulla iniuria prouocati à meo patre, tantum quia malis consiliis seductus, parum comiter vos allocutus est, irati deseruistis non tam illum quam Deum optimum maximum, legesque eius omnium, quæ vnquam fuere, sanctissimas. Atqui æquum erat veniam dedisse non solum verbi durioris homini iuueni & concionandi non admodum perito, sed etiamsi re aliquid per ætatem peccasset, vel propter Solomonem patrem, & illius in hanc gentem beneficia. Par enim est parentum meritis posterorum errata condonari. Vos vero nullam eorum rationem habuistis, & ne nunc quidem habetis, sed tam numeroso exercitu contra nos venitis. qua quæso re freti? num aureis illis vitulis, & aris ac lucis celsioribus, quæ non religionis, sed impietatis vestræ argumenta sunt? An forte multitudo, qua potiores estis, spem vobis facit victoriæ? At nihil pollet quantumlibet innumera vis exercitus, pro iniustitia contra ius arma ferentis. In sola enim pietate ac iustitia spes victoriæ sita est, quæ profecto penes nos est, qui constanter in seruandis legibus & veri numinis cultu perseueramus: quem non manus artificis è materia fragili sculpserunt, neque scelestus Rex commentus est ad imponendum vulgo ignobili, sed qui conditor est omnium, & principium huius vniuersitatis simul & finis. Quamobrem nunc quoq; suadeo, vt resipiscatis, & secuti meliora consilia desinatis cōtra instituta patria bellū gerere, per quæ ad tantam felicitatem peruenistis. Dum in hanc sententiam Abias verba facit ad Israeliticum populum, interim à Hieroboamo pars copiarum occulte missa à tergo Abianorum conspicitur: qui circumuentos se videntes, non mediocriter sunt territi. Ibi Abias bono animo suos esse iuber, omnemq; fiduciam in Deo ponere: illum certe nullis hominū insidiis circumueniri. Ad hanc Regis vocem

Abiæ contra Ieroboamū exercitū colligit.

Abiæ ad Hebræos oratio, qua desertionem & impietatem eu exprobrat.

Abiæ victoria petitur.

red-

redditus est militi animus: & inuocata ope numinis, ad Sacerdotū classica ingenti clamore sublato alacritatis indice in hostem irruunt. Nec defuit cæleste auxilium, quod hostium vigorem retudit, Abianis longe præpollentibus. Tantam enim stragem ediderunt, quanta in nullis vel Græcorum vel barbarorum inuenitur commentariis. Cæsis enim quingentis millibus memorabilem apud omnes posteros victoriam retulerunt: & vrbes eorum munitissimas vi captas diripuerunt, Bethelen cum sua ditione, itemque Isanam & huic coniunctam ditionem. Post eam cladem Hieroboami vires omnino fractæ fuere, quamdiu Abia fuit superstes. Defunctus enim est, non multo post victoriam, exacto tertio principatus sui anno: sepultusq; est Hierosolymis in maiorum suorum conditoriis, relictis filiis viginti duobus, filiabus sexdecim. is liberorum numerus e mulieribus XIIII. ei susceptus est. In regnum successit filius Asanus, matre Machxa genitus, quo regnante Israelitarum regio decenni pace potita est. Atque hæc sunt, quæ de rebus Abiæ sunt prodita. Mortuus est deinde etiam Hieroboamus rex decem tribuum, cum regnasset annis viginti duobus, secundo iam anno regni Asanici exacto. Eius loco imperauit filius Nadabus, paternæ maliciæ & impietatis æmulus, eoque in principatu biennium exegit. Quo tempore ducto exercitu ad Gabatho Palæstinorum vrbem, putabat se eam obsidione posse capere. Interim quidam e domesticis eius amicis Bosanes Machelī filius insidiis interceptum occidit, & arrepto regno totam eius stirpem excidit: euenitq; iuxta prophetæ vaticinium, vt qui ex Hieroboami cognatis in vrbe trucidabantur, à canibus laniati abiumerentur: qui vero in agris, ab alitibus. Atque in hunc modum Hieroboami familia debitas impietatis & scelerum pœnas exsoluit.

An. mūdi 2988. Ante Christū na. 976. *Mors Abiæ.* 3. *Reg.* 15. *Asanus rex Iudæ.* An. mūdi 2991. Ante Christū na. 973. An. mūdi 2992. ante Christū na. 972. An. mudi 2993. Ante Christū na. 971.

CAP. VI.

Æthiopum irruptio in agrum Hierosolymitanum sub Asano, & exercitus eorum interitus.

ASanus autem Hierosolymorum Rex vir erat moribus honestissimis præditus, & cœlestis numinis obseruantissimus, quiq; nihil vel cogitaret vel faceret nisi pietati ac naturæ legibus consonum. is correxit quicquid erat in suo regno vitiosum, sublatis omnibus exoticis immūdiciis. habuitq; in exercitu lectissimorum virorum scutatorum ac hastatorum ex tribu Iudæ trecenta millia: ex tribu item Beniamitica scutatorum & sagittariorum ducenta quinquaginta millia. Eius regni anno decimo Zarxus Æthiopum rex cum maximo exercitu contra eum venit, ducens peditum nongenta millia, equitum centum millia, adiunctis trecentis curribus. Huic progresso vsque Maresam, quæ est vrbs ditionis Iudæ, occurrit Asanus: & instructa contra eum acie, non procul ab vrbe in quadam valle, cui nomen Saphatha, vt vidit ingentē Æthiopum multitudinem, exclamauit Deum inuocans, oransq; vt victoriam sibi contra tam multa hostium millia dignetur annuere. Veniisse se ad dimicandum cum Zaræo sola illius ope fretum, qui paucos plurium, & imbecilles fortium victores posset reddere. Hæc precanti Deus victoriæ signum obtulit: quo viso Rex alacris cum hoste conflixit, cæsisque plurimis, reliquos terga vertentes vsque in agrum Gerarenum persequutus est. Versi deinde à cædibus ad rapinas Gerara capiunt ac diripiunt. idem & in castris hostium factum est: vnde multum auri egestum est, prædaq; abacta camelorum, iumentorum, & greges pecorum. Tanta victoria diumitus parta ditati omnes reuertuntur Hierosolyma: iamque non longe aberant quum illis propheta Azarias fit obuiam. is postquam agmen consistere iussit, orsus est dicere. hanc victoriam diui-

Hedio & Ruff. c. 12 al. 8. Asani pietas. 3. *Reg.* 15. *Æthiopes arma contra Asanum capiunt.* 2. *Par.* 14 An. mūdi 3000. Ante Christū na. 964. *Asani victoria.*

An. mũdi 5000. Ante Christũ na. 964. *Azaria Prophetæ ad populũ adhortatio.* 2. Par. 15

no fauore eis contigisse propter seruatam iustitiam ac pietatem, & quia semper Dei voluntati obtemperauissent. Quod si ita, vt cœperant, pergerent, in posterum quoque victorias de hoste & vitam fortunatam eiusdem fauore illis expectandam: sin vero à religione desciuerint, omnia contraria illos manere: sequuturumque tale tempus, in quo neq; prophetæ verax in populo reperiatur, neque sacerdos iustitiæ cultor: tuncque & vrbes eorum subuertendas esse, & gentem per omnes terras dispergendam, erronumque more vitam acturam nullis certis sedibus. Quapropter hortabatur vt dum tempus esset probitati studerent, & diuinum fauorem sibipsis non inuiderent. His auditis rex vna cum populo gauisi sunt, dederuntque operam & publice & priuatim, vt religio sarta tecta maneret, dimissis à rege per totam regionem, à quibus hoc negocium diligenter curaretur. Nunc relictis in hoc statu Asani duarum tribuum regis rebus, reuertor ad Basanem Israelitarum regem, qui, Nadabo Hieroboami filio cæso, regnum eius occupauerat. Hic in Tharte vrbe electo domicilio viginti quatuor annis regnauit, sceleratior, magisq; impius quam vel Hieroboamus vel illius filius, afflictor populi, & aduersus Deum contumax. Quapropter misso ad eum Gimonei propheta prædixit se totum ipsius genus excisurum, & eisdem quibus prius Hieroboamum, cladibus profligaturum: eo quod rex à se constitutus ingratus fuisset, nulla in administrando regno pietatis aut iustitiæ ratione habita, quibus virtutibus nulla vel vtilior populo, vel Deo gratior: sed sceleratissimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius vitiis sese contaminasset. Qui quum similis esse voluerit, merito etiam similem exitum habiturum. At Basanes posteaquam cognouit imminentes pro scelere sibi ac suo generi calamitates, nõ hoc curauit, vt correctior in posterum & anteactorum pœnitens, placato numine, vitaret exitium: sed velut proposito præmio, si strenue pergeret, ac si per prophetam ampla spes proposita, non calamitas denunciata esset, seipso factus nequior, indies data opera scelus scelere cumulabat. Postremo cum exercitu aggressus est vrbem non ignobilem Ramathonem, distantem quadraginta stadiis à Hierosolymis: quam captam muniebat, vt eam sedem belli faceret, vnde sui milites excursionibus regnum Asani vastarent. Veritus autem eius conatum Asanus, & cogitans quam multa damna sue regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre posset: misit ad regem Damascenorum legatos cum pecuniis, ambiens eius societatem, & admonens quod paterna inter ipsos intercederet amicitia. At ille & pecuniam libenter accepit, & societatem cum eo iniit, relicta Basanis amicitia: moxque suos duces iubet cum exercitu in illius ditionem proficisci, & vrbes hostiliter infestare: qui sine mora alias incenderunt, alias diripuerunt, videlicet Achionem, Danam, & Abelmaen: His auditis Israelitarum rex, omissa munitione Ramathonis, ad suas res tuendas reuersus est. Asanus autem e conuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco condidit, quorum alteri nomen Gaba, alteri Maspha. Nec postea Basanes bellum instaurare valuit, fatali morte præuentus: sepultusque est in Arsane oppido. In regnum successit filius Eleanus. Hic post alterum regni annum periit, per insidias casus à Zamare sui equitatus dimidiæ partis magistro. Epulantem enim apud Osam suum procuratorẽ immissa equitum turma facile oppressit, per absentiam tam præfectorum quam militum, qui tum omnes in obsidione Gabathonis Palæstinorum vrbis occupati fuere.

Religio in Israelitico populo renouata.

Basanus impietas. 2. Reg. 16.

Prophetia cõtra Basanem regem.

Basanes Ramathonẽ captã munit.

An. mũdi 3006. Ante Christũ na. 958. *Asanus Damascenorũ Basanem cõcitat.*

An. mũdi 3016. Ante Christũ na. 948. *Alias cap. 8. Mors Basanis.*

CAP.

CAP. VII.

Basanu stirpe sublata apud Israelitas Zamares, & post hunc Amarinus & Achabus filius regnum obtinent.

An. mũdi 3017. Ante Christũ na. 947. *Extirpatio stirpis Basanu. Zamares seipsum cõsumat. Diuersa populi studia. Amarinus Rex Israelis.*

DEinde ex magistro equitum factus Rex, totam Basanis stirpem iuxta Gimonis vaticinium extinxit. Eodem enim modo eius familia radicitus interiit propter impietatem, quo Hieroboami progeniem interuectione ablumptam diximus. Interea qui Gabathonem obsidebat exercitus, audito regis casu, & quod Zamares occisi à se regnum inuasisset, & ipse Amarino imperatori suo regnum detulit: qui soluta Gabathonis obsidione ad Tharten regiam properat, eaque expugnata vi potitur. Zamares videns vrbem sine præsidio, in intimam regiam se recepit, suoiectoque igne simul cum ea se quoque concremauit, regni sui die septimo. Quo facto cõfestim populus in diuersa studia scissus est, aliis Thamanum, aliis Amarinũ regnare volentibus. Cuius factio quum tandem vicisset, occiso Thamano solus totius populi regnum obtinet. Trigesimo anno regni Asani regnauit Amarinus annis duodecim, sex Tharsæ, reliquos sex Mareone, quæ a Græcis Samaria dicitur. Ipse Samaræum vocauit a Samaro, de quo montem emerat, in quo vrbs sita est. Hic nihil à prioribus regibus differebat, nisi quod illis fuit sceleratior. Omnes enim non tantum agebant, vt populum quotidianis impietatibus a Deo abalienarent. Quapropter iratus Deus effecit, vt alius alium tolleret, & cum toto suo genere exitio perirent. Hic Samariæ diem suum obiit, succedente Achabo filio. Hinc certe videre licet quam curæ sint Deo res hominum, & quomodo bonos diligat, malos contra funditus eradicet. Israelitarum enim reges propter impietatem breui tempore alius ab alio cum totis familiis sublati sunt. Asanus vero Hierolymorum duarumque tribuum Rex ob pietatem ac iustitiam feliciter Dei fauore viuens, ad extremam peruenit senectam, & post vnum & quadraginta regni annos, bona morte decessit, cui mox Iosaphates successit filius, ex Abida matre natus, omnium testimonio proauiæ pietatis ac fortitudinis æmulus, qui non Dauidem sanctissimum regem retulit, quemadmodum paulo post dicetur.

An mũ. 3028. ante Chri. na. 936. *Asa cap. 10. Asanus Rex moritur, cui Iosaphates filius succedit.*

Cæterum Achabus Israelitarum Rex habitauit Samariæ, vbi viginti duobus annis regnum tenuit, nihil de priorum Regum institutis innouans, nisi si quid forte deterius commentus est. Omnium enim impietates repræsentauit ac scelera, sed Hieroboami præcipue. nam & vaccas ab eo confectatis adorauit, & alias super hanc impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiam Ithobobali, Tyriorum ac Sidoniorum regis, cui nomẽ Iezabela: mox q; ab ea domesticos illius Deos colere didicit. Erat hæc mulierecula audax & temeraria, adeoque impotentis insaniæ, vt non verita sit templum Beli Deo Tyriorum exædificare, & lucum omnis generis arborum plantare: cui etiam sacerdotes & falsos vates instituit. Quin & ipse rex hoc genus hominum frequens circa se habere delectabatur, dementia & malitia omnes ante se reges superans. Huic propheta quidã Dei maxime è Thesbone Galaditica vrbe oriũdus adiit, dicens eum prænunciare, quod nec pluuiã illis annis daturus sit, nec rorem, donec ipse vates non compareret. Additoq; iureiurando quo magis rem cõfirmaret, secessit ad tractum australẽ, vbi ad torrentem quendam degebat, vnde potum haberet. Nã cibus ei quotidie per coruos afferebatur, qui postquam ad inopiam imbriũ exaruit, iubente Deo profectus est Sareptam, quod oppidum Tirum inter & Sidonem situm est. Illic enim se mulierem viduam inuenturam præmonitus fuerat, quæ alimenta suppeditaret. Iamq; non longe a porta aberat, quum videt mu-

Annona caritas Israelitis prædicta. Iezabel 3. Reg. 17

Eliã cornua cibat.

lierem operariam ligna colligentem: & significante Deo hanc fore eius altricem, salutatam prius rogauit, vt aquam potabilem afferret: abeuntemque iam reuocans & panem portare iussit. Iurauit illa, nihil sibi domi esse præter vnicum farinæ pugillum & olei paululum: veniisseque se eo, vt, collectis lignis, sibi & filio panem coqueret, quem vbi comedissent, fame absumerentur, quandoquidem nihil superesset aliud. Tum propheta, Vade, inquit, bono animo, lætiora sperans: & primum mihi paululum paratum affer. polliceor enim tibi, nunquam in vase illo farinam defore, nec oleum in fidelia, donec Deus det pluuiam. Paruit mulier, & quæcunque propheta petierat, fecit: deincepsq; & sibi & filio & hospiti sat alimentorum habuit. neutrum enim horum defecit, quandiu durauit siccitas. Meminit autẽ huius inopiæ pluuiarum etiam Menander in gestis Ithobali Tyriorum regis sic scribens. Hoc regnante etiam pluuiarum defectus fuit, ab Hyperberetæo mense vsque ad insequentis anni Hyperberetæum continuus, qui cum supplicationes indixisset, secuta est magna vis tonitruum. Hic Botrym in Phœnice condidit, & Auzaten in Aphrica. His verbis dubio procul siccitatem factam sub Achabo, cuius tẽpore Ithobalus apud Tyrum regnauit, Menander in suos commentarios retulit. Mulier autem illa prophetæ hospes, cum filius eius morbo prævalente expirasset, eiulans & voces quas dolor exprimebat emittens, querebatur de aduentu hominis qui peccata eius detexisset, ideo mulctatam se filij morte dicitans. Ille consolabundus iubet eam sibi tradere filium, breui receptură viuum: acceptumq; mox in proprium cubiculum detulit: quo deposito super suum lectulum, exclamauit ad Deum, non bonam hospitij gratiam altrici relatam extincto ipsius puero: rogabatq; vt remisso spiritu vitam ei restitueret. Itaque Deo genitricem miserante, & prophetę gratificante, ne videretur infortunium secum in hospitium intulisse, præter omnem expectationem recepit puer spiritum. At illa gratias egit vati, dicens nunc demum se agnoscere diuinæ mentis interpretem. Paulo deinde post Dei iussu ad Achabum proficiscitur, indicaturus ei venturam pluuiam. Erat tum fames per totam regionẽ, & magna rerum aduictum necessariarum penuria, vt non solum hominibus panis deesset, verum etiam equis cæterisq; iumentis terra negaret pabulum: tanta erat vbique siccitas. Rex igitur vocato dispensatore Obedia, cui iumentorum curam mandauerat, iussit vbiq; fontes & torrentes perquirere, si cubi inueniretur herba ad secandum iumentis pabulum. Cumq; multum quæsitus propheta Elias nusquam cõpareret, iussit Obediam quoq; se sequi. Partitis deinde itineribus, aliam rex, aliam dispensator viam ingreditur. Erat autem vir pius, & quo tempore Iezabel Regina in prophetas sęuiebat cædibus, centum ex eis in cauernis subterraneis abdiderat, pane & aqua sustentandos. Huic à rege digresso Elias occurrit, & ex percontatione agnitus à venerabundo salutatur. Mox propheta mandante vt aduentum suum Regi nunciet: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum, qui te vbique gentium ad necem perquirit? Quis enim locus est, ad quem attracturos te non miserit? Nunc fieri potest, vt dum ego regem adeo, te Dei spiritus, quo agitaris, alio rapiat: & Rex, te non reperto, frustratus in caput meum sæuiat. Noli esse in meo periculo tam securus, quum scire possis quam sim studiosus tui similium, qui centum Dei hominęs furori Iezabelis eripui, & nunc eis in latebris alimenta suggero. Propheta contra iubet vt nihil metuens Regem adeat, sacramento interposito se quoq; eadem die in eius conspectum venturum. Quo indicio postquam Achabus Eliam adesse didicit, in occursum eius properat: & cum indignatione. Tune es, inquit Hebræorum ille turbator? cune sterilitatis huius au-

Sareptana vidua Eliã suscipienti, oleum & farina nõ deficit.

Menãder de fame tempore Elię.

Elias ad Achabũ venturã pluuiam ei indicaturus mittitur.

Achabus Eliã quærit.

Obedias centũ Prophetas absconditos sustentat.

Achabũ Elias impietatis accusat.

An. mũdi 5037. Ante Christũ na. 927.

An. mũdi 3040. Ante Christũ na. 924.

An mũdi 3078. an. Chri. na. 927.

tor?

tor? At ille nihilo blandior, ipsum & eius familiam cum suis externis sacris causam malorum omnium asseuerat, inuectis peregrinis numinibus, & pro abrogato veri Dei cultu suppositis. Mox iubet vt eat, & totũ populum in Carmelum montem ad se conuocet, simulq; suos & vxoris vates quorum numerum etiam non tacuit: præterea lucorum prophetas quadringentos plus minus. Vt vero omnes acciti à rege ad constitutum locum confluxerunt, Elias in medio consistit, & quousque, inquit, inter vtrunq; vacillabitis? Si enim Deum nostrum verum & solum creditis, hunc & mandata eius sequimini, quod si non huic, sed externis diuinos honores deberi existimatis, illos igitur recipite. Populo vero nihil ad hæc respondente, Elias postulat, vt quo certiore argumento vel proprij vel alienorum probetur potentia, solus ipse Dei sui vates contra illorum trecentos contendat, accepto boue, & in lignorum struem imposito, sed nullo igne subdito: idem oportere & illos facere, atq; ita inuocare suos Deos, vt ligna velint accendere. Hoc enim pacto veram Dei naturam dignosci posse. Quæ sententia postquam placuit, iubet Elias prophetas illos, electo boue, priores sacram rem facere, & sua nominatim inclamare numina. Cumq; suis precibus & inuocationibus nihil proficerent, ludens Elias altius eos iubet vocem attollere, si forte aut peregre absint aut dormiant. Illis vero à mane vsq; meridiem frustra inclamantibus, & more patrio cultris ac lanceolis sua corpora incidentibus, cum iam suæ vices sacrificandi venissent, amotis sacrificiis illis fanaticis iussit vulgum propius obseruare, ne forte clam ignem admoueret: qui postquam accessit, acceptis duodecim lapidibus iusta numerũ tribuum Israeliticarum altare ex eis instaurauit, foditq; circum illud fossam bene profundam, & coaptata super altare strue lignorum victimaq; desuper imposita, quatuor hydrias fontana aqua plenas super altare iussit effundi, ita vt fossa quoque repleretur aquis superfluentibus. Quibus peractis cœpit inuocare Deum, precariq; vt erranti iam diu populo ostendat suam potentiam: & ecce adhuc illo orante, ignis repente de cœlo in altare lapsus inspectante populo, tum victimam tum aquam omnem circumfusam absumit, ita vt locus fieret aridus. Quo viso Israelitæ prostrati in terram vnum Deum adorant, hunc maximum & solum verum confitendo: cæteros nihil aliud esse quam numina vanis stultorum hominum opinionibus conficta: moxq; comprehensos eorũ prophetas interficiunt, Elia sic iubente: qui regem abire ad prandium iussit, nec esse amplius solicitum: breui enim visurum pluuiam. quo abeunte Elias verticem Carmeli conscendit, & cum humi delediisset, caput genibus applicuit, iussitque famulum ascenso quodam scopulo admare prospicere, & indicare sicubi nubem excitari viderit. Paruit ille, non semel ascenso scopulo, sed nihil se videre retulit. Tandem septimo reuersus ait se vidisse in aere nescio quid significans, humano vestigio nõ amplius. Quo audito Elias mittit eum mox ad Achabum, iubens vt rex ascendere in vrbẽ redeat, prius quã profusus imber occupet. Qui postquam ad Iesraelem vrbem cœpit tendere, sine mora offuscato aere & inuoluta nubibus procella mixtus imber superuenit: & prophetæ correptus numine regium currum vsque Iesraelem Azari vrbem currens prosequutus est. Iezabela vero Achabi vxor, audito prodigio per Eliam patrato, quodque prophetas ipsius omnes interfecisset, mittit ad eum nuncios, minando se illum occisuram, quemadmodum ipse prophetas occiderat. At Elias territus fugit in vrbem Bersabe, quæ est in extremis tribus Iudæ finibus, Idumææ contermina: relictoque ibi famulo ipse in desertum abiit. Cumque precatus esset mortem, quod non esset cæteris melior, vt illis absumptis ipse vitæ cupidus esse debeat, sub arbore qua-

An. mũdi 3037. Ante Christũ na. 927. *Elias populi superstitionẽ arguit.*

Elię doctrina & officiũ miraculo cõfirmatur, victimæ igni cœlitus absumpto. Baals sacerdotes interficit.

Eliæ pluuiam venturã prædicit.

An. mũ. 3040. ante Chri. na. 924. 3. *Reg.* 19

Iezabelã Elium fugat.

Cura Dei pro suis.

An. mũdi 3040. Ante Christũ an. 924.

dam obdormiit: & excitatus à quodam, surgens inuenit aquam & cibum appositum. & cum comediſſet, collectis ex hoc cibo viribus ad Sinæum vſq; montem peruenit, in quo Moſes à Deo legem accepiſſe proditur: vbi nactus amplum quendam ſpecum, ingreſſus habitare illic decreuit. Allapſa deinde ad aurem eius voce incertum vnde profecta, percontante quamobrem, relicta vrbe, deſertum coleret, aitte, occiſis externorum Deorum vatibus perſuaſiſſe populo, quod vincus ſit Deus qui ab omnibus coli debeat: & ob id factum ad ſupplicium ſe a Regina expeti. Mox eadem voce iuſſus in craſtinũ ſub dium prodire audiuit quid opus facto ſit: ſequenti luce e ſpelunca prodiit. Ibi & terræ motus eius aures perculit, & oculis ſe candens ignis fulgor obtulit. Sequutoq; mox ſilentio, diuina voce nihil terreri præſentibus iuſſus eſt nemmem enim inimicorum fore illius compotem, mandatumq; mox vt domum reuerſus declaret populi regem Ieum Nemeſſæi filium: apud Damaſcũ vero Syrorum Azaelem: & pro ſe prophetam Eliæum conſtituat, ex Abela vrbe oriundum. Impios enim pœnam daturos, alios Ieu regi, alios Azaeli. His auditis Elias in regionem Hebræorum reuertitur: & quum offendiſſet Saphati filium Eliſæum arantem cum quibuſdam aliis impellentibus iuga duodecim, acceſſit & ei pallium ſuum iniecit, qui ueſtigio prophetare occepit, relictiſque bobus, ſectator Eliæ factus eſt. Rogauit tamen vt prius ſibi liceret parentibus valedicere, quo impetrato, illum ſequutus eſt, indiuiduus poſthac miniſter ac comes. Et prophetæ quidem huius res ſecuta habuerunt. Cæterum Nabuthus quidam ciuis vrbis Azari, quum prædium haberet regi ſuis finitimum, rogatus ab Achabo, vt ei quantumlibet pretio venderet rus finitimum, adiungendum regio: aut ſi mallet vnum aliquod e regiis pro eo ſibi eligeret: negauit ſe id facturum. gratius enim ſibi eſſe, e paternis agris fructus percipere. Rex non aliter quam ſi ſuam poſſeſſionem amiſiſſet, quia non licebat alienam occupare, contriſtatus, nec lauare voluit, nec cibum ſumere. Iezabela vero ſcitatur e, quid acciderit, vt nec balneum admittat, & cœnam atque ac prandium faſtidiat, quam ruſticus ſit Nabuthus ei denarrat. Vitium ſe apud eum comi ſermone, & infra regiam maieſtatem demiſſo, pro qua humanitate nihil niſi repulſam detuliſſe. Mulier contra hortatur, vt magno ſit animo, & mœrore miſſo ad conſuetam corporis curam redeat: ſe daturam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam impune auferat. Moxque literas Achabi nomine ſcriptas, mittit ad Iſraelitarum præcipuos, hoc argumento: Iubebantur, indicto ieiunio, concionem aduocare, & in ea primum locum Nabutho propter illuſtre genus attribuere. Deinde ſubornatis viris nihil non auſuris, horum teſtimonio conuictum eum blaſphemiæ populo lapidandum obiicere, atque hoc modo de medio tollere. Id quod ita vt Regina ſcripſerat factum eſt: & Nabuthus tali teſtimonio conuictus Deo ac Regi feciſſe conuicium, à populo eſt ſaxis obrutus. Quod vbi Iezabelæ relatum eſt, Regem accedit, ſuaderque vt ſine ſuo ſumptu vinetorum Nabuthi hæreditatem capeſſat: & illic exiliens præ gaudio, ad viſendum id prædium ueſtigio ſe confert. Deus autem iratus Eliam mittit, vt regi in eo rure occurrat, rogetq; quid ita occiſo vero domino, eius prædij hæreditatem iniuſte ſibi vſurpet. Quem vbi ad ſe venientem vidit, turpe ratus obiurgari, prior faſſus erratum, ad ſatisfaciendum ipſius arbitratu ſe obtulit. Tum vates prædicit, eo loco vbi Nabuthi cadauer a canibus abſumptum eſt, fundendum & Regis & Reginæ ſanguinem, & totum eorum genus delendum propter tam crudele ſcelus, quo ciuem contra ius per calumniam oppreſſerat. Tum demum Achabum eius facinoris pœnitentia ſubiit, & indutus ſaccum,

Ieus Rex Iſraelis.

Eliſæi vocatio.

Hedio & Ruffinus Cap. 14 al. 11. 3 Reg. 2. Hiſtoria Nabuthi ob prædiũ Achabo negatum lapidati.

Elias Achabo & Iezabele vindictã diuinam prædicit.

Achabi pœnitentia.

nudiſ-

nudisq; pedibus à cibo abstinuit, peccatum confitens, & Deum ita placare cupiens. Deus vero per prophetam denunciat, se quidem vsque post eius obitum dilaturum vindictam, quandoquidem scelerus pœniteat: minas tamen vanas non fore, sed Achabi filium pro commissis pœnas daturum. An. mundi 5040. Ante Christum 924.

CAP. VIII.

Adadus Damasci & Syriæ Rex, bis contra Achabum ducto exercitu, profligatur.

DVM hæc circa Achabum geruntur, eodem tempore Adadi filius Syrorum & Damasci Rex, contractis è toto regno suo copiis, ascitisq; vltra Euphratem trigenta duobus sociis Regibus contra Achabum duxit, qui intelligens se imparem eius copiis, à cõgressu quidem abstinuit, sed coactis ex agris in vrbes munitissimas omnibus, ipse mansit intra Samariam. Cincta enim erat mœnibus firmissimis, & alioquin videbatur expugnatu difficilis. Syrus autem cũ exercitu eo venit, & obsessam vrbem oppugnare cœpit. missoque caduceatore ad Achabum, petiit vt ũbi liceat legatos ad eum mittere, proposituros quidnam peteret: quo impetrato quum venissent legati, ita vt illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & vxores esse Adadi, quod si ipse quoq; fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere; abducto exercitu Regem obsidionem soluturum. Achabus vero iubet legatos Regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes facultatesq; vniuersas in potestate illius fore. Post hanc legationem rursum aliam Syrus misit, postulans vt quandoquidem ipsius confessione omnia sua essent, admitteret crastina luce mittendos in hoc famulos, eisq; liberum faceret regiam & amicorum ac cognatorum domus scrutari, & auferre quicquid in eis inuentum fuerit pulcherrimũ. Reliqua quę illis non placuerint, sibi haberet. Achabus lætus secũda legatione Syri, aduocata concione dicit se libẽter pro pace & ciuiũ incolumitate vxores ac liberos suos omnesq; facultates proprias fuisse traditurũ. Hoc enim prima legatione Syrum petiisse. Nunc vero misisse eum famulos qui omnium ædes scrutentur, & nihil in eis quod sit pulcherrimum relinquant, nimirum belli ansam quærẽtem: vtquandoquidem sciat propter amorem ciuium paratum rebus suis non parcere, occasionem belli ex illorum rebus arripiat. facturum se tamen, quicquid ipsis visum fuerit. Reclamauit tota concio contemnendum esse cum suis mandatis insolentem barbarum, & bellum alacriter gerendum. Accitis igitur legatis hoc responsum referendum dedit, quod primis postulatis nunc quoq; consentiat securitatis ciuiumq; gratia, posteriora non admittat, atq; ita eos dimisit. Hoc responso commotus ad iram Adadus, tertio legatos mittit cum minis: ferocem eum esse fiducia mœniumq;, se vero paratem illis aggerem excitarum, si vel pugillum terræ singuli milites conferant: volens eum copiarum multitudine perterrefacere: Achabo vero respondente, inter armatos non verbis sed factis decernendum, legati reuersi cœnanti tum forte cum triginta sociis regibus responsa referunt. Ille cuestigio mandat circumuallari vrbem & aggerem erigi, & nullam oppugnandi rationem prætermitti. Interim Achabus cum omni populo minimum à desperatione aberat. Sed hunc timorem ei propheta quidam superueniens exemit, dicens Deum polliceri, daturum se victoriam de tam multis hostium militibus. Rogatus deinde per quos hæc victoria cõtinget, per filios, inquit, principum, sed te regente illorum imperitiam. Accitis igitur principum filiis, qui triginta duo erant supra ducentos, cognito quod Syrus ad epulas aclusum se dedisset, patefactis repente portis emittit iuue-

3. Reg. 20 *Bellum Adadi contra Achabũ.*

Legatio Syri ad Achabũ.

Responsum Syri legatis datũ.

Fiducia Adadi in milite.

Israelitis Deus contra Syros victoriã pollicetur.

An. mūdi 3040. Ante Christū na. 924.

nes. Id postquam ei per speculatorem est significatum, mittit quosdam eis obuiam cum his mandatis, vt siue pacati veniant siue pugnatum, vinctos ad se perirahant. Interim Achabus etiam reliquum militem intra mœnia paratum cum armis habuit. Filij vero principum congressi cum excubiis, multis occisis reliquos vsque ad castra persequuti sunt. Quod vbi succedere Israelitarum Rex animaduertit, vniuersum reliquum exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facile eos profligant, nihil tale expectantes. quo factum est vt in ebrios & inermes impingerent, ita vt, relicta in castris armatura, fugerent, & Rex ipse præcelen equo vix euaserit. Achabus vero longo spatio Syros persequutus est cædēdo quotquot assequi datum est. Direptis deinde opulentis castris, auro & argento refertis, captis etiam equis Adadi & curricus, domum in vrbem reuersus est. Cæterum propheta monente vt in sequentem etiam annum paratus sit, & exercitum in promptu habeat, reuersurum enim Syrum iterum, Rex omni ope bellum apparat. Porro Adadus seruatus è clade cum reliquis exercitus, aduocatis amicis cōsultabat, quomodo cum Israelitis bellum gerere debeat. Illi suaserunt nō esse posthac cum eis in montanis confligendum. Deum enim eorum in talibus locis pollere, & ideo se nunc ab eis victos. Sed si in campestribus committatur prælium, facile se superiores fore. Præterea consuluerunt, vt, dimissis Regibus quos secum in expeditionem duxerat, copias eorum retineret, & satrapas illis præficeret, supplementumq; in sua ditione, tam equitum quam peditum, conscriberet. Placuit Regi consilium, deditq; operam, vt talis apparatus fieret. Mox vbi primum veris signum se protulit, exercitū in Hebræos duxit, & quum peruenisset prope oppidum Apheca, in magno campo castra posuit. Achabus vero cum suis copiis obuiam illi progressus, castra cum castris contulit, quamuis numero militum longe interior. Superueniente deinde Propheta, & victoriam pollicente, vt hostis contra, quam opinabatur, sentiret, Deum Israelitarum non minus potentem in campis, quam in montibus, per lex dies à neutris castris quicquam motum est. Septima vero, quum hostis pro castris aciem explicuisset, Achabus quoque suos ex aduerso instruxit. Nec mora collatis signis acriter vtrinq; pugnatum est, donec Syri non ferentes Hebræorum vim terga verterent. quibus impigre victoriam persequentibus, confusum agmen trepide fugientium equitum, peditum, curruum, à seipsis proculcatum obrerebatur, non multis pro tanto numero in Aphecam amicam vrbem euadentibus, qui & ipsi murorum ruina oppressi sunt circiter viginti septem millia: in prælio vero centum millia hostium ceciderunt. Adadus aliquot fidissimis famulis comitatus in quādam subterraneam cellam se abdidit. quibus clementiam Israelitici Regis prædicantibus, & spem veniæ facientibus, si conspectu supplicum habitu ad eum mitterentur, permissi sunt hoc facere. Illi induti laccos & restibus capita redimiti, quitum priscus apud Syros supplicandi mos fuit, Achabum adeunt, & salutis tantum gratiam petere Adādum significant, dediticiumq; eius in perpetuum futurum. Tum ille gratulari se ei dixit, quod è pugna euasisset, fratrisque loco eū se habiturum pollicitus est. Famuli accepta Sacramenti fide nihil mali passurum, producunt è latebris hominem, & adducunt ad Achabum, qui tum sublimis curru vehebatur. Et quum adorasset, Achabus porrecta dextra in currum eum sustulit, exceptumque osculo iussit esse bono animo, & nihil se indignum timere. Adadus actis gratiis, quam lōga sibi vita daretur, memorem se fore huius beneficij professus est, redditurūque Israelitici iuris vrbes, quas maiores eius armis occupauerant: & facturum ei liberam potestatem commeandi Damascum

Victoria Achabi à Syris reportata.

Secunda Adadi in Israelitas expeditio & strages.

Achabus in gratiā recepto Adado, fœdus cū eo facit.

scum, sicut pater ipsius idem ius Samarię habuerat. Fœdere deinde icto & iureiurando firmato, Adadus egregie donatus in suum regnum remissus est. Post talem Syrorum contra Israelitas expeditionis exitum Propheta quidam, nomine Micheas, accessit ad quendam Israelitam, iussitq; eum vt vulnus sibi in caput infligeret, addens Deum ita velle. Qui quum parere nollet, daturum inobedientiæ pœnam prædixit, & leonis incursu periturum. Quod quum ita euenisset, alterum Propheta adiit, idem imperans. A quo incunctanter ictus, & verticem sauciius, obligato capite venit ad Regem, dicens se commilitonem eius esse, & à tribuno captiuum quendam asseruandum accepisse: quo fuga elapso, periclitari se nunc, ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat, quandoquidem hoc interminatus sit, si captiuus effugeret. Respondente vero Achabo merito id passurum, soluto capite agnoscendum se Micheas præbuit. Hac autem arte vsus est, quo maiorem vim verbis suis adderet. Ait enim Deum in Regem animaduersurum, quod Adadum hominem impium, & contra diuinitatem contumeliosis dictis furentem elabi permisisset. Futurum enim vt ipse ab eo, cui pepercit, interficiatur, & populus eius ab exercitu. Rex libertate Prophetæ offensus, iubet eum in carcerem coniici, & vehementer ea prędictione contristatus domum se recipit.

An. mũdi 3040. ante Christũ na. 924. *Achabus ob dimissum ab ipso Adadum taxatur.*

Præmiũ piorum doctorũ.

CAP. IX.

De Iosaphato Rege Hierosolymorum.

HActenus de Achabi rebus, nunc ad Iosaphatum Hierosolymorum Regem reuertor: qui aucto suo regno, & præsidiis per vrbes ditionis suæ dispositis, ne illas quidẽ sine præsidio reliquit, quas Abias auus in sorte Ephraimitica de Hieroboamo decem tribuum Rege ceperat. Hic Rex perpetuo propitium & auxiliatorem Deum habuit, quod esset vir iustus ac pius, & per singulos dies dabat operam, vt aliquid gratum Deo faceret. Quo factum est, vt & ipsi à circumquaque vicinis Regibus multus honos haberetur, id quod missitandis ad eum muneribus declarauerunt, vt hinc quoque tam diuitiæ Regis quam fama non mediocre incrementum caperent. Anno autem regni sui tertio, conuocatis Principibus & Sacerdotibus eius regionis, iussit eos obire vniuersam ditionem, & populum oppidatim leges Mosis earumque obseruantiam atque religionis cultum docere. quod adeo libenter ciues complexi sunt, vt certamen huius studii inter eos susceptum videri posset. Finitimæ quoque gentes constanter hunc Regem amabant, pacem inuiolatam cum eo seruantes. Palæstini etiam ordinaria tributa persoluebant, & Arabes annuos sexcentos triginta agnos, paremque hædorum numerum. Muniuit etiam magnas vrbes ac validas, & exercitus armis bene instructos contra hostem aluit: ex tribu Iudæ scutatorum trecenta millia, quibus præerat Edraus, Ioannes vero ducentis millibus. Idem dux habebat ex tribu Beniamitica sagittariorum peditum ducenta millia. alius præterea dux nomine Ochobatus ducebat centum octuaginta scutatorum millia, absque militibus, qui per oppidorum præsidia fuere dispositi. Duxit deinde filio suo Ioramo Achabi decem tribuum Regis filiam Gotholiam. Cumque libuisset ei Samariam inuisere, benignissime ab Achabo exceptus est, atque etiam militia quæ suum Regem comitabatur, publice exhibito frumento, vino & carnibus. rogatusque est ab Achabo, vt contra Syrorum Regem arma cum eo iungeret, ad recipiendam vrbem Ramatham, in regione Galaditica, quam de ipsius Syri patre ceperat. Iosaphato vero auxilium pollicito, quod non minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hierololymis co-

Pietas Iosaphati. 2. Par. 17.

Pax tempore Iosaphati.

Iosaphati exercitus

Iosaphati cũ Achabo in Syros expeditio.

An. mũdi 3040. an. Chri ſũ nat. 924.

piis, progreſſi extra mœnia duo Reges, & ſedentes in ſuo quiſque ſolio, ſtipendia militibus numerabant. Ioſaphatus vero cenſebat, ſi qui Prophetæ eſſent, accerſendos, & conſulendos de expeditione quæ contra Syrum parabatur, an & illis videretur eo tempore ſuſcipienda. Etenim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiſerat vſque in illam diem.

CAP. X.

Achabus a Syris bello lacesſitu in prælio victus occiditur.

Pſeudopro phetæ placentia præ dicunt.

ACHabus vero accitis ſuis Prophetis numero quadringentis, iuſſit eos ex Deo ſcitari, an daturus ſit Regi bellũ cõtra Adadum mouenti victoriam & vrbis dominium, propter quam bellum inſtaurare placuit. Prophetis vero bellum ſuadentibus: vincendum enim Syrum, & in poteſtatem venturum, quemadmodum antea: Ioſaphato ſuboluit fucus ex eorum verbis, & quod falſi vates eſſent: percontatusque eſt Achabum, num quem alium præterea Prophetam haberet, vt certius etiam futura præſcire valeant. Reſpondit ille, eſſe quidem & alium, ſed ſibi inuiſum, quod malum euentum prædicat, ſæpeque vt ipſe à Syrorum Rege occiſus pereat: & ob eam cauſam in carcerem eum nunc eſſe

Micheas verus Propheta.

incluſum, eum vocari Michæam Iemblæi filium. Ioſaphato vero poſtulante eum produci, miſſus cubicularius Prophetam adduxit: qui inter eundum ei indicauerat, cæteros omnes Prophetas victoriam Regi prædicere. Reſpondit vates, ſibi non licere, contra quam Deus moneat mentiri, ſed dicturum ſe quicquid ex eo de Rege cognouerit. Vbi vero ad Regem peruenit, adiuratus, vt vera loqueretur: ait ſibi Deum ostendiſſe Iſraelitas fugientes, & inſequẽtibus Syris diſperſos, non aliter quã greges ſublatis paſtoribus. Hoc quoque ſignificare Deum dicebat, cæteris incolumibus redeuntibus, ſolus Achabus in prælio caderet debeat. Hæc loquuto Michæa, verſus ad Ioſaphatum Achabus, Nonne, inquit, modo tibi dixi quam male mihi velit iſte. Michæa vero conſtanter aſſeuerante ſe nihil niſi iuſſu Dei prædicere, illum vero ſpe victoriæ ſolicitari à pſeudoprophetis ad bellum, in quo ipſi cadendum ſit, Rex attentius cogitare cœpit. Interea Sedecias quidam vnus è pſeudoprophetis in medium progreditur, negans curandum quid Michæas garriat, nihil enim veri eum prædicere. argumento eſſe prædictionẽ illius, qui ſine dubio melius quam iſte futura cerneret. illum enim prædixiſſe apud Iezraelem in Nabuthi ſuburbano lambendum à canibus Regis ſanguinem, quemadmodum lambuiſſent cruorẽ Nabuthi opera ipſius lapidati à populo. Perſpicuum igitur eſſe eum mentiri, qui longe præſtantiori Prophetæ non vereatur contrarium dicere, quod perituru ſit Rex ab hinc die tertia. ſed mox fore euidentius etiam quam verax ſit aut afflatus diuino ſpiritu. Percuſſus, inquit, à me in faciem, arefaciat mihi dexteram, ſicut Iadon fecit Hieroboamo, cum comprehendi eum Prophetam iuſſiſſet. Puto enim te audiuiſſe quod hoc ita factum ſit. & cum dicto inflixit ei alapam. cumque illi nihil mali propter hoc accideret, ſecurus iam Achabus non amplius dubitauit copias contra Syrum ducere. vincebat enim, opinor, fati vis, plus fidei falſis quam veris Prophetis aſtruens, & cauſas ad futurum euentum præſtruens. Sedecias vero aptatis ſibi ferreis cornibus, dicit Achabo, Deum ſignificare ventilandam in cornibus vniuerſam Syriam. Michæa contra aſſeuerante breui fore, vt Sedecias è cella in cellam fugiat latebras quæritans, ne luat pœnas vaniloquii, iratus Rex, iubet eum apud Achamonem magiſtratum vrbis haberi in cuſtodia, nec aliud quicquam præter panem & aquam

ei præ

ei præberi. Atque ita duo Reges versus Ramatham cum copiis profecti sunt. quo audito Rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, non procul à Ramatha castra posuit. Conuentum autem erat inter Reges socios, vt Achabus priuato habitu verlaretur in prælio, Hierosolymitanus vero sumpto Achabi cultu staret in acie, quo facilius Michææ vaticinium eluderent. sed inuenit eum fatum etiam sine insignibus. Adadus enim mandauit per tribunos militi, vt neminem alium occiderent, sed solum Regem Israelitarum. Syri vero primo congressu videntes Iosaphatum stantem ante aciem, rati esse Achabum impetu facto eum circumuenerunt: sed postquam è propinquo cognouerunt esse alium, omnes se retro receperunt. à mane autem vsque ad vesperam pugnantes & vincentes occidebant neminem, sicut eis mandatum fuerat, solum Achabum ad necem quærendo, nec tamen inueniendo. tandem vnus ex Adadi famulis Amanus nomine, missa in incertum sagitta, Regem per thoracem in pulmonem sauciat. Achabus autem noluit hoc scire suum militem, ne terga verteret: sed aurigam iussit currum extra prælium euehere, quod graue ac lethale vulnus acceperit. Cumque vehementer cruciaretur, perstitit tamen in curru vsque ad solis occubitum, & tandem profluuio sanguinis viribus deficiens interiit. iamque appetente nocte Syri se in castra recipiunt: & quamprimum per caduceatorem de Achabi morte cognitum est, solutis castris domum quisque reuertitur. Cadauer Regis Samariam relatum, illic sepulturæ traditur. & cum currus regius cruore fœdatus ad Iezraæ fontem esset ablutus, veritatem Eliæ prædictionis euentus comprobauit. Canes enim lambebant eius sanguinem, & meretrices posthac ex ea fonte aquabantur. Mortuus autem est apud Ramatham, iuxta Michææ vaticinium. Ergo quoniam vtriusque Prophetæ prædictionem euentus consecutus est, veneranda sunt illorum oracula, eisque semper plus oportet tribuere, quam eorum qui ad gratiam loquuntur sermonibus: nec aliter existimare, quam quæ nihil ad illis vtilius, quandoquidem per ea diuinitus monemur quid caueri debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animum, quod insuperabilis sit fati necessitas, quæ etiam si præsciatur, præcaueri tamen non potest: sed tam diu homines sibi vana spe blandiuntur, donec in illius casses incidant. Nam hoc quoque Achabo fatale fuerat, vt prænunciantibus cladem non crederet, & à prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret, cui in principatum Ochozias filius succedit.

An mũdi 5040. an. Christum na. 924. *Hedio & Ruffinus cap. 13. 3. Reg. 22 alias 12.*

Achabus & Iosaphatus in Syros mouent.

Achabus in prælio vulneratus moritur.

Achabi cruorem canes iuxta Eliæ prædictionem lambunt.

Prophetarum oracula veneranda.

Fati necessitas insuperabilis.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Nonus.

SVMMA CAPITVM LIBRI IX. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat.*
II. *Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.*
III. *Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filii perimuntur, vnico excepto, postremo ipse misera morte tollitur.*
IIII. *Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.*
V. *Ioramus a Ieu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus Rex Ochozias.*
VI. *Ieus inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progenies.*
VII. *Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, qua post sextum annum cæsa Pontifex Ochozia filium Regem constituit.*
VIII. *Asaelis Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.*
IX. *Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.*
X. *Amasiæ victoria de Israelitis & Ioa Rege eorum reportata.*
XI. *Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.*
XII. *Rabe Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achazes eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.*
XIII. *Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occiso Rege, populum traducit in Mediam, alias gentibus Damascum in coloniam deductis.*
XIIII. *Salmanasar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Cuthæos in eorum regionem migrare iubet.*

An. mũdi 3048. Ante Christũ na. 916.

CAP. I.

Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat.

4. Reg. 3. 2. Paral. 19. 20. Iosaphatum Ieus Propheta, quod Achabo auxiliũ tulerat, reprehendit.

IOSAPHATO autem Regi post suppetias contra Adadum Achabo latas Hierosolyma reuertenti Propheta Ieus occurrens, reprehendit eum, quod cum homine impio & scelerato arma cõiunxisset. Deum enim indigne tulisse hanc societatem: seruasse tamen eum propter suam bonitatem, licet male, quod non debuerat, fecerit. Post eam admonitionem Rex supplicationibus & sacrificiis Deo conciliato, vniuersam suam ditionem perlustrauit, populum leges diuinitus per Mosem traditas, & cul-

tum

tum pietatis docendo: constitutisque oppidorum magistratibus, hortatus est eos, vt solius iustitiæ respectu habito ius populis dicerent, nec muneribus corrupti, nec magnatum aut diuitum captantes gratiam: omnibusque quod æquum esset redderent, scientes quod etiam occulta Deus inspiciat. Hæc cum per singulas duarum tribuum vrbes docuisset, Hierosolyma reuersus hic quoque iudices à Sacerdotum ac Leuitarum ordine, & è primatibus optauit, & hos prius monitos, vt iuste & accurate iura populo redderent. Quod si grauiores controuersiæ deferrentur ad eos ex aliis cognatis vrbibus, de horum negociis maiore etiam diligentia decerni voluit: quod eam vrbem maxime æquitatis seruantem esse deceat, in qua & templum simul haberetur & regia. eis summos magistratus ex amicorum numero præposuit, Amariam Sacerdotem, & ex Iudæ tribu Zabadiam. Per idem tempus Moabitæ & Ammanitæ cum Arabum auxiliis bellum inferunt, & ad Engaddam vrbem Asphaltitæ lacui vicinam castra metantur, trecentis stadiis à Hierololymis dissitam, cuius ager egregia palmeta fert & balsamum. Iosaphatus autem cum audisset hostes superato lacu in regnum suum iam irrupisse, territus concionem aduocat: & ad templum versus Deum inuocat, vt tantum virium & roboris ei suggerat, quantum satis sit ad sumendam de hoste pœnam audaciæ. In hoc enim templum id exstructum à maioribus, vt quoties ab externo hoste immineat periculum, ibi populus coram numen præsens inuocet, diuinaq; ope adiutus inuasores suos male mulctatos arceat, volentes quæ semel diuina munificentia contigere, pervim ad se retrahere. Sic precatus est lachrymans, accedente eodem totius populi cum vxoribus & liberis supplicatione. Ibi Iaziel quidam Propheta exortus e media concione exclamat, Deum preces exaudiuisse, & ipsum pugnaturum se polliceri pro suæ religionis hominibus. Mox edicit vt in crastinum se parent, ituri obuiam hostibus, & occursuri eis Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam cliuum, cui nomen Sis, voce Hebræis significante eminentiam. Ibi non fore opus vt cum hoste confligant, sed pugnantem tantum pro se Deum quieti ipsi spectatores considerent. Post hoc oraculum Rex & totus populus prostrati in faciem gratias agendo adorabat Deum, & Leuitæ organis suis hymnos accinebant. Diluculo vero progressus Rex in solitudinem subiectam oppido Thecux, admonuit multitudinem, credendum esse prædictioni Propheticæ, & construendam quidem aciem, sed in primo agmine constituendos Sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus, agendasque Deo gratias non aliter quam liberata iam ab hoste patria. Placuit omnibus Regis consilium, idque mox etiam exsequuti sunt. Deus vero terrorem & consternationem immisit Ammanitis & eorum socijs, ita vt alii in alios ruentes hostiliter in se inuicem debacchentur tanto furore, vt ne vnus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Iosaphatus vero prospiciens in vallem in qua castra hostiũ fuerant, quum totam videret refertam cadaueribus, lætus tam inopinato Dei auxilio, quod sibi citra sudorem & sanguinem victoria contigisset, permisit suo militi castra diripere, & spoliare cadauera: tantaque fuit multitudo, vt ægre per integrum triduũ omnia spolia legerent. Quarta vero die congregatus totus populus in quandam conuallem, potétiam & auxilium Dei debitis concelebrauit laudibus: a quo facto postea locus nomen inuenit, vt in perpetuum Conuallis laudationis appellatus sit. Inde reuersus cum exercitu Rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificiis occupatus fuit ac epulis. Quin & in exteras gentes tam mirificæ victoriæ fama perlata, eam Regi sanctitatis ac pietatis opinionem conciliauit, vt res eius sub diuini numinis tutela esse pro comperto crederent: man-

Iosaphatus crebris vernat regnat. Iosaphatus magistratus & iudices cõstituit.

Moabitæ & Ammanitæ Iosaphato bellũ inferunt. Precatio Iosaphati in templo Hierosolymitano pro victoria obtinenda. Iaziel propheta populo victoriam pollicetur. Arma quibus Iosaphatus victoriã paranit.

Ammanitæ & cõfœderati seipsos inuicem trucidant. Ammanitarum spolia. Laus & nomen Iosaphati apud quos cunque.

An. mũdi 3048. Ante Christũ natum 916.

sitque vsque extremum eius diem hæc persuasio. Erat autem amicus Achabi filio, qui tum Israelitis præerat: cum quo inita societate parandarum nauium, qui merces in Pontum peterent ac emporia Thraciæ, iactura fecit haud minimam. Nauigia enim ablumpta sunt naufragio, quod non bene regerentur præ magnitudine. Quo factum est, vt hac cura vacauerit in posterum. Atque hactenus de Iosaphato Achabi ve
10 filius Ochozias regnauit apud Israelitas & Regiam Samariam, vir pessimus, & vtrique parenti omnino similis, & Hieroboami primi Israelitarum seductoris æmulus. Eius regni anno secundo Moabitarum Rex defecit, & tributa, quæ patri eius solitus erat pendere, amplius detrectauit. Accidit autem vt Ochozias de solario domus suæ descendens per gradus prolaberetur, morboque ex hoc casu contracto, Accaronem ad Myiodis (id deo nomen erat) oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebræorum vero Deus Eliæ Prophetæ mandauit, vt nuncijs ab eo missis occurrens percontaretur, an Israelitæ propitium Deum non haberent, quandoquidem Rex ad alienum mitteret de salute interrogaturus: iuberetque eos reuerti, & Regi dicere, eum non reualiturum. Quod quum Elias fecisset, nuncij his auditis cõfestim ad Regem reuersi sunt. Quo demirante celeritatem reditus, & causam quærente, aiunt ibi occurrisse virum quendam, & vetuisse vlterius progredi: iussisseq; re-
20 nunciarent suo Regi Israelitarum Dei nomine, quod morbus in peius proficiet. Rege vero iubente, vt sibi figuram hominis illius designarẽt, dicebant hominem esse hispidum, & cingulo coriaceo præcinctum. Qui cum intellexisset Eliam per hæc descriptum à nuntiis, mittit ad eum attrahendum centurionem cum quinquaginta militibus. Is repertum in montis vertice descendere iussit, & ad Regem venire. In hoc enim se missum, vt ni ipsonte sua faciat, vi coactum eo pertrahat. Ille præfatus se prodigium editurum, quo verus Propheta noscereretur, & igne ad suas
30 preces cælitus misso, ipsum vna cum militibus conflagraturũ, malum hoc eis imprecatus est: moxque candens turbo delatus centurionem & eius comitatum perdidit. quorum clade ad Regem perlata, iratus alium centurionem cum totidem militibus ad Eliam mittit: qui & ipse cum Prophetæ minatus vim esset, ni volens sequeretur, & hunc ad preces eius ignis ablumpsit quemadmodum alterum. Quo cognito Rex misit tertium. Is quod esset cordatus & mansuetis moribus, postquam peruenit ad locum vbi tum erat Elias, amice eum salutauit: Non ignoras, inquit, quod vt Regis mandato paream, inuitus ad te venio, sicut & illi
40 qui ante me venerunt. Misertus igitur mei & horum militum volens ac libens descende, nosque ad Regem sequere. Tum Elias delectatus viri ciuilitate & modestis moribus, descẽdit ac secutus est. Perductus deinde ad Regem, afflatus numine: Hæc, inquit, dicit Dominus: Quia me pro Deo non habuisti, quem de morbo tuo veri nihil prædicere posse putasti, & ad eum, qui Accaronitis colitur, de valetudine consulendum mittere maluisti, scito te morituru. Nec multum exinde tempus elapsum, dum ita, vt Elias prædixit, decedens, quod liberis careret, loramo fratri succedenti locum fecit, homini patrem cum aliis vitiis, tum maxime impietate referenti. Omisso enim sui Dei cultu, totum se exterris religionibus dedidit, vir alioqui non ignauus, & ad res gerendas satis industrius. Hoc regnante Elias ex hominibus exemptus est, nec in hodiernum vsq; mortalium quisquam scire potuit, quisnam fuerit eius exitus. Discipulum reliquit Elisæum, sicut iam ante diximus. De hoc Elia & Enocho, qui fuit ante vniuersale diluuium, in sacris libris legimus quidem exemptos esse e consuetudine mortalium, mortuos tamen esse neminivnquam fuit cognitum. Cæterum loramus accepto

Hedio & Rufinus Cap. 2.

Ochozias Achabi filius Rex Israelitarum.

4. Reg. 1. Ochozias grauiter prolapsus decumbit oraculum consulit, & ab Elia reprehenditur.

Forma & habitus Eliæ Prophetæ.

Ochoziæ milites, Eliæ attrahendi causa missi ab igne cõsumũtur.

An. mũdi 3049. an. Christum na. 915.

Ochozias absq; liberis decedẽs Ioramo fratri successori locũ facit.

Elias fecit Enochum ex hominibus exemptus.

post

poſtſi atrem regno, Moabitarum regi Miſæ bellum inferre ſtatuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri antea ſoluebat; ipſorum pecudum annua ducenta millia. Ergo poſtquam domi parauit exercitum, Ioſaphatum quoque per nuncios ſolicitauit, vt quandoquidem amicus eſſet paternus, auxilia mitteret paranti bellum contra Moabitas, qui tum recens à ſuo regno defeceranr. At ille non ſe ſolum venturum auxilio promiſit, ſed Idumæorum etiam Regem, ſibi obnoxium, in eam expeditionem pertracturum. Ioramus vbi renunciatum eſt ei de talibus auxiliis, venit Hieroſolyma, & ſplendide ab eius loci Rege exceptus, cum de communi ſententia vtilium eſſet per Idumææ deſerta, qua minime hoſtis expectaret, iter facere, cum aliis duobus Regibus Hieroſolymis profectus eſt, videlicet cum hoſpite, & cum Rege Idumæorum. & circuitu facto, die ſeptima ducibus itineris aberrantibus, in tantam iumenta & milites aquarum penuriam inciderunt, vt omnibus tantum non deſperantibus Ioramus doloris impatiens exclamaret ad Deum, quanam ſua culpa tres Reges ſine prælio in Moabitarum Regis manus traderet? Ioſaphatus contra, vt virum pium decebat, conſolabatur eum: iuſſitque perquiri numquis in exercitu Propheta adeſſet, per quem, quid faciendum, Deus poſſet conſuli: & indicante quodam famulo, vidiſſe ſe ibi Eliæ diſcipulum Eliſæum Saphati filium, ſuaſu Ioſaphati tres Reges ad illum vadunt: quumque ad illius tabernaculum veniſſent, quod forte extra caſtra fixerat, rogabant quid futurum eſſet de exercitu, præcipue Ioramus. At ille iuſſit vt abſiſteret, nec moleſtus eſſe pergeret, ſed potius patris ac matris Prophetas conſuleret, illos enim eſſe veridicos. Rex precibus vrgebat, vt reſponſum daret, & periclitantes ſeruaret. At ille iurauit ſe ei non fuiſſe reſponſurum, niſi hoc faceret in gratiam Ioſaphati viri probi & pii. Accito deinde pſalte quodam, ſic enim vates poſtularat, eo pſallente correptus diuino ſpiritu, iuſſit Reges in aluco torrentis multas foſſas facere. nam abſque vento & pluuia viſuros alueum repletum aquis, ita vt militi & iumẽtis abunde potu ſupperente, nullum amplius a ſiti periculum timeatur. Nec hoc ſolum, inquit, vobis à DEO continget, ſed & copias hoſtium eius ope proſtigabitis, & arbores excidetis, & regionem vaſtabitis, & fontes aquarum obturabitis. Hæc loquuto Propheta, ſequenti die prius quam ſol oriretur torrens magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus qui in Idumæam trium dierum itinere inde iuſtantem demiſſi fuerant: vt & iumẽtis & militi largiſſima adeſſet potus copia. Rex autem Moabitarum vt audiuit tres Reges contra ſe aduentare, à deſerto inuaſuros, excita omni ſua militia, iuſſit eos in finibus occurrere, ne clam in ditionem ſuam impetum facerent, qui videntes exoriente ſole aquam in torrente (non procul enim à terra Moabitide aberat) colore ſanguineam, quod eo tempore maxime aqua radiis icta rutilet, falſo opinati ſunt, hoſtes propter ſitim in ſemetipſos arma vertiſſe, & eorum ſanguinem per torrentem defluere: & cum hac perſuaſione Regem ſuum adeuntes, rogabant vt eos ad diripienda hoſtilia caſtra permitteret. quo impetrato, ruentes velut ad paratam prædam, ad Hebræorum caſtra perueniunt. Sed valde eos ſua ſpes fruſtrata eſt. Coorientibus enim in eos vndique hoſtibus partim cæſi ſunt, partim diſpalati fugiendo ægre in terram ſuam euaſerunt. Reges vero agros Moabitarum ingreſſi, dirutis oppidis totam regionem prædis abactis exhauſerunt, & rura eorum glarea torrentis operierunt, & optimas quaſque arbores exciderunt, fontesque aquarum obtruauerunt, mœnibus vbique ſolo æquatis. Rex ipſe compulſus in quandam vrbem & obſeſſus, veritus ne expugnata illa caperetur, erumpere cum ſeptingentis equitibus tentauit, qua par

An. mũdi 5045. Ante Chriſtũ natum 915. *Hydio & Kiſlæus cap. 5. 4. & 5. 3. Eiſam. Ioramus a Moabitarum Rege auxilium petit.*

Aquarũ in Hebræorum exercitu penuria.

Eliſæum Reges conſulunt.

Eliſæus pluuiam venturã & victoriam prædicit.

Mira hoſtium excæcatio, per fluentis umbrã fallens.

Hebræorũ cõtra Moabitas victoria.

te negligentiores excubiæ visæ sunt. quod vbi præter spem non succes-
sit, in vrbem reuersus rem extremæ necessitatis & desperationis aggre-
ditur. seniorem enim filium, qui regni successor destinatus fuerat, pro-
ductum in mœnia, toto hostili exercitu inspectante, holocaustoma Deo
sacrificat. Reges vero hoc viso tantam necessitatem miserati, & huma-
narum vicissitudinum memores, soluta obsidione, domum quisque
suam reuersi sunt. Iosaphatus vero post hanc expeditionem pacatus
quidem, sed non diu Hierosolymis superuixit, exacto vitæ anno sexa-
gesimo, regni vigesimo quinto: sepultusque est in ea vrbe magnifice,
quemadmodum Dauidis imitatorem sepeliri decuit.

Moabitarum Rex filium pro prium sacrificat.

Iosaphati mores.

CAP. II.

Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.

An. mũdi 3050. Ante Christũ natum 914.

EFiliis, quos complures reliquit superstites, Ioramus natu maximus patris voluntate in regnum successit, cum Israelitarum Rege com-
mune nomen habens, vxoris suæ fratre, qui Achabi fuit filius, & tum
recens à Moabitico bello Samariam reuersus Eliæum secum adduxe-
rat. Eius prophetæ res memorabiles è sacris libris huc transcriptas inse-
rere nostræ narrationi operæprecium duximus. Obediæ vxor, qui Acha-
bi dispensator fuerat, tunc vidua, Eliæum adiit, dicens nec ipsum igno-
rare, quod ea persecutione, qua Iezabella in prophetas sæuiebat, mari-
tus eius centum ex eo numero seruauerat: quos vt alere clam posset,
multum æris alieni contraxerat. nunc illo defuncto, creditores & ipsam
& liberos in seruitutem velle rapere. quapropter orabat vt ob hoc ma-
riti benefactum eius misertus, opem aliquam præsentem afferret. Quo
scitante ecquid domi haberet. nihil se habere ait, præter olei paululum
in fidelia. tum propheta iubet illam ire, & acceptis commodato à vici-
nis vacuis vasis compluribus, foribusque cubiculi clausis, in omnia o
leum id indere. Deum enim repleturum omnia. Paruit mulier, & re-
pletis ad vnum omnibus ad prophetam reuersa rem totam illi retulit.
Ille consuluit, vt, diuendito oleo, debitum creditoribus redderet. ali-
quantum enim de olei precio superfore, quod ad liberorum alimenta
valeat. atq; in hunc modum mulier à creditorum molestia liberata est.
Idem Ioramum per nuncios admonuit, vt locum quendam caueret, in
quo à Syris occidere eum volẽtibus insidiæ positæ fuerant. Quo factum
est, vt ille præmonitus venatum non iret. Adadus autem frustratis insi-
diis indignatus est, ratus à suis detectas: & vocatis domesticis per con-
uicium proditores appellauit, minatus etiam mortem, eo quod rem so-
lis creditam hostis per eos cognouerit. Quodam autem respondente,
non recte eum facere quod proditionis amicos insimulatet, & suspica-
retur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendum missi fuerant: sed
scire debere, quod Eliæus propheta nihil non indicet, prodatq; vel oc-
cultissima consilia: iussit eos per nuncios explorare, in quanam vrbe
Eliæus habiter: renunciatumq; est ei apud Dothiam hominem degere.
Ac mox illuc aliquot equitũ turmas misit cum curribus, qui Eliæum
comprehenderent: qui noctu vrbẽ circumuentã circumqueq; custodie-
bãt. Diluculò autem minister prophetæ recognita, quod hostes vellent
eũ capere, trepidè accurrens hoc illi indicat. At ille famulũ ponere me-
tum, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidens
diuino auxilio, rogãuitque Deum, vt ad confirmandum famulum præ-
sentem se & auxiliatorem ostenderet. Tum Deus exoratus speciem
magni equitatus & curruum circa Eliseum famulo videndam exhibuit,

Eliseus viduam vt ex olei fidelia plu rima vasa adimpleat, iubet.

Ioramum Eliseus vt Syrorũ insidias ca ueat, admonet.
4 Reg. 6.

Eliseus Dothaim hostibus cingitur.

Angelus circa Eliseum prophetam.

ita

ita vt animatus his suppetijs nec ipse quicquam timeret amplius. Post hæc vates iterum Deum orauit, vt obscuraret oculos hostium, caligine immissa præ qua agnoscere ipsum nequeant, & impetrato hoc quoque, dedit se in medium illorum, interrogans quem quærerent. quibus respõdentibus, Elisæum Prophetam se quærere, pollicitus est hunc se traditurum eis, si ad vrbem, in qua ille esset, ipsum sequerentur. atq; ita, vt qui & oculis & mente à Deo cæcati fuerant, ducentem incunctanter secuti sunt. quos vbi Samariam perduxit, Ioramum Regem iussit portas claudere, & Syris tuam militem circumdare: precibus deinde rursum ad Deum missis impetrat, vt purgatis hostium oculis, caliginem illam tolleret. at illi recepta oculorum acie conclusos se animaduerterũt in medijs hostibus. eamque attoniti & inopes consilii hærerent in tam prodigioso negocio, Rege quærente ex Propheta, an iaculis eos deberet configere, id quidẽ facere vetuit. Iolos enim bello superatos hostes occidi fas esse. at hos ne lasa quidem ipsius ditione, Dei voluntate & potentia ignaros omnium eo loci esse productos. consuluit igitur vt hospitali mensa refectos incolumes abire permitteret. Itaq; Ioramus Prophetæ monitis obsequens, liberaliter ac splendide tractatos Syros ad Regem eorum Adadum remisit. Illi reuersi omnia, quæ eis contigere, suo Regi renunciant: qui in tanto prodigio manifestam Dei potentiam admiratus, simulq; vatis diuinitatem, nihil posthac contra Israelitarum Regem clam molitus est: sed decreuit aperto marte rem gerere potentiorem se ratus & numerosioris exercitus dominum: comparatisq; ingentibus copijs, vniuersas contra eum educit. qui putans se imparem si collatis signis res ferro gerenda sit, intra Samariam se continuit, fretus vrbis munitionibus. Adadus vero cogitans, si non machinis, fame tamen eam se in potestatem redacturum, oppugnationẽ aggreditur. Tanta autem Ioramus laborabat rerum inopia, vt propter nimiam indigentiam intra Samariam veniret octuaginta denarijs argenteis caput asini, & quinque denarijs Hebraei columbini stercoris sextarium vice condimenti emerent: nihilque magis verebatur Rex, quam ne quis fame adactus & non ferens inopiam, vrbem hostibus proderet. quamobrem per singulos dies ipse obibat mœnia & excubias, dispiciens ne quis in vrbem clam admitteretur, & singulari diligentia huiusmodi occasiones adimens. Cumq; mulier quædam exclamasset, Miserere domine: putãs eam aliquid cibi petere, commotus ira male precatus est ei, negans sibi esse vel areas vel torcularia, vnde ipsi impartire possit aliquid. illa vero dicente, nihil se eiusmodi petere, nec ob cibum molestam esse, sed vt litem interimat & alam mulierem finiat: iubet quid rei sit exponere. Mulier ait, se cum amica quadam vicina pactam, vt quandoquidem nullum aliud adiit contra famem remedium, iugulatis infantibus (nam vtrique erat filiolus) vnum atque alterum diem cibo se alerent. Se prius suum occidisse, quo hesterna die consumpto in communem alimoniam, alteram illam mulierem a pacto discedere, & suum abscondisse filium. Perculsus vehementi dolore Ioramus vestem sibi conscidit, & exclamans hoc demum defuisse ad calamitatem summam, ira contra Prophetam accenditur, tollendum dicens, qui in tantis malis nullum dignaretur à cœlesti numine impetrare subsidium: confestimque mittit qui caput illi amputet. Et ille quidem ad cædem eius properabat, Elisæum vero Regis ira non latuit: sed domi sedens cum discipulis, Ioramus, inquit, homicidæ filius misit qui caput mihi adimat. nunc aduentum eius obseruate, vt dum erit pro foribus opponatis vos, & obiectis foribus illum remoremini. mox enim Rex ipse aderit, mandati iam pœnitens. Illi ita vt iussi sunt, hominem venientem excludunt: moxque

An. mũdi 3050. Ante Christũ natum 914. *Syri obcecatos Elisæus in Samariã ducit, eosq; suadẽte Ioramo liberaliter ac splendẽ de eos tractatos remittit.*

Hedio & Rufino cap. 4. Samaria a Syrij obsessa.

Fames in Samaria tanta, vt mulier mulieri filium comederet.

Ioram' Elisæo mortem minatur.

3. Reg. 7.

An. mũdi 5050. Ante Christũ natum 914.

loramus ad se reuersus & veritus ne cædes acceleretur, quantum potuit ad Elisæum properat, interuentu suo cohibiturus missum à se hominem, & vatem periclitantem seruaturus. quo vt ventum est, incusare eum cœpit, quod in tantis calamitatibus se cum ciuibus despiceret, nec vllum à Deo peteret remedium. Tum Propheta promittit in crastinum eadem hora qua tum Rex ad se venerat, futuram magnam rerum ad victum necessariarum abundantiam, ita vt publice in foro vno sicio veniret satum similæ, & vno æque sicio duo sata hordei. His dictis Rex cum suo comitatu supra modum exhilaratus est, propter expertã toties prædictionum fidem tum quoq; nihil addubitans, & præsentem difficultatem spe futuri subleuans. amicus autem quidam regius, tertiæ copiarũ eius parti præpositus, cui tum Rex forte familiariter incumbebat, Non credibilia, inquit, polliceris mi vates, & sicut absurdũ sit sperare similæ ac hordei pluuiam, ita nec quod tu dicis, mihi fit verisimile. Tum propheta, Videbis ipse, ne dubita, sed videbis modo, non frueris etiam. Hęc prædictio effectum talem habuit. Mos erat apud Samaritas, vt lepra impurati extra mœnia degerent: & tum quoque quatuor numero hac de causa extra portas habebant domicilium. Hi cum propter sæuientem famem nihil ex vrbe ciborum acciperent, & siue in vrbem reditus daretur, siue domi se continerent, fame sibi pereundum certo intelligerent, decreuerunt se hostibus committere: vt siue eis parceretur, viuerent: siue sæuire hostis mallet, certe leuius mortis genus incurrerẽt. Hęc sententia postquam cõprobata est, noctu eunt in castra hostium. Ea nocte Deus Syros exterruit, immisso in aures eorum sonitu quasi curruum & armatorum aduentantium, adeo vt, crescente magis ac magis suspicione, consternati e totis castris ad Regem suum concurrerent, dicentes adesse Reges à Ioramo conductos, Regem Ægypti & Regem insularũ. iam enim exaudiri eorum strepitum. Hæc nunciantibus Adadus credidit, quod & ipsi aures inani sonitu pulsarentur vt cæteris: & per summã trepidationem omnes sine ordine ad fugam se expediunt, relictisq; intra castra & equis & iumẽtis & diuitiis maximis, totam spem salutis in fugiendo collocant. Leprosi vero illi Samaritæ venientes in castra Syrorum, in ipso valli aditu ingens silentium & magnam rerum copiã deprehendunt, progressiq; vlterius & ad vnum quodpiã tentorium delati, postquam ne vnum quidem adesse viderunt, refecti primum cibo ac potu, veste & multo auro se onerant, eam prædam extra vallum elatam in quodam loco abdunt: mox alterum tentoriũ aggressi faciunt similiter vt prius: idq; quater fecerunt, nemine interim conspecto. Vnde facile coniectantes de abitu hostium, damnabant suam negligentiam, quod hæc non Ioramo & ciuibus indicassent mox à principio. quapropter ad mœnia Samariæ properant, & inclamatis custodibus discessum hostium eis significant. illi porro excubitoribus regiis idem renunciant. Rex cognito negocio, amicorum & ducum consilium aduocat. ait rem sibi suspectam, ne astu, simulato abitu, Syri sibi insidias struant, desperantes vrbem fame expugnari posse: vt si ad diripienda castra, quasi fuga desertа procurrant, repente coorti exsis direptoribus vrbem etiam facile occupent, quare suam sententiam esse, vt diligenter eam contra insidias muniãt, & cauti sunt, neq; temere credita fuga hostium procurrẽdo periculo se obiiciant. Hoc consilium quidam laudauit vt prudens: addiditque sibi videri mittendi duos equites, qui omnia Iordanem vsq; explorent: qui si forte intercipiantur, cautiores fore cæteros, ne & ipsi temere progressi circumueniantur: nec duorum equitum fore grauem iacturã, quos fortassis alioquin fames absumeret. id Regi placuit, & euestigio misit, qui omnia dilpicerẽt. illi renunciant nihil se per viam repe-

Fuga hostium ob terrorem a Deo immissum.

Leprosi Samaritanu hostiũ castra deserta esse significãt.

Exploratores.

4. *Reg.* 7.

risse

riſſe hoſtium, ſed paſſim iacere arma iactata, & frumentum reliquaſque ſarcinas, quo expeditiores fugerent. his auditis Rex multitudinem ad caſtrorum direptionẽ emittit. nec fuit vulgaris præda, ſed auri & argenti plurimum, & varia iumentorum genera, præterea tantum inuenerũt frumenti atq; hordei numerum, quantum nec in ſomnis ſperare poterant, vt mox omnes præteritæ famis obliuio caperet. tanta enim fuit abundantia, vt duo ſata hordei ſiclo emerentur, & eodem precio ſatum ſimilæ, iuxta Eliſæi vaticinium. ſatum autem continet modium Italicum & dimidium. ſolus autem hac copia non eſt adiutus præfectus ille tertiæ partis militiæ. conſtitutus enim ad portam à Rege, vt cohiberet proruentis multitudinis impetum, ne ſe inuicem conculcando obtererent, ipſe hoc paſſus eſt: atq; ita interiit, quemadmodũ Eliſæus prædixerat, cum prænuncianti annonæ abundantiam nollet credere. Rex autem Syrorum Damaſcum reuerſus incolumis, vbi cognouit diuinitus immiſſo terrore ſe vna cum exercitu in fugam coniectum, & vanum fuiſſe, quod de aduentu hoſtium crediderant, ratus omnino aduerſum ſe habere numen, per animi ægritudinem in morbum etiam corporis incidit. cumque per idem tempus Eliſæus Damaſcum inuiſeret, hoc cognito fidiſſimum è familiaribus ſuis Azaelem honoris cauſa ei miſit obuiam, non ſine muneribus, ſcitaturum quiſnam futurus eſſet morbi exitus, & num euaſurus eſſet hoc periculum. Azael aſſumptis XL. camelis, quicquid optimum ager Damaſcenus fert, & quicquid in regia fuit eximium, in eos impoſuit: & obuiam factus Eliſæo, reuerenter eum ſalutat, dicẽs ſe ab Adado Rege miſſum, vt offerret ei munera, & de morbo conſuleret, num quod leuamen ſperare debeat. propheta nuncio nihil mali renunciare iuſſo, tantum morituum Regem indicat. id famulus regius dolenter accepit. Eliſæus vero flebat, & multis manabat lachrymis, proſpiciens quanta mala paſſurus eſſet ſuus populus poſt Adadi obitum. Azaele deinde rogante cauſam triſtitiæ, fleo, inquit, quod me Iſraelitarũ miſereat, tam multis a te afficientur cladibus. nam optimos ex eis interficies, & munitiſſimas eorum vrbes incẽdes, & infantes ad ſaxa allides, & diſſecabis prægnantes mulieres. Azaele vero dicente, & vnde mihi vires vt hæc faciam, ait ſibi diuinitus ſignificatum, quod ipſe regnaturus ſit in Syria. Itaque Azael reuerſus ad ſuum dominum, melius eum habituum nunciat: & ſequenti die reti vuido in eum iniecto, præfocati à ſe regiam occupat, vir alioquin ſtrenuus & gratioſus apud Syrorum ac Damaſcenorum multitudinem: quo factum eſt, vt vſq; in præſens tempus, tam Adadus quam Azael eius ſucceſſor diuinis apud Syros colantur honoribus, tum propter aliam beneficentiam, tum quia magnifice templis exſtructis Damaſcenorum vrbem ornatiorem reddiderint, eorum enim effigies quotidianis pompis honorant, & antiquitatem iactant, neſcientes quod non admodum ſint veteres, & nondum centum ſupra mille anni ab eorum ætate interceſſerint. Cæterum Ioramus Iſraelitarum Rex audita morte Adadi, à continuis pauoribus reſpirauit, lætus tandem aliquando licere ſibi in pace viuere. Alter vero Ioramus qui Hieroſolymis imperitans eodem vt dixi nomine cenſebatur, mox vt principatum iniit, à cædibus fratrum & paternorum amicorum poteſtatẽ auſpicatus, videbatur cum Iſraeliticis Regibus certamen ſuſcepiſſe, ne inferior haberi poſſet, quantum ad impietatem attinet, nactus ad hoc magiſtram idoneam Gotholiam vxorem: quæ fuit Achabi filia, à qua externorum numinum cultum didicit. Et quamuis DEO certum eſſet ſeruare quæ Dauidi promiſerat, Ioramus tamen indies nouis ſuperſtitionibus irritare eum, & populi religionem deprauare non deſtitit. Accidit interim vt Idumæi ab eius imperio deficerent, cæſo

An. mũdi 3055. Ante Chriſtũ natum 909.

Caſtra hoſtiũ a Samaritanis diripiuntur.

Veritas oraculorũ Dei.

Incredulitatis pœna. 4. Reg. 8.

Eliſæus ab Adado agrotãte conſulitur.

Vaticiniũ de Adadi morte, & regno Azaelis tradendo.

Hedio & Ruffinus cap. 5.

4. Reg. 8.

Iorami impietas.

An. mũdi 3057. ante Christũ na. 907.

Rege suo, qui Iosaphato hactenus paruerat, & nono in eius solium imposito: quam iniuriam vlturus Ioramus cum equitatu, qui tum ad manum erat, & curribus in Idumæam noctu irrupit: & exustis vicis finitimis, non est ausus vlterius progredi. nec tamen hac expeditione quicquam profecit, nisi quod plures defectiones secutæ sunt, excutientibus eius iugum & illis qui Labinam regionem incolunt. Tantus autem fuit hominis furor, vt adigeret populum lucos in editis montibus sitos conscendere, & aliena numina colere. Cui sic insanienti & prorsus oblito instituti patrii, affertur ab Elia Propheta epistola, vindictam Dei minitans, quod contempto patrum suorum exemplo, ad sectandam Israeliticorum impietatem se contulerit: nec hoc contentus etiam Iudæ tribum & Hierosolymorum ciues impulerit, relicta patria religione, ad externos ritus desciscere, & effigies hominum colere, quemadmodum & Achabus sibi subditos compulerat. ad hæc quod fratres & alios viros bonos ac iustos interfecisset. pœna etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus quæ in populum Regis & domesticam familiam desæuiret, nec liberis parcens nec vxoribus. Ipsum quoque lento ventris profluuio vexatum, intestinis simul paulatim effluentibus, sero per hoc peccatum agnoscentem, miseram effaturum animam. atque hoc fuit argumentum epistolæ, quæ illi Eliæ nomine est reddita.

Iorami scelera ab Elia per literas accusantur.

CAP. III.

Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filii perimuntur, vnico excepto, postremo ipse misera morte tollitur.

Arabum contra Ioramũ expeditio.
2. Par. 21
An. mũdi 3060. Ante Christũ na. 904.

NEC multo post exercitus Arabum qui versus Æthiopiam incolũt, cum aliis barbaris Iorami regnum inuadit, qui & regionẽ omnem, & ipsam regiam diripuit, iugulatis etiam vxoribus eius ac liberis. vnicus tantum fuit superstes, ægre elapsus è manibus hostium, Ochozias nomine. post hanc publicam calamitatem & ipse in morbum incidit, sicut ei iam ante prædictum fuerat. id malum in ventrem eius ingruit, vt manifesto diuinæ iræ indicio miserabiliter periret, videns quotidie per ventrem intestina defluere. quin & populus insultauit eius cadaueri, facile inde coniectans quam inuisus Deo fuisset homo nefarius, nec eum regio funere dignatus est, nec paterno monumento intulit. Vixit annos quadraginta, regnauit octo. populus Hierosolymitanus Ochoziam in paternum solium imposuit.

Mors Ioramí.

CAP. IIII.

Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.

Hedio & Ruffinus cap. 6.
Ioramí expeditio in Ramatham.
4. Reg 9.
Ieus in regem vngitur, Dei iussu mandante.

ISraelitarum autem Rex Ioramus sperans post Adadi mortem Ramatam Galaditicam vrbem se posse recipere, magno prius facto apparatu, exercitum eo admouet. In ea oppugnatione sagitta ictus à quodam Syro non lethaliter, in Azaram vrbem se recepit curandi vulneris gratia, relicto in obsidione Ramathæ toto exercitu, cui Ieum Amasis filium præfecerat, qui illam vi expugnatam recepit. erat autem ei propositum percurato vulnere Syros bello aggredi. Interim Elisæus dato vni è discipulis suis sacro oleo, misit eum Ramatham, vt eo delibutum Ieũ Regem appellaret, diceretque se authoritate diuina Regem eum eligere, mandatis etiam quibusdam aliis, iussit eum fugientis more iter facere, nemine abitus eius conscio. Ille vbi ad destinatam vrbem peruenit, offendit Ieum forte sedentem medium inter duces exercitus, ita vt Elisæus fore prædixerat: accedensq; ad illum, ait se cum eo velle colloqui.

& cum surgens secutus ipsum esset in conclaue, iuuenis depromptum oleum in caput eius effudit. Deus, inquit, te Regem elegit in perniciem Achabi generis, & vt vlciscaris Propheratum eius sanguinem, qui à Iezabela contra omne fas occisi sunt: vt quemadmodū prius Hieroboami & filii ipsius Nabadi, ac mox Basani familiæ propter impietatem interiere funditus, ita nunc nullum semen maneat reliquum ex Achabi genere. Atque hæc locutus è conclaui se proripuit, nolens à quoquam conspici. Ieus autem statim in consessum ducum rediit. Per contantibus autem illis, qua de causa venisset is iuuenis, & insanum videri dicentibus: recte, inquit, coniecturam facitis. nam insani verba locutus est. illis vero magis etiam exponi sibi quid esset orantibus, regnum populi sibi à Deo delatum, ait illum dixisse. Hæc vbi prolocutus est, vnusquisque ducum detraxit sibi pallium, quibus congestis in speciem solii, & ipso superimposito, tubis & cornibus iusserunt signa canere, Ieum nouum Regem consalutantes faustis acclamationibus. Ille decreuit cum exercitu Iezraelam vrbem petere, vbi tum, vt iam diximus, Ioramus curabat vulnus, quod in Ramathensi oppugnatione acceperat. Veneratque eo per officium cognationis etiam Hierosolymorum Rex Ochozias, quod esset sororis eius filius, vt quomodo se habeat vulnus inuiseret. Quos vt Ieus repentino accessu opprimeret, edixit vt è suis militibus nemo Ioramo indicium faceret: hoc enim eximium fore argumentum, quod bona fide regnum sibi detulerint.

An. mūdi 3060. Ante Christū an. 904.

CAP. V.

Ioramus à Ieu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus Rex Ochozias.

Milites vero læti imperata faciunt, & omnes vias obsident, ne quis ad Ioramum illis insciis, peruenire, & quid agatur renunciare valeat. Ieus interim stipatus equitum lectissimis, ad Iezraelam sublimis curru propere vehitur. quo iam appropinquāte, speculator à Rege constitutus, vt venientes in vrbem obseruet, vbi vidit Ieum cum turmis aduehi, renunciauit Ioramo aduentare agmen equitum. ille e vestigio mittit quendam equitem qui occurrat & cognoscat quisnam veniat, ad quos vbi accessit eques, rogat quid agatur in exercitu. Regem enim scire cupere. Ieus iubet illum nihil de hac re esse solicitum, & vt sequatur se cum aliis. hoc speculator cum vidisset, renunciat Ioramo equitem illum admixtum agmini iter facere cum illis, mox & alterum à Rege missum, Ieus idem iubet facere. vt vero & hoc per speculatorem Ioramus didicit, postremo ipse conscenso curru cum Ochozia Hierosolymorum Rege, quem vt cognatum inuisendi gratia illo venisse diximus, exiuit illi obuiam. nam lente & composito agmine Ieus incedebat. Hunc Ioramus in suburbano Nabuthi nactus, rogat satin saluæ sint res in exercitu. à quo amarulento conuicio exceptus, & veneficæ meretricis filius appellatus, facile cogitans nihil sani eum habere in animo, flexis habenis cœpit fugere, dicens Ochoziæ, circumuentos se dolo ac insidiis. Ieus vero sagitta per cor transfixum de curru eum præcipitat, mox Badaco tertiæ partis exercitus præfecto imperat, vt cadauer Ioramī in Nabuthi agrum proiiciat, prophetiam Eliæ in mentem ei reuocans, qua patri huius Achabo prædixerat, fore vt aliquando ipse & eius familia in eo loco pereat. Id enim se tum ex ore prophetæ audisse, cum post tergum Achabi in eodem curru sederet. id quod etiam ita, vt prædictum fuerat, euenit. Caso autem Ioramo, Ochozias suæ quoque saluti metuens, currum in aliam viam deflexit, latere se Ieum existimans. At ille assecutus eum ad quendam cliuum, sagitta ictum sauciat. qui, reli-

Ioramus cadet.

Veritas oraculorū diuinorū.

Ochozie Regis Hierosolymitani mors & sepultura.

&o curru, equum propere conscendit, & continuato cursu delatus est in Magedonem oppidum, vbi paulo post ex eo vulnere mortuus, relatusque Hierosolyma illic sepultus est, cum regnasset anno vno, patre suo longe sceleratior.

CAP. VI.

Ieus inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progenies.

Exemplū vltionis diuinæ in Iezabella valde insigne.

IEV vero venientē Iezraelem, Iezabela ornatu regio stans in turri, ô seruum egregium, inquit, qui dominum suum occidit. Ille suspiciens rogauit eam quænam esset, iubens ad se descendere. tandem eunuchis ipsius imperat, vt eam de turri dent præcipitem. quæ inter cadendum cruentatis mœnibus, vbi solum attigit, ab equitibus conculcata & obtrita periit. posthæc Ieus ingressus regiam cum amicis, refecit se ab itinere, mandauitque Iezabelæ famulis vt eam sepelirent in honorem generis, quod nata esset è Regibus: qui nihil reliquum inuenerunt de cadauere præter manus & faciem, consumptis cæteris à canibus. his auditis Ieus admiratus est Eliæ mentem diuinam, qui eam Reginam in hac ipsa vrbe male perituram prædixerat. Et quia septuaginta liberi Achabi apud Samariam educabantur, binas eo literas Ieus, alteras ad eorum pædagogos, alteras ad vrbis magistratus, mittit: in quibus hortabatur, vt quandoquidem arma, viri, & currus illis non deessent, creato ex eo numero Rege, qui per ætatem maxime videri posset idoneus, in domini interfectores vindicent. Id faciebat, vt experiretur quomodo Samaritæ erga se animati essent. Magistratus autem & pædagogi, lectis literis, extimuerunt, & cogitantes le huic, qui duos maximos Reges oppressérat, esse impares, rescripserunt, ipsum esse dominum, se vero imperata eius paratos facere. Ille rursum rescripsit, ergo Achabi filiorum capita præcisa ad se mitterent. Tum magistratus accersitis adolescentum altoribus imperant, vt occisis illis, præsecta capita ad Ieum transmittāt: illi nihil miserti iussa peregerunt, & congesta in vasis quibusdam plexilibus capita Iezraelam miserunt. Quæ cum eo perlata essent, renuncia tur cœnanti cum amicis Regi, adesse Achabi filiorum capita. ille ante portam ex vtroque viæ latere aceruos ex eis iussit construi: quo facto, diluculo ad ea visenda progressus, vertit se ad populum, et li ego, inquit, cum coniuratis dominum meum interfeci, istos omnes quis interfecit? Voiebatq; eis persuasum, quicquid Achabi generi accidisset, non volente solum, sed prænunciante etiā Deo factum, qui hoc fore iam ante per Eliam vatem ostenderat. Deinde occisis quotquot etiam apud Israelitas ex ea cognatione inuenirentur, versus Samariam iter ingressus est. Et cum incidisset in cognatos Ochoziæ Regis Hierosolymorum, rogauit quonam tenderent: aiunt se venisse salutatum Ioramum, & cum eo regem suum Ochoziam. nesciebant enim vtrunq; ab eo necatum. ille hos quoq; comprehensos iubet interfici, duos & quadraginta numero. Paulo post occurrit ei vir bonus & iustus, nomine Ionadabus, vetus amicus ipsius: qui post mutuam salutationem multis verbis prędicauit eius facinora, quod ex sententia Dei fecerit omnia, dum impiam Achabi familiam exstirpat radicitus. Ieus vero suasit ei, vt conscenso curru, quo ipse vehebatur, simul ingraretur Samariam. Visurum enim quod nemini malo parceret, sed falsos vates ac sacerdotes, qui populo seducto, autores fuerint, relicta patria religione, externa sacra suscipiendi, ad vnum omnes supplicio dederet. iucundissimum spectaculum fore viro bono, inspicere malos dantes meritas pœnas anteactorum scelerum. Paruit Regi Ionadabus, & eodē curru cum eo Samariam peruectus est. At Ieus quan-

Stirpis Achabi excisio.

Cædes cognatorū 42 Ochoziæ.

Ionadabus.

tum

tum cognatorum Achabi, diligenti inquisitione facta, inibi reperit, omnes ad mortem adegit. cumque cuperet neminem è falsis propheris & sacerdotibus profanis euadere, dolo vniuersos circumuenit. Conuocato enim populo, ait se omnes Achabi religiones duplicare velle, idque vt ex sententia sacerdotum ipsius & prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se conuenire. Celebrandum enim solennibus victimis diem festum Bali: quo nomine Achabi Deus vocabatur. ab ea festiuitate si quis sacerdotum abfuerit, capitalem fore. dimissis deinde per omnem Israelitarum ditionem, qui sacerdotes ad statum diem Samariam deducerent, iussit omnibus vestes donari. eas cum accepissent, venit in ædem vbi erant, Ionadabo etiam comitatus, & adhibuit qui scrutarentur, ne quis alienus admixtus sit: nolle se dicens vt sacris eorum alienus ac profanus vllus sese ingerat. illis vero negantibus quenquam talem adesse, & iam sacra parantibus aggredi, foris octuaginta viros e fidissimis armat: quibus mandat, vt pseudoprophetas omnes interimant, & patrios ritus tam diu neglectos vlciscantur, interminatus quicunq; aliquem eorum elabi permiserit, vicarium pro illo moriturũ. Illi vero omnes ad vnum necauerunt, & regia ipsa incensa vrbem externis sacris profanam purificauerunt. Iste Bal Tyriorum Deus erat, quem Achabus in gratiam Ithobalis Tyriorum ac Sydoniorum Regis soceri sui coluit, templo ei Samariæ dedicato, & prophetis cum reliquo cultu assignatis. huius sacris abrogatus Ieus, aureas tamen vaccas Israelitis adorare permisit. Nec tamen ingrata Deo fuit eius in impios animaduersio, qui per prophetam suum significauit, per quatuor generationes posteros eius apud Israelitas regnaturos.

An. mũdi 3060. an. Christum na. 904. *Baalitarum mactatio.*

Bal Tyriorum Deus.

Ieu posteris regnũ promittitur.

CAP. VII.

Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, quæ post sextum annum cæsa Pontifex Ochozia filium Regem constituit.

DVM Ieus homines nefarios in hunc modum persequitur, Gotholia Regis Achabi filia comperta filii morte & generis sui pernicie, decreuit enim e Dauidis familia neminẽ superstitem relinquere, ne quis huius sanguinis posthac Hierosolymis regnum obtineat: id quod quantum in ipsa fuit, perfecit. Seruatus tamen est vnus Ochoziæ filius ad hunc ferme modum. Erat Ochoziæ germana soror, Iosabetha nomine, pontifici Ioado nupta. hæc regiam ingressa, cum inter cæsorum cadauera latentem nutricis opera anniculum puerum Ioasum deprehendisset, ablatum furtim domi in suo cubiculo abdidit, & solo marito conscio sex annis in templo clam aluit, quamdiu Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo demum anno Ioadus cum quinq; centurionib. coniurat, vt, communicatis operis, ademptum Gotholiæ regnum ad puerum transferant: dataque & accepta silentii fide spei pleni negociũ hoc modo aggrediuntur. centuriones à Ioado ad hoc facinus adsciti peragrata totą regione Sacerdotes ac Leuitas, & aliquot in suis tribubus potentiores Hierosolyma nomine Pontificis euocatos secum adducunt. ille habere se vtile Reipublicæ consilium ait, aperturumq; eis, si id apud se cõtinere velint. opus enim esse nõ silentio tantum, sed etiam auxilio. Cumque sacramentum ab eis accepisset, tuto se posse quicquid vellet dicere, producto puero Dauidici generis quem ostendebat, Hic est, inquit, Rex vester, ex illa natus familia, quam scitis Deum prædixisse regnaturam in perpetuum. Itaq; censeo tertiam vestrum partem custodiam eius in templo agere, tertiam item omnia templi loca opportuna occupare: eã vero quæ supersit, patentem portã, qua itur in

Hedio & Ruffino Cap. 7. 4. Reg. 11

Gotholia omne semen Regium tollit, vno solummodo Ioase Ochozie filio seruato.

Ioasus Ioado Pontifice auxiliante in Regem creatur.

An. mũdi 3067. Ante Christũ an. 897.

regiam, seruare. reliqua vero multitudo in templo inermis sit, neque quenquam cum armis intrare sinite qui non sit Sacerdos. præterea certos è Sacerdotibus ac Leuitis selectos mandauit satellitii more strictis gladiis Regem stipare, & si quis armatus in templum irrumpere ausit, incunctanter occidere, & posito omni metu seruandi tantum Regis curam gerere. illi approbato Pontificis consilio, rem statim aggrediuntur. Ioadus vero aperto armamentario, quod Dauid in templo instruxerat, distribuit centurionibus & Sacerdotibus ac Leuitis, quantum ibi hastarum inuenit & pharetrarum, & si quod aliud armorum genus aderat. atque ita armatos templo circumdedit consertis inuicem manibus, vt ab ingressu, quos interesse non oportebat, excluderent. adductoque in medium puero, corona regia caput redimitum, & inunctum sacro oleo Regem pronunciat. populus quoque gaudens simul & plaudens, fausris acclamationibus vitam & victoriam nouo Regi congeminat. Tumultus hic & acclamationes præter spem ad aures Gotholiæ venientes effecerunt, vt vehementer perturbato animo cum suo satellitio prosiliret e regia. Veniente deinde in templum ipsam quidem sacerdotes admittunt, sed armatos eam sequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo à Pontifice circumdati fuerant. Cæterum Gotholia postquam puerum vidit in suggestu stantem, redimitumque corona regia, discissa veste sua, magno clamore iubet interfici insidiatorem, & occupatorem tyrannidis. Ioadus contra accitis centurionibus iubet mulierem arripi, ducique in torrentem cedronis, atque illic pœnas luere. neq; enim fas esse templum veneficæ supplicio pollui. mandauit etiam si quis ei conetur ferre suppetias, & ipsum pariter interimi. Illi igitur quibus hoc demandatum est, eductam extra portam mulorum Regis illic interficiũt. Vt vero conspiratio contra Gotholiam successit, Ioadus conuocato populo ac militibus in templum, omnes sacramento ad fidem Regis adegit, incolumitati ipsius tuendæ, regnoque augendo daturus operam. eodem iureiurando mox Regem astrinxit ad diuini numinis reuerentiam, & ad obseruationem legum, quas Moses cœlitus acceptas ad populum pertulit. post hæc ad ædem Bali sacram concurritur, quam Gotholia cum marito Ioramo construxerat, in veri Dei contumeliam, & ad Achabi gratiam: eam populus à fundamentis diruit, & Mathanem qui tum sacerdotium eius tenuit, trucidauit. Templi vero curam & custodiam Sacerdotibus ac Leuitis, iuxta Dauidis Regis institutum, Ioadus commisit, iussitque, vt bis singulis diebus solenne offerrent sacrificium, & suffitum iuxta præscripta legis facerent. Deinde quosdam e Leuitarum numero ianitores ad custodiam templi constituit, ne quis pollutus posset intro subrepere Hæc vbi ad hunc modum disposuit, cum centurionibus & ducibus, totoque populo, ex templo Ioasum in regiam reduxit: cumque collocato in solio demo alacriter acclamatum esset, populus ad epulas conuersus festiuitatem per aliquot dies egit, omnibus sceleste mulieris cædem libenter ferentibus. Erat Ioatus cum in regnum adsciretur, annorum septem, matre natus Sabia ex oppido Bersabe oriunda. fuit autem legum & diuini cultus obseruantissimus, toto tempore, quo Ioadus fuit superstes: duxitque vxores duas postquam ætate maturuit, conciliante coniugium eodem Pontifice: ex quibus vtriusq; sexus liberos suscepit. Atq; hactenus de Ioaso quomodo elapsus ex insidiis Gotholiæ, tandem regnum assecutus est.

Gotholiæ pœna.

Rex & populus iuramento ad Dei cultum adstringitur.

Restauratio cultus diuini.

Ioasi, vigente Ioade, pietas.

4. Reg. 12

CAP.

CAP. VIII.

Asaelis Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.

An mũdi 3089. Ante Christũ ann. 875. *Hedio & Ruffino cap. 8. 4. Reg. 12. 13. Bellũ inter Asaelem & Ieum. Instaurationis templi.*

ASAel autem Syrorum Rex bellum cum Israelitis & Ieo Rege eorum gerens regionis trans Iordanem sitæ orientales tractus vastauit, qui à Rubenitis & Gaditis atq; Manasitis colebantur: nec non Galaditicã & Batanæam, omnia rapinis miscens & incendiis, ac ne ab hominum quidem cæde temperans quotquot in eius manus inciderent. Neque enim Ieus arcere eum à populationibus potuit, contemptor & iple numinis religionumq; & legum à maioribus per manus acceptarum toto regni sui tempore, quod fuit annorum 27. quo exacto mortuus apud Samariam est sepultus, Ioaza filio successore principatus relicto. Ioasum autem Hierosolymorum regem instaurandi templi cupido subiit: vocatoque Pontifice Ioado iussit eum per totam suam ditionem Leuitas & sacerdotes dimittere, qui in singula capita semiciclum argenti exigerent in vsum eius instaurationis, eo quod sub Ioramo & Gotholia & eorum liberis tuendi & faciendi templi cura penitus abiecta fuerat, Pontifex vero hoc non fecit, sciens neminem libenter argentum erogaturum, sed anno regni vigesimo tertio Rege incusante, quod voluntati suæ non obtemperasset, & iubente in futurum templi reparationi prospicere, tale quiddam ad colligendam pecuniam commentus est, quod non grauatim tulit populus. Arcam parauit ligneam, in qua bene clauta vnum tantum foramen superne reliquit. eam cum in templo iuxta altare deposuisset, iussit quemque pecuniæ quantum liberet per foramen immittere, in templi instaurationem conferendæ. id populus tulit æquissimo animo, & multum auri atque argenti certatim contulit. Arcam vero singulis diebus præsente Rege exinaniebant scriba gazophilacij & Sacerdos eius custos, numerataque pecunia & recondita, rursum vnde sustulerant reponebant. & cum primum videretur collatum quantum sat esset, Pontifex & rex conduxerunt fabros & cæmentarios, & trabes magnas pulcherrimæ materiei comparauerunt. instauratoque deinde templo, quicquid ex collato auro & argento superfuit, superfuit autem non parum, id totum in crateras, cantharos, pocula, & alia vasa insumptum est: insuperque quotidianis sacrificiis altare adolebatur. atque hæc tantisper dum Ioadas vixit diligenter accurata fuerunt. illo autem post annum ætatis centesimum & trigesimum defuncto, & ob probitatem ac iustitiam insignem, tum quod Dauidici generis seruator fuisset, in regum monumenta illato, Rex Ioas à pristina religionis cura facile desciuit: moxque & primates populi ad eundem nodum depranati sunt, vt nihil apud eos potius haberetur quam contemptus iuris ac iustitiæ. Deus vero indignatus propter hanc regis & cæterorum mutationem misit Prophetas qui contestarentur eos, & à præsenti malitia compescerent. illi vero tam insano affectu eam complectebantur, vt neque exemplis maiorum, qui propter contemptum legum cum totis familiis perierant, neq; Prophetarum comminationibus moti resipiscerent: & ad relicta honesta studia reuerterentur. Quin & Zachariam Pontificis Ioadi filium Rex in ipso templo saxis iussit obrui, oblitus patris eius beneficiorum, tantum quia Propheta diuinitus constitutus, pro concione populum & regem adhortatus ad iustitiam, graues pœnas illis minatus est si moniti parere contemnerent. Moriens tamen Zacharias testem & iudicem Deum inuocauit, quod pro bono consilio & patris sui beneficiis, à Ioa mortis amarum præmium sibi rependeretur. Nec diu debita regi pœna dilata est. A

Ioasi, Ioado mortuo impietas, eiusq; per Prophetã taxatio. 2. Par. 21

Zachariæ lapidatur.

An. mũdi 3089. Ante Christũ na 875. *Templi spoliatio. Ioasi sublatio.*

zael enim Syrorum rex impressione in regnum eius facta, & Gitta primum directa atque euersa, mox ipsam Hierosolymis desidentem adortus est. Tum Ioas conterritus omnes thesauros Dei priorumque Regum exhausit, & cum eis detracta templo donaria misit ad Syrum, tanti pacem redimens & seruitutem, ne oppugnatus in extremum rerum suarum discrimen adduceretur. Ille tam ingenti pecunia corruptus, vim exercitus à regia vrbe abstinuit. Ioas autem graui morbo implicitus, amicis Zachariæ pœnas dedit, qui ne filius Pontificis maneret inultus, per insidias eum sustulerunt. Sepultusque est Hierosolymis, nec tamen propter impietatem dignus habitus qui Regiis monumentis inferretur: cum vixisset annos quadraginta & septem.

CAP. IX.

Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.

4. *Reg.* 14 *Amasias rex Hierosolymitanus.* *Vires regni Israelitici fractæ, & a Deo restauratæ.*

IN Regnum successit ei filius Amasias. Anno autem Ioasi vigesimo primo, apud Israelitas & Samariã Ieo successit filius Ioazas, in quo principatu exegit annos 17. patri nequaquam similis, sed magis primis eius regni regib. impius, qui palam omnem contemptum cœlestis numinis præ se tulerunt. Huius copias rex Syriæ tantopere attriuit, vt ex numeroso exercitu non plus quam decem millia peditum, equites quingenti supererent: qua expeditione multas magnas vrbes illi ademit, & hostium non mediocres strages edidit. Hæc autem Israelitis acciderunt secundum Elisæi vaticinium, quo tempore Azaeli etiam prædixit, quod necato Domino Damasci ac Syriæ regnum esset occupaturus. In hac temporum difficultate Ioazas ad preces & supplicationes confugit, orans Deum, vt se e manibus Azaelis liberet, nec ab eo subigi patiatur. Deus autem, qui non solum perpetuam innocentiam, verum etiam resipiscentiam fauore complectitur, & cum perdere possit, si velit, castigare mauult, exoratus eripuit eum è belli periculis: & regio pacem nacta ad pristinum felicitatis statum breui rediit. Post obitum Ioazæ Ioas filius regno Israelitarum apud Samariam potitur, trigesimo septimo anno regni Iosæ, regnantis in tribu Iudæ: nam & ille eodem quo Hierosolymitanus nomine vocabatur: tenuitq; regnum annis 16. Hic optimus vir erat, nihil paterni ingenij referens: & cum Elisæus iam admodum senex in morbum incidisset, visendi causa eum adiit: quem animaduertens extremum spiritum ducere, flere cœpit & lamentari, patrem & clypeum appellitans: quod eo viuo armis contra hostem opus non fuerit, sed ipsius prædictionũ beneficio semper inuicti euaserint. Nunc illum è vita discedere, se vero exarmatos Syris & aliis hostibus obiici, quamobrem adempto tali præsidio, sibi quoq; optabilius vna cum illo hanc vitam relinquere. His querimoniis motus Elisæus, regem consolatus afferri arcum postulat, eumque regem iubet intendere: deinde iniecta in eum manu iubet iaculari, & cum emissis tribus telis destitisset, si, inquit, plura misisses, poteras totum Syrorum regnum exscindere. nunc quia tribus solis contentus fuisti, totidem præliis vinces Syros, & regionem, quam tuo patri ademerunt, recipies. His auditis rex abiit, & Propheta paulo post defunctus est, vir inclytæ iustitiæ, & citra controuersiam Deo longe carissimus. multa enim & miranda diuinæ mentis argumenta exhibuit, quorum memoria apud Hebræos durat clarissima, sepulchro enim honoratus est magnifico, quale decuit hominem numini diuino acceptissimum. Contigit autem aliquando, vt latrones occisi à se viatoris cadauer in monumentum eius abderent, quod mox reuixit à contactu Prophetæ corporis. Atq; hæc fuerunt & viui & defun-

Ioas Israelitarum, & Samariæ rex. An. mũdi 3103. Ante Christũ na. 861. *Ioæ Elisæus a se Syros tercendos prædicit. Elisæi mors & cadaueris ipsius monumentũ contacti resuscitatio.*

ði vatis opera. Azaele autem rege extincto, ad Adadum filium Syriæ regnum hæreditario iure peruenit. Huic Ioas Israelitarum rex tribus præliis victo omnem eam regionem abstulit, quæ vrbes ac vicos de patre ipsius captos complexa est: quod & ipsum Elisæus iam ante prædixerat. postquam vero etiam Ioas fato functus est, Hieroboam eius filius excepit imperium.

An. mũdi 3106. Ante Christũ na. 858. *Triplex Ioa victoria.*

CAP. X.

Amasiæ victoria de Israelitis & Ioa Rege eorum reportata.

SEcundo autem anno Ioæ regis Israelitarum, regnum accepit Amasias Hierosolymis & in tribu Iudæ, matre natus vrbis regiæ ciue, appellata Iudan. mirum autem in modum iustitiam colebat, tametsi ætate adhuc iuuenis. Regni administrationem exorsus à necis paternæ vindicta, qui amicorũ insidiis sublatus fuerat, eosq; omnes in potestatem redactos affecit supplicio, parcens tamen ipsorum liberis, iuxta leges à Mose præscriptas: qui iniquum censuit pro parentũ culpis à liberis eorum pœnas reposcere. Post hæc delectu habito in tribu Iudæ & Beniamitica, conscripto flore iuuentutis, vtpote ætatis annorum plus minus viginti centuriones his copiis idoneos attribuit. deinde misit ad Israelitarum regem, qui viginti scutatorum millia conducerent stipendio talentorum argenti centum annumerato. decreuerat enim contra Amalecitarum & Idumæorum, atq; Gabilitarum gentes exercitum ducere. iamque propediem moturus erat in eos, cum interueniens Propheta dimittere Israelitas consuluit. esse enim hoc hominum genus impium, & cladem certam imminere oraculo se monitum, si talibus rex vtatur auxiliis. alioqui, Deo fauente, vel modica manu deuinci posse hostiles exercitus. Rege autem ægre ferente, quia iam publice stipendium Israelitis numerauerat, hortatus est Propheta, vt Dei voluntatem sequeretur, quo propitio non defore pecuniam. illos itaque dimisit, præfatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepissent, & cum domesticis tantum copiis contra prædictas gentes profectus est. Quibus vno prælio victis, interfecit decem millia, & totidem millia captiuorum abducta in magnam petram quæ imminet Arabiæ, eo loco per rupes præcipitata necauit: atq; ita victor cum opima præda domum rediit. Interea viginti illa Israelitarum mercenariorum millia, ignominiosam rati suam missionem, ac si pro inutili damnata esset eorum opera, impetũ in eius regnũ faciunt. & progressi vsq; Bethsemera, regionem populati sunt, abacto magno iumentorum numero, cæsisque tribus colonorum millibus. Amasias vero post victoriã factus insolens, autorem eius Deum cœpit habere cõtemptui, & pro eo venerati asportata de Amalecitis numina. Quamobrẽ a Propheta conuentus est mirari se dicente si hos Deos crederet, qui cultorib. suis nihil opis afferre valuerint, nec eos ab Hebræorum vi tutos præstiterint, sed tanquam ad se non pertinentes cædi & captiuos trahi passi sint. quin & ipsos belli iure abductos inter reliquam captiuorum turbam Hierosolyma peruenisse. Rex his verbis ad iram percitus iussit illum hac de re esse quietum, minatus suppliciũ si negocijs alienis miscere se pergeret. tum ille, se quidem quieturum dixit; Deum tamen vltorem huiusmodi nonitatibus non defore. Nec multo post Amasias felicitatem suam, cuius tamen autorem Deum non agnoscebat, non capiens, sed fastu inflatus scripsit Ioæ regi Israelitarum, vt ipsius imperata faciat cũ suo populo, sicut antehac idem populus maioribus eius Dauidi & Solomoni paruit: quod si nolit vltro facere officium, bello esse decernendum de imperij iuribus. Ad hoc Ioas in hæc verba rescripsit: Rex Ioas regi Amasiæ. Olim in eo-

Hedio & Rufinus cap. 9. Amasias Hierosolymorum Rex. 4. Reg. 14 Deut. 24

Dimissio Israelitarum. 2. Par. 25

Amasiæ de Idumæis victoria.

Amasias a Propheta propter Idololatriã reprehenditur.

Amasiæ Hierosolymorũ regis in Ioã Israelitarum regẽ expeditio.

dem

An. mũdi 3105. Ante Christũ na. 899.

dem monte Libano cupressus erat & carduus. hic à cupresso filiã petiit filio suo dari coniugem. Interim bestia quædam superueniens conculcauit carduum. Hoc exemplum te moneat, ne maiora quam par est appetas, neue propter recentem de Amalecitis victoriam elatus, & te & regnum tuum incertæ committas aleæ. His lectis Amasias, magis etiam ad bellum cõcitatus est, Deo sicut fas est credere, instigante, vt tandem meritas impietatis pœnas exsolueret. Vbi vero in conspectum hostium venit, instructa vtrinq; acie, tantus repente pauor & consternatio diuinitus milites eius inuasit, vt priusquam manus consererentur iam terga verterent; & aliis alio diffugientibus, desertus à suis Amasias in hostis potestatem veniret: qui mortem illi minatus est, nisi efficeret, vt Hierosolomytæ apertis portis se cum victore exercitu admitterent. ea necessitate & vitæ amore adactus, persuasit ciuibus vt hostem reciperent. At ille dirutis ad trecentorum cubitorum spatium mœnibus, curru per id interstitium triumphabundus inuectus est, captiuum præ se agens Amasiam: & hoc modo factus vrbis dominus, Dei thesauros abstulit, & quicquid auri vel argenti in regia repertum est, totũ asportauit, actum demum dimisso rege reuersus est Samariam. Hæc Hierosolymitis contigerunt anno regni Amasiæ decimoquarto. Appetitus tandem amicorum insidiis fugit in vrbem Lacheis: nec tamen euasit, illuc quoq; insectatis insidiatoribus, à quibus interfectus est. Corpus Hierosolymæ relatum, & regia munificentia funeratum est. Tam miserum autem exitum habuit propter nouatas religiones & pietatis contemptum. post exactum annum vitæ quinquagesimum, regni vero vicesimum nonum. Oziæ filio regni successore.

Amasias ab Israelitarum rege captus. Hierosolyma diruta & templum spoliatum. Amasiæ cades.

CAP. XI.

Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.

Hedio & Ruffinus cap. 11. 4. Reg. 14

DEcimoquinto autem anno regni Amasiæ, Hieroboamus Ioæ filius apud Israelitas regno potitus est, quod per annos quadraginta obtinuit in eadem, qua maiores eius, Samariæ regia. Hic Rex cum esset vehementer impius, totusq; idolis deditus, nihil sibi non permittens, Israelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei propheta Ionas prædixit, quod deuictis Syris ditionem suam esset ampliaturus, prolatis eius terminis ad Septentriones vsque Emathem vrbem, ad meridiem vero vsque asphaltidem lacum, his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, iuxta Ieu imperatoris definitionem. quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus ademptos Syris ad suum regnũ addidit, nihil fallente Ionæ vaticinio. Sed quoniam pollicitus sum me bona fide res Hebræorum prodituru, non dissimulabo quid de hoc Propheta in sacris codicibus inuenerim. Iussus enim à Deo proficisci in regnum Nini, & illic prædicare, quod imperium illud perituru esset, non ausus est hoc facere: sed putans se posse Deum effugere, conscenso apud Iopen nauigio petebat Tarsum Ciliciæ: exorta autem vehementi tempestate, ita, vt periculum esset, ne nauis mergeretur, gubernator & nautæ, atque ipse etiam nauclerus vota pro incolumitate faciebant: Ionas vero solus operto capite iacebat, nihil quemadmodum alij faciens. cumque turbantibus procellis fluctus magis ac magis crescerent, suspicati aliquem è vectoribus esse in causa, decreuerũt sortito quærere quisnam ille sit. quo facto, sors Prophetæ obtigit. percontantibus quisnam esset, vel quid haberet negotij. ait se Hebræum esse, & Prophetam Dei maximi, consuluitq; vt ipsum in mare iacerent, si vellent præsens periculum euadere: se enim esse propter quem tempestas sæuiat. At illi primum quidem non audebant hoc facere, impium facinus ducentes, no-

Hedio & Ruffinus cap. 11. 4. Reg. 14

Amplatio regni Israelitici.

An. mũdi 3120. ante Christũ na. 844.

Ionas à Deo in Nini regnũ proficisci iussus nauigium conscẽdit, & in mare præcipitatur.

minem

minem hospitem, qui vitam suæ fidei concredidisset, in tam manifestū exitium mittere, tandem, vrgente periculo, & nauim tantum non mergente, partim Prophetæ autoritate, partim suopte metu compulsi, in mare eum proiiciunt: Et tempestas quidē sedata est, Ionam autem fertur à Ceto deuoratum post triduum in Euxinum pontum reuomitum, viuum & toto corpore illæsum. vbi impetrata à Deo erratorum venia, ad Nini vrbem profectus est: & cum in loco vnde exaudiri poterat constitisset, prædicauit quod paulo post amissuri essent imperium Assiæ: & cum hoc dicto abiit. Hęc de eo sic retulimus, vt inuenimus in commentariis. Hieroboamus autem, exactis feliciter in suo principatu XL. annis, mortuus apud Samariam sepelitur, Zacharia filio successore. Ozias item successit Amasix anno regni Hieroboami decimoquarto, & apud Hierosolyma duabus tribubus præfuit, natus matre Achia, ciue & ipsa Hierosolymitana. Hic erat natura bonus ac iustus, & magnanimus, prouidendisque rebus solers & industrius. is, suscepta expeditione in Palæstinos, prælio victor vrbem eorum vi cepit, Gittam & Iamniam, & earum mœnia diruit. alia deinde expeditione duxit in Arabas Ægypto vicinos: & condita vrbe ad mare rubrum, præsidium, in ea posuit. post hæc Ammanitis subactis, tributoque genti præfinito, & omnibus locis vsque ad Ægypti terminos in potestatem suam redactis, in posterum ad curam vrbis se contulit. quicquid enim mœnium vel vetustate labefactum erat, vel superiorum regum incuria, totum instauranit: atque eam etiam partem, quam Israelitarum Rex, Amasia parte huius capto, diruerat, quando vrbem victor ingressus est. his addidit non paucas turres centum quinquaginta cubitorum altitudinis, & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelam dispositi: aquæductus quoque non paucos exstruxit. habuit etiam iumentorum aliarumq; pecudum infinitam pene multitudinem, quod regio esset apta pascuis. cumq; admodum esset agriculturæ studiosus, terram variis arborum cæterarumque plantarum generibus excoluit. habuit præterea selectorum militū trecenta septuaginta millia, quibus præerant centuriones ac tribuni viri generosi & inuicto robore prediti ad duo millia numero: edocuitq; exercitum phalangis ordinem struere in acie, & arma singulis distribuit, gladios, clypeos & thoraces æreos, arcus etiam & fundas. præterea machinas fecit multas ad expugnanda oppida, quibus vel saxa vel tela emitteret, harpagones quoque & alia instrumenta his similia. Dumq; in his studiis & paratibus versatur, corruptus est arrogātia, & inflatus mortali potentia, immortalem illam ac sempiternam cœpit non magni facere, nec religionis nec pietatis admodū obseruans, ita vt ad paternam impietatē videretur procliuior, ad quam & ille prolapsus fuerat, quod fortunæ fauorem, & perpetuos successus in rebus maximis moderate ferre nesciret. Et cum venisset solennis festi celebritas, sumpto sacerdotali habitu, ingressus templum ad aureum altare Deo suffitum facturus astitit. Accurrit eo mox Azarias Pontifex octuaginta sacerdotum globo stipatus, & regem compescuit, vociferans ac negans hoc illi fas esse, sed solis sacerdotibus datum suffire, qui sint ex Aaronis genere, iubebatq; vt exiret, & Deum talibus factis prouocare ad iram desineret. Tum Rex commotus mortem illis, ni quiescerent, minatus est: & ecce ibi terra vehementer concutitur, fissoque superne templo radius solis os regis improbum ferit, quod euestigio lepra contactum est. accessit huic & aliud prodigium, quod eodem terræ motu ante vrbem in loco, qui dicitur Eroge, dimidium montis ad occidentem vergentis reuulsum, & per quatuor stadia volutum, obiectu demum orientalis montis constitit, obstructa via publica, & oppressis ruina hortis regiis. Sacerdotes vero post-

Ionas a Ceto deuoratus ac reuomit⁹ Niniuitis prædicat. Iona 2. 4. 4. Reg. 14. 15.

Ieroboami mors. Ozias rex Iudæ. An. mūdi 3150. Ante Christū an. 828

Ozia expeditio, & vrbis per eandem restauratio. 2. Par. 26 An. mundi 3150. Ante Christū an. 814.

Ozias armis & exercitus.

Ozias vocationem suā transgressus, punitur lepra, ob quā vrbe cedere cogitur. An. mūdi 3170. Ante Christū an. 794.

quam

quam in facie regis lepram animaduerterunt, diuinitus inflictam ei plagam indicauerunt, &, vt tanquam pollutus & impuratus vrbe cederet, admonuerunt. at ille pudore calamitatis iam modestior, paruit, superbiæ cum impietate coniunctæ tam miserabili pœna mulctatus. & cum aliquandiu priuatus extra vrbem vixisset, filio Iothamo Rempubl. administrante, mœrore tandem confectus obiit anno ætatis sexagesimo octauo, regni quinquagesimo secundo, sepultusque est in suis hortis in monumento solitario. Israelitarum autem rex Zachariæ Hieroboami filius vir sexto regni mense exacto ab vno è suis purpuratis per dolum occiditur. Selesmus is fuit Iabesi filius, qui occupata vacua Zachariæ cæde regia, trigesima post die male partum regnum male perdidit. Manaemus enim dux exercitus, qui per id tempus apud Tharsam vrbem erat, audito Zachariæ casu, cum omnibus copiis propere venit ad Samariam, & prælio victum Selemum interfecit: dein autoritate propria sumptis regni insignibus, Tharsam cum exercitu victore profectus est. oppidani vero obstrmatis portis noluerunt regem admittere, at ille vt in defectores sæuiens totum circumquaque agrum vastauit, & postremo vrbem quoque vi cepit: & quod esset Taphensibus infensus, omnes ferro confecit, ne teneræ quidem ætati parcens, & nihil sibi ad extremam crudelitatem reliquum faciens. quæ enim ne in barbaros quidē deuictos perpetrare fas fuerit, ea in sui generis homines sibi permisit. nec mitior fuit postea toto decennio quo Israelitis præfuit. petitus deinde bello ab Assyriorum rege Phullo, non ausus est cum eo in certamen descendere, sed pactis M. talentis argenti, mature se ab ea vexatione redemit. hanc summam Manaemo populus contulit, exactis L. drachmis in singula capita. Nec multo post mortuus, Samariæ sepultus est, Phaceia regni hærede relicto. is patri crudelitate persimilis, duobus tantum annis regnauit. quibus exactis in conuiuio cum amicis trucidatus est insidiis Phacei tribuni, qui Romeliæ fuit filius. obtinuit tantum hic Phaceis principatum annis XX. dubium impius magis an iniustus. Huius tempore Teglaphalasar Assyriorum Rex Israelitas aggressus, subacta Galiditica regione, & quicquid trans Iordanem colitur, vicinaque Galilæa, & Cydida & Asora, colonos abstractos in suum regnum traduxit, de quo hoc loco hactenus. Porro Iothamus Oziæ filius regnauit in tribu Iuda & Hierosolymorum regia, natus matre vrbani generis nomine Ierusa. Huic regi nulla virtus defuit, erga Deum pio iusto erga homines, & Reipublicæ studioso. quicquid enim instauratione opus habebat, diligenter farciendum curauit, in templo vestibulum refecit & porticus: mœnium partem labantem restituit, & additis magnis ac firmis turribus communiuit. Ammanitas etiam prælio deuictos tributa pendere coegit, annua talenta centum, & tritici coros decies mille, & totidem hordei. In tantumque regnum auxit, vt tam domi felix esset, quam foris formidabilis. Hoc regnante propheta quidam extitit, Naumus nomine, qui de Assyriorum & Ninj subuersione hæc verba vaticinatus est: Ecce Ninnue piscina aquarum fluctuans, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuans fugiet. dicentque, state, state, eripite aurum, eripite argentum, & nemo volet. malent enim vitam seruare quam facultates, occupabit enim eos graue dissidium, & lamentatio, & dissolutio membrorum, & facies eorum præ pauore fient luridæ. Vbi erit posthac domicilium leonum, & mater catulorum leoninorum? Dicit tibi Niniue Dominus: delebo te, nec posthac amplius leones ex te egressi mundo imperitabunt. & alia multa de Niniue in hanc sententiam prophetauit, quæ nunc non est necesse repetere, alioquin molestius videri possem lectorem plus æquo onerans. Euene-

Cades Zachariæ regis.

4. Reg. 15

Manaemus Israelii Rex.

An. mūdi 3174. Ante Christū na. 790.

Tapsensiū vastatio.

Pax nummo redimitur

An. mū. 3185. ante Chri. na 779.

Phaceias.

Vastatio Israelitarum.

An. mūdi 3187. Ante Christū na. 777.

Pietas Iothami.

Vsedio & Ruff. c. 12

Vaticinium de excidio Niniue.

Nahū. 2.

runt autem omnia quæ de Niniue prædicta sunt, post annum CXV. Et de his quidem hactenus.

CAP. XII.

Rase Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achazus eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.

IOthamus autem è viuis abiit ætatis anno XLI. cum regnasset annos sexdecim: quo in regiis conditoriis deposito, regnum ad Achazen eius filium hæreditario iure peruenit, qui erga Deum impiissimus omnium & patriarum legum delector, ad imitationem Israeliticorum Regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, & in eis idolis sacrificans, quibus etiam proprium filium holocautoma obtulit ritu Chananæorum, & his similia multa perpetrauit. Hunc ita insanientem duo simul reges, Rases Damascenorum & Phaceias Israelitarum bello aggrediuntur (erant enim amici & socij) & compulsum Hierosolyma multum diuq; frustra oppugnauerunt, quod vrbs esset munita egregie. Interea Syriæ Rex ad mare rubrum Elam vrbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorum coloniã eo deduxit. Multis item arcibus expugnatis, & magno Iudæorum numero interfecto, cum exercitu ex manubiis ditato domum reuersus est. Hierosolymitanus autem rex postquam cognouit Syros abiisse domum, putans se Israelitarum rege non inferiorem viribus, eduxit contra eum copias: & cum irato Deo committisset prælium, propter tot impia facinora victus est. centum enim & viginti millia tunc ceciderunt de Israelitarum exercitu In eodem prælio Zacharias supremus dux Israelitarum cum Amia filio Achazæ cõgressus superatum occidit, & pari modo Ericam prætorianorum præfectum adeptus interemit, & Elcanam tribus Iudæ copiarum ducẽ viuum in potestatẽ suam redegit, magnum præterea captiuorum vtriusq; sexus numerum e Beniamitica tribu abegerunt, & opima præda ditati reuersi sunt Samariam. Obelas autem quidam, qui in ea vrbe per id tempus propheta erat, occurrens illis ante mœnia, magna voce hãc victoriam non ipsorum virtute partam asseuerabat, sed quod Deus regi Achazæ irasceretur. incusabatq; eos quod non contenti præsenti felicitate, ausi sint homines ex tribu Iudæ ac Beniamitica consanguineos suos captiuos abducere: & suadebat vt hos illæsos domum remitterent. quod ni faciant, Deum ab illis pœnas exacturum. post hanc admonitionẽ Israelitæ in concionem conuenientes, deliberãbãt quid facto opus esset. Exurgens autẽ quidam magnæ inter suos autoritatis, Barachias nomine, cum aliis tribus, negabant se passuros, vt ciues sui captiuos in vrbem introducerent, ne forte omnes ex æquo diuina vltio perderet, satis esse præteritorũ peccatorum, in quæ prophetæ clamitarẽt, etiamsi nulla noua accedat impietas. His auditis milites permiserunt illos, quicquid vellent, arbitratu suo agere. Tum prædicti viri assumptos exemerunt vinculis, & curatis eorum corporibus, adiutos viatico remiserunt domum incolumes. nihilominus quatuor hi deduxerunt eos vsque Hierichuntem & vlterius, cumq; non longe abessent à Hierosolymis, repetierunt Samariam.

Hedio & Rufino cap. 43.

An. mũdi 3204. ante Christũ na. 760.

Achaza impietas. Filij oblatio.

Impietatis pœna. Esaiæ 7. 4. Reg. 16

Stragem exercitus Iudaici.

Israelitæ Obelæ suadente ex tribu Iudæ ac Beniamitica captiuos domum remittunt.

CAP. XIII.

Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occiso Rege, populum traducit in Mediam, alios gentibus Damascum in coloniam deductis.

An. mũdi 3207. Ante Christũ na. 757.

AChazes autem Rex hac clade ab Israelitis affectus, missa ad Assyriorum Regem Teglaphalassarem legatione, auxilium ab eo petiit cõ-

tra

An. mũdi 3207. Ante Christũ ãa. 757. 4. Reg. 16. 17.

tra Israelitas & Damascenos atque Syros, magnam pecuniam illi pollicens, in præsens etiam magnifica munera mittendo. Quam legationem postquam audiuit, ipse in auxilium Achaza profectus est, & vastata Syria, expugnataque Damasco, Rasem quoque regem occidit. Damascenos vero in superiorem Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorum gentes in agrum Damascenum reposuit. Israelitarum deinde terram populatus, multos ex ea captiuos comprehendit. Post Syros in hunc modum tractatos, Rex Achazes sublato quantum erat auri & argenti in regijs thesauris, atque etiam in ipso templo, & donariis quotquot erant pulcherrima, hæc secum deferens venit Damascum, & licet ante pactus fuerat, omnia Regi Assyriorum tradidit, actisque pro beneficio gratijs, reuersus est Hierosolyma. Erat autem hic Rex tam stultus ac incogitans, vt quamuis hostiliter cum Syris dissideret, illorum tamen deos colere non desineret, sed in eorum ceremonijs, tanquam victoriã inde sibi pollicitus, pietatem collocare pergeret. post cladem vero acceptam Assyriorum venerari cœpit numina, quibus potius adoraturus quam verum & maioribus acceptum Deum, cuius indignatione vt tum vinceretur factum est. In tantum autem religionis contemptum prolapsus est vt spoliatum prius donatiis templum clauderet, ne illud solennibus sacrificijs honorare liceret. post has insanas impietates tandem moritur, cum vixisset annos triginta sex, & ex his regnasset sedecim, relicto hærede Ezecia filio. Quo tempore etiam Phaceias Israelitarum regnum cum vita amisit, cœlus per insidias cuiusdam ex satellitibus sui aulicis, cui nomen Oseas, qui cum regnum scelere quæsitum per annos nouem obtineret, vir fuit pessimus, nihil pietatis Deo deferens. In hunc duxit exercitum Assyriorum Rex Salmanasarus, & quia Deum non habebat propitium, destitutum eius auxilio facile subiugauit, & præfinita tributa coegit pendere. Quarto autem anno regni huius Oseæ Ezecias Hierosolymis regnum adeptus est, Achazæ ex Abia Hierosolymitana muliere filius, is erat ingenio bono & iusto ac pio præditus. nam statim ab initio principatu nullam magis necessariam vel vtilem tam sibi quam subditis curam existimauit, quam religionis ac diuini cultus, quamobrem aduocata populi & sacerdotum Leuitarumq; concione, sic fertur ad eos verba fecisse: Ne ipsi quidem ignoratis quod propter peccata patris mei, & non redditos Deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis, quia per extremã dementiam passi estis vobis persuaderi, vt eos quos ille Deos putabat, coleretis. Ergo quandoquidem vestro malo didicistis, quam pernicios res sit impietas, horror, vt illa obliuioni tradita, purificetis vos a præteritis pollutionibus vna cum Sacerdotibus & Leuitis, actum demum conuenientes aperiatis templum, & lustratum prius expiatumque sacrificijs legitimis in pristinum honorem & reuerentiam restituatis. hoc enim pacto placatum Deum & propitium habebimus. His regis monitis accensi sacerdotes templum aperiunt, & electis inde inquinamentis, adornatisque sacris vasis, victimas patrio ritu in altare inferunt. Rex vero dimissis per totam ditionem suam nuncijs, populum Hierololyma ad Azymorum celebritatem conuocat multo iam tempore intermissam propter impiũ superiorum regum incuriam. Quin & Israelitas per nuncios hortatus est, vt relictis contectis superstitionibus, ad priscam illam pietatem & veri Dei cultum redirent. Se enim illis permissurum, vt Hierololyma venientes Azymorum festum vna cum suis ciuibus celebrent. Hæc autẽ se suadere non vt sanum negotium ageret, sed ipsorum vtilitatis gratia quo beatos fore si huic consilio paruerint. Israelitæ vero audito quid legatis a suo rege afferrent, adeo mentem non adhibuerunt, vt eos ludi-

Israelitarum trãslatio.

Achazes aurum & argentum templi, Damascum Assyriorũ regi defert.

Achazes Syrorum deos, templo Hierosolymorũ clauso colit.

An. mũdi 3215. an. Chri. ãa. 749.

Achazæ mors.

Oseæ impietas & pœna.

Hedio & Ruffinus Cap. 14.

Ezecias regnũ Iudæ pietas.

Ezecia legati ad Israelitas Azymorum festi celebrãdi causã mittuntur.

2. Paral. 29. 30.

brio

brio habuerint, & prophetas quoq; eodem cohortantes, & prę monentes quantæ calamitates instarent, ni mature ad pietatem redirent, respuerint: quos postremo comprehensos necauerunt. nec his facinoribus contenti ad peiora etiam lunt prolapsi, ita vt non prius desisterent, quâ ob extremam impietatem Deus vltor in potestatem hostium eos tradidit, sicut suo loco dicetur. Multi tamen e Manassitica tribu & Zabulonis atque Issascharis prophetarum monitis parentes ad pietatem sunt conuersi: atq; ita hi omnes Hierosolyma ad Ezechiam confluxerunt, vt Deum adorarēt Postquam autem ea multitudo conuenit, Rex, ascenso templo, vna cum principibus & populo, immolauit pro se tauros septem & totidem arietes, parenque hircorum numerum. & cum primum manus in capita victimarum imposuisset, tam Rex quam principes, sacerdotibus mactandas reliquerunt Illi vero iugulabant, & solidas concremabant, Leuitarum corona circumstante cum instrumentis Musicis, & diuinos hymnos canēre, quemadmodum olim Dauid psalle re eos docuerat: reliqui vero sacerdotes accinebant buccinis. Interea populus & multitudo humi in faciem prostrati Deum adorabant. post hæc sacrificauit boues LXX. arietes C. agnos CC. populo vero ad epulum largitus est boues DC. & reliqui pecoris tria millia. Cumq; omnia rite sacerdotes perfeciſſent, rex lætus epulabatur cum populo, agentes Deo gratias. Instante vero Azymorum festo, paschale sacrum facientes, alias deinde victimas mactabant per continuos dies septem. populo etiam præter eum numerum quem ipsi mactauerunt, taurorum tria millia, pecorum septem millia, rex de suo largitus est. hanc liberalitatem imitati principes mille tauros ei dederunt, & pecora mille quadringenta. nec vllum festum tam magnifice est celebratum à Solomonis temporibus in eum vsq; diem. peracto festo vrbem egressi totam regionem lustrauerunt, ipsa quoque Hierosolyma ab omni idolorum spurcitie munda reddiderunt. Quotidiana deinde sacra iuxta legem rex de suo fieri mandauit, & Sacerdotibus ac Leuitis à populo decimas reddi cum primitiis fructuum, vt possent esse circa diuinum cultum assidui. Quo ractum est, vt populus omne genus fructuum conferret Leuitis & Sacerdotibus. Rex vero horum apothecas & promptuaria condidit, vnde singulis partes distribuerentur cum vxoribus & liberis. atque in hunc modum pristinus cultus restitutus est. His ita constitutis rex Palæstinis bellum intulit, & parta victoria omnes eorum vrbes à Gitta vsque Gazam suæ ditioni adiecit. Interea rex Assyriorum per oratorem ei denunciat, omnem eius regionem se subiugaturum, nisi tributa, quæ prius pater ipsius, pependerat. Ezechias vero minas eius non magni fecit, fretus Deo suaque pietate, ac propheta Esaia, per quem futura cognoscebat. & hactenus de hoc rege.

An. mũdi 5218. Ante Christũ na. 746. *Verbum Dei nunquam sine omni fructu. Victima Ezech.* *Reformatio cultus Dei.* An. mũdi 5224. Ante Christũ na. 740. *Palæstinos Ezechias vincit.* *Ezechias ab Assyriorum rege desicit.*

CAP. XIIII.

Salmanassar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Cuthæos in eorum regionem migrare iubet.

Assyriorum autem rex Salmanassar comperto quod Israelitarum rex misisset clam legationem ad Soam Ægyptiorum regem, inuitans eum ad societatem contra ipsum ineundam, iratus duxit exercitũ contra Samariam, anno Oseæ regni septimo, & non receptus ab eo, post tertium obsidionis annum vrbem vi cepit, anno eiusdem regis nono, Ezechiæ vero Hierosolymorum regis anno septimo: extinctoque funditus Israelitarum imperio, populum traduxit in Mediam & Persidem, cum quo etiam Oseas rex viuus captus est. Deinde migrare iussa quadam Persica gente ex eo tractu qui ab amne Chutho denominatur, sedes ei

Hedio & Ruffinus cap. 15. 4. Reg. 17 Israelita possessionibus suis ejecti, alio traducuntur, regno Chuthæo dato.

An. mũdi 3224. Ante Christũ na. 740.

designauit in agro Samariæ, cæteraque Israelitarum regione. Migrauerunt igitur decem tribus Israelitarum ex suis sedibus post annos 947. ex quo maiores eorum Ægyptum egressi atauis ea loca suæ ditionis fecerunt: post principatum Iesu annis octingentis. post defectionem vero a Roboamo Dauidis nepote ad Hieroboamũ, de qua supra diximus, annis CCXL. mẽsibus septem, diebus septem. atq; hic fuit finis Israelitarum, qui neq; legi subditi esse voluerunt, neq; prophetas audire, prænunciantes adesse pro foribus hanc calamitatem, ni ab impietate desisterent. omnium autem hotum malorum initium fuit illa seditio, per quam à Roboamo defecerunt, seruo ipsius in locum eius regẽ constituto: qui cõtemptis diuinis legibus, & populo per suum exemplũ ad eandem iniquitatem pertracto indignationem cœlestis numinis eis conciliauit, & ipse quoq; meritas pœnas non effugit. Porro Assyriorum Rex cum armis totam Syriam & Phœnicen peragrauit, & nomen eius in Tyriorum annalibus scriptum inuenitur, bellauit enim contra Tyrum regnante ibi Eulæo, attestante etiam Menandro, qui in suis chronicis, ex Tyriorum annalibus in Græcam linguam translatis sic scribit. Is deinde qui Eulæus nominabatur, regnauit annos triginta sex; hic deficientes Citteos cum classe eo profectus sub imperiũ suum retraxit. contra quos misso exercitu Assyriorum rex Phœnicen totam inuasit: facta deinde pace, cum cõpiis domum reuersus est. paulo post Sydon, Arce, Palætyrus cum multis aliis oppidis à Tyriis ad Assyriorum regem defecerunt: & cum soli Tyrij facere eius imperata detrectarent, reuersus est contra eos cum LX. nauibus, quas Phœnices instruxerunt, impositis etiam octingentis remigibus. Quibus occurrentes Tyrij cum duodecim nauibus, disiecta hostili classe, quingentos ex ea captiuos abduxerunt. quo facinore non mediocrem rei nauralis gloriam sibi comparauerunt. Reuertens autem rex Assyrius, custodes ad fluuium & aquæductus disposuit, qui aquari Tyrios prohiberent: quod cum per continuos quinque annos fieret, coacti sunt effossis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmanassare Assyrio scripta inueniuntur. Cæterum noui Samariæ coloni Chuthæi, sic enim tum appellabantur, quod a Persidis regione Chutha & flumine Cuthio essent traducti, cùm quinque gentium essent, totidem Deos patrios secum attulerunt, quos tum suo colentes Deum maximum ad indignationem irritauerunt. Excita est enim sæua pestilentia, à qua cum popularentur, nullam inuenientes opem, oraculo admoniti sunt, vt Deum maximum colerent: nam hoc illis præsentem salutem allaturum esse. missis igitur ad regem Assyrium legatis petierunt, vt sacerdotes aliquot è captiuis Israelitis ad eos remitteret. quo facto legem & Dei colendi rationem ab eis edocti, diligenter cum cœperunt colere: mox que cessauit pestilentia: permanentq; nunc quoq; in ea religione, Chuthæi vocati Hebræis, Græcis vero Samaritæ. qui pro præsenti semper conditione temporũ mutabiles, quoties feliciter degere Iudæos viderint, cognatos se eorum appellant, vtpote à Ioseph oriũdos; & hac ratione sanguine illis coniunctos, quando vero in rebus aduersis eos aspiciunt, nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quicquam deberi benevolentiæ, cum illi ex longe remotis gentibus ad ea loca venerint, de quo alias dicetur opportunius.

Tyriorum annales & Menãder de bello Salmanassaru cõtra Tyrios

Indignatio Dei in Idololatras Chuthæos.

Chuthæi cultum Dei amplexi, Iudæorum amicos, rebus tantũ secundis se profitentur.

FLA-

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimus.

SVMMA CAPITVM LIBRI X. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Senacheribi Assyriorum Regis expeditio Hierosolymitana, & Ezechiæ Regis oppugnatio.*

II. *Assyriorum exercitus vna nocte per pestem absumptio, & Regis eorum domum reuersi, a filiis insidiosè perpetrata cades.*

III. *Ezechias post liberationem ab infestatione Assyriorum statu felix atque quietus, eiusque relicto Manasse filio successore, ex hac vita decessit.*

IIII. *Manasses a Chaldæorum ac Babyloniorum Rege victi captiuitas, eiusdemq; post aliquantum temporis in regnum reductio.*

V. *De Iosia Rege historia.*

VI. *Iosias in prælio occasus, dum Nechaum regem Ægypti, contra Babyloniam per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regione conaretur.*

VII. *Ioachamis in Nabuchodonosori Syriam inuadentis, amicitiam & societatem pertractio.*

VIII. *Ioachamis Ægyptiorum rebus studentis cades, eiusque filij in regno successio.*

IX. *Ioachami, Babylonio sententiam mutanti, obsessio, & sponte se dedentis in captiuitatem abductio.*

X. *Sedecias Hierosolymorum Rex a Babylonio constitutus.*

XI. *Iudæorum Hierosolymis a Nabuchodonosore captis, in Babyloniam traductio.*

XII. *Successores Nabuchodonosori: Babylonici imperij ad Persas per Cyrum translatio: status Iudæorum in Babylonia.*

CAP. I.

Senachribi Assyriorum Regis expeditio Hierosolymitana, & Ezechiæ Regis expugnatio.

EZECHIÆ duarum tribuum Regis anno quarto decimo Senacheribus Assyriorum Rex cum instructissimo exercitu eum aggressus est, omnesque vrbes vi cepit quotquot sunt in Iudæ tribu & Beniamitica. Iamque ducturus erat Hierosolyma, cum ad illum venit legatio, imperata factutum & tributa soluturum promittens. Senacheribus vero auditis legatis, decreuit, omisso bello, postulata Regis admittere, & pollicitus est argenti talenta trecenta, aut triginta accepisset, pacatum se abiturum, iureiurando interposito quod ab omni iniuria temperaturus esset. His persuasus Ezechias exhaustis thesauris mittit eã pecuniam, ratus, hoste remoto, posthac sine periculo se regnaturũ. Acce-

An. mũ. 3231. ante Chri. na. 781. 4. *Reg.* 18 *Iudea cladet.*

Senacheribi iuramentum & eius violatio.

An. mūdi 3231. Ante Christū na. 733.

pit Assyrius pecuniam, sed pacta non præstitit nam profectus ipse cum copiis contra Ægyptios & Æthiopes, Rapiacem ducem cum duobus aliis ad cōtinuandum Hierosolymitanum bellum reliquit. collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. vt vero, admoto mœnibus exercitu, castra metati sunt, per nuncium postulauerunt, vt Ezecias ad se prodiret in colloquium. ille, quod sibi metueret, prodire nolens, tres intimos amicos misit: Eliacimum procuratorem, & Somnæum & Ioachum à commentariis. hi cum prodiissent, ante duces constiterunt. quos intuitus Rapsaces iussit regi suo referre hæc: quod magnus Rex Senacheribus scire vult, quo fretus dominum suum refugiat, & obedire nolens exercitum in vrbem non recipiat. an forte Ægyptiis, sperans ab illis posse exercitum regium deleri. id quidem si speret, dubio procul eū desipere, & similem esse homini qui fragili arundini innititur, qua non solum non sustinetur, sed lapsus etiam manum trāsfigitur. Scire autem eum oportere, quod non sine Dei voluntate facta sit hæc expeditio, qui sicut ante de Israelitis victoriam dedit, ita nunc quoq; Ezeciā cum suis subditis Assyriorum armis velit succumbere. Hæc Rapsace Hebraice dicente, cuius linguæ peritus erat, Eliacimus timens ne multitudo his auditis pauore consternaretur, rogauit eum vt loqueretur Syriace. Ille satis intelligens quid alter metueret, maiore etiam voce Hebraice respondit: debere eos audire mandata regis, &, quod in rem ipsorum sit, deditionem facere. Satis, inquit, scio quod vos & vester rex populum vana spe seducentes, vt resistat suadetis. quod si quid audetis, & putatis vos posse exercitum nostrum à mœnibus repellere, promptus sum vos duobus equorum millibus instruere: vos datis totidem sessoribus vires vestras ostendite. sed non potestis dare quos non habetis. Quid igitur cunctamini, dedere vos validioribus, qui vos possunt vel inuitos vi capere? maxime cum spontanea deditio tuta sit: contra cum sit à coactis, periculo calamitatis non careat. Hæc cum audissent ex duce tam legati quam populus, ad regem etiam perlata sunt. Ille perculsus habitum regalem exuit, & saccum indutus humili specie, vt mos est patrius, in faciē procidens Deo supplicat, vt cum nulla alia spes adsit, opem & salutē afferat. Missis etiam ad Esaiam prophetam amicis aliquot & sacerdotibus, rogauit, vt pro communi salute precibus Deum soliciter ac sacrificiis, vt frangens nimias spes hostium, misereatur sui populi. Parut Propheta, & monitus oraculo iussit regem atque amicos bono esse animo, prædicens hostem sine prælio victum discessurum cum ignominia, & positurum feroces animos. Deū enim ei moliri pernicie. Ipsum quoque Senacheribum non succedente expeditione Ægyptiaca domum reuersum, ferro esse interiturum. Forte autem acciderat, vt eodem tempore venirent ab eo literæ ad Ezeciam, in quibus stultum eum dicebat, quod putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuerit. minabaturq; internecionē omnibus, nisi sponte patefactis portis, exercitum intra Hierosolyma reciperent. Has lectas contempsit propter fiduciam quam in Deo collocauerat, & epistolam complicatam in templo reposuit. Iteratis deinde supplicationibus quib. vrbis salus Deo commendata est, Esaias exoratū esse retulit, nec esse ea tempestate oppugnationem metuendam ab Assyrio. Instare enim feliciora tempora, quibus securi possint agros suos in pace colere, & possessionum suarum curam habere, timentes neminem. Procedēte autem tempore Assyriorum rex frustrari suos conatus videns, infectis rebus, rediit ex causa tali. Multū temporis contriuit in apparanda oppugnatione Pelusij: iamq; aggerem pene mœnibus æquauerat, & videbatur assultum propediem facturus, cum audiuit aduentare Tharsicem regem Æthiopum, Ægy-

Rapsaces conuocato Ezecia in colloquiū deditionē suadet.

4. Reg. 19 Ezecia in Deum refugiū, & per Esaiā in spem melioris fortunæ erectio.

ptiis

ptiis laturum ſuppetias, & per deſertum copias ducere, vt improuiſus adoriatur Aſſyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus ꝓpere inde cum ſuis abiit. Herodotus autem hunc contra Vulcani ſacerdotem, bellum geſſiſſe dicit, nimirum quod idem & rex eſſet & ſacerdos, Oppugnans, inquit, Peluſium hac de cauſa obſidionem ſoluit. Rex Ægyptius implorauit opem ſui numinis: quod exoratum magnum Arabi incommodum attulit. nam & in hoc errat, quod pro Aſſyrio ſcribit Arabem. vna, inquit, nocte murium vis tanta extitit, vt hoſtium arcus & reliqua arma corroderent: quo factum eſt, vt exarmatus rex à Peluſio ſuum exercitum abduceret. Beroſus autem Chaldaicarum rerum ſcriptor Senacherib regis meminit: & quod apud Aſſyrios regnauerat, totamque Aſiam atq; Ægyptum bello infeſtauerit, his verbis narrat.

An. mũdi 3281. an. Chriſti. 733. *Herodot⁹ de Senacheribo. Hedio & Ruffinus cap. 11.*

CAP. II.

Quod Aſſyriorum exercitus vna nocte peſte abſumptus eſt, & quod Rex eorum domum reuerſus filiorum inſidiis periit.

Senacheribi in Deum blaſphemi pœna.

Parricida.

SEnacheribus autem ab Ægyptiaco bello reuertens offendit ibi exercitum, quem ſub Rapſacis imperio reliquerat, peſte diuinitus immiſſa deletum, prima nocte poſteaquam vrbem oppugnare cœperat, ablumptis cũ ducibus & tribunis CLXXXV. millibus militum. qua clade territus, & de reliquis copiis ſolicitus, maximis itineribus in regnum ſuum contendit, ad regiam quæ Ninus dicitur. Vbi paulo poſt per inſidias ſeniorum e filiis ſuis, Adramelechi & Selennari, vitam amiſit, occiſus in ipſo templo Araſci, quem præcipuo cultu dignabatur. quibus ob parricidium à popularibus pulſis, & in Armeniam fugientibus, Aſſaracheddas minor filius in regnum ſucceſſit. Atque hic fuit huius expeditionis exitus.

CAP. III.

Ezechias ab infeſtatione Aſſyriorum liberatus cum aliquandiu vixiſſet in pace, decedens Manaſſe filio regnum reliquit.

Hedio & Ruffinus cap. 3. 4. Reg. 20. Morbus Ezechiæ, & vitæ prorogandæ, per miraculum confirmatio.

EZechias autem præter omnem opinionẽ liberatus periculo, vota pro incolumitate Deo perſoluit, quandoquidem manifeſtum erat huius ſolius ope noſtem partim peſte deletum, partim metu ſimilis exitij ab oppugnatione vrbis abſterritum. Dumq; totus circa Dei cultum occupatur, paulo poſt in grauem morbum incidit, ita vt à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquam melius ſperantibus. nec tam vitæ periculum angebat regem, quam quod ſine liberis decedẽte generis ſucceſſio in eo deficere videbatur, & regnũ ſine legitimo hærede futurum. hoc igitur mœrore potiſſimum confectus, ſupplex cum lachrymis Deum rogauit, vt tantiſper differretur vitæ terminus, donec procrearet ſobolem, neue nondum factus pater eximeretur numero viuentiũ. Miſertus autem Deus, idque eo libentius quod non ſibi doleret regni voluptates adimi, ſed ſucceſſorem tantum germanum principatus quæreret, miſſo ad eum Propheta Eſaia, iuſſit nunciari quod poſt triduum morbum euaderet: & ſuperuiuens annos quindecim, non niſi relicto hærede filio decederet. Hæc cum Propheta, ita vt iuſſus erat, ad regem perferret, ob magnitudinem morbi & inopinatum nuncium dubitans, prodigioſum aliquod ſignum ab Eſaia poſtulat, vt certo poſſet credere. miſſum illum ad ſe à Deo nuncium. quæ enim ſupra ſpem & rationem eſſe videntur, eorum ſolet hoc pacto confirmari veritas. Et rogante Propheta quodnam ſignũ exhiberi ſibi poſtulet, voluit, vt quando vmbra in ſuo ſolario iam ad decimam lineam proceſſerat, per toti-

An. mũdi 3231. Ante Christũ na. 741.

dem lineas reuerti eam faceret; Et cum Deus hoc dedisset Propheteę precibus, viso, ita vt voluit, tã insigni prodigio, confestim recepta sanitate ad templum ascendit, & adorato Deo, vota persoluit. Circa eadem ferme tempora imperium Assyriorum per Medos dissolui contigit, de quo dicemus alibi. Babyloniorum autem Rex Baladas, missis ad Ezeciam legatis cum muneribus, inuitauit eum ad societatem & amicitiam. Ille exceptis legatis comiter, & conuiuio regali adhibitis thesauros etiam ostendit & apparatum armorum, & quicquid pretiosum auro constabat ac gemmis: atque ita cum donis remisit ad Baladam. Aditus deinde ab Esaia, rogatusque quinam essent qui venerant: ait, è Babylone missos à rege venisse: ostendisseque se illis omnia, vt, visis diuitiis, colligentes ex his ipsius potentiam, regi suo renunciare possent certius. tum Propheta respondens, Scito, inquit, quod hæ diuitiæ paulo post transferentur in Babyloniam, & posteri tui virilitate amissa eunuchi seruient regi Babylonio. Hæc enim prædicit Dominus. Ezechias contristatus hac prædictione, ait se quidem malle gentem suam in eam calamitatẽ non incidere, sed quando aliter visum sit Deo precari vt saltem ipse possit in pace quod reliquum vitæ exigere. Huius quoque Baladæ Babyloniorum regis Berosus meminit. Cæterũ Propheta hic cum esset diuinitus & vsque ad miraculum veridicus, certus ie nihil à vero alienum dixisse, omnia sua vaticinia scripto tradita reliquit posteris, vt ex euentu certitudo eorum posset intelligi. nec hic solus id fecit, sed alij præterea duodecim: & quicquid vel mali vel boni nobis euenit, totum illorum respondet oraculis. sed hoc alias singillatim percensebimus. Ezecias porro cum quantum iam diximus superuixisset in pace, obiit post annum vitæ quartum & quinquagesimum, regni vero nonum & vigesimum.

Ezechiæ mors.

4. *Reg.* 21

Assyriorum dissolutũ imperium.

Babyloniorum regis ad Ezechiã legatio.

Captiuitas Babylonica ab Esaia prædicta.

Hedio & Ruffino cap. 4.

CAP. IIII.

Manasses a Chaldæorum ac Babyloniorum Rege captus post aliquantum temporu ab eo rursum in regnum suum restituitur.

Manasses Babyloniam captus abductus, postquam resipuit, regno restituitur.

HVius successor Manasses filius, ex matre Achiba Hierosolymitana ciue natus, omissis paternis studiis contrarium vitæ institutum tenuit, nullam impietatem prætermittens, sed per omnia iniquitates Israelitarum imitans, quos Deus propter peccata perdidit, ausus est etiã scelestus templum Dei profanare, atq; adeo totam vrbem & reliquam ditionem quam late patuit. Exorsus enim a Dei contemptu, in omnes quotquot erant in Hebræis iustos grassabatur cædibus, ne à Prophetis quidem cruentas manus abstinens nam & ex horum numero per singulos dies aliquem afficiebat supplicio, vt Hierosolyma inundarentur sanguinibus. His tam nefariis facinoribus concitatus Deus ad iracundiam, mittebat vnum post alium Prophetam ad regem simul atque populum, per quos eadem illis comminabatur calamitates, quas propter contemptum religionis fratres ipsorum Israelitæ aliquanto ante perpessi fuerant. At illi nolentes fidem habere illorum sermonibus, per quos moniti si paruissent imminentia mala vitare poterant, re tandem veritatem eorum experti sunt. Cum enim in eisdem perseuerarent moribus, hostem illis Deus immisit regem Chaldæorum & Babyloniæ. is misso in Iudæam exercitu, regionem totam populatus, Manassem quoque dolo interceptum & abductum, perpetuo pœnæ habuit obnoxium. Tum demum miser malo suo doctus admissam culpam agnouit, & vt hostem humanum ac clementẽ experiretur, à Deo precibus petiit. Nec Deus se præbuit inexorabilem, sed misertus exaudiit supplicem: quem post aliquantum temporis spacium Babylonius domum remis-

An. mũdi 3247. ante Christũ na. 717.

An. mũdi 3288. Ante Christũ na. 676.

sum

sum in pristinum principatum restituit. Cæterum clementia victoris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit operam, si posset abolere priorum peccatorum etiam memoriam, mutatis moribus totus conuersus ad religionis studia. Nam & vrbem lustrauit, & templum consecrauit denuo: & in reliquum totus fuit in eo, vt gratitudinem Deo posset approbare, & quoad viueret eius retinere beneuolentiam. Idē facere populum quoque docuit, memor in quale incidisset infortunium ob perperam administratam rempublicam. Adornato etiam altari ex præscripto Mosis solennes obtulit super eo victimas. Restitutis in veterem statum religionis ritibus, ad munienda Hierosolyma curam transtulit, ita vt reparatis antiquis mœnibus noua illis circundaret, & turres excitaret altissimas, suburbanasque arces cum aliis necessariis tum imprimis commeatibus muniret. Adeoq; in melius mutatus est, vt ex quo Deum colere cœpit, toto vitæ tempore prædicatus sit beatissimus. Cumque vixisset annos 67. in viuis esse desiit, exactis in regno annis 55. Sepultus est in hortis propriis: regnum excepit Amos filius, natus matre Emalsema, oriunda ex Iabate oppido. Hic imitatus inuenilia sui patris opera, & à similibus non abstinens facinoribus, mature dedit pœnas domi à suis oppressus familiaribus vix dum exacto anno vitæ quarto & vigesimo, regni vero secundo. In eius interfectores animaduertit populus, ipsum in paternum monumentum intulit, & regnum eius filiolosiæ nominato tradidit, octo tum annorum puero.

Manasses vrbem lustrat, & templum denuo consecrat. An. mūdi 3302. Ante Christū ña. 662.

Manasse mors. *Amos rex Iuda impius.* *Iosias rex Iuda.* An. mūdi 3304. Ante Christū ña. 660.

CAP. V.

De Iosia Rege historia.

HVius mater fuit ex oppido Boscetha, Ieda nomine, ipse indole optima, & ad virtutem natus, Dauide Rege exemplari & regula totius vitæ sibi proposito, quam primum enim duodecimū annum ætatis attigit, egregium edidit pietatis ac iustitiæ specimen. Autor enim fuit populo, vt abiectis erroribus, & reiecta de falso creditis Diis persuasione, conferrent se ad cultum patrij numinis. Et retractatis maiorū suorum institutis, quicquid peccatum esset corrigebat, tam prudenter adhibitis remediis, quam si esset ætate maturissima. quæ vero decenter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Hæc autē faciebat tum per innatam sapientiam, tum etiam seniorum monitis & consiliis. Sequendo enim legum ductum in ordinanda republica & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores aliquot Reges seipsos perdiderant. Itaq; obeundo tam vrbem quam regionem totam, lucos externis diis dedicatos excidebat, & aras eorū diruebat, & donaria, quę eis à maioribus consecrata fuerant, per ludibrium detrahebat, atq; ita populum à vana opinione ad verum Dei cultum conuertit & consueta holocautomata cęteraq; sacrificia super altare obtulit. Constituit etiam certos magistratus & morū censores qui priuata quoq; negocia sic disponerent, vt in omnibus non minorem iustitiæ quam vitæ ipsius rationem haberent. dimissis deinde per totam suam ditionem nunciis, iussit vt, quicunq; vellent, conferrent aurum & argentum in reparationem templi, idq; suo quisq; arbitratu, vt nemo grauaretur: & allatis pecuniis curam sumptuum in templum sartum tectum præstandum commisit Amasi præfecto vrbis, & Saphani scribæ, Ioatæ commentariensi, & Pōtifici Eliaciæ. qui, omissis moris & dilationibus, adhibitis architectis, & suppeditatis omnibus rebus ad reparationem necessariis, incumbebant operi: atq, ita instauratū est templum, & ipsum regiæ pietatis argumentū futurum. Anno deinde regni sui decimo octauo iussit Eliaciā pontificem pecunia, quæ instaurationi superfuit, in massas conflata cra-

4. *Reg.* 22 *Iosias verum Dei cultum restaurat.* An. mundi 3307. Ante Christū ña 657. An. mūdi 3321. Ante Christū ña. 643. *Idololatriæ Iosiæ extirpatio.* *Censores.* *Studium populi in reparando templo.*

An. mũdi 3321. Ante Christũ na. 643.

Mosis libri sacri in templo reperti.

Olda Prophetissa a Iosia consulitur.

Vaticiniũ de Iudeorũ pœna.

teras inde & libatoria phialasq; ad ministeria templi conficere, præterea quicquid auri argentiue in thesauris esset, id quoq; prolatum in eosdem vsus conuertere: Pontifex autem dum promit aurum, forte incidit in sacros libros Mosis in templo repositos: eos prolatos dedit scribæ Saphani qui cum eos perlegisset, regem adiit, & quæ imperasset omnia facta indicauit, præterea libros recens inuentos ei legit. Qua lectione audita rex, scidit sibi vestem, & conuocatis intimis aliquot amicis, ipsoq, scriba, & Eliacia Põtifice, misit eos ad Prophetissam Oldam, vxorem Sallumi, viri clari ac nobilis: vt persuaderent ei Deum placare, & propitium genti suæ reddere. Timendum enim esse, ne propter neglectas à maioribus leges Mosis graues casus immineant, neue eiecti patrio solo in externis regionibus destituti omnibus commodis misere vitam finiant. Auditis regiis mandatis Prophetissa iubet ei renunciari, quod Deus semel contra eos sententiam tulerit, quæ nullis supplicationibus irrita fieri possit: vt populus eiiciatur propriis sedibus, & omnibus præsentibus commodis propter nõ seruatas leges mulctetur: quandoquidem concesso ad resipiscendũ tanto temporis spacio, ne Prophetarum quidem hortatibus ad saniorem mentem reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicentium: & ideo decretum id mutari non posse, vt ipso euentu discant esse Deum, & in Prophetarum eius prædictionibus nihil inesse mendacij, quibus certam suam voluntatem hominibus indicare solet. attamen propter bonitatem regis dilaturum Deum aliquantisper imminentem calamitatem: sed ab eius obitu præfinita iam ante mala in populũ immissurum. Hoc mulieris vaticinium regi renunciant, qui ad eam missi fuerant. ille circum omnia oppida missis nunciis, iussit Hierosolyma conuenire Sacerdotes ac Leuitas, & omnes omnis ætatis homines, & cum cõgregati essent omnes, primum ei sacros libros legit. deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit vniuersos ad cultum diuini numinis, & seruandas leges Mosaicas: quod illi magno consentu facturos se receperunt. mox q; sacra facientes & mactantes victimas Deum precabantur vt propitius adesse dignaretur. Postremo iussit Pontificem, si quod vas in templo superesset a maioribus dicatum idolorum externorum vsui, vt inde eiiceretur: & cum non pauca essent collecta, omnibus inceusis cinerẽ eorum dispersit. deniq; Sacerdotes idolorũ a genere Aaronis alienos interfecit. His apud Hierosolyma peractis exiuit peregre, & quicquid per totam regionem in honorem externorum numinũ à Hieroboamo dedicatum inuenit, deleuit funditus: & olla pseudoprophetarũ super altare, quod primus Hieroboamus exstruxerat, combussit, sicut superius diximus, iam tum cum super eo Hieroboamus sacra faceret, interuenisse Prophetam, & in præsentia totius populi prænunciasse, quod vnus ex Dauidis progenie, nomine Iosias, hoc esset facturus: cuius prędictionis euentus post annos trecentos sexaginta vnum secutus est. Post hæc inuasit & alios Israelitas, qui captiuitatem & seruitutem Assyriorum euitauerant, eisque persuasit, vt omissis impiis actionibus & religionibus externis, Deum maximum ritu patrio colerent, eiq; soli adhærerent. nec hoc contentus oppidatim ac vicatim per domos scrutatus est, ne quid suspectum intus delitesceret. quadrigas etiam solis, quas superiores reges in vestibulo templi consecrauerant, & si quid aliud diuinis honoribus vulgus imperitũ dignabatur, de medio sustulit. Cæterum lustrata ad hunc modum regione vniuersa, populum Hierosolyma conuocauit ad celebrandum festum azymorum quod dicitur Pascha: deditq; populo ad epulum de suo triginta hædorum & agnorum millia, & boum tria millia. principes quoq; Sacerdotum contulerunt Sacerdotibus ad idem festum agnorum duo

4. *Reg.* 23 *Vina py principũ imago.*

Veritas oraculorũ diuinorũ. 3. *Reg.* 13.

Pascha celebratio.

duo millia & sexcentos: & similiter Leuitis eorum primarii dederunt agnorum quinque millia, boues quingentos. cumque tanta esset victimarum copia, immolabantur omnes iuxta leges Mosis, Sacerdotibus ei curæ præpositis, & exemplo suo reliquo populo præeuntibus. Et quod à Samuelis Prophetæ temporibus in eam vsque diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, causa est, quia tum omnia iuxta præscripta legum & antiquas consuetudines peragebant. Post hæc Iosias cum pace, diuitiis & gloria floruisset, vitæ finem habuit huiusmodi.

Hedio & Ruffinus cap. 6. Aliter c. 5

CAP. VI.

Iosia in prælio occasus, dum Nechaum Regem Ægypti, contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regione conaretur.

An. mūdi 3334. Ante Christū ann. 630

REx Ægypti Nechaos magnis delectibus habitis copias ad Euphratem duxit contra Medos & Babylonios, qui Assyriorum imperium euertebant, volens sibi Asiæ regnum quærere. cumq; processisset vsque Menden oppidum ditionis Iosiæ, oppositus se ei, vetans per sui iuris regionem iter contra Medos facere. tum Nechaos caduceatore misso, ait se non illum petere bello, sed ad Euphratem properare. nō esse sibi imponendam necessitatem præter propositum cum obstante dimicandi. Iosias autem verbis Ægyptii nihil mouebatur, sed perseuerabat in ea sententia, vt per suam ditionem volenti ducere transitum pernegaret, fato opinor ad hanc arrogantiam vrgente hominem, vt occasionem aduersus eum inueniret. Dum enim aciem instruens curru ab vno cornu ad alterum vehitur, Ægyptius quidam sagitta icto bellandi studium eximit. saucius enim & cruciatum non ferens, iusso exercitu deflectere, Hierosolyma reuertitur: vbi ex eo vulnere est mortuus. Sepultus est magnifico funere in monumentis paternis, cum vixisset annos triginta nouem, regnasset triginta vnum. Luxit eum populus multis diebus lamentis & tristitia mortem eius prosequens. Hieremias etiam epicedium ei scripsit lugubri carmine, quod nunc quoque exstare videmus. hic Propheta & instantem vrbi captiuitatē Babylonicam, & nostri etiam seculi clades prædictas mandauit literis. Nec solus ille hæc vaticinatus est multitudini, sed & Propheta Hiezeciel, qui primus duos libros hoc argumento scriptos reliquit. erant autem hi duo Sacerdotalis generis. quorum Hieremias vixit Hierosolymis, ab anno decimotertio regni Iosiæ vsque dum templum vna cum vrbe est diruta: cuius suo loco mentionem faciemus. Porro mortuo, quemadmodum diximus, Iosia, regnum suscepit filius eius Ioazus, anno ætatis vigesimo tertio, regiam habens Hierosolymis. Hic matre natus Ametala, impiis & impuris fuit moribus. Hunc Ægyptiorum Rex a bello reuertens accersitum ad se in vrbem Syriæ Samatham vinxit, & fratri eius Eliacimo nomine regnum tradidit, Ioacimi nomine prius illi indito. regioni vero eius centum argenti talentorum tributum imposuit, & vnius talenti auri. atque ita Ioacimo tributario facto, Ioazum secum in Ægyptum abduxit, vbi mortuus est, cum regnasset menses tres, dies decem. Mater autem Ioacimi vocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma. hic quoque malicioso fuit ingenio, nec erga Deum pius, nec mitis erga homines.

Hieremias captiuitatem Babylonicā prædicit. Ieremias quando vixerit. Ioazus Rex Iudæ 4. Reg. 23 2. Par. 36 Hedio & Ruffinus cap. 7. Alia 6. Eliacim Ioacimus nominatus Iudæ Rex.

CAP. VII.

Ioachimi in Nabuchodonosori Syriam inuadentis, amicitiam & societatem pertractio.

An. mūdi 3151 Ante Christū natum 629. *Nabuchodonosorus Babyloniæ Rex fit rex Ægyptum.*

ANno autem quarto, ex quo is regnare incepit, quidam Nabuchodonosorus apud Babylonem regno potitus cum instructissimo exercitu Carchabesam ad Euphratem sitam petiit, bellum inferens Ægyptio Nechęo, qui tum toti Syriæ dominabatur. at ille cognito Babylonii conatu, non contempsit hostem, sed cum validis & numerosis copiis ad Euphratem ei se opposuit, & collatis signis cum eo congressus, amissis multis millibus, coactus est cedere, Babylonius autē superato Euphrate, totam Syriam Peluſium vsque subegit, Iudæa sola excepta. Quarto deinde regni Nabuchodonosori anno, Ioacimi vero octauo, Babylonii Iudæis bellum inferunt magnis viribus, dira minantes ni tributa pendant quemadmodum reliqui Syriæ habitatores. At ille, timore suadente, pacem mercatus pecuniis, integro triennio imperata tributa persoluit. Inductus deinde ad vanas spes rumoribus expeditionis Ægyptiorum contra Babylonios, & negato tributo, expectatione sua frustratus est. nam Ægyptii bellum instaurare non ausi sunt: id quod Propheta Hieremias quotidianis monitis prædicere non destitit, frustra eos in Ægyptiorum præsidio spem ponere. Imminere enim vrbi certam subuersionem à Babyloniis, & Ioacimo Regi captiuitatem. Sed hæc vaticinia quod nemo eis moueretur, nemini proderant. Etenim tam vulgus quam proceres cōtemptim hæc audiebant, & irati male ominanti, Prophetam apud Regem accusabant, depoſcentes eum ad supplicium. Delata demum re ad Regium senatum, maxima pars vt improuida calculis suis eum damnauit. pauci vero quidam sapiētiores e Regia Prophetam dimiserunt, autoresque fuerunt etiam aliis ne in eum sæuire pergerēt. Adducebantque rationem, non hunc solum malū vrbi prædicere, sed & Michæam ante talia prædixisse, & multos alios, quorum nemo à sui temporis Regibus aliquid esset passus, sed omnes vt Dei vates habiti sint in precio. atque hoc pacto lenitis animis diuersa sentientium effecerunt, vt reuocatis suffragiis Propheta eximeretur supplicio: qui conscriptis omnibus suis Prophetiis, ieiunāti populo & in templum congregato, nono mense quinti anni regni Ioacimi legit eum librum, continentem quid templo & vrbi eiusque populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adimunt, simulque iubent tam ipsum quam eius scribam Baruchum è medio secedere, vt omnes lateat vbi sint: librum verò ad Regem pertulerūt. qui præsentibus amicis iussit scribam librum sumere & legere. quo lecto iratus conscidit eum, & iectum in ignem exussit: iussitque Hieremiam & Baruchum ad se adduci daturos supplicium. sed illi iam se iræ eius subduxerant.

Hedia & Ruffinus cap. 8.

Ioacimus a Babyloniæ Rege desciſiſit.

An mūdi 3345. an. Christum na. 619.

Hieremias Hierosolymorū subuersionem prædicit.

Ier. 22.

CAP. VIII.

Nabuchodonosorus Ioacimum rursum Ægyptiorum rebus studentem interficit, & Ioacimum eius filium pro eo Regem constituit.

Nabuchodonosori recepti in vrbem sauitia.

NOn multo postvenientem cum exercitu Babylonium Regem excipit in vrbe, territus Prophetæ prædictionibus, quod enim ab eo sibi non timeret, neq; exclusit, nec ad bellum se parauit. At ille receptus non seruauit fidem, sed florem iuuentutis Hierosolymitanæ vna cum ipso Rege interfecit: quem etiam insepultum extra mœnia iussit proiici: & pro eo Ioacimum filium Regem vrbis & regionis constituit. eorum vero qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatem abduxit Ba-

4 Reg. 24

bylo-

bylonem tria millia, in quibus fuit etiam tum puer Hiezeciel. Hic finis fuit Ioachimi Regis, qui vixit annos XXXVI. regnauit XI. successor autem eius Ioacinus, natus matre Hierosolymitana nomine Nosta, regnauit menses tres, dies decem.

2 Par. 36. Ioachim siue Iechania Rex Iuda.

CAP. IX.

Ioachimi, Babylonio ententiam mutante, obsessio, & sponte se dedentis in captiuitatem abductio.

An. mūdi 3346. an. Christū nat. 618.

BAbylonium autem Regem statim dedisse regnum Ioacimo pœnituit. Verebatur enim ne memor patris per iniuriam occisi, regionē ad defectionem perpelleret. Missio igitur exercitu Hierosolymis eum obsedit, qui cum esset natura bonus & iustus, non sustinuit periclitantem propter se vrbem despicere: sed matrem & cognatos missis à Rege ducibus tradidit obsides, acto in hoc cum eis fœdere, quod nec vrbi mali aliquid inferrent nec ciuibus. Sed tum quoque ne per integrum quidem annum fides seruata est, Babylonio Rege violante eam, & mandante per litteras suis ducibus, vt omnem iuuentutem captiuam ex vrbe abducerent, & quicquid esset artificum, & vinctos ad se adducerent. fuerunt que hi omnes decem millia numero, & amplius octingenti triginta duo, & in his Ioacinus cum amicis ac matre, qui a Rege in custodia sunt habiti.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. 4 Reg. 25. Nabuchodonosorus fœdifragus.

CAP. X.

Sedecias Hierosolymorum Rex a Babylonio constitutus.

Sedecias Rex Iuda ab aulicis & falsis prophetis seductus Hieremiā nō audit.

PRo Ioacimo autem Sedeciam eius patruum Regem constituit, iureiurando astrictum, quod nihil in ea regione esset nouaturus, nec inuaturus Ægyptios. is erat annorum viginti & vnius cum principatum acciperet, natus eadem matre qua frater Ioacimus, sed iusti ac decori negligens, vt qui æquales quoque circa se haberet impios. quin & totus populus in eandem solutus est licentiam. Quamobrem sæpenumero Hieremias Propheta illum adiit, obtestans vt, omissis impietatibus, iustitiæ curam gereret: neve aut ducibus mentem adhiberet, quod essent mali plerique, aut falsis Prophetis crederet, eum decipientibus, & pollicentibus non oppugnaturum amplius vrbē Babylonium, vincendumque bello petitum ab Ægyptiis, hæc enim non vere dici, nec euentura esse vnquam. Sedecias vero tantisper, dum audiebat Propheram, agnoscebat eum vera dicere, & in rem suam esse, si illi fidē adhibeat: sed per amicos rursum deprauabatur, & abducebatur à Prophetæ cōsiliis in diuersum quocunque vellent. Sed apud Babylonem Hiezeciel eodem tempore vastationem templi prædicebat, eamque prædictionem etiam Hierosolyma transmisit. quibus vaticiniis Sedecias hac potissimum de causa noluit credere. In cæteris enim omnib. inter se concinebāt, quod & vrbs vi capietur, & Sedecias ipse captiuus abducetur. in hoc vero discrepare videbatur Hiezeciel, quod negaret Sedeciam visurum Babylonem, cum Hieremias asseueraret omnino futurum, vt captiuū eum Babylonius Rex secum abduceret. quare cum hic diuersa dicere eos videret, ne illa quidem vera putabat in quibus consentirent: etiamsi euentus omnia vera fuisse comprobauit, sicut alias opportunius dicetur. Igitur cum per octo annos socius Babyloniorum fuisset, violato fœdere ad Ægyptios defecit, sperans, si cum illis vires coniungeret, Babylonium necessario succūbere. Quo cognito Babylonius exercitum contra eum duxit: vastataq; regione, & occupatis arcibus, ad ipsa Hierosolyma oppugnanda accessit. Ægyptius autem audito, in quibus angustiis esset

Hedio & Ruffinus cap. 10. Ægyptii Rex auxiliaturus Iudæis prælio victus est. Sedecias a pseudoprophetis seductus.

Sede-

An. mũdi 3554 Ante Christũ ann. 610. *Vaticiniũ de captiuitate Babylonica, eiusde liberatione. Ierem. 25. v. 37.*

Sedecias socius, assumpto valido exercitu Iudæam petiit, volens obsidionem soluere. At Babylonius, intermissa obsidione, obuiam illi profectus, vno prælio victum tota Syria expulit. Mox vero vt obsidio soluta est, Pseudoprophetę Sedeciam deceperunt, vanum iactantes quod à Babyloniis Regi eiusq; subditis instaret belli periculum, quod ve transferendi essent e suis sedibus in Babyloniam. immo etiam captiuos redituros esse cum omnib. vasis, quibus Rex templum spoliauerat. At Hieremias adito Rege, omnia vera & his contraria prænunciat, dicens eos Regem decipere, nihilque commodi sperandum ab Ægyptiis: sed, vi- 10
ctis illis, Babylonium copias ad Hierosolyma reducturum, &, quotquot oppugnationi ac fami superfuerint, captiuos abducturum: direptisque omnium facultatibus, & exhaustis templi diuitiis, in vrbem simul & templum ferro ac flammis sæuiturum, nullo sacri aut profani discrimine. Et seruiemus, inquit, ei posterisque eius per annos LXX. à qua seruitute Persæ & Medi nos eripient extincto Babyloniorũ imperio, quorum ope dimissi & huc reuersi templum ædificabimus denuo, & Hierosolyma restituemus. Hæc dicens Hieremias plerisque persuadebat: principes vero & impii velut furiosum contemnebant. Cumque aliquando libuisset ei natale solum Anathot reuisere, quod à Hierosolymis XX. stadiis est dissitum, quidam e magistratibus in itinere forte ob- 20
uius comprehensum detinuit, calumnians quod ad Babylonios vellet transfugere. Propheta contra negauit eum verum crimen afferre, sed ire se in patriam. at ille nihil eius verbis motus, duxit eum ad magistratus in iudicium, à quibus diu tortus & excruciatus seruabatur ad supplicium, & aliquanto tempore coactus est viuere in his afflictionibus.

Hierosolyma obsessa. 4. Reg. 25 Ierem. 39 & 52.

Anno autem nono regni Sedeciæ, decima die mensis decimi, Babylonius Rex iterum exercitum admouit Hierosolymis: & continuata per XVIII. menses obsidione, modis omnibus expugnare vrbem conatus est. præter externam autem oppugnationem duobus grauibus malis in- 30
tus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilentia vehementer grassantibus. Interim Hieremias in carcere non quiescebat, sed clamabat ad multitudinem, apertis portis recipiendum Babylonium: nam hoc facto seruandos esse vna cum totis familiis, alioquin sine remedio perituros addebat manentibus in vrbe aut hostili ferro aut fame pereundum. qui vero ad hostem perfugerint, mortem euasuros. At Principes ne malis quidem pressi audire volebant, sed irati, ad Regem omnia deferebant, incusabantque prophetam vt furentem, & frangentem sibi animos, & obnunciandis calamitatibus omnem populi promptitudinem & alacritatem enervantem illos enim paratos pugnare pro patria, 40
hunc vero minari tristia, & dicere expugnatam vrbem omnino subuertendam esse. Rex vero suopte quidem ingenio non exacerbabatur: sed ne in principum inuidiam tali tempore incurreret, voluntati eorum resistens, permisit eis, vt de propheta, quicquid liberet, facerent: quo impetrato confestim carcerem petentes, exemptum inde in quendam cœnosum puteum per funem demiserunt, vt ibi præfocatus moreretur. ille vero vsque collum mersus ibi manebat. interim quidam e seruis Regis carioribus, genere Æthiops, renunciat domino quid prophetæ accide- 50
rit, dicens non recte Principes statuisse & amicos, quod vatem in cœnum demerserint, & grauiorem quam quæ in vinculis erat expectanda, mortem homini excogitauerint. His auditis Rex pœnitentia prioris consilii, quod Principibus prophetam in potestatem tradiderat, iubet Æthiopem triginta socios è suo famulitio sibi assumere, funesque capere, & quicquid ad viri incolumitatem opus sit, & quantum potest propere è puteo Hieremiam extrahere. tum Æthiops, assumptis, quem-

Hieremiæ suadet deditionem. Prorũ doctorum in hac vita fortuna.

admo-

admodum iustus erat, sociis, extractum e cœno permisit abire liberum. Accitus deinde clam ad Regem, interrogatus est ecquod posset diuinitus afferre ad rem præsentem remedium. ille habere se ait, sed neminem crediturum sibi, aut præceptis suis obtemperaturum. Sed omnes, inquit, amici tui quasi maleficum cupiunt me perdere. & vbi nunc sunt impostores illi qui negabant Babylonium amplius redituru m? Quamobrem vereor apud te veritatem promere, ne forte in vitam meam sæuias. Sed cum Rex iureiurando confirmasset, nec se illum interfecturum, nec amicos id facere passurum, fretus accepta fide, consuluit vt vrbem Babyloniis dederet. ita enim, se internuncio, iubere Deum, si modo velit incolumis esse, & imminens periculum euadere, & cauere ne vrbs solo æquetur, templumque tradatur incendio: ni faciat, ipsum fore omnium malorũ causam tam sibi ac suæ familiæ, quam vniuerso populo. Tum Rex, se quidem cupere facere, quæ vates in rem communem consuleret: sed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerant, ne ab illis accusatus apud Regem traderetur supplicio. at propheta addebat illi animum, vanum eum timorem esse dictitans. nihil enim mali passurum: si ciuitatem dederet, ac ne vxorem quidem eius & liberos: mansurum etiam templum incolume. Hæc locutum Hieremiam Rex dimisit: iussum nemini ciuium communicatum inter ipsos consilium prodere, ac ne Principibus quidem indicare, si cognito collocutos se esse, percontarentur cur nam esset à Rege accersitus: sed prætexendum quod venerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in vinculis. id quod factum est à propheta. volebant enim scire, quanam de causa accessisset ad Sedeciam.

An. mũdi 3354. Ante Christũ natum 610. *Sedecias a Hieremia petit ne ipsum proditui. Princ. ipum ne tradi negligit.*

CAP. XI.

Iudæorum Hierosolymis a Nabuchodonosore captis, in Babyloniam traductio.

INterea Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus & erectis turribus, e quibus arcebat propugnatores stantes in mœnibus. multos enim aggeres circumquaque excitauerat, vrbis muro altitudine pares. Nec segniter interim defendebatur vrbs, ciuibus nec fami nec pesti succumbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferentibus. ac ne machinis quidem hostium territi, alias contra machinas excogitabant, vt inter se vtrique non viribus solum certarent, verum etiam artibus, dum illi his potissimum sperant se vrbem posse capere, hi salutem suam in eo putant consistere, si non cessent nouis commentis illorum conatus ludificari. atq; id certamen duravit per menses decem & octo, donec tandem succubuere, partim inedia victi, partim superne e turribus telorum multitudine oppressi. Capta est autem vrbs vndecimo anno regni Sedeciæ, quarti mensis die nona: ceperuntque eam duces Babyloniorum, quibus Nabuchodonosorus oppugnationem commiserat, dum ipse apud Reblatha degeret. Q si quis requirat eorum ducum etiam nomina, sunt hæc: Nergelear, Aremantus, Emegar, Nabosaris, Echãrampsaris. Vrbe autem capta circa mediam noctem, & ducibus ac reliquis hostibus in templum ingressis, Sedecius Rex vbi hoc sensit, assumptis vxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugam arripuit per fauces quasdam angustas in desertum. quod cum Babylonii cognouissent transfugarum indicio, sub auroram aggressi sunt eos persequi, & assecuti eos nõ procul à Hierichunte circumuenerunt. Amici vero & duces fugæ comites visis e propinquo hostibus, relicto Sedecia dispalati sunt, qua quemque tulit spes effugii. Ipse pene desertus, cum vxoribus ac liberis & paucis amicis in hostium po-

Hierosolyma per annum & octo menses obsessa tandẽ capiuntur.

An. mũdi 3356. ante Christũ na. 608. *Sedecias noctu fuga sibi cõsulens, a Babyloniis capitur.*

An. mũdi 3856. Ante Christũ na. 608.

testatem deuenit, & mox ad Regem perductus est. Quem postquam in conspectu habuit Nabuchodonosorus, impium & sacrilegum vocare cœpit, promissionum immemorem, quod Regi seruare eam regionem esset pollicitus. exprobrabat etiam ingratitudinem, quod, cum à se accepisset regnum Ioachino fratri debitum, accepta potestate abusus esset in autorem beneficii. Sed magnus est, inquit, Deus qui te propter mores tuos pessimos in manus meas tradidit. His verbis cum Sedeciam increpuisset, euestigio iussit ipso & aliis captiuis inspectantibus filios eius & amicos trucidari. Deinde ipsum excæcauit, Babylonem secum abducendum. Atque ita vtriusque prophetæ prædictiones, tam Hieremiæ quàm Hiezecielis, quamuis ab illo contempta, euentu, non vanæ fuisse comprobatæ sunt. quod captus adduceretur ad Babyloniam, & coram cum eo loqueretur, & oculis suis faciem eius videret, Hieremias prædixit. quod vero cæcatus primo cum Babylonem perductus esset, videre tamen non potuit, Hiezecielis fuerat vaticinium. Quę quidẽ ignorantibus satis declarare possunt Dei naturam, quam varia sit & multimoda, omnia tempestiue disponens, & futura præsignificans: sicut humanæ insciticæ & incredulitatis insigne exemplũ hic eminet, per quam non licuit eis futuram calamitatem euitare, vt ne cauerent quidem fatum ineluctabile. Atque hic fuit Dauidici generis Regum exitus, qui vnus & viginti regnauerunt deinceps: idq; temporis spacium quingentos & quindecim annos continet, & menses insuper sex cum diebus decem: annumeratis viginti annis primi Regis Sauli, qui fuit tribus alterius. Cæterum Babylonius post victoriam Nabuzardanem ducem misit Hierosolyma cum mandatis, vt templum spoliatum incenderet, regia quoque similiter cremata vrbem à fundamentis diueret, populum in Babyloniam traduceret. Qui cum eo peruenisset vndecimo Sedeciæ regni anno, è templo vasa omnia tam aurea quam argentea sustulit, & labrũ quoq; illud grande quod Solomon dedicauerat, præterea columnas illas æreas cum suis capitulis, & mensas aureas atque candelabra. His sublatis templum incendit mensis quinti die prima, anno regni Sedeciæ vndecimo, regni vero Nabuchodonosori DXVIII. deinde & regiam incendit, & vrbem diruit. Incẽsum est autem templum annis ex quo exstructum fuerat elapsis CCCCLXX. mensibus sex & diebus decem additis. exactis à transmigratione ex Ægypto annis MI.XII. mensib. sex, dieb. decem. A diluuio vsq; ad templi deuastationem interceserunt anni MDCCCCL. menses sex, dies decem. Ab Adame item condito, vsq; ad hunc templi casum tria millia annorum elapsa sunt, & insuper DXIII. menses sex, dies decem. Tantus censetur annorum numerus, quo temporis spatio quid & quando gestum sit, suo quæque ordine explicauimus. Dirutis Hierosolymis & populo migrare iusso, dux regius captiuos fecit hos: Pontificem Saream, & qui post hũc secundum inter sacerdotes locum tenebat, Sephemam: tres præfectos custodiæ templi, eunuchum primarium Regis cubicularium, cum septem aliis regiis amicis. præterea scribam regiũ, & alios Principes viros sexaginta. quos omnes vna cum spoliis templi perduxit ad Regem suum agentem tunc Reblathis, quæ est Syriæ ciuitas. Rex vero Pontificem & Principes in ea vrbe iussit capite plecti, reliquam captiuorum multitudinem & in his Sedeciam ipse Babylonem perduxit. Iosadocum etiam Pontificem vinctum secum duxit, Sareæ Pontificis filium, quem modo Reblathis affectum supplicio diximus. Nunc quoniam Regium genus & eorum successionem ordine recensuimus, conueniens duxi etiam Pontificum enumerare nomina, qui Regum tempore per continuatas successiones summum administrauerunt sacerdotium. Ergo primus omnium in

Excæcatio Sedeciæ, filiorumque cædes.

Dauidici generis reges quot & quãdiu regnauerint.

Templũ, regia & vrbs spoliata, incensa & diruta.

Captiuitas Babylonica. Pontifices Hierosolymitani.

tem-

tempio recens à Solomone exstructo Pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas successit. post Achimam Azarias, & post hunc Ioramus. post Ioramum Isus, & deinceps Axiöramus, Phideas, Sudeas, Illus, Iothamus, Vrias, Nerias, Odeas, Salduthus, Elcias, Sareas, Iosadocus qui captiuus Babylonem pertractus est. hi omnes quasi per manus traditũ sacerdotium filii parentum successores accepetunt, cõtinuatâ generis serie. Cæterum Rex Babylonem reuersus, Sedeciam in carcerem vsque ad mortẽ eius detinuit, mortuum tamen regiâ funeris pompâ elatum sepeliit, vasa quibus Hierosolymitanum templũ spoliauerat, suis consecrauit numinibus. populo in Babylonia sedes attribuit. Pontificem e vinculis exemit. Nabuzardanes autem dux, qui populum captiuum abduxerat, transfugas & pauperes illic teliquit, duce illis præposito nominẽ Godolia, Aicami hominis nobilis filio, viro æquo & bono. His imperauit, vt pro agris quos ad culturã acceperant, certum tributum Regi penderent. Prophetę quoque Hieremiæ è carcere exempto suasit vt iret secum Babylonem. iussum enim se à Rege, vt ei necessaria omnia præbeat. Quod si sequi nolit, diceret vbinam habitaře cuperet, vt de hoc Regem per literas certiorem possit reddere. Propheta vero neque ducem sequi voluit, neque alio ad habitandum ire, contentus habitare in tuinis patriæ, & eius miseras reliquias colere. At dux voluntate eius cognita, Godoliæ quem ibi relinquebat commendauit hominem, mandans ne quid ei deesse pateretur, donatoque vare magni prẽcii muneribus, ipse quoque domum profectus est. Hieremias autem domicilium elegit apud oppidum Masphatam, impetrata prius à Nabuzardane gratia, vt secum è carcere dimitteretur etiam Baruchus Neri filius, insigni familiâ natus, & in patria lingua egregie doctus. Nabuzardanes itaque his peractis Babylonem reuertitur. Illi autem qui obsidionis Hierosolymitanę tempore diffugerant, posteaquam Babylonios recessisse audiuerunt, vndiq; collecti venerunt ad Godoliam Masphatam. Eorum principes erant, Ioannes Carex filius, & Iezanias & Sareas, & nõnulli alii: præterq; hos Ismael quidam ortus regio genere, vir alioquin malus & dolosissimus, qui tempore obsidionis profugerat ad Baalem Regem Ammanitarum, & apud eum per id tempus moratus fuerat. His igitur ad se venientibus Godolias suasit vt ibi manerent, nihil timentes à Babylonijs: posse enim eos impune regionem colere. Interpositoq; iureiurandõ paratumque suum auxilium si quis molestaretur, consuluit vt vnusquisq; habitaret in quo vellet oppido, dicens missurum se vna aliquot è suis, & daturum operam vt dirũta instaurentur & habitentur denuo. illos vero debere, donec tempestiuũ est, curare ne frumentum & vinum ac oleum desit in futuram hyemem quo sustententur. hęc locutus permisit quenque arbitratu suo quem liberet locum incolere. Quæ fama postquam ad circumuitinas Iudææ gentes peruenit, quod profugos ad se venientes Godolias magna humanitate exciperet, & agros eis colendos assignaret, imposito certo tributo quod penderetur Babylonio, vndique concursum est ad eum, & cæperunt regionem coleře. Ioannes autem cum aliis Principibus videntes regionem coli, multum amauerunt Godoliam propter bonitatem eius & humanitatem: admonueruntq; eum quod Baales Ammanitarum Rex ideo misisset Ismaelem, vt ipsum clam dolo interficeret, & principatum inter Israelitas occupare, cum sit è genere regio: secutum autem fore ab insidiis, si eis permittat Ismaelem clam occidere. Veteri enim se, ne, si ipse insidiis præoccupatus fuerit, reliquiæ Israelitarum in totum pereant. ille veto respondit se non dissimulaturum tales insidias aduersum hominẽ affectum à se beneficio. non enim esse verisimile, eum, qui in tanta inopiæ necessitate nihil

Antiochus Epiphanes exẽptus è carcere multa præclara in regno gessit.

Hieremias a Babylonio exẽptus è carcere Mizpham se recipit.

Baruchus e carcere dimissus.

Ismael Godoliã Masphatæ interficit.

An. mũdi 3356. Ante Christũ na. 608.

Godoliæ cædes, & plebis Masphatensis abductio.

mali fecerit, nunc contra omne fas erga benefactorem tam ingratum esse, vt cui circumuento insidiis non posset sine scelere non succurrere, eum sua manu interimere conetur. Attamen etiamsi vera essent quæ deferrent, emori esse satius, quam hominem qui salutem suæ fidei cõmisisset, opprimere. Itaque Ioannes cum cæteris frustra hoc conatus persuadere abiit. post dies inde triginta venit ad Godoliam in Masphata Ismael comitatus amici decem: vbi inter hospitales epulas dum se comiter poculis inuitant, hospitem mero grauem & somnolentum aduertens, cum decem illis sociis adortus interfecit, nec difficile fuit cæteros conuiuas similiter affectos confodere: quibus necatis adiuuante nocturno tempore per totum oppidum grassati sunt promiscuis cædibus, tam in Iudæos quam in Babylonios milites securos & passim dormientes. sequenti vero die venerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta: omnium inscii quæ acciderant. quos videns Ismael intro vocauit ad Godoliam, & introgressos clauso palatio trucidauit, cadaueraq; eorum in puteum quendam, ne essent conspicua, demersit. Soli autem ex eo numero seruati sunt, qui rogauerunt ne se prius occideret, quam ei quædam occultata in agris traderent, supellectilem & vestes atque frumentum. quibus promissis motus, aliquot ex eis pepercit. plebem vero Masphatensem cum mulieribus & pueris abduxit: & in his etiam Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes apud Godoliam reliquerat. His perpetratis ad Ammanitarum Regem profectus est Ioannes autẽ cum cæteris ducibus audita Masphatensium clade, & morte Godoliæ, indignissime tulerunt, & assumptis suis quisque militibus, Ismaelem hostiliter persecuti sunt, eumque apud fontem Hebronensem deprehenderunt. quibus visis captiui Ismaelis læti, rati, id quod erat, auxilium sibi venire, omnes ad Ioannem transfuerunt. Ismael autem cum octo tantum comitibus ad Ammanitarum Regem perfugit. Cæterum Ioannes assumptis quos Ismaeli eripuerat, cum eunuchis & mulieribus atque pueris peruenit in locum qui Mandra dicitur, ibique ea die manserunt. Voluerunt inde profugere in Ægyptum, timentes Babylonios, ne irati propter cædem præfecti in ea regione à se constituti, in illos sæuirent. prius tamen consulendum Hieremiam rati, accedentes eum rogauerunt, vt hæsitantibus oraculum expediret, quidnam faciendum sit, iurati facturos se quicquid ille iusserit. cumque prophetæ operam suam esset pollicitus, decima demum die Deus apparens iussit vt Ioanni & cæteris ducibus diceret: si manserint in ea regione, auxilio futurum & prouisurum ne quid incommodi à Babyloniis, quos timebant, accipiant. Sin in Ægyptum mallent iter facere, curam eorum relicturum, infensumque tali calamitate affecturum eos, quali paulo ante fratres eorum castigatos esse viderint. Hæc diuinitus monẽti prophetæ noluerunt credere, quod ex Dei sententia iuberet eos manere: sed putauerunt eum falso verbis suis Deum prætexere, re autem vera loqui in gratiam Baruchi discipuli, ne posset Babyloniorum iram effugere. Contempto igitur Dei consilio, quod per Prophetam dederat, Ioannes & reliqua multitudo in Ægyptum abiit, abducto simul & Baruch & Hieremia. Quo postquam peruentum est, Deus significauit prophetæ fore, vt Babylonius exercitum ducat in Ægyptum: iussitq; prædicere populo, quod capietur Ægyptus, & ibi partim interficientur, partim captiui Babylonem abducentur, id quod etiam factum est quinto enim post excidium Hierosolymitanum anno, qui fuit regni ipsius Nabuchodonosor vigesimus tertius, cum magnis copiis inuasit Cœlen Syriam. qua subacta bellum gessit contra Ammanitas & Moabitas, & his quoque perdomitis Ægyptum hostiliter est ingressus: occisoque

Cladem Ismaelis a Ioanne acceptam.

Oraculũ a Ioanne petitur, quod tamen negligitur. Iere. 42. 43.

Vaticinium de exercitu a Babylonico ducendo, & reliquias Iudæorũ in captiuitatem abducendas.

qui

qui tunc regnabat, & alio Rege constituto, repertos ibi Iudæos rursum captiuos Babylonem abduxit. Hæc fuit fortuna Hebræorum, vt accepimus, bis vltra Euphratem traductorum. nam per Assyrios decem tribus è Samaria sunt abductæ, regnante Osea, deinde reliquæ duæ per Nabuchodonosorum Chaldæorum & Babyloniorũ Regem captis Hierosolymis. Sed Salmanassar in vacuas Israelitarum sedes deduxit gentẽ Chuthæorum, qui prius in intima Perside & Media fuerant, Samaritæ deinde vocati à regione in quam demigrauerunt. Rex vero Babylonius pro abductis duabus tribubus, nullam gentem in eam regiónem repostuit: quo factum est vt Iudæa cum Hierosolymis ac templo per septuaginta annos deserta maneret. tempus autem totum quod inter decem tribuum captiuitatem, & duarum reliquarum transmigrationem interfuit, anni fuere centum triginta, & menses sex, dies decem. Cæterum Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudæorum pueris, & Sedeciæ Regis cognatis, qui & flore ætatis & decore formæ fuere conspicui, pædagogos eorũ curæ assignauit, exsectis quibusdã ex eo numero, quemadmodum solitus est facere & aliarum gentium deuictarum formosis adolescentibus: præbebatque eis de sua mensa victum, & Chaldæorum disciplinis instituẽdos curabat ac literis, in quibus sane profecerũt plurimum. in his erant quatuor de Sedeciæ genere, admodum pulchri & egregio præditi ingenio, quorum nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele Baithasarem, pro Anania Sedrachem, pro Misaele Misachem, pro Azaria Abdenago appellari iussit: eosque ob egregiam indolem & non mediocrem eruditionem vehementer caros habuit. Cumque visum fuisset Danieli cum cognatis victitare durius, & à regiæ mensæ abstinere eduliis, atque adeo ab animatis omnibus. accesserunt Aschanem eunuchum qui curæ eorum erat præpositus, rogantes vt quæ mittebantur à Rege in suos vsus conuerteret, ipsis legumina tantum & palmulas in alimenta præberet, & si quid aliud præterea vellet inanime. se enim, aliis fastiditis, talem victum appetere. Ille vero ait se gratificari eis cupere, sed vereri ne hoc Rex deprehendat extenuatis ipsorum corporibus & immutata specie. quod necesse sit vt habitudo & color rationi victus respondeat: idq; magis fore conspicuum ex collatione aliorum qui alantur delicatius: atque ita propter eos adduci se posse in capitis periculum. Itaque nacti Aschanem nõ admodum difficilem, persuadent vt saltem per decem dies hoc eis permittat experiendi gratia: quod si corpora eorum nihilo deterius inde habuerint, illi eodem victu perseueraret, qui cõpertus sit innoxius: sin autem detrimentum aliquod inde acceperint, minus specioli facti quam alii, ad pristinam dictam eos reduceret. vt vero apparuit non solum non lædi eos talibus, sed habitiores præ aliis & maiores inde fieri, vt cum eis non essent conferendi, qui cibis vescebantur regiis, sed Daniel cum sociis potius delicatam vitam agere videretur, ex eo tempore secure Aschanes partes quæ de regia mensa mittebantur pueris, sibi retinebat, & illis apponebat quæ iam diximus. Illi vero vtpote puros iam habentes animos, & ad percipiendas disciplinas idoneos, atque etiam firmiora ad laborem corpora, quod neque illi læderentur aut grauarentur varietate deliciarum, neque hæc simili de causa emollirentur, facile omnem perdidicerunt doctrinã, tam Hebraicam quam Chaldaicam; sed præcipue Daniel peritus talium artium, coniectandis quoque somniorum significationibus studuit, visiones etiam diuinas videre solitus. Exacto autem biennio post Ægypti populationem Nabuchodonosorus cum vidisset mirãdam visionem, cuius etiam euentum Deus ei in somnis indicauerat, mox vt a stratis surrexit eius oblitus est. accersi-

An. mũdi 3561. Ante Christũ ña. 603.

Hedio & Russinus cap. 12. Dan. 2. Danielis & sociorũ eius in Chaldaica disciplina institutio & profectus.

Dan. 2. Nabucho donosorus visionu oblata oblitus, Magos ac vates accersit, eisque morte, ni indicarēt minatur.

tis igitur Chaldæis, & Magis ac vatibus, ait se somnium vidisse, & quoniam oblitus sit quale fuerit, velle vt somnium sibi indicent & eius significationem. Illis autem respondentibus hoc supra humanas vires esse, atque si exponeret eis visionem somnii, pollicentibus interpretationem, minatus est mortem, nisi somnium etiam indicarent: & cum negarent se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito quod omnes sapientes iussisset occidi, & inter hos se quoque cum suis cognatis esse in periculo, adiit Ariochum Regii præfectum satellitii: rogauitque causam cur ita Rex statuisset in omnes sapientes & Magos atque Chaldæos animaduertere: & cognito quod eum oblitus esset somnii, iussisset q; eos id sibi indicare, nec illi potuissent, ad iram commotus sit, impetrauit vt præfectus vnius noctis dilationem magis à Rege peteret. spem enim sibi esse, Deum ea ipsa nocte exoratum indicaturum esse id somnium. quæ Danielis postulata cum per Ariochum Regi essent renunciata, iussit cædem Magorum differri, tantisper dum huius promissi fidem experiretur. puer vero cum sociis digressus in suum cubiculum, per totam noctem supplex Deum precibus solicitauit, vt rem sibi aperiret, & Magos cum quibus & ipsi periclitarentur, ab ira Regis eriperet, manifestata sibi visione quam Rex præterita nocte visam elabi e memoria passus sit. Deus autem & periclitantis miseratus, & Danielis sapientia delectatus, tam somnium quam eius interpretationem ei notam reddidit, vt hanc per eum Rex cognosceret. Ille hac reuelatione lætus, surgens fratribus eam indicat, iam desperantibus vitam, & tantum de morte cogitantibus: horraturque vt tranquillo sint animo, & de vita melius sperare non dubitent. Cum quibus actis Deo gratiis quod ætatem eorum esset miseratus, Ariochum adit initio diei, rogans vt se ad regem ducat, indicaturum ei somnium quod proxima ante hāc nocte viderat. Ad quem ingressus primum deprecatus est eam opinionem, quasi ipse Chaldæis & Magis esset sapientior, quod nemine illorum valente inuenire somnium, ipse id esset indicaturus. non enim sua peritia, vel quod intellectu alios præcellat, id fieri: sed Deus, inquit, nos de vita periclitantes miseratus est: rogantique mihi pro mea populariumq; vita, & somnium & eius significationem aperuit. neq; enim tam me solicitum habuit ea tristitia, quod à te indigni vita essemus iudicati, quam metus de existimatione tuę gloriæ, cum tot viros bonos & honestos necari iuberes, idq; iniuria, quod non esset humana sapientia comprehensibile quod mandabas, solo Deo valente præstare quod cuperes. Ergo cum hæc te curateneret, quisnam post te porrituras esset orbis imperio, dormienti tibi Deus volens omnes regnaturos ostendere, tale immisit somnium: videbaris tibi videre statuam grandem stantem, cuius caput erat aureum, humeri ac brachia argentea, venter & femora ærea, crura ac pedes ferrei. deinde saxum vidisti abruptum à monte in statuam illam incidere, & hanc delectam conterere, vt nulla eius pars maneret integra, sed aurum, argentum, æs & ferrum abiret in minutiorem farina puluerem: eumq; ingruente venti vi diffiatum in terras diuersissimas. Saxum vero illud tam magnum accepisse incrementum, vt quātum est terrarum sua mole opprimeret. Et hoc quidem est quod vidisti somnium, quod in hunc modum interpretari oportet. Aureum illud caput te significat, & alios Reges ante te Babylonios. duæ vero manus & humeri duo portendunt, quod a duobus Regibus vestrum imperium delebitur. illorum quoque imperium alius ab occidente veniens tollet è medio, amictus armis æreis. Huius quoq; vires debellabuntur ab alio ferro simili, cui propter naturam ferri nihil poterit resistere, quod ea sit auro, argento ac ære validior. adiecit & de saxo interpreta-

An. mūdi 3363. an. Christi nat. 601.

Danieli somnium eiusq; interpretatio reuelatur.

Daniel regi somniū & interpretationē exponit.

Somniū Nabuchodonosori, de quatuor Monarchiis mundi.

tio-

tionem Daniel, sed mihi hoc narrare non libuit, cuius propositum est præterita, non etiam futura, scribere. quoddi quis veritatis auidus non desiit inquirere, futurorum quoq; obscuros euentus cupiens discere, det operam vt Danielis librum perlegat, qui habetur inter sacras literas. Porro Nabuchodonozorus his auditis, agnoscens suum somnium, attonitus est Danielis indole, & procidens in faciem, eum non aliter quam Deum adorauit, diuinis iuuenem dignatus honoribus. Nec hoc contentus, impositio ei dei sui nomine, vniuersæ suæ ditionis præpositum esse voluit, cum eoque simul eius consanguineos: qui ob hoc inuidioli facti, in periculum inciderunt, offenso rege propter causam talem. Rex fabrefacta aurea statua, alta sexaginta, lata sex cubitos, in campo magno Babylonis eam statuit: quam dedicaturus conuocauit ex omni sua ditione Principes: eisq; mãdauit, vt quamprimum tuba dari signum audierint, procidentes in faciem adorent statuam. quod qui non fecerit, pœnam proposuit, vt coniiciatur in ardentis fornacis incendium. Cum igitur omnes audito tubæ signo adorarent eam statuam, Danielis cognati negauerũt se hoc facturos, quod nollent patrias leges transgredi, moxque delati, & in ignem coniecti diuina seruati sunt prouidẽtia, & præter omnium opinionem euaserunt mortis periculum. Ignis enim eos non attigit, sed quasi sentiens iniuste in fornacem coniectos, pepercit, & non exeruit vim suam in iuuenes, Deo inuicta flammis faciente horum corpora: quæ quidem res magis etiam eos Regi commendauit, quod probos & Deo caros esse animaduerteret: quo factum est, vt semper in maximo apud eum honore haberentur. Nam multo deinde post, rursum aliud dormiens Rex, vidit insomnium, quod priuatus regno vitam acturus esset inter bestias, & post exactum eo modo septennium denuo restituendus esset in pristinum imperium. quo visio rursum conuocatis Magis percontatus est quid significet. Eius intellectum nemo alias inuenire & Regi indicare potuit, solus Daniel quid portenderet coniectura assecutus est: & qualem hic prædixit, talis etiam euentus affuit. nam cum in solitudine tempus prædictum exegisset, nemine septennio toto audente inuadere dominium exorato Deo rursum in regnum suum restitutus est. Nemo autem mihi vitio debet uertere, quod hæc ita vt in antiquis libris inuenio, scriptis meis infero. Talibus enim criminatoribus dudum occurri in initiis huius historiæ, palam profitens me tantum Hebraicorum voluminum in Græcam linguam interpretem: & quæ illic continentur bona fide relaturum me promisi, nec addentem quicquam de meo, nec auferentem etiam. Cæterum Nabuchodonosorus cum regnasset annos XLIII. vitam finiit, vir industrius, & prioribus Regibus longe fortunatior. Meminit eius & Berosus in tertio rerum Chaldaicarum libro his verbis. Pater autem Nabuchodonosorus, audito quod Satrapa quem Ægypto & cauæ Syriæ Phœniciæque præfecerat, à se defecisset, cum non posset amplius ferre labores militiæ, tradita iuniori Nabuchodonosoro copiarum parte, iussit hunc contra illum proficisci. qui collatis signis cum defectore cõgressus, & ipsum deuicit, & regiones eius ad suum imperium retraxit. Interea pater Nabochodonosorus apud Babylonem morbo absumptus est, cum regnasset annos XXI. Nabuchodonosorus vero non multo post patris morte cognita, & constitutis Ægypti ac reliquarum regionum negociis, demandataque amicis cura captiuorum Iudæorum, Syrorum, Phœnicum & Ægyptiorum traducendorum in Babyloniam cum exercitu & impedimentis, ipse cum paucis per desertum Babylonem properauit Et cum assumpsisset regni administrationem, quæ interim penes Chaldæos fuerat, & ab eorum primo seruata erat in eius

An. mũdi 3364. Ante Christũ na. 600. *Daniel cũ socijs ad honores euectus.* *Mandatũ regium de statua adoranda.* *Daniel 3.* *Danielis cognati statuã adorare nolentes, in ignẽ coniecti, diuina prouidentia seruantur.*

An. mũdi 3369. Ante Christũ na. 595. *Dani. 4. Somnium & eius explicatio.*

Mors Nabuchodonosori.

An. mũdi 3381. Ante Christũ natum 583. *Berosus de Nabuchodonosoro.* *Hodie de Rossinus Cap. 13.*

An. mũdi 3381. Ante Christũ natum 583.

reditum, factus est totius paterni imperii dominus. ac primum omnium captiuos recens adductos per opportuna Babyloniæ loca in colonias distribuit: deinde spoliis bello partis Beli templum & alia quædam magnifice exornauit. auxit etiam & reparauit antiqua vrbis ædificia, munito & fluminis alueo, ita ne hostes eo possent vti ad ciuitatis incommodum. Tres quoque murorum ambitus intra vrbem exstruxit, & totidem foris circumdedit, omnes e coctilibus laterculis. cumq; memorabilibus operibus ciuitatem munisset, & portas in templorum modum ornasset, paternæ regiæ contiguam exstruxit aliam Regiam, cuius substructiones & reliquam magnificentiam forte superuacaneum esset dicere: vnum silere non possum, quod tam amplum & superbum ædificium intra quindecim dies absolutum est. In hac Regia moles saxeas fornicibus suspendit, montium speciem referentes, superne consitas variis arborum generibus, atque ita celebratos illos pensiles hortos absoluit, eo quod vxor educata in Media concupisset quandam patriæ suæ similitudinem. Horum hortorum etiam Megasthenes in quarto rerum Indicarum volumine meminit, vbi ostendere conatur quod hic Rex virtute & rerum gestarum magnitudine Herculem longe à tergo reliquerit. subiugasse enim eum & vrbem Africæ primariam, & bonam partem Hispaniæ. Sed & Diocles in secundo rerum Persicarum libro eius Regis mentionem facit, & Philostratus tam in Phœnicum quam in Indorum historiis, quod hic Rex per tredecim annos Tyrum oppugnauerit, regnante apud eam vrbem Ithobale. Atque hæc sunt quæ de hoc Rege apud historicos inuenio.

Megasthenes de Nabuchodonosoro.
Diocles.
Philostratus.

CAP. XII.

Successores Nabuchodonosori: Babylonici imperii ad Persas per Cyrum translatio: status Iudæorum in Babylonia.

Abilamarodochus Iechoniam e vinculis dimittit. 4 Reg. 25. Ierc. 52. An. mũdi 3582. Ante Christũ na. 582. *Niglisar. Labosordachus. Balthasar siue Naboandel Babyloniæ Rex.* An. mũdi 3421. Ante Christũ na. 543. *Dan. 5.*

CÆterum post Nabuchodonosori obitum Abilamarodochus eius filius regnum suscepit, qui mox Hierosolymorum regem Iechoniam e vinculis emisit, & inter necessarios amicos habuit, multis muneribus donatum, & apud Babylonem Regiæ suæ præfectum. Pater enim eius fidem non seruauerat Iechoniæ, qui se ei cum vxoribus & liberis totaque cognatione sponte tradiderat, respectu solius patriæ, quam nolebat per vim expugnatam diui, sicut ante diximus. Abilamarodacho post decimum octauum regni sui annum defuncto Niglisar filius successit, cumque regnasset annos quadraginta, vitam cum morte mutauit. continuata deinde successione ad Labosardachum filium regnum peruenit: apud quem cum nouem tantum mensibus hæsisset, post mortem eius transiit ad Balthasarẽ, qui Babyloniis Noboandel nominatur. Huic bellum intulerunt Cyrus Persarum Rex & Darius Medorum, à quibus dum intra Babylonem oppugnatur, mirabilis quædam & prodigiosa visio ei contigit. Discumbebat cœnans in ampla quadam aula, magno apparatu valorum argenteorum quæ regiæ mensæ adhiberi solent, accumbentibus etiam concubinis & purpuratorũ præcipuis. Deinde cum ita collibuisset, iubet e suo templo asseri vasa Dei, quæ spoliatis Hierosolymis Nabuchodonosor in vsum suum veritus vertere, in dei sui templo reposuerat. Ipse vero iam mero calens ausus est ex eis potare, verba interim contumeliosa in Deum proferens: & ecce ibi vidit manum e pariete prominentem, & in eo syllabas quasdam scribentem, qua visione territus cõuocauit Magos & Chaldæos, & totum hoc genus quod apud Barbaros prodigiorum & somniorum interpretationem profitetur, postulans vt sibi enarrent id quod erat scriptum. Magis autem negantibus se eius intellectum inuenire, Rex ob rei nouitatem mœstus

ac solicitus, præconis voce per totam suam ditionem publicauit: qui cunq; mentem earum literarum interpretari posset, daturum se ei torquem aureum, & purpureæ vestis vsum, quali Chaldæorũ Reges vtuntur, atque insuper tertiam regni sui partem. Post hoc præconium maior etiam fit Magorum concursus, certatim sensum literarum scrutantibus, nihil tamen proficientibus. Videns autem tristem hac de causa Regem eius auia, solari eum cœpit, dicens esse quendam captiuum Iudæum per Nabuchodonosorum vastatis Hierosolymis adductum, virum sapientem, qui possit obscura & soli Deo nota perquirere. Hunc Nabuchonosoro, quod quærebat, interpretatum, cum id eo tempore posset alius nemo, rogabatque vt accito illo percontaretur quid sibi velint hæ literæ, vt coarguta exterorum insciti a, etiamsi triste sit, prodigium id intelligatur. His auditis Balthasar, accersit Danielem: & præfatus se resciuisse de eius sapientia, deque spiritu diuino quem habeat, & quod solus sit idoneus interpretandis quæ aliorum cognitionem effugiunt, rogauit vt sibi enarret quid scriptura illa significet, pollicens operæ præmium vsum vestis purpureæ, torquemque aureum, & ditionis suæ partem tertiam, vt sapientia eius insignita talibus honoribus, illustris fiat apud omnes qui honoris causam scisciando cognouerint. Daniel autem recusatis muneribus, quod his diuinitus concessa sapientia corrumpi nequeat, sed indigentes gratis iuuare parata sit, ait scripturam hanc vitæ finem ei prædicere: eo quod ne proaui quidem calamitate, quam ille incurrit ob contemptum numinis, doctus sit pietatem colere, & nihil moliri quod sit supra naturam hominis. Nabochodonosorum enim ob impietatem damnatum ad victum ferinum, post multas preces miserante Deo restitutum ad hominum conuersationem & pristinum imperium, ac deinde per totam vitam agnouisse & laudasse Dei virtutem & prouidentiam: hunc vero oblitum domestici exempli, voces impias iactasse in Deum, & potasse e sacris vasis vna cum suis pellicibus. Ob hæc iratum Deum per has literas denunciare qualem sit habiturus vitæ exitum. Sic enim interpretanda singula. Mane, hoc est, numerus, significat dinumeratum esse iam dierum tuæ vitæ ac regni numerum, & perbreue tempus superesse. Thecel, quod est pondus, appensum a Deo regni tui tempus iam ad finem vergere. Phares, q̃ est fragmen, fracturũ Deum tuum regnum, & partes eius in Medos ac Persas distribuendas. Hac interpretatione accepta Rex non poterat non vehementer tristari, attamen Danieli suam munificentiam non subtraxit tanquã malorum præmuncio, sed dona quæ pollicitus est exhibuit, sic cogitans, quod non bona audierit, sui fati culpam esse, non Prophetæ: imo illum boni viri officio functum esse, qui sic interpretatus sit, vt erat euenturum, tametsi parum lætus euentus sequeretur. Non multum autem abut temporis, dum & ipse & vrbs in Cyri Persarum Regis potestatem deuenit. Sub Balthasare enim capta est Babylon, anno regni eius decimo septimo. Hic finis fertur posterorum Nabuchodonosori. Darius autem cum extingueret Babyloniorum imperium, adiutus à Cyro suo cognato annum agebat sexagesimum secũdum, qui fuit Astyagis filius, apud Græcos alio vocatus nomine. Hic etiam Danielem Prophetam assumptum secum duxit in Mediam, eumque in maximo honore apud se habuit. erat enim vnus e tribus summis satrapis, qui sub se habebant alios 360. satrapas. tot enim à Dario primum instituti sunt. Itaque cum tam carus & honoratus apud Regem esset, vt qui ei tanquam diuino libenter de quouis negotio consulenti pareret, non effugit exterorum inuidiam, quemadmodum fieri solet inter eos, qui aliquem sibi à Rege præferri non patiuntur æquo animo, eumque æmuli occasionem calumniæ

An. mũdi 3425. Ante Christũ na. 539. *Balthasar manum e pariete prominentem & syllabasquasdam scribentem videt.*

Daniel regi scripturam interpretatur.

Danieli Rex dona promissa exhibet.

Babylon a Cyro Persarum Rege capta.

Inuidiæ vsu & natura.

Honor Danielis.

An. mūdi 3425. an. Christum na. 539. *Hedio & Ruffinus cap. 14. Daniel 6.*

contra eum quærerent, nullam vnquam eis præbuit. cum enim esset contemptor pecuniarum & omnium munerum, turpe sibi ducens etiam pro beneficio licitam gratiam recipere, nullam accusandi ansam inuenire poterant. nec tamen destiterunt quærere quomodo honore dejectum è medio tollerent. & cum animaduertissent Danielem quotidie ter Deo supplicare precibus, cōmenti sunt occasionem qua eum possent perdere: aditoque Dario renunciant ei visum esse satrapis eius & principibus, per triginta dies populo dari intermissionem: quibus, nec ab ipso, nec à quoquam hominum aut deorum quicquam precari liceat: & si quis contra hoc commune decretum faxit, eum in foueam leonum conijci. Rex vero non perspiciens eorum malitiam, quod Daniel hoc commento peteretur, ait sibi placere hoc decretum: pollicitusq; se id confirmaturum, edictum proposuit in publicum, quo latraparum decretum promulgabatur. Id cum omnes præ metu seruare conarentur, magnum fuit vbique silentium. Daniel vero nihil hæc curabat, sed more solito stans in conspectu omnium, adorabat Deum suum & deprecabatur. Tum satrapę nacti occasionem quam dudum captauerant, Regem adeunt propere, Danielemque accusant, quod contempto edicto solus ex omnibus Deos precari ausus sit, id non ob pietatem, sed ob hoc ipsum, quod obseruari se sciret ab æmulis. Et cum Regem ob nimiam erga Danielem beneuolentiam etiam mandati sui contemptori facile veniam daturum crederent, hoc ipso magis accensi ad inuidiam, inflexibiles ad clementiam postulauerunt, vt iuxta latam legem conijceretur in leonum foueam. Darius autem sperans ope diuina eripiendum a bestiis, hortatus est eum, vt præsentem casum æquo ferret animo: & postquam eo conjectus est, cum obsignasset lapidem, qui ori foueæ incumbebat vice hostii, domum reuersus est: totamque eam noctem cibo & somno exegit de amici salute solicitus. diluculo autē surgens ad foueam se contulit: & inuento illæso signaculo quo lapidē obsignauerat, per apertam fenestram superne Danielem inclamauit, quæ tenus an adhuc saluus sit. Ad quam vocem cum ille respondere et illæsum se & incolumem, iussit eum e fouea bestiarum extrahi. inimici vero eius, videntes eum nihil mali accidisse, noluerunt hoc Dei prouidentiæ tribuere, sed caulam referentes in leonum saturitatem, ausi sunt etiam apud Regem hoc asserere. at ille offensus eorum malitia, iussit multum carnium obiici leonibus, & illis iam saturatis inimicos Danielis in foueam conijci, vt appareat, si propter saturitatem eos non attingant, ac tunc demum euidentissimum sit vatem ope diuina esse seruatum. nam nemini ex eis pepercerunt, sed non secus ac si fuissent famelici, & alimentis carnifices, sine mora illos dilaniauerunt, acuit autem ferarum tabiem non vexatio famis quæ iam eis exempta fuerat, sed obiectorum malicia, Deo sic volente, vt ne bruta quidem eam impunitam sinerent. Cum igitur ad hunc modum vatis insidiatores periissent, Darius Rex per totum suum imperium nuncios dimisit, qui Danielis Deum prædicarent, hunc esse solum verum & omnipotentem Deum asseuerando. ipsum deinde vatem in maiore etiam quam ante honore habuit, primum inter amicos locum ei tribuēs qui cum ab omnibus Deo carus existimaretur, & propter hanc de se opinionem esset illustrissimus, ædificauit apud Ecbatana Medię turrim, opus pulcherrimum & singulari admiratione dignum, quod in hodiernum vsque durat, & spectantibus recentissimæ structuræ videtur, ac si ea ipsa die qua spectatur esset absolutum. tantam nouitatis speciem, & tam integram pulchritudinem habet, nihil omnino à tam longo tempore læsam, præter aliorum ædificiorum consuetudinem, quæ æque atque homines ve-

Daniel in leonum foueam cōijcitur.

Daniel à leonibus dilaniatur.

tustatis iniuriam sentiunt, nec firmitatem solum, sed etiam decorem sensim deperdunt. Mos autem durat vsq; in præsens tempus, vt in ea turri sepeliãtur Medorum Reges & Persarum atq; Parthorum: eiusque custodia Sacerdoti Iudaici generis hodie quoq; concreditur. Quod aũt in hoc viro præcipua dignum est admiratione, silentio non præteribimus, Omnis enim eximia felicitas, vt Prophetæ excellentissimo ei contigit, & viuenti tam apud Reges quam apud populos gratioso, & post obitum sempiternam memoriam consecuto. libri enim eius quos conscriptos reliquit, etiam nunc apud nos leguntur, qui nobis certam fidem faciunt, quod Deus cum eo colloquia miscuerit. non solum enim tutura prædixit, quemadmodum alii Prophetæ, verum etiam tempus quo cuentura essent præfiniit, & cum alii Prophetæ calamitates prædicerent, ideoque malam gratiam apud Reges & multitudinem vulgarem inirent, hic bonarum rerum vates fuit, vt propter faustam ominationem quidem beneuolentiam omnium sibi conciliaret, propter euentuum vero certitudinem fidem sibi apud vniuersum mortalium genus compararet. Exstat enim in eius scriptis vnde maxime illius prophetiæ certitudo potest colligi. ait enim se apud Susa primariam Persidis vrbem cum sodalibus prodisse in campum, & ibi terræmotu repentino exorto, diffugientibus metu amicis solum esse derelictum, seipsum quoque consternatum in faciem & manus procidisse. ibi accessisse quendam excitantem se & iubentem, vt surgeret ac videret, quæ post multa secula euentura essent suis ciuibus. surgenti deinde ostentum esse arietem magnũ, enata habentem multa cornua, & in his vltimum cæteris celsius. Versis deinde ad occidentem oculis, vidisse se hircum delatum per aerem concurrisse cum ariete, & bis cornibus ictum prostrauisse humi & conculcasse pedibus: deinde vidisse enatum e fronte hirci cornu maximum, quo defracto erupisse pro eo quatuor alia, obuersa in ventos singulos. & ex his etiam aliud minus exortum scripsit, quod postquam esset adultum, Deus qui hæc ostendebat, dixit gestum bellum contra gentem ipsius, & vrbem vi expugnaturum, & cæremonias templi conturbaturum, sacrificiaque vetiturum per dies 1296. hæc est visio quam in campo apud Susa se vidisse scripsit: eamque Deum sic interpretatum esse. Arietem significare Persarum & Medorum regna, cornua vero futuros in his Reges, & horum vltimum designari per cornu vltimum. hunc enim fore diuitiis & gloria præstantissimum. Per hircum vero indicari, fore aliquem e Græcorum Regibus, qui cum Persis bis congressus, eum prælio superet, totumque eius imperium occupet. Per cornu vero illud magnum ex hirci fronte exstans primum Regem significari, & per aliorum quatuor pro illo pullulationem, & ad quatuor terræ tractus singulorum versionem, successuros ostendi, post primi Regis mortem, & regni inter eos partitionem. hos neque filios eius, neque alioqui ad cognationem ipsius pertinentes, multis annis per orbem habitatum regnaturos: ex hisque exoriturum quendam Regem, qui bellum gerat cum gente Iudæorum & legibus, & formam institutæ iuxta has reipublicæ auferat: spoliatoque templo victimas in id induci per triennium prohibeat. quæ quidem calamitas genti nostræ sub Antiocho Epiphane accidit, ita vt futurum Daniel ante multos annos scripserat. Eodem autem modo scripsit & de Romanorum imperio, & quantam vastitatem illaturi essent nostris hominibus. Hæc omnia diuinitus sibi demonstrata scripto tradidit, & posteris legenda reliquit, vt videntes euentum non disceptare à prædictionibus, Danielem mirentur ob tam insignem honorem illi à Deo habitum, simulque Epicureorum errori coarguantur, qui prouidentiam e vita eiiciunt,

An mũdi 3425. an. Christum nat. 539. *Danielis vaticinia.*

Daniele viso de ariete & hirco, per quos Medorum & Persarum regnũ prefiguratũ fuit. Daniel 8.

Daniele de Romanorũ imperio prædictiones. Daniel 9. Epicureorum error coarguitur.

& Deo regimen rerum nolunt permittere, nec credunt vniuersitatem à beata illa & immortali essentia vel conseruari vel gubernari, sed sine rectore & curatore mundum suopte impetu ferri asseuerant. qui si ita vt illi autumant careret præside, quemadmodum naues sine gubernatoribus videmus procellis & fluctibus obrui, currusque aurigis destitutos euerti ac confringi, ita & ipse perderetur immoderato impetu. Quamobrem dum Danielis vaticinia considero, non possum non damnare istorum insciitiam, qui Deo negant curæ esse res mortalium. qui enim fieri potuit, vt prophetiis eius responderet euentus, si temere in mundo gererentur omnia? Verum ego hæc, ita vt inueni in literas retuli, quod si quis mauult diuersam opinionem sequi, id per me quidem erit illi integrum.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Vndecimus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XI. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Cyrus Persarum Rex Iudæos Babylone dimisset, pristinas sedes permittit repetere collata eis in ædificationem templi pecunia.*

II. *Regii duces & Satrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent.*

III. *Cambyses Iudæos ab ædificando templo omnino abstinere iubet.*

IIII. *Darius Hystaspis filius templum Iudæis ædificat.*

V. *Xerxu Darii filii in Iudæorum gentem beneficia.*

VI. *Quomodo Artaxerxe regnante parum absuerit, quin tota Iudæorum gens Amani dolo extingueretur.*

VII. *Bagoses, penes quem Artaxerxis iuniorii exercitus fuit imperium, multu iniuriu Iudæos affecit.*

VIII. *Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.*

An. mũdi 3426. Ante Christũ natum 558. *Babyloniæ captiuitatis post septuaginta annos finis.* 1. *Esd.* 1. 3. *Esd.* 2.

CAP. I.

Cyrus Persarum Rex Iudæos Babylone dimissos pristinas sedes permittit repetere, collata eis in ædificationem templi pecunia.

PRIMO autem anno regni Cyri, qui fuit transmigrationis nostræ Babylonicæ septuagesimus, miseratus est DEVS captiuitatem & calamitatem æruminosi illius populi: & sicut illis per Hieremiam Prophetam ante dirutam vrbem prædixerat, quod postquam seruierint Nabuchodonosori eiusque posteris per annos septuaginta, rursum eos restituturus esset in patriam, & ædificato templo redituri essent ad felicitatem pristinam, ita eis omnia præstitit. Excitato enim ad id Cyri animo, effecit vt ille in hunc modum per vniuersam Asiam scriberet: Hæc

dicit

dicit Cyrus rex: Quoniam me Deus maximus orbis regem constituit, hunc illum esse credo, quem Israelitarum adorat populus. Is enim meum nomen per suos Prophetas prædixit, & quod templum eius ædificaturus sim Hierosolymis in terra Iudæa. Hoc autem Cyrus cognouit ex lectione libri, qui Esaiæ Prophetias continet, ducentis & decem annis ante ipsius ætatem conscriptas. Hic enim secretum hoc Deum sibi indicasse dixit, quod vellet Cyrum, quem multarum ac magnarum gentium regem declamaturus esset, remittere populum suum in terram Iudæam, & templum suum ædificare denuo. Hæc Esaias prædixit centum quadraginta annis antequam templum deuastatum est. Quibus lectis rex admiratus vatis diuinitatem correptus est cupidine exequendi quæ scripta legerat: conuocatisq; clarioribus apud Babylonem Iudæis, ait se illis permittere, vt proficiscantur in patriam, vrbemque Hierosolyma & Dei templum ædificent denuo. Nam & ipsum Deum futurum illis auxilio, & se scripturum vicinis Iudææ ducibus ac satrapis vt conferant eis aurum & argentum ad templi fabricam, & victimas ad sacrificia. Hoc mandato à Cyro accepto, duarum tribuum principes, Iudæ & Beniamiticæ, simulq; Leuitæ & sacerdotes, propere Hierosolyma se conferunt: multi enim maluerunt manere apud Babylonem, non sustinentes possessiones suas relinquere. Quo cum peruenissent, omnes amici regij fuerunt eis auxilio, conferebantq; ad templi structuram alij aurum, argentum alij, nonnulli pecudum & equorum multitudinem: soluentesq; vota quibus damnati fuerant, offerebant solēnes victimas, quasi vrbem denuo conderent, & pristinum patrij ritus vsum reciperēt. Nam & vasa quibus olim templum spoliauerat Nabuchodonosorus per Cyrum tunc e Babylone remissa fuerant. ea Mithridati ærarij regij præfecto tradita sunt perferenda ad Abassarem, asseruanda apud eum dum templum ædificaretur: cui mandatum est, vt quam primum id absolutū esset, mox ea Sacerdotibus & magistratibus populi redderet, in templum restituenda, quin & epistolam ad Syriæ satrapas in hæc verba scripsit: Rex Cyrus Sysinæ & Sarabasanæ S. Iudæis qui regionē meam habitant permisi, vt quicunque vellent in propriam patriam reuersi vrbem denuo conderent, & templū Dei Hierosolymis ædificarent eodem quo prius loco. misi autem eo etiam ærarij mei præfectum Mithridatem & Zorobabelem principem Iudæorum, vt fundamentis iactis templum superstruant altitudine cubitorum LX. & totidem latitudine, faciantq; tres ordines e lapide polito, & vnum ligneum e materie quam fert ea regio: similiter & altare super quo sacrificēt Deo: quos sumptus omnes de meo volo fieri. Vasa quoque quæ Nabuchodonosorus rex de templo prædatus est, mitto per Mithridatem ærarij præfectum & Zorobabelem Iudæorum Principem, vt ea perferant Hierosolyma, & in templum Dei restituant: quorum numerus est hic. pyxideres aurei quinquaginta, argentei CCCC thericlea pocula aurea quinquaginta, argentea CCCC. situlæ aureæ quinquaginta, argenteæ D. libatoria aurea XXX. argentea CCC. phialæ aureæ XXX. argenteæ MMCCCC. præterea vasa alia magna mille. Concedo etiam eis eosdem reditus quos maiores eorum soliti sunt accipere, in precium pecudum, & vini & olei drachmas ducenta quinque millia quingentas, & in similam artabas duo millia quingentas, atque hæc à Samariæ tributis præberi volo, immolabuntq; Sacerdotes has victimas iuxta Mosis legem Hierosolymis, & inter sacra precabuntur Deum pro salute regis eiusque generis, vt regnum Persarum incolume maneat. Qui vero per inobedientiam hæc mandata nostra irrita habuerint, eos in crucem agi volo, & facultates ipsorum fisco nostro attribui. Atque hoc fuit Epistolæ argumentum. Numerus autem

An. mūdi 3426. Ante Christū na. 538. *Cyri Persarum regis edictum.* *Esa. 44. 45. de Cyro vaticinium.* *Cyrus Iudæos reditum in patriam, vrbis & templi ædificationem permisit.* *Templi vasa e Babylone Hierosolyma remissa.* *Cyri ad Syriæ Satrapas mādatum.* *Iudæorū e captiuitate Hierosolyma profectorum numerus.*

corum, quæ captiuitate conuenerant Hierosolyma XLII. millia fuere, & insuper CCCCLXII.

CAP. II.

Regy duces & satrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent.

HI dum templi fundamenta iaciunt, & in hoc ædificando toti sunt, circumfinitimæ gentes, præcipue Chuthæi, quibus olim e Persideac Media traductis Salmanassar Assyriorū rex in Samaria Israelitis inde sublatis nouas sedes dederat, rogabāt satrapas & eos qui bus commendata erat hæc ædificatio, vt Iudæos impedirent, quo minus vrbē ac templum tutius munire valeant. Illi vero pecuniis etiam corrupti vendiderunt Chuthæis suam circa demandatum officium cessationem & negligentiam, Cyro nesciente, vtpote distracto in alia negocia, qui demum Massagetico bello perijt. Cambyse deinde in paternum principatum succedente, ex Syria & Phœnice Ammanitarumque & Moabitarum ac Samaritarum regionibus redditur ei talis Epistola. Domine, serui tui Rathymus commentariensis, & Semelius scriba, & magistratus Phœnices ac Syriæ. Cognoscere te oportet rex, quod Iudæi qui Babylonem traducti fuerant, in regionem nostram venerunt, & ciuitatem ob defectionem merito deletam restituunt, forumque rerum venaliū: reparant etiam mœnia & templum exstruunt. quod si ita pergere finantur, scito eos nec tributa persoluturos amplius, nec imperata facturos. opponentes enim se ipsis regibus imperare potius quam seruire conabuntur. Quando igitur iam feruet templi ædificatio, visum est nostri officij non dissimulare hoc negocium, & admonere vt inspicias maiorum tuorum commentarios, inuenturus in eis Iudæos regum desertores & hostes, vrbemque ipsorum ob hoc crimen desolatam ac dirutam. quin hoc quoque admonendus es, quod si hæc vrbs incolatur denuo, munitumque ambitum absoluat, intercludetur tibi via in Phœnicen & Cauam Syriam.

An. mūdi 3426. Ante Christū ann. 578. Hedio & Ruff. c. 2. 1. Esd. 4. Samaritæ ab ædificatione templi Iudæos prohibent. Alias c. 3 Samaritarum & aliorum ad Cambysem scripta de templi ædificatione auertenda. An. mūdi 3435. ante Christū ann. 529.

CAP. III.

Cambyses Iudæos ab ædificando templo omnino prohibet.

Cambysis rescriptū in quo Iudæos ab ædificādo templo deterret.

CAmbyses autem lecta epistola, cum esset alioquin etiam natus ad maliciam, grauiter commotus rescripsit hoc modo. Rex Cambyses Rathymo commentariensi, & Belleno. & Semelio scribæ, & reliquis Samariæ ac Phœnices habitatoribus hæc dicit. Lectis quas misistis literis, iussi inspici maiorum meorum commentarios vbi inuentum est vrbem istam semper inimicam fuisse regibus, habitatorelque eius seditiosos perpetuo studuisse concitandis bellis & rerum nouitatibus. quodque reges habuerint potentes ac violentos, qui continuis tributorum exactionibus Phœnicen & cauam Syriam vexauerint. Ego igitur iubeo non permitti Iudæos vrbem denuo condere, ne per hanc occasionem crescat eorum malicia, qua cōcitari hactenus rebelles fuerunt regibus. His literis perlectis Rathymus & scriba Semelius cum collegis euestigio conscensis equis properarunt Hierosolyma, ducentes secum magnam hominum multitudinem, prohibuerunteq; Iudæos ne vrbē & templum ædificare pergerent. Itaq; dilatum est id opus per annos IX. vsque in secundum annum regni Darij Persarum regis. Cambyses enim cum per sexennium regnasset, subacta interim Ægypto reuertens ab ea expeditione apud Damascum est mortuus. Sublatis deinde Magis qui post eius obitum regnum per integrum annum occupauerant, septem filiæ Persarum familiæ Hystaspis filium Darium communibus suffragiis regem declarauerunt.

Hedio & Ruffinus cap. 3. Alias cap. 4. Darius Hystaspis filius Rex Persarū.

CAP.

CAP. IIII.

Darius Hystaspis filius templum Iudæis ædificat.

An. mūdi 3441. Ante Christū na. 521. 1. Esd. 3. 4. *Darius sacra vasa Hierosolymis remissurū vouet. Zorobabel. Darius tribus satellitibus tres quæstiones proponit. 3. Esd. 3.*

IS adhuc priuatus vouerat Deo si regnū adipisceretur, quicquid sacrorum vasorum apud Babylonem esset, remissurum se in templum Hierosolyma: & forte fortuna per illud tempus venerat ad eum à Hierosolymis Zorobabel, qui captiuorum Iudæorum dux declaratus fuerat. nam erat vetus regis amicus. quamobrē inter satellites cum aliis duobus assumptus, speratum honorem consecutus est. Primo autem lui regni anno Darius splendido ac magnifico apparatu excepit tam domesticos suos, quam Medorum ac Persarum satrapas, prouinciarumq; præsides ab Indis vsq; ad Aethiopas, & præfectos copiis per 127. satrapias. Cumq; ad satietatem epulati, discessissent cubitum ad suum quisq, diuersorium, Darius post breuem in lecto quietem à somno relictus, nec valens redormiscere, cœpit fabulari cum tribus satellitibus: & qui proponendam à se quæstionem verius ac prudentius soluerit, ei præmiū fore promisit vsum purpuræ & aurei poculi. in cubatu quoq; ac vectatione vsurum instrumento aureo, & tiara byssina ac torque aureo: & in cōsessu habiturum locum regi proximum, annumeratum intergentiles regios, posti hæc promissa quærit ex primo num vinum maxime polleat, ex secundo num reges, ex tertio num mulieres, an forte veritas magis quam hęc omnia his ad inquirendū propositis siluit. Mane vero accessit megistanas ac satrapas ac toparchas, residensq; vbi solebat iura reddere, iubet satellitum illorū quenq; corā toto cœtu respondere ad quæstionem sibi propositam quid ipsi videatur verius. Tum primus eorum sic exorsus est vini prædicare potentiam. Viri illustrissimi, equidem vino potentiæ palmam tribuere haud dubito, dum eius virium hinc conjecturam capio. Animaduerto enim quod quorumuis potantium mentem subuertit, & vel regis animum sic afficit, vt non secus quam puer aliquis parentibus orbus curatoris egeat: seruum quoq; sux conditionis oblitum ad dicendi libertatem concitat, & pauperi addit animos diuitis. mutat enim & regenerat animas quas subingreditur. nā & calamitosorum extinguit tristitiam, & ære alieno atq; vsuris oppressos tacit aliquantisper sibi videri omnium ditissimos, vt obliti sui nihil sonent humile, sed talenta crepent, & alia fortunatorum verba magnifica. præterea tam ducum quam regum illis sensum ac metū eximit, & omnem amicorum ac familiarium memoriam. amat enim homines vel aduersus catissimos, eosq; facit videri alienissimos. cumq; edormito temeto per noctem sobrij fuerint redditi, surgunt omnino inscij quæ eis per ebrietatem patrata sunt. quo fit, vt his argumentis persuasus vinum ducam rem omnium longe potissimam simul & violentissimam. Postquā primus plata sua de vino sententia dicendi finē fecit, tum secundus cœpit extollere potestatem regiam, huius vires asseuerans esse maximas omnium quæ intellectu ac potentia prædita sunt. id conatus est probare his rationibus. Omnium rerum penes homines esse imperium qui & terras & maria ad quoscunq; vsus seruire tibi adigunt. at ipsis hominibus reges imperitare, eisq; quidlibet pro suo mandare arbitrio. proinde qui in fortissimū animalium habent dominium, eorum vim ac virtutē merito existimandam insuperabilem. Quid? quod dum ad bella & pericula subditos mittunt, omnes eorū imperata obsequenter faciunt, siue dum per eos obiiciuntur hostibus, siue dum coguntur cū mœnibus ac turribus, atq; adeo cum montibus, ipsaq; rerum natura bellum gerere, ipsorū iussu parati vel occidi vel occidere, dū ne videantur à regis mandatis vsquā digredi. parata deinde victoria, belli commoda vniuersa ad

Primus vini potentiam prædicat.

Secundus potestatē regiam extollit. 3. Esd. 4.

An. mũdi 3443. Ante Christũ na 561.

Regem redeunt. iam vero qui alienam militia, dant agris colendis operam, post longos labores & sudores comportati fructibus regi tributa persoluunt, & quicquid ille tulerit, hoc necessario sine mora perficitur. Interim ille expletis omnibus deliciis & voluptatibus dormit in cubiculo, excubantibus ante fores satellitibus, & ebrietatis metu nusquam discedentibus nemo enim audet dormiente illo relicto abire ad curanda propria negocia, sed vnam hanc curam putans necessariam, in hac vna est assiduus. Et qui fieri potest, vt non is sit omnium potentissimus, cui tanta hominum multitudo paret per omnia? His peroratis successit tertius Zorobabel, dicturus de mulieribus & veritate, quarum vis quanta sit quamq; præpolleat exteris rebus omnibus, sic dicere aggressus est. Confectum est & vinum pollere plurimum, & regem cui omnes obtemperant, maior tamen est potentia mulierum. nam & qui expet mulierem in lucem hanc productus est, & eos qui vites colendo vinum nobis afferunt, mulieres & educant & pariunt: & nihil est omnino quod non illis acceptum ferendum sit. nam & vestimenta nobis texuntur harum opera, & rei domesticæ cura his est concredita: nec vllo pacto possumus carere fœminis, sed licet argento multo abundemus & auro, pretiosisq; rebus aliis, simulatq; mulierem formosam conspexerimus, neglectis illis omnibus inhiamus in vitæ pulchritudinem, & libenter ei bonis cedimus, modo adamata forma frui liceat. Relinquimus etiam parentes ac patriam, & vel amicissimorum sæpenume: o propter mulieres obliuiscimur: ac ne commori quidem cum illis refugimus. addam & aliud argumentum earum potentiæ non minimum. quicquid terra marique longo labore quæsitum est. nonne totum hoc mulieribus committimus? ipsum etiam regem tantarum rerum dominum vidi aliquãdo ab Apame Rapsacis Themasini filia, concubina sua cæsi alapis, nec hoc tantum ferre, sed vt sibi detractum diadema capiti illa suo imponeret, ridentem cum ridente, & iratam illa mœrẽtem, & adulatorie se ad affectus illius attemperando humiliter satisfacientem, si quid eam offensam animaduerteret. Interim dum satrapæ mirabundi alij in aliorũ vultus inter se mutuo coniecium oculos, Zorobabel ad veritatis laudes fecit transitum. Dixi, inquit, & declaraui quantum mulieres polleant, verumtamen nec hæ nec rex veritati vllo modo conferendus est. Nã cum terra sit maxima, cœlũ item immensæ altitudinis, & sol celeritatis ineffabilis, cumq; hæc Dei volũtas gubernet ac moueat, qui Deus iustus est & verax, consequitur vt veritas sit rerum omnium longe potentissima, contra quã iniustitia nihil omnino valeat. præterea reliqua omnia quãtumuis pollere videantur, mortalia sunt & celeres habent exitus, veritas vero immortalis est atq; sempiterna. Quin & ea quæ ab illa percipimus nec mortalia sunt, nec iniuriæ tẽporum aut fortunæ reciprocis vicibus obnoxia, sed iusta & legitima, secretaq; ab omni labe iniustitiæ. his dictis Zorobabel sermoni finẽ imposuit. Acclamante vero auditorio quod dixisset optime, & quod sola veritas vim omnis senij vel mutationis expertẽ habeat, iussit eum rex postulare aliquid ex his quæ illi paulo ante vltro fuerat pollicitus. Libenter enim se concessurum, vt viro sapienti, & qui prudentia vincat cæteros. quare posthac, inquit, assessor meus eris, receptus inter cognatas mihi necessitudines. His auditis admonuit eum voti, quo se obligauerat, si adipisceretur potestatẽ regiam: id autẽ erat, denuo condere Hierosolyma, & ibi Dei templum instaurare, ac deinde sacra vasa olim per Nabuchodonosorum inde sublata, & Babylonem perlata, restituere. Hæc est, inquit, mea postulatio, quam nunc mihi permittis, sapientem me verum iudicans. Tum rex lætus assurgens excepit eum osculo, moxq; scripsit toparchis & satrapis, iubens eos de-

An. mũdi 3443. Ante Christũ ña 561. Zorobabel terti⁹ satelles mulierũ vim præstantem ostendens; mox veritatis injecta palmam attribuit.

Zorobabel ex oratione sua laudẽ & munera præclara consequitur.

Darij admonitu voti, templi restaurationem mandat.

ducere

ducere Zorobabelem, eosq; qui vna profecturi erant ad instruendam & absoluendam templi fabricam. Mandauit etiam per literas Phœnices ac Syriæ magistratibus vt materiam cedrinam in Libano excisam deportarent Hierosolyma, & instaurantem eam vrbem adiutarent: in quibus literis hoc quoq; adscriptum erat, iubere & velle regem liberos esse omnes Iudæos quotquot ex captiuitate Hierosolyma postliminio redierint, & procuratores suos ac satrapas vetuit quicquam in regios vsus à Iudæis exigere: & quantumcunque agrorum occupare valeant, permisit eos immunes à tributis colere. Idumæis etiam & Samaritanis atq; Syriæ cauæ habitatoribus imperauit, vt agros qui aliquando Iudæorum iuris fuissent, antiquis possessoribus redderent, atque insuper quinquaginta talenta in fabricam templi conferrent. ipsis autē iuxta patrias leges sacra facere permisit, & quæ in hunc vsum essent necessaria, sacraſque vestes in quibus Pontifex & cæteri Sacerdotes rem diuinam faciunt, de suo præberi voluit, necnon etiam organa quibus Leuitæ sacros hymnos accinunt. & custodibus vrbis atq; templi certas terræ portiones assignari iussit, ac in singulos annos pro alimentis certam pecuniam. denique de remittendis sacris vasis, deq; Iudæorū restitutione, confirmauit omnia quę prius Cyrus decreuerat, Zorobabel autē hanc gratiam à rege consecutus, quam primum egressus est regiā, suspiciens in cœlum gratias egit Deo, quod corā rege inter concertatores vitus sit sapientior, cōfitens totum hoc diuini esse beneficij: peractaq; gratiarum actione, precatus vt & in posterum propitius esse pergeret, Babylonem profectus est, lætum popularibus suis nuncium afferens. Quo audito primum gratias egerunt Deo pro reddita sibi patria: deinde ad epulas & compotationes versi, per huiusmodi hilaritates continuos septem dies exegerunt, ob receptam patriam ceu natalitiam festiuitatem denuo celebrantes. deinde duces Hierosolymitanæ profectionis ex sua quenque tribu elegerunt, comparatis & iumentis quæ vxores ac liberos veherent: deducentibusq; quos Darius ad hoc ipsum miserat, genialiter viam emetiebantur hilares, personantibus omnia tibiis, & cymbalis perstrepentibus; prosequente per lusum ac lætitiam, & reliqua Iudæorum multitudine, nam certus numerus e singulis cognationibus selectus proficiscebatur. quas nominatim percensere non libet, ne interrupta narrationis serie lectori fastidium afferam. hoc tantum dicam compendio, fuisse pubertatem egressorum quater mille millia & sexcenta viginti octo millia, duntaxat ex tribu Iudæ & Beniamitica. Leuitarum enim sequebantur quatuor millia, & septuaginta. promiscuæ vero multitudinis puerorum ac mulierū numerus erat quadraginta millia DCCLII. præterea Leuitici generis cantores aderant CXXVIII. ianitores CX. sacri serui CCCXXII. ad hæc qui dicebant se Israelitas, nec tamen poterant approbare genus suum, sexcenti quinquaginta duo. reiecti sunt etiam ex ordine & honore sacerdotali quotquot duxerāt vxores: quarum genus nec ipsi indicare poterant, nec in Leuiticis & sacerdotalib⁹ genealogiis inueniebatur. erant autem numero 525. Sequebatur etiam seruitiorum multitudo septem millium 537. cantores etiam & cantatrices 245. cameli 435. iumenta 525. Dux autem multitudinis quam modo recensui, fuit Salathielis filius Zorobabel, ex tribu Iudæ & stirpe Dauidis natus, & cum eo Iesus Iosedeci filius, & Mardochæus ac Serebæus: hi duo tribulium suffragiis ad ducatum electi, qui etiam contulerunt in sumptus huius profectionis minas auri centum, argēti vero quinquies mille. atque in hunc modum sacerdotes ac Leuitæ & pars quædam populi Iudæorum qui tum apud Babylonem erat, ad habitandā Hierosolyma sunt deducti. reliqua vero multitudo paulisper discedētes prosecuta, domos

An. mūdi 3443. Ante Christi na. 521. *Ruffinus cap. 4. Darij regis scriptū & mandatum de libertate, possessionibus, templo & sacrificiis Iudæorum. 1. Esd. 6.*

Euangelium Iudæis allatum.

Iudæi e Babylone Hierosolyma proficiscūtur 8. Esd. 8.

Numerus Iudæorū e Babylone profectorum.

Zorobabel Dux & Iosua Pontifex.

An. mũdi 3443. Ante Christũ na. 521. *Iesus Pontifex & Zorobabel Princeps altare adificant.*

quitq; suas rediit. Septimo autẽ mense postquam Babylonem exiuerãt, Iesus Pontifex & Zorobabel Princeps dimissis circum oppida nuncijs e tota regione populum Hierosolyma conuocauerunt, cupide ad mandatum eorum conuenientem: & ædificauerunt altare in quo prius fuerat loco, ad offerenda Deo sacrificia iuxta leges per Mosem traditas. Quę dũ faciunt, non æquis oculis aspiciebantur à finitimis gentibus, quibus exosi erant omnibus. Celebrauerunt autem etiam Scenopegiam per idem tẽpus, iuxta legislatoris præscripta, & post hæc oblationes & quotidiana sacrificia, victimasque sabbatorum atq; omnium sanctarum festiuitatum. tũ qui vota vouerant, reddebant ea sacrificantes à nouilunio mensis septimi. Deinde templi ædificationem sunt aggressi, expendentes multas pecunias in cæmentarios & fabros, & multum alimentorum in cibos eorum qui cõuehebant materiem. Hoc enim Sidonij facile ac libenter faciebant, trabes cedrinas de Libano deferentes, quibus mox in rates compactis, in Ioppensem portum eas perducebant, ita vt primum à Cyro, & tum iterum à Dario iussi fuerant. Hæc fiebant anno à reditu Iudæorum secundo, mense secundo, quando iactis templi fundamẽtis prima die Decemb. cœperunt superstruere: præpolueruntq; operi curãdo Leuitarum quotquot vigesimum annum attigerant, & Iesum cum filijs ac fratribus, & Zolimielem Iudæ fratrem, Aminadabi filiũ, eiusq; filios: quibus summa cura & diligentia commissum negocium tractantibus celerius opinione crescebat ędificium. Id vbi factum est, accedentes sacerdotes ornatu suo cum tubis, & Leuitæ Asaphiq; progenies, canebant sacros hymnos in Dei laudem à Dauide quondã institutos, Sacerdotes autem & Leuitæ cognationumq; Principes ætate prouectiores, qui & illud prius templum videre meminerant magnum & opulẽtum, & hoc recens post præsentium fortunarum tenuitatẽ deterius fieri animaduertebant, reputantes quantum ab illa prisca felicitate abesset, obortа inde mœstitia temperare à lacrymis non poterant: vulgus autẽ contentum erat præsenti templo, vt quod nulla priorum temporũ comparatione seipsum cruciabat, nec illum detrimentum factum quibat animaduertere, contra seniorum ac sacerdotum multo deteriore conditione res suas existimantium gemitus, vix concentu tubarum obscurari poterat. Samaritæ autem inimici auditis tubis, & lætantium atque dolentium promiscuis vociferationibus, accurretunt volentes causam discere: & cognito quod Iudæi e captiuitate Babylonica postliminio reuerti templum instaurarent, adeunt Zorobabelem ac Iesum Principesque cognationum, postulantes vt eos admitterent ad templum communi sumptu ædificandum. Nam se quoque aiebant eundem Deum colere, & eius gloriari nomine, religionisq; eius studiosos fuisse, iamin-

1. *Esd.* 3. *Scenopegia.* *Templũ ædificari cœptum.*

Samaritæ templi ædificationem promouere volentes, reiiciuntur.

de ab illo tempore quo Salmanassar Assyriorum rex e Chuthia & Media gentem eam in loca illa transtulerat. Ad quæ postulata illi de communi sententia responderunt, ad simul ædificandum eos admitti non posse, cum & prius Cyrus & nunc Darius ipsos ædificare iusserint: licere tamen eis ibi adorare. idq; facere vetari eorum neminem, ac ne cæterarum quidem gentium quenquã, cum omnibus hominibus eo veniẽtibus templum ad adorãdum pateat. His auditis Chuthæi, sic enim nos Samaritas appellamus, indigne tulerunt: & instigauerunt Syriæ gentes, vt Satrapas rogarẽt quemadmodũ sub Cyro primum, ac nox sub Cambyse, vt templi ædificationem impedirent, Iudæorumq; conatus & diligentem circa hoc opus operam quoad liceret de industria remorarentur. Per idem tempus ascendit Hierosolyma Sisines Syriæ ac Phœnices præfectus, & Sarabazanes cum quibusdam aliis, rogauerunt q; Iudæorũ Principes, cuius permissu templum sic ædificarent, vt arx potius quam

Samaritæ templi ædificationem impedire cogitant.

fanum

fanum existimari posſit: & ut tam firmis mœnibus & porticibus vrbē cinxissent. Respondetunt Zorobabel & Iesus, seruos se esse Dei maximi, cui tēplum hoc exstructum à quodam eius gentis rege fortunatissimo & in omni virtute excellentissimo per multas ætates incolume steterit. Deinde ob maiorum suorum impietatē per Nabuchodonosorum Babyloniorum & Chaldæorum regem expugnata & deleta vrbe, temploque spoliato ac incenso, & populo in captiuitatem Babylonicam abducto, Cyrum qui Persis ac Babyloniæ regno potitus sit, regio diplomate mandasse templi instaurationē, & donaria valaque per Nabuchodonosorum sublata tradidisse Zorobabeli, & Mithridati aratij sui præfecto, vt ea deportaret Hierosolyma, rursumque in templū instauratum reponerent. eiusdem enim regis mandato Aballarum missum ad eam vrbem, vt daret operam, vt id templum primo quoque tempore abstineretur. eum acceptis regis literis confestim venisse & fundamenta iecisse, atq; ex eo tempore nunquam inimicas gentes interturbare ædificationem atque impedire desistisse. Quare si tibi ita videbitur, scriberent Dario, vt inspectis regis commentariis manifestum fiat vera ipsos omnia dicere. His auditis Sisines & alij cum eo, noluerunt ædificationem inhibere inconsulto Dario, sed confestim et de hac re scripserunt. Iudæis enim solicitis & metuentibus ne regem pœniteat iussisse reparari Hierosolyma, duo prophetæ qui tum erat in populo, Aggæus & Zacharias, bono animo eos esse iubebant, nec à Persis quicquam timere: quandoquidem ipsi compertam haberent super hac re Dei voluntatem: quibus credēs populus assiduus erat in opere, nulla die id intermittens. Cumq; Samaritæ Dario scripsissent, accusantes Iudæos quod vrbem muniant, templumque arci quā fano tumultus exstruant: allegantes no esse hoc in rem regis, & ostendentes Cambysis epistolam, per quam eam ædificationem impediuerat & vetuerat, ratus non esse rebus suis tutam aut vtilem: postquam etiam Sisinis & collegarum de eodem negocio literas accepit, iussit regios commentarios super hac re consuli: & inuentus est apud Ecbatana castrum Mediæ liber, in quo hæc scripta continebantur: Anno primo regni sui Cyrus rex decreuit, vt templum Dei cum altari Hierosolymis ædificaretur altitudine cubitorum 60. & totidem latitudine, quod haberet ordines e lapidibus politis tres, & ligneum vnum e materie quam ferret ea regio: & sumptus in hoc ex ærario regis præberentur. Sed & vasa templi quæ Nabuchodonosorus sustulerat, reddantur & reportētur Hierosolyma. Vtque cura eius negocij sit penes Aballarem Syriæ ac Phœnices praefectū eiusque collegas, qui abstinerent quidem ipsi ab eis locis, seruos vero Dei Iudæos & eorum Principes sinerēt templum struere: ipsi vero adiutarent eos in hoc opere de tributis suæ prouinciæ, & ad sacrificia quoque suppeditarent, tauros, arietes, agnos, hædos, similam, oleum, vinum, & cætera quæ sacerdotes postulauerint, qui deprecatum sint Deum pro salute regis atque Persarum. Quicunque autem contra mandatum hoc facere ausus fuerit, is vt comprehensus in crucem agatur, & facultates eius fisco addicantur. inibi etiam addita erat execratio, vt quicunque eius templi ædificationem vetare voluerit, Deus eum feriat, atque hoc modo iniquitatem eius cohibeat. Hæc cum Darius in Cyri commentariis inuenisset, rescripsit Sisini & collegis eius hoc modo: Rex Darius Sisini magistro equitum & Sarabazani cæterisq; magistratibus S. Mitto ad vos exemplar epistolæ Cyri, quam in ipsius commentariis inueni: voloq; vt omnia fiant, quemadmodum in ea cōtinentur. Valete. Ergo cognita ex his literis voluntate regis, Sisines & reliqui decreuerunt eam per omnia sequi. itaque susceptā cura sacræ fabricæ, adiuuabant Iudæos magistratusque illorum & Principes, & magis

An. mūdi 3443. Ante Christū na. 521. *Legati Syriæ templi & vrbis munitæ causam quærentes, ad Iudæos missi.* 1. *Esd.* 5.

Aggæus & Zacharias prophetæ templi & vrbis restaurationem impedire conantes, magis promouent. Cyri de Iudæa eiusque templo decretū.

An. mūdi 3450. Ante Christū na. 514.

3. *Esd.* 6.

Darij ad Syriæ præfectos epistolæ. Templi ædificatio absoluta.

gnis

An. mūdi 3450. an. Chri. na. 514. *Templū 23. Martij, seu vt est 1. Esd. 6. Martij 3. dedicatum.*

gnis omnium studiis proficiebat templi ædificatio iuxta mandata Cyri & Darij, prophetantibus interim Aggæo & Zacharia: absolutumque est intra septennium. Anno autem regni Darij nono, vigesima tertia die mensis vndecimi, qui nostris dicitur Adar, Macedonibus Distrus, Sacerdotes ac Leuitæ cum reliqua Israelitarum multitudine obtulerunt sacrificia pro renouata post captiuitatem pristina felicitate proq; recepto nouo templo, tauros centum, arietes ducentos, agnos 400. hircos 12. pro peccatis totidem tribuum: constitueruntque Leuitæ iuxta Mosis leges ex ordine suo ianitores per singulas portas. ædificauerant enim Iudæi porticus quoque quibus templum circumquaque includebatur. Instante deinde azymorum festo, mense primo, qui Macedonibus est Xanthicus, nobis vero Nisan, confluxit totus populus ex oppidis in vrbem, celebraueruntque id festum casti ac puri vna cum coniugibus ac liberis ritu patrio, & victimam paschalem immolantes decimaquarta luna epulati sunt per continuos dies septem, nullis sumptibus parcentes, holocautomata etiam offerentes, & agentes gratias Deo, qui eos tandem antiquæ patriæ & eius legibus ac ritibus restituerit, deflexo ad benignitatem ac clementiam regis Persici animo, atque ita summa liberalitate in re diuina vsi incoluerunt Hierosolyma, instituta ea Reipubl. forma quæ per optimates administratur. penes Pontifices enim fuit summa autoritas, donec Asamonæorum gens mutato rerum statu regnum obtinuit. ante captiuitatem enim iam inde à Sauli & Dauidis temporibus egerunt sub regibus per annos 532. menses sex, dies decem. & ante hos æque monarchæ res administrauerunt appellati Iudices, qui Reipub. status plus quam quingentis annis durauit post Mosis & Iesu imperium. Hoc igitur modo se habebant Iudæi in patriam restituti sub Cyro & Dario regibus. Samaritæ autem infensa gens & inuida, multis molestiis eos afficiebant, freti opibus, & affectantes cognati Persarum videri, quod inde essent oriundi. nam quæ iussi erant, ex tributis in sacrificia conferre prauabantur, magistris equitum interim conuenientibus: & quacunque in re vel per se, vel per alios poterant nostram gentem lædere, nullam occasionem prætermittebant. Visum est itaq; senatui populoq; Hierosolymitano legationem ad regem Darium mittere, & Samaritas accusare: cuius legationis caput fuit Zorobabel, assumptis aliis quatuor collegis. Cæterum rex cognitis criminibus quæ per legatos Samaritis obiiciebantur, dedit eis literas perferendas ad magistros equitum eius prouinciæ, & ad Senatum Samaritanum, in quibus hæc continebantur. Rex Darius Tangarx & Sambanæ magistris equitum apud Samariam, & Sadraci ac Bobeloni reliquisq; eorū conseruis. Zorobabel, Ananias, & Mardochæus Iudæorum legati accusauerunt vos, quod molesti fueritis templum ædificantibus, quodque non præbeatis impensas in sacrificia, quas me iubente præbere illis debueratis. Volo igitur vt lecta hac epistola præbeatis eis ex regio ærario in quo tributa Samariæ seruantur, quicquid sacrificiorum vsus postulat, vt non desinentes quotidie sacrificare tam pro me, quam pro Persarum gente Deum deprecentur.

Reipublicæ forma Hierosolymis institutæ.

Samaritæ Iudæis infensi.

Iudæorū ad Darīū legatio. An. mū. 3464. ante Chri. na. 500. *Mandatū de sumptibus ad structurā templi præbēdis.*

CAP. V.

Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia.

Hedio & Iust. c. 5. Esdr. 7. Xer[illegible]

DEfuncto autem Dario successit Xerxes filius, sicut regni ita & pietatis paternæ hæres. nihil enim ex pattis institutis circa diuinum cultum mutauit, & Iudæos summa beneuolentia prosecutus est. Hoc regnante Pontifex erat Ioacimus Iesu filius: apud Babylonem vero degē[illegible] Iudæorū primarius sacerdos erat Esdras, vir iustus & de quo opti

mus rumor fuit apud populum. is cum esset legum Mosaicarum peritissimus, in Regis amicitiam peruenit. & cum decreuisset proficisci Hierosolyma, secumque aliquos à Babyloniis Iudæos ducere, petiit à rege commendatitias ad Syriæ satrapas literas, quas & impetrauit hoc modo scriptas. Rex regum Xerxes Esdræ sacerdoti & lectori legis Dei S. Decretum est à me, & septem meis Consiliariis, vt quicunque in regno meo de Israelitis & sacerdotibus eorum ac Leuitis voluerit secum Hierosolyma petere, per meam benignitatem hoc ei liceat facere, & inuisere Iudæam iuxta Dei legem: vtque Israelitarum Deo dona perferatis, quæ ego & amici vouimus, præterea facio tibi potestatem auferendi omne aurum & argentum quantumcunq; populus tuus per totam Babyloniam degens offerre voluerit, quo emantur victimæ super altare Dei vestri immolandæ: & fabricandi ex auro ac argento vasa quæcunq; tu & fratres tui volueritis. Sacra quoq; vasa quæ tibi dantur, Deo tuo dedicabis: & si quid aliud in hunc vsum opus fuerit, pro tua prudentia fieri curabis, & de nostro fisco eos sumptus facies. quin & præfectis ærarij apud Syriam & Phœnicen te commendaui, scribens eis vt quicquid Esdras sacerdos & lector legis Dei petierit, sine mora dent. Et vt Deus propitius sit mihi & meis liberis, volo vsque centum coros tritici Deo secundum legem dari. Vobis quoque magistratibus præcipio, vt à nemine sacerdotum, Leuitarum, sacrorum cantorum, ianitorum, sacrorum seruorum, quicquam exigatis, neue vlla onera eis imponatis. Tu vero Esdra iuxta concessam tibi diuinitus sapientiam constitue iudices, qui per Syriam ac Phœnicen iura reddant populo tuam legem scienti: quin & nescientes doce libere, vt quisquis legem Dei vel legem regiam violauerit, mulctetur pecuniis, aut etiam damnetur capite, vtpote qui non per ignorantiam, sed per contumaciam peccauerit. Vale. His literis acceptis Esdras gauisus adorauit Deum, & gratias egit, illi benignitatem regiam acceptam referendam, & illum maxime dignum cui gratiæ agantur existimans. Aduocata deinde Iudæorum concione qui apud Babylonem degebant, & perlecta epistola, ipsam quidem retinuit: exemplar vero eius in Mediam ad omnes suæ gentis homines transmisit. qui cognita regis erga Deum pietate, & erga Esdram beneuolentia, omnes vehementer sunt lætati: multi vero ex eis assumptis suis facultatibus Babylonem venerunt, cupientes reuerti Hierosolyma. reliqua Israelitarum multitudo assuetũ iam domicilium noluit relinquere. quapropter duæ tantum tribus per Asiam & Europam sub Romano degunt imperio: decem autem tribus nunc quoque vltra Euphratem sunt, infinita hominum millia, quæ vix est numero comprehendere. Cæterum ad Esdram magna multitudo conuenit tam Sacerdotum & Leuitarum, quam ianitorum sacrorumq; vel cantorum vel ministrorum. Illevero omnes qui ex captiuitate in patriam reuerti volebant ad Euphratem congregauit: vbi peracto triduano ieiunio, votisq; pro incolumitate & felici itinere conceptis (reculauerat enim deductores equites, dicens Deo salutẽ suorum curę futurã) iter ingressi die duodecima primi mensis anno regni Xerxis septimo, peruenerunt Hierosolyma eiusdem anni mense quinto. & continuo Sacerdotibus gazophilacij custodibus Esdras sacram pecuniam tradidit, argenti talenta sexcenta quinquaginta, vasa argentea talentorũ centum, vasa aurea talentorum viginti, vasa ærea auro meliora pondo talentorum 12. Hæc enim erant dona regis eiusque amicorum, & Israelitarum Babylone manentium. quo facto obtulit Deo secundum legem holocautomata, tauros 12. pro communi salute populi. arietes & agnos 62. hircos pro peccatis 12. procuratoribus etiam regiis, & præfectis Phœnices ac Syriæ

An. mũdi 3506. Ante Christũ na. 458. *Esdras legis peritus.*

Xerxes Iudæis fauet.

Esdras Hierosolyma profectus, vasa alia & pretiosa gazophilacii custodibus tradit.

An. mũdi 3506. Ante Christũ an. 458.

scriptas à rege reddidit epistolas: qui cum eis non parere non possent, omni honore gentem nostram prosecuti sunt, & in omnibus necessitatibus eis fuerunt auxilio. Et consilium quidem huius migrationis ab Esdra profectum est, successum autẽ felicem Deus addidit, vt equidem reor, viri huius virtutem ac pietatem respiciens. Aliquanto deinde post comperit quorundam indicio, quod quidam è vulgo Sacerdotum & Leuitarum parum seruauerint instituta & leges patrias, & ductis alienigenis vxoribus ordinem Sacerdotalem confuderint: rogatusq; ab eis vt ferret auxilium legibus, ne Deus propter paucos iratus omnes denuo communi clade feriat, scidit vestem præ tristitia, vellens capillos & barbam & humi se prosternens, eo quod primores populi deprehensi essent in tali crimine, & cogitans non esse audituros, si iuberet eos vxores cum liberis eiicere, nolebat se à terra attollere. Itaque concurrerunt ad eum quotquot erant bonæ mentis, & vna flebant addentes se socios eius tristitiæ. Esdras autem sublatis ad cœlum manibus, Me quidem, inquit, pudet ad cœlum oculos attollere, dum cogito, quod populus ne malorum quidem suorum cladibus admonitus à peccando abstinet: tu tamen clementissime Deus nostri misertus seminarium aliquod & reliquias conserua, quas Hierosolyma in antiquam patriam reducere dignatus es: & da veniam præsentis erratis, mortem quidem commeritis, veruntamen in tua bonitate sperantibus. Dum ita pius Sacerdos lachrymatur cum eo cœtu qui ad eum conuenerat mixtus ex viris & mulieribus atq; pueris, accessit eo quidã primarius Hierosolymita nomine Achonius, confitens se peccasse qui alienigenas vxores duxerint: suasitque ei vt omnes adiuraret, vt vxores cum nata ex illis prole abiicerent: & si quis legi parere nollet, in eum animaduerteret. qui secutus viri consilium, exegit super hac re iusiurandũ à principibus Leuitarum & sacerdotum & tribuum Israeliticarum. quo facto exiuit templo & contulit se in domicilium Ioannis & Eliasibi, ibique totam eam diem ieiunus præ mœrore exegit. Proposito deinde edicto vt omnes è captiuitate reuersi intra biduum ac triduũ Hierosolyma cõuenirent, & quisquis per contemptum non adfuerit intra præscriptum tempus, vt excõmunicetur, bonaq; eius sacro ærario addicantur. intra triduum conuenerunt vtriusq; tribus homines, vigesima die noni mensis, quem Hebræi thebechum, Macedones Appellæum nominant. cumq; consedissent in superiore parte templi, præsentibus etiam senioribus, & frigus propter anni tempus esset molestum, surgens Esdras accusauit eos, qui contra leges duxissent vxores alienigenas, nunc si velint rem Deo gratã & sibimetipsis vtilem facere, ablegãdas esse vxores ejusmodi. acclamatum est facturos id omnes æquo animo, sed esse earum nõ paruum numerum, & tempus esse hibernum, nec posse rem eam intra vnam aut alteram diem perfici itaq; opus esse vt negocium hoc differatur aliquantisper, & tum demum princeps aliquot qui sint alieni ab hac culpa, cum selectis vndecunq; senioribus inquisitionem faciant eorum qui contra legis præscriptũ vxores duxerint. consenserunt omnes in eam sententiam, & prima die mensis decimi cœpta inquisitione, quæ durauit vsq; primam diem mensis sequentis, inuenerunt multos tam ex Iesu Pontificis cognatione quam ex cæteris Sacerdotibus ac Leuitis & aliis Israelitis, qui & vxores & natos ex eis liberos sine mora abiecerunt, pluris facientes legum obseruantiam, quam naturales affectus quantumuis violentos: moxque ad placandum Deum arietes immolauerunt, quorum nomina recensere non est necesse. atq; ita Esdras hoc erratũ circa connubia correxit, & malam in hoc consuetudinem emẽdauit, vt in posterum hæc reformatio stabilis ac firma permaneat. Septimo autem

Precatio Esdræ pro Leuitis qui duxerant exteras.

1. *Esd.* 9.

Mandatũ de dimittendis exteris.

1. *Esd.* 10.

1. *Esd.* 10

mense

mense dum scenopegiæ festum celebratur,& ferme totus populus conuenit,accedentes ad patentem templi partem quæ orientalem portam spectat, rogauerunt Eldram, vt eis legem Mosis legeret: quod & fecit, stans in medio multitudinis, à mane vsque meridiem, ex qua lectione non solum in præsens & futurum discebant quid esset iustum, sed etiã præteritorum memoriam retractantes lachrymabantur, sic cogitantes, quod nullas calamitates fuissent perpessi, si præscripta legum diligenter obseruassent. Esdras autem videns eos ad hũc modum affectos, iussit vt domum abirent: esse enim festum, nec licere ea die fiere. quin potius hortabatur, vt ad epulas versi, ita vt festo die decet, hilariter agerent: & hac anteactorum pœnitentia in futurum se munirent, ne in similes casus incurrerent. at illi sequentes eius monita, cœperunt re vera festum agere, quod cum per octo dies feciſſent, digressi sunt in proprias patrias, magnam gratiã Esdræ habentes ob reformatam rempublicam: quo factum est, vt post comparatam sibi apud populum egregiam gloriam senex vita defunctus apud Hierosolyma sit magnifice sepultus. Quo tempore cum etiam Ioacimus Pontifex esset mortuus, filius eius Eliasimus in Sacerdotium ei successit. Cæterum quidam è captiuis Iudæis, pincerna Regis Xerxis, Neemias nomine, deambulans ante primariam Persarum vrbẽm Susa, cum hospites quosdam, post lõgum iter exactum in vrbem aduentantes Hebraice inter se confabulari animaduertisset, accedens ad eos, rogabat, vndenam venirent, & audito, quod è Iudæa, rursum scitat' est quomodo se haberet ille populus, & caput eorum Hierosolyma. Quibus male habere dicentibus, quod eius mœnia diruta essent, & circumuicinæ gentes multa mala Iudæis inferrent, die noctcq; agros excursionibus ac rapinis populantes, & multos ex ea regione atq; adeo ex vrbe ipsa captiuos abducentes, ita vt passim per vias reperiantur cadauera: fleuit Neemias motus populariũ suorum miseriis: & sublatis oculis ad cœlũ, Quousq;, inquit, patieris Domine gentem nostram tantis malis opprimi, vt simus præda omnium? cunctante vero illo apud portam, & ob hęc lamentante, accedens quidam nunciauit ei, regem iam accubitum ire. ille confestim ita vt erat non abluta facie, ad ministerij sui functionem properat, Rex vero post cœnam iam hilarior, videns Neemiam subtristem, rogabat quid esset in causa. tum ille Deum prius precatus, vt suadæ gratiam verbis suis adderet. Qui possum, inquit, Rex alium vultum sumere, aut mœrorem è corde ponere, quando audio patriæ meæ Hierosolymorum, in qua exstant sepulchra maiorum meorum ac monumenta, & portas incensas esse & disiecta mœnia? Sed oro hanc vnam gratiam mihi concede, permitte mihi, vt profectus illo muros eius exstruam, & quod deest ad fabricam templi suppleam. At rex petitioni eius annuit, simulque literas ad satrapas nõ mendatitias, vt & honorem ei haberent, & pręberent quicquid cuperet. quare define, inquit, tristari, & post hæc libens nobis ministra. Ibi Neemias adorato Deo, adsisque Regi pro tam ampla pollicitatione gratiis, abstersa à vultu omni mœrore, frontẽ exporrexit præ lætitia. Sequenti vero die accitus, accepit literas regias, quas Sadæo Syriæ, Phœnices, ac Samariæ præfecto redderet: in quibus mandabatur de honore Neemiæ habendo, & de præbendis ei quibus ad ædificandum opus sit. cum igitur Babylonem veniſſet, & multos à popularibus vltro se adiungentes comites assumpsisset, tandẽ peruenit Hierosolyma, anno regni Xerxis vigesimo quinto: & ostensas prius suis literas Sadæo magistro equitum collegisq; eius reddidit. conuocato deinde Hierosolyma vniuerso populo stans in medio tẽpli sic eos est allocutus. Viri Iudæi scitis quod Deus Opt. Max. memor maiorum nostrorum Abrahami Isaaci & Iacobi

An. mũdi 3506. Ante Christũ na. 458. *Prælectio legu Mosaica.* 2. Esd. 8.

2. Esd. 1.

Neemias, concessa potestate; populum ad restituenda mœnia & tẽplum hortatur. 2. Esd. 2.

An mũdi 3519. au. Christ. 445.

eorumque pietatis, qua illos quondam, eadem nos quoque prouidentia dignatur: & ecce illius fauore nunc apud regem obtinui, vt mihi permitteret mœnia vestra restituere, & quod supereſt ad absoluendum templum perficere. Quamobrem nunc ita faciendum censeo, vt quoniam non ignoratis quam infensas habeamus gentes vicinas, & quod cognita vestra in ædificando diligentia nihil non molientur quo vestros conatus quantum in se erit, impediant, primum forti animo sitis, & omnem fiduciam collocetis in Deo, qui facile resistet illorum importunis inimicitiis: deinde nec die nec noctu operis structuram intermittatis, sed omni cura id opus continuetis, quandoquidem nunc maxime tempestiuum est hoc facere. Hæc locutus continuo iussit magistratus dimetiri mœnia, & operas partiri in populum, attributo certo modo in singulos vicos & oppida, pollicitusque se quoque cum domesticis velle adiutare impigre, concionem dimisit. Iudæi vero eius autoritate permoti ad opus se expediebant. quæ appellatio tum primum illis & regioni est indita, quando è Babylonia sunt reuersi, quia Iudæ tribus iam olim ea loca occupauerat. Eius rei fama vbi ad Ammanitas ac Moabitas Samaritasque & Syriæ Cauæ incolas perlata est, iniquissime tulerunt, nec vnquam cessauerunt insidiari & conatus ipsorum impedire: interceptisque multis Iudæis, tentauerunt ipsum Neemiam per conductitios sicarios tollere. crebros etiam terrores eis incutiebãt, rumores spargentes, quasi magni diuersarum gentium exercitus eos essent inuasuri, ita vt parum abfuerit quin hoc metu ab incepto opere desisterent. Neemiam vero nihil horum ab instituto deterrere potuit, sed stipatus aliquot satellitibus intrepidus pergebat, præ nimio studio nullum laborem sentiens. eam autem salutis propriæ curam non ideo habuit, quod mortem timeret, sed quia certo sciebat se extincto ciues suos non reparaturos mœnia, iussitque in posterum ædificatores accinctos opus facere, & cæmentarius quidem non sine gladio erat, similiterque qui materiam ei suggerebat: scuta vero non longe inde in promptu esse voluit, & tubicines interuallo quingentorum passuum, vt sicubi se hostes aperuissent, signa canerent, vt populus arreptis armis resisteret, neue inermis ab hoste posset opprimi. ipse vero noctu circumquaque vrbem obibat, nunquam defessus aut opere aut duritia victus & excubiis, nec cibo nec somno vtens, nisi quantum postularet necessitas: atq; ad hunc modum perdurauit duobus annis & tribus mensibus: tantum enim temporis elapsum est donec absolucrentur mœnia, vigesimo octauo regni Xerxis anno, mense nono. Permunita deinde vrbe Neemias & populus Deo sacrificauerunt, & octo dies in epulum transegerunt, quæ res vbi Syriæ gentibus est audita, graues indignationes in eis commouit. Neemias autem videns non latis magnam in vrbe populi frequentiam, persuasit circumquaque vicinis sacerdotibus & Leuitis, vt migrarent in vrbẽ, inibi habitaturi, extructis eis de suo domiciliis: & agricolarum plebem decimas in vrbem conferre iussit, vt esset vnde Sacerdotes ac Leuitæ viuerent, nec auocarentur à diuino cultu ac ceremoniis: quod quidem illi perlibenter fecerunt, & hoc pacto factum est, vt vrbs magis frequentaretur in posterum. Post hæc & alia multa honesta & laude digna opera Neemias iam senex defunctus est, vir ad virtutem & iustitiam natus, & in populares suos beneficentissimus, relicto sempiterno sui momento in Hierosolymitanis mœnibus. atq; hæc sunt quæ Xerxe regnante gesta sunt.

2. *Esd.* 4. 6.

Ardens studium in reparandis mœnibus.

Hierosolymorũ mœnia absoluta.

Cura pro Sacerdotibus.

1. *Esd.* 10

Mors Neemiæ.

CAP.

CAP. VI.

Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuit, quin tota Iudaeorum gens Amanu dolo extingueretur.

EO mortuo regnum ad filium eius Cyrum, quem Græci Artaxerxen nominant, peruenit, quo apud Persas regnante in maximum periculum genus Iudæorum adductum est, ne cum vxoribus ac liberis deleretur, ob causam quam paulo post referemus. prius enim quædam de ipso rege dicenda sunt, qui factum sit vt vxorem duceret Iudæam fœminam ex regio genere natam, quam etiam nostræ gentis seruatricem fuisse ferunt. Artaxerxes enim post susceptum imperium, & constitutos ab India vsq; Æthiopiam 127. satrapas, anno regni tertio amicos & duces gentium Susis accepit epulo sumptuosissimo, vt decebat regem opulentum magnificos centũ octuaginta dierum apparatus ostentantem: cui plurimæ gentes & eorum legati, per continuos septẽ dies interfuerunt. id erat instructum in hunc modum. Tabernaculum fixit suffultum aureis & argenteis columellis, prætextum telis linteis & purpureis, multorum millium capax. in eo ministrabatur aureis & gemmeis poculis, ad delectationem simul & miraculum factis. Mandauit etiam ministris, ne quem more Persarum ad bibendum cogerent, sed arbitratu suo quenq; appositis frui sinerent. dimissis etiam per totam ditionem nuncijs edixit, vt feriati ab operibus festum pro incolumitate regni diebus aliquot agerent. Regina quoq; Vaste pari modo mulierum in regia celebrauit conuiuium: quam rex ostendere conuiuis cupiens ad se accersiuit, pulchritudine omnes mulieres superantem. illa vero volens Persarum leges seruare, quæ vxores vetant ab aliis præter domesticos conspici, non iuit ad regem: & cum non semel ad eam eunuchos eadẽ causa misisset, nihilominus in negando fuit peruicax. qua obstinatione mulieris offensus rex, dimisso conuiuio septemuiros illos, penes quos apud Persas legum est interpretatio, conuocat: & apud eos vxorem contumaciæ ream peragit, quod toties vocata ab ipso in conuiuium, ne semel quidem paruisset, iuberque quid sit iuris, proferre sententiã. Quorum vnus Muchæus cum pro sententia diceret, non ipsi soli factam iniuriam, verum etiam Persis omnibus, quibus periculum instet ne despecti ab vxoribus inhonestam vitam degant in posterum: quando nulla posthac maritorum futura sit reuerentia, dum cæteræ exemplum à reginæ superbia sumunt, nihil veritæ contra omnipotentem regem contumaciter agere: suaderetque tam contumacem erga ipsum mulctari grauissime, idq; decretum per omnes gẽtes promulgari: visum est repudiari Vasten & honorẽ transferri in aliam mulierẽ. Rex vero qui vehementer eam amabat, nec disiungi ab ea ferebat, nec tamen retinere propter legem poterat, mœrens quod voluntati suæ non liceret satisfacere. Qua in anxietate videntes eum amici, consulunt, vt inutilem mulieris amorem ex animo eiiciat, & facta per totum orbem formosarum virginum perquisitione quam aliis prætulerit optet sibi coniugem, noua enim inducta prioris aboleri posse desiderium, & eius recenti consuetudine amorem paulatim distractum in totum posse euanescere. Probauit rex consilium, moxq; mandauit certis hominibus, vt forma celebres virgines ex toto regno selectas ad eum adducerent. id mandatum illis diligenter exsequentibus, inuenta est Babylone Esther puella vtroq; parente orbata, quæ apud patruum Mardochæum educabatur. is erat tribus Beniamiticæ, vnus ex Iudæorum primatibus. hæc puella præ cæteris omnibus excellebat pulchritudine, & gratiis vultus in se oculos conuertebat. itaq; vni eunuchorum commendata, tractata est apud eum deli-

An. mũdi 3587. Ante Christũ na. 437. *Hedio & Ruffinus cap. 6. Esth. 1.*

Assuerus rex Persarum Vasten ad cõuiuiũ venire nolentem repudiat.

An. mũdi 3443. Ante Christũ na. 521.

An. mũdi 3445. Ante Christũ na. 519.

Esther puella fit regina. Esth. 2.

An. mūdi 3449 Ante Christū nā. 515.

Mardochæus patruus Esther Babylone Susa migrat.

Regis Persarū mandatum vt nemo e domesticis inuocatus eum accederet.

Esth. 4.

Mardochæus insidiatores regi prodit.

Esth. 2.

Amā ab omnibus, excepto Iudæo, adoratur.

Esth. 3.

Extirpatio Iudeorū Amanis cōcessa.

catissime odoramētis atq; vnguētis pciosissimis, quibus principes fœminæ corpus curare solent, quotidie delibuta. atq; hac tractatione per sex menses vsæ sunt quadringentæ numero virgines. quando vero satis iam curatas existimabat, & regis lecto tempestiuas, vnam singulis diebus mittebat ad eum, qui post complexus eam ad eundem eunuchum remittebat. Perducta vero Esthere delectatus eius consuetudine, & amore correptus, legitimam coniugem eam sibi adiunxit, nuptiasque celebrauit anno regni sui septimo, mense duodecimo, qui Ader dicitur: dimissūq; quos angaros vocant, per omnes gentes nuptiale festum eis indicens. Ipse vero Persas & Medos & primates aliarum gentium accepit conuiuio nuptiali per mensem integrum: & ingressæ regiam vxori diadema imposuit: atque ita cum ea coniunxit, nunquam interrogata quonā esset nata genere, patruus vero eius & ipse Babylone Susa migrauit, ibiq; degens obuersabatur quotidie circa regiam, scisscitans de puella quomodo se habeat, diligebat enim haud secus quam propriam filiam. Rex autem legem tulit, vt nemo e domesticis, inuocatus eū accederet, tantisper dum sederet in regio solio: adhibitis in hoc etiam lictoribus cum securibus, vt si quis contra faceret, plecteretur capite. Rex interim virgam tenebat auream, quam quoties aliquem ex inuocatis venientibus seruare vellet, porrigebat ad eum: isque virgæ contactu eximebatur periculo, & de his quidem hactenus dixisse sufficit. Aliquanto deinde post cum Bagathous & Theodestes eunuchi conspirassent contra regem, Barnabazus alterius seruus genere Iudæus, deprehensas insidias patruo reginæ indicat. at Mardochaus per ipsam regi insidiatores prodidit. Rex vero territus, veritatem per quæstiones inuenit: & illis in crucem suffixis, Mardochæo tunc quidem pro salute tua quam ei debebat præmij nihil persoluit, tantum nomen eius in commentarios suos referri iussit & annotari, ipsum vero versari in regia, receptum intra amicos regis necessarios. In eam regiam quoties Amanis filius Amādathis genere Amalecita ad regem veniebat, adorabant eum omnes tam Persæ, quam esteri, idque ipsius Artaxerxis iussu. Mardochæo vero propter patriam institutionem non adorante hominem, ille cum hoc obseruasset, percontatus est cuias esset, & audito esse Iudæum, iratus exclamauit, rem indignam, cum ingenui Persæ adorarent eum, seruum istum dedignari idem facere: volensque pœnas de Mardochæo sumere, parū putauit ipsum ad supplicium deposcere, nisi gentem eius vniuersam perderet, quod esset natura Iudæis infestus: quandoquidem Amalechitarum gens, ex qua ipse erat, a Iudæis victoribus extincta fuerat. Igitur adito rege orsus est accusationem, esse gentem quandam malam, sparsam per vniuersum ipsius regnum, insociabilem abhorrentem à cæteris hominibus, diuersis ceremoniis & legibus vtentem, infensam & moribus & studiis reliquorum populorum & totius mortalium generis. Hanc gentem, inquit, si vis subditis tuis gratum facere, exstirpabis funditus, nemine vel captiuo, vel seruo superstite relicto. & ne quid inde tuis tributis decedat, de meis bonis promitto tibi quadraginta talentorum argenti millia, libenter tanta pecunia caruturus, modo regnum tuum repurgetur ab ipsa hominum colluuie. Hæc Amane poscente, rex & argentum illud ei se remittere dixit, & homines eos concedere, vt de illis ipse arbitratu suo statueret. Aman autem voto potitus confestim edictum nomine regis, per omnes nationes euulgat, in hanc sententiam. Rex magnus Artaxerxes 127. satrapis qui Indiam inter & Æthiopiā prouinciis præsunt, hæc scribit. Conlecutus imperium tot gentium, & orbis, quam late volui, dominio potitus, cum nihil superbum aut sæuū in subditos admitterem, sed man-

An. mũdi 3454. Ante Christũ na. 510.

sueto ac miti moderaret eos regimine, & pacem in primis ac iuris tutelam procurarem, cogitaui quomodo hæc bona possent eis manere perpetua. Admonitus igitur ab amico propter prudentiam & iustitiam mihi semper præ cæteris honorato, & ob egregiam fidem secundum post me locum obtinente Amane, esse permixtam hominũ generi gentem inimicam, & suis quibusdam legibus vtentem à cæteris diuersis inobedientem regibus, & deprauatam moribus ac ritibus, nec monarchiam, nec negocia nostra probantem, volo ac edico, vt hos ab Amane mihi parentis loco habito indicatos cum vxoribus & liberis perdatis, nemini eorũ parcentes, neq; miserationi plus quam nostro edicto tribuentes: idq; fieri iubeo decima tertia die duodecimi mensis præsentis anni: vt vna die deletis in totum nostris hostibus, in posterum pace ac securitate frui nobis liceat. Hoc edicto oppidatim per totã regionem sparso, omnes ad Iudæorum internecionẽ in diem præscriptũ sese expediebãt, idemq; studium erat & Susis in vrbe regia. Rex interim & Aman conuiuiis vacabãt & compotationibus, perturbata ciuitate & futuri expectatione suspensa. At Mardochæus re cognita, scissis vestibus, opertus sacco & sparsus cinere ferebatur per vrbem, iniquum facinus clamitãs, maximam gentem internecioni esse addictam: & vociferando talia vsque regium palatium delatus, ibi demum constitit. non enim fas erat illũ tali habita in eã ingredi. Nec alius erat Iudæorũ habitus aut affectio in cæteris vrbibus quacunque regiæ literæ perlatæ fuerant, omnibus ob denunciatã sibi cladẽ lugentibus & lamentantibus. Vt vero reginæ nunciatũ est, Mardochæum in tam miserabili habitu stare pro foribus palatij, perturbata hoc rumore misit qui ei vestimenta mutarent. Qui cũ id recusaret facere, quod nõdum cessasset propter quã causam eum habitũ sumpserat, vocatũ ad se eunuchum Achratheum, qui tum forte aderat, misit ad eum, scitatum quid mali accidisset homini, vt talẽ cultum sumeret, ac ne ipsa quidem rogante vellet deponere. ibi Mardochaus omnem causam eunucho exponit ordine, & quod edictum regium per vniuersam ditionem esset diuulgatum, & quantam vim pecuniæ pollicitus sit Aman, vt internecionem eius gentis à rege redimeret ad hæc exemplar edicti Susis propositi ad reginam perferendum ei tradidit, adiectis mandatis, vt supplex regem adiret super hoc negocio, nec grauaretur pro incolumitate suæ gentis ad tempus infra dignitatem sese demittere, & deprecari eius periculum. Amanem enim, cuius secunda sit post regem dignitas, incitare eum crebris contra Iudæos accusationibus. Hoc cognito Regina rursum Mardochæo nunciat, nec vocatam se à rege, & capitale esse inuocatum ad eum irrumpere, nisi ipse incolumitatem donare volens virgam auream protenderet. his enim solis impune esse quibus hoc forte contingeret. Quibus ille auditis rursum per eundem eunuchum orat eadem, dicens non oportere eam respectum habere salutis propriæ, sed potius vniuersi generis. si enim hoc nunc facere negligat, Deum quidem omnino latutum suis auxilium, ipsam vero cum sua familia daturã pœnas eis quos tunc contemneret. Tum Esther non mutato nuncio iubet patruum Susis concionem Iudæorum aduocare, & pro reginæ salute triduanum ieiunium indicere: se quoq; idem facturam pollicita cum ancillis domesticis, ac tum demum vel contra legem adituram regem, & mortem etiam libenter perfaturam si ita vlus veniat. Paruit ille reginæ & indicto suis publico ieiunio ipse quoq; supplex Deum precatus est, ne populum suum deleri permitteret, sed quemadmodum antea sæpe saluti eorum prospexisset, & indulsisset peccatorum veniam, tum quoque eos à denunciato liberaret periculo, non enim sua culpa se venisse in discrimen

Iudæorũ ob decretũ regium luctus.

Esth. 4.

Ieiunium & supplicationes ad Deũ, pro salute sui populi.

An. mũdi 3454. Ante Christũ an. 510.

infamis supplicij, sed ideo sequire Amanem ira percitum, quod soli Deo debitum adorationis honorẽ à se non tulerit, & propter diuinarum legum reuerentiam integre seruatam, vniuerso generi moliri perniciem. Similes erant preces totius populi, rogantis Deum, vt eorum saluti prospiciat, & totum genus Israeliticum imminenti cladi eximat, quam videbantur sibi habere præ oculis. Regina quoque supplicabat more patrio humi in faciem prostrata, & amicta vestitu lugubri, per triduum abdicato cibo & potu & omnibus deliciis. rogabatq; vt miseratus daret ei apud regem, quali maxime opus esset, facundiam, & maiorem quam antea formæ gratiam, vt modo vtroque permotus rex ad clementiam, & in ipsam fieret indulgentior, & popularibus suis in extremo periculo constitutis patrocinantem æquis oculis aspiciat: vtque in rege odium inimicorum ingeneret, omniumque imminentium in eorum perniciem, ni ipse auertat infortunium. His precibus solicitata per triduum diuina miseratione, denuo mutat habitum: & sumptu cultu qui reginam deceat, cũ duabus pediſequis, quarum altera sustinebat innixam leniter, altera à tergo sinuosam & fluentẽ in terram vestem summis attollebat digitis, ad regem venit, rubore genas suffusa, & maiestate mixtam venustatem præferens, nec omnino a metu libera. Quem vbi conspexit, sublimem in solio, insignemque cultu distincto auro & gemmis ac vnionibus, horror quidam eam repente subiit: & forte toruius eam ac iubirato vultu inspexerat: moxque attonita fluentibus membris in sustinentem ad latus totam se reiecit. Rex autem non dubium quin voluntate Dei mutatus extimuit, & solicitus ne quid grauius coniugi accideret, e solio se proripuit, blandeq; in vinas exceptam resouebat suaui alloquio, iubens bono animo esse, securam quod inuocata venerit, legem enim illam latam esse in subditos. ipsi vero, vt regni socia, licere omnia. Hæc locutus sceptrum in manum eius inseruit, & ceruicem eius virga permulcens aurea, a legis metu omnino fecit liberam. Illa hoc pacto refocillata, Domine, inquit, eloqui non possum, quid mihi repente acciderit. vt enim te conspexi tanta maiestate verendũ, continuo refugiẽs interius defecit me animus, & cum hæc verba ægre languida & exili voce protulisset, magis etiam solicitus solari eã cepit prolixius, paratum se quiduis gratificari pollicens, vel si dimidium regni sibi deposceret. Ether autẽ hoc tantum rogauit, vt ad cœnam sibi paratam conuiua cum Amane amico veniret. Quod cum annuisset, amboq; venissent, inter pocula vxorem iubet dicere quidnam peteret. nihil enim no impetraturam, etiamsi regni partem cuperet: illa in crastinum differre se petitionem dixit, si modo liberet ei redire cum Amane ad conuiuium. id vero libenter annuente rege, Aman admodum lætus abiit, quod solus tali honore dignatus sit, vt cum rege vocaretur à regina ad conuiuium, quod nemini alteri contigerat, & cum obiter in Palatio videret Mardocheum, excanduit, quod nullus ab eo sibi honor exhiberetur reuersusq; domum, aduocata vxore Zaraza & amicorum cohorte, apud eos denarrauit honorem, in quo esset tam apud regem quam apud reginam, nam cum ea die solus cum rege apud eam cœnasset, in crastinum quoque se vocatum esse, vnum sibi esse permolestum, quod Mardochæum Iudæum videret in palatio. cumque Zaraza diceret, oportere eum trabem quinquaginta cubitorum parare, & mane petita à rege potestate, Mardochæum in eam crucem tollere: comprobata ea sententia iussit familiares curare, vt eiusmodi trabs erigeretur in suo Palatio, parata ad Mardochæi supplicium: id quod etiam mox factum est. Deus autẽ irrisit Amanis spem improbam, cui sciebat euẽturum longe aliud. Nam ea ipsa nocte somnum regi ademit: qui nolens vigiliæ tempus perdere: sed ma-

Esther regem pro Iudæis intercessura accedit.

Amanis in Mardochæum odium. Esth. 5.

lens

lens in aliquod regni negocium id impendere, iussit scribam allatis cõmentariis res tam à se quam à maioribus gestas legere. quo legente, intellexit quendam ob rem egregie gestam donatum amplis possessionibus in regione, cuius nomen erat adscriptum: alium ob fidem munera accepisse precii maximi. tandem ventum est ad eum locum, qui continebatur Bagathoi & Theodestis eunuchorum coniurationem, Mardochæi detectã indicio. quo lecto cum scriba ad aliud deinceps transiret, inhibuit eum Rex, percontatus an non sit adscriptum redditum ei aliquod præmium. illo vero negante quicquam tale scriptum, iussit eum desinere, & quota noctis hora esset scitatus est ab eo, cuius hoc erat officium: & audito quod esset iam diluculum, mandauit, vt viserent quis nam amicorum adesset pro palatii foribus, sibique renunciarent. forte autem Aman aderat, qui solito citius venerat, rogaturus Mardochæi supplicium. famulis vero renuntiantibus Amanem esse pro foribus, iussit eum intro vocari. cui ingresso, cum sciam, inquit, amicum te mihi præ cunctis beneuolum, rogo da mihi consilium, quomodo possim pro mea magnificentia honorare quendam mihi admodum carum hominem. Tum Aman cogitans quamcunque sententiam protulisset, in rem suam fore, quod ipse præ cæteris Regi catus esset: indicauit ei quod putabat optimum his verbis: Si vis hominem, quem tibi ais dilectum, cumulare insigni gloria, fac vt equo vehatur vestitus sicut tu, & aureo torque ornatus, & vnus aliquis ex intimis tuis amicis præconis specie præcedat, clamans per totam vrbem, quod sic honorabitur quem Rex honorare voluerit. Id consuluit Aman, putans hunc honorem non alii debere quam sibi. Rex vero lætus, Ergo, inquit, vade, & sumpto equo, veste ac torque, Mardochæum Iudæum quære, & sic ornatum equo insidentem ipse præcede, agens præconem interim. nam tu amicus es intimus, & consilium quod dedisti exsequeris optime. debetur enim honor hic meæ vitæ conseruatori. His præter omnem spem auditis vix fuit compos animi, & cum nõ haberet quid aliud faceret, exiuit cum equo, purpura & torque aureo: inuentumque ante aulã Mardochæum sacco amictum, iussit, eo deposito, induere purpuram. Qui veritatem rei nesciens, sed illudi sibi putans, Sceleratissime, inquit, adeone calamitati nostræ insultas? Persuasus tandem quod Rex hoc ei præmium pro accepta salute redderet, proque detectis eunuchorum insidiis, induit purpuram, qua Rex ipse vti est solitus: & ornatus torque, conscensoque equo vrbem obequitabat, præcedente Amane & clamante: sic honorabitur, quem Rex honorare voluerit. Perlustrata deinde vrbe, Mardochæus ad Regem ingreditur. Aman vero præ pudore domum se contulit, & cum fletu vxori ac amicis quæ contigerant narrauit. Respondetunt illi, ademptam ei iam omnem occasionem vindicandi in Mardochæum, quandoquidem illi manifeste Deus sit propitius. Hæc illis adhuc colloquentibus, venerunt Estheris Eunuchi, Amanem sine mora ad cœnam vocaturi: quorũ vnus Sabuchadas, visa cruce defixa in ipsius ædibus, quæ parata erat Mardochæo, scitatusque è quodam famulo in quem vsum parata sit: vt cognouit quod Reginæ patruo, quem Aman volebat à Rege ad supplicium deposcere, tunc quidem siluit. Cæterum postquam Rex cum Amane suauiter epulis acceptus, iussit Reginam indicare, quidnam eum sibi largiri cuperet, accepturam quicquid petierit, cœpit deplorare periculum sui populi, dicens se ad interitum cum tota sua gente deditam, & ideo nunc ea de re verba facere. Neque enim se negocia eius interpellaturam fuisse, si in amaram seruitutem vendi eos iussisset, quod mediocrem hanc calamitatem duceret: nunc vero orare, vt se ab imminenti clade eripiat. Quærente autem Rege, quisnam

An. mũdi 3454. Ante Christũ natum 510. *Mos in rege laudãdus. Esth. 6.*

Honos Mardochæo obtatus.

Esth. 7.

An. mũdi 3454. an. [illegible] ſtũ nat. 510.

Amanis odio & conſilium eius in Iudæos in comitio patefactum: ſuſpenditur.

hoc moliretur, iam aperte accuſando in Amanem inuecta eſt, dicens hunc, quod peſſime erga eos affectus eſſet, autorem talis conſilii. Tum Rex turbatus recepit ſe in hortos e conuiuio: & Aman paratum ſibi iam intelligens infortunium, cepit apud Reginam erratum ſuum agnoſcere, & precari veniam: ſimulque in lectum eius procubuit. Interim ſuperueniens Rex, & hoc viſo magis etiam commotus, Sceleſtiſſime, inquit, etiam vim ſeruis mex inferre vis! Amanem autem ad hanc vocem exterrito, & ne hiſcere quidem valenti: ibi vero Sabuchades eunuchus accedens accuſabat Amanem, quod in ædibus eius inueniſſet crucem Mardochæo paratam: eum ſibi compertum ex ipſius famulo, cum ad inuitandum eum venisset, elegisse eam crucem altam quinquaginta cubitos. Quo audito ex, decreuit non alio ipſum afficere ſupplicio, quam quod in Mardochæum excogitauerat: iuſſitque vt confeſtim in eam crucem ſublatus necaretur. Subit hic mihi admirari diuinam potentiam, iuſtitiamque ac ſapientiam vel ex hoc facto colligere, qui nõ ſolum Amanem merito ſupplicio tradidit, verum etiam pœnam in alterum excogitatam, in caput inuentoris illo inſcio conuertit. Atque ita Aman immodice amicitia Regis vſus periit, & eius facultates eius Reginæ donatæ ſunt. Mardochæus autem à Rege accitus, qui iam cognatum eſſe coniugis ex ipſa didicerat, annulum accepit ab eo, qui prius Amani fuerat concreditus. Regina vero poſſeſſionem Amanis ei largita eſt. rogauit deinde Regem, vt Iudæis præſentem de vita metum adimeret, docens eum de Amanis Amadathis filii literis, ipſis quam late pateret imperium. neque enim ſe poſſe viuere, niſi & patria ſalua & ſuis popularibus. Rex autem pollicitus eſt nihil ipſa inuita ſe mandaturum, neque voluntati eius vlla in re contradicturum. Permiſit etiam vt ipſius nomine quicquid vellet de Iudæis ſcriberet, & Regio ſigillo obſignatas literas per omnes prouincias dimitteret. confirmatas enim Regio ſignaculo, autoritatem habituras apud omnes qui eas legerint, & contradicturum eis neminem. Accitis igitur ſcribis Regiis, iuſſit eos pro Iudæis ſcribere ad magiſtratus omnium gentium, quæ ſitæ ſunt Indiam inter & Æthiopiam ſub centum XXVII. ſatrapis: quarum literarum exemplum hoc fuit. Rex magnus Artaxerxes magiſtratibus noſtris fidelibus ſalutem. Multi elati magnitudine honoris & beneficiorum, quæ ex nimia conferentium bonitate percipiunt, non ſolum erga inferiores exercent ſuperbiam, verum etiam contra ipſos autores beneficii non verentur inſoleſcere, quantum in ſe eſt tollentes omnem omnino gratitudinem quę vſquam eſt inter homines, & corrupti inopinata felicitate, abutuntur ea contra illos per quos eam adepti ſunt. nec Deum quidẽ timentes, cuius numen putant ſe poſſe fallere. Ex his quidam propter amicitiam præpoſiti cum poteſtate adminiſtrandis publicis negociis, priuatis indulgent odiis: & decipientes eos quos penes ſummum eſt imperium, falſis criminibus ac calumniis efficiunt, vt indignentur innoxiis, atq; ita miſeros adducunt in ſalutis periculum: id q̃ non è priſcis exemplis aut fama auditis vobis poteſt eſſe perſpicuum, ſed ex facinore quod ſub noſtris admiſſum eſt oculis: vt poſthac non oporteat mentem adhibere qualibuſcunque criminibus vel potius calumniis, ſed de cognitis cauſis iudicare. &, ſi quidem peccatum ſit, ſeuere animaduertere: ſin contra, abſoluere: & rebus non verbis credere. Namque Aman filius Amadathis genere Amalecita externi, non ſerici ſanguinis hoſpitii iure primum receptus, deinde per noſtram bonitatem in tanto honore habitus, vt patris appellatione eum dignaremur, & adorari iuberemus, atque ſecundum poſt nos locum obtinere, felicitatem ſuam ferre nõ potuit, neq; ſobria mente magnitudinem honoris

Eſth. 8. Amanis facultates Mardochæo dantur.

Regiæ literæ pro Iudæorũ incolumitate.

me-

metiri: sed regno meo struxit insidias, & eo cui vitam & imperium debeo, benefactore ac seruatore Mardochæo priuare me voluit, simulque vitæ ac regni socia Esthere, malis artibus petitis ad interitum. Sic enim orbato mihi hominibus amicissimis, imperium postremo voluit adimere. Ego vero quoniam à sceleſto homine destinatos neci Iudæos non malos esse compertum habeo, sed optimis institutis viuere, ac Deum colere eum, qui & maioribus meis & mihi largitus est, & seruat hoc imperium, non solum absoluo eos à pœna quæ prioribus continetur literis, per Amanem ad vos transmissis, quibus mentem adhibere non debetis: verumetiam volo vt eos omni honore prosequamini. nam eum qui his perniciē molitus est, cum tota familia pro portis Susorum in cruces suffixi, omnipotente Deo iustissimas pœnas à sceleſto exigente. Iubeoque vt transcriptis in plurima exemplaria & per totam nostram ditionem vulgatis his literis, Iudæos sinatis suis legibus in pace viuere: eisque sitis auxilio, vt possint pœnas sumere de illis, qui eorum aduersis temporibus iniuriā eis facere ausi sunt. idq; decimatertia die mensis duodecimi qui est Adar: quandoquidem Deus eam diem pro internecina salutarem eis esse voluit: quæ quidem felix sit iis qui nobis bene cupiunt, & monumentum vltionis de insidiarum machinatoribus. Notum iam volo esse omnibus & vrbibus & gentibus, quod quæcunq; aliquid ex his, quæ nunc mandamus, per inobedientiam facere neglexerit, ferro & igni vastabitur. atque hæ literæ proponantur per vniuersam nostram ditionem, & accingant se vtique in præscriptam diem, vt se de inimicis suis vindicent. Cum his literis continuo veredarii per omnes vias dimissi sunt. Mardochæum vero cultu regio coronaque aurea & torque ornatum è palatio prodeuntem vt videre Iudæi, felicitatem eam sibi quoque communem interpretati sunt. Ingens præterea gaudium, quasi noua salutis luce oborta, dum per singulas vrbes proponuntur regiæ literæ, Iudæos omnes, quotquot vel oppida vel agros habitarent, occupauit: ita vt multi aliarum gentium, metu eorum circumcidentes verenda, securitatem sibi hoc pacto quærerent. nam ad decimamtertiam diem mensis duodecimi, qui Hebræis Adar, Macedonibus Dystrus dicitur, perlatæ regiæ literæ animabant Iudæos, vt qua die ipsis imminebat exitium, ea in inimicos impune sæuirent. quo factum est, vt procuratores, magistratus, sattapæ, tyranni, reges in precio Iudæos haberent, omnibus modestiam indente metu ex Mardochæo. post diuulgatas enim vbique regias literas, etiam apud Susa interfecerunt Iudæi ex inimicis suis circiter D. homines: & cum Rex coniugi indicaret cęsorum intra mœnia numerum, nam incompertum esse, quantus sit in aliis ciuitatibus: rogaretque ecquid amplius vellet, potituram enim cupitis: rogauit illa, vt permitteret Iudæis sequēti quoq; die in reliquias inimicorum ad eundem modum desæuire, & decem Amanis filios in crucem agere: & id quoque Iudæis concessum est, Rege nolente hisce in vlla re contradicere. At illi rursum cateruatim decimaquarta Dystri discurrentes, occiderunt ferme trecentos ex aduersariis, ne minimum quidem attingendo ex eorum facultatibus: per alia vero oppida eodem Iudæorum incursu perierunt LXXV. millia eorum qui pro inimicis sunt habiti: quæ cædes decimatertia die patrata est, sequentem vero festis attribuerunt epulis, apud Susa quoq; quartamdecimam sequentis mensis per festos cœtus celebrauerunt: vnde hodie quoque per totum orbem Iudæis hi dies festi sunt, & partes de cōuiuiis sibi mittunt inuicem. Scripsitque Mardochæus omnibus sub Artaxerxis dominio degentibus Iudæis, vt vniuersi hos dies festos agerent, & posteritati quoque traderent, vt sempiternum id festum ad perpetuam rei ne-

An. mūdi 3454. Ante Christū na. 510.

Esth. 9.

Iudæi vlciscuntur inimicos suos.

Phurim festa.

moriam

Mardochæi auctoritas.

An. mūdi 3560. Ante Christū na. 444. *Hedio & Rufinus cap. 6.*

Fratricidium à Ioanne Pontifice perpetratum: & exactio tributi.

An. mūdi 3584. Ante Christū natum 580.

An. mūdi 3599. Ante Christū na. 365. *Iaddus Pontifex, cuius frater Manasses Sanaballetis filiā uxorem ducit.*

An. mūdi 3608. Ante Christū na. 356. *Alexander post obitū Philippi Macedonum Rex.*

An. mūdi 3629. Ante Christū na. 335.

moriam maneat. Æquum nanque esse, vt cum per eos dies dolis Amanis in salutis discrimen adductus sit, tam suæ liberationis, quam de inimicis vindictæ memoriam celebrent, & pro tanto beneficio Deo agant gratias. Quamobrem ea festa per eos dies obseruant, Phurœa vocantes, quasi conseruatoria. Cæterum Mardochæus illustri loco apud Regem fuit, vir prapotens, Regi administrationis, Reginæ vero etiam vitæ socius: quorum opera Iudæorum res floruerunt, supra quam vel sperare poterant. Atque hæc fere sunt quæ sub eo Rege genti nostræ euenere memorabilia.

CAP. VII.

Bagoses, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multa iniuria Iudæos afficit.

POst Eliasibi autem Pontificis obitum, sacerdotium eius Iudas filius iure suscepit hæreditario: & huic quoq; defuncto successit Ioannes filius qui in causa fuit, vt Bagoses Artaxerxis comitum imperator templum pollueret. idem dux etiam tributa Iudæis imposuit, vt priusquam quotidianas hostias offerrent, in singulos annos ex publico quinquaginta drachmas penderent: idq; ita ob hanc causam accidit. Erat Ioannis frater Iesus, huic quod amicus esset Bagoses, Pontificatum se daturum est pollicitus. hac fiducia Iesus cum liberius sum fratre in templo altercaretur, re ysque rixam progressa, tantam bilem mouit fratri, vt ab eo per iram interficeretur, quę quidē impietas fuit longe maxima, præsertim in homine sacerdote: & quod grauius est, nullum tale impietatis exemplum extat vel apud Græcos vel apud Barbaros. Deus certe hāc iniuriam non dissimulauit, sed & populus hac dē causa libertatem amisit, & templum pollutum est à Persis. Nam Bagoses dux cognito quod Pontifex proprium fratrem in templo interemisset, superueniens Iudæis iratus clamitabat, Ausi estis scelesti in vestro templo cædem perpetrare? & cum conatus templum ingredi arceretur: quid, inquit, an me putatis impuriorem quam cadauer quod iacet in templo? & his dictis ingressus est: atque hac occasione per septennium eius cædis pœnas à Iudæis exegit. Mortuo deinde Ioanne, pontificatum accepit filius eius Iaddus. huic quoque frater fuit Manasses nomine: cui Sanaballetes missus in Samariam à Dario Rege vltimo satrapa, Chuthæus genere, vnde & Samaritis origo est, sciens insignem esse vrbem Hierosolyma, Regesque eius multa negocia tam Assyriis quam Sytis exhibuisse, libenter nuptum dedit filiam Nicaso, ratus connubium hoc ceu vadem futuræ cum Iudæorum gente amicitiæ.

CAP. VIII.

Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.

PEr idem tempus Philippus Macedonum Rex apud Ægeas oppidum à Pausania Cerastę filio ex Orestarum gente insidiis interceptus periit, eius filius Alexander paternum regnum adeptus, traiecto Hellesponto, congressus ad Granicum flumen cum Darii ducibus vicit egregie: subacta deinde Lydia & Ionia, ductoque per Cariam exercitu inuasit in Pamphyliam, sicut alibi dictum est. Hierosolymorum autem seniores ægre ferentes Iaddi Pontificis fratrem, & quodammodo collegam duxisse externi generis fœminam tumultuabantur, rati gradum factum ad antiquandas patrias leges de connubiis, atque ita fore, vt paulatim misceantur profanis gentibus. nam & prioris captiuitatis & malorum quę secuta sunt causam fuisse, quod quidam cōtra legem pec-

can-

cantes duxissent vxores non sui generis. postulabant igitur vt Manasses aut dimitteret vxorem, aut non amplius ad altare accederet. Et cum Pontifex quoque ab altari eum arceret, profectus Manasses ad Sanaballetem socerum, se quidem amare dixit filiam eius Nicaso; nolle tamen propter eam priuari sacerdotio, qui honor & gentilitius sit ipsi, & apud Iudæos semper in maxima æstimatione fuerit. Ad hęc cum Sanaballetes respondisset, se illi non sacerdotium tantum seruaturum, sed & Pontificatum paraturum, & totius suæ prouinciæ Principem eum facturum, modo filiam suam vxorem retineat: ædificaturumque templum Hierosolymitano simile in monte Garizin, qui imminet Samariæ reliquis montibus celsior: idque polliceretur ex consensu Regis Darii se facturum: elatus tali spe Manasses mansit apud socerum, putans se Pontificatum dante Rege consecuturum. Iam enim Sanaballetes erat senior. Cumque multi sacerdotes & Israelitæ intricati essent eiusmodi coniugiis, non leuiter turbabatur Hierosolymorum Respublica. omnes enim hi defecerunt ad Manassem, Sanaballete præsente eis & pecuniam & agros ad colendum & domicilia, ac modis omnibus adiutante ambitionem generi. Quo tempore Darius audito, quod Alexander traiecisset Hellespontum, &, prælio victis ad Granicum suis satrapis, vlterius procederet, contractis tam pedestribus quam equestribus copiis, decreuit Macedonibus occurrere, priusquam totam Asiam sibi subiicerent. Itaque vltra Euphratem traducto exercitu, & superato Tauro monte Ciliciæ, statuit in ea prouincia hostem excipere prælio. Sanaballetes autem lætus descensu Darii, aiebat se mox præstiturum Manassi pollicita, quamprimū Rex reuerteretur post victoriam. persuasum enim erat non ipsi tantum, sed & omnibus Asiaticis, ne primum quidem congressum expectaturos Macedonas, tanto inferiores numero: sed longe alius fuit euentus quam ipsorum opinio. Rex enim, collatis cum Macedonibus signis, victus est, & magna exercitus parte amissa, matre etiam & vxore cum liberis in hostium potestatem redactis, fugit in Persidem. Alexander vero in Syriam veniens cœpit Damascum, &, occupata Sidone, Tyrum quoque oppugnabat: scriptisque ad Iudæorum Pontificem literis, petebat auxilium, & vt forum rerum venalium præberet exercitui: & vt, quæ prius Dario conferre sit solitus, nunc det Macedonibus, præiata eorum amicitia, fore enim, vt illum non pœniteat. cumque Pontifex nunciis respondisset, iureiurando se obligatum Dario, ne arma contra eum sumeret, idque ratum fore quamdiu ille vixerit; iratus Alexander, Tyri quidem oppugnationem non omisit, qua breui potiturus videbatur: innatus est tamen hac capta mox se ducturum contra Pontificem, vt omnes discant, cui iusiurandum seruari oporteat. quare non parcens labori tandem Tyrum expugnauit, & constitutis in ea rebus Gazam profectus, in ea Babemesem Persici præsidii præfectum obsedit. Interea Sanaballates ratus iam adesse tempus, à Dario defecit: & assumptis octo millibus de sua prouincia, in Alexandri castra se contulit. cumque offendisset eum Tyri oppugnationem aggredientem, & suam prouinciam eius fidei commisit, & hunc pro Dario dominum libenter agnouit. à quo obuiis manibus exceptus, libere iam quid vellet elocutus, ait se generum habere Manassem: laudi Iudæorum Pontificis fratrem: eum sequi multos illius gentis homines, & velle in sua prouincia templum extruere. idque fore in rem ipsius Regis, si diuidatur Iudæorum potentia: ne forte de communi sententia rebellantes multum negocii Regibus facessant, quemadmodum soliti sunt Assyriis imperantibus. quod vbi impetratum est, omni ope adnitens templum ædificauit, & Manassem

An. mū. 3650. ante Christ. 334. *Manasses sacerdotiū ob exterā, si retineat, fœminam ab eo remouendus spe maioris boni, & spōsa fugatorum.*

Hadio & Euphrate cap. 8.

Victoria Alexandri a Dario reportata.

Manasses vxori sit cōpos.

eius

An. mũdi 3610. Antecõ Christũ ña. 334

eius sacerdotem constituit, amplissimum hunc honorem filiæ suæ posteris relicturum se existimans. Septem autem mensibus in Tyri oppugnatione, & in Gazæ duobus assumptis, Sanabalates fato functus est: Alexander vero oppugnata Gaza Hierololyma propere petiit. Iaddus vero Pontifex postquam hoc audiuit, solicitus hærebat inops consilii, nec inueniens quomodo Regem deberet excipere, iratum eo quod antea neglexisset imperata eius facere. Ergo indictis populo supplicationibus, & immolatis DEO victimis, ad opem eius confugit, illi publicam salutem commendans. Proxima deinde post sacrificium nocte, in somniis ei DEVS apparuit, iubens vt bono esset animo, & coronata vrbe portas aperiret. vtque populus in albis vestibus prodiret obuiam, ipse vero cum reliquis Sacerdotibus solenni cultu sui ordinis, securi de Dei prouidentia. Experrectus autem è somnis lætus ciuibus hoc oraculum indicat, & paratis omnibus vt in somniis præmonitus fuerat, Regis aduentum præstolabatur: & cum renunciatum esset eum iam non procul ab vrbe adesse, progressus est cum Sacerdotibus & vrbana multitudine, pompa quadam noua & venerabili, vsque ad locum qui dicitur Sapha, quæ vox speculam significat: quod ibi & vrbs & templum in prospectu sit. Et cum Phœnices ac Chaldæi sperarent sibi licere quicquid iratus Rex posset permittere, direptionem vrbis, & Pontificis exquisitum supplicium, plane contrarium euenit. Alexander enim vt vidit è longinquo candidatum populum, & Sacerdotes ante agmen in amictu byssino, Pontificemque in stola hyacinthina auro distincta, tiaram in capite gestantem cum præfixa aurea lamina insculpta Dei nomine: solus ad eum accedens nomen illud adorauit, & salutauit Pontificem. Iudæis autem omnibus vno ore Alexandrum consalutantibus, & in orbem cingentibus, Syriæ Reges & reliqui obstupuerunt, vix credentes Regem mentis compotem: solus Parmenio propius accedens rogauit familiariter, quid ita? cum ipse adoraretur ab omnibus, nunc adoraret Iudæorum Pontificem. At ille non hunc se adorasse respondit, sed Deo cuius Pontifex esset, honorem eum exhibuisse. hunc enim, inquit, vidi & antea hoc ipso habitu, cum adhuc essem in Dio Macedoniæ, qui me deliberantem quomodo Asiam possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitum traiicere. nam suo ductu potiturum me Persarum imperio. Quapropter quia nunc primum talem habitum vidi, agnoscens hunc & visionis memor quæ me ad hanc expeditionem impulit, puto me non sine numine in Darium exercitum ducere, & breui fore victoriæ compotem: & sublato Persarum imperio, cessura mihi omnia ex sententia. Hæc locutus ad Parmenionem, & comiter complexus Pontificem, deducentibus Sacerdotibus in vrbem peruenit. & ascendens in templum immolauit DEO ex Sacerdotis præscripto, ac Pontifici quoque suum honorem exhibuit. Ostensoque sibi Danielis libro, in quo Græcum quendam Persas debellaturum significat, hunc ipsum se esse interpretatus, lætus dimisit multitudinem. Sequenti vero die vocatis eis iussit vt quicquid vellent peterent. Pontifice autem petente, vt patriis legibus viuere sibi liceat, vtque septimo quoque anno concederetur eis tributorum immunitas, concessit omnia. Rogantibus deinde, vt eos quoque Iudæos, qui Babyloniam ac Mediam colerent, sineret vti institutis propriis, hic etiam postulatis eorum satisfacturum se est pollicitus. Et cum fecisset eis potestatem, si qui vellent saluis suis ritibus sequi eius militiam, multi in eam expeditionem dederunt nomina. Atque his apud Hierosolyma actis, mouit inde in alias propinquas

Alexander Hierosolyma obsidere volens, Pontificem obuiam eũtem honorifice excipit, ob visionem eodem habitu ante obiatam.

Alexander in templo Hierosol. sacrificans, vaticinio de ipso Danielis ostenso maximã Iudæis libertatem concedit.

vibes

vrbes exercitum, cumque ab omnibus amice exciperetur, Samaritæ (horum tunc caput erat Sicima sita ad montem Garizin, & habitata à defectoribus gentis Iudaicæ) videntes quod Alexander Iudæos tam clarè tractaret tam magnifice, decreuerunt se quoque Iudæos profiteri. Sunt enim Samaritæ hoc ingenio vt & ante dictum, in rebus Iudæorum afflictis, negant se cognatos, veritatem tum dicendo: cum vero affulgere eis fortunam viderint, confestim in societatem irruunt, attinere ad se affirmando, & à Ioseph o eiusque filiis Manasse & Ephræmo seriem generis sui deducendo. Igitur splendido parata & magnam alacritatem præ se ferentes Regi occurrunt pene in Hierosolymitano agro: collaudatisque ab Alexandro omnibus, Sicimitæ eum adeunt, assumptis secum militibus quos Sanaballetes miserat: rogantes vt inuisat ipsorum vrbem, illud quoque templum præsentia sua honoret. ille pollicitus est hoc in reditu se facturum. cumque postularent vt septimi anni tributum sibi remitteretur. nam ne se quidem in eo seminare: quæsiuit quinam essent qui hoc rogarent. illis vero dicentibus, Hebræos quidem se esse, sed Sicimitas vocati à Sidoniis: iterum quæsiuit an Iudæi essent. Negantibus illis. equidem, inquit, Iudæis id concessi. Reuersus tamen & re diligentius cognita, faciam quod æquum videbitur. atque hoc pacto Sicimitas dimisit. Sanaballetis autem milites iussit vt se in Ægyptum sequantur: ibi enim se agros eis diuisurum: id quod paulo post fecit in Thebaide, iussis ei regioni esse præsidio. Post obitum autem Alexandri, imperium quidem eius inter successores est diuisum: templum vero in Garizin monte situm, mansit incolume: & si quis apud Hierololymitas aut illicita cibi sumpti, aut violati Sabbati, aut similis criminis reus ageretur, ad Sicimas confugiebat, calumniam se passum dictitans, eodem vero tempore etiam Iaddus Pontifex obierat, Onia filio successore: atque in eo statu res Hierosolymitanæ tunc fuere.

An. mũdi 3630. Ante Christũ natum 334.

Samaritæ rebus secũdis Iudæorũ amici.

An. mũdi 3632. an. Christum natum 332.

Templũ in monte Garizin.

Onias Iaddi filius Pontifex Hierosolymus.

An mũdi 3615. an. Christum natum 329.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Duodecimus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XII. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Ptolemæus Lagi dolo occupatis Hierosolymis cum reliqua Iudæa multos inde in Ægyptum traduxit.*

II. *Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcam linguam vertit, & multis eius gentis captiuis dimissis, donaria multa Deo in templo eius dedicat.*

III. *Quomodo honor a Regibus Asia Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis, ius ciuium ei concessum fuerit.*

IIII. *Iosephus Tobiæ filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo Regi factus.*

V. *Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.*

VI. *Iudæi seditionibus agitati, Antiochi opem inuocant.*

VII. *Quemadmodum Antiochus ducto Hierosolyma exercitu, occupatoque eius urbis dominio, templum etiam spoliauerit.*

VIII. *Antiocho vetante Iudæos uti patriis legibus, solus Assamonæi filius Mathias Regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus.*

IX. *Mathia defuncto Iudas filius succedit.*

X. *Apollonius Antiochi dux in Iudæa prælio victus occiditur.*

XI. *Lysia & Gorgia contra Iudæos expeditiones & cladες.*

XII. *Quomodo diuisis copiis, Symon Tyrios & Ptolemaidenses, Iudas Ammanitas superarit.*

XIII. *Antiochi Epiphanis apud Persas interitus.*

XIIII. *Antiochus Eupator profligato Iudæorum exercitu Iudam in templo obsidet.*

XV. *Antiochus omissa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.*

XVI. *Bachides Demetrii dux cum exercitu contra Iudæos missus, infecto negocio ad suum Regem reuertitur.*

XVII. *Nicanor post Bachidem dux contra Iudam missus, una cum vniuerso exercitu internecione periit.*

XVIII. *Bachidis denuo missi contra Iudæam victoria.*

XIX. *Quomodo Iudas prælio victus occubuerit.*

CAP. I.

Ptolemæus Lagi dolo occupatis Hierosolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Ægyptum traduxit.

Mors Alexandri, & bella inter successores orta.

ALexander Macedonum Rex in suam potestatem redacto Persarum imperio, & constitutis, vt iam dictum est, Iudæorum rebus, vitam finiit. Imperio vero in multos successores distracto, Antigonus Asiam occupat, Seleucus Babylonem cum vicinis gentibus, Lysimachus Hellespontum, Macedoniã Cassander, Ptolemæus Lagi Ægyptum.

ptum. Qui dum seditionibus agitantur, & de imperio contendunt, durante longo bello & vrbes multæ afflictæ sunt, & habitatores earum plurimi per diuersa præliorum certamina desiderati sunt: id quod tota Syria tum passa est sub Ptolemæo Lagi, quem præter meritum Soterem appellabant. Is & Hierosolyma occupauit, dolo tamen circumuenta. Ingressus enim vrbem Sabbato velut sacrorum gratia, Iudæis nec arcentibus quod nihil hostile suspicarentur, & alioquin eum diem in ocio & quiete agentibus, sine difficultate potitus dominio, acerbe eam & inclementer tractauit. Attestatur nobis Agatharchides Cnidius, qui successorum Alexandri res gestas conscripsit, superstitionem nobis exprobrans, quod propter eam libertatem amiserimus. Sic enim scribit. Est gens quæ Iudæorum dicitur, vrbem incolens magnam & bene munitam, nomine Hierosolyma hanc passi sunt in Ptolemæi potestatem peruenire: & dum propter superstitionem grauantur arma sumere, grauem dominum receperunt. Et Agatharchides quidem de nostris hominibus hæc prodidit. Cæterum Ptolemæus multos captiuos ex montano Iudææ tractu & Hierosolymorum vicinia, Samariaque & Garizin monte in Ægyptum traductos iussit sedes ibi figere: & cum Hierosolymitas pertinacissime iurisiurandi fidem seruare compertum haberet ex responso, quod Alexandri legatis post Darii cladem dederant, multa ex eis præsidia dispoſuit per arces: & cum eis apud Alexandriam ius ciuitatis pari cum Macedonibus conditione dedisset, sacramento omnes deuinxit, seruaturos iidem posteris eius qui tam multa ipsis crediderat. Non pauci præterea reliquorum Iudæorum sponte in Ægyptum migrauerunt, partim vberitate terræ allecti, partim Ptolemæi erga suam gentem liberalitate. Seditiones tamen continuæ fuerunt inter eorum posteros & Samaritas instituta patria peruicaciter retinentes: pugnabantque inter se iugiter, dum Hierosolymitani suum templum sacrosanctum esse affirmant, & victimas à Iudæis non alio mittendas: Samaritæ contra in montem Garizin eas mitti debere contendunt.

Hierosolyma dolo capta, Iudæi in Ægyptũ abducuntur. An. mũdi 3643. Ante Christũ natum 321.

Seditio inter Iudæos & Samaritas de templo.

CAP. II.

Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcam linguam vertit, & multa eius gentis captiua dimissa, donaria multa Deo in templo eius dedicat.

ASsumpto post hunc Philadelphus Ægypti regno, quod per annos vndequadraginta tenuit, & legem transferri in Græcum linguam curauit, & Hierosolymitas in Ægypto seruientes liberos dimisit, numero centum viginti millia: idq; ex huiusmodi causa. Demetrius Phalereus regiarum bibliothecarum præfectus dabat operam, vt si fieri posset, omnes totius orbis libros colligeret, coemens quotquot vbicunque audisset cognitu dignos, aut cupiditati Regis gratos, cuius præcipuum erat in congerendis codicibus studium. hic rogatus aliquando à Rege quam multa millia iam comparasset, ait se iam habere circiter ducenta millia, sed breui habiturum quingenta millia: præterea compertum sibi certis indiciis multos esse apud Iudæos, qui leges eorum scriptas contineant, dignos cognitu & bibliotheca regia: esseque scriptos ipsorum lingua & literis, & exhibituros negocium his qui velint eos in Græcum sermonem vertere. Videri quidem quandam cum Syrorum lingua & charactere similitudinem, habere tamen multa peculiaria. Nihil igitur vetare, quin & illa ex Hebræo traducta, cum non desint sumptus, in bibliothecam suam referat. Tum Rex collaudato Demetrii circa conquirendos libros studio, scribit Iudæorum Pontifici, vt curet hoc

An. mũ. 3680. ante Chri na. 284. *Hedio & Rufino cap. 2. Bibliotheca Ptolemæi Philadelphi.*

An. mũdi 3684. Ante Christũ na. 280.

negocium ex sententia confici. Interea quidam Aristæus ex intimis Regis amicis, & ob modestiam admodum carus, cum iamdudum animum haberet rogare eum, vt Iudæos in suo regno libertati restitueret: ratus adesse iam optimam occasionem supplicandi, primum eum præfectis satellitum Sosibio Tarentino & Andrea consilium hoc communicat, multum obtestatus, vt preces suas apud Regem, quantum possunt adiutent: & postquam intellexit ipsis quoque rem cordi esse, adito Rege sic eum allocutus est. Quia non decet nos Rex verum dissimulare, sed ingenue proloqui: cum hoc agamus vt Iudæorum leges non transcribantur tantum, verum etiam vertantur, quonam honesto prætextu id facere possumus, dum tam multi huius hominum generis in regno tuo seruiunt? Quos certe non alienum fuerit à tua bonitate ac magnificentia, liberare a præsenti miseria, quandoquidem is qui tuum gubernat imperium, earum legum autor noscitur, quantum mihi sane de ea re inquirenti peruestigari potuit. Conditorem enim huius vniuersitatis eundem quem illi nos quoque colimus, Iouem nominantes, nimirum quod iuuet vitam omniũ. Quapropter vel Deum reueritus, quem illi eximio præ cæteris mortalibus cultu venerantur, redde eis patriam, vt in natali solo liceat eis vitam exigere. Nec est quod suspiceris Rex, me vel genere vel tribu eis propinquum has preces offerre in illorum gratiam atque commodum: sed quum omnium hominum idem Deus sit opifex, & sciam illi placere beneficentiam, ideo tibi nunc supplico. Ibi Rex libenti ac hilari vultu illum aspiciens, & quot tandem putas millia, quibus opus sit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipse aderat, dixit esse circiter centum viginti millia. Ad hæc Rex, paruane igitur tibi Aristæe videtur hæc quam poscis liberalitas? Sosibio vero & cæteris præsentibus, dignum esse ipsius magnificentia dicentibus, pro accepto regno hanc Deo reponere gratiam: lætus hoc eorum consensu iussit, vt quando militi stipendium numerauerint, pro singulis captiuis, qui apud eos sint, drachmas centum viginti annumerẽt. atq; hoc suum decretum publico edicto propositurum se est pollicitus, quo tam Aristæi petitio quam Dei voluntas fiat confirmatior. In eo comprehendebantur non hi solum quos pater aut eius exercitus abduxerat, sed illi quoque qui vel ante vel post in seruiturem abstracti fuerant. & cum eam vindictam libertatis dicerent plusquam quadraginta talenta poscere, ne hæc quidem impendere grauatus est. Eius edicti exemplar, quo illustrior fiat Regis magnanimitas, libet hoc loco adscribere. Quicunque ex militia patris nostri Syriam ac Phœnicen incursauerunt, & subacta Iudæa mancipia inde in regionem nostram eiusque vrbes abducta diuendiderunt, atque etiam quicunque vel ante vel post diuenditi sunt, hos omnes liberos volo fieri: proque singulis mancipiis centum viginti drachmas recipere, milites quidem vna cum cætero stipendio, reliquos vero à Mensariis Regiis. Censeo enim hos præter patris mei voluntatem, & præter omnem æquitatem in captiuitatem abductos militum licentia, qui vastata Iudæa sui commodi causa in Ægyptum abstraxerunt hanc multitudinem. Quapropter iustitiæ respectu & commiseratione eorum qui à potentioribus per vim opprimuntur: iubeo Iudæos omnes qui seruitutem seruiunt dimitti liberos, iam dicta summa heris eorum pro libertate reddita, & absque dolo malo huic nostro mandato satisfieri. Volo autem hoc edictum proponi per triduũ ex quo allatum fuerit, & interim heros profiteri huiusmodi mancipiorum numerum: id enim & mihiipsi profuturum existimo. Eum vero qui parere noluerit, cuiuis deferre liceat, mulctandum facultatibus quæ fisco nostro debent cedere. Hoc edictum cum primum oblatum esset Regi, nec tamen

Ægyptii Regũ de Iudæorũ libertate ab Aristæo impetrata ẽdictum.

diſerte cautum eſſet illis quoque qui vel ante vel poſt capti fuerant, liberaliter & illis indultum eſt eadem Regis beneficentia: iuſſitque vt ex collectis iam tributis diſtribueretur pecunia in militem, & in menſarios Regios. Quo facto, intra ſeptem dies peractum eſt quicquid Rex iuſſerat, impenſis in redemptionem quadringentis ſexaginta talentis: quia domini exigebant & pro infantibus illas centum viginti drachmas, quaſi Regis edictum etiam hos complecteretur, vbi adiecti prius erat pro ſingulis mancipiorum capitibus eam ſummam numerandam. Hæc vbi ex ſententia Regis magnifice ſunt peracta, iuſſit Demetrium cuulgare decretum de tranſcribendis Iudæorum codicibus, nihil enim temere fiebat à Regibus, ſed omnia diligenter præmeditata, quapropter & ſuggeſtionis exemplar & epiſtolarum in commentarios relatum eſt, & multitudo miſſorum donatiorum, & quod à quoquo factum eſt, vt primo aſpectu pateat ex ipſis operibus tam autorum quam artificum præſtantia. Suggeſtionis ſane exemplar fuit tale: Regi magno Demetrius. Quia mandaſti Rex, vt quod deeſt tuæ bibliothecæ ſupplcamus, & libros qui hactenus noſtram inquiſitionem effugerunt perquiramus, nihil mihi ad ſummam circa hoc negotium diligentiam reliquum faciens, ſcire te velim inter eos, quos adhuc deſideramus eſſe Iudæorum legis codices. Hebraicis enim characteribus & vernacula ipſorum lingua ſcripti cum ſint, intelligi à nobis non poſſunt. ſunt etiam negligentius quam par eſt habiti, eo quod nondum eis Regia prouidentia contigit. neceſſe eſt autem, vt & hos habeas diligenter accuratos. Sapientiorem enim & ſinceriorem legislationem continent, vtpote diuinitus proditam. Et hæc eſt cauſa, vt Hecatæus Abderita refert, cur nullus vel poeta vel hiſtoricus mentionem eius legis faciat, aut virorum qui iuxta eius præſcriptum res ſuas adminiſtrauerũt: quod ſacroſancta ſit, & profano ore tractari non debeat. Itaq; ſi idem tibi videbitur Rex, ſcribes Iudæorum Pontifici, vt mittat ſenos ex ſingulis tribubus ſeniores, legum earum peritiſſimos, ex quorum interpretatione apertum ac conſonum ſenſum eorum librorum accipientes, dignum aliquid tuo deſiderio colligamus. Ad hanc igitur ſuggeſtionem, iuſſit Rex ſuos, vt ad Eleazarum Iudæorum Pontificem, de hac re ſcriberent, ſimulque per eaſdem literas certiorem facerent de Iudæis per Ægyptum priſtinæ libertati reddítis. præterea ad faciendos crateres & phialas ac libatoria, miſit auri talenta quinquaginta, & gemmarum copioſam multitudinem: iuſſitque cuſtodes Arcarum, in quibus gemmæ ſeruabantur, liberam artificibus electionem permittere. mandauit etiam pecuniæ pro ſacrificiis & reliquis templi vſibus, centum talenta erogari. Dicam autem & opera & eorum ornatum, vbi primum expoſuero exemplar epiſtolæ ſcriptæ ad Eleazarum Pontificem, qui hoc Sacerdotii faſtigium hoc modo conſecutus eſt. Onia Pontifice defuncto, filius ei Simon ſucceſſit, Iuſtus cognominatus, quod & Deum pie coleret, & ciues ſumma proſequeretur beneuolentia. Quo mortuo ſuperſtite vnico filio paruulo, frater eius Eleazarus, de quo nunc eſt mentio, Pontificatum aſſumpſit: cui Ptolemæus hoc modo ſcripſit. Rex Ptolemæus Eleazaro Pontifici ſalutem. Multis Iudæis in regno meo degentibus, quos Perſæ, dum rerum potirentur, captiuos eo pertraxerant, pater meus eos in precio habuit, aliorum opera in militia vſus amplis ſtipendiis conductorum, aliis etiam caſtellorum cuſtodia per Ægyptum aſſignata, vt eſſent terrori indigenis. Ego vero poſtquam principatum adeptus ſum, cum in cæteros benignitate ſum vſus, tum maxime in tuos ciues: quorum ſupra centum millia in libertatem vindicaui, reſtitutis de meo preciis eorum poſſeſſoribus. ex his per ætatem idoneos allegi in

An. mũdi 3684. Ante Chriſtũ na. 280.

Demetrii ad Ptolemæum de Bibliothecæ adhortatio.

Regis erga Iudæos liberalitas.

Epiſtola Ptolemæi, in qua à Pontifice Eleazaro Bibliorũ petit interpretes.

An. mũdi 3684. Ante Christũ ãa. 280.

militiam nonnullos quorum fides id mereri videbatur, inter aulicos meos accensui, ratus nullum gratius me Deo posse offerre donarium, pro ea prouidentia qua me dignatus est rebus præficere. Ergo vt & his & reliquis per totum orbem Iudæis gratum faciam, visum est mihi legem vestram in Græcam linguam vertere, & ita veram in bibliothecam meam reponere. Bene igitur facies, si idoneorum delectu per tribus habito, ex vnaquaque sex viros bonos tam seniores ad nos miseris, qui per ætatem legum periti, possint præstare bonos interpretes. Spero enim, si hoc ex sententia successerit, maximam gloriam nos inde acquisituros. Mitto autem qui tecum de hac re agant, Andræam præfectum satellitum, & Aristæum, mihi carissimos: per quos etiam primitias donariorum templi & victimarum misimus, talenta argenti centum. Rescribes autem quicquid volueris, facturus nobis rem gratissimam. Hac epistola accepta, Eleazarus rescripsit quam potuit honorificentissime. Pontifex Eleazarus Regi Ptolemæo salutem. Si vales cum Regina Arsinoe communibusque liberis, nostræ quoque res se habent optime: Acceptis tuis literis, gauisi sumus plurimum ob egregiam tuam voluntatem: aduocataq; concione eas legimus, testes pietatis, qua colis Deum maximum. ostendimus etiam phialas quas misisti aureas viginti, argenteas triginta, & crateras quinque, & mensam dedicandam, centumque illa talenta, quę in victimas & alios templi vsus attulerunt Andreas & Aristæus, amici tui carissimi, viri boni ac docti, tuaq; amicitia dignissimi. quare scito nos tibi gratificaturos, etiam si quid præter ingenium nostrum facere oporteat. prouocati enim beneficiis in ciues nostros collatis non debemus segnes esse ad referendam gratiam. Quamobrem continuo pro te, sororeque tua, & liberis & amicis, hostias obtulimus, & populus vota fecit pro felici rerum tuarum successu, & pro pacato regni tui statu: vtque hæc legis versio, tam felix tibi sit, quam cupis maxime. Delegimus etiam senos per tribus presbyteros, quos ad te cum lege misimus. tuæ autem pietatis erit ac iustitiæ, vt transcripta lege ad nos eam tuto remittas, vna cum eius deportatoribus. bene vale. Hæc sunt quæ rescripsit Pontifex. Supervacaneum autem visum est apponere 70. seniorum nomina, qui cum lege ab Eleazaro missi sunt, licet adscripta fuerint in epistola. donariorum tamen, quæ Rex Deo misit, ornatum & magnificentiam, silentio præterire non possum, vt omnibus nota fiat eius Regis erga Deum pietas ac liberalitas. abunde enim sumptus suppeditans, & præsentia sua exstimulans artifices, opera eorum assiduè visendo, nullam eis segnitiæ aut negligentiæ relinquebat occasionem: quæ nunc recensebo singula, non quod historiæ contextus hoc admodum postulet, sed quod digna sit quæ prædicetur Regis liberalitas: primumq; mensam conabor describere. Cupiens enim longe maiorem facere, mandauit explorari eius, quæ tum Hierosolymis erat, magnitudinẽ, quanta esset, & an maior posset fieri: & comperta eius mensura, quodq; maior etiam esse posset: ait se eius vel quincuplam magnitudinem redditurum, ni vereretur, ne per hoc ad quotidiana ministeria minus posthac esset vtilis. Cupere enim se ea donaria non solum ad ostentationem, sed ad vsum etiam esse accommoda: itaq; volens declarare se non auri penuria vel parsimonia parem priori facere: quod non erat integrum addere magnitudini, id compensauit varietate ornatus & operis pulchritudine. Cum enim esset ingeniosus in contemplandis rerum naturis, & in excogitandis nouis & inusitatis operibus, pro sua sapientia præscribebat artificibus, exigens ne quid à præscriptis formulis discederent. ac primum cõstituto mensæ modo in longitudinem cubitorum duorum & semis, in latitudinem vnius, altitudine sesquicu-

Responsio Eleazari ad Ptole. literas.

Descriptio donorũ a Ptolemæo Regẽ pro templo Hierosolymitano missorum.

Mensa aurea.

bitali totum opus ex auro facientes, loricam, et palmum latam circundederunt: cuius cymæ versatiles sculpturam habebant resticulatam indistincta imitatione per tria latera. cum enim essent triangulæ, per singulos angulos eædem erant figurationes, vt conuersæ, non alia, sed eadem specie oculis occurrerent. loricæ vero pars interior ad mensam vergens egregias sculpturas habebat: sed exterior eius facies löge pulchriores, videlicet, quod hæ totæ essent conspicuæ. quin & cymæ illæ facile & cito vertebantur, & quemuis e tribus angulis pari mensura oculis subiiciebant. testiculis autem illis sculptilibus insertæ erant gemmæ preciosæ paribus interuallis distantes, fibulis aureis per foramina comprehensæ. exterior autem loricæ facies gemmis pulchris ouali specie distinguebatur, intercurrente dentâ sculptura virgarum, quæ per circuitum mensæ volucbantur. huic subiecta erat corona per circuitum, omne genus fructuum repræsentans, dependentibus racemis, & spicis emergentibus, & malis punicis insertis: quæ omnia constabant è lapillis etiam colorem natiuum fructuum referentibus, & auro circum totam mensam reuinctis. Sub hac corona rursum alia series ouorum priori similis cum virgatis peræque sculpturis visebatur: vt ex vtraque parte spectaretur eadem operum varietas ac elegantia, etiam in lorica & cymarum ordine, ac ne inuersis quidem mensæ lateribus vlla sentiretur diuersitas, sed idem artificium vsque imos pedes pertenderet. subdita enim lamina aurea quatuor digitos lata per trâsuersam mensæ latitudinem, in eam pedes eius inseruerunt, quos fibulis ac clausuris astrinxerunt mensæ iuxta loricam, vt his insistens quaqua verteretur, eandem speciem ostenderet. In mensa autem sculptus erat Mæander, magni precii gemmis per medium tanquã stellis variegatus, carbunculo & smaragdo suauissime radiantibus, aliisque generibus quæ vbique grata sunt propter precium. Præter Mæandrum vero resticulati quidam nexus circumquaque discurrebant, Rhombo circa medium similes, in quo crystallus & succinũ per interstitia paria coniunctim cum magna gratia spectabantur. pedum autem capitella liliorum similitudinem referebant, foliis sub mensa se reflectentibus, cum germen alioquin rectum videretur. basis autem facta erat e carbunculo palmum lata crepidinis specie, qua vero pedes innitebantur octo digitorum latitudine: eranteq; sculpti singuli pedes opere subtilissimo, hederis & palmitibus vna cum racemis per eos discurrentibus, indiscreta verorum similitudine. tanta enim erat artis subtilitas, vt perflante vento agitata, naturæ non artis opus viderentur. constabatque totum opus trimembri compositione, sed tanto artificio, vt commissuræ nec oculis nec cogitatione deprehendi possent. crassitudo autem mensæ erat semicubitalis. Tanta fuit in hoc dono Regis magnificentia, opulentia materiæ, artis puchritudo ac varietas ad naturæ imitationem expressa: quandoquidem hoc erat eius studium, vt si non magnitudine hæc priorem illam mensam superaret, certe nouitate commenti & ornamentorum splendore magis ellet conspicienda. Craterę autem aureæ fuerunt duę, squamatæ, a basi vsq; praecincturam, spiras habẽtes variis gemmis distinctas: deinde Mæandrum cubitali altitudine ex omnigenis gemmis compositum: & super eum virgatam sculpturam, & deinceps vsque labrum plexile quiddam teti simile, crebra Rhomborum specie interueniente, addebant gratiam, insertæ gemmeæ scutulæ, quatuor digitorum amplitudine. Labrum vero crateris in orbem ornatum erat liliis & floribus, atque implexis inter se palmitibus vuas ferentibus. & ornatus quidem vtriusque erat hic, amplitudo vero quæ amphoram caperet. argenteæ vero quæuis specula splendore vincebant. certus etiam redden-

An. mũdi 3684. Ante Christũ natum 280.

Craterę aureæ duæ.

Craterę argenteæ.

An. mũdi 3684. an. Christum na. 280.

tes inſpectantium effigies. His addidit Rex triginta phialas, in quibus quicquid ſpatii gemmis erat vacuum, frondibus hederæ & pampinis ſculptilibus adumbrabatur. atque hæc omnia non ſolum artificum ingeniis ornabantur vſque ad miraculum, ſed quadam etiam Regis circa hæc ambitione diligentius accurabantur: qui non ſatis putans, quod ſine parſimonia ſumptus præberet, relictis etiam ſeriis negociis ſæpe adibat officinas, & inuiſebat artificum opera, id quod magis etiam accendebat eorum diligentiam. videntes enim quod cordi ſit ei hoc negociũ, maiore attentione verſabantur in opere. atque hæc ſunt donaria ab hoc Rege ad Hieroſolymitanum templum tranſmiſſa. Quibus conſecratis Pontifex Eleazarus, & honorifice tractatis qui attulerant, non ſine muneribus ad Regem eos remiſit. Hi poſtquam Alexandriam ſunt reuerſi, Rex cognito eorum ſimul & ſeptuaginta ſeniorum aduentu, confeſtim legatos Andræam & Ariſtæum acciuit: ab eisque & epiſtolam Pontificis receepit, & multa præterea ſciſcitando didicit. Et cum vehementer cuperet congredi cum ſeptuaginta ſenioribus, qui Hieroſolymis ad interpretandam legem venerant, quicunque priuatorum negociorum cauſa expetebant eius colloquium, præter morem ſuum dimitti iuſſit. bos enim quinto quoque die ſolebat admittere, ſicut legatos ſemel in menſe. tunc vero illis dimiſſis ab Eleazaro miſſos expectabat. vt vero ſenes illi venerunt cum muneribus à Pontifice miſſis, & cum membranis quæ legem aureis literis inſcriptam continebant, primum de libris eos rogauit. vt vero ex inuolucris depromptos obtulerunt, multum diuque miratus membranæ ſubtilitatem, & commiſſuras quæ ita latebant, vt viſu diſcerni non poſſent, gratias ſe illis habere dixit qui venerint, & maiores etiam ei qui miſerit, ſed longe maximas Deo cuius leges attulerint cumque ſeniores eorumque comites vno ore omnia fauſta Regi acclamaſſent, præ nimia lætitia lachrymas non continuit, quæ quidem mœroris inſignia etiam magnum gaudium conſequi natura voluit, iuſſisque libros accipere, quorum hoc erat officium, tum demum viros ſalutauit, præfatus æquum fuiſſe, vt prius de eare, propter quam acciti fuerant percontatus, deinde illos quoq; compellaret diem. iuidem aduentus eorum tam gratum ſibi conteſſus eſt, vt quoad viueret per ſingulos annos redeuntem eius memoriam colere ſe velle promitteret. forte enim eadem erat qua Antigonum nauali prælio vicerat, voluitque vt conuiuæ ſibi eſſent, & diuerſoria mandauit eis aſſignari ſub ipta arce pulcherrima. Nicanor autem qui excipiendis hoſpitibus præerat, Dorotheum eos curare ſolitum iuſſit parare cuique ad victum pertinentia. Sic enim Rex diſpoſuerat, vt ex eis ciuitatibus quæ in ratione victus aliquid peculiare habent venientibus, more ipſorum omnia pararentur: vt tractati more conſueto ſuauius viuerent, & nulla in hoc nouitate offenderentur. quod honoris his quoque exhibitum eſt, Dorotheo hac cura commiſſa, quod is callebat morem quo ſolerent viuere. quamobrem omnia per ſe adminiſtrauit quæ ad illos accipiendos facerent. Ac primum duos accubitus ſtrauit Rege ita iubente, qui volebat dimidiam eorum partem ad dextram ſuam diſcumbere, reliquam vero poſt ipſum ordine, nihil omittens ad honorem eorum pertinens. poſtquam autem diſcubitum eſt, iuſſit Dorotheum illis miniſtrare, ſicut ſolebat hoſpitibus ad ſe à Iudæa venientibus. quapropter præconibus & ſacrificulis aliisq; id genus quorum eſt à ſuis precatiunculis auſpicari conuiuium locus hic nõ fuit: ſed vnum ex conuiuarum numero Sacerdotem Eliſæum nomine, precatione menſam conſecrare ipſe Rex iuſſit: qui ſtans in medio precatus eſt omnia fauſta Regi, ſimulatq; ſubditis: applauſumq; & acclamatum eſt ab omnibus libenti ac hilari animo,

Ptolemæi ſumptus & diligentia in templi donationem collata.

Interpretes 70 Alexandriã venientes honorifice excipiuntur.

Conuiuiũ Iudæorũ apud Ptolemæũ & eorundem ante cibũ preces.

mo, quo facto fruebantur appositis. cumque Rex siluisset quantum satis visum est cœpit philosophari, proponens singulis quæstionem aliquã de natura subtili disquisitione dignã. illis vero diserte ad quidlibet respondentibus, delectatus eorum consuetudine per duodecim dies instaurauit conuiuium. Si quis autem cupit cognoscere quæstiones agitatas in eo conuiuio, legat Aristæi librum quem hoc argumento conscripsit. Quos sermones cum non solum Rex admiratus esset, sed Menedemus etiam philosophus fateretur omnia gubernare prouidentiã, eoque facilius tueri hanc sententiam, finis est huic quæstioni impositus. Rex vero iam tum sevberem ex eorum aduẽtu fructum percepisse fatus est, per quos didicisset quomodo regnum administrare oporteat: iussitque datis prius in singulos ternis talentis, deduci eos in diuersorium. Quarto deinde die Demetrius assumptis eis transiit aggerem illum septem stadiorum, & pontem qui insulam continenti adiungit, & progressus ad septentrionale littus, assignauit eis ibi domum remotam à strepitu, & contemplationi rerum idoneam: rogauitq;, vt quandoquidem ad opus iam ita instructi sint, vt nihil desiderent amplius, ordiantur interpretationem feliciter. illi vero non parcentes labori quam poterant accuratissime interpretabantur, vsque horam nonam assidentes operi: reliquũ deinde temporis curando corpori dabant, præter aliam copiam etiam de Regi paratis cibis partes afferente Dorotheo, ita vt mandatum ei fuerat. mane autem Regiam ingressi, salutato Rege in eundem locum ad institutum negocium se referebant: quod marinis aquis ablutis manibus prius mundati aggrediebantur. Versione autem legis intra septuaginta duos dies absoluta, Demetrius aduocatis omnibus Iudæis in locum vbi versa fuerat, præsentibus etiã interpretibus, perlegit codicem. concio vero & seniorum interpretationem approbauit, & Demetrium ipsum collaudauit, cuius suggestionis occasione maxima bona percepisset: rogauitque, vt etiam optimatibus eorum copia legẽdi fieret. Deinde & Sacerdos & seniores interpretum & magistratus populi postulauerunt, quandoquidem feliciter absoluta esset hæc interpretatio, vt rata permaneat, nihilque ex ea mutari liceat. quæ sententia, cum omnib. placuisset, iusserunt vt prius, si quis aliquid deprehenderet, vel superesse legi vel deesse, diligentius inspectum & indicatum corrigeret, quando consultum esset, vt res semel approbata rata esset in perpetuum Quamobrem Rex multum gauisus est, videns hanc quoq; suam voluntatem in publicum cessisse commodum: sed maiorẽ etiam percepit voluptatem dum sibi lex legeretur, non sine admiratione legislatoris sapientiæ: cœpitq; de ea re conferre cum Demetrio, rogans qui factum sit, vt tam admirandarum legum, nec historicus vllus nec poeta mentionem fecerit. Tum Demetrius respondit, neminem ausum eam attingere quam constaret diuinam esse, & omni veneratione dignissimam: & punitos esse quosdam à cœlesti numine, qui illam temere attrectare non sint veriti: Theopompum enim volẽtem inde quædam suis scriptis inserere, mente motum fuisse diebus XXX. & per intermissa insaniæ precibus Deum placasse, facile coniicientem quæ morbi causa fuerit, atq; etiam in somniis admonitum hæc ideo pati, quod fuisset circa res diuinas curiosior, easque voluisset proferre profanis hominibus. quare cum à cœpto destitisset, sanam mentem ei fuisse redditam. Theodectæ etiam Poetæ, cum in quadam tragœdia vellet aliquid e sactis libris admiscere, oculos glaucomate suffusos caligasse: & cum erratum agnouisset, exorato Deo redditam aciem. acceptos deinde à Demetrio libros Rex cum adorasset, asseruari iussit diligenter, vt incorrupti manerent: rogauitque interpretes vt crebro e Iudæa venientes ipsum inuiserent. id enim eis

An mũdi 3684. an. Christum na. 280.

Translatio Bibliorũ in Græcam linguam.

Vltio diuina in Ethnicos sacra bibl. tractãtes.

An. mũdi 3684. Ante Christũ na. 280. *Dona interpretib. dimissis data, & Eleazaro missa.*

non minus commodum fore quam honorificum. Nunc enim æquum esse vt remittantur: sed si vltro ad eum venerint, consecuturos quicquid vel ipsorum sapientia dignum sit, vel regia munificentia. Tunc quoque remissi sunt donati ternis vestibus optimis, & binis auri talentis, singulisque vnius talenti calicibus, & totis discubitoriis præterea Pontifici per eosdem misit decem lectos cum argenteis pedibus cum competenti apparatu, & calicem talentorum triginta: ad hæc decem vestes purpureas, & coronam insignem, & telas byssinas centum, præterea phialas & trullas & libatoria, & crateras duas Deo dicandas, rogauitque eum per literas, vt, si quis ex his viris vellet ad ipsum venire, permitteret, quandoquidem plurimi faceret cum doctis consuetudinem, & diuitias libenter in eiusmodi insumeret. Atque hæc sunt in Iudæorum honorem à Philadelpho exhibita.

CAP. III.

Quomodo honor a Regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis, ius ciuium ei concessum fuerit.

Hedio & Ruffinus cap. 3. Immunitates Iudæis a Seleuco Nicanore Syriæ Rege concessæ.

SED & ab Asiæ Regibus honorati sunt, propter nauatam in militia bonam ac fidelem operam. Namq; Seleucus cognomento Nicanor conditis à se per Asiam & inferiorem Syriam vrbibus, in ipsa denique metropoli Antiochia, ius ciuitatis eis dedit, voluitque pari ibi cum Macedonibus ac Græcis conditione degere, quo iure nunc quoque viuunt inter eos homines. Argumento est, quia Iudæis externo oleo nolentibus vti certa pecunia pro eo à Gymnasiarchis penditur: quem morem cum Antiochensis populus proximo bello abrogare vellet, non permisit Mutianus qui tum Syriæ prouinciæ præerat. Deinde imperante Vespasiano & Tito eius filio, Alexandrini & Antiochenses rogantes adimi Iudæis ius ciuium, impetrare id non potuerunt, manifesto Romanorum æquitatis & magnanimitatis indicio, sed præcipue ipsorum principum: qui cum eo bello multos labores pertulissent, & infensi essent pertinaciter rebellantibus, nihil tamen de iure ipsorum diminutum voluerunt: idque nec iræ propriæ, nec duobus maximis populis contra eos licere passi sunt, maiorem rationem habentes veterum gentis meritorum quam præsentis offensionis, aut gratiæ quam hoc facto apud hos populos inire poterant: dicentes eos qui contra rem Romanam arma tulerant, iam satis supplicium exsoluisse: eos vero qui nihil peccassent, non esse æquum spoliari suis priuilegiis & iuribus. Marcum quoque Agrippam similiter affectum erga Iudæos fuisse proditur. Ionibus enim contra hos seditiose commotis, & rogantibus Agrippam, vt ciuitatis quam eis dederat Antiochus Seleuci nepos, quem Græci Deum cognominant, soli essent participes: & postulantibus vt siquidem eiusdem generis haberi velint Iudæi, eosdem quoque Deos colerent: cum res ad iudicum cognitionem deuenisset, vicerunt causam Iudæi: obtinueruntque vt sibi liceret suis moribus viuere, patrocinio Nicolai Damasceni adiuti. Agrippa enim pronunciauit, nihil sibi licere innouare circa hoc negocium. quę si quis volet exactius cognoscere, legat historiarum Nicolai libros tertium & quartum supra centesimum vigesimum. Sed Agrippę sententiam mirari non debemus: neque enim tum gens nostra cum Romanis bellum gesserat: Vespasiani vero & Titi magnanimitatem merito miretur, qui post tanta belli certamina nihil immoderate in nos statuerunt. Nunc vnde digressus sum reuertar. Antiocho Magno in Asia regnante in continua vexatione tam Iudæa fuit quam Cœlesyria: quod eo bellum gerente cum Philo-

Marcus Agrippa.

patore

patore Ptolomæo, huiusque filio qui Epiphanes cognominatus est, siue vinceret, siue vinceretur, male mulctatentur, non aliter quam nauis fluctibus vtrinque oppugnata, inter prosperam & aduersam Antiochi fortunam iactatæ. Tandem victor Antiochus Iudæam suæ ditioni adiecit. Defuncto vero Philopatore filius eius magnum exercitum duce Scopa misit in Cœlesyriam: qui & multas eius vrbes & nostram gentem vi in potestatem eius retraxit. Aliquanto autem post Antiochus ad fontes Iordanis cum Scopa prælio congressus fit superior: cumque recepisset occupatas à Scopa vrbes Cœlesyriæ simul & Samariæ, Iudæi quoque vltro deditionem fecerunt: receptumque intra mœnia eius exercitum & elephantos liberaliter aluerunt: & oppugnantibus præsidium in arce à Scopa relictum impigre auxilium tulerunt. Quamobrem Antiochus æquum ducens aliquam Iudæis pro studio suarum partium referre gratiam, scripsit ad amicos suos & duces literas, testes beneficiorum quę in ipsum contulerant, in quibus etiam significabat quomodo remunerari eos decreuerit. earum exemplar subiiciam, citato prius Polybij Megalopolitæ testimonio, ex libro historiarum eius sextodecimo. Scopas, inquit, copiarum Ptolomæi dux ad mediterranea verso impetu per hyemem Iudæorum gentem subegit. ac paulo post in eodem libro narrat, quomodo victo Scopa Antiochus Batanæam, Samariam, Gadara, & Abila recepit: moxque Iudæi qui Hierosolyma & celebre eius loci templum accolunt, ad eum defecerunt: de quo cum multa essent dicenda, ait se in aliud tempus differre. & hæc quidem Polybius, nos autem narrationem continuabimus, inserta hic prius Anthiochi epistola. Rex Antiochus Ptolomæo salutem. Quoniam Iudæi mox vt regionem eorum sumus ingressi, studium erga nos suum declarauerunt, & in vrbē suam venientes splendide exceperunt senatu obuiam progresso, exercituiq; nostro & elephantis copiose victum præbuerunt, & cum eo simul præsidium Ægyptiorum in arce expugnaueruat: visum est nobis gratiam aliquam eis reponere, & vrbem eorum refouere variis calamitatibus affectam, & in pristinam frequentiam restituere, reuocatis in eā, qui nunc dispersi sunt, habitatoribus. ac prius decreuimus pietatis ergo præberi eis in precium pecudum mactandarum, vini, olei, thuris, argenteorum viginti millia, & ad similam secundum prouincialem legem tritici medimnos mille quadringentos sexaginta, & salis medimnos trecentos septuaginta quinque. voloque vt hæc eis præbeantur ita vt mandaui: & quod deest templo absoluatur, siue porticus siue quid aliud ædificare opus fuerit. lignorum autem materies comportetur tam ex ipsa Iudæa, quam ex aliis gentibus & ex Libano, immunis à vectigalibus: quæ immunitas & aliis rebus conceditur ad apparatum atque ornatum templi pertinentibus. Permittitur etiam eis vt omnes viuant iuxta leges patrias: & remittitur senioribus, sacerdotibus, scribis templi atque cantoribus tributum quod penditur pro capite, & aurum coronarium, & si quod est tributū aliud. Et vt eo citius vrbs frequentetur habitatoribus, concedo omnibus qui nunc eam habitant, quiue ante hyperberetæum mensem eo se habitatum contulerint, immunitatem omnium tributorum vsque in triennium, remittimusq; eis in posterum tertiam partem tributorum, in præteritorum damnorum compensationem. Et quotquot ex vrbe arrepti seruiunt, & ipsos & natos eorum volumus esse liberos, ac bona quoq; eis restitui iubemus. Vale. Nec contentus hanc epistolam scripsisse, edictum etiam in honorem templi per totum suum regnum proposuit tale: Nemini alienigenæ liceat intra septa templi ingredi contra voluntatem Iudæorū, sed solis hoc facere fas sit, qui iuxta præscriptum legis patriæ purificati prius fuerint. Nemo etiam

An. mūdi 5742. Ante Christū na. 222. *Antioch' magnus rex Asiæ & Syriæ Iudæos vexat.*

Ptolemæus Epiphanes rex Ægypti, in Syriæ reges mouet.

An. mūdi 5760. Ante Christū na. 204. *Polybij Megapolitæ de Scopa copiarum Ptolemæi duce.*

Antiochi ad Ptolemæum de Iudæorū libertate epistola.

Antiochi Magni in honorem templi edictum.

An. mũdi 3760. Ante Christũ na. 204.

in vrbem carnes equinas aut mulinas inferat, nec asini siue feri siue domestici, nec pantheræ, aut vulpis aut leporis aut cuiusuis omnino ex his animalibus, quæ Iudæis vetitum est attingere. ac neque pelles eorum inferre liceat, aut aliquid ex his in vrbe alere: sed tantum solitas more maiorum mactare victimas, quibus Deus litari sibi vult. qui vero aliquid contra edictum hoc fecerit, trium millium drachmarum argenti mulctam luat sacerdotibus. Idem rex amplum pietatis ac fidei nobis præbuit testimonium, quo tempore quoldam per Phrygiam ac Lydiam nouis rebus studere comperit. Zeuxidem enim amicum præcipuum, in superioribus satrapiis ducantem exercitum, iussit quosdam e nostratibus apud Babylonem degẽtibus in Phrygiam mittere, scribens in hunc modum. Rex Antiochus Zeuxidi patri salutem. Si vales, bene est, ego quoque valeo. Quia quosdam in Phrygia ac Lydia res nouas moliri audio, videtur hoc negocium curam meam deposcere. Quapropter consultis de hac re amicis, placuit mihi ex his Iudæis qui Babyloniam ac Mesopotamiam incolunt, duo millia familiarum cum tota supellectili traducere, & locis opportunis per præsidia disponere. Fertualum enim habeo illos fore nostrarum rerum custodes beneuolos: tum quia cœleste numen pie colunt, tum quia fides eorum & promptum obsequium etiam maiorum nostrorum comprobatur testimoniis. Volo igitur vt eos, licet difficile videatur, traducas, pollicitus libertatem viuendi propriis legibus. perductis deinde ad iam dicta loca, tum ad ædificandas domos assignabis areas, tum agros ad colẽdum aruis & vinetis idoneos: immunitatemq; dabis in decennium, ne quid pendere cogantur ex annuis terræ prouentibus. & donec ipsorum agri fruges protulerint, de mensum frumentum accipiant in seruorum alimoniam: ac reliquis quoq; tribuatur quantum satis est, vt benigne à nobis habiti alacriores sint in nostris negotiis. Cura autem ne quis molestus sit ei populo. Vale. Atq; hactenus de Antiochi magna erga Iudæos beneuolentia dixisse sufficiat. Post hæc amicitia Ptolomæo cõiunctus est & fœdere, data in matrimonium Cleopatra filia, & concessa dotis nomine Cœlesyria, vna cum Phœnice, Iudæaq; & Samaria: diuisisq; inter vtrumq; regẽ vectigalibus, optimates suæ quisq; patriæ exactionem eorũ redimebant, & collecta quæ imperata esset pecunia, conferebant eam in regium ærarium. Per ea tempora Samaritæ rebus secundis elati sæpe Iudæos infestabant agros vastando, & abducendo in captiuitatem homines, maxime sub Onia Pontifice. Post obitum enim Eleazari Manasses eius patruus Pontificatum assumpsit, quo defuncto Onias successit in sacerdotiũ, Simonis iusti filius, quem Simonem Eleazari fratrẽ fuisse diximus. Is Onias pusillanimis erat & auarus: quæ causa fuit vt tributum, quod pro populo maiores eius de suo solebant regi pendere, talenta argenti viginti non soluendo, ad iram commouerit Ptolemæum Euergetem patrem Philopatris. Qui misso Hierosolyma legato incusabat Oniam, quod tributum non redderet: minabaturq; ni faceret, regionem eius militibus suis se diuisurum, & nouas colonias eo deducturum. quod audientes Iudæi perterriti sunt, licet Onias perfricta fronte hæc contemneret, nihil curans præter pecuniam.

Antiochi ad Zeuxidẽ epistola, in qua honorificam Iudæorũ mentionẽ facit.

Antioch⁹ & Ptolemæus amicitiam & fœdus faciunt.

Samaritæ Iudæos infestant.

Onias Pontifex Ægypti, regẽ non soluendo tributũ, ad iram commouet.

CAP. IIII.

Iosephus Tobiæ filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolomæo regi factus.

IOsephus autem quidam ætate iuuenis, sed honestate, prudentia, iustitia inter Hierosolymitas celebris, Tobia patre natus e sorore Oniæ Pontificis, cum indicio mortis cognouisset de aduentu legati, forte enim in

Pichola natali vico aberat, veniens in vrbem, inuectus est in Oniam, qui non curaret securitatem publicam, sed modo pecuniis parcat, conferret in periculum populum, à quo & Reipublicæ administrationem & sacerdotalem honorem acceperat. Quod si tanto amore pecuniæ teneretur vt propter eam sustineat, & patriam & ciues in discrimen adducere, saltem ad Regem, & precibus obtineret ab eo vel totam vel partem eius pecuniæ. Onia vero dicente neque principatum se neque sacerdotium ad regem, quum nihil curet hoc negocium: rogauit Iosephum vt permitteret legationē publicam suscipere. Quo annuente ascendit in templum, & aduocata concione, hortatus est eos ne terrerentur Oniæ sui auunculi negligentia, sed missa mœstitia, meliorem de rebus suis spem conciperent. Seipsum enim iturum legatum ad regem, & curaturum eorum bona fide actum, persuasurumq; ei quod iratcatur mitius. Quibus auditis plebs gratias egit iuueni. Ipse vero egressus templo legatum regium excepit hospitio, & donatum pretiosis muneribus, lauteq; per aliquot dies acceptum, præmisit ad regem, dicēs se quamprimum secuturum Iam enim magis etiam quam ante accensus erat ad eam profectionem, quia legatus hortatus fuerat, vt in Ægyptum veniret, operamq; suam obtulerat: effecturum enim se, vt quicquid opus esset a rege impetraret facile. Vehementer enim captus est liberalitate honestissimi iuuenis moribus. Cæterum reuersus in Ægyptum, deferebant regi Oniæ ingratitudinem, multum interim prædicata Iosephi virtute: quem breui venturum aiebat, & patrocinaturum populo, cuius curam propter Pontificis segnitiem susceperit. Tantis denique iuuenem laudibus ornabat, vt & Rex & Regina Cleopatra erga absentem adhuc affecti essent optime. At Iosephus missis in Samariam qui ab amicis pecuniam mutuo sumerent, satis iam instructus ad profectionem iumentis, vestibus & poculis, impensis in hæc viginti drachmarum millibus, peruenit Alexandriam. Forte fortuna ita accidit, vt illo ipso tempore ad regem venirent omnes Syriæ ac Phœnices vrbium Principes ad emenda vectigalia, quæ singulis annis rex vendebat oppidanorum potentioribus. hi videntes Iosephum in itinere, deridebant eius tenuitatem & inopiam. qui cum apud Alexādriam audisset, Memphi Ptolemæum esse, profectus est illi obuiam: Sedente autem rege in curru vna cum Regina & Athenione amico (is erat qui legatus Hierosolymis hospitio Iosephi vsus fuerat) conspicatus eum Athenio mox regi notum reddidit, dicens hunc illum esse iuuenem, cuius bonitatem ac liberalitatem Hierosolymis reuersus tantopere prædicauerat. Tum Ptolemæus & prior eum salutauit, & currū iussit conscendere. quo facto Oniā accusare cœpit At Iosephus, Dāda est, inquit, senectuti venia Scis enim quod senes & pueri eundem habēt animum Nos autem iuuenes officio nostro non deerimus, vt nihil de nobis merito possis conqueri. ex hoc primo colloquio rex degustata iuuenis ciuilitate, adeo cœpit eum amare, vt iuberet eum diuersari in regia, & quotidie suę mensę adhiberet. quod cum primates Syrorum viderent apud Alexandriam, indigne ferebant. Cumque dies auctionis veniret qua addicenda erant vectigalia, licitabantur ea nobiles suæ quisque patriæ: & cum octo millia talentorum colligerentur è vectigalibus Cœlesyriæ Phœnicesque & Iudææ ac Samariæ, accedens Iosephus culpabat illos licitatores, tanquā de composito tam paruum regi precium promitterent. Se enim paratum duplum numerare, relictis regi damnatorum confiscationibus, quæ prius publicanis solebant accedere. Rege vero libenter hęc audiente, & vt amplificatori redituum suorum addicturum se promittente,

An. mūdi 3770. Ante Christū ann. 194.

Legatus regius honorifice exceptus, Iosephi liberalitatē apud suos prædicat.

Iosephus Ptolemæo obuiam profectus, honorifice excipitur.

Vectigalia Cœlesyriæ Iosepho addicuntur.

An. mũdi 3770. Antè Christũ na. 194.

rogante tamen ecquos fidei iussores haberet, festine respondit daturum se homines probos & honestos, quibus non grauaretur credere. Quos vt proferret postulatus: Te, inquit, Rex dabo, tuamq; coniugem, vt alter alteri pro me fideiubeat. Tum Rex arridens permittit cum absque hac iussione habere vectigalia: id quod valde molestum fuit his qui post habiti fuerant, non sine pudore in patriam reuertentibus. Iosephus autem acceptis a Rege duobus militum millibus, quos ideo petierat, vt posset contumaces in vrbibus vi cogere, & mutuatus Alexandriæ ab amicis regis quingenta talenta, profectus est in Syriam. Et cum venisset Ascalonem, tributumque à ciuibus exigeret, & non solum nihil acciperet, sed conuitiis etiam appeteretur: comprehensos circiter viginti eorum primates affecit supplicio: & redactis ex eorum facultatibus mille talentis, Regi eam pecuniam transmisit, indicans quidnam egerit. Ptolemæus autem miratus eius prudẽtiam, & approbato quod egerat, permisit ei quicquid vellet facere. Hoc audito Syri exemplo recentis cãlitigatæ in Ascalonitis inobedientiæ territi, patentibus portis Iosephum excipientes tributa soluebant. Cumque etiam Scythopolitæ per contumaciam detrectarent imperata more solito tributa dependere, horum quoque necatis primatibus, facultates damnatorum ad regem misit: cõparatisq; multis pecuniis, & multa lucratus ex redẽptione vectigalium, his opibus ad constabiliendã præsentem potẽtiam vsus est, prudenter existimans optimum esse iam partam felicitatem tueri ex ipsius reditibus. multa namque munera regi atque reginæ in manum mittebat, multa etiam horum amicis & omnibus in aula potentibus, beneuolentiam eorum hoc pacto sibi concilians. Vsus est autem ea prosperitate per annos 22. ex vna vxore procreatis septem filiis. suscepto etiam vno ex fratris Solymij filia, nomine Hircano: quam hac occasione duxit coniugem. Cum aliquando venisset Alexandriam cum fratre, ducente secum filiam nubilem, vt eam ibi alicui nobili Iudæo nuptum traderet: cœnans cum rege, ingressam in conuiuium formosam saltatriculam adamauit, soliique fratri hoc indicauit, rogans vt quandoquidem lege vetaretur, habere rem cum fœmina alienigena, subseruiret ei, vt clam ea potiri posset. Frater vero libenter operam suam pollicitus, ornatam filiam suam noctu ad eum adduxit, & in lectum eius collocauit: atque ita parum sobrius, per errorem cum fratris filia congressus est: & cum hoc sæpius fecisset, magis etiam in amorem accensus, conquestus apud fratrem, quod periculum esset ne non posset excutere amorem saltatriculæ, quam forte rex nollet ei cedere. Tum Solymius ait non esse opus vt hac de re sit anxius, licere enim ei frui amata muliere, atque etiam vxorem eam ducere: fassus quod maluerit filiæ fieri iniuriam, quam fratrem tale dedecus in se admittere. Iosephus collaudata tam fraterna beneuolentia, vxorem duxit eius filiam: ex eaq; genuit quem diximus Hyrcanum filium. Is cum annos natus tredecim, adolescens adhuc generosam & prudentem præ se ferret indolem, fratrum in se concitauit odia, quod eos in omnibus videretur antecellere. Iosephus enim volens cognoscere quisnam ex his ad virtutem esset idoneus maxime, vnumquemque misit ad eos qui tum professione disciplinarum erant celebres: illi vero propter segnitiem & laborum impatientiam indocti domum reuersi sunt. Deinde minimum natu Hyrcanum cum trecentis iugis boum misit itinere septem dierum in solitudinem, vt illic sementem faceret: sed prius subtractis clam loris quibus arator boues ad iugum solet astringere. Quo postquam peruentum est, cum non haberet lora, contempto bubulcorum consilio, suadentium aliquem ad patrem mittere qui adferret: nolensque interim expectando

Ascalonitæ Iosephi legatos ob tributum non solutum puniti.

Iosephi dimissa & liberi. Hyrcani ortus & indoles.

eorum

eorum reditum tempus perdere, commentus est quiddam veterano duce magis dignum quam id ætatis homine. Mactatis enim decem iugis carnes quidem in operarios distribuit: sectis autem tergoribus, & loris inde factis, iuga hoc modo bobus aprauit: & hoc modo arata terra quam pater proscindi iusserat, semente que facta, domum rediit. Pater autem reuersum exosculatus ob prudentiam & acumen ingenij, & quod excogitata auderet aggredi, vt solum germanum filium, magis etiam posthac amauit, indigne ferentibus reliquis fratribus. Interea venit quidam nuncias quod regi Ptolemæo natus sit filius: versiq; omnes Syriæ magnates cum subditis ad lætitiam, natalem pueri celebrabant, ac deinde Alexandriam gratulatum sunt: profecti magno apparatu, Iosepho ob ætatem iam grauantem domi manere coacto. pertentauit tamen filiorum animos, num quis ex his vellet eam profectionem suscipere: & recusantibus cæteris, quod is negaret scire mores aulicos, quomodo versandum sit cum regibus, suadentibusque vt Hyrcanum fratrē mitteret, libenter hoc audito statim eum aduocat: rogatque ecquid liberet, aut idoneum se putaret, qui ad regem salutatum accederet qui cum prompte eam profectionem susciperet, & modica pecunia sibi opus fore, diceret: velle enim se frugaliter viuere, vt decem drachmarum millia sufficiāt: admodum lætatus est filij prudentia. Deinde puer cum aliquandiu siluisset, suasit patri ne domo quicquam munerū regi mitteret: sed vt ad procuratorem suum Alexandrinum scriberet, vt pecuniam ipsi præberet ad emendum regi id quod inueniret pulcherrimum & pretiosissimum. Ille vero ratus decem fortasse talenta impensurum in munera, & comprobato filij consilio, scripsit procuratori Arioni, qui omnem ipsius pecuniam tractabat Alexandriæ, talentorum circiter tria millia. Iosephus enim pecunias in Syria collectas, solebat eo mittere, & quoties præstitutum tempus veniret tributa regi adnumerandi, Arionem hoc iubebat facere. Ad hunc igitur acceptis à patre literis, Alexandriam proficiscitur: moxq; fratres ad omnes regios amicos scripserunt, vt eum aliquo modo perderent. Vt vero exacto itinere, Arioni epistolam reddidit, rogatus quotnam talenta vellet accipere, putabat enim decem petiturum aut non multo amplius: vt respondit mille tibi opus esse, iratus procurator, obiurgauit eum acriter, quod vellet ea per luxum perdere: monebatque vt sequeretur exemplum patris, qui eam pecuniam laboribus & temperantia parauerat. Se enim non plus quam decem præbiturum, & ea non in alium vsum quam vt mercaretur regi munera. Ibi puer iratus Arionem coniecit in vincula. Procuratoris autem vxore reginæ hoc renunciante, & rogante vt puerum compesceret: gratiosus enim apud Cleopatram Arion fuerat: ex regina hoc rex didicit. ac mox per quendam missum ad Hyrcanum mirari se nunciat, cur ad se à patre missus, non modo in conspectum non venerit, sed procuratorem etiam patris sui vinxerit, iubebatque vt veniret, ac causam eius facti diceret. Ille contra regi nunciari iubet, legem esse Iudæis ne quis gustaret de sacrificio, priusquam adito templo mactasset victimas: eaque ratione nec ipsum hactenus regem salutasse, expectantem dona quæ offerret regi de parente suo bene merito. Seruum autem iure se punisse, qui mandata eius contemneret. Nihil enim differre inter maiorem & minorem dominum. Nisi enim tales dent pœnas meritas, expectandum mox ipsi regi vt contemnatur à subditis. His auditis rex risit, miratus tam magnum in puero animum. Arion autem postquam hoc cognouit, nihil sperans à rege præsidij, datis adolescenti mille talentis, liberauit se à vinculis. Elapsis deinde tribus diebus salutaturus reges accessit: à quibus libenti animo exceptus, & mensæ communi est

An. mūdi 3780. Ante Christū na. 194.

Iosephus Hyrcanū filium ad Ptolemæū regē mittit.

Insidiæ Hyrcano clam structæ.

Apologia Hyrcani apud regē accusati.

adhibi-

An. mũdi 3780. Ante Christũ na. 184.

adhibitus, in parentis sui gratiam, moxque clam aditis negociatoribus emit ab eis centum pueros formosissimos & literarum peritissimos, talento singulos, & totidem puellas eodem precio. tum vocatus ad conuiuium regium cum Principibus, infimo loco iussus est accumbere, propter ætatem posthabitus ab his quorum hoc erat officium. reliquis autem conuiuis ossa partium ablumpta carne ante Hyrcanum congerentibus, Tryphon quidam quo plurimum in conuiuiis rex delectabatur propter scommata & facetias hominis, rogatus à conuiuis ad regem se vertit: & Viden, inquit, domine, quantum ossium ante Hyrcanum iaceat. Hinc igitur colli̇ge, quod & pater eius totam Syriam ita spoliat, quemadmodum hic ossa nudauit carnibus. Rege vero ad hoc dictum arridente, & rogante Hyrcanum, vnde illa ossium congeries. Nihil mirum, inquit, domine. canum enim est ossa vna cum carnibus absumere, sicut isti faciunt: vultu commonstrans reliquos, ãnte quos nihil erat ossium. Homines autem comesis carnibus solent abiicere ossa, quod & ego homo cum sim, nunc facio. Ibi rex miratus vrbanitatem, iussit omnes conuiuas huic dicto plaudere. Sequenti vero die aditis regis amicis & aulicis potentioribus, ipsos quidem salutauit: ex famulis autem eorum expiscatus est, quidnam oblaturi essent regi in festo natalitio. Illis referentibus hunc daturum talenta duodecim, alium rursum aliud pro suis quenque opibus: simulauit se dolere, quod non haberet vnde tantundem largiri valeat, nec vltra talenta quinque numero, idque mox famuli renunciauere dominis. Illis autem gaudentibus, quasi offenturus esset regem Iolepnus propter exilitatem muneris, vbi ad statutus aduenit, alij quidem & hi munificentissimi obtulerunt talenta non plus quam viginti. Hyrcanus autem emptos a se centum pueros totidemq; puellas adduxit, iussos singulos talentum offerre, hos quidem regi, has vero Cleopatræ. Omnibus vero admirantibus tam splendidum & insperatam munificentiam, atq; ipsis etiam regibus, atque ipsoque regis & ministros multorum talentorum donis honoratis, ab illis nasceretur periculi. ad hos enim fratres scripserat modo Hyrcanum tollerent. Rex autem delectatus iuuentia, iussit eum donum quodcunq; vellet petere. At ille nihil aliud quam vt se rex patri ac fratribus commendaret per literas. Itaq; beneficentissime tractatum, & donatum regie, scriptis quoque ad patrem & fratres & omnes suos duces atq; procuratores commendaticiis literis dimisit liberaliter. Fratres autem cum cognouissent tantum honoris ei habitum à regibus, & honorationem multo reuerti quam fuerit antea, decreuerunt obuiam proficisci & de medio illum tollere, ne patre quidem inscio, iratus enim ob profusam in munera tam immensam pecuniam, non erat de salute eius solicitus. eam tamẽ iram metu regis dissimulare coactus est. Sed fratribus adortis eum in itinere, fortiter cõgressus & alios non paucos ex eorum comitatu occidit, & duos quoq; fratres inter cæteros: reliqui vero fuga euaserunt ad patrẽ Hierosolyma. Veniens autem ad vrbem cum excipieretur à nemine, territus secessit trans Iordanem fluuium, & illic vitam egit, tributa colligens à barbaris: quo tempore in Asia regnum obtinebat Seleucus cognomine Soter, magni Antiochi filius. Obiit deinde Hyrcani patet Iosephus vir bonus & magnanimus, qui Iudæis pauperibus tum & inopibus splendidioris vitæ occasionem præbuit, per duos & viginti annos præpositus exigendis Syriæ ac Phœnices & Samariæ vectigalibus: & eodẽ fere tempore patruus quoq, eius Onias, relicto successore honoris Simone filio. Cui deinde vita perfuncto Onias filius successit, ad quem Lacedæmoniorum rex Arius legationem misit cum literis, quarum hoc exemplar exstat.

Hyrcani facetia.

Hyrcanus expiscat' quid alij sint donaturi, plus reliquis omnibus donat, ob quod alio honorifico afficitur munere.

Hyrcanus a fratrib' in itinere circũuentus, strenue sese defendit, quosdã et iam e medio tollit.

Mors Iosephi.

Onias & post eum Simon filius Pontifex.

Hodie & Ruffinus [illegible] 4.

CAP.

CAP. V.

Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.

An mũdi 3780. an. Chri. nã. 184. *Lacedæmonii*

REx Lacedæmoniorum Arius Oniæ salutem. Incidimus in quandam scripturam antiquam, in qua inuenimus cognationem intercessisse inter nostras origines, & nostrum quoque genus nõ esse alienum à posteris Abrahæ. Æquum igitur est vt cum fratres nostri sitis, petatis à nobis quæcunque libuerit. Idem nos quoque faciemus & res vestras tanquam nostras existimabimus, nostras item vobiscum communes habituri. Demoteles est, qui has vobis reddit literas, in pagina quadrangula scriptas, & obsignatas aquilæ sigillo, draconem tenentis vnguibus. Et epistola quidem hæc continebat. Iosepho autem mortuo, populus seditionibus agitatus est propter eius filios, dum maiores fratres Hyrcano bellum inferunt natu minimo. pleriq; enim fauebant senioribus, & in his Simon Pontifex propter cognationem. Hyrcanus autem Hierosolyma quidem noluit repetere, sed vltra Iordanem habitans, assiduũ bellum gerebat cum Arabibus, multos eorum interficiens, alios in captiuitatem abstrahens. Ædificauit etiam castrum munitissimum, è marmore candido exstructis vsque tectum eius parietibus, habentibus insculptas diuersorum animaliũ effigies enormi magnitudine: idq; ædificium fossa profunda & aquis plena circumdedit, & oppositi montis prominentem petram perforans, speluncas in ea fecit multorum stadiorum longitudine. aulas etiam in eo castro fecit aptas conuiuiis, diætasq; alias & cubicula: salientium etiam aquarum eo tantam induxit copiam, vt loco voluptatem simul & ornamentum adderent. Speluncarum vero ora non amplius aperuit quam vt vnum caperent: idq; de industria factum est securitatis ac tutelæ gratia, si quando forte oppugnaretur à fratribus. Ædificauit etiam atria magnæ multitudinis, eaq; hortis spaciosis ornauit, & locum hoc pacto instructum & absolutum vocauit Tyrum, qui est in finibus Arabiæ & Iudææ trans Iordanem sitæ, non procul regione Esse bonitide: præfuitque illi tractui per septennium, toto tempore quo Seleucus regnauit in Syria, post cuius obitum Antiochus eius frater in regnum successit, qui cognominatus est Epiphanes. Moritur etiam Ptolemæus & ipse eodem cognomento Epiphanes dictus: superstitibus duobus filiis impuberibus: quorum grandiori Philometor cognomen inditum, minori vero Physcon. Hyrcanus autem videns præpotentem Antiochum, & veritus ne in potestatem eius redactus pœnas daret eorum quæ contra Arabes ausus fuerat, ipse sibi manus intulit: possessionem vero eius vniuersam occupauit Antiochus.

Epiphanes Rex Syriæ.

Ptolemæi Epiphanis filij.

Hyrcanus sibiipsi manus infert.

Hedio & Ruff. c. 6. 1. Macc. 1:

CAP. VI.

Iudæi seditionibus agitati, Antiochi opem inuocant.

Iesus ab Antiocho Epiphane in Pontificē electus: Onias Menelaus dictus, Iesu in sacerdotio succedit.

IS defuncto per idem tempus Onia Pontifice, fratri eius Iesu id sacerdotium contulit, quod filius superstes etiam tum esset paruulus, de quo suo loco dicetur. Hic Iesus priuatus est eo sacerdotio per regis indignationem: moxq; in Oniam fratrum minimum Pontificatus translatus est. Simoni enim hi tres fuerunt filij, ad quos omnis Pontificatus peruenit, vt indicauimus. Cęterum Iesus Iasonem se vocari maluit, sicut alter frater pro Onia Menelaus dictus est. Concitata autem per fratrem contra nouum Pontificē Menelaum seditione, & populo in partes scisso, Thobiæ filij steterunt à Menelai partibus: maior autem populi pars

factio-

An mũdi 3790. au. Chri. na. 174. *Iason & Menelaus seditionẽ comitãt.*

factionem Iasonis sequebatur. quorum vim non sustinentes Menelaus & Tobiæ filij secesserunt ad Antiochum, dicentes se velle relictis patriis institutis ac legibus religionem regis & Græcanicos ritus assumere: rogaueruntq; eum vt sibi permitteret gymnasium Hierosolymis exstruere. quo impetrato adduxerunt sibi præputia, vt nudi quoque non essent Græcis dissimiles: & contemptis omnibus patriis ritibus, imitabantur mores exterarum gentium. Antiochus autem domi vlus fortuna prospera, expeditionem Ægyptiam tentare statuit, captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi minorum ætate, rebus administrandis non satis idonea. Profectus igitur cum magno exercitu Pelusium, astu circumuento Philometore Ægyptum occupat, & redacta prius in potestatem Memphi locisque circumiacentibus, ad Alexandriam duxit, & vrbem & regem subiugaturus. Sed omnes eius conatus vnica Romanorum denunciatione repressi sunt, ita vt iam occupata relinqueret, sicut & alias diximus. Nunc prolixius narrabimus de hoc rege, quomodo Iudæam ac templum occupauerit, quod in prioribus commentariis breuiter tandem perstrinximus, vt necesse sit idem altius repetere.

Antioch⁹ Ægypto cedere cogitur. Historiæ de Antioch⁹ Epiphane.

CAP. VII.

Quemadmodum Antiochus, ducto Hierosolyma exercitu, occupatoque eius vrbis dominio, templum etiam spoliauerit.

Antioch⁹ vrbe Hierosolyma occupat, templum spoliat.

An. mũdi 3796. Ante Christũ na. 168. An. mũdi 3798. ante Christũ na. 166. *Antioch⁹ abrogato Dei cultu summa cũ tyrannide sacrificium illum obtrudit, arcẽ in hoc præsidio impositio.*

REuersus ab Ægypto, quam metu Romanorum reliquerat Rex Antiochus ad Hierosolymitarum vrbem mouit exercitum: & ingressus eam centesimo quadragesimo tertio anno, ex quo primum ad Seleuci familiam Syriæ regnum deuenerat, sine vllo negocio dominus eius factus est, admissus apertis portis per iuræ factionis homines, quam dominationem crudeliter exercuit, necatis permultis, qui diuersarum erant partium: direptisq; pecuniis & asportatis Antiochiam. Ea clades accidit anno secundo post vrbem captam, regni eius familiæ centesimo quadragesimo quinto, vigesima quinta eius mensis, qui chasleus nostris dicitur, Macedonibus appellatus, Olympiade centesima quinquagesima tertia, quando ne his quidem est parcitũ, qui quasi pacate venienti portas aperuerant, quo maior licentia grassatum est in templi diuitias: quæ cum essent maximi precij, vilæ sunt satis amplum violati fœderis præmium. Spoliato igitur templo & ablatis vasis sacri ministerij, & inter cætera candelabris aureis, altari aureo, mensaq; propositionis quam vocant ac ne aulæis quidem relictis quæ e cocco ac byssо constabant, euacuatis etiam thesauris reconditis ita vt nihil omnino relinqueret, coniecit Iudæos in luctum maximum. nam & quotidiana sacra iuxta legis præscriptum vetuit eos facere: direptaque tota vrbe, habitatores partim necauit, partim captiuos vna cum liberis & vxoribus abduxit, vsque ad decem milium numerum. Incendit etiam ædificiorum eius quicquid erat pulcerrimum, & demolitus mœnia, in inferiore vrbe arcem condidit. erat enim editiore loco sita, ipsi templo imminens. quapropter bene prius munitæ mœnibus ac turribus Macedonicũ præsidium imposuit. admixti tamen erant ex impijs Iudæis sceleratissimi, à quibus plurimum vexata fuit ciuitas. In templo quoque ara posita porcos mactauit, sacrificium a Iudæorum religione alienissimum: & cogebat omnes, abrogato veri Dei cultu, ipsius venerari numina: & oppidatim extructis templis atq; altaribus, porcinas in eis quotidie iugulare victimas. Comminatus est etiã grauem pœnam, si quis liberos circumcideret, constitutis qui mandata exigerent, atque etiam vi ad ea ser-

uanda

uanda detrectandas cogerent. Et maxima quidem Iudæorum pars, vel ſponte vel metu ſupplicij parebat edictis regiis. qui vero probatiores erant & generoſę indolis, maiorem rationem habuerunt moris patrij, quam pœnæ intentatę ſibi per aduerſarios. quamobrem quotidie necabantur excruciati tormentis crudeliſſimis. Flagris enim cæſi & lacerati corpora, viui adhuc & ſpirantes ſuffigebantur cruc bus. Vxores autem eorum & circumciſos liberos ſtrangulabant, iuxta mandatum regium, & ſuſpendebant à crucifixorum parentum ceruicibus. abolebatur etiam vbicunque repertum eſſet ſacrum volumen aliquod, & ipſi apud quos inuentum eſſet mali male peribant Samaritæ autem videntes in tali calamitate conſtitutos Iudæos, non amplius profitebantur ſe cognatos eorum, neque Garizitanum templum eſſe Dei maximi, nihil abſonum facientes a ſuo ingenio, de quo ante diximus: ſed dicentes ſe Medorum & Perſarum colonos, vt re vera ſunt, miſerunt legationem ad Antiochum cum epiſtola ſcripta in hunc modum: Regi Antiocho Deo illuſtri ſuggeſtio a Sidoniis in Sicimis habitantibus. Maiores noſtri compulſi crebris ſuæ regionis peſtilentiis, & inducti veteri quadam ſuperſtitione, morem fecerunt obſeruandi eam feſtiuitatem quæ apud Iudæos vocatur Sabbathũ: & exſtructo in Garizino monte templo innominati numinis, immolauerunt in eo ſolennes victimas. Nunc autem ex quo tibi viſum eſt in Iudæos, vt eorum malitia dignum eſt, animaduertere, qui exiequuntur mandata regia, exiſtimantes nos hæc propter eorum cognationem facere, volunt nos in communem cum illis cauſam inuoluere, cum ſimus ab origine Sidonij, quemadmodum extat relatum in noſtris annalibus. Rogamus igitur te ſeruatorem ac beneficum, vt mandes Apollonio noſtro præſidi, & Nicanori procuratori regio, ne quid poſthac nobis moleſti ſint quaſi hærentibus in eodem cum Iudæis crimine, à quibus tam diuerſi ſumus moribus, quam origine: vtq; templum quod hactenus nullius Dei titulum habuit, poſthac vocetur Iouis Græcanici. hoc enim pacto erimus à moleſtiis liberi: & ſecurius intendentes priuatis negociis, maiora tibi poterimus tributa ſoluere. Poſt hanc Samaritarum ſupplicationem rex & ipſam & talem epiſtolam remiſit. Rex Antiochus Nicanori Sidonij qui ſunt apud Sicima miſerunt ad nos ſuggeſtionem quam his literis adiunximus. Quoniam igitur nobis & amicorum conſilio ſatis approbauerunt, qui in hoc miſſi ſunt, quod alieni ſint à Iudæorum criminibus, & placet illis iuxta Græcorum inſtituta viuere, abſoluimus eos quantum ad hanc cauſam & eorum templum attinet, quod poſthac appelletur Iouis Græcanici. Eadem autem & Apollonio magiſtratui ſcripſimus, anno quadrageſimo ſexto, menſis Hecatombæonis vndecima.

An. mũdi 3798. Ante Chriſtũ na. 166. *Hedio & Ruffino cap. 7. Biblia Samaritana abolere conantur.*

Ingeniũ Samaritarum ob quod merito Iudæi exoſi.

An. mũdi 3799. Ante Chriſtũ na. 165.

CAP. VIII.

Antiocho vetante Iudæos vti patrijs legibus, ſolus Aſſamonæi filius Mathias Regem contempſit, profligatis etiam eius ducibus.

Mathias & eius filiorum pietas, & zelus.

EOdem tempore habitabat in Modim vico Iudææ quidam Matthias nomine filius Ioannis, qui fuit Simeonis ex Aſſamonæo geniti, Sacerdos ex vice Ioaribi, Hieroſolymita genere: erantque ei filij quinque Ioannes qui & Gaddis cognominabatur, Simon qui & Matthes, Iudas qui & Maccabæus, Eleazarus qui & Auran, Ionathas qui & Apphus vocabatur. Is Matthias ſæpenumero queſtus eſt apud filios de tam afflicto rerum ſtatu, direptione vrbis, deprædatione templi, cæteriſque calamitatibus: aiebatq; præſtare mori eos pro patriis legibus quam ſic inglorie

An. mũdi 3799. Ante Christũ na. 165.

viuere. Cumque veniſſent in eum vicum in hoc à rege conſtituti vt Iudæos ad mandata eius cogerent: & poſtularent, vt Matthias cæteris autoritate potior ad exemplum aliorum primus profana ſacra faceret, oſtentantes à rege præmia: negauit ſe hoc facturum, etiamſi omnes gentes Antiochi imperata facerent: ac ne liberis quidem ipſius perſuaderi, vt patriam religionem deſerant. Vt vero ſilente eo Iudæus quidam in medium progreſſus cœpit immolare iuxta mandatum regium, non amplius ferens indignitatem rei, irruit in eum cum ſuis filiis armatus gladiis: nec ſolum eum trucidauit, ſed etiam Apellem regium ducem cum ſuis militibus, qui volebant plebem eam cogere: diruptaque ara exclamauit: Si cui eſt cordi religionis incolumitas, me ſequatur. Et cum dicto comitantibus filiis in deſertum ſe contulit, relictis in vico facultatibus. Id imitata plebs reliqua, & ipſi cum familiis idem in deſertum profugerunt, ibiq; victitabãt in ſpecubus. Quo audito duces regij, præſidio Hieroſolymitanæ arcis aſſumpto, Iudæos in deſertum perſecuti ſunt. quos aſſecuti, primum verbis perſuadere conati ſunt, vt ab incepto deſiſterent, & admittentes rectius conſilium, non imponerent ſibi neceſſitatem ſæuiendi hoſtiliter: & cum nihil proficerent apud obſtinatos, aggreſſi ſunt eos die Sabbati, & ita vt erãt in ſpeluncis excuſſerunt, nõ repugnantes, ac ne aditus quidem ſpeluncarum obturãtes. Etenim propter religionem diei repugnare nolebant, ac ne in aduerſitatibus quidem violare honorem Sabbati, quando lex iubet feriari ab omni opere. Itaq; perierunt cum vxoribus & liberis ſuffocati in ſpeluncis circiter mille: multi etiam elapſi adiunxerunt ſe Matthiæ, eumq; principem ſibi elegerunt. At ille docuit eos, pugnandum etiam Sabbatis, aut ſi ita pergant ipſos ſibi futuros exitio, hoſtibus eam occaſionem obſeruantibus, & non niſi Sabbato illos aggredientibus, atque ita fore, vt vel ſine certamine omnes facile opprimantur. Hæc locutus perſuaſit eis: & in hodiernum vſq; mos hic permanet, vt ſi ita neceſſitas poſtulet, pugnent etiam Sabbatis. Collecta igitur circa ſe non contemnenda manu, & altaria diruit, & prolapſos in impietatem quotquot adipiſci potuit trucidauit. confluebant enim ad eum quos ante metus per circumuicinas gentes ſparſerat, pueros etiam iuſſit circuncidere, qui hactenus vetiti fuerant, expulſis qui ad hoc, vt vetarent, conſtituti erant ab Antiocho. Exacto autem anno poſt principatum morbo correptus conuocatis ad ſe liberis. Equidem, inquit, filij, iam fatalem viam ingredior, interim commendo vobis meum propoſitum, & rogo, ne per ignauiam ceſſetis id exſequi: ſed potius memores paternæ voluntatis ſeruate ritus patrios, & rempublicam tantum non collapſam reſtituite: neq; illis accedite, qui aut ſponte aut vi eam prodiderunt hoſtibus. Præſtate vos mihi germanos filios, contemptaque omni vi ac neceſſitate, parati ſitis pro legum tutela vel mortem oppetere, ſi ita res poſtulet, cogitantes quod Deus vos tales non deſpiciet, ſed delectatus veſtra virtute in priſtinam patriis moribus viuendi libertatem reſtituet. corpora quidem habemus mortalia, & fatali neceſſitati obnoxia, ſed præclare geſtorum memoria vice immortalitatis eſſe poterit, cuius amatores vos aſpirare volo ad gloriam, adeo vt non grauemini vel immori egregiis facinoribus. Prima autem cura ſit cõcordiæ, & quibus quiſq; præcellit artibus, his vtatur reliquis concedentibus: Simonemq; fratrem eximia prudentia virum parentis loco habete obtemperantes eius conſilijs: Maccabæum autem propter fortitudinem exercitui præficite. Hic enim vlciſcetur ſuæ gentis iniurias repulſis hoſtibus. Ad hoc autem negocium adhibete quotquot vſquam ſunt iuſti ac pij, & hoc pacto vires veſtras augebitis.

Apoſtata a Matthia trãſfigitur.

Matthias cum filiis aliiſque nonnullis in deſertũ ſe cõfert.

Iudæi ſabbato opprimuntur, quia eius Matthias fit cautior.

Matthias Idolorum cultũ extirpat.

Hedio & Ruffino cap. 8.

Matthias filios ad pietatem, fortitudinem, & cõcordiã adhortatur

CAP.

CAP. IX.

Mathia defuncto Iudas filius succedit.

HÆc locutus filiis, precatusq; Deum adesse illorum conatibus, & populo pristinum viuendi morem restituere, non multo post moritur, & in Modim sepelitur: & post exhibitum ei publicũ luctus honorem, Iudas filius cognomine Maccabæus administrationi rerum præficitur, anno 146. qui adiutus impigre à fratribus, ejecto hoste, & impiis tribulibus necatis, totam eam terram lustrauit à præteritis piaculis.

An. mũdi 3799. Ante Christũ na. 156. 1. Macc. 1 Matthia mors. Iudæ Macchabæi administrationi rerũ præficitur.

CAP. X.

Apollonius Antiochi dux in Iudæa prælio victus occiditur.

HIs auditis Apollonius præfectus Samariæ raptim cõtra Iudam duxit exercitum. Nec in Iuda mora fuit, sed obuiam ei factus prælio victum cum aliis multis interficit, gladio etiam eius potitus velut opimo spolio plurimis etiam hostium vulneratis & castris eorum direptis, ditatus præda rediit. Seron autem Celesyriæ præfectus cognito quod Iudas multis vndiq; ad eum confluentibus magnas circa se copias habeat, & ad confligendum cum hoste idoneas, decreuit cõtra eum ducere, sui putans officij animaduertere in rebelles, & contumaces erga mandata regia. Contractis igitur quibus præerat militibus, adiunctis etiã Iudæorum perfugis, & impiis, progressus vsque Bethora vicum Iudææ, castra eo loco metatus est. Iudas autem occurrens ei pugnandi animo, vbi vidit milites suos parum alacres partim propter hostium multitudinem, partim quia ipsi ieiunauerant: hortando addebat illis animos, affirmãs non in numero militis sitam victoriam, sed in pietate erga Deum & fiducia: idq; compertum plurimis maiorum suorum exemplis, qui iusta arma pro legibus suis & liberis ferentes multa sæpe hostium millia profligauerint. Inuictum enim robur esse innocentiæ. His dictis persuasit, vt non detrectarent prælium, & collatis cum Serone signis, fudit ac fugauit Syrorum exercitum. Prostrato enim duce omnes in fuga spem salutis posuerunt: quos persecutus vsq; ad campum occidit ex eis octingentos: reliqui euaserunt in regionem maritimam.

Hedio & Ruff. c. 9. Iudas Macchabæus Apollonĩ prælio vincit. Seron Calesyriæ Præfectus in Iudã mouens ab eo fugatur.

CAP. XI.

Lysia & Gorgia contra Iudeos expeditiones & cladet.

AVditis his rex Antiochus vehementer iratus omnes vndique copias contraxit, conducto etiam mercenario ex Græcia milite, parans primo vere in Iudæam irrumpere. Cumq; numerato stipendio videret thesauros suos exhaustos deficere: nam neque tributa omnia reddebantur propter crebras rebellationes gentium, & ipse vir magnanimus ac munificus non erat contentus ea quæ tum aderat pecunia: decreuit adita prius Perside regionis eius tributa exigere. Commissa igitur rerum administratione Lysiæ amico probatæ fidei, & prouinciis Asiæ quæ Ægyptum inter & Euphratẽ sitæ sunt, curæ eius creditis, relicta ei copiarum quoq; & elephantorum parte, iussit vt Antiochum filium diligenter educaret vsque in suum reditum: eidemq; mandauit, vt subacta Iudæa & habitatoribus eius sub hasta diuenditis, deleret Hierosolyma, ac totam gentem extingueret. His mandatis profectus est in Persidem 147. anno, & traiecto Euphrate ascẽdit ad superiores Satrapias. Lysias aut delectis ad hoc negociũ eximiis ducibus ex amicis regiis, Ptolemæo Dorimenis filio, & Gorgia & Nicanore, attributisq; eis peditum quadraginta millibus, equitum septem millibus, in Iudæam misit eum exercitum, qui vsq; Emauntem vrbẽ progressi, in campestribus eius castra metati sunt:

Antioch⁹ in Iudeã irrũpere parat.

Antioch⁹ Lysia rerum administrationẽ, prouinciasq; filiũ committens in Persidẽ proficiscitur.

An. mũdi 5800. Ante Christũ na. 164. *Hedio & Ruffinus cap. 10. Ptolemæ Dorymenu filius, Gorgias & Nicanor in Iudæam mouent.*

vbi conuenerunt ad eos auxilia Syrorum, & ex aliis vicinis regionibus, nec non magnus perfugarũ Iudaeorum numerus. aderant etiam in eis castris negociatores non pauci empturi mancipia, & instructi compedibus paratis in hoc vt vincirẽt captiuos numerata pro eis pecunia. Iudas autem animaduersa hostium multitudine, hortatus est suos milites, vt forti essent animo, & in Deo collocarent omnem fiduciã, decretis supplicationibus, quibus more patrio in magnis periculis induti saccos solent orare veniam, vt Deus ad misericordiam flexus vires contra hostem eis adderet. Distributis deinde more antiquo gentis in tribunos ac centuriones ordinibus, & ablegatis nouis maritis, quiue agros recens sibi comparauerant, ne distracti talibus cupiditatibus pugnarent segnius, verbis etiam aggressus est hortari suos ad rem gerendam strenue. Nullam socij tempus nobis dabitur ad virtutẽ & periculorum contemptum opportunius. nunc enim fortiter certantibus paratum est libertatis præmium, quam suapte natura deliderabilẽ hoc magis nos optare decet, quod abiq; hac ne religionem quidẽ tueri poterimus. Sic igitur existimate, in hac pugna situm esse, vtrum pristinam felicitatem recipiatis, hoc est vitam iuxta patrias leges recte institutam: an per summam ignominiam etiam reliquiæ nostri generis intereant, nisi fortes viros præstiteritis: & cum hac cogitatione inite prælium. Cum igitur tam ignauos quam fortes mors certa maneat, gloria vero sempiterna propugnatores pietatis, legum, libertatis, patriæ, eos animos concipite, qui vobis in crastina pugna possint esse vsui, vel ad victoriam, vel certe ad gloriam. His Iudas suos hortatus dum cogitat de futuro prælio, certo indice comperit Gorgiam missum cum mille equitibus, peditum quinque millibus, vt ductu perfugarum noctu se inopinum inuaderet: decreuitque & ipse eadem nocte in hostium castra impetum facere, maxime quod aduersa esset bona pars illorum exercitus. itaque confestim iumpta cœna, relictisque in castris multis ignibus, tota nocte iter fecit ad Emaunti propinqua castra hostium. Interim Gorgias nemine in castris Iudæorum inuento, ratus eos metu cessisse & occultari alicubi in montibus, statuit vbinam essent quærere. Iudas autem sub diluculum peruenit ad castra hostium, ducens tria virorum millia nõ satis instructa armis propter inopiam: vidensque hostem armatum egregie, & castra ex arte dispolita, hortatus primum suos, vt non dubitarent, vel nudis, si ita opus sit, corporibus in pugnam ruere: quandoquidem Deus delectetur tali fortitudine, eamq; suo præsidio contra armatos fulciat: iubet signa canere. Ex improuiso deinde adortus, nihil minus expectates ita terruit, vt cæsis quotquot ausi sunt resistere, cæteros persequeretur vsque Gadara, & vsque campos Idumææ & Azoti & Iamniæ. Ceciderunt autem ex eis circiter tria millia. Victor Iudas suos à præda cohibuit, Gorgiam adhuc superesse dictitans: quo profligato per ocium deinde posse eos ditari ex spoliis. Adhuc tamẽ eo loquẽte, ostenderunt se Gorgiani è quodam loco edito: vnde prospicientes suorum cladem & castra capta ac fumantia, animaduertentesq; Iudam se expectantem, instructa acie, non auti manus conserere, trepide se retro in tutum receperunt. Iudas vero sine certamine victor, tum demum permisit suos ad prædam discurrere: ditatusque cum suis reperto plurimo auro & argento, hyacinthoque & purpura incolumem reduxit exercitum, laudans Deum autorem eius victoriæ, quæ haud exiguum momentũ ad futuram libertatem eis attulit. Lysias autem sequenti anno ad abolendam ignominiam nouũ exercitum parauit: contractisq; lectissimorum militum sexaginta millibus, & adiunctis quinq; millibus equitum, Iudæam ingressus montana eius ascendit, & ad Bethsura vicum castra posuit. Huic Iudas occurrit cũ de-

1. Macch. 4.

Iudæi Lysiæ exercitũ vincit.

Iudæi ingẽti prædæ potitur.

Lysias iterum in Iudæam mouet, & 5. millia militũ amittit.

cem

cem millibus: & cum videret hostem longe præstare numero, votis pro victoria factis Deo fretus primam aciem aggreditur tanto impetu, vt ex eis quinq; millia sterneret: quo facto reliquis tantum terrorem incussit, vt Lysias animaduertens eis certo statutum, aut mori, aut in libertatem se asserere, veritus magis desperationem eorum quam vires, copias Antiochiam reduceret: vbi mercenarios conducens, & maiores vires colligens, parabat se, vt ad primam opportunitatem bello Iudæos repeteret. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Iudas persuasit suis, vt quandoquidem tam multas victorias Deus concesserat, ascenderent Hierosolyma, & lustrato templo mactarent solennes victimas: ibi cum inuenisset templum desertum, & portas eius incensas, & in atriis virgulta enata propter solitudinem, lamentari cum suis cœpit ob tantam deformitatem. destinata deinde copiarum parte ad arcis oppugnationem ipse interim repurgare templum aggressus est: quod postquam accurate factum esset, intulit in illud vasa noua, candelabrum, mensam & altare incensorum ex auro fabrefacta omnia addidit & vela foribus oppandi solita, ac postremo fores quoque apposuit. Diruto etiam holocaustorum altari quod profanatum fuerat, nouum ex collaticiis saxis impolitis construxit. Vigesima autem & quinta mensis Chaslei, quem appellæum Macedones nominant, accenderunt lumina in candelabris, & suffitum fecerunt in altari, & panes supra mensam proposuerunt: & in nouo altari holocaustomata immolauerunt: idque accidit eadem die qua ante triennium sacra eorum profanata fuerant. integro enim triennio desertum fuit templum post factam ab Antiocho profanationem. ea enim incidit in annum 145. & diem Appellæi, mensis 25. in Olympiadem 153. renouatum est autem eadem die 147. anno, Olympiade 154. prædixerat autem eam desolationem Propheta Daniel ante annos 408. differe dicens à Macedonibus profanandum. Celebrauit autem Iudas receptæ templi festiuitatem per dies octo sacrificans, in quibus nullum honestæ voluptatis genus omissum est, sed populo quidem sumptuosum ac splendidum epulum est exhibitum, in Dei vero laudem hymnis & canticis personabant omnia. Tanta vero lætitia ob reductos ritus patrios & priscam religionem occupauit gentis eius animos, maxime quod ea felicitas ex insperato obtigerat, vt lex lata sit ad posteros, quæ iuberet quotannis hoc festum reparationem cum ceremoniis templi per octo dies celebrari: & ex eo tempore mos hic apud nostros obtinuit: vocamusque hanc festiuitatem luminum, opinor ideo quod ex insperato nobis illuxerit tanta felicitas. Circumdatis deinde vrbi mœnibus, & exstructis in eis firmis turribus custodias ad arcendum hostem imposuit: munitaque Bethsuram oppidum, vt eo tanquam arce vti posset contra conatus hostium. Quibus operibus perfectis, vicinæ gentes molestè ferentes Iudæorum vires resuscitari, per insidias adoriendo multos oppresserunt: cum quibus Iudas assidue bellum gerens conabatur eorum incursiones compescere: quo tempore etiam Acrabatinam inuadens multos Idumæos Esaui posteros interfecit & deprædatus est: & principis eorum Baanis filiorum castella, vnde Iudæos infestabant, vi capta cæsis propugnatoribus incendit. Quibus perdomitis in Ammanitas arma transtulit, quorum numerosam manum Timotheus ductabat, & his quoque deuictis, Iazorum eorum vrbem expugnauit: abductisque in captiuitatem vxoribus eorum ac liberis, direptam prius incendit, atque ita domum victor reuersus est. Sed quam primum vicinæ gentes tenere eius abitum, contractis copiis in Galaditica regione Iudæos adorti sunt, at illi refugientes in arcem Dathema, significabant Iudæ per nuncios & literas, quod oppu-

An. mũdi 3801. Ante Christũ na. 163.

Hierosolymitanum templum lustratũ.

Templũ integro triennio desertum.

Dan. 12. Festiuitas templi recepti instituta.

Hedio & Ruff. c. 11 1. Macc 5 Iudas assidue cum finitimis gentibus bellum gerit.

Hedio & Ruff. c. 12

An. mundi 5801. Ante Christum 163.

gnandi essent à Timotheo, rogantes vt se huic periculo eriperet: & interim dum legit has literas superuenerunt Galilæorum nuncij, querentes se infestari à Ptolemaide, Tyro, Sidone & aliis finitimis populis.

CAP. XII.

Quomodo diuisis copiis, Symon Tyrios & Ptolemaidenses, Iudæi Ammanitas superarit.

Simon hostibus in Galilæa victis Iudæos captiuos liberat.

IVdas igitur prospiciens vtrorumq; necessitatibus, Simonem fratrem cum tribus selectorum millibus mittit auxilio Iudæis habitantibus Galilæam: ipse assumpto Ionatha altero fratre cum octo militum millibus in Galaditicam proficiscitur: quod supererat virium Iudææ præsidio reliquit sub Iosepho Zachariæ filio, & Azaria ducibus, quibus mandauit, vt abstinerent à pugna, tantisper dum ipse ad eos reuerteretur. Simon igitur postquam in Galilæam venit, congressus cum hoste coegit eum terga vertere: & fugientem persecutus vsque portas Ptolemaidis, occidit circiter tria millia: quibus spoliatis, receptos captiuos cum tota supellectile in Iudæam transtulit. Interea Iudas cum fratre Ionatha trium dierum iter emensi, accepti sunt à Nabathæis pacifice: quorum indicio compererunt, quod multi ex ipsorum fratribus in extremo essent periculo, obsessi ab hoste in castellis & oppidis Galaditicis: monitique vt propere illis succurrerēt, per desertū illuc festinauerunt. In eo itinere Barasam oppidum oppugnare adorti, vi cœperunt: cæsisq; ad vnum puberibus, tecta igni subiecto concremauerunt. Cumq; interim nox appeteret, nihilominus Iudas iter continuauit vsque castellum in quo Iudæos obsideri acceperat, quo cum mane peruenisset, offendit hostem iam scalas & machinas admouere mœnibus: iussoque tubicine canere, & cohortatus suos, vt bonam ac fidelem operam præstarent periclitantibus fratribus, diuisis trifariam copiis oppugnatores à tergo aggreditur. Timothei vero milites cognito Maccabæum adesse, cuius virtutem & felicitatem ante suo periculo didicerant, sine mora cœperunt fugere: ex quibus ad octo millia cecidere, Iudæis acriter insequentibus. inde ad Mallen barbarorum vrbem flexo itinere, eaque expugnata mares neci tradidit, ædificia incendio sunt consumpta. Eodem impetu & Chaspoma & Bosora cum aliis Galaditicæ regionis oppidis euersa sunt. Aliquanto post Timotheus contractis numerosis copiis, & intercæteros auxiliares conducta manu Arabum, trans torrentem castra posuit contra oppidum Rafam. ibi hortatus est suos milites, vt strenue pugnarent arcerentque Iudæos à torrentis transitu. in hoc enim sitam victoriam, Iudæis futuris superioribus si transire potuerint. Iudas autem audito, quod Timotheus paratus esset ad prælium, propere contra eum duxit exercitum: traiectoq; torrente adortus hostes, partim resistentes prostrauit, partim in fugam compulit, armis etiam passim abiectis. horum nonnulli celeritate pedum salutem consecuti sunt, quidam vero in fanum quod Carnain dicunt refugientes, tutos se ibi fore sperauerunt. At Iudas & oppidum id occupauit, & incenso templo hostium alios flammis, alios ferro perdidit. His rebus feliciter gestis, & contractis è tota regione Galaditica Iudæis, vna cum vxoribus & liberis ac facultatibus in Iudæam eos traducebat. In eo itinere cum venisset ad Ephronem oppidum, per quod necessario transeundum erat, nisi retrorsum reuerti mallet, misit ad oppidanos rogans, vt patefacerēt sibi transitum. nam obstructis portis viam interruperant. quod cum ab Ephronitis impetrare non posset, cohortatus suos, corona oppugnauit mœnia: & diem ac noctem ibi remoratus vi cœpit oppidum: occisisque omnibus

Iudæ obsessu Iudæis in auxilium venit.

Timothei milites victi.

Malle expugnata.

Chaspoma & Bosora.

Timothe' iterum copias contrahit, & a Iuda vincitur.

Iudæi ex regione Galaditica in Iudæam traducti.

Ephrō oppidū expugnatum.

mari-

maribus per incensi cineres traduxit exercitum. tantus autem erat occisorum numerus, vt in transeundo calcanda essent cadauera. Traiecto deinde Iordane in magnum campum veniunt, qua sita est Bethsana, Græcis dicta Scythopolis. inde in Iudæam reditum est hilariter, canente hymnos & victoriale carmen multitudine: votiuasq; hostias mactarunt pro incolumitate exercitus: quandoquidem post tot conflictus, ne vnus quidem è Iudæis desideratus est. Interea Iosephus Zachariæ filius & Azarias duces, qui profecto Simone in Galilæam contra Ptolemaidenses, Iuda vero & Ionatha fratre in Galaditicam, præsidio Iudææ relicti fuerant: volentes & ipsi aliquo memorabili facinore parare sibi gloriam, ad Iamniam venerunt. Vbi armis excepti à Gorgia eius loci præside, amiserunt ad duo millia militum: nec prius destiterunt fugere quam in Iudææ finibus. hæc autem clades merito illis accidit, ob contemptum Iudæ mandatum, qui interdixerat, ne se absente manus cum hoste consererent: nam hoc quoque Iudæ prouidentiam commendat, quod intellexit non impune fore, si à mandatis discesserint. Iudas autem & fratres eius continuabant bellum contra Idumæos, vrgentes eos vndique; expugnataque Chebrone munitiones eius diruerunt & turres cremauerunt suppositis ignibus: peruastatisque agris hostium, euerterunt etiam Marissam oppidum. inde Azotum delati eodem impetu, expugnata ea quoque ac direpta, omnes ditati præda reuersi sunt in Iudæam victores & incolumes.

An. mũdi 3801. Ante Christũ na. 163. Mira Maccabæi victoria, vbi post multos conflictus, ne vnus quidẽ è Iudæis desideratus est. Iosephus & Azarias a Gorgia victi, ad 2000 militum amittũt. Chebrõ & Marissa expugnasa.

CAP. XIII.

Antiochi Epiphanis apud Persas interitus.

EOdem tempore Antiochus rex superioris sui regni prouincias obeundo, audiuit esse in Perside vrbem prædiuitem Elymaida nomine, & in ea templum Dianæ opulentum, refertum omne genus donariis: scuta etiam ac thoraces ibi asseruari, quondam relictos ab Alexandro Philippi filio, rege Macedonum. Motus igitur hac fama, admoto exercitu expugnare conatus est. His vero qui inerant nec aduentu eius nec oppugnatione territis, sed fortiter resistentibus, spe sua frustratus est, non contenti enim repulisse illum à mœnibus, recedentem etiam persecuti sunt, ita vt plurimis desideratis fugientis more Babylonem se reciperet. Quam cladem cum ægre ferret, nouus insuper accessit nuncius de profligatis, quos ad Iudaicum bellum reliquerat, ducibus, deque Iudæorum indies crescente potentia. Accedente igitur alia super aliam cura, impar solicitudini morbum sibi contraxit: quo magis ac magis ingrauescente intelligens adesse fatale tempus, amicos conuocat: eisque & vim morbi & causam indicat: nimirum quod pœnas ob afflictam Iudæorum gentem lueret, atq; ob spoliatum sacrilegio templum, & contemptum cœlestis numinis, atque his dictis exhalauit animam. Quamobrem demiror Polybium Megapolitanum, qui, vir alioqui probus, ait hunc Antiochum periisse, quod conatus sit Dianæ rempli thesauros ac donaria diripere. voluisse enim tantum, ac non etiam perfecisse sacrilegium, non videtur res digna supplicio, quod si hæc causa Polybio digna videtur, cui Antiochus deberet capite pœnas persoluere, multo verisimilius est ob exhaustum sacrilegiis Hierosolymitanum templum acceleratum esse eius interitum. Si quis tamen magis probat Polybij sententiam, cum eo nunc non libet contendere.

Antioch' Epiphanes morbum contrahit. Polyb. Megalop. de causa mortis Antiochi.

An. mũdi 3802. Ante Christũ na. 162.

CAP. XIIII.

Antiochus Eupator profecto Iudæorum exercitu Iudam in templo obsidet.

CÆterum Antiochus priusquam extremum suum diem obiret, accitum ad se vnum ex purpuratis suis amicis Philippũ gubernatorem regni constituit: traditoque ei diademate regiaque stola & annulo, iussit hæc Antiocho filio suo perlata reddere, multum obtestans vt educationis curam haberet, & regnum ei seruaret vsq; dum per ætatem ipse administrationi fieret idoneus. Defunctus est autem Antiochus anno cẽtesimo quadragesimonono. Lysias autem posteaquam populo indicauit regis obitum, filium eius Antiochum sub sua tutela tum positum regem constituit, impositio illi Eupatoris cognomine. Interea qui Hierosolymitanæ arcis præsidium tenebant Macedones cum Iudæorũ perfugis multa Iudæis inferebant incõmoda. Excurrentes enim in eos qui sacrorum causa templum adibant, cõficiebant eos non magno negocio, quod arx ipsi templo esset supra verticem. Quamobrem Iudas necesse habuit, oppugnare id præsidium, aduocatis ad id totius populi viribus. Annus autem is agebatur cẽtesimus quinquagesimus, ex qua primum ad Seleucum imperium earum regionum peruenerat. Fabricatis igitur machinis & exstructis aggeribus, totus incumbebat huic operi. multi tamen perfugarum noctu elapsi, adiunctis sibi similibus impiis venerunt ad Antiochum, postulantes ne se in extremum periculum à suis tribulibus redactos despiceret: maxime cum patris ipsius autoritatem secuti in eam necessitatem adducti sint, dum malunt patrios ritus quam regia mandata contemnere. Nunc vero periculum esse ne Iudas arcem cum præsidio vi capiat, nisi ipse mature suam opẽ afferat. His auditis Antiochus puer iratus est, accersitisq; amicis & ducibus, iussit eos mercenarium parare militem, & per totam suam ditionẽ delectus habere: ita vt breui confectus sit exercitus peditum circiter centum millium, equitum vero viginti millia, atque insuper duo & triginta elephanti. Cum his copiis egressus est Antiochia, commissa Lysiæ administratione vniuersi exercitus: & progressus vsq; Idumæam, inde ascendit ad oppidum Bethsura, bene munitum & expugnatu non facile. Bethsuranis autem fortiter resistentibus, & admotas machinas per excursiones igne concremantibus, multum temporis contritum est in hoc obsidio. Iudas autem cognito regis aduentu, omissa oppugnatione regi cum copiis obuiam profectus castra posuit circa fauces quasdam dictas Bethzachatia, dissitas ab hoste septuaginta stadiis. At rex relictis Bethsuris, exercitum duxit ad eas fauces vbi Iudas castra metauerat: & quãprimum dies illuxit, aciem ceu pugnaturus iussit ire compositã. Cumque non posset elephantos explicare per aciei latitudinem propter locorum angustias, iussit vt vnus post alium incederet, attributis, qui sti parent singulos, mille peditibus & equitibus quingentis. Beluis autem imposita erãt celsa propugnacula instructa sagittariis. reliquum autem exercitum ab vtroq; latere iussit montes ascendere, præpositis ex amicorum cohorte ducibus, atque ita sublato militari clamore hostem aggreditur, micans aureis & æreis clypeis, ita vt fulgore eorum coruscarent omnia. clamore aũt reboabat quicquid erat in circuitu montium. nec tamen Iudas tali aspectu est territus, sed excepto fortiter impetu hostium circiter DC. ex eis occidit, qui primi ad manus venerant. Cæterum Eleazarus eius frater, quem Auranem vocabant, conspicatus excellentẽ elephantum ornatum phaleris regiis, & ratus in eo regem inuehi, vasto animo in eum fecit impetũ. & occisis multis priusquam ad

An. mũdi 3802. Ante Christũ na. 162. Antioch' Philippũ regni gubernatorẽ cõstituit. Hodie & Ruff. c. 14 Lysias Antiochi filio rege constituto Eupatorẽ eum nominat. Macedones Iudæos infestant. Iudas Macchabæus arcẽ oppugnat Perfugæ Iudæi in arce ab Antiocho auxilium petunt. Antioch' Eupator armatus venit in Iudæam. Bethsura obsessa. Iudas cũ copiis regi obuiã profiscitur. Eleazarus Iudæ frater, elephantem ascendit.

eum penetraret, cæteris vero metu cedentibus, succedens sub eius ventrem confodit beluam, & ipse simul pondere eius illabentis oppressus est: atque ita non tamen inultus interiit generose inter aceruos hostilium cadauerum. Iudas autem animaduertens hostem tanto superiorem numero, Hierosolyma se recepit, volens eam iterum oppugnatione aggredi. Antiochus vero parte exercitus missa ad oppugnanda Bethsura, cum reliquo venit Hierosolyma. Bethsuritæ territi apparatu regio, maxime cum commeatus eos deficeret, deditionē fecerunt, pacti prius vt hostis à se iniuriam omnem abstineat. quod quidem ab Rege non nisi salutetenus seruatum est: alioqui nudis eiectis oppidanis, suorum præsidium ibi constituit. Sed apud Hierosolyma per multum tempus eum tenuit templi obsidio, quod fortiter à Iudæis defensum est. nullam enim eis Rex tentauit machinam, quam non illi contrariis machinationibus eluderent. tantum laborabatur victus penuria, quod fructus veteres absumpserant, & annus inciderat septimus, per quem fructus non colliguntur, quod eum cessare ab agricultura lex nostra iubeat, nec permittat tum vel arare terram vel serere. quo factū est vt multi se clam subducerent propter inopiam, vt penes paucos templi tutela remanserit. Cæterum Rex & Lysias imperator cognito, quod Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, decreuerunt soluta obsidione illi occurrere, celantes tamen quantum fieri poterat id consilium, tam militem quam duces reliquos. Quapropter dissimulato aduentu Philippi, iussit Rex Lysiam vt alloqueretur duces & milites, dicens oppugnationem eam non esse modici temporis, quod locus esset munitissimus, & commeatus eos iam deficerent, & auocarent multa regni negocia quæ opus esset Regem componere. Itaq; præstare fœdus & amicitiam cum hac gente facere, & sinere eos vti patriis legibus, quibus priuari se non sustinentes rebellauerant, atque ita redituros esse in suam quemq; patriam. Quæ sententia per Lysiam apud exercitum exposita, communi omnium suffragio comprobata est.

An. mūdi 3805. Ante Christū natum 161.

Iudas Hierosolyma se recipit, eumq; sequitur Antiochus.

Bethsuritæ deditionem faciunt.

Templū Hierosol. obsessum.

Antioch⁹ cognito quod Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, obsidione soluta illi occurrit.

CAP. XV.

Antiochus omissa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.

Antioch⁹ cum Iuda fœdus facit.

TVm Rex misso caduceatore pacem Iudæ ac cæteris obsessis denunciat, libertatemque viuendi legibus. Illi vero libenter hæc audientes, accepta in hoc fide & iureiurando interposito, exiuerunt e templo. At Antiochus cum ingressus vidisset locum egregie munitum, violato sacramento iussit suum exercitum, vt solo æquaret murum quo templū septum fuerat: & hoc facto reuersus est Antiochiam, ducens secum Oniam Pontificem, qui Menelaus dicebatur alio nomine. Lysias enim Regi consuluit vt eum interficeret: si vellet Iudæos quiescere, & ipse liber esse ab eorum molestationibus. hunc enim esse malorum omnium autorem & principium, qui persuasisset eius patri, vt Iudæos ab institutis patriis deficere cogeret. Rex igitur Menelaum missum in Beroeam Syriæ necauit, post exactum in Pontificatu decennium, hominem malum & impium, qui vt sibi Principatum adstrueret, totam gentem à religione deficere compulit. ei successit in Pontificatum Alcimus, Iacimus alio dictus nomine. Cæterum Antiochus cum offendisset Philippum iam occupasse tyrannidem, bello victum & in potestatem suam redactum affecit supplicio. Filius autem Pontificis Onias, quem diximus orbatum patre adhuc puerum, videns quod Rex interfecto ipsius patruo sacerdotium Alcimo dedisset nihil pertinenti ad cognationem

Antioch⁹ murū quo templum septū erat solo æquat.

Onias Pontifex, qui & Menelaus, a rege abducitur.

Alcimus siue Iacimus Pontifex.

An. mũdi 3804. Ante Christũ ña. 160.

Pontificum, Lysia suadente vt transferret eum honorem in aliam familiam, fugit ad Ægypti Regem Ptolemæum: apud quem & vxorem eius Cleopatram in precio habitus, impetrauit ab eis locum in præfectura Heliopolitana, in quo templum Hierosolymitano simile exstrueret, de quo alias dicemus temperiuius.

CAP. XVI.

Bachides Demetrii dux cum exercitu contra Iudæos missus, infecto negocio ad suum Regem reuertitur.

EOdem tempore Demetrius Seleuci filius à Roma profugus Tripolim occupat in Syria: assumptoq; diademate, & contractis quotquot potuit militibus mercenariis regnum inuadit: cumq; certatim ad eum populi deficerent excipiẽtes eum obuiis manibus, etiam Antiochum Regem & Lysiam comprehensos viuos ad eum perduxerunt: qui mox iussu Demetrii necati sunt, post exactum regni Antiochi annum alterum, sicut & in aliis commentariis diximus. Ad nouum Regem confluxerunt multi Iudæorum ob impietatem profugi, & cum eis Alcimus Pontifex: accusabantque totam gentem, præcipue Iudam cum fratribus, quod post interfectos omnes amicos & fautores Regis, se quoque eiecissent è patria, metu coactos solum vertere: postulabantq; vt ex amicis quempiam eo mitteret, qui cognosceret quanta per Iudam patrata fuerint. at ille iratus mittit eo Bachidem amicum Regis Antiochi Epiphanis, virum strenuum, cui tum Mesopotamiæ præfectura credita fuerat: & commendato illi Alcimo, traditoq; exercitu, iubet vt Iudam & eum sequentes internecione deleat. Ille profectus Antiochia cum his copiis, postquam peruenit in Iudæam, misit ad Iudam & fratres inuitãs eos ad pacem & amicitiam. Volebat enim dolo eum circumuenire. Sed ille noluit ei se credere, quod videret adesse exercitũ, quem putabat adductum belli potius quam pacis gratia. Quidam tamen è populo credentes his quæ Bacchides per præconem denunciauerat, & nihil sibi timentes ab Alcimo propter communem patriam, ad eos se contulerunt. & accepto ab vtroque iureiurando, nihil mali se passuros, nec se nec eiusdem factionis homines, eorum fidei se commiserunt. Bacchides autem non seruata fide sexaginta interfectis ex eo numero, cæteros cautiores iam factos deterruit, quominus ad eum accederent. itaq; amoto exercitu à Hierosolymis postquam peruenit ad vicum Bethzetho, compræhendit multos perfugas & quosdã è populo, & occisis omnib. iussit eius religionis homines parere Alcimo, ad cuius præsidiũ relicta sub eo parte exercitus, Antiochiam ad Regem Demetrium reuersus est. Alcimus autem volens principatum sibi constabilire, & intelligens ad hanc rem opus esse popularium beneuolentia, comiter ac blande appellabat omnes, & loquendo singulis ad gratiam, breui numerosam manum adiunxit ad priorem quam ante habuerat. horum pleriq; erant impii & profugi, quorum opera & ministeriis vtendo regionem obibat, occidẽs eos qui erant Iudæ partium, quotquot in suam potestatem redigere poterat. at Iudas animaduertens tantopere creuisse ipsius potentiã, & multos probos ac pios homines extinctos eius violentia, ipse quoq; obibat regionem, interficiens quotquot in manus eius venirent è studiosis Alcimi. Qui videns se viribus imparem, quo posset diutius resistere, decreuit confugere ad auxilium & opes Regis Demetrii. Profectus igitur Antiochiam, solicitabat contra Iudam illius animum, accusans quod plurimas ab eo passus esset iniurias, plures etiam passurus, nisi mature misso illuc exercitu, vir audax & sacinorosus pœnas debitas lueret.

Philippi mors. Onias Pontificis filius in Ægypto templum Hierosolymitano simile extruit. Hedio & Ruffino cap. 15. 1. Mac. 7. Demetrii acta. Alcimus Iudam apud Demetrium accusat. Bachides multos sibi credentes interficit. Bachides magnam tyrannidem in Bethzecho exercet. Alcimus eos qui sunt Iudæ partium occidit. Iudas Alcimi potẽtiæ resistit. Alcimus Iudam apud Demetrium accusat.

CAP. XVII.

Nicanor post Bachidem dux contra Iudam missus, una cum vniuerso exercitu internecione perit.

An. mũdi 3804. Ante Christũ na. 160. *Hedio & Ruffino cap. 16. 1 Mach. 7*

DEmetrius vero ne suis quidem rebus tutum existimans si ita Iudæ vires augeri sineret, Nicanorum mittit, amicorum carissimum simul & fidissimum: qui etiam Roma fugienti comes fuerat: attributoq; quantum satis contra Iudam putaba: exercitu, iussit nemini parcendo cum ea gente bellum gerere. Is profectus Hierosolyma, & primum dissimulans hostem, decreuit specie pacificatoris dolo Iudam intercipere. aiebat enim nihil esse causæ cur belli subire deberent aleam. paratum se illi cauere iureiurando sanctissimo, si quid forte periculi metuat. In hoc enim tantum se venisse cum amicorum comitatu, vt mentem sui Regis ei noram faceret, quam propensus sit in fauorem Iudaici generis. hac legatione persuasi fratres, nihil amplius hostile suspicati, data vicissim & accepta fide exceperunt eum hospitaliter cum toto exercitu. Cumq; post primam salutationem colloqueretur cum Iuda familiariter, signum quoddam suis dedit vt eum comprehenderent. Ille mature intellectis insidiis propere ad suos refugit: & detecto iam dolo ad apertam vim vterq; se vertit. Cõmisso deinde prælio prope vicum Caphar salamam, inferior inde discedens Iudas in Hierosolymitanam arcem compulsus est. Reuertenti inde præter templum Nicanori sacerdotes facti sunt obuiam, ostẽtantes victimas, quas se dicebant oblaturos Deo pro salute Regis Demetrii. at Nicanor ne à conuiciis quidem in Deum temperans, minatus est nisi populus Iudam sibi traderet, breui se reuersurum, & in templum ipsum sæuiturum, ita vt ad solum vsq; id diruat. atque cum his minis reliquit Hierosolyma. at sacerdotes tali denunciatione mœsti, cum lacrymis Deo supplicauerunt, vt sacratam sibi ædem vna cum suis tutoribus tutaretur ab hostium iniuria. Nicanor vero egressus Hierosolyma castris locum optauit apud vicum Bethoron, vbi se cum eo coniunxit alia manus recens tum è Syria veniens. Iudas quoque castra posuit ad alium vicum nomine Adaso, triginta modo stadiis distantem ab hostibus, habens circa se non plus mille militum. hos cohortatus ne terreantur hostium multitudine, neve cogitent cum quammultis decernerent, sed quales ipsi & pro qualibus præmiis contenderent, iussit forti animo hostem aggredi & pugnam capessere. itaq; edito acri certamine, mille lli ceciderunt ex hostibus, & inter cæteros Nicanor & ducis & militis strenui perfunctus officio. quo iacente, ne cætera quidem acies substitit amplius, sed amisso duce terterunt terga, arma iactantes, quo expeditius fugerent. Iudas vero impigre cum suis persequens sæuiebat cædibus: & tuba significabat vicinis oppidis & vicis victoriam: moxque vndiq; armati prosilientes profligatis incondite ruentibus occurrebant infestis gladiis, ita vt ne vnus quidem incolumis euaserit ex nouem millibus: tot enim in vniuersum fuerant. Ea victoria contigit decima tertia die mensis Adar, vt nostri nominant, qui Macedonibus dystrus dicitur: eaque die festiuitatem nostri per singulos annos renouant ob rei prospere gestę memoriam. Post eam victoriam aliquantisper quieuit Iudæorum gens à continuis conflictationibus, pacis ocio perfruens, donec iterum in eadem reuoluta est discrimina. Alcimo autem Pontifici volenti demoliri veterem adyti parietem, sanctorum vatum ædificium, morbus diuinitus inflictus est, per quem repente voce priuatus in terram procidit, & cruciatus non paucis diebus misere periit, post exactum in Sacerdotio quadriennium: quo defuncto Pontificatum populus communibus suffragiis Iudæ tradidit. Qui quo-

Nicanor hostem dissimulans, dolo Iudã intercipere conatur.

Nicanor populo nisi Iudam sibi traderent se templum euersurũ minatur.

Nicanorẽ & copias Iudas in fugam vertit.

Adar, Martius.

Alcimus Pontifex mortuus.

An. mũ. 3804. ante Chri. na. 160. *Hodio & Ruffinus cap. 17. 1. Mac 8. Iudas fœdus facit cum Romanis.*

niam multa audierat de Romana potentia, quod deuictis Gallis & Hispanis ac Carthaginensibus Græciam quoque subegerint, & Reges Persęum, Philippum, magnumque Antiochum perdomuerint, decreuit conciliare sibi eorum amicitiam. Missis igitur in hoc Romam duobus ex amicorum numero, Eupolemo Ioannis & Iasone Eleazari filio, rogauit, vt in societatem reciperetur & amicitiam, & vt Demetrio scriberent, ne posthac Iudæos bello lacesseret. Hanc legationem Senatus admisit. & auditis eorum postulatis amicitiam annuit, moxque Senatusconsultum de ea re factum inscriptum æreis tabulis relatum est in capitolium: cuius exemplar in Iudæam missum est. erat autem Senatusconsultum de societate & amicitia Iudæorum huiusmodi. Ne cui Romanę ditionis cum Iudæis bellum gerere liceat, neque præbere hostibus eorum triticum, aut naues, aut pecuniã. vtque si quis Iudæos inuadat, Romani succurrant pro viribus: & viciſſim si quis Romanos bello impetat, Iudæi contra eum sint auxilio. Quod si Iudæi velint in hoc fœdere addi aliquid aut detrahi, id oportere fieri de communi populi Romani sententia: idque ita demum ratum fore. Scriptum est hoc Senatusconsultum per Eupolemum Ioannis filium, & Iasonem Eleazari, sub Pontifice Iuda, & duce Simone fratre ipsius. Atque hoc fuit primum inter Romanos & Iudæos fœdus societatis & amicitiæ.

Senatusconsultũ Romanorum, de societate & amicitia Iudæorũ.

CAP. XVIII.

Bachidis denuo missi contra Iudæam victoria.

Hodio & Ruffinus Cap. 18. 1. Mac. 9. Bacchidẽ Demetrij cũ copijs in Iudæã misit. Bacchides cum viginti duobus millibus militum Iudæ occurrit. Iudas pauci militibus numerosum exercitũ aggredi cogitur.

DEmetrius autem accepto nuncio cladis Nicanoris & exercitus, rursum Bachidem in Iudæam misit cum aliis copiis: qui ex Antiochia profectus in Iudæam, ad Arbela oppidum Galilææ castra posuit: & expugnatis illic speluncis ad quas magnus hominum numerus confugerat, properabat inde Hierosolyma. & cognito quod Iudas in Berzetho vico suum contineret militem, raptim contra eum duxit peditum viginti, equitum vero duo millia, cum Iudas non plus haberet quam mille milites. ex his quidam territi multitudine Bacchidis militum desertis castris diffugerunt, ita vt octingenti tantum reliqui fuerint, Iudas autem quamuis imminente iam hoste destitueretur milite, tamen quia non erat vnde delectum in supplementum faceret maxime in tali temporis angustia, decreuit cum octingentis illis Bacchidem aggredi, & cohortatus vt generose subirent pericula, iussit eos prodire in aciem. quibus consulentibus, vt tunc se in tutum reciperet, cum sit tanto inferior & numero & viribus, ac mox maioribus copiis hostem inpaderet: Absit, inquit, vt me terga obuertentem hostibus sol aspiciat. nam etiamsi mori nunc oporteat, nunquam tot res hactenus egregie gestas, tantamque virtute partam gloriam ignominiosa fuga maculaturus sum. Atque ita suorum reliquias cohortatus persuasit, vt intrepide exspectarent conflictum hostium.

CAP. XIX.

Quomodo Iudas prælio victus occubuerit.

Bacchides aciem instruit, & cum Iuda signa confert.

INterea Bacchides productis extra castra copiis instruebat aciem, equitum alas hinc & inde in vtroque cornu collocans, in fronte leuem armaturam & sagittarios, & post hos robur phalangis Macedonicæ: ipse in dextro cornu locum sibi optauit. Sic instructa acie postquam venit in conspectum hostium, iussit signa canere, & militem cum clamore eos inuadere, idem & Iudas fecit, collatisque signis certatum est vtrinque acriter; donec vergente iam sole Iudas animaduertens Bachidem cum

robo-

robore militum pugnam in dextro cornu ciere, cum audaciſſima manu iuuenum in eum irruit. Perruptaque phalange penetrauit in mediam aciem: & impulſis in fugam aduerſariis perſecutus eſt eos vſque montem qui Aza dicitur. id conſpicati qui ſiniſtrum cornu tenebant, a tergo adorti Iudam circumueniunt. qui videns nullum ſupereſſe effugium vrgentibus circumquaque hoſtibus, in veſtigio cum ſuis conſtitit: & cæſis hoſtium plurimis laſſitudine magis quam vulneribus confectus cecidit non inultus, ad priora præclara facinora extremo hoc mortis decore addito. quo proſtrato non habentes amplius quem ſequerentur milites, orbati tanto imperatore, tum demum in fugam effuſi ſunt. Simon autem & Ionathas fratres induciis factis recepto Iudæ cadauere, delatum in Modim vicum magnifico funere intulerunt monumẽto patrio, & publico luctu per aliquãmultos dies honorauerunt eius memoriam. Hic finis fuit Iudæ viri generoſiſſimi & bellicoſiſſimi, qui memor mandatorum Mathiæ patris, nullum vnquam pro libertate popularium defugit aut laborem aut periculum. quapropter merito virtutis ſempiternam poſt ſe reliquit gloriam, liberata è Macedonum ſeruitute patria, & per triennium ante obitum adminiſtrato Pontificatu ſacerdotio.

An. mũdi 3804. Ante Chriſtũ na. 160. *Iudas hoſtium phalangẽ pertumpit, quoſdam trucidat, ipſe circũuẽtus vulneratur et interficitur.*

Iudas in Modim ſepultus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimustertius.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIII. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Ionathas defuncto fratri ſuo Iudæ in principatu ſuccedit.*
II. *Ionathas ſeſſum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere.*
III. *Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.*
IIII. *Demetrius miſſa legatione ad Ionathan multis muneribus, eum ad amicitiam ſuam pertrahit.*
V. *Alexander maioribus quam Demetrius pollicitationibus & delato pontificatu Ionathan in partes ſuas traducit.*
VI. *De templo Dei ab Onoa adificato.*
VII. *Quod Alexander poſt mortem Demetrii Ionatham in ſummo honore habuit.*
VIII. *Demetrius Demetrii filius deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionatham recepit.*
IX. *Typhon Apamenus poſt deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum aſſerit, recepto in amicitia Ionatha.*
X. *Demetrio a Parthis capto Typhon fœdus violat, & Ionatha dolo capto atque interfecto Simoni eius fratri bellum infert.*
XI. *Quod Simoni Iudæorum gens & Pontificatum ſimul & ciuilem imperium detulit.*

XII. *Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui Pius cognomen erat fœdere.*
XIII. *Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius e terra profligatur.*
XIIII. *Quod Simon a genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occisus est.*
XV. *Quomodo frustratu Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus est.*
XVI. *Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300. talentis fœdus cum eo iniit.*
XVII. *Hyrcani expeditio in Syriam.*
XVIII. *Quod Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus aufugit.*
XIX. *Aristobulus primus sibi Diadema imponit.*
XX. *Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.*
XXI. *Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.*
XXII. *Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum superat.*
XXIII. *Antiochi Dionysii in Iudæam expeditio.*
XXIV. *Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum succedit.*

CAP. I.

Ionathas defuncto fratri suo Iudæ in principatu succedit.

An. mũdi 3805. an. Christum na. 159.

QVemadmodum libertatem à Macedonibus oppressam populus Iudæorum denuo receperit, & quo pacto dux & propugnator eorum Iudas post multa exhausta certamina postremo prœlio fuerit occisus, in præcedenti libro satis declarauimus. Post eius obitũ quotquot Iudæorum à pietate desciuerãt, resumptis animis infestabant reliquos populares: ita vt accedente etiam fame, quæ tum forte regionem eam totam occupauerat, multi non ferentes geminatum infortunium, hinc à penuria, inde ab aduersariis ingruens, coacti sint adiungere se factioni Macedonicę. Bacchides autem conuocatis ad se Iudæorum desertoribus, qui religioni patriæ profanos ritus prætulerant, his administrationem regionis commisit: qui comprehensis Iudæ amicis & fautoribus, Bacchidi eos tradiderunt. & is tortos primum cruciatosque ad libitum, postremo omnes ad vnum enecabat. In hac tanta calamitate constituti Iudæi, quantam post captiuitatem Babylonicam nunquam experti fuerant, quotquot erant reliqui ex Iudæ sociis, veriti gentis interitum adiuerunt Ionathan eius fratrem: rogabantque vt germani æmulus fieret, qui ad extremum halitum libertatem propugnans prælaris conatibus sit immortuus: nec sineret totam gentem sine præside venire in extremum salutis periculum. Tum Ionathas paratum se vel ad mortem obtulit pro tutela populi, & visus dignus qui Iudæ fratri suo succederet, communibus Iudæorum suffragiis administrandæ militiæ præfectus est. Quo comperto Bacchides veritus ne Ionathas quoque multum negotiorum exhibeat Regi & Macedonibus, quemadmodum antea Iudas fecerat, decreuit eum dolo tollere: sed hoc eius propositum nec ipsum nec Simonem fratrem latuit. quamobrem mature moniti assumpta sociorum manu in desertum vrbi vicinum celeriter refugerunt: & cum venissent ad aquam quæ dicitur lacus Asphar, ibi morabantur. Porro Bacchides sentiens eos timere, & in desertis illis latitare, duxit contra eos omnes suas copias, & positis vltra Iordanem castris confluentem illuc militem recipiebat. Ionathas autem cognito illius aduentu, misit

Iudæi a profugo & penuria coacti Macedonicæ factioni sese adiungunt.
Bacchides Iudæ fautores interficit.
Ionathas Iudæ fratri cõmunibus Iudæorũ suffragiis succedit.
Bacchides Ionathan tollere conatur.
Bacchides copias contra Ionathan ducit.

fra-

fratrem suum Ioannem Gaddim ad Nabathæos Arabas, vt apud eos impedimenta deponeret, donec armis cum Bacchide decerneret. erant enim amici. sed in itinere inuaserunt eum Medabenses Amarei filii. direptisque impedimentis & quicquid secum deferebat, comprehensum interfecerunt cum omnibus sociis: cuius facinoris paulo post pœnas dederunt eius fratribus, sicut suo loco dicetur. Bacchidés autem cognito quod Ionathas castra haberet in Iordanis paluſtribus, Sabbato illum aggressus est, ratus non repugnaturum propter religionem diei. at ille cohortatus socios, & ostenso periculo, quod, nisi viri essent, non possent euadere, clausi à tergo amne, à fronte hostibus, votisque DEO factis pro victoria, impigre hostem aggreditur, & prostratis non paucis, videns ipsum Bacchidem in se ruere, ferire eum conatus est, sed cum ille caute ictum declinasset, Ionathas cum sociis desiliētes: commiserūt se flumini, & in oppositam ripam enatarunt, hostibus non ausis traiicere, sed ad Hierosolymitanam arcem reuertentibus, desideratis ex eorum numero ferme duobus millibus. post eum conflictum Macedo communiuit aliquot oppida, Hierichuntem, Emauntem, Bethoron, Bethellam, Thamnatam, Pharathonem, Tochoam, Gazara, additis mœnibus & turribus, vt impositis in eas præsidiis, res Iudæorum inde infestaret excursionibus: sed nihil æque, vt Hierosolymitanam arcem muniit, in qua acceptos à Iudæorum primatibus filios obsides inclusit, vt ibi custodirentur. Eodem tempore nunciatum est Ionathæ & Simoni fratribus, quod Amarei filii celebraturi essent nuptias, & adducturi sponsam ab oppido Gabatha, filiam illustris cuiusdam inter Arabas: eamque puellam traducendam cum pompa sumptuosa & splendida. Fratres autem existimantes opportunissimum ad vindictam tempus sibi oblatum, & facile vltores se iniuriam fratri illatam, versus Medabam properauerunt, & insidiis in monte collocatis, expectabant eorum transitum. Vt vero in conspectum venit sponsus cum virgine & amicorum comitatu, vt fieri solet in nuptiis, coorti ex insidiis omnes ad vnum interfecerunt, & cum ornamentis cæteraque præda reuersi sunt voti compotes, & egregie vlti germani interitum de Amarei filiis. ceciderunt enim hi non soli, sed cum vxoribus, liberis & amicis, vsque ad quadringentorum numerum. Atque ita Simon cum Ionatha in paluſtria Iordanis reuersi, illic commorabantur. Bacchides autem per totam Iudæam præsidiis dispositis, ad Regem suum reuersus est: quo tempore per integrum biennium status rerum Iudaicarum fuit pacatior. Transfugæ autem & vulgus impiorum hominum, videntes Ionathan & eius factionem secure versari in Iudæa, propter tranquillitatem temporum, per nuncios solicitauerunt Demetrium, vt Baccide misso Ionatham in potestatem suam redigeret. fore enim hoc perfacile, & vnica nocte posse omnes eius milites insperato incursu opprimi. qui vbi iussu Regis in Iudæam peruenit, ad omnes eius regionis amicos suos & auxiliares scripsit, darent operam vt comprehenderetur Ionathas. Cumque omnium insidiis appeteretur, nec tamen quicquam proficerent: cautus enim erat, vt qui dolum præsensérat: iratus Macedo transfugis, putansque & se & Regem ab eis haberi ludibrio, interfecit ex eis 50. præcipuos. Ionathas autem cum fratre & suorum manu metu secessit in vicum Bethalagam, qui in deserto situs est: eumque muniuit mœnibus & turribus, vt tutum haberet receptaculum. quo audito Bacchides cum totis suis copiis, adiunctisque Iudæorum suæ factionis auxiliis contra eum profectus est: & aggressus oppugnare munitiones, per aliquot dies in eo conatu perstitit, at ille nihil territus restitit acriter: relictoque ad oppidi tutelam Simone

An mūdi 3805. an. Christum na. 159.

Ioannes Iudæ frater ab Amarei filiis interfectus.

Bacchides Ionathan Sabbatho aggreditur & duo millia militum amittit.

Hierosolymitana arx munita.

Ionathas & Simon in Amarei filiis Ioannis fratris mortē vlciscuntur.

Demetrio solicitantibus transfugæ Bacchidē cū copijs contrà Ionatham mittit.

Bacchides iratus transfugis dum Ionathæ potestas ipsi non datur, 50 ex eis interficit.

An. mũdi 3808. Ante Christũ na. 156.

fratre clam egressus, & collectis in vicina regione suæ factionis hominibus, noctu in Bacchidis castra irruit, & multis trucidatis effecit, vt frater aduentum suum cognosceret quamprimum enim tumultum sensit in castris hostium, eruptione facta incendit eorum machinas, cæde etiam nõ mediocri edita. Bacchides vero videns se à fronte ac tergo inuasum ab hostibus, re inopinata consternatus ob insperatum obsidionis exitum, vix fuit compos animi. totam autem indignationem effudit in transfugas, ut impostores, quorum opera missus à Rege fuerat, vnum cogitans quomodo ex dignitate sua & Regis obsidioni fine imposito, exercitum sine ignominia posset reducere.

Ionathas cum fratre in Bethalaga obsessus. Iudæi oppidum egressus, noctu in Bacchidis castra irruit.

Bacchides indignationem in transfugas effundit, & quomodo exercitũ sine ignominia posset reducere cogitat.

CAP. II.

Ionathas fessum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere.

QVa eius voluntate cognita Ionathas, misit ad eum nuncios, petens societatem & amicitiam inter se & eum fieri, captiuis vtrinq; redditis. Id Bacchides ratus sibi honorificum, & oblatam occasionem qua posset non inglorius obsidionem soluere, amicitiam cum Ionatha iniit, iureiurando interposito, neutrum arma moturum in alterum: redditisque & receptis captiuis, Antiochiam ad suum Regem reuersus est: nec vnquam posthac Iudæam cum exercitu petiit. Ionathas vero hanc securitatem nactus, & degens apud Machmam oppidum, administrationi rerum & iuri populis reddendo operam impendit, & seuere animaduertens in religionis patriæ desertores, repurgabat suam gentem ab huiusmodi contagionibus.

Bacchides cum Ionatha fœdus facit.

Ionathas apud Machmã degit, patriæq; desertores punit.

CAP. III.

Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.

ANno autem sexagesimo supra centesimum Alexander Antiochi Epiphanis filius veniens in Syriam, Ptolemaidem occupauit, proditione militum, qui eam tenebant præsidio, moresque Demetrii oderant, vt parum comis & superbi admodum. Inclusus enim in Regium quoddam castellum munitum quatuor turribus, non procul situm ab Antiochia, neminem admittebat: & omissa reipublicæ cura degebat in ocio per segniciem, vnde grauiora etiam odia contra eum exorta sunt, sicut alibi à nobis dictum est. Audito igitur quod Alexander occupasset Ptolemaidem, cum omnibus copiis contra eum profectus est.

Alexander Ptolemaidẽ occupat.

CAP. IIII.

Demetrius, missa legatione ad Ionathan, multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit.

MIsit etiam legatos ad Ionatham, inuitans eum ad societatem & amicitiam, præuenire Alexandrum cupiens, nẽ forte ille prior impetraret illius auxilium, idque eo facilius, quod odia inter se & Ionatham interceserant: cui mandabat, vt haberet delectum militum, & arma pararet, reciperetq; Iudæorum obsides, quos Bacchides in Hierosolymitanam arcem incluserat. talis conditio cum offerretur à Demetrio, Ionathas venit Hierosolyma, & legit Regias literas, audiente tam populo quam arcis præsidio. quib. lectis impii & transfugæ, qui in arce erant, vehementer sunt territi, quod Rex Ionathæ & exercitum colligere permitteret, & obsides recipere: quos suis quemque parentibus re-

Demetrius in Alexandrum mouet.

stituit.

ſtruit. Atque ita Ionathas Hieroſolymis habitabat, ſuo arbitratu multa noua vrbe reparans. nam & mœnia eius iuſſit ſaxo quadrato exſtrui, quo firmiora eſſent contra aſſultus hoſtium. Quod vbi ſenſerunt, qui diſperſi erant per præſidia, omnes relictis illis, receperunt ſe Antiochia, exceptis ſolis qui Bethſura tenebāt & arcem Hieroſolymis. nam horum maxima pars conſtabat ex Iudæis veræ religionis deſertoribus, & ideo præ metu non ſuſtinuerunt præſidia relinquere.

An. mūdi 3813. Ante Chriſtū na. 151. *Macedonici milites relictis præſidiis Antiochiam ſeſe recipiunt. Hedio & Ruffino cap. 8.*

CAP. V.

Alexander maioribus quam Demetrius pollicitationibus & delato pontificatu Ionathan in partes ſuas traducit.

ALexander autem cognito quid Demetrius Ionathæ promiſerit, nec ignorans viri fortitudinem, & quomodo ſe geſſerit contra Macedonas, tum qualiter vexatus ſit a Demetrio eiusque Duce Bacchide, apud amicos dictitabat, non poſſe ſe eo tempore commodiorem locium inuenire quam Ionatham, qui & virtute ſit eximia, & peculiares odii cauſas contra Demetrium habeat, quod datis viciſſim & acceptis cladibus, exacerbatum fuerat. Itaque ſi idem ipſis videatur, adeſſe occaſionem inuitandi hominem ad amicitiam. cumq; id purpuratis quoq; ſuis probari animaduerteret, ſcripſit talem epiſtolam: Rex Alexander, Ionathæ fratri ſalutem. Quia iam dudum audiuimus de fide tua, ſimul & fortitudine, mittimus ad te, qui de ſocietate agant, & amicitia, & noſtro ſuffragio hodie te Pontificem Iudæorum conſtituimus, & in amicorū noſtrorum numerum aſcribimus. mitto etiam tibi munera, ſtolam purpuream, & coronam auream, & rogo, vt ſic honoratus à nobis, non cedas nobis mutua beneuolentia. His literis acceptis Ionathas Pontificiam ſtolam induit, in ipſo ſcenopegię feſto, poſt quadrienniū exactum à Iudę fratris obitu, cum vacaſſet interim Sacerdotium: moxque contraxit exercitum, & fabricauit magnum armorum numerum. Demetrius vero hoc cognito multum doluit, damnans ſuam cunctationem, q̄ non præueniens æmulum eblanditus ſit Ionathæ fœdera, ſed elabi ſibi hanc occaſionem, & ab Alexandro arripi paſſus ſit. Scripſit tamen etiam ipſe Pontifici & populo in hanc ſententiam. Rex Demetrius, Ionathæ & Iudæorum genti ſalutem. Quoniam ſeruaſtis noſtra fœdera, & ſolicitantibus vos inimicis noſtris non acceſſiſtis, equidē laudo veſtram fidem, hortorque vt conſtantes ſitis in ea, dignam percepturi à nobis gratiam. Remittam enim vobis maximam tributorum partem: & iam nunc remitto quæ pendebatis, tam mihi quam his qui me præceſſerunt Regibus: inſuperque ſalis precium & attum coronarium, & tertias ſeminis dimidiamque partem fructus arborei ſolitam mihi cedere, ab hodierno in poſterum vobis remitto: ſimulq; quod in ſingula capita pendebatur ab his qui Iudæam incolunt, & tres attributas ei toparchias, Samariam, Galilæam & Peræam, vobis concedo in perpetuum. Et Hieroſolymitanam vrbem ſacram eſſe volo, & ius aſyli habere, immunemque eſſe cum ſuis finibus à tributis atq; decimis. Arcem etiā eius permitto Pontifici veſtro Ionathæ, vt quos ipſe fidos & amicos probauerit, in præſidio eius conſtituat. Eos quoq; Iudæos, qui iure belli capti ſeruitutem in noſtra ditione ſeruiunt, in priſtinam libertatem reſtituo, ac ne iumēta quidem ad angarias adigi permitto. Sabbatis item & feſtis ſolennibus, & tribus diebus ea præcedentibus immunitatem concedo. Eodem modo Iudæos, qui in mea ditione habitant, liberos & ſine moleſtia degere volo: & quicunq; ex eis mecū militare voluerint permitto, duntaxat vſque triginta millium numerum: idq; ea conditione ſtipendiorum, qua cæ-

Alexander Ionatham in ſuas partes traducere conatur Pontificatū deferendo. Ionathas Pontifex exercitum colligit.

Demetrius ſe promiſſis in amicitiam Ionatha inſinuare conatur.

An. mũdi 3815. Ante Christũ na. 151.

teros meos milites. Habebo etiam eos in præsidiis & in meo satellitio, & principes eorum in aulicorum meorum numero. Permitto etiam, vt patriis vtantur legibus & ipsi & tres attributæ eis præfecturæ: vtq; Pontifici curæ sit, nequis Iudæus aliud templum præter Hierosolymitanum religionis ergo adeat. Præterea do in singulos annos ex meis rationibus in sumptus sacrificiorum quindecim millia siclorum argenti, & quod pecuniæ superfuerit vestrum esse iubeo. & decem illa drachmarum millia, quæ de templo accipiebant Reges, sacerdotibus atq; ministris templi remitto, ad quos ea pertinere compertum mihi est. Quicunq; etiam confugerint in templum Hierosolymitanum, fanumque contiguum siue ob debitam Regi pecuniam, siue alia de causa, immunes sint ab omni vexatione, tam ipsi quam eorum facultates. Permitto etiam, vt reparetur templum, & operum sumptus de meis pecuniis fieri iubeo: sicut & mœnia & turres altas æque de meo volo ædificari. tum si quę sunt per Iudæam apta ad struendas arces, imponendaque præsidia, & hæc meo sumptu muniantur. Atque hæ fuerunt literæ ac pollicitationes Demetrii.

Alexandri cũ Demetrio pugna & victoria.

Alexander autem Rex magnis copiis contractis, tam è mercenario milite, quam eo qui in Syria defecerat à Demetrio, omnes in hostem duxit, collatisq; signis sinistrum cornu Demetrii oppositam sibi aciem terga coegit vertere: hærentesque diu fugientium vestigiis etiam castra eorum diripuerunt. at dextrum cornu, in quo Rex ipse pugnabat, compulsum est loco cedere: & reliquis effuse fugientibus, Demetrius fortiter decertans alios hostium occidit, alios non sustinentes ipsius impetum persequẽs, abreptus est in cœnum quoddam profundum & transitu difficile: vbi prolapso equo omni effugio destitutus, ab occurrentibus oppressus est. Circumdatum enim corona confixerunt iaculis. at ille etiam pedes generose repugnabat, donec crebris vulneribus confectus succubuit. Hic fuit finis Demetrii post exactum regni annum vndecimum, sicut in aliis commentariis iam ante demonstrauimus.

CAP. VI.

De templo Dei ab Onia ædificato.

Hedio & Ruffinus cap. 4. Oniæ Põtifex Onię filius, in Ægypto templum ædificare molitur.

An. mũdi 3814. Ante Christũ na. 150.

ONias autem Pontificis Oniæ filius, qui profugus Alexandriæ degebat apud Ptolemæum Philometorem, vt iam ante diximus, videns Iudæam vastatam à Macedonibus, eorumque Regibus, & sibi æternam memoriam parare volens, decreuit à Rege Ptolemæo & Regina Cleopatra per literas petere, vt sibi liceat in Ægypto instar illius Hierosolymitani templi ædificare, & in eo Leuitas & Sacerdotes ex suo genere constituere. Hoc autem consilium cepit fretus maxime Prophetæ Esaiæ vaticinio, qui ante DC. amplius annos prænunciarat fore omnino, vt templum aliquando Deo maximo ædificaretur in Ægypto, idque hominis Iudæi opera. Hoc igitur oraculo excitatus scribit Ptolemæo & Cleopatrę talem epistolam: Dum in bello strenuam vobis operam nauans cum Deo varias regiones obirem, animaduerti apud Cœlesyriam & Phœnicen & Leontopolim, quæ est in præfectura Heliopolitana, aliisque in locis Iudæos præter decorum habere templa, & ideo male inter eos conuenire: quod & Ægyptiis usu venit, propter multitudinem templorum & diuersitatem religionum. Et quia locum idoneum inueni apud castrum quod agrestis Bubastis dicitur, plenum varia materia sacrisque animalibus, rogo, vt mihi permittatis templum, quod illi est nulli sacratum numini iamque collapsum, repurgare, & aliud loco eius Deo maximo exstruere ad Hierosolymitani illius similitudinem, pari etiam modo & mensura, pro salute tua & Reginæ, atque liberorum re-

stro-

ſtrorum, vt Iudæi qui Ægyptum incolunt illuc conuenientes, quo magis alunt mutuam concordiam, eo accommodatiores fiant tuis vſibus. Nam & Eſaias vates prædixit, quod erit Domino Deo ſacrarium in Ægypto, & alia multa de eo loco ceeinit. His Onię literis acceptis Rex & ſoror eius, ac coniux Cleopatra, declarauerunt ſuam pietatem per epiſtolam, quam ei reſcripſerunt. Nam peccatum hoc, & præuaricationem legis a ſe in Oniæ caput reiecerunt. ſic enim reſcriptum habet, Rex Ptolemæus & regina Cleopatra Oniæ gaudium. Legimus tuas literas, in quibus poſtulas vt tibi permittamus illud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolitanæ collapſum templum repurgare, quod vocatur agreſtis Bubaſtis: quod tane miramur, ſi poterit acceptum eſſe Deo, templum ſtatuam in impuro loco, & pleno animalibus. Sed quoniam ais, Prophetam Eſaiam iam olim hoc prædixiſſe, permittimus tibi hoc, quatenus poteſt ſalua legis obſeruatione fieri, ne videamur per hoc peccare in Dominum. Onias igitur impetrato loco exſtruxit ibi templum & altare Deo ad Hieroſolymitani ſimilitudinem, ſed minus & non peræque opulentum. Menſuram vero eius & vaſa, nunc non libet repetere, commemorata iam ante in ſeptimo belli & captiuitatis Iudaicæ volumine. Nec defuerunt Oniæ ſimiles ipſius Leuitæ & Sacerdotes, qui illic diuinum cultum frequentarent & inſtaurarent ceremonias. Sed de hoc templo hactenus. Apud Alexandrum vero inter Iudæos & Samaritas, qui ſub Alexandro magno Garizitani templi religionem induxerunt, ſedulo eſt exorta de ſacris ipſorum, ita vt res ad Regis cognitionem perueniret: dum Iudæi contendunt iuxta Moſis præſcripta Hieroſolymitanum templum eſſe legitimum, Samaritæ vero Garizitanum: prouocatumque eſt ad Regem & amicorum eius conſeſſum, vt ab his cauſa audiretur, & vtrius partis cauſidici ſuccumberent, morte multarentur. patrocinabatur Samaritis Sabbæus cum Theodoſio, Hieroſolymitanis Iudæis Andronicus Meſſalami filius, iurauerunt que per Deum & Regem, quod ex lege probationes allaturi eſſent, & rogauerunt Regem, vt necaret eum, qui iuſiurandum non ſeruaſſe deprehenderetur. Itaque Rex multis amicis in conſilium adhibitis, conſedit cauſam auditurus. Iudæi vero qui Alexandriam habitabant, valde erant ſolliciti, prouentibus iura Hieroſolymitani templi, ægre ferentes autoritatem antiquiſſimi & nobiliſſimi in orbe templi vocari in diſcrimen. Sed cum Sabbæus & Theodoſius conceſſiſſent Andronico, vt prior diceret, orſus ex lege approbare eius ſanctitatem & religionem, oſtendensque per continuas Pontificum ſucceſſiones Sacerdotii vſque in ſua tempora propagationem, & ab omnibus Aſiæ Regibus maieſtatem eius loci honoratam donariis: Garizitani vero, ac ſi omnino nullam eſſe vnquam ab his habitam rationem: his & talibus rationibus perſuaſi Regi, vt decerneret Hieroſolymitanum eſſe ex ſententia Moſis conditum, Sabbam vero & Theodoſium addiceret ſupplicio. Atque hæc ſunt quæ Alexandrinis Iudæis acciderunt Ptolemæi Philometoris tempore.

An. mũ. 3804. ante Chriſtum 164.

Templũ, concedente Ptolemæo in Ægypto ædificatur. De bello Iudaico lib. 7. cap. 37. Seditio inter Iudæos & Samaritas ſacrorum cauſa exorta.

CAP. VII.

Quod Alexander poſt mortem Demetrii Ionathan in ſummo honore habuit.

CÆſo autem in pugna Demetrio ſicut ſuperius dictum eſt, Alexander aſſumpto Syriæ principatu ſcribit Ptolemæo Philometori, filiam eius nuptum ſibi dari depoſcens, æquum eſſe dicens, vt ſe affinitate diungetur poſt receptum fauente Deo paternum imperium, & Demetrium bello deuictum. Ptolemæus vero libenter eius poſtulatis admiſſis, re-

An. mũdi 3814. Ante Chriſtũ natum 150. *Hedio & Ruffino Cap. 5. 1 Mac. 11. Alexander rex Syriæ Cleopatram Ptolemæi Philometoris filiam ducit.*

An. mũdi 3814. Ante Christũ na. 150.

scripsit & gratulari se ei de recepto regno paterno, & filiam collocaturum in matrimonium: iussitque, vt sibi Ptolemaidem occurreret, adducturo illo filiam, & ibi celebraturo eius nuptias. subsecutus deinde literas, ad constitutum locum peruenit cum Cleopatra filia, & reperto ibi Alexandro eam coniunxit, addita in dotẽ auri & argenti summa, quanta tam potentem Regem decuit. Ad has nuptias vocatus est per literas ab Alexandro & Ionathas Pontifex, & cum venisset ad Reges, amplisq; muneribus vtrunq; donasset, ab vtroque in magno honore habitus est. nam Alexander mutare eum vestem coegit, & purpuratum assidere sibi pro tribunali: mandauitque suis ducibus, vt in medium vrbis eo producto, præconis voce edicerent, nemini licere accusationem contra hominem instituere, aut vlla in re exhibere ei negocium, quo facto cum manifestum esset, quanti Rex eum faceret, aduersarii qui ad accusandũ parati venerant, subduxerunt se, veriti ne ipsis potius mali aliquid accideret Tanta autem beneuolentia Rex hic Ionatham prosecutus est, vt ei primum locum in amicorum suorum numero assignauerit.

CAP. VIII.

Demetrius Demetrii filius deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionatham recepit.

Hedio & Ruffino Cap. 6. Demetrii Demetrii filius ex Creta in Ciliciam traiecit, Syriamq; occupare conatur.

ANno autem centesimo sexagesimo quinto, Demetrius, Demetrii filius acceptis multis mercenariis militibus à Lasthene Cretensi, soluens ab ea insula traiecit in Ciliciam: cuius rei nuncio Alexander vehementer est territus: moxq; è Phœnice properauit Antiochiam, vt res eius ante Demetrii aduentum in tuto constitueret, interim Cœlesyriæ Apollonio Dauo duce præposito Is profectus cum exercitu Iamniam, misit ad Ionatham Pontificem nuncium, rem indignam, dicens eum solum pro suo arbitrio viuere, non subiectum Regis imperio: & sibi ipsi esse opprobrium, quod eum sub imperium non redigat. Ne igitur, inquit, in montibus desidens, putes te posse aliquid: sed si confidis tuis viribus, in campum descende, vt ferro decernamus, vter nostrum sit virtute præstantior. Ne sis tamen inscius, quod è singulis vrbibus fortissimi mecum militant, assueti semper tuos maiores vincere. quamobrem prouoco te in eum locum, vbi armis non taxis pugnandum est, & in quo nullum præsto est victis refugium. His verbis irritatus Ionathas, delectis decem millibus militum, vna cum Simone fratre profectus est Hierololymis: & cum peruenisset Ioppen, extra vrbem castra metatus est, exclusus à Ioppensibus, qui intus habebant Apollonii præsidium. Ionatha autem oppugnationem instituente, veriti oppidani ne per vim caperentur, portas ei aperiunt. Apollonius vero postquam accepit Ioppen occupatam à Ionatha, assumptis tribus equitu, octo peditum millibus Azotum se contulit: & inde profectus lento gradu iter faciebat. Cumq; venisset Ioppen, paulum retrocedens traxit Ionatham in planiciem fretus equitatu, & in eo victoriæ spem collocans. Ionathas vero progressus insequebatur, Azotum versus, Apollonium: qui vbi hostem conspexit deuenisse in plana, reuersus est, vt prælium committeret. cumque mille equites in insidiis positi fuissent in quodam torrente, vt se Iudæis à tergo obiicerent, Ionathas qui hoc mature sensit non est territus: sed instructa in lateculi formam acie, hortatus est suos, vt vtrinq; pugnarent in hostem, à tergo & à fronte aduersum: resistendo. cumq; prælium protraheretur vsque vesperam, data parte exercitus Simoni fratri, iussit hũc cum hostium phalange confligere, ipse vero suis mandauit, vt obiectis scutis exciperent tela immissa ab equitibus. qui cum hoc fecissent,

Apollonius cum Ionatha cõmittit & ab eo fugatur.

exhau-

exhausti sunt telis equites, nec tamen quenquam læserunt. non enim penetrabant ad corpora, sed obiectu scutorum ceu testudine, densitate eorum facile repellebantur, & cadebant irrita. Vbi vero iaculando à mane vsque post meridiem lassatum hostem animaduerrit Simon, phalangem aggreditur, & vsus egregia suorum opera hostem coegit fugere. quo viso equites, ne ipsi quidem locum suum tenuerunt: sed fessi diutina iaculatione, & videntes nihil amplius spei situm in peditibus, nullo ordine confusi fugiebant, dissipati per totam planiciem. Ionathas autem victos Azotum vsque persequens, multis cæsis reliquos desperata salute in templum Dagonis, quod est in ea vrbe, compulit. qua capta eodem impetu, & ipsam & circumcinos vicos incendit, ac ne Dagonis quidem religione deterritus, & fanum ipsius & quotquot eo confugerant concremauit. fuitque numerus tam eorum qui exusti sunt, quam qui ceciderunt in prælio, octo millia hominum. Deuicto igitur hoc exercitu, ab Azoto profectus ad Ascalonem admouit copias. & cum extra vrbem castra posuisset, prodierunt ad eum Ascalonitæ cum hospitalibus muneribus. quibus acceptis, & collaudata eorum voluntate, reuersus est illinc Hierosolyma, multam secum ducens prædam, quam abegit deuictis hostibus. Cæterum Alexander audito quod victus esset dux eius Apollonius, simulabat se lætum, quandoquidem ille præter animi sui sententiam aggressus esset Ionatham, amicum & socium, & misit ei vestis ergo fibuiam auream, quod gestamen solis cognatis Regis concedebatur, & Accaronis toparchiam ei possidendam in perpetuum addixit. Per idem tempus Ptolemæus Philometor cum naualibus & terrestribus copiis venit in Syriam, Alexandro genero laturus auxilium, ala criter excipientibus ipsius iussu ciuitatibus vsque Azotum, vbi obtundebatur querimonius deplorantium Dagonis templi incendium: accusabantque populariter Ionatham autorem eius iniuriæ, qui & agros eorum vastasset ferro ac flammis, & plurimos ciuium dedisset exitio. Ptolemæo pene dissimulanter audiente eorum querimonias. Ionathas vero apud Ioppen ei occurrit, exceptus & muneribus & omni honoris genere. deinde cum vsque Eleutherum fluuium Regem deduxisset, reuersus est Hierosolyma. postquam autē Ptolemaidem peruenit, minimum abfuit quin oppressus sit Ptolemæus, Alexandri insidiis per Ammonium eius amicum apparatus. quibus detectis scripsit Alexandro, deposcens Ammonium ad supplicium, quod meritum aiebat, propter structas sibi insidias. qui cum non dederetur, intellexit ipsum Alexandrum ea rum fuisse autorem, & cœpit cum magno odio prosequi. Antiochenos autem iam antea propter eundem Ammonium intensos habebat, à quo plurimis affecti fuerant incommodis. Non tamen effugit pœnam Ammonius, turpiter, vt mulier, cæsus, dum amictu fœmineo quærit latebras, quemadmodum in alio diximus commentario. Ptolemæus autem affinitatis Alexandri pœnitens, & lati aduersus Demetrium auxilii, abstracta a marito filia confestim ad Demetrium mittit legatos de societate & amicitia, his conditionibus, vt data ipsi in matrimonium filia, in paternum regnum eum restitueret. At ille & amicitiam eius & oblatam coniugem perlibenter amplexus est. vnus etiam reliquus erat labor Ptolemæo, vt Antiochensibus persuaderet Demetrium recipere alienatis ab eo propter iniurias à patre eius acceptas. perfecit tamen hoc quoque. nam propter Ammonium habentes exosum & Alexandrum, facile impulsi sunt, vt eum ex vrbe eiicerent. Atq; ita elapsus ex Antiochia venit in Ciliciam: Ptolemæus vero vrbem ingressus & à ciuibus Rex consalutatus est, & ab exercitu, coactus duo sibi imponere diademata, alterum Asiæ, Ægypti vero alterum. Sed cum esset natura

An. mūdi 3818. Ante Christū ann. 146.

Ionathas victos Azotū vsq; persequēs Dagonu fanū concremat, octo millia hominum in eo exurens.

Alexander donat Ionatha mittit. Hedio & Ruff. nō cap. 7. Ptolemæus Philometor Alexandro genero laturus auxilium: Syriam venit.

Ionatha Ptolemæo occurrit, & ab eo honorifice excipitur. Ptolemæo a genero insidiæ structæ.

Ptolemæ' Asiæ regnum sibi oblatū Demetrio tradendū suadet.

An. mũdi 3818. Ante Christũ na. 146.

iustus, & nimiæ potentiæ minime cupidus, ad hæc prudens, & qui nollet Romanis inuidiosus fieri, aduocata Antiochensium concione persuasit eis, vt Demetrium reciperent. pollicitus eum maiorem rationem habiturum recentis eorum beneficii, quam odiorum quæ illis cum patre eius intercesserant. Se quoque affirmauit monstratorem et fore vitæ recte instituendæ & administrandę Reipub. nec passurum quicquam tentare quod non deceat. nam quod ad dominationem attineat, contentum le esse Ægypti imperio. atque ita perducti sunt in eam sententiam Antiocheni, vt Demetrium reciperent. Cæterum cum Alexander ducens validum exercitum è Cilicia euasisset Syriam, & Antiochenum agrum vastaret rapinis atque incendiis, occurrit ei Ptolemæus vna cum genero suo Demetrio: iam enim confectæ erant nuptiæ. & victus Alexander compulsus est fugere in Arabiam. Forte accidit in eo prælio, vt equus Ptolemæi consternatus barritu elephanti eum excuteret, prostratumque aggressi hostes vulneribus in caput inflictis in periculum extremum adducerent, ni ereptus esset interuentu satellitum. attamen per integrum quatriduum sopitis sensibus, nec loqui potuit; nec loquentes intelligere. Alexandri vero caput Zabelus Arabum Dynasta recisum misit ad Ptolemæum, qui die quinta demum respirans à vulneribus, & ad se reuersus iucundissimo sibi rumore simul & spectaculo capitis ac mortis Alexandri pauit animum & oculos. nec ita multo post exsatiatus gaudio percepto ex inimici interitu, & ipse vitam finiit. Alexander autem cognominatus Veles, per quinquennium regnum obtinuit, sicus alias indicauimus. Demetrius autem cognomine Nicanor, regno potitus cũ esset praui ingenio, male mulctabat Ptolemæi milites, obsitus & auxilii & affinitatis, quæ per Cleopatræ nuptias recens intercesserat. Illi vero perosi hominis ingratitudinem receperũt se Alexandriam, elephantis tamen in eius potestate relictis. Interim Ionathas Pontifex coactis è tota Iudæa copiis, aggressus est oppugnare arcẽ Hierosolymis, & Macedonicum præsidium, cum desertoribus religionis qui eo confugerant. Hi primum contemnebant conatus Ionathæ, quod satis tuerẽtur loci munitionibus: tandem nocte aliquot scelesti elapsi peruenerunt ad Demetrium, arcis oppugnationem nunciantes. Qui iratus mouit exercitum ex Antiochia contra Ionatham: cumque peruenisset vsque Ptolemaidem, accitum eum ad se per literas. Ille non intermissa oppugnatione, cum senioribus populi & sacerdotibus aurum, argentum, vestem, aliaque xenia deferens venit ad Demetrium, & hac munificentia mitigauit Regis animum: tractatusque honorifice, confirmatus est in Pontificatu, quemadmodum & à superioribus Regibus. Accusatoribus autem eius transfugis fidem nõ habuit: verum etiam rogatus vt pro Iudæa vniuersa tribusque attributis ei toparchiis, Samaria, Ioppe, & Galilæa, CCC. tantum talenta penderentur, concessit per diploma tale. Rex Demetrius Ionathæ fratri & Iudæorum genti gaudiũ. Exemplum epistolę quam scripsimus Lastheni parenti nostro, misimus ad vos vt sciretis: Rex Demetrius Lastheni gaudium. Genti Iudæorum amicis nostris & iura amicitiæ seruantibus, decreui beneficentiæ gratiam referre, quapropter tres præfecturas, Aphermam, Lyddam, & Ramathã cum suis finibus, Samaritis ademptas ad Iudæam attribuo: & remitto quicquid solebant ante me Reges accipere à sacrificantibus Hierosolymis, aliaque tributa pro fructu terræ atque arborum: præterea salinarum vectigal & aurum coronarium: neque quicquam horum exigetur in posterum. Curabitur vt huius scripti exemplar mittatur ad Ionatham, & dedicetur in illustri aliquo loco templi sanctissimi. Hactenus diploma. Porro Demetrius videns ditionem suam pacatam, & nihil timendũ pericli,

Alexandri victi in Arabiam fuga & cades.

Mors Ptolemæi.

Ionathas Demetrium munerib. placat.

Demetrii ad Lasthenem diploma in quo Iudæis immunitates promittit.

riculi, dimisit exercitum, & stipendia militum minuit, solis exteris mercedem soluens, quos secum e Creta aliisque insulis collectos adduxerat. quamobrem odium sibi concitauit apud proprium militem, cui ipse nihil numerabat, solito ab aliis ante eum regibus etiam pacis tempore stipendium accipere, vt hoc pacto alacriores fierent ad subeunda, quoties opus esset, pericula.

An. mūdi 3820. Ante Christū na. 144. *Demetri militum odium cōcitat: stipendia pacis tempore minuendo. Hedio & Ruffino cap. 8. 1 Mac. 11.*

CAP. IX.

Tryphon Apamenus post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asserit, recepto in amicitiam Ionatha.

Diodotus cognomine Tryphon Apamenus a Malcho Arabe Antiochum Alexandri filium petit.

EAm alienationem militum a Demetrio animaduertens quidam ex Alexandri ducibus genere Apamenus, Diodotus cognomine Tryphon, venit ad Malchum Arabem, qui educabat Alexandri filium Antiochum: & cum indicasset ei quam infensi essent Demetrio milites, suasit vt sibi Antiochum traderet. effecturum enim se, vt is receptus potiretur paterno imperio. At ille primum difficilem se præbebat, qd non satis ei fideret: tandem Tryphon euicit assiduis precibus. Interea Ionathas Pontifex volens tollere Hierosolymitanæ arcis præsidium, & impios transfugas, reliquosque qui arces tenebant in ea regione, legatione cum muneribus missa ad Demetrium, rogabat eum vt præsidia de Iudææ castellis eiiceret. Qui non hac tantum in re, sed maiora etiã gratificaturum se ei pollicitus est, quam primum leuatus esset præsenti bello, per cuius negocia non liceret nunc id facere. postulabat enim vt pro iure amicitiæ mitteret auxilia, quandoquidem sui milites ad hostem deficerent: moxque tria millia delectorum militum Ionathas ad Regem misit. Cæterum Antiochenses exosum habentes Demetrium, tam propter ipsius quam propter paternas iniurias, cupiebant eum per occasionem aggredi: videntesque auxilium ei venisse a Ionatha, & considerantes breui augendas eius vires, nisi mature præuenirent, correptis armis circumstiterunt regium velut expugnaturi, & intercepto exitu conabantur illum in potestatem suam redigere. Qui videns populum armatum hostiliter se impetere, assumpto mercenario milite & Iudæis auxiliaribus, conflixit cum Antiochensibus, & superatus numero compulsus est cedere. Tum Iudæi receperunt se in tectum regiæ, & e superiore loco missilibus ferebant populum: quod cum turo facerent propter loci eminentiam, facile repulerunt eum a propinquis ædibus: & mox iniecto in eas igne, incendium totam vrbem peruagatum est, propter densitatem ædificiorum, quæ tota fere constabant e materia lignea. Antiochenses vero non valentes ædibus flagrantibus succurrere, in fugam se verterunt. Tum Iudæi de vno tecto in aliud transilientes, mitis modis eos infectabantur. Rex autem animaduertens Antiochenes occupatos in eripiendis liberis & vxoribus, & ideo intermisisse prælium, per diuersos angiportus eos aggressus, multis occisis reliquos coegit abiectis armis deditionem facere: & concessa audaciæ venia, seditionem compescuit, donatosq; Iudæos præda quam ex direptionibus parauerant, & collaudatos quasi autores eius victoriæ, remisit ad Ionathan, nõ sine præclaro virtutis eorũ testimonio. postea tamen ingratus apparuit, & nõ seruauit pollicita, bellum etiã minatus, nisi redderet tributa omnia quæ Iudæorum gens solita est prioribus Regibus pendere. Fecisset q; etiam ni impeditus esset a Tryphone, coactus apparatum contra Ionathan factum in illum potius vertere. recentius enim ex Arabia in Syriam cum Antiocho etiamtum adolescente, diadema eius capiti imposuit: & deficientibus ad se omnibus militibus qui fraudati stipendiis fuerant, aperto bello Demetrium adortus est: & vno prælio factus superior, tum elephantos,

Legatione cum muneribus missa ad Demetrium vt præsidia de Iudæa castellis eiiceret, rogat. Rebellio Antiochi facta: & vitio eam non obsecuta.

An. mūdi 3820. Ante Christū natum 144.

tum Antiochenam vrbem illi ademit cōpulso in Ciliciam cedere. Tum Antiochus adolescens missis literis & legatis ad Ionatham, socium & amicum eum nominat, & Pontificatum ei confirmat, concessis & quatuor præfecturis, quæ Iudæorum regioni attributę fuerant. ad hæc aurea vasa & pocula vestemq; purpuream & ius vtendi misit ei, nec non fibulam auream cooptato inter amicos primarios. Simonem etiam eius fratrem militibus, quātum eorum esset Tyrum inter & Ægyptum, præposuit. Ionathas vero lætus tot collatis in se per Antiochum beneficiis atque honoribus, & ipse suos legatos ad eum simul & Tryphonem misit, amicum se & socium professus, gesturumque vna bellum contra communē hostem Demetrium, multa de eius ingratitudine questus, & pro beneficio iniuriam sibi reposuisset. cum igitur permultum esset ei ab Antiocho, collectis etiam è Syria & Phœnice militibus bellum contra Demetrii duces gerere, confestim profectus est ad vicinas vrbes & oppida: à quibus honorifice exceptus, nullis tamen adiutus est militibus. & cum Ascalonem veniisset: hic quoque ab oppidanis cum muneribus ei occursum est: quos & ipsos hortatus est, quemadmodum alias vrbes Cœlesyriæ, vt à Demetrio deficerent ad Antiochum, & pro acceptis iniuriis pœnas ab eo repeterent. esse enim multas causas, cur ad hoc consentire debeant. quibus persuasis vt polliceretur auxilia, ad Gazæos peruenit, vt hos quoque conciliaret Antiocho. hos præter spem inuenit portas sibi clausisse, nolentes de certo Demetrio patri aduersæ se coniungere, quare Ionathas irritatus est vt & agros vastaret, & vrbē conaretur vi capere: relictaque ad eius obsidionem parte exercitus, cum reliqua manu in vicos sæuiebat incendiis. Tum Gazæi videntes præsentem calamitatem ab hoste, nec vllum interim auxilium à Demetrio, & spem quoque incertam propter locorum distantiam, latius existimauerunt illo omisso necessitati suæ cōsulere: & missis ad Ionatham nunciis recepti sunt in societatem atque amicitiam. Aliquando enim homines non nisi suo malo docti intelligunt quid sit vtile, cum deberent sapere ante acceptum incommodum, & vitro potius quam coacti: impetrata facere. Ionathas vero acceptis obsidibus, & missis Hierosolyma, digressus inde, totam regionem vsque Damascum obibat. cumque Demetrii validus exercitus accessisset ad vrbem Cedasam, quæ propinqua est Tyriorum agro & regioni Galilææ, vellentq; Ionatham abstrahere à Syria laturi opem Galilæis suæ ditionis hominibus, occurrit eo propere, Simone fratre ad Iudææ præsidium relicto. Is collectis quotquot poterat eius regionis militibus, Bethsuram oppugnabat, locum totius Iudææ munitissimum, & infestum à Demetrianæ factionis hominibus, vt iam ante diximus. qui cum aggerib. simulac machinis vehementer infestarentur, veriti ne occupato per vim loco ad vnum necarentur, per nunciū rogabant Simonē, vt sibi liceret relicta ipsi Bethsura, incolumibus decedere & proficisci ad Demetrium. ille vero data eis in hoc vt postulabant fide, pro Macedonico suum ibi collocauit præsidium. Interim Ionathas in Galilæa motis à stagno Genneseræ castris quæ primum posuerat, in campum Asor progressus est, nescius hostem esse in eo. Demetriani vero qui ante vnum diem aduentum eius præsenserant, collocatis prius in monte insidiis, ipsi in campo ei se opposuerunt. Quos cōspicatus Ionathas paratos ad prælium, & ipse suos pro tempore ad certamen instruit. Sed cum à tergo se insidiatores Iudæis ostendissent, veriti ne intercepti in medio contrucidarentur, in fugam se dederunt, ita vt pene oēs Ionathā desererent in periculo. Soli duces Mathias Absalomi, & Iudas Chapsæi cum quinquaginta virorum fortium manu permanserunt: qui à desperatione sumpta audacia tanto impetu aduersam hostiū frontem

Ionathas ob accepta beneficia operā suā Tryphoni contra Demetrium effert, & præbet.

Simon Ionathæ frater Bethsuram occupat.

impu-

impulerunt, vt territi ceu furentibus cederent. Tum vero illi qui Ionathan destituerant, videntes fluctuantem & inclinatam hostium aciem, reuersi in prælium iam in apertam fugam versos persequebantur, donec ad Cedasa ventum est, vbi intra castra compulsi sunt. Ionathas autem egregia victoria potitus, recepit se Hierosolyma. Et cum omnia sibi ex sententia Dei fauore videret cedere, misit Romam legatos de renouanda amicitia, quibus dedit mandata, vt in reuertendo obiter inuiserent Lacedæmonios, eosq; cognationis admonerent atq; fœderis. qui postquam Romam venerunt, expositis ad senatum postulatis Ionathæ Pontificis, quod cuperet renouari fœdera, & impetratis quæ volebant omnibus, acceptisque literis commendaticiis ad reges Europæ & Asiæ, quo tutius possent iter facere, in reditu peruenerunt etiam ad Lacedæmonios, & obtulerunt eis literas à Ionatha Pontifice, quarum exemplum erat hoc. Ionathas Pontifex gentis Iudæorum & senatus ac populus Iudæorum, ephoris Lacedæmoniorum senatuique & populo fratribus suis salutem. Si valetis, & res vestræ tam publicæ quam priuatim prospere cedunt, gaudemus: valemus enim nos quoque. Superioribus temporibus perlata ad Oniam Pontificem nostrum, ab Ario Rege vestro missa per Demotelem epistola, de cognatione nostra, cuius exemplar subiunximus, & literas eas cupide accepimus, & Demoteli atque Ario omnem exhibuimus beneuolentiam, quamuis iam ante hoc non ignoraremus, nimirum docti e sacris nostris scripturis. Quod vero non prius vos cognatos agnouerimus, ideo factum est, ne videremur vobis captandæ amicitiæ occasionem præripere. Interim toto eo tempore ex quo renouata est nostra necessitudo, in sacris solennitatibus rem diuinam facientes, etiam pro vestra salute ac victoria vota nuncupauimus. Et cum multis circunquaque bellis vexaremur propter vicinorum immoderatas cupidines, tamen nec vos nec alios amicos solicitandos duximus. Nunc vero peracto bello, misimus ad Romanos Numenium Antimachi & Antipatrum Iasonis, viros senatores & honoratos: quibus etiam ad vos dedimus literas, vt renouent mutuam nostram amicitiam. Bene igitur facietis si vos quoque nobis scripseritis, & significaueritis si qua in re vobis opera nostra possit esse vsui, ad omnia obsequia promptos nos habituri. Itaque Lacedæmonij & legatos comiter acceperunt, & decretum publicum de amicitia atque societate eis tradiderunt. Hoc tempore tres Iudæorum secta erant, quæ de rebus humanis inter se dissentiebant: vna Pharisæorum dicta, altera Sadducæorum, tertia Essenorum. Horum Pharisæi, quædam, at non omnia fato tribuunt, quædam vero in sua potestate esse aiunt, vt vel fiat, vel non fiant. Esseni vero omnia in fati potestate esse affirmant, nec quicquam hominibus præter fati decretum accidere. At Sadducæi fatum omnino negant, & e rebus tollunt: dicentes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in nostra ipsorum potestate esse, vt tam felicitatis nobis ipsi autores simus, quam infortunij si deteriora consilia secuti fuerimus. Sed de his diligentius tractauimus in secundo de Iudaico bello volumine. Porro Demetrij duces volentes acceptæ cladis abolere ignominiam, maioribus copiis reparatis duxerunt contra Ionathan, qui comperto eorum aduentu propere in Amathensem agrum occurrit, nolebat enim eos sine impedimento Iudæam inuadere, cumque ad quinquaginta stadia prope hostem castra posuisset, misit qui tes hostium & munitiones perspeculatentur. qui cum explorassent omnia, & quosdam captiuos noctu adduxissent, indicantes quod ex improuiso hostis vellet eos aggredi, mature omnia communiit, dispositis etiam extra castra excubiis, & in armis retinens per totam noctem exercitū iussum

An. mundi 3821. Ante Christū ann. 143.

Ionathæ fugat Demetrij milites.

Ionathas renouat amicitiā cum Romanis & Lacedæmoniis.

Tres Iudæorum sectæ.

Pharisæi.

Esseni.

Sadducæi.

De bello Iudaico lib. 1. c. 12.

Demetrij duces iterū in Ionatham mouēt: nihil sibi successurum videntes noctu discedunt.

tum parato esse animo, etiamsi noctu pugnare opus sit, ne quid eos hostium conatus fallerent. Demetrij vero duces vt sensere Ionatham præmunitum, hærebant inopes consilij, hoc ipso turbati, quod viderent nihil sibi successurum absque insidijs, nec aperto marte pares se Ionathæ futuros ducerent. Decreuerunt igitur abire, & relictis multis per tota castra ignibus, quo magis hostem fallerent, noctu discesserunt. At Ionathas mane castra adortus, postquam deprehendit inania, cœpit fugientes persequi, sed frustra. Iam enim transgressi fluuium Eleutherum in tuta loca se receperant. Flexo igitur in Arabiam itinere, & Nabatæis deuictis, abactaque præda & captiuis abductis, Damascum veniens illic reuersus vendidit. Per idem tempus & frater eius Simon obeundo totam Galilæam & Palæstinam vsq; Ascalonem, opportuna loca firmabat præsidijs atq; ita communita regione armis & ædificijs, Ioppen contendit: eaq; occupata valido impositi præsidium, quod intellexerat Ioppenses velle Demetrio dedere suum oppidum. His igitur ad hunc modum dispositis Ionathas & Simon reuersi sunt Hierosolyma. Ibi Pontifex aduocata in templum concione populi, suasit vt reficerent vrbis mœnia, & murum quo templum septum fuerat rursum reficerent, turribusq; altis additis munitiorem redderent. vique alium murum excitarent inter arcem & vrbem, atque hoc pacto excluderent eos qui arcem custodiebant, & ad commeatuum penuriam eos adducerent. præterea vt arces hinc inde per regionem dispositas, additis nouis munitionibus firmiores etiam ac tutiores facerent. Qua sententia comprobata suffragijs populi, ipse assumpta sibi muniendæ vrbis cura, Simoni vt idem in cæteris Iudææ locis curaret, dedit negocium. Cæterum Demetrius traiecto flumine peruenit in Mesopotamiam, volens hanc & Babylonem simul occupare, vt potitus superioribus satrapijs, sedem belli ibi constitueret. vocabatur enim per crebras legationes ab eorum locorum Græcis atq; Macedonibus, pollicentibus deditionem si veniret, atque etiam contra Parthorum regem Arsacem auxilia. Qua spe accensus properauit ad illos cogitans, si res aduersus Parthos cessissent prospere, facile se deinde exturbaturum Tryphonem e regno Syriæ, vt vero magna alacritate exceptus est ab eius regionis hominibus, collecto valido exercitu, bellum Arsaci intulit: & superatus prælio amissoque exercitu, ipse viuus in potestatem hostium venit, sicut alias narrauimus.

Demetrius a Parthis captus.

Ionathas & Simon Hierosolyma. & arcem reficiunt.

Demetrius in Arsacem Parthorum regem mouet, prælioq; superatus capitur.

CAP. X.

Demetrio a Parthis capto Tryphon fœdus violat & Ionatha dolo capto atq; interfecto Simoni eius fratri bellum infert.

Hedio & Russ. c. 9. 1. Macch. 12. 13.

TRyphon autem cognita calamitate Demetrij, non amplius fidus erat Antiocho, sed cogitabat quonam pacto eo sublato, regnum posset ipse inuadere & occupare: nec aliud magis videbatur obstare eius cupiditati, quam Ionathas amicus Antiocho. Itaq; decreuit illum prius e medio tollere, atq; ita demum adolescentem aggredi. quamobrem ad Bethlan profectus, quæ Græcis nominatur Scythopolis, inuenit ibi Ionatham cum quadraginta millibus lectissimorum militum, paratum obsistere si quis vim inferre conaretur. Videns igitur hominem nō imparatum ad certamen, muneribus & comitate conatus est eum imponere, iussis suis ducibus vt imperata Ionathæ facerent, quo magis fidem beneuolentiæ fictæ astrueret, & omnem illi suspicionem eximeret, atque ita incautum opprimeret facilius. postremo suasit vt dimitteret exercitum, cessante bello & pacatis rebus omnibus, rogabat tamen, vt, retenta circa se modica manu, comitaretur cum Ptolemaidem, & acciperet in

Tryphon regnum Antiochi adire cupiens, Ionathæ conatibus se opponit, insidiatur, & interficit.

ret in tutelam suam ciuitatem eam arceique finitimas, dicens se in hoc venisse, vt has ei traderet. Ionathas vero nihil mali suspicatus, credensque & benenolo animo Tryphonem hæc consulere, dimisit exercitum, retentis tribus millibus. ex his duo in Galilæa reliquit, mille vero secum abduxit. Tryphonem prosecutus Ptolemaidem. Oppidanis vero portas occludentibus, vt præmoniti fuerant, claudentibus, viuus captus est, omnesque eius a viuum contrucidatis. moxq; missa est in Galilæam manus exercitus, vt & illa duo millia nec opina per dolum opprimeret. Sed cum fama de Ionatha cæpto aduentum eorum præuenerat, arreptisque armis inde euaserunt. Nam Tryphonis milites non ausi exercitum congredi, & intelligentes paratos pro tuenda vita extremum adire periculum, infecta re vnde venerant retro reuersi sunt.

An. mũdi 3822. Ante Christũ na. 142.

CAP. XII.

Quod Simoni Iudæorum gens & Pontificatum simul & copiarum imperium detulit.

1. Mac. 11 *Ionathæ desiderio omnes Hierosolymitæ capit. Iudeã finitimæ gẽtes, sicut & Tryphõ inuadũt. Simon Ionathæ frater cõuocato in templũ populo, se patrũ ac fratrũ vestigia sequuturũ policetur.*

HIerosolymis autem postquam auditum est de Ionathæ captiuitate, & comitatus eius interitu, ingens dolor cepit omnes & tanti viri desiderium, quod non sine causa timerent, ne destituti eius prudentia simul & fortitudine infestarentur a finitimis: qui in eam diem metu Ionathæ cohibiti, tum videbantur velut dato signo cooriturí, & adductu-ri Iudæorum gentem in extremum salutis periculum, nec eos fefellit sua expectatio, quamprimum enim auditum est necatum esse Ionatham, vndique excitatum est in eos bellum, tanquam non habentes amplius cuius ductu militare possent, & rẽ gnauiter gerere, quin & ipse Tryphon collecto exercitu in animo habebat Iudæam inuadere. Simon autem videns Hierosolymitanos metu nouorum motuum attonitos, & volens eis contra Tryphonis conatus addere animum, conuocato in templum populo, hic exorsus est ad eos verba facere. Non ignoratis viri tribules, quam gnauiter & intrepide ego & pater ac fratres pro libertate mortis periculis nos exposuerimus: quibus domesticis exemplis excitatus, cum nõ nouum sit in nostra familia legibus patriis & religioni propugnandæ vitam impendere, nullo terrore adigi potero, vt vitam gloriæ præferam. Quapropter cum non desit vobis dux paratus pro vobis quidquis quantumuis magnũ vel pati vel facere, sequimini alacriter quocunq; duxero, neque enim ego melior sum meis fratribus, vt vitæ parcere debeam: neq; ita degener, vt quod illis semper visum est longe pulcerrimum, scilicet pro religione atque legibus vitam profundere, ipse per ignauiam subterfugiam: quin potius certum est germanum me illorum fratrem egregiis approbare facinoribus. Confido enim in Deo, quod pœnas ab hostibus exigere dabitur, vosq; vna cum vxoribus & liberis ab eorum iniuriis eripere, & insuper templi sanctimoniã tutam præstare ab illorum impia violentia. Video enim profanas gentes non ob aliud in vos cooriri, nisi quod existimant destitutos ducis prouidentia. His Simonis verbis accensa multitudo recepit animos & fiduciam, & posita formidine ausa est meliores spes concipere: ita vt vno ore totus populus acclamauerit, placere Simonem imperium accipere, & in locum fortissimorum fratrum Iudæ ac Ionathæ succedere. nunquam enim se derelicturos iussa illius. Itaque collectis mox omnibus quotquot ex suis ad militiam essent idonei, aggressus est vrbem mœnibus cingere, cõmunireq; celsis & validis turribus, quo opere perfecto, misit Ioppen vnum ex amicis Ionatham Absaloni filium, iussum habi

Simon Ionathæ frater cõuocato in templũ populo, se patrũ ac fratrũ vestigia sequuturũ policetur.
An. mũdi 3823. an. Christi na. 141.
Simon Iudæ ac Ionathæ fratribus succedit.
Simon Ionatham Absaloni filiũ, Ioppen, vt habitatores inde eiiceret, mittit.

tatores

An. mũdi 3823. Ante Christiana. 141.

Tryphon fraudi ſuper ſpem fratris redimendi, propoſitis conditionibus, facit Simoni.

tatores eius populariter inde eiicere, veritus ne vrbem Triphoni traderent. ipſe interim manſit Hieroſolymis ad vrbis cuſtodiam. Tryphon autem Ptolemaide profectus cum magno exercitu, venit in Iudæã, ducens ſecum vinctum Ionathan. ei Simon occurrit cum ſuis copiis iuxta oppidum Addida, ſitum in monte cui Iudæorum campi ſubiecti ſunt: Tryphon vero cognito quod Simon Iudæorum Princeps ſit cõſtitutus, miſit ad eum nuncios, & hunc dolo circumuenire cupiens: mandabatq; vt ſi vellet dimitti fratrem Ionathan, centum argenti talenta perſolueret, & cum eis duos Ionathæ filios mitteret ad ſe obſides futuros, quod ille dimiſſus non alienaturus ſit Iudæam à regis imperio. nunc enim eum tantiſper ſeruari in vinculis, dum debitam regi pecuniam redderet. At Simonem technæ eius non latuerunt: ſed intelligens quod & pecuniam perditurus eſſet, nec fratrem liberaturus, quin & filios eius inſuper hoſti dediturus, tamen timens criminationem ſuorum, ne negatis pecuniis & filiis videretur fuiſſe fratri cauſa interitus, aduocato in concionem exercitu poſtulata Tryphonis ad eos tetulit, admonitis prius quod ſubeſſent inſidiæ. præſtabilius tamen eſſe & pecunias & filios mittere, quam contemptis Tryphonis conditionibus ſuſpicionem incurrere, quaſi fratrem ſeruare noluerit: atq; ita placuit & Ionathę pueros mitti & pecuniam. quibus acceptis Tryphon non ſeruauit fidem, nec dimiſit Ionatham, ſed cum exercitu peregrabatur regionem, volens per Idumæam aſcendere Hieroſolyma, peruenitq; vſq; Dora Idumææ oppidum. At Simon eum perpetuo conſectabatur, caſtra caſtris illius opponens. interim qui in arce erant vrgentibus Tryphonem vt properet ſibi commeatus mitteret, iuſſit paratum eſſe equitatum quaſi eadem nocte venturus Hieroſolyma. ſed quia peream noctem multa nix delapſa viam apertam difficilem maxime equis reddiderat, irritum factũ eſt eius propoſitum, & motis inde caſtris in Cœleſyriam rediit properans: obiterq; in Galaditica regione interfecto & ſepulto Ionatha, ipſe Antiochiam ſe contulit. Simon autem à Baſca oppido fratris oſſa in Modiim & paternum ſepulchrum tranſtulit, publico luctu honorati: vbi ampliſſimum monumentum exſtruxit patri ſimul & fratribus ſuis e marmore polito & candido. excitato enim in alte conſpicuam celſitudinem, porticus circumdedit & columnas ſingulas è ſingulis lapidibus, opus admiratione digniſſimum. ad hæc pyramides ſeptem parentibus & fratribus cuiq; vnam erexit, mira tam magnitudine quam pulchritudine, quæ durant vſque ad noſtra tempora. tanta fuit Simonis cura, vt Ionathas cæterique domeſtici quam magnificẽtiſſimo ſepulchro eſſent conditi: qui defunctus eſt exacto Pontificatus ſimul & imperij anno quarto. Cuius ſucceſſor Simon conſtituus ſuffragio populi, primo ſui principatus anno ſuis immunitatem tributorum peperit: quæ hactenus Macedonibus erant ſoliti pendere: idq; accidit poſt annum centeſimum ſeptuageſimum ex quo Seleucus Nicanor Syriæ regno potitus eſt. Tanto autem in honore apud populum fuit Simon, vt tam in priuatis inſtrumentis quam in ſcripturis publicis adiicerent, actum eſſe anno primo Simonis Iudæorum ethnarchæ optime de gente ſua meriti. nam huius principatu res eorum magnis acceſſionibus auctæ ſunt, & multas de finitimis hoſtibus retulere victorias. Deuaſtauit enim Gazaram & Ioppen & Iamniam, expugnataq; Hieroſolymorũ arce ſolo eam æquauit, ne poſthac eſſe poſſet hoſtibus receptaculum, neue inde vrbi aliquod inferretur incommodum. quo facto viſum eſt ei operæpretiũ, ſi mons quoq;, in quo ſita fuerat, complanaretur, vt ſolum templum eminceret: effecitq; id commemoratis pro concione malis quæ à præſidiariis in eam diem Iudæi paſſi fuerant, quæque etiam in poſterum fer-

Ionathas a Triphone interficitur.

Monumẽtum Ionatha.

Immunitas a tributis Iudæis parata.

Autoritas Simonis.

Simõ Hieroſolymorũ arcẽ expugnat.

re co-

re cogerentur, si externus aliquis princeps ei loco imponeret præsidiũ. adeoque permotus est eius exhortatione populus, vt non intermisso per triennium neque die neque noctu opere, tandem ad planiciem eum locum indefesso labore per vices sibi succedentes redegerint, atq; ita nihil reliquerint quod obstaret, quo minus templum omnibus in vrbe locis esset longe celsius.

An. mũdi 3824. Ante Christũ na. 140. *Hedio & Russ.c 10 1. Macc. 15.*

CAP. XII.

Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui Pius cognomen erat, fœdere.

Tryphon Alexandro necato, imperio potitur.

NOn multo autem postquam Demetrius captus est, Alexandri filius cognomine Deus à Tryphone est necatus, anno quarto postquam eius tutelam susceperat: sparsoque rumore, quod inter exercendum ie esset extinctus, per intimos amicos solicitauit milites magnis pollicitationibus vt sibi regnum deferrent, captum à Parthis Demetrium dictitans, Antiochum vero fratrem, si potiretur imperio, vltorem fore defectionis qua fratrem eius deseruerint. Illi adducti in spem maximam, quasi ditandi hoc principe, imperium ei continuo deferunt. Tum vero adeptus iam concupitam potestatem, non amplius dissimulare prauum ingenium valuit, quod priuatus tegere conatus est, quo magis animos hominum sibi conciliaret, quamprimum enim Rex declaratus est absque persona Tryphonem agere cœpit, id quod aduersariorum partibus non mediocriter profuit. Milites enim pertæsi eius mores defecerunt ad Cleopatram vxorem Demetrij, quæ tum in Seleuciam cum liberis se incluserat. Et cum Demetrij frater Antiochus cognomine Soter oberraret, nec ab vlla vrbe reciperetur metu Tryphonis, misit ad eum Cleopatra, coniugium suum & regnum ei offerens. fecit autem hoc partim amicorum suasu, partim quod timeret ne quidam Seleucenses vrbem Tryphoni traderent. quo postquam venit Antiochus affluente ad eum quotidie multitudine, & crescentibus viribus, bellum Tryphoni intulit: quem prælio victum eiecit e superiore Syria, & vsque Phœnicen persequens, compulsum in Doram castrum munitissimum obsidione cinxit. Misit etiam legatos ad Simonem Iudæorum Pontificem, qui de amicitia & societate agerent. qui & postulata eius libenter admisit, & mox misso commeatu ac pecuniis ad oppugnantes Dorem milites, Antiochum ita demeruit, vt inter intimos amicos ab eo reciperetur. at Tryphon elapsus è Dora, cum perfugisset Apamiam, vrbe vi capta, interfectus est, triennio postquam regno potitus fuerat.

Tryphon concupitam potestatẽ ostendit.

Tryphon mittit ad Cleopatram Demetrij vxorẽ de ficiunt. Hedio & Ruffinus cap. 11.

Antioch⁹ Tryphonẽ cædum Syria, in Dora obsidione cingit.

CAP. XIII.

Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius e terra prosligatur.

Ætatem Antiochus ob innatam auaritiam beneficiorum immémor, traditis amico Cendebæo copiis, misit eum, vt, vastata Iudæa, Simonem in potestatem redigeret. qui audita eius iniquitate, quamuis iam senior, tamen indignitate rei permotus, iuueniliter hosti cum exercitu fit obuiam: præmissisq; cum fortissimo quoque filiis, ipse cum reliquis copiis subsequebatur diuerso itinere: positisq; compluribus locis inter angustias insidiis, nusquam non rem gessit ex sententia: & in omnibus congressibus factus superior, reliquũ vitæ in pace exegit, cum & ipse renouasset cum Romanis amicitiam.

Ant. mũdi 3827. Ante Christũ na. 137. *Tryphonis cædes Hedio & Ruffinus cap. 12. Simon cum filiis Cendebæum regione expellit.*

CAP.

An. mũdi 3830. an. Chri. na. 134. *Hedio & Ruff. c. 14 1. Mac. 16*

CAP. XIIII.

Quod Simon a genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occisus est.

IS per octo annos Iudæis præfuit, postremo in conuiuio cæsus, insidiis generi sui Ptolemęi: qui vxore etiam eius & duobus filiis comprehensis ac coniectis in vincula, misit quosdam, vt tertium quoq; Ioannem, cui & Hyrcano fuit nomen, interficerent. adolescens autem hoc præsentiens mature in vrbem refugit, fretus fauore multitudinis conciliato per paterna beneficia, simulque odio quo Ptolemæum prosequebatur populus. Is enim volentem eum ingredi per portam aliam reuitter repulit, eo quod iam Hyrcanum receperat.

Ptolemæ oppugnatus ab Hyrcano, matrem & germanos quos captos tenebat, in muru præcipitãdos locat. Historiarum Iudaicarum finis.

CAP. XV.

Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus est.

ILle igitur recepit se in quandam arcem super Hierichunta sitam, quæ Dagon dicitur. Hyrcanus vero, accepto paterno fonte sacris operatus, cum litatum esset, eduxit contra Ptolemæum exercitum: & oppugnando locum cætera quidem erat superior, vincebatur autem sola pietate erga matrem & erga germanos misericordia. Nos enim Ptolemæus productos in mœnia flagris cædebat in loco omnibus conspicuo, minitans se præcipitaturum eos, nisi frater ab oppugnando desisteret. at ille putans quantum de oppugnatione remitteret, tantum se gratificari suis carissimis, statim in primo conatu elanguescebat. Mater quoq; men ad eum manus tendens supplicabat, ne molliretur affectibus, sed potius indignitate rei motus daret operam, vt redactum in potestatem inimicum afficeret pœna, & vlcisceretur homines sibi natura coniunctissimos, gratum enim sibi fore inter tormenta mori, modo nefarius homo scelerum suorum supplicium lueret. Hyrcanus vero talibus verbis accendebatur ad assultum maiore impetu faciendum, sed quamprimum verberari & lacerari matrem videbat, refrigescebat statim oppugnationis feruor, & vincebatur filius maternis affectibus. cumque hoc pacto traheretur diutius obsidio, superuenit annus ille quo solenne est Iudæis cessare ab operibus, recurrente anno septimo. atque ita liberatus a bello Ptolemęus occisis Hyrcani matre ac fratribus, fugit ad Zenonem cognomine Cotylam, qui tum apud Philadelphenses inuaserat tyrannidem.

Hedio & Ruffinus cap. 15. Antiochus Hyrcanum in vrbe compellit. Pleiades, septem stellæ.

CAP. XVI.

Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300. talentis fœdus cum eo iniit.

ANtiochus autem memor incommodorum, quę a Simone acceperat, Iudæam aggressus est, ex quo regnare cœperat anno quarto, principatus vero Hyrcani primo, sexagesima secunda supra centesimam olympiade: vastatisq; agris Hyrcanum in vrbem ipsam compulit, eam septenis castris cum cinxisset, primum nihil proficiebat, propter firmitatem mœnium & virtutem propugnantium, accedente etiam aquarum penuria, cui tandem sub occasum Pleiadis delati imbres fuerunt, remedio postremo ad septẽtrionalem muri partem, qua planior erat aditus, excitatis centum turribus quæ surgebant vsque tertiam cõtignationem impositisque in eas cohortibus, quotidie tentabat mœnia: duplicique

fossa longa simul & lata cinctis Iudæis præclusit omnem exitum: illi contra crebro excursantes, si forte negligentius custodiri castra offenderent, afficiebant hostem clade aliqua: quod si paratos ad resistendum inuenirent, recipiebant se in tutiora facile. Hyrcanus autem postquam cognouit sibi obesse suorum multitudinem, quod inutiliter ablumerentur ad victum necessaria, secretam infirmiorem turbam eiecit extra mœnia, solis retentis qui ob vigorem ætatis ad pugnam erant idonei. Antiochus autem excluios vetabat progredi, ita, vt mile ambitu obsessi conficerentur inedia. sed cum peruenissent ad eam sceronopegiæ, miseratione suorum rursus in vrbem recepti sunt. Rex etiam rogatus, vt gratia festi inducias septem dierum concederet, religione motus impetrari eas passus est: nec hoc cõtentus victimas multa magnifice, tauros auratis cornibus, & pocula tam aurea quam argentea referta omne genus aromatibus: & exercitui præbuit epulũ longe diuersus ab Antiocho Epiphane, qui capta vrbe porcos super altari mactauerat, & iure carnium illarum templum asperserat, violatis Iudæorum legibus simul & ceremoniis: vnde acerbissima exorta sunt eius gentis contra eum odia. at hic Antiochus propter religionem Pius cognominatus est ab hominibus. Hyrcanus vero cognita eius æquitate & pietate delectatus legatos ad eum misit rogantes, vt liceat sibi patriis vti legibus, tum rex repulsis qui suadebant internecione delendam gentem insociabilem & discretam instituto à reliquis omnibus, & approbata Iudæorum pietate, imperauit, vt obsessi arma sibi traderent, tributa Ioppes cæterarumq; extra Iudæam vrbium concederent, super præsidium reciperent, promittens pacem se datarum hostibus. Assenserunt illi ad omnia excepto præsidio, quod veterorum consuetudinem quod ne reciperent, maluerunt [illegible] fides, & soo talenta insuper: quorum trecenta mox rep[illegible] & inter obsides fuit etiam ipsius Hyrcani frater: deiect[illegible] quæ imposita erat mœnibus, soluta est obsidio. [illegible] perto monumento Dauidis, qui olim regum omnium diuer[illegible] tria millia talentorum inde protulit: quibus pecuniis [illegible] mnium cœpit externum militem alere: & inito cum rege fœd[illegible] ptum in vrbem cum exercitu tractauit liberalissime: quo & pro[illegible] in expeditionem Parthicam secutus est vna cum auxiliis. Testis [illegible] bis Nicolaus Damascenus sic scribens: Antiochus erecto tropæo ad [illegible] cum fluuium, vbi Indatem Parthorum ducem profligauerat, hæsit ibi per biduum ad preces Hyrcani Iudæi, quod in id tempus forte quædam Iudæorum festiuitas incurrerat, per quam non licebat eis iter facere [illegible] verum est, quod ille scripsit: nam pentecoste instabat post Sabbatum, quo tempore nostris iter facere netas habetur. Deinde cum Arsace Partho Antiochus signa contulit, quo prælio victus & vitam simul amisit & exercitum. Syrorum autem regnum frater eius recepit Demetrius, dimissus ab Arsace quo tempore Parthorum regionem inuaserat Antiochus, sicut iam ante in aliis commentariis diximus.

Ann. mũdi 3851. Ante Christũ ann. 153. *Insignior turba ciuitate eiecta relinquitur. Antiochi Sceneopegiæ septẽ dierum inducias Iudæis concedit.*

CAP. XVII.

Hyrcani expeditio in Syriam.

CÆterum Hyrcanus audita morte Antiochi confestim ad vrbes Syriæ duxit exercitum, ratus id quod erat, inuenturum se eas vacuas propugnatoribus. Medabam igitur non sine labore sexto demum mẽse vi cepit: deinde Samegam cum vicinis oppidis, & insuper Sicima atq; Garizim cum gente Chuthæorum, quæ accolebat templum instar Hierosolymitani exstructum permissu Alexandri à Sanaballete duce in gra-

Hyrcanus multas Syriæ vrbes capit, & templũ in monte Garizim destruit.

tiam

An. mũdi 3840. Ante Christũ na. 124. *Idumæi ab Hyrcano subiugati circũcisionẽ & ritus Iudaicos admittunt.*

tiam generi ipsius Manassæ, qui fuerat frater Iaddi pontificis, vt & antedictum est. incidit autem huius templi desolatio post annum 200. Hyrcanus vero etiam Idumææ vrbes cœpit, Adora & Marissam, subiugatisque omnibus Idumæis edixit, vt circumcideretur, nisi mallent e propriis pelli sedibus. at illi amore patriæ admiserunt & circumcisionem, & reliquam iuxta Iudaicos ritus viuendi formulam: atque ex eo primum tempore inter Iudæos censeri cœpti sunt. Cæterum Hyrcanus pontifex renouaturus cum Romanis amicitiam, misit legatos ad Senatum: vbi recitatis eius literis amicitia impetrata est his conditionibus. Fanius M.F.Pr. indixit Senatum in campum 8.Id. Februarias, præsente L. Manlio L.F.Mentina, & C.Sempronio C.F.Falerna, propter eas res, quas legati retulerunt, Simon Dosithei, Appollonius Alexandri, Diodorus Iasonis, viri honesti ac probi, missi à populo Iudæorum: qui etiam egerunt de amicitia & societate, quæ eis intercedit cum populo Romano, de negociis publicis, vt Ioppe & portus, Gazaraque & fontes atque vrbes reliquæ per Antiochum ablatæ præter Senatus decretum, restituantur hæc omnia, neue militibus regiis liceat per regionem ipsorum, aut subditorum iter facere. & vt eo bello per Antiochum attentata præter decretum Senatus fiant irrita: vtq; legati à Senatu missi, curent reddi, quicquid Antiochus abstulerat, & pretium agrorum æstiment, qui eo bello deuastati sunt, &, vt literæ commendaticiæ legatis dentur ad reges & liberos populos, quo tutius possint reuerti in patriam. Quibus de rebus visum est Senatui reuocare societatem & amicitiam cum viris bonis, & missis à bono atq; amico populo. De literis aũt scribendis responsum est, curæ futurum senatui quam primum ab aliis negociis vacauerit, & daturum operam ne vlla posthac eis inferatur iniuria, mandatumque est prætori Fanio, vt ex publica pecunia legatis numeraret viaticum, quo commodius se referre possent in patriam, atq; ita publico sumptu Legatos Prætor domum remisit, cum cõmendaticiis ad eos, per quorum loca erant transituri. Et Hyrcani quidem pontificis rerum status hic fuit. Demetrius autem rex, cupiens bellum Hyrcano inferre, opportunitatem non habuit, inuisus ex æquo tam Syris quam suis militibus, propter mores improbos, ita vt miserint ad Ptolemæum Physconem, rogantes, vt aliquem ex Seleuci genere eis daret, quem possent regem sibi constituere. cumque is misisset Alexandrum Zebinam, commisso prælio Demetrius vincitur, & refugiens e pugna ad Cleopatram vxorem in Ptolemaidem, excluſus est ab ea: delatusque inde Tyrum ab inimicis capitur: & diu misere vexatus tandem interficitur. Alexander autem regnum adeptus fœdus feriit cum Hyrcano pontifice, deinde petitus bello ab Antiocho Grypho, Demetrij filio, in prælio cæsus, occubuit. At Antiochus regnum Syriæ consecutus, non ausus est expeditionem contra Iudæos suscipere, audito quod frater ipsius germanus, eodem nomine dictus Antiochus, copias contra se apud Cyzicum colligeret. Quapropter nihil in Iudæos mouens, decreuit parare se contra fratris aduentum, cognominati Cyziceni, eo quod in ea vrbe educatus sit. patre autem genitus erat Antiocho Sotere, qui a Parthis occisus est. acciderat enim vt Cleopatra duobus fratribus alteri post alterum nuberet, sicut alias diximus. Porro Antiochus Cyzicenus vbi puenit in Syriam, multis annis cum fratre conflictatus est, Hyrcano interim per totum illud tempus agente in pace continua. mox enim post Antiochi eadem defecerat à Macedonibus: iamque nec vt subditus, nec vt amicus vllam illis ferebat opem amplius: sed maximis successibus res eius auctæ sunt Alexandri Zebinæ tempore, & maioribus etiam regnantibus his duobus fratribus. bellum enim quo se atterebant mutuo, occa-

An. mũdi 3844. an. Chri. na. 120. *Demetrius ab Alexandro vitus, trucidatur. Hedio & Ruff. c. 17 Alexander in conflictu cũ Antiocho Grypho cæsus.* An. mũdi 3852. an. Chri. na. 112. *Hyrcanus dum fratres intestinis bellis laborant, in pace vixit.*

sionem

sionem Hyrcano præbuit, vt secure frueretur Iudæa prouentibus, & ingentem pecuniarum vim inde congereret. Et Cyziceno vastante fratris regionem, non dissimulauit & ipse quid moliretur: videnſque Antiocho nihil esse ab Ægypto præsidij, sed tam ipsum quam eius fratrem multas clades accipere ex continuis inter se certaminibus, vtrunque facile despexit. An. mūdi 3854. Ante Christū na. 110.

CAP. XVIII.

Quod Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus aufugit.

QVapropter duxit exercitum ad Samariam vrbem munitissimam, quæ quod nunc Sebaste vocetur ab Herode condita, cum erit opportunū dicemus. hanc adortus oppugnabat nullis parcens laboribus, infensus ei propter iniurias illatas Mariſſenis, colonis Iudæorum & sociis, sed Syriæ regi subditis. Cum itaque vrbem fossa & duplici muro cinxisset per 80. stadia, obsidioni præfecit filios Antigonum & Aristobus: quibus vrgentibus & fame premente eo necessitatis adducti sunt Samaritæ, vt coacti vesci cibis insuetis homini, postremo Antiochi Cyziceni opem implorauerint. qui cum venisset propere, victus est ab Aristobuli militibus: & insequentibus cum fratribus vsque Scythopolim, ægre euasit. at illi reuersi contra Samaritas rursum eos compellunt intra mœnia, & cogunt iterum ab eodem Antiocho auxilium petere. is accitis à Ptolemæo Lathuro circiter sex armatorum millibus, quos ille inuita matre, & tantum nō imperio per eam deturbatus miserat, primum vagabatur per ditionē Hyrcani latrocinabundus cum Ægyptiis, non audens quidem aperto marte decernere, quod esset impar viribus, existimans tamen se vastandis agris effecturum, vt Hyrcanus obsidionem Samariæ solueret. Sed postquam multos è suis amisit exceptos hostium insidijs, profectus est inde Tripolim, Callimandro & Epicrati ducibus demandato bello Iudaico. ex his Callimander audacius quam prudentius cum hoste congressus, profligatis suis & ipse inter alios cecidit. Epicrates autem pecunia corruptus, Scythopolim & alia quædam oppida manifeste Iudæis prodidit: nec quicquam Samaritis obsessis profuit. atque ita Hyrcanus integro anno in oppugnatione exacto, non contentus vrbem capere, etiam solo eam æquauit, inductis illo torrentibus: quorum eluuie ita cuncta fœdata sunt, vt ne vestigium quidem supereſſet eius oppidi. Incredibile autem quiddā narratur de Hyrcano Pontifice dignatum eum esse diuino colloquio. Fertur enim quod illa ipsa die qua eius filij coseruerunt cum Cyziceno prælium, Pontifex ipse solus in templo odoramēta adolens vocem audierit, nunciantem filiorum recentem de Antiocho victoriam: idq; mox progressus renunciauit multitudini, & paulo post certius comprobatum est eius oraculum. Et Hyrcani quidem res gestæ sic se habuerunt. Accidit autem hoc tempore, vt non Hierosolymis solum, sed & apud Alexandriam, reliquamq; Ægyptum & Cyprum fortuna aspiraret Iudæorum successibus. Cleopatra enim Regina à filio Ptolemæo Lathuro dissidens, copiis suis duces præposuit Chelciam & Ananiam filios Oniæ, qui templum in Heliopolitana præfectura ædificauerat Hierolymitano simile, vt alias diximus. ex horum sententia Regina gerebat omnia, sicut & Strabo Cappadox testatur his verbis: Plerique enim qui prius nobiscum venerunt in Cyprum, quæ post à Cleopatra illo missi sunt, confestim deficiebant ad Ptolemæum. soli vero ex Oniæ factione Iudæi constanter manserunt in officio, eo quod ciues eorum Chelcias & Ananias apud Reginam es-

Hyrcanus obsidet Samariam. Antiochꝰ auxiliaturus Samaritis, ab Aristobulo caditur & fugatur.

Epicrates pecunia corruptꝰ, Scythopolim Iudæis prodit.

Hyrcanus Samariā capit Hyrcano in templo per vocē filiorum de Antiocho victoria nunciatur.

Chelcias & Ananias Cleopatra copiis duces præpositi.

Strabo Cappadox de Iudæorum fide.

sent in precio. Hæc Strabo. Hyrcano aũt apud Iudæos felicitas inuidiam peperit. sed præcipue Phariſæorum ſecta male ei volebat, de qua ſupra mentionem fecimus. tanta autem eorum autoritas eſt apud populum, vt etiam ſi regi obloquantur aut Pontifici, fidem tamen eis vulgus habeat. Horum diſcipulus & Hyrcanus fuerat, in primis carus huic hominum generi, quos cum aliquando vocaſſet ad conuiuium, & accepiſſet comiter poſtquã animaduertit eos exhilaratos, ſic illos affatus eſt: Scire eos ſuam voluntatem, quod nihil magis cuperet quam iuſtus eſſe, & omnia iuxta Dei placita facere, quemadmodum & ipſi doceant. attamen ſi quid in ipſo deſiderarent, & aliqua in re à iuſtitiæ præſcriptis aberrantem deprehenderent, officij illorum eſſe, vt admonitione corrigant. cum vero omnes eius virtutem comprobarent, vehementer gauiſus eſt eorum teſtimonio. tandem vnus e conuiuis Eleazarus, vir malus & ſeditioſus: Quandoquidem, inquit, ais te cupere audire veritatem, ſi vis eſſe iuſtus, abdica te pontificatu, & contentus eſto principatu populi. Illo vero cauſam rogante, cur ita hoc poſtularet: Quia, inquit, audiuimus ita à natu grandioribus, matrem tuam captiuam fuiſſe regnante Antiocho Epiphane. Falſus autem erat is rumor, & ideo grauiter his verbis Hyrcanus offenſus eſt, nec minus Phariſæi cæteri Tum Ionathas quidam è Sadducæorum ſecta, quæ eſt Phariſæis contraria, præcipuus Hyrcani amicus, dicebat ſe communi Phariſæorum ſententia conuitiatum Eleazarum: quod ſi dubium videatur, manifeſtum fore interrogatis illis, qua pœna hominem dignum cenſeant. Quod poſtquam Hyrcanus rogauit, dicens ex pronunciata ab illis ſententia ſe cogniturum, an ex eorum conſenſu factum ſit ſibi conuicium, & illi ſatis putarunt, ſi vinculis caſtigaretur & verberibus, quod iniquum videretur capite hominem plecti ob maledicentiam, & alioqui hoc genus clemens ſit in animaduerſionibus: vehementer exacerbatus eſt, quaſi iam compertum haberet eos eſſe autores opprobratæ ſibi generis infamiæ. Nec deſtitit Ionathas furenti calcar addere, intantum, vt, deſertis Phariſæis, ad Sadducæos deficeret, & abrogatis illorum cõſtitutionibus earum obſeruatores pœnis afficeret: atq; hinc factum eſt, vt & ipſe & eius filij parum gratioſi apud vulgum fuerint: quemadmodum alias opportunius dicetur. Nunc enim indicandum eſt, quod multas conſtitutionum à maiorbus per manus acceptas Phariſæi tradiderint populo, quæ non ſunt ſcriptæ inter leges Moſaicas: & ideo Sadducæi his autoritatẽ abrogant, dicentes oportere eas tantum ſeruari, quæ ſcripto continentur. atque hinc magna inter vtroſq; exorta eſt controuerſia, dum ditiores ſtant à Sadducæorum partibus, Phariſæi vero cæteræ multitudinis nituntur fauoribus. Sed de his duabus ſectis & Eſſenorum tertia ſatis docuimus in ſecundo de bello Iudaico volumine. Hyrcanus autem ſeditione ſedata, & poſt hanc exacta vita feliciter, elapſiſque vno & triginta annis eius imperij moritur, relictis quinque filiis ſuperſtitibus, tribus maximis à Deo habitus dignus honoribus, principatu gentis Iudæorum, & Pontificatu & Prophetia. fruebatur enim diuinis colloquiis. vnde tantam nactus eſt futurorum præſcientiam, vt prędixerit duos maiores natu e ſuis liberis, non diu fore paterni principatus compotes: quorum exitum operæprecium eſt cognoſcere, quo magis patris elucoat diuinatio.

Hyrcanus & Phariſæi hoſtes. Eleazar Phariſæus Hyrcano matris captiuitatẽ exprobrat.

Ionathas Sadducæus Hyrcanũ cõtra Phariſæos inflammat.

Hyrcanus a Phariſæis ad Sadducæos deficit. Conſtitutiones Phariſaicæ.

Hyrcanus moritur.

An. mũdi 3861. an. Chriſti 103.

Vaticiniũ Hyrcani de filiis.

An. mũdi 3862. an. Chriſti 102.

Hedio & Ruff. c. 18

Ariſtobulus Hyrcani filius, poſt captiuitatem Babylonicã diadema ſibi primus imposuit.

CAP. XIX.

Ariſtobulus primus ſibi Diadema imponit.

DEfuncto enim eorum patre Ariſtobulus, natu maximus volẽs principatu in regni formam vertere, diadema ſibi primus impoſuit,

poſt

post 481. annos, & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus ad priſtinas ſedes poſtliminio reuerſus eſt. cumque fratrem ſuum ſecundum Antigonum amaret, in ſocietatem dominationis eum aſſumpſit, cæteros vero in vinculis habuit, matrem etiam coniecit in carcerem, principatus æmulam, (nam illam Hyrcanus dominam rerum reliquerat) atq; eo crudelitatis proceſſit, vt fame necaret in vinculis. poſt matrem vero interfecit fratrem quoq;, quem præ aliis diligere videbatur, & in regni ſocietatem admiſerat, alienatus ab eo per calumnias, quas primo quidem reiecit, partim quod eum diligeret, partim quod per inuidiam confictas putaret. Sed cum aliquando Antigonus magnifice reuerteretur e bello, quo tempore populus ſolenne ſcenopegiæ feſtum celebrat, accidit vt Ariſtobulus ægrotans decumberet, frater vero interfuturus ſacris ſplendidiſſime ornatus in templum aſcenderet cum armatorum comitatu, potiſſimum pro ſalute regis vota facturus. Tum hi quibus ſtudium erat excitare inter fratres diſcordiam, nacti occaſionem e rebus proſpere geſtis Antigoni & pompa quam adornauerat, venerunt ad regem, & omnia exaggerauerunt, dicentes hæc iam eſſe ſupra priuati hominis conditionem, & affectati regni manifeſta indicia: aiebantq; venturum breui cum valida armatorum manu ad occidendum regem, quod ſtultum exiſtimet cum regno ſolum potiri licere, communicato honore contentum eſſe. Ariſtobulus autem quamuis non omnino his crederet, tamen proſpiciens quomodo poſſet & ſuſpicionem vitare, & ſecuritati ſuæ cõſulere, collocauit ſatellites in loco quodã obſcuro & ſubterraneo. (decumbebat aũt in turri quæ poſt mutato nomine, Antonia dicta eſt) mãdauitq; vt ſi quidẽ ſine armis frater veniret, nemo eum attingeret: quod ſi armatus aduentaret, vt trucidaretur. præmiſit tamen ad eum qui rogaret vt inermis veniat. At Regina, & reliqui inſidiatores, perſuaſerunt nuncio, vt contraria diceret, audiſſe fratrem, quod armaturam eximiam ſibi comparaſſet, cupereque ita armatum contemplari. Antigonus vero nihil mali ſuſpicans, & fretus fratris beneuolentia, ita vt erat cum tota armatura venit ad Ariſtobulum, contemplandum ſe præbiturus. cumq; peruenſſet ad turrim Stratonis, qua valde obſcurus erat trãſitus, à ſatellitibus interfectus eſt. Huius autem caſus facile oſtendit, quantum poſſint liuor & calumnia, & quam ſint efficaces ad ſubuertendam etiam naturalem beneuolentiam. Sed illud maxime admiratu dignum eſt, quod Iudas quidam, cuius prædictiones nunquam fefellerunt, vaticinatus eſt. Is cum videret Antigonum accedentem ad templum, apud diſcipulos, qui eum ob hãc ſcientiam aſſectabantur, exclamauit pœnitere ſe iam vitæ, quandoquidem eius vanitatem coarguet incolumis Antigonus, quem ea die apud Stratonis turrim moriturum prædixerat: quoniam locus ille abeſſet 600. ſtadiis, & diei pars maior exacta eſſet: atq; ita periculum eſſe, ne mentiatur ſuum oraculum. Ad hunc modum ſolicito nunciatur Antigonum cæſum ad cellã ſubterraneã turris, quæ & ipſa Stratonis vocabatur, ſicut & illa maritima, quæ poſt Cæſarea nominata eſt, quæ ambiguitas vatem perturbauerat. Ariſtobulum autem continuo cepit fraternæ necis pœnitentia: quæ res morbum eius aggrauauit, dum factum ſuum continenter deteſtaretur, ita, vt poſtremo, creſcentibus doloribus, ſanguinem vomeret, eum quidam e miniſtris efferens, diuina opinor, ita volente prouidentia, prolapſus in eo ipſo loco effudit, qui Antigoni cædis cruenta habebat veſtigia. quo facto ingens eorum, qui viderant, clamor exoritur, quaſi data opera puer illic effudiſſet ſanguinem, ita vt clamoris cauſam ſciſcitaretur Ariſtobulus, omnibus autẽ dicere tergiuerſantibus, tanto magis cõtendebat cognoſcere, quod natura ita com-

An. mũdi 3862. Ante Christũ na. 102. *Ariſtob. Antigonũ in regni ſocietatem admiſit, cæteros in vincula cõiecit, & matrẽ fame necat.*

Ariſtob. Antigonũ fratrẽ interficit.

Antigon⁹ apud Ariſtobulũ falſo accuſatus.

Ariſtobuli cõiunx verſuta, Antigonũ dolo trucidari curat.

Via calumniæ.

Iudæ Eſſæi vates.

Stratonis turris & maritima Cæſarea nominata.

Ariſtobuli fratricidæ pœna.

An. mūdi 3863. Ante Christū na. 101.

paratum sit, vt suspecta nobis sint, quæ dissimulantur silentio. tandem vbi minis ac terroribus expressit, vt faterentur veritatem, conscientia grauiter ictus animum plurimas effudit lachrymas: & gemitum eximo pectore ducens, Ergo non latet Deum, inquit, meum impium ac celeratum facinus, quando tam cito rapiscor ad pœnas cognati sanguinis? o corpus impudens quousque retinebis animam, quam materni simul ac fraterni manes flagitant? cur non semel eam reddis, ne sic per partes opus sit libare meum sanguinem, atq; ita parentare oppressis per nefas & parricidium? vix ea fatus erat cum exhalauit animam, vno tantum anno in regno exacto, cognominatus Philellen, id est, Græcorum amator, post auctam multis beneficiis patriam, illato bello Iturææ, magnaque eius parte attributa ad Iudææ limites, cuius habitatores comminatione exilij coegit circumcisionem cæteroſque Iudaicos ritus admittere. Alioqui natura æquus erat & modestus, vt attestatur Strabo ex autoritate Timagenis, sic dicens: Hic vir æquus fuit & Iudæis multis in rebus commodus. nam & ditionem eorum auxit, & partem Ituræorum eis attribuit, deuinctam circumcisionis fœdere.

Aristobulus Iturææ habitatores circũcisionem cæteroſq; Iudaicos ritus admittere cogit.

Strabo ex Timagine de Aristobulo.

CAP XX.

Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.

Hedio & Ruffinus cap. 19.

POst Aristobuli obitum Salome eius vxor, quam Græci Alexandram nominant, solutis eius fratribus, quos ipse vt diximus vinxerat: Iannæum, qui & Alexander est, regem constituit, ætate cæteros præcedentem atq; modestia: cui accidit, vt mox natus exosus patri factus sit, nec vnquam, dum ille viueret, in eius conspectum admissus. eius odij causam ferunt hanc. Cum aliquando in somnis ei Deus apparuisset, rogauit de successore, solicitus de Aristobulo & Antigono, quos præ cæteris diligebat fratribus. Sed cum Deus huius effigiem designasset, contristatus quod is in omnes fortunas esset successurus, in Galilæa educari eum voluit. Sed oraculi fidem euentus approbauit. Potitus enim hic regno post defunctum Aristobulum, alterum fratrum insidiantem sibi interfecit: alterum contentum priuata & ociosa vita in honore habuit. Constitutis deinde rebus imperij, prout tibi visum est conducere, ad Ptolemaidem duxit exercitum: & cum prospere pugnasset victos intra mœnia compulit, eosque obsessos oppugnare adortus est. Solæ enim è maritimis Ptolemais & Gaza expugnandæ supererant, & præter has Zoilus, qui tyrannidem apud Stratonis turrim & Dora occupauerat. Sed cũ Antiochus Philometor & frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladibus suas vires atterrerent, nihil præsidij ab eis exspectandum erat Ptolemaidensibus, verum Zoilus tyrannus cum iis, quos alebat, militibus eorum quoque dominationi propter discordiam regum inhiàns, nonnihil opis attulit. Nam reges negligere videbantur illorum periculum, athletis similes, quos, cum defessi sint certamine, pudet tamen aduersario manus dare, sed per interualla se ad instaurandum certamẽ refouent. Supererat vna spes ab Ægypti regibus, & Ptolemæo Lathuro, qui à matre Cleopatra è regno ejectus Cyprum obtinebat. ad hunc igitur missis legatis, orabant, vt auxilio veniens ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. qui cum ei spem feciſſent quod delatus in Syriam habiturus esset Gazæos & Ptolemaidenses in suis partibus, simulque Zoilum & Sidonios multosq; adiutaturos, elatus promissis nauigationem parabat. Interim Demænetus, qui plurimum apud suos ciues auoritate pollebat, persuasit Ptolemaidensibus, vt mutarent sententiam, couducibilius dicens, incertam cum Iudæis belli aleam subire, quam in

Alexander alterũ fratrum interficit, alterũ in honore habet.

Alexander ad Ptolemaidẽ exercitũ ducit, eãque oppugnat.

certis

certissimam seruitutem, accito Domino se dedere, & insuper non prz-
sens solum bellum sustinere, sed maius etiam ab Ægypto imminens.
Cleopatram enim non permissuram Ptolemæum vires sibi parare è vi-
cinia, sed cõtra eos venturam cum valido exercitu. dare enim Reginam
operam, vt illum etiam è Cypro eiiciat. futurum autem, vt, si Ptolemæũ
sua spes frustetur, ipse in Cyprum retrorsum fugiat, miseri vero ciues, in
extremo deserantur periculo. Igitur Ptolemæus cognita in itinere Pto-
lemaidensium mutatione, nihilominus cursum eo continuauit, & cum
appulisset ad Sycaminum, eo loci copias exposuit, quæ constabant con
numeratis peditibus simul & equitibus, circiter triginta millibus. His
adductis ad Ptolemaidem, & castris ibi positis, cum neque legatos eius
admittere, neq; verba audire vellent, in magnam coniectus est solicitu-
dinem. Postquam vero Zoilus ad eum & Gazæi venerunt, petentes au-
xilium contra Iudæos & Alexandrum agros ipsorum vastãtem, obsidio
quidem vrbis metu Ptolemæi soluta est. Cæterum reducto domum ex-
ercitu Alexander cœpit astu agere, clam Cleopatrã contra Ptolemæum
vocans, aperte vero amicum eius & socium se simulans. quin & 400.
argenti talenta daturum se pollicitus est, si ille vicissim in gratiam ipsius
Zoilum tyrannum tolleret, & agros eius Iudæis attribueret. Tunc igi-
tur Ptolemæus libenter Alexandri amicitiam admittens, Zoilum capit:
deinde vero comperto quod ille clãm ad matrem ipsius Cleopatram
nuncios mitteret, dissoluto cum eo fœdere, profectus est oppugnatum
Ptolemaidem, quæ portas ei clauserat. Vbi relictis ad continuandam
oppugnationem iucibus cum parte exercitus, ipse cum reliquis copiis
ad vastandam ac domandam Iudæam se contulit. At Alexander post,
quam intellexit eius propositum, & ipse ex sua ditione collegit circiter
quinquaginta millia, vt vel quidam scriptores malunt 80. millia, &
cum his hosti iuit obuiam. Ptolemæus vero ex improuiso adortus sab
bato Asochim Galilææ oppidum vi cepit, & circiter decem captiuorum
millia, præter aliam multam prædam abduxit.

An. mũdi 3864. Ante Christũ na 100. *Zoilus Stratonis turris & Dore tyrannus.*

Zoilus & Gazæi a Ptolemæo contra Iudæos auxilium petunt.

Alexander Ptolemæo vt Zoilũ tolleret, persuadet.

Zoilus captus.

Ptolem. ab a Ptolemæo ob fessa.

Ptolemæ. Asochin Galilææ oppidum vi capit.

CAP. XXI.

Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.

DEinde aggressus & Sephorin non longe inde distantem, multis de-
sideratis, abiit conflicturus cum Alexandro: cui occurrit ad Iorda-
nem fluuium, iuxta Asophon, qui non multum dissitus est à flumine: &
castra ex aduerso hostium metatus est. habebat autem Alexander in
prima acie pugnare solitos octies mille quos hecontamachos appella
bat, gestantes æratos clypeos. sed & Ptolemæi prima acies æque æratis
scutis vtebatur. Et cætera quidem inferiores sibi visi cunctantiores e
rant ad prælium: confirmabat autem eos non parum Philostephanus a
ciei struendæ artifex, iubens transire fluuium supra quem castra habe
bant. nec Alexandro transitum eorum impedire placuit, tato faciliorem sibi fore victoriam, si hostis à tergo haberet fluuium, & è pugna nõ
posset refugere. & primum quidem æquo marte certabatur, multis v
trinque cadentibus. deinde cum iam Alexandri milites superiores fie
ri inciperent, Philostephanus cum parte suorum mature cedentibus o-
pem intulit, cumq; inclinato Iudæorum cornu nullus ferret suppetias,
destituti ope proximorum fecerunt fugæ initium, cæterosque exemplo
suo traxerunt. cõtra Ptolemæi milites acriter instando Iudæos fugien-
tes cædebant, & tandem profligatos eousq; insecuti sunt interficiendo
donec lassatis manibus ferrum quoq; hebesceret. Ferunt triginta mil-
lia cecidisse in eo prælio: Timagenes autem quinquaginta millia in fu-

Ptolemæi Sephorin aggredi-tur.

Hecatontamachi

Cædes Alexandri.

An. mũdi 3864. Ante Christũ na. 100.

Ptolemæ' vt maiorẽ terrorẽ Iudæis incutiat, humanas carnes coquere iubet.

Ptolemais vi expugnata.

Cleopatra contra filium exercitum parat.

Ptolemais a Cleopatra obsessa & expugnata.

Ptolemæ' ciectus ex Ægypto.

Alexander fœdus cum Cleopatra renouat.

An. mũdi 3873. Ante Christũ na. 91.

Gadarã Alexander capit.

Gazam oppugnat.

Apollodotus ex Gaza nocte in Iudæorũ castra erumpit

scriptis retulit: cæteros partim captos, partim fuga seruatos incolumes. Ptolemæus verò cum post victoriam longe lateq; excurrisset, sero tandẽ in quosdam Iudæorum vicos se recepit: quod vbi vidit refertos pueris & mulieribus, mandauit militi, vt promiscue iugulatos & in frusta consciscos, in lebetes feruentes, membratim conijcerent, vt, qui effugerant è prælio, hostem crederent humanis vesci visceribus, & eo maior terror incuteretur reliquis: & huius crudelitatis tam Strabo quam Nicolaus meminit. Iidem etiam Ptolemaidem vi expugnauerunt, sicut alias indicauimus. Porro Cleopatra videns augeri filij potentiam, subiecta Græcorum vrbe, & Iudæorum regione impune peruastata, non permittendum duxit, vt ille magis creisceret, maxime cum circa Ægypti portas obuersaretur, & immineret eius imperio. quapropter continuo tam nauales quam terrestres exciuit copias, quarum supremum regimen penes Chelciam & Ananiam Iudæos esse voluit: bonam etiã diuitiarum suarum partem cum nepotibus & testamento apud Coum insulam deposuit, lussoq; Alexandro filio cum magna classe in Phœnicen appellere, & deficientibus ad se eius regionis incolis peruenit Ptolemaidem: vnde exclusa oppugnationem eius vrbis instituit. Tum Ptolemæus relicta Syria, properauit in Ægyptum, sperans ex improuiso occupatorum se præsidiis vacuam, sed opinione sua frustratus est. Per idem tempus alterum è Cleopatræ ducibus Chelciam mori contigit, dum circa Cœlesyriam Ptolemæum persequitur. At Cleopatra auditis filij conatibus, & quod ei tentanti Ægyptum non ex sententia successerat, missa eo parte exercitus omnino eum ex ea regione expulit. atq; ita rursum ex Ægypto eiectus, apud Gazam exegit eam hyemẽ. Interim Cleopatra Ptolemaidem, simul cum præsidiariis expugnat. Quo cum venisset Alexander cum muneribus, & ita exceptus tractaretur, vt dignum erat hominem afflictum à Ptolemæo, nec aliud habentem refugium: cumque quidam Iudæorum Reginę suaderent, vt illam quoque regionem occuparet, nec sineret tantam bonorum Iudæorum multitudinem vnius viri parere nutibus: Ananias contrarium consuluit, iniquum facinus dicitans hominem in societatem receptum suis facultatibus exuere et, præsertim suum cognatum. Sic enim fore vt illata huic iniuria, omnes vbiq; gentium Iudæos a se alienaret. His rationibus Annæ Regina inducta, abstinuit ab Alexandro iniuriam, & fœdus cum eo renouauit apud Cœlesyriæ vrbem Scythopolim. Tum vero liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hactenus impendere visum est, expeditionẽ suscepit in Cœlesyriam, vbi Gadara post decem mensium obsidionem cepit, & paulo post potitus est Amathunte, quod est castrum omnium quæ ad Iordanẽ sita sunt munitissimum, vbi Theodorus Zenonis filius res suas charissimas deposuerat, qui ex inopinato Iudæos aggressus, interfectis ex eis decem millibus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamen hac clade rex absterritus est quo minus in maritimo tractu Raphiam bellõ aggrederetur & Anthedonem, cui postea Herodes rex mutauit nomen in Agrippiadem, quam & ipsam armis in potestatem suam redegit. & cum animaduertisset Ptolemæum Gaza relicta in Cyprum recessisse, & matrem eius Cleopatram in Ægyptum, infensis Gazæis, quod accitum illum contra se in auxilium, & vrbem eorum oppugnauit, & agrum depopulatus est interim Apollodotus eorum dux noctu cum duobus millibus conductitiorum militũ, & decem millibus quæ ex oppidanis armauerat, erupit in castra Iudæorum: & quandiu nocturna erat pugna: superiores erant Gazæi, hostibus aduentum Ptolemæi suspicantibus. sed quamprimum dies illuxit, & rei veritas apparuit, Iudæi se conglomerarunt. & impetu facto in oppidanos circiter mille ex eis interfece-

runt.

runt. Attamen ne sic quidem, quamuis grauante inopia, voluerunt cedere, parati quiduis potius perferre quam ab hoste subigi: & addebat illis animum Aretas rex Arabum auxilij spem ostentãs. Sed priusquam ille veniret, Apollodoto perempto, ciuitas capta est. Nam Lysimachus ipsius frater inuidens ei quod tam gratiosus esset apud populum, occiso eo collegit manum militum, atq; ita vrbem Alexandro tradidit. qui primo pacatus introgressus est, deinde immissum in oppidanos militẽ permissa sæuiendi licentia, ac passim Gazæi trucidabantur. nec tamen illi moriebantur inulti, sed repugnantes inuasoribus non pauciores Iudæos interimebant. alij vero desolatas prius ædes incendebant, ne hostis præda potiri posset. quidam etiam suismet manibus vxores ac liberos contrucidabant, ne in captiuitatem abstraherẽtur. Senatores autem numero D. in Apollinis fanũ confugerãt: forte enim senatus habebatur, cum hostis intromissus est. Alexander vero etiam his iugulatis, & diruta insuper vrbe reuersus est Hierosolyma, anno post quam castra ad Gazam admouerat. Eodem tempore etiam Antiochus Gryphus occisus est Heracleonis insidiis, anno ætatis suæ quinto & quadragesimo, regni vero nono supra vigesimum. cui succedens Seleucus filius bellum gessit cum Antiocho patruo, cui Cyziceno fuit cognomen, quem deinde in prælio captum neci tradidit. Nec ita multo post Cyziceni filius Antiochus cognomento Eusebes peruenit Aradum, & imposito sibi diademate, Seleuco bellum intulit, quem vno prælio victum è tota Syria expulit. at ille fuga delatus in Ciliciam, postquam à Mopseatis receptus est, cœpit ab eis tributa exigere: qui non ferentes exactionem vna cum regia & ipsum & amicos concremauerunt. Regnante vero apud Syros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello eum aggreditur, & victus vitam simul amisit atq; exercitum: post quem frater eius Philippus assumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Interim Ptolemæus Lathurus quartum eius fratrem Eucærum cognomine accitum à Gnido, regem apud Damascum constituit. His duobus fratribus strenue resistens Antiochus, breui extinctus est. vocatus enim in auxilium Laodices Galadenorum Reginæ cum Parthis bellum gerentis, fortiter in prælio dimicans occubuit, quo facto Syriæ regnum remãsit penes duos fratres, Philippum atque Demetrium, sicut alias narratum est. Porro in Alexandrum domi seditio coorta est, cum per scenopegiæ celebritatem in parantem sacrificare iecta sunt citrea: nam hoc festo nostris morẽ esse palmeos & citreos thyrsos gestare indicauimus, quin & conuitiis impetitus est populariter, exprobrantibus captiuitatem, & indignũ qui sacris operetur iactantibus. quibus iniuriis exacerbatus occidit eorum circiter sex millia: & exstructo circa fanum & altare septo ligneo pertingente vsque ea loca ad quæ solis sacerdotibus patet aditus, hoc pacto arcebat à se vim multitudinis. Sed & mercenarios milites alebat Pisidas & Cilicas. nam Syris infensus, non vtebatur eorum opera. Deuictis deinde Arabibus, tributa Moabitis & Galaditis imperauit, & Amathunthẽ diruit, non audente Theodoro manus conserere. Congressus etiam cum Arabum rege Obeda, & pertractus in insidias, cum camelorum multitudine protusus esset in fauces asperas & accessu difficiles iuxta Gadara vicum Galaditidis, ægre euasit ipse incolumis: delatusque fuga Hierosolyma, super acceptam cladem per sex annos à sua gente bello vexatus non minus quam quinquaginta millia Iudæorum occidit, & cum eos hortaretur ad reconciliationem, adhuc magis accendit eorum odia: dum roganti, quid se vellent facere, ore vno responsum est, vt seipsum interficiat: moxq; miserunt ad Demetrium Eucærum qui ab illo auxilia peterent.

An. mũdi 3873. an. Chri. na. 91. *Aretas rex Arabum Gazam anxiis ostendit.* *Lysimach⁹ Apollodotum fratrẽ occidit, & Gazam Alexandro tradit* *Antioch⁹ Gryphus occisus.* *Seleucus cũ Antiocho Cyziceno bellũ gerit.* An. mũdi 3874. Ante Christũ na. 90. *Antioch⁹ Eusebes Seleucum fugit.* *Antio. Seleuci frater Antiochũ Cyziceni filiũ aggreditur.* *Demetri⁹ Damasci rex constituitur.* *In Alexãdrũ citrea coniecta.* *Amath⁹ diruta.* *Obedas rex Arabum.*

An. mũdi 3884. Ante Christũ na. 80. *Hedio & Ruffino cap. 20.*

CAP. XXII.

Demetrius Eucerus Alexandrum prælio victum superat.

ILle veniens cum exercitu, coniunxit se cum eis qui se acciuerant, & circa Sicima castra posuit. Alexander vero cum mercenariorum sex millibus & ducentis insuper, Iudæorumq; suæ factionis viginti millibus illi occurrit. habebat autem ille equitum tria millia. peditum vero quadraginta. Itaq; multa vtrinq; tentata sunt, dum hic mercenarios vtpote Græcos ad defectionem solicitat: ille vero stantes cum Demetrio Iudæos. Sed quia neuter his artibus quicquam proficiebat, postquam visum est armis decernere, victoria fuit penes Demetrium: in quo prælio miles Alexandri conductitius ad vnum cæsus est, nauata prius forti ac fideli opera. Sed & ex Demetrianis multi desiderati sunt. Caterum postquam Alexander ad montes perfugit, miserati eius fortunam confluxerunt ad eum circiter sex millia, quorum metu Demetrius retro abiit. Posthęc Iudæi propriis viribus bellum gesserunt aduersus Alexandrum, sed semper victi multos amittebant è suorum numero. tandem potentissimos eorum compulsos in Bethoma oppugnauit, & capto oppido redactos in potestatem abduxit Hierosolyma, vbi facinus commisit longe immanissimum. epulãs enim cum pallacis excelsiore loco vnde prospectus patebat, ad DCCC. iussit suffigi crucibus: & in conspectu adhuc viuentium iugulauit vxores eorum & liberos, pœnas exigens pro acceptis iniuriis, quæ tamen inhumaniores fuerunt, licet sæpe ab inimicis afflictus in extremum vitę & regni periculum adductus fuerit, dum non contenti propriis eum impugnare viribus, externa etiam auxilia conciunt: & postremo in eam necessitatem eum compellunt, vt quæ loca in Moabitica & Galaditica regione subegerat restitueret Arabibus, ne & ipsi arma sua aduersus eum cum inimicis coniungerent: præter alia quæ in eius contumeliam gesta sunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animaduersio, ita vt propter hanc crudelitatem Thracidæ cognomen apud Iudæos inuenerit. Cęterũ aduersariorum exercitus ad octo millium numerum noctu in tutũ euaserunt, & toto tempore quo vixit Alexander, egerunt in exilio: atq; ita demum liberatus à tumultibus secure administrauit regnum in posterum. Demetrius autem relicta Iudæa profectus Beroeam, Philippum fratrem suum oppugnauit in ea, habens secum decem millia peditum & mille equites. Straton vero Beroææ tyrannus & Philippi socius Zizum Principem Arabum exciui & Mithridatem Sinarem præfectum Parthorum, qui postquam venerunt cum magno exercitu Demetrij castra oppugnauerunt, & tam sit quam missilium telorum multitudine deditionem cum suis facere coegerunt: abductaq; ex ea regione præda maxima, Demetrium captiuum ad Mithridatem Parthorum regem miserunt. Antiochenses vero quotquot in castris inuenti sunt, gratis dimissos redire Antiochiam passi sunt. Parthus vero rex Demetrium apud se in omni honore habuit, donec ibi morbo absumptus est. at Philippus post hanc pugnam statim profectus Antiochiam: totius Syriæ regno potitus est.

Alexander a Demetrio vincitur.

Ad Alexandrum 6000. hominum confluũt.

Alexander Iudæos in Bethoma oppugnat.

Alexandri in Iudæos sæuitia.

Alexander Thracidæ cognomen apud Iudæos inuenit.

Demetrij Philippũ fratrẽ in Beroea oppugnat.

CAP. XXIII.

Antiochi Dionysij in Iudæam expeditio.

Hedio & Ruff. c. 21

DEinde Antiochus cognomine Dionysius, frater ipsius Damascum principatũ ambiẽs, peruenit, & ibi rerum potitus rex factus est, qui cum exercitum duxisset contra Arabas. Philippus eius frater, hoc audito Damascum aduolat: & cum opera Milesij arcis præfecti vrbe Dama-

Antioch' Rex Damascenorum.

scenorum potitus esset, per ingratitudinem non remunerauit eum, quod vellet videri terrore vrbem, non proditione cepisse. quapropter suspectus ei redditus, rursum Damascum amisit. progressum enim in circum animi gratia Milesius exclusit, & vrbem seruauit Antiocho. at ille auditis de Philippo rumoribus confestim rediit ex Arabia: moxque duxit in Iudæam exercitum octo millium peditum, & equitum octingentorum. Cuius inuasionem Alexander metuens, fossam profundam duxit à Caparsabe qua nunc Antipatris dicitur, vsque ad Ioppense mare, qua solum patebat accessus: excitatoque muro & per interualla castellis ligneis per CL. stadia, præstolabatur Antiochum. at ille omnibus his incensis traduxit hac exercitum in Arabiam. & cum Arabs primum cessisset, deinde cum decem equitum millibus apparuisset, occur. ens ei Antiochus præliatus est acriter. iamque de victoria certus ocsius est, dum alterum suorum cornu laborans vult in integrum restituere. post cuius casum exercitus refugit in vicum Cana, vbi maxima eius pars fame absumpta est. Post hunc Cœlesyriæ regnum Aretas adipiscitur, vocatus ad imperium à Damascenis propter odium quo persequebantur Ptolemæum Mennæum. Is quoque in Iudæam profectus cum exercitu, deuicto Alexandro apud Adida, certis conditionibus reduxit suos vnde venerat. Alexander vero ad Dion oppidum admoto milite, eoque vi capto, ad Essam inde duxit, vbi erant Zenonis res preciosissimæ: & primum triplici muro eum locum circumdedit, dein expugnato oppido ad Gaulanam duxit & Seleuciam: & subactis his quoque, redegit in suam potestatem vallem quæ Antiochi dicitur, & castellum Gamala. Obiectisque multis criminibus Demetrio locorum eorum domino, principatu suo illum exuit, & tertio demum huius expeditionis anno domum reduxit exercitum, magna alacritate Iudæis eum ob res prospere gestas excipientibus. Per hæc tempora iam & Syrorum & Idumæorum & Phœnicum vrbes tenebant Iudæi, ad mare Stratonis turrim, Apolloniam, Ioppen, Iamniam, Azotum, Gazam, Anthedona, Raphiam, Rhinocuram, in mediterraneis per Idumæam regionem Adora & Marisam, totamque Samariam & montes Carmelum ac Itabyrium. ad hæc Scythopolim, Gadara, Gaulantidem, Seleuciã, Gabala: & Moabiticas vrbes, Esebonem, Medabam, Lembam, Oronas, Telithonem, Zaram, Aulonem cilicium, Pellam. hanc vltimam diruerunt, quod incolæ recusarent Iudaicos ritus recipere. possidebant & alia Syriæ non obscura oppida, quæ imperio suo nouiter adiecerant. Post hæc Alexander ex temulentia morbo contracto, & triennio integro quartana laborans, nec tamen abstinens a castrensibus officiis, tandem exhaustis viribus fato concessit in Gerasenorum finibus obsidens Ragaba castellum quod vltra Iordanem situm est: Quem videns Regina iam morti vicinum, & nullam salutis spem præ se ferentem, fleus & seipsam plangens, suam simul & liberorum delolationem lamentabatur. Cui ille, inquit, & hos filios relinquis, alieno indigentes auxilio? præcipue cum non ignores, quam infensus sit tibi totus populus. Tum ille consuluit ei vt suis monitis pareat, si velit secure cum filiis regnum obtinere. primum vt apud milites celet suam mortem, tantisper dum castellum illud capiat. deinde postquam victrix magnifice Hierosolyma reuersa fuerit, Pharisæis nonnihil licentiæ permittat. hos enim pro habito sibi honore laudaturos eam, & commendaturos apud populum. posse enim plurimum apud Iudæos, siue exosum aliquem cupiant lædere, siue amicum iuuare. Valde enim his fidem habere vulgus, etiamsi per inuidiam de quopiam male loquantur. nec se ob aliam causam incurrisse totius gentis odium, quam quia hoc genus offenderit. Ergo, inquit, vbi Hie-

An. mũdi 3884. Ante Christũ na. 80. *Antioch⁹ regno a fratre emunitur.*

Caparsaba Antipatris dicta.

Antiochi mors & fames exercitui immissa.

Aretas rex Calesyriæ.

Vrbes aliquot ab Alexandro captæ.

Iudæi Syrorũ, Idumæorũ & Phœ ũ vrbes tenent.

Pella diruta.

Alexãdri morbus.

An. mũdi 3887. an. Christum na. 77.

Alexander cõiugi quomodo secure regnare possit ostendit.

Pharisæorum in populo licentia.

Ant. mū 3806. ante Chri. na. 74.

Alexandri mors.

tololyma perueneris, accersitis eorum primoribus, ostende illis meum corpus, & verbis quam proxime veritatem simulatis permitte, vt eo vtãtur arbitratu suo, siue insepulto & proiecto cadaueri velint illudere propter antiquas iniurias, siue alio quolibet modo in id sæuire: & pollicere nihil te nisi ex illorum sententia gesturam in administrando imperio. his verbis si apud eos vsa fueris, & mihi magnificentior quam à te sepultura cõtinget, contentis illis permissa potestate, & tu secure dominaberis. post hæc monita vxori data moritur, anno regni sui XXVII. vitæ vero vndequinquagesimo.

CAP. XXIV.

Alexandro mortuo vxor Alexandra in regnum succedit.

Fun. Alexandri.

ALexandra vero capto castello iuxta mariti monita Pharisæos allocuta est, & omnia illorum arbitrii faciens, quæ ad cadauer vel ad regnũ pertinerent, ex infensis beneuolos eos sibi reddidit. tum illi progressi ad plebem concionabantur, res gestas Alexandri celebrantes, & Regem iustum se amisisse conquerentes, populum ad eum luctum ac mœstitiam prouocauerunt, vt nullum antehac Regem tunerauerint sumptuosius. Cæterum Alexander duos quidem reliquit filios, Hyrcanum & Aristobulum, regni tamen administrationem Alexandro testamento reliquit. è filiis autem Hyrcanus erat rebus administrandis parum idoneus, & amator ocii: minor vero natu Aristobulus audax & industrius. sed mulier gratiosa erat apud populum, eo quod semper visa sit ægre tulisse ea quæ maritus præter officium faceret. illius cõsilio Pontificatus Hyrcano obuenit, non tam ætatis prærogatiua, quam propter innatam segnitiem: alioqui ex Phariſæorum sententia permissu Reginæ gerebantur omnia: quibus etiam plebs parere iussa est: & si quid constitutionum Hyrcanus socer abrogauerat, quas Pharisæi iuxta maiorum traditiones induxerant, id totum sancitum est denuo. Nomen igitur regni erat penes Reginam, penes Phariſæos vero administratio. nam hi & exulibus reditum, & vinctis solutionem procurabant. quædam tamen etiam per se prouidebat mulier, & magnum mercede conductorum militum alebat numerum, viresque suas ita augebat, vt terrori esset circumuicinis tyrannis, & obsides ab eis acciperet. Et quod ad reliqua attinet, quieta erat eius ditio, soli Pharisæi turbas excitabant, incitantes Reginam, vt necaret illos qui Alexandro autores fuerunt sumendi de DCCC. simul viris supplicii: moxque vnum ex his iugulant Diogenem, deinde alium post alium, donec potentiores conuenientes in regiam, & cum his Aristobulus præ se ferens non placere sibi quæ fierent, &, si occasio daretur, non permissurus tantam licentiam matri, commemorabant ei quantis rebus gestis & quantis exhaustis periculis fidem suam domino approbauerint, quodq; hac de causa magnis præmiis eos dignatus sit: rogabantque eam ne omnino in contrarium spes suas verteret. nunc enim qui periculum ab hostibus euasissent, domi ab inimicis mactari more pecudum, nemine opem ferente. aiebantque, siquidem contenti sint iam occisis aduersarii, propter innatum affectum quo dominos prosequantur, patienter se laturos hanc calamitatem. quod si illi sæuire pergerent, petebant sibi dari discedendi veniam. neque enim nisi ipsius Reginæ permissu quæsituros sibi incolumitatem, alioqui laturos vt ibidem in ipsa interficiantur regia. Sed turpe esse tum sibi tum reginæ, si illa dissimulante à mariti inimicis vexentur. Nihil enim libentius auditurum Aretam Arabem & reliquos tyrannos, quam si ipsa se priuaret talibus viris, quorum illis olim

Hedio & Eusſinus cap. 12.

Alexandri filius Hyrcanus & Aristobulus.

Hyrcanus Pontifex.

Pharisæi administrationis regiæ consortes, amidi sunt sanguinis.

Aristobulus eiusdem assecla Phariſæorum tyrannidem accusant.

vel

vel nomen auditum terrori fuerit. quod si ne hoc quidem velit concedere, & malit indulgere Pharisæorum cupiditatibus, saltem per castella distribueret se enim quandoquidem fortuna ita persequatur Alexandri familiares, contentos esse in humili statu vitæ reliquum exigere. Hæc & alia multa cum dicerent, & ad miserationem tam casorum quam periclitantium manes Alexandri inuocarent, omnibus circumstantibus commotæ sunt lachrymæ: sed maxime Aristobulus mentem suam declarabat, multis verbis matrem corripiens. Verum illi sibiipsis causa fuerunt horum malorum, qui fœminæ ambitione imperandi præter æquum commiserunt regni habenas, quasi vero deessent posteri. Tum illa inops melioris consilii, custodiam castellorum eis credidit, exceptis Hyrcania, Alexandrio & Macharunte, in quibus res sibi charissimas recondiderat. Nec multo post Aristobulum filium cum exercitu misit versus Damascum, contra Ptolemæum Mennæum, qui grauis erat vrbi vicinus. Sed ille nulla re memorabili gesta domum rediit. Per idem tempus nunciatum est Tigranem Armeniorum Regem cum D. militum millibus inuasisse Syriam, & breui in Iudæam esse venturum. ea fama non immerito Reginam & totam gentem terruit: miseruntque ad eum legatos cum magni precii muneribus, obsidentem tunc Ptolemaidem. Regina enim Selene, alias Cleopatra dicta, imperabat in Syria, & incolis eius autor erat, vt Tigranem excluderent. Ibi inuentum Regem legati rogauerunt, vt bene sibi de Regina sua deque tota gente Iudæorum polliceretur. Ille vero collaudatos quod e longinquo venissent ad exhibendum sibi officium, iussit omnia bona sperare. capta vero Ptolemaide nunciatur Tigrani, Lucullum, dum persequitur Mithridatem, illum quidem non assecutum qui iam in Iberiam euaserat, sed Armeniam ingressum vastare eam regionem: quo cognito ille statim domum reuersus est. Post hæc cum Regina in morbum difficilem incidisset, & vitium est Aristobulo iam adesse tempus aggrediendi negocium, noctu egressus vno comitante famulo contulit se ad ea castella, quibus paterni amici erant præpositi. Iam dudum enim moleste ferens quæ mater gerebat, tum vero longe magis timebat, ne illa mortua totum suum genus veniret in potestatem Pharisæorum: & videbat quam ineptus erat administrationi frater, ad quem spectabat successio. Conscia vero fuit eius conatus sola vxor, quam domi reliquit cum liberis, ac primum venit Agaba, vbi Galæstes erat vnus e potentibus, a quo perlibenter exceptus est. Sequenti vero luce Regina sensit Aristobuli absentiam: nec tamen statim suspicata est illum ad res nouandas esse profectum. Verum posteaquam venerunt nuncii alii superalios, quod iam hoc iam illud castellum occupasset: nam vno incipiente statim reliqua omnia in eius potestatem se dederunt: tum demum iam in magna cõsternatione fuit, & ipsa Regina & vniuersa gens. sciebant enim non multum abesse Aristobulum, quin sibi vsurparet gentis imperium: & vehementer timebant ne pœnas exigeret ab illis qui in ipsius familiares debacchati fuerant. placuit igitur vt vxor eius cum liberis custodirentur in castello quod templo erat appositum. ad Aristobulum autem magnus fiebat confluxus, vt iam nec strepitus deesset nec ornatus regius. nam intra quindecim ferme dies occupabat castella viginti duo. in quibus habens receptaculũ, colligebat exercitum à monte Libano & Trachonitide & à tyrannis. homines enim semper pluribus se agglomerantes libenter obtemperabant, sperantes etiam nonnihil vtilitatis se percepturos ex eo quem ipsi ex insperato res nouas molientem euexissent ad dignitatis regiæ fastigium. Iudæorum autem seniores & Hyrcanus Reginam conuenerunt, & rogabant vt præ-

Alexandra Iudæi castellorum custodiam credit.

Aristobulus Damascum contra Ptolemæũ mittit.

Tigranes Syriã inuadit, audito Lucilli persequentis Mithridatem aduẽtu domũ redit.

An. mũdi 3891. Ante Christũ na. 71.

An. mũdi 3894. Ante Christũ na. 70.

An. mũdi 3897. Ante Christũ nat 67.

Morbus Alexandræ, et Aristobuli conatus.

Aristobulus multa castella occupat, & magnus fit ad eũ concursus.

Hyrcanus & seniores regiñ cõuenit, & Aristobulum accusant.

lentibus rebus aliquod expediret consilium. Aristobulum enim iam pene totam dominationem ad se traxisse, occupatis tot locorum opportunitatibus. se autem non decere, etiamsi maxime ipsa ægrotet, ea superstite consultare absque illius conscientia. periculum autem iam esse pene pro foribus. at illa iubebat eos facere quicquid putarent Reipublicæ conducere: habere eos magnam facultatem, vires gentis integras, milites, & in ærario multam pecuniam. sibi enim iam non admodum curæ esse rerum administrationem, nimirum deficiente corpusculo. his dictis non multo post extremum halitum reddidit. exacto anno regni nono, vitæ tertio supra septuagesimum, mulier supra sexum suum egregia, vt quæ mirũ in modum honorum & imperandi cupida operibus declarauit suam industriam, quasi exprobrans viris inertiam, qui parum feliciter administrant Respublicas. semper enim præsentibus magis quam futuris intenta, & omnia posthabendo moderatæ gubernationi, neque ab honestate neque à iustitia deduci voluit. Familia tamen eius in tale incurrit infortunium, vt potentiam quam sibi multis sudoribus & periculis parauerat, propter huius non muliebres cupiditates paulo post amiserit: quia & cum inimicis familiæ suæ sensisse videtur, & Rempublicam orbasse præsidibus: quin & post obitum eius ex reliquiis malæ ipsius administrationis multæ turbulæ originem duxerunt in domo regia. attamen quandiu rebus præfuit, gentem in pace continuit. atque hic fuit rerum Alexandræ Reginæ exitus.

Mors Alexãdræ. An. mũdi 3890. Ante Christũ na. 65. Alexandra fœmina magnũ infortunii incurrit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimusquartus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIV. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Post contentionem de regno inter fratres conuentum est, vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam degeret.*

II. *Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis parauerit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.*

III. *Aristobulus prælio victus compellitur Hierosolyma.*

IIII. *Hyrcani & Aristobuli legationes, a Scauro petentes auxilium.*

V. *Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerint.*

VI. *Quo stratagemate Pompeius castella occupauerit.*

VII. *Hierosolymitani portas Romanis claudunt.*

VIII. *Pompeius templum cum inferiore vrbis parte vi expugnat.*

IX. *Scaurus bello aggressus Aretam, fœdus Antipatri suasu cum eo feriit.*

X. *Alexander a Gabinio victus, in quodam castello oppugnatur.*

XI. *Aristobulus Roma vinculis elapsus, rursum in Iudea captus, a Gabinio Romam remittitur.*

XII. *Crassi contra Parthos ducentis per Iudeam iter & sacrilegium.*

XIII. *Pompeii in Epyrum, & Scipionis aduentus in Syriam.*

XIIII. *Cæsaris in Ægyptum expeditio, & quam fideli Iudæorum opera adiutus sit.*
XV. *Antipatri res gestæ & cum Cæsare amicitia.*
XVI. *Cæsaris literæ & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia.*
XVII. *Antipater ex filiis suis Herodi Galilææ, Phasaelo Hierosolymorum regimen committit, & quod Sext. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit.*
XVIII. *Cassius afflictis Iudæis insuper octingenta talenta ab eis exigit.*
XIX. *Malichus per insidias Antipatrum veneno tollit.*
XX. *Herodes iussu Cassii Malichum dolo interficit.*
XXI. *Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem, Herodes profligatum, e Iudæa pellit.*
XXII. *Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecuniis eum sibi conciliat, quo factum est, vt ille accusatores eius non admiserit.*
XXIII. *Antonius in Syriam prouinciam veniens, Herodem cum Phasaelo tetrarchas constituit.*
XXIV. *Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.*
XXV. *Parthi Hyrcanum & Phasaelum captiuos abducunt.*
XXVI. *Herodes Romæ a Senatu Iudææ Rex declaratur.*
XXVII. *Herodis ex Italia nauigatio, & pugna aduersus Antiochum.*
XXVIII. *Antigonus a Sosio & Herode opprimitur.*

CAP. I.

Post contentionem de regno inter fratres conuentum est, vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam degeret.

DE Alexandræ Reginæ rebus & obitu, in præcedenti volumine diximus, nunc quæ deinceps consecuta sunt, dicturi sumus, nihil magis studentes, quam ne quid vel per ignorantiam, vel per oblitionem prætermittamus. Nam qui historiam & rerum propter antiquitatem obscuratarum expositionem scribere se profitentur, debent quidem non negligere orationis cultum, & elegantem compositionem, tum quicquid lectioni gratiam cõciliat & adimit tædium: sed præcipua cura impendenda est veritatis studio, ne suam fidem sequentes fallant, & inducant in errorem aliquem. Cum igitur pontificatum accepisset Hyrcanus, anno tertiæ septimæ & septuagesimæ supra centesimam Olympiadis, Q. Hortensio, Q. Metello Cretico Coss. statim bellum ei Aristobulus intulit: & commisso ad Hierichuntem prælio, multi ex eius militibus ad fratrem transfugerunt. quo facto Hyrcanus in arcem confugit, in quam custodiendi filii & vxor Aristobuli à matre eius depositi fuerant, vt ante diximus. reliqui etiam eius factionis homines cum victoris metu intra septum fani se recepissent, breui deditionem fecerunt. Cœptum est deinde agi inter fratres de pacis conditionibus, in quibus obtinuit Aristobulus vt regnaret, & fratrem sineret in ocio frui quæ illi obuenerant facultatibus, & priuatam vitam agere. Hoc fœdus ictum est in ipso templo, & data acceptaque fide, iunctisque dexteris sancitum: & post mutuos complexus in conspectu populi factos digressi sunt, alter in regiam, alter priuatus in ædes Aristobuli.

An mũdi 3899. an. Christum na. 65.

Aristobulus & Hyrcanus de regno contendunt.

Aristobuli cũ Hyrcano fœdus.

An. mũdi 3899. Ante Christũ na. 65. *Hedio & Ruffino cap.* 11.

CAP. II.

Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis parauerit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.

Antipater Iudæus, vt refert Nicolaus Damascenus.

AMicus autem quidam Hyrcani Idumæus, nomine Antipater, vir pecunioſus, natura factioſus & induſtrius, infenſus erat Ariſtobulo, eo quod ipſe ſtuderet Hyrcani partibus: quamuis Nicolaus Damaſcenus huius genus deducat à primatibus Iudæorum, qui in Iudæam venerunt e Babylonia. Sed hoc dicit in gratiam Herodis eius filii, quem fortuna ad Iudæorum regnum euexit, ſicut ſuo loco dicetur. Hic igitur Antipater primum vocabatur Antipas, eodem quo pater ipſius nomine: quem ab Alexandro Rege & eius vxore, conſtitutum ducem totius Idumææ ferunt amicitias Arabum & Gazeorum & Aſcalonitarum coluiſſe, multisque eos ſibi conciliaſſe muneribus. Itaque iunior Antipater ſuſpectam habens Ariſtobuli potentiam, & timens eum propter mutuam ſimultatem, clancularijs obtrectationibus effecit, vt contra illum potentiores Iudæorum conſpirarent, iniquum eſſe dictitans ſinere Ariſtobulum incubare vſurpato periniuriam imperio, ex quo eieciſſet fratrem natu maiorem, eumque ætatis prærogatiua ſpoliaſſet. eiſdem verbis etiam Hyrcanum obtundebat aſſidue, addens ne vitam quidem illi eſſe in tuto, niſi matura fuga ſaluti ſuæ proſpiceret. amicos enim Ariſtobuli nunquam non conſultare, quomodo eo ſublato de medio, dominationem alteri conſtabiliant. His ſermonibus Hyrcanus nolebat credere, quod eſſet natura bonus, & calumnias non libenter admitteret: quę quidem animi lenitas & quietis amor parauit ei opinionem ignauiæ. at Ariſtobulus plane contrario fuit ingenio, induſtrius timul & magnanimus. cum igitur Antipater videret Hyrcanum nihil moueri ſuis monitis, non deſtitit tamen quotidie nouas de fratre criminationes fingere, quaſi inſidiaretur vitæ illius. tandem vrgendo ægre obtinuit, vt aſſentiretur fugere ad Aretam Regem Arabum, ſuum quoque pollicitus auxilium: idque eo facilius impetrauit, quod Iudææ confinis ſit Arabia. præmittitur itaque Antipater ad Regem, acceptarus ab eo fidem, quod inimicis non dediturus eſſet ſuum ſupplicem: quod vbi ille interpoſita fide promiſit, Antipater ad Hyrcanum reuerſus eſt Hieroſolyma: & non multo poſt aſſumpto eo noctu vrbem egreſſus, magnis itineribus

Hedio & Ruffino cap. 3.

peruenit in vrbem quæ Petra dicitur, apud quam erat Aretæ Regia: & quod eſſet Regi amiciſſimus, rogabat eum, vt Hyrcanum in Iudæam reſtitueret: & inſtando quotidie dandoque munera tandem perſuaſit. Hyrcanus quoque pollicitus eſt, ſi ope eius reductus regnum reciperet, redditurum ſe ei regionem cum duodecim oppidis, quæ pater ipſius Alexander de Arabibus ceperat. erant autem hæc. Medaba, Nabello, Liuias, Tharabaſa, Agalla, Athone, Zoara, Orone, Mariſſa, Rydda, Luſa, Oryba.

Aretas cõtra Ariſtobulum expeditionem ſuſcipit, eumq; Hieroſolyma cõfugere cogit.

CAP. III.

Ariſtobulus prælio victus compellitur Hieroſolyma.

TAlibus promiſſis permotus Aretas expeditionem ſuſcepit contra Ariſtobulum, ducens quinquaginta millia pedeſtris ſimul & equeſtris exercitus: moxque vicit prælio. poſt eam victoriam multis ad Hyrcanum tranſfugientibus, deſolatus Ariſtobulus confugit Hieroſolyma. Arabs autem adducto ſecum toto exercitu, oppugnabat eum in templo adiuuante Hyrcanum etiam populo, ſolis ſacerdotibus non de-

ſeren-

ferentibus Aristobulum. sed Aretas admotis tam Iudæorum quam Arabum exercitibus acriter oppugnationi instabat. Dum hæc ita geruntur instante Azymorum festo quod Paschа vocamus, optimates Iudæorum relicta sua regione fugerunt in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir iustus, & Deo carus, qui aliquando siccitatis tempore impetrauerat piis precibus pluuiam, tunc in latebras se abdidit, ciuile bellum præsentiens. hunc in castra adductum Iudæi rogabant, vt quemadmodum olim sterilitati attulerat remedium, ita tunc deuoueret diris Aristobulum, & quotquot eius factionem sequebantur, id cum diu recusans cogeretur à turba, stans in medio eorum sic precatus est. Deus vniuersi huius mundi Rex, quoniam & hi, qui mecum stant, tuus sunt populus, & qui oppugnantur, tui Sacerdotes sunt, precor, vt neque hos contra illos, neque illos contra hos orantes exaudias. Post hæc vota circumsteterunt eum quidam ex Iudæis, viri perditi, & obruerunt lapidibus. quam crudelitatem Deus vltus est continuo, cædisque Onia pœnas exegit hunc in modum. Dum Aristobulus oppugnatur cum Sacerdotibus, supervenit Paschа, in quo festo nobis mos est, multis Deum honorare sacrificiis. quibus, quia carebant obsessi, rogauerunt suos tribules, vt accepta quantam postularent pecunia victimarum copiam sibi facerent. illis ergo pactis mille drachmas in singula capita, & repræsentari sibi iubentibus, Aristobulus & sacerdotes libenter id fecerunt, & per funem e muro demiserunt precium. at illi acceptа pecunia, non reddiderunt victimas, sed eo progressi sunt impietatis, vt non seruata fide hominibus, Deum etiam fraudarent debitis honoribus. Sacerdotes autem, quibus per pactorum speciem illusum fuit, orauerunt Deum, vt pœnas de tribulibus suis sumeret: nec dilata est vindicta: sed procella vehemens immissa, fecit per totam eam regionem magnam vastationem fructuum, ita vt tritici modius veniret drachmis quindecim.

An. mūdi 3960. Ante Christū an. 54. *Aristobulus cum filio oppugnat templum. Quidam non reputantes peccatum Iudæi lapidant.*

Ira Dei in Iudæos.

CAP. IV.

Hyrcani & Aristobuli legationes a Scauro petentes auxilium.

INterea Pompeius Scaurum misit in Syriam, ipse in Armenia detentus bello quod adhuc gerebat contra Tigranem. ille vero vbi Damascum venit, recens captam à Metello & Lollio, properauit in Iudæam cõtinuato itinere. huic legati facti sunt obuiam, tam ab Hyrcano quam ab Aristobulo, vtrique petentes societatem & auxilium. & cum Aristobulus pollicetur CCCC. talenta, nec pauciora Hyrcanus, Scaurus Aristobuli promissa prætulit. is enim liberalis erat & abundans pecuniis, & rogabat officium præstari facilius. alter vero pauper erat ac tenax, & cum maiora quam frater impetrare cuperet, tamen non satis bona fide polliceri videbatur. Nam difficilius erat expugnare vrbem, adeo munitam & validam, quam profugos repellere & Nabathæorum turbam, præsertim non valde ad id bellum gerendum animatam. Ob has igitur causas accepta ab his pecunia obsidionem soluit, denuncians Aretæ, vt recederet, ni pareat, declarandus hostis Rom. pop. Et Scaurus quidem Damascum reuersus est: Aristobulus vero cum magno exercitu contra Aretam & Hyrcanum profectus est: & congressus cum eis apud locum quem Papyronem nominant, prælio vicit cæsis circiter septem millibus hostium, inter quos etiam Cæphalio frater Antipatri cecidit.

Hyr. & Romani 4. Legati Hyrcani & Aristobuli ad Scaurū. Dona Scauro data. Aristobulus contra Aretam & Hyrcanum profiscitur.

CAP.

CAP. V.

Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerint.

An. mũdi 3902. an. Christũ nat. 62.

Pompeius in Syriã venit, eiq; Aristobulus insigne donũ mittit.

Antipater Hyrcani, Nicodemus Aristobuli legati ad Põpeium.

Hedio & Ruffinus cap. 5.

Arx in Apamia diruta.

Ptolemæi Mennæus pecunia multatus.

Aristobulus & Hyrcanus a Iudæis apud Pompeium accusati.

Aristobuli coram Pompeio apologia.

Hedio & Ruffinus cap. 6.

NOn multo autem post, cum Pompeius Damascum veniſſet, & obiret Cœlesyriam: præsto fuerunt ei legati ex vniuersa Syria & Ægypto atque Iudæa. misit enim ad eum insigne donum Aristobulus, vitem auream D. talentorum. meminit autem huius muneris etiam Strabo Cappadox his verbis: Venit & ex Ægypto legatio, cum corona facta ex aureorũ quatuor millibus: & ex Iudæa siue vitis, siue hortus, quod opus Τερπωλὴν, id est, delectamentum vocabatur. hoc donum vidimus et iam nos Romæ dedicatum in Iouis Capitolini templo, cum inscriptione Alexandri Regis Iudæorum: æstimabaturque quingentis talentis. fertur autem missum à dynasta Iudæorum Aristobulo. Paulo post iterum venerunt ad eum legati, Antipatet pro Hyrcano, Nicodemus pro Aristobulo: qui etiam accusabat eos, qui acceperant pecuniam, primum Gabinius, deinde Scaurus, ille CCC. hic quadringenta talẽta, hos quoque inimicos ei faciens. qui cum iussisset eis ad se disceptatorem venire, ineunte vere copiis ex hybernis reuocatis ad Damascenum agrum profectus est: obiterque Arcem in Apamia diruit, quam Antiochus Cyzicenus munierat: & Ptolemæi Mennæi ditionem considerauit, viri noxii non minus quam fuerat Dionysius Tripolitanus qui securi percussus est, affinitate etiam ei coniunctus. mille tamen talentis iste redemit se à supplicio, quæ Pompeius erogauit in stipendia militum. excidit etiam castellum Lysiada, cuius tyrannus erat Silas Iudæus. transiens deinde per Heliopolim & Chalcidem, superatoque medio monte in Cœlesyriam veniens, à Pella Damascum se contulit. ibi & Iudæos audiuit & eorum principes, qui inter se dissidebant Hyrcanus & Aristobulus, sicut gens ipsa ab vtroque. Aiebant enim se nolle esse sub Regibus, quod patrium institutum habeant, vt sui Dei pareant Sacerdotibus. hos autem duos esse quidem e sacerdotum genere, sed velle principatum gentis in aliam formam traducere, vt eam in seruitutem subigant. Hyrcanus autem querebatur, quod cum maior natu esset, priuaretur prærogatiua ab Aristobulo: & minimam portionem regionis sibi relictam, cætera à fratre vsurpata per vim omnia. hunc etiam & terra incursare finitimos, & in mari habere piratarum receptacula. nec enim impulsutam fuisse gentem ad defectionem, nisi turbarum concitator esset, atque natus ad violentiam. Atteſtabanturque illi hæc dicenti plus quam mille ex Iudæorum optimatibus, quos Antipater ad hoc induxerat. alter contra excidisse eum e principatu aiebat ob propriam ignauiàm, quod natura ad nihil esset minus idoneus quam ad obeunda negocia, & ideo venisse eum in publicum contemptum apud suæ gentis homines. Se vero necessario principatum assumpsisse, metuentem ne is migraret in aliam familiam. appellatione vero vti, qua & pater ipsius Alexander vsus sit. & in testimonium citabat quosdam iuuenes fastuosos, exosos omnibus propter purpureas vestes, capillitii curam, & phaleras ornamentaque cætera: qui hoc cultu tanquam ad pompam, & non ad iudicium venerant. Pompeius vero his cognitis, & improbata Aristobuli violentia dimisit eos placide: promittens se venturum in eorum ditionem, quamprimum inspexisset res Nabathæorum. interim iussit eos quietos esse, comiter habens Aristobulum, ne is alienatus intercluderet ei transitus. nec tamen vllam apud eum iniuit gratiam. non expectatis enim Pompeii promissis profectus est ad oppidum Delium, & inde in Iudæam se contulit.

CAP.

CAP. VI.

Quo stratagemate Pompeius castella occupauerit.

QVa re offensus Pompeius, assumpto exercitu quem in Nabathæos parauerat, & excitis a Damasco cæteraq; Syria copiis auxiliaribus, aliisq; Romanis legionibus quæ ductum eius sequebantur, contra Aristobulum mouit. Vt vero præterita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, vbi Iudææ mediterranea versus est initium, inuenit elegantem arcem in montis vertice sitam Alexandrium. eo quia refugisse Aristobulum intellexerat, accersiuit illum ad se per nuncios. ille vero multis suadentibus, vt caueret bellum à Romanis, descendit: & cum de iure principatus cum fratre disceptasset, permissu Pompeii rursum in arcem se recepit. idque iterum & tertio fecit, simul spe regni Pompeio obsecundans, & omnia eius imperata se facturum simulans, simul redeundo in arcem se muniens, & apparatus bellicos faciens, metu ne ad Hyrcanum transferretur dominium. Iubente autem Pompeio, vt traderet sibi castella, & præfectis de ea re propria manu scriberet, non traditurus alioquin: paruit quidem, sed ægre ferens secessit Hierosolyma quasi ad certum bellum se præparaturus. nec multo post Pompeio ducenti contra eum exercitum in itinere venit nuncius è Ponte, Mithridatem à filio suo Pharnace occisum esse significans.

An. mũdi 3903. an. Christũ nat. 61.

Põpeius in Aristobulũ mouet.

Aristob. ex arce ad Pompeiũ descendit.

Aristobulus castella Pompeio tradit.

Hedio & Ruffinus cap. 7.

Mithridates Rex Ponti a Pharnace filio occisus.

CAP. VII.

Hierosolymitani portas Romanis claudunt.

ET cum prima castra habuisset apud Hierichuntem, vbi palmeta sunt præstantissima, & opobalsamum prouenit inter vnguenta præcipuũ, incisis acuto scrupo fruticibus succi in modum scatens, mane sequenti mouit inde versus Hierosolyma. Tum vero Aristobulus ante actorum pœnitens obuiam ei venit: & oblatis pecuniis etiam intra Hierosolyma eum admittens, rogabat vt omisso bello quicquid vellet pacate ageret. Pompeius vero data petenti venia, mittit Gabinium cum militibus in vrbem ad accipiendum pecuniam: qui tamen re infecta rediit, exclusus & vacuis manibus, militibus Aristobuli pactum irritum facientibus. Ea res vehementer Pompeio mouit stomachum, & additis Aristobulo custodibus ipse ad vrbem properat, cætera quidem probe munitam, tantum à septentrionali latere iniuriis expositam. Circuit enim ea parte vallis lata & profunda templum ambiens, quod muro valido è saxo structo cingitur.

Hierosolyma Pompeio partim tradita, partim obsessa.

CAP. VIII.

Pompeius templum cum inferiore vrbis parte vi expugnat.

INtus autem erat dissidium, vrbanis quid opus esset facto non consentientibus. nam quidam censebant vrbem Pompeio dedendam: Aristobuli vero factio excludi eum iubebat & bellũ parari, eo quod illum haberet in vinculis. hi præuenientes alteros templum occupant, & præciso ponte qui in vrbem ferebat, ad bellum se expediunt. at illi intromisso exercitu tradiderunt Pompeio vrbem & regiam, ille Pisoni legato suo misso eo cum parte exercitus & vrbis regiæ commisit custodiã: ipse vicinas templo domos aliaq; propinqua ædificia muniebat. & primum conditiones pacis eis obtulit: quas cum non admitterent, omnia quæ circum erant oppugnationi parauit, Hyrcano alacriter suppeditante quicquid vsus posceret. Pompeius vero à Septentrionali templi latere, quod maxime erat oppugnationi obnoxium, admouit milites.

An. mūdi 3903. an. Christū nat. 61.

Pompeius templum oppugnare parat.

erant autem hac quoque parte turres altæ, & fossa manu facta, præter profundam vallem quæ templum cingebat. nam etiam versus vrbem abrupta erant omnia, sublato ponte, qua parte Pompeius erat cum suo contubernio. erigebantque quotidie magno labore aggerem Romani, cædentes circumquaque arbores, quod opus vbi perfectum est, ægre completa fossa propter immensam altitudinem, admotis machinis à Tyro aduectis quatiebāt templum saxis missilibus. sed nisi patrius nobis mos esset per ocium septimum quenq; diem exigere, non potuissent absoluere aggerem vetantibus aduersariis. prohibere enim vim inferētes lex permittit, sed opus facientem, hostem impedire nos non sinit. quod vbi animaduerterunt Romani, Sabbatis neq; eminus incessebant telis Iudæos, neque manus cum eis conserebant: tantum erigebant aggerem & turres, machinasque admouebant, vt eis postridie aduersus nos vti possent. Facile est autem vel hinc discere, quanta pietate Deum colamus, & quam obseruantes legum simus, quandoquidem oppugnationis terror nihil obfuit, quominus solennia peragerentur sacrificia, bis per singulos dies mane & circa nonam horam super altari immolantibus nostris Sacerdotibus, ac ne in extremo quidem discrimine sacra intermittentibus. etenim capto templo tertio demum mense, die ieiunii, CLXXIX. Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Coss. hostis quidem irrumpens iugulabat omnes obuios: illi vero nihilominus sacris operabantur, neq; metu mortis, neque iam cæsorum multitudine absterriti, passuri quicquid liberet victori potius quam deserturi altaria, aut aliquid omissuri præscriptum patriis legibus. ꝙ autem hęc non fabula fit in pietatis laudem conficta, sed rei veritas, attestantur omnes qui res à Pompeio gestas conscripserunt, & in his Strabo ac Nicolaus, Romanæque conditor historiæ T. Liuius. Nam concussa turri maxima crebris arietis ictibus, collapsaq; & secum ruinam trahente muri proximi, certatim infudērunt se hostium agmina. sed primus euasit per ruinas Cornelius Faustus Syllæ filius, sequente cohorte militum. mox alia parte Furtius Centurio cum suis manipularibus: & inter vtrunque Fabius & ipse Centurio cum manu suorum valida. Omnia autem erant plena cædibus, & Iudæorum alii à Romanis confossi cadebant, alii mutuis vulneribus. nonnulli per abrupta semetipsos iactabant, aut subiectis in ædes ignibus concremabantur, non sustinentes spectare quæ patrabātur ab hostibus. ceciderunt e Iudæis duodecim millia, Romanorū perpauci desiderati sunt. Captus est Absalomus, patruus simul & socer Aristobuli. Læsa etiam est non mediocriter templi religio, humanis antehac nec vestigiis penetrati nec oculis. Introgressus est enim in illud Pompeius, & vna cum eo non pauci alii, & inspexerunt quæ nefas est videre, nisi solis Sacerdotibus. cumq; intus essent ex auro mensa & candelabrum & pocula, & odoramentorum magna copia, præterea in thesauris sacræ pecuniæ circiter talentorum duo millia, nihil horum præ pietate attigit, sed hic quoque sui similis fuit, & nihil commisit indignum cæteris virtutibus. Sequenti vero die iussis purgare templum ædituis, & instauratis legitimis sacrificiis pontificatum Hyrcano reddidit, tum propter alia ipsius officia, tum quia tota regione habitantibus Iudæis autor fuit, ne arma pro Aristobulo sumerent deinde belli concitatores securi percussit: Faustoque & aliis qui primum conscenderunt, digna præmia persoluit. Et Hierosolyma quidem pop. Rom. fecit stipendiaria, vrbes vero quas eorum ciues sibi subiugauerant in Cœlesyria, ademptas illis iussit proprio parere præsidi: & totam gentem prius elatam rebus prosperis, contraxit intra veteres terminos. Gadara deinde paulo ante diruta instaurauit in gratiā liberti sui Gadarensis Demetrii, reliquas vero,

Iudæi solennia sacrificia ex peditionis tempore peragunt. Templū cæptum.

E Iudæis duodecim millia cadunt.

Pompeius templum ingressus nihil attingit. Al. cæ. 9.

Pompeius Hyrcano pontificatum reddit.

Hierosolyma Rom. pop. stipendiaria.

Gadara instaurata.

Hip-

Hippon, Scytopolim, Pellam, Dion, Samariam, Mariſſam, Azotum, Iamniam, Arethuſam ſuis reſtituit habitatoribus: easque in mediterraneis, præter variis bellis dirutas. Maritimas vero Gazan, Ioppen, Dora, Stratonis turrim, quę ab Herode magnifice condita, & portubus atque templis exornata, Cæſarea mutato nomine appellata eſt: has omnes Pompeius liberas eſſe iuſſas prouinciæ contribuit. Quorum omnium malorum cauſa fuere Hieroſolymitanis Hyrcanus & Ariſtobulus inter ſe diſſidentes inuicem. nam tum primum libertatem amiſimus, ſubiecti Romanorum imperio: & regionem de Syris bello captam reddere ipſis coacti ſumus: & inſuper plus quam decem millia talentorum breui tempore à nobis Romani exegerunt: & regnum quo prius pontificale genus honeſtabatur, ad plebeios translatum eſt homines. Sed de his ſuo loco dicemus. Cæterum Pompeius Cœleſyria vſq; ad Euphratem amnem & Ægypti terminos Scauro tradita cum duabus Romanis legionibus, ipſe in Ciliciam abiit Romam properans: abduxitque ſecum Ariſtobulum vinctum cum duabus filiabus & totidem filiis.

An. mūdi 3903. Ante Chriſtū na. 61. *Vrbes Iudææ adeptæ.*

Scaurus Cœleſyriæ præfectus.

CAP. IX.

Scaurus bello aggreſſus Aretam, fadus Antipatri ſuaſu cum eo feriit.

SCauro autem ad Arabiæ Petram profecto cum exercitu, & quia difficilis ad eam aditus eſt, circumuicinos agros populante, militibusq; fame laborantibus, Antipater iuſſu Hyrcani frumētum ex Iudæa & alia neceſſaria eis præbebat: miſſusq; ad Aretam legatus à Scauro, eo quod hoſpes eſſet, perſuaſit etiam illi pecunia numerata vaſtationem agrorū redimere ſponſor factus pro trecentis talentis. atq; his conditionibus hoc bellum finitum eſt, non minus è Scauri quam ex Aretæ ſententia.

Hedio & Ruffinus cap. 9.

CAP. X.

Alexander a Gabinio victus, in quodam caſtello oppugnatur.

ALiquando autem poſt Alexandro Ariſtobuli filio Iudæam incurſionibus vexāte, imperator Gabinius è Roma venit in Syriam. is & alia multa memoratu digna geſſit, & cōtra Alexandrum expeditionem ſuſcepit, Hyrcano iam non valente ei reſiſtere, & de muris Hieroſolymorum reficiendis cogitante, quos Pompeius deiecerat. ſed ab hoc conatu per Romanos cohibitus eſt. At Alexander peruagando regionē multos Iudæos armauit: collectisque propere decem armatorum millibus, & mille quingentis equitibus, munitionibus firmauit Alexandrium caſtellum, iuxta Coreas ſitum, & Machæruntem in finibus Arabum. contra eum venit Gabinius, præmiſſo M. Antonio cum aliis ducibus. atque ita Romani coniuncti cum Iudæis in officio manentibus, quorum duces erant Pitholaus & Malichus, aſſumptis etiam antipatri auxiliis, occurrerunt Alexandro, ſequente cum reliquo exercitu Gabinio. tum ille recepit ſe propius Hieroſolyma, vbi conſerto prælio Romani occiderūt hoſtium circiter tria millia: nec pauciores capti ſunt. tum Gabinius veniens ad Alexandrium, inuitabat concluſos ad pacem, veniam præteritorum pollicendo. & cum multi hoſtium extra caſtellum ſtationem haberent, Romani eos adorti ſunt, vbi multis cæſis egregiam operam nauauit M. Antonius. Itaq; Gabinius relicta ad oppugnationem parte exercitus, ipſe reliquam Iudæam perluſtrabat, & quotquot inueniebat vrbes dirutas, ædificari iubebat. atq; hoc pacto inſtauratæ ſunt, Samaria, Azotus, Scythopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Mariſſa, Gaza, & aliæ non paucæ: idq; mandante Gabinio, quarū poſthac habitatio tuta permanſit,

An. mūdi 3904. Ante Chriſtū na. 60. *Hedio & Ruffinus cap. 10. al. 11.*

Caſtella munitur. Gabinius aliquot vrbes dirutas, in Iudæa ædificari iubet.

An. mũdi 3904. Ante Christũ na. 60. *He. & Russin. ca.* 11. *al.* 12.

manſit, cum ante longo tempore deſertæ fuiſſent. His ita per regionem diſpoſitis, reuertitur ad Alexandrium: & cum intenderetur oppugnatio, per legatos veniam petiit Alexander, offerens caſtella Hyrcaniam & Machæruntem, & poſtremo Alexandrium: quæ Gabinius diruit. Cumque Alexandri mater ad eum veniſſet, quæ Romanis fauebat, marito eius & reliquis liberis Romæ aſſeruatis, impetrauit ab eo quicquid petiit. moxq; diſpoſitis eius rebus, deduxit Hyrcanum Hieroſolyma, curaturum templum & ſuum ſacerdotium. deinde conſtitutis quinque iuridicis conuentibus, in totidem æquales partes totam prouinciã diſtribuit: ita vt alii iura peterent Hieroſolyma, alii Gadara, Amathuntem alii: quarti vero Hierichuntem, quinti Saphoram, quod eſt Galilææ oppidum: ſicq; liberati dominis ſub optimatum dominatione degebant.

Alexandriũ & alia caſtella diruta.

Quinq; cõuentus iuridici in Iudæa.

CAP. XI.

Ariſtobulus Roma vinculis elapſus, rurſum in Iudæa captus, a Gabinio Romam remittitur.

He. & Ruſſin. ca. 12. *al.* 13.

CÆterum cum Ariſtobulus Roma profugus reuerſus eſſet in Iudæã, & conaretur Alexandrium recens dirutum denuo munire, Gabinius miſit eo milites ducibus Siſenna, Antonio & Seruilio, qui eum locum occupari non ſinerent, & darent operam vt ipſum comprehenderent, nam multi Iudæorum ad eum propter nominis celebritatem confluebant, nouarum rerum auidi: ſiquidem & Pitholaus Hieroſolymorum præfectus cum mille armatis ad eum transfugit. alioqui in eo confluxu multi fuere non ſatis armis inſtructi. Ariſtobulus vero volens occupare Macheruntem, tales dimiſit vt inutiles ad moliendum aliquid, aſſumptisque tantum armatorum octo millibus, illuc contendit quos aſſecuti Romani vicerunt egregie. quamuis enim repugnantes aliquantiſper impreſſione facta coegerunt terga vertere, occiſis eorum circiter quinque millibus, reliqui vero diſſipati, vt quiſque potuit ſalutem ſibi quęſiuerunt. Ariſtobulus tamen plus mille ſecum trahens perfugit Macheruntem: muniebatque id caſtrum, &, quamuis rebus afflictis, bene ſperare non deſtitit. Sed nõ vltra biduum ſuſtinere potuit oppugnationem, & multis acceptis vulneribus captiuus cum Antigono filio, qui ei fugæ comes fuerat, ad Gabinium adductus eſt. atque ita reſtante fortuna rurſum remiſſus Romam in vinculis eſt habitus, poſtquam regno & Põtificatu potitus eſt annis tribus cum dimidio, vir in ea dignitate magnificus & magnanimus. Liberos tamen eius dimiſit ſenatus, cum ex Gabinii literis cognouiſſet, promiſſum hoc eorum matri, dum caſtella traderet, qui mox Iudæã reuerſi ſunt. Porro Gabinio paranti expeditionem in Parthos, & iam Euphratem traiicienti, mutata ſententia viſum eſt Ptolemæum in Ægyptum reducere, ſicut alias indicatũ eſt. In hac quoque expeditione ab Antipatro adiutus eſt frumento, armis & pecuniis: & illius conſilio Iudæi qui Peluſium accolunt, ceu cuſtodes Ægypti aditus, in ſocietatem pertracti ſunt. Cæterum reuerſus ex Ægypto deprehendit Syriam laborare diſſidiis & tumultibus. Ariſtobuli enim filius Alexander, denuo inuaſo per vim Principatu multos Iudæorum ad defectionem impulit: collectoque magno exercitu regionem obeundo, interficiebat Romanos quotquot adipiſci potuit, reliquos in montem Gazizim compulſos obſedit. Gabinius vero hoc in ſtatu Syriam offendens, Antipatrum propter notam viri prudentiam præmittit ad tumultuatores, ſi forte poſſet ad ſaniorem mentem reductis perſuadere, vt meliora ſequantur conſilia: quod ille ſedulo fecit, & multos reduxit ad officium. Alexandro vero potiri non potuit. is enim habens ſecum

Ariſtobulus Roma reuerſus, Alexandrium denuo munire conatur.

Ariſtobulus a Romanis vincitur.

Ariſtobulus captiuus cum Antigono filio Romã remittitur.

Ariſtobuli liberi dimiſſi.

Antipater Gabinium Ptolemæũ in Ægyptũ reducentẽ adiuuat.

Alexander Principatũ inuadit.

trigin

triginta Iudæorum millia, ausus est occurrere Gabinio, & collatis signis decernere ad montem Itabyrium: quo prælio desiderata sunt ex acie Iudaica decem millia. Tum victor constitutis Hierosolymitanis rebus ex Antipatri sententia, contra Nabathæos profectus, hos quoque profligat vno prælio. nobiles etiam Parthos Mithridatem & Orsanem ad se profugos remisit, sparso rumore quod aufugissent in patriam: tantisq; rebus gestis Romam reuertens, Crasso prouinciam tradidit. De his autem Pompeii & Gabinii contra Iudeos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus & Strabo Cappadox, nihil ab altero discrepans.

An. mũdi 3904. an. Christum na. 60. *Alexander a Gabinio victus. Nabathæi profligati. Mithridates. Orsanes. Hedio & Ruffinus cap. 13. al. 14.*

CAP. XII.

Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter & sacrilegium.

CRassus autem expeditionem contra Parthos parans in Iudæam pertenit, & pecuniam sacram quam Pompeius non attigerat, duo millia talentorum abstulit, totoque reliquo auro, cuius summa accedebat ad octo talentorum millia, templum spoliauit. Tulit etiam trabẽ ex auro solidam, trecentas minas pendentem. Mina autem apud nos constat duab. libris cum dimidia. Hanc trabem ei tradiderat sacerdos sacri thesauri custos Eleazarus, non prę malicia: nam erat vir bonus & iustus: sed cum concreditam haberet aulæorum templi custodiã, ex hac trabe pendentium, quorum admiranda pulchritudo erat & apparatus pretiosissimus: videretq; Crassum totum esse in colligendo auro, timens omnib. templi ornamẽtis, trabẽ hanc redemptionem pro omnib. ei dedit: cum prius eum iureiurãdo obstrinxisset, nihil aliud loco moturum, contentum eo quod ipse traderet, æstimatum plurimis aureorum millib. Hæc trabs inserta erat trabi cauæ ligneæ, quod cæteris omnibus ignotum solus sciebat Eleazarus: Crassus tamen & hãc pro reliquo templi auro accepit, & mox violato iureiurãdo totum quantum intus erat egessit. Nec est mirandum tantas diuitias in nostro templo fuisse, cuius Deum cum omnes vbiq; terrarum Iudæi venerentur ac colant, tam ex Europa quã ex Asia longo tempore huc eas contulerunt. Nec ad iactationem cõficta est prædicta summa, nec caret testibus: sed cum alii multi, tum Strabo Cappadox attestatur nobis his verbis: Mithridates autẽ misit in Coum insulam, qui afferrent sibi inde pecuniam, quam Cleopatra Regina ibi deposuerat, & Iudæorum octingenta talenta. Nobis autem nulla est publica pecunia, præter hanc Deo sacram: & satis apparet quod hanc Iudæi ex Asia in Coum deportauerunt metu belli Mithridatici. Non est enim verisimile eos qui Iudæam habitabant, habentes vrbem adeo munitam & templum, pecunias in Coum misisse. Sed nec Alexandrinos Iudæos hoc fecisse est credibile, quibus nihil erat à Mithridate periculi. Idem Strabo alibi testatur Syllam quo tempore in Græciam traiecit gesturus bellum contra Mithridatem & Lucullum, misisse Cyrenem agitatam seditionibus gentis nostræ, quæ orbem terrarum repleuerit. sic enim scribit: quatuor erant genera in Cyrenensium vrbe, ciues, agricolæ, inquilini, & quarti Iudæi. hoc iam in omnes vrbes subrepsit, nec est facile inuenire locum in vrbe habitabili, quem recepta semel non obtineat. nam & Ægyptus & Cyrene, vtpote eisdem solitæ parere dominis, aliæque multæ regiones horum ritus admiserunt: aluntque congregationes Iudæorum maximas, tempore coalitas, & vtentes institutis domesticis. Per Ægyptum sane etiam coloniæ sunt eius gentis, absque eo quod Alexandrinæ vrbis magna pars eis assignata est. habet etiam proprium magistratum, qui suæ gentis res administret, & controuersias ex iure dirimat, & contractus atque pacta rata habeat, non aliter quam si

An. mũdi 3911. Antẽ Christũ na. 53 *Crassus ex templi Hierosolymitani diuitiis vnde. Templi violator. Strabo Cappadox.*

An. mũdi 3911. an. Christum na. 53.

in absoluta Republica. Inualuit itaque hæc gens in Ægypto eo quod antiquitus originem inde habeat, & facile migretur eo propter vicinitatem. In Cyrenaicam vero regionem inde transiit vt conterminam, quemadmodũ etiam Iudæa est, vel potius partem olim regni Ægyptii. Hæc Strabo. Cæterum Crassus rebus arbitratu suo compositis, Parthorum ditionem inuasit: vbi cum omnibus copiis periit: sicut alias narratum est. Cassius autem in Syriam refugiens, occupata ea resistebat Parthis, propter recentem victoriam excursantibus: & cum venisset Tyrum, inuisit etiam Iudæam. Vbi Tarichæas primo impetu cœpit, & ferme 30. millia captiuorum abduxit. Pitholaum quoque qui Aristobuli partes fouebat, interfecit hortante Antipatro, qui plurimum apud eum poterat, & maximam inter Idumæos autoritatẽ habuit. apud quos duxit vxorem illustri inter Arabas loco natam, Cypron nomine, ex qua quatuor ei nati sunt filii, Phasaelus & Herodes qui postea regnauit, & Iosephus atque Pheroras, & filia Salome. Hic Antipater etiam alios dynastas hospitio sibi cõiunxit & amicitia, sed maxime Arabem, apud quẽ & liberos deposuit, dum bellum contra Aristobulum gereret. at Cassius reparatis copiis ad Euphratem se contulit, ibiq; Parthis se opposuit, quemadmodum & ab aliis scriptoribus est memoriæ proditum.

Crassus in Parthia perit.

Cassius Parthis resistit.

Antipatri vxor & filii.

An. mũdi 3917. Antè Christũ na. 47.

CAP. XIII.

Pompeii in Epyrum, & Scipionis aduentus in Syriam.

ALiquanto autem post Cæsar occupata Roma, & Pompeio vna cum senatu vltra mare Ionium fugato, solutum vinculis Aristobulum decreuit in Syriam mittere, additis ei duabus legionibus, quo facilius ordinaret prouinciam. sed is breui frustratus est sua spe quam ex accepta à Cæsare potestate conceperat, à Pompeianis veneno sublatus, & à Cæsarianis funeratus. Corpus autem eius diu melle curatum iacuit, donec Antonius id in Iudæam remissum mandauit reponi in Regum conditoriis. Scipio vero iussu Pompeii securi percussit Alexandrum Aristobuli filium, eo quod aliquando contra Romanos rebellauerat. & hic quidem apud Antiochiam affectus est supplicio. fratres vero eius ad se recepit Ptolemæus Mennæus dynasta Chalcidis, quæ sita est in monte Libano. nam misso Philippione filio Ascalonem ad vxorem Aristobuli, iussit eam cum eo mittere ad se Antigonum filium & filias, quarum alterius Alexandræ amore captus Philippio duxit eam coniugem. deinde vero occiso prius eo Ptolemæus ipse duxit Alexandram, & germanorum eius curam habere non destitit.

He. & Ruffin. c. 14. al. 15. Aristobulus vinculis solutus veneno tollitur.

Hedio & Ruffinus cap. 15. al. 16. Cades filii Aristobuli.

CAP. XIV.

Cæsaris in Ægyptum expeditio, & quam fideli Iudæorum opera adiutus sit.

POst Pompeii autem obitum & victoriam Cæsaris, bellum ei gerenti in Ægypto multis in rebus vsui fuit Antipater Iudæorum gubernator, idque mandato Hyrcani. Mithridate enim Pergameno adducente auxilia, nec valente transire per Pelusium, & circa Ascalonem hærente, Antipater ei se adiunxit cum armatis Iudęorum tribus millibus, egitq; cum Arabum primaribus vt & ipsi venirent auxilio: eiusq; potissimum opera è tota Syria auxilia contracta sunt. nam certatim opem tulerunt Cæsari Iamblichus dynasta & Ptolemæus eius filius, & Tholomæus Sohemi filius Libanum montem incolens, & vrbes pene vniuersæ. Mithridates vero motis è Syria castris peruenit Pelusium, & non receptus ab eius loci hominibus vrbem oppugnauit. Vbi præcipuam operam na-

Hedio & Ruffinus Cap. 16. al. 17. Antipater Cæsari ex Syria miti.es cõscribit.

nauit

uauit Antipater, primusque deiecta quadam muri parte aditum cæteris irrumpentibus in vrbem aperuit. & Pelusium quidem sic captum est. Antipatrum autem & Mithridatem properantes ad Cæsarem transitu arcebant Iudæi Ægyptii, qui regionem quę Oniæ dicitur incolunt. Hos Antipater vt tribules in partes suas traduxit, maxime cum ostendisset Hyrcani Pontificis literas, in quibus rogabantur, vt amicos se pręberent Cæsari, eumque commeatibus iuuarent, & rebus exercitui necessarijs. Qui moti autoritate Antipatri ac Pontificis libenter paruerunt. quod vbi audiuerunt qui Memphim accolunt, & ipsi Mithridatem accersiuerunt. & ille eo profectus hos quoque adiunxit suis partibus.

Antipater Mithridati in capiendo Pelusio operā nauat.

Iudæi Ægyptii ab Antipatro Cæsari consociati.

Memphis in Ægypto.

CAP. XV.

Antipatri res gestæ & cum Cæsare amicitia.

Conflictus Ægyptiorū & Mithridatis ad Delta.

POstquam autem ventum est ad Delta quod vocant, confixit cum hoste circa locum qui castra Iudæorum dicitur. Curabat autem dextrū cornu Mithridates, sinistrum Antipater. In ea pugna Mithridatis cornu inclinatum est, videbaturque cladem accepturum, nisi mature præter fluminis ripam accurrens cum suis Antipater, qui iam aduersarios profligauerat, exemptis sociis periculo, Ægyptios iam vincentes coegisset terga vertere: qui adeo fugientibus institit, vt castra quoque hostium caperet: aduocato etiam in prædæ partem Mithridate, quem insectando hostem longe a tergo reliquerat. Is ex suis octingentos desiderauit, Antipater nō plus quinquaginta. Mithridates vero de his Cæsarem per literas certiorem reddidit, ingenue fassus Antipatrū & salutis sibi causam fuisse & victoriæ: ita vt Cæsar & tunc eum collaudauerit, & postea toto eo bello in rebus periculosissimis eius forti opera vsus sit: in quibus certaminibus etiam vulnera accepit. Quamobrem finito tandem bello classe deuectus in Syriam Cæsar magnos honores contulit, tam in Hyrcanum quē confirmauit in Pontificatu, quam in Antipatrum quem ciuitate Romana & immunitate donauit. Nonnulli vero aiunt Hyrcanum ipsum huic expeditioni interfuisse, & in Ægyptum venisse. Attestatur mihi Strabo Cappadox, ex autoritate Asinii sic scribens: Post quam Mithridates in Ægyptum inualit, & cum eo Hircanus Iudæorum Pontifex. Idem Strabo alibi ex autoritate Hipsicratis sic scribit: Mithridatem primo solum venisse. accitum deinde ab eo Ascalonem gubernatorem Iudææ Antipatrum, tria millia militum ei adiunxisse, & eiusdem hortatu cæteros dynastas socia arma contulisse, in hisque Hyrcanum Pontificem. Hæc Strabo. Eodem tempore etiam Antigonus Aristobuli filius ad Cæsarem veniens, questus est de patris infortunio, quod propter ipsum veneno extinctus esset Aristobulus, & frater suus à Scipione securi percussus. rogabatq; vt sui misereretur, paterno principatu ejecti. Præterea Hyrcanum accusabat & Antipatrum, quod per vim principatum gentis gererēt, nec abstinerēt ab ipsius iniuriis. Antipater vero causam suam egit diluens obiecta crimina: Antigonumque seditionis & nouarum rerum studiosum esse coarguit. commemorabat etiam quantum proximo bello laborasset pro Cæsare, ipsum verborum suorum testem adducens. Aristobulum autem merito Romam vinctum pertractum, perpetuum hostem & inimicum pop. Rom. Fratrem vero huius conuictum latrocinii debitas pœnas Scipioni dedisse, & non per iniuriam oppressum. Tum Cæsar oratione Antipatri motus, Hyrcanum Pontificem declarauit, Antipatro dynastiam quamcunq; ipse optaret obtulit, & procuratorem insuper Iudææ declarauit.

Antipater Iudææ Procurator declaratus.

An. mūdi 3919. Ante Christū na. 45. *Hedio & Ruffinus cap. 17. al. 18.*

CAP. XVI.

Cæsaris litere & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia.

HIrcano vero etiam patriæ mœnia restituere permisit, roganti hanc gratiam. iacebant enim vsq; ad id tempus, ex quo à Pompeio fuerãt diruta. deditq; hac de re in vrbem literas ad consules, vt decretum hoc scriberetur in Capitolio: cuius Senatusconsulti exemplum sic habet. L. Valerius L.F. Pr retulit ad Senatum Idib. Decembribus in æde Concordiæ, præsente L. Coponio L.F. & C. Papirio Quirino, de his quę Alexander Iasonis, Numenius Antiochi, Alexander Dorothæi, legati Iudæorum viri optimi & socii nostri petierunt, renouantes veterem erga pop. Rom. beneuolentiam: qui phialam & clypeum ex auro argumentum societatis attulerunt, æstimationis aureorum quinquaginta millium, & literas petierunt ad libe[illegible]s ciuitates ac Reges, vt per regiones eorum atque portus secure possint iter facere. Placuit igitur Senatui eos in amicitiam & societatem recipere, & omnia quæ petierunt concedere, & allatum clypeum accipere. Hæc acta sunt Hyrcani Pontificatus & principatus anno nono, mense panemo. Quin & ab Athenienſibus honor habitus est Hyrcano, quæsitus beneficiis: miseruntque ad eum decretum scriptum in hanc sententiam. Sub iudice & sacerdote Dionysio Asclepiadis, Panemi mensis luna vigesima, oblatum est ducibus decretum Athenienſium, Egathocle principe: de quo Eucles Menandri Alimusius scriba retulit Munychionis vndecima, concilio Iudicum facto in theatro: suffragia collegit Dorotheus summus sacerdos & assessores ex populo. Dionysius Dionysii dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri Pontifex Iudęorum ac ethnarcha perpetua tam publice quam priuatim ciues nostros beneuolentia prosequitur, nullam bene merendi occasionem prætermittens: & quotquot Athenienſium vel propter legationes, vel propter priuata negotia illuc deueniunt, acceptos comiter, deducendos etiam curat in reditu, idque multorum constat testimoniis: visum est nunc Theodosio Theodori referente, & populum de huius viri virtute commonefaciente, quam propensus sit ad benemerendum de nostris ciuibus, honorare hunc virum virtutis ergo corona aurea iuxta legem, ponere ei effigiem auream in templo Deni & Charitum: & præconis voce promulgari eam coronam in theatro Liberalibus, dum nouæ tragœdiæ aguntur, & Panathenæis & Eleusiniis, & in gymnicis certaminibus: curæque esse nostris ducibus, vt dum ille in amicitia nostra perseuerat, vt quicquid in honorem eius & gratiam pro fauore & meritis excogitauerimus, exsequantur sedulo: quo perspicua sit omnib. populi nostri erga bonos viros gratitudo ac beneuolentia, & huiusmodi honoribus plures ad benemerendum de nobis inuitentur. Elegi etiam legatos idoneos ex omni Athenienſium numero, qui ad illum decretum hoc perferant, hortenturque vt acceptis his honoribus certet nobiscum beneficiis. & hactenus de collatis à populo Romano & Athenienſi in Hyrcanum honoribus.

Hedio & Ruffinus Cap. 18. Cæsar ex Syria proficiscitur.

Porro Cæsar ordinatis rebus Syriæ cum classe profectus est. Antipater autem deducto Cæsare in Syriam reuersus ante omnia disiecta per Pompeium mœnia restituit, & obeundo prouinciam nouarum rerum cupidos compescuit, tum minis agens tum cõsiliis. Fore enim vt si Hyrcano contenti sint Principe, feliciter degant fruendo suis quisq; possessionibus: sin nouas sibi spes polliceantur, & lucra ex rebus turbatis captent, se quidem pro Præside habituros dominum, Hyrcanum vero pro Rege tyrannum, tum Romanos atq; Cæsarem acerbos hostes pro Princi-

Antipater in Iudea nouarum rerũ cupidos cõpescit.

pi-

cipibus. Hos enim nequaquam laturos mutari aliquid ex his quæ ipsi constituerint. atq; his monitis ille regionem totam composuit.

CAP. XVII.

Antipater ex filiis suis Herodi Galilææ, Phasaelo Hierosolymorum regimen committit, & quod Sex. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit.

CÆterum cum Hyrcanum stupidum ac segnē animaduerteret, Phasaelem e liberis suis natu maximum Hierosolymis & circumuicinæ regioni ducem constituit, Herodi secundo Galilæam curandam commisit, etiam tum admodum adolescenti, nec excedenti annum quintumdecimum. quod tamē illi nihil obfuit, sed quia fuit generoso ingenio præditus, confestim occasionem inuenit quomodo posset virtutem suam ostendere. Comprehensum enim Ezeciam primarium latronem, & cæterorum ducem Syriæ fines incursare ac prædare solitum, affecit supplicio cum multis latrocinij sociis: quod eius factum magnam ei apud Syros conciliauit gratiam, nihil magis cupientes quam repurgari tandem regionem à prædonibus. Decantabant igitur eum hoc nomine per vicos & oppida, vt autorem pacis & fruendi secure possessionibus. Quin & Sex. Cæsari per hoc factum innotuit: cognato magni Cæsaris & tum administranti Syriam. quapropter etiam Phalaelus excitatus est ad æmulationem fraternæ gloriæ, nolens virtutis laude haberi inferior: nihilque magis studuit quam gratiosus esse apud Hierosolymitanum populum, omnia negocia publica per se obeundo, & in eis cum magna gratia versando, nec abutendo potestate ad cuiusquam iniuriam, quo factum est, vt Antipater haud secus quam si rex esset à tota gente coleretur, & in tali haberetur honore qualis non dedeceret dominum. Nec tamen rebus tam secundis more cæterorum hominum deprauatus est, quo minus Hyrcano fidem seruaret atque amicitiam. Cæterum optimates Iudæorum videntes eum cum filiis tantopere creuisse, tam fauore gentis, quam Hyrcani pecuniis & percipiendis ex Iudæa reditibus, maligne erga eum affecti erant. iam enim amicitiam contraxerat cum Romanis imperatoribus, & persuaso Hyrcano vt pecuniā eis mitteret, ipse huius muneris sibi vsurpauit gratiam. Milit enim tanquam de proprio, & non quasi ab Hyrcano acceptam. Hæc Hyrcanus audiens adeo nihil curabat, vt gaudere etiam facto videretur. Sed maxime terrebat Iudæorum plurimos violentum ac audax Herodis ingenium & tyrannidis cupidum, adeunteique Hyrcanum aperte iam incusabant Antipatrum. Quousque tandem dissimulabis quæ geruntur quotidie? an non vides Antipatrum cum filiis succinctos principatus opibus, tibi vero præter inane regni nomen nihil fieri reliquum? Sed caue ista negligens. neque enim procuratores tuos amplius agunt: noli falli hac opinione: sed iam ex professo dominationem exercent. nam Herodes Ezeciam cum plerisque aliis interfecit, contemptis nostris legibus, quæ hominem quantumuis sceleratum non sinunt affici supplicio, nisi prius damnatum ex sententia iudicum. iste vero hoc ausus est, prius quam à te potestatem hanc acciperet. Tandem Hyrcanus his auditis motus est. accenderunt autem eius iram matres etiam eorum quos Herodes necauerat. nam hæ per singulos dies in templo non desinebant precibus suis tum regem tum populum obtundere, rogantes vt Herodes coram consessu iudicum facti sui rationem cogeretur reddere. Permotus igitur his hominem ad iudicium & dicendam causam cuocat. at ille præ-

An. mūdi 3911. Ante Christū na. 93. *Alias cap. 20.*

Antipater Phasaelo Hierosolymorum, Herodi Galilæa regimen committit.

Ezechiā primariū latronem cum socio Herodes supplicio afficit.

Sex. Cæsar administrator Syriæ.

Phasaeli Reipublicæ forma.

Antipater Hyrcano fidē seruat.

Antipater Romanos sibi deuinctos, Iudæos verò inuisos reddit.

Antipatrum & Herodem apud Hyrcanum Iudæi accusant.

An. mũdi 3922. Ante Christũ na. 42.

Herodes iussus vocatus cũ comitatu cõparet.

Sext. Cæsar ad Hyrcanum vt Herodem absolueret, scribit.

Sameas Hyrcano reliquisq; Iudicib. eadem ab Herode imminentem prædicat.

Sameam Herodes in honore habet.

Herodes ab Hyrcano admonitus fugæ sibi cõsulit.

Alias cap. 21.

Sext. Cæsari Herodes pecuniam numerat.

Cœlesyriæ præfectus Hierosolyma inuadit, sed Antigoni patrui & Phasaeli fratrum hortatu obsidionẽ soluit.

sto fuit præmonitus tamen à patre, vt non priuati more, sed cum comitatu ad se tuendũ idoneo veniret. Ergo ordinatis Galilææ rebus, quemadmodum existimabat sibi conducere, mediocrem, sed tamen sufficiẽtem sibi manum adiunxit in itinere, ne vel Hyrcanum terreret, si plures adduceret, vel ipse sine tutela subiret iudicij periculum. Quin & Sex. Cæsar præses Syriæ scripsit ad Hyrcanum vt eum absolueret, minis si contra feciſſet, additis. Quod quidem facile ab illo impetratum est, ne qua tristiore iudicum sententia ferretur, quandoquidem amabat eum non secus atque filium. Cumque constitisset ante iudicium vna cum suis, omnes sunt attoniti, nec quisquam eorum qui absentem accusauerant, ausus est hiscere: sed hærebant inopes consilij. Tum vnus quispiam Sameas nomine, vir iustus, & ob hoc inuictus terroribus, assurgẽs sic exorsus est: Equidem iudices, tuque rex, nec ipse vnquam vidi quenquam qui ad causam apud nos dicendam vocatus ad hunc modum comparuerit, nec vos puto posse proferre huiusmodi quempiam: sed quisquis hactenus apud hunc consessum iudicandum se præbuit, humilis venit & habitu timentis periculum, ac captantis misericordiam, atratus & promisso capillitio. at bonus iste Herodes cædis reus & tam graui obnoxius crimini, adstat hic purpuratus & crine bello composito, cum armatis stipatoribus: vt si capitalem iuxta leges sententiã in eum tulerimus, nobis mactatis ipse euadat illata vi legibus. Verum isti non succenseo, quod maiorem incolumitatis suæ quam legum rationẽ habeat, sed vobis magis & regi qui hanc ei concessistis licentiam. Scitote tamen potentem esse Deum, & quod iste quem nunc in Hyrcani gratiam legibus eripitis, & vos aliquando & regem ipsum puniet. Nec vanus fuit vates. nam Herodes regnum adeptus illos iudices & regem quoq; sustulit, excepto vno Samea, hunc enim in honore habuit propter iustitiam, & quia post obsessa vrbe ab Herode ac Sosio, admittendi Herodem autor fuit populo, negans propter peccata eos posse dominationẽ illius effugere: sicut suo loco dicetur. Porro Hyrcanus animaduertens iudices propensiores ad damnandum Herodem, rem in sequentem diem distulit, & clam eum admonuit, vt fuga sibi consuleret. non enim esse remedium aliud. atq; ita ille secessit Damascum, quasi regem fugiens: cumq; conuenisset Sex. Cæsarem, & res suas in tuto collocasset, palam præ se tulit quod non esset compariturus si denuo citaretur ad iudices. Illi vero indignabantur, & conabantur Hyrcanum docere, quod in ipsius perniciem hęc omnia rederent: qui non ignorabat quidem eos vera monere, sed nihil expedire poterat per ignauiam & amentiam. Cæterum cum Sex. Cæsar accepta pecunia Herodem præfecisset Cœlesyriæ, vehementer timuit ne ille contra se duceret. nec eum sua fefellit opinio. Iratus enim quod iussus sit causam dicere, veniebat cum exercitu: sed patris ac fratris occursu & precibus cohibitus est quo minus inuaderet Hierosolyma, placantium eum & rogantium, vt terruisse contentus, re ipsa læderet neminem, neue vlterius aduersus autorem suæ dignitatis procederet. Debere etiam eum non tam meminisse quod citatus sit, quam quod absolutus etiam, & gratiam habere quod nihil triste passus abierit incolumis. Cogitandum quoque quam periculosa sit belli alea, & quod Deus arbitratu suo his vel illis annuat victoriam: atq; eo minus tum eam esse sperandã, quando non solum contra regem suum & altorem bellum moueat, verum etiam bene meritum, ipse nulla affectus iniuria. nam si quid illi nunc obiiciat, non ipsius esse culpam sed consultorum non bonorum, qui ei opinionem crudelitatis concilient. Paruit his monitis Herodes, ratus sufficere sibi ad futuras spes, quod potentiam genti declarauerit. atq; eo tum in statu res fuerunt Iudaicæ.

daicæ. Cæterum Cæsar Romam reuersus expeditionem parabat in Africam contra Scipionem & Catonem. tum Hyrcanus per legatos eum rogauit, vt confirmaret cœptam societatem & amicitiam. Nunc videtur mihi operæprecium percensere omnes honores genti nostræ à Romanis imperatoribus habitos, & inita cum eis fœdera, vt vniuersis notum sit, quod tam ab Europæ quam ab Asię regibus obseruati fuerimus propter fidem aç fortitudinem. Quod autem multi nos odio habentes non credunt de nobis Persicarum vel Macedonicarum rerum scriptoribus, quod ea monumenta non ita peruulgata sint, apud nostrates seruata & alios quosdam barbaros, certe Romanorũ decretis contradicere nõ poterunt. nam hæc publice dedicata sunt in vrbibus, atque etiam in Capitolio, & columnis insculpta sint æreis. Quin & Iul. Cæsar apud Alexandriam attestatus est Iudæis inscriptionę columnæ æreæ, quod Alexandrinæ ciuitatis ius habeant. quare his argumentis vsurus sum. apponam etiam senatusconsulta & decreta Iulij Cæsaris, quæ ad Hyrcanum & nostram gentem attinent. C. Iulius Cæsar, Imp. & Pont. max. dictator iterum, Sidoniorum magistratibus, senatui & populo salutem. Si valetis, bene est, ego quidem & exercitus valemus. Mitto vobis exemplum tabulæ, quæ ad Hyrcanum Alexandri filium, Iudæorum ethnarcham ac Pontificem attinet, vt in publicis vestris monumentis reponatur, inscriptum græcis & latinis literis in ærea tabula. Est autem hoc. Iulius Cæsar Imp. iterum & Pont. max. de consilij sentẽtia decreui. Quoniam Hyrcanus Alexandri filius Iudæus & nunc & præteritis temporibus tam pace quam bello bonam ac fidelem operam in nostris negociis præstitit, sicut ei multi imperatores attestati sunt, & in proximo Alexandrino bello in auxilium venit cum 1500. militibus, & ad Mithridatem à me missus virtute cessit nemini: his ob causas Hyrcanũ filium Alexandri, & eius liberos ethnarchas Iudæorum esse iubeo, & pontificatum Iudæorum perpetuo retinere more patrio, essęq; ipsum & filios eius nostros socios, & re in amicorum nostrorum recipi numerum. Iura quoq; omnia pontificalia habere ipsum & filios decerno. & si qua controuersia exorta fuerit de Iudaica disciplina, iudicium penes ipsum esse. adhæc nec hyberna militi debere, nec pecunias ab eo exigi. C. Cæsaris consulis, placita, concessa, decreta, sic habent: vt filij principatũ gentis Iudæorum, & donata sibi loca possideant: vt pontifex ipse ac ethnarcha Iudæorum iniuriam passis adsit: vtq; ad Hyrcanũ Alexandri filium Iudæorum pontificem mittantur legati acturi de societate & amicitia. dedicarique æream tabulam hæc continentem in Capitolio, & apud Tyrum, Sidonem, Ascalonem, in templis, inscriptis Romanis atq; Græcis literis: vtq; hoc decretum apud omnes omnium vrbium quæstores ac magistratus publicetur, quo pro amicis habeantur, & legatis eorum hospitia præbeantur, & decreta hæc ad omnia loca mittantur. C. Cæsar imperator, dictator, consul, honoris, virtutis, & benignitatis causa, concessit in commodum S. P. Q. Romani, Hyrcanum Alexandri filium, eiusque filios Pontifices ac Sacerdotes esse Hierosolymorum totiusque gentis, iure quo & maiores eorum hoc Sacerdotium gesserunt. C. Cæsar quintum Coss. decreuit habere & munire Hierosolymorum vrbem, & gubernare eam Hyrcanum filium Alexandri pontificem Iudæorum ac ethnarcham secundum suam voluntatem, & vt Iudæis secundo locationis anno de reditibus eorum subducant, immunesque sint ab angariis & vectigalibus. C. Cæsar imp. iterum, statuit vt singulis annis tributa pendant Hierosolymitani pro sua ciuitate Ioppe excepta, absque anno septimo, quem Sabbaticum nominant, quoniam in eo, neque fructus arborum colligunt, neque seminant: vtq; in Sidone,

Hodie & Ruffinus cap. 19.

Hyrcani ad Cæsarẽ legati.

Iudæis a Ro. Asia & Europa regib' magnus honos habitus.

Iul. Cæsar apud Alexan. inscriptione columnæ æreæ quod Iudæi Alexandrinæ ciuitatis ius habeant attestatur.

Senatusconsulta & decreta Iulij Cæsaris, de honorib', priuilegijs, præminẽtijs, libertatibus, & immunitatib. Iudæorum.

An. mũdi 3922. Ante Christũ ña. 42.

secundo quoque anno tributum reddant quartam partem fatorum: & adhæc Hyrcano eiusque filiis decimas persoluant, sicut hactenus eorum maioribus. Vtque nullus vel præses, vel dux, vel legatus in finibus Iudæorum auxilia colligat: neue militibus liceat pecunias ab his exigere, vel hybernorum vel quocunque alio nomine; sed sint immunes ab omnibus molestationibus. Quæcunque etiam postea parauerunt vel emerunt, his omnibus fruantur. Ioppen præterea quam ab initio habuerunt Iudæi, dum in populi Romani amicitiam reciperentur, placere ipsorum esse quemadmodum antea. Tributa quoque eius oppidi habere Hyrcanum Alexandri filium cum suis filiis, tam ab eius agricolis, quam vectigalium portus nomine, & eorum quæ Sidonem exportantur annua modiorum 20675. excepto anno septimo, quem vocant Sabbaticum, in quo neque arant, neque de arboribus fructus colligunt. Vicos item quos in Magno campo Hyrcanus & sui maiores ante eum possederunt, placet Senatui eundem Hyrcanum & Iudæos etiam nunc habere, iure quo & antea habuerunt. Manere etiam iura quæ ab initio inter Iudæos & eorum pontifices fuerant, & quæcunque beneficia à S. P. Q. R. concessa. Præterea eodem iure licere illis vti & in Lydda. Loca etiam, agros, habitationes, quas pro amicitia Reges Syriæ ac Phœnices per donationem populi Romani possederant, placere senatui, vt Hyrcanus Iudæorum ethnarcha habeat. essecq; ius Hyrcano eiusque filiis, & legatis ab eo missis ludos & gladiatores spectandi inter senatores sedentibus. Vtque quotiescunque postulauerint à Dictatore aut Magistro equitum in Senatum introducantur, & responsum eis omnibus intra decem dies reddatur, si quid à senatu decretum fuerit. C. Cæsar Imp. Quartus. Cos. Quintus perpetuus dictator, huiusmodi verba fecit de iure Hyrcani Alexandri filij Pontificis Iudæorum ac ethnarchæ. Quandoquidem mei antecessores imperatores testimonium reddiderunt Hyrcano Iudæorum pontifici Iudæisque tam in prouincia quam apud S. P. Q. R. & hoc nomine S. P. Q. R. ei gratias egit, æquum est nos quoque horum meminisse, & dare operam, vt Hyrcano ac Iudæorum genti filiisque Hyrcani à S. P. Q. R. pro suo erga nos fauore gratiæ referantur. C. Iul. Cos. Patrianorum magistratibus S. P. Q. R. Accesserunt me in Delo Iudæi & quidam de coloniis Iudæorum, præsentibus etiam vestris legatis, & indicauerunt mihi decretum, quo vetatis eos vti patriis sacrificiis & ritibus. mihi vero non placet talia decreta aduersus amicos nostros & socios fieri, vetarique eos viuere suis moribus, & conferre pecunias in epulas ac sacrificia. quandoquidem nec Romæ hæc facere vetantur. Nam C. Cæsar Cos. in edicto quo interdixit in vrbe sodalitia, hos solos neque pecunias conferre, neque conuiuia parare vetuit. Ego quoque cum alia sodalitia interdixerim, hos solos sino iuxta patrios mores ac leges conuenire. Quapropter æquum est etiam vos, si quod decretum fecistis contra amicos nostros & socios, id abrogare propter eorum virtutem & erga nos beneuolentiam. Post mortem autem Cæsaris Mar. Antonius, P. Dolabella Cos. aduocato senatu & introductis Hyrcani legatis, retulerunt de eorum postulatis, & amicitiam cum eis renouauerunt, & quicquid petierunt senatusconsulto eis decretum est. Dolabella etiam acceptis ab Hyrcano literis scripsit per vniuersam Asiam, & primæ eius prouinciæ ciuitati Ephesiorum, in hunc modum. Dolabella Imperator Ephesiorum magistratibus S. P. Q. R. Alexander filius Theodori, legatus Hyrcani pontificis ac ethnarchæ Iudæorum mihi retulit de ciuibus suis quod militare non possint, eo quod neq; arma gestare neq; iter facere eis fas sit diebus Sabbathis, neque victum more patrio possent sibi quærere.

Hyrcani legato: M. Antonius & P. Dolabella in Senatum introducunt.

Dolabella Imperator Ephesiorum magistratibus S. P. Q. R. rationem facit.

Quam-

Quamobrem ego quoque quemadmodū alij ante me imperatores immunes eos volo à militia, permittoque vt patriis vtantur moribus, conuenientes sacrorum causa, sicut leges eorum postulant, & conferentes in offerenda templo sacrificia. voloque vt hæc ipsa scribatis per vrbes prouinciæ singulas. Atque Dolobella Hyrcano per literas roganti gratificatus est. L. autem Lentulus Coss. pro sententia dixit: Iudæos ciues Romanos templa Iudaica habentes & facientes, Ephesi pro tribunali religionis ergo esse immunes à militia pronunciaui duodecimo calendas Octobris. Multa itaque exstant & alia huiusmodi senatusconsulta & imperatorum decreta ad Hyrcanum & gentem nostram aliasque vrbes, & rescripta de iure nostro ad prouinciarum præsides, de quibus propter hæc, quæ hoc loco inseruimus, credere facile est his, qui nostra scripta candide lecturi sunt. Quando enim tam manifesta argumenta exhibuimus nostræ cum populo Romano amicitiæ, ostentis æreis columnis & tabulis in Capitolio nunc vsque durantibus, duraturisque in posterum, omnia hic apponere supervacaneum ac molestum duximus, existimantes neminem fore tam difficilem, vt de re tot decretis comprobata dubitet, ac non potius ex his etiam de cæteris coniecturam faciat nos vera dicere. Satis ergo iam declarata sit quæ per ea tempora nobis cum populo Romano intercessit amicitia & societas. Incidit autem eisdem temporibus tumultus in Syria ex causa huiusmodi. Cecilius Bassus vnus è Pompeianis per insidias interfecto Sex. Cæsare ipse occupauit prouinciam cum legionibus. Quo facto magnum bellum exortum est circa Apamiam, Cæsarianis ducibus contra eum venientibus cum equestribus ac pedestribus copiis: ad quos & Antipater misit auxilia cum filiis, memor beneficiorum acceptorum à Cæsare, ideoque repetendas pœnas ab eius interfectore iustum existimans. Id bellum dum trahitur, Marcus venit Sexti successor, & interim Cæsar ab his qui cum Cassio & Bruto conjurauerant in Senatu occiditur, exactis in principatu suo tribus annis cum dimidio, sicut & ab aliis scriptoribus memoriæ proditum est.

An. mūdi 3922. Ante Christū na. 42.

L. Lentulus Cōsul pro Iudæis sententiā dixit.

Conclusio Iosephi de Decretis.

Cecilius Bass⁹ Sex Cæsarem interfecit

Marcus Sex. successor in Syria.

Cæsar a Cassio & Bruto occisus.

CAP. XVIII.

Cassius afflictis Iudæis insuper octingenta talenta ab eis exigit.

BEllo deinde ciuili post cædem Cæsaris exorto, consularibus aliis alio discurrentibus ad parandos exercitus, Cassius in Syriam venit, occupaturus eum, qui circa Apamiam erat, exercitum: solutaque obsidione tam Marcum quam Bassum in suas partes pertraxit: obeundoque ciuitates comparabat arma & milites, tributa etiam exigendo grauia. sed maxime Iudæam afflixit, plus quam septingentis argēti talentis imperatis. Tum Antipater res vbique turbatas videns, partem eius pecuniæ duobus filiis exigendam committit, partem Malicho sibi parum amico, partem quibusdam aliis: & primus Herodes ex Galilæa quantum imperatum erat afferens, maximam apud Cassium gratiam iniit. prudens enim illi videbatur consilium, iam tum Romanorum alieno sumptu captare beneuolentiam. Sub aliis autem procuratoribus ipsæ ciuitates venum dabantur vna cum suis habitatoribus: quarum quatuor erant præcipuæ, Gophna, Emaus, Lydda, Thamna. nam earum plebes Cassius hastæ subiecit. adeo autem exacerbatus erat, vt etiā Malichum interfecturus fuerit, nisi Hyrcanus per Antipatrum centum talentis de suo missis, furorem eius leniisset. At ille post Cassij discessum maxime insidiatus est Antipatro, per huius mortem Hyrcani dominationi secu-

Hedio & Ruffinus cap. 20. Cassius in Syriā venit, & plūs quā 700. argenti talenta a Iudæis exigit.

Herodes Cassiū ex Galilæa pecunia sibi deuincit.

An. mūdi 3923. Ante Christū na. 41.

ritatem se paraturum existimans. nec tamen latuerunt Antipatrum eius consilia, nam cum hoc sensisset vltra Iordanem profectus copias colligebat tum ex indigenis, tum ex Arabibus. Verum Malichus vir callidus inficiabatur insidias, deierans apud Antipatrum & filios, quod, Phasaelo Hierosolymorum præsidium tenente, Herode vero habente armorum custodiam, ne in mentem quidem sibi vnquam tale aliquid venerit. & videns non succedere quod proposuerat, reconciliatus est Antipatro, Marco Syriæ præsidente. qui postquam intellexit res nouas in Iudæa molitum Malichum, minimum abfuit quin eum interficeret, quem tamen Antipatri precibus donauit incolumem.

Malichus Antipatro insidiatur, deierat, & eidem reconciliatur.

CAP. XIX.

Malichus per insidias Antipatrum veneno tollit.

Cassius & Marcus Herodem Cœlesyriæ ducem faciunt.

SEd Antipater imprudens seruauit Malichum, vt se perderet. nam Cassius & Marcus coacto exercitu Herodem totius Cœlesyrię ducem fecerunt, attributis ei naualibus, equestribus & pedestribus copiis, regnum etiam polliciti post finitum bellum quod tum gerebant contra Antonium & iuniorem Cæsarem. Malichus vero tum maxime timens Antipatrum, decreuit è medio tollere, corruptòque pincerna Hyrcani, apud quem ambo epulabantur, veneno necauit hominem, & assumpta armatorum manu suscepit ciuitatis gubernacula. Cæterum postquam Herodi ac Phasaelo innotuerunt structæ in parentem insidiæ, indignantibus illis Malichus strenue pernegauit omnia, atque hic fuit finis Antipatri, viri iusti ac pij, & patriæ amantissimi. Ex filiis autem alter Herodes confestim volebat patris mortem vlcisci, & cum exercitu aggredi Malichum: sed Phasaeli grandiori magis placuit dolo circumuenire hominem, ne videretur ciuile bellum incipere. itaque accepta Malichi satisfactione simulauit se credere, non esse illum paternæ necis conscium: seque vertit ad excolendum monumentum quod patri struxerat. Interim Herodes veniens Samariam, eamque nimis afflictam offendens, refouere eam cœpit, & iura reddendo controuersias ciuium dirimere, non multo autem post instante Hierosolymis festo, & ipse venit in vrbem cum militibus: quem Malichus metuens Hyrcano suasit, ne eum intrare permitteret: id quod Hyrcanus fecit, prætexens nefas esse sanctis populi ceremoniis profanam turbam superinducere. at Herodes contempta obnunciatione noctu vrbem ingressus est, & Malichum vehementer perterruit. at ille solitarum artium non immemor palam lachrymabundus conquerebatur de Antipatri tanquã amici interitu, clam vero parabat sibi satellitium. quare vilum est Herodis amicis simulationem hanc non coarguere, sed vitandam suspicionem vicissim comiter tractare Malichum.

CAP. XX.

Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit.

ATtamen Cassio de patris obitu significauit per literas: & ille qui non ignorabat mores Malichi, rescripsit vt vlcisceretur parentis iniuriã: clam etiam mandauit tribunis apud Tyrum agentibus, vt adessent Herodis iustis conatibus. Cumque capta à Cassio Laodicia, simul ad eum iter facerent afferentes coronam & pecuniam, Herodes expectabat daturum esse illic pœnas Malichum. at ille circa Tyrum Phœnices suspicione concepta, maiora moliri cogitauit: & quia filius eius obses in ea vrbe seruabatur, decreuit eam ingredi, & furtim illum in Iudæam ab-

ducere:

ducere: & occupato contra Antonium Cassio, gente ad defectionem concitata, sibi ipsi principatum eius acquirere. Sed consiliis eius fortuna aspirare noluit, & Herodes homo callidus intellecto eius proposito, præmisso famulo quasi ad parandam cœnam, quia comites omnes inuitauerat, re autem vera ad tribunos, iussit eos Malicho cũ pugionibus occurrere. Illi vero egressi, & nacti eum prope vrbem in littore, confoderunt hominẽ, quo facto Hyrcanus adeo est attonitus, vt obmutuerit. tandem ægre ad se reuersus percontabatur Herodem, quid hoc rei esset, & quis interfecisset Malichum. & audito factum esse iussu Cassij, laudauit facinus. malum enim virum fuisse & insidiatorem patriæ. atque ita Malichus pro oppresso Antipatro pœnam persoluit debitam. Porro Cassio profecto è Syria, apud Iudæam tumultus exoritur. Felix enim relictus cum militibus Hierosolymis, in Phasaelum fecit impetum, & populus arma corripuit. Herodes vero ad Fabium profectus est Damasci præsidem, & volens fratri succurrere, morbo prepeditus est: donec Phasaelus per se superato Felice, in turrim primum compulsum, incolumitatem deinde pactum abire passus est. quamobrem mox cum Hyrcano expostulauit grauiter, quod post accepta à se multa beneficia, inimicis suis fauorem impenderet. nam frater Malichi tunc non pauca castella occupauerat, & inter cætera Masadam longe munitissimum. Vt igitur conualuit Herodes contra hunc profectus, receptis omnibus castellis pactam incolumitatem dimisit.

An. mũdi 3924. Ante Christũ na. 40.

Felix Hierosolymis Phasaelũ adoritur, a quo tamen superatur.

CAP. XXI.

Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem, Herodes profligatum, e Iudæa pellit.

ARistobuli autem filium Antigonum, qui conciliato sibi pecuniis Fabio exercitum comparauerat, Ptolemæus Mennæus adoptat propter affinitatem. hunc etiam Marion adiuuabat, apud Tyrios ope Cassij tyrannidem adeptus, per Syriam quoque tyrannidem exercens, dispositis in ea præsidiis, atque etiam in Galilæa contermina occupatis tribus arcibus. Sed has omnes Herodes illo profectus recepit, & præsidiarios Tyrios clementer dimisit, dõnatis ex his nonnullis propter beneuolentiam qua ciuitatem eorum prosequebatur. His peractis occurrit Antigono, eumque prælio superat, & vix extremos Iudææ fines ingressum inde profligat. Quamobrem reuertentem Hierosolyma coronis tam Hyrcanus honorauit quam populus. Iam enim gener per sponsionem ascitus erat in Hyrcani familiam, quo libẽtius eius tutelam suscepit, ducturus Alexandri Aristobulo geniti filiam, Hyrcani vero ex filia neptem, ex qua postea pater factus est filiorum trium & duarum filiarum. Duxerat autem etiam ante vxorem e suis popularibus Dorem nomine, ex qua suscepit Antipatrum filiorum natu maximum.

Antigõnũ Aristobuli filiũ Ptolemæus Mennæus adoptat.

Herodes Antigonũ ex Iudæa expellit.

Herodes Mariamne Hyrcani ex filia neptem ducit.

Doris, Herodis vxor

CAP. XXII.

Herodes in Bithynia occurrens, Antonio pecunias eas sibi conciliat, quo factum est, vt ille accusatores eius non admiserit.

CÆterum Cassio apud Philippos ab Antonio & Cæsare deuicto, Cæsar inde in Gallias, Antonius in Asiam, proficiscitur, qui vbi peruenit in Bithyniam, omnium gentium legationes habuit obuiam. Aderant & Iudæorum primates Phasaelum & Herodem accusaturi, quasi in speciem solum regnaret Hyrcanus, re autem vera tota potestas esset pe

An. mũ di 3924. Ante Christũ na. 40.

Pecunia corruptus Iudex.

Hyrcani & Iudeorum legatio Antonio coronam auream offerens, vt Iudæos a Cassio in libertatem vindicaret, rogat.

Antoni' Hyrcano de Cassij & Bruti rebus & morte scribit.

M. Antonius Tyriorũ Magistratib. scribit, & vt Hyrcano ac Iudæ regionem, bona & libertatem ademptam restituerent iubet, salvis tamen saluãdis.

nes hos fratres. Herodem vero Antonius in magno honore habuit, qui ad obiecta diluenda venerat, quo factum est, vt ne ad colioquium quidem aduersarios eius admiserit. id enim data pecunia Herodes impetrauerat. Progresso autem Ephesum præsto fuit legatio missa Hyrcani pontificis & gentis nostræ publico nomine, afferens coronam auream, & rogans, vt quos Iudæos Cassius præter belli ius captiuos abduxerat, scriptis per prouincias literis in libertatem vindicaret: & agros per Cassium ademptos genti restitueret. Quorũ postulata Antonius æqua existimans, confestim scripsit Hyrcano & Iudæis, simulq; ad Tyrios misit decretum hanc sententiam continens. M. Antonius Imp. Hyrcano pontifici ac ethnarchæ Iudæorum salutem. Si valetis bene est, ego & exercitus valemus. Lysimachus Paulaniæ, Iosephus Mennæi, Alexander Theodori legati apud Ephesum me conuenientes, eandem quam prius Romæ legationem mihi exposuerunt, & noua hac tuo ac gentis nomine diligenter perfuncti sunt, declarantes quanta nos persequaris beneuolentia. quare cognitã non tam ex verbis quam operibus vestram amicitiam, & mores compositos ac pios, non complecti non possum. Ergo quoniam totam Asiam aduersarij nostri ac populi Rom. incursauerunt, nec sacratis locis, nec ciuitatibus parcentes, neque iuriurandum præstitum seruantes: nos non tam priuatum nostrum negocium agentes, quã susceptæ defensione Reipub. in diuini simul ac humani iuris violatores vindicauimus. Eorum enim facinus sol ipse auersatus videtur, & inuitis oculis spectasse perpetratum scelus in Cæsarem. Sed postquam impios eorum conatus excepit Macedonia, renouantes in eis locis priscam gigantum audaciam, & agitatam furoribus maleficentiam quam circa Philippos exercuerunt, occupatis opportunis locis & vsque ad mare montium vallo petmunitis, vt per vnicam ceu portam pateret aditus, diis ipsis eorum iniusta molimina damnantibus vicimus. & Brutus compulsus intra mœnia Philippensium, obsessusq; à nobis, addidit se Cassio socium exitij. qui postquam meritas pœnas dederũt, pace nos in posterum fruituros speramus, & Asiam conquieturam à bellorum tumultibus. Iam enim nostra ope vniuersum Asiæ corpus velut è graui morbo recolligere se incipit. Cum igitur etiam de te cum tua gente augendo ornãdoq; cogitem, curæ mihi erit, quicquid in rem vestram fuerit. edictum etiam oppidatim proposui, vt quotquot vel liberi, vel serui sub hasta à C. Cassio Cassianisue venundati sunt, libere dimittãtur. Voloq, vt quæ mea & Dolabellæ benignitate vobis concessa sunt, ea perpetuo rata sint. Tyros quoque iubeo, vt iniuriam à vobis abstineant, & quicquid de Iudæorum finibus occupant, id totum restituant. Coronam autem quam misistis accepimus. M. Antonius Imp. Tyriorum magistratibus S. P. Q. R. Renunciatum est mihi Ephesi ab Hyrcani pontificis, ac ethnarchæ legatis, agros ipsorum ditionis vos occupasse, idque factum quo tempore nostri aduersarij tenuerũt eam prouinciam. Quoniam igitur pro imperio bello suscepto, iustitiæ pietatique prospicientes vindicauimus in ingratos ac perfidos, volo etiam vobis pacem esse cum nostris sociis: & quicquid ab aduersariis nostris accepistis, habere vos non permittimus, sed iubemus vos prioribus dominis reddere nemo enim eorum neque prouinciam à Senatu accepit neque exercitum, sed quę per vim corripuerunt, largiti sunt ministris suæ violentiæ. quando igitur illi meritas pœnas dederunt, æquum censemus, vt socij nostri ea quæ ante habuerunt, nemine vetante retineant: vosque si quos Hyrcani Iudæorum ethnarchæ agros, postquam C. Cassius bellum illatum in nostra prouincia mouit, occupastis, eos reddatis: neue vllam vim interponatis, quo minus ad pristinos dominos redeant. quod si ali-

quid

quid iuris in eos prætenditis, quam primum ad ea loca venero, integrum vobis erit ius vestrum repetere, id quod etiam sociis nostris peræque integrum seruabimus. M. Antonius Imp. Tyriorum magistratibus S. P. Q. R. Edictum meum ad vos misi, quod volo curetis referri in publicas tabulas literis Græcis ac Latinis: & in loco aliquo conspicuo proponi vt legi possit ab omnibus. M. Antonius Imperator actriumuir dixit: Quoniam C. Cassius hoc perturbato rerum statu alienam prouinciam & militem præsidiarium inuasit, & sociorum nostrorum facultates diripuit, & vastauit Iudæorum gentem amicam popu. Rom. insolentia eius nostris armis perdomita, iudiciis atque edictis quæ ille perpetrauit, corrigimus, vt ablata restituantur nostris sociis, & siue corpora Iudæorum, siue bona diuēdita sint, illa in libertatem, hæc ad pristinos reuertantur dominos. Qui vero contra edictum hoc nostrum fecerit, pœnas daturus est: & qui inobedientiæ conuicti fuerint, in eos pro rei dignitate animaduertere curabimus. Eodem vero exemplo Sidoniis, Antiochensibus, & Aradiis scripsit: visumque est hoc loco etiam hæc inserere, argumento futura quanta prouidentia nos dignatus sit Romanus populus.

An. mūdi 3924. Ante Christū ann. 40.

CAP. XXIII.

Antonius in Syriam prouinciam veniens, Herodem cum Phasaele tetrarchas constituit.

POst hæc autem in Syriam aduentante Antonio, Cleopatra in Cilicia facta illi obuiam, amoribus suis eū implicuit: quo tempore rursum centum è Iudæorum gente potentissimi venerunt ad eam, vt accusarent Herodem vna cum suis, electo ad hoc eloquentissimo quoque è suo numero. Iuuenum autem causam defendendam Messala suscepit, assistente sibi etiam Hyrcano, qui iam socer factus fuerat. Antonius vero audita vtraque parte apud Daphnen, sciscitatus est ex Hyrcano, vtra pars melius administraret rempublicam. Qui cum respondisset Herodem in hoc præstantiorem esse, Antonius quidiam ante familiariter diligebat iuuenes propter paternum hospitium, quo tempore cum Gabinio agēs patris eorum contraxerat amicitiam, hos ambos tetrarchas constituit, & Iudæorum eis committit gubernacula. Literas quoque in hoc scripsit, & ex eorum aduersariis quindecim coniecit in vincula, occisurus etiam nisi intercessisset Herodis deprecatio: quamuis ne sic quidem cessauerunt à legatione reuersi. Sed rursum mille venerunt Tyrum, Antonium ibi præstolaturi, qui magna pecunia iam corruptus à fratribus, imperauit eius loci magistratui, vt in Iudæorum legatos nouatores rerum animaduerteret, & Herodi adiutor esset ad principatum parandum. Herodes vero ante vrbem diuersantes in littore accedens hortatus est eos vt se subducerent: nam & Hyrcanus cum eis aderat: admonens quantum instaret periculum, si contendere pergerent: quod illi contempserunt. moxque erumpentes in eos Iudæi cum indigenis, partim trucidauerunt eos, partim sauciauerunt: reliqui vero domum refugientes posthac quieuerunt. Populo vero clamoribus agente contra Herodem, commotus ad iram Antonius iussit quos vinxerat interfici. Altero deinde anno Syriam occupauerunt Pacorus regis filius & Barzapharnes Parthorum satrapa: quo tempore Ptolemæus Mennæi defunctus est. cuius in principatu successor filius Lysanias amicus factus est Antigono Aristobuli filio, conciliante satrapa qui multum apud eum poterat.

Hedio & Ruff. c. 21 Cleopatra in Ciliciā ad Antoniū venit. Herodes a centū Iudæis apud Antoniū accusat⁹. Antoni⁹ Phasaelū & Herodē Tetrarchas constituit. Mille Iudæi Herodem accusaturi Tyrum conueniunt, qui partim trucidantur, partim vulnerātur & fugantur.

CAP. XXIV.

Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.

An. mūdi 3925. an. Chri. na. 39. *Hedio & Ruff. c. 22 Antigon' Parthis, si ab Hyrcano in suū regnum transferrent pecuniam pollicetur.*

DEinde mille talenta & quingentas mulieres Antigonus daturum se Parthis pollicitus est, si ab Hyrcano in illum regnum transferrent, & Herodem vna cum suis interficerent. quæ tamen nō dedit, sed Parthi nihilominus asserturi regnum Antigono, duxerū: versus Iudæam exercitum. Pacorus per maritima, satrapa per mediterranea. Pacorum excluserunt Tyrij, sed Sidonij & Ptolemaidenses intromiserunt. ille alam equitum in Iudæam speculatum præmisit, iussam etiam adiuuare Antigonum eos ducebat pincerna regius, & ipse Pacorus nomine. Adiungentibus autē se Antigono Iudęis Carmelum montem incolentibus, & paratis cum eo in hostium inuadere, ille spem concepit posse se horum opera partem quandam regionis in potestatem redigere, quæ Drymæ vocabatur: & quibusdam eis occurrentibus persuaserunt vsq; Hierosolyma. Vbi adiungentibus se aliis iam multū aucti numero, aggressi sunt oppugnare regiam. moxque ferentibus opem his qui fratrum partes sequebantur, & pugna in foro conserta, repulerunt nostem iuuenes: eoq; in templum compulso, miserunt armatos quosdā in propinquas ædes, ut eis esset præsidio in quos coortus populus, destitutos auxilio cum ipsis conflauit ædibus. quam iniuriam paulo post Herodes vltus est, adortus præliō, & multis interfectis ex illorum numero. Cumq; quotidianæ velitationes inter eos fierent, hostes expectabant concentum ex tota regione turbas ad Pentecosten, quam vocant, festitatem. Quæ dies postquam illuxit, multa hominum millia circa templum congregata sunt, tam armatorum quam inermium: qui & templum & vrbem occupauerunt, excepta regia. hanc enim Herodes seruabat cum paucis militibus. eius murum Phasaelus custodiebat: Herodes vero cum suorum cohortibus erupit in hostem agentem in suburbio: & egregia pugna edita coegit multa millia terga vertere, fugientia partim in vrbem, partim in templum, partim etiam intra vallum quoddam in propinquo positum. in ea pugna & Phasaelus adiuuit nonnihil. Pacorus autem Parthorum dux cum paucis equitibus, rogante Antigono, in vrbem ingressus est, prætextu quidem quasi seditionis compescendæ gratia, sed reuera principatum illi astruere cupiens. quin postquam à Phasaelo occurrente exceptus est hospitio, suasit ei, vt legatus iret ad Barzapharnem, insidias hoc pacto instruens. Ille nihil suspicatus paruit, non probante hoc factum Herode propter barbarorum perfidiam, hortanteque vt potius Pacorum & alios ad se venientes opprimeret. Itaq; profecti sunt in eam legationē Hyrcanus atq; Phasaelus: & Pacorus relictis apud Herodem ducētis equitibus, ac decem liberis quos vocant, legatos eduxit. Vt vero in Galilæam ventum est, armati eis occurrunt, qui illis oppidis præerant: & Barzaphanes primum alacriter eos excipit donatque muneribus: deinde struere insidias incipit. Phasaelus vero cum suo comitatu deductus est in propinquum iuxta mare diuersorium. Vbi audito quod Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis esset pollicitus, suspectos iam habuerunt barbaros. quidam etiam nūciauit, noctu illis parari insidias, & clam adhiberi custodiam. Et certe cepissent eos, nisi expectassent donec relicti Hierosolymis Parthi Herodem caperent, ne his sublatis ille præsentiens effugeret. id quod verum esse mox apparuit, conspectis custodibus. quare non defuerunt qui hortarentur Phasaelum, vt nihil amplius expectans conscenso equo se inde propriperet, præcipue Ofilius, qui id secretū cogno-

Pacorus egressus Antigono in Galilæam magnā multitudinem ad se allicit. Pacorus Parthorū dux vbi ingressus Phasaelo vt legatus iret ad Barzapharnem suadet. Parthi Hyrcano & Phasaelo insidias struunt.

uerat

uerat e Saramalla Syrorum tunc ditissimo, & naues ad fugam offerebat. nam non longe mare aberat. at ille Hyrcanum & fratrem Herodem nolebat in periculo relinquere: sed accedens Barzapharnem negabat eum recte facere, qui agitaret eiusmodi consilia. Si enim pecuniis opus habeat, plures accepturum à se quam ab Antigono: & alioquin turpe esse legatos suam fidem secutos insontes interficere. At barbarus hæc audiens, deierabat non esse vera, & inanibus eum turbari suspicionibus: moxque ad Pacorum abiit. An. mũdi 3925. Ante Christũ na. 39.

CAP. XXV.

Parthi Hyrcanum & Phasaelum abducunt.

QVo profecto statim Parthorum quidam iniecerunt vincula Hyrcano & Phasaelo, multum detestanti eorum periuriũ ad Herodem autem missus eunuchus mandatum habebat, vt productũ extra muros cõprehenderet. Phasaelus vero miserat nuncios, qui indicarent Parthorum perfidiam, quos quoniam hostes interceperant, Herodes re cognita Pacorum adiit & Parthorum potentissimos, quasi aliorum dominos. qui cum scirent omnia, dolose dissimulabant: aiebantq; oportere eum cum ipsis progressum extra regiam occurrere literarum latoribus: nondum enim eos esse comprehensos ab aduersariis, sed aduentare significaturos quam bene Phasaelo successerit. id Herodes non credidit, vt qui ex aliis de fratre capto audierat. quam eius suspicionẽ augebat Hyrcani filia, cuius filia ipsi desponsata erat: huius monitis, licet aliis contẽnentibus libenter parebat, vt pote mulieris cordatissimæ. Interim dum Parthi quid faciendum sit consultant, quod non placeret aperte tantum virum aggredi, & rem in sequentem diem differunt, Herodes animaduersa eorum trepidatione, & magis etiam permotus nuncio de interceptoà Parthis fratre, vtcunque negarent alij, appetente vespera decreuit ad fugam vti hac opportunitate tẽporis, neq; diutius inter hostes cunctari in rebus tam dubiis. Assumpto igitur armatorum quos circa se habebat subsidio, & impositis in iumenta mulieribus, matre & sorore, & sponsa sua Alexandri filia nepte Aristobuli, matreque sponsæ Hyrcani filia & fratre natu minimo, famulitioq; ac reliqua turba comitum, properabat versus Idumęam insciis hostibus: ex quibus nemo erat tam ferreus, qui non taliterum facie commotus fuisset ad misericordiãm, fœminis infantulos suos trahentibus, & cũ lacrymis ac eiulato relinquentibus patriam, & viros amicos, nec de se meliora sperantibus. Verum Herodes obturato contra sæuientem fortunam pectore, & ipse præsentis erat animo, & comites inter eundum singillatim accedens hortabatur ne mœrori succumberent. hunc enim fugæ officere, in qua sola salutis spes sit reposita, quibus verbis accensi, conabantur calamitati resistere. interim minimum abfuit quin ipse sibi manus inferret, eueloto vehiculo & matre adducta in mortis periculum: adeo & casus hic eum terruit, & metus ne inter has moras superueniret hostis insequens. iamque gladium strinxerat volens se percutere, cum interuentu proximiorum est prohibitus, obtestantium ne suos inimicorum iniuriis relinqueret. neque enim esse viri fortis, seruno in libertatem asserto amicos contemnere, partim igitur vi, partim pudore coactus desistere ab incepto facinore, refota matre, & pro tempore adhibitis remediis, pergebat institutum cursum petens castellum Massadam quam maximis compendiis. in quo itinere non semel impugnatus a Parthis persecutoribus, semper victor discessit. Imo ne Iudæi quidem eo fugiente quieuerunt, sed sexagesimo ab vrbe stadio illum aggressi in

Hyrcanus & Phasaelus a Parthis capti.

Parthi Herodẽ quoque comprehendere cogitãt, ipse vero re cognita, ipsorũ manibus effugit.

Herodes suos in fuga consolatur.

Herodes vehiculo, quo mater erat, eiecto sibi ipsi violentas manus inferre cogitat.

An. mũdi 3925. Ante Christũ na. 39.

pugnam pertraxerunt. quibus victis & profligatis, quasi non ex necessitate, sed multo ante præparatus conflixisset, in eo loco vbi Iudæos vicit, postquam regno potitus est, regiam condidit cum primis memorabilem, adiuncto etiam oppido, quod Herodium vocari voluit. Postea vero quam ad Ressam vicum Idumææ peruenit, occurrit ei frater Iosephus: vbi consultatum est inter eos quid facto opus esset, cum tantam turbam secum traherent, etiam absq; milite conducitio, Massada vero, ad quod castellum decretum erat confugere, tantam multitudinem non caperet. Maiorem igitur partem dimisit, numero supra nouem millia, iussit aliis alias per Idumæam salutem sibi quærere, additoq; viatico: expeditioribus autem quibusque, & suis intimis necessitudinibus assumptis in castellum ingressus est: depositisq; ibi cum suo comitatu mulieribus, quorum omnium numerus ad octingentos pertingebat. quod ibi & frumentum & aqua & reliqua omnia necessaria supperetēt, ipse properauit ad petram Arabiæ. Cæterum vbi dies illuxit, reliqua quidem omnia Hierosolymitanorũ bona direpta sunt per Parthos vna cum ipsa regia, sola Hyrcani pecunia circiter trecenta talenta, intacta remansit. Herodis etiam facultatum magna pars euasit, præsertim quas ille mature prouidens in Idumæam deportandas curauerat. Nec contenti Parthi vrbis direptione, egressi agrum quoq; late populati sunt, & Marisam vrbem opulentam euerterunt. atq; ita Antigonus in Iudæam à rege Parthorum reductus, Hyrcanum & Phasaelum vinctos accepit. Vehementer autem tristatus est quod mulieres effugissent, quas Parthis tradere constituerat, & vna cum pecunia daturum se promiserat. Veritus deinde ne populi fauore Hyrcanus in regnum restitueretur, qui à Parthis asseruabatur, amputauit ei auriculas, hoc agens ne ille propter hoc vitium ad recipiendum Pontificatum esset idoneus, quandoquidem lex hunc honorem non concedit nisi ei qui integro sit corpore. Sed maxime miranda est Phasaeli generositas, qui vbi se neci destinatum cognouit, non tam mortem indigne ferens, quam miserabile ac turpe ducens inimici arbitratu cadere, cum manus sibi inferre non posset propter vincula, allisso ad saxum capite vitam abrupit, quod illi tum in tali necessitate constituto, visum est honestissimum, adempta inimico potestate sæuiendi in se pro libidine. Fertur autem quod sauciato vehementer capite, Antigonus submissis Medicis, pro remedio venenum in vulnus indiderit, ante tamen quam exhalaret animam, audito ex quadam mulierecula quod Herodes frater hostem euasisset, valde tranquillo animo mortem tulit, vltorem tui necis post se relinquens, qui posset ab inimicis pœnas exigere. At Herodes non fractus malorum se circumstantium magnitudine, expediebat consilium ad moliendas res arduas. ad Arabum enim regem Malchum, multis suis beneficiis iam ante obligatum proficiscitur, cum maxime opus haberet, mutuam operam postulaturus, & accepturus pecuniam vel munere vel fœnore ab homine sibi obnoxio. nondum enim certior factus de fratris interitu, dabat operam, vt eum quam primum ab hoste redimeret, vel trecenta talenta paratus expendere. qua de causa etiam Phasaeli filium septennem secum ducebat, oppignoraturus eum apud Arabes. Sed cum occurrissent ei missi à Malcho qui denunciarent vt finibus eius regni excederet, sic Parthis iubentibus (prætexebat autem hoc suasu optimatum suorum ne debitam pecuniam redderet, vtque ille fraudaretur rebus quas Antipater penes eos deposuerat) respondit se non venisse vt molestus esset cuiquam, sed vt colloqueretur cum rege de rebus necessariis. deinde cum consultius videretur discedere, valde moleste abiit Aegyptum versus iter ingressus. & tunc quidem in quoddã templum diuertit, vbi

An. mũdi 3915. Ante Christũ na. 39. Herodes Massadã petens, in itinere a Parthis impugnatur

Parthi Hierosolymitanorũ bona diripiunt, & Marisam vrbem euertunt.

Antigon⁹ Hyrcano auriculas amputat.

Phasael⁹ allisso ad saxũ capite vitã abrumpit.

Phasaelo Antigon⁹ pro remedio venenũ mittit.

Herodes ad Malchũ Arabum Regem pecuniã accepturo⁹ proficiscitur.

Herodes regno excedere iussus, Romam pernenit, vbi Antonio quæ ipsi contigerant, recenset.

mul-

multos ex comitatu reliquerat. Sequenti vero die cum veniſſet Rhinocura, ibi cognouit de fratris obitu. Malchus autem pœnitentia motus, & curſim inſecutus Herodem, nihil profecit. iã enim ille procul aberat verſus Pelufium properans. quo poſtquam peruenit, non recipientibus eum nautis qui nauigaturi erant Alexandriam, magiſtratus eius loci conuenit, à quibus ob priſtinæ fortunæ reuerentiam honorifice in eam vrbem deductus, à Cleopatra detinebatur. quæ tamen efficere non potuit, ne Romam properaret, licet hyberno tempore, & parum tranquillis, vt nunciabatur, rebus Italiæ. Soluens igitur inde verſus Pamphyliã, & cum graui tempeſtate conflictatus, ægre in Rhodum euaſit, iactura etiam ſarcinarum facta. Vbi duo ex amicorũ cohorte ei præſto fuerunt, Sappinas & Ptolemæus. Et cum inueniſſet eam ciuitatem grauiter afflictam bello quod contra Caſſium geſtum eſt, ne præſenti quidem inopia cohiberi potuit, quo minus vel ſupra vires eam refoueret: inſtructaque triremi & cum amicis conſcenſa, in Italiam Brunduſium appulit. Inde Romam profectus, ante omnes Antonio denarrauit ea quæ ſibi in Iudæa contigerant: & quod frater Phaſaelus à Parthis captus occiſus ſit, & Hyrcanus apud eoſdem captiuus detineatur, quodque Antigonum Regem conſtituiſſent, pollicitum eis mille talenta, & quingentas mulieres, quas ex ipſius familia ſeligere deſtinauerat, & quod eas noctu abſportaſſet non ſine labore, & ægre manus hoſtium euaſiſſet. & poſthæc omnia familiam in extremo periculo relictam oppugnari, ipſo per medias tempeſtates contemptis omnibus difficultatibus properante ad vnicum ſubſidium quod in illo haberet repoſitum.

An. mũdi 3925. an. Chriſti 39.

CAP. XXVI.

Herodes Romæ a Senatu Iudææ Rex declaratur.

ANtonium vero mutatæ Herodis fortunæ commiſeratio ſubiit, reputantem quod etiam ab illo faſtigio deuoluantur homines, non mediocriter mouente eum cum paterni hoſpitij memoria, tum pecunia quam Herodes pollicebatur, ſi eius ope rex fieret, quemadmodum ante poteſtatem tetrarchiæ conſecutus fuerat. ſed præcipue hue impellebat odium Antigoni, quem quod pro turbulento haberet ac Romanis inſeſtiſſimo, ad tuuandum Herodem erat propenſior. Cæſar quoq; partim propter Antipatri militiam in Ægypto cum patre ipſius toleratam, & hoſpitij ius ac reliquam beneuolentiam, partim vt Antonio gratificaretur, quem valde ſtudioſum Herodis ſciebat, ad dignitatem ipſius tuendam & conatus promouendos erat paratiſſimus, conuocatoq; ſenatu Meſſala ac deinde Atratinus, commendarunt productum Herodem tam patris quam ipſius beneficia & ſtudiũ Romani nominis commemorantes: ſimulq; accuſauerunt & hoſtem declarauerunt Antigonum, non ſolum ob vetera crimina, verum etiam quod contemptis Romanis à Parthis accepiſſet imperium. quibus rebus cum ſenatus eſſet offenſus, tum Antonius eum docuit, quod etiam ad Parthicum bellum plurimum conduceret regnare Herodem: idq, mox omnium ſuffragiis approbatum eſt. Quo inſignius fuit Antonij erga illum ſtudium, nõ ſolum quia præter ipſius ſpem regnum ei parauit: nunquam enim putabat Romanos hoc ſibi conceſſuros, ſolitos hunc honorem regio ſeruare generi: & ideo coniugis ſuæ fratri id petiturus erat Alexandro nepoti ex patre Ariſtobuli, ex matre Hyrcani: ſed etiam quia intra ſeptem dies inperata felicitate ornatum dimiſit ex Italia. Hunc adoleſcentem poſtea Herodes interfecit, vt ſuo loco indicabimus. Cæterum dimiſſo ſenatu, Antonius & Cæſar medium habentes Herodem exiuerunt, conſulibus

Hedio & Kuff. c. 24 al. 25.

Herodem Antonij amore, Antigonum vero odio proſequitur. Cæſar Auguſti Herodi ſtudioſus Herodes Romæ in ſenatum intromiſſus, rex declaratur.

Herodes Alexandro, coniugis ſuæ fratri regnũ petiturus ipſemet eo potitur.

An. mũdi 3926. an. Chri. na. 38. *Antoni⁹ & Cæsar cũ Herode in Capitoliũ ascẽdunt.*

cæterisque magistratibus deducentibus, ascenderuntq; in Capitolium sacra ibi facturi & senatusconsulta deposituri: & nouus rex primo regni sui die conuiuio exceptus est ab Antonio. atque hoc pacto ille regium fastigium adeptus est CLXXXIIII. Olympiade, C. Domitio Caluino iterum, C. Asinio Pollione Coss. Toto autem eius absentia tempore Antigonus familiam eius oppugnabat in Masada, abundantem quidem cætero commeatu, sed laborantem aquarum inopia, ita vt hac de causa Iosephus frater cum ducentis familiaribus ad Arabas inde fugere decreuerit. Audierat enim Malchum iam pœnitere, quod parum officiosus in Herodem fuisset. id consilium mutauit imbre noctu de cœlo dimisso. cisternis enim aqua repletis, non amplius fuga opus habuit: sed haud secus quam diuina ope hac difficultate leuati magno animo excurrebant, & conserentes manus cum Antigonianis, modo aperte modo clam multos trucidabant. Interea Ventidius Romanorum dux, missus vt Parthos è Syria pelleret, post illorum abscessum in Iudæam venit, eo prætextu, quasi Iosepho laturus auxilium: sed reuera hoc consilio, vt pecuniã extorqueret ab Antigono. Positis igitur castris prope Hierosolyma, satis magnã vim pecuniæ exegit ab eo. Quo facto ipse quidem cum maiore copiarum parte recessit: ne tamen fraus deprehderetur, Silonem cum quadam militum parte ibi reliquit: quem & ipsum placandum habuit Antigonus ne quid interim molestus esset, dum ab Arabi vt ipse sperabat, succurrerent.

Masadam oppugnata.

Ventidi⁹ prætextu quasi Iosepho laturus auxilii, sed reuera vt pecuniã extorqueret Antigono in Iudæam venit.

CAP. XXXII.

Herodis ex Italia nauigatio & pugna aduersus Antigonum.

Hedio & Rus. c. 24 al. 26.

INterim Herodes ex Italia reuersus Ptolemaidem, collectis non mediocribus copiis tum ex conductitio tum ex suæ gentis milite, properabat per Galilæam contra Antigonum, adiutus a Silone ac Ventidio ad quos Gellius ab Antonio missus fuerat cum mandatis vt Herodem in suum regnum deducerent, quamuis Ventidius tum forte destinabatur componendis ciuitatum tumultibus, quos irruptio Parthorum excitauerat. Silo vero in Iudæa erat, sed pecunia corruptus ab Antigono. Attamen Herodis vlterius procedentis copiæ augebantur indies, & tota Galilæa paucis exceptis stabat ab eius partibus. ducẽti autem ei versus Masadam, quod necesse esset seruare cognationem in eo castello obsessam, impedimento fuit Ioppe: quam occupatam ab hoste opus erat primum capere, ne quam hostilem munitionem à tergo relinqueret petiturus Hierosolyma. qua occasione arrepta Silo mouit exercitum quem cum Iudæi persequerentur, Herodes cum modica manu eius occurrit, & Iudæis profligatis Silonem ægre repugnantem seruauit. Capta deinde Ioppe properauit Masadam ad liberandos obsidione domesticos. Ex illigenis autem alij propter paternam amicitiam illi se adiungebant, alij propter ipsius gloriam, nonnulli quodam horum deuincti essent beneficiis: sed maxima pars ob spes quas de confirmato iam rege conceperant. Augebatur autem valde exercitus, cui Antigonus in transitu locis opportunis struebat insidias, & tamẽ nihil aut parum hostem læsa debat his artibus. nam Herodes receptis è Masada domesticis, & capto Ressa castello, petebat Hierosolyma, sequentibus Silonis militib. & multis Hierosolymitanis eius potentia perterritis. Cumque ad occidentalem vrbis tractum castra posuisset, qui hac parte dispositi erant custodes sagittis eum impetebant & missilibus, deinde quibusdam cateruatim excurrentibus, & stationes hostium infestantibus, Herodes caduceatorem clarigare iussit circa mœnia, se bono publico venisse, &

Herodes contra Antigonum copias ducit.

Herodes Ioppen oppugnat & capit.

Multi Herodẽ se adiungunt.

Herodes Ressa capto & e Masada domesticis receptis, Hierosolyma

ad sa-

ad salutem vrbis, ne apertorum quidem inimicorum retaliaturum iniurias, sed etiam inimicissimorum in se peccata obliuioni traditurum. ad hæc Antigonus ita respondebat, verso sermone ad Silonem ac Rom. milites, iniquum eos facere qui Herodi regnum astruant, homini priuato & Idumæo, hoc est, semiiudæo, cum id morte gentis debeatur successioni generis. nam si offensi, quod ipse à Parthis regnum accepisset, ideo velint hoc auferre, non deesse multos ex regio genere, qui legitime possint id accipere, nihil de pop. Rom. male meriti, & sacerdotes insuper, quos iniquum sit priuari debitis honoribus. ad hunc modum ambobus inter se contendentibus, & vsq; conuicia prorumpentibus, Antigonus permisit suis vt arcerēt hostes a mœnibus: qui cum strenue iacularentur è turribus, facile eos fugauerunt. Tum vero Silonem largitione corruptum esse patuit. subornatis enim aliquot militibus è suis familiaribus, qui clamoribus largiores commeatus & pecuniam in alimenta flagitarent, abduciq; se in hyberna ad commodiora loca postularēt, vastis circa vrbē omnibus, quod Antigoniani amoliti essent vitę necessaria: turbari cœpit exercitus & parare abitum cōtra Herodes rogabat Silonis tam duces quā milites ne se desererent, missum tum à Cæsare & Antonio, tum à senatu reliquo: sibi curæ futurum ne quid exercitus desideret, atque etiam vt abunde adsint quæcunque requirerent. post quas preces continuo dimissis suis per agros nullam Siloni discedendi ansam reliquam fecit: maior enim quam quisquam speraret rerum necessariarum allata est copia: familiaribus etiam suis apud Samariam agentibus imperauit, vt frumentum, vinum, oleum, pecora, & reliqua necessaria Hierichuntem comportarent, vt & in posterum inde suggeri possent militibus. Ea res non fefellit Antigonum, sed continuo dimisit per agros qui per insidias frumentatores interciperent. qui licut iussi sunt comparata circa Hierichuntem armatorum multitudine, insessisque montibus, intenti obseruabant eos qui commeatus conuecherent. Nec Herodes interim segnis erat: sed assumptis X. cohortibus, quarum V. è Romanis totidem è Iudæis constabant, adiūctisq; mixti generis conductitiis & equitatu modico, Hierichuntem petiit: offendensque vrbem relictam ab habitatoribus, & D. ex his ad montium vertices confugisse cum familiis, hos quidem captos dimisit. Romani vero inuadentes vrbem diripuerunt, repertis intra ædes omne genus rebus pretiosissimis. Rex igitur relicto in ea præsidio reuersus est, & Rom. exercitum hybernatum in recens deditas regiones dimisit, Idumæam, Galilæam & Samariam. Antigonus quoque pro largitione obtinuit à Silone vt partem Rom. exercitus intra Lyddam acciperet, captans Antonij gratiam. atque ita Romani degebant in magna rerum copia, ab armis tantisper vacantes. Herodi vero otiari non libuit, sed misso in Idumæam Iosepho fratre cum M. peditibus & CCCC. equitibus, ipse in Samariam profectus, & deposita ibi matre cognatisque aliis quos e Masada eduxerat, in Galilæam duxit, expugnaturus quædam loca ab Antigono infesta præsidiis. cumq; Sephorim cœlo ningente peruenisset, Antigonianis inde refugientibus, magnam nactus est rerum necessariarum copiam. Inde in latrones quosdam spelunearum recessus habitantes equitum alam immisit, cum peditum tribus cohortibus, vt eos cohiberet à maleficijs. aberant autem non longe à vico qui Arbela dicitur. quadragesimo deinde die ipse venit cum toto exercitu, & magna audacia hoste occurrente, in sinistro aciei cornu laborari cœptum est, donec ipse armatorum manu stipatus succurrit, & hostes iam vincentes coegit terga vertere, suos vero fugientes gradum sistere. nec hoc contentes profligatos & palantes vsque Iordanem persecutus est. atque ita

An. mūdi 3926. Ante Christū na. 38.

Herodes circa Hierosolymorū mœnia se bono publico & ad salutē vrbis vemisse, obtri gare iubet Antigonū Herodi, quod non ex stirpe regia prognatus, sed semi Iudæus sit, exprobrat Herodu copias hostes a mœnibus arcēt. Silo quosdam qui Hierosolyma disce dēdi ansā arriperēt, subornat. Herodes cibaria exercitui prouisat. Antigonū quosdam qui Herodianos frumētatores per insidias interciperent, mittit. Romanus exercitus hybernatum dimissus. Latrones

An. mũdi 3927. an. Chri. na. 37.

Herodes in Galilea cũ hostibus pugnat, eos vincit, ac vniuersam Galilæam in suam partes traducit.

Antigon° Romanũ exercitũ alere recusat.

Vendidius Silonẽ contra Parthos accersit.

Herodes contra latrones in spelũcis degẽtes militẽ ducit.

Herodes milites in arcu de vertice mõtu demittit.

Senex quidã vxore suã cũ 7. liberis iugulat, postremo seipsũ quoq; præcipitat.

Herodes cũ Antigono rẽ decernere in Samariã profectus.

vniuersam Galilæam in partes suas traduxit, præter eos qui erant in speluncarum receptaculis, numeratisque viritim 150. drachmis, & proportione centurionibus, suos in hyberna dimisit. Interea Silo ad eum venit cum suis ducibus, qui apud Antigonum in hybernis fuerant, illo nolente eos post vnum mensem exactum amplius alere. nam & ad circumuicinos miserat, qui iuberent eos sublatis omnibus rebus ad victum necessariis in montes refugere, vt Romani præ inopia fame perirent. at Herodes Pheroræ fratrum minimo commeatuum curam commisit, iusso instaurare Alexandrium. Ille vero breui & militibus magnã necessariam rerum abundantiam præbuit, & castellum illud prius desertum denuo condidit. Eodem tempore Antonius morabatur Athenis. In Syria vero Ventidius Silonem accersens cõtra Parthos, iussit primum Herodi nauare operam, deinde ad proprium bellum excire prouinciales auxiliarios. At ille Silone ad eum misso, ipse contra latrones in speluncis degentes duxit militem. Erant autem hæ speluncæ sitæ in præruptis montibus, angustis tramitibus accessibiles, & acutis cinctæ rupibus. in harum cauernis illi cum totis habitabant familiis. Rex autem arcas in hunc vsum compactas de vertice montis per machinas demittebat catenis ferreis: eo quod nec inferne propter asperitatem montis ascendere daretur, nec superne contra eos derepere. hæ arcæ completæ erant militibus hastas falcatas gestãtibus, ad attrahendos repugnantes & deturbandos per præceps. hæc tamen arcarum demissio periculosa erat propter immensam altitudinem: & in speluncis nõ deerant victui necessaria. vt vero demissæ sunt arcæ ad earum ostia, & nemo præ metu audebat progredi, quidam scutatus accinctus gladio, manu vtraque apprehensa catena, qua arca sustinebatur, demisit se intra fauces moræ impatiens, illis exire cunctantibus: & ad quandam cauernam accedens, primum iaculis multos intus confecit: deinde resistere conatus falcata hasta attractos dabat in præceps, deinde penitius reconditos inuadens iugulauit multos, ac tum demum in arcam se recepit. cæteros vero eiulatum audientes pauor corripuit, & salutis desperatio. eos tamen conatus impediuit nox interueniens, multique, rege per præconem pollicente veniam, deditionem fecerunt. Sequenti veto luce eodem vsi sunt oppugnationis genere, magis etiam ex arcis exeundo & pugnando in foribus, & subiecto igne antra incendendo. Inerat enim intus multa materies. Senex autem quidã deprehensus intus cu vxore acceptem filiis, rogatus ab eis vt se fugere hostem permitteret, stans ante hostium, primum quenque exeuntem iugulabat, donec ad vnum omnes confecit, & vxorem vltimam. deinde præcipitatis cadaueribus, postremo seipsum superiecit mortem seruituti præferens, primo tamen in obscuritatem Herodis multa iecit conuitia, licet rex e specula quadam dextram porrigeret, & polliceretur veniam. Speluncæ igitur omnes hoc modo expugnatæ sunt. Rex autem Ptolemæo præposito ei regioni, in Samariam profectus est cum sexcentis equitibus, & tribus millibus peditum, vt armis cum Antigono rem decerneret. Sed Ptolemæo sua præfectura non bene cessit: nam inuasus ab his qui & ante Galilæam turbauerant, interfectus est. quo facto receperunt se in paludes & loca inaccessibilia, totum eum tractum rapinis infestantes & excursionibus. Herodes autẽ reuersus pœnas ab eis exegit latrocinij: & ex defectoribus alios mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnata supplicio tradidit, & arces ipsas diruit: atq, ita sublatis rerum nouarum autoribus, ciuitates centum talentis mulctauit. Interea cælo in pugna Pacoro, & Parthis profligatis Vẽtidius Herodi in auxiliũ mittit Macharam cum duabus legionibus & mille equitibus, iubente

hoc Antonio. Ille vocatus ab Antigono, & pecuniis corruptus, inuito Herode ad eum se contulit, tanquam inspecturus eius negotia. at Antigonus suspectum habens eius aduentum non admisit hominem, sed per funditores glandibus impetitum arcuit, satis declarans suum animum. ille tum demum Herodem bene monuisse, & se obtemperantem erasse intelligēs, in Emauntem vrbem se recepit: & in eo itinere quotquot Iudęorum ad manus ei venerunt, interfecit, nullo amici aut hostis discrimine, iratus ob ea quæ sibi acciderant. quo facto Rex exacerbatus petebat Samariam: nam decreuerat ea de causa adire Antonium, aliis sibi opus dictitans, quam his qui se magis quam hostem læderent. alioqui sufficere vel seipsum ad opprimendum Antigonum. Macharæ vero consecutus eum rogabat vt maneret: aut si certum esset pergere, saltem Iosephum fratrem sibi attribueret, gerenti bellum contra Antigonum. Itaque reconciliatus Machæræ multum roganti, relicto ipso Iosepho cū exercitu, præcepit ei ne rem totam in discrimen adduceret, neve cum Machæra contenderet. Ipse vero properauit ad Antonium oppugnantem Samosatam sitam ad Euphratem fluuium, ducens auxiliares tam pedites quam equites. postquam autem peruenit Antiochiam, repertis ibi multis collectis, qui cupientes adire Antonium, non audebant se committere itineri propter obsidentes vias barbaros & sæuientes cædibus, bono animo esse iussis ducem se præbuit. statione autē altera procul à Samosata insidiabatur barbarorum turma commeantibus ad Antonium: vbi qua exitus erat in campestria occultauerant se non pauci equites, non moturi se loco donec viatorum agmen perueniret in planiciem. Cumque iam primi pertransiuissent, Herodes qui præsidio erat extremo agmini, inuaditur terme à quingentis equitibus, qui cum primos sibi occurrentes in fugam vertissent, rex cum suis stipatoribus magno impetu in eos illatus hostem repulit, & excitatis suorum animis pugnam redintegrauit, reuertentibus qui paulo ante fugerant, ita vt vbiq; cæderentur barbari. Rex autem saxuire ferro non destitit, nec nisi receptis iumentis quæ non paucas gerebant sarcinas, simulque mancipiis, cœptum iter prosecutus est. Et cum plures alii in propinquo campis saltu insidiantes in illos coorientur, hos quoq; cum valida suorum manu aggressus in fugam compulit: multisq; ex eorum numero cæsis securum sequentibus se iter præstitit. illi vero seruatorem eum & protectorem suum appellabant. Postquam autem prope Samosatam ventum est, exercitum instructum & ornatum ei honoris causa misit obuiā Antonius, propter adducta auxilia, & quia profligatos ab eo barbaros audierat: multumq; gauisus eius aduentu, & cognitis quæ obiter gesserat, collaudata viri virtute, complexus est eum, & salutauit comiter, in summoque honore habuit, vt Regem recens à se declaratum. Antiocho autem paulo post id castrum dedente, & hoc pacto finito bello, Sosio prouinciam Antonius cum exercitu tradidit: commendatoque ei Herodis negotio, in Ægyptum ipse profectus est. Tum Sosius duas legiones cum Rege præmisit in Iudæam, ipse cum reliquo exercitu sequebatur. Interim absente fratre Iosephus in Iudæa pericrat hoc modo. Immemor mandatorū fratris, quæ illi Antonium aditurus dederat, assumptis & à Machæra quinque cohortibus versus Hierichuntem profectus ad demetendas eius agri fruges, in montibus castris locum cepit: & quia Rom. cohortes constabant è tyronibus non admodum rei militaris peritis, quod plerique è Syria delecti essent, circumuentus ab hoste inter locorum difficultates, amisso exercitu & ipse fortiter pugnās occubuit. sex enim cohortes desideratæ sunt. Antigonus vero potitus cadauerib. Iosepho præcidit caput, 50. talentis à Phærora fratre redimendum.

Herodes a defectoribus in Galilæa pœnas exigit.
Ventidius caso in pugna Paca to Parthos profligat.
Machæra multos Iudæos interficit.
Herodes Antoniū adire Macherā accusaturus cogitat, eidem reconciliatur & Iosephū fratrem attribuit.
Herodes ad Antonium Samosatam oppugnātem proper at, in itinere multos barbaros trucidat.
Herodes ab Antonio et exercitu honorifice excep tus.
Sosio Antioch⁹ prouinciam cum exercitu tradit ipse q; in Ægyptum proficiscitur.

quo

Iosephus ab Antigono cas⁹. Galilæi a Herode deficiunt. Gittham Macherā munit. Herodes in Galilæam profiscitur. Herodes Galileos in castellū compellit Triclinīū vacuū sine cuiusq; noxa concidit. Herodes ab hostibus vulneratur. Antigonus Pappum ducē Samariā mittit. Prœlia in ædibus. Herodes in cubiculo solus multis armatis stipatus illæsus euadit. Herodes Pappi caput Phærore fratri mittit. Herodes Hierosolyma oppugnat.

quo facto Galilæi à suis præfectis deficientes, factionem Herodis in lacum demersam necauerunt: & apud Iudæam multa nouata sunt. Machæra autem Gittham castellum muniebat. Regi vero apud Daphnen Antiochiæ suburbium fratris casus renunciatus est, iam ante tale aliquid expectanti propter quædam insomnia, quibus non obscure de fratris morte præmonitus fuerat. Accelerato igitur itinere postquam ad Libanum montem peruenit, assumptis octingentis eius loci hominibus, ducens etiam vnam Romanam legionem, Ptolemaidem petiit: vnde noctu profectus cum exercitu, per Galilæam progrediebatur. cui occurrentes hostes, prælio victi compulli sunt in castella vnde exiuerant pridie. quod primo mane oppugnare adortus, vi repentinæ tempestatis coactus est, infecta re, inde exercitum in proximos vicos abducere. Superueniente autem ab Antonio legione altera, qui castellum tenebant territi noctu id deseruerunt. Rex quoque properauit Hierichuntem, volens vlcisci fratris interitum. quo postquam venit, honoratissimum quemq; adhibuit ad conuiuium: peractaq; cœna dimissis conuiuis recepit se in cubiculum. Hic videre licuit res Regis à Deo nō negligi. Triclinium enim illud in quo cœnatum fuerat, iam vacuum sine cuiusquā noxa concidit: quo factum est, vt omnes Herodem Deo carum crederent, vt qui miraculose seruatus videretur è tanto periculo. Sequenti vero die cum hostium sex millia ad pugnam descendissent à montium verticibus, Romanos terruerunt: eorumque veliles procurrendo iaculis & saxis feriebant regios, adeo vt ipsi quoque Regi quidam vulnus in latus inflixerit. Porro Antigonus misit Samariam ducem quendam nomine Pappum, volens videri ita abundare copiis, vt foris quoque posset bellum gerere. Sed ille Machæræ se opposuit. Herodes vero occupatis quinque oppidis, præsidiariorum circiter 2000. in eis interfecit, & incensis oppidis cōtra Pappum reuersus est, qui castra habebat ad vicum Isanas nomine: & confluentibus ad se multis à Hierichunte ac Iudæa, vbi animaduertit hostem præ audacia venire ad pugnam, collatis cum eo signis vicit egregie, & accensus vlciscendi fratris cupidine, sæuiendo instabat in vicum fugientib. Replens autem ædibus milite, & quibusdā in tecta confugientibus, his superatis & tectis dirutis vidit omnia referta & cōstipata militibus. hos igitur saxis superne impetentes aceruatim conficiebant: nec fuit toto hoc bello spectaculum miserabilius, quam videre innumera cadauera cumulata intra parietes, & hoc facinus maxime fregit hostium audaciam, ita vt non amplius sperarent aliquid lætius. Videre enim erat eos agminatim diffugere, & nisi repente valida tempestas interuenisset, Regii victores petiissent confestim Hierololyma, & bello finem imposuissent. Iam enim Antigonus de fuga diligiebat, cogitans vrbem deserere. At Rex iam vespere iussis parare cœnam militibus, ipse pugna lassatus in quoddam cubiculum lauatum abiit: vbi maximū discrimen adiit, quod tamen euasit Dei prouidentia. Cum enim esset nudus, & vnius tantum pueri ministerio lauaret, intus in eisdem ædibus latebant quidam hostium armati, quos metus eo compulerat, dumque ille se abluit, primus prodiens stricto gladio per fores se proripit, deinde alter & tertius, armati similiter, adeo attoniti vt illæso Rege contenti essent sibiipsis fuga salutem quærere. Sequenti vero die præcito Pappi inter reliquos occisi capite, misit illud Pheroræ in vltionem fratris: nam is cum sua manu interfecerat. Post hæc vbi tempestas desæuiit, moto inde exercitu venit Hierosolyma, & castra prope vrbem metatus est, anno tertio postquā Romæ declaratus Rex fuerat: quibus mox propius admotis qua maxime oppugnationi obnoxia putabat mœnia, ante templum fixit tentoria, volens sic ea quemadmodum

olim

olim Pompeius aggredi. & tribus aggeribus ei loco circumdatis, turres erexit: diuturus operarum multitudine: & cæsa circumquaque materie, præpositisque huic operi viris idoneis, durante etiam tum obsidione Samariam ad nuptias profectus est, ducturus filiam Alexandri, neptem Aristobuli, quam ei desponsam fuisse iam diximus. An. mũdi 3929. Ante Christũ nat 35. *Herodes ducturus Alexandri filiam Samariã proficiscitur.*

CAP. XXVIII.

Antigonus a Sosio & Herode opprimitur.

PEractis vero nuptiis venit per Phœnicen Sosius, præmissisq; per mediterranea copiis, mox & ipse affuit habens secum multos tam pedites quam equites. venit etiam Rex à Samaria, ad veterem exercitum non mediocrem accessionem adducẽs. erant enim circiter 30000. omnes autem confluebant ad Hierosolymorum mœnia, & assidebant septentrionali vrbis lateri, ad vndecim legiones peditum, & sex equitum millia, præter auxiliares Syrorum copias. Præerant autem duo cum imperio, Sosius ab Antonio missus in auxilium, & Herodes pro se ipso bellum gerens, vt deiecto Antigono hoste pop. Rom. ipse pro eo ex senatusconsulto regnum acciperet. Intus autem certatim resistebant Iudæi ex tota ea regione collecti & conclusi intra mœnia, templum Domini iactantes, & fausta populo ominantes, non deserturum Deum suos in periculo: direptisque extra vrbem tam hominum quam equorum alimẽtis, per clanculatia etiam latrocinia difficultatem annona augebant obsessoribus. Cui rei Herodes ita prospexit, vt contra latrocinantes opportuna loca præoccuparet insidiis, & commeatus additis præsidiis etiam è longinquo conueheret, vt breui necessaria victui abundarent in exercitu. ad hæc operarum frequentia facile absoluti sunt tres illi aggeres, æstas enim erat, & opus ferebat, nulla interturbatum aeris intemperie. machinis etiam murum quatiebant, & nihil intentatum relinquebant. at obsessi intrepide repugnabant. conatus eorum eludentes variis artibus. excurrentes enim crebro, modo incepta, modo iam perfecta opera incendebant: & conferentes pugnam cum Romanis, nihilo erant inferiores audacia, peritia tantum rei militaris cedebant. tum pro disiecto machinis muro intus recentem exstruebant, & cuniculis obuios agebant alio. cuniculos, vt nonnunquam sub terra manus conferrent. vtentesque desperatione pro fortitudine ad extremum perdurabant, idq; obsessi a tam numeroso exercitu, ipsi fame simul laborantes & inopia. nam in Sabbaticum annum inciderat oppugnatio. Tandem euaserunt in mœnia primum lectissimi viginti milites, deinde Sosii centurio, captus est enim primus murus die quadragesima, secundus vero quintadecima: & quædam porticus circa templum exustæ sunt, quas Herodes Antigonum incendisse calumniabatur, volens in eum concitare inuidiam populi. Capta vero exteriore templi parte & ima vrbe, Iudæi ad interiora templi & superiorem vrbem se refugerunt: timentesque ne à Romanis impedirentur mactare Deo quotidianas victimas, per legatos petierunt, vt has tantum sinerentur introducere. Rex vero annuit sperans remissa tandem obstinatione cessuros. Vt vero spem suam frustratam vidit, pertinaciter pro Antigoni regno contendentibus, totis viribus adortus vrbem expugnauit: moxque omnia repleta sunt cædibus, Romanis longa oppugnatione exacerbatis, Herodianis Iudæis conantibus aduersam factionem exstirpare funditus: erat que cõtinua cædes per angiportus & domos, ne religione quidem templi tuente supplices. non ætati vlli parcebatur, non sexui, ne imbelli quidem: & quamuis obstante Rege & precibus intercedente, nemo tamen

Iudæi obsessi intrepide repugnant.

Templi pars exterior & ima vrbs capta.

Iudæi ad interiora templi, & superiorẽ vrbem refugiant.

Hyrosolyma expugnata.

tem-

An. mũdi 3929. Ante Christũ na. 35.

temperabat à manibus; sed veluti furore perciti sæuiebant nullo ætatis discrimine. Antigonus quoque neque veteris neque recentis suæ fortunæ ratione satis habita descendit e turri, Sosioque ad genua procidit. & ille nihil miseratus mutatam eius fortunam, insultauit homini Antigonam appellans. non tamen incustoditum reliquit tanquam fœminam, sed vincto custodes addidit. Cæterum Herodes deuictis hostibus, non minus negocii habuit in compescendis alienigenarum auxiliis. ruebat enim multitudo cõductitiorum ad visendum nõ fanum solum, sed intimum etiam adytum. Rex vero alios precibus, alios minis, nonnullos & armis reprimebat, molestiorem cladem victoriam existimans, si quid eorum quæ videri fas non est, veniret in conspectum profanæ multitudinis. Prohibebat etiam rapinas per vrbem fieri, identidem Sosium rogitans, solitudinis se Regem Romani facturi essent, exhausta vrbe rapinis simul ac cædibus: exiguumq; dicens sibi videri tantæ ciuium cædis precium, etiamsi totius orbis dominium contingeret. Illo vero referente pro expugnatione vrbis direptionem merito permitti militi, promisit se de suo mercedem numeraturum singulis. atque ita redempta ciuitate ab vteriore vexatione, promissa persoluit. Liberaliter enim militibus, & pro portione ducibus, Sosio vero etiam regia dedit munera, ita vt omnes bene nummati discederent. Ea clades Hierosolymorum incidit in consulatum M. Agrippæ & Canidii Galli, CLXXXV. Olympiade, mense tertio, feriis quibus solenne fit ieiunium, tanquam recurrente in idem temporis momentum, illata Iudæis à Pompeio calamitate. Nam & ab illo eadem die vrbs capta fuerat ante annos viginti septem. Sosius autem consecrata Deo corona aurea, profectus est Hierosolymis, Antigonum vinctum ducens ad Antonium. Herodes autem veritus ne asseruatus Antigonus, & Romam perductus ab Antonio, apud Senatum iure secum contenderet, docens se regio natum sanguine, Herodem vero plebeium, & quod si ipse propter offensum Roman. pop. indignus esset qui regnet, certe filiis eius infantibus regnum debeatur: hæc inquam timens multis pecuniis induxit Antonium, vt Antigonum tolleret. quo facto tum demum Herodes metu liberatus est. atq; Asamonæi principatus desiit post annum centesimum vigesimum sextum: quæ domus illustris fuit, & celebrata propter continuatum in ea gente honorem Sacerdotii, factaque maiorum egregia, quibus propugnauerunt Iudæorum Rempublicam. Verum hæc familia intestinis seditionibus agitata amisit imperium. Administratio autem rerum peruenit ad Herodem Antipatri filium, plebeio natum genere, & subiecto Regibus. Atque hunc Asamonæorum exitum à maioribus traditum accepimus.

Antigonus Sosio sese dedit.

Herodes in compescendis alienigenarum auxiliis multũ negocii habet.

Direptio vrbis impedita.

Quando Hierosolyma expugnata.

Herodes multis pecuniis Antonium vt Antigonum tolleret, inducit.

Asamonæi principatus & pontificatus finis.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimusquintus.

An. mũdi 3930. Ante Christũ nat. 54.

SVMMA CAPITVM LIBRI XV. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Expugnatis a Sosio & Herode Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes vero præcipuum quemque ex amicorum eius cohorte interimit.*

II. *Quomodo Hyrcanus a Parthis dimissus ad Herodem reuersus est.*

III. *Herodes Aristobulum coniugis suæ Mariammes fratrem Pontificem declaratum non multo post necandum curauit.*

IIII. *Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur.*

V. *Cleopatra Regina in Iudæam aduentus.*

VI. *Herodes bellum Arabi infert, quo tempore Antonius a Cæs. Actiaco prælio victus est.*

VII. *De terræ motu, qui Iudæam concussit.*

VIII. *Herodis concio ad exercitum.*

IX. *Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.*

X. *Quomodo Herodes regnum etiam a Cæsare obtinuit.*

XI. *Herodes Mariammen calumnijs oppressam interficit.*

XII. *De fame quæ in Iudæam terram incubuit.*

XIII. *Cæsarea conditur.*

XIIII. *Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat.*

CAP. I.

Expugnatis a Sosio & Herode Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes vero præcipuum quemq; ex amicorum eius cohorte interimit.

Herodes fautores promouet inimicos tollit. Pharisæi in honore habiti. Pollio Herodu tyrãnidẽ prædicit.

Hierosolymorum expugnationem Sosii ductu atque Herodis, & captiuitatem Antigoni, superiore volumine diximus: nunc quæ deinceps consecuta sunt dicemus. Postquam tota Iudæa potitus est Herodes, quantum vrbanæ plebis etiam nondum regnũ adepto fauerat, eos vicissim promouebat: aduersę autem factionis homines quotidianis absumebat supplicijs. in præcipuo honore apud eum erat Pollio Pharisæus, & Samæas huius discipulus dum enim obsiderentur Hierosolyma, hi consulebant ciuibus, vt Herodem in vrbem reciperent, eamque ob rem gratiam illis habuit. Pollio vero hic olim, capitis reo Herode, Hyrcano cæterisque iudicibus præduxit opprobrans, quod absolutus eorum sententiis ab omnibus illis pœnas exiget, quam prædictionem procedente tempore Deus euentu comprobauit. Tunc vero captis Hierosolymis, omnem regiam supellectilem in vnum congessit: a diuitibus quoque ablata &

An. mũdi 3950. Ante Christũ na. 34.

collecta magna vi auri ac argenti, totum id Antonio eiusque amicis donauit. Interfecit etiam quadraginta quinque primates ex factione Antigoni, appositis ad portas custodibus, qui etiam cadauera scrutabãtur, ne quis eorum efferretur pro mortuo. Et quicquid auri vel argẽti inueniebatur, id totum ad Regem referebatur. nec vllus finis malorum aderat, nam bona eorum auaritia domini egentis absumebat: & agri inculti manebant propter tempus anni sabbatici, quo nobis nõ est fas serere. Cæterum Antonius, accepto Antigono, volebat eum vinctum seruare ad triumphum: sed vbi audiuit gentem ad res nouas spectare, & odio Herodis fauere Antigono, magis placuit apud Antiochiam eum securi percutere. vix enim Iudæi contineri poterant in officio. Testis est Strabo sic scribens. Antonius Antigonum Iudæum perductum Antiochiam securi subiecit: Romanorumque primus affecit Regem hoc supplicio, cum aliter posse adduci Iudæos, vt Herodem pro illo Regem contra se admitterent. nam ne tormentis quidem adigi poterant, vt appellatione Regis eum dignarẽtur. tanta apud eos fuit prioris Regis existimatio. quare visum est ignominia ipsa morte obscurare eius memoriã, & seruare publicum Herodis odium. Hæc Strabo. Hyrcanus autem Pontifex captiuus apud Parthos cognito quod Herodes regnum assecutus sit, reuertus est ad eum, in hunc modum dimissus. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces, Hyrcanum qui primo pontifex, deinde Rex fuit, & fratrem Herodis Phasaelum, captiuos abduxerant: quorum Phasaelus non ferens captiuitatis dedecus, & turpi vitæ honestam mortem præferens, seipse interfecit, sicut supra diximus.

Cædes factionis Antigoniæ. Antigonus securi percutitur. Strabo de eo.

Quomodo Hyrcanus a Parthis dimissus ad Herodem reuersus est.

Hyrcano Babylone a Iudæis magnus honor habetur.

Hyrcanus patriæ amœnitatem ab Herode expetit.

Saramallæ Herodis legatus ad Phraatem Parthorũ Regem.

Hyrcanũ Herodes in summo honore habet.

HYrcanum autem ad se perductum Phraates Parthorum Rex propter claritatem generis comiter habuit: & vinculis solutum permisit Babylone degere, vbi magna erat Iudæorum frequentia. hi non aliter quã Pontifici ac Regi Hyrcano honorem habebant, nec hi solum, sed quantum Iudæorum vltra Euphratem habitat: ita vt non admodum præsentis fortunæ pœniteret hominem. Sed postquam resciuit Herodem ad Regiam dignitatem euectum, ad nouas se spes transtulit, natura suorum amans, & gratiam ab eis expectans, quod aliquando de capite periclitantem seruasset in iudicio. Cœpit igitur de profectione consultare cum Iudæis, officii causa inuisere illum solitis: qui tamen, vt maneret ei suadebant, commemorantes obsequia sua & honores quos exhiberent non aliter quam vel Regi vel Pontifici: imo ne in patria quidem talem dignitatem eum obtinere posse, propter corpus mutilatum ab Antigono. nec Reges solere meminisse accepti in priuata vita beneficii, quandoquidem mores cum fortuna sint mutabiles. nec tamen his monitis Hyrcano potuerũt eximere patriæ desiderium. Herodes quoq; ei scripsit, rogaret Phraatẽ & eius regni Iudæos, ne sibi inuiderent communem cum genero futuram potestatem. nunc enim adesse tempus referendæ suo quondam & altori & seruatori gratiæ: simulq; etiam ad ipsum Phraatem legatum misit Saramallam cum multis munerib. eblanditurum ne obstaret cupienti referre gratiam homini de se optime merito. Nec tamen re vera hoc agebat: sed quia ipse grauis esset princeps, cauens mutationis occasiones, quærebat Hyrcanum in potestatẽ suam redigere, aut etiam omnino tollere: id quod postea fecit. Tunc autem dimissum à Partho, & ab illis Iudæis honorifice adiutum viatico cum

ex-

excepisset, in summo honore habuit: primumque in conuentibus locum ei tribuendo, & in conuiuiis semper honoratiorem cedendo, patremque appellitando, lactabat hominem quo minus suspicaretur insidias. quin & aliis artibus procurabat quicquid putaret sibi ad stabiliendum principatum conducibile, vnde tamen domesticæ seditionis enata est occasio. Cauens enim ne quis illustrium crearetur pontifex, accito Babylone non obscuri generis Sacerdote Ananelo, huic summum Sacerdotium dedit. Mox igitur Alexandra non tulit hanc contumeliam, Hyrcani filia, vxor Alexandri Aristobuli Regis filii, ex quo liberos habebat, alterum formosissimum, nomine Aristobulum, alteram Mariammen Herodis coniugem, insigni pulchritudine fœminam. hæc iniquissime ferebat contemptum filium, quod eo superstite alium de vocatus pontificatum vsurparet. Scribit igitur Cleopatræ per quendã fidicinem, vt pontificatum filio suo petat ab Antonio. Sed Antonio rem negligẽte, amicus eius Gellius ob quædam negocia in Iudæam profectus, vt vidit Aristobulum delectatus est eius forma, admiratus staturã adolescentis simul & pulchritudinem, nec minus Mariammen Regiam coniugem, felicemq; prole Alexandram prædicans: cum qua colloquutus persuasit, vt depictas amborum effigies ad Antonium mitteret. fore enim vt his conspectis ille nihil non à se impetrari patiatur. his verbis excitata mulier eas effigies ad illum transmisit. Gellius quoq; rem exaggerabat, affirmans eos sibi visos non mortali, sed plane diuino natos genere, volens Antonium in amorem pellicere. qui indecorũ ratus puellam Herodi nuptam accersere, atque etiam Cleopatræ suspiciones vitans, scripsit, vt aliquo honesto prætextu filium ad se mitteret, addens, nisi molestum videatur. Quę postquam relata sunt Herodi, non putauit tutum Aristobulum in ipso flore ætatis, videlicet decimumsextum agentem annum, ad hæc genere nobilissimũ mittere ad Antonium, primum Romanorum nemini cedentem, deinde procliuem ad libidines, & huiusmodi voluptates vndecunque venantem impune propter potẽtiam. Rescripsit igitur, si vel pedem è regno suo moueret adolescens, fore vt cuncta compleantur bellicis tumultibus, ludęis nouationem rerum sub alio Rege sperantibus. hoc pacto cum satisfeciisset Antonia, decreuit non omnino adolescentem & Alexandram spernere, vxore etiam Mariam[illegible] assiduis precibus obtundente, vt fratri debitum pontificatum redderet, dicenteque ipsi quoque id fore commodum, adempta per honorem adolescenti peregrinandi facultate. Aduocato igitur amicorum concilio, multis verbis in Alexandram inuectus est: eam & clam regno suo insidiatam, & per Cleopatram id agere, vt ope Antonii ad se regimen transferatur in puerum. idque tanto iniustius eam moliri, quod & filiam suam interim honore parto priuare conetur, & regnum perturbatione reipublicæ aliis parare, quod ipse quæsisset multis sudoribus ac periculis, se tamen præteritorum libenter obliuisci, nec desinere pietatem erga eam cæteraque necessitudines colere: & nunc eius filio pontificatum reddere, cui Ananelus hactenus propter ætatem immaturam præfuerat sit. Hæc postquam elocutus est verbis meditatis quo magis fucum faceret mulieribus & amicorum consistorio. Alexandra vix sui compos, tum præ gaudio, tum quod se suspectã intelligeret, cœpit cum lachrymis pro se verba facere, fassã se pro Sacerdotio nihil hon tentasse indignitatis & contẽptus impatientia: regnum autem negans se vel ambisse vnquam, vel etia si vltro offerretur, admissuram fuisse. Satis honoris sibi videri, quod filium cum ipso regnare videat, satisque ita consultum securitati totius familiæ. Victam igitur beneficiorum magnitudine, accipere se honorem filii, futuramq; posthac regi obsequen-

An. mũdi 3930. Ante Christũ na. 34. *Ananelo Herodes dat summum sacerdotiũ.*

Alexandra per Cleopatrã filio pontificatũ ab Antonio petit.

Antoni⁹ ab Herode Aristobulũ petit. Causæ nõ missi Aristobuli.

Herodes in Alexãdram, vt eã regno suo insidiatam in uehituꝝ.

Alexandra sese excusat, & Herodi reconciliatur, dum pontificatum filio promittit

tem

An. mũdi 3930. Ante Christũ na. 34.

tissimam: veniamque præteritorum petere si quid fiducia generis & necessitudinis propter indignitatem rei egisset immodestius. Post hoc colloquium ad reconciliationis fidem datis vicissim dexteris discesserunt, omni, vt tum videbatur, suspicione sublata.

CAP. III.

Herodes Aristobulum coniugi sua Mariammes fratrem pontificem declaratum non multo post necandum curauit.

Hedio & Ruffinus cap. 3. Ananelo Herodes Pontificatum abrogat.

TVm Rex confestim Pontificatum abrogat Ananelo, viro peregrini generis, vtpote nato ex Iudæis olim vltra Euphratem traductis per Assyrios, vt ante diximus. Multa enim millia huius gentis Babyloniam incolunt, vnde & hic erat, à pontificibus alioquin oriundus, & Herodi iamdudum notus familiariter. Eum adeptus, regnum, cum autoritate sua Pontificem fecisset, ipse postea deposuit quo familiam suam componeret perturbatam, propter neglectas leges patrias. alioquin honor hic semel assumptus solet esse perpetuus. primus Antiochus Epiphanes eam legem violauit, pro Iesu subrogato in hoc sacerdotium fratre ipsius Onia. Secundo Aristobulus ab Hyrcano fratre eum honorem in se transtulit. Tertius Herodes Aristobulum adolescentem viuo adhuc pontifici successorem dedit. atque ita tum visus est discordiæ domesticæ attulisse remedium. nec tamen vt decebat post reconciliationem vacauit suspicionibus, veritus Alexandram ne in posterum quidem quieturam, si daretur rerum nouandarum occasio. Iussit igitur eam continere se intra regiam, & nihil pro potestate agere. ad hæc obseruabatur assidue, ita vt nihil Regem lateret, ne eorum quidem quæ ad quotidianam viuendi rationem attinent: quæ omnia exasperabant eam, & incitabant ad odium. plena enim muliebri superbia suspectam se obseruari indignissime ferebat, malens quiduis potius pati, quam amissa licentia, honoris specie in seruitute & timore vitam degere. misit igitur ad Cleopatram literas, præsentem rerum suarum statum deplorans, & rogans, vt opem aliquam sibi afferat. Illa iussit eam vna cum filio clam in Ægyptum ad se confugere. quod consilium placuit, moxque tale quiddam comminiscitur. Paratis duabus sandapilis, in has se & filium inclusit, iustis famulis conscijs, vt noctu has efferrent. erat autem mare petendum, vbi paratum stabat nauigium, quod eos in Ægyptum deueheret. hæc apud Sabbionem amicum mulieris Æsopus ipsius seruus effutiuit, putans eum non inscium eius consilii. quo cognito Sabbion, qui hactenus inimicus Herodis erat, suspectus quasi socius insidiarum, quibus Antipater veneno sublatus est, arripuit occasionem conciliandæ sibi per hoc indicium regiæ beneuolentiæ: & ad eum insidias Alexandræ detulit. at ille passus eam tentare negotium, in ipsa fuga deprehensam retraxit. Veniam tamen erroris dedit, non ausus ei mali quicquam facere. Verberabatur enim non cessaturam Cleopatram, odii tali ansa præbita. quare simulata magnanimitate, volebat per clementiam videri indulgentior. statuit tamen modis omnibus adolescentem tollere. sed interponenda erat mora, quo magis laterent insidiæ. Iamque instabat Scenopegia, festum apud nos cum primis celebre, cuius solennitatis dies decreuerat cum reliquo populo per hilaritatem exigere. attamen hinc quoque data est occasio per inuidiam, quo magis acceleraret quod semel statuerat. Postquam enim adolescens annum tum egressus decimumseptimum, sacris iuxta legem operaturus ad altare ascendit ornatu pontificali, ceremoniasque decenter tractabat ipse eximia forma & statura quam pro ætate procerior, tota facie generis dignitatem

Alexandra in Ægyptũ fugere cogitans a seruo prodatur.

Aristobulo Herodes insidiatur.

præ

præ se ferens, conuertit in se multitudinis oculos simul & studia, reputantis secum etiam aui Aristobuli memoria digna facinora. Victi igitur affectu paulatim se aperiebant, confusi nimio gaudio, nec continentes faustas voces ac comprecationes, licentius quam sub tali Rege decebat proferentes debitam familiæ beneficiorum, tum memoriam tum gratiam. Hæc omnia perpulerunt Herodem, vt, quod de adolescente decreuerat, perficeret. Itaq; peracta festiuitate dum apud Alexandram accipitur conuiuio, comitate pertracto in opportunum locum adolescente, ostendebat se paratum in eius gratiam iuueniliter colludere: cumq; loci eius natura esset æstuosior, cito defessi relicto lusu, magnis piscinis quæ ibi circa aulã erant, imminentes frigus captabant meridiano tempore ac primum spectabant natantes quosdam è sociis & famulis: deinde postquam prouocante Herode adolescens quoq; eis se immiscuit, amicorum quibus hoc datum erat negocium, deprimentes eum natantem, & quasi per lusum ac petulantiam mergentes non prius destiterũt quam omnino aqua præfocatus sit. Hic fuit Aristobuli exitus anno ætatis decimooctauo, pontificatus primo, qui mox ad Ananelum rediit. hic casus vbi mulieribus renunciatus est, versa repente rerum facie lamentatio exoritur supra cadauer iuuenis & luctus inconsolabilis: totamque vrbem rumore sparso mœror occupat, nulla nõ domo calamitatem deflente tanquam propriam. sed præcipuus fuit dolor Alexandræ, quam etsi dolus non fefellit, perpeti tamen metu maioris mali necesse habuit: & sæpe ad inferendã sibi manum pronior, impetum tamen hunc animi repressit, ti forte superesse posset extincto per summum nefas filio, & retenta diutius vita nullam significationem dare, quod data opera negatum sensisset, donec aliquando se offerret vltionis facultas. quapropter dissimulanter hoc tulit, nullam suspicionem præ se ferens. At Herodes modis omnibus curabat fidem facere, se inscio casum hunc contigisse, non luctum solum fingens, sed & lachrymas & mœstitiam veræ similimam. ac fortasse veræ etiam miserationis nonnihil sentiebat ad conspectum extincti in ipso flore ætatis ac pulcritudinis, tametsi mortem eius plurimum ad securitatem suam existimare conducere: sed potissimum hoc agebat, vt alienus videretur ab hoc crimine. Cæterum quod ad magnificentissimum funeris apparatum attinet, nihil sibi ad summam liberalitatem fecit reliquum, tam in exornando conditorio, quam in congerendis eo aromatibus & aliis rebus preciosissimis, quo maius miseris mulieribus hoc pacto afferret solatium.

An. mũdi 3931. an. Christum na. 33.

Aristobulus Herodis dolo submergitur, & ad Ananelũ pontificatus redit.

Luctus ob mortẽ Aristobuli.

Animus Herodis hypocriticus.

CAP. IV.

Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur.

ALexandra tamen nullo modo emolliri potuit, sed indies magis ac magis exacerbante mœstitia, per luctum accendebatur ad vindictæ desiderium. Per literas igitur insidias Herodis Cleopatræ indicat, simulq; filii sui miserabilem interitum. Illa vero iamdudum adiuuandi eam cupida, & tum etiam miserata mulieris infortunium, non secus quam progrium curauit hoc negocium: nec vnquam destitit incitare Antonium ad vlciscendam necem iuuenis: indignum facinus dictitans, Herodem ope eius alieni iuris regno potitum, in legitimam Regum stirpem tam insolenter debacchari. His permotus Antonius postquã Laodiceam peruenit, accersiuit ad se Herodem, dicturũ causam de obiecto necis Aristobuli crimine. factum enim imputabat, si quidẽ ipse Herodes autor eius fuisset. At ille nec causæ suæ satis fidens, & Cleopatræ

Alexandra Cleopatra Herodis insidias, & filij miserabilem interitũ indicat.

An. mūdi 3952. Ante Christū na. 32.

odia metuens, indesinenter Antonium cōtra se irritantis, decreuit quidem parere: neque enim aliter facere poterat: sed commissa regni cura Iosepho patruo, clam ei mandauit, vt si Antonius in se grauius aliquid statuisset, confestim Mariammen interficeret. sic enim se affectum erga vxorem, vt etiamsi post ipsius mortem aliquem potiri contingat illius pulchritudine, ad suam id iniuriam pertinere existimet. aiebatque totum hoc negocium exhiberi sibi propter eius fœminę formā, in quam ille iam pridem fama cognitam accensus sit. atque his mandatis, non admodum læta sperans de rerum suarum exitu, proficiscitur ad Antonium. Porro Iosephus creditum sibi regni regimen administrans, & sæpissime Mariammen conueniens, partim propter negocia, partim honoris causa, dum crebra mentio fit coniugalis amoris quo eam Herodes prosequeretur: irridentibus hanc eius asseuerationem mulieribus, præsertim Alexandra, ille nimio studio approbandi eius affectum Regis eo prouectus est, vt mādatum illud proderet, ratus id certissimum amoris argumentum, quod neq; sine ea viuere sustineret, neque vel morte ipsa ab ea disiungi. quæ Iosephi verba mulieres non tam vt indubitatū Herodis amoris signum interpretatæ sunt, quam exhorruerunt illius tyrannicum animum, si vel mortuus sæuiret in earum capita. Interea per

Iosephus mandat. Herodi ad Antonium pro fecturus Iosepho, cui regnū interim commendarat, coniugis necē

Rumor vanus de Herodis morte ſparſus.

ciuitatem rumor ab inimicis Regis sparsus est, excruciatum eum ab Antonio neci traditum: qui cum reliquam regiam turbauit, tum mulieres maxime. Alexandra etiam Iosephum hortata est, vt assumens eas ad signa legionis Romanę confugeret, quæ tum ad regni custodiam circa vrbem tendebat sub tribuno Iulio, sic enim primum si quid turbarum in aulam incideret, ipsas in tuto fore propter Romanorum beneuolentiam. Deinde sperandum esse consequuturam quiduis Mariammen si in Antonii conspectum venerit, atque etiam regnum recepturam & quicquid debetur regio generi. Tenente adhuc ea consultatione literæ ab Herode superuenerunt rumori contrariæ. quamprimum enim venit ad Antonium, muneribus eum placauit, quæ in hoc Hierosolymis attulerat: & crebris colloquiis indignationem viri leniit, vt minus posthac ponderis apud eum haberet Cleopatræ instigatio. negabat enim Antonius oportere Regem facti sui rationem reddere, alioqui ne Regem quidem futurum. sed dato illi semel honore, etiam liberam potestatem permittendam esse. idque ipsum etiam Cleopatræ aiebat conducibile, si non multum se misceret alienis imperijs. Hæc significabant Herodis literæ, reliquumque honorem quo se dignaretur Antonius, ad conscssum adhibens & ad quotidiana conuiuia, idque non cessante à criminationibus Cleopatra: quæ capta eius regionis cupidine, quo regnum id sibi vsurparet, omnibus modis quærebat illum perdere. Sed quia iustum se præberet Antonius, nihil posthac expectandum grauius, venturumque breui constabilito tam regno quam amicitia. nec relictam Cleopatræ cupiditati vllam spem, quando Antonius pro eius postulatis Cœlesyriam ei concessisset, hac conditione, ne posthac Iudæam peteret, & vt molesta esse desineret. His literis redditis voluntas confugiendi ad Romanos euanuit. non tamen latuit id consilium, sed quamprimum deducto aliquantisper Antonio contra Parthos eunte, Herodes in Iudæam reuersus est, statim soror Salome & eius mater indicauerunt, quid Alexandra cum suis voluerit, nec hoc cōtenta Salome, etiam maritum suum criminata est, Mariammes consuetudinem obiiciens. hoc autem fecit propter simultatem veterem, quod Regina elati animi fœmina inter muliebres contentiones exprobraret ei obscuritatem generis. Porro Herodes qui semper ardenter amauit Mariammen coniugem, statim perturbatus est, non ferens zelo-

Iosephus & Mariamme apud Herodem accusantur.

typiæ stimulos, ægre tamen se continens, ne à recta ratione transuersum raperetur insanis affectibus, seorsim Mariammen percunctatus est, ecquid haberet cum Iosepho commercii. illa vero pernegante factum cum deierationibus, & quicquid insons fœmina posset in defensionem adducente, Rex paulatim assentiendo placari se sinebat victus amore vxorio, ita vt postremo veniam peteret, quod temere fidem habuisset tumoribus: agebatque ei gratias pro seruata pudicitia, suum vicissim amorem commemorans. tandem vt mos est amantium prorumpentibus lachrymis ruunt in complexus mutuos, cum tamen nondum vxori amoris sui fidem faceret, tantoque magis conaretur id efficere: tum illa, Non est, inquit, amantis mandare si quid ipsi humanitus accidat, vxorem innoxiam addi fati comitem. Hoc verbo Rex velut ictus præ dolore confestim eam è complexu dimisit: vociferaturque capillos sibi lacerans, tenere se manifesto deprehensam cõstupratam à Iosepho coniugem. nunquam enim proditurum fuisse data sibi priuatim ac secreto mandata, nisi obstricta mutuum fide per stupri consuetudinem. atque ita parum abfuit quin eam interficeret. Sed amore victus, licet ægre, cohibuit se tamen. Verumtamen Iosephum ne in conspectum quidem admissum iussit interimi, & Alexandram vt malorum omnium causam, vinctam coniecit in custodiam.

An. mundi 3932. an. Christum nat. 32. Mariamme apud Herodem sese excusat, eique reconciliatur.

Iosephum Herodes interficit, & Alexãdram in carcerem conici imbet. Hedio & Rufino cap. 4.

Interea turbabantur res Syriæ, Cleopatra non desinente in omnes incitare Antonium, quem hortabatur vt auferens cuique suam dynastiam, ipsi contribueret: multumque apud eum poterat irretitum suis amotibus. cumque natura esset alieni appetens, nihil sibi putabat illicitum. primo fratrem, cui debebatur regni successio, veneno sustulit, agentem annum quintumdecimum. deinde Arsinoen sororem suam Ephesi in templo Dianæ supplicem interfecit per Antonium. Pecuniarũ etiam vbicunque spes affulgeret, neque templum neque sepulchrum, neq; asylum vllum vnquam violare dubitauit, modo ad illam rediret spolia quæsita vel sacrilegio: miscebatque sacra, profana, fas nefas, vt augeretur lucris vel iniquissimis, ad summam nihil satis erat mulieri sumptuosæ & voluptatib. deditæ, cuius cupiditates vix totius orbis expleri possent opibus. quamobrem & Antonium continue solicitabat, vt aliis ablata ipsi largiretur: & ingressa cum illo Syriam, statim cogitauit quomodo eam possessionem suam faceret. Nam Lysaniam Ptolemæi filium interfecit, causata cum studere rebus Parthicis. flagitabat etiam ab Antonio Iudæam simul & Arabiam sibi dari, adẽptas suis Regibus. Verum ille erat quidem adeo deditus ei mulieri, vt non illecebris solum, sed etiam veneficiis eius captus videretur: puduit tamen eum tam insignis iniustitiæ, ne videretur ad procacis fœminæ nutum libenter peccare etiam in rebus maximis. ne igitur vel pernegando eam contristaret, vel imperata illius omnia faciens videretur mortalium omnium nequissimus, partes de vtriusque regione ablatas ei largitus est: adhæc vrbes quotquot sunt intra fluuium Eleutherum vsque Ægyptum, præter Tyrum & Sidonem, quas iam inde à maiorum ætate sciebat liberas, quamuis has quoque illa multis precibus impetrare conata fuerat.

Lysaniã Cleopatra interficit.

Cleopatra Antonij partes de Iudea & Arabia ablatas largitur.

CAP. V.

Cleopatra Regina in Iudeam aduentus.

HÆc assecuta Cleopatra, & Antonium in Armeniam cum exercitu profectum vsque Euphratem prosecuta, reuertitur: obitoque adita Apamia & Damasco, etiam Iudæam ei libuit inuisere: vbi excepta ab Herode, concessam sibi Arabiæ partem & Hierichunti agri reditus ei

Cleopatra ad Antonium pergit.

An. mũdi 3952. Ante Christũ na. 51.

locauit. Is & balsamum fert, quod vnguentorum longe precioſiſſimum ibi tantum prouenit, & eximiarum palmularũ vim maximam per hæc negocia contracta maiore cum Rege familiaritate concubitum eius appetiit, mulier natura intemperans & dedita libidini, ac forte etiam amore tacta nonnihil: quamuis veriſimile ſit per ſtuprum quæſitam occaſionem ſtruendis inſidiis. Sed illa amorem prætexebat. Herodes autem iam ante ei parum amicus, quod noſſet infeſtam ex æquo omnibus: tum vero etiam abhorrens tam proſtratam impudentiam, & reiecturus, ſi petulantius pergeret, renuit. deinde cum amicis conſultauit, num habens eam in ſua poteſtate deberet occidere ſic enim multis moleſtiis leuari poſſe eos, quibus vel hactenus infenſa fuerit, vel in poſterum futura ſit. quin & ipſi Antonio id fore vtile, quandoquidem nec illi fida futura ſit, ſi in quam temporum difficultatem delapſus opera eius opus habeat. Huc procliuiorem cohibuerunt amici, indignum cenſentes hominem in magnis verſantem negociis, in manifeſtum ſe periculum coniicere, & oblectantes ne quid ageret temere. Non enim hoc laturum Antonium, quantumuis ei hoc approbetur vtile. quin hoc ipſo augendum eius deſiderium, quod per vim atque inſidias amiſiſſe eam videbitur. nec ſupereſſe vel mediocrem excuſationem, quando mulier ſit omnium eius ætatis longe honoratiſſima, & ſi quid vtilitatis ex eius nece poſſit exiſtere, coniunctum ſit cum Antonii iniuria. vnde facile apparere, quam magna & immedicabilia mala exoritura ſint in regno & familia regis ipſius, cum nihil vetet recuſata illius illicita poſtulatione, res pro præſenti ſtatu recte diſponere. his deterrẽtes, & periculum probabilibus rationibus oſtendẽtes, cohibuerunt eum à tanto facinore. Ille placata muneribus Regina, verſus Ægyptum eam deduxit. Cæterum Antonius ſubiugata Armenia Artabazem Tigranis filium cum filiis ſuis ſatrapis vinctum in Ægyptum miſit, munus Cleopatræ, & quicquid precioſum de eo regno ceperat. Regno autem Armeniæ potitus eſt Artaxias filiorum illius natu maximus, qui in eo tumultu effugerat: cui poſt Archelaus & Nero Cæſar per vim à ſe pulſo iuniorem ipſius fratrem ſucceſſorem dederunt. Quod autem attinet ad tributa regionum quas Regina ab Antonio dono acceperat, Herodes ea iuſte reddebat, parum tutum putans præbere Cleopatræ occaſionem maleuolentiæ.

Cleopatra Herodes interficere conatur, quod eius amici auertunt.

Cleopatrã Antonius verſus Ægyptũ deducit.

An. mũdi 3953. Ante Christũ na. 51.

Antonius Armenia regno potitur.

Hedio & Ruffinus cap. 5.

Arabs vero poſtquam eorum exactio ad Herodem ſpectare cœpit, aliquandiu ſoluebat ei ducenta talenta annua: deinde malignior factus, & ad dandum ſegnior vix partes quaſdam reddebat, ac ne eas quidem integras.

CAP. VI.

Herodes bellum Aretæ infert, quo tempore Antonius a Cæſare Actiaco prælio victus eſt.

Herodes Antonio cõtra Augustũ auxilia pollicetur.

QVam eius iniquitatem & iuris contemptum non ferens Herodes illaturus erat bellum, ni remoratus eſſet Romanorum contentionibus. cũ enim expectaretur pugna Actiaca, quæ in CLXXXVII. Olympiadem incidit, Cæſar de imperii ſumma decertaturus erat cum Antonio. Herodes vero multorum iam annorum poſſeſſor regionis pacatæ & refertę paſcuis ac pecoribus, nouis quoque abundans reditibus & opibus, delectus habendo magno apparatu expediebat auxilium Antonio. Sed ille hanc operam ei remiſit, negans ſibi opus eſſe. verum quia tamen ex ipſo quam ex Cleopatra audierat de Arabis perfidia, iuſſit in illũ bellum vertere. nam & Regina hoc in rem ſuam fore exiſtimabat, ſi alter ab altero mutuis atteretẽtur cladibus. Igitur Antonii iuſſu reuerſus Herodes domi continuit exercitũ, cum quo mox inuaſit Arabiam equi-

Herodes ad bellum Arabicũ inuitatur.

tatu simul & pedestribus copiis instructissimus, Diospolim petens quo occursuri erant Arabes. non enim eos latuit hæc expeditio. Post acc[illegible] rimum igitur conflictum penes Iudæos fuit victoria. Post hæc rursum magnus Arabum exercitus confluxit ad Cana, qui locus est in Cœlesyria: quod præsentiēs Herodes, duxit contra eos maximam exercitus sui partem. cumq; vellet munitis vallo castris per occasionem deinde prælium committere, imperanti hæc reclamabat multitudo, mittere moras & confestim in Arabas duceret. Faciebat autem eis animos, tum quod pulchre instructā aciem habere se crederent, tum recens memoria prioris pugnæ in qua egregie vicerant. cum igitur ardor eorum vix cohiberi posse videretur, decreuit Rex vti alacritate militum, & professus se non cessurum illis virtute, armatus ante agmen ibat in hostem, subsequente instructa acie, quæ res attonitos reddidit Arabas. paulisper enim repugnare conati, vt viderunt non posse ferri eorum audaciam, maiore ex parte in fugam versi sunt. actumque de eis fuisset, ni Athenio Herodem inuasisset eiusq; exercitum. hic Cleopatræ dux erat in ea regione: & quia Herodem oderat, non imparatus pugnæ euentum expectabat, quieturus si Arabes vincerent. Vbi vero vinci eos animaduertit, cum collectitia manu indigenarum fessos iam, & victoriam suam putantes ex improuiso adortus magnam stragem edebat. Nam Iudæi viribus in professos hostes absumptis, tum vero etiam ob victoriam dissolutiores, facile hosti cedebant, multaque vulnera accipiebant in locis asperis & inæqualibus, quorum peritiores erant aduersarii. His igitur vehementer laborantibus Arabes resumptis animis reuersi in prælium trucidabant iam fugientes. Nec vna erat exitii facies, paucique in castra euaserunt. Rex vero videns eos viribus impares, citatu equo profectus est euocandos qui illis succurrerent. nec tamen licet festinus, affuit in tempore, sed Iudæorum castra capta sunt. Arabibus autem non mediocris felicitas ex insperato contigit, dum & victoria potiuntur, à qua plurimū aberant, & hostium validum exercitum opprimunt. Er illo tempore Herodes latrociniis cœpit agere & excursionibus in Arabiam, castra ponendo in montibus: & cauebat quidem totum exercitum prælio committere, sed interim non mediocriter proficiebat suos labori assuefaciens, & continuis exercitiis præparans ad abolendam tandem ignominiam.

An. mū. 3934. Ante Christū na. 30. Pugna & victoria Herodis.

Cleopatra dux fundit Herodem.

Arabes in prælio reuersi, fugientes trucidant, & castra capiunt.

CAP. VII.

De terræmotu, qui Iudæam concussit.

QVo tempore dum maxime apud Actium Antonius conflictatur cum Cæsare, septimo regni Herodis anno, Iudæa terra quali numquam ante motu concussa, magnam per totam eam regionem iacturam fecit pecudum: quin & hominum oppressa sunt ruinis ædium circiter decem millia. militaris tamen multitudo nihil detrimenti accepit, vtpote sub diuo agitās. hæc clades in maius etiam aucta rumoribus, quos nuncii gentilium odiorum non ignari dabant auribus Arabum, immane quantum extulit hostium animos, quasi subuersis Iudæorum vrbibus, & extinctis hominibus, nulli iam superessent aduersarii. legatos itaque gentis, qui rebus afflictis pacem petituri venerant, comprehensos necauerunt, moxque magna alacritate properauerunt ad hostilem exercitum. at illi non ausi aduentum eorum præstolari, vtpote deiecti animis ob calamitatem, Reinpub. negligere, nec multum à desperatione abesse videbantur. quos ita affectos Rex excitabat, duces eorum appellando, & quantum in se erat conando animum illis addere. cumq; generosiores quoldam in meliorem spem restituisset, tum demum ausus

Hedio & Russino cap. 6. Terræmotus in Iudæa, qui circiter 10 millia hominū opprimit. Arabes Iudæorū legatos necant.

Iudaeos propter suum passum maeſtos, Herodes conſolatur. Herodes conſolatur & cohortatur milites.

eſt etiam exercitum alloqui, quem prius viderat in recentibus cladibus nullam orationem admittere. eos igitur his verbis conſolatus ſimul & cohortatus eſt.

CAP. VIII.

Herodis concio ad exercitum.

Cauſa bel li contra Arabes.

NOn ignoramus, viri fortiſſimi, multa hoc tempore noſtros conatus emorata infortunia, quibus quantumuis audaces perterreri nil mirum fuerit. Sed quoniam bellum eſt pro foribus, & quæ hactenus acciderunt, talia ſunt, vt veſtra virtute poſſint corrigi, cohortandi mihi eſtis, & monendi quo pacto retinere poſſitis priſtinum robur animi, ac primum de bello verba faciam, declaraboq; nos id iuſtiſſimis de cauſis gerere, coactos inimicorum iniuriis: id quod vel præcipue debet acuere veſtram fortitudinem. deinde oſtendam, nec hæc, quæ nos contriſtant, eſſe tam grauia quam videntur, & magnam nobis ſupereſſe ſpem victoriæ. ac primum de eo diſſeram quod prius propoſui, vosque ipſos teſtes eorum quę dicturus tum faciam. Noſtis enim ipſi Arabum iniuſtitiam, & quam ſint erga alios quoq; omnes perfidi, nimirum genus hominum impium ac barbarum: ſed nos præcipue ſemper infeſtauerunt, ob auaritiam & inuidiam perpetuis iniuriis nos laceſſentes. Et tamen ne alia beneficia noſtra in eam gentem collata commemorem, quis eos imminente Cleopatra de libertate periclitantes eripuit niſi nos? Mea enim cum Antonio coniunctio, & illius erga me beneuolentia in cauſa fuit, nē quid iſti grauius paterentur, dum ille cauet committere quod & nobis ſuſpectum eſſe poſſet: deinde poſtquam precibus illa euicit, vt de vtraq; regione portiones quædam ei decideretur, in his quoq; diſpendiis non ceſſauit mea induſtria: & datis de meo magnis muneribus, ſecuritatem ambobus acquiſiui meo vnius ſumptu, dum ducēta talenta expendo, & pro aliis ducentis fideiubeo, pro reditib. eius ipſius terrę quam iſti olim noſtra occupant. atqui æquum erat nos Iudæos & à tributis immunes eſſe, nec cuiquam villam agrorum partem decidere certe in Arabum gratiam, qui nobis ſalutem ſuam debent, indignum erat quicquam expendere. Sed multo iniquius eſt, eos qui negare non poſſunt ſuam libertatē noſtrum eſſe beneficium, & ob eam rem gratias nobis egerunt, fraudare nos debitis, præſertim amicos, & pacis tempore: quandoquidem fides etiam hoſti ſeruanda, multo magis inter amicos locum habeat neceſſe eſt at non inter tales quales iſti ſunt, qui nihil honeſtum putant, niſi cum lucro coniunctum, & iniuriam impunitatem eſſe debere, quæ lucri gratia committitur. Dubiumne igitur eſt, noſtri officii eſſe iniuſtos iuſto bello perſequi, quod Deus ipſe fieri vult, iubetque nos ſemper vlciſci vim & iniuriam, maxime in bello non ſolum iuſto, verum etiam neceſſario? quod enim confeſſione omnium tam grę corum quam barbarorum eſt crudeliſſimum, hoc cæſis noſtris legatis perpetrauerunt. Nam & Græci caduceatores ſacros atque inuiolabiles eſſe volunt, & noſtri honeſtiſſima, ſanctiſſimaque legis præcepta peranguſtos, hoc eſt, nuncios à Deo acceperunt. hoc enim nomen & Deum in hominum notitiam adducere, & hoſtes hoſtib. conciliare poteſt. Quid igitur magis nefarium, quam legatos de iure agentes interficere? aut quæ illis poſt hoc facinus expectanda vel in bello proſperitas, vel in reliqua vita felicitas? ego ſane non video. Dixerit forte aliquis: ius quidem & fas penes nos eſt, ſed penes illos vires & maiores copiæ. verum iſthæc oratio indigna eſt noſtris hominibus. cum quibus enim iuſtitia eſt, cum illis etiam Deus. vbi autem Deus eſt, ibi nec multitudo nec fortitudo deeſſe poteſt. Sed age etiam per ſe vires noſtras expendamus. Pri-

Legati inuiolabiles.

Cum quibus iuſtitia, cum illis etiam Deus eſt

ma pugna vicimus, in secunda primo congressu eos profligauimus, non ferentes nostram impressionem. victores deinde nos Athenio non indicto bello, sed ex insidiis aggressus est. verum hæc fortitudo eorum dicenda est, an insidiæ potius & secunda iniquitas? Cur igitur nobis minus sit animi, quibus oportebat esse plus spei? aut cur nobis timendi sint, qui quoties absque dolo certandum est semper succumbunt, quando vero vincere videntur, per iniustitiam hoc faciunt? Quid quod etiam si fortes quis eos existimet, hoc ipso magis ad virtutem excitari debet? non est enim generosi laus infirmissimum quemque aggredi, sed posse etiam fortes deuincere. Quod si quem domesticæ clades terrent, & terræmotus proximus, primum cogitet hoc ipsum esse quod Arabes decipit, putantes grauiorem quam re vera fuit: deinde non decere vt illis audaciæ nobis timiditatis, eadem causa sit. Illi enim nunc audent non quod alicuius boni sibi sint conscii, sed quia nos afflictos credunt calamitatibus. vbi autem nos viderint occurrere, collabetur eorum fiducia, & nobis hoc ipso crescent animi, quod iam cum non ita ferocientibus pugnabimus. nam neque admodum afflicti sumus, neque vt quidam putat, irato Deo nobis hoc accidit, sed casus hi sunt fortuiti. Quod si Dei voluntate hoc factum est, mirum ni eiusdem voluntate cessabit calamitas, & hac castigatione contentus est. Quod vero præsens bellum ei probetur vt iustum, ipse euidenter declarauit. Nonnullis enim per totam regionem terræmotu oppressis, vestrum qui arma gestatis nemini quicquam mali contigit, sed omnes estis incolumes, manifesto diuinæ voluntatis indicio, quod si populariter militassetis vna cum liberis & vxoribus, neminem vestrum desideraretis. Hæc cogitantes, & quod maius est, habere vos Deum protectorem omni tempore, persequimini iusto bello gentem impiam, nec amicitiæ iura, nec fœderum fidem seruantem, in occidendis legatis fortem, cum virtute res gerenda est, semper fugacem. His verbis Iudæorum animi non mediocriter accensi sunt ad prælium. Herodes autem sacris de more peractis, propere duxit eos vltra Iordanem contra Arabas: metatusque castra non procul hostibus, decreuit castellum inter vtrosque situm occupare: commodum sibi id ratus, siue pugnandum esset, siue castra in tutiorem locum transferēda. cumq; idem esset Arabum quoq; consilium, circa eum locum certamen contractum est. ac primum telis velitari eminus, deinde manus conseruerunt, vtrinq; nonnullis cadentibus, donec Arabes victi discesserunt. Ea pugna Iudæis tantum momentum ad bene sperandum fuit, vt quia hostes certamen detrectabant, ausi sint vallum eorum diuellere ipsa castra expugnaturi. atq; ita coacti processerunt non satis bene structa acie, ne tantillum quidem alacritatis aut spei ad pugnam afferentes: conseruerunt tamen manus vel quia plures numero, vel quia necesse erat lacessenti hosti resistere. post diutinum igitur conflictum non paucis vtrinque cæsis, tandem Arabes in fugam versi sunt: Tanta autem strages impulsis semel edebatur, vt non solum hostium gladiis conficerentur, sed præ impetu fugientis inconditæ multitudinis alii proculcarentur, alii suis ipsorum telis se inuerent. itaque quinque millia desiderata sunt, cætera turba refugit quidem intra castra, sed nulla certa salutis spe, non tam commeatus quam aquæ penuria. Porro Iudæi quia non potuerunt vna cum fugientibus irrumpere, obsidione eos cinxerunt, & auxiliis aditus, & fugam obsessis intercludendo. In hac rerum difficultate Arabes legatos ad Herodem mittunt, primum pacem petentes, deinde quia litis vrgebat, præsenti necessitati remedium. At ille non legatos, non pecuniam pro captiuis, nihil denique æquum admittebat, enixe cupiens facinorum in suos patratorum pœnas ab eis exigere. Itaq; coacti

An. mūdi 3935. an. Christū nat. 29.

Arabes ab Herode deuicti.

Arabes siti compulsi, ab Herode pacem petunt.

An. mũdi 3915. an. Christũ nat. 29.

siti inter alia mala prægrauante, progressi præbuerunt se vinciendos & in captiuitatem abigendos, ita vt intra quintam diem capti sint ad quatuor millia. Sexta vero omnes reliqui decreuerunt prodire, & hostem aggredi, vel certam cladem malentes, quam ita paulatim ignominiose opprimi. Quæ sententia postquam placuit, eruperunt è castris, sed parum idonei ad prælium, fractis tam viribus, quam animis, propter extremum infortunium mortem in lucro reputantes. Quare primo conflictu circiter septem millia ceciderunt: domitaq; per hanc cladem gentis ferocia, in Herodis, quem suo malo bellatorem egregium experti sunt, clientalem se dederunt.

CAP. IX.

Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.

Hodie & Rufinus cap. 7. Herodes Antonio deuicto subrisit. Hyrcanũ Herodes e medio tollere statuit.

QVa felicitate ille multum elatus domum reuertitur, aucta ob rem bene gestam existimatione. Sed dum maxime res suas constabilisse videtur, summum discrimen adiit, Antonio apud Actium deuicto armis Cæsaris. Tum enim actum de se putauit, non ipse solus, sed & amici eius omnes & inimici. nemo enim credebat impune ei fore tantam Antonii amicitiam. quo factum est vt amici quidem nihil dissimularẽt desperationem, inimici vero condolere se fingentes, clam gauderent, pollicentes sibi in futurum meliorem statum Reipublicæ. Ibi Herodes videns præter Hyrcanum neminem superesse regii generis, statuit eum e medio tollere: siue euasurus esset periculum, tutius ratus neminem extare digniorem imperio: siue opprimendus esset a Cæsare, successionem illi inuidens. Hæc secum volutanti, ab ipsius Hyrcani familia præbita est occasio. qui quod esset miti ingenio totoq; vitæ suæ tempore nullis se admiscuit negociis, omnia fortunæ permittens, & quamcunque illa conditionem attulisset, ea bene contentus. Verum Alexandra ambitiosa fœmina. & mutationi spem modeste ferre nescius, solicitauit patrem ne vlterius ferret Herodem afflictorem suæ familiæ, sed potius sibi quoq; caueret, seque speratæ fortunæ seruaret. consuluit deinde vt Malicho Arabiam ditione tenenti scriberet, peteretque ab eo tutelam & hospitium. Si enim contingat Herodẽ male mulctari ab offenso Cæsare, dubio procul ad ipsum rediturum imperium, propter nobilitatem generis & fauorem populi. Talia suadentem Hyrcanus primo repulit: deinde victus importunitate mulieris, interdiu noctuque eandem cantilenam de futurorum spe, deq; Herodis insidiis occinentis, ad Arabem literas dat amico cuidam Dositheo: in quibus scriptum erat, vt equites mitteret, qui eum ad Asphaltidem lacum deducerent. Distat is à Hierosolymitanis finibus per trecenta stadia. Hæ literæ ideo Dositheo potissimum creditæ sunt, quod & Hyrcani cliens erat & filiæ & exosum ei Herodem non vna de causa videbatur verisimile. nam Iosephi ab eo necati cognatus erat, & aliquanto ante fratres eius apud Tyrum inter alios ab Antonio interfecti fuerant. nihilo tamen magis ob hæc Hyrcano fides seruata est. Pluris enim ille faciens præsentis Regis gratiam ostendit ei epistolam. qui actis primum gratiis, vnum etiam ab eo postulauit ministerium: vt cõplicata epistola & obsignata Malicho eam redderet, & responsum ab illo reciperet. multum enim sua referre, si etiam illius mentem intelligat. Quod vbi Dositheus sedulo exsecutus est, Arabs rescripsit, paratum se & ipsum & familiam recipere, atque etiam omnes illius factionis Iudæos: missurumque instructam manum quæ eos tuto deducere valeat, & voluntati eius obsecuturũ per omnia. Postquam autem etiam hanc epistolam Herodes accepit, accito Hyrcano,

Alexandra Hyrcanum patrem solicitat, & vt a Malicho tutelã petat, monet.

Trecenta stadia, ne uem mi liaria Ger manica.

rogauit eum, ecquid haberet cum Malicho fœderis. quo inficiante, prolatis in consistorio literis, occidi eum imperauit. Atque hæc ita in ipsius Herodis commentariis scripta habentur: nam ab aliis traduntur aliter, videlicet non ob hoc crimen, sed quasi regi insidiatum nectum esse. Scribunt enim sic in quodam conuiuio dissimulata suspicione quæsiuisse ex Hyrcano, nũ quas literas à Malicho accepisset. respondisse illum, accepisse quidem, sed nihil præter officiosam salutationem continentes. Alterum amplius interrogasse, num quod etiam munus accepisset, cumque respondisset, nihil præter quatuor iumenta quibus vectaretur: Regem traxisse hoc in crimen corruptelæ ac proditionis, moxq; hominem duci iussisse. Insontem autem periisse argumentum afferunt mitissimum ipsius ingenium, vt qui ne iuuenis quidẽ vnquam vllam temeritatis aut audaciæ significationem dederit, ac ne tum quidem cum ipse principatu potiretur: sed tum quoque pleraque omnia ex Antipatri administrauerit sententia. Tunc vero iam octuagesimum annum excesserat, sciebatque opes Herodis in tuto esse: Euphrate etiam traiecto, relictisque qui trans eum amnẽ in summo honore habuerant, in patriam postliminio rediit, vt sub illius potestate viueret, quo minus verisimile est eum molitum facinus à sua natura alienissimum, confictaque videtur hæc ab Herode omnia. Hic finis fuit Hyrcani post variam fortunam, qua tota vita circumactus est. nam viuente etiam tum matre Alexandra pontifex Iudæorum creatus, per nouem annos eum honorem obtinuit: cui defunctæ cum in regnum successisset, elapsis tribus mensibus ab Aristobulo fratre pulsus est, ac deinde Pompei ope restitutus. receptisque omnibus honoribus quadraginta annos in eis exegit. deinde iterum ab Antigono pulsus, & mutilato corpore, captiuus apud Parthos vixit. vnde aliquando post dominum reuersus, quamuis multa sibi de Herode polliceretur, nihil tamen eorum consecutus est post tantam fortunæ varietatem: & quod omnium est maxime miserabile, vt modo diximus, in extrema senectute indigno fine absumptus est. Fuit enim æqui amantissimus & perpetua modestia, imperiumque maxima ex parte per alios administrabat, amore otij & impetitiæ sibi conscius. Antipater certe atque Herodes huius bonitate ad tantas opes peruecti sunt: pro quibus meritis contra ius ac fas occisus est. Cæterum Herodes, Hyrcano sublato, ad Cæsarem properans, & nihil boni de se sperans propter amicitiam Antonij, suspectum habebat Alexandram, ne vsa hac temporis opportunitate ad defectionem concitaret populum, & intestinis seditionibus regnum perturbaret. quare mandata regni tuta Pheroræ suo fratri, & matrem Cypron, & sororem, totam denique cognationem in Massada deposuit: iussitq; fratrem si quid sibi accidisset durius habenas regni retinere. Mariammen vero vxorem, quia propter simultatem cum matre eius & sorore degere non poterat, in Alexandrio cum Alexandra matre collocauit, commissa quæstori suo Iosepho & Sohemo Ituræo castelli custodia, viris & ante semper fidissimis, & tunc honoris causa his mulieribus regiis adhibitis. Verum his quoq; mandatum dederat, vt si quid quod nollet accidisse sibi cognoscerent, confestim ambas interficerent, regnumque pro viribus liberis eius ac Pheroræ fratri conseruarent.

An. mũdi 3935. Ante Christũ na. 29. *Hyrcanũ Herodes occidi imperat.* *Hyrcanus insons periit.*

Hyrcani vita.

Herodis ad Cæsarẽ properantis mandata.

CAP. X.

Quomodo Herodes regnum etiam a Cæsare obtinuit.

His mandatis properauit Rhodum, vt illic Cæsari occurreret. Quo postquam appulit, posito tãtum diademate, de cætero paratu regio

An. mũdi 3955. Ante Christũ na. 29.

Herodes ad Cæsarẽ venit, eique beneficium Antoniũ collata prædicat, similia in eum collaturus, si in amicitiam eum reciperet.

nihil mutauit: admissusque ad colloquium, tum maxime ostendit animi sui magnitudinem, neque ad supplicationes, (vt in tali fortuna mos est) versus, neque preces adhibens quasi rogando veniam, sed facti sui rationem reddens intrepide. Fatebatur enim apud Cæsarem & amicitiam sibi intercessisse maximam cum Antonio, & totis viribus se conatum, vt penes illum esset rerum imperium: non armis quidem coniunctis quod tum distineretur bello Arabico, sed misso ad illum frumento simul atque pecuniis. nec tamen se hac parte sibiipsi satisfecisse professum enim amicum pro bene de se merito non opus solum, sed caput etiam & salutem debere obiectare periculis. Id quia non licuerit, certe hanc laudem suam esse, quod ne post Actiacam quidem cladem illum deseruerit, neque fortuna iam mutata aperte ad nouas spes se transtulerit. quo tempore si non auxilio, at consilio a se adiutum hominem. commonstrando quo vno modo seruari posset, nec omnia in ordinem redigi, videlicet si Cleopatram interficeret. hoc enim mature perpetrato, licebat illi in eius opes succedere, atque ita faciliores a te pacis conditiones impetrare. ille vero per incogitantiam cõsilium meum aspernatus est, atque hoc pacto tibi magis quam sibi consuluit. Nunc igitur si odio Antonij meum quoq; studium damnas, non negauerim ea quæ feci, neque vereor ingenue fateri quanto illum amore prosecutus sim. quod si, amoto personarum respectu, hoc tantum in disquisitionem vocas, qualis sim amicus & quam memor beneficiorum, licet tibi quoque hoc experiri. mutato enim nomine nihilominus manebit amicitia, & laudem suam merebitur. His verbis cum magnam generositatem præ se ferret, non mediocriter allexit Cæsarem, virum liberalem ac magnificum: vt occasione dicendæ causæ paulatim insinuaret se in illius amicitiam. Quare diademate restituto hortatus eum, vt non minus suam quam quondam Antonij amicitiam coleret, in summo honore habuit, addens scripsisse Capidium, quantum apud monarchas fauore Herodis adiutus sit. Ergo vbi præter spem acceptum se vidit Cæsari, & ope eius denuo confirmatum in regno, senatuconsulto quoque per illum impetrato, deduxit eum in Ægyptum, donatum plurimis muneribus, quibus etiam amicos eius sibi conciliauit, & animi declarauit magnitudinem. Conatus est etiam Alexandro Antonij amico impetrare veniam, quod tamen non potuit, quia Cæsar animaduersurum se in illum iurauerat. Reuersus deinde in Iudæam auctus honore ac potestate, omnes qui contra expectauerant attonitos reddidit, quasi Dei benignitate semper illustrior e periculis euaderet. Mox igitur parauit se ad excipiẽdum redeuntem ex Ægypto Cæsarem, qui postquam venit, omni regia magnificẽtia eum accepit apud Ptolemaidem: exercitui quoq; omnem hospitalitatem exhibuit, & rerum ad victum accommodarum copiam. quo factum est, vt in intimam familiaritatem reciperetur, vna obequitare solitus dum traducuntur copiæ, tractansque tum ipsum, tum amicos ministerio virorum CL. ditissimo & sumptuosissimo cultu insignium. quin & squalida ac inaquosa loca transeuntibus nihil deesse passus est, non vinum, non aquam, qua miles tum magis etiam delectabatur. ipsum quidem Cæsarem talentis DCCC. donauit, adeoq; satisfactum est omnibus, vt luculentius etiam quam pro eius regni facultatibus tractatos se fateretur. quo magis amicitiæ promptæque ad bene merendum voluntatis fidem fecit, & vsus opportunitate temporis egregiam opinionem magnanimitatis sibi parauit. rursumque ab Ægypto redeuntes alios Romanorum primates tot officiis prosecutus est, vt nemini mortalium hac parte cederet.

Herodis & Rufi. 8. Cæsar Herodi principatum cõfirmat.

Herodes Cæsarem plurimus muneribꝰ donatum in Ægyptum deduxit.

Herodes Cæsarem & exercitum honorifice excipit.

Cæsarem Herodes 800. talentis donat.

CAP. XI.

Herodes Mariammen calumniis oppressam interficit.

An. mūdi 3931. Ante Christū na. 29. *Mariāme & Alexandra Herodi infensa.*

SEd cum primum in regnum reuersus est, perturbatam familiam inuenit, infensamq; sibi vxorem Mariammen & socrum Alexandram. rata enim, id quod non immerito suspicabantur, non securitatis causa se in id castellum conclusas, sed quasi in carcerem, ita, vt nec suis, nec alienis bonis frui possent, ægerrime ferebant. Mariamme quoque maritum simulare amorem credebat, quod id ei bonum esset atque commodum. sed nihil molestius ferebat, quam quod ne illo quidē defuncto spes relinqueb aturipsam fore superstitem: nec vnquam excidebant mandata olim Iosepho data, ita vt omnibus modis demereri conaretur custodes, præcipue Sohemum, non ignara incolumitatem suam sitam in eius manibus. ille vero principio fidus erat, non discedens ab Herodis præscripto: deinde munusculis ac blanditiis muliebribus paulatim mollitus est: postremo effutiit omnia mandata regia, præsertim quod non speraret eum cum eadem potestate reuersurum. eam ob rem sic existimabat, nec ab illo sibi esse periculum, & a mulieribus paratam gratiam, præsentem dignitatem, & in posterum facile retenturus. Quod si Herodem rebus ex sententia confectis redire contingeret, nihil eum nisi vxoris arbitratu acturum. sciebat enim quam impotenter eam Rex amaret. His ille de cautis a mandatis discessit. Mariamme vero iniquissimo animo tulit noua sibi semper alia ex aliis ab Herode nasci pericula: votaque faciebat, ne ille vnquam saluus reuerteretur, cogitans vitam sibi cum eo fore intolerabilem: id quod postea nec dissimulauit, aperte fassa quid se veteret. Ille enim cum praeter spem magna ornatus fortuna appulisset, primæ, vt par erat, vxori lætum de hac re attulit nuncium: eamque solam præ aliis vxoribus ob amorem ac iucundissimā consuetudinem salutauit & complexus est. Mulier vero narrante eo suos successus, susq; deq; ferre videbatur, nec belle suū affectū occultabat: sed vt erat ingenuis minimeque fucatis moribus, ad illius blandas appellationes ingemiscebat: narrationeque eius contristari magis quam gaudere videbatur: vt iam Herodes non tam suspicionibus quam manifestis signis turbaretur. angebatur enim videns inexpectatam & apertam vxoris auersationem: quam molestiam præ amore ferre non valens, nec in ira, nec in reconciliatione perdurare poterat, & sibi ipse non constās iam hoc iam illo affectu distrahebatur. adeo animus inter amorem & odium ambigebat, vt cum sæpe cuperet punire mulieris superbiam, intercedente amore vetaretur. Nihil autem magis timebat quam ne sumpto de ea supplicio, seipsum hoc pacto grauius læderet ob defunctæ desiderium. Talibus curis æstuantem & sic erga Mariammen affectum, vt videre soror eius & mater, opportunissimum tempus se nactas putauerunt: inoxque assiduis calumniis concitabant hominem accendentes eius odium ac zelotypiam: quas ille nec reiiciebat, nec tamen libebat credere, & sæuire in dilectam coniugem. peius tamen indies erga eam afficiebatur, magisque ac magis exasperabatur, dum nec illa curas suas occultat, & ipse amorem vertit in odium. Ac fortasse iam tum sæuius in eam aliquid statuisset, ni commodum nunciatum esset, extinctis Antonio & Cleopatra, Cæsarem Ægypto potiri: cui obuiam properans familiam sicut erat reliquit. Discedenti Mariamme commendauit Sohemum, plurimum ei se debere propter habitam sui curam profitens, & cuiusdam Iudææ partis ei dominium impetrauit.

Cæterum Herodes in Ægypto cum Cæsare congressus, liberius iam cum illo egit amicitia fretus, & magnis ab eo beneficiis ornatus est.

Sohemus mandata Regia effutit.

Herodes a Mariāme vxore non blāde exceptus.

Herodes inexpectatā & apertā vxoris auersationem videns, contristatur.

Herodis mater ac soror Mariammen calūniis infectantur.

Antonius & Cleopatra extincti.

Cæsar Ægypto potitur.

Sohemus ab Herode beneficiis ornatus.

An. mũdi 4935. Ante Christũ na 29. *Hedio & Ruff. c 9.*

quadringentorum enim Gallorum Cleopatræ satellitium ei donauit, & regionis partem reddidit, quam illa prius occupauerat. attribuit etiam eius regno Gadara, Hippon, & Samariam, & in maritimis Gazam, Anthedonem, Ioppen, Stratonisque turrim: quæ illi non mediocris fuit ad Regium splendorem accessio. Deducto deinde vsque Antiochiam Cæsare in regnum reuersus sensit fortunam quam foris propitiam, tam domi aduersam, maxime quod ad coniugium attinet, qua parte sibi ante videbatur felicissimus. Flagrabat enim legitimo coniugis Mariammes amore quam qui ardentissime, ne illis quidem exceptis, de quibus à scriptoribus proditur. ea fœmina cætera pudica & inuiolatæ fidei, innatam habebat muliebrem quandam morositatem, improbius iludens obnoxij maritj patientiæ, ita vt non habita Regiæ potentiæ ratione, non raro contumeliosius eum tractaret: quam tamen ille dissimulanter & moderate ferebat, licet solitam aperte & soror eius & matri exprobrare humilitatem generis. quæ causa fuit implacabilis inter eas mulieres odij, atque etiam calumniarum quoties daretur occasio: exque suspiciones paulatim crescentes durauerunt integrum annum post Herodis à Cæsare reditum. tandem diu præmeditatum odium in hunc modum erupit. cum meridiano tempore quietis causa in cubiculum se rex contulisset, pro coniugali affectu Mariammen accersiit. hæc autem introgressa quidem est, sed vna cubare noluit, rogantem contemnens, & insuper patris ac fratris sui necem opprobans. quo indigne ferente, & vix ab inferendis mulieri manibus temperante, postquam ex strepitu commotiorem eum sensit, soror, submittit iamdudum suborpatum pincernam, qui indicaret solicitatum se à Mariamme, vt ei operam commodaret in propinando Regi amatorio poculo: & si amplius scisciteretur quale nam id esset, diceret pharmacum penes ipsam esse, à se requisitum tantum ministerium: quod si Rex mentione amatorij nihil moueretur, tum & ipse fileret. nihil enim illi fore periculi. hæc prædoctum illo ipso temporis articulo intromittit ad eum alloquendum. atq; is composito vultu ingreditur, & quali rem valde seriam afferens, ait se largitione à Mariamme solicitatum, vt amatorium Regi misceret. quo audito cum ille perturbaretur, ait pharmacum quoddam sibi oblatum, cuius ipse vim ignoret ideoque id renunciare, quod hoc & Regi & sibi turius existimet. ad hæc verba Herodes, iam ante satis commotus, cum magis etiam exasperatus esset, eunuchum Mariammes fidissimum tormẽtis examinauit, sciens quod sine illo nihil nec magnum nec paruum tentatum sit. qui cruciatus non ferens ad interrogata quidem nihil respondit, hoc tantum prodidit, offensam esse mulierem propter ea quæ Sohemus indicauerat adhuc eo loquente exclamat Rex, Sohemum & sibi antehac & regno fidissimum non fuisse hęc proditurum, nisi aliquid commercij secretionis inter ipsos intercessisset. moxq; Sohemum comprehensum imperat interfici, vxorem vero causam suam iubet agere aduocato intimorum amicorum consilio, accusationem accuratam exorsus, & confictum veneficij crimen intentans. erat autem verbis immodicus, & iratior quam decorum iudicij postulat: quo factum est, vt, cum eum ita velle viderẽt, omnium qui aderant suffragiis damnata sit. qua sententia prolata, visum tamen est tam ipsi quam aliis quibusdam præsentibus, non esse eius supplicium præcipitandum, sed includendam in aliquem regiæ carcerem. at Salome cum sua factione modis omnibus dedit operã, vt mulier sine mora necaretur: quo tanto facilius Regem perpulerunt, quod dicerent timendum esse aliquem motum in populo, si seruaretur viuam asseruari in carce. atq; ita Mariamme ducta est ad supplicium. Id con-

Anno mũdi 4935. Ante Christũ na 29. Hedio & Ruff. c 9. Cæsar Herodis ditionẽ amplorem reddit.

Mariamme morosa fœmina.

Sohemus propter Mariammen Herodi suspectus interficitur.

Mariãme ab Herode accusata, omniũ suffragiis damnata in carcerẽ cõiicitur.

Mariãme Salome instinctu ad supplicium ducitur.

An. mũdi 3936. Ante Christũ na. 28.

ſpicata Alexandra, & inteliigens ſimilem exitum, ſibi expectandum ab Herode, omiſſa priſtina ferocia valde indecore mutata eſt. Volens enim oſtendere ſe non eſſe conſciam eius criminis, cœpit filiæ conuicium facere omnibus audientibus ſceleſtiſſimam & ingratam erga virum clamitans, dignamque tali exitio quæ aula ſit tam immane facinus. non enim pro merito tractatum maritum amantiſſimum. Hæc illa turpiter fingente, & inuolatura vt videbatur capillos miſeræ, etiam alij merito damnabant ineptam eius ſimulationem, ſed in nemine hoc magis apparuit, quam in ipſa quæ ducebatur ad interitum. nam neque verbo vllo eam dignata eſt, neq; vel tantillum intemperiis eius perturbata, excelſo animo improbare ſe illius turpem dementiam vultu ſignificabat. ipſa intrepida ſpecie, ac ne colore quidē nictu mortis mutato ibat generoſam indolem extremo quoq; ſuo tempore præferens. Ad hunc modū periit mulier & temperans & magnanima, ſed non ſatis modeſta, & paulo contentioſior. Cæterum formæ venuſtate, & comitate cum maieſtate coniuncta dici non poteſt quantum omnes ætatis ſuę fœminas ſuperauerit, quæ potiſſima cauſa fuit quo minus iucunde cum rege vitam degeret. Obſequiis enim ob amorem ab eo culta, & nihil moleſtum expectans, licentioſius æquo ſe gerebat. moleſte etiam ferebat ſuorum cæſus, idque apud ipſum quoque fatebatur. Tandem effecit, vt exoſa eſſet regis & matri & ſorori, atque etiam illi ipſi, à quo ſolo nihil timebat. Ea perempta impotentius etiam flagrare cœpit rex, iam ante miſere affectus, ſicut diximus. neque enim vulgari coniugum more amabat, ſed cum pene ad infamiam vſq; indulgeret huic cupidini, ne licentioribus quidem vxoris moribus efficī potuit, ne indies magis ac magis eam diligeret. Tum vero maxime ſibi viſus eſt iraio Deo necaſſe Mariammen. ſæpe inuocabat eius nomen, ſæpe etiam indecore lamentabatur. excogitabat autem oblectamenta quæcunque poterat, apparandis conuiuiis ac compotationibus, nihil tamen proficiebat; quare & regni curam reliquit. adeoq; dolori ſuccubuit, vt ſæpe miniſtros iuberet vocare Mariammen, quaſi illa adhuc viueret. Sic affecto ſuperuenit peſtilentia, quæ & plebis & purpuratorum maiorem partem abſtulit, omnibus irato Deo hanc immiſſam interpretantibus propter iniuſtum Reginæ ſupplicium. ita aucta Regis ægritudine poſtremo in ſolitudines ſe abdidit prætextu venationis, vbi afflictans ſe intra paucos dies grauem morbum contraxit. Is erat inflammatio & dolor cruciś, mente etiam mota nonnihil nec remedia quicquam proderant, ſed cum exacerbare potius malum viderentur, res minimum à deſperatione abſunt. itaque medici partim propter morbi contumaciam, partim quia in tanta difficultate non erat libera dictæ electio, permittebant ei quicqd appeteret, in incertum euentum ſalutem fortunæ committentes. Quo ſic apud Samariam, nunc Sebaſten, decumbente, Alexandra habitans tum Hieroſolymis re cognita conata eſt vrbis arces in ſuam poteſtatem redigere, alteram templo contiguam, alteram in ipſa vrbe ſitam. nam qui has obtinent, totam gentem habent obnoxiam: quia nec ſine his ſacrificia quotidiana poſſunt peragi, neque Iudæi ſine ſacrificiis degere, quibus vita citius contemnatur quam religio, præfectos igitur tentat, vt ſibi & genitis ex Herode ac filia pueris eas traderent, ne forte illo defuncto occuparentur ab aliis quod ſi contingat eum ſanitatem recipere, interim à nemine tutius eas ſeruari quam à domeſticis. Hæc ſolicitatio non eſt æquis auribus accepta, ſed cum eſſent alioquin etiam fidi, tum eo magis manebant in officio, quod & Alexandram oderant, nec fas putabant deſperare de ſalute principis. amici enim erant, veteres, vnus etiam nepos regius, Achiabus nomine. quare cōtinuo per nuncios

Alexandra indecore ſe filiæ crimini nō conſciā vult oſtendere.

Herodes propter vxoris necem miſere affectꝰ.

Peſtilentia Hieroſolymis graſſatur.

Herodes grauem morbum contrahit.

Alexandra Herode abſente, vrbis arces in ſuam poteſtatem redigere conatur.

Herodis conſiliarij Alexandræ inſtitutum ei per nuncios ſignificant.

de

An. mũdi 3936. Ante Christũ na. 28.

Alexandra interfecta.

Costobar cum Herodes in matrimoniũ Salomen sororem dederat, Idumæa principatum inuadit.

Costobar intercessione seruatus.

Costobarus, Lysimachus, Antipater & Dositheus apud Herodem accusati.

Babæ liberi a Costobaro seruati.

Babæ liberi aliique accusati ab Herode interfecti.

de Alexandra significauerunt. ille sine mora eam iussit interfici: superatoque tandem morbo affectis & corporis viribus & animi sic effœtatus est, vt quauis ex causa ad sæuiendum esset propensissimus. quamobrem ne ab intimis quidem amicis sanguinarias manus abstinuit, Costobaro videlicet, Lysimacho, Antipatro cognomine Gadia, & Dositheo, occasione arrepta huiusmodi. Erat Costobarus vnus inter primates Idumæorum, penes cuius maiores olim erat sacerdotium Coze numinis, quod tum religiose ab ea gente colebatur, priusquam sub Hyrcani principatu Iudaicos ritus acciperet. hunc Herodes quamprimum regnum adeptus est, Idumææ ac Gazæ præposuit, data in matrimonium Salome sua sorore, cuius maritum Iosephum ipse interfecerat, vriam dictum est. ea felicitate præter spem oblata inflatus ille paulatim ad tantam insolentiam progressus est, vt regis imperata detrectaret, indignum ratus Idumæos seruire hominibus quorum sacra & religionem acceperant: misitq; legationem ad Cleopatram, docens Idumæam semper maioribus eius reginæ paruisse, proinde nunc quoq; impetrandam esse regionem ab Antonio. Se enim paratum illi potius obsequi. Hæc autem moliebatur, non quod Cleopatram mallet habere dominam, sed vt accisis Herodis opibus, eo facilius ipse Idumæorũ dominationem inuaderet. nam spẽ ei faciebat tam generis claritas, quam pecuniarum copia, quibus parandis ille nunquam non intentus nec à turpibus quidem lucris abstinebat, nimirum nihil mediocre volutans in animo. Sed Cleopatra frustra tentato precibus Antonio, nihil impetrare potuit: & Herodes recognita interfecturus erat hominem, nisi intercessissent pro eo tam mater quam soror: ita tamen eum donauit illarum precibus, vt nunquam posthac illi fideret. orto deinde inter coniuges dissidio, Salome libellũ repudij mariti mittit præter legitimum morem patriæ. Lex enim nostra solis maritis hoc ius permittit, mulieribus autẽ ne dimissis quidem fas est nubere, nisi prioris viri permissu. Verum illa magis ex propria licentia quam communi iure fecit diuortium, & ad fratrem se conferens, ait se prætulisse fraternam beneuolentiam coniugali fœderi, conspirasse enim eum ad res nouas moliendas cum Lysimacho, Antipatro, & Dositheo: fuisq; rebus fidem attruebat per Babæ liberos, quos ille iam per 12. annos seruasset incolumes. Erat autem hoc verum, & tum præter omnem opinionem à rege auditum vehementer eius animum perculit. Quod enim ad Babæ liberos attinet, decreuerat eos aliquando tollere, aduersatos semper suis conatibus, sed procedente tẽpore per obliuionem hoc omiserat. causa vero odiorum hæc fuit. Regnante Antigono dum Herodes obsideret Hierosolyma, in tantis rerum difficultatibus maior populi pars fessa propensa erat ad accipiendum Herodem intra mœnia: sed obsistebant Babæ liberi pollentes autoritate ac opibus & fidi Antigono, quod putarent eum regẽ magis esse e republica. Tandem capta vrbe per Herodẽ, Costobarus destinatus ad obseruandos vrbis exitus, ne quis aduersæ factionis elaberetur, sciens magnam esse Babæ filiorum apud vulgus autoritatem, & cogitans illos mutato rerum statu magnum monumentum afferre posse suis conatibus, subtractos clam in suis agris habuit. Ac tunc quidem licet suspectus Herodem periurio fefellit, negans se quicquam scire quo illi deuenerint. Rege deinde per edicta præmium promittente indici, & modis omnibus eos perquirẽte, ne tum quidem fateri voluit. Veritus enim nõ impune sibi hoc fore post primam negationem, pergebat eos occultare, iam necessitate etiã non modo beneuolentia. Hæc postquã sororis indicio rex comperit, missis quibusdã ad loca latebrarum, & illos interfecit, & quotquot in eodem hærebant crimine: vt nihil iam reliquũ esset ex Hyrcani cognatione, sed

sublatis omnibus, quorum excellebat dignitas, arbitratu suo posset quicquid vellet agere, nemine amplius resistente. Quo factum est, vt magis ac magis discederet à patriis ritibus, & peregrinis studiis veterũ instituta corrumpere inuiolabilia: quorum tempore permagna facta est bonorum morum in deterius inclinatio, labante disciplina, qua antehac populus solebat contineri in officio. Ac primum athletica certamina quinto quoq; anno in honorem Cæsaris instituit, theatro Hierosolymis exstructo: deinde in campo amphitheatrum, vtrumq; sumptuoso opere conspicuum, sed alienum à Iudaicis moribus, apud quos nullus est horum vsus, nulla spectaculorum ostentatio. Ille tamẽ celebritatem hanc nobilissimam esse voluit, denunciatam circumuicinis atq; etiam longinquis gentibus: propositisq; præmiis magnis vndiq; athletarum cæterorumq; certatorum concursus factus est, confluxeruntq; exercitatissimi quiq, in hoc genere. euocabantur enim magnis præmiis non hi tantum qui gymnicis certaminibus dant operam, sed musici etiã præstantes, & qui vocantur thymelici: nec non quadrigarij ac trigarij, & qui singulis equis celetizontes cursum peragunt: magna contentione regis, ne quid desideraretur, quod vsquam in hoc genere sit spectabile. Theatrum ipsum per circuitum titulis erat ornatum Gallicis, & trophæis deuictarum ab illo gentium, auro atq; argento collucentibus. quod vero ad instrumentum & apparatum attinet, non vestes pretiosissimæ, non gemmæ raritate insignes deerant in his spectaculis: conquisitis etiam feris plurimis, leonibus cæterisq; vel robore spectandis, vel aliquo naturæ miraculo. hæ modo inter se, modo cum damnatis hominibus committebantur: quæ peregrinis quidem spectatoribus plurimũ admirationis simul atq; delectationis afferebant, indigenis vero prorsus ad dissolutionem patriæ disciplinæ tendere videbantur. nihil enim magis impium existimabant, quam ex spectandis hominibus cum bestiis comparatis voluptatem crudelem captare homines: absurdum æque peregrinis artibus mutare instituta domestica. Sed nihil tam molestum fuit quam tropæa: quæ cum putarent armis contectas imagines, quarum vius interdictus est nostris legibus, indignissime eas ferebant, a quibus cum eos sic abhorrere Herodes animaduerteret, per vim nihil agere voluit, sed blandis alloquiis conabatur hanc superstitionem eximere animis. illi tamen mouebantur, sed credentes eum grauiter peccare, vno ore exclamant: etiamsi reliqua omnia ferre oporteat, non laturos se intra vrbem hominum imagines: sic tropæa vocabant: hoc enim nefas esse. Herodes vero videns eos turbatos, & sine satisfactione nõ facile cessuros, accitis ad se præcipuis ex illo numero, & in theatrum adductis, rogabat eos, ostensis tropæis, quidnam hoc esse putarent. cumq; reclamassent, hominum esse imagines, iubet detrahi ornatum appositiciũ, & ostendit nudos stipites. quo facto in risum vertitur indignatio cõcepta ex suspicione imaginum. atque ita sedato multitudinis tumultu, pleriq; iam mutati æquo animo ferebant omnia. quidam tamen ne sic quidem destiterunt externos mores abominari, veriti ne ex hac mutatione sequeretur magnũ aliquod reipub. incommodum: putauerunt q; sui officij labanti disciplinæ publicæ vel capitis periculo succurrere, nec pati Herodem quicquam contra receptos mores inducere, & pro Rege hostem agere. ex his decem ciues coniurauerunt contempto periculo, sicasq; vestibus texerunt: & in his vnus cæcus, ob indignitatem eorum quæ audierat non tam paratus ad agendum aliquid, quam ad patiendũ si quid asseritoribus patrij moris accideret, cuius exemplo non mediocriter confirmati sunt cæteri. Hi communicatis consiliis in theatrum vadunt, speantes ne ipsum regem improuisum impetum suum euasũ

An. mũdi 3939. Ante Christũ nat. 25. *Hedio & Ruff. c. 10*

Herodes plurima peregrina instituta introduxit. Theatrũ & athletica certamina alia que spectacula ab Herode restituta. Herodes ex spectaculis non magnam gratiã reportat. Tropæa armis contecta imagines Iudæi putant.

Decẽ viri cõtra Herodẽ coniurant.

An. mũdi 3959. Ante Christũ na. 15.

Herodes coniurationem explscatur.

Decem cõiurati necati, delator eorum interfectus frustatim cõscisus est.

Herodes Hierosolymis duas arces munit.

Antonia.

Samaria vel Sebaste.

Stratonis turris siue Cæsarea.

Gabala.

Esthmonitis.

Herodes ad seditiosos compescendos in arces præsidia collocat.

rum, aut certe multos ex aulicis eius stipatoribus opprimendos: & vel hoc sibi fore mortis solatium, si illum violatæ religionis ergo in populi inuidiam adducerent. Et illi quidem quasi duces se cæteris præbentes hæc facere statuerant. quidam vero ex his quos Herodes ad perscrutanda & indicanda talia disposuerat, rem totam expiscatus, Regi theatrum ingressuro aperit. is non ignarus quantum odiorum sibi quotidie concitaret, recipit se in Regiam, & nominatim cõiuratos accersit: qui comprehensi in ipso facinore, & scientes nullum esse effugium, decreuerunt præsentem necessitatem ferre forti animo. nihil enim inficiati interrito vultu sicas protulerunt, profitentes se recte ac pie coniurasse non propter priuatos affectus, aut sui commodi gratia, sed pro disciplina publica, quam nemo bonus violare ne morte quidem sibi intentata sustineat. hæc illi cum magna confidentia pro se attulissent, à Regiis abducti per omnes cruciatus necati sunt. nec multo post delator eorum inuisus omnibus à quibusdam interfectus frustatim cõscisus est, & obiectus canibus, idque multis inspectantibus: nemo tamen hoc factum prodidit, donec post longas ac molestas Herodis inquisitiones à conscíis quibusdam mulierculis per tormenta expressa est confessio. tum vero autores eius facinoris cum totis familiis plectebantur, plebe nihilominus territa, & parata leges defendere, ni maiore cohiberetur potentia. quod animaduertens rex omni ope obuiam iuit eorum conatibus, ne forte hac rerum nouitate ad apertam defectionem adducerentur. cum igitur duas arces munitas in vrbe haberet, vnam in qua ipsius erat Regia, alteram vero iuxta templum Antoniam à se communitam, visum est tertiam quoque munire Samariam, mutato nomine Sebasten, quæ foris totam gentem contineret in officio. abest à Hierosolymis itinere vnius diei, ad vrbanos etiam tumultus compescendos opportuna. Aliam etiam toti genti ceu arcem imposuit, olim Stratonis turrim dictam: ipse Cæsaream appellari maluit. In magno etiam quem vocant campo sorte lectis equitibus castellum condidit, & in Galilæa Gabalam, Esthmonitim in Peræa. His arcibus ad tutelam regni per totam regionem opportune dispositis, adempta est vulgo leuissimis quibusque causis mobili tumultuandi materia, parato ad quoscunq; clanculatios conatus remedio, dum in propinquo semper sunt qui vel præcaueant vel recens ottos compescant. In primis autem Samariam cinsturus mœnibus dedit operam, vt tam è milite auxiliari, quam è finitimis gentibus plurimos in eius ciuitatis corpus congregaret, partim propter templum quod ibi dedicare statuerat, partim quo illustriorem eam faceret, sed maxime quia prætextu magnificentiæ securitatem rebus suis hoc pacto procurabat. Vrbi, abrogato vetere, nouum nomen Sebastes imposuit, agrosque eius natura feraces habitatoribus diuisit, vt mox ab initiis essent locupletes: firmissimũ deinde murum circumdedit, natura etiam accliuiores adiutus, & præter veterem ambitum tantum spacij complexus, vt nulli celebrium vrbium cederet. erat enim viginti stadiorum circuitus. in eius meditullio fanum sesquistadij amplitudine esse voluit, modis omnibus ornatissimum, in quo templum exstruxit cum quouis alio pulchritudine & magnitudine conferendum, reliquas etiam vrbis partes procedente tempore magis ac magis excolere studuit, securitatem captans ex firmitate loci quo pro arce vti voluit, pulchritudine vero loci suæ liberalitatis ac magnificentiæ monumentum relicturus ad posteros.

CAP.

CAP. XII.

De fame quæ in Iudæam terram incubuit.

An. mũdi 3942 an. Christ. 22. *Hodie & Ruf. c. 11. al. 10.*

EOdem anno qui fuit regni Herodis decimustertius, maximę calamitates in eam regionem ingruerunt, siue ea fuit vindicta irati numinis, siue ita ferebant statæ temporum vicissitudines. Primũ siccitas diuturna obtinuit, inde insecuta est sterilitas, ne illis quidẽ fructibus prouenientibus, quos sponte sua terra solet edere. Postea per inopiam mutata victus ratione, morbi iam inualuerunt & pestilentia, succedentibus aliis post alias calamitatibus. Nam hoc ipsum pestem exacerbabat, quod ægroti in tanta penuria nec curam sibi conuenientem nec alimentũ congruum habere poterant: & quotidie multis morientibus, etiam superstites per desperationem curam suorum relinquebant, non profuturam in tantis rerum difficultatibus. itaque absumptis veteribus frugibus, & nullis in earum vicem subnascentibus, nihil spei reliquum erat, malo præter opinionem indies crescente, dum non vno anno etiam semina ipsa pereunt, terra non reddente debitum. quapropter necessitas multa ad præsentẽ vsum excogitare cogebat: ac ne Herodi quidem amplæ facultates supperebant, dum fraudatur agrorum reditibus, absumpta in ædificationem vrbium vetere pecunia: adeoque omnia variis malis vastabantur, vt vix esset cui succurri posset. ad hæc accedebat populare in regem odium, quod fere soleat calamitatum culpa in eos reiici, penes quos est regimen Reipub. Cogitabat tamen aliquam remedelam afferre tam difficili tempori, sed modũ vix expediebat, quod nec finitimi res ad victum necessarias venderent, eadem pressi inopia, nec pecuniarum tantum supereset, quantum posset omnibus sufficere. attamen videns opus esse vt omnes ad ferendam opem consilia conferrent, quicquid erat in regia supellectilis tam aureæ quam argenteæ, id totum concidit, nec laudatorum artificum parcens operibus, nec vasis ad vsum necessariis. inde confectam pecuniam mittebat in Ægyptum, quam tum Petronius obtinebat pro Cæsare. Is licet obrutus multitudine ob talem necessitatem ad se confugientium, tamen quia priuatim amicus erat Herodi, & seruatos cupiebat eius subditos, præ aliis eis concessit frumenti exportationem, tam in emendo quam in euehendo adiuuans, ita vt maximum momentum ad gentis salutem in eo fuerit. Porro Herodes aduecto frumento, & approbata populo sua diligentia, non solum mutauit auersorum à se animos, verum etiam eximiam laudem beneficentiæ & prouidentiæ retulit. Nam primum his qui sibiipsis frumentum quærere non poterant, diuisit omnibus accuratissime dispensans. Deinde quia multi erant qui propter senium vel aliam debilitatem cibos parare non valebant, his quoque prouidit adhibitis pistoribus, vt in promptu alimenta haberent. Quin & aduersus hyemis asperitatem prouidit, ne qui periclitarentur inopia vestium absumptis pecoribus, & lanis aliisque tegmentis deficientibus. Vbi vero etiam huic necessitati prospectum est, propinquis quoq; Syrorum vrbibus solicitudinem impendit, distributis ad sementem faciendam frugibus, quod sanè & ipsi fuit commodum, terra mox vberem referente gratiã, vt omnibus alimenta supperterent. & quamprimum segetes messi maturæ factæ sunt, ad LM. hominum quos ipse aluerat dimisit per agros: atque ita res pene perditas restituit sua diligentia, non mediocriter [illegible]atis etiam finitimis qui eisdem laborabant difficultatibus. nemo enim eius opem implorauit, quem non pro ipsius dignitate adiuuerit: sed & castella & vrbes, & ex plebe qui grauabantur numerosiore familia, ad illum confugientes necessitati inueniebant remedium: ita

diuturna & sterilitas in Iudæa. Annona caritas morbos quoque adducit.

Herodes ex aurea & argentea supellectile pecuniã conficiens frumentũ pro eo cõparat. Herodis adiectũ frumentũ populo distribuit.

An mũdi 3942. an. Chri. na. 22.

vt reuocatis ad rationem quæ in exteros tantum insumpserat, reperta sint frumenti cororum decem millia. corus autem capit decem medimnos Atticos, intra regni vero sui pomeria 70. millia cororum expensa sunt, quæ quidem eius cura & tam opportune collata gratia tantum apud Iudæos valuit omnium sermone celebrata, vt positis odiis quicquid hactenus vel administrando regno, vel transgrediendis patriis ritibus peccauerat, libenter obliuiscerentur, bene compensatum putantes eius liberalitate, qua vsi sunt hoc difficillimo tempore. nec minor vel gratia vel gloria parta est apud exteros, vt per hæc mala non mediocriter nomen regis illustratum sit, & quantum damni domi acceptum est, tantum foris ad celebritatem nominis accreuerit. Cum enim in alienis necessitatibus tantam ostendisset magnanimitatem, omnes non qualis ante fuisset reputabant, sed qualem tum recens experti fuerint. Eodem tempore & auxilia misit Cæsari, quingentos selectos e suo satellitio, quos Ælius Gallus duxit in expeditionem Arabicam, eorumque sæpe forti opera vsus est. Rebus igitur in pristinam felicitatem restitutis, regiam in superiori vrbis parte ædificauit, exstructis ædibus amplissimis, exornatisque auro & marmoribus & subsellijs, vt magnum virorum numerũ possent capere: domibus etiam pro cuiusq; dignitate appellatione indita, vt vna diceretur Cæsaris, Agrippæ altera. Coniugem deinde duxit amore correptus, ne distraheretur vagis voluptatibus. occasio autem nouarum nuptiarum fuit hæc. Erat inter Hierosolymitanos ciues Simon Boethi Alexandrini filius, sacerdos cũ primis nobilis, habebatq; filiam omnium ætatis eius pulcherrimam: cuius forma cum vulgi sermonibus celebraretur, primum fama illius Herodes permotus est, deinde conspectæ amore captus, noluit vti sua potentia, ne tyrannice videretur agere, maluitq; in legitimum thorum puellam introducere. Cumq; Simon nec affinitate tali, nec tamen contemptu dignus videretur, quod cupiditati suæ satisfaceret, id quod æquius visum est elegit, vt videlicet honoris accessione eum ornaret, mox igitur Iesu Phabetis filio Pontificatum abrogat, & successorẽ ei dat Simonem, atq; ita affinitatem cum illo cõtrahit. Peractis deinde nuptijs nouũ castellum condit, quo loco Iudæos olim profligauit, dum pelleretur armis Antigoni- distat autem à Hierosolymis circiter LX. stadijs, natura firmum, & ad excolendum idoneum. collis enim est leniter accliuis, attollens se in manufactam altitudinem, habens mammæ specie circumferentiam: estque distinctus teretibus turribus, ascensu arduo qui per CC. gradus lapideos scanditur. intus autem diuersoria sunt regia, magnis impensis structa, tam ad firmitatem, quam ad pulchritudinem: & in pede collis habitationes spectatu dignissimæ, tum propter alia, tum propter aquæductus egregios, magno sumptu è longinquo perductos. circumiacens planicies ædificijs referta est ad iustæ vrbis magnitudinẽ, cui collis ille vice arcis imminet. Ita omnibus ordinatis ex sententia, nullos amplius in regno suo motus timuit, duobus potissimum modis subditos in officio continens: timore suppliciorum quæ nemini remittebat, & liberalitate qua prouidebat publicis necessitatibus: cõmunicabatq; se accuratissime, quasi incolumitas sua pertineret etiam ad Rempublicam. Ciuitatibus se comem & humanum præbebat, dynastas per occasionem colebat, ad conciliandam sibi eorum gratiam munificentissimus, quod innatam haberet magnanimitatem regiam. Ita factũ est, vt cum apud omnes esset gratiosus, magnis rerum suarum incrementis augeretur. Hæc tamen ambitio studiumq; demerendi Cæsarem cum Romanis potentioribus causa fuit vt multum à patriis institutis decederet, & leges diuinas violaret, dum in honorem eorum vrbes condit

Iudæi Herodi propter beneficia fauent.

Cæsari Herodes quingentos ex suo satellitio mittit.

Regia Hierosolymis ædificata. Theatrum & Amphitheatrum.

Herodes Iosephum Simonis filium Pontificem abrogat, Simonẽ cui etiam filiam dedit, subrogat.

Herodes accuratã diligentiã & sumptus non exiguos in structu ra cõfert.

& te

& templa exstruxit, licet non in solo Iudaico. hoc enim illi nequaquam laturi erant, quod nefas sit nostris statuas ac effigies more Græcorum colere. quapropter extra eorum regionem tales vrbes collocabat, excusans se Iudæis, quod non sponte, sed potentiorum iussu hæc faceret: & interim Cæsarem Romanosq; tanto magis sibi deuinciens, quod in eorum honorem à patriis consuetudinibus sustineret discedere. Sed præcipuus scopus erat vtilitas propria, & studium memoriæ propagandæ ad posteros, ita vt in condendis & exornandis vrbibus nullis sumptibus parceret. An. mũdi 3942. Ante Christũ na. 22.

CAP. XIII.

Cæsarea conditur.

ERgo cum animaduertisset in maritimis locum condendæ vrbi opportunissimum, cui pridem Stratonis turris nomen fuerat, & formam eius magnifice descripsit: & ædificiis marmoreis totam exornauit accuratissime, tam regiis palatiis quam priuatorum ciuium ædibus. & quod fuit omnium operosissimum, portum à tempestatibus tutum addidit, magnitudine Piræo parem, stationibus instructum & diuersoriis, admirandum structura, eo quod propter loci naturam omnis materia tantæ fabricæ aliunde magno sumptu conuehenda fuerit. Sita est hæc vrbs in Phœnice, qua in Ægyptum præternauigatur, Dora inter & Ioppen, littorales vrbeculas, non satis portuosas quod Africo sint oppositæ. hic enim procellosis flatibus arenas in littus prouoluens, nullam stationem quietam esse patitur, ita vt plerunq; naues mercibus onustæ in salo ancoras iacere necesse habeant. Hanc locorum incommoditatem correcturus circulum portus circumduxit, quantum putaret magnæ classi recipiendę sufficere: & in viginti vlnarum profundũ prægrandia saxa demisit, quorum pleraque pedum quinquaginta longitudinis, latitudinis vero octodecim, altitudine nouempedali fuerunt, quædam etiam maiora, minora alia. Hæc moles in mare iacta brachium ducentos pedes longum efficit, cuius spacij dimidium oppositum est frãgendis fluctibus, inde procymation Græce dictum: reliquum sustinebat murum lapideum distinctum turribus, quarũ maximæ & pulcherrimæ nomen Drusus à Druso Cæsaris priuigno immaturo fato defuncto. Inerant & crebri fornices, nautarum diuersoria. Exscensus deinde lato ambitu totum portum cingebat, locus ad inambulandum animi causa iucundissimus. Os autem portus patet versus septentrionem ventorum serenissimum. crepido vero totius ambitus, à sinistra quidem portum intrantibus turris est lato margini insistens ad firmius resistendum fluctibus, à dextera autem duæ columnæ lapideæ cõiunctæ turri ex aduerso sitę pares celsitudine. Circum portum ædes continuata serie marmore politissimo exstructæ sunt, exstante in medio tumulo, in quo templum Cæsaris à longe conspicuum adnauigantibus, & in eo statuæ, Romæ altera, altera Cæsaris, vnde nomẽ Cæsareæ, vrbi tam materia quam artificio structuræ conspicuæ, cloacis etiam subterraneis non minus mirandæ, quæ paribus distantes interstitiis in mare exeunt, vna transuersa dirimente, vt imbrium & purgamentorum proluuies facilius in mare deferantur, & marini æstus, quoties accedunt subintrare possint, & totam vrbem subluere. Exstruxit etiam theatrum è saxo, à meridionali portus latere amphitheatrum capacissimum, vnde late prospectus patet in matia. Atque hæc omnia duodecim annorum spacio sunt absoluta, Rege nec labori parcente nec sumptibus. Hæc iam altera vrbe post Sebasten condita, decreuit Romam mittere filios Alexandrum & Aristobulum, vt salutarent Cæsarem: eratque eis paratum hospitium

Stratonis turris, aliàs Cæsarea dicta, ab Herode ædificata. Pyræus Atheniẽsis portus. Dora & Ioppe non portuosa. Cæsarea portus.

Theatrũ & amphitheatrũ. Herodes Alexandrum & Aristobulum Romam ad Cæsarem mittit.

An. mũdi 3942. Ante Christũ na. 22.

apud Pollionem Herodis studiosissimum, licebat tamen etiam Cæsaris vti hospitio. Excepit enim adolescentes summa humanitate, fecitque Herodi potestatem, vt arbitratu suo e filiis quemcunque vellet hæredem regni designaret, aucta prius noua accessione Trachonitidis, Batanææ, & Auranitidis, tali de causa. Zenodorus quidam conduxerat ditionem Lysaniæ, nec contentus his protentibus in Trachone fouebat latrocinia, inde quoque captans compendium. incolæ enim locorum eorum libenter rapto viuunt, assueti prædas ex Damascenis agere. eos Zenodorus adeo non vetabat, vt lucrorum etiam esset particeps; ab his male vexati propinquorum agrorum coloni, Varum prouinciæ præsidem querelis obtundebant, postulantes vt Zenodori iniurias per literas significaret Cæsari. Ille rescripsit expugnanda esse latronum receptacula, & regionem eam ditioni Herodis contribuendam: sic enim fore vt eius prouidentia caueretur in posterum, ne Trachonitæ vicinis vllas exhiberent molestias. alioquin difficile erat eos compescere iam assuetos his artibus victum quærere: vt qui nec oppida haberent nec agros, sed in speluncas ac cuniculos more ferarum refugia. habebant autem paratam aquæ & cibariorum copiã, vt externa vi petiti possent satis diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent angustos, nec nisi vnum post alium hominem admittentes, sed intus sunt amplissimi & supra quam credas capaces, plano solo desuper tecti. nam totus is locus constat petra aspera & nõ facile meabili, nisi aliquo ducente per semitas: quæ non per directum feruntur, sed multis mæandris flexuosæ sunt. incolæ quoties propinquos populati nõ datur, ipsi inter se exercẽt latrocinia, nihil sibi non permittentes. Eam regionem postquam Herodes accepit à Cæsare, adhibitis ducibus ad eos penetrãs malefitia coercuit, & circumuicinis securitatem peperit, Zenodorus autem partim inuidia, partim dolore ademptæ possessionis permotus, Romam ad accusandum Herodem profectus est: nihil tamen efficere potuit.

Herodes latrones coercet. Hodie & Ruff. c. 13

Agrippa in Asiã missus. Gadarenses Herodẽ accusatores. Agrippa vinctos ad regem mittit. Auranitidu ditio a Zenodoro Arabibus elocata & a Cæsare Herodi donata est causa belli.

Interea in Asiam Agrippa mittitur, administraturus transmarinas prouincias pro Cæsare. eum, quod esset amicissimus, Herodes apud Mytilenem cum salutasset, in Iudæam reuersus est. Cæterum Gadarenses quidam Agrippam adeunt, Herodem accusaturi, quos ille ne auditos quidem ad regem vinctos remisit. Arabes etiam iamdudum infensi Herodi, tum aperire cœperunt inimicitias, idque de causa, vt tum videbatur satis probabili. Zenodorus enim desperatis rebus suis, Auranitidem ditionis suæ partem illis elocauerat L. talentis annuis; quam quia donatio Cæsaris complectebatur, non patiebantur auferri, modo excursionibus ac vi eam sibi vindicantes, modo contendentes de iure possessionis apud iudices. pelliciebant etiam ad se egenos milites, qui miserorum more meliora sperant ex rerum nouitatibus. Hæc cum mature Herodes cognouisset, maluit tamen bonis rationibus occurrere quam hostilitet, ne daret occasionem nouis motibus. Decimoseptimo demum eius regni anno Cæsar venit in Syriam: moxque Gadarenium plurimi cœperunt clamare in Herodem, grauem eum dicitantes ac tyrannicum, instigati huc potissimum Zenodori criminationibus: qui interposito iureiurando pollicitus erat, non prius se desiturum quam quouis modo efficeret, vt illi à dominatione regia liberati attribuerentur ad prouinciam Cæsaris: ab hoc persuasi clamitabãt, idq; aliquanto audacius, quia ne illos quidem pœnas dedisse videbant; quos rex deditos ab Agrippa acceperat. erat enim si quis alius, erga suos inexorabilis, ab alienis vero acceptas iniurias libenter contemnebat ac remittebat. Cum igitur de vi & rapinis eius, violatisq; ac dirutis templis quererentur, Herodes quidem nihil territus paratus erat causam

Cæsar in Syriã venit, apud eum Gadarenses Herodem accusant, qui seipsos iugulant.

suam dicere: Cæsar vero comiter illum tractabat, nihilo alienatior propter tumultuantem multitudinem. & prima quidem die qua congressi sunt, facta est horum mentio, deinde vero interruptum est hoc negotium. Gadarenses enim videntes quorsum Cæsar & amici eius tenderēt, & certis coniecturis timentes ne dederentur Herodi, sequenti nocte alij se iugulauerunt, alij præcipitauerunt tormentorum metu: quidam etiam in flumen se iaciētes necauerunt: atq; ita cum se ipsi prædamnare viderentur, sine mora Cæsar Herodem absoluit. accessit huic & alia non mediocris felicitas. Zenodorus enim præcordiis ruptis sanguine multo per secessum profluente apud Antiochiam Syriæ periit. Cæsar vero & huius portionem, sane nō contemnendam, donauit Herodi: quæ sita Galilæam inter & Trachonem, complectitur Vlatham, Paneadem, & agros finitimos. adiunxit eum deinde rectoribus Syriæ, mandauitq; vt omnia ex eius sententia fierent. Denique eo tum felicitatis prouectus est Herodes, vt cum in toto, quam late patet, Romano imperio duo essent omnium potentissimi Cæsar & Agrippa, Cæsar post Agrippam nemini maiorem quam illi honorem haberet. Agrippa item post Cæsarem nemini. qua mutua benequolentia [illegible] Pheroræ suo fratri tetrarchiam impetrauit, de suo regno decisis centum talentorum reditibus, vt etiam si quid fatale sibi accideret, in tuto essent res illius, neq; subiiceretur Herodis filiorum imperio. Deducto inde ad mare Cæsare in regnum reuersus, in terra Zenodori elegantissimū ei templum constituit e marmore candido, prope Panium quod vocant. id spelunca est in monte amœnissima, eiq; subiecta in immēsum hians terræ deuexitas. plena aquis stagnantibus. ei mons valde magnus imminet. sub spelunca autem scatent fontes Iordanis fluminis. hunc locum alioquin etiam celebrem ornauit templo extructo in honorem Cæsaris. Tunc etiam tertiam tributorum partem remisit regni sui subditis, prætextu quidem vt post sterilitatem se reficerent, re autem vera vt placaret eorum animos, offensos talibus regis operibus, quæ videbantur plane ad religionis & bonorum morum perniciem tendere, vt omnium iactabatur sermonibus. cui rei & aliud ille remedium attulit, occasiones turbelarum auferēs, & iubens sua quenq; agere negotia, vetitis per vrbem conuenticulis & frequentioribus conuiuiis, appositisq; etiam speculatoribus, & grauissimis pœnis qui contrafacerent propositis. nam multi clam & propalam abducebantur in castellum Hyrcaniam, ibiq; dabant supplicium: & dispositi erant tam in vrbe quam per itinera qui observarent conuenientes cuiuscunq; rei gratia. adeo enim hanc curam non negligebat, vt sæpe ipse plebeio cultu noctu misceret se vulgo, & experiretur quid de se sentiret populus: & quotcunq; pertinaciter improbarent eius studia, in omnes inclementer animaduertebat: reliquam vero multitudinem sacramento obstringebat, iusiurandum exigens quod non discessuri essent à fide & officio. atque ita maior pars metu cedebat & obsecundabat: qui vero liberius stomachabantur & cogi se indignabantur, eos quocunque pacto poterat tollebat de medio. Requisiuit etiam iusiurandum à Pollionis Pharisæi Sameæq; sectatoribus plerisque: quod cum non impetrasset, non tamen in eos, vt in cæteros tales sæuiit, Pollionis reuerentia. remisit etiam hanc necessitatē his qui Essæi apud nos vocantur, genus hominum Pythagoreis Græcorum non absimile, de quibus alibi narraui prolixius. nunc prætereundum non videtur, nec alienum à proposita historia, cur religiosam de his opinionem Rex habuerit. Erat quidam Essenus Manahemus nomine, cum alias vitæ honestæ & probatæ hominum testimonio, tum vero diuinitus etiam concessum habens donum fatidici spiritus. hic cōspicatus Herodem etiam

An. mundi 3946. ante Christi. an. 38.

Zenodorus miserè periit.

Vlatha, Panea aliaq; regiones Herodi donata.

Herodes a Cæsare & Agrippa, in magno honore habitus.

Pherora Herodis frater Cæsar tetrarchiam cōcedit.

Herodes prope Panium templum adificat.

Herodes populum Sacramēto obstringit.

Pharisæi propter Pollionē & Sameā Herodes Sacramēto remittit.

Essæi Pythagoreis non absimiles.

Manahemus regnum futurū prædicit.

An. mũdi 3946. an. Chri. 18.

tum cum cæteris pueris ludum literarium frequentantem, Regem Iudæorum salutauit. ille putans se aut rideri, aut non satis notum esse homini, correxit eius verba, vnum de plebe se profitens. Tum Manahemus subridẽs, & blando plausu posteriora eius permulcẽs verius quam feriens, imo regnabis, inquit, & feliciter dominaberis: sic enim Deus vult: & memor esto Manahemi verborum, quę te fortunæ mutabilis admoneant. Nihil enim te magis cogitare decet, quam de iustitia & pietate & æquitate erga ciues subditos. sed scio te hoc non facturum, futuri præscius. eris enim tam diuini quam humani iuris immemor, licet alioqui fortunatissimus, & sempiterna dignus gloria. Nec tamen Deum latebis, qui te extremo vitæ tempore graui castigatione reprehensurus est. Hæc verba non magni fecit Herodes, qui tum nihil tale sperabat: prosperis deinde successibus ad regnum & tantam felicitatem elatus, cum maxime vigeret, Manahemum accersitum rogat de diuturnitate imperij. Ille nihil certi respondit, sed scitante Rege num decem annos duraturum sit, & viginti inquit, & triginta: atque ita indeterminatum fatalem finem reliquit. Herodes vero vel hoc contentus, Manahemum data dextera dimisit, & ex eo semper Essenos in precio habuit. Hæc tametsi fidem excedere videntur, visum est tamen lectori indicare, quod multi sint in eo genere quibus ob morum probitatem diuinitas aperire dignatur sua decreta & consilia.

Herodes Mãnahemũ de imperij diuturnitate rogat, & Essenos pr pter eũ in precio habet.

CAP. XIV.

Herodes nouum templum Hierosolymis adificat.

Hadio & Ruf. c. 14 al. 11.

DEcimo octauo autem sui regni anno Herodes post tot præclara facinora, post absoluta tot admiranda opera, eximium aliud concepit animo, Dei templum denuo construere, ampliore ambitu & huic conueniente celsitudine, ratus, id quod res erat, id fore omnium celeberrimum etiam ad posteritatis sempiternam memoriam. Cæterum veritus ne populum difficultate deterritũ minus ad hoc obsequẽtem haberet, aduocata concione, sic eum allocutus est: Non habeo necesse, viri tribules, vt vel gesta vel opera mea commemorẽ, quæ, ex quo regnare cœpi, plus vobis vtilitatis & securitatis, quam mihi ornamenti & laudi attulerunt. scitis enim ipsi quod in maximis vestris difficultatibus nulla priuati commodi ratione vobis prospexi: & quæ opera hactenus Deo iuuante absolui, vobis potissimum seruiunt, per quæ factum est, vt res Iudaicæ nunc magis quam vnquam antea floreant, quare, vt dicere cœpi, non opus est singillatim percensere, vel vrbes vel alia ædificia quibus tum Iudæam ipsam, tum alias huic contributas regiones excoluimus: sed illud potius vobis nunc proponã, quod maxime vel ad regionis cultum vel ad regionis ornatum attinet. Templo huic, quod postliminio reuersi à captiuitate Babylonica patres nostri instaurauerunt, desunt ad priscam altitudinem 60. cubita. tanto enim celsius erat vetus illud Solomonis ædificium. nec hoc culpa maiorum nostrorum accidit, per quos non stetit qn par illi pristinæ structura surgeret: sed hanc mensuram præscripserunt Cyrus & Darius Hystaspis filius: sub quorum imperio quia illi tum vixerunt, sicut postea Macedonum, non potuerunt assequi primum illud pietatis archetypum. Nunc quoniam Deo volente ego rerum potior, cui otium, pecunia prompta, magni reditus suppetunt, & quod maximum est, Romanorũ orbis dominorum amicitia, dabo operam vt quod maiores sub alieno nutu viuentes non satis accurauerunt suppleam, & quicquid deest ad honorem Dei, memor acceptorum beneficiorum grate ac pie persoluam. Hac tam inopinata oratione

Herodes Dei templũ denuo construere animo cõcipit.

Herodes populo se templum extructurum, exponit.

omnium animi sunt attoniti, quod supra spem pollicerí viderentur: & angebantur magna solicitudine, ne forte demolitus vetus ædificium, nouum non posset absoluere. quare periculosum videbatur consiliū, & conatus perdifficilis. Quod vbi animaduertit Rex, iussit eos bono animo esse. mansurum enim vetus templum integrum, nec demoliendum tantisper dum omnis materia comparetur, quæ sit ad futuram fabricam necessaria. neque eos fefellit. Mille enim plaustra parauit quæ lapides conuecherent: & ex omni artificum copia peritissimos selegit ad decem millia, & insuper mille sacerdotes stolis sacerdotalib. suo sumptu vestitos, partim cæmentariæ, partim lignariæ fabricæ non imperitos: hosque omnes adhibuit operi, materia iam ante conuecta. Sublatis deinde veteribus fundamentis, & nouis repositis, desuper templum exstruebat, longitudine centum cubitorū, altitudine totidem & viginti amplius. qui viginti cubiti aliquanto post sidentibus fundamentis decesserunt, eosque denuo adderodecreuerunt nostri Neronis temporibus. Constabat autem structura e lapidibus candidis firmissimis, magnitudine viginti quinque cubitorum in longum, octo in altum, latitudine vero cubitorum duodecim, habebatque Basilicæ similitudinem, hinc & inde humilibus, media sui parte excelsum, à multis stadiis cōspicuum, maxime ex aduerso habitantibus aut aduentantibus. Ianua vero penes ipsi templo par, & superliminare aulæis variegatis ornabatur, floribus purpureis distinctis, & habentibus columnas intertextas, sub quarum capitibus vitis expandebatur aurea dependentibus botryonibus, mirandum sane opus tam manus quam materiæ precio. Cinxit etiam totum templum amplissimis porticibus, quæ responderent reliquæ magnificentiæ, & priores illas pulchritudine vincerent. harum duæ validis muris fulciebantur, opere vel in primis memorabili. Tumulus erat petricosus, arduus à vertice sensim versus orientale vbis latus relupinus. huius verticem primus Solomon rex nostri instituto Dei muro circumdedit. Radices quoque eius alio muro cinxit. cui versus austrum subiecta est vallis profunda. hic murus constat saxis grandibus plumbo inter se vinctis, complectens interius spatium & in profundum descendens, vt miranda sit magnitudo & altitudo structuræ forma quadrangulari. Saxorum enim magnitudo à fronte est conspicua, interiora ferro vincta iuncturas continent contra omnium temporum iniurias firmissimas. Hoc opus postquam æquatum est vertici, cauitas quæ intererat murum inter & tumulum explera est, vt complanatis omnibus fieret area, & circum quadriporticus quatuor stadiorum circuitu, singulis lateribus inter duos angulos per stadia singula patentibus, interius deinde ipsum verticem ambit alius murus lapideus: cuius orientale latus quam longum est duplicem habet porticum spectantem ianuam templi siti in meditullio. Eam porticum priores reges adornauerant. Circa templum affixa erant spolia barbarica, qua omnia Herodes denuo dedicauit, additis etiam recentibus Arabicis. In septentrionalis lateris angulo arx erat firma & bene munita, opus Asamonæorum qui gentis sacerdotium simul & principatum tenuerunt, & turrim id vocauerunt, repositoriū stolæ Pontificiæ, quæ non promebatur, nisi Pontifice factis operaturo. hanc Herodes in eo loco asseruauit, post cuius obitum in Romanorum potestate fuit, vsq; Tyberij Cæsaris tępora. Eius principatu Vitellius Syriæ præses à Hierosolymitis honorificentissimo hospitio receptus, quo gratiam eis referret, à Cæsare impetrauit, vt iuxta sua postulata ipsi haberent sacræ stolæ custodiam: fueruntq; Iudæi eius custodes vsq; Agrippæ Regis obitum post quem Cassius Longinus præses Syriæ, & Culpius Fadus Iudææ

Ad. mūdi 3947. Ante Christū na. 17.

Iudæi veritis ne Herodes demolitus vetus ædificium nouum absoluere nō posset, Herodes vetus illesum mansurū, donec ad nouū materia cōparetur, promisit.

Materia ad fabricam templi necessaria.

Templū ab Herode quomodo exstructum.

Stola Pōtificia repositoriū.

Stola Pōtificia in cuius potestate fuerit.

An. mundi 3947. Ante Christū na. 17. *Antonia, turris.*

procurator, iusserunt eos denuo stolam in Antoniam deponere, dictitantes debere eam in Romanorum potestate esse, quemadmodum & antea missi sunt hac de causa legati ad Claudium Cæsarem, deprecaturi talem necessitatem: vbi inuenerunt iuniorem Agrippam, cui petenti concessa est stolæ custodia, scriptis de hac re ad Vitellium literis. Olim autem fuerat sub sigillo Pontificis & præfectorum gazophylacio, qui pridie solennis festiuitatis adibant arcis & præsidij Romani præfectum, & recognito prius sigillo stolam accipiebant: ac mox peracto festo, reportatam in eundem locum, & in conspectu arcis præfecti obsignatam deponebant: quod quidem hoc loco propter toties variatum morem admonere visum est. Sed tum Herodes hanc quoq; turrim munitiorem reddidit ad tutelam templi, & in memoriam amicisui Romanorum imperatoris Antonij vocauit Antoniam. Occidentalis autem porticus quatuor portas habebat. harum ab vna transitus erat in regiam per vallem in medio interiectam: duo ferebant in suburbia, postrema in vrbem, gradibus multis vsque imam vallem dispositis, & inde aliis sursum per acclive tendētibus. Vrbs enim sita erat in regione templi, theatrali specie, toto australi tractu in profundam vallem desinēs. Quartum autem latus meridianum etiam ipsum habebat portam ab vtroque angulo æque distantem, & triplicem porticum basilicam longitudine ab

Porticus quæ sita super vallem ex multa.

orientali valle ad occidentalem pertinentem. Nec enim vlterius poterat. Ibi spectaculum erat, si vllum aliud sub sole, memorabile. Nam quum vallis in immensum dehisceret, ita vt caligarent despicientium oculi, desuper præclara erat extructa porticus: cuius tecto conscenso si quis vtramq; altitudinem coniunctam contemplaretur, absque vertigine id non poterat, visu deficiente ob nimiam profunditatem, priusquam ad imum pertingeret. In eis porticibus stabant paribus intervallis quatuor columnarum ordines, quarum quartus intertextum habebat lapideum parietem. Crassitudo autem cuiusque columnæ, quantam possent tres homines consertis inter se complecti brachiis: longitudo viginti septem pedum, subiecta spira duplici. Numerus vniuersarum fuit centum sexaginta duo, capitellis sculptis opere Corinthio pulchris vsque ad miraculum. His quaternis ordinibus fiunt per intervalla ternæ porticus, ita, vt in vnoquoque latere duæ pariēs, triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis, stadij longitudine claudant inter se mediam, cuius latitudo sesquialtera, altitudo vero duplicata, tanto superabat vtramq;. Earū lucanaria lignea, sculpturata figuris variis. Mediæ vero connexitas altius surgebat, excitato super epistylia pariete lapideo politissimo, columnis insertis distincto, mirabili artificio commissuris oculos fallentibus. Atque hoc modo se habebat primus ambitus. interius vero non longo interstitio secundus, paucis gradibus scansilis, septum habebat lapideum, cum inscriptione quæ vetaret transgredi alienigenam, sub interminatione pœnæ capitis. hoc interius septum tam australino quam septentrionali latere patebat ternis ianuis æquidistantibus, ab oriente vero vna magna, per quem intrarent casti vna cum vxoribus. Interiora autem fani mulieribus nefas erat ingredi. Tertium vero spacium intimum, solis sacerdotibus accessibile. In eo templum erat & ante illud altare, in quo hostias immolare Deo soliti. Herodes autem interiora à quibus profani lege arcebantur non ausus ingredi, per sacerdotes curabat fabricam intimarum porticuum: absolutoque octo annis reliquo ædificio, tandem etiam templum ipsum eorundem Sacerdotum opera sesquianno perfecit. Quo facto ingens gaudium exortum est in populo, omnibus gratias agentibus Deo quam celeriter finito opere, & regi pro accurato tā alacriter ne-

Interius septum quod Iudeus modo ingredi concessum erat.

Templū dedicatū.

gotio

gotio fausta ominantibus, & instaurationem templi magna festiuitate concelebrantibus. Ibi Rex trecentos boues Deo mactauit, & alii pro suis quisque facultatibus tantum victimarum, quantum vix comprehendi possit numero, fallente veram æstimationem earum multitudine. Incidit enim in hanc celebritatem absolutæ templi fabricæ etiam natalis regni, quem Herodes anniuersaria hilaritate solitus est colere, vt hoc pacto conduplicaretur lætitia publica. Cæterum Rex inter alia templi opera etiam cryptam fecit subterraneam, ab Antonia ferentem ad orientalem portam templi, cui turrim etiam imposuit, in eum vsum, vt occulte illac posset ascendere, si quid per tumultum contra Regem vellet nouare populus. Fertur toto tempore quo templum struebatur nunquam interdiu pluisse, noctu tantum imbribus descendentibus, ne interrumperetur ædificatio: eaque fama quasi per manus tradita ad nos peruenit à maioribus. nec est vero absimile, si quis diuinam prouidentiam respiciat. Et de templo instaurato hactenus.

An. mũdi 3955. Ante Christũ nat. 9. *Templũ dedicatũ.* *Crypta subterranea ab Antonia.* *Templi ædificatio dum durat interdiu nunquam pluit.*

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimussextus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVI. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pheroræ calumnijs appetuntur.*
II. *Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges.*
III. *Herodes ad Agrippam nauigat.*
IIII. *Ionici Iudæi gentiles apud Agrippam accusant, eosdem sibi adimunt priuilegia per Romanos concessa.*
V. *Herodes in Iudæam reuertitur.*
VI. *Domestícum dissidium inter Herodem & filios.*
VII. *Antipatro Romæ degente Herodes Alexandrum & fratrem adductos ad Cæsarem accusat.*
VIII. *Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.*
IX. *Herodes quinquennale certamen ob absolutam Cæsaream celebrat.*
X. *Iudæorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Cæsarem legatio.*
XI. *Herodes opus habens pecunia, sepulchrum Dauidis subtrahit.*
XII. *Archelaus Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.*
XIII. *Trachonitarum defectio.*
XIIII. *Expeditio Herodis in Arabiam.*
XV. *Syllæus Herodem accusat apud Cæsarem.*
XVI. *Eurycles calumnia contra Herodis filios.*
XVII. *Herodis filii damnantur apud Berytum in concilio.*

CAP. I.

Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi. Salomes ac Pherorae calumniis appetuntur.

INTER cæteras Reipublicæ curas ad se pertinere existimans Rex etiam priuatas iniurias, tam in vrbe quam in agris compescere, nouam legem tulit prioribus dissimilem. quam ipse sanciit, vt perfossores parietum liceret venderein seruitutem extra regni terminos. quod videbatur non tam ad pœnam malefi-
corum tendere, quam ad dissolutionem patriarum consuetudinum. Seruire enim apud exteros & diuersam viuendi ratio-
nem habentes, & cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, religionem magis lædebat, quam ipsos conuictos sceleris. Qua de re sa-
cis cautum erat in priscis legum sanctionibus: videlicet furem qua-
druplum reddere: quod si non sit soluendo, vendi, non tamen exteris, nec in seruitutem perpetuam, sed vindicandum in libertatem anno se-
ptimo. quamobrem sic vulgo interpretabantur, nouam illam legem inopiam pœna statuere, & ignominiam quiddam magis quam Regium
sapere, non sine contemptu inueterati iam moris publici: traduceba-
tque hoc nomine Rex omnium criminationibus inuidiosissimis. Per
idem tempus nauigauit in Italiam, salutatũ Cæsarem. & ad inuisendos
Romæ suos liberos. Ibi Cæsar humanissime tractato filios reducendos
domum reddidit, satis iam instructos disciplinis liberalibus. Qui post-
quam reuersi sunt in patriam, statim excepti sunt magnis studiis multi-
tudinis, quod essent conspicui tum statura tum multis ornamentis ani-
mi, & motis omnibus Regium quiddam præ se ferrent ipsa specie. Mo-
uerunt hæc ad inuidiam Salomen sororem Regis, cæteroſque quorum
calumniis Mariamme oppressa fuerat, metuentes suæ potentiæ, quum
viderent non defore vltores materni interitus. Hinc igitur occasione
arrepta, illos quoque calumniis appetunt, dictitantes parum iucundam
eis esse patris consuetudinem, memoria supplicii de genitrice sumpti,
quasi auersantibus pollutum materno sanguine. Videbant enim calu-
niatores esse causam odii, & hac vna via expugnare se posse & abolere
paternam beneuolentiam. Nec hæc ad ipsum Regem perferebant, con-
temnentes vulgum tales rumores spargere, quibus tandem ad illum perla-
tis facile diuinabant exoriturum tantum odium, vt ne naturalibus qui
dem vinceretur affectibus.

Ante Christũ ann. 9. Hedio & Rufino cap. 1. Herodes liberos suos Romam remisit. Salome et alia Herodis filios calumniis appetunt. Berenicen Salomes filiam Aristobulo, Glaphyrã Archelai Cappadocum regis filiam Alexandro Herodes vxores cõiungit.

CAP. II.

Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges.

An. mũdi 3956. Ante Christũ ann. 8. *Hedio & Rufino cap. 2. Marcus Agrippa ab Herode in regno circumuectꝰ*

SEd tum nondum frigescente paterna pietate Rex nihil mali suspi-
cans in eo quo par erat honore illos habuit, & quod iam essent adul-
ti, vxores eis coniunxit, Aristobulo Salomes filiam Berenicen, Alexan-
dro Archelai Cappadocum Regis filiam Glaphyram.

Post hæc audito quod Marcus Agrippa ex Italia rediisset in Asiam, profectus illo inuitauit eum in regnum suum, vt venire dignaretur ad amicum & hospitem: quo impetrato nihil prætermisit quod illi volu-
ptatem afferre posse crederet, excipiẽs eum in recens conditis vrbibus, & ostendens ædificia, ad hæc omne genus deliciarum & magnificentiæ tam ipsi quam amicis exhibens, apud Sebasten & Cęsarienſem portum, & in extructis à se arcibus, Alexandrio, Herodio, Hyrcania. In vrbem quoque Hierosolymitanam eum perduxit, occurrentibus populariter

omni-

omnibus amictu & cultu festiuo cum faustis acclamationibus. Agrippa autem Deo hecatombe immolata populo epulum præbuit: & quamuis libenter ibi diutius fuisset commoratus, appetente tamen hyeme tempestatum metu matutius abnauigauit in Ioniam, una cum amicis maximis honoratus muneribus.

Agrippa Hierosolymis Hecatombē immolat.

CAP. III.

Herodes ad Agrippam nauigat.

REx autem exacto domi hyeme, instante vere rursum ad illum properauit, audito quod cum exercitu Bosporum peteret: factaque præter Rhodum ac Coum nauigatione, Lesbum petit, ratus se ibi eum inuenturum: Sed repulsus aduersis Boreæ flatibus, aliquot dieb. apud Chium hæsit: vbi & priuatim multos salutatum venientes regiis honorauit muneribus: & quum animaduertisset porticum vrbis dirutam bello Mithridatico iacentem adhuc quod propter inopiam reparari non posset ad pristinam pulchritudinem & amplitudinem, tantum pecuniarum contulit in eius fabricam, quantum abunde ad absoluendam sufficeret, hortatus vt quamprimum veterem ornatum vrbi redderent. Mutato deinde vento primum Mitylenen, deinde Byzantium allatus, vt audiuit Agrippam iam vltra Cyaneos scopulos prouectum, quanta potuit contentione secutus, apud Sinopen Ponticam vrbem eum offendit, ex insperato visus cum classe appellere: fuitque gratissimus eius aduentus, & singulari affectu se inuicem complexi sunt: quod euidens esset argumentum fidei & amicitiæ, Regem intermissis propriis negocijs præsto factum Agrippæ opportunissimo tempore. Quamobrem indiuisus ei hærebat Herodes in exercitu, laborum socius, & consiliorū particeps. Nec minus aderat quum remittendus esset animus, solus adhibitus ex æquo & in difficilibus propter beneuolentiam, & in iucundis honoris gratia. Confectis deinde Ponticis negocijs, quorum causa illuc Agrippa venerat, placuit non reuerti nauigio: sed per Paphlagoniam, Cappadociam ac maiorem Phrygiam terrestri itinere peruenerunt Ephesum: & inde rursum Samum traiecerunt nauibus. Toto autem eo itinere fere per singulas ciuitates in multis Herodi gratificatus est, ad eius preces multorum subueniens necessitatibus. Solitus est enim non solum pecunia largiter adiuuare petentes, & magnos sumptus facere in hospites: verum etiam si cui mediatore opus erat apud Agrippam, per neminem alium facilius voti compos factus est. Cumque etiam ipse magnanimus esset ac facilis ad concedendum ea, quæ neminem læderent, non leue erat momentum & in Rege, incitante vel sponte currentem ad beneficentiam. Primum enim iratū Ilienſibus reconciliauit, & pro Chiis debitam Cæsaris procuratoribus pecuniam persoluit, immunitate impetrata: & aliis item, quacunq; in re singulis opus esset, affuit.

Herodes Agrippæ pecuniam ad porticum vrbis reparandam confert.

Agrippā Herodes honorifice excipit.

Herodes cū in difficilibus tū in iucundis rebus solus Agrippæ proximus.

Agrippa Ephesum peruenit.

Herodes plurimorum est apud Agrip. mediator.

Agrippa Ilienſes reconciliati, & Chy immunitatē impetrāt.

CAP. IIII.

Ionici Iudæi gentiles apud Agrippam accusant, conatos sibi adimere prærogatiua per Romanos concessa.

POstquam autem ventum est in Ioniam, præsto fuit magna multitudo Iudæorum eius regionis vrbes incolentium: qui nacti opportunitatem questi sunt de indigenarum iniurijs, quod nec legibus suis eos viuere sinerent, & festis diebus traherent ad tribunalia, & sacram pecuniam Hierosolyma mittere vetarent, adigerentq; se ad expeditiones & munia publica, conuertendamq; in eos sumptus sacram pecuniā, contra concessa per Romanos priuilegia. Has querelas, vt Agrippa audiret,

Ionici Iudæi apud Agrip. de indigenarum iniurijs conquerūtur.

An. mũdi 4046. Ante Christũ an. 8. Nicolaus coram Agrippa pro Iudæis verba facit.

Herodes dedit operam, addito eis vno ex amicorum cohorte Nicolao, qui causam eorum ageret: qui coram Agrippa, assidentibus Romanorum honoratioribus, & Regibus aliquot ac dynastis, in hunc modum pro eis verba fecit. Omnibus quidem qui aliquam iniuriam patiuntur, Agrippa præstantissime, confugiendi ad potestatem maiorum opem incumbit necessitas, nobis vero etiam impetrandi quæ petimus adest fiducia. Neque enim aliud postulamus, quam quod iam ante vestra beneficentia concessum est: quodque hi nobis adimere conantur, qui æque ac nos vestro subiecti sunt imperio. Atqui si magnum est vestrum beneficium, digni sumus qui id retineamus, hoc ipso quod nos dignos eo iudicastis. sin paruum, turpe fuerit ne parua quidem vos posse concedere. Quamobrem satis apparet nobis illatam iniuriam ad vos quoque pertinere, quorum isti & iudicia contemnere non verentur, & gratiam irritam reddere. Quod si ipsos aliquis interroget, malint ne vita carere, an patriis institutis, pompis, sacrificiis, festiuitatibus, quibus honores Deorum suorum concelebrant: sat scio quiduis potius passuros quam diuelli à patriis ritibus. Nam & bella pro religionibus vindicandis sæpenumero suscipiuntur, & huius qua per vos fruimur tranquillitatis ac felicitatis hoc maximum habetur præmium, quod cuique licet suo more viuere & pietatem colere. Quod igitur ipsi nullo pacto sustinuerint, hoc aliis inferre conantur: quasi vero non perinde sit, vel tuam vel alienam pietatem impedire ac lædere. Quin & aliud consideremus, Estne vlla gens, aut ciuitas, aut populus, qui non summam suæ felicitatis in vestro principatu & Romana potentia collocet? estne qui vestram gratiam velit esse irritam? Nemo sane, qui modo sapiat. Nemo enim est, cuius id vel priuatim vel publice non referat. Atqui isti dum vestra nobis beneficia conantur auferre, ne sibi quidem ipsis vllum ius saluum relinquunt, eorum quæ vestra benignitas concessit, quæ tamen sunt inæstimabilia. Quale enim vel illud est, quod quum multæ aliæ gentes Regibus pareant, hi sub tutela Romanorum principum in libertate felicissimam vitam exigunt? Nostræ autem res, etiamsi nemo sit molestus, nullam tamen merentur inuidiam. Cætera enim communi cum reliquis vestris subditis felicitate fruentes, nihil nobis eximium poscimus, nisi vt liceat patriam pietatem colere: quod nec per seipsum est inuidendum, & permittentibus etiam conducibile. Nam Deus & cultores suos semper amat, & eos qui talem cultum non prohibent. Quid enim est in nostris ritibus quo quisquam merito offendi debeat? imo quid non coniunctum cum omni pietate ac iustitia? Neque enim celamus præcepta vitæ quæ sequimur, aut studia quæ exercemus: sed septimo quoque die ab omnibus aliis negociis vacantes, perdiscendis legibus operam damus, iudicantes hanc disciplinam plurimum conferre corrigendis moribus. Hi ritus nostri quum per se quoque in disquisitionem vocati, nihil habeant reprehensibile, nunc vetustate etiam, contra quam multi opinantur, consecrati sunt: vt non possit non esse religio, tot seculis sancita deserere. Hæ sunt iniuriæ quas isti nobis per vim inferunt, Deo dicatam pecuniam per sacrilegium diripientes, immunibus tributa imponentes, festis diebus ad lites & negotia profana pertrahentes, nulla necessitate exigente, sed tantum in religionis nostræ contumeliam, quam ipsi sciunt immerito se iniustis atque illicitis odiis prosequi. Vestrum enim imperium omnibus ex æquo consulens, & beneuolentiam mutuam subditorum alit, & obsistit odiis. Has iniurias, Agrippa præstantissime, rogamus, vt à nobis prohibeas, vtque in posterum quoque detur nostris viuere moribus, quemadmodum antea, nec aduersariis plus ip nos liceat, quam nobis in illos. Id enim non solum

iustum est, sed tonceſſum etiam vestra clementia: & extant de hac re multa senatusconsulta in Capitolio æreis tabulis consecrata, quæ hodie quoque leguntur, dubio procul propter expertam nostram fidem atque beneuolentiam, & alioqui sacrosancta, etiamsi nullum nostrum præcessisset meritum: quandoquidem non solis nobis, sed ferme omnibus mortalibus, adeo nihil de pristinis beneficiis detrahitis; vt ea potius indies præter omnem spem reddatis cumulatiora: quæ quidem omnia percensere præsentis temporis angustia non patitur. Sed ne vanè iactare videamur nostra officia, omissis præteritis satis testari potest vel Rex noster qui tibi assidet. quod enim ille beneuolentiæ aut officii genus familiæ vestræ non exhibuit? vbi fides eius desiderata est? quid non in honorem vestrum excogitauit? ad quam necessitatem non primus præsto affuit? Quid igitur prohibet nos quoque nonnihil gratiæ pro huius meritis accipere? Nec præterеunda est patris huius Antipatri fortitudo, qui bello quod Cæsar in Ægypto gessit tum MM. militum auxiliariorum affuit: in quo ita se gessit, vt tam terrestribus quam naualibus præliis nulli virtute cederet. nec libet commemorare quantum tunc rebus eius momentum attulerit, qualibus ac quantis ab eo muneribus auctus sit: cum potius à principio adducere debuerim literas quas ea de re imperator scripsit senatui, quibus à pop. Rom. honores & ius ciuitatis impetrauit Antipatro. poterat enim hoc solum argumentum sufficere ad declarandum non immerito nos dignatos tanta gratia, & à te confirmationem eius petere: à quo vel nouam sperare debuimus, videntes tantam tibi cum Rege nostro amicitiam intercedere: quandoquidem & Iudæam habitantibus renunciatum est nobis, quantum victimarum obtuleris Deo, quibusve votis illum honoraueris: vtque populũ epulo exceperis, & mutuis hospitalitatis officiis delectatus sis: quę quidem omnia debent argumenta haberi amicitiæ Iudæorum gentis, & tanti Romanorum principis, confirmatæ coram ipsis Herodis penatibus. Per hæc te obtestamur in ipsius Regis præsentia, nihil aliud quam, vt quæ ipsi concessistis Iudæorum generi, aliorum fraude intercipi non patiamini. His Nicolai verbis nemo Græcorum se opposuit: quia non de iure contendebatur apud iudices, sed supplicatio tantum offerebatur iniuriam deprecans. Nec illi inficiabantur, sed hoc solum facto prætexebant, quod onerosi sibi essent inquilini Iudæi. At illi & inuenuos ciues se approbauerunt, & sine cuiusquam iniuria patriis legibus viuere. Quamobrem Agrippa intellecto quod vim paterentur, sic respondit: se non solum propter Herodem amicum illis gratificari paratum, sed etiam quia æquum postulare videantur. quare etiamsi plura petissent, concessurum se fuisse quicquid salvis pop. Rom. commodis concedi posset: nunc quia id tantum postulent, vt quæ prius concessa sint, rata maneant, confirmaturum se populi Romani beneficium, & daturum operam, ne quis illis molestus sit amplius; iuxta instituta patria viuentibus. Hæc locutus dimisit conuentum. Tum Herodes assurgens ei gratias egit omnium nomine. Deinde post mutuos complexus vale dicto à Lesbo digressi sunt.

Ân. mũdi 3956. Ante Christũ na. 8.

Agrippa Iudæorũ immunitatem confirmat.

Agrippa a Lesbo digressus:

CAP. V.

Herodes in Iudæam reuertitur,

Al. Ea. 6. Herodes Hierosolyma redit, multitudinem in

REx igitur paucis post diebus secunda nauigatione vsus Cæsaream appulit, & inde Hierosolyma petiit: ibi aduocata in concionem tam vrbana multitudine, quam reliquis Iudæis, qui tum forte aderant, rationem eis suæ peregrinationis exposuit, & impetratam immunitatem

Iudæis

concione adiorat, remissam se sua pe regrinatio ne ostendit, ac quartam tributorũ partem remittit. Hedio & Ruffinus cap. 3. al. 7.

ludæos per Asiam degentibus. Commemorauit deinde quantum felicitatis eis suus principatus attulisset, dum ipse nihil magis curaret, quã ne quid deesset subditis: & quo magis eos exhilararet, professus est quartam tributorum partem se remittere. Illi vero simul oratione simul munificentia Regis deliniti, cum maxima lætitia discesserunt, omnia fausta Regi comprecati.

CAP. VI.

Domesticum dissidium inter Herodem & filios.

Salome odio Mariammes filios prosequitur. Alexander & Aristobulus apud Herodem traducũtur. Hedio & Ruffinus cap. 4. al. 8.

INterim domesticum dissidium indies augebatur, Salome tanquam hæreditario odio adolescentes prosequente, atque ex præterito facinore quo matrem eorum oppresserat, audaciam assumẽte, & hoc agente, ne quis superesset qui posset vlcisci mortem immeritæ. Nec deerat occasio quod adolescentes non optime erga patrem affecti viderentur, partim memoria materni interitus, partim dominandi cupidine. Rursum igitur vetera mala renouabantur, his in Salomen ac Pheroram conuicia iactantibus, illis vicissim odia & insidias contra adolescentes exercentibus, & cum esset odium mutuum, non erat tamen simile: dum hi vel propter genus & mores ingenuos, vel propter ætatis imperitiam procaci lingua iram non dissimulant: illi contra maleuole ac astute calumniis viam præstruunt, prouocantes adolescentum ferociam, quam mox erant apud patrem eorum in suspicionem vocaturi: voluntatem vindicandi maternam necem vel propria manu non deesse illis hoc argumento colligentes, quod nec puderet eos talis matris, & iniuste interfectam contenderent. Iamque fabula erant totius ciuitatis, cunctis simplicitatem adolescentum miserantibus, nec cessante Salome occasiones verisimilis criminationis ex ipsis sumere: qui impatienter ferentes matris mortem, & iuueniliter contentiosi, non illius modo vicem, sed suam quoque sortem miserabantur, quod necesse haberent cum infelicis parentis interfectoribus vitam degere, & se quodammodo contaminare illorum contubernio. atq; huic dissidio magnum incrementum absentia Regis addidit. Qui postquam reuersus est, & concionem illam apud populum habuit, mox tum à Pherora tum à Salome est monitus, immunere magnum periculum ab adolescentibus, palam iactantibus non impune laturos qui matrem interfecissent. his affinxerunt, Archelaum Cappadocem eis spem facere, quod ope illius peruenturi sint ad Cæsarem, & patrẽ accusaturi. quibus auditis Herodes turbatus est, tanto magis quod eadem & ab aliis renunciabantur: & per hæc anteactorũ admonebatur, quod propter domesticorũ dissidia nec amicis nec dilectissima coniuge diu frui potuerit: futuraque ex præteritis colligens, & maiorem aliquam calamitatem secuturam timens, plane confusus erat animo. Reuera enim quemadmodum foris supra spem fortuna vtebatur propitia, sic domi præter opinionem omnia male cedebant vt merito ambigendum sit, possitne pensari tanta felicitate externa eius calamitas domestica, an satius esset carere ex æquo vtraque, & intra priuatam fortunam consistere. Dum talibus curis intra se fluctuat, visum est alium filium, qui etiam tum priuatus erat, accersere, comprimendisque adolescentum ferocibus animis illum opponere, & honoribus euehere: is dicebatur Antipater: non quod vellet, sicut postea victus affectu nimio fecit, omnia in illum conferre, sed ratus se filios Mariammes hoc pacto castigatiores redditurum, & minuendam eorum arrogantiam, si viderent non esse necesse, vt sibi solis seruetur tanti regni successio. quapropter hunc quasi succedaneum in domum induxit, pu-

Pherora ac Salome Alexandrum & Aristobulum apud Herodem accusant. Herodis fortuna. Herodes Antipatrum honoribus euehit.

ans se iam prospexisse adolescentibus, vt posito faltu tractabiliores se patri præbeant, sed longe aliter euenit. nam & illi factum hoc initium iuam interpretabantur: & Antipater tali erat ingenio, vt praeterspem nactus ampliorem libertatem, in hoc omni ope incumberet, ne fratri us primo loco apud patrem cederet, & alienatum iam ab illis per calumnias, & propensum ad hoc, vt (quod iste vehementer cupiebat) infensior etiam indies fieret. Quamobrem nihil aliud cogitabat, hoc tamen cauens ne ipse videretur fratrum delator, sed per alios conciliorum ocios rem ageret: qui neque suspecti essent Regi, & fidem etiam propter amicitiam verbis suis possent adstruere. Iam enim complures ad unc noua spe inflatum colendum se contulerant. & Herodem facata pecie beneuolentiæ captabant: cumque per multas easque inter se fidas personas hæc ageretur fabula, adolescentes magis etiam quam ante occasionem illis præbebant. nam & lachrymæ sæpe eis prorumpebant, non ferentibus iniurias ac contumelias, & matrem interdum inuocabant, patremq; iam aperte vt patrum æquum amicis inclamabant. quæ omnia maliciose ab Antipatri coniuratis obseruabantur, mox; ab ingenes etiam nonnihil Herodi renunciabant, fouentes domesticum diim. Rex enim ægre hæc ferè, & volens humiliare Mariammes filios, aioribus semper Antipatrum augebat honoribus: cuius precibus poremo victus, matrem eius in regiam induxit. Cæsari etiam sæpe pro cribens, priuatim hunc diligentius commendabat: & cum nauigaret d salutandum Agrippam post decennalem administrationem Asiæ deessurum, solum ex filiis Antipatrum secum duxit: quem ei cum nulis muneribus tradidit Romam ducendum, & recipiendum in Cæsaris micitiam: vt iam viderentur omnia per hunc agi, protrusis à principatu adolescentibus.

CAP. VIII.

Antipatro Romæ degente Herodes Alexandrum & fratrem adductos ad Cæsarem accusat.

CAperegrinatio non mediocriter Antipatro profuit ad honorem primatum inter regios liberos. Illustris enim factus est Romæ, peteris literis commendatus amicis omnibus. Vnum molestè ferebat, od on poterat fratres continuis vexare calumniis, & verebatur ne paulimus mutatus, æquiorem se præberet erga Mariammes filios. Hæc ssidue cogitans non desistebat à proposito: & absens quam per literas xacerbabat patrem in eos, quasi de incolumitate ipsius solicitus, sed uera ad speratam regni successionem malis artibus viam sibi munens: donec ad tantam iram Herodem perduxit, vt inimicus eius adolescentibus. Sed cum repugnaret huic affectui, timeretque ne quid peram ageret temere, decreuit Romam nauigare, & ibi filios accusare apud Cæsarem, ne propter indignationem videretur parum pius erga fios, quo postquam peruenit, non inuentum ibi Cæsarem Aquileiam usque persecutus est: & cum veniret in colloquium, rogasset que, vt de infortunio suo vellet cognoscere, adductos coram filios accusauit insontiæ tentatique veneficii, conquerens eo processisse illorum odia, vt er immane facinus paterno regno potiri cuperent: cum sibi per Cæsarem libera potestas permissa sit reliquendi eum successorem qui in pietate erga patrem sit constantior. illos vero etiamsi principatus non adedat, contentos esse patris exitio, idque etiam cum suæ vitæ periculo uærere: tam immane ac sceleſtum odium inueteratum esse in eorum animis. Eam calamitatem diu toleratam nunc demum se cogi apetire Cæsari: & aures eius talibus inquinare sermonibus. & quo tandem sito

Antipater Romæ degens.

Herodes Antipatrum filium reuocat.

Herodes Cæsari significat se filios accusaturum.

Herodes apud Cæsarem filios accusat.

meri-

An. mũdi 3956. Ante Christũ na. 8.

merito? quæ iniuria? aut quomodo eos æquum putare, vt quem ipse principatum longo tempore per multa pericula quæsisset, eius non finant esse dominum, nec libetam potestatem permittant reliquendi eius cuiuscunque per pietatem hunc honorem promerito, vt ad hoc præmium spectantibus maior fiat de pietatis officiis contentio: maxime cum saluo naturæ iure ne fas quidem sit illis cogitare tale aliquid. neminem enim posse affectare potentis regnum, nisi qui eiusdem optet interitum, quandoquidem viuo non detur succedere. Se quidem nihil passum illis deesse, eorum quæ Regiis liberis ab amantissimo patre præstari conueniat, non ornamenta, non ministerium, non delicias, coniugia quoque procurasse illustrissima, alteri suæ sororis, alteri Alexandro Archelai Regis filia collocata: &, quod maximum sit, ne post talia quidem ausa, patria se potestate in eos vsum, sed ad communem benefactorem Cæsarem adduxisse, & decedentem ex iure vel patris violati, vel Regis per insidias appetiti, ex æquo se cum eis apud talem arbitrum disceptare. rogare tamen ne impune sit illis tantum facinus, neve ipse cogatur in perpetuo metu vitam degere: quando ne illis quidem expediat post tam nefarios conatus solem inspicere, & impunitatem auferre post proculcata pietatis ac humanitatis iura omnia. Hæc crimina postquam Herodes magna vehementia filiis obiecit coram Cæsare, adolescentes, qui ne loquente quidem illo continere lachrymas poterant, tum vero perorata causa toti in fletus effusi sunt, nullius quidem tantæ impietatis sibi conscii, grauem tamen accusatorem patrem sustinentes: quod neque decorum esset contra eum libere dicere, neque tutum causam suam deserere. Quamobrem hærebant ancipites lachrymis ac gemitibus miserationem sibi quærentes, & hoc ipso soliciti, ne videretur perturbante conscientia, defensionem sui expedire non posse, cum potius iuuenili imperitia & consternatione impedirentur: quod tamen Cæsaris prudentiam non latuit, adeoque omnium quotquot aderant mouebant misericordiam, vt ne pater quidem accusator immotus hoc affectu perdurare potuerit.

Al. ca. 9. Alexander & Aristobulus & omnes lachrymis etiam patrem accusatorẽ ad misericordiam cõmouẽt.

CAP. VIII.

Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.

TVm iuuenes vbi obseruauerunt & illum iam flexi & Cæsarem, cæterosque partim condolentes sibi, partim etiam non temperantes à lachrymis, alter illorum Alexander versa ad ipsum patrem oratione, sic aggressus est obiecta diluere. Pater, quam beneuolo erga nos sis animo, latis declarat hoc ipsum iudicium. Si enim aliquid triste de nobis statuisses, nunquam ad omnium seruatorem nos adduxisses. poteras enim vel pro regia, vel pro patria potestate in sontes animaduertere. cæterum adducere nos Romam, & hunc testem ac arbitrum facere, seruare volentis argumentum est. nemo enim ad fana ac templa adducit quem velit perdere. quod sane causam nostram aggrauat, qui quidem ipsi nos indignos vita censemus, si sustinenda sit læsæ erga talem parentem pietatis opinio. quanto enim satius mori innoxios, quam tanti sceleris suspectos viuere? Quare si veritati satis patrocinari poterimus; felices nos vel tuo iudicio, vel euaso discrimine: quod si vincit calumnia, superuacaneum fuerit nos solem hunc cernere. quid enim hoc non amota suspicione profuerit? Videtur quidem in nostram ætatem affectati regni crimen competere, & probabilius hoc facit infelicis matris calamitas. Sed vide obsecro, an non idem crimen in quemuis nostri similem torqueri possit? Nihil enim prohibet quicunque Rex habeat li-

Alexander suo & fratris nomine parentis accusatimẽ diluit.

beros,

beros, defunctæ matri superstites, eos in suspicionem vocare, quasi patri struant insidias. Sed suspicio non sufficit in impietatis crimine. age proferat, qui potest, argumentum tentati facinoris, quod aliquam fidem calumniæ valeat astruere. Potestne quisquam indicare venenum paratum, aut coniurationem cum æqualibus, aut corruptos precio famulos, aut scriptas contra te literas? cum tamen horum singula interdum de nihilo fingat calumnia. Grauis enim res est dissidens inter se regia: & spes principatus, quem tu ais pietatis præmium, sæpe ad nefarios conatus praua ingenia perpulit. Nos certe nullius facinoris conuinci possumus. calumnias autem refellere apud obturatas aures qui possumus? Sed liberius quasdam voces iecimus. At non in te pater, quod nefas esset, sed in eos qui quicquid audiunt effutiunt. Matrem aliquis nostrum defleuit? at non quia mortua sit, sed quia etiam post mortem, à quibus minime debuit, male audiat. Principatum affectamus quem pater obtinet. Quid ita? Si nobis honores regii contigerũt, sicut re vera contigerunt, an non conatus noster est superuacuus? Sin minus, certe sperare licet. An te interfecto ab his exspectari posset successio, quos post tam atrox facinus nec terræ laturæ sint nec maria? Quid subditorum pietas, & totius gentis religio, tulisset scilicet parricidas scelere parto regno potiri, & sanctissimum à te instauratum templum ingredi? Quid, si cæteros contemneremus, possetne quiscunque interfector tuus pœnam euadere incolumi Cæsare? Non tam impios genuisti, neque tam stultos, sed infortunatiores forte quam tuis etiam rebus est conducibile. Quod si neque quod accuses habes, neq; quicquam deprehenditi, quid tibi potest tantæ impietatis fidem facere? Quia mater periit. Sed illius fatũ cautiores nos potius quam irritatiores debuit reddere. Potueramus plura pro nobis afferre, sed quid opus est excusare quæ nunquam facta sunt? Quare ab omnium domino Cæsare, & nunc nostro arbitro, hoc tantum petimus, vt si reuera de nobis suspiciones potes pouere mi pater, viuamus quantumuis infelices. quid enim miserius quam temere insimulari criminis grauissimi? Sin à nobis timere tibi pergis, tua pietate salua, nostramet sententia damnemur. nec. n. vsque adeo cara nobis est vita, vt eam cum autoris molestia retinere velimus. His verbis & Cæsar ne ante quidem ad credendum calumniæ facilis, magis etiã flexus est, quod intentis in Herodem oculis ipsum quoque permoueri animaduerteret: & quotquot præsentes aderant solicitudo cepit de iuuenibus, non sine Regis inuidia apud omnes aulicos. nã absurditas calumniæ, iuuenumq; in ipso flore ætatis periclitantium miseratio, ad ferendam opem concitabat animos omnium: sed multo magis postquam tam cordate Alexander accusationi patris respondit, manentibus reis in eodem habitu, & præ mœstitia humentes oculos in terram demittentibus. Tandem alluxit spei nonnihil, vt videretur Rex ipse excusationis egere, qui sine vllis certis argumentis tam temere criminationem aggressus sit. Postremo Cæsar aliquantisper deliberandus, hoc ipso iuuenes alioqui insontes peccasse pronunciauit, quod non tales se patenti præstitissent, vt nulla posset in eos hærere suspicio. Herodem autem rogauit vt suspicari desineret, ac reconciliaretur filiis. Periniquum enim esse habere eum fidem talibus calumniis: & posse illos in posterum mederi offensis prioribus, & redintegrare mutuum amorem pristinum, si ab abolendas suspiciones veteres, vtrinque diligentius coleretur pietas. Post hanc admonitionem iuuenibus innuit. Quibus iam preces parantibus pater has non expectans prior flentes vnum post alium complectitur, compatientibus omnibus, qui aderant tam ingenuis quam famulis. Tum igitur post actas Cæsari gratias vna dis-

An. mũdi 3956. Ante Christũ na. 8.

Iuuenum miseratio omnium animos concitat. Cæsar in hoc iuuenes peccasse pronunciat, quod se a suspicione immunes nõ seruauerint, ac patrem vt filiis reconciliarent, hortatur. Herodes filiis reconciliatus.

An. mũdi 3956. Ante Christũ na. 8.

cesserunt, & cum eis Antipater simulans se gratulari reuersis in gratiã. sequentibus deinde diebus Herodes CCC. talentis Cæsarem donauit, monetã edentem Romæ & congiarium diuidentem populo. Cæsar vicissim ei donauit dimidium redituum è metallis Cypriis, & reliquum dimidium procurationi eius commisit: aliisque hospitalibus officiis honorato, liberam potestatem permisit eligendi successorem quemcunq; è filiis, aut si mallet distribuendi regni in singulos. quod cum ille iam pararet facere, negauit se commissurum quin ille quamdiu viueret tam regnum haberet in potestate quam filios. His ita peractis Rex rursum Iudæam repetit. Quo absente Trachonitæ, non parua ditionis pars, ab eo defecerant, sed opera ducum quos in regno reliquerat perdomiti, rursum coacti sunt imperata facere. Cæterum Herodes & filii nauigãtes cum appulissent Eleusam oppidũ Ciliciæ, quod Sebaste mutato nomine dicitur, offendunt ibi Archelaum Regem Cappadocum. Is excepto Rege perhumaniter, multum gauisus est ob reconciliatos filios, & quod Alexander eius gener egregie refellisset obiecta crimina: datisque vicissim regiis muneribus digressi sunt. Post hæc Herodes in Iudæam reuersus aduocata in templum concione, quid ea in peregrinatione egisset exposuit: denarrataque humanitate Cæsaris, & aliis rebus quas illos quoque scire voluit, extremam orationem vertit ad filios: aulicosque & cæteram multitudinem ad concordiam adhortatus est, pronuncians filios post se regnaturos, primum Antipatrum, deinde ex Mariamne natos Alexandrum & Aristobulũ. Interim debere omnes se vnũ respicere, & pro Rege habere atq; domino, non obstante senectute quæ ad regendum propter longam experientiam magis est idonea, præsertim non deficientibus aliis facultatibus, quibus & subditi in officio continentur & liberi. milites quoque cum suis ducibus si se vnum respiciant, felicem vitam acturos absque vllis perturbationibus. His peroratis dimisit concionem, quibusdam recte visus dixisse, quibusdam secius. iniecta enim æmulatione inter filios, res omnino spectare ad aliquam mutationem videbantur.

Antipater se reuersis in gratiam, gratulari simulat.

Herodes 300 talẽtis Cæsarẽ donat.

Cæsar Herodi dimidium reditũ e Cypriis metallis donat.

Rebelles domãtur.

CAP. IX.

Herodes quinquennale certamen ob absolutam Cæsaream celebrat.

PEr idem tempus perfecta est Cæsarea, decimo anno postquam ædificari cœpta est, regni vero anno octauo supra vigesimum, Olympiade CXCII in eius dedicatione magna fuit celebritas, & apparatus facti sunt sumptuosissimi. exciti enim sunt ad certamen artifices mulici, & athletæ gymnicorum certaminum. ad hæc gladiatorum ac ferarum comparatus magnus numerus, & quicquid huius generis in precio est tam Romæ quam apud gentes cæteras. Consecratum est autem hoc quoque certamen Cæsari, instaurandũ per singula quinquennia. Hunc omnem apparatum Rex suo sumptu magna ambitione vndecunq; curauit conuehi multa in hoc conferente etiam vxore Cæsaris Iulia, & mittente permulta preciosa ex Italia, vt omnibus computatis sumptib. ad D. talenta accederet. Congregata ingenti multitudine spectaculorum gratia, legationes quæ à diuersis populis mittebantur ob accepta beneficia, omnes excepit diuersoriis & mensis & continuis hilaritatibus, dum hominum frequentia spectaculis se totos dies oblectat; noctu vero conuiuiis & ostentatione magnificentiæ, cum insigni laude magnanimitatis regiæ. In omnibus enim studebat vt posteriora quæque maiorem admirationem sui facerent: ferturque ipsum sæpe Cæsarem & Agrippam dixisse, quod maior quam pro præsenti ditione esset Hero-

Hedio & Ruffino cap. 5. al. 10. Cæsarea perfecta.

An. mũdi 3957. an. Christum na. 7.

Quinquẽnale certamen.

dis

dis magnanimitas, qui dignus videretur totius Syriæ atque Ægypti imperio. Post hanc celebritatem & festos dies aliud oppidum extruxit in campo qui dicitur Carpharsaba, electo ad hoc agro aquoso & plantis idoneo, amne circumfluente ipsum oppidum, & luco circumdante pulcherrimarum arborum. hanc à suo patre Antipatro denominauit Antipatrida. deinde castellum matrem suam nomine referens supra Hierichuntem condidit, cui Cypron vocabulum imposuit, communito egregie & instructo amœnis domiciliis. nec fraterni affectus oblitus memoriæ illius dedicauit ædificia pulcherrima, primum turrim Pharo, non minorem in ipsa vrbe, in defuncti monumentum Phasaelum vocatam, propugnaculum vrbis munitissimum. deinde eiusdem nominis oppidum circa vallem Hierichuntinam condidit, qua itur ad septentrionalia: quo factum est vt circumquaque situs ager antea pene desertus diligentius coleretur ab habitatoribus, phasaeliticus inde appellatus. Quin & reliquam eius beneficentiam enarrare perdifficile fuerit, quanta contulit in vrbes tam Syriæ quam Græciæ, & vbicunque illum peregrinari contigit. plurimas enim adiuuit, aut exstructis publicis operibus, aut sicuti incœpta pendebant propter inopiam, pecuniis in ablolutionem eorum erogatis. Inter hæc præcipua sunt quod Rhodiis Pythium templum suo sumptu exædificauit, & ad compingendas naues multa argenti talenta præbuit. Nicopolitanis vrbem ad Actium à Cæsare conditam habitantibus, maiorem partem publicorum operum suis perfecit impendiis. Antiochensibus vrbem Syriæ maximam habitantibus, secante mediam eius longitudinem platea, hanc ipsam vtroque latere ornault porticibus, & viam eius subdiualem lapide polito strauit, non tam ad ornamentum vrbis quam ad incolarum commoda. Ludos etiam Olympios non satis respondentes suæ celebritati propter inopiam, adiuuit attributis annuis reditibus, quo splendidius & sacrificia fierent, & alia quæ ad decorandum tam frequentem conuentum pertinent: pro qua munificentia perpetuus agonotheta declaratus est. Hic alius quispiam miretur in vno homine tantam diuersitatem ingenii. Si enim spectemus eius liberalitatem ac beneficentiam qua erga omnes vsus est, non possumus non dicere eum natura beneficentissimum. ediuerso si iniurias eius & sæuitiam in subditos atque etiam coniunctissimos consideremus, fateri cogemur hominem fuisse durum, inexorabilem, & ab omni alienum modestia. atque ita pugnantes inter se voluntates habuisse videbitur. Ego vero aliter credo, & vtrunque ab vna causa profectum existimo. Eo enim quod honoris esset cupidissimus, & totus huic affectui deditus, incitabatur ad magnificentiam, sicubi spes esset aut in præsens laudis, aut in posterum memoriæ: quare quod esset supra facultates sumptuosus, cogebatur molestus esse subditis. nam cum in alios erogaret plurimum pecuniæ, necesse erat eam aliquando male quærere. Deinde sciens se ob eas iniurias inuisum subiectis, eas offensas lenire videbat difficile. neque enim poterat nisi vellet reditus minuere. itaque abutebatur suorum odio in suum commodum. nam si quis illorum non per omnia seruitutem toleraret, aut videretur velle dominationem eius excutere, in tales impotenter sæuiebat non aliter quam in hostes, nullo cognatorum aut amicorum discrimine, quod solus vellet honorari ab omnib. Quam autem honoris cupidus fuerit, colligere licet ex his ipsis honoribus, quos ille Cæsari & Agrippæ cæterisq; eius amicis exhibuit. volebat enim exemplo esse suis, vt quemadmodum ipse præstantiores coleret, sic etiam coleretur ab omnibus: & hoc pacto satis declarabat cuius rei natura esset appetentissimus. Sed Iudæis per leges patrias non licet hoc modo potentiores co-

An. mũdi 3947. Ante Christũ na. 7. *Cæsar & Agrippa Herodẽ magnanimitatem celebrant.*

Antipatru extructa.

Cypron oppidum.

Phasaeli turris & oppidum.

Pythium templum ab Herode extructum.

Olympii ludi.

Herodes cur in exteros liberalis, in suos sæuus fuerit.

Herodis honoris cupidus.

An. mũdi 3957. an. Christũ nat. 7.

lere, quos necesse est maiorem rationem iusti & æqui habere quam officiorum talium: quibus satis incommodum erat quod non possent statuis & templis demereri Regis gratiam; & similibus adulationibus explere insanam cupiditatem glorioſi hominis. Atque hæc mihi causa videtur, cur Herodes erga familiares & consiliorum participes inquior; erga exteros & alienos tanto beneficentior fuerit.

CAP. X.

Iudæorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Cæsarem legatio.

Hodie & Ruffinus c. 6. al. 7. Iudæi Asiatici & Cyrenenses afflicti legatio ad Cæsarem missa immunitate consequũntur.

ASiatici autem & Cyrenenses Iudæi multum affligebantur ab earum regionum ciuitatibus, qui cum à priscis Regibus accepissent ius ciuitatis ex æquo cum cæteris, tunc multas iniurias à Græcis patiebantur, quasi exportarent pecunias, & essent noxii reliquis ciuibus. Cumque Græci nec finem nec modum iniuriarum facerent, coacti sunt per legatos de eis apud Cæsarem conqueri. is rescripsit ad prouincias, placere vt Iudæis seruetur æquale ius cum aliis. cuius rescripti exemplar subiicimus, quo testatius fiat quomodo erga nos affecti fuerint imperatores veteres. Cæsar Aug. Pont. Max. Trib. potestatis ita censet. Quoniam Iudæorum gens semper fida & grata fuit pop. Rom. non nunc tantum, sed superiori etiam tempore, præcipue patri meo Imp. Cæsari, sub Hyrcano Pontifice: placet mihi de communi iurati senatus sententia, Iudæos vti propriis ritibus ac legibus, sicut vtebantur tempore Hyrcani Pont. Dei Max. & fanis eorum ius asyli manere: liceteque eis votiuam pecuniam per certos homines mittere Hierosolyma: neque cogi ad præstanda vadimonia sabbatis, aut pridie sabbatorum post horam nonam in parasceue. Quod si quis deprehendatur furari sacros libros aut sacram pecuniam ex locis eorum religiosis, hunc teneri sacrilegii, & bona eius addici ærario Roman. pop. Suggestionem etiam eorum oblatam mihi per C. Marcium Censorinum, pro ea pietate qua omnes homines complector, iubeo cum hoc decreto dedicari in illustri loco, quem vniuersa Asia meo nomini consecrauit apud Argyram. quod si quis contra decretum ausus fuerit, non mediocri pœna mulctabitur. Inscriptum est columnæ in templo Cæsaris. Cæsar Norbano Flacco S. Iudæis vbicunque gentium degentibus sacram pecuniam ex veteri instituto Hierosolyma mittere nemine prohibente liceat. Hæc Cæsar. Agrippa quoque pro Iudæis scripsit in hunc modum. Agrippa Ephesiorum magistratibus, senatui, & populo S. Pecuniæ sacræ, quæ Hierosolyma mitti solet more patrio, procurationem ac tutelam penes Iudæos esse volo in Asia: & si quis sacram Iudæorum pecuniam furatus ad Asyla confugerit, eum inde abstractum dedi ad pœnam Iudæis, quo iure abstrahuntur sacrilegi. Syllano etiam magistratui scripsit, ne Iudæi sabbatis cogantur ad præstanda vadimonia. M. Agrippa Cyrenæorum magistratibus & senatui salutem. Iudæi Cyrenenses, pro quibus iam Augustus scripsit Flauio Lybiæ præsidi, aliisque eius prouinciæ magistratibus, non esse vetandos mittere ex more sacram pecuniã Hierosolyma: conquesti sunt nunc apud me, vexari se improborum quorundam sycophantiis, & vetari hoc facere prætextu quorundam tributorum, quæ tamen non debentur. hos ego suo iuri suisque moribus relinqui iubeo. & si qua in vrbe pecunia sacra intercepta est, eam per delectos ad hoc idoneos Iudæis restitui. C. Norbanus Flaccus procos. Sardianorum magistratibus S. Cæsar mihi scripsit, iubere se neminem Iudæorum vetari iuxta patrium morem collectas pecunias Hierosolyma mittere. quare ego quo-

Agrippa Ephesiorũ magistratibus pro Iudæis scribit.

Syllano Cyrenæorum magistratib.

que vobis scribo de hac re, ne vos latcat tam mea voluntas quam Cæsaris. Nec aliter Iulius Antonius procos. scripsit: Ephesiorum magistratibus senatui ac pop. S. Asiam habitantes Iudæi Febr. Idib. reddenti mihi ius apud Ephesum indicauerunt, Cæsarem Aug. & Agrippam concessisse sibi vti patriis legibus & moribus, primitiasque suo quemque arbitratu pietatis ergo conferre, deportandas absq; impedimento ad templum Dei maximi: rogaueruntque vt ab illis concessa meo consensu rata habeam. Quare scire vos volo, me quoque iuxta Cæsaris & Agrippæ decreta permittere, vt quicquid volunt iuxta patrium morem nemine prohibente faciant. Hæc decreta in hoc apposuimus, vt, quoniam scripta nostra in Græcorum manus peruētura sunt, ostenderem eis iam inde à maiorum ætate hunc honorem nobis habitum, ne prohiberemur per potestates publicas vti patriis moribus, imo illorum consensu religione concessa Deum colcremus. quæ quidem eo crebrius inculco, vt flectam gentes exteras, & odium nostri, cuius nullam rationem habent idoneam, eorum animis eximam. nam moribus nulla gens eisdem vtitur perpetuo, sed oppidatim fere in his fit mutatio. Iustitia vero omnibus hominibus ex æquo competit, res vtilissima tam Græcis quam barbaris, cuius maxima in nostris legibus habetur ratio, nosque omnibus, modo eas inuiolatas seruemus, caros ac amicos potest reddere. quamobrem rogatos omnes volumus, vt non tam nos ob diuersum vitæ genus horreant, quam complectantur ob virtutis studia. Hæc enim communis est omnib. & sine hac non potest humana vita consistere. Nunc ad historiæ contextum redeo.

An. mūdi 3957. Ante Christū na. 7. *C. Norbanus Flaccus pro Iudæa scribit. Iuli⁹ Antonius Procos.*

CAP. XI.

Herodes opus habens pecunia, sepulchrum Dauidis subiit.

HErodes multum pecuniarum domi forisque profundens, audito quod Hyrcanus qui ante eum regnauit, recluso Dauidis sepulcro tria millia talentorum argenti extulisset, superessequeque multo plura quę possint quantumuis magnis sumptibus sufficere, multo tempore animum habuit idem aggredi. Tūc vero noctu apertum sepulchrum ingreditur, cum prius accurate cauisset ne hoc resciret populus, assumptis tantum amicorum fidissimis. Depositas tamen pecunias non inuenit sicut Hyrcanus, sed mundi precioſi & aureorum ornamentorum vim magnam inde sustulit. his inuitatus ad diligētius scrutandum, interius processit, vsque ad cōditoria corporum Solomonis ac Dauidis: vbi duos satellites amisit, erumpente (vt fertur) ex adytis flamma contra progressos temere. quo casu territus exiuit, & tactus religione ad expiandum se in aditu sepulchri monumentum è candido marmore condidit sumptuosissimis impendiis. eius operis & Nicolaus illius temporis scriptor meminit, sed non item de descensu Regis, præter decorum id factum existimans: idque more suo fecit. Viui enim Regis hæc auribus dedit, captans gratiam, & ea tantum attingens quæ ad gloriam illius pertinere visa sunt. quin & multa eius aperte iniusta facinora aut alia specie affecta fucauit, aut, quantum potuit, occultare studuit: quandoquidem etiā crudelitati in Mariammen ac filios speciosam causam adstruere conatur, illam impudicitiæ, hos insidiarum patri paratarum insimulans: & hoc toto opere facit perpetuo, quæ recte ac iuste Rex gessit nimiis extollens laudibus, contraria vero diligenter excusans. Sed illi ob quam dixi causam danda venia, nō tam ad posteritatis cognitionem, quam ad gratificandum suo Regi scribenti. Nos vero qui & generis propinquitate Asamonæos Reges contingimus, & sacerdotii honore

Hedio & Iosephus cap. 7. al. ca. 12. Auri sacra fames

Herodes duos satellites in Dauidis monumento amittit.

Notatur Nicolaus Historiographus.

An. mūdi 3957. Ante Christū na. 7.

Iosephus ex pontificali Asamonæorum genere.

Dissidiū in domo Herodis.

Antipatri contra fratres artificiosa machinatio.

Rixæ muliebres.

Pheroræ Herodis filiam in cōiugiū oblatam fastidit.

Salome filiam adfuturæ & prodendæ secreta coniugum colloquia pellicit

fungimur, turpe ducentes mendacium, incorrupte res gestas exponimus, salua reuerentia posterorum Regis illius, qui etiam nunc rerum potiuntur, maiorem tamen veritatis rationem habentes cum ipsorum quoque venia. Cæterum Herodis domus post violatum sepulchrū cœpit labi in deterius: siue diris vltricibus, in eam partem incumbentib. quæ iam ante male habebat: siue forte fortuna talis calamitas incidit in ea tempora, vt merito videri possit impietatis præmium. Dissidium enim erat in aula bello ciuili simile, & odia mutua concertantia calumniis. Sed inter omnes eminebat Antipatri contra fratres artificiosa machinatio, qui per alios inuoluens illos falsis criminationibus, ipse patrociuium eorum sæpe simulabat, vt approbata sua beneuolentia facilius iuuenes clam posset opprimere: atque talibus versutiis circumueniebat patrem, vt putaret hunc solum incolumitatis suæ curam gerere. quapropter etiam Ptolemæum procuratorem suum Rex Antipatro cōmendauit, & cum matre eius omnia communicauit consilia, adeo vt nihil nō horum arbitratu gereret, & infensum eum redderent his quos exosos regi esse ipsorum intererat. Mariammes vero filii rem indies ferebant ægrius, propter nobilitatem indignantes suo loco se dimoueri ac deterioribus cedere, & tantum non in ordinem redigi. Quin & vxores ipsorum eisdem laborabant passionibus, quarum altera Alexandro nupta, Archelai filia Glaphyra odio mutuo prosequebatur Salomē, tum propter mariti amorem, tum quod insolentius se erga filiam eius gereret. ea nupta erat Aristobulo, quam illa sibi honore æquari ferebat muliebriter. atque hac altera contentione accedente, ne Pheroras quidem Regis frater alienus erat à discordia. habebat enim priuatam causam suspicionis & odii. Inciderat in amorem ancillæ propriæ tam insanum, vt oblatam sibi à Rege in coniugium filiam fastidiret, contentus ancillæ complexibus. Id ægerrime tulit Herodes, videns germanum affectum à se tot beneficiis, & pene regni socium, non respondere pietate mutua, & infortunatum se fratrem existimans: & cum non valeret Pheroram ad æquiorem mentem reducere, puellam collocauit cum Phasaeli filio. procedente deinde tempore ratus iam deferbuisse fratris cupidines, conquestus de repulsa, alterius conditionem ei detulit, quæ Cypros nomine dicta est. Tum Ptolemæus Pheroræ consulit, ne pergat fratrem cōtemnere, & ab amore turpi resipiscat, propter quem stultum sit priuare se Regis amicitia, & in eius vicem odium ac tranquillitatis iacturam incurrere. Ille intelligens hoc sibi vtile, quod iam ante calumniis appetitus veniam à Rege consecutus fuerat, mulierem iam filii matrem ex se factam ablegat: & Regi pollicetur ducturum se filiam eius alteram: condixitq; diem 30. ad celebrandas nuptias, iureiurando interposito nihil sibi posthac cum ablegata fore commercii. elapso autem præfinito tempore in tantum amori succubuit, vt non staret pollicitis, & rursum reuolueretur ad pristinam mulieris consuetudinem. Ibi tum Herodes non amplius potuit iram regere, sed sæpius iaciebat voces quasdam, signa alienati à fratre animi: nec deerant multi qui per occasionem hunc eius affectum fouerent calumniis. Iamque nec dies abibat vlla nec hora, quin aliquid ei nouarū turbarum accideret, commissis inter se necessitudinib. quas natura volebat esse cariissimas. Nam & Salome infensa Mariammes filiis, ne filiam quidem nuptam Aristobulo adolescentum alteri sinebat frui caritate mutua, pelliciens ad effutienda & prodēda secreta coniugum colloquia: & si quid, vt assolet, offensiunculatum incideret, exacerbans multis suspicionibus, quo factū est, vt secreta eorum expiscaretur omnia, & puellæ quoq; iuuenem exoratum redderet. illa vero in matris gratiam sæpe narrabat, quod illi quo-

ties

An. mũdi 3957. Ante Christũ nat. 7.

ties soli essent, crebram mentionem Mariammes facerent, & odiose de patre loquerentur: minarenturque si principatus ipsis contingeret, reliquarum Regis vxorũ filios scribas se facturos in oppidulis. ad hoc enim conducibilem illis fore literaturam, cui tum darent operam. vxores etiam regias, siquando viderent matris ornamenta vsurpare, pro præsentibus deliciis vestituros se ciliciis, inclusas vbi ne solem quidem liceat aspicere. Hæc mox Salome Regi renunciabat: quæ ille tametsi permoleste ferret, emendare tamen malebat quam punire, maxime autem exasperabatur suspicionibus, & indies seipso peior, omnibus omnium rumoribus credebat. attamen tunc obiurgatione filios castigasse contentus, & illorum responsione placatus aliquantisper quieuit. Sed mox malum recruduit. Pheroras enim Alexandrum conuenit maritum, vt diximus, Glaphyræ Archelai filiæ: aitq; se audisse ex Salome, Herodem ardenter amare Glaphyram, nec posse hunc affectum excutere. hoc audito iuuenis zelotypus vehementer exarduit: & quicquid honoris ac comitatis Herodes mulieri exhibebat in gratiam filii, quod quidem fere quotidianum erat, in peiorem partem interpretabatur, suspicione concepta ex his quæ audierat. neq; diutius potuit eam indignationem concoquere, sed adito patre cum lachrymis ei sermonem Pheroræ aperit. quamobrem ille magis adhuc turbatus est, non ferens insimulari se fallo tam turpis crimimis, multa querens de suorum malicia, à quibus pro beneficiis talem reportaret gratiam. Moxque accersitum Pheroram adortus iurgio, pessime, inquit, omnium mortalium, eone ingratitudinis prolapsus es, vt talia de nobis vel dicas vel cogites? nonne deprehẽdo tuũ propositum, quod non conuiciotenus hæc dixisti filio, sed vt insidias & veneficia hoc pacto in caput meum strueres? Quis enim, nisi bono aliquo genio ductus vt iste, filius pateretur patrem suspectum impune ferre talem iniuriam? Vtrum tibi videris sermonem in animum, an in dextram eius gladium inseruisse, quo parentem conficeret? aut quid tibi voluisti, cum & ipsum & fratrem oderis, in me tantum calumniando simulans beneuolentiam, & ea dicens quæ salua pietate ne cogitari quidem poterant. apage te hinc post tam peruersum erga fratrem bene meritum animum, Et tu quidem quoad vixeris tua conscientia fruere: ego vero dabo operam, vt fim meis melior, neque dignas pœnas exigens, & maioribus quam digni sint beneficiis eos prosequens. Sic destomachante Rege Pheroras, cum in manifesto crimine deprehensus teneretur, Salomes ait hoc esse commentum, & ab ea prima hos sermones profectos esse. Quo audito illa (nam forte aderat) composito ad verborum fidem vultu exclamat, non esse hæc sua, & omnes hoc vnum agere, vt eam inuisam Regi faciant, & de medio tollant Herodis amantissimam, & præcauentem ipsius pericula. nunc vero etiam maioribus se appeti insidiis. solam enim autorem fuisse fratri, vt, abiecta qua se oblectabat muliercula, filiam Regis duceret, & hanc esse causam odii. hæc illa loquente, simulq; capillos sibi vellente, & pectus plangente, species quidem negantis erat verisimilis, sed mala mens dissimulabatur gestu fictitio. Pheroras autem medius tenebatur, ne prætextũ quidem vllum sui facti inueniens, cum non inficiaretur se dixisse, & audisse eadem persuadere non posset. ea perturbatio non sine altercatione durauit aliquandiu. tandem Rex pertæsus & fratrem & sororem ablegauit: collaudãtaque filii temperantia, & quod hos sermones ad se detulisset, admodum sero ad curam corporis se contulit. Post hanc contentionem male audiebat Salome, quod videretur autor huius calumniæ: & vxores regiæ male ei volebant, quod scirent morosam & variabilem, & pro tempore nunc inimicam nunc benevolam.

Pheroræ Herodem, dum illũ ardenter amare Glaphyrã dicit, vehementer commouet.

Salome se purgat.

Effectus calumniarum.

An. mũdi 3956. an. Christum na. 7.

uolam. Semper igitur aliquid contra eam Herodi occinebant, arrepta occasione ex casu quodam fortuito. Erat Arabum Rex Obodas, homo segnis & ocio deditus: negocia vero eius administrabat Syllæus vir calidus, ætate florens & corporis specie. hic cum propter quædam negocia ad Herodem veniſſet, contemplatus vna cœnantem Salomen animũ ad eam adhibuit: cõpertoq; esse viduam, venit cum ea in colloquiũ. illa quæ deterius quam ante tractabatur à fratre, & nonnihil tacta forma iuuenis, non abhorrebat à nuptiis: & cum per eos dies frequentarentur conuiuia, existebant multa non mediocria signa, quod consensus & mutuus amor inter eos intercederet. Hæc vxores Regi non sine derisione referebant. Herodes autem non contentus suscitabatur ex Pherora, & iubebat eum inter cœnam obseruare, quomodo erga se inuicem affecti sint. ille renunciauit quod nutibus & mutuis aspectibus satis indicarent quo tenderent. Post hæc Arabs iam suspectus abiit. elapsis deinde duobus aut tribus mensibus hanc ipsam ob causam reuersus, & collocutus de hac re cum Herode, postulauit, vt Salomen sibi collocaret. fore enim si hanc affinitatem vtilem propter Arabum commercia, quorum principatum & deberi sibi, & iam magna ex parte contigisse. De quo cum ille ad sororem retuliſſet, percontando an ei nubere sit animus, mulier facile assensum præbuit. postulantibus deinde vt Syllæus accenseretur in Iudæorum religionem, & tum demum vxorem duceret, alioqui non esse licitum: ille facere hoc non sustinuit, lapidandum se dicens à popularibus si faceret: atque ita re infecta discessit. ex eo tempore Pheroras Salomen insimulauit intemperantiæ, ac magis etiam vxores Regiæ, dicentes eam consueuisse cum Arabe. Et puellam, quam fratri desponsatam ille domesticæ mulierculæ illecebris victus recusauit ducere, Herodes in sororis gratiam collocaturus Salomes filio nato è Costabaro mutauit sententiam persuasus à Pherora, negante adolescentem amaturum talem socerum propter patris sui cædem, & æquius censente, vt ipsius filius eam ducat, successurus in tetrarchiæ dominium. quod vbi is persuasit, impetrauit prioris offensæ veniam. Mutatis igitur sponsalibus puella data est nuptum adolescentulo, addita C. talentorum dote. Nec interim cessabant turbæ domesticæ, imo augebantur etiam, à turpibus initiis progressæ vsque ad calamitates tristissimas. Erant in deliciis Herodi propter formam eunuchi tres, vnus à poculis, alter ab epulis, tertius cubicularius, quorum opera etiam in seriis regni negociis vti est solitus: hos quidam ad Regem detulit corruptos esse ab Alexandro filio accepta magna vi pecuniæ: & quæstionibus examinati ecquid cũ illo habuissent consuetudinis, rem fassi sunt: præterea nullius tentati contra patrem facinoris se esse conscios. admotis deinde actioribus tormentis, victi necessitate, ministris magis magisq; in gratiam Antipatri sæuientibus, aiunt Alexandrum innatum contra parentem odium alere: hortatumq; eos vt Herodem deserererent iam inutilem facientemq; fucum ætati, & senium dissimulãtem tincto capillitio. quin potius ipsi adhiberent animum, moturo vel inuito patre regno debito, expectarentq; breui dignitatem primariam. iam enim non tantum generis prærogatiuam sibi suffragari, sed instructa etiam ad inuadendam dominationem omnia. staturos pro se multos duces, militum, multos amicos Regios, paratos quiduis vel agere vel pati in ipsius gratiam. His auditis Herodem totum ira & timor occupat, quod filii verba & contumelioſa viderentur, & minacia: vtroque igitur exacerbatus verebatur, ne quid grauius contra se conflatum esset, quam vt eodem temporis momento posset cauere & occurrere. quamobrem non amicos palam inquirere, per dimissos clanculariosq; exploratores rem ge-

Au. mũdi 3956. an. Christum na. 7. Syllæus Arabs Salomen in vxorẽ petens repulsam patitur.

Herodes filiã Pherore sponsat coniugem.

Odiũ filii in patrem prodit.

rebat,

rebat omnes ſuſpectos iuxta habens atque inuiſos, & in ſuſpicionibus etiam de immeritis ſecuritatem ſuam collocans: quarum adeo nullus erat finis, vt quo quiſque ei coniunctior eſſet, eo magis timeretur, vt tanto ad nocendum potentior. Cæteros cum quibus ei nulla intercedebat familiaritas, vel nominati à delatore ſat erat, moxq; ad ſuam ſecuritatem pertinere putabat illorum interitus. Poſtremo etiam domestici anxij de incolumitate propria in ſeipſos verſi ſunt, tutiſſimos rati, qui alios præuenirent calumniis, certiſſimumq; hoc ad ſalutem remedium: qui mox voti compotes hoc ipſo aliorum in ſe conciebant inuidiam, videbanturque merito retaliandi, & ſic accipiendi, vt ipſi traderentur alios. Iamque etiam priuatas ſimultates hoc modo exercebant, moxque deprehenſi eadem patiebantur, occaſione contra inimicos vtentes pro laqueo, quo paulo poſt ipſi comprehendebantur. Rex enim velox erat ad pœnitentiam, eo quod multos conuictos tolleret, quod tamen non in hoc proderat, ne ſimilia poſthac faceret, ſed contentus erat delatores eorum pari mulctaſſe ſupplicio. Tantum erat tunc in aula regia perturbationum ac formidinum. Multis etiam intimis amicis denunciauit, ne vel in conſpectum ſuum venirent, vel intra limina palatij, maxime his qui fiducia meritorum hactenus ei reuerendi fuerãt. Andromacho enim & Gemello veteribus amicis, & qui quamplurimũ regem tam legationibus quam conſiliis iuuerant, filioſque eius inſtituerant, & maiorem cæteris habebant fiduciam, amicitiam renunciauit: alteri quia Demetrio eius filio Alexander vtebatur familiariter: Gemello vero quod ipſum ſciret fauere inueni. nam & inter educatores eius ac eruditores fuerat, ac Romanæ peregrinationis comes hæſerat. Nec dubium eſt quin grauius in eos libenter ſtatuiſſet, ni obſtaret virorum claritas: quare contentus eſt tum ablegatis ademiſſe autoritatem, vt poſita proborum hominum reuerentia debacharetur licentius. Horum porro omnium malorum fax erat Antipater, qui ex quo primum tempore patrem animaduertit formidinibus obnoxium, conſiliorum ei ſocium ſe adiungens accendebat hominis læuitiam: & tunc videbatur egregie fungi officio, ſi daret operam, vt quicunq; reniti poſſent tollerentur de medio. Tunc igitur pulſo Andromacho & reliquis amicis liberioribus, primum rex quotquot putabat Alexandro fidos exanimauit tormentis, num cuius tentati cõtra ſe facinoris eſſent conſcij. illi vero immoriebantur cruciatibus, quod nihil haberent dicere. atque hoc acrius incumbebatur quæſtionibus, quod præter opinionem nullum deprehendi poſſet ne cogitatum quidem maleficium. Et Antipater callidus artifex interpretabatur tortos à veritate malle quam à fide erga dominos & amicos diſcedere, vrgebaturque vt ſecreta perquirerentur apprehenſis pluribus. Tandem vnus è multis tormenta non ferens, ait ſe non ſemel audiſſe iuuenem dicere, quoties laudaretur à proceritate ſtaturæ, aut ſagittandi peritia, cæteriſque virtutibus eximiis, hæc à natura ornamenta ſibi magis conceſſa quam beneficia. patrem enim præ inuidia his offendi omnibus. quapropter quando ſimul inambulent contrahi ſe de induſtria & ſubmitti, ne appareat procerior, & in venatoriis iaculationibus illo præſente deſtinata non ferire, quod norit genitoris ingenium non ferentis laudari filium. Hæc verba dum expenduntur intermiſſis tormentis adiecit, conſpiraſſe eum cum fratre Ariſtobulo, vt in venatione patri inſidias ſtrueret, quibus ſi ille eſſet oppreſſus, tum regnum poſtulaturus Romam perfugeret. Inuentæ ſunt etiam iuuenis literæ ad fratrem ſcriptæ, conquerentis de patre, non recte factum, quod Antipatro addixiſſet agros, ex quibus ad eum rediret CC. talenta annua. Tum vero Herodes probabili vt ipſi

An. mũdi 3957. Ante Chriſtũ na. 7. *Herodes quibuſuis calumniis fidẽ adhibens multos iniuſte interficit.*

Hedio & Ruff. c 8. Herodes Andromacho & Gemello amicitiam renunciat.

Antipater omnium malorum fax. Propter Alexandrũ multi tormentis examinãtur.

An. mūdi 3957. Ante Christū na. 7.

Alexandri in vincula conicti amici quæstioni subiiciuntur.

Alexandrum cui dē quod Romam contra patrem & amicos literas miserit, accusat.

Alexander indicatu etiam soceru facinorū perpetrandi, fatetur in sidias patri structas.

Herodes in aula calūnijs & cadib. referta vitæ suæ tædet.

videbatur, argumento confirmatus in suspicione, Alexandro comprehenso iubet iniici vincula: & rursum incipit sæuire, quamuis ne ipse quidem auditis satis crederet. neq; enim excogitare poterat, cur deberet ab illis per insidias appeti: & querelæ illæ pueriles cōtentiones videbantur, nec verisimile post manifestum parricidiū voluisse eos Romam petere, quamobrem volens maius aliquod impietatis argumentum inuenire, soliciteque cauens, nec videretur filium temere damnasse ad vincula, & quæstioni subiiciens honoratiores Alexandri amicos, non paucos eorum nihil tale confessos interfecit. Cumq; tota regia tumultu, terrore ac tormentis perstreperet, iuuenis quidam in tali necessitate constitutus dixit Alexandrum Romam ad amicos literas misisse, rogantem, vt curarent se accersiri à Cæsare, indicaturum de quibusdam cōtra illum conspirationibus, quando pater societati Romanorū prætulerit Mithridatis Parthorū regis amicitiam, addidit habere eum venenum, quod apud Ascalonem paratum sit. His auditis Herodes credidit, cōsolantibus eum in calamitate adulatoribus, quod non temere quidquam faceret venenum tamen summa cura quæsitum nusquā inuentum est. Cæterum Alexander oppressus malis adeo non cessit, neque inficiatus est, vt patrem exasperaret amplius: siue volens pudefacere facilitatem eius ad credēdum calumniis: siue, vt, si forte crederet, inuolueret eum cum tota Regia magnis calamitatibus. Quatuor enim libellos à se conscriptos ei misit, negans opus esse tormentis plurib. structas enim insidias, participesq; eorum esse Pheroram & amicorum fidelissimos: Quin & Salomen obrepentem noctu cum inuito se esse congressam, omnesq; eo tendere, vt, illo sublato, optatam assequerentur licentiam. eiusdem conspirationis arguebantur & Ptolemæus & Sapinnius, præcunctis regi fidissimi, nec aliter quam rabie quadam occupati in se inuicem efferebantur homines pridem amicissimi, non defensione, non coarguitione expectata tantisper dum veritas pateret, indicium præueniente supplicio. alij vinciebantur, alij necabantur, alij nihil lætius exspectantes moras ipsius quam repræsentationem malorum ægrius ferebant: ingensq; mœror ac torpor fœdabat pristinam felicitatem regiæ. Ne Herodem quidem ipsum vitæ in tali perturbatione non tædere poterat, cui quod nemini se auderet credere, pro tormento erat futuri exitus expectatio: sæpeq; illi obuersabatur irruens gladio stricto filius, noctes atq; dies nihil aliud volutanti vt iam minimum abesset ab insania.

CAP. XII.

Archelaus Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.

Hedio & Ruff. c. 9. al. 13.

Archelaus Cappadocū rex, Herodu indignationē in generū sumit eumq; ad paternos affect. reducit.

DVm ita Herodes animo angitur, Archelaus Cappadocum rex de filia & iuuene genero solicitus, tum amici quoq; vicem miseratus inuoluti tam perplexis & turbatis negociis, officij sui putauit, profectionem ad eum suscipere. Quem vbi sicut audierat affectū inuenit, importunam rē putauit si obiurgaret ac temeritatis & nimiæ credulitatis argueret. fore enim vt ille ex aduerso contendens & excusare se studens exacerbaretur amplius. Quapropter aliam rationē commentus est quæres affectas componeret, indignatione versa in iuuenem, asserēs regem nihil præter æquitatem, sed omnia recte fecisse: se quoq; dirempturum illud coniugium, ac ne filiæ quidem parcturum, si sceleris conscia non fecisset indicium. Tum Herodes vbi præter opinionem vidit hominem pro se læto tam grauiter excandescere, asperitate remissa, & facti suum iusta æstimatione volens expendere, paulatim ad paternos affectus rediit. Iamq; vtroq; flexo ad misericordiam, quoties aliquis obiecta à iu-

uene crimina refelleret, ad iram commouebatur rex : postquam vero Archelaum quoq; accusationem aggredi vidit, lacrymis affectum prodens, rogabat illum ne nimiù indulgeret iræ, neue propter iuuenis erratum coniugium dirimeret. Tum Cappadox nactus eum iam mitiorem, cœpit crimina transferre in amicos, qui deprauarent hominem iuuenē & rudem omnis maliciæ, præcipue fratrem regis vrgens suspicionibus. Nam cum & Pheroras in Herodis indignationem incurrisset, intelligens reconciliatorem neminē Archelao magis idoneum, atratus illum adiit, alia quoq; desperantis de salute signa præferens. qui non despexit preces supplicis, negans tamen sibi facile tam cito flectere offensum regis animum. Satius esse, vt ipse à fratre veniam peteret, prius confessus se fuisse causam horum omnium. eam confessionem profore multum ad leniēdam iracundiam, actum demum se quoq; opportunius deprecatorem accessurum paruit ille consilio, quod vtriq; cessit feliciter. nā & iuuenis præter opinionem exemptus est criminationibus, & Pheroram Archelaus reposuit in fratris gratiam: ipse quoque inita maxima gratia apud regem in tam difficili ipsius tempore, lætus in Cappadociā profectus est. nam & cum muneribus dimissus est pretiosissimis, & facile primum inter amicos locum obtinuit. Conuenit etiam inter eos, vt Herodes Romam peteret, quandoquidem de hoc negotio Cæsari scripserat: feceruntq; simul iter vsque Antiochiam. ibi præsidem Syriæ Titum reconciliauit Archelao, atq; ita in Iudæam reuersus est.

Archelaē Alexandri crimina in amicos, præcipue vero in Pheroram trāsfert. Pheroras Herodi sē causā perturbationū fuisse, ingenue fatetur, & fratri Alexandro reconciliatur. Herodes cū Archelao Antiochiā vsq; iter facit.

CAP. XIII.

Trachonitarum defectio.

An. mūdi 3958. Ante Christū na. 6.

ILle vero dum Romam profectus interim à regno abest, bellum Arabicum ex hac causa exortum est. Incolæ Trachonis, quam regionem Zenodoro ademptam Cæsar Herodi attribuerat, veriti exercere latrocinia, cogebantur in studiis agriculturæ mitius degere. hoc vitę genus nec ipsos delectabat, neque terra respondebat laboribus. tamen à principio cohercente rege abstinebant iniuriam ab accolis, non sine laude Herodis diligentiæ. Sed quando rex nauigauit in Italiam Alexandrum accusaturus & commendaturus Antipatrum Cæsari, Trachonitæ sparso rumore de eius interitu defecerunt reuersi ad pristina latrocinia. tunc tamen abiente rege à ducibus eius sunt perdomiti. Cæterum XL. ex his latronum principes captorum exemplo territi, relicto patrio solo fugerunt in Arabiam, recipiente eos Syllæo propter non impetratum Salomes coniugium. à quo cum munitum quendam locum accepissent habitandum, incursionibus non Iudæam tantum infestabant, sed totam Cœlesyriam, abigebantq; prædas in sua receptacula, Syllæo præbente impunitatem & securitatem maleficiis. Herodes autem reuersus à Romana peregrinatione, comperit multa damna illata suis à latronibus. cumq; non posset eos in potestatem suam redigere, quod essent sub tutela Arabum, nec tamen iniuriam acceptam conquererot, perlustrata Trachone interfecit illorum domesticos. quo facto illi irritatiores, maxime quod legem haberent quæ iuberet domesticorum cędem inultam non sinere, contempto periculo totam Herodis ditionem agendo & ferendo perpetuis vexabant incursionibus. Tum rex ad Præsides à Cæsare missos Saturninum & Volumnium rem detulit, latrones deposcens ad supplicium. illi hoc audito maiori manu se communire, perturbare omnia repentinis insultibus, agros simul & vicos populari, iugulare quotquot in manus eorum inciderent, vt bello quam latrocinio res esset similior. iam enim vsque ad mille accreuerant. Quare Herodes & latrones

Arabici belli causa. Trachonitæ Herodi donatur a Cæsare. Alia cap. 14. Rebelles Arabes a ducibus Herodis perdomātur. Latrones capti & punits. Alia cap. 15. Herodes ab Arab. ō' credita repetit.

Ann. ante Chriſtū 6. *Saturnin⁹ & Volūnius Syriæ Præſides Herodi Arabes reconciliant.*

…es ſibi dedi poſtulabat, & mutuum creditum repetebat exacto iam …ſtituto tempore, ſexagies illa talenta quæ Obodæ per Syllæum …mandauerat. Syllæus vero qui deturbato à regimine Oboda ipſe admi…ſtrabat omnia, inficiebatur eos latrones eſſe in Arabia, & pecuniam … differebat reddere, de qua diſceptabatur apud Saturnium & Volumnium Syriæ præſides. Tandem illis autoribus conuenit, vt intra triginta dierum ſpacium & debitum redderetur, & ex vtroque regno reſtituerentur perfugæ. Sed apud Herodem prorſus nemo Arabum inuentus, vel ob maleficium, vel quacunque de cauſa profugus: verum Arabes conuicti ſunt latrones ad ſe recipere.

CAP. XIV.

Expeditio Herodis in Arabiam.

CÆterum poſtquam aduenit præſtituus terminus, Syllæus nolens ſtare conuentis Romam protectus eſt: Herodes vero exſequebatur reſtitutionem pecuniarum ac latronum, Saturnino & Volumnio permittentibus ei contumaces armis perſequi; collectoque exercitu inuaſit Arabiam, ſeptem manſiones emenſus triduo. cumque peruenisſet ad caſtella, in quo ſe latrones continebant, primo impetu id cepit, ipſamq; munitionem nomine Raptam diruit, nullo alio damno dato regionis incolis. Et cum in auxilium eorum procurriſſet dux Arabum Nacebus, commiſſum eſt prælium, in quo pauci ex Herodianis, Arabum vero 25. cum ipſo duce ceciderunt: reliqui in fugam compulſi ſunt. Hoc modo latrones vltus Idumæorum tria millia in Trachonem deduxit, vt coercerent ibi latrocinia: & ad duces Romanos agentes in Phœnicia dedit literas quibus eos certiores fecit, quod in contumaces tantum Arabas concello ab eis iure vſus ſit, nihilque egerit præterea: idque iplorum inquiſitione poſtea verum compertum eſt.

Herodes Idumæorū 3000. in Trachonem deducit.

Hedio & Reſſ. c. 10 al. 16.

CAP. XV.

Syllæus Herodem accuſat apud Cæſarem.

Syllæ⁹ Herodē apud Cæſarem accuſat.

SEd aliter Romam properatis nunciis Syllæo relatum eſt, ſuo more exaggerantibus omnia. is iam ante inſinuatus in noticiam Cæſaris, forte tum circa palatium obuerſans, his auditis confeſtim mutata veſte atrata eum adiit, denarrans vt bello afflicta ſit Arabia, totumq; regnum euerſum ab Herode ingreſſo cum exercitu. ad hæc lacrymans querebatur cecidiſſe duo millia & quingentos Arabum primates, & in his amicum ac cognatum ſuum Nacebum, direptaſque magnas opes apud Raptam repoſitas, atque hęc facta per contemptum Obodę, qui nec copias pararas habuerit, nec ducem, ſe abſente, idoneum. Hæc dicente Syllæo, addenteque quod nec ipſe hanc profectionem ſuſcepturus erat, ni crederet Cæſari curæ eſſe pacem publicam omnium, neq; ſe domi præſente, Herodes nili ſuo malo eam pacē violaturus. Cæſar hac querela commotus percontatus eſt ex Herodis amicis, qui tum aderant, & ex ſuorū quibuſdam recens reuerſis e Syria, hoc tantum, an Herodes vllum exercitum extra regni ſui fines eduxerit: Id enim cum illi fateri neceſſe haberent, nec Cæſar cauſam expeditionis audire dignaretur, magis etiam iratus Herodi ſcripſit minaciter, ſe hactenus illo vſum tanquam amico, poſthac habiturum eum pro ſubdito. Syllæus quoq; ea de re ſcripſit ad Arabas. His literis illi elati neq; latrones qui effugerant voluerunt dedere, neq; acceptam mutuo pecuniam perſoluere, neq; pro paſcuis quæ conduxerant, quicquam numerare, freti eo quod rex offendiſſet Cæſa-

Arabes & Trachonita ſciēs Herodi Cæſarem iratū illi inſultāt.

Cæſar ab Herode offenſus.

rem.

rem. Quin & Trachonitæ hac occasione vsi insurrexerunt in Idumæorum custodiam, & iuncti Arabicis latronibus qui illorum regionem diripiebant, non tam suis lucris quam vindictæ studentes miris modis in eos sæuiebant. Hæc omnia Herodes ferebat, offenso Cæsare minus iam habens vel fiduciæ vel audaciæ. legatos enim eius ad agendam regis sui causam missos primum ne admisit quidem: iterum venientes dimisit infecto negocio. Quamobrem vehementer anxio metum augebat Syllæus, Romæ præsens credulo Cæsari quiduis persuadens, & iam maioribus rebus inhians. Defuncto enim Obedæ in Arabum regnum successit Æneas, dictus Aretas mutato nomine. hunc ille per calũnias pellere conabatur, & sibi principatum vsurpare, multam pecuniam partitus in aulicos, multa etiam Cæsari daturum se pollicitus: quem iratum sciebat Aretæ quod se inconsulto ausus esset regni habenas suscipere. Tandem & ille literas cum muneribus misit ad Cæsarem, & in his multorum talentorum coronam auream. in his literis accusabat Syllæum, quod nequissimus seruus veneno sustulisset Obodam, quo etiam viuo inuasisset rerum administrationem, vxorem Arabum adulterans, & conflato ære alieno viam sibi ad occupandum principatum muniens. Cesar autem ne hos quidem legatos audire dignatus, aspernatusq; eorũ munera, infecta re illos abire passus est. Interim Iudæorum res ac Arabum indies se habebant deterius, turbatis omnibus, & componente nemine. nam regum alter nondum principatum suum constabilierat, & proinde suos coercere non poterat. Herodes autem veritus ne, si se defenderet, eo magis irritaret Cæsarem, cogebatur perferre omnes iniurias. Postremo nullum finem vrgentibus malis inuenies, decreuit denuo Romam legatos mittere, si quid æquius per amicos impetrare posset à Cæsare. in eam legationem Nicolaus Damascenus profectus est.

An. mũdi 3960. Ante Christũ na. 4. Olim de sancto Æneæ in Arabũ regnũ successit.

Cæsar Arabũ legatos non audit. Nicolaus Damascenus ab Herode ad Cæsarem missus.

CAP. XVI.

Eurycli calumniæ contra Herodis filios.

PEr idem tempus dissidium cum filiis domesticum multo magis exacerbatum est. quamuis enim etiã ante nunquam prorsus vacarit suspicione, malo pernicioso regibus, tunc tamẽ id maxime ob talem causam inualuit. Eurycles quidam Lacedæmonius vir domi nobilis, sed ingenio pessimo, adulator & delicijs perditus, sed vtrunque vitium egregie dissimulans, vsus Herodis hospitio, datis muneribus & maioribus acceptis ad gratiam cum eo conuersatus effecit, vt reciperetur inter amicos præcipuos. is diuertebatur apud Antipatrum, Alexandro quoque propter crebros congressus familiaris. aiebat enim sibi cum Archelao Cappadoce amicitiam intercedere, & ideo simulabat se Glaphyram obsequijs colere. cumq; videretur omnibus ex æquo deditus, obseruabat quæcunque vel dicerentur vel fierent, vndecunque captans gratificandi per calumnias materiam. denique adeo se blãdis colloquijs insinuauit vnicuique, vt illi soli fidus videretur, cæteros ita tractare, prout amico esset commodum. his artibus ita sibi deuinxit Alexandrum, vt iuuenis putaret ei soli tuto se posse querelas suas concredere. aperiebat igitur ei dolorem suum quod pater esset à se alienatior, casumque matris narrabat: & quod Antipater prærepta fratribus dignitate solus posset omnia. Hæc diutius ferenda non esse, patre iam talibus imbuto odijs, vt cum ipsis nec conuiuia nec colloquia communicare sustineat. Hæc ille, dolorem suum in sinum amici, vt tũ videbatur, deponens. at ille omnia referebat Antipatro, negans ad se hæc pertinere, tacere tamen non posse ob periculi magnitudinẽ, & consultum ei velle, vt caueret ab Alexan-

Hedio & Ioseph. c. 1. al. 17. Eurycles Lacedæmonius in Herodis amicitiã sese insinuat. Eurycles apud Alexandrũ sese insinuat. Eurycles Alexandri dicta & facta obseruans Antipatro & Herodi exponit.

dri

An. mũdi 3960. Ante Christũ nat. 4.

dri insidias. non enim eum dissimulare animum, sed ipsis verbis præferre cupiditatem parricidij. Post hoc beneuolentiæ pignus maxima ab Antipatro accipiebat munera, & ad vltimum ab eo persuasus est, vt ad Herodem referret de hoc negocio. Rex narranti de Alexandri odio facilem aurem præbuit, & eo deductus est verborum ambagibus, vt implacabilem iram in filium conciperet: id quod sine mora declarauit. Eurycli enim quinquaginta talenta donauit: quibus ille acceptis ad Archelaum se contulit, & multum Alexandrum prædicans, operam etiam suam commemorauit quam vtilis ei fuerit ad conciliandam patris gratiam: & ab eo quoque accepta pecunia, prius quam deprehenderetur hominis malicia, discessit. Reuersus deinde in patriam, cum ibi quoque similibus artibus vteretur, Lacedæmone pulsus est in exilium. Porro Iudæorum Rex non iam ante contentus aurem præbere criminatoribus Alexandri & Aristobuli, proprio seruiebat odio, etiam nemine accusante obseruans singula & sciscitans, & permittens omnibus quicquid vellent contra eos dicere: & inter cætera Euaratum Coum communicasse cum Alexandro consilia. videbaturque nullos sermones audire libentius. Oblatum est deinde iuuenibus maius infortunium, calumniis nunquam cessantibus, & omnibus certatim aliquid mali de eis ad regem deferentibus, scilicet incolumitatis eius studio. Erant Herodi duo satellites, Iucundus & Tyrannus, grati illi propter robur ac proceritatem corporum. hi propter quandam offensam pulsi e regia, & inter equites Alexandri stipatores recepti, quod essent exercitatissimi, honorabantur pecuniis aliisque muneribus. Mox igitur Rex de his etiam suspicione concepta, tormenta admouit. ergo post toleratos diu cruciatus, tandem aiunt se solicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem feras persequentem interficerent. facile enim confingi posse, præcipitatum ab equo suismet telis transfixum esse. nam & ante pene simile quiddam ei acciderat. Simulque indicarunt aurum defossum in equorum stabulo, & præfectum venatorum arguebant, quod eis præbuisset lanceas regias, & arma, ipso iubente, Alexandri famulis. Post hos præfectus arcis Alexandrij correptus similiter examinatus est: huic obiectum est quod eos intra castellum recipieret, pollicitusque eis esset pecuniam regiam ibi reconditam. Sed illo pernegante filius eius accedens, vera esse dixit omnia: protulitque referentes manum Alexandri literas in hanc sententiam. Quamprimum Deo fauente perfecerimus quæ decreuimus, ad vos veniemus. curate igitur, vt quemadmodum estis polliciti, nos in castellum recipiatis. His literis visis Herodes posthac pro indubitato habuit, paratas sibi a filiis insidias. Alexander autem dicebat Diophantum scribam imitatũ suum characterem, esseque Antipatri malicia excogitatam illam schedulam. Diophantus enim habebatur magnus talium artifex, & post in similibus deprehẽsus dedit supplicium. eos vero qui torti sunt rex apud Hierichuntem produxit ad populum, vt accusarent filios, vbi saxis lunt obruti. cumq; vulgus concitum simili pœna Alexandrum cum fratre vellet afficere, Herodes per Ptolemæum & Pheroram eos cohibuit: & iuuenes in carcere asseruandos tradidit. eo nemo admittebatur, adhibitis qui explorarent eorum dicta & facta omnia. iamq; pro condemnatis habebantur, tum aliorum opinione, tum sua. eorum alter Aristobulus præ anxietate etiam amitam suam ac socrum ad miserationem præsentis calamitatis, eiusq; autoris odium inuitans, An non tibi quoque, inquit, periculum imminet delatæ, quod spe nuptiarum Syllæum de omnibus quæ hic fiunt per literas significes. quæ verba mulier statim fratri retulit. ille non amplius se continens vinciri eos iubet, & seorsum

Eurycles astutia ab Archelao pecuniam extorquet

Herodes Alexandri & Aristobuli criminatorib' aurẽ præbet.

Iucundus & Tyrãnus se solicitatos ab Alexandro, vt inter venãdũ Herodẽ interficerent, fatentur.

Alexander ad Præfectum arcis Alexãdriæ, vt se reciperet, scribit.

Diophãti scriba aliorũ characteres imitatur.

Alexander & Aristobulus in carcere conclusi.

Aristobulus amitã suam ac socrũ monet.

quenq;

quenq; quid contra patrem moliti sint scripto prodere, hoc iussi facere scripserunt, insidias quidem nec parasse se, nec cogitasse: sed conatos fugere, quod non possent amplius ad hunc modum suspecti & solicti viuere. Eodem tempore cum venisset è Cappadocia ab Archelao legatus Mela vnus e dynastarum illius numero, volens Herodes declarare eius maleuolentiam, acciuit ad se Alexandrum è vinculis: & rursum interrogauit de fuga, quonam & quomodo decreuissent, discedere, ad Archelaum. Ille respondit, pollicitum quod inde Romam nos mitteret. Cæterum contra parentem nihil durius aut parum pietati conueniens se machinatos esse, neque quicquam veritatis ineise confictis aduersariorum criminationibus. cupiuisse etiam vt Tyrannus cum sociis examinaretur cautius: sed illis approperatam mortem per Antipatrum, qui admixtis suis vulgum in eos concitauerit. His dictis rex iussit & ipsum & Melam duci ad Glaphyram Archelai filiam, vt interrogaretur num ignorasset paratas Herodi insidias. quo vt ventum est, cõtinuo mulier vinctum conspicata maritum, caput ibi plangens, & præ miseratione attonita clare ingemuit: iuueni quoq; manantibus lachrymis, qui aderant miserabili hoc spectaculo turbati, diu nihil mandatorum poterant vel dicere vel tacere. Tandem Ptolemæo, cui commissus erat iuuenis, iubente dicere, num & vxor fuerit consilij conscia: qui potuit, inquit, non esse, cariorem mihi vita, & parens liberorum cõmunium? ad hæc illa exclamauit, nullius malí se esse conscium. quod si id aliquid ad salutem eius conferat, paratam se mentiri vel in suam perniciem, & nihil omnino negaturam. Tum Alexander, impium quidem, sicut suspicantur quos minime oportuit, nihil nec ego cogitaui, nec tu es conscia: sed quod ad Archelaum abire, & inde Romam, decreuimus. Hoc & illa fatente, Herodes ratus conuictum à se Archelaum maleuolentiæ, dedit Olympo & Volumnio literas, iussis vt inter nauigandum appellerent ad Eleusam oppidum Ciliciæ, & Archelao scripta de his redderent: & post expostulationem quod filiis conatuum fuisset particeps, Romam inde nauigare pergerent. & si inuenerint à Nicolao placatum Cæsarem, redderent ei literas, & argumenta quæ ad conuincendos iuuenes scripta mittebantur. Igitur Archelaus pro se attulit, voluisse quidem excipere iuuenes, quod & ipsis & patri eorũ putaret vtile, ne quid ob suspiciones & dissidia durius in eos statueret: non tamen missurum fuisse ad Cæsarem, nec confirmaturum eos in maleuolentia: Romam autem delati inuenerunt iam Herodi reconciliatum Cæsarem, eiq; literas reddiderunt. Nam Nicolai legatio ad hunc modum se habuit: quamprimum Romam venit & in palatium, præterea mandata quæ habebat, Syllæum accusandum suscepit. animaduertit enim dissidere inter se Arabas quorum aliquot eius omnia facinora indicauerunt, & hoc autore necatos plerosq; cognatos Obodæ manifeste coarguerunt ex ipsius literis interceptis per aduersarios.

Qua fortuita occasione Nicolaus vti non neglexit, studens Herodem reducere in gratiam Cæsaris. Sciebat enim si defensionem regis ordiretur, difficilem se habiturum iudicem: quod si accusaret Syllæum, non defore occasionem pro suo rege satisfaciendi. contestata igitur lite, & præstituta ad agendum die, Nicolaus assistentibus sibi Aretæ legatis acriter accusauit Syllæum interfectorem, asseuerans domini ac Regis sui multorumque Arabum, pecuniam etiam mutuatum ad perturbandam quietem publicam, matronasq; arguens corrupisse tam Romæ quam in Arabia. addidit his grauissimum crimen, circumuentum mẽdaciis eius Cæsarem, quem nihil veri de gestis ab Herode docuerit ad hunc accusationis locum postquam ventum est, Cæsar interlocutus illi sit eum, o-

An. mũdi 4960. Ante Christũ na. 4.

Alexander Herodi quod ad Archelaum discedere decreuit, fatetur. Mela, Archelai Cappadocum regis filia. Glaphyra, Alexandri coniunx, nũ paratas Herodi insidias ignorasset, interrogatur. Archelaꝰ Herodis sese excusat. Herodes Cæsari reconciliatus.

Hedio & Ruff. c. 12 al. 18. Nicolaus Syllæum accusat, & Herodem excusat.

An. mūdi 3960. Ante Christū nat. 3.

Expositio belli Arabici, & pecunia mutuo accepta.

missis exteris, hoc tantum de Herode dicere, an non exercitum in Arabiam duxerit, neque duo millia & quingentos illic interfecerit, neque captiuis abductis regionem deprædatus sit. Ad hæc Nicolaus, de his se vel maxime ait doceri posse, nihil horum aut certe minimam partem ita se haberi, quemadmodum ab illo relata sint, neque vllam mereri indignationem. His præter opinionem auditis cum Cæsar attentius auscultaret, ille primum indicauit ei de D. talentis mutuo sumptis, deque syngrapha in qua ascriptum erat, licere post elapsum præstitutum tempus pignora ex vniuersa regione capere: deinde non expeditionem hostilem hanc fuisse, sed executionem iuris & repetitionem debiti. idque non propere actum quanquam permittente syngrapha, sed appellatis prius de hac re Saturnino & Volumnio Syriæ præsidibus: postremo apud Berytum in horum præsentia Syllæo per Cæsaris fortunam iurato, omnino intra triginta dies exhibiturum se & pecuniam, & Herodis perfugas, & cum horum nihil Syllæus præstitisset, aditos rursum præsides Herodi permisisse pignora capere, atque ita demum illum profectum in Arabiam. hoc est, inquit, illud bellum quod aduersarij tam tragice exaggerauerunt. quod tamen qui potest bellum vocari, permissu præsidum & ex pacto illatum post periurio violatos tum alios deos, tum in primis nomen Cæsaris? restat de captiuis iam dicere. Latrones Trachonitæ XL. primum, mox plures, fugientes Herodem metu supplicij, receptaculum sibi fecerunt Arabiam. hos Syllæus fouit & aluit in omnium hominum iniuriam, agrosque ei dedit, & prædarum fuit particeps: quos tamen ipsos eodem iureiurando tenebatur restituere cum mutuaticia pecunia ad præscriptum terminum. nec potest ostendere quenquam præter hos captum in Arabia: immo ex his ipsis aliquot euaserunt. Nunc confutata etiam de captiuis inuidiosa sycophantia, audi Cæsar mendacissimum figmentum quod ad procurandam iram tuam commentus est. Affirmo enim quod cum Arabum manus nos inuasisset, & vnus atque alter è nostris cecidisset, tum demum Herodes repugnare coactus Nacebum & cum eo XXV. non amplius occidit; quorum singulis centuplicatis iste bis mille & quingentos cecidisse retulit. His motus Cæsar, vultu irato ad Syllæum versus, rogauit quot Arabes ea pugna desiderati sint. Hæsitante illo, & erratum in numero fatente, lectæ sunt syngraphārum conditiones & rescripta præsidum, literæq; vrbium continentes querelas de latrociniis. Ad vltimum eo res deuenit, vt Cæsar damnato capitis Syllæo, Herodem in gratiam receperit: & pœnitens quod calumniis permotus durius scripsisset, hoc quoque Syllæo opprobauerit, illius mendaciis impulsum se discessisse ab officiis amicitiæ. In summa, remisit eum in prouinciam, vt postquam satisfecisset creditoribus, daret suppliciū. Cæterum Aretæ indignari pergebat, quod regiam dignitatem ac potestatem vsurparet, priusquam à se acciperet. volebatq; Arabiam quoque Herodi tradere: sed hoc consilium mutauerunt redditæ ipsius literæ. Olympus enim & Volumnius cognito placatum esse Cæsarem, mox ita vt mādatum erat obtulerunt ei literas, continentes argumenta quibus filios impietatis conuicerat: quibus lectis visum est non onerare insuper alio regno senem & infortunatum circa filios: admissisque legatis Aretæ, & hactenus obiurgatis, quod Rex eorum temerarie Principatum sumpsisset, non expectata sua sententia, admisit munera & regnum ei autoritate sua confirmauit. Post hæc Herodi iam reconciliatus scribit, dolere se vicem eius qui tales haberet filios, debereque eum, si quid contra pietatem ausi sint, vt in parricidas animaduertere, se enim liberam ei potestatem permittere. quod si tantum fugam meditati sunt, ipsum quoq; salua pietate oportere leni castiga-

Trachonitæ latrones.

Syllæus capitis damnatus.

Herodi Augusto Arabiā quoque vult tradere, quod consilium ipsius literæ reditæ mutant.

Aretas ad Arabū regem legatus.

Hedio & Ruff. c. 13 al. 19.

tione

tione contentum esse. Quare suum consilium esse, vt indicto consistorio apud Berytum Romanorum domicilium, & adhibitis præsidibus cum rege Cappadocum Archelao, amicisque cæteris & viris illustribus, de communi sententia quid statuendum sit dispiciat, atq; hoc fuit argumentum epistolæ Cæsaris.

An. mũdi 3961. Ante Christũ na. 3. *Cæsar Augusti Herodi in patricidas animaduertere, liberam potestatẽ permittit.*

CAP. XVII.

Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.

QVa accepta Herodes supra modum gauisus est, tum quod rediisset in gratiam, tum propter concessam sibi statuendi de filiis potestatem liberam: & nescio quo pacto accidit, vt qui prius in secunda fortuna durus quidem pater fuerat, non tamen temerarius aut præceps ad filiorum interitum: nunc rebus suis in melius mutatis, & recepta pristina fiducia, nouo more laxauerit habenas odiis. Ergo conuocat per nuncios quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, vel quod hominem oderat, vel quod vereretur ne obsisteret suo ꝓposito. & postquam Berytum conuenerunt, cum præsides, tum cæteri exciti è diuersis vrbibus, filios quidem, quos adducere in concilium noluit, in Platane vico Sidoniorum detinuit, non longe ab vrbe: vt posset eos si vocarentur sistere. ipse vero solus introgressus, coram consessu CL. virorũ, vsus est accusatione non tam propter infortunium & necessitatem miserabili, quam patri parum decora. Vehemens enim erat, & in conarguendo crimine hæsitans, non satis se explicabat, multaque furoris ac feritatis præferebat indicia. nec probationes exhibebat cognitoribus, sed aduocatos sibi eos adiungebat indecore pater contra filios, literasq; ab ipsis scriptas legebat: in quibus nihil insidiarum aut impietatis inerat, sed tantum de ineunda fuga consilium, & conuicia signa offensi animi. ad quæ postquam ille peruenit vociferabatur quasi in confessis insidiis: remque exaggerabat deierans mori se malle quam audire talia. Postremo dicens sibi & a natura & à Cæsare potestatem in eos datam, addidit etiam patriam legem ita iubere: vt si cui accusato parentes manus imponant capiti, necesse habeant circumstantes saxis eum ferire, atque in hunc modum interficere. quod cum sibi promptum sit in patria & suo regno facere, tamen expectare se illorum quoque calculos. Venire se tamen ad eos non tam vt iudicent filios in manifestissima culpa deprehensos, quam vt per occasionem indignationi iustæ parentis suum addant suffragium, & exẽplum edant ad posteros, non oportere tales insidias negligi. Hæc locuto rege, & iuuenibus ne ad dicendam quidem causam adductus, qui erant in cõsilio videntes rem eo deuenisse vt nulla sit spes reconciliationis & gratiæ, potestatem eius confirmauerunt. Et primus Saturninus vir cõsularis, multisque defunctus honoribus, protulit sententiam moderatam circumstantiis: damnare se quidem Herodis filios, non tamen censere interficiendos, quod & ipse filios habeat, & Herodem præteritis infortuniis hoc maximum nolit adiicere. Post illum ipsius tres filij, qui legati patris erant, eandem sententiã tulerunt. Contra Volumnius capite plectendos pronunciat, qui tam impij erga parentem fuerint: quem deinceps maior pars secuta est, vt omnino viderentur addicti ad supplicium. Moxque inde Herodes Tyrum eos secum duxit: quo cum Nicolaus appulisset à Roma veniens, Rex prius expositis quæ apud Berytum acta fuerant, percontatus est quid Romæ amici sentirent de eius filiis. Ille respondit videri consilia iuuenum impia, coniiciendosq; vinctos in carcerem: deinde pensitato diligentius negocio, si ita videatur, occidendos, ne putetur plus iræ quam ratio-

Iosephus patricidas animaduertere, liberam potestatẽ permittit. Herodes quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, conuocat. Herodes filios accusat.

Deut. 18. 21.

Saturninus eiusdẽ filij modestiam sententiã profert. Volũnius & alij Herodis filios capite plectendos esse pronũciant.

Nicolaũ Herodes quid Romæ amici sentirẽt de eius filiis interrogat.

An. mũdi 3961. Antè Christũ na. 3.

ni tribuere: sin contrarium placeat, absoluendos, ne aliquid committatur immedicabile. eam esse Romæ plerorumque amicorum sententiam. Tum rex diu multumque tacitus secum cogitauit, & illum secum nauigare iussit. Postquam autem Cæsaream ventum est, mox omnes fuerunt de filiis solliciti, euentum expectantes. valde enim memebant ne propter inueteratum dissidium immineret eis exitium. cum; dolerent eorum vicem, tamen nec loqui temere, nec audire dictum diquod liberius vacabat periculo: sed in sinu misericordiam celantes, tacitũ dolorem dissimulabant. Vnus omnium vetus regis miles nomine Tiro, filium habens Alexandri æqualem & amicum, quicquid alij quieti occultabant, ipse libere eloquebatur, & sæpe exclamare cogebatur in turba, periisse veritatem & iustitiam in rebus humanis, & pro his regnare cum mendaciis maliciam: eoq; tantam caliginem inductam negociis, vt ne grauissima quidem errata sua homines animaduerterent. hæc loquendi libertas quamuis non abesset à periculo, omnes tamen mouebat quod non sine ratione fortiter se gereret tali tempore, liberterque hæc audiebant singuli, & cum sibi cauerent silentio, eius tamen non improbabant licentiam. nam tanti mali expectatio potuisset quouis commiserationis voces exprimere. Ille vero etiam ad regem magna libertate se ingerens, postulauit solus cum solo colloqui: quod vbi concessum est. Non possum, inquit, o rex, diutius ferre hanc anxietatem animi, quæ me cogit audaces voces & mihi periculosas promere, sed tibi, si velis, vtiles. Vbi nũc est tua mens? vbi animus ille semper hactenus quantumuis arduis par negociis? quænam hæc est tanta amicorum ac cognatorũ penuria? neq; enim tibi hos cognatos aut amicos existimo, qui tantum scelus sustinent in quondam felici regia. quid tu? quid agatur non despicies? occidesne duos iuuenes è Regina vxore susceptos, & in omni virtute eximios, teipsum hac ætate cõmissurus vni filio alenti spes improbas, & cognatis quos ipse toties iudicasti dignos supplicio? An nõ animaduertis tacitum vulgus simul & tuum errorem damnare, & miserari calamitatem iuuenum? ad hæc tum militaris turba, tum ipsi duces illis compatiuntur, & execrantur autores huius infortunij. Hæc primo sat æquis auribus accipiebat rex, admonitus tam suæ calamitatis, quam domesticorum perfidiæ. Sed illo immodeste ac militariter instante, & per simplicitatem non habente rationem temporis, turbationem & opprobrationem hanc magis quam admonitionem amicam existimans, scisciatus quinam essent illi ægre ferentes duces aut milites, nominatim indicatos omnes, cum ipso Tyrone vinctos iussit seruari in carcere. Huius facti occasione Trypho quidam tonsor regis accedens eum ait se non semel à Tyrone solicitatum, vt inter curandum guttur ei nouacula præcideret, ostentata spe magnorum munerum, & primi loci inter Alexandri amicos. Hæc locutum iubet corripi: moxq; tortus est & tonsor & Tyro cum filio, qui videns patrem sæuissime tractatum obstinate cruciatus perferre, nec tamen superesse vllam spem salutis ex crudelitate regis coniciens, ait se indicaturum veritatem, si tormenta sibi ac parenti remitterentur: acceptaq; in hoc fide, dicebat conueniisse inter eos vt Tiro sua manu regem interficeret. patere enim ei aditum soli ad solum. atque ita perpetrato facinore libenter quiduis passurum in Alexandri gratiam. His dictis patrem exemit cruciatibus, incertum veritate expressa an vt se ac genitorem hoc pacto à diuturniore vexatione redimeret. Herodes autem ejecta ex pectore omni, si qua prius inerat, dubitatione de filiorum supplicio, nec vllum relinquens locum resipiscentiæ, propetauit exequi datum propositum: & productis in concionem trecentis ductoribus militum vna cum Tirone ac filio, tonso-

Tiro Herode allegatur, & dũ immodeste instat cũ ducib. & militibus in carcerẽ cõiicitur.

Tyro a regis tonsore & proprio filio se regi insidias struxisse, accusat.

Alia cap. 10.

req; indice, omnes accusauit apud populum: in quos multitudo quicquid ad manum veniret coniiciens, ad vnum eos interfecit. Alexander autem & Aristobulus ducti Sebasten, ibi iussu patris sunt strangulati: & corpora eorum in Alexandrium recondita sunt, vbi maternus eorum auus & pleriq; ex progenitorum serie siti sunt. Et fortasse alicui mirum non videbitur, coalitum tanto tempore odium adeo excreuisse, vt modum excedens ipsam naturam vicerit. Illud merito dubitari possit, in adolescentes ne ea culpa conferenda, qui patrem longo tempore exasperatum tandem in odiũ coniecerint immedicabile, an in ipsius duriciem & cupiditatem tam gloriæ quam dominationis immodicam, qui nullum ferret socium, málens omnia sub arbitratu facere: an potius in fortunam, cuius potentiæ nullis humanis rationibus resistere licet, ne sapientissimis quidẽ. Vnde persuasum habemus eam omnes humanas actiones præsanxisse, vt necessario consequantur: eamq; vim fatum vocamus, quod nihil fit quod illa non efficiat. sed hunc sermonem vt arduum leuiter attigisse sufficit, qui & nostris studiis nonnihil tribuit, & varietatis actionum causas examinat: quæ quidem contemplatio iam olim inclusa est legis nostræ voluminibus. Caterum ex duab. reliquis causis quod ad filios attinet, accusare quis posset eorum iuuenilẽ arrogantiam, & factum regium, quod nimium tribuerint patris calumniatoribus, & in acta eius ac vitam parum æqui inquisitores fuerint, maliciose suspicaces, & linguæ temperare nescij, ac per hoc geminas ansas præbentes suis obseruatoribus, & ad ineundam Regis gratiam delatoribus. Patris autem plane pudendus error est & inexcusabilis, quod neque insidiarum structarum conuictos, neque vllis huius conatus argumentis deprehensis, permisit sibi ex se genitos interficere, egregio corpore iuuenes, nec apud suos solum gratiosos, non in venationibus segnes, non in militaribus exercitiis contemnendos, aut ciuilibus facundiæ studiis. horum enim omnium non erant rudes, præsertim Alexander natu grandior. Satis erat, etiamsi damnare libuisset, aut vinculis eos cohibere, aut procul à regno ablegare, cum securum faceret Romana potentia, sub cuius tutela positus ne apertam quidem vim, adeo non insidias extimescere debuerat. nunc tam cito eos occidere impotentis affectus gratiam, quid aliud est quam argumentum impiæ licentiæ? maxime cum esset ea ætate, in quam excusatio ignorantiæ vel imperitiæ non competit. neq; enim mora & dilatio facit eum excusatiorem. Minus enim peccatum erat, attonitum nouo aliquo casu, irritatum esse ad atrocius facinus. post longas vero cunctationes, & deliberationes postremo tale quippiam aggredi & perpetrare, sanguinarij animi est & obstinati in deterius. qualem sibi esse etiam postea declarauit, nec reliquis parcens qui ante videbantur charissimi. qui tametsi minus miserabiles erant, quod merito perirent, tamen sæuitiam arguebant similem, nec ab illorum temperantem sibi cædibus. qua de re dicturi sumus in sequentibus.

An. mũdi 3961. an. Christi. na. 3. *Tiro cum trecentis ducibꝰ militum apud populum accusatus, interficitur. Alexander & Aristobulus Sebaste strangulati, in Alexandrio sepeliuntur. Causa harum calamitatũ. Fatum & prouidentia diuina. Alexander & Aristobulus in quibus peccauerint. Herodis error pudendus & inexcusabilis.*

An. mũdi 3961. an. Chri. na. 3.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimusseptimus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVII. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *De Antipatri Herodis filij malicia.*
II. *De Zamari Iudæo Babylonico.*
III. *Antipatri contra Herodem insidiæ.*
IIII. *Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.*
V. *Pherora obitus.*
VI. *Pherora uxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.*
VII. *Antipater capitis damnatus in vincula coniicitur.*
VIII. *Herodis morbus & Iudæorum seditio.*
IX. *Antipatri exitium.*
X. *Herodis mors, testamentum & funeratio.*
XI. *Populus seditionem mouet contra Archelaum.*
XII. *Seditio Iudæorum contra Sabinũ, & quomodo Varus autores eius punist.*
XIII. *Cæsar Herodis testamentum confirmat.*
XIV. *De Pseudalexandro.*
XV. *Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.*

CAP. I.

De Antipatri Herodis filij malicia.

Herodio & Ruff. c. 1. Antipater fratribus sublatis populo & militibus inuisus.

Antipater cũ patre res Iudæorum administrat.

Antipater parentis vltimũ diẽ optat.

ANTIPATER autem sublatis fratribus agitatus diris, gradu iam ad extremam contra patrem impietatem facto, nondum improbæ spei satisfaciebat & in futurum auidæ. Liberatus enim æmulorum metu qui possent in principatus societatem venire, in aliam maiorem difficultatem parandi sibi regni incidit, videlicet odium quo populariter inuisus erat omnibus. huc accedebat quod illum magis etiam haberet solicitum, alienati militum animi à quibus pendebat regum securitas, si quando gens ipsa videretur nouarum rerum cupida. quæ mala suamet culpa sibi germanis oppressis conciliauit, & tamen haud aliter quam rex cum patre administrabat res Iudæorum, credente se Herode eius fidei, & id fatum quo supplicium merebatur, interpretante argumentum beneuolentiæ, quasi saluti regis consulens illos prodidisset, non morem gerens odio, quo tam illos quam patrem prosequebatur: quandoquidem & illos propter patrem oderat totus infessus furiis: dabatque operam, vt nulli essent qui insidias eius deregerent, aut ad quos Herodes aperta vi petitus refugeret, sed tum longe magis stimulabatur cœptos conatus persequi. Nam eo defuncto proponebat sibi certum imperium: quod si diutius vitam protraheret, periculum videbat, ne proditis aliquo mo-

do suis technis patrem haberet infensissimum. Ideo nullis parcebat sumptibus in demerēdis paternis amicis hominum odia beneficiis volens obruere, præcipue quotquot Romæ erant magnificentissimis muneribus sibi concilians, & ante omnes Saturninum qui tum Syriæ præerat. Spes etiam erat fratrem ipsius corrumpi posse donorum magnitudine: pariterque regis sororem, nuptam viro inter amicos regis primario. erat enim callidissimus ad deuinciendos per beneuolentiæ speciem hominum animos, & dissimulandi odij summus artifex. Non tamen fallebat amitam, quæ iam ante perspectum habebat eius ingenium, nec decipi poterat, & ideo machinis omnibus occurrebat eius maliciæ: quamuis filiam habebat nuptam eius auunculo, quam ipse Antipater post Aristobuli mortem ei iungendam curauerat. Nam alteram mariti matris filius Callaxas vxorem duxerat, sed nec affinitas hæc effecit, quo minus cognosceretur eius malicia, sicut nec prior illa consanguinitas extinguere meritum odium potuit. Salomen autem adamato Syllæo cupientem nubere, Herodes compulit ad Alexiæ coniugium, adiuuante Iulia, & ne recusaret persuadente, ne aperte inimica fratri fieret, iurato ni consentium præberet alienaturum se ab ea beneuolentiam, quare illa paruit autoritati vxoris Cæsareæ, alioquin etiam vtile danti consilium. Per idem tempus remissa est ad patrem Cappadocum regis Archelai filia, quondam vxor Alexandri, reddita etiam dote ex fisco regio, ne quid ea de causa exoriretur controuersiæ. Ipse autem filiorum liberos educabat magna diligentia. Alexander enim e Glaphyra duos mares susceperat, Aristobulus e Bernice Salomes filia tres, & duas fœminas. Eos aliquando præsentibus amicis commendans, & filiorum deplorans infortunium, Deum precatus est ne quid simile contingeret eorum liberis: sed potius virtutibus cum ætate auĕti, gratiam sibi nutricationis reponerent, desponsauit etiam futuras adultis vxores, maiori ex Alexandri filiis Pheroræ filiam: Aristobuli vero filio filiam Antipatri: & eiusdem filiam itidem Antipatri filio. alteram autem filiam, Herodi suo filio, nato ex filia Pontificis. nos enim nobis est patrius, plures simul vxores habere. Hæc connubia rex procurauit miseratione pupillorum, per affinitatem Antipatrum ad caritatem eorum inuitans. Sed ille eundem erga pueros animum obtinuit, quem erga parentes ipsorum habuerat: solicitatus etiam regis circa eos cura, ne forte adulti officerent suæ potentiæ. Archelao quoque rege adiutante nepotulos, & Pherora tetrarcha accipiente pupillarum alteram filio suo coniugem. Eodem incitabatur propter studia populi, miserantis orbatos parentibus, & ipsum autorem eius calamitatis odio prosequētis, & parati aliquando per occasionem detegere eius erga fratres maleuolentiam. quapropter machinabatur de hoc negocio decreta patris irrita facere, ægre laturus si deberet eos habere potestatis participes: flexitque Herodem precibus, vt ipsi filiam Aristobuli ducere permitteret, & filio suo Pherorę filiam. itaque præter eius sententiam inutata sunt pacta connubialia. Rex autem eodem tempore nouem vxores habebat. vna erat Antipatri mater, altera summi Pontificis filia, ex qua puer natus est, patrem nomine referens. erant inter has & fratris filia, & consobrina, sed steriles. præterea Samaritis vna, & ex ea liberi Antipas & Archelaus, & Olympias filia, quam postea duxit regis fratruelis Iosephus. Archelaus autem & Antipas Romæ apud priuatum quendam amicum educabantur. ex Cleopatra etiam Hierosolymitana Herodē genuit & Philippū, qui & ipse Romæ educabatur: ex Pallade autem Phasaelum: ex Phædra item & Elpide filias habuit Roxanam & Salomen. Maiores autem natu filias, Alexandri ex eadem matre sorores,

An. mūdi 3961. an. Chri. na. 3.

Antipater in demerendis paternis amicis, nullis sumptib⁹ parcit.

Antipater amitā fallere nō potest.

Salomen Herodes ad Alexæ coniugiū compellit.

Glaphyra quōdā vxor Alexandri Archelao Cappadocum regi remissa Herodi & Pass. c. 2.

Herodes filiorum liberos educat.

Archelaꝰ fratrū liberos odit.

Antipater precibus Herodē vt pacta connubialia mutētur, flectit.

Herodu nouē vxores.

An. mũdi 3961. Ante Christũ na. 3.

quarum coniugium Pheroras contempserat, alteram Antipatro sororis suæ filio collocauit, alteram Phasaelo fratris sui filio. atque hæc fuit Herodis progenies.

CAP. II.

De Zamari Iudæo Babylonico.

Herodes in Trachonitarũ regione castellũ condit, eique Zamarin Iudæum Babylonicũ præfecit.

VOlens deinde à Trachonitis tuta esse omnia, vicum Iudæis magnitudine vrbis decreuit in eius regionis medio condere, qui & suis esset præsidio, & vnde hostes facilius ex propinquo posset inuadere. Cũque intellexisset forte fortuna virum Iudæum è Babylonia cum quingentis equitibus sagittariis & centum ferme cognatis Euphrate traiecto circa Antiochiam quæ sita est ad Daphnen degere, vbi à Saturnino Præside Yalatham castellum ad habitandum acceperat, accersiuit eum vna cum suis, pollicitus ei agros in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis est, vt ibi opponeretur infestatoribus: omnium etiam tributorum ac vectigalium immunitatem promisit tam agris quam hominibus. His conditionibus allectus Babylonius venit, acceptoq; agro castella ibi condidit, & vicum nomine Bathyram. eratque hic vir pro obice contra Trachonitas indigenis, simulque Iudæis à Babylone Hierosolyma religionis ergo petentibus, quo tutiores essent à latrociniis: multique vndique ad eum confluxerunt Iudæi obseruatores legis patriæ: & facta est ea regio valde populosa propter immunitatem quæ illis manserat Herode incolumi. Philippus deinde qui successit, pauca & nõ diu ab eis exegit. porro magnus Agrippa & eodem nomine filius, licet multis grauatos exactionibus, libertate tamen frui permiserunt: quibus succedentes Romani & ipsi grauibus tributis eos opprimunt, sed salua libertate: de quo alias suo tempore dicemus prolixius. Zamaris autem Babylonius qui hanc regionem possidendam accepit ab Herode, exacta cum virtute vita moritur egregiis liberis superstitibus, & in his Iacimo equite insignis fortitudinis, qui cum ala Babylonia Reges stipare est solitus. is in extrema senectute decedens, filium reliquit Philippum, virum manu promptum, & virtuti, si quis alius, deditum, regique Agrippæ ob hæc gratum & amicissimum: qui ab eo vniuersis suis copiis exercendis ac ductandis est præpositus.

Iacimus & Philippus Zamaris filij.

CAP. III.

Antipatri contra Herodem insidiæ.

Hedio & Ruff. c. 3.

CÆterum in eo rerum Herodis statu quem diximus, omnia pendebant ab Antipatro, postquam semel prospiciendi suis commodis potestatem accepit à patre, bene sperante de fide ipsius ac beneuolentia: qua tamen potestate ille audacius abutebatur, callide tegens suam maliciam, & in omnibus facile fidem à parente impetrans: eratque omnibus formidabilis ob versutiam magis etiam quam ob potentiam. Sed præcipue Pheroras illum colebat, & ab eo vicissim colebatur, circumuentus à mulieribus Antipatro fauentibus. obnoxius enim erat Pheroras & vxori & socrui, & sorori, quãuis exosas haberet eas propter iniurias illatas filiabus suis virginibus. attamen ferendæ erant & absq; illis nihil facere poterat, res eius perueſtigãtibus, & mutuo se inuicem adiutantibus. quibus etiam Antipater erat deditissimus, tum per se, tum per matrem: nam hæ quatuor mulieres cõsentiebant in omnibus. Sed Pheroræ cum Antipatro propter leues quasdam res non satis conueniebat, diuellẽte eos regis sorore, quæ iamdudũ explorabat omnia,

Pheroras a mulieribus deceptus.

sciens eos in regis tantum perniciem conspirare, & parata eius rei inditium facere. qui vt cognouerunt mutuam suam amicitiam suspectam hoc nomine regi & inuisam, hoc contra excogitauerunt, vt non congrederentur in propatulo, fictisq; conuiciis simularent dissidium, maxime præsente Herode, aut alio quopiam qui ei renunciaturus id videretur: clam autem alerent & confirmarent mutuam beneuolentiam: atque ita etiam fecerunt. Hoc autem Salomen non latuit, nec cum primo excogitatum est, nec postea cum cœpit fieri. omnia enim perueſtigabat. moxque ad fratrem affingens aliquid deferebat, videlicet occulta eorum conuenticula & clandestinas consultationes, mirum ni cuasura in ipsius perniciem, si mature sibi non prospiceret. In aliorum enim conspectu dissidentes & iactantes inter se conuicia, celare amicitiam: deinde quando soli sint contentire, dubio procul conspirantes in eos quibus occultam velint esse suam amicitiam. Hæc illa & perueſtigabat diligenter, & ad fratrem mox deferebat, iam & per se nonnihil intelligentem, sed cohibentem se adhuc, quod suspectum haberet etiam sororis prodiue ad calumnias ingenium. Erat enim quædam Iudæorum secta exactiorem patriæ legis cognitionem sibi vendicans, quibus tanquam Deo, vt videri volebant caris, addictum erat hoc mulierum sodalitium. Hi Phatisæi vocantur genus hominum astutum, arrogans, & interdum regibus quoque infestum, vt eos etiam aperte impugnare non vereatur. nam cum tota gens Iudæorum fidem suam iureiurando obligasset Regi & Cæsari, hi solum non iurauerunt: excedentes sex millium numerum: quibus hoc nomine à rege mulctatis, Pheroræ vxor pro eis mulctam persoluit. cui reponentes gratiam, quoniam credebantur futura præscire ex Dei colloquiis, prædicebant, decretum esse Deo regnum ablatum ab Herode & eius progenie, transferre in ipsam & maritum Pheroram ac communes liberos. Sed hoc quoque regi per Salomen innotuit, & quod aulicorum quosdam solicitarent muneribus atque corrumperent. quam in culpa Phariſæorum aliquot deprehensos interfecit, præcipuos autores huius consilij, cumque his Bagoam eunuchũ, & suas delicias Carum, præstantissimæ formæ gratia sibi commendatum: & præter hos quosdam e domestica familia cum Phariſæis conspirasse ipsorum indicio compererat. Nam Bagoas in eam spem sublatus erat, quasi parens & bene factor appellandus Regis, quem destinarent vaticinia. prospere enim cessura nouo regi omnia, constabiliendo successione prolis legitimæ. Herodes porro conuictis Phariſæis ac supplicio traditis amicorum consilium aduocat, & apud eos Pheroræ vxoris accusationem instituit, quod ipsius impulsu fratercondition em regia rum virginum spreuerit: id crimen ad suam etiam iniuriam pertinere affirmans, quod mulier ruptis legibus naturæ inter fratres serat dissidia quibuscunque valeat, tam verbis, quam operibus. mulctam quoque contumacibus à se impositam illius persolutam esse impendiis, & in summa consciam esse totius recentis conspirationis. Recte igitur facturum Pheroram, si non expectatis fratris precibus sponte talem mulierem ableget, fratres inter se committentem mutuis odiis: quandoquidem ei, aut huius vxoris iactura faciendа sit, aut fraternæ coniunctionis ac beneuolentiæ, nec nisi illa reiecta mansurum sit integrum germanitatis vinculum. Pheroras autem quamuis vehementi regis oratione grauaretur, tamen aiebat se & fraternæ pietatis iura persancte culturum, & à coniugali caritate haudquaquam discessurum: emoriique se malle, quam sine dilecta vxore viuere. Tum Herodes, licet grauiſe iniuria existimaret allici, irasci tamen fratri distulit, contentus Antipatro & eius patri interdixisse Pheroræ consuetudine, &

An. mũdi 3965. an. Chri. na. 3.

Salome Herodi mulierũ aliorumq; consilia aperit.

Phariſæi astutu & arrogãtes.

Phariſæi regnõ turant, propterea mulctati.

Pherora vxor pro eu mulctã persoluit, ob quod beneficium regnũ polliceretur.

Bagoas, Car & alij ab Herode necati.

Hedio & Ruff. e. a Hero. Pherora vxorẽ accusa. cũq, vt illã ablegare iubet.

Pherorae vxorẽ dimittere recusat.

Herod. Antipatro Pherora consuetudine, & mulierũ conuenticula interdicit.

An. mūdi 3961. Ante Christū an. 3.

& vetuisse mulierum regiarum conuenticula. illi facturos se iussa Regis pollicuti, per latentes quoties dabatur comessationes conueniebant, præcipue Pheroras & Antipater. quin rumor erat Pherorx vxorem cum Antipatro quoque stupri habere consuetudinem, conciliante matre ipsius Antipatri.

CAP. IIII.

Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.

Antipatrū Herodes ad Cæsarē mittit.

QVapropter suspectum habens patrem, & veritus ne vlterius erpendo eius odia ad se quoque peruenirent, scribit amicis Romæ degentibus rogans admoneant Herodem per literas, vt quam primum se ad Cæsarem mitteret. Quo facto Antipatrum Herodes misit cum pretiosissimis muneribus & testamento, in quo ipsum Antipatrum regem declarabat, aut, si ille prior vita discederet, Herodem natum sibi è filia summi pontificis. eodem tempore etiam Syllæus Arabs Romam profectus est, non factis imperatis Cæsaris: quem Antipater eorundem criminum reum egit apud ipsum Cæsarem, quorum Nicolaus antea. accedebat & alter accusator Aretas, multorum honoratorum cædes apud Petram se inuito patratas obiiciens, maxime Sohemi hominis in omni virtute præstantissimi. quin & Cæsaris seruum Fabatum ab illo interfectum fuisse ob talem quandam causam. Erat in satellitio Herodis Corinthius, cuius fidei rex plurimum tribuere solitus est. Hanc Syllæus pecuniis corruptum eo perduxit, vt ei regis sui cædem sit pollicitus. hoc vbi Fabatus ex ipso Syllæo cognouit, Regi mox indicauit: qui è Corinthio confessionem extorsit cogitati facinoris, diligenter ex eo perscrutatus omnia: simulque duos Arabas ab eodem satellite insimulatos comprehendit, alterum virum principem, alterum Syllæi amicum primarium. qui & ipsi tormentis admoti confessi sunt ideo se venisse, vt Corinthum vrgerent crebris adhortationibus ad perpetrandum facinus, atque adiuuarent etiam in opere, si ita facto opus sit, quos omnes Saturninus apud se delatos Romam iudicandos amplius & puniendos transmisit.

Syllæum Antipater Romæ apud Cæsarem accusat.

Aretas Syllæum, quod Fabatum alioqui interfecerit, accusat.

Insidiator vita regis deprehenditur.

CAP. V.

Pherora obitus.

Iuramentū sancte seruatū.

PHeroram autem obstinate permanentem in amore coniugis Herodes in ipsius tetrarchiam ablegat: quod ille fecit libenter, addito iureiurando nunquam se rediturum, nisi Herodis morte cognita: adeo vt paulo post, decumbente rege, vocatus ad accipienda quædam secretiora mandata tanquam à morituro, propter sacramenti religionem recusaret. Nec tamen ille in hoc fratrem est imitatus, aut de pristino affectu quicquam remisit: sed cum Pheroras in morbum incidisset, vel inuocatus ad visendum eum venit: quo morbo postquam ablumptus est, corpus eius translatum Hierosolyma sepeliit, & publico luctu honorauit. Ea res Antipatro quamuis Romam profecto malorum fuit initium, Deo tandem reposcente ab eo pœnas fratricidij. Id totum ordine sum narraturus ad exemplum humano generi, quod moneat habendam esse virtutis rationem in omnibus.

Pheroras agrotans ab Herode visitatur, mortuus sepelitur.

CAP.

CAP. VI.

Pherorae vxor accusatur veneficii, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.

An. mūdi 3961. Ante Christū nat. 3. *Hedio & Russino cap. 5.*

Pherorae liberti vxorem veneficii accusant.

PHerora mortuo Taphnitae duo e libertis eius carissimi Herodem adeunt, rogantes ne inultam pateretur fratris mortem, vtque inquiret in miserum eius & iniustum interitum. Quo attentius autem simul acfidem praebente illorum sermonibus, aiunt eum apud vxorem coenasse ea die quae morbi fuit initium, venenumque oblatum ei mixtum cuo cuidam cibi generi, quod gustatum perniciem attulerit homini. id venenum allatum ab Arabissa quadam muliercula, nomine quidem amatorium, re autem vera Pherorae lethiferum. sunt enim Arabum mulieres veneficae maximae. haec autem quae tum insimulabatur, dicebatur amicae Syllaei familiarissima. ad eam comparandi veneni causa profectae fuerant vxoris Pherorae mater & soror, & cum illa reuersae sunt pridie quam ille coenam lethiferam sumeret. His auditis Rex ad iram concitatus, torsit ancillas earum, & quasdã etiam ingenuas: & cum nulla quicquam fateretur, aut detegeret, postrema quaedam dolore victa nihil aliud protulit, quam quod imprecata est Antipatri matri cruciatus similes, quandoquidem ipsa causa esset praesentium tormentorum omnib. Haec vox ad diligentiorem inquisitionem Herodem permouit, ita vt extorqueret eorum secreta omnia, coniurationesque illas & occulta conuenticula, tum sermones patris cum Antipatro priuatim habitos, prolatos inter Pherorae mulierculas: ne id quidem reticente, centum talenta se accepisse ab eo, vt abstineret Pherorae colloquiis. Addebant ancillae quanto patrem prosequeretur odio, vtq; saepenumero apud matrem de eius longaeuitate quereretur, dum interim etiam ipse consenesceret, vt non multum se iuuare posset tam sera successio: ad haec simul nutriri multos fratres ac fratrum filios, vt ne sperare quidem tuto liceat: quandoquidem iam nunc, si fatale quid sibi accideret, fratri destinata sit successio, non filio: addere his solitum accusationem saeuitiae, non temperantis nec à filiis: cuius metu Romam sibi discedendum esse, Pherorae vero in suam tetrarchiam. Haec quia probe congruebant cum illis quae ex sorore antea Rex audierat, exempta est omnis dubitatio: deprehensamq; in tam malitiosis conatibus Doridem matrem Antipatri, spoliatam multorum talentorum ornamentis eiecit e Regia: & mulieribus ex domo Pherorae propter hoc indicium factus est placatior. Sed nihil magis eius contra filium indignationem commouit, quam Samarita Antipater, Antipatri filii procurator, qui in tormentis inter cetera de eo confessus est, quod lethale venenũ Pherorae tradidisset, quo, se absente ac per hoc minime suspecto, patrem tolleret. id venenum allatum ex Aegypto per Antiphilum vnum ex amicis Antipatri, missum deinde à Theudione auunculo ipsius Antipatri, fratre Doridis: habereque apud Pherorae vxorem, à marito ad asseruandum acceptum. De quo rogata per Regem mulier, habere se fassa est: & mox quasi ad afferendum id properans, de tecto seipsam deiecit. nec tamen lethalis fuit casus, quia forte in pedes cecidit. ex quo postquam se recollegit, Rege pollicito incolumitatem & ipsi & familiae, si totam rei veritatem promeret, contra extremos cruciatus minato, si quid per obstinationem celare pergeret, iurauit se omnia dicturam ita vt acta sint; &, vt multorum tum fuit opinio, nihil omnino mentita est. Venenum id, inquit, ex Aegypto attulerat Antiphilus, paratum ibi opera fratris sui, professione medici. Theudio deinde in domum nostram intulit, & ego seruaui acceptum à meo Pherora, sed ab Antipatro tuo in tuam perniciem comparatum. Post-

Herodes Antipatri & mulierum secreta omnia extorquet.

Doridem Antipatri matrẽ Herodes eiicit e Regia.

Antipater Samarita Herodi Antipatrum filium venenũ paratum habere exponit.

Pherorae vxor venenum se habere fatetur, & seipsam de tecto deiicit.

An. mũdi 3963. Ante Christũ na. 2.

quam igitur maritus in morbum incidit, & tu officiose ad visendum eum & curandum venisti, motus ille & ad pietatem flexus tua beneuolentia, me accita, ô vxor, inquit, circumuenit me Antipater, dum pestiferis consiliis & veneficis ministeriis suum patrem meum fratrem appetit. Nunc igitur quandoquidem in germano nihil pietati, qua hactenus erga me vius est, video decedere, & mihi instare vitæ terminum. age ne fratricidali animo manes maiorum contaminem, me inspectante venenum illud exure. tum se sine mora prolatum, iuxta viri mandatum concremasse, paululo seruato, vt si post mariti mortem Rex eam tractare vellet durius, posset ei necessitati occurrere. Hæc elocuta venenum quoque vna cum pyxide in medium protulit. Post hæc alter Antiphili frater & communis eorum mater per tormenta idem fateri coacti sunt, pyxidem etiam agnoscendo. Accusabatur autem etiam pontificis illa Regis vxor, quasi secretorum horum omnium particeps, sed conscientiam dissimulans. quapropter & ipsam Rex abiecit, & filium eius e testamento deleuit, vbi successor destinatus fuerat. Socero quoque Simoni Boethi filio sacerdotio priuato surrogauit Mathiam Theophili filium Hierosolymitani genere. Interim Roma venit Bathyllus libertus Antipatri, & subiectus quæstionibus fassus est attulisse se venenum, quod daret patroni sui matri & Pheroræ, vt si prius illud parum fuisset efficax, hoc posteriore Herodem aggrederentur. Simulque venerunt ad Regem ab amicis Romæ degentibus literæ, instinctu Antipatri scriptæ, in quibus Archelaus & Philippus accusabantur, quod crebro crimen patris refricarent de cæde Alexandri & Aristobuli, miserarenturq; fatum germanorum innocentium. iam enim & ipsi reuocabãtur in patriam, non ob aliud quam vt euocati fratrum interitus accessio fierent. hæc autem amici in Antipatri gratiam faciebant, magnis ab eo corrupti mercedibus: qui etiam per se pauli scripsit de adolescentibus, quasi eos excusans, & verba eorum ætati imputans. Ipse interim decertabat contra Syllæum, & primatum colebat amicitias, comparatis variis ornamentis ducentorum talentorum precio. Mirum autem est, quod, cum per septem menses ante eius reditum tam multa contra eum in ludæa mota sint, nihil eorum ad eius notitiam perlatum sit. In causa erat partim diligens itinerum obseruatio & viarum custodia, partim populare hominum in Antipatrum odium. nemo enim erat qui suo periculo illius incolumitatem vellet quærere.

Mariamnen Herodes abiicit, filium eius e testamẽto delet, socero Simo. Boethi filio sacerdotio priuato Mathiam Theophili filium surrogat.

Archelaũ & Philippum insontẽs Antipatri accusantur.

CAP. VII.

Antipater capitis damnatus in vincula coniicitur.

Hedio & Ruffino cap. 6. Herodes Antipatro amicas literas vt sũ Roma domũ retrahat scribit.

Cæterum Herodes ad Antipatri literas, quibus significauerat rebus ex sententia peractis breui se rediturum in patriam, dissimulata ira insidiose rescripsit, properaret, ne quid sibi per eius absentiam quod nollet accideret. Simulque modice de matre eius questus est, pollicendo remissurum se querelas post aduentum illius: modisq; omnib. magnam caritatem præ se ferebat, veritus ne ille suspicione aliqua tactus differret ad se reditum, & moras Romæ trahens regno insidias strueret, & in se moliretur aliquid. Has literas in itinere accepit in Cilicia: eas vero quæ Pheroræ mortem nunciabant prius iam Tarenti acceperat tristi animo, non tam quod Pherorain amaret, quam quod ille morte præuentus, pollicita de patre veneno tollendo non præstiterat. Iam ad Cælenderim oppidum Ciliciæ peruenerat, cum dubitare cœpit de reditu, vehementer contristatus matris ignominia: & amicorum quoq; variabant sententiæ, aliis euentum alicubi expectare, aliis sine mora domum

Celẽderis in Cilicia.

naui-

nauigare consulentibus. facile enim dissoluturum criminationes omnium, quandoquidem nũc quoq; non aliunde quam ex illius absentia aduersariis audacia viresque ad calumniandum creuissent. Ab his persuasus nauigare pergit, appellitq; ad portum Sebastum, quem Herodes magno sumptu constructum sic appellauit in honorem Cæsaris. Iamq; manifestum erat incidisse Antipatrum in infortunium, nemine salutante aut accedente hominem, quem prius votis & fastis acclamationibus discedentem prosecuti fuerant: tunc vero contrariis votis licebat eum diuouere diris fraterni sanguinis vltricibus. Forte per idẽ tempus Hierosolymis erat Quintilius Varus, successor Saturnino missus in Syriam, tunc vero ab Herode in consiliũ de rebus agendis adhibitus. Quibus vna sedentibus superuenit Antipater omnium insçius, & ita vt erat purpuratus in regiam ingressus est. quo mox admisso, amicorum comitatus per ianitores exclusus est. Id primum mentem eius perculit, iam sentientem quo deuenisset: quando etiam pater accedentem à complexu repulit, perpetratũ fratricidium & cogitatum patricidiũ opprobrans, & Varum cognitorem ac iudicem in crastinum denuncians. Ille tam inopinato malo velut ictus abiit attonitus: moxq; obuias inuenit matrem & vxorem: hæc erat Antigoni filia, qui ante Herodem Iudæorum Rex fuerat. ab eis edoctus de omnib. parabat se, vt in iudicio subsisteret. Sequenti deinde luce præsidente Varo ac Rege, adhibitisque in consessum vtriusque amicis, acciti sunt etiam cognati Regis & Salome, tum illi qui secreta consilia prolaturi erant, quique tormentis examinati fuerant: nouissimeque ipse frater matris Antipatri capti paulo antequam ipse rediret in patriam. apud hos deprehensæ fuerant literæ, quarum hæc erat summa: ne reuerteretur, quando in patris notitiam peruenerint consilia omnia, vnicumq; ei refugium superesse Cæsarem, & si caueat, ne in patris manus deueniat. Tum Antipater procumbens patri ad genua supplex orabat, ne de causa sua prius decerneret quã cognosceret, sed defensioni rem integram seruaret: Rex vero postquam iussit eum in medium sibi, deplorauit infelicitatem suam in procreãdis talibus liberis, quodq; senecta ætate incidissent in Antipatrum: enumerauit deinde curas educationis & institutionis, quamque benigne suggessisset illi ex opibus quantum ipse cuperet: quibus rebus omnibus nihil se profecisse quo minus capitalibus appeteretur insidiis, vt regnum quod in re ꝟpatris voluntate cõtingere poterat, ante tempus in impietatis præmiũ cederet. Mirarique se Antipatrum quanam spe elatus in tantam peruenisset audaciam. Successisse enim principatus iam scripto testamento designatum fuisse: viuenti quoque sibi ex æquo participem dignitatis, splendoris, potestatis. Habuisse quinquagena talẽta reditus annui: Romam proficiscentem instructum fuisse CCC. talentorum viatico. Obiiciebat deinde fratrum accusationem, quorum siue sontium idem accusator atq; imitator, siue innoxiorum circumuentor ac patricida fuerit. se enim nec comperisse de eis quicquam nisi hoc indice, nec in eos statuisse, nisi ex huius sententia. eam nunc per ipsum irritam quodammodo fieri, qui quasi hæres in patricidium illis succederet. Hæc dicenti lacrymæ ortæ orationem cum abrupissent, rogauit Nicolaum Damascenum amicitia & domestica consuetudine coniunctissimum, & pulchre eius negocii gnarum, vt prosequeretur quæ attinerent ad examinatos conscios, & ad conuincendum filium. Sed ille præueniens, causamque suam exortus dicere, hæc ipsa exempla paternæ beneuolentiæ pro se adducebat, nimirum pietatis suæ meritis reddita. Se enim & prospexisse solerter quid facto opus esset, & sicubi res operam suam postulasset, confecta dedisse omnia: nec æquũ esse, vt qui patrem eripuerit

An. mũdi 3962. Ante Christũ na. 2.

Sebastum portũ Herodes in honorem Cæsaris ædificat.

Antipater domũ reuersus a nemine excipitur.

Quintilium Varum Syriæ præfectũ, Herodes Quintilio Varo iudice filium in ius vocat.

Antipater ab Herode accusatus.

An. mūdi 3962. Ante Christū na. 2. *Antipater parentis accusationem diluit.*

ab aliorum insidiis, ipse nunc eiusdem reus agatur criminis, & testatæ iam dudum pietatis nouam apud homines rerum imperitos maculam contrahat. Quam enim sibi fuisse caulam sceleris, cum successionem designatus Rex haberet magis quam speraret, & nemine vetante bonorum esset particeps? neque enim probabile esse, affectatum cum periculo quod iam pro virtute contigerat, & ob incertam spem contemptā certam infamiam, maxime cum is conatus fratribus non successerit, quorum ipse & delator fuisset, & conuictorum de impietate punitor etiam. nec se pœnitere gestorum, quæ argumento sint quam incorrupte parentem diligat. Quæ vero in vrbe per se acta sint, testem esse Cæsarem, cui non secus ac numini nemo possit imponere: extareque eius de hoc literas, quas periniquum sit inimicorum & improborū hominum post haberi calumniis, quibus nihil magis sit cordi, quam regiam familiam inter se committere nactis comminiscendi ocium per suam absentiam, quod se præsente nunquā habere potuerint. Sub finem dicendi tidem abrogabat quæstionibus, per quas necessitas exprimeretur loquendi ad torquentis gratiam, & postremo se quoque torquendum offerebat nihil deprecans. His cum nonnihil moueretur concilium, miserabiliter lachrymante Antipatro, & sibimet conuerberante faciem, vt vel inimicos subiret miseratio, Herodesq; ipse quantumuis dissimulans fieret mitior: Nicolaus vt rogatus fuerat accusationem à Rege cœptam prosequens, exaggerabat singula, proferebatque testimonia, & indicia criminis collecta ex quæstioni subiectorum confessionibus. ad hæc extollebat Regis de eo merita in educandis ac instituendis filiis, pro quibus tam malam reportaret gratiam. Nec tamen æque mirandum fuisse priorum temeratiam stultitiam, qui rudi ætate corrupti à malis consiliariis naturales affectus pietatis aboleuissent, ambitione principatus magis quam opum cupidine. Sed Antipatri stupendam esse tam ieieratam audaciam, qui sæuior nocentissimis bestiis, à benefactoribus tamen iniuriam abstinentibus, nihil mollitus sit tanta parentis indulgentia, ne fratrum quidem calamitate deterritus, quo minus crudelitatis eorum æmulator fieret. Atqui tuipse, inquit, ó Antipater, iudex fuisti tentati per illos facinoris, te inquirente coarguti sunt, tu in conuictos animaduertisti. nec improbamus quod eos iusta indignatione prosecutus sis, imo miramur te imitatum eorum intemperantiam: & facile colligimus illa quoque te non ad securitatem patris, sed ad fratrum feciſſe perniciem, vt detestando eorum maliciam, pietatis erga communem parentem opinionem tibi quæreres, & deinde ipse in eum sæuire posses impunitius, quod tandem facere aggressus es. Dum enim fratres fontes addicis supplicio, & parcis eorum sociis, omnibus facis perspicuum bene conuenire tibi cum eis, quorum posthac vti possis in opprimendo patre opera. itaque duplicem voluptatem cepisti tuis dignam moribus: alteram palam quasi re bene gesta gloriabundus sublatis fratribus: alteram clam maiore facinore per occultas insidias conando patrem subuertere, cuius modo vindex videri volueras. Si enim vere detestatus esses illorum maliciam, nunquam imitandam tibi proposuisses. Nimirum hoc agebas istis artibus, vt dignioribus sublatis nullos haberes successionis æmulos, & tum demum fratricidio necem patris adderes, vt in occulto manerent insidiæ, quibus oppugnasti germanorum capita, & non solum ipse meritum supplicium effugeres, verum etiam miserum parentem pœnæ tuæ vicarium supponeres, inaudito ad hoc æui patricidio, & qualis nullum exemplū extat in omni hominum memoria. non enim qualicunque patri insidiatus es, sed amantissimo simul & indulgentissimo, iam Regiæ potestatis particeps, iam successor designatus,

Nicolaus Damascenus accusationem a Rege cœptam prosequitur.

tum præsenti fruendi voluptate ante tempus permissa, tum in futurum spe testamento patris confirmata. Tu vero cupiditatibus tuis modum non ex illius bonitate, sed ex tua malitia statuebas, non contentus societate patris indulgentissimi, nisi illi quoque suam partem præriperes: & cuius te seruatorem verbis præferebas, eum re vera quærebas perdere, non ipse tantum scelestus, sed matri quoq; inurens eiusdem notam sceleris, & fratrum disturbans beneuolentiam, dissidiisq; miscens omnia: & posthæc ausus es patrem vocare bestiam, ipse venenatissimis quibusque bestiis nocentior, proprio veneno abutens in coniunctissimos, optimeque de te meritos, muniensque te custodibus ac variis tam virorum quam mulierũ technis contra vnum senem, quasi non tua sola scelesta mens satis esset ad explendum odium. Et nunc post tortos tua causa viros & mulieres, seruos & ingenuos, post aperta coniuratorum indicia, audes veritati contradicere: & qui dudum patrem sperasti è rebus humanis tollere, nunc quantum in te est conaris legem quoque contra tui similes scriptam aboiere, simulque Vari æquitatem, omneinque, quanta est in rerum natura, iustitiam. an ideo mentitos dices tormentis examinatos, vt fidem abroges patris tui seruatoribus? tibi scilicet in tormentis plus credendum est. Non liberabis Regem Vare à cognatorum iniuriis? non dabis neci hanc pessimam bestiam, pietatem erga genitorem simulantem in fratrum perniciẽ, ac deinde vt solus regnet deprehensum in struendis illi capitalibus insidiis? Scis patricidium non priuatum esse crimen, sed publicam vitæ ac naturæ iniuriam, quod cogitatum etiam non minus quam perpetratum contaminet: imo quod qui non punit, & ipse in naturam parentem est iniurius. Post hæc matris eius quædam adiecit, quæ illa garrulitate muliebri effutierat: consultos vates de regno, & sacris exitialibus impetitum Regis caput: tum libidinosas & ebriosas Antipatri volutationes cum Pheroræ mulieribus: quæque ad testimonia pertinerent per tormenta elicita, multa & varia: partim præmeditata, partim repentina necessitate expressa, atque hoc ipso certiora. Homines enim quicquid antea metu Antipatri silentio texerant, post versam eius fortunam videntes accusationibus inimicorum obnoxiam, odia in eum sua exsaturabant. Attamen non ita aliorum odiis grauabatur, vt propriis sceleribus, hostili in patrem animo, disturbata fratrum concordia, commissis inter se domesticis omnibus: vt qui nunquam nec odia iusta exerceret, nec amicitiæ fidem coleret, nisi quatenus videretur commodum. idq; cum iamdudum à multis esset obseruatum, quo quisque erat æquitatis amantior, eo grauior illi fuit aduersarius: & quam primum tuto licuit, magnis vociferationib. reum vrgebant, quicquid scirent certatim prodentes: cumque variorum criminum proferrentur indicia, nihil tamen fingi apparebat, quod neque ad Regis gratiam loquerentur, neque periculi metu silentio quicquam tegerent, sed damnarent omnes scelestos conatus Antipatri, eumque non tam ob patris securitatem, quam suomet ipsius merito de medio tollendum censerent & tradendum supplicio. nec hi soli qui interrogabantur eum accusabant, verum etiam spontanei delatores plerique aderant: ita vt licet calidissimus esset mendaciorum artifex & frontis perfrictissimæ, tamen ne hiscere quidem contra valeret. Postquam autem Nicolaus accusare eum & conuincere destitit, tum Varus potestatem ei dicendi pro se fecit, si quid haberet quo declararet suam innocentiam. Se enim nihil magis optare, & idem patrem quoque eius optare scire, quam ne ille in vllo obiecto deprehenderetur crimine. At ille pronus in faciem & supplicabundus humi iacens, Deum conscientiæ suæ inspectorem obtestabatur, vt euidenti aliquo signo probaret alienum se ab

An. mũdi 3962. Ante Christũ na. 2.

Parricidium publicæ vitæ ac naturæ iniuria.

Antipater a cunctis accusatur.

Varus Antipatro dicendi pro se potestatem facit.

Antipater innocẽtiam suã precib. ad Deum testatam facere conatur.

An. mũdi 3962. Ante Christũ na. 2.

omni culpa, nec quicquam vnquam molitum in patris perniciem. Is. n. est mos malorum omnium, vt quoties nefarium aliquod facinus aggrediuntur, nihil non sibi permittant, nullo respectu diuini numinis: cum autem suis sceleribus inciderũt in periculum, tum demum illis in mentem venit Deus, per cuius inuocationem & testimonium volunt eripi fingentes se cuncta illius arbitrio permittere: Id quod tum quoq; Antipatro vsu euenit. qui cum ante omnia sic gessisset, quasi nullum numen interesset rebus mortalium, imminente vltione destitutus iuris præsidiis, ad diuinam confugiebat potentiam, se in hoc diuinitus seruatum asseuerans, vt pro incolumitate patris excubias ageret. Tum Varus cum crebris interrogationibus nihil eliceret, illo Deum tantum inuocante, videns alioqui nullum fore finem, iubet proferri venenum in medium, vt quanam vi præditum sit experimento posset colligere: quod mox allatum, & ad bibendum datum cuidam damnato capitis, sine mora necauit hominem. quo facto surgens abiit è concilio, & sequenti die Antiochiam profectus est, vbi plurimũ solebat degere, quod illic esset Syrorum regia. Herodes vero confestim vinxit filium, omnibus ignorantibus quænam fuissent eius cum Varo ante discessum colloquia. coniectura tamen erat cuncta Regem facere ex illius sententia, coniecto deinde in carcerem, Romam Cæsari de eo significauit per literas, missis etiam qui coram eloquerentur mandata, docerentque quam scelerata sit hominis malicia. Per eosdem porro dies interceptæ sunt Antiphili ad Antipatrum ex Ægypto missæ literæ: quibus solutis hæc in eis scripta Rex ipse comperit. Misi ad te Acmes literas, etiam cum vitæ mex periculo. scis enim quod si deprehenderer, infestas mihi duas potentes familias redderem. Tu dabis operam, vt rem gerã feliciter. Atq; hoc fuit argumentum huius epistolæ: Rex autem diligenter requisiuit etiam alteram. ea tamen nusquã comparebat, & seruus Antiphili negabat se attulisse vllam præterea. & cum diutius hærerent, vnus ex amicis Regiis animaduersa quadam sutura in interioꝛ serui tunica (nam duab. erat indutus) suspicatus est in ea plica celatas literas: nec eum sua fefellit opinio: depromptaque est inde epistola hæc ferecontinens. Acme Antipatro. Scripsi patri tuo, quales iussisti literas: & adieci confictum exemplar epistolæ quasi à Salome ad dominam meam missæ: qua lecta scio, qꝑ pœnas ab ea, tanquã ab insidiatrice exiget. Ea vero quam à Salome scriptam videri volebant, Antipatri commentum erat suppositio Salomes nomine, ipsius arbitratu & commodo scripta, sed Acmes ministerio Eadem & Regi scripsit in hanc sententiam. Acme Regi Herodi. Cum mihi sit curæ, ne quid te lateat ad salutem tuam pertinẽs, inuentam Salomes epistolam, contra te scriptam, ad meam dominam, non sine periculo transscripsi, & ad te misi: in qua postulabat, vt sibi liceret Syllæo nubere. hanc tu lacerabis, ne quando propter eam vitę discrimen adeam. Sed hoc commentum prodebant quę ad ipsum Antipatrum scripserat, significans se voluntati eius obsecutam, & literas ad Herodem misisse, & infertum his exemplar fictitiarum Salomes literarum ad suam dominam, quæ insidias Herodi tenderent. Erat autem hæc Acme Iudæa genere, agens in ancillatu Iuliæ vxoris Cæsaris, operamque hanc Antipatro magna pecunia vendiderat, qua contra amitam simul & patrem vteretur. Cæterum Herodes cognita hinc filii malicia, minimum abfuit quin illum eucstigio tolleret, vt concitatorem turbelarum omnium, qui non solum suam & sororis salutem in periculum adduxisset, sed disciplinam etiam corrupisset domus Cæsaris. eodem incitabat eum & Salome, pectus plangens & mori non recusans, si vllum extaret violatæ à se fidei argumentum idoneum. Rex autem accersito filio iubet illum cum fiducia

Venenum capitis dãnato ad bibendũ datum sine mora enim necat.

Hedio & Ruffinus cap. 7.

Antipater in carcerem conicctus.

Herodes legates ad Cæsarem mittit.

Antiphili litera ad Antipatrum.

Acmes litera ad Antipatrum.

Acmes litera ad Herodem.

Herodes odio in filium flagrat.

pro-

promere, si quid haberet quod pro se afferre posset: qui cum ad hæc nec hiscere quidem valeret, rogatus vt quando medius teneretur deprehensus in maleficio, saltem socios sceleris proderet, omnem culpam conferebat in Antiphilum, alium præterea nominabat neminem. ibi Herodes vehemēti dolore animi saucius cogitauit eum Romam mittere, vt apud Cæsaris tribunal parricidii causam diceret. Deinde veritus ne amicorū ope eriperetur periculo, ipsum quidem in vinculis vt ante retinuit: legatos autem & literas accusatrices misit ad Cęsarem, simul indicans adiutum eum Acmes opera, epistolarum quoque adiunctis exemplaribus.

An. mūdi 3962. Ante Christū nat. 2. Antipater omnē in Antiphilū culpam confert.

CAP. VIII.

Herodis morbus & Iudæorum seditio.

INterea dum legati instructi mandatis ac literis Romā properant, Rex morbo correptus testamentum condidit, successionem regni relinquens natorum minimo, exasperatus in Archelaum & Philippum calumniis & Antipatri: Cæsarique legauit mille talenta, & vxori Iuliæ liberisque eius & amicis atque libertis talenta quingenta. Suis quoq; filiis distribuit pecunias & agros ac reditus, similiter etiā nepotibus. Salomes etiam ratio est habita, quam propter perpetuam & inconcussam beneuolentiam ditauit egregie. Desperata deinde salute, quod iam ad septuagesimum ætatis annum accederet, mirum in modū efferatus est, iræ impatiens & amarulentus in rebus omnib. in causa erat opinio contemptus, quod q; existimaret gentem lætari suis infortuniis: quam opinionem confirmauit quorundam apud populum gratiosorum seditio, mota ex causa tali. Iudas Sariphæi filius & Mathias Margalothi doctissimi erant Iudæorum, & interpretes patriæ legis præstantissimi, ob idque cari populo, quod iuuentutem disciplinis instituerent. totis enim diebus eis dabant operā quotquot cupiebant in virtute proficere. Hi postquam cognouerunt morbum Regis esse incurabilem, concitauerunt iuuentutem, vt sublatis operibus quę Rex præter patriam consuetudinem fecerat, propugnatores pietatis se ostenderent, debitum inde expectantes præmium. Nam hanc esse Regi causam cum calamitatum domesticarum, tum postremo, præsentis morbi, videlicet, quod contemptis legibus multa nouare ausus sit. nam hac parte multis in rebus pietatem Regis hi doctores desiderabant. Inter cætera supra maiorem portam templi dedicauerat donum pretiosum, aquilam auream magni ponderis, cum lex nostros homines vetet imagines statuere, aut consecrare animantium effigies. quamobrem doctores hi autores erant suis discipulis, vt aquilam illam detraherent. Etsi enim res videatur non carere periculo, tamen etiam iucundæ vitæ præponendum esse honestum obitum, si contemnatur propter tuendas leges patrias, quandoquidem sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriam eorum interiri, & alioquin ignauos iuxta ac fortes eundem manere interitum: proinde recte facturos virtutis cultores, si ex communi necessitate honorem sibi decerperent, & cum hoc solatio e præsenti vita discederent. Magnum enim leuamen esse honestis conatibus immori, & periculi non contemnendam præmium laudem transmissam ad nepotes ac posteros, cuius in partem tota cognatio tam viri quam fœminæ veniant, quo quid esse possit optabilius? Hac exhortatione accensis iuuenibus tumor superuenit extinctum Regem nuncians, & propensos iam ad facinus perpulit. itaque claro meridie ascendentes detractam aquilam conciderunt securibus, inspectante congregata in templum multitudine. Quod vt rex cognouit dux regius, maiorem ali-

Hodie & Rufinus cap. 8. Herodes morbo correptus testamentū condit, ac regni successionem situ, nepotibus ac amicis relinquit.

An. mū. 3963. à Christ. na. 1. Herodes in senio impatiēs, & amarulentus.

Aquila aurea super maiorem templi portā. Contemptus mortis.

Aquilā auream detrahūt, iuuenes securibus concidunt.

quam

An. mũdi 3962. Ante Christũ na. 2.

quam conſpirationem metuens, occurrit eo cum valida ſuorum manu cohibiturus demolitores aquilæ: & irruens in vulgum rudem & impa-
ratum ac conglobatum temere, facile reliquis diſiectis & cedentibus circiter XL. iuuenes reſiſtere auſos comprehendit, cumque his autores facinoris Iudam & Mathiam turpe putantes cedere: omnes quatad Re-
gem perduxit. Quo rogante quo freti auſi ſint ſacratam imaginem de-
mere, aiunt ſe & deliberaſſe id multo antea, & deliberatum exſecutos, vt fortes viros decuit. Nam & honori diuino, inquiunt, ſuccurrimus, & legem cuius diſcipuli ſumus vindicauimus. Nec eſt quod miretis, ſi tuis decretis leges præponimus, quas nobis Moſes autore & doctore Deo pertulit: nec recuſamus mortem ac ſupplicium quodcunque nobis in-
tuleris, conſcii nos non ob maleficium, ſed pietatis cauſa hæc perpeti. Hæc illi non minore animo quam verbis præferentes fortitudinem, æquetum ad conſtanter patiendum alacres, atq; ante ad fortiter agen-
dum fuerant. Eos Rex vinctos miſit Hierichuntem: moxque acitis Iu-
dæorum primoribus in concionem eorum lectica ob imbecillitatem delatus, cœpit commemorare labores ſuos exhauſtos pro Reipb. tum inſtauratum templum impendiis ingentibus, quale opus per CXXV. annos nemo Aſamonæorum Regum ad honorem Dei valuiſſet perfice-
re. nec exſtructum id tantum à ſe, verum etiam ornatum votiuis mune-
ribus ac donariis tali templo digniſſimis. ob hæc facta ſperaſſe ſe vel poſt obitum ſempiternam & memoriam & gloriam. nunc prohnefas viuo etiam ac ſuperſtiti pro beneficiis reponi iniuriam: & medio die in-
ſpectante multitudine ſua dona ſacrata violari ac detrahi: quæ iniuria licet in ipſum intentata, re tamen vera ad Deum magis pertinea-
t, cuius ſacra compilata ſint. Tum honoratiores quique veriti crudelitatem e-
ius, ne forte efferatus in ſe quoque grauius animaduerteret, negauc-
runt hæc facta ex ipſorum ſententia, viderique ſibi, admiſſam eſſe rem dignam ſupplicio. Ille in cæteros mitior, Mathiæ Pontifici ademit ſa-
cerdotium, quaſi non alieno ab hoc conſilio, eique ſucceſſorem dedit fratrem vxoris ſuæ Iozarum. Huius Mathiæ Pontificatu accidit etiam alium Pontificem ad vnum diem ſubſtitui, qua Iudæi populariter ieiu-
nium celebrant. Nam Mathias ea nocte quæ præcedebat diem ieiu-
nii, viſus eſt ſibi per ſomnum cum vxore congredi: & cum ob hoc ad rem diuinam faciendam non eſſet idoneus, Ioſephus Ellemi filius ad-
iutor vicarius propter cognationem ei datus eſt. Cæterum Herodes poſt mulctatum Mathiam ſacerdotio, alterum Mathiam ſeditionis autho-
rem, eiusque ſocios viuos exuſſit: in quam noctem etiam defectus lunæ incidit. Regi vero morbus factus eſt grauior, pœnam impietatis exi-
gente numine. lento enim calore torrebatur, qui non tam externo ta-
ctu deprehenderetur, quam intus popularetur viſcera. aderat & vehe-
mens voracitas, cui neceſſe eſſet continuo cibos ſuggerere: ſimulq; ve-
xabatur inteſtinorum exulceratione & colicis paſſionibus: pedes tu-
mebant phleginate humido & pellucido, ſimiliterque inguina. Ipſa quoque verenda putrefacta ſcatebant vermiculis, accedente fœda nec minus moleſta tentigine, non ſine fœtore grauiſſimo. ſuper hæc omnia neruorum contractione laborabat & difficultate anhelitus. Quamob-
rem conſtans erat inter viros diuinos & fatidicos opinio, Regem læſæ tot modis pietatis Deo pœnas expendere. Qui tametſi grauius affige-
retur, quam vt videretur poſſe morbo perferendo ſufficere, tamen eua-
ſurum ſe ſperabat, accerſendis medicis intentus, & medicamentis con-
quirendis vndique. profectus etiam vltra Iordanem fluuium, calidis aquis ſe fouebat apud Calliroen, quæ præter vim medicam potu quoq; iucundæ ſunt. Hæ aquæ in lacum bituminis feracem effluunt. ibi de-

Iudas & Mathias ad Regem perductiuãtes ſe excuſant, eoſq; vinctos Rex Hierichũtem mittit.

Herodes Iudæorũ primores conuocat, eisq; facinus hoc cõmemorat.

Mathias ſacerdotiũ adimitur in cuius locum Iozarus ſurrogatur.

Ioſephus Ellemi per vnũ diem Pontifex.

Iudæ Sariphæi & Mathias Margalothi exuſti.

Defectus lunæ.

Hedio & Ruffinus cap. 9.

Herodis morbus horrendus.

medico-

medicorum consilio, immissus fouendus in refertum oleo solium, visus est illis iam agere animam. quare exorta comploratione familiariū excitatus & ad se reuersus, nullamq; amplius salutis spem superesse intelligens, donatiuum militibus quinquagenas drachmas iussit distribui: magna deinde liberalitate vsus in duces atq; amicos, rursum Hierichuntem reuersus est: vbi atra bile prægrauante eo immanitatis prolapsus est, vt facinus animo conciperet longe atrocissimum. Nam cum è tota ditione nobiliores Iudæorum ad eum conuenissent, euocatis minaci edicto pœnam capitis intentante nō parentibus, infensus ex æquo siue sontibus seu innoxiis, vniuersos conclusit in Circo: accita deinde Salome sorore, maritoque eius Alexa, ait instare sibi terminum vitæ, succumbenti tantis doloribus: quod quidem ferendum esse, quando iuxta communem mortalium sortem accidat. illud permolestum esse, si carendum sit extremo honore luctus qui debeatur Regibus. non enim ignotam sibi esse Iudæorum mentem, quod optatam suam mortem lætis accepturi sint animis, quandoquidem vel à viuente etiam tum non abstinuissent contumelias. sed illorum esse officii, leuamen aliquod præsentis huius doloris decernere, nam si assensum consilio suo præbeant, fore suum funus longe quam aliorum Regum honoratius, & manibus suis gratius, omnibus per totam ditionem non ficte lugentibus. Ergo quamprimum viderint se exhalasse animam, debere eos clausam circo nobilium multitudinem cingere militibus, ignorantibus etiam tum suum obitum, non prius vulgandum quam mandatum exsecuti sint, iubere deinde vt circumuentos vna omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæsis duplicem se eis habiturum gratiam, vel quod mandatorum fuerint memores, vel quod obitum suum publico luctu honorauerint. Hæc ille cum lachrymis lamentabundus cognatos per mutuam fidem ac beneuolentiam, perq; omnia sacra obtestabatur, ne se extremo hoc honore fraudatum vellent, eis contra pollicentibus daturos se operam, vt cuncta iuxta ipsius mandatum fierent. Hic sane etiamsi quis præteritam eius in cognatos sæuitiam tribuere vellet pro incolumitate & securitate solicitudini, ex hac certe nouissima eius voluntate deprehendere potest, quam inhumano animo præditus fuerit: quandoquidem iamiam è vita discessurus, curabat vt ex singulis familiis vno aliquo sublato, totam gentem in luctum & carissimorum desiderium coniiceret, nec læsus à quoquam eorum nec valens eis quicquam obiicere: cum hi quibus vllum est virtutis studium, etiam inimicis tali suo tempore odia remittere soleant.

An. mūdi 3963. Ante Christi nat. 1. Aqua calida apud Callirōē quæ in lacum bitumini feracem effluunt. Herodes donatiuū militibus distribui iubet. Herodes nobiliores Iudæorū post obitū suum trucidari mādat.

CAP. IX.

Antipatri exitium.

Herodi e Roma literæ venūt, quæ Acmē a Cæsare occisā & Herodi liberā potestatem Antipatri puniēdi relictā esse ostendunt. Herodes malū simul et cultellum poscens sibi ipsi manū violentā inferre cogitat, Achiab⁹ nepos vero ictum præuenit.

DVm hæc mandata cognatis dat, superuenerunt à Roma literæ, à legatis missis ad Cæsarem: quarum summa erat, Acmen ab irato Cæsare occisam esse, propter locatam Antipatro operam: ipsumq; Antipatrum relinqui arbitrio & Regis & patris: siue in exilium vellet eum pellere, siue capite plectere. His auditis Herodes paululum recreatus est voluptate nuncii pœnæ Acmes, & permissæ sibi potestatis libere statuendi de filio: mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum simul & cultellum poposcit. Solebat enim & antea per se repurgatum paulatim incidendo comedere. tunc vero circumspiciebat, terire seipsum cupiens: perpetrasset que facinus, ni Achiabus nepos ictum præueniens, clamore sublato cohibuisset eius dexteram: moxq; denuo luctus cum trepidatione ac tumultu occupauit palatiū, quasi Rege iam agente animam. quem ut repitum vbi persensit Antipater, ratus patrem vere

An. mūdi 3965. à Christ. na. 1. *Antipater iussu Herodis interficitur.*

vitam finisse, spem concepit fore, vt solutus vinculis sine difficultate regnum acciperet. coepitq; cum custode carceris de missione agere, multa & in præsens & in futurum post acquisitam potestatem pollicens. ille vero adeo non paruit, vt mox conatus eius Regi renunciaret, vtque solicitatus ab eo sit ostentato præmio. Tum Herodes qui iam ante male affectus erat erga filium, postquam audiuit custodem carceris, exclamans præ indignatione, & caput sibimet verberans, quamuis morti proximus erexit se in cubitum, iussitque vnum e satellitio sine mora eum occidere, & corpus obscuro funere condi in castello Hyrcanio.

CAP. X.

Herodis mors, testamentum & funeratio.

Hedio & Ruffinus cap. 10. *Herodis testamentum mutatum.*

DEinde mutata voluntate mutauit etiam testamentum. Antipam enim quem prioribus tabulis regni successorem destinauerat, Galilæa simul ac Peræe tetrarcham constituit: regnum vero Archelao largitus, Trachonitidem, Gaulonitidem, Batanæam, & Paneada regiones tetrarchię nomine assignauit Philippo filio, germano fratri Archelai. Iamniam autem, Azotum & Phasaelida Salomæ sorori suæ attribuit, & argenti signati quingenta millia, habita est & cæterorum cognatorum ratio, adundeque prospectum singulis leganda pecunia & reditibus annuis. Cæsari quoque legauit argenti signati centies centena millia, præterque vasa tam aurea quam argentea, magnumque vestis pretiosæ numerum. Iuliæ autem Cæsaris vxori, & quibusdam amicis quinquagies centena millia. His ita ordinatis quinta die postquam Antipatrum filiū occidit, vita defunctus est, post destructum regno Antigonum anno 34. ex quo autem à Romanis Rex declaratus est, anno trigesimo septimo, vir in omnes ex æquo seuus, ire ferus, iuris dominus: fortuna autem propitia vsus, si quis alius. ex priuatis enim natus regnum assecutus est, & innumeris circundatus periculis semper euasit feliciter, vixitque longissimo tempore. quantum autem ad domesticos & filios attinet, hic quoque felix fuit sua sententia, oppressis inimicis & aduersariis, sed infelicissimis meo iudicio. Cæterum Salome & Alexas priusquam Regis mors innotesceret, in circo clausos domum suam quenque dimiserunt, dicentes ipsum ita iubere, vt in agros digressi curarent suamet ipsorum negocia: atque hoc pacto magno beneficio vniuersam gentem sibi deuinxerunt. Indicata deinde Regis morte, congregataque in Hierichuntinum amphitheatrum omni militia primum legerunt litteras eius scriptas ad milites, in quib. gratias eis agebat pro fide ac beneuolentia, rogabatq; vt eandem seruarent & Archelao filio, quem regni successorem sibi substituerat. Deinde Ptolemæus, cui annulus regis signatorius creditus fuerat, testamentum perlegit, quod non alias ratum habendū esset, quam accedente consensu Cæsaris: moxque acclamatum est Regi Archelao, & milites cateruatim vna cum suis ducibus pollicebantur eandem quam patri hactenus præstitissent fidem atq; operam, lætis ominationibus Deum illi fautorem compreecantes. Post hæc funus parabatur Regi, Archelao curante, vt exequiæ patri fierent quam splendidissimæ, & omnem ornatum proferente vt in pompa comitaretur mortuum. Ferebatur autem in lectica aurea, distincta variis gemmis pretiosis, & instrata purpura: corpus quoque amictum erat purpura, impositō capiti diademate, & desuper corona aurea, sceptroq; in manu dextera. lecticā stipabant filii & cognatorum numerus. Hos sequebantur milites distributi per nationum genera: primum satellites, deinde Thraces, post hos Germani, & deinceps Galli, omnes instructi velut ad prælium: reliqua

Alex. 12. Herodis exequiæ. *Germani & Galli stb Herode stipendia fecerunt.*

dein-

deinde exercitus multitudo armata sub suis ducibus ac centurionibus. hos sequebantur quingenti famuli, ferentes aromata. ea pompa processit Herodium vsque per octo stadia, vbi quemadmodum ante mandauerat sepultus est. Et Herodes quidem sic defunctus est. Archelaus autem per septem dies iuxta patriam legem luctu parentis celebrato, & in fine luctus funebri epulo multitudini præbito, in templum ascendit, & quacunque transiret excipiebatur gratulationibus ac faustis acclamationibus. Tum conscenso suggesto sublimis in aureo solio residens, accipiebat lætus gratulatricis voces fauoris indices, & ipse vicissim omni comitate respondebat multitudini, agebatque grates quod obliti patris sui duriciæ, nihilo deterius erga ipsum affecti essent, pollicebaturq; parem pro eorum studiis gratiam: adhuc tamen abstinere se à Regis nomine, quod ab autoritate & assensu Cæsaris pendeat, penes quem sit testamenti à patre scripti confirmatio. quamobrem ne ab exercitu quidem apud Hierichuntem vltro offerente ambitiosum diadematis honorem se accipere voluisse, cum nondum constaret de legitimi collatoris animo. cæterum quam primum constabilitus esset in imperio, curæ sibi fore vt benenolentia omnium videatur dignissimus: daturumque operam, vt per omnia patre suo sit illis commodior. Illi vero, sicut vulgus solet, rati primis diebus aperiri mentem huiusmodi potestates ineuntium, quo mansuetius & officiosius eos alloquebatur Archelaus, eo maioribus eum ferebant laudibus, poscebantq; sibi ab illo beneficia: quidam vt leuius annuum tributum penderent: alii solutos dimitti quos Herodes non paucos vinxerat, & in his plerosq; diu in carcere detinuerat: nonnulli vectigalium immunitatem, quibus grauabatur forum rerum venalium, magnis flagitabant vociferationibus. Horum nihil ille negabat, hoc agens, vt conciliaret sibi multitudinis animos, non leue in eo momentum rerum suarum situm existimans. postremo re diuina peracta conuiuium cum amicis iniit.

An. mũdi 3963. à Christ. na. 1. *Archelaꝰ epulum multitudini præbet.*

Archelaꝰ si a Cæsare in imperio constabilitus esset, curæ sibi fore vt benenolẽtia omniũ videatur dignissimus pollicetur.

CAP. XI.

Populus seditionem mouet contra Archelaum.

INterea Iudæorum quidam nouarum rerum cupidi per conuenticula defiebant Mathiam & socios quos Herodes affecerat supplicio. Hi quoniam metu coercati non ausi fuerant luctu honorare aquilæ aureæ violatores recens neci traditos, tunc cum clamoribus & eiulatu in defunctum Regem iactabant conuicia, quasi in mortuorum solatium: congregatiq; in vnum, in vindictam eorum ab Archelao deposcebant ad pœnam quosdam ex his qui cari Herodi fuerant, & ante omnia postulabant sacerdotium abrogari creato ab illo pontifici, & subrogari hoc honore digniorem alium. Archelaus autem licet importunitatem eorum indigne ferret, compescere tamen placide conabatur, quod pararet profectionem ad Cæsarem, vt sententiam Cæsaris cognosceret. Itaq; misso ad eos magistro militum, per eum hortatus est, vt omisso vindictæ studio, considerarent legibus pœnas dedisse, quorum molestè ferrent interitum: ad hæc postulata eorum non carere iniuria, & tempus hoc alia consilia poscere, opusque esse concordia, donec ad ipsos reuerteretur confirmatus Rex assentu Cæsaris. tum demum dispiciendum super his rebus, & statuendum de communi sententia: interim quiescerent, ne seditionis crimen incurrerent. Hæc mandata exponenti reclamatum est strenue, periculum intentantibus quicunque conaretur verbis eos ad saniorem mentem reducere: quod plus suæ voluntati tribuerent, quam autoritati præsidentium, & indignum duceret ũ amicorum,

Hedio & Rufinus cap. 12. al. 13. Mathiã seditiosi eo socios quos Herodes affecerat supplicio defient: Herodi cari in vindictam ab Archelao depoſcũt, & pontifici sacerdotium abrogari postulant.

An. mũdi 3964. à Christ. na. 2.

quos viuo Herode amiserant, ne mortuo quidem illo impetraretur vitio. adeo enim concitati erant, vt id tantum ius & fas putarent, quod ipsis voluptatem allaturum videbatur, ne sui quidem periculi memores, dum inimicos lædere cupiunt: & cum multi ad eos à Rege mitterentur, qui partim ipsius nomine, partim ex sua persona verbis sedarent turbidos, neminem audire sustinebant, sed ad maiorem iram accendebantur, ausuri aliquid si maior accessisset numerus. Cumq; festum instaret, quo patrium Iudæis est vesci non fermentatis panibus (Pascha vocat monumentum veteris ex Ægypto effugii, quo summa alacritate maiorum solito populus mactat victimarum numerum, & infinita turba, nonnullique etiam extra regionis terminos habitantes cõfluunt religionis gratia) seditiosi deplorantes legis doctorum Iudæ ac Mathiæ conglobati in templo permanebant, non deficiente victu, quem illos nõ pudebat mendicato quærere. Tum Archelaus veritus ne ad grauius aliquid eorum insolẽtia procederet, mittit tribunum cum cohorte qui compescerent homines, priusquam cætera turba huius furoris inficeretur contagio. & si quorum eminerent in concienda seditione ferocia, illos vt ad se adducerent. In hos turbatores illi clamoribus & hortatibus plebem exasperauerunt, & ferientes saxis plerosque occiderunt: tribunus cum paucis effugerunt saucii. quo perpetrato rursum sacris operati sunt. Archelaus porro de rerum summa periclitari sibi visus est, ni plebis impetum illum retunderet. itaque totum exercitum in eos immittit, simulque equites, qui & aduenas prohiberent occupantibus templum succurrere, & quotquot ex eis peditum vim euasissent, iam in tuto se existimantes ferro exciperent. ab his equitibus ad tria millia virorum cęsa sunt, reliqui fuga se in proximos montes receperunt. Archelaus autem per præconem edixit, vt omnes in sua discederent, illi metu grauioris mali festiuitate relicta abierunt, quamvis audaces & sine disciplina homines. Tum Archelaus ad mare descendit vna cum matre sua, ducens secum Nicolaum & Ptolemæum multosq; ex amicis alios, & familia & regno commissis Philippi fratris sui fidei. Simul etiam profecta est Salome Herodis soror, ducens secum suam progeniem. alii quoque ex cognatis sequebantur multi, quasi collaboraturi pro patranda regia dignitate Archelao, re autem vera obnixuri ei potius, & præcipue perpetratum in templo facinus incusaturi. Cum hoc comitatu eunti occurrit apud Cæsaream Sabinus procurator Cæsaris in Syria, in Iudæam properans, ad asseruandam Herodis pecuniam, quem Varus commodum interueniens retinuit: aderat enim ab Archelao accersitus per Ptolemæum. ita ille in præsidis gratiam neque arces oppugnauit in Iudæa, neque thesauros obsignauit regios, omnia relinquens in potestate Archelai, tantisper donec Cæsar de his aliquid statueret: & hæc pollicitus mansit Cæsareæ. Sed postquam alter Romam nauigauit, alter versus Antiochiam profectus est, ipse Hierosolyma petiit, & occupauit regiam. accitis deinde præfectis arcium & regiis procuratorib. rationes reposcebat ab eis, & arces sibi committi postulabat. Præfecti tamen non discesserunt à mandatis Archelai, sed omnia seruabant in ipsius aduentum integra, præsentes ea se seruare Cæsari. Eodem tempore etiam Antipas Herodis filius Romam nauigat, parandi sibi regni spe, ad quam excitatus erat per Salomen, quasi Archelao præferendus, eo quod prioribus testamenti tabulis successor regni destinatus fuerit, quę validiores deberent esse quam illæ scriptæ posterius. Ducebat autem secum matrem suam, & fratrem Nicolai Ptolemæum, inter amicos olim Herodis præcipuum, & tunc suis fauentem partibus: sed maxime illum ad affectandum regnum mouit Irenæus orator, vir eloquens,

Seditio in Paschatis festo.

Tria millia Iudæorũ cæsa.

Archelaus Romam profiscitur, multique eidem obnixuri eũ comitantur.

Hedio & Ruffino cap. 13. al. 14.

Sabinus Hierosolyma peruenit.

Antipas Herodis filius parãdi sibi regni spe Romam nauigat.

& diu versatus in regiis negociis. quapropter suadentibus quibusdam, vt fratri cederet natu grandiori, & hæredi regni scripto in testamenti paterni tabulis, noluit parere huic consilio. qui postquam Romam peruenit, omnes cognati ad eum defecerunt, non tam ipsius amore, quam Archelai odio, libertatem maxime cupientes, & degere sub Romano præside: quod si parum succederet, commodiorem sperantes Antipam quam Archelaum, studebāt illius partibus. quin & Sabinus scripsit Cæsari literas, in quibus accusabatur Archelaus. at ille per Ptolemæum Cæsari libellum obtulit, continentem ius suum & testamentum patris, simulque rationes pecuniarum Herodis obsignatas cum ipso anulo, atque ita euentum expectabat. qui perlectis his omnib. Varique ac Sabini literis, tum quantum pecuniarum esset ac annuorum redituum, præterea quę Antipas sibi regnum vendicans scripserat, amicos in consilium aduocat, & in Caium Agrippæ & Iuliæ filiæ suæ filium, iam à se adoptatum, primum ei locum in consistorio tribuens: moxque potestatem facit dicere volentibus de præsenti negocio. Ibi tum primus exorditur Antipater Salome filius, vir facundissimus & infensissimus Archelao, dicens eum per ludibrium nunc de regno agere, cuius potestatem iam dudum inuasisset, non expectato assensu Cæsaris, dum festo die tam multos interimeret: qui etiamsi essent hanc pœnam promeriti, eius tamen exigendæ ius seruandum fuisse potestati legitimæ, non ipsi vsurpandum, siue Regi cum iniuria Cæsaris, cuius contempsisset suffragiū, siue priuato, quod esset peius etiam. quare immerito nunc eum ab ipso hunc sperare calculum, quem iam quantum in se fuit, ferendi eius iure priuauerit. Ad hæc obiiciebat ei mutatos autoritate propria quosdam duces militiæ: quodq; sedisset in regio solio, & tanquam Rex ad quasdam causas determinasset, annuisseque postulatis populi, deniq; nihil non fecisset, quod per Cæsarem confirmatus posset facere. ab illo quoque dimissos, aiebat, eos, qui in circo inclusi fuerant: multaq; afferebat alia, partim vera, partim verisimilia propter iuuenilem ambitionem hominis recens euecti ad tantum potestatis fastigium. præterea neglectum patris luctum, & cōmessationes insequenti mox post eius obitum nocte celebratas: qua indignitate motum ad seditionem populum, videntem pro tantis beneficiis mortuo patri talem ab eo referri gratiam, vt interdiu tanquam personatus lachrymas fingeret, per singulas autem noctes deliciis frueretur regiis. qui cum tam prauo ingenio sit præditus, nihilo gratiorem fore erga Cæsarem, si ab eo regnum acceperit, quam hactenus fuit erga parentem amantissimum. Cantu enim se oblectare, & choreis tanquam in morte inimici, non patris, haudquaquam abesse ab immani scelere. nunc venire ad Cæsarem vt annutu eius regnum accipiat, cum iam ante non aliter se gessisset, quam si constabilitus Rex fuisset autoritate ipsius. maxime autem exaggerabatur in sacrato loco perpetratas cædes impia, idque die festo, quando tam hospites quam indigenæ victimarum more mactati sint, & fanum refertum cadaueribus, non ab externo quopiam, sed ab eo qui legitimam Regis appellationem prætexeret, quo facilius tyrannicum suum ingenium exploret exercendis passim in omnes iniuriis. Quare ne per somnum quidem vnquam patrem, dum sanus esset, de hoc sibi post obitum substituendo Principe cogitasse, vt cuius mores haberet cognitos: immo in potioribus tabulis eius aduersarium successorem destinatū Antipam. hunc enim à patre ad regnum vocatum non animo ante corpus præmortuo, sed integris etiam tum & rationis & corporis viribus. Immo etiamsi iam tum tale de Archelao fuisset patris iudicium, quale in posterioribus tabulis, ipsum tamen iam satis declarasse qualis nam Rex futu-

An. mūdi 3964. à Christ. na. 2.

Antipater Salome filius apud Augustū Cæsarem Archelaum accusat.

An. mūdi 3964. à Christ. na. 2. *Archelaum Nicolaus excusat.*

futurus sit, qui autoritatem Cæsaris in confirmando regno contempserit, & priuatus adhuc ciues in templo iugulare non dubitauerit. His dictis Antipater, & ad faciendam verbis suis fidem plurimis ex ipsius cognatione testibus adhibitis, finem orationi imposuit. Tum Nicolaus contra afferebat pro Archelao cædem illam circa commissam ipsorum improbitati imputandam, qui non prius à tumultuando destiterint, quam ille coactus sit eos vi compescere: hoc magis culpabiles, quod nō solum maliciam suam exercuissent, verum aliis etiam necessitatem fecissent audendi tale facinus. Insolentia enim eorum in speciem quidē infestatum Archelaum, sed reuera contumaciam hanc ad ipsius Cæsaris pertinuisse iniuriam. missos enim ab eo qui tumultuantes sedarent, facto ab ipsis impetu contra ius & fas necatos, nullā festi reuerentia: quibus patrocinari non pudere Antipatrum, sine æquitatis respectu, dummodo odio, quo prosequatur Archelaum, morem gereret. eorum igitur esse culpam, qui priores iniuria non abstinuerint, & aliorum arma ad defensionem sumpta in se prouocauerint. Cætera quoque, de quibus Archelaum accusauerant, in eos ipsos accusatores referebat, dicens, nihil horum, nisi ex illorum sententia gestum, nec ea tam iniusta esse, quam ipsi videri velint, dum per hoc aliquid Archelao noceāt. Tantam illis inesse cupidinem lædendi cognatum hominem, cum de patre bene meritum, tum ipsos omnibus semper prosecutum officiis. Testamentum certe à Regis mentis compote esse scriptum, & posteriores semper potiores esse tabulas, has vero tanto magis, quod Cæsari rerum domino autoritatem confirmandi relinquant. Nec Cæsarem iniquitatem istorum imitaturum, qui cum maximis ab Herode viuo affecti sint beneficiis, nunc extremam eius voluntatē violare conentur: quin potius viri amici ac socii, & omnia fidei suæ permittentis, testamentum ratum habiturum. multum enim interesse debere inter horum maliciam, & Cæsaris virtutem atque fidem toti orbi cognitam. quapropter non iudicaturum parum sanæ mentis decretum eius, qui probo filio successionem reliquerit, & insuper ad ipsius fidem confugerit: quandoquidem verisimile non sit in deligēdo successore erraſſe, qui tam prudenter sententiæ Cæsaris subiecisset omnia. In hunc modum Nicolaus quoq; dicendi finem fecit. Tum Cæsar Archelaum ad genua sibi accidentem erexit humanissime, dignum esse regno pronuncians: præ se ferens nihil se facturum, nisi testamento præscriptum, & Archelao ipsi commodum: videns q; hac promissione confirmatum in spe iuuenem, nihil tum amplius super ea statuit: & dimisso concilio, solus secum dispiciebat, vnine regnum ratum faceret, an communicaret Herodis generi, præsertim cum omnes eius ope indigeant.

Cæsar Archelaũ regno dignũ pronunciat. Hedio & Rufino cap. 14.

CAP. XII.

Seditio Iudæorum contra Sabinũ, & quomodo Varus auctor eius punisit.

Marthae Archelai mater moritur. Varus seditiosos Hierosolymis compescit.

SEd priusquam quicquam certi de hac re determinatum sit, Marthace Archelai mater morbo vitam finiit, & à Varo Syriæ præside venerunt literæ defectionem Iudæorum significantes. Nam discessum inde Archelai secuti sunt magni in ea gente tumultus: ad quos compescendos cum Varus venisset, autoribus eius motus affectis supplicio, & maxima ex parte seditione compressa, reuertens Antiochiam legionem vnam reliquit Hierosolymis, vt Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nec tamen quicquam hac ratione profecit. quam primum enim Varus abiit, Sabinus Cæsaris procurator ibi subsistens vexabat Iu-

dæos

dæos, fretus relictis illic copiis, & parem se iam putans populo. nam armatis multis satellitib. contra Iudæos his vtebatur, molestans eos & ad defectionem irritans: vt qui & arces occupare conaretur, & violentas pecuniæ Regiæ scrutationes faceret, priuati lucri & prædæ cupidine. Igitur instante pentecoste, sicut nos vocamus celebritatem quandam patriam, confluxerunt vndiq; multa millia non solum religionis gratia, verum etiam indigne ferentes Sabini intemperias, nec tantum ex Iudæa grauius offensa, sed e Galilæa quoque ac Idumæa, tum à Hierichunte & trans Iordanem sitis oppidis, omnes cupientes pœnas à Sabino expetere. partitique tristitiam hoc modo castra faciunt: pars vna circum occupat, reliquarum duarum altera templum à septentrionali & orientali regione circumsidet: ab occidentali altera, qua lita erat domus Regia. Ita inclusos vndique Romanos oppugnare etiam parabant. Tum Sabinus territus audacia hominum, quibus decretum esset, aut mori, aut vincere, statim ad Varum misit literas, hortans vt properet, relictamque legionem præsenti periculo eripiat, alioqui breui contrucidandam. ipse conscensa castelli turre celsissima, quæ in honorem Herodis fratris a Parthis extincti Phasaelus appellabatur, manu Romanis innuebat, vt in Iudæos eruptionem facerent: & cum ne amicis quidem se auderet committere, postulabat, vt alii propter eius auaritiam mortis periculo se obiicerent. qui postquam progredi ausi sunt, conflictus fuit acerrimus. & quamuis strenue milites rem gererent, non tamen frangebantur Iudæorum animi, licet multis cadentibus: sed cuneo ducta suorum parte ascenderunt porticus quæ erat in extimo templi ambitu: vnde in aduersarios pugnantes, vel manu mittebant, vel fundis intorquebant lapides, non tantum adiutores suorum, sed spectatores etiam totius prælii. quin & sagittarii e superiore loco impetebant expositos ictibus, nec valentes contra missilibus ad se pertingere, eoque facilius vincebant. atque hæc pugnæ conditio diu durauit. deinde Romani indignitate rei moti, ignem clam subiiciunt porticibus: qui multis accedentibus & fomenta aggerentibus breui ad tectum emicuit: eius materies quod esset pice ac cera ob inaurationem peruncta, facile correpta est incendio, quo lucanaria illa preciosa & magnifica absumpta sunt, & quotquot illuc ascenderant, improuiso perierunt exitio, pars enim cum tecto ruente vna præcipitati sunt, pars à circumstantibus telis confixi: nonnulli desperatione salutis & vi mali attoniti, aut in flammas sese dederunt, aut suismet gladiis confecti sunt. quod si aliqui refugientes qua ascenderant in tutum se recipere volebant, hos omnes Romani contrucidauerunt, quod inermibus nihil prodesset ferocia, ita, vt ne vnus quidem ex his qui tectum ascenderent incolumis euaderet. Tum Romani qua se incendium remisit alii ab aliis protruti, penetrauerunt ad sacræ pecuniæ conditorium, cuius bona pars furto militum disperiit, ad Sabinum autem propalam quadringenta talenta ex ea præda relata sunt. Iudæi vero duplici calamitate affecti sunt, desideratis in ea pugna carorum amicorum plurimis, & insuper spoliato sacrario. facto tamen globo e pugnacissimis circumdederunt Regiam, incensuros se eam, & omnes intus occisuros minantes, nisi quamprimum discederent: quod si mox abirent, impunitatem Sabino vna cum suis pollicentes: pro quibus etiam aulicorum maxima pars stabat. Rufus quoq; & Gratus, qui sub se habebant tria millia bellicosissimorum & strenuissimorum virorum ex Herodis exercitu, in partes Romanorum se transtulerunt: simulque equitatus qui Rufo duci parebat, nō mediocris sane ad rem Romanam accessio. Interim Iudæi multo segnius instabāt oppugnationi, muros fossodictes cu-

An. mūdi 3964. à Christ. na. 2. Act. c. 19.

Sabini auaritia Hierosolymā ingētem seditionē in sto Pentecostes concitat.

Iudæorū cum Romanis acerrimus conflictus circa templum.

Iudæi per multi in lacunariis pereunt.

Sacra pecunia bona pars, militum furto disperit.

Regia ab Iudæis ob sessa.

Rufus & Gratus Herodis exercitus Præfecti in Romanorū partes se trāsferunt.

An. mundi 3964. à Christ. na. 1.

Hedio & Reffino cap. 15.

Tumult' in Iudea varii.

Duo millia Herodis militũ bello regios impetunt.

Iudas Ezechiæ latronũ ducis filius.

Simon Herodis seruus.

Gratus cũ Simone cõfligit.

Simon obtruncatur.

Iudæi in seditionibus quasi furiosi.

Athronges vir corpore & manuum robore insignis dignitatem regiã attentat.

niculis, & aduersarios hortantes, vt abirent, neve diutius vindicantibus se in libertatem à maioribus acceptam obsisterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxisset milites, sed fidem promissis habere non poterat, propter ea quæ perpetrauerat, nimiam etiam æquitatem hostium suspectam habebat, & expectabat à Varo subsidium. In hoc rerum statu etiã alibi per Iudæam diuersis in locis innumeri tumultus exoriebantur, vt quemq;, aut lucri, aut vindictæ concitabat cupiditas. Duo enim virorum millia, qui aliquando sub Herode meruerant, tunc vero dimissi domi agebant, in vnum collecti bello impetebant regios, resistentes sibi ductu nepotis Herodis Achiabi: qui nusquã æquo loco eos sustinere ausus, vt veteranos & bellandi peritissimos, tuebatur se & sua quantum poterat asperitatibus accessu difficilibus. Quin & Iudas Ezechiæ latronum ductoris olim per Herodem magno labore expugnati filius, apud Sephorim vrbem Galilææ collecta circa se hominum desperatorum manu incursabat Regis ditionẽ: & potitus eius armamentario, armatisque inde suis ad vnum omnibus, pecuniam quoque Regiam in illis locis occupauit: iamq; formidandus accolis spoliabat in quoscunque incideret, aspirans ad regnum, affectansque hoc fastigium non bonis artibus quarum imperitus erat, sed nocendi licentia. Dum ita vbiq; turbatur, etiam Simon Herodis Regis seruus, vir alioqui & forma & statura & robore egregius inprimis habitus, ausus est diadema sumere: stipatusq; numerosis copiis, & Rex consalutatus ab insana multitudine, placeat sibi præ quouis alio, auspicatus potestatem diripiẽda ac incendenda Hierichuntina Regia: passimque crematis aliis Regis palatiis, & præda concessa suæ factionis hominibus, maiora etiam aussurus videbatur, ni mature occursum fuisset. nam Gratus regiorum militum dux, tum Romanorum partes fouens, suas copias contra Simonem duxit: vbi post acerrimum conflictum transamnani homines incompositi, & ferociter magis quà perite pugnantes deleti sunt: ipsum Simonem per angustias quasdam fugientem Gratus assecutus obtruncauit. Apud Amatha quoque Iordanì flumini apposita palatium Regium incensum est à quadam hominum colluuie, qualis & circa Simonem fuerat. Tantus tum furor per totam gentem grassabatur, eo quod propriũ Regem non haberet, qui multitudinem bonis rationibus contineret in officio: qui vero externi ad castigandos seditiosos venerant, malum potius exacerbarent, graues superbia simul & auaritia. Quandoquidem & Athronges, vir nec maioribus claris prognatus, nec virtute aut opibus subnixus, sed pastor hactenus obscurissimus, vasto tantum corpore aut manuum robore insignis, attentauit dignitatem Regiam, paratus animæ periculo depacisci nocendi licentiam. huic erant quatuor fratres, & ipsi grandi statura & manu prompti ad quoduis arduum facinus, instrumentum, vt ipsis videbatur, idoneum ad occupandam tyrannidem, quod eorum quisque ductaret cohortem militum. magna enim ad eos turba confluxerat, quam in fratres quasi legatos distributam obire iubebat prælia: ipse diademate ornatus consultabat de reb agendis, quatum penes se seruabat arbitrium: durauitque diu potestas huius, & non inanis regis appellatio, dum quicquid collibuisset exequitur, maxime in Romanos cædibus sæuiens & milites regios, vtrisq; ex æquo infensus: his propter licentiam qua sub Herode vsi fuerant, Romanis propter recentem iniuriam. Id odiũ indies magis exasperabatur, imminebantque vbiq; omnibus, vel lucri cupidine, vel in consuetudinem iam verlà occidendi libidine. Circa Emauntem etiam Romanam cohortem frumenta & arma in exercitum portantẽ insidiis exceperunt: ductoremq; eius Arium centurionẽ cum quadraginta fortissimis peditib. telis con-

fixerunt: reliquos nihilo meliora iam expectantes superueniens cum regio milite Gratus seruauit, relictis cæsorum cadaueribus. In hunc modum longo tempore prælia per occasionem cõlerentes, & Romanos non leuibus affecerunt incommodis, & suam gentem maioribus etiã inuoluerunt calamitatibus. tandem & ipsi capti sunt, vnus à Grato pugna victus, alter à Ptolemæo. maximo natũ deinde in Archelai potestatem redacto, vltimus qui superierat, fratris casu territus, & nullam videns salutis spem reliquam, quod eius copiæ exhaustæ essent vel morbo vel continuis laboribus, accepta fide & iureiurando ipse quoq; Archelao se dedidit. sed id aliquando post factum est. Tunc vero Iudæa plena erat latrociniis, & vt quisque seditiosorũ cœtus coiuerat, passim reges creabantur in Reipublicæ perniciem, quod minima eius mali pars rediret ad Romanos: ipsi vero inter sese diuturnis conflictarentur cædibus. Cæterum Varus cognito ex Sabini literis periculo, timens tertiæ legioni, assumptis duabus reliquis, (nam tres in vniuersum erant in Syria) & quatuor turmis equitum, auxiliisq; regum ac tetrarcharum properabat in Iudæam vt obsessis succurreret, iussis qui præmitrebantur conuenire. Ptolemaidem Berytiorum etiam vrbem prætereundo, mille quingentos auxiliares ab eis accepit. Aretas quoque Petræus, amicus Romanis factus propter Herodis inimicitias non paruam manum misit tam peditum quam equitum. postquam autem apud Ptolemaida in vnum conuenit totus exercitus, partem eius filio & amicorum vni tradidit ducendam contra Galilæos eius vrbis agro finitimos. qui regionem eorum ingressus, profligatis quotquot ausi sunt cum armis occurrere, Sephorim cepit. & venditis sub hasta incolis, vrbem absumpsit incendio. Ipse Varus versus Samariam progressus cum exercitu, a ciuitate quidem abstinuit, quam sciebat immunem à seditiosorum contagio: castra autem posuit in quodam vico, qui erat Ptolemæi possessio, Arus nomine. eum Arabes incenderunt, propter Herodem amicis quoque eius infensi. inde progressi Sampho alium vicum iidem Arabes diripiunt, moxque incendunt quamuis munitissimum. quin toto illo itinere nihil eos effugit, omnia miscentes flammis ac cædibus. Nam & Emmaus cremata est Vari iussu, in vindictam cæsorum ibi militum, deserta tamen ab habitatoribus. Inde cum appropinquaret Hierosolymis Iudæi qui legionem ab ea parte obsidebant, ad primum venientis exercitus conspectum territi diffugerunt, oppugnatione, quam inspectabãt, relicta. Hierosolymitam autem Iudæi grauiter à Varo increpati, excusationem afferebant, populum quidem propter festum confluxisse, bellum vero non ex sua sententia sed ex conuenarum audacia susceptum: se adeo non oppugnasse Romanos, vt potius vna cum illis oppugnati fuerint. & iam ante obuiam ei processerant, Iosephus Herodis Regis nepos, Gratusque ac Rufus cum suis militibus, & Romani qui obsidionem tuleraut. Sabinus enim in eius conspectum non venit, sed subducens se etiam ex vrbe, ad mare profectus est. Tum Varus dimissa per totam regionem parte exercitus, perquirebat defectionis autores: & indicio receptos, alios vt sontes puniit, nonnullos dimisit incolumes: actique sunt in cruces ea de causa circiter duo millia. Post hæc ablegato exercitu cuius non erat vsus amplius, quique contra eius voluntatem lucri studio multa maleficia patrauerat, ipse audito decem millia Iudæorum in vnum confluxisse, properauit vt eos deprehenderet. illi non ausi manus conserere, deditionem fecerunt arbitratu Achibi. Varus autem data seditiosorum vulgo defectionis venia, duces eorum misit ad Cæsarem. Ille cæteris ignouit, in solos aliquot regis Herodis necessarios animaduertit, quot nec cognationis nec iustitiæ respectu a nefariis ar-

An. mũdi 3965. A nat. Christ. 3

Athrongæs cũ fratribus capitur.

Hegesip. & Ruff. c. 16

Varus Sabino succurrit.

Sephoris capta eiusque incolæ sub hasta venditi.

Arus ab Arabib⁹ incensus.

Sampho & Emmaus cremata.

Var⁹ Hierosolyma peruenit, ac legionem obsessam liberat.

In defectionis autores animaduertitur.

An. mũ. 3966. A Christo nat. 4. *Helio & Rufo Co.* 17 *al.* 10. *Iudæũ legatio Romæ.*

mis abstinuerint. Itaque Varus rebus compositis, & relicta Hierosolyma eadem legione in præsidio, reuersus est Antiochiam. Archelao autem Romæ aliud negocium exhibitum est tali de causa. Venit eo Vari permissu Iudæorum legatio, postulans, vt eis liceat suis legibus viuere: erantque legati quinquaginta, quibus adeiant Iudæorum vrbem incolentium plus quam octo millia. Cumque Cæsar conuocasset in ædem Apollinis magno sumptu a se exstructam concilium amicorum & primatiorum ciuium, venerunt eo & legati, prosequente Iudæorum turba, & Archelaus cum amicorum comitatu. cognati autem regis, neque ab Archelao dabant propter ipsius odium, & tamen legatis suffragari grauabantur, quod puderet eos coram Cæsare aduersari homini tam propinqua coniuncto necessitudine. Aderat & Philippus a Syria Vari hortatu veniens, ea potissimum de causa, vt fratris aduocatum ageret, cui Varus benecupiebat: deinde nonnihil sperans, si impetrarent Iudæi potestatem viuendi suis legibus, fore vt, diuiso in Herodis progenie regno, ad ipsum quoque rediret pars aliqua. Data igitur Iudæorum legatis dicendi copia, postulantes non esse vlterius sub regibus, ab accusanda Herodis iniquitate orsi sunt. Regem illum fuisse nominetenus. alioquin omnibus omnium tyrannorum artibus vsum ad subiectæ gentis perniciem, nec his contentum quasdam nouas ex suo commentum esse ingenio. Nec opus esse commemorari quam multis vitam ademerit, cum longe deterior fuerit conditio superstitum, quos non modo perpetua tunc calamitate & asperitate terruerit, sed bonis etiam eorum rapaces manus non abstinuerit. itaq; vicinas vrbes ab exteris habitatas illum ornamentis excoluisse, quo magis in suo regno sitas exhauriret exactionibus: adeoq; gentem suam ad extremam paupertatẽ, quam cum primus florentem acceperit, dum nobiles ex causis parum probabilibus damnatos capitis intuper bonis spoliat, aut facta viuendi gratia, nudat eos possessionibus. deinde cum annua tributa imposita sint per singulos, eorsum tamen placandam fuisse auiditatem amicorum eius & aulicorum, atque etiam seruorum, qui huiusmodi exigendis præessent, vt hoc pacto iniuriosam vexationem redimerent. Silentio enim præteundas constuprationes virginum, & per contumeliam ereptam matronis pudicitiam: quandoquidem hæc patientibus maximum sit solatium, si a quam paucissimis sciatur suum dedecus. in summa non aliter præstitisse Herodem, quam si sæuissimæ bestiæ in eos commissum fuisset imperium. Itaq; cum multis olim ea gens oppressa sit cladibus, nullum tamen exstare in rerum monumẽtis exemplum, cum quo conferri possit præsens per Herodem illata calamitas. Quapropter merito ab eis Archelaum promptis studiis regem consalutatum, quod ita putarent, fieri non posse, quin quicunq; tandem Herodi succederet, moderatius multo tractaret subditos: & in eius gratiam patrem honoratũ luctu publico, libenter gratificaturis & in cæteris ad conciliandã sibi eius beneuolentiam. At illum, quasi timeret ne non videretur germana parentis sui soboles sine dilatione declarasse popularibus quid dolere sentiendum sit, idq; priusquam confirmatus esset in potentia, cum totum negocium etiam tum penderet ex arbitrio Cæsaris: editumq; mox subditis futuræ virtutis ac modestiæ & æquitatis specimen, dum tria millia suæ tribus ciuium Deo in ipso templo pro victimis iugulat. An non igitur omnes iustissimo illum prosequi odio, qui post tam crudele facinus adhuc seditionis reos se conetur peragere. & ius regni sibi vendicet? Postremo, summa postulatorum hęc fuit, vt mutata reipub. forma posthac sine regibus agerent, & contributi prouinciæ Syriæ, Romanis parerent potestatibus. Sic enim fore perspicuum, vtrum seditionibus dele-

Archelaũ & Iudæorum legatos coram Cæsare cõgrediũtur. Iudæorũ & quasi Herodis & Archelai accusatio.

delectentur & rerum nouationibus, an obedire sciant præsidibus legitimis. His peroratis legatis Iudæorum, Nicolaus vtriq; patrocinatus est, dicens Herodem quidem, quoad vixerit, nunquam fuisse accusatum, nec esse æquum eos qui, si iustam viuētis accusationem attulissent, castigationem eius sperare poterant, nunc defuncti manes criminibus lacessere. Quæ vero obiiciantur Archelao, ipsorum imputāda esse violentiæ contumaciæ: qui cum affectassent res concessas legibus, & pacatores ferro ac saxis aggressi essent, nunc vicio verterent eisdem rationibus se esse cohibitos. Versa deinde in accusatores criminatione, aiebant eos libenter agitare seditionibus, quod nesciāt parere legibus, esseq; gentem omnium pertinacissimam. Hæc Nicolaus.

An. mūdi 3966. A nato Chri. 4. *Nicolaus Herodem & Archelaum excusat.*

CAP. XIII.

Cæsar Herodis testamentum confirmat.

CÆsar vero his auditis, dimisit concilium. Paucis deinde post diebus Archelaum non Regem declarat, sed, dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei concessa, ethnarcham eum constituit, regnum quoque pollicitus, quamprimum ille se tali honore dignum redderet. Alterum dimidium partitus est in alios duos Herodis filios, Philippum, & Antipam eum qui cum Archelao de toto regno contenderat. Huic trāsamnana regio cessit cum Galilæa, & CC. talenta annua. Batanæa vero cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodorii (vt vocant) domus obtigit Philippo, & centum talenta annui reditus, Archelao vero Iudæa & Idumæa præterque has Samaria, cuius ex autoritate Cæsaris tributorum quarta pars remissa est, eo quod cæteris tumultuantibus soli quieti manserant in officio. in eius ditione cōprehendebantur vrbes, Stratonis turris, Sebaste, Ioppe, Hierosolyma. nam Gazam, Gadara & Hippon græcanici instituti vrbes Cæsar obid separatas à regni terminis Syriæ contribuit. DC. autem talenta quotannis redibant e sua ditione ad Archelaum. atque hoc fuit Herodis filiorum patrimonium. Salome autem præter legatas à fratre vrbes Iamniam, Azotum & Phasaelida, argentique signati quingenta millia, Cæsar largitus est in Ascalone palatium: præcipiebatque ex subiectis sibi locis sexaginta talenta annua, habitans in ditione Archelai. sed data sunt etiam cæteris regis cognatis legata, ita vt testamento cauerat. Duæ deinde eius filiæ virgines præter relicta sibi à patre, accepere ex Cæsaris munificentia ducenta quinquagena signati argenti millia, & elocatæ sunt Pheroræ filiis. imo totum etiam regis legatum mille quingentorum talentorum æstimatione cessit ipsius filiis, paucis aliquot vasis sibi retentis, non tam ob precium caris, quam ob amici memoriam.

Archelaū Cæsar ethnarchā constituit, regnique dimidium in duos Herodis filios Philippū & Antipam partitur.

Salome.

Herodis duæ filiæ virgines Pheroræ filiis elocatæ.

CAP. XIV.

De Pseudalexandro.

HIs ita ordinatis per Cæsarem, iuuenis quidam Iudæus genere, educatus Sidone apud quendam Romani ciuis libertum, adoptauit semetipsum in Herodis familiam, per occasionem similitudinis, qua referebat Alexandri ab illo extincti effigiem, attestantibus omniū quotquot vtrunque viderant oculis: atque hac via graffari cœpit ad regium fastigium: itaque ascito tribuli quodam fraudis socio, qui totius regiæ rerum gnarus, alioquin etiam astutus erat, & natus ad excitandas turbas egregias illius institutione fingebat se Alexandrum illum Herodis filium, morti subtractum cuiusdam beneficio, cui demandatum sit eius

Hedio & Ruff. c. 18 alias c. 17 Pseudalexander.

inter-

An. mū. 3966. à Christo nat. 4.

interficiendi negocium. Suppositis enim necis ipsorum vicariis, & se ereptum & fratrem Aristobulum. His nugis inflatus, aliis quoq; non desinebat facinus facere: cumq; Cretam appulisset, quotquot Iudæorum venerunt in eius colloquium, omnibus rem persuasit, & auctus ab eis pecunia, traiecit in Melam insulam: vbi magnam pecuniæ vim quæsiuit prætexta regiæ prosapiæ. Etiam sperans recepturum se paternum principatum, remuneraturumq; benefícos, Romam properat suis hospitibus deducentibus. cumq; adnauigasset Puteolos, ibi quoq; à deceptis Iudæis simili fauore exceptus est, concurrentibus tanquam ad Regem, qui Herodi vel hospitij iure coniuncti, vel aliquo obstricti erant beneficio. in causa fuit hominum natura rumorum auida, præsertim cum ciliare formæ similitudine. nam etiam illis qui valde familiares Alexandro fuerant, persuasum erat hunc ipsum esse, non aliunde, idq; aliis non dubitabant asseuerare iureiurando interposito. Quod postquam Romam perlatum est, vniuersa Iudæorum illic agentium multitudo profecta ei obuiam, tam insperatam salutem ad Dei referentes gratiam, & publico applausu propter maternum genus excipientes hominem lectica gestatum per vias. nihil enim ei ad regium cultum deerat, suppeditantibus sumptum hospitibus: affluenteq; certatim multitudine, acclamabatur faustis ominationibus, vt fieri solet in re præter spem incolumi. Id vbi allatum est ad Cæsarem, noiebat fidem habere nuncio, quod sciret Heredem non tam facile potuisse decipi in re tam seria: nonnihil tamen motus, Celadum vnum e suis libertis familiariter olim versatum cum adolescentibus illo mittit, iussum vt Alexandrum in conspectum suum adduceret: quod ille fecit, nihilo in dignoscendo aliis sagacior. Non tamen imponi potuit Cæsari, quod non tanta esset similitudo, vt etiã prudenter considerantes falleret. Pseudalexander enim & manus habebat duratas opere, & corporis illa gratia carebat, quæ solet bene natis & educatis contingere, quod ipse non vixisset in tantis deliciis. Postquam igitur animaduertit conspirasse in mendacia præceptorem atq; discipulum, & ex composito loquentibus adesse fiduciam, percontabatur quid factum esset simul erepto Aristobulo, aut cur nam ille non venisset, vna cum fratre eius tam præclaris natalibus debitũ reposceret: Responsum est in Cypro eum mansisse, metu periculorum, quibus mare nauigantes expositi sunt: vt si quid ipsis contigisset durius, non omnino Mariammes genus intercideret, sed superesset saltem Aristobulus. Hæc illo asseuerante, simulq; concinente autore huius fabulæ, Cæsar seducto adolescente: Tibi, inquit, si non mequoque coneris fallere, merces erit impunitas, quod ad tuam salutem attinet: nunc age dicito quisnam tis, & quis te ad hæc audenda impulerit. neq; enim istius ætatis est tam insidiosa malicia. Ibi ille, cum non posset aliud, totum commentum indicat, quibus modis, & à quo sit compositum. Cæsar autem Pseudalexandrum, vt pollicita seruaret, in remigum ordinem allegit, quod esset valido corpore: doctorem vero eius affecit supplicio. cæterum Melitis abunde magna mulcta fuit, quæ in fictitium Alexandrum frustra impenderant: atque ita cœptum Pseudalexandri temerarium turpis consecutus est exitus.

Pseudalexander Romam peruenit.

Pseudalexander Cæsarem imponere nõ potuit.

Pseudalexandrũ Cæsar in remigum ordinem allegit.

CAP XV.

Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.

Hegesip. & Ruff. c. 19 Antiq. cap. 18.

CÆterum Archelaus iam ethnarcha in Iudæam reuersus, Ioazaro Boethi filio pontificatum abrogat, insimulato quod seditiosis consenserit: eamq; dignitatem in Eleazarum illius fratrem collocat. apud Hierichuntem deinde regiam magnifice reficit, aquarum quibus Nea

ra vi-

ra vicus inūdabatur, dimidio deriuato in palmetum recens à se in subiecto campo conſitum. nouum etiam vicum cōditum à se denominauit Archelaida: & contempto more patrio, Glaphyram Archelai Regis filiam, olim Alexandri fratris ſui coniugem, & liberorum ex illo ſuſceptorum matrem, duxit: quamuis Iudæi lege vetentur fratrum vxores ducere. Nec Eleazarus diu ſacerdotio potitus eſt, ſubrogato in viuentis locum Ieſu Siæ filio. Decimo autem principatus Archelai anno primates tam Iudæorum quam Samaritarum non ferentes eius tyrannidem, detulerunt eum ad Cæſarem, maxime cum ſcirent eum contra ipſius mādatum feciſſe, à quo iuſſus fuerat ex æquo ac bono præeſſe ſubditis. Hoc audito Cæſar ira commotus accerſit procuratorem eius Romæ agentem, & ipſum Archelaum nomine: nec dignatus quicquam ſcribere, Vade, inquit, & quamprimum illum ad nos adducito. qui accelerata nauigatione in Iudæam delatus, reperit eum cum amicis in conuiuio: indicataque voluntate Cæſaris, ad profectionem hortatus eſt. Mox vbi venit, Cæſar auditis eius accuſatoribus & ipſius defenſione, miſit eum Viennam in exilium, quæ eſt vrbs Galliæ, mulctatum prius omni pecunia. Sed priuſquam Romam euocatus eſt, amicis tale narrauit ſomnium. Viſus eſt ſibi videre decē ſpicas maturas tritico plenas à bobus abſumi: experrectuſq; non contemnendam viſionem ratus, coniectores diuinos ſuper ea conſuluit. quibus diſſentientibus cum variaret interpretatio, Simon vir Eſſæus præfatus veniam, ait hanc viſionem Archelao ſignificare mutationem in deterius, boues enim ſignificare miſeriam, quod in perpetuis laboribus degat hoc animal. præterea rerum mutationem, quia terra horum opera verſata nec locum eundem retineat nec faciem. cæterum decem illas ſpicas totidem annorum præfinire numerum. eas enim redire annuis vicibus, iamq; inſtare Archelao dominationis terminum Sicille hoc ſomnium interpretatus eſt: poſt cuius viſionem, quinta die venit in Iudæam procurator Archelaus, ad euocandum illum miſſus à Cæſare. Simile quiddam & Glaphyræ eius vxori accidit, Archelai regis filiæ. hæc, vt iam diximus, virgo nupſerat Alexandro Herodis filio, fratri huius Archelai: quo à patre occiſo, iterum nupſit Iubæ regi Mauritaniæ. hoc quoq; defuncto viduam apud patrem agentem in Cappadocia duxit Archelaus, repudiata Mariamne priore coniuge, tanto ardebat amore Glaphyræ. huic degenti cum Archelao tale ſomnium obuerſatum eſt. Vitā ſibi eſt Alexandrū venientem complexu excipere præ gaudio. Illum vero expoſtulantem dicere, Confirmaſti, Glaphyra, vulgare illud dictum, non eſſe fidendum mulieribus, quæ virgo mihi coniuncta matrimonio, & communium liberorum parens, oblita noſtri amoris capta es ſecundarum nuptiarum deſiderio. ac ne ea quidem contumelia contenta, aulæ es cum tertio cubare ſponſo, turpiter & impudenter ingreſſa meam familiam, & nupta Archelao, fratrem meum habere maritum ſuſtinens. At ego non oblituſcat veteris tuæ beneuolentiæ, teque liberabo ab hoc opprobrio, mihiq; te meam vindicabo. hoc ſomnium cum illa expoſuiſſet apud quaſdam familiares ſibi mulieres, poſt paucos dies vita functa eſt. quod ego ideo hic referendum putaui, quod ſermo ſit mihi de illis regibus: & alioqui res magni exempli videtur, certiſſimum immortalitatis animorum & diuinæ prouidentiæ argumentum continens. Cui vero hæc videntur incredibilia, ſtuatur opinione ſua, & aliis non obſtrepat qui talibus excitantur ad virtutis ſtudia. Cæterum ditione Archelai contributa Syriæ, miſſus eſt illo à Cæſare vir conſularis Quirinus, qui cenſum ageret per Syriam, & ipſius Archelai domum venderet.

An. mūdi 3966. A nato Chri. 4. *Pontificatus Ioſaro abrogatus transfertur in Eleazarum, ab hoc in Ieſum Siæ. Archelaus condita.*

Archelaus in exiliū miſſus.

Archelai viſionem Simon vir Eſſæus interpretatur.

Glaphyræ ſomniū

Quirinus Syriæ cenſor.

An. mũdi 3973. à Christ. na. 11.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimusoctauus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVIII. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Quirinius ad censendam Syriam & Iudeam mittitur a Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudeam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus est.*

II. *Quæ & quot secta apud Iudæos fuerint.*

III. *Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæsarum condita.*

IIII. *Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.*

V. *Quid Iudæi Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.*

VI. *Vitellij aduentus, Hierosolyma, & quomodo a Tiberio mandata acceperit, vt impetratu ab Artabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet.*

VII. *Herodis bellum quo ab Areta superatus est.*

VIII. *Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus vinctus sit, vtq; post excessum Tyberij a Caio eius successore solutus sit.*

IX. *Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est.*

X. *Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio.*

XI. *Caius in Syriam mittit Petronium iussum Iudæis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam.*

XII. *Quæ in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Asinæo ac Anilæo fratribus.*

CAP. I.

Quirinius ad censendam Syriam & Iudeam mittitur a Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudeam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus est.

Medio & Ruff. c. 1. Quirinus in Syriã a Cæsare vt iura populis redderet, mittitur. Coponius Præfectus Syriæ. Census populi Iudaici. alias c. 1.

INTEREA Quirinius senator Romanus per omnes honorum gradus ad consulatum vsque profectus, & in primus clarus, à Cæsare mittitur in Syriam, vt iura populis redderet: facultatesque censeret omnium: & cum eo venit Coponius, præfectus turmæ equitum, penes quem esset totius Iudææ rerum administratio. Quin & ipse Quirinius in Iudæam venit iam attributam prouinciæ Syriæ, vt percenseret facultates eius regionis ciuium, & Archelai pecunias in potestatem suam redigeret. Illi vero tametsi primum ægre ferrent mentionem descriptionis, non sunt tamen reluctati pertinaciter parendo autoritati Pontificis Ioazari, qui Boethi fuit filius. atque ita illius suasu sine controuersia census peractus est. Exstitit tamẽ post quidam Iudas Gaulanites, ortus ex oppido Gamala, qui adiuncto sibi Pharisæo Saddoco, solicitabat ad defectionẽ populos, census nihil aliud quam manifestam seruitutis professionem esse

dicti-

dictitans, & vniuersam gentem ad tuendam libertatem adhortans. Fore enim vt re bene gesta fortunis suis fruantur feliciter, & confirmati in earum possessione laudem quoque rebus suis consulant. Accipiebantur hæc pronis vulgi auribus, ita vt accenderentur ad audendum aliquid, atque ita dici vix potest, quantum hi viri totam gentem conturbauerint, dum omnia mixtim cædibus & latrociniis, promiscuisque nullo amicorum aut inimicorum respectu prædationibus, & insignium virorum cædibus: prætextu quidem propugnandæ libertatis publicæ, sed reuera priuatorum lucrorum studio. Itaque conciuibus se mutuo ciuibus, & furiosissima contentione certantibus, ne externus quidem hostis cessabat interim. ac ne extrema quidem fames forte superueniens potuit eos compescere quo minus latrent expugnandis oppidis, & fundendo ciuili sanguine, donec postremo malum eo progressum est, vt hostilis flamma Dei templum inuaderet. Adeo periculosum est patrios ritus labefactare & conuellere. Siquidem Iudas & Sadduceus omnium harum calamitatum autores fuere, dum vper tres priscinas sectas nouam quartam inducunt, & nouitatum cupidos sibi ad se contrahunt: id quod non in præsens tantum turbauit Rempublicam, sed futurarum etiam cladium fuit seminarium. Quamobrem conueniens videtur paucis de eorum placitis differere, propter quæ tot mala gentem nostram inundauerunt.

An. mundi 3973. à Christ. na. 11. *Cædes latrocinia: Odium & fames in Iudæa.*

Templi Hierosolymis incensum. Iudas & Sadduceus quartæ sectæ autores.

CAP. II.

Quæ & quot sectæ apud Iudæos fuerint.

IVdæi patriæ sapientiæ studiosi iam inde à multis retro seculis in tres sectas erant diuisi, Essenorum, Sadducæorum, & eorum quæ Pharisæorum vocata est. De his licet nonnihil in secundo Iudaici belli volumine à nobis dictum sit, tamen nunc quoq; paucis dicere non abs re fuerit. Ergo Pharisæorum victus simplex est, nullis mollitus deliciis: & quicquid his ratio dictauit, id sequuntur pertinaciter. maiores natu venerantur, nec audent eis responsare monentibus aut obloqui. Fato quæcunque geruntur tribuunt, nec tamen homini voluntatis assensum adimunt, hoc temperamento Deum vti diceutes, vt cum omnia fiant ex ipsius consilio, in homine tamen sit voluntas accedendi ad virtutē aut vitium. Animas credūt esse immortales, & sub terris eorum iudicia fieri: tum præmia cuiq; contingere ex virtutis aut malitiæ merito: & has perpetuis damnatis carceribus, illis facilem esse ad vitam reditum. per hæc placita magnam sibi autoritatem parauerunt apud populum, & quicquid ad solennes precationes ac cultum diuinum attinet, iuxta horum interpretationem ac præscriptum solet fieri. Tantum habent à ciuitatibus sapientiæ, temperantiæ & vitæ honestioris testimonium. At Sadducæorum opinio cū corpore extinguit simul & animas: nec aliud quicquam præter legem seruandum existimant. nam de sapientia cum præceptoribus disceptare ad virtutem reputant. huius sectæ pauci sunt, sed fere dignitate præcipui. ex horum tamen sententia vix quicquam agitur. nam quotiès magistratus licet inuiti suscipiunt, Pharisæorum decretis assentiuntur, ni facerent non ferendi à plebeiorum multitudine. Essenorum veo placitum vniuersitatis regimen citra exceptionem Deo asserit, immortalitatem animis: nec aliud quicquam æque aciustitiam omni cōtentione expetendum existimat. ad templum autem donaria mittentes sacra ibi non faciunt, quod sanctioribus vtantur ceremoniis: quapropter excisi à communi fano seorsum sacrificant: moribus alioqui sunt probatissimis, agris colendis in totum dediti. Miran

Medio & Rosin. alias c. 5. Tres Iudæorū sectæ, earumque libro 2. de bell. Iudaico c. 12. Pharisæorū dogma.

Sadducæorū opinio.

Essenorū placitū.

An. mũdi 3973. à Christ. na. 11.

Essenorũ vita & mores.

da etiam est eorum iustitia, qua omnes Græcos & Barbatos longe supẽrant, multis iam seculis triti in eius continuis studiis. Facultates in cõmune possident, nec aliquis diues magis vtitur suis bonis, quam qui uis nihil possidens. Atq; hoc instituto viuunt virorum supra quatuor millia, nec vxores habentium, nec seruos, quod alterum ad iniuriam communis naturæ pertinere censeant, alterum tranquillitati vitæ priuatum commodum, quare per se ipsi viuentes inuicem sibi ministrant. Quæstores creant viros probos ex sacerdotum numero, qui ex agrorum reditibus & frugum prouentu cibos eis conficiant. In summa eandem fere viuendi rationem sequuntur, quam hi qui apud Dacos plisti nominantur. Quartæ autem studium sapientiæ sectantibus via primus autor fuit Iudas Galilæus. hi cætera cum Phariseis consentiunt, nisi quod constantissimo libertatis amore flagrant, credẽtes solum Deum dominum habendum ac Principem, & facilius vel exquisitissima pœnarum genera laturi vna cum cognatis suis ac carissimis, quam mortalem aliquem appellaturi dominum. quod quia multis fere spectatum scio, plura de hoc non libet dicere non enim vereor ne fidem non inuenient mea verba, imo illud potius, ne tam insignem patientiam & doloris contemptum parum assequantur. quæ quidem animositas plurimum in gente nostra creuit accensa acerbissimis Gessij Flori iniuriis, quibus postremo effectum vt deficerent à Rom. pop. Et de Iudæorum sectis hæc sufficerent.

Plisti apud Dacos.

Iudas Galilæus quartæ sectæ autor.

Gessij Flori iniuria.

Hedio & Ruff. c. 3.

CAP. III.

Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæsarum conditæ.

Ananus Sethi filius in Ioazari Pontificis locum surrogat⁹.

alias c. 6.

Sephoris Galilææ caput.

Betarãphtha Iulias appellata.

Panear.

Bethsaida.

QVirinius autem venditis & confiscatis Archelai facultatibus, peractoque censu, qui incidit in annum trigesimum septimum post victum a Cæsare in Actiaca pugna Antonium, cum mota esset contra Ioazarum Pontificem plebis seditio, priuauit eum hac dignitate, & Ananum Sethi filium substituit. Herodes vero & Philippus suæ quisque tetrarchiæ res ordinauit & composuit: quorum Herodes Sephori cincta mœnibus, fecit eam totius Galilææ caput & defensaculum. aliud deinde oppidum quod tunc Betaramphtha dicebatur, communitum, nomine mutato Iuliada ab vxore imperatoris appellauit, Philippus quoq; Paneada sitam ad Iordanis fontes, instruxit ædificiis, indito Cæsareæ nomine. Vico etiã Bethsaidæ in ripa lacus Genesarethini vrbis speciem addidit, frequentato incolis & aucto opibus, quem Iuliæ Cæsaris filiæ cognominem esse voluit. Cæterum Coponio, quem cum Quirinio missum diximus, Iudæam administrante, huiusmodi quiddam accidit. In festo azymorum quod Pascha vocamus, mos est sacerdotibus post mediam noctem aperire templi ianuas. tunc igitur quam primum apertæ sunt, Samaritani quidam clam ingressi Hierosolyma, sparserunt ossa humana per porticus & per totum templum: quo factum est, vt posthac sacerdotes soluto diligentiores custodias agerent. Paulo post Coponius Romam reuertitur, successore accepto M. Ambiuio, cuius tempore Salome Herodis regis vxor vita decedens Iuliæ Iamniam cum sua toparchia reliquit, & sitam in campo Phasaelidem, Archelaidemque plurimis palmetis consitam, quorum fructus est præstantissimus. Huic cessit Annius Rufus, quo pra side Cæsar fato functus est, qui secundus fuit Romanorum Imperator, præfuitque Reipublicæ annos quinquaginta septem, sex mensibus amplius & diebus duobus: in quo numero quatuordecim sunt anni, quibus Antonius ei fuit imperij socius & parti

Ossa humana per templum sparsa.

An. mũdi 3974. à Christ. na. 12.

Hedio & Ruf. c. 4.

ceps

ceps. Vixit autem annos septuaginta septem. Et Tiberius Nero priuignus successit, Iuliæ filius, Romanorum imperator tertius: à quo quintus Iudæorum præses missus est in Annij Rufi locum Valerius Gratus. Hic adempto Anano sacerdotio Ismaelem Fabij filium iussit esse Pontificem: quo paulo post deiecto, in Eleazarum Anani Pontificis filium eum honorem transtulit. Elapso deinde anno & hunc redegit in ordinem, & Simoni Camithi filio Pontificatum tribuit. huic quoque anno in hac dignitate exacto, iussus est eam cedere Iosepho qui cognominabatur Caiaphas. His ita gestis Gratus Romam repetit, in Iudæa exactis annis vndecim: cui deinde Pontius Pilatus successor missus est. Herodes porro tetrarcha receptus in amicitiã Tiberij, de ipsius nomine vrbem à se conditã vocauit Tiberiada, electo ad hoc optimo agro Galilææ in ora lacus Genesarethici: vnde non longe apud Emmaum tem vicum sunt aquæ calidæ. hæc partim à cõuenis, partim à Galilæis habitata est: quorum nonnulli eo migrare coacti sunt, quidam etiã e nobilitate sedes illic sibi optauerũt. quoq; maior esset frequẽtia ibi recepti sunt ad incolendum etiam tenuissimi quiq; vndecunq; confluentes, & in his aliquot quos non satis constabat esse liberos. hos magnis immunitatibus ac beneficiis prosecutus adstrinxit ad habitãdum, aliis domos, aliis agros largitus: quo minus horrerent ædificatam præter ritum patrium solo multis sepulcris referto: cũ iuxta nostras leges ad septem dies impurus habeatur qui in talibus locis habitet. Eodem tempore Phraates Parthorum rex per insidias sublatus est à Phraatace filio, huiusmodi de causa. Phraates habens legitimos liberos, ancillam Italici generis Thermusam nomine, inter cætera dona à Cæsare missam, primum in concubinarum numero habuit. procedente deinde tempore obstupefactus præcellenti mulieris forma, suscepto iam ex ea Phraatace filio, legitimo thoro etiam sibi coniunxit. Quæ cum quicquid vellet regi persuaderet, cogitans filio suo Parthorum regnum astruere, intellexit nihil se effecturam nisi ablegarentur legitimi Phraatis filij. Persuasit igitur marito, vt Romam eos obsides mitteret: quod illis sine cunctatione faciẽdum fuit, patre voluntati Thermusæ tam obnoxio. Interea Phraataces solus domi ad regnum educabatur: qui tædiosum ratus expectare dum à patre decedente Principatum acciperet, cum matre contra eum conspirauit, cum qua creditus est etiam stupri habere consuetudinem. Ergo parricidio simul & incestu exosus popularibus, prius quam confirmaret suas opes, per tumultum pulsus interiit. Tum vero nobilissimi Parthorum animaduertentes non posse sine rege consistere ipsorum Rempublicam, nec tamen volentes eligere alienum ab Arsacidarum sanguine: putantesque satis esse semel violatam regiam maiestatem Italicæ mulieris libidinibus, Herodem per legatos acciuerunt. Is erat quidem regij generis, sed inuisus multitudini propter nimiam crudelitatem, quod intractabilis esset & ad iram promptissimus. hunc coniurati aliquot interfecerunt, vt quidam tradunt, in conuiuio. solent enim perpetuo gestare gladios. Vt vero à pluribus fertur, in venatione occisus est. Legatione deinde missa Romam, petierunt regem vnum ex obsidibus, prælatusque est Vonones cæteris fratribus. Videbatur enim capax eius fortunæ, quam ei duo maximi in terris offerebant, imperium, externum simul & domesticum. Sed breuis pœnitentia subiit barbaros, natura mutabiles, & indignitatum impatientissimos. dedignabantur enim facere imperata mancipij, sic vocantes obsidem, & hac appellatione exaggerantes ignominiã, non enim belli iure sibi Regem impositum: sed quod turpius sit per pacis contumeliam. moxque vocant Attabanum in Media regnantem, Arsacidam genere. ille paruit

An. mũdi 3975. à Christ. na. 13.
An. mũdi 3977. à Christ. na. 15.
An. mũdi 3978. à Christ. na. 16.
An. mũdi 3979. à Christ. na. 17.
An. mũdi 3990. à Christ. na. 28.

Tiberiae condita.

Phraates Parthorũ rex, per insidias a Phraatace filio sublatus.

Thermusa Phraatacis mater.

Phraataces interfectus.

Herodes a Parthis accitus in venatione occiditur.

An. mũdi 3990. à Christ. na. 28.

libenter,& præsto fuit cum exercitu: cui cum occurrisset Vonones, primum manente etiam tum in officio vulgo Parthorum, prælio victus Artabanus retro in Mediam repulsus est. Sed paulo post instauratis copiis Vononem ausum confligere vicit egregie, ita vt cum paucis equitibus in Seleuciam confugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in profligatos barbaros & clade attonitos, in Ctesiphontem se recepit cum victricibus copiis. Ille igitur hoc modo regnum adeptus est Vonones autem aufugit in Armeniam, & à principio quidem affectauit eius regionis dominium, missis Romam legatis super hoc negotio. Vt vero repulsam passus est à Tiberio, pertæso ignauiam hominis, & moti Parthi comminationibus bellum iam intentantis: destitutus omni spe regnandi, quod potentiores Armeniorum Niphatem accolentes sequerentur factionem Artabani: Syllano Syriæ præsidi se dedidit, is respectu educationis quæ illi Romæ contigerat, hominem apud se asseruauit in Syria. Armenis autem Orodem vnum è suis filiis Artabanus regem imposuit. Per idem tempus cum Antiochus quoque Comagenæ ex fato concessit, contentio nata est inter plebeios & nobiles, his regnum in prouinciæ formam redigi postulantibus, plebe contra cupiente sub rege vt ante viuere: quapropter Germanicus ex S. C. ad res orientis componendas missus est, fortuna occasionem quærente illius exitio. post redactam enim in meliorem statum Syriam, Pisonis opera veneno sublatus est, sicut dicetur alias.

Vonones Parthorũ Rex ab Artabano pulsus.

Vonones Syllano Syriæ Præfecto sese tradit.

Orodes rex Armeniæ.

Antioch' Rex Comagenæ.

Germanicus Pisonis opera sublatus.

CAP. IIII.

Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.

Pilatus autem Iudææ Præses à Cæsarea Hierosolyma traducto in hyberna milite, signa cum effigie Cæsaris in vrbem intulit ad legis nostræ contumeliam, qua cautum est ne habeamus huiusmodi effigies. & ideo quia ante hunc tuere præsides, cum signis aliter insignitis solebant vrbem ingredi primus Pilatus ignaris omnibus noctu illatas effigies Hierosolymis statuit. quod vbi cognitum est ciuibus, magno agmine petierunt Cæsaream, vbi per multos dies supplices orauerunt præsidem, vt transferret illas imagines alio. Pilato vero pernegante se facturum, quod coniunctum esset cum iniuria Cæsaris, cum Iudæi precari non desinerent, sexto post die iussis clam in armis esse militibus, sedit pro tribunali in stadio, captata loci opportunitate, quod aptissimus esset insidiis. ibi compellatus iterum de eodem negocio, signum dat militibus, vt eos circumueniant, mortem minitans nisi quamprimum quiescerent, & suam quisque domum discederent. at illi procidentes humi, & exertos præbentes iugulos, manifeste præ se ferebant, vita sibi cariorem esse obseruationem legis patriæ. Tum Pilatus admiratus tam constans legum studium, continuo reportauit eas imagines Cæsaream à Hierosolymis, deinde aquæductum struere, aggressus est ex sacro ærario, inducturus aquas Hierosolyma a ducentesimo stadio. id ægerrime tulit populus, & congregati per cœtus numerosos vsque ad multa hominum millia, vociferationibus conabantur eum deterrere à proposito. nonnulli vero ita vt fit apud inconditam multitudinem, etiam conuiciis lacessebant præsidem. at ille milites sub populari habitu clam armatos fustibus, iussit reliquam multitudinem corona cingere: & quamprimum vulgus cæpit iacere conuicia, dedit illis signum ex composito. illi supra quam mandatum erat vsi sint fustibus, tumultuatores & quietos cædentes nullo discrimine. Ibi tam inclementer accepti inermes ab instructis, pars occisi sunt, pars discesserunt sauci: atq; hoc modo compressa est seditio.

Pilatus signa cum Cæsaris effigie in vrbẽ infert, quæ dum populus acriter instat, Cæsareã transfert.

An. mũdi 3997. à Christ. na. 35.

Pilatus inductum aquæ Hierosolymã, seditionem concitat.

An mũdi 3998. à Christ. na. 36.

Eodem tempore fuit Iesus vir sapiens, si tamen virum eum fas est dicere. Erat enim mirabilium operum patrator, & doctor eorum qui libenter vera suscipiunt: plurimosque tam de Iudæis quam de gentibus sectatores habuit. Christus hic erat: quem accusatum à nostræ gentis principibus, Pilatus cum addixisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere qui ab initio cœperant. Apparuit enim eis tertia die viuus, ita vt diuinitus de eo vates hoc & alia multa miranda prædixerũt: & vsq; in hodiernum diẽ Christianorum genus ab hoc denominatum non deficit. Circa eadem tempora etiam aliud Iudæos turbauit incommodum, & Romæ in sacris Isidis summa turpitudo deprehensa est. Dicam igitur prius de Isiacorum nefando scelere, actum demum res Iudæorum prosequar. Erat Romæ Paulina, mulier, non minus probitate morum quam naliuin claritate illustris, adhæc opulenta & formosa, vt quę esset in ipso ætatis flore, sed inprimis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino, viro tali coniuge dignissimo. huius amore captus est Decius Mundus iuuenis non obscurus in equestri ordine: & quia maior erat fœmina quã quæ posset corrumpi muneribus, eo magis accendebatur amantis insania, ita vt offerret ei prouinica nocte ducenta drachmarum millia. ac ne sic quidem valens eam flectere, non ferens amoris impotentiam, decreuit morbum simul & vitam finire inedia. hoc eius propositum non fefellit Iden libertam Mundi paternam, variis instructam, sed non probatis artibus, quæ indigne ferens obstinationem iuuenis, blanda oratione conuentum animare conata est, spem ei faciens effecturam se vt potiatur Paulinæ complexibus. Cumque ille preces eius libenter acciperet, ait sibi opus quinquaginta tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Ita refocillato iuuene & accepta quantam petierat pecunia, nouam doli viam ingressa est, videns Paulinam non capi pecuniis. Sciens porro eam vehementer addictam Isidis cultui, tale quiddam comminiscitur. Cõuentis aliquot ex eius sacerdotibus accepta fide silentij, & quod efficacissimum est, ostentato præmio, in præsens viginti quinq; millibus, & alteris totidem post nauatam operam, indicat eis amorem iuuenis, rogans vt omnibus modis adniterentur eum reddere voti compotem. Illi auri cupidine tacti, benigne sunt polliciti, quorum natu maximus propere se ad Paulinam contulit. & admissus impetratoque absque arbitris colloquio, venire se ait missum ab Anubide captum ipsius forma, & iubente vt ad se veniat. Illa libenti animo accepit nuncium: moxq; iactabat se apud familiariter notas mulieres, quod dignata sit amore Anubidis: marito quoque indicat, condictam sibi cœnam & cubile Anubidis. Id eo facilius concessum est, quod cognita & probata esset viro pudicitia coniugis. Itaq; in templum proficiscitur, & post cœnam instante somni tempore inclusa per sacerdotem, tenebris conciliantibus in latentem ibi Mundum incidit: totamq; eam noctem obsecuta est iuueni, Deo se gratificari existimans. Eo deinde abeunte priusquam sacerdotes doli conscij surgerent, Paulina mane ad maritum reuersa congressum cum Anubide prædicat, & idem apud amicas quoque magnificis verbis exaggerat. Illis nec credere libebat rei naturam considerantibus, non mirari tamen non poterant ob insignem mulieris pudicitiam. Die deinde post rem patratam tertia Mundus adamatæ forte fortuna obuius, o factum bene Paulina, inquit, quod & ducenta illa millia mihi seruasti, quæ potuisti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ voluntati gessisti. Nihil enim mea refert, quod Mundum contempsisti, quandoquidem prætextu Anubidis optata voluptate expletus sum, atq; his dictis abiit. At mulier tum primum deprehenso flagitio, vestem sibi

Hedio & Ruff. c. 6. al. cap. 9.

An. mũdi 3996. a Christ. nat. 34.

Iesus Christus a Pilato crucifixus.

Hedio & Ruff. c. 7. alius c. 10

lacerat, & re tota ad maritū delata, obsecrat ne tam insigne ludibrium impunitum sinat. maritus porro imperatori totum significat. Tiberius postquam accuratissima inquisitione didicit omnia, sacrificos illos impostores in crucem egit, vnaque Iden inuentricem huius sceleris, cuius præcipua opera fuit in corrumpenda pudicitia mulieris: diruto-que templo statuam Isidis iussit mergi in Tyberim. Mundum autem mitioti pœna exilij castigasse contentus est, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens. Et Isiacorum quidem facinus huiusmodi extitit. Nunc quod promisi reddetur, de Iudæorum per id tempus Romæ degentium aduersitatibus.

An. mūdi 3996. à Christ. nat. 34. *Tiberius Isidis sacrificos & Idā in crucem egit.*

CAP. V.

Quid Iudæis Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.

Fuluia Romæ 4. Iudæus purpurā & aurū, vt in templum Hierosolymitanū deponerent, tradit.

ERat quidam Iudæus, qui ne legibus pœnas daret, metu solum vertebat, vir modis omnibus pessimus. Is tum Romæ agens getebat se pro Mosaicæ legis interprete, alcitis in societatem tribus aliis per omnia sui similibus. His cum se in disciplinam dedisset Fuluia mulier nobilis amplexa legem Iudaicam, persuaserunt ei vt purpuram & aurum in Hierosolymitanum templum mitteret: quæ accepta in proprios vsus verterunt, quo iam ante destinauerant. Id postquam Tiberius ex amico suo Saturnino ipsius Fuluiæ marito de iniuria coniugi facta questo cognouit, iussit vniuersos Iudæos ex vrbe pelli. Ex quibus Consules delectu habito, quatuor millia militū miserunt in Sardiniam: plurimos etiam qui patria religione detrectabant militiam, affecerunt pœnis grauissimis. Ita propter quatuor sceleratos omnes Iudæi coacti sunt vrbe cedere. Interea ne Samaritani quidem tumultu caruere. Concitauit enim eos impostor quidam pro nihilo ducens mendacium, & omnia commiscens ad plebis gratiam, iubens vt conuenirent in montem Garizim apud eam gentem sanctissimum, alleuerans se illic eis ostensurum sacra vasa refossa, quæ ibi Moses deposuerit. Illi credulis sumptis armis Tirathabam vicum insederunt, expectantes ibi confluentes cæteros, vt magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior cliuum montis occupat equitibus suis & peditibus, qui prælio congressi cum Samaritis apud vicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt. multos etiam viuos captos abduxerunt, quorum præcipuos & potentiores Pilatus mulctauit capite. Tum primates adeunt Vitellium virum consularem & Syriæ Præsidem, Pilatumque cædis accusant, negantes defectionem fuisse à Romanis illum concursum in Tirathaba, sed refugium contra Pilati violentiam. At Vitellius Marcello amico ad procurationem Iudææ misso, Pilatum iussit Romam proficisci, responsurum apud Cæsarem ad obiecta per Iudæos crimina. Ita ille decem annis exactis in sua prouincia, quum necesse haberet parere Vitellio, ad vrbem iter suscepit: quo prius quam perueniret, vita excessit Tiberius.

Samaritanos Tirabæ Garizim occupaturos Pilatus vincit. An. mūdi 3999. à Christ. nat. 37. *Aliter cap. 11. Pilatus apud Vitel. accusatus Romam mittitur.*

CAP. VI.

Vitellij aduentus Hierosolyma, & quomodo a Tiberio mandata acceperit, vt impetratis ab Artabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet.

Hodie & Ruff. c. 8. alias c. 12 Vitellius Iudam vectigal remittit.

VItellius autem in Iudæam profectus peruenit Hierosolyma, in ipsa festiuitate quam Pascha dicimus: vbi exceptus honorificentissime, remisit ciuibus totum vectigal fructuum venalium, & stolam cum omni ornatu Pontificio permisit in tēplo asseruari à sacerdotibus, quem-

admo-

admodum & olim hoc ius habuerant. Sed eo tempore deponebatur in castello Antonia, ob hanc causam. Hyrcanus Pontifex eius nominis primus exstructa prope templum turri, degebat in ea maiorem temporis partem: & quoniam hanc stolam habebat in sua custodia, qua nemo præter illum vtebatur, recepturus priuatum habitum, eo loci illam deponebat. Idem mos fuit etiam successoribus ipsorum posteris. Herodes autem regnum adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam, magno sumptu exædificatam denominauit ab amico Antonio, & stolam, ita vt ibi reperta est, detinuit, ratus eo magis obnoxium se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius & successor, cuius regno in prouinciam mutato, Romanæ simul & Pontificiæ stolæ possessionem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa repositæ, & obsignatæ sigillo Pontificum atque custodum sacri æratij præfecto castelli accendente ibi lucernam quotidie. Hanc septimo ante festum die præfectus exhibebat Pontifici: qua purificata indutus sacrorum tempore, sequenti die rursum eam reponebat in cellam vbi antea condita fuerat. Id fiebat singulis annis ter ieiunij tempore. Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, iubens securum esse præfectum quonam illa reponatur, aut quando proferatur in vsum Pontificum. Hoc gratificatus genti, & in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis subrogato Ionatha Anani Pontificis filio, iter fecit versus Antiochiam. Eodem tempore à Tiberio literas accepit, mandante vt cum Artabano fœdus & amicitiam faceret. Verebatur enim ne occupata Armenia, maiora damna inferret imperio. Quam amicitiam ita demum ratam fore, si ille obsides traderet, maxime si regium filium. His ita ad Vitellium scriptis simul Hiberorum & Alanorum reges magnis præmiis solicitauit ad inferendum quamprimum bellum Artabano. Et Hiberi ipsi quidem quieuerunt, sed Alanis transitum dederunt per suam regionem, & patefactis portis Caspiis immiserunt eos in regnum Artabani. Quo facto & Armeniam denuo Parthi amiserunt, & peruadente totam eorum ditionem bello nobilissimi quique eius gentis ceciderunt vna cum regis filio & multis popularium millibus, regioque tota hac incursione vastata est. Vitellius etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regiis ipsum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inueniens remedium quod ab optimatibus immineret periculum, habensque suspectos & eos qui in fide manebant, quasi beneuolentiã fingerent prima quaq; occasione transituri in partes aduersas, fuga se ad satrapias superiores seruauit incolumem. Vbi ex Dahis ac Sacis contracto magno exercitu, & debellatis inimicis, restitutus est in imperium. His auditis Tiberius petiit amicitiam Artabani: & assentiente illo, conuenerunt ad Euphratem Rex & Vitellius: vbi in medio pontis sibi occurrerunt, cum suo quisque satellitio. Postquam autem de fœdere conuenit, Herodes tetrarcha vtrumque excepit conuiuio, tabernaculo magno sumptu erecto in medio fluminis. nec multo post Artabanus misit Tiberio filium Darium obsidem cum multis muneribus, inter quæ etiam virum statura cubitorum quinque genere Iudæum, Eleazarum nomine: qui propter vastitatem gigas cognominatus est. Posthæc Vitellius Antiochiam rediit, Artabanus in Babyloniam. Tum Herodes volens primus nunciare Cæsari de impetratis obsidibus, omnibus diligenter perscriptis, misit ad eum tabellarios, nihil amplius relinquens significandum per consularem præsidem. quare superuenientibus Vitellij literis, Cæsar rescripsit, omnia sibi iam ante esse cognita ex Herodis nuncijs. Quo ille grauiter offensus, & factum in deteriorem partem accipiens, iram celabat in pectore, donec ad Caium per-

An. mũdi 3999. à Christ. nat. 37.

Stola Pontificia in Castello Antonia deposita.

Vitellius in locum Iosephi Caiapha Pontificis, Ionathã Anani filiũ surrogat.

Gesta inter Vitelliũ & Artabanũ.

Caspius Portus.

Armeniã Parthi amittunt.

Artabanus a Dahis & Sacis in imperiũ restitutus.

Vitellius cũ Artabano fœdus facit.

Herodis in Euphratis medio cõuiuium.

Artabanus Tiberio filium Darii ob fidẽ mittit.

Herodes omnẽ rem gestam Cæsari aperit.

An. mũdi 3999. à Christ. nat. 37.

uenit rerum regimen. Tunc etiam Philippus Herodis frater diem suum obiit, anno Tiberij principatus vigesimo, quum ipse præfuisset triginta septem annis Trachonitidi & Gaulanitidi ac Batanææ, vir perpetuo modestus, & amator quietis ac ocij. Degebat enim semper in sua ditione. Quoties domo progrederetur iter faciebat cum paucis selectis comitibus, subsequente sella, in qua sedens solitus est iura reddere: & si quis ex occursu opem eius inuocaret, sine dilatione mox ibi sella posita residens causam cognoscebat, aut sontem damnaturus, aut absoluturus innoxium. Obiit autem Iuliade, & illatus in monumentum quod iam ante sibi construxerat, magnifice ac sumptuose funeratus est. Et quia sine liberis decesserat, ditionem eius Tiberius prouinciæ Syriæ attribuit, ita tamen vt tributa in ea tetrarchia collecta seruarentur intra ipsius regionis terminos.

CAP. VII.

Herodis bellum quo ab Areta superatus est.

Hedio & Ruff. c. 9. al. 13.

An. mũdi 4000 à Christ. na. 38.

Herodes tetrarcha vxorem Areta filiã eiicit, & Herodiadis fratris vxorẽ abducit.

Herodis vxor in patria a. des peruenit.

Herodis exercitus ab Arabibus cæsus.

Tiberius Vitellio vt Areta bellũ infe rat scribit.

Hedio & Ruffinus cap. 10. al. 14.

Ioannes Baptista ab Herode necat.

INterea Herodem inter & Aretam regem Petræ bellum tali de causa exoritur. Herodes tetrarcha vxorem habebat Aretæ filiam, cũ qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter faciens diuertit ad Herodem fratrem, sed genettice natum alia, Simonis pontificis filia. Huius vxoris Herodiadis amore captus, quæ erat Aristobuli communis fratris filia, & Agrippæ maioris soror, ausus est de impetrando eius coniugio mentionem facere. Qua assentiente, conuenit inter eos, vt quam primum ille Roma reuerteretur in patriam, mulier migraret in eius domicilium. Interceßit autem & hoc pactum, vt Aretæ filiam eiiciat. Post hæc Romam nauigat. Vbi postquã expediuit negocia propter quæ venerat, domum reuertitur vxor, comperto quid pactus sit cum Herodiade, dissimulanter rogat, vt se mittat Macharuntem, castrum situm in confiniis regionis Aretæ subditæ, quantum poterat celans suum propositum. Morem gessit Herodes mulieri, putans eam nihil sensisse. Illa quæ iam ante curauerat apud Machæruntem, patri suo tunc obnoxiam, ad iter omnia parari, à præfecto eius excepta deducentibus Arabibus magna celeritate peruenit in ædes patris: eique indicauit Herodis animũ. Vnde simultate nata sequuta est de Gamalitici agri finibus contentio: & contractis vtrinq; copiis bellum per legatos gestum est, cõmißoq; prælio Herodis exercitus internecione periit, proditus à quibusdam exulibus, qui pulsi e tetrarchia Philippi tunc merebant Herodis stipendia. Hæc Herodes per literas Tiberio significat. Ille vero indigne ferens Aretæ audaciam, scribit Vitellio, vt ei bellum inferat, & aut viuum captum abducat, aut occisi caput ad se mittat. Atque hæc fuerunt mandata Tiberij. Apud Iudæos autem fuit opinio, iusta vltione numinis deletum Herodis exercitum, propter Ioannem, qui Baptista cognominatus est. Hunc enim tetrarcha necauit virum optimum, Iudæos excitantem ad virtutum studia, & in primis pietatis ac iustitiæ, simulque ad baptismi lauacrum: quod ita demum Deo gratum aiebat fore, si non ab vno tantum alteroue peccato abstineant, sed animis per iustitiam prius mundatis, addant & puritatem corporis. Quumq; magni concursus ad eum fierent, plebe talis doctrinæ auida, Herodes veritus, ne tanta hominis autoritas defectionem aliquam pareret, quod vererentur nihil non facturi ex eius cõsilio, iudicauit satius esse, prius, quam noui aliquid exoriretur, illum tollere, quam rebus turbatis, seram pœnitentiam agere, itaque vinctum missum in Machæruntem supradictam, illic occidi imperat. quod factum sequuta est Iudæorum existimatio, abirato Deo per

ditum esse Herodis exercitum. Vitellius autem ad bellum paratus Arabicum, assumptis duabus legionibus, & leuis armaturæ atque equitum auxiliis missis à sociis Regibus, properans versus Petram peruenit Ptolemaidem. Quumque vellet per Iudæam exercitum ducere, occurrerunt eius regionis principes, deprecantes transitum. Neque enim patrios ritus permittere, vt inferantur vllæ imagines, quales Romana signa habebant pleraque. Quorum precibus flexus mutauit sententiam de itinere proposito: missoq; per magnum campum exercitu, ipse cum Herode tetrarcha & amicis, ascendit Hierosolyma, sacrificaturus Deo, in festiuitate, quæ tum instabat publica. Quo postquam ventum est, honore summo exceptus à populo, hæsit ibi triduo: & interim à Ionatha in fratrem eius Theophilum pontificatum transtulit. Quarta autem die, literis acceptis de obitu Tiberij, populum sacramento adegit, in fidem Caij noui principis: reuocatasque ex itinere copias in hyberna dimisit, omisso bello propter delatum in alium imperium. Ferunt Aretam accepto expeditionis Vitellij nuncio collegisse ex auguriis, impossibile esse ad Petram peruenire illum exercitum. Vnum enim e ducibus prius moriturum, vel qui bellum paret, vel cuius iussu paretur, vel eum contra quem mouendum sit. Ita Vitellius Antiochiam repetiit. Agrippa autem Aristobuli filius ante vnum annum Romam venerat, vt propter negotia quædam conueniret Cæsarem. Sed prius quam de hoc dicam, expiicabo Herodis progeniem, vel quod ad præsentem narrationem id pertineat: vel quo magis appareat, quantum valeat diuina prouidentia, quandoquidem absque pietate nihil prodest nunc numerosa soboles, nec vlla humana potentia, vt licet videre in Herode, cuius intra centum annos tam copiosa proles exceptis paucis periit: quod fere exemplo potest esse hominibus ad retundendam insolentiam: simulque in primis videtur memorabile, quomodo Agrippa ex priuata fortuna, præter omnium, quibus notus erat opinionem, ad tantam potentiam peruectus sit. Et quamuis iam ante de ea re facta sit mentio, dicemus tamen hic quoq; diligentius. Herodi magno ex Mariamme Hyrcani filia natæ sunt duæ filiæ, harum altera Salampso nomine nupsit Phasaelo regis ex fratre Phasaelo nepoti, idque ex ipsius patris autoritate: altera vero dicta Cypros Antipatro, & ipsi nepoti Herodis ex sorore Salome. Phasaelus e Salampsone genuit quinq; liberos, Antipatrum, Herodem, Alexandrum, & filias Alexandram ac Cypron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandram vero duxit Timius Cyprius vir nobilis, in quo matrimonio absque liberis defuncta est. Cypros Agrippę duos filios peperit, tres filias: Bernicen, Mariammen, Drusillam. Filij vero Agrippa & Drusus dicti sunt: quorum Drusus ante pubertatis annos obiit. Cu horum patre etiam reliqui germani educabantur apud auum, Herodes & Aristobulus, simulque Bernice: hi nepotes Herodis magni ex filio, Bernice vero neptis e Salome sorore & Costobaro nata est. Orbati enim erant infantes adhuc patre Aristobulo, quem vna cum Alexandro ab Herode occisum diximus. Postquam autem per ætatem maturuerunt, Herodes hic Agrippæ frater duxit Mariammen filiam Olympiadis Herodis regis filiæ prognatam ex Iosepho, qui regis frater fuerat: & ex ea suscepit Aristobulum. Tertio fratri Agrippæ Aristobulo nupsit Iotape Sampsigerami Emesenorum regis filia, ex quibus nata est filia surda, & ipsa Iotape nomine, & hi quidē ex tribus fratribus sunt progeniti. Herodias vero soror eorū nupsit Herodi magni Herodis filio, quem susceperat e Mariamme filia Simonis Pontificis, ex quibus prognata est Salome: postquam natam Herodias in contemptum legis patriæ denuo nuptit Herodi mariti germano eodem patre genito, relicto priore ad-

An. mũdi 4001 à Christ. na. 39. *Hedio & Ruf. c. 11.*

Vitellius in Arabia regem mouet.

Vitellius Hierosolyma peruenit, & a Ionatha in fratrẽ eius Pontificatum transfert.

Caius Caligula post Tiberij obitum Princeps Roma.

Aretas ex auguriis, impossibile esse exercitum ad Petram peruenire colligit.

Herodis progenies.

An. mũdi 4001. à Christ. na. 59.

huc superstite. Is fuit Galilæorum tetrarcha. Salome autem filia Philippo nupsit Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. Quo sine liberis defuncto Aristobulus eam duxit filius Herodis, eius qui Agrippæ fuit frater. Ex hoc posteriore matrimonio nati sunt filij tres, Herodes, Agrippa, Aristobulus. atque hæc est Phasaeli & Salampsonis progenies. Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit, quam duxit Alexas Selcius Alexæ filius, & ex ea filiam item Cypron genuit. Herodes autem & Alexander, quos dixi fuisse fratres Antipatri, sine prole decesserunt. Cæterum Alexander Herodis regis filius qui à patre necatus est, Alexandrum & Tigranem filios suscepit è Glaphyra Archelai Cappadocum regis filia. ex his Tigranes apud Armenos regnans, cum apud Romanos delatus esset, sine liberis obiit. Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armenis per Neronem Rex impositus, Alexandrum filium genuit. hic Antiochi Comagenorum regis filiam duxit Iotapen, & Lesidis in Cilicia rex à Vespasiano constitutus est. Progenies autẽ Alexandri mox ab initio ab institutis patriis ad religionem Græcorum defciuit. Reliquæ autem Herodis regis filiæ nulla relicta prole è vita excesserunt.

Hedio & Ruff. c. 12 al. 15.

Agrippa ab infima sorte ad maximã dignitatem ac potentiã euectus.

Percensitis igitur Herodis posteris, qui ad Agrippæ regni tempora pertigerunt, superest, vt narremus, quibus ille fortunis iactatus, postremo ad maximam dignitatem ac potentiam euaserit.

CAP. VIII.

Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus vinctus sit, vtq; post excessum Tyberij a Caio eius successore solutus sit.

Agrippa Romæ degẽs ob liberalitatem immodicam ad inopiã redactus.

Agrippa vitã miseram abrumpere togitat.

PAulo ante Herodis regis obitum, Agrippa Romæ degens, & per conuictum insinuatus in familiaritatem Drusi Imperatoris Tiberij filij nactus est etiam amicitiam Antoniæ Drusi maioris coniugis, commendatione matris suæ Bernices, quæ apud illam erat in precio. Cumq; natura esset liberalis & magnanimus, quam diu mater vixit, noluit ingenium suum exercere, ne in eius indignationem incideret: sed postquam Bernice defuncta est, factus iam sui arbitrij, partim quotidiani victus splendore, partim liberalitatibus immodicis, præcipue in libertos Cæsaris, quorum fauorem captabat, redactus ad inopiam, non potuit amplius Romæ viuere: quando & Tiberius amisso filio vetuit amicos eius in cõspectum suum venire, ne recrudesceret per eos defuncti desiderium. His de causis retro in Iudæam abiit re male gesta, profusa pecunia, nec habens qui creditoribus mutuaticiam pecuniam redderent, & quidem multis ac importune vrgentibus. Quare nullum consilium expediens & pudore præsentis status, secessit in castrum Idumææ Malatha, cogitãs miseram vitam aliquo pacto abrumpere. Quod eius propositum vbi Cypros vxor persensit, omnibus modis id impedire conata est: ad sororem quoq; eius Herodiadem scripsit, significans & quid Agrippa decreuerit, & qua necessitate adactus: hortataque est eam, vt pro iure cognationis afferret auxilium, & se in hoc imitaretur, quæ quantum posset subleuaret eius miseriam, quamuis in lõge minoribus facultatibus. Accersitus igitur à sorore eiusque coniuge, iussus est habitare Tiberiade, assignata certa pecunia vnde viueret, & magistratu eius ciuitatis in eum collato, quo esset honoratior. Nec tamen diu Herodes in ea voluntate perstitit, quamuis ne sic quidem satisfieret propinqui necessitatibus. Cum enim apud Tyrum in conuiuio largius indulsissent poculis, non

Cypros Agrippæ vxor ad Herodiadem sororẽ eius scribit, & auxilium petit.

Agrippa Tyberiade habitat.

tulit

tulit Agrippa contumeliam, exprobrante Herode inopiam, & quod suo sumptu hominem aleret. quare ad Flaccum virum consularem, & tum Syriæ præsidem se contulit, cum quo Romæ amicitiam contraxerat. à quo receptus cum eo viuebat, iam ante habente apud se Aristobulum, fratrem quidem Agrippæ, sed inimicum, non obstante tamē hac simultate, quo minus ex æquo vtrumque complecteretur proconsul. Sed Aristobulus nihil remittebat de odio, nec prius quieuit, quam & Flaccum infensum fratri redderet, ex occasione huiusmodi. Damascenicum Sidoniis contendentes de finibus, disceptaturi apud Flaccum, cognito quod Agrippa multum apud eum posset, rogauerunt vt adesset ipsorum partibus, polliciti magnam pecuniam: qui mox paratus fuit omnia pro Damascenis facere. Aristobulus autem, quia pactos de pecunia senserat, fratrem apud Flaccum detulit. Et facta inquisitione ac deprehenso crimine, Agrippa excidit amicitia præsidis: rursumque ad extremam egestatem relapsus venit Ptolemaida, & quod non haberet vnde alias viueret, decreuit nauigare in Italiam. Sed quum deesset pecunia, iussit Marsyam suum libertum, vt quauis arte à fœneratoribus eam sumeret. Ille Protum Bernicæ Agrippæ matris libertum, qui defunctæ patronæ testamento in Antoniæ clientelam venerat, rogat, vt accepta fide sub syngrapha daret mutuum. Alter iam ante debere sibi nonnihil Agrippam asseuerans, extorsit à Marsya syngraphamviginti milliū drachmarum Atticarum, detractis sibi de ea summa duobus millibus & quingentis, eo facilius, quod non poterat Agrigpa aliter facere. Recepta igitur pecunia profectus Anthedonem, & ibi nauem nactus, parabat se itineri. Id vbi comperit Herennius Capito procurator Iamniæ, misit eo milites exacturos argenti trecenta millia, quorum debitor Cæsaris fisco factus est, dum adhuc Romæ ageret: atque ita imposita est illi manendi necessitas. & tunc quidem facturum se iussa simulat: sed quamprimum nox terris incubuit, præcisis nauis retinaculis nauigat Alexandriam. Ibi ab Alexandro Alabarcha popolcit mutuo ducenta Argenti millia. Ille non ipsi se mutuaturum protestus est, sed Cypro, coniugalem amorem in eademiratus & virtutes exteras. fideiussit mulier: & mox Alexāder quinque talentis repræsentatis Alexandriæ, reliquam summā exhibiturum se promisit Puteolis, profusionem Agrippæ veritus. Ita Cypros expedita mariti nauigatione in Italiam, ipsa cum liberis in Iudæam itinere pedestri reuersa est. Cæterum Agrippa, postquam puteolos appulit, scripsit ad Tiberium Cæsarem degentem Capreis, venire se officii causa significans, & potestatem accedendi eam insulam postulans. Tiberius nil cunctatus humanissime rescripsit, gratulans etiam ei reditum ad Capreas incolumem. Nec minore alacritate præsentem excepit & amplexu & hospitio. Postridie Cæsar receptis literis ab Herennio, quod Agrippa trecentis millibus mutuo sumptis, nec ad constitutum tempus persolutis, de reddendo admonitus, fuga se è subiectis ipsius procurationi locis proripiens, exigendi facultatem ademisset, ægrè tulit: mandauitque cubicularijs non prius admitti hominem quam persoluto debito. Ille nequaquam ira Cæsaris attonitus, ab Antonia Germanici & Claudii postea principis matre petiit mutuo trecenta millia, ne periclitaretur de amicitia Cæsaris. quæ memor Bernices huius matris consuetudinis, familiariter.n. ea fuerat vsa, simulque educatum fuisse ipsum cum suo Claudio, præbuit ei pecuniam illam: & reddito debito, nemine prohibente fruebatur amicitia principis: adeoque conciliatus est Cæsari, vt is nepotem suum commendaret Agrippæ, mandaretq; vt progredientem semper comitaretur officii gratia. hoc beneficio deuinctus & deditus Antoniæ, cœpit Caium nepotem eius colere, gratiosum

An. mūdi 4001 à Christ. na. 39.

Herodes Agrippa inopiā ex probrat.

Agrippa ad Flaccū se confert.

Aristobulus Flaccū Agrippæ infensum reddit.

Agrippa a Proto pecuniā mutuatur.

Agrippa noctu Alexandriā nauigat.

Agrippa Alexandriæ pecuniam mutuatur.

Agrippa ad Tiberium Cæsarem peruenit.

Agrippa ab Antonia trecēta millia mutuo petit.

Caium Agrippæ cōmendatus.

An. mũdi 4001. a Christ. nat. 39.

Allus Agrippæ mimo det pecuniam.

Medio & Ruffinus cap. 11.

Eutychus Agrippã apud Cæsarem accusare cogitat.

Quare Tiberius potestates semel constitutas non facile mutauerit.

apud omnes, & honoratum ob parentis memoriam. Erat ibi forte Allus Samarita libertus Cæsaris. ab eo mutuatus decies centena millia, debitum Antoniæ reddidit: reliquum materiam habuit demerendi Caium officiosius. A quo receptus in intimam amicitiam, quodam die dum vna gestatur incidit in contabulationem de Tiberio: & quia soli erant, precatus est Tiberio, vt quamprimum principatus locum Caio digniori cederet. has voces excepit Eutychus, libertus Agrippæ & auriga: ac tum quidem siluit. Insimulatus deinde à patrono, quasi vestem ei furto subduxisset, sicut reuera subduxerat, & ex fuga retractus, cum perductus esset ad Pitonem vrbi præfectum, rogatus fugæ caulam, ait se habere secreta quædam, quæ cuperet indicare Cæsari, ad salutem ipsius pertinentia: quapropter vinctus missus est Capreas. hunc Tiberius more suo, detinebat in vinculis, quod esset cunctator, si quis vnquam alius aut Rex aut tyrannus. nam neque legationes sine mora admittebat, & præsidibus prouinciarum vel procuratoribus successorem non mittebat, nisi mortuis. Proinde vinctos quoque negligebat audire, moræ hanc rationem reddens amicis scitantibus: legatos quidem ideo admitti tardius, ne illis cito dimissis alii denuo creati redeant, atque ita obruatur continuo excipiẽdis & dimittendis legationibus. Potestates autem semel cõstitutas ideo se sinere, vt parcatur subditis cum enim natura omnis magistratus ad auaritiam sit pronior, externum cui nullus certus sit præstitutus terminus, eo magis ad rapinã solicitare homines. itaque si diutius eo fruantur, exsatiatos lucris segniores ad rapiendum fieri. quod si successor immineat, non suffecturos eorum auiditati prouinciales, dum decessor tanto magis spoliat, quanto minus temporis ad hoc faciendum sibi putat reliquum. Vtebaturq; hac similitudine. Consauciati cuiusdam vulnera muscæ agminatim ingruentes operuerant: eum quidam forte fortuna præteriens miseratus est, putans languidiorem, quam vt illas posset arcere: accedensque propius, parabat eas depellere. orante autem saucio, vt sic eum sineret. quæsiuit alter causam, cur ita liberari ab hac molestia negligeret. tum ille: imo his abactis maiorem molestiam mihi faceres: nam hæ iam saturatæ sanguine remiserunt nonnihil. quod si recentes accederent & famelicæ, me iam ante pessime affectum facile perderent. quare se quoque aiebat hac ratione prouidere subditis, multorum rapacitate vexatis, qui more muscarũ eos infestarent, maxime si ad innatam cupiditatem metus cito desinẽdi accederet. quod autem vera narrem de ingenio Tiberii, testatur mihi factum ipsius. nam cum duobus supra viginti annis obtinuerit imperiũ, duos in vniuersum Iudæis misit gubernatores, Gratum & successorem eius Pilatum. nec aliter se gessit circa cæteros imperio subditos. Vinctorum quoq; causas ideo se aiebat serius cognoscere, ne affecti supplicio cito leuentur malis, quæ meruerint anteactis sceleribus, nunc dum longiores moras terunt, multo grauius reddi illorũ infortunium. Sane hæc fuit causa cur Eutychus tam diu egerit in vinculis, prius quã Cæsari aures ei præbere sit collibitũ. Procedente deinde tempore à Capreis venit Tusculanum, stadiis fere centum ab vrbe dissitum, & Agrippa rogauit Antoniam, efficeret vt tandem audiretur Eutychus, cognosceretur que cuius accusaret patronum criminis. nam Antonia in magno honore habebatur apud Tiberium, vel propter affinitatem, quod Drusi fratris vxor fuerat: vel propter continentiam, quod florente etiam tum ætate vidua recusarit alteras nuptias, licet hortante Augusto aditerandum coniugium, in eoque vitæ genere omnem cauerit infamiam. huc accedebat priuatum beneficium, quo maxime deuinxerat hominem. Cum enim res nouas contra eum moliretur Seianus amicorum vnus, vir valde potens,

Quare Tiberius vindictã cau sam serius cognouerit.

Antoniã Agrippa efficeret, vt tandẽ audiretur Eutychus rogat.

Antonia in magno apud Tiberiũ honore habita.

tens, propter præfecturam prætorianorum militum, conspirantib. multis senatoribus & libertis Cæsaris & viris militaribus, tantum illi conflatum erat periculum, vt minimum quin opprimeretur abfuerit: quo tempore illustris opera fuit Antoniæ, per quam occursum Seiani maliciæ. quamprimum enim intellexit insidias compositas in principem, rem totam ei perscripsit accuratissime: traditisq; literis Palanti seruorũ suorum fidissimo, misit eum Capreas ad Tiberium. quibus ille cognitis Seianum occidit & socios consilii: Antoniæque iam ante habitæ in precio, maiorem etiam in posterum fidem habuit per omnia. Hac igitur hortante ad audiendum Eutychum, respondit Tiberius: Huic quidem si quid contra Agrippam mentitus sit, præsentem pœnam sufficere: sed videndum illi esse, ne dum inconsultius à liberto pœnas expetit, inquisitione facta, malum quod alteri molitur sibiipse conciliet. quod vbi Agrippa audiuit ex Antonia, tanto magis vigebat inquiri de hoc negocio: & cum nullum orandi finem faceret, nacta opportunitatem Antonia, videns Tiberium a prandio lectica gestari, præcedente ipsius nepote Caio vna cum Agrippa accessit propius: & pedibus eum comitata, petiit vocari & examinari Eutychum. Ad quam ille: Deos testor Antonia, quod non sponte, sed tuis coactus precibus faciam quod facturus sum quo dicto Macroni Seiani successori imperat Eutychum adducere, quo sine mora veniente, rogat eum Cæsar, quidnam contra eum afferat, à quo libertatem acceperit: qui respondit: Domine, vectabantur in curru Caius iste & Agrippa, me sedente illis ad pedes: vbi post multos sermones vltro citroque habitos, Agrippa his verbis ad Caium vsus est: O si iam tandem dies illa veniat, qua senex iste decedens te orbi relinquat principem. nihil enim huic voto obesse posset nepos eius Tiberius, quem tu facile opprimeres. Tum vero ad publicã orbis felicitatem mea quoq; priuatim accederet. His verbis Tiberius facile credens, nonnihil etiam veteri offensa motus, quod Agrippa iussus colere Tiberium ipsius ex Druso nepotem, neglecto hoc mandato totus in Caium erat propensior: versus ad Macronem, huic, inquit, iniice vincula. At Macro non satis intelligẽs quemnam ille diceret (neq; enim de Agrippa suspicari tale quid poterat) cunctabatur donec exactius rem perciperet. interim Cæsar aliquantisper gestatus per circum, denuo Macronem appellans, an non, inquit, iussi, vt huic vincula iniicias? quo scitãte cui tandẽ, Agrippę, inquam, ille respondit. Agrippa vero ad preces versus per memoriam filii, cuius cõsuetudine simul educatus, familiarissime vsus fuerat, & per collata in adolescentem Tiberium officia rogabat veniam, sed frustra, prætorianis ita vt erat purpuratum in vincula trahentibus. cumq; æstus esset vehemens, & præ inopia vini sitis eum vreret, conspicatus quendam e Caii seruis, nomine Thaumastum, gerentem hydriam poposcit potum: & cum libenter oblatum hausisset, inquit, certe tuo bono puer exhibuisti mihi hoc ministerium: quamprimum enim hanc necessitatem euasero, impetrabo tibi libertatem à Caio, quandoquidem etiam vincto mihi non es grauatus ministrare vt antea, dum pristina mihi fortuna maneret integra. nec fefellit hominem, sed gratiam ei reposuit. nam regnũ adeptus Thaumastum à Caio impetratum manumisit, & bonorũ suorum dispensatorem cõstituit. quin & moriens hunc Agrippæ filio Bernicæq; filiæ reliquit eadem ministerii cõditione, apud quos in precio vsq; ad extremum diem habitus consenuit. Sed id postea contigit. Tunc vero Agrippa vinctus ante Regiam stabat inter alios quosdam æque vinctos, incumbens præ mœrore in quandam arborem, cui cum insedisset bubo, vnus è vinctis natione Germanus alitem conspicatus, scitatus est è milite quisnã esset ille purpuratus: & cognito

An. mũ. 4001. à Christ. na. 39. *Seiani cõspirationẽ Antonia Cæsari patefacit.*

Agrippa ad audiendum Eutychũ infert, quo facto propter verba quædã ei vincula sunt iniecta.

Thaumastus Caii seruus Agrippa potum affert, cui hic libertatem impetrat.

An. mũdi 4001. à Christ. nat. 39.

gnito Agrippam esse Iudæorum nobilissimum, rogauit militem vt liceret sibi propius ad eum accedere. cupere enim se quædam de ipsius patria cognoscere. quo impetrato, & adhibito interprete, ô iuuenis, inquit, contristat te quidem tam repentina & improuisa fortunæ mutatio, nec facile credes prope esse effugium, sic consulente rebus tuis diuina prouidentia. Sed testor patrios Deos, & qui huic regioni præsident, & qui nos perduxerunt in hæc vincula, quod nihil auribus tuis daturus sum, neque te inani consolatione lactaturus, non ignarus quod huiusmodi prædictiones si euentus frustretur, maiorem afferant mœstitiæ cumulum, quam si nunquam omnino auditæ fuissent. itaque æquum duxi, vel cum meo periculo interpretari tibi, quid dii portendant manifestis auspiciis. Fieri non potest quin confestim euadas ex his vinculis, & mutatis rerum vicibus ad amplissimam dignitatem simul atq; potentiam peruenias, vsque ad eorum inuidiam, quibus nunc videris miserabilis. Felicem quoq; habiturus es vitæ exitũ, relictis in opum successione liberis. Memento autem quando hanc alitem iterum videris, quintum ex eo diem fatalem tibi futurum. Hæc sunt quæ tibi cœlestes missa hac aue nunciant; cuius rei cum habeam præscientiam, visum est impartiri te hac lætitia, quo spe futuri cõmodi leuius feras præsens infortunium, proinde rogo, vt quamprimum felicitatem istam repræsentari tibi senties, des operam, vt nos quoque eripiamur ex his aduersitatibus. hoc Germani præsagium tam videbatur Agrippæ ridiculum, quã postea maximam admirationem est promeritum. At Antonia grauiter ferens calamitatem iuuenis, Tiberium quidem pro eo deprecari putabat non solum difficile, sed propter repulsam inutile etiam: apud Macronem tamen obtinuit, vt in custodia seruaretur à militibus commodis moribus præditis, conuictoremque haberet centurionem ei curæ præpositum, & quotidianis vteretur lauacris, & pateret ad eum libertis atque amicis aditus, quorum subleuaretur officiis. admittebanturq; ad eum, Silas amicus, & è libertis Marsyas atque Stichus, inferentes ei cibos quibus delectabatur; & stragula quasi venalia circumferentes, noctu substernebant permissu militum, iam ante præmonitorum Macronis imperio. atque in hunc modum sex menses exegit in custodia. Cæterum Tiberius Capreas reuersus, primum languore modice tentatus est: inualescente deinde morbo iam male de se sperans, per Euodum libertorum suorum carissimum accersiit filios, quasi ad extremum colloquium. erant autem ei non naturales, sed adoptiui. nam Drusum vnicum filium amiserat. supererat huius filius Tiberius cognomine Gemellus, & Caius ex Germanico fratre natus, iam adultus & disciplinis liberalibus pulchre excultus, adhæc gratiosus apud populum, propter paternarum virtutum memoriam. ille enim apud omnes in maximo honore habitus est, quod esset modestissimis moribus, comis in alloquiis, & nemini se præferens. quibus artibus non senatus modo ac populi fauorem sibi parauit, verum etiam quotquot vbique sunt prouincialium, quos partim affabilitate, partim officiis deuinxerat. quam ob rem defunctum omnes non honoris simulatione luxerunt, sed veris lachrymis prosecuti, tanquam in priuata quisque mœstitia. adeo citra omnem omnium offensam vixerat: quod & filio eius plurimum profuit, cum apud cæteros, tum maxime apud militarem multitudinem, quæ pro ipsius dignitate tuenda nullum periculum non aditura videbatur. at Tiberius cum Euodum iussisset in crastinum summo mane filios adducere, precatus est deos patrios, vt manifesto aliquo indicio designarent futurum successorem in imperio, cupiens quidem id nepoti ex filio relinquere, sed non ausus rem tam arduam tentare inconsultis nu-

Agrippa germanq; quidã fortunã florẽtem & vitæ terminum prædicit.

Agrippa sex mẽses in custodia seruatus.

Tiberius in morbũ lapsus, filios naturales & adoptiuos accersit.

Tiberius Gemellum Drusi filium.

Caium, Germanici filium gratiosum.

Itaq; augurium concepit, eum sibi successurum, qui sequentior ad salutandum se venerit. quare pædagogum nepotis præmox prima hora adolescentem adduceret, ratus Deum huic annuere, sed aliter visum est cœlesti numini. nam cum imvolutans diluculo, iussisset Euodum cum filiis introuocaraduenisset, egressus ille Caium offendit pro cubiculi foriberius auiti propositi ignarus ientaculo remoratus est. Tum cat te, inquit, pater: simulque introduxit iuuenem. Quo vi-, cogitare cœpit diuinam prouidentiam, per quam sibi adtestas statuendi, quæ decreuerat: sentiensque diuersum eris, non tam suam voluntatem irritam doluit, quam vinepotis, cui non satis esset principatum adimi, nisi etiam in vltimum discrimen veniat: quandoquidem alio poteuparum eum tutatura videbatur sanguinis propinquitas in

An. mũ. 4001. à Christ. na. 39. *Tiberius ex augurio anteobitũ Caiũ sibi successurum intelligit.*

amissione potentiæ, altero non ante securum putans suum principatum, quã si insidiis præoccupasset alterum. erat enim Mathematicorum quoque disciplinis addictior, iuxta quorum consilia, in tota vita pleraque agere est solitus. nam & Galbam olim venientem conspicatus versus ad intimos quosdam amicos, En, inquit, virum, futurum aliquando Romanorum principem. In summa, nemo Cæsarum vnquam tantam fidem habuit diuinationibus, non vanas expertus aliquoties. Tunc quoque magno mœrore affectus est ob id quod acciderat, non secus ac si nepotem iam extinctum cerneret: seque ipsum culpabat, qui confugisset ad huiusmodi omina. cum enim liceret ei securo e vita excedere, nunc corruptam sibi hanc felicitatem præscientia futuri charissimorum infortunii. Itaque quamuis turbatus inopinata principatus sui successione, inuitus & reclamante animo sic Caium alloquitur. Fili, etiamsi Tiberius propiore consanguinitate me contingat, tamen cum meum de te iudicium, tum vero deorum immortalium suffragium secutus, tibi in manus trado Romanum imperium. rogo autem vt hoc adeptus non sis immemor beneuolentiæ nostræ, qui tibi sum tantæ felicitatis autor: & quæ poteris gratiã mihi referas, amore complectendo fratrem Tiberium: quandoquidem mihi nihil gratius pro hoc beneficio, quod post deos totum meum est, potes reponere, quam si illi non desis, quẽ tibi natura voluit esse coniunctissimum. nam alioquin etiam scire te oportet, illo superstite stabilius fore tuum imperium: extincto vero, infelicitatis tibi adesse exordium. Periculosa enim est solitudo dignitatis culmen obtinentibus: & qui in consanguinitatis iura peccant, nunquã diuinam vltionem effugiunt. Hæc Calo extrema mandata dedit Tiberius, omnia quidem pollicenti, sed ficte. Quamprimum enim principatum assecutus est, fratrem iuxta illius præsagiũ sustulit: & ipse quoque aliquanto post coniuratorum insidiis oppressus est. At Tiberius Caio successore sibi designato post paucos dies obiit, cum vixisset in imperio annis viginti duobus, mensibus quinq;, diebus tredecim. post quem Caius Reipub. præfuit, quartus in Imperatorum serie. Romani vero nunciato eius obitu, vehementer quidem gauisi sunt, non tamen audebant credere: non quod verum esse nuncium non cuperent, quod iamdudum magno redemissent libenter: sed quod vererentur, ne tentati falsis nunciis, si intempestiue gaudium suum detegerent, delatorum opera in certissimam perniciem incurrerent. Nemo enim ante eum patriciorum ordinem grauius afflixerat, quod esset iracundus & implacabilis, etiam sine causa odio plerosque prosequens, & pro innata sæuitia mortem leuissimam pœnam existimans. quapropter optatissimam hanc famam non sunt visi fronte hilari excipere, intelligentes

Tiberius mathematicorũ disciplinis addictior, Galbæ Romanorũ principatum prædicit.

Tiberius Caio Romanũ imperiũ, ac Tiberiũ fratrem commendat.

Caius Tiberiũ fratrem tollit.

Caius Caligula quartus Romanorum Imperator. Tyberius Tyrannus

quan-

An. mũdi 4001. à Christ. na. 39.

Marsyas Agrippæ Tiberii mortẽ nunciat.

Roma rumor Tiberiũ esse incolumem spargitur.

Caius Senatui ac Pisoni vrbis præfecto se in imperiũ defuncti successisse significat, & vt Agrippã e custodia dimitterent, mãdat.

Tiberii funus.

Agrippã Caius tetrarchia Regem cõstituit.

Agrippa in suum regnum nauigat, An. mũdi 4002. à Christ. na. 40.

Hedio & Ruffino cap. 14. al. ca. 16.

Herodias Herodem maritum ad regiũ ambiendum hortatur.

quantum subesset spei frustratę periculum. Marsyas vero Agrippæ libertus cognita morte Tiberii, curriculo ad patronum properauit, lætissimum ei nuncium afferens. quem cum offendisset petentem balneum, admoto capite sermone Hebraico, mortuus est, inquit, leo, id ille satis intelligens, inopinatoq; perfusus gaudio, at tibi, inquit, tum pro cæteris officiis, tum pro hoc nuntio, quam tandem dignam gratiam referã, si modo vera nuncias? tum centurio qui custodiæ præerat, animaduertẽs tam Marsyæ festinum aduentum, quam insecutam illius verba hilaritatem Agrippæ, suspicatusque accidisse nouæ aliquid, rogauit qua de re inter se conferrent. quibus primo cunctantibus, cum ille vrgere non desineret, tandem Agrippa vt iam familiari aperuit omnia. ibi centurio gratulatus ei plurimum hanc felicitatem, cœnam lautam apposuit. Sed dum epulis simul indulgetur & poculis, ecce ibi quidam superueniẽs affert incolumem esse Tiberium, & breui in vrbem reuersurum. quibus verbis territus graviter centurio, capitalis culpæ sibi conscius, quod cum vincto lætum conuiuium iniisset nunciato imperatoris obitu, proturbat Agrippam de lectulo, hæc insuper intonans. Tune impune talles mentitus mortem Cæsaris, & non capite lues hanc linguæ petulantiam? Et cum dicto vinciri iubet, solutum hactenus, & accuratius imposterum custodiri eum imperat: totamque eam noctem in his malis Agrippa exegit. postera vero die rumor de Tiberii morte increbuit, palam id iactantibus hominibus, quibus etiam sacra hac de causa facientibus: moxque allatæ sunt à Caio binæ literæ, alteræ, quibus senatui significabat successisse se in defuncti imperium: alteræ ad Pisonem vrbi præfectum, idem indicantes, mandantesque vt Agrippam è castris dimissum restitueret in id quod ante habitauerat domicilium. quapropter bono animo vixit postea: nam licet custodiretur, tamen suo vicitabat arbitrio. Cæterum Caius Romam reuersus, Tiberii simul corpus referens, more solenni funus celebrauit sumptuosissime: & cum vellet Agrippam eadem die solutum dimittere, monitu Antoniæ supersedit: non quod ea male vellet homini, sed negabat decoram hanc festinationem, ne videretur hoc odio Tiberii facere, si confestim solueret quem ille vinxerat. elapsis tamen non multis diebus, accersitum ad se domum tonderi, vestemque mutare præcipit. imposito deinde in eius caput diademate, tetrarchiæ quæ Philippi fuerat, Regem constituit, adiecta Lysaniæ quoque tetrarchia, & pro ferrea catena dedit ei auream pari pondere. in Iudæam autem Marullum misit præsidem. Altero deinde anno Principatus Caii Cæsaris Agrippa petiit veniam nauigandi in suum regnum ordinandi eius gratia, reuersurum se hoc peracto pollicitus. Quod vbi imperator annuit, præter omnium spem Rex apparuit, insigni exemplo quanta sit in rebus humanis fortunæ potentia, reputatione præsentis felicitatis & egestatis pristinæ. & alii quidem beatum prædicabant, qui spes suas secutus esset pertinaciter, alii vix credebant tantam felicitatem hominis.

CAP. IX.

Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est.

Herodias Herodem maritum ad regiũ ambiendum hortatur.

HErodias autem Agrippæ soror, nupta Herodi tetrarchæ Galilææ atque Perææ, inuidebat fratri hãc potentiam, quem in celsiore quam maritum cerneret fastigio: ferebat eam nimirum quod qui profugerat, non valens debita dissoluere, tum reuersus erat auctus dignitate ac fortuna tam splendida: hanc ne mutationem iniquissimo ferebat animo, præsertim quoties illum videret ornatum Regiis insignibus per

turbas

turbas inuehi: adeoque non poterat imperare suis affectionibus, vt maritum assiduis hortatibus ad similia speranda, & suscepta transmarina peregrinatione apud vrbem ambienda erigeret: negans sibi vitam ferendam diutius, si Agrippa Aristobuli à patre supplicio traditi filius, & ob extremam inopiam metu creditorum profugus, reuersus regno fruatur: ipse vero filius Regis, & à cognatis ad regnum inuitatus, per desidiam nihil tale affectaret, priuata vita contentus. Atque marite mi, inquit, si tibi antehac molestum non fuit, in minore quam olim pater dignitate agere, nunc saltem honorem familiæ debitum appete: neque ferendum puta existimatione cedere viro, qui tuis quondam sustentatus sit opibus: neque per tuam patiaris ignauiam, vt illi videatur plus in paupertate superfuisse ad quærendam ampliorem fortunam industriæ, quam tibi in tam opimis facultatibus: quasi non pudendum sit te nunc ab eo secundum censeri, qui paulo ante nisi tua misericordia non potuit viuere. Ergo Romam eamus, non parcentes nec labori, nec auri argentiue impendiis, quandoquidem non tam hæc seruare sit optabile, quam parando regno insumere. at ille resistebat aliquandiu quietis amore, & suspecta habens Romana negocia: conabaturque eam in diuersam sententiam traducere. mulier contra quanto magis eum tergiuersari videbat, tanto vrgebat improbius, nihil non tentandum censens regni cupidine: nec prius destitit quam mariti extorqueret consensum, non valentis alias eius importunitatem excutere. itaque fine parsimonia facto apparatu exquisitissimo, vna cum Herodiade Romam proficiscitur. Agrippa porro cognita eorum mente ac apparatu, ipse quoque se accinxit ad resistendum: & quamprimum eos è portu soluisse didicit, etiam ipse Romam misit Fortunatum suum libertum ad Imperatorem cum muneribus, & literis scriptis contra Herodem: simulque mandauit, vt per occasionem amplius cum principe super hoc negocio differeret. Qui subsecutus Herodem, & secunda nauigatione vsus, tantummodo à tergo relictus est, quod tum primum à Cæsare admisso superuenit, literasque reddidit. vterque enim Puteolos appulit, & Caius tum forte apud Baias reperrus est. id oppidulum est Campaniæ, quinque ferme stadiis à Puteolis dissitum: vbi palatia sunt splendidissima, dum Imperatorum quisque superiorem vincere contendit magnificentia: inuitantibus eo lauacris calidis sponte è terra scaturientibus, tam ad sarciendam corporum valetudinem, quam ad animos ocio relaxandos commodis. Itaque Caius simul ab Herode salutatus est, priorem enim eum admiserat: simul Agrippæ perlegit literas, accusantes Herodem, quod prius cum Seiano conspirasset in Tiberium, & nunc iterum Artabano Partho faueret contra Cail nouum imperium. argumento erat ipsius tetrarchiæ apparatus, qui in armamentariis suis haberet tantum armorum, quantum instruendis virorum septuaginta millibus sufficeret. Quare Cæsar commotus perconiatus est Herodem, vera ne essent quæ nunciarentur de armorum numero. quo ânuente, neque enim vera negare poterat: satis approbatam putans defectionem, ademptam illi tetrarchiam ad Agrippæ regnum adiecit, pecuniam quoq; eius donans Agrippæ indici: Herodem vero perpetuo damnauit exilio apud Lugdunum vrbem Galliæ. Cognito deinde sororem Agrippæ esse Herodiadem, pecuniam ei propriam concessit: & ratus non libenter fore marito calamitatis sociam, in Agrippæ gratiam se illi parsurum promisit. Ad hæc illa: tu quidem Imperator, vt tua maiestate dignum est loqueris: sed mihi coniugalis amor impedimento est, quo minus fruar hac indulgentia. non enim æquum censeo, vt tui secundæ fortunæ fui socia, eum nunc in aduersa deseram. at ille indi-

An. mundi 4002. à Christ. nz. 40.

Herodes cum Herodiade Romam proficiscitur.

Agrippa Fortunatum cum muneribus & literis ad imperatorem mittit.

Baiæ sunt thermæ Campaniæ.

Herodes quod Artabano Partho faueret accusatur.

Herodes exilio dãnatur, eiusq; bona Agrippæ traduntur.

gne

An. mūdi 4002. ante Chr. 46. Herodias Herodem vxorem ad honores euehit. Caius diuinos honores sibi vsurpat. Hegesippus cap. 15. al. 17. al. 18. Apion Iudæos quod Cæsarem debitis honorib. non prosequerentur accusat. Philo a Cæsare repulsus, causam Deo committit. Alias ca. 19.

gne ferens tam excelsum animum in fœmina, ipsam quoque cum Herode expulit, & bona eius Agrippæ largitus est. atque hæc fuit vindicta, quam Deus tum intulit Herodiadi, fratris successus inuide ferenti, tum Herodi ad obsequendum vaniloquentiæ vxoris nimis facili. Caius porro primo ac sequenti sui principatus anno, Remp. administrauit egregie: moderateque se gerens, & Romanorum sibi fauorem conciliauit, & prouincialium, procedente vero tempore inflatus potentiæ magnitudine, oblitus est se esse hominem, & contumeliosus in superos, ad reliquam insaniam diuinos etiam honores vsurpare ausus est.

CAP. X.

Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio.

CVmque inter Iudæos & Græcos Alexandriam habitantes exorta esset seditio, terni ab vtraq; parte legati delecti ad Caium missi sunt, Apion vero Alexandrinorum legationis princeps, multa in Iudæos iactauit crimina, interque cætera quod Cæsarem non prosequerentur debitis honoribus. nam cum quam late patet orbis Romanus Caio exstruantur templa & altaria, & pari honore colatur cum cæteris numinibus, solos istos turpe putare dedicare illi statuas, aut iurare per nomen Cæsaris. His acerbe inuecto Apione, multisque alijs quæ ad exasperandum Caium facerent, Philo e Iudæorum legatis potior, vir per omnia clarissimus, Alexandri Alabarchæ frater, & non imperitus philosophiæ, parabat causam suæ gentis agere. Sed repulsus est à Cæsare iubēte illum abire, & per iracundiam vix temperante ab iniuria. quapropter eiectus conuicio, versus ad Iudæos assectatores. Nunc, inquit, oportet bono esse animo, quando Caius iratus est, nunc enim Deus nobis contra illum aderit.

CAP. XI.

Caius in Syriam mittit Petronium iussum Iudæis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam.

CAius porro indigne ferens à solis Iudæis ita se despici, legatum in Syriam mittit Petronium successurum Vitellio: iubetq; vt cum valido exercitu inuadat Iudæam: & si sponte id admittant, statuam eius in templo Dei collocet. quod si detrectent, bello deuictos imperata facere adigat. is assumpta administratione rerum Syriæ, dedit operam, vt exsequeretur mandata Cæsaris: contractisque quantum poterat auxiliis, cum duabus Romanis legionibus hybernauit apud Ptolemaidem, primo vere bellum illaturus: quod & Caio significauit per literas. qui collaudata eius industria, hortatus est eum ad agendum gnauiter, & frangendam bello gentis contumaciam. Interim Iudæorum multa millia venerunt Ptolemaidem ad Petronium, deprecaturi ne quid facere cogerentur contra leges patrias. Quod si omnino decretum sit statuam in fano ponere, ipsos primum interficeret, ac tum demum suo arbitratu rem perageret. nam quantisper superessent, non posse ferre violari legislatoris sui decreta, tot retro seculis obseruata ab optimis patribus. Ad hæc Petronius commotior, Hæc, inquit, quæ adfertis, forte valerent apud me aliquid, si meipsius consiliis & auspicijs rem gererem: nunc necesse est me subseruire decretis Cæsaris, quibus contrauenire impune non licet. Ad hæc Iudæi. Si tibi Petroni certum est à præscripto Caii non discedere, neque nos transgrediemur legis nostræ mandata, freti diuina potentia, & maiorum nostrorum virtutis æmuli: neque enim sumus adeo pusillanimes, vt quę nobis cœleste numen imperauit propo-

Petronius Caius in Syriam mittit. Iudæi Ptolemaidem ad Petronium perueniunt, deprecaturi ne quid contra leges patrias facere cogerentur.

sito felicitatis præmio, ea præuaricemur intempestiua vitæ cupidine. quapropter feremus fortunam quamlibet, dummodo patriæ legis religio maneat incolumis: & parati sumus subire pericula, sperantes Deum nobis non defore, propter cuius honorem non reformidamus ancipitem fortunæ aleam. Hoc malumus quam tibi per ignauiam parendo incurrere perpetuam ignominiam, simulque ob neglectas leges indignationem numinis, cuius vel te iudice potior quam Caii habenda est ratio. Ibi Petronius animaduertēs eorum obstinatam peruicaciam, neque se posse sine certamine & cæde statuam dedicare Cæsaris, cum amicis & familitio properauit Tiberiadem, vt ex propinquo melius res Iudæorum dispiceret. Iudæi vero magnum timentes è Romano bello periculum, sed maius ex violatis legibus, iterum multorum millium numero occurrunt Petronio Tiberiadem, supplicantes ne se ad eam necessitatem cogeret, neue sacratam vrbem pollueret vetitis imaginibus. Tum Petronius: pugnabitis igitur cum Cæsare, nec illius opes, nec vestram imbecillitatem adhibentis in consilium? Non pugnabimus, inquiunt, sed moriemur citius quam discedamus à legibus. simulq; procumbentes ac nudantes iugulos, paratos se aiebant ad excipiendos gladios. atque hoc pacto perduratum est per quadraginta dies continuos, neglectis interim agriculturæ operibus, cum maxime sementis essent tempora: quandoquidem certissimum illis erat propositum mortem potius quam statuam illam admittere. In hoc rerum statu Aristobulus Agrippæ Regis frater, & Elcias Magnus cognomine, cum optimatibus cæteris eius familiæ, Iudæorumque primatibus accedunt Petronium, rogantes vt consideraret obstinationem populi, neve illis desperandi ansam præberet: quin potius Caio scribat quanta peruicacia reclametur dedicationi statuæ: vtque relicto agriculturæ studio, de bello quidem nulla virium fiducia non cogitent: sed parati sint mori potius quã tantam religionis labem in se admittere. ad hæc semente omissa instare latrocinia, dum non est vnde possint persolui vectigalia. forte enim flecti posse Cæsarem, ne quid sæuius in eam gentem statuat, neve illi rebellandi materiam præbeat. Quod si non moueatur ab inferendi belli proposito, tum demum aggrediendum esse negocium. atque hæ fuerunt preces Aristobuli. Petronius vero partim deprecatoris respectu enixe vrgentis, & ipsius rei magnitudinis, partim contentiosi Iudæorum propositi, ratus indignum tam multa hominum millia in gratiam insanientis Caii perdere, & cœleste numen suamque ipsius conscientiam reueritus, maluit absurditatem rei per literas docere imperatorem vel suo periculo, non ignarus quam ille esset iracundo ingenio, & ad vindicandum prono, nisi quis quam primum furenti morem gesserit. Sic enim existimabat, etiamsi ille non decedat de sententia, & fortasse indignationem in ipsum vertat cunctantius mandata exsequentem: esse tamen viri boni officium, pro incolumitate insontis tam numerosi populi, vel certum interitum non refugere. Ergo indicto Iudæis conuentu ad Tiberiadem, postquam adesse vidit multa millia, progressus in concionem, ait expeditionem eam non à se vltro susceptam, sed mandato Cæsaris: cuius exsecutionem differri periculosum esse, propter indignationem summæ potestatis, & alioqui conueniens esse, vt ab autoritate illius pendeat, per quem ad tantum dignitatis fastigium euectus sit. attamen vestræ, inquit, saluti meam securitatem aut existimationem non præferam, quos scio merito pro patriis legibus contendere. immo ne mihi quidē probatur, summi Dei templum temerari principum licentia, quamobrem legatos ad Caium missurus sum, per quos cognoscat vestram irreuocabilem sententiam, quantumque in me etit,

An. mũdi 4002. à Christ. na. 40.

Petronio Iudæi supplicant, ne sacratam vrbẽ vetitis imaginib. pollueret.

Aristobulus Agrippa Regis frater, & Eleias Magn⁹ apud Petroniũ Iudæorũ causam agunt.

Petronius Iudæos, si Caio scribere velle polliceatur eosq; ad agriculturam adhortatur.

An. mũdi 4062. à Christ. na. 40.

hortabor vt honestissimę vestrę voluntati assensum suum præbeat. Deus cuius potentia superior est omnibus humanis conatibus, faxit vt & religio vestra integra ac inuiolata maneat, & ille per immodicam honoris cupiditatem nullum sibi contrahat piaculum. Quod si offensus iram omnem in me verterit, patiar quoduis periculum, siue in corpus siue in vitam sæuire illi libeat, modo ne tam ingentem vestram multitudinem propter constantem bonam voluntatem perire videam. Abite igitur quo suum quenque vocat negocium, & terram labore vestro colite. Legationem autem ipse in vrbem missurus sum, & quicquid in rem vestram potero, tam per me agam quam per amicos meos & necessarios. His dictis concionem dimisit, hortatus vt agros colerent interim, & bono essent animo. & ille quidem sic populum pro sua virili consolatus est. Deus autem manifeste ostendit Petronio suam prouidentiam, quodque omnibus iuste atque honeste cœptis propitius faueat. Vix enim orationem finierat, cum repente imber præter omnium opinionem decidit, nullis tam serena die signis præmonstratus, & hominibus propter diuturnam ac continuam siccitatem cœlitus pluuiam pene desperantibus, etiamsi nubes viderent, quæ toties spem eorum frustratæ fuerant. Quapropter terra tum præter solitum, præterque expectationem rigata largis imbribus, Iudæis spes facta est non irritas fore preces Petronii. Quin & ipse præses magis etiam obstupefactus est, euidenter cernens curæ esse Deo res Iudaicas, attestante tam insigni prodigio; vt nemo nisi impudens posset contradicere. cumque accurate super hoc negocio scripsisset ad Caium, dehortans ne tam multa millia in extremam desperationem atque perniciem adduceret, neque enim nisi bello compulsos discessuros à religione patria. neue se ipse mulctaret luculentis ex ea gente prouentibus, æternumque apud eam sibi pararet improperium: id quoque adiecit, quam carus sit Deo populus, quamque manifestis signis declaret suam erga illos beneuolentiam: Hæc Petronius. Rex autem Agrippa, qui tum forte Romæ degebat, indies Caio reddebatur familiarior: quando etiam conuiuium tale illi exhibuit, de industria procurato apparatu sumptuosissimo, adhibitoque omni exquisitissimarum ac lauticiarum ac voluptatum genere, vt omnes à tergo relinqueret in hoc certamine, atque ipsum etiam Cæsarem. tantum illi studium fuit demerendi Principis per omne obsequium. is demiratus eius tam animum quam magnificentiam, qui etiam supra vires ac facultates placere sibi contenderet, volensque cum eo certare mutuis officiis, iam vino quoque factus hilarior, Agrippam ad lætitiam prouocantem sic allocutus est. Equidem & ante expertus sum tuam beneuolentiam, quando viuo etiam tum Tiberio, ne periculis quidem à me colendo deterritus es: & nunc video te, modo mihi gratificeris, nulli rei parcere, ne facultatum quidem tuarum ratione habita. quare cum turpe mihi sit à te vinci officiis, quicquid hactenus per me cessatum est, iam pensabitur: tantumque ad pristinam meam erga te liberalitatem accedat, enixe dabo operam, vt maximum ad futuram tuam felicitatem momentum allaturum sit. Sic ille benigne promittebat, ratus ampla latifundia postulaturū, aut vrbium aliquarum vectigalia. ille vero quamuis iam pridem preces parauerat, tamen hactenus dissimulata tum demum per occasionem aperuit, dicens neque olim propter priuatū commodum præter mandatum Tiberii se illum coluisse: & nunc nihil aliud captare præter ipsius gratiam. nam & priorem munificentiam vberiorem fuisse, quam vnquam spe concipere potuisset, quantumuis improba. etsi enim tu, inquit, maiora præstare valeas, meis tamen non solum meritis, sed cupiditatibus etiam abunde satisfactum est. ibi Caius atto-

Post diuturnā ac continuā siccitatem repēte imber decidit.

Petronius ad Caium scribit.

Caiū Agrippa Roma honorat, in cuius retributionem Caius aliquid petere iubet, qui nihil aliud quā vt mandatum Petronio datū reuocet, rogat.

nitus

nitus hominis modestia, magis vrgere cœpit, vt vellet vti sua beneficentia, nihil non polliceri perseuerans. Tum Agrippa: Quandoquidem domine liberalitatem tuam tam benigne mihi offers, equidem petam, sed nihil quod ad diuitias attineat, quibus iam per tuam gratiam abundo: illud potius postulabo, quod impetrarum & pietatis opinionem, & perpetuum fauorem numinis tibi conciliet. Mihi quoque glorioſum erit, si post innumeras alias, hanc vnam etiam mihi feceris gratiam. Rogo igitur vt mandatum reuoces, quod Petronio dedisti, de statua in Iudæorum templo ponenda. hæc ille velut aleam iaciens, non ignarus quantum subesset periculum, quodque capitale esset placitis Caii contradicere. Imperator autem simul officiosa liberalitate delinitus, simul pudendam vanitatem ducens, si coram tot testibus vltro ad petendum prouocato, repente mutatus denegasset gratiam: suspiciens etiam virtutem hominis, qui pluris faceret pietatem, suæque gentis tranquillitatem, quam incrementum dominationis aut redituum, fecit eum voti compotem. Scripsit igitur Petronio, collaudans eius industriam in comparando exercitu, & in exsequendis mandatis quæ acceperat, quod autem ad statuam attineat, si quidem dedicata sit & posita, sinendam esse, sin minus, non esse cur in eo negocio plus laboris capiat: sed debere eum soluto exercitu reuerti ad intermissa officia. Remissum enim esse hoc Iudæis in Agrippæ gratiam, cui tantum honoris à se haberi, vt non possit voluntati eius contradicere. In hunc modũ Caius scripsit Petronio, priusquam ad defectionem spectare Iudæos cognosceret: allatis postea de rebellatione rumoribus, indigne ferens gentis audaciam, & contemptum imperii, homo omni dedecori obnoxius, nullamque rationem honestatis habens, & impetu iracundiæ quouis abripi solitus, quem refrenare nunquam studuit, imo ad felicitatem suam pertinere putans, si quam maxime affectioni huic indulgeret, denuo scribit eidem in hanc sententiam. Quoniam plus apud te valuerunt Iudæorum munera quam mea mandata, quibus neglectis omnia illis gratificatus es, temet iudicem facio, quid de teipso statuere debeas semel indignationem meam meritus. Volo enim te exemplum fieri & præsentibus & posteris, nullo modo irrita habenda mandata imperatoria. Hæc epistola missa quidem est ad præsidem, non tamen Cæsare viuo reddita, qui perferebant tardius nauigantibus, ita vt prius ille alias acceperit literas, nunciantes de Caii exitio. Deus enim non immemor fuit Petronii, & periculorum quæ propter ipsius honorem atque Iudæorum religionem subiit: sed amoto à Reipub. habenis Caio propter impie affectatos diuinos honores, tanto maior habita est illi gratia, tam à Romanis quam à prouincialibus, maximo fauore præcipuis senatoribus eum prosequentibus, in quos potissimum Caius debacchari est solitus. Is extinctus est nõ multo post quam Petronio scripserat illam mortis denunciatricem epistolam. Causam autem propter quam Caius sublatus est, & quemadmodum comparatæ sint in eum insidiæ, procedente stilo significabimus. cæterum Petronio prius redditæ sunt literæ de cæde imperatoris, ac tum demum superuenerunt illæ, quibus iubebatur mortem sibi consciscere. quare lætatus fortuito tyranni interitu, admiratus est Dei prouidentiam, qui sine dilatione mercedem habiti sibi honoris persoluerit, & Iudæis præsentem opem attulerit. Et ille quidem miro hoc modo euasit mortis periculum.

An. mũdi 4003. à Christ. na. 41.

Caius Petronio mãdata imperatoria negligenti, vt sibiipsi man' inferat scribit.

Petronius prius de Caii morte literas, quam de necessibi ipsi inferenda accipit.

CAP. XII.

Quo in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Asinæo ac Anilæo fratribus.

An. mũdi 4001. à Christ. na. 41. *Hedio & Ruffinus cap. 16. al. ca. 20.*

Iudæorũ apud Mesopotamiã & Babyloniam graues motus.

Nearda, Nisibis Babyloniæ vrbes.

Asinæus et Anilæus Neerdenses patria in locum quendam se conferunt, ad quos ingens multitudo cõfluit.

Asinæus cum socio a Babyloniæ satrapu ex improuiso oppressi.

Asinæus suos ad fortitudinem hortatur, & hostes fundit fugatq;

INciderunt in ea tempora graues motus Iudæorum apud Mesopotamiam ac Babyloniam habitantium, cædesque ac calamitates quales nusquam memorantur in superioribus narrationibus: de quibus accurate tractaturus, causas etiam ab origine repetam. Nearda dicitur vrbs Babyloniæ, frequens populo, & agro fertili, qui tantam multitudinem possit alere. ad hæc non patet hostium assultibus, cincta fluentis Euphratis & firmissimis mœnibus. eidem flumini est & Nisibis apposita: quare Iudæi freti locorum natura, sacrum didragma quod Deo ex more solent offerre, ceteramque votiuam pecuniam, in his vrbibus deponebant tanquam in communi ærario, inde suo tempore transmittendam Hierosolyma: quæ deinde à multis hominum illo deducebatur, metuentium latrocinia Parthorum, quorum ditioni tum subetat Babylonia. Ex his Iudæis erant Asinæus & Anilæus fratres, Neerdenses patria, orbati patre, & à matre ad textrini opificium adhibiti, quod non indecorum habetur illis gentibus, vbi & viri exercent lanificium. hos officinæ magister apud quem artem didicerant, quod serius aliquando ad operandum accessissent, castigauit verberibus. illi credentes se affectos iniuria, detractis armis quæ seruabantur in eius domus pariete, contulerunt se in quendam locum, vbi fluuius scinditur, vberem pascuis, & frugum fertilem, ceterorumque fructuum qui reponuntur in hyemem. ad eos mox confluxit iuuenum quisque egentissimus, quorum armis stipati pro ducibus se gerebant, nemine cohibente maleficia. cum enim facti essent inexpugnabiles, & arcem sibi construxissent, dimissis exactoribus tributa colligebant ab accolis, certum videlicet pecoris numerum, & quantum in alimenta eorum sat erat, promittentes amicitiam morem sibi gerentibus, & propugnationem contra externam vim si qua ingrueret: contra occisionem gregum ac pastorum, si detrectarent imperata facere. quapropter necessitate coacti, mittebant eis quantumcunque poscerent. quo factum est vt aucta eorum potentia, validi essent ad incursandum quoslibet, nemoque vicinorum auderet eos offendere, aut armis cum illis congredi: adeo vt ad Parthorum quoque Regem rumor hæc detulerit. Satrapa autem Babyloniæ postquam hæc audiuit, volens crescens adhuc malum opprimere, priusquam maius aliquod inde proueniret incommodum, collecto quantum poterat è Parthis ac Babyloniis exercitu, properauit contra eos cupiens ex improuiso opprimere: obsessaque palude suos iussit aliquantisper quiescere. postridie vero Iudæis sabbaticas ferias ocio publico celebrantibus, ratus non ausurum hostem in certamen descendere, sed nullo negocio vinctos se abducturum, paulatim procedebat, vt de repente in eos irrueret. Asinæus vero qui tum forte positis prope se armis cum sociis desidebat in ocio. Viri, inquit, hinnitus equorum mihi aures perculit, non qualis est passim pascentium, sed qui sessorem tergo vehant: nam & frenorum sonitum sentio, vereor ne circumuenti simus ab hostibus. sed procurrat aliquis speculatum, qui nobis quid immineat certo renunciet. optarim autem vana esse quæ diximus. mox quidam profecti visum, celeriter redeunt, non falsam suspicionem [illegible] esse referentes: adesse vltores acceptæ iniuriæ. ex insidiis se obtulos equitatu copioso velut pecora, ne ad repugnandum quidem parates tante propter ferias patria consuetudine. At Asinæus longe aliter speculatori videbatur statuit, non concedendam censens han[illegible]

ptatem hostibus, vt per ocium in se grassarentur cædibus: quin potius virtutis & præsentis necessitatis memores conniti debere, vt si ita fors ferat, non multi pereant: primusque correptis armis suo exemplo ad similem exciuit audaciam, ad conserendas cum hoste manus eos animans. & quia contemptim veniebant rem factam se habere putantes, multis cæsis reliquos coegit terga vertere. Eius pugnæ postquam ad Parthorum Regem fama peruenit, admiratus fratrum audaciam, concupiuit eorum aspectum & colloquium: confestimque ad eos misit fidissimum è satellitibus, qui hæc verba illis referat: Regem Artabanum tametsi iniuriam eorum violentia in suo regno acceperit, indignationem tamen virtuti ipsorum remittere: misisseque se qui fide data impunitatem & securitatem itinerum eis offerret ipsius nomine, quod amicitiam eorum cuperet, sine traude omni & insidiis. paratam esse Regis munificentiam, foreque vt hac sua virtute posthac Rege fauente vtantur melius. Tum Asinæus ipse quidem protectionem distulit, fratrem vero Anilæum misit cum quibus potuit muneribus. Iuit ille ad Regem, & facile admissus est. Artabanus autem videns Anilæum solum venisse, rogauit curnam domi reliquisset Asinæum. cognitoque metu illum se continere intra palustria: per patrios deos deierauit, nihil eos se læsurum in fidem venientes: idque porrecta iuueni dextera sanciit, quod apud barbaros conuenturos certissimum est argumentum fiduciæ, nam post datam dextram apud eos nec fallere fas est, nec diffidere, cessantibus omnino suspicionibus. Tum quoque Artabanus hoc pacto remisit Anilæum, persuasurum fratri, vt simul veniat. Hoc autem agebat Rex, volens conciliatis sibi his fratribus per Iudæorum virtutem illas satrapias continere in officio, quæ videbantur ad defectionem spectare occupato Rege alibi. Verebatur enim, ne dum ipse rebelles perdomat, Asinæus auctis apud Babyloniam viribus, siue volentibus pronincialibus, siue inuitis non temperaret à maleficiis. Hoc igitur consilio illum accersiit. Asinæus vero facile à fratre in eam sententiam inductus est, præsertim commemorante quam luculente erga ipsos Rex affectus sit, quodque ad firmandam fidem iusiurandum interposuerit. quare primo quoque tempore ad Artabanum ambo perueniunt. ille perlibenter eos excepit, inprimis miratus generosum Asinæi animum, quod videret breui statura hominem, & primo aspectu contemnenda specie, quasi nullius precii, apud amicos dictitans, nihil esse in tantillo corpore, quod tam vasto animo respondeat. & inter epulas ostenso magistro militum Abdagaso prædicauit, denarrans quanta fortitudine bella gerere solear. Is cum rogasset, vt bona Regis venia liceret illum interficere, pœnasque tot maleficiorum de eo sumere, quibus Parthos læserat: negauit se hoc permissurum in hominem, qui se credidisset suæ fidei, data dextra confirmatæ & iureiurando adhibito. Quod si, inquit, vir bellicosus haberi vis, nihil opus habes meo periurio ad abolendam Parthorum ignominiam: sed redeuntem aggressus per vim absque meo consensu opprime. Mane deinde accito Asinæo, Tempus tibi est, inquit, iuuenis domum reuerti, ne diutius hic ductum in te odia prouoces, quite forsassis etiam me inuito conarentur interficere. commendo autem tibi terram Babyloniam, & eam tua cura tutam à latrociniis & illæsam custodias. mihi vicissim cordi erit tua incolumitas, quandoquidem tuum caput non dubitasti mex fidei committere. hæc locutus, datis mox muneribus Asinæum dimittit, ille domum reuersus castella parim noua condidit, partim quæ prius habuerat firmauit munitionibus: breuique in tantum auctus est, quantum ante eum nemo alius, à talibus exordus initiis: nec contentus honoribus Babylonio-

An. mũdi 4003. à Christ. na. 41. *Artabanus ad Asinæũ & Anilæum propter audaciam societatem cũ illis inire remittit.*

Abdagasus Asinæum interficere vult, quod Artabanus permittere recusat. Artabanus Asinæo terrã Babyloniam commendat, datisque muneribus eum dimittit.

An. mūdi 4004. à Christ. na. 41.

rum, à Parthorum quoque obseruabatur ducibus, qui in vicinas prouincias mittebantur cum imperio. Adeo creuit eius autoritas vna cum potentia, vt Mesopotamia tota ab ipsius penderet nutibus. In hac felicitate florentior indies exegit annos quindecim: quæ non prius cœpit in deterius vergere, quam neglecto pristino virtutis studio, contemptisque institutis patriis, voluptate victi dediderunt se externis libidinibus. Venerat forte in eas regiones Parthorum quidam dux cum coniuge, tam aliis dotibus, quam insigni forma laudata vsque ad miraculum: hāc siue aspectu, siue fama cognitam adamauit Asinæi frater Anilæus: & cum neque suis imperare posset cupidinibus, neque vlla alia spes esset potiendi muliere, bello maritum eius petiit: primoq; conflictu cæso Partho, vxor in victoris potestatem & thalamum peruenit: quod quidem magnarum calamitatū tam ipsi quam fratri fuit principium. cum enim amisso priore marito captiua duceretur, simulacra patriorum numinum quæ gentilicio ritu & domi secum habere solebat & in itinere, clam inter cæteram supellectilem aduexerat. ea primum colebat sine arbitris. Deinde in thorum recepta & nacta fiduciam, propalam operabatur sacris quæ à defuncto acceperat. id tactū obiurgabatur ab amicis vtriusque fratris primariis, indignum facinus dictitantibus, contra Hebraicæ gentis ritus ac leges ductam vxorem barbaram, deditam impiis patriæ suæ superstitionibus. quare videndum ne dum nimium indulgerent voluptati corporis, à principatu excidant, quē diuino fauore cōsecuti sint. Sed adeo nihil profectum est his admonitionibus, vt præcipuus quidam confossus sit dum liberius inuehitur: qui moriens iratum numen imprecatus est fratribus eorumque sociis, vlturum ipsam & religionem & amicitiam, vtque simili & ipsi ab inimicis afficerentur exitio: illi quidem quod autores iniuriæ fuerint, hi quod patrocinatorem legum per summum nefas opprimi passi sint. quamuis enim moleste ferent talia, plus tamen apud eos valebat præteritæ virtutis memoria, cui acceptam ferebant præsentem felicitatem. sed indignationem eorum accendit mulieris impietas, non ferentium pertinaciter amplexam sacra Parthica: factoque concursu ad Asinæum vociferabantur in Anilæum: dicentes oportere eum, si prius parum potuit quid vtile sit dispicere, nunc certe erratum corrigere, priusquam id publica expietur pernicie. nam & connubium illud nemini probari, vt parum conueniens patriis ritibus: & superstitiosum numinis cultum quem mulier sibi petinittat, pertinere ad Dei veri iniuriam. at ille quamuis agnosceret peccatum fratris allaturum sibi ac suis magnum aliquod incommodum, victus tamen germanitatis affectu facile ignoscebat succumbenti tam indomitis cupidinibus. Sed cum maiores indies concursus ad eum & vociferationes fierent, tandem super ea re fratrem admonuit, anteacta obiurgans, & iubens vt resipiscat in posterum, mulieremque domum ad cognatos ipsius remittat. nihil tamen hac admonitione effectum est: quia mulier sentiens propter se murmur esse in populo, & verita ne Anilæo propter amorem sui durius aliquid accideret, veneno Asinæum sustulit, secura quod sub amatore iudice impune auferret hoc facinus. Cæterum Anilæus ad se vnum iam principatu redacto, cum exercitu fecit impetū, in vicos Mithridatis viri apud Parthos nobilissimi, qui in matrimonio habebat Artabani filiam: eosque magna præda abacta populatus est. nam & pecuniam multam & mancipia reperit: pecoraque & res alias, quibus fortunæ possunt auctiores fieri. Mithridates vero qui forte tum non procul aberat, audita vicorum expugnatione, indigne ferens vltro se ab Anilæo lacessitum iniuria, habitamque ludibrio suam dignitatem iudicans, excita iuuenum

Anilæus Parthorū Ducē trucidat, eiusque vxorem duxit.

Anilæus ob vxoris Idololatriā a Iudæis obiurgatus quē dam confodit.

Anilæus apud Asinæū fratrem accusatur, qui primū conniuet, deinde dum eum reprehendit, Anilæi vxor veneno eum tollit.

Anilæus in Mithridatis vicos cū exercitu impetum facit, eumq; noctu opprimit, & captū secū abducit.

manu,

manu, collectoque equitatu quam potuit maximo, obuiam profectus est conflicturus cum Anilæo: & cum ad vicum quendam ex suis peruenisset, ibi quieuit: quod decreuisset postridie Iudæos aggredi, sabbato instante, quod illis religioso ocio colitur. qua de re præmonitus Anilæus à barbaro natione Syro alterius cuiusdam vici incola, & inter cætera diligenter edoctus, quo loco Mithridates celebraturus esset cum suis conuiuium: iusso curare corpus milite, noctu contra hostes properauit, vt inopinos opprimeret. quo delatus circa quartam vigiliam, partim sopitos occidit, partim attonitos fuga coegit salutem quærere. Mithridatem etiam viuum captum secum abduxit, nudum super asinum impositum, quæ apud Parthos grauissima habetur contumelia quem cum sic ad syluam quandam perduxisset, hortantibus amicis, vt illum interficeret, ipsi diuersum visum est, neganti occidendum virum genere apud Parthos præcipuum, & honoratum affinitate regia. præteritas enim iniurias posse impetrare veniam, quamuis enim offensus sit Mithridates, habiturum tamen pro concessa incolumitate gratiam. quod si grauius in eum consulant, non quieturum Regem, nisi magnis cædibus in Iudæos Babylone degentes vindicet: quibus parcendum esse propter coniunctionem sanguinis, & vt ad illos sibi pateat refugium, si qua clades accidat, vt sunt belli vicissitudines. eam sententiam approbauit multitudo cætera, atque ita Mithridates dimittitur. qui domum reuersus, ab vxore exceptus est conuicio, quod Regis gener post acceptas à Iudæis tot tam insignes iniurias, nunc captiuus etiam vitam eis debere sustineret precariam. Aut igitur, inquit, pristinam virturem recipe, aut deos testor, quibus curæ est Regum dignitas, me tua conditione non vsuram postea. ille partim non ferens quotidianum opprobrium, partim timens mulieris elatum animum, ne diuortium faceret, inuitus quidem, coegit tamen quantas potuit copias, indignum seipse vita existimans, si homo Parthus Iudæis victoriam cederet. Anilæus verò vbi cognouit aduentare illum cum valido exercitu, turpe ducens continere se intra palustria, & spe eās fortunam contra hostes priori similem, fretus que milite iam assueto vincere, & ipse contra eduxit copias: cui præter veteranos multi tum etiam prædæ cupidine se adiunxerant, rati profligandum hostem quamprimum in conspectum venerit. progressos autem meridiano tempore per regionem inaquosam ad nonaginta stadia Mithridates adoritur, æstu & siti laboreque itineris adeo fessos, vt arma ægre sustinerent, ipse recentibus viribus: confestimque in fugam versus tanta cædes secuta est, vt multa virorum millia caderent. Anilæus autem stipatus globo iuuenum, effusissima fuga se in quandam syluam recepit, relicta Mithridati lætissima victoria. Verum ad Anilæum breui confluxit magna multitudo perditorum hominum, qui licentiam pluris quam propriam salutem facerent: itaque detrimentum quod acceperat in prælio, supplerum est duntaxat numero. neq; enim conferendi erant cum his qui cecidерant, eo quod essent rudes militiæ. Duxit tamen eos contra Babyloniorum castella, lateque vastabant omnia. Tum Babylonii reliquique hostes miserunt Neerdam ad Iudæos, qui Anilæum deposcerent ad supplicium. quod cum non impetrarent: neque enim illis integrum erat hominem dedere: ad pacem eos inuitauerunt. quibus tractationē de conditionibus pacis admittentibus, missi sunt tam ab illis quam à Babyloniis legati ad Anilæum. tum Babylonij perlustrato diligenter loco in quo se ille continebat, clam noctu irruunt in sopitos & grauatos crapula: & impune quotquot adepti sunt interficiunt, & ipsum Anilæum inter cæteros. Tum vero hoc metu exoneratus Babylonius populus, qui antehac non ausus erat odium effundere

An. mūdi 4001. à Christ. na. 41.

Mithridates Anilæus dimittit.

Mithridates ab vxore, vt Anilæum bello impetat, accensus.

Anilæus a Mithridate fugatus.

Ad Anilæū ingēs perditorū hominum multitudo cōfluit, qui Babylonios inuadunt.

Anilæū Babylonii ad supplicium deposcunt, quē oppressum interficiunt.

Iudæi a Babyloniis afflicti Seleuciā migrant.

An. mũdi 4008. à Christ. na. 41.

in noſtros homines, cum quibus illi propter diuerſos ritus perpetuum eſt diſſidium, nunc his nunc illis præualentibus: ſublato inquam Anilæi ſodalitio, in Iudæos vndique coortus eſt. Itaque non ferentes eorum violentiam, & ſentientes ſe ad confligendum impares, nolentes cum eis habitare amplius, migrarunt Seleuciam vrbem eius regionis præcipuam, à Seleuco Nicanore olim conditam. hæc commune eſt Macedonum, Græcorum, & Syrorum domicilium. eo poſtquam confugerunt Iudæi, per quinquennium nulla affecti ſunt iniuria. ſexto autem anno peſte apud Babylonem graſſante, denuo inde migratum eſt, quam multitudinem excipiente Seleucia, ſecuta eſt Iudæos maior calamitas ex huiuſmodi cauſa. in hac vrbe ſemper Græcis male cum Syris conuenit, Græcorum tamen factione præponderante. quo poſtquam à Iudæis migratum eſt, eorum fauore conditio Syrorum cœpit eſſe potior, aucta viris bellicoſis & periculorum contemptoribus. quare Græci ſuccumbentes, & videntes ſe non poſſe recuperare dignitatem priſtinam manente Iudæorum & Syrorum conſenſu, ſuos quiſque familiares Syros appellauerunt de pace & amicitia, id quod facile impetratum eſt. nam cum vtrinque primatibus commiſſum eſſet negocium, ſecuta eſt reconciliatio, quam ita demum ratam fore placuit, ſi vtrique Iudæos communibus proſequerentur odiis: eosque ex improuiſo aggreſſi, occiderunt ſupra quinquaginta virorum millia: nec vllus euaſit, niſi ſi quem amici aut vicini ſeruauit miſericordia. hi deinde ſeceſſerunt Cteſiphontem vrbem Græcanicam vicinam Seleuciæ, vbi quotannis Rex hybernare eſt ſolitus, habens ibi maiorem ſupellectilis partem repoſitam: ibique ſedes fixerunt, tutos ſe rati Regiæ maieſtatis reuerentia. Cæterum Babyloniorum ac Seleucenſium terror omnes eius tractus Iudæos peruagatus eſt: quando quicquid erat Syrorum in illis regionibus, cum Seleucenſibus conſpirauit in eorum perniciem. quo factum eſt, vt plerique in Neerdam & Niſibim ſe receperint, ſecuritatem ſuam reponentes in earum munitionibus, quæ alioquin etiam habitantur à viris bellicoſiſſimis. Atque ita ſe tunc habuerunt res Iudæorum per Babyloniam.

Quinquaginta Iudæorum millia Seleucia occiſi.

Iudæi ſeruati Cteſiphontẽ ſeccdunt.

Iudæi in Neerdam & Niſibim ſe recipiunt.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimusnonus.

An. mūdi 4004 à Christ. nat. 41.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIX. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Quomodo Caius a Charea cæsus est.*
II. *Quomodo Claudius principatum adeptus sit.*
III. *Dissidium inter Senatum & plebem.*
IIII. *Quomodo Claudius Agrippa paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam.*
V. *Agrippa in Iudeam reditus.*
VI. *Epistola Petronij ad Doritas pro Iudæis scripta.*
VII. *Gesta Agrippa vsque ad ipsius obitum.*

CAP. I.

Quomodo Caius a Charea cæsus est.

CAIVS porro non in solos Iudæos Hierosolymis & in vicinis regionibus degentes debacchatus est, sed terra marique quam late Romanum patet imperium, quod maioribus repleuit calamitatibus, quam quæ vnquam veterum monumentis sunt proditæ. Sed maxime Roma ipsa eius sæuitiam experta est, nihilo hac parte meliori conditione quam vrbes cæteræ, præsertim Senatores ac patricij cæteraque nobilitas: innumerisque iniuriis vexabantur qui vocantur equites opibus & dignitate senatoribus proximi, vtpote ex quorum ordine senatorum habeatur delectus: hi enim ignominiis afficiebantur & exiliis cædibusque & confiscationibus, quæ tum fere cædis accedebant præmium. Se vero pro Deo gerebat, non contentus humanis honoribus coli à subditis, & Capitolium frequentans templorum omnium in vrbe celeberrimum, Iouem eius præsidem appellatione fratris salutare ausus est. Aliis quoque operibus suam declarabat insaniam: quando à Puteolis vrbe Campaniæ ad Misenum alterum maritimum oppidum grauatus triremi traiicere, & alioquin ad suam dominationem pertinere existimans, si à mari eadem quæ à terra obsequia exigeret, ab vno promontorio ad alterum ponte iuncto medio sinus spacio, curru vltro citroque vectatus est: id enim demum iter dignum esse maiestate sui numinis. Templorum etiam Græcanicorum nullum inspoliatum reliquit, & omnes insignis artificij tabulas atque statuas edicto ad se comportari imperauit, quicquid vbique terrarum pulcri esset, in pulcherrimo loco, hoc est, Romana vrbe spectari debere dictitans. his spoliis palatium suum, & hortos exornauit, aliosque suos secessus per Italiam, ad hæc Iouem, qui à loco, in quo vniuersis Græcis colitur, cognominatur Olympius, opus Phidiæ Athenensis statuarij, ausus est iubere in vrbem transferri: quod tamen fa-

Hedio & Ruff. c. 1. Caij in Iudæos tyrannia.

Caij in Senatores ac patricios sæuitia.

Caius Iouem fratrē se appellat.

Caius templorum Græcanicorū nullum inspoliatū relinquit.

An. mũ. di 4004 à Christ. nat. 42.

Iouem Olympium Caius Memmiũ Regulum Romam transferre iubet.

Caius Ioui se comparat.

Caius licentiã seruis defferendi suos dominos permittit & Pollux Claudiũ reũ facere audet.

Caio passim insidiæ struũtæ.

Tres in Caij necẽ conspirationes factæ.

Æmilius Regulus.

Cassius Chæreas.

Annius Minucianus.

Circenses ludi.

Cai⁹ multos tributorum ac vectigalium relevationẽ petentes capite plectit.

ctum non esse architectis, apud Memmium Regulum, cui demandatum erat hoc negocium, negantibus loco moueri posse illæsum simulacrum & absque vitio aiunt etiam prodigiis fidem excedentibus, Memmium vetitum, distulisse imperata facere: quæ ipse inserit excusantibus cessationem suam literis. cumque capite luendum esset neglectum mandatum, interitus Caij hominem exemit periculo. Eo denique insaniæ prouectus est, vt natam sibi filiam in Capitolium delatam, in simulacri genua deponeret, quasi communem sibi cum Ioue prolem, in medio se relinquere dicens iudicium, vtra maiore parente sit genita. atque hæc agentem tolerabant tamen homines. Permisit etiam seruis licentiam deferendi suos dominos qualicunque crimine: quod eo grauius erat, quia ex ipsius Cæsaris autoritate, & in eius gratiam gerebantur omnia: adeo vt Claudium ausus sit Pollux mancipium ipsius reum facere: & Caius sustinuit inter iudices audire patruum dicentem causam capitis, sperans sumpturum se de illo supplicium: quod tamen ei non licuit. Itaque cum totum suæ ditionis orbem replesset sycophantiis, & seruos erexisset contra dominos, passim illi tendebãtur insidiæ, alios ira stimulante ad vindictam acceptæ iniuriæ, aliis ipsius cæde imminentem sibi perniciem præcauere volentibus. Certe ius publicum, nisi illo sublato saluum manere non potuit, præcipue nostra gens eius cæde erepta est ex ipsis interitus faucibus. quapropter libet mihi accuratiç denarrare totum negocium, vel ideo vt argumentum sit diuinæ potentiæ, quod & in aduersis soleat homines, & modestiæ fortunatos admoneat, ne opinione diuturnæ felicitatis falsi, neglecta virtute in perpetuam corruant miseriam. Tres in illius necem conspirationes factæ sunt, quarum singulæ autores habebant viros fortissimos. nam Æmilius Regulus à Corduba Hispaniæ ciuitate oriundus manum coniuratorum circa se habebat, quorum opera illum tolleret. alterius Cassius Chærea tribunus erat caput, Annius quoq; Minucianus nõ paucos ad opprimendum tyrannum conciuerat. His Caius inuisus erat. Regulo quidẽ quod is natura omnem iniquitatem oderat. erat enim magnanimus, & liberali ingenio præditus, ita vt non dissimularet sua consilia: quæ cum multis communicauit, vel amicis. vel alioqui viris strenuis. Minucianus vero partim Lepidum vlciscendi cupidine, quem illi amicissimum & ciuem cum primis egregium Caius occiderat: partim metu, quod videret eius odia semper esse exosis capitalia, decreuit illum ferro inuadere. Chæreas non ferebat exprobratam sibi à Caio mollitiem, & alioqui quotidiana pericula quibus propter familiaritatem eius erat expositus, optime se putabat nece ipsius euasurum. Commune autem omnium illorum erat propositũ, superbæ ac impotenti eius dominationi finem imponere. spes enim erat successurum negocium, & re bene gesta seruandam ope sua rempublicam, cuius saluti honestum esse vel vitam impendere. Sed Chæreus fuit feruentior cæteris, tum cupiditate parandi sibi clari nominis, tum quod propter tribunatum faciliorem accessum habebat ad perpetrandum facinus. interim Circenses ludi agebantur, quibus impendio delectatur Romanus populus, & alacriter in circum concurrens, quicquid desiderat ab imperatoribus flagitat, & illi postulatis eius perlibenter indulgent. tum quoque contẽtione magna rogabant, vt tributorum ac vectigalium releuaret onera. ille non ferens eorũ vociferationes, dimissis militibus iubet clamatores illos passim correptos duci ad supplicium: multiq; hoc pacto capite plexi sunt. idq; tulit populus, & cessauit à clamoribus, exemplo doctus maiorem vitæ rationem habendam quam pecuniæ, quod viderent pro importuno eius studio multis repræsentatum interitum. Hæc magis etiam

Chæream incitauerunt ad aggrediendum facinus, & compescendam immanem Caij ferociam. Et sæpe quidem epulantem inuadere decreuerat, certis tamen rationibus id distulit: non quod dubius esset propositi, sed quia captabatur occasio commodior, vt non irrito conatu rem ad effectum deduceret. iam autem non modicum tempus exegerat in prætoriana militia. tum vero exactionibus præpositus, & debitis in fiscum redigendis, quorum quædam dilatione solutionis conduplicata fuerant: dum in exigendo terit tempus, & afflictæ fortunæ hominum miseratione exsequitur mandata negligentius, concitauit in se iram Cæsaris, non sine probro effœminati ac segnis animi. nec hoc contentus, quoties ille redeuntibus vicibus signum à se peteret, fœmineum aliquod & probrosum dabat vocabulum. atque hæc faciebat, cum ipsum non puderet in quibusdam à se instituris sacris vti amictu muliebri, Cincinnisque & alio ornatu quo sexum mentiretur: & post hæc audebat exprobrare Chæreæ turpitudinem, qui & quoties talia signa acciperet ferebat indignissime, & magis etiam cum ridereretur tradens ea militibus, essetque cæteris tribunis ludibrio. nam allaturo eo signum à Cæsare, prædicebant fore vt afferret tale aliquod iudicrum. quapropter ausus est sibi aliquot adsciscere, iustam iræ causam præferens. in his erat Popedius vir ordinis senatorij, omnibus fere perfunctus honoribus, alioquin Epicureus & tum sectator ocij. hunc detulerat inimicus eius Timidius, quod in Caium iecisset conuicia: & testem adhibebat Quintiliam mimam, propter formam adamatam cum aliis multis tum Popedio. quæ cum nollet amatorem suum falso, vt erat, testimonio grauare in causa capitis, Timidius vrgebat tormentis eam subiici. Tum Caius exasperatus Chæream iubet sine mora torquere Quintiliam, ideo potissimum ei solitus cædes & quæstiones iniungere, quod putaret hæc executurum inclementius, quo mollitiæ notam effugeret. Quintilia porro cum torquenda duceretur, conscium cuiusdam obiter pedem calcauit, innuens vt bono esset animo, neue ad tormenta ipsius expauesceret: se enim ea perlaturam obfirmato animo. itaque crudeliter eam examinauit Chærea, non sponte, sed necessitate coactus. cumque illa perduraret, duxit eam in Caij conspectum, affectam modis miserabilibus. Cuius miseratione indigne laceratæ imperator nonnihil flexus, Popedium absoluit, & pecuniis solatus est mulieris calamitatem, quam fortiter æque ac feliciter toleraue rat. Id vero indignissime tulit Chærea, sic traduci putàs suam sæuitiam, quasi tam immodicam, vt ipsum Caium remedium eius adhibere oporteat. quamobrem sic Clementem & Papinium alloquitur, quorum hic & ipse tribunus erat, ille præfectus vrbanarum cohortium. Nos quidem Clemens in tuendo imperatore nunquam officio nostro defuimus. nam nostra opera & industria coniuratorũ alij necati sunt, alij tormentis in tantum lacerati, vt ipsi visi sint miserabiles. Sed hæccine sunt nostræ militiæ munia: Tacente ad hæc Clemente, sed vultus rubore pudorem fatente ministeriorum talium, cæterum verbis non auso fugillare insaniam Cæsaris, Chærea iam confidentius commemorare cœpit calamitates vrbis & imperii. harum, inquit, causa vulgi sermonibus in Caium refertur: sed si rei disquiratur veritas, ego mi Clemens, & hic Papinius, & ante nos tu Romanis imo toti humano generi horũ malorum causa sumus, qui mandata eius exsequimur: & cum finem imponere possimus eius tum in ciues, tum in reliquos subditos debachationibus, per tã fœda ministeria facti sumus ex militibus satellites ac carnifices, non pro libertate Romanorum, aut imperio gestantes arma, sed pro eius incolumitate, qui eorum tam animos, quam corpora, in seruitu-

An. mũdi 4004 à Christ. na. 42. *Chæream multis ex causis in Caium incitatum.*

Popedius apud Cæsarẽ a Timidio delatus.

Quintiliã Caius torquere iubet, quæ nihil fatetur, sed muneribus affecta Popedius absoluitur.

Chæream Clementẽ & Papiniũ alloquitur.

An. mũ. di 4004 à Christ. nat. 42.

rem redigit, contaminantesque nos quotidie cruore cæsorum & atrocissimis quæstionibus, donec ipsius iussu ab aliis pari modo tractabimur, non enim hoc modo cariores ei reddimur, sed suspectiores potius. & alioqui assuetus cædibus, quas libidine moderatur non iudicio, nequaquam conquiescet prius quam nos quoque cæteris adiiciat: nimirum iam destinatos exitio, nisi mature prospicimus & communi libertati, & nostrisnet periculis. Clemens autem etsi approbaret Chæreæ sententiam, tacere tamen eum iussit, ne spretis in plures his sermonibus, & euulgato ante effectum consilio, raperentur ad supplicium. exspectãdum esse optabilem occasionem fortuito alicunde offerendam. sibi quidem ob ingraueiscentem iam ætatem non satis esse animi: & habere se tutiora consilia: nam honestiora ne cogitari quidem posse. His dictis Clemens domum se recepit, secum aptans, quæ audierat, quæq; ipse dixerat. Chæreas autem nonnihil timore incipere ad Cornelium Sabinum & ipsum tribunum properat, quem virum quod non contemnendum nosset libertatisque amatorem eximium, & tum etiam ægre præsentem statum reipublicę, expeditum aliquod ab eo expectans consilium, decreuit eirem proponere, sollicitus etiam ne per Clementem resproderetur, & omnem moram periculosam existimans in tanto negocio. hunc postquam libenter id accipere intellexit, vt qui iam ante pari modo animatus, ideo tantum hactenus siluerat, quod cum nemine auderet communicare suam sententiam: tunc vero opem etiam polliceri non modo lolentium, magis etiam confirmatus est in proposito. itaque rati non amplius cunctandum, ambo ad Minucianum se cõferunt, magnitudine animi ipsis similem, & eodem accensum virtutis studio, Caio vero suspectum propter necem Lepidi hominis Minuciano coniunctissimi, & insuper communi obnoxium periculo. omnibus enim honoratis Caius erat terribilis, præ cæteris in tales sæuire solitus: & iam ante significationem aliquam inter se dederant, quæ tum agebantur iniquo se ferre animo. quamuis enim metus periculi non sineret eos manifeste proferre odium quo Caium prosequerentur, tamen occultus quidam eius rei sensus mutuam inter illos beneuolentiam conciliauerat. Et quoniam Minucianus dignitate præstabat, homo cum primis ciuium nobilis, omnemque laudem meritus, soliti etiam antea plurimum illi deferre, in eo quoque congressu postulabant, vt ipse initium sermonum faceret, ille rogauit Chæream, quod nam signum ea die ab imperatore accepisset. vulgatum enim erat per vrbem, quomodo ei soleret dandis signis illudere. ibi Chæreas, cupide arrepta occasione, fretus Minuciani fide, at tu mihi, inquit, libertatem signum da: cui gratias habeo, quod me vltro properantem excitas, neq; mihi amplioni adhortatione opus est, siquidem tibi quoque idem placere video & priusquam conueniremus iam ante consensimus. gladius hic quo accinctus sum, ambobus sufficiet, quare age aggrediamur opus te autore, equidem volens ac libens sequar quocunque iusseris, adiutus tua prudentia, nec te debet tardare ferri inopia, dum animus tanto facinore dignus supersit, à quo etiam ferrum solet efficaciam sumere. ipse certe totus feror in hoc negocium, securus quid mihi post eueniat: quandoquidem nec libet nec vacat de me priuatim dispicere in publica seruitute patriæ, sublatis legibus, & omnibus imminente à Caio pernicie. & dignus sum opinor vel te iudice cui credatur hoc ministeriũ, quando & tibi eadem probari video. Tum Minucianus sic animatũ sentiens, complexus hominem collaudatum hortatus est, vt pergeret, apprecatus vt superi conatus eius ratos habeant: atque ita mutuum confirmati diuersi abeunt. Ferunt hoc consilium quodam omine fuisse firmatum.

Cornelius Sabinus.

Annius Minucianus.

Nam ingrediente curiam Charea, vox cuiusdam è turba audita est iubens eum Diis inuantibus destinata perficere. & primo suspicatus est rem ab aliquo è coniuratis proditam: deinde intellexit incitari se, aut à quopiam conscio, aut voce Dei, cui curæ sunt res mortaliũ. iamq; multi participes insidiarum armati aderant & senatores & equites, simulq; militum quotquot erant conscij. nemo enim erat, qui non putaret necem Caij pertinere ad salutem publicam, & ideo pro se quisque dabant operam, ne quis in hoc facinore cæteris virtute cederet, cunctis tam verbis quam opere in exitium tyranni conspirantibus. Nam & Callistus his se adiunxit Caij libertus: qui vnus plurimum apud eum poterat, socius quodammodo tyrannidis, & formidatus omnibus, abundanisque pecuniis quas ex munerum corruptelis parauerat: vrebaturque immodice hac potentia, suspectum nihilominus habens principem, cuius ingenium norat implacabile, & in semel destinatis perrinax. ipsi autem inter alias periculi causas hæc erat non postrema, quod esset pecuniosus nimium. quare ad Claudium clam desciscebat, colens eum, quod speraret successurum in imperium, & iam tum obsequiis captans eius gratiam, quo tandem apud illum quoque esset in precio. nam & iactauit apud eum, iussum se, vt veneno ipsum tolleret, & hactenus semper commentum differendi causas innumeras. Videtur autem mihi hoc finxisse in gratiam Claudij. nec enim ille si pattuum necare voluisset, tulisset excusationes Callisti: & liberto cessanti imperata facere mox repræsentatum fuisset meritum prẹmium. Claudius tamen qui diuino quodam fauore Caij furorem euasit, gratiam Callisto persuasius habuit pro nunquam accepto beneficio. Cæterum Chæreæ conatus differebantur indies conciorum quorundam segnicie. nam ipse inuitus cunctabatur, omne tempus patrando huic facinori opportunum iudicans, etenim aggrediendi ascendentem in Capitolium ad mactandas pro filiæ salute victimas sæpe dabatur occasio: vel præcipitandi in forum e fastigio basilicæ, nummos inde aureos & argenteos spargentem populo: vel opprimendi celebrantem arcana sacra quæ ipse instituerat. nam ipse Caius incautus erat propter securitatem, licet versaretur inter continue præparatos ad insidias. Itaque inter suos iactabat Chærea, si putarent illum à diis seruari, sibi vni & animum esse & facultatem vel absq; ferro conficiendi hominem: adeo infensus erat coniuratis, timens ne elaberetur occasio. at illi videbant quidem eum pro communi libertate solicitum, postulabant tamen paulisper differri negocium, ne, si parum succederet, turbaretur tota ciuitas, & factis inquisitionibus præcluderetur viris fortibus ad opprimendum tyrannum aditus. satius igitur esse dum ludi aguntur in palatio adoriri facinus. Ii celebrantur in honorem Cæsaris, qui primus dominationem à populo in se transtulit, & exstructa ante regem scena, conueniunt eo spectatum Romanorum nobiles vna cum vxoribus ac liberis, præsente etiam Principe. ibi conclusis tam multis millibus intra modicum spacium, conatũ facile successurum, non valentibus etiamsi velint succurrere protectoribus domesticis. Assensit Chæreas, decretumque est primo ludorum die rem aggredi: sed plus fortuna potuit quam consilium, ita vt vix tertio statuta peregerint, qui fuit ludorum dies vltimus. tum Chæreas sociis conuocatis: multum inquit, elapsum est temporis quod nobis segnitiem exprobrat in honestis consiliis: quæ verendum est ne prodita in nihilum recidant, & Caius exasperatus magis etiam sæuiat. An non videtis quod ad hunc modum nihil aliud fit quam libertatis detrimentum & tyrannidis accessio? cum debeamus nobis primum securitatem parare, deinde aliis perpetuam felicitatem, vnde ad nos & gloria maxi-

An. mũdi 4004 à Christ. na. 42.

Chæreas cum aliquibus Caium tollere statuit. Callistus, C. [illegible] dia a Caio se vt ipsũ veneno tolleret iussum, significat.

Chæream occasionẽ aggrediẽdi Caĩ, expectat.

Finale cõfœderatorũ de Caio tollẽdo decretum.

ma re-

An. mũdi 4005. à Christ. nat. 43.

ma reditura sit. illis vero tam honesto proposito non contradicentibus, cunctantibus tamen adhuc & per stuporem silentibus: quid, inquit, boni viri differimus? an nescitis hunc esse spectaculorum diem vltimum, post quæ peracta Caium esse nauigaturum? Decreuit enim nauigare Alexandriam Ægypti visendæ gratia. pulcrum vero fuerit, si emittamus e manibus hoc propudium hominis, terra, marique triumphaturum de Romanorum ignauia. an non ignominiosum sit nos Ægyptio cuipiam libertatem oppressam non ferenti hanc gloriam cedere? ego certe deliberationes vestras non expectabo amplius, sed periculum faciam hodie, ita vt fortem virum decet, quicquid fors ferat libentius perpessurus, quam vt me viuo alius laudem tyrannicidæ occupet. his dictis & seipsum accendit, & cæteris animum addidit, vt omnes sine dilatione rem aggredi cuperent: moxque palatium armatus gladio petiit, quod ita mos sit accinctos tribunos signum ab imperatore petere, & forte ea die vices petendi ad ipsum redierant. Etiam confluebat multitudo ad palatium, magno tumultu se inuicem pertrudendo, dũ quisq; locum spectandi præcipere nititur, magna voluptate hanc contentionẽ spectante Caio: quod nec senatoribus assignata essent loca nec equitibus, sed promiscue sedebant viri cum mulieribus, & serui confusi cum ingenuis. progressus deinde imperator rem diuinam fecit Augusto Cęsari, ad cuius tum honorem ludi celebrabantur: & cadente victima contigit respergi cruore togam Asprenatis vnius e senatorũ numero, quod ominosum ei fuit, licet tum risu exceptũ à Cæsare. nam & ipse in eo tumultu occisus est. Fertur Caium ea die præter naturam suam fuisse affabilem, ita vt insueta comitate omnibus fuerit miraculo. Peracto sacro consedit inter amicos in theatro, quod compactile instaurabatur per singulos annos hoc modo. duas habebat tanuas, alteram versus subdiualem aream, alteram versus porticum, per quam actores ingrediebantur & egrediebantur, non turbato spectatorum consessu: qua parte erat cella quædam tabulatis interscpta, vbi mimi versabantur & Musici. cumque iam & multitudo cætera sederet, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæsare, qui dextrum theatri cornu tenebat: Batibius vir prætorius submissa voce rogauit assidentem sibi Cluuitum consularem, ecquid noui audisset. quo negante, ergo, inquit, scito instare hodie certamen tyrannicidij, tum Cluuitus, tace, inquit, bone vir, ne quis hæc Achiuorum exaudiat: alludens Homerico carmine. sparsis deinde in spectatores missilibus, quæ pomis constabant & auibus propter raritatem gratis, Caius delectabatur diripiente hæc certatim populo: moxque duo quædam ominosa secuta sunt. Nam mimus inductus est, in quo iudex deprehensus in crucem suffigitur: & fabula acta est Cynera, in qua & ipse & eius filia Mirra occiditur: multumque fictitij cruoris fusum est tam circa crucifixum, quam circa Cyneram. quin & eundem diem fuisse aiunt, quo olim Philippus Amyntæ filius Rex Macedonum ab amico Pausania cæsus est dum theatrum introgreditur. Cæterum Caio dubitante, permaneret ne vsq; finem spectaculi, præsertim cum dies esset vltimus: an lotus & cibo sumpto reuerteretur vt erat solitus: Minucianus supra Caium assidens, veritus ne periret occasio, iam enim Chæream egressum viderat, surrexit iturus ad confirmandum hominem. eum imperator comiter apprehendens lacinia, quo nam, inquit, bone vir? quem ille reuertitus sedit denuo, sed vicit timor: & paulo post rursum surrexit: Caio non amplius retinente, quod eum putaret abire ad aliquid necessarium. Tum Asprenas etiam hortatus est Cæsarem, vt more solito lotus & pransus tum demum reuerteretur. cupiebat enim, vt conscius quod statutum erat peragi. Et iam

Augusto Cæsari Caius tẽ diuinam facit.

Asprenas Theatrũ.

Batibius. Cluuitus.

Chæ-

Chærea coniuratos disposuerat, vt suo quisque loco nauaret operam: ægreque moras ferebant, quod iam esset hora nona diei: & Chæreas volebat in theatrum reuerti, atque in sedentem irruere. quamuis enim intelligeret id sine multa equitum qui aderant ac senatorum cæde non posse fieri, existimabat tamē eam bene rependi libertate publica, iamq; tendebat in theatrum, cum subito strepitu significatur surrexisse Cæsarem. Tum cōiurati turbam dimouent, quasi Caio hoc volente: re autem vera captantes solitudinē quo facilius possent cædem perficere. præcedebant autem eum Claudius patruus, & M. Minucianus sororis eius maritus, & Valerius Asiaticus, quos dimoueri vetabat sua dignitas. eos ipse sequebatur cum Paulo Aruntio. mox vbi regiam ingressi sunt, relicta recta via per quam eum præstolabantur seruorum ministeria, & qua Claudius cum aliis præcesserat, deflexit ad infrequentem quandam cryptam ducentem ad balineas, pueros etiam eo loco visurus qui venerant ex Asia, partim ad concinnandos hymnos sacrorum domesticorum, partim ad saltandam pyrrichen in theatro. ibi occurrens ei Chæreas signum postulat. & illo probrosum quiddam dante, conuicio simul ac ferro cum adortus ferit grauiter, non tamen lethali vulnere: quod quidem data opera factum putant, vt multis ictibus consauciatus periret cruciabilius: mihi non fit verisimile, quia tale facinus non admittit lenta consilia. quod si hoc animo id fecit Chæreas, videtur mihi fuisse omnium stultissimus, qui maluerit indulgere iracundiæ, quam celeriter se ac suos eximere periculo: maxime quando non deerant qui Caio possent succurrere, nisi quamprimum exhalaret animam. alioqui videbitur se & amicos potius quam illum affligere voluisse, cum posset re bene gesta clam se vltoribus eius subducere, non perdendo temere tempus, vel seipsum potius. Verum hæc quisque vt libuerit æstimet. Caius porro præ dolore vulneris, quod humerum inter & collum impactum ne vlterius procederet osse iuguli retentum est, neq; exclamauit attonitus, neq; inuocauit opem amici vllius, siue quod nemini satis fideret, siue præ superbia: gemitu tantum edito, fuga se propipiebat vlterius. quem paratus in hoc Cornelius Sabinus impulit vt in genu procideret: moxq; circumsistentium vna vox erat, repete, atq; ita confecerunt eum illatis certatim crebris ictibus. extremum autē infixisse fertur Aquila, qui vltimum exitium illi attulit. autor autem facinoris merito Chæreas dicendus est, quamuis enim adhibuerit socios, omniū tamen primus id concepit animo, & modū perficiendi inuenit, primusq; ausus est consilium communicare cum aliis. quod vbi probari sensit, coniuratos in vnū contraxit vius eximia prudentia, & ad audendum accendit crebris adhortationibus: cumq; res operam poscceret, hic quoq; primus in eum irruit, & sua virtute cædem exorsus, trucidati cadauer proculcandum aliis præbuit. quapropter merito quicquid & à sociis perpetratum est, ipsius prudentiæ, industriæ atq; virtuti, acceptum ferendum est. Sic Caius finiit multis confossus vulneribus. Quo interfecto Chæreas cum sociis recipere se qua venerant, videbat impossibile: siue attoniti magnitudine facinoris, quod non leue esset periculum occidisse imperatorem gratiosum apud insanam multitudinem, paratis ad vltionem militibus, siue quod angustæ erant viæ vbi patrata est cædes & refertæ famulis ac custodibus, qui omnes ea die præsto erant ad officium. proinde per aliam viam contulerunt se ad ædes Germanici, cuius filiū Caium tum necauerant. hæ fuerunt contiguæ palatio: quod ita vnum erat, vt tamen excultum esset ędificiis per partes à singulis imperatoribus, quorum appellationem retinebant. iamque elapsi è turba satis tuti erant pro tempore, tantisper dum in occulto esset casus Cæsaris.

An. mūdi 4005. à Christ. nat. 43.

Caius trucidatur.

Aquila Caio extremum ictum inflixit, Chæreas vero facinoris autor dicendus.

Chæreas cum sociis in Germanici ædes se recipit.

An. mũ. di 4005. à Christ. nat. 43.

Germani Cæsaris satellites.

saris. primi autem Germani senserunt eius interitum, cohors satellitum ex ea gente lectorum ad Principis custodiam: homines natura iracundi, vt quiuis alij barbari, quod plerunque quid fiat non intelligant, robusti corpore & primos hostium impetus excipere soliti, & magnum ad victoriam momentum afferre in quamcunque partem incubuerint. hi cognita morte Caij vehementer indoluerunt, non ipsius virtutibus rem metientes, sed suis commodis, quod gratiosus apud illos fuerat crebris largitionibus benevolentiam eorũ sibi comparans: moxq; duce Sabino (is non sua aut maiorum virtute, vt qui gladiator fuerat, sed insigni robore ad tribunatum prouectus est) strictis gladiis discurrebant per domos scrutabundi vbinam laterent interfectores Cæsaris: & primum forte oblatum Asprenatem frustatim lacerauerunt, eum cuius togam cruore victimæ respersam diximus, infausto sane auspicio. post hunc Norbanum nacti sunt ciuem nobilissimum, & genus ducentem à multis imperatoribus: qui nihili apud furentes fieri suam dignitatem videns, homo validus extorsit gladium reluctanti ei qui primus se inuaserat: videbaturque non inultus moriturus, ni circumdatus multorum simul obrueretur ictibus. tertius è senatoribus Anteius cum paucis mala fortuna sicut priores in Germanos incidit, pertractus eo cupidine visendi Caij cadaueris, quem vehementer oderat. eius enim patrem eodem nomine appellatum non contentus egisse in exilium, occidit postremo missis illo militibus, pascebat igitur oculos gratissimo spectaculo: verum audito tumultu latebras quæritans, non effugit Germanorum diligentem perquisitionem, per iram sontes iuxta atque insontes trucidantium. & illi quidem tali fato absumpti sunt. cæterum postquam in theatrum rumor de morte Caij perlatus est, plus demirationis inuenit quam fidei. quidam enim etsi perlubenter interitum eius acciperent, quem iamdudum optauerant, præ timore tamen credere non audebant. aliis contra ideo nõ libebat credere, quia verum esse nolebant, atque etiam maius putabant, quam vt humana virtute posset effici. hi fere erant pueri ac fœminæ atque mancipia, tum nonnulli ex militibus: quod eius stipendia merentes simul exercerent tyrannidem, ministri superbiæ, concutientes optimum quenque ciuium, & prædatum participes. mulieres autem & iuuentus deliniti, vt solet vulgus, spectaculis, muneribus gladiatoriis, visceration ibus, oblectamentisq; id genus aliis: quorum prætextus erat voluptas populi, re autem vera seruiebant crudelitati & insaniæ Principis. apud seruos item gratiosus fuerat propter licentiam contemnendi dominos, cõtraquos in eo paratum habebant præsidium. Facile enim erat fidẽ impetrare cõfictæ calumniæ, & indicata herili pecunia non libertatẽ solum assequi, sed & diuitias, q̃ delatoribus octaua cõfiscatorũ bonorum esset decreta. nobilium autẽ etiamsi quibus credibile fieret, vel q̃ aliquid præsentirent, vel q̃ verũ esse misere cupiebant, adeo nõ proferebant gaudium, vt ne audiuisse quidẽ se fingerent: alij ne spe frustrata, q̃ditæ voluntatis pœnas luerent: insidiarũ alij conscij, & tãto magis præ se ferentes ignorantiam, ne forte suspecti his quibus expediebat tyrannum viuere, deposcerentur ad supplicium. nam & diuersus rumor sparsus est, esse quidem saucium, non tamen occisum, verum diligenter curari à Medicis. quo factum est, vt nemo audientium declararet suum animum: aut enim amici eius erant, qui nunciabant, & hoc ipso suspecti quasi fautores tyrannidis: aut contra infensi homini, & ideo nimis cupide etiam falsa pro vetis credita communicare cum aliis putabantur. accessit & alius rumor, qui maxime nobilitatis obscurauit gaudium: eum contempto vulnerum periculo, sic vt erat cruentatum procurrisse in forum,

Sabinus cũ Germani satellitibus Cæsaris interfectores quærit.

Asprenas frustatim lacerat-us.

Norban⁹.

Anteius.

Qui homines Caij necẽ iniquo animo tulerint.

De morte Cæsaris rumor diuersus.

atque

atq; ibi concionari apud populum. ita illi in diuersos affectus distrahebantur rumore ancipiti: non tamen loco se mouere ausi sunt metu calumniæ, scientes non tam referre quo ipsi animo id facerent, quam quo factum id interpretarentur delatores & iudices. Sed postquam Germani strictis gladiis circumdedere theatrum, nemo spectatorum non putabat de se actum. & ad cuiusuis ingressum expauescebant quasi iamiam contrucidandi: hærebantq; inopes consilij, vt quibus nec manere tutum esset, nec egredi. tandem irrumpentibus militibus clamor toto theatro tollitur suppliciter deprecantium, & excusanti um insidiarum ignorantiam, siue insidiæ illæ fuerint siue quid aliud. addebant & planctus & lachrymas, Deosque innocentiæ testes inuocabant, & alia faciebant ac dicebant quæ eos docebat præsentaneum vitæ periculum. His flexa est ira militum ne quid durius in spectatores consulerent: quandoquidem hoc ipsum quamuis furentibus immane videbatur, circumlata cæsorum cum Asprenate capita, & in ara deposita, quorum aspectu nihil miserabilius visum est spectatoribus, dignitatem eorum & infelicitatem reputantibus, & de se quoq; solicitis, quod incerti essent etiamnum an omnino periculum euaserint. itaque etiam qui iustissimis odiis Caium prosequebantur, non tamen sincerum capiebant gaudium, timentes ne auctarium eius cædis fierent, nulla certa spe ostendente se miseris. Tandem Aruntius homo gratiosus qui vocalis erat vrpote præco rerum venalium, parauerat q; sibi ex eo quæstu diuitias ingentes cum pari potentia, theatrum ingreditur habitu quam maxime ad luctum composito. quamuis enim infensissimus esset Caio, tamen vrgente præsenti discrimine ad dissimulandam lætitiam, præferens insignia mœroris omnia quibus vti mos est in carissimorum desiderio, nunciat eius mortem, non passus multitudinem diutius ignorare quæ acciderant. deinde cœpit reuocare Germanorum impetum, simulque tribuni iubebant gladios recondere, significantes imperatoris interitum: quæ quidem certissima salus fuit constipatæ in theatro multitudinis & eorum qui quomodocunq; inciderent in Germanos: qui si aliquam spē incolumitatis illius habuissent, à nullo abstinuissent maleficio. adeo illum diligebant, vt suarum animarum iactura redempta m salutem eius cuperent nullo respectu calamitatis Reipub. itaque tum demum cognita eius morte cohibuerunt impetum quo in vindictam ruebant, vel quod iam non amplius erat tempus declarandæ beneuolentiæ, aut referendæ gratiæ: vel quia timebant non impune sibi fore tantam violentiam, senatu in se animaduersuro si forte ad eum rediret rerum regimen. Sic tandem Germanorum rabies sedata est. per Caij eçdem paulo ante excita. Cæterum Chæreas qui valde timebat Minuciano, ne periret in furentes Germanos incidens, singulos militum prensabat, de eo rogitans, precibusq; commēdans eis salutem hominis: quo factum est vt ille vna cum Clemente ad eum perductus collaudarit tam egregium facinus, testatus id esse à Republica, eiq; senatus nomine gratias egerit, quod nec in deliberando consilium, nec in perage.ndo animus illi defuerit: dicens hanc esse naturam tyrānidis, vt elata breui voluptate ex impotentis & iniquæ dominationis licentia, infelicem sortiatur vitæ exitum, vt inuisa bonis omnibus: quod & Caio tunc accidisse, qui iam tum ante conspirationem iniram legum contemptu & rion ferendis iniuriis etiam amicissimos à se alienauerit, à quibus nunc per emptus videatur, cum reuera ipse sibi exitij causa fuerit. Iamque & in theatro spectatores tumultuabundi consurrexerant, huiusmodi occasione diffugiendi præbita. Arcyon medicus correptus vt curare'; quosdam saucios, prætextu parandorum remediorum dimisit proximos: re

An. mūdi 4005. à Christ. nat. 43. *Germani milites in theatrum veniunt.*

Aruntij in theatro imperatoris interitū nunciat.

Germanorū rabies, per Caij cædē excita, sedata.

Charea Minutiano & Clementi, de Cæsaru nece colloquūtur.

Arcyon Medicus quosdam dimittit.

An. mũdi 4005. a Christ. nat. 43.

autem vera vt sese præsenti periculo extunerent. Interea senatus in curiam conuenit, populusque in comitium confluens trucidatores Caij quærebat, & is quidem serio, senatus vero tantum in speciem. cumque Valerius Asiaticus vir consularis progressus esset ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Cæsaris; multis eum rogitantibus quisnam esset eius cædis autor, Vtinam ego, inquit. Consules autem edictum proposuerunt, in quo continebatur Caij accusatio, iubentes vt domum redirent tam populus quam milites, populo quidem magnam relaxationẽ pollicendo, militibus vero præmia si modo nihil turbarent & abstinerent ab iniuriis. nam metus erat ne exasperati clade aliqua ciuitatem afficerent, neue ad rapinas verterentur & sacrilegia. iam autem totus senatorum ordo conuenerat, præcipue qui cædis erant conscij: audebantque sperare aliquid, quasi ad se deuoluto rerum moderandarum arbitrio.

Senatus populusq; Caij trucidatores quærit.

Valerius Asiaticꝰ se Caij cædis autorẽ optat.

CAP. II.

Quomodo Claudius principatum adeptus sit.

Helio & Ruf. c. 2. Claudiũ milites in Principẽ eligunt.

IN hoc rerum statu repente Claudius domi arripitur. Conuenientes in vnum milites, & collatis de rebus gerendis consiliis, videbant populum non sufecturum tot vrgentibus negociis, si ad ipsum rediret rerum administratio: nec sibi eam vtilem fore, si desinerent esse ministri principatus & quodammodo socij. optimum igitur visum est rebus adhuc turbatis Principem eligere Claudium, defuncti patruum, nemini eorum qui tum in senatum coiuerant non pręferendum, siue natalium claritatis, siue liberalis eruditionis habenda esset ratio: qui constitutus in rerum fastigio præmia cuiq; pro meritis decernat. hæc sententia simul approbata est, & Claudius correptus à militibus. In senatu autem Cn. Sentius Saturninus non nescius Claudium raptum, & instare virtutis certamẽ, quasi protrusus, nec tamen inuitus, intrepide orationem dignam ingenuis & generosis auditoribus exorsus est in hanc fermẽ sententiam. Etsi incredibile videtur Quirites quod præter omnẽ spem nobis offertur post tam longum temporis spacium, teneimus tamen libertatem, incertum quidem quamdiu mansuram & in potestate Deorum sitam, quorum hoc munus est: sed quæ in præsens certe exhilarare nos valeat, quicunque sequatur exitus. bonis enim viris iucundum est vel vnam horam liberos in libera patria viuere, veterisque illius & florentis Reipublicæ aliquem gustum capere. equidem priscæ illius libertatis non memini, vt post eam sublatam natus, præsentis sane sim cupidissimus, & felices existimo quibus datum est in illa nasci atque institui honestis studiis: proximumque post Deos immortales honorem his viris habendum censeo, quorum virtute vel sero tandem hac ætate nobis eam degustare contigit: quæ felicitas vtinam perpetua propagetur ad posteros. nam nobis vel hæc dies sufficit, tam iunioribus nostrum quam senioribus: his quia non omnino ignari bonorum libertatis morientur libentius: Illis quia virtutis exemplum recens propositum est, quod æmulari sit longe pulcherrimum, & non degenerare à claris maioribus. quamobrem nihil nobis magis curandum est, quam vt cum virtute viuamus, quæ sola libertatem parit suis cultoribus, mihi res veterum auditu tantum sunt cognitæ. ex his vero quæ ipsi videre licuit, satis intellexi quantum malorum in ciuitates inuehant tyrannides, virtutem omnem de medio tollentes, & opprimentes ingenuos spiritus, metum contra atque adulationem docentes, quando non iuxta legum prudentiam, sed ad arbitratum principum administrantur omnia.

Cn. Sẽtius Saturninus in Senatu orationẽ habet.

Libertas res preciosa.

Libertas virtute paratur.

Tyrannides multa mala in ciuitates inuehũt. Iulius Cæsar.

omnia. Ex quo enim Iulius Cæsar potestatem populi diminuit, & proculcatis legibus subuertit Rempublicam, oppresso iure seruiens suis cupiditatibus, nullum malorum genus est quo non attrita sit ciuitas, dum inter successores eius posterior quisque præcedentem studet vincere in abolendis patriæ moribus, & exhaurire vrbem generosis ciuibus: quod existimarent hoc ad suam pertinere securitatem, si rem habeant cum deprauatis hominibus, & optimorum virorum non solum magnanimitatem premant, sed ipsos etiam perdant non vno mortis genere: idque cum multi iam deinceps in potestatis fastigio collocati fuerint, & singuli non ferendis grauaminibus onerauerint Rempublicam. Quorum vnus Caius qui hodie fato suo functus est, grauiora patrauit quam cæteri, non in ciues solum, sed & cognatos & amicos pariter immittens indomitam suam iracundiam, & iniustas pœnas eis infligens, infensus diis simul & hominibus. Tyrannis enim non sufficit voluptatum studium & superbia, neque rapina & adultetia, sed præcipuum commodum ducunt, si inimicorum totas exscindant familias. pro inimicis autem habent omnes liberos, nec ad placandos eos vlla iniuriarum potentia est efficax. etenim conscij sibi quam multis malis oppleuerint homines subditos, etiamsi illi contemptim ferant suum infortunium, ipsi tamen maleficentiæ suæ memores, ita demum securitatem sibi pollicentur, si illos possint omnino tollere. His malis leuati, & nemini nisi vobis inuicem obnoxij, id quod & præsentis concordiæ & futuræ securitatis certissimum pignus est, instaurate collapsum ciuitatis decus, & iusta cura Rempublicam in pristinam integritatem restituite. Liberum est sententias proferre de his quæ displicent, quando nullus dominus ceruicibus imminet, cui potestas sit in earum autores animaduertere. quid enim aliud nuper crescentem tyrânidem aluit, quam istorum segnicies qui nulla in re libidini eius refragrati sunt? quietis enim voluptate victi, & assueti mancipiorum more viuere, dum honestæ morti turpem vitam præferunt, coniecerunt ciuitatem in calamitates non ferendas, quas partim audiuimus, partim vidimus. Ante omnia vero tyranni interfectoribus honores quam maximos decernite: Chæream præcipue: qui vir diis fauentibus, tum consilio tum manu nobis libertatem peperit: cuius rationem haberi decet, vt pro adito libertatis amore periculo, à liberatis digna præmia recipiat. honestissimum enim est benefactoribus gratiam reponere, qualis & vir hic habendus est, Brutorum ac Cassiorum æmulus interfectorum Iulij Cæsaris: & hac parte anteferendus, quod illorum opera bellis ciuilibus perturbatum est totum Romanum imperium: hic vero cæso tyranno omnibus malis ciuitatem eripuit. Hæc Sentius, senatu magna cum voluptate audiente, & quotquot equitum aderant. tum exuigens Trebellius Maximus, annulum ei detrahit, in quo lapillus erat inclusus insculptam habens Caij effigiem: quod ille tum intentus alio non animaduerterat: statimque ea confracta est. Et iam nox processerat, cum Chæreas signum à consulibus petiit. atque illi libertatem dederunt. adeo autem mutatas res mirabantur, vt ipsis sibi vix satis crederent. tunc enim primum ex quo Reipub. administratio populo est adempta, signi dandi mos ad consules rediit, penes quos ante Cæsares imperium fuit in milites. id acceptum Chæreas militibus tradidit his qui à senatu stabant, videlicet quatuor cohortes amantiores imperij legitimi quam tyrannidis. hi mox abierunt cum suis tribunis, pauloque post etiam populus lætus ac spei plenus, multum sibi placens ob reuersam in pristinum statum Rempub. & Chæreæ nihil non tribuens. Is indigue ferens superesse vxorem Caij & filiam, mittit vnum e tribunis Iulium

An. mũdi 4005. à Christ. nat. 45.

Caius.

Adhortatio ad libertatem tuendam.

Chæreä pro facinore honos habẽdus.

Chæreas a Consulibus signũ petit.

An. mũdi 4005. à Christ. na. 43.

Chareas Iuliũ Lupum, vt Caij vxorẽ & filiã interficiat, mittit.

Lupum, qui vtrumque interficiat: ideo potissimum illi demandato hoc negocio, quod Clementis esset cognatus, & dignus vt in partem veniret tyrannicidij, quasi totius consilij a principio conscius. non deerant tamen è coniuratis quidam, quibus crudele videretur sæuire in mulierem, quando Caius non ipsa incitante, sed suopte morem gerens ingenio ciuitatem afflixerat, & florem nobilitatis extinxerat: alij contra illam potissimum malorum omnium causam asseuerabant, à qua amatorio potionatus inciderat in insaniam, atque ita vnam venenum attulisse toti Romano orbi calamitates maximas. quorum sententia postremo vicit, & Lupus properauit ad hoc ministerium, ne quid moraretur publicum commodum. cumq; venisset in palatium offendit Cæloniam humi stratam iuxta mariti cadauer, inopem omnium quæ olent exhiberi mortuis, & fœdatam cruore vulnerum, afflictantem se cum iacẽte simul filia, nec alia vox eius audiebatur quam Caij acculatio quod amantissimæ vxori non paruisset prẽmonenti toties. quod quidem tum ambiguum visum est, sicut nunc quoque duplicem interpretationem recipit: aliis sic intelligentibus, consuluisse eam vt rediret ad sanorem mentem, & in ciues sæuire desineret, moderatumq; Principem ageret, ne forte prouocati eius crudelitate, parẽ ei vicem reponerent: alis contra, instigasse eam maritum vt sine mora coniuratos plecteret, & quamuis nihil comperti haberet quod animaduersione dignum sit, sua tamẽ securitati prospiceret. idq; tum exprobratum illi, quod etiam admonitus segnior fuerit. adeo in diuersum sensum trahebantur verba mulieris: quæ dum aduenientem Lupum animaduerteret, ostenso iacentis cadauere, cum lacrymis & lamentis rogabat vt propius accederet: vtq; sensit cædis causa eum venisse, non magni pendentem verba nihil ad suum propositum facientia, confestim nudatum iugulum prebuit, miserabiliter suam conditionem deplorans, & vrgens ne differret inceptæ à sociis fabulæ extremum actum addere. atq; ita magno animo necem pertulit, cuius comitem habuit etiam filiam infantulam: quod mox ipse factum renunciauit Chærea. Ita Caius quarto sui principatus anno finiit, vir & ante principatum maleficus, voluptatibus deditus & fautor delatorum, periculorumq; metuens atq; ea de causa sanguinarius, vnicum fructum potentiæ existimans si abuteretur ea contra immeritos, & prædas ex iniustis cædibus ac rapinis ageret: attollens se supra humanum fastigium, & diuinitatis opinionẽ affectans, popularisq; assentatione deprauatissimus: legum cancellos non secus quam virtutis impedimenta abominans, & ne intimam quidem amicitiam pili faciens, quoties ira stimularetur ad vindictam & supplicia: ofor bonorum virorum omnium, quicquid collibuisset citra omnẽ contradictionem licere sibi postulatis. quare ne à sororis quidẽ germanæ stupro abstinuit, ex quo illi maxima apud ciues exorta est inuidia, propter incredibilem & multis retro seculis inauditam libidinis licentiam. opus autem eius regale aut magnificum nullum est memorabile, aut excogitatum ad vtilitatem hominum, præter receptacula exstructa circa Rhegium & Siciliam nauibus frumentariis ex Ægypto venientibus. hoc enim citra controuersiã maximum opus est, & vtilissimum nauigãtib. ac ne id quidem absolutum est: sed imperfectum mansit remissa contẽtione operãtium. In causa fuit studium rerum inutiliũ, & quod pecuniam in priuatas suas voluptates insumere maluit, quã in publicam magnificentiam. alioquin orator facundus, & peritus vtriusq; literaturæ, tam Græcanicæ, quam patriæ: facileq; intelligebat omnia, ad quorumuis orationes respondens ex tempore: & vel in maximis negociis suadendi facultate præditus si quis alius, quam vel ingenij felicitate, vel diutur-

Cesonia Caium quod vxori præmonenti non paruisset, accusat.

Caius vir maleficus

Caius libidinosus.

Caius receptacula nauibus extruit.

Caius orator facundus.

na ex-

na exercitatione sibi parauerat. ad cuius laudis æmulationem magnos stimulos ei pater addiderat, Tiberij qui ante hunc imperauit ex fratre nepos, eximius in hoc studiorum genere, à quo degenerare in hac parte erubuit, qua cæteros ciues à tergo reliquerat, nec tamen ei bona institutio profuit, quo minus licentiam adeptus perniciem sibi accerseret: in tantum ardua res est eos sapere, quibus adest quiduis facientibus impunitas. Vsus enim honestissimis amicis à principio, quo facilius bonam opinionem sibi pararet, tandem eos à se alienauit vsurpãda immodica licentia, quorum odiis indies gliscẽtibus postremo per insidias eorũdem oppressus est. Cæterum Claudius, vt supra dixi, cognito Caij casu, & hac de causa perturbatione totius palatij, de sua salute anxius latebat in quodam angulo, nullam periculi causam habens præter claritatem natalium. nam priuatam vitam agens permodeste se gesserat, vel mediocri statu contentus, literisq; se oblectabat Græcis maxime, omnẽ negociorum deuitans strepitum. tum vero attonita vulgi multitudine regia referta discursantibus cum furore ac consternatione militibus, plebe quasi metu dominationis soluta vltro citroq; ruẽte temere, prætoriani qui potiores habentur inter reliquos milites, consultare cœperunt quid agendum sit, non tam soliciti de nece principis, quem iure cæsum existimabant: quam quomodo rebus suis prospicerent, Germanis in interfectores sæuientibus, suumet respectu magis quam vtilitatis publicæ. quæ omnia magis augebant trepidationem Claudij, maxime cum videret circumferri Asprenatis & vna cum eo cæsorum capita. stabat enim in quodam loco gradibus aliquot accessibili, obscuritate eius se occulens. ibi Gratus vnus è palatinis militibus, non valens satis vultum eius discernere per tenebris, hominem tamen esse videns, qui latere cupiat, propius accessit, licet rogatus vt discederet, & tandem protractum agnouit, inclamans alios sequẽtes, profecto hunc esse Germanicum, dignum qui vacantẽ imperatoris locũ occupet. Tum Claudius videns eos paratos, vt se rapiant, metuensq; ne iubẽte Caio plecteretur capite, rogabat, vt sibi parcerent, innocentiam suam commemorans, & excusans se inscium rerum omnium. ad quæ Gratus subridens dextra prehensum sic alloquitur. Desine de incolumitate esse solicitus, cũ potius debeas animum ad principatum erigere, quẽ Dij Caio sublato tuæ virtuti offerunt, orbem terrarum tandem respicientes fessum calamitatibus. quare age maiorum tuorum solium recipe. moxque attollunt eum in humetos non valentem præ metu simul ac gaudio pedibus insistere iam enim complures prætoriani circa Gratum versabantur, ita vt quidam putantes Claudium rapi ad supplicium, miserarentur vt hominem innoxium, & qui totam ætatem exegisset in ocio, ac sæpe sub Caio adductus esset in vitæ periculum; quidã etiam dictitarent, ad consules pertinere de eius causa iudicium. Verum militibus magis ac magis affluentibus, & diffugienti inermi multitudine, Claudius non procedebat propter imbecillitatem corporis, quando etiam ipsius lectiarij fugerant, desperantes de salute domini quem raptum viderant. itaque cum hi soli tenerent palatium, partem vrbis, vt ferunt antiquissimam, & iam attentarent curam reipublicæ, maior etiam fiebat confluxus cæterorum militum, Claudium libenter videntium, & magno studio conantium eum ad principatum euehere, etiam ob Germanici fratris memoriam, cuius gloria hærebat adhuc in animis hominum, ad hæc succurrebant præcipuorum senatorum cupiditates immodicæ, & quantum per eas peccatum sit ante mutatum statum reipublicæ. quem quia in pristinum restitui iudicabãt impossibile, rursum non esse in rem suam videbant si vnus quispiam citra ipsorum operam potiretur impe-

An. mũdi 4005. à Christ. na. 43.

Hedio & Ruff. c. 3.

Claudius se renuenti obtruditur Cæsarea dignitas.

Causæ milites impellentes, vt Claudiũ in Imperatorẽ eligerent.

An. mūdi 4005. à Christ. na. 43.

rio, cum liceat prouecto Claudio dignam ab eo pro meritis gratiam recipere: has & alias inter se conferentes cōsultationes, cum aliis quoq; affluentibus communicabant. cumque idem omnibus probaretur, armatis cinctum sublimem in castra pertulerunt, vt ibi sine impedimento reliqua peragerent. dissidium autem inter senatum & plebem inciderat: dum illi ad pristinam redire dignitatem, & inductam à tyrannis seruitutem effugere cupiunt: plebs contra hanc felicitatē eis inuidens, & frenum eorum cupiditatibus imperatoriam potestatem esse existimans, sibiq; aduersus potentiorum iniurias præsidium, gaudet auditis quæ Claudio contigerunt, sperans huius opera carituram se bellis ciuilibus, & aliis malis quæ olim Pompeianis temporibus ciuitatem afflixerant. Senatus porro cognito, quod milites Claudium in castra transportauerint, lectos sui ordinis viros illo miserunt, qui eum doceant non esse per violentiam affectandum imperium: præstare vt senatui permittat curam Reipublicæ, & vnus sit è senatoribus, iuxta leges prouisurus cum aliis quomodo res administrari debeant: meminerit q; quam infere tractata sit ciuitas, vel à prioribus dominis, vel nuper Caio principe, sub quo ipse in communi fuisset periculo: neque decere, vt, qui tyrannidem in alio detestatus sit, nunc patriam sponte intemperiis eius subiiciat. quapropter si senatui pareat, & cum laude ad pristinū reuertatur ocium solitam virtutem retinens, fore vt maximis cumuletur honoribus à liberis ciuibus, & opinionem optimi viri lucrifaciat, qui non grauetur sub legibus per vices nunc præesse aliis, nunc subiici. quod si nihil motus Caij exitu pergat in propositis, se certe obnixuros eius conatibus. nam & non contemnendam militum manum stare à suis partibus, & armorum supersse copiam seruitiorumq; multitudinē, quo suum opera in promptu sit. Sed præcipuā spem esse in Deorum auxilio, qui pro recto & honesto certantes adiuuare soleant: nihil autem honestius quam pugnare pro libertate patriæ. Hæc legati Veranius & Broccus, ambo tribuni plebei: procumbentesque ad eius genua supplices orabant, ne ciuitatem in bellum ciuile cōiiceret. Et cum viderent cum septum magna frequentia militum, & nihil esse collatos ad hunc consules, rogabant, vt si principatum ambiret, malle eum à senatu recipere. hoc enim æquius fore & felicius, si absque violentia, cum bona offerentium gratia habenas imperij capesseret.

Claudius sublimis in castra perfertur.

Dissidiū inter plebem & senatum.

Senatus Claudio suadet vt imperiū delatum resignet.

CAP. III.

Dissidium inter senatum & plebem.

Claudius Principatum vltro oblatum deponere recusat.

POrro Claudius sciens senatus arrogantiam, modeste legatis respondit pro tempore: sed parum tutum ratus se in eorum fidem committere, fretus hortatibus militum operam impigram pollicentiū, incitante etiam Agrippa decreuit principatum vltro oblatum non dimittere manibus. Is enim postquam suæ dignitatis autorem Caium exanimem collocasset in lectulo, & composuisset, vt tum poterat, perfunctus hoc officio prodiit ad eius satellites, nuncians viuere quidem eum, sed quia crucietur vulneribus, nunc se medicos ea de causa petere. Cæterum vbi cognouit raptum esse à militibus Claudium, ægre dimota turba ad eum peruasit, & nactus eum turbatum, pronumq; ad cedendam potestatem senatui, confirmauit hortatus, vt magno animo in retinendo principatu pergeret. Iamque vnus erat e fautoribus Claudij, cum accersitus à senatu, ignarum se omnium simulans, & vnguētatus tanquam à compotatione veniens, ex senatoribus quæsiuit quid de Claudio factum sit, quibus id quod verum erat respondentibus, & insuper ipsius senten-

Hodie & Ruff. c. 4. al. 3.

Claudius in proposito suo ab Agrippa confirmatur.

tiam

tiam de præsenti statu postulantibus: se quidem aiebat pro senatus dignitate nullum recusare periculum, suadere tamen, vt magis spectent vtilitatem reipublicæ, quam quæ in præsens grata videantur auribus. contendētibus enim de principatu opus esse armis & militibus, ne imparatis in certamen descendentibus aliquid aduersum accidat. illis & arma sibi superesse dicentibus, & collaturos se pecuniam: nec deesse militem & posse armari seruitia vocata ad pileum: subiunxit rex: vtinam P. C. conatus vester succedat. non dubitabo tamen quæ in rem vestram puto promere. scitis qui à Claudio stant veteranos esse & rei militaris longo vtu peritissimos: pro nobis autem erat mancipiorum præter omnem opinionem liberatorū colluuies intractabilis, quos ne gladium quidem satis scientes stringere, opponemus viris exercitatissimis. quamobrem mihi placet mitti ad Claudium qui ei deponere principatum suadeant, & ad eam legationem meipsum offero. hæc vbi persuasit, cum aliis aliquot mittitur, & Claudio seorsum trepidationem senatus indicat: autorque fuit, vt responderet, sicut decet ad summam potestatem euectum principem. Respondit igitur nirum non videri, quod senatus ægre ferat subesse vnius arbitrio, expertus aliquot principum sæuitiam. nunc vero degustaturum eum etiam æquam ac moderatam dominationem, quæ nomē quidem principatus habeat, sed reuera omnia gerat de communi sententia. quare non esse cur de eius fide dubitent, quem in varia temporum conditione nunquam ab honesto discessisse suis ipsis oculis viderint. cum his mandatis legati dimissi sunt: moxque concionem apud prætorianos habuit, sacramento adactos, vt in fide manerent, viritimq; diuisit quina drachmarum millia. sub diluculū autem Coss. senatum vocauerant in capitolini Iouis ædem: quorum alij delituerunt in vrbe, ne irent: alij rus mature sunt profecti, præuidentes quo nam res euasura esset, optantesq; tutam seruitutem cū ocio potius, quam ancipitem aleam reparandæ dignitatis pristinæ. conuenerunt tamen centum non amplius, quibus consultantibus de præsenti negocio, repente clamor militum pro foribus stantium tollitur, vnum imperatorem à senatu creari postulantium, ne quod detrimentum patiatur imperium communicatum pluribus. & suam quidem sententiam proferebant de vni alicui committendo imperio, in illorum autem potestate sinebant delectum eius qui videretur principatu dignior: quod senatui valde incommodum accidit, in locum speratæ libertatis succedente metu a Claudio. nec tamen deerant qui affectarent rerum fastigium, propter nobilitatem generis, affinitatemq; coniunctam cum Cæsaribus. nam M. Minucianus vir cum primis clarus, & in matrimonio habens sororem Caij Iuliam, seipsum offerebat, consulibus aliam excusationem nectentibus. Valerium etiam Asiaticum alter Minucianus interfector Caij cohibuit, fuissetq; cædes quanta vix vnquam alias edita, si quis permissus fuisset cum Claudio de principatu contendere. præsto enim erat gladiatorum non contemnēdus numerus, & cohortes vigilum, cum magna manu remigum vltro confluentium. quapropter multi metu ab ambiendo sunt deterriti, quod vel sibi ipsis timerēt, vel populo. Deinde appetente iam die Chæreas cum sociis aderant allocuturi milites: quos illi cū viderent manu silentiū innuere, concionari nō passi sunt, omnibus vnū imperatorem, idq; sine dilatione poscentibus. Tum vero minime senatus poterat expedire constitutionē reipubl. militibus autoritatē eius contemnentibus, & interfectoribus Caij amplissimum ordinē militari insolentiæ cedere non patientibus. Tandē Chæreas nō continens iram, quod imperatorem peterent, daturum se ait, si quis signū afferret ab Eutycho. is erat auriga Prasin⁹ Caio dilectissimus,

An. mū. di 4005. à Christ. nat. 43.

Agrippa senatui suam sententiam exponit.

Agrippa cum alijs aliquot ad Claudium mittitur.

Claudij ad Legatos responsio.

Sacramētum militare.

Milites vnum imperatorē a Senatu creari postulant.

Quidam rerū fastigium affectant.

An. mũdi 4005. à Christ. na. 43.

Milites sublatis signis ad Claudiũ tendunt.

Sabinus cæteros se contrucidaturum omnes, quã passurum, vt imperiũ committatur Claudio, ait.

Q. Pompeius Consul cũ alijs quibusdã ad Claudiũ peruenit.

Claudio Agrippa vt minus se erga senatores geeret, suadet.

In Caij interfectores animaduertitur.

Sabinus sibi ipsi manus infert.

cuius equitio statuulis extruendis ille viles operas exegerat à militibus: idque tum eo dicto exprobrabat eis Chæreas, multaq; alia, allaturum se Claudij caput minitans. indignum enim esse si post insanum stulto principatum committrant. At illi verbis eius nil moti, strictis gladiis & sublatis signis tendebant ad Claudium, adiuncturi se his qui iã sacramento ipsius se obligauerant. ita senatus desertus est à suis propugnatoribus, & consules ferme in priuatorum redacti ordinem, mœstitia, stuporeque occupatis omnibus, nec scientibus quidnam agendum post irritatum in se Claudium, iamque pœnitentes alius in alium iactabant conuicia. Tum Sabinus è tyrannicidis vnus in medium progressus, citius se eos omnes contrucidaturum ait, quam passurum, vt se inspectante imperium committatur Claudio, & adsciscatur vltronea seruitus: simulque Chæream obiurgabat, quod cum primus contempsisset Caium, nunc metu mortis videatur publicam libertatem prodere, quasi vero sine hac vlla voluptas vitæ possit esse viris fortibus. ille contra hac amissa sibi certum ait mortis propositum, velle tamen prius tentare mentem Claudij. Interim in castris multi senatorum per confertos milites enitebantur ad officium exhibendum Claudio, & inter cæteros alter consul Q. Pompeius, eo magis inuisus militibus, quod senatum ad libertatem hortatus fuerat. quamobrem strictis eum inuadentes gladiis perempturi essent eodem, nisi fuissent à Claudio cohibiti, qui ereptum periculo assidere iussit suo lateri. sed non idem honor habitus est reliquis senatoribus qui cum eo simul venerant: aliquot enim etiam plagas acceperunt, repulsi dum illum salutare properant: Aponius vero discessit saucius, & eorum nemo non periclitatus est. Rex Agrippa etiam autor fuit Claudio, vt mitius se erga senatores gereret: his enim sublatis non habiturum quibus imperet. Cui ille libenter paruit, iussitque eos conuenire in palatium, quo ipse per mediam vrbem lectica dilatus est, deducentibus militibus non sine vexatione plebeiæ multitudinis. e tyrannicidis autem Chæreas & Sabinus conspicui processerant in publicum contra edictum Pollionis, quem Claudius paulo ante Prætorianis præfecerat. Ipse perlatus in palatium conuocatis amicis capitalem sententiam in Chæream protulit. Quamuis enim facinus per se videbatur magnificum, perfidiæ tamen crimen obiectum est, & exemplum erat statuendum securitati futurorum principum. ductus ei igitur ad supplicium vna cum Lupo aliisque complurib̃us. Fertur Chæream magno animo tulisse id infortunium, nihil mutato vultu ad indecorum habitum, arque etiam Lupo exprobrantem lacrymas. cumq; is detracta veste quereretur de frigore, ille cauillatus est, Lupum nunquam offendi frigore. Et inspectante corona eorum qui deduxerant, rogauit militem, num exercitatus esset ad cædes, & num acutum haberet gladium: postulauitq; eum quo ipse Caium interfecerat. deinque vno ictu feliciter periit. Lupus autem deiecto animo parũ fortiter cer uicem præbens pluribus ictibus demum confectus est. Paucis post diebus, quando solenne parentandi tempus rediit, pop. Rom. dum suorum quisque manes honoraret, eadem opera etiam Chæreæ suam partem ignem coniiciebant, apprecati vt propitius non iraſceretur ipsorum ingratitudini. atque hic fuit exitus Chæreæ. Sabinus autem non solum absolutus a Claudio, verum etiam permissus eandem quam ante præfecturam gerere, iniquum ratus si à fide coniuratis data descisceret, in corpus adacto capulo tenus gladio suamet manu optatum quæsiuit interitum.

CAP.

CAP. IIII.

Quemodo Claudius Agrippa paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam.

An. mũdi 4001. à Christ. nat. 43. *Hedio & Ruffinus cap. 5. al. ca. 4.*

CLaudius porro ablegatis militibus quicunque suspecti esse poterãt, edictum proposuit, quo Agrippam in regno per Caium ante concesso confirmabat, collaudans simul eius operam & industriam: addita insuper Iudæa & Samaria, quod olim ad eius aui Herodis regnum pertinuissent. has igitur velut familiæ debitas restituit. Abilam autem & finitimam eius ditionem in Libano, quæ Lysaniæ fuerat, adiunxit de suo. Fœdus deinde Regis cum Rom. pop. in æs incisum est in vrbis foro medio. Antiochum autem suo regno priuatum Comagena donauit & parte quadam Ciliciæ, dimisit etiam Alexandrum Lysimachum Alabarcham veterem amicum, & olim procuratorem suæ matris Antoniæ, quẽ Caius iratus vinxerat: cuius filio Marco Bernice desponsata fuit Agrippæ filia: quo defuncto ante nuptias, Rex virginẽ Herodi suo fratri eam collocauit, impetrato illi regno Chalcidis à Claudio. Per idẽ tempus apud Alexandriam inter Iudæos & Græcos exorta est seditio. Occiso enim Caio gens Iudæorum sub eius imperio vehementer oppressa, & multis iniuriis ab Alexandrinis affecta, cœpit animos resumere: moxq; ad arma ventum est. Tum Claudius per epistolam mandat Ægypti præsidi, vt seditionem illam compescat: & ad preces Agrippæ ac Herodis Regum edictum Alexandriam & in Syriam mittit scriptum in hanc sententiam. Tiberius Claudius Cæs. Aug. Germanicus, trib. pot. edicit. Quoniam cognitum habemus Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis ex æquo cum Alexandrinis cæteris cõsecutos à Regibus, sicut patet ex instrumentis super hoc conscriptis & constitutionibus Regis, post adiectamque imperio nostro per Augustum Alexandriam mansisse illis sua iura integra conseruata, per missos illo diuersis temporibus præsides, nullamque de eorum iure controuersiam extitisse etiam cum Aquila præfuit Alexandriæ: permissumve eis ab Augusto, vt in defuncti ethnarchæ locum alium suis suffragiis substituerent: vtq; quisque in suis ritibus maneat, neque cogatur religionem patriam deserere: cæterum Alexandrinos concitatos contra conciues suos Iudæos C. Cæs. temporibus, propter insolentem illius insaniam, dum contra patriam gentis religionem pro Deo coli ab eis postulat, & recusantibus intentus est: volo inconcussa esse iura eorum à Caii insania; eisque ius esse perseuerandi in patriis ritibus, iubeoque vtramque partem, quoad fieri potest, dare operam ne quid turbarum commoueatur, idque proposito hoc edicto ita statuo, atque hæc erant quæ in illo edicto continebantur. in reliquum autem orbem Romanum tale missum est: Tiberius Claudius Cæsar Augustus Germanicus, Pont. max. trib. pot. Coss. designatus II. edicit. Petentibus à me Agrippa & Herode Regibus mihi amicissimis, vt permitterem Iudæis in imperio nostro degentibus vti suo iure quemadmodum antea, sicut & Alexandriam habitãtibus concessimus: libenter precibus eorum annuimus, non deprecatorum tantum causa, sed quia ipsos dignos iudicamus hoc nostro beneficio, propter seruatam populo Romano fidem & amicitiam. Æquissimum igitur censeo, nullam ne Græcam quidem vrbem negare illis ius fœum, quandoquidem & sub D. Augusti principatu conseruatum eis fuit integrum: licebitque in posterum Iudæis per totum nostrum imperium sparsim habitantibus vti maiorum suorum moribus, quos iam nunc moneo, vt hac nostra gratia contenti modestius se gerant, neque conspuant religiones externarum gentium: suis autem suo arbitratu vi-

Antioch' Rex Comagena.

Alexander Lysimachus Alabarcha.

Herodes, Agrippæ frater, rex in Chalcide.

Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos.

Claudii pro Alexandrinis Iudæis edictum.

Claudii pro Iudæis per Romanum orbẽ edictum.

An mū. di 4005. à Cond. na. 43.

uant legibus. atque hoc meum edictum ciuitatibus, coloniis, & municipiis Italicis ac prouincialibus per magistratus publicari volo, ad Reges quoque atque dynastas transmitti, non minus triginta continuis diebus ita proponendum, vt ab omnibus humi stantibus possit perlegi.

CAP. V.

Agrippa in Iudæam reditus.

Agrippa Claudius in regnū suum mittit.

HIs edictis Alexandriam, & per totum imperium dimissis Claudius Cæsar declarauit, quomodo in Iudæos animatus fuerit: moxque Agrippam ad curam sui regni misit auctum maioribus honoribus, commendatumque per literas præsidibus prouinciarum simul & procuratoribus omnibus. at ille, vt re bene gesta magna celeritate reuertius est: & quamprimum peruenit Hierosolyma, votiua sacrificia persoluit, nihil omittens eorum quę lege præscripta sunt. vnde & multos Nazaræos tonderi mandauit: & catenam auream a Caio donatam pondere parem illi ferreæ, quæ Regias manus vinxerat, monumentum aduersæ fortunæ mutatæ in prosperam suspendit in sacrario supra gazophylacium: quæ doceret spectatores & sublimia posse corruere, & Deum valere illa erigere denuo. omnes enim admonebantur per hanc consecratam catenam, quod Agrippa leui de causa priuatus dignitate sit vinctus, pauloque post compedibus solutus splendidiorem quam ante principatum adeptus sit: eam esse naturam rerum humanarum omnium, vt celsissima quæque prolabantur facile, rursumque inclinata restituantur in pristinum fastigium. Rite igitur votis Deo redditis Agrippa Theophilum Anani filium summouit a summo sacerdotio, & Boethi filium Simonem cognomine Cantharam in eius locum substituit. erant autem Simoni fratres duo, & Boethus pater, cuius filiam Herodes Rex vxorem duxerat, sicut diximus. idem igitur, quod fratres & pater, sacerdotium Simon adeptus est: quemadmodum olim sub imperio Macedonum idem contigit tribus filiis Simonis pontificis, eius qui Onia patre prognatus est, vt supra meminimus. Constituto deinde pontificatu Rex Hierosolymitis beneuolentiæ gratiam retulit, remisso eis tributo quod soliti erant in singulas ædes pendere, decorum putas si non pateretur se vinci amore mutuo. Magistratum autem præfecit toti suæ militiæ Silam, queni multorum & difficilium laborum indiuiduum socium habuerat. Paulo post Doritæ quidam iuuenes natura temerarii religionis specie posuerunt in Iudæorum synagoga statuam Cæsari, quod Agrippam vehementer commouit ad iracundiam, quod ea res perditum iret instituta patriæ. Quare sine mora ad Petronium Syriæ præsidem profectus questus est de Doritarum audacia. qui & ipse non minus ægre ferens hoc facinus, vt impium, nouatoribus illis asperius scripsit in hanc ferme sententiam.

Agrippa Iudæis edium tributum remittit.

Silæus.

Dorita in Iudæorū synagoga Cæsari statuam ponūt, quod Agrippæ & Petronium vehementer ad iracundiam commouet.

Al. ca. 5.

CAP. VI.

Epistola Petronii ad Doritas pro Iudæis scripta.

Publius Petronius Dorientibus scribit.

PVblius Petronius, legatus Tiberii Claudii Cæs. Aug. Germanici, magistratibus Dorientium. Quoniam tam audax est quorundam vestrum insolentia, vt etiam contra edictum Claudii Cæs. Augusti Germanici, quo Iudæi permittuntur suis legibus viuere, synagogam eorum profanauerint, illata Cæsaris statua, quod religioni ipsorum non est licitum, atque hoc facto non Iudæorum tantum pietas læsa est, sed numen etiam Cæsaris, cui rectius in proprio templo statua poneretur quā in alieno, maxime in synagoga, cum iustum sit & imperatoris iudicio

com-

comprobatum, vt sui quisque loci sit dominus: ne mea decreta commemorem, post contemptam autoritatem Cæsaris, qui Iudæis non religionem tantum permisit, verumetiam æquum ciuitatis ius cum Græcis cohabitantibus: his ergo de causis eos qui contra edictum Augusti ausi sunt talia, indignantibus etiam propriis magistratibus, hæc furore populi, non suo consensu facta asseuerantibus, iubeo per centurionem Vitellium Proculum ad me adduci rationem reddituros. Magistratus autem hortor, vt si videri volunt his consensum suum non accessisse, centurioni fontes indicent, deniq; operam dent nequid turbæ aut rixæ exoriatur, quam quidam captare videntur: cum contra ego & mihi carissimus Rex Agrippa nihil æque curemus, quam ne vlla Iudæis detur occasio excitandi tumultus defensionis prætextu. Quo autem melius cognoscatis, quisnam sit super hoc negocio voluntas Augusti, adiunximus eius edictum apud Alexandrinos propositum: quod iam ante satis notum omnibus, carissimus Rex Agrippa mihi sedenti pro tribunali recitauit, ius suum postulans, & vt suis beneficium Cæsaris maneat incolume. Quamobrem iubeo vt in posterum nullam quæratis seditionum materiam, & cæleste numen suis quisque colat ritibus. Ita tum Petronius rem curauit, vt & admissum erratum corrigeretur, & in posterum caueretur, ne quis tale quippiam audeat. Rex autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, quem Ionathæ Anani filio reddere voluit, digniorem hunc tali sacerdotio existimans. Sed ille recipere noluit sic excusans: Equidem tuam Rex beneficentiam libenter amplector, contentus tua voluntate, qua mihi tantus honor oblatus est, etsi me Deus indignum iudicauit summo pontificio. sed mihi sacrum illum amictum semel sumpsisse satis est: tunc enim sanctius illum accepi quam nunc reciperem, quod si quæris, ostendam qui honore hoc sit longe dignior. est mihi frater, & apud Deum, & apud te Rex innocentior, ab omnique peccati labe mundior, quem ausim tibi commendare, vt idoneum officio pontificis. qua hominis modestia delectatus Rex, omisso Ionatha, iuxta ipsius consilium fratri eius Matthiæ sacerdotium id detulit: nec ita multo post Petronio Marsus in administranda prouincia Syria successit.

An. mundi 4005. à Christ. na. 43.

Ionatha Ananisilio Pontificatus restituitur, quem ille recipere recusat, & Matthia fratri deferri rogat.

Marsus Syriæ præfectus.

CAP. VII.

Gesta Agrippa vsque ad ipsius obitum.

Hodie & Ruffinus cap. 7.

SIla autem magister militiæ Regiæ, quia per omnem fortunam ei fidus nullius vnquam periculi socius esse detrectauerat, sed vel difficilimos labores pro eo sæpe susceperat, fretus amicitia postulabat etiam paris honoris esse particeps. quapropter grauabatur Regi aliquo modo cedere, semperq; licentius agebat cum eo. & in familiaribus colloquiis molestus erat interdum extollens se immodice, & sæpe prioris fortunæ aduersitates in memoriã reuocans, vt ostentaret quam studiosus ipsius cultor fuerit, nunquam non labores in eius gratiam exhaustos memorans, quæ cum siue modo repeteret, opprobrare videbatur, ita, vt Rex tandem offenderetur immodica libertate hominis. iniucunda enim est temporis inglorie acti memoria, & stultum est indesinenter exprobrare debitum. postremo in tantum exasperatus est Regis animus, vt iræ plus quam rationi tribuens nõ contentus sit ademisse illi præfecturam, verumetiam vinctum in ipsius patriam adseruandum miserit. Elapso deinde aliquanto tempore lenita iamira, & ratione defecata in consilium adhibita, reputauit quantum laborum virille pro se pertulisset: cumq; natalem suum celebraret, omnibus occupatis circa hilaritates ac

Silæ Agrippæ prioris fortunæ aduersitates in memoriã reuocans, eum ita offendit, vt vinctũ in ipsius patriam adseruandum miserit.

epu-

An. mũdi 4005. à Christ. na. 43.

epulas, accersiuit Silam, vt mox interesse velit Regio conuiuio. ille, vt erat moribus ingenuis, non dissimulauit indignationem, cuius iustam causam habere videbatur, vocantibus se respondens, ad quem honorem me Rex reuocat, paulo post eo priuaturus? neque enim prius beneuolentiæ præmium mihi diuturnum esse passus est, sed spoliauit eo me affectum contumelia, nisi forte putat linguam mihi posthac fore minus liberam: imo fretus conscientia nunquam clamare desinam, e quantis eum eripuerim calamitatibus, quantum laborem tulerim, vt illi incolumitatem & honores parerem: pro quibus officiis nunc præmium retuli vincula & obscurum carcerem. ego certe horum nunquam obliuiscar, sed etiam apud manes manebit mihi huius iniuriæ memoria. Hæc ille vociferabatur, iubens, vt eadem Regi referrent, qui cum videret immedicabilem, reliquit eum in custodia. Conuersus autem ad Hierosolymorum curam, muros nouæ quæ vocatur ciuitatis permunit sumptu publico, latioresque & altiores quam antea fuerant reddidit: & fecisset aduersus omnem humanam vim inexpugnabiles, ni Marsus Syriæ præses Claudio Cæs. significasset eam rem per literas. qui suspicatus melituros aliquid noui, diligenter scripsit Agrippæ, vt à munienda vrbe desisteret: atque ille mox paruit. Erat autem is Rex adeo natus ad liberalitatem ac beneficiis demerendos populos, vt magnis sumptibus pararet sibi celebritatem nominis, pro magna voluptate ducens quæstiam munificentia gloriam, longe alius quam Herodes, qui ante eum regnauerat. ille enim malicioſus erat ac procliuis ad sæuitiam; & propter mutuum odium manifeste præferens erga Græcos maiorem quam erga Iudæos beneuolentiam: vt qui externas vrbes ornaret pecuniarum largitionibus, alias balnea & theatra, alias templa & porticus exstruens: Iudæorum autem nullum oppidum ornatu aliquo dignatus est memorabili, nec vlla liberalitate prosecutus est. Agrippa contra mitissimo fuit ingenio, in exteros omnes ex æquo beneficus, liberalis & humanus, in suæ gentis homines benignus, & promptus ad iuuandos præ cæteris in aduersitatibus. quapropter libenter & continue degebat Hierosolymis, institutorum ac rituum patriæ seruator religiosissimus: purus enim erat à contaminamentis omnibus, nec vlla dies ei præteribat absque sacrificio. Accidit aliquando vt quidam Hierosolymita legisperitus nomine Simon, aduocata concione per Regis absentiam agentis tum Cæsareæ, criminaretur illum vt impurum & arcendum templi aditu, quod non nisi dignis pateat. idvbi præfectus vrbis illi significauit per literas confestim accersiuit hominem: à quo forte fortuna repertus in theatro, assidere sibi eum iussit, moxque sedata voce & placide, dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his quæ facimus. qui cum nihil haberet quod diceret, precatus est veniam, tum Rex citius quam quisquam opinaretur reconciliatus est, clementiam magis quam iram decere Reges existimans, & lenitatem animi magis quam celsitudinem. Itaque illum dimisit non sine munere. Inter alias autem multas eximiis ornamentis honorauit ciuitatem Berytum, magnis sumptibus exstructo ibi theatro pulcherrimo, simulque æque magnifico amphitheatro, & ad hæc balineis ac porticibus, nullis parcens impendiis, modo absolutam operibus pulcritudinem adderet. dedicatio quoque horum celebrata est splendidissime, exhibitis in theatro spectaculis, & musicorum omne genus certaminibus, aliaque voluptatum varietate: in amphitheatrum vero ad ostentandam magnificentiam inductis plurimis gladiatorum paribus, volens deinde spectatores oblectare etiam caeruatim commissis pugnatoribus, ex maleficis in hoc destinatis duos cohortes fecit septingentorum quamq; hominum, vt illis per imaginem belli

Agrippa ex carcere accersit, qui indignatione non dissimulans in custodia relinquitur.

Agrippa Hierosolymorũ muros permunit.

Marcus Claudio, Agrippæ scriberet, vt a muniendavrbe desistat fundet.

Agrippa quam Herodes Iudæu magu fuuet.

Simon legisperitus Regem criminatur, qui dum veniã precatur, eidem reconciliatur.

Al. ca. 6.

Agrippa Berytũ ciuitatem eximiis ornamẽtis honorat.

decer-

decernentibus, pœna noxiorum in pacis voſuptatem verteret, atque ita omnes mutuis abſumpti ſunt vulneribus. Poſt hæc apud Berytum peracta migrauit in vrbem Galilææ Tiberiada. ſuſpiciebatur autem ab aliis Regibus: venitque ad eum Antiochus Comagenæ Rex Emeſenorum Sampſigeranus, Cotys qui regnabat in minore Armenia, Polemonque Ponti regulus: & præter hos Herodes frater Rex Chalcidis. hos omnes ſumma hoſpitalitate excipiebat, oſtendens per hoc animi ſui magnitudinem, ne videretur indignus qui expeteretur à tot Regibus. quibus adhuc apud eum morantibus Marſus Syriæ præſes ſuperuenit. Seruans igitur debitam Romanis reuerentiam, vſque ad ſeptimum lapidem illi obuiam proceſſit: quod quidem ſimultatis cum Marſo initium factum eſt, dum eodem cum hoſpitibus curru vectus, ſuſpectam præſidi redderet tantam Regum concordiam. ratus enim id non eſſe e Republicâ, per idoneos nuncios mandauit ſingulis, vt ſine mora diſcederent: qua re Agrippa vehementer offenſus eſt, & Marſum quidem hac de cauſa exoſum habuit. Matthiæ vero adempto Pontificatu ſucceſſorem dedit Elioneum Cithæi filium. Iamque tertium Iudææ totius regni annum exegerat, cum peruenit in vrbem Cæſaream, quæ prius Stratonis turris dicta eſt: vbi ſolennes ludos celebrauit pro ſalute Cæſaris: ad quem feſtiuitatem magna multitudo nobilium ac procerum conuenerat, ex tota prouincia. eius celebritatis die ſecunda proceſſit mane in theatrum, amictus veſte tota ex argento mirabili opere contexta, quæ radiis exorientis ſolis perculſa, & diuinum quendam fulgorem emittens, veneration em cum horrore excutiebat ſpectantibus. moxque adulatores pernicioſi alius aliunde acclamantes Deum conſalutabant, rogantes vt faueret propitius. hactenus enim vt hominem reueritos, nunc agnoſcere & fateri in eo quiddam mortali natura excellentius. hanc impiam adulationem ille nec caſtigauit, nec repulit: pauloque poſt ſuſpiciens, vidit ſupra caput ſuum bubonem funi extento inſidentem: moxque vt ſenſit hunc eſſe calamitatis nuncium, qui olim felicitatis fuerat, ex intimis præcordiis indoluit. ſecuta ſunt ventris tormina, ſtatim à principio vehementia. conuerſis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille veſtra appellatione Deus vitam relinquere iubeor, fatali neceſſitate coarguente veſtrum mendacium: & quem immortalem ſalutaſtis, ad mortem rapior. Sed ferenda eſt voluntas cœleſtis numinis. neq; enim male viximus, imo tanta felicitate, vt omnes me beatum prædicent. hæc locutus creſcente dolore diſcruciabatur, propere igitur relato in regiam rumor ſparſus eſt breui eſſe moriturum, quamobrem confeſtim totus populus vna cum vxoribus atque liberis ſaccum indutus more patrio, ſupplicabat Deo pro ſalute Regis, omnia miſcens lamentis & eiulatib. Rex autem in ceſſiore decumbens cubiculo, & in faciem ſtratos humi proſpiciens, non temperabat ſibi à lacrymis. cruciatu deinde per continuos quinq; dies nihil ſe remittente confectus vitam finiit, annum natus quartum ſupra quinquageſimum, poſtquam regnaſſet per ſeptenniuin. quatuor enim annos ſub Caio Cæſare obtinuit regnum. primum in Philippi tetrarchia per triennium, cui quarto demum anno acceſſit & Herodis tetrarchia, tribus deinde annis ſub Claudio Cæſare præter iam dictam ditionem in Iudæa quoq; regnauit & Samaria ſimulq; Cæſarea. ex annuis autem reditibus percipiebat cum plurimum 1200. myriadas. nec his contentus, mutuum accipiebat pecunias. Cum enim eſſet munificus, impenſis non ſufficiebāt reditus, quod liberalitatem exerceret ſine parſimonia. Cæterum priusquam euulgaretur Regis obitus, Herodes dynaſta Chalcidis, & Chelcias magiſter regiæ militiæ conſpirantes ſimul Ariſtonem miſerunt, qui Silam communem amborum

An. mũ. 4005. à Chriſt. nà. 43. *Hedio & Ruffino cap 8.*

Agrippa Marſo Syriæ præſidi, dum quinque Reges ad ſe venientes diſcedere iubet, infenſus. Al ca. 7.

Elioneus Cithæi filius ponti ſex.

Agrippa in theatro Deus cõſalutatur, Bubonẽ videt, & vt Germanus prædixerat, quinto die moritur.

Agrippa quamdiu vixerit et regnauerit.

Mille & ducenta Myriades quindecim tonnæ auri.

An. mũdi 4009 à Christ. na. 47. *Herodes & Chelcias Silã interficiunt.*

Hedio & Ruffinus cap. 9. al. 8. Agrippa liberi superstites.

In Agrippã defunctũ Cæsarienses et Sebasteni cõuicia iactant.

Agrippa Agrippa filius.

Al. ca. 9. Claudius Agrippã in regnũ mittere cogitat, quod alii dissuadẽt & Cuspiũ Fadũ Iudææ Præsidem declarant.

inimicum interficeret, quasi hoc à Rege mandatum acceperit. Atque hic fuit Agrippæ Regis exitus. Superstites autem ei fuerunt, filius quidem vnus Agrippa annum agens decimumseptimum: filiæ vero tres. ex quibus Bernice nupta erat Herodi patruo, nata annos sexdecim: reliquæ duæ tum etiam virgines erant, Mariamme & Drusilla, hæc septennis à patre desponsata Iulio Archelao Chelciæ filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorum Regis Antiochi. Postquam autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarienses & Sebasten beneficiorum eius obliti, pessimam ei retulerunt gratiam, conuicia non dicenda iactantes in defunctum. militum quoque vulgus qui tum forte aderant, protractas è palatio filiarum statuas vnanimiter detulerũt in lupanaria, eisque vt poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructisque per loca publica epulis conuiuia celebrabant coronis redimiti & delibuti vnguentis, libantes interim Charoni, & sib: inuicem propinantes prægaudio, quod ex obitu Regis conceperant. Atque hæc agentibus nec Agrippę recentia merita succurrebant, nec auus eius Herodes vrbium illarum conditor, quas portubus & templis magnificentissime ornauerat. Filius porro defuncti Agrippa Romæ erat eo tempore, educabaturque apud Claudium Cæsarem. qui audito Agrippæ obitu, & contumeliis quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem affecerant, illius quidem causa indoluit, ingratis autem populis vehementer iratus est. confestim igitur voluit successorem paterni regni Agrippam iuniorem mittere, simul vt iureiurando satisfaceret. Sed liberti & amici qui multum apud eum poterant dissuaserunt, negantes tutum admodum adolescenti, & vix dum egresso pueritiam tantum regnum committere, cui administrando sit impar, quodque etiam viriles grauare possit humeros. cumque visi essent æquum dicere, Cæsar præsidem Iudææ totiusque regni misit Cuspium Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum eius induceret. Ante omnia autem Fado iniunxit, vt Cæsarienses & Sebastenos acriter castigaret propter inflictam mortuo iniuriam, contumeliasque illatas adhuc iuuenibus. alam vero Cæsariensium & Sebastenorum cum quinque illis cohortibus ablegaret in Pontum illic militaturas: militesque è Romanis legionibus Syriam tuentibus delectos in eorum locum substitueret. nec tamen ei iussioni satisfactum est. Missa enim legatione flexerunt Claudium, vt manere eos in Iudæa permitteret: qui sequentibus temporibus maximarum calamitatum Iudæis fuerunt initium, & seminarium belli exorti Floro præside.

quamobrem Vespasianus victor, vt paulo post dicetur, eos ex illa regione alio transtulit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Vicesimus.

An. mũdi 4009 à Christ. na. 47.

SVMMA CAPITVM LIBRI XX. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Philadelphensium & Iudæorum dissidium, deque sola sacerdotali.*
II. *Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius filii religionem Iudaicam complexi sint.*
III. *Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punivit.*
IIII. *Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt.*
V. *Seditio inter Samaritas & Iudæos orta.*
VI. *Gesta Felicis Iudæa Præsidis.*
VII. *De procuratore Portio Feste, & de sicariis.*
VIII. *De procuratore Albino.*
IX. *Quomodo Florus Albini successor tantis Iudæos affecerit iniuriis, vt coacti sint arma sumere.*

CAP. I.

Philadelphensium & Iudæorum dissidium, deque sola sacerdotali.

Defuncto Rege Agrippa, sicut superiore volumine diximus, Claudius Cæsar misit successorem Mario Cassium Longinum, memoriæ Regis amici hoc tribuens, à quo viuo adhuc per literas sæpe rogatus fuerat, vt Marsum amoueret ab administratione rerum Syriæ. Fadus autem qui procurator Cæsaris, in Iudæam venit, offendit Iudæos trans amnem Iordanem habitantes, contendere cum Philadelphensibus de Miæ vici finibus, referti viris bellicosissimis. Ceperunt autem arma transamnenses sine consensu primatum & magistratuum, multosq; Philadelphensium interfecerãt. His cognitis Fadus vehementer iratus est, quod non expectassent suum iudicium, si putabant sibi factum à Philadelphensibus iniuriam, sed ita temere ad arma concurrissent. Comprehensis igitur tribus præcipuis seditionis autoribus vinciri eos mandauit. horum vnum Annibam nomine affecit supplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarum exilio puniit. Nec ita multo post capitis damnauit Tholomæum latronum principem vinctum ad se perductum, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus, deditque operam, vt tota Iudæa purgaretur à latrociniis. Accitis deinde Pontificibus & Hierosolymitanorum primatibus, mandatum Cæsaris eis exposuit, vt talarem tunicam & sacerdotalem stolam, quam solum summum Pontificem induere fas est, in castellum Antoniam deponerent, vt esset in Romanorum potestate quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradicere, rogabant tamen Fadum & Longinum, (venerat & ipse Hierosolym?

Hegesip. & Ruffinus cap. 1. Cassi? Longinus Syriæ præses.

Fadus Iudæos Philadelphẽsium propter Miæni interfectores punit.

Annibas supplicio affectus, Amaramus & Eleazarus in exiliũ missi.

Tholomæus latronum princeps. Al. ca. 2.

cum

An. mũdi 4009 à Christ. na 47.

cum copijs, timens ne ad Fadi postulata Iudæi molirentur noui aliquid) primum vt legatos sibi ad Cæsarem liceat mittere, qui ab eo petant sacræ stolę seruandæ ius: deinde vt expectetur super ea postulatione rescriptum illius. Responsum est permissuros, vt legati mittantur, si prius darentur obsides. Quumque prompte liberos suos dedissent legati profecti sunt. Qui postquam Romam peruenerunt, Agrippa iunior defuncti filius, qui tum forte apud Claudium agebat vt diximus, cognito qua de causa veniissent, rogauit Cæsarem, vt Iudęis sacræ stolæ custodiam petentibus annuere dignetur, & Fado super eo negocio scribere. Tum Cæsar vocatis ad se legatis, ait se hoc eis concedere, iubens vt Agrippæ gratiam habeant. hoc enim se donare illius precibus. cui responso talem epistolam addidit: Claudius Cæsar Germanicus trib. pot. v. Cos. designatus IIII. Imp. X. P. P. Hierosolymitanorum magistratibus, & senatui & populo, totique Iudæorum genti salutem. Quoniam Agrippa alumnus meus piissimus, quem ego domi educo, adduxit ad me vestros legatos, gratias agentes, quod sedulo genti vestræ prouideam, rogantesque enixe, vt Pontificalem stolam & coronam vobis seruare liceat, concedo quod petitis, quemadmodum ante vir optimus & mihi charissimus Vitellius concesserat: vestræque voluntati annuo primum motus pietate propria, & quia placet quemque religiosum esse more suæ patriæ: deinde vt gratificer Herodi Regi, & iuniori Aristobulo, quos & mihi deuotissimos noui, & vestri studiosissimos, meritoque illorum amicitiam plurimi facio. Scripsi autem de hac re & Cuspio Fado procuratori meo per Cornelium Ceronis, Tryphonem Theudionis, Dorotheum Nathanaelis, & Ioannem Ioannis filium. Datæ quarto calendas Iulias. Rufo & Pompeio Syluano COSS. Eodem tempore & Herodes dynasta Chalcidis defuncti Agrippæ frater, petiit à Cæsare potestatem in templum & sacrorum ærarium, iusq; eligendorum summorum Pontificum: impetrauitque hæc omnia, ita vt etiam posteris eius idem ius manserit, vsque ad belli Iudaici exitum. Ipse Herodes Cantharam ordinem redacto, Ioseph o Canei summum Pontificatum contulit.

An. mũdi 4009 à Christ. na 47. Fadus a Iudæis sacerdotalẽ stolã postulat.

Iudæi dãt obsides Cæsari.

Claudius Iudæis sacræ stolæ custodiã concedit.

Al. ca. 3. Claudii Cæsaris ad Iudæos epistola.

Al. ca. 9. Herod. dynasta Chalcidis sue eligendorũ summorũ Pontificũ potest.

CAP. II.

Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius filii religionem Iudaicam complexi sint.

Hedio & Russinus cap. 2. Al. ca. 5. Monobazus ex Helena sorore duos filios suscipit.

PEr idem tempus Adiabenorum Regina Helena, & Izates eius filius, ad religionem Iudæorum se transtulerunt propter causam talem. Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazeos, sororis amore captus, in vxorem ductam grauidam reddidit. Accidit deinde vt vxor cubans, & manum reclinatam habens in vxoris ventrem, vocem quandam sibi videretur audire, iubentem vt manum à ventre tolleret, neve premeret fœtum, qui vt non sine diuina prouidentia inchoatus sit, ita finem habiturus esset fortunatissimum. Hac voce ille territus, mox vt excitatus est, rem vxori indicauit: & natum eo partu filium Izaten nominauit. susceperat autem iam ante Monobazum hoc seniorem ex Helena, & alios filios ex aliis vxoribus, manifeste tamen omnem caritatem in hunc vnum contulit: vnde exorta est germanorum inuidia, indies magis ac magis crescentibus illorum odiis, Izatem sibi præterea dolentibus. Hæc pater licet intelligeret, ignoscebat tamen filiis, quod is affectus non à malicia procederet, sed quisque cupiebat patri esse quam carissimus. Izatem vero cui valde timebat à fraternis odiis, cumulatum magnis muneribus misit ad Abemerigum, regnantem tunc apud castrũ quod Spasini vocant accolæ, commendans ei salutem filii. Is libenter

Izates Abemerigi filiã Semachã ducit.

acce-

accepit adolescentem, quem complexus singulari beneuolentia, filiam ei collocauit, cui nomen fuit Samacho: addita nomine dotis quadam regione, vnde luculentos reditus percipiebat. Porro Monobazus iam admodum senex, videns sibi superesse modicum vitæ spacium, concupiuit videre ante suam mortem filium. Accersitum igitur filium magno affectu excepit, eique donauit regionem quæ dicitur Cæron, amomi feracissimam. in ea seruantur arcæ reliquiæ, qua Noe fertur euasisse diluuium, ostenditurque ibi hodie quoque videre volentibus. In hac regione Izates vixit vsq; ad patris obitum. Qui postquam fato functus est, Helena Regina accitis eadem die magnatibus suis & satrapis, ac præfectis militum, Non ignoratis, inquit, quod maritus meus hæredem sui regni Izatem optauit, eumq; hoc honore iudicauit dignissimum, attamen vestrum quoq; super hac re iudicium expecto. Beatus enim est non qui ab vno, sed qui plurium consensu principatum accipit. hæc illa, vt experiretur voluntatem concilii. Quibus auditis proceres, primum more suo Reginam adorauerũt, deinde probari sibi sententiam Reginæ dixerunt, libenterque parituros Izatæ, quem scirent merito & ex communi populariũ voto, patrisque iudicio prælatum cæteris fratribus. offerebantq; suam operam, vt primum fratres eius atque cognatos occiderent, quo secutius nouo Regi pararetur imperium. sic enim liberum foreà metu, in quo esse posset propter illorum inuidiam & odia. ad hæc Helena gratias egit pro tanta beneuolentia, differendam tamẽ fratrum eius necem censuit in aduentum filii, & expectandam ipsius sententiã. Tum proceres consuluerunt vt saltem vinctos asseruaret, donec ille veniat, quo magis in tuto sit regnum Izatæ: interim aliquem cui maxime Regina fideret, procuratorem regni constituendum. Paruit his Helena, & proregem fecit grandiorem filium Monobazum, imposito ei diademate, & dato patris annulo signatorio, simulque samplera vt ipsi vocant: iussitque eum administrare Rempublicam, donec frater veniat. Is autem celeriter venit audito patris obitu, & vltro cedenti Monobazo fratri in principatum successit. Cæterum eo tempore quo Izates apud Spasini castrum agebat, Iudæus quidam mercator Ananias nomine, familiaritatẽ nactus regiarum mulierum, docebat eas veri Dei cultum ritu Iudaico. per has deinde cum Izatæ innotuisset, ipsum quoque in eandem opinionem traduxit: accituinq; à patre in Adiabenam comitatus est magnis precibus pertractus. forte autem acciderat vt etiam Helena ab alio quodam Iudæo instituta leges diuinitus traditas complecteretur. Izates porro nouus Rex postquam in Adiabenam reuersus offendit fratres & cognatos in vinculis, tulit id ægerrime. & cum occidere hos aut vinctos seruare vetaret pietas, cõtra affectos iniuria dimittere parum tutum videretur, ne quando de vindicta cogitarent patrem eorum vna cum filiis propriis Romam ad Claudium Cæsarem misit, partem ad Artabanem Parthum, futuros vtrobique obsides. cognito deinde quod mater multum delectaretur Iudæorum moribus, dedit operam vt & ipse ad eam religionem transiret. cumque existimaret se non esse perfectum Iudæum, nisi circumcideretur, paratus erat & hoc facere. quod postquam mater resciuit, conabatur impedire, periculosum esse dictitans. multum enim cam rem à Rege alienaturam subditorum animos, si eum ad externos ritus desciscere cognoscerent: neque vllo pacto laturos Iudæum in regio solio. sic illa aliquantisper cupiditatem eius retinuit. Rex autem cum Anania contulit consilium, qui matris sententiam comprobans, minatus est se eum relicturum, nisi ab hoc proposito desisteret. timere enim se ne, si occulta proferrentur in vulgus, ipse arriperetur daturus pœnas vt autor omnium, qui non de-

An. mũdi 4009 à Christ. na. 47.

Caron amomi feracissima in qua Noe arcæ reliquiæ seruantur.

Izates ab Helena matre & magnatibus Rex creatur, et Monobazus rempub. donec frater veniat administrare iubetur.

Izates & Helena veri Dei cultum ritu Iudaico discunt.

Izates fratres ad Claudiũ Cæsarẽ & Artabanum mittit.

fratrum a circumcisione Helenæ & Ananiæ dehortantur.

An. mũdi 4009 à Christ. na. 47.

cenda Regem docuerit. Licere autem ei etiam absque circumcisione Deum pie colere, si Iudæorum instituta placeant. in hoc enim magis sitam religionem quam in circumcisione corporis: daturumque Deum veniam, si necessitate coactus signaculum id omitteret, metu ne qua exoriatur subditorum defectio. his verbis tum Regi persuasit quod voluit. Aliquanto autem post, nondum enim omnino hæc cupiditas exciderat, alius quidã Iudæus è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis valde peritus habitus, eum ad rem perficiẽdam impulit. ad salutandum enim Regem admissus, cum eum offendisset legentem sacra Mosis volumina: nescis, inquit, ô Rex quantam iniuriam legi & per hanc Deo facias, nec enim satis est decreta eius nosse, sed præstat imperata facere. Quamdiu manebis incircumcisus? si nondum legisti legem circumcidi iubentem, nunc certe lege, vt scias quanta sit impietas hanc omittere. His auditis Rex non distulit negocium, sed secedens in aliud cubiculum, accito chirurgo fecit quod iussus est: deinde accersita matre & præceptore Anania, indicauit eis quid actum sit. quos continuo stupor ac metus non mediocris corripuit, ne si res perueniret ad vulgi notitiam, Rex Principatum amitteret, non ferentibus populis imperium viri alienis religionibus dediti. sibi quoque videbant iuminere periculum, vt conscĩis & autoribus eius consilii. Sed Deus prouidit, ne eueniret quod illi timuerant. nam ex multis periculis & ipsum Izatem eripuit & eius liberos, in rebus dubiis & desperatis incolumitatem eis expediens, & ostendens quod ad se respicientibus, sibique vni fidentibus, pietatis fructus integer maneat. Sed de his postea narrabimus. Helena porro mater Regis videns res regni pacatas, & filium opinione omnium tam domesticorum quam exterorum beatum diuina fauente prouidentia, desiderio capta est visendi Hierosolyma, templumque illud apud omnes mortales famosissimum, vt ibi DEVM adoraret, votiuasque victimas redderet. Et quia facile commeatum impetrauit à filio, postquam magnos apparatus in eam profectionem fecisset, instructa copioso viatico, descendit in Hierosolymitanam vrbem, deducente filio dierum aliquot itinere. accidit autem peropportune eius aduentus ciuibus. cum enim per id tempus ciuitas graui fame premeretur, & multi perirent alimentorum inopia, Regina Helena ex suis alios misit Alexandriam, comparaturos vim magnam tritici, alios in Cyprum, qui copiam ficuum passarum inde adueherent. quibus omnibus breui reuersis, cibos egenis distribuit, atque hoc beneficio memoriam immortalem sibi apud nostram gentem peperit. Filius quoque eius Izates comperto quanta fame laboret ille populus, multum pecuniæ misit Hierosolymitanorum primatibus. Sed horum Regum beneficia, quib. nostram ciuitatem iuuerunt, dicentur postea. Cæterum Parthorum Rex Artabanus, cum sensisset structas sibi insidias à satrapis, nec putaret tutum manere in suo regno diutius, decreuit ad Izatem se conferre, eius consilio quæsiturus salutem, & si fieri posset etiam reditum in patriam, assumptis igitur cognatis & familiarib. circiter mille numero, incidit in Izatem in itinere, ex regio strepitu sibi cognitum, ipse non notus ei de facie. ad quem propius accedens primum adorauit more patrio, deinde in hac verba erupit: ne despicias mẽ Rex tuum supplicem, neve contemnas opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio fastigio, ad tuum auxiliũ confugi. Quamobrem ad instabilitatem humanæ felicitatis respiciens, tuis quoque rebus prospice, cum intelligas quibus omnes simus obnoxii casibus. Si enim me inultum siueris, animabitur in cæteros quoque Reges audacia inconditæ multitudinis. Hæc ille demisso vultu lachrymans. Izates

Izates Eleazarum vt se circumcideret persuadet.

Ad Deũ respicientibus, eiq; vni fidentibus, pietatis fructus integer manet.

Helena Hierosolyma proficiscitur.

Ad cap. 6.

Ibidem cibos egenis distribuit.

Izates Iudæis pecuniam mittit.

Artabanus ab Izate auxilium petit.

autem audito eius nomine, videnſque aſtare ſupplicem Artabanum, ab equo deſiliit, & bono, inquit, animo eſto Rex, nec turberis præſenti calamitate quaſi immedicabili. breui enim finem habebit tua mœſtitia: inueniesque amicum & ſocium meliorem quam forte ſperaſti hactenus. aut enim te in Parthorum regnum reſtituam, aut meum tibi cedam. hæc locutus impoſito in equum Artabano, ipſe eum comitabatur pedibus, vt maiori Regi hunc honorem exhibens. Id Parthus Rex tulit permoleſte, iurauitque per futuram ſuam fortunam ac dignitatē, deſcenſurum ſe, niſi ille rurſum aſcenderet & præcederet. Tum alter morem ei geſturus in equum inſiliit, & perducto in ſuam regiam omnem honorem habuit, in conſeſſibus ac conuiuiis honoratiorem locum ei cedens, habita ratione non præſentis eius ſtatus, ſed dignitatis priſtinæ, reputansq; eadem poſſe cuiuis mortalium accidere. Scripſit etiam ad Parthos ſuadens vt ſuum Regem reciperent, fidem ſuam interponens, non fore eum iniuriarum memorem, paratus & iureiurando, omnem illis dubitationem eximere. Parthi vero non recuſabant eum recipere, ſed poſſe ſe negabant, quod iam principatum dediſſent alteri, nomine Cinnamo. periculum enim eſſe, ne altero reuocato omnia flagrarent bellis ciuilibus. Cinnamus autem voluntate procerum cognita, cum eſſet Alumnus Artabani, & alioqui honeſto ingenio præditus, ſcribit ei vt accepta à ſe fide reuerteretur recepturus amiſſum dignitatis faſtigiū: à quo ille perſuaſus redlit. Cinnamus autem obuiam profectus, adorato & Regis appellatione ſalutato diadema ſuo capiti detractum impoſuit. Sic Artabanus Izatæ opera in regnum ſuum reſtitutus eſt, vnde eiectus fuerat à magnatibus. Nec fuit beneficiorum immemor, ſed affecit Izatem maximis qui apud ipſum haberentur honoribus. nam & tiaram rectam ei geſtare permiſit, & in aureo lecto cubare, quæ honoris inſignia conceſſa ſunt ſolis Parthorum Regibus. donauitque ei regionem magnam ac bonam, ademptam ditioni Regum Armeniæ, cui nomen eſt Niſibis. in ea olim Macedones condiderant vrbem Antiochiam & Mygdoniam cognomine. Atque hos honores Izates accepit à Parthorum Rege præmium. Non multo poſt Artabanus moriens, regnum reliquit Vardani ſuo filio. hic ad Izatem profectus, ſuaſit ei vt vellet ſibi belli aduerſus Romanos gerendi eſſe ſocius, quod tamen impetrare non potuit. Adiabenus enim non ignorans quanta eſſet Romanorum fortuna ac potentia, cohibebat illum tentare impoſſibilia. ad hæc quia quinque adoleſcentes filios miſerat, vt linguam noſtram & diſciplinas diligenter diſcerent, ſimulque matrem adoraturam in templo, ſicut diximus, ſegniorem erat, & Vardanem quoque conabatur deducere à propoſito, continenter denarrans ei Romanorum geſta & potentiam, ratus ſe hoc modo abſterritutum eum à lacceſcendi eos cupidine. Parthus autem his offenſus continuo bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit operæ præmium, Deo fruſtrante ſpes eius vaniſſimas. Parthi enim poſtquam cognouerunt mentem Vardanis, & quod Romanis bellum inferre ſtatuerit, illo cæſo principatum eius fratri Gotarzæ commiſerunt. huic quoque paulo poſt ſublato per inſidias Vologeſus frater ſucceſſit, qui duobus Germanis eodem ſecum patre genitis regna diſtribuit, Pacoro grandiori Mediam, Tiridati minori Armeniam. Porro Monobazus Regis frater & cognati cæteri videntes Izatæ propter eximiam erga DEVM pietatem res proſpere ſuccedere, prædicarique eum paſſim tantæ felicitatis nomine, cœperunt & ipſi cogitare de relinquenda religione patria, & aſſumendis Iudaicis ritibus. id vbi olfecerunt eius regni magnates, ægre ferentes diſſimulauerunt tamen indignationem, opportunitatem

An. mūdi 4009. à Christ. nat. 47.

Izates Artabano auxilium pollicetur.

Izates ad Parthos ſcribit.

Cinnamū Artabano amiſſum dignitatis faſtigium reſtituit.

Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus.

Antiochia & Mygdonia a Macedonibus condita.

Vardanes Romanos bello impetere cogitat, id quod Izates diſſuadet.

Vardane cæſo principatus Gotarzæ eius fratri commiſſus.

Vologeſus Parthorū Rex.

An. mũdi 4009. à Christ. nat. 47.

Adiabenorũ magnates cũ Abia Arabum Rege contra Izatẽ faciũt.

expectantes per quam ab eis pœnas repeterent. Scribunt igitur Abiæ Regi Arabum, magnam pecuniam ei pollicentes, si expeditionem contra iuum Regem susciperet: promittebantque primo statim conflictu se eum deserturos. Esse enim sibi animum pœnas de eo sumere propter contemptum ritus patrii. idque cum Arabe fœdere, hortabantur ne differret negocium. Paruit ille, & cum magno exercitu contra Izatem venit. Cumque iam hostes in conspectu essent inituri prælium, priusquam ad manus veniretur, omnes sui ex composito eum deserunt: tergaque vertentes hostibus, tanquam panico terrore perciti fugam celeriter ineunt. Nec tamen Izatæ animus concidit: sed sentiens se à magnatibus proditum, ipse quoque intra castra sese recipit, vbi inquisitione facta in autores ignominiæ, postquam deprehendit quosdam de fuga pactos cum Arabe, his supplicio deditis, postera die cum hoste confixit: cæsisque plurimis reliquos veram fugam coegit capessere, ipsum Regem acriter persecutus in castrum Arsamum compulit: impetuque facto in mœnia, vi illud cepit. eo direpto ingenti præda potitus in Adiabenam triumphabundus reuersus est, quamuis Abiam viuum in suam potestatem redigere non valuerit, quia captiuitatem voluntaria morte præuenerat. Proceres autem Adiabenorum primo conatu frustrati, & à Deo in manus sui Regis traditi, ne sic quidem quiescebant: sed denuo scribunt Vologeso Regi Parthorum, rogantes vt Izatem interficiat, & dynastam aliunde quempiam genere Parthum sibi præficiat. exosum enim suum Regem aiebant, eo quod patriæ religioni externam prætulerit. His auditis Parthus ad bellandum excitus, cum nullam haberet iustam occasionem, honores quos ipsius pater ei concesserat, repetiit: bellum interminatus si imperatis contradiceret. Quo nuncio Izates supra modum est territus, turpe ducens honoris gratia sibi concessus per metum cedere: sciensque quod etiamsi ille imperata faceret, Parthus tamen non quiesceret, decreuit totam rem Deo committere iacturus extremam de capite aleam: fretusque huius auxilio liberos & vxores, in munitissimum quoddam castellum deposuit, frumentum autem in arces: quo facto fœnum omne flammis corrupit & pabulum: atque ita præparatus expectabat aduentũ hostium. Cumque Parthus numerosas equitum atque peditum secum propere trahens copias opinione citius venisset, posuitque castra ad fluuium, qui Adiabenam à Media dirimit: Izates quoque non longe inde castra metatus est, habens circa se equitum sex millia. in ea castra Vologesus præmisit nuncium, qui hosti indicaret quantis ipse stiparetur copiis, contractis è toto imperio quam late patet Bactra inter & Euphratem fluuium. minabaturque daturum eum pœnas ingratitudinis erga dominos: ac ne Deum quidem quem coleret, posse eum e suis manibus eripere. hæc referente nuncio, Izates respondit, scire quidem se nullo modo conferendum esse Parthorum viribus, nec tamen ignorare Deum esse longe potentiorem vniuersis mortalibus. atque ita dimisso nuncio supplex humi ante Deum procidit, cinere caput turpatus, & indicto sibi vna cum vxore ac liberis ieiunio, his precibus Deum inuocans: Si non frustra me dominator domine tuæ bonitati dedidi, teque merito solum & primum habeo dominum, veni in auxilium, non tam me defensurus ab hostibus, quam illorum repressurus audaciam, qui nefaria lingua immanes voces non horruerunt iactare contra tuam potẽtiam. Sic implorantem & lamentantem exaudiuit Deus: illaque ipsa nocte Vologesus receptis literis, significantibus Daharum & Sacarum validam manum contempta Regis absentia, populari regionem Parthicam, infecto negocio retrorsum cum exercitu abiit: ita, vt euidenter appareret Iza-

Volegesum Parthorum regem proceres, vt Izatem interficiat, rogant.

Izates Deum inuocat, qui Dahas & Sacas in Parthicã regionem mittit, iisque Volegesum cum exercitu excurrit.

tem

tem tum seruatum diuina prouidentia. Non multo autem post exacto ætatis anno quinto supra quinquagesimum, regni vigesimo quarto, superstitibus quatuor liberis masculis, successionem tamen regni reliquit fratri Monobazo, referens ei gratiam bona fide seruati sibi absenti principatus olim post communis patris obitum. Mater porro Helena mortem eius compertam tulit grauiter, vt par erat orbatam amantissimo filio: magnam tamen consolationem habuit, cum audiret successisse suum maiorem natu filium, ad quem conueniendum sine mora profecta est: reuersaque in Adiabenam, non multo tempore Izatæ superuixit. Monobazus autem ossa eius & fratris sui misit Hierosolyma, condenda in exstructis ab ipsa pyramidibus tribus numero, tertio ab vrbe Hierosolymitana stadio distantis. Sed quæ Monobazus regni sui tempore gesserit, dicemus postea.

An. mundi 4010. à Christ. na. 48. Izates moritur. Hodie & Ruffinus cap. 4. al. 6.

Fado porro procuratore apud Iudæam præstigiator quidam nomine Theudas persuasit magnæ vulgi multitudini, vt assumptis suis facultatibus sequerentur se ad Iordanem fluuium. prophetam enim se iactabat, pollicens scissurum se verbo fluuium, & facilem præbiturum transitum, talique promissione permultis imposuit. At Fadus effecit, vt nihil luori facerent ex sua insipientia, immissis in eos turmis equitum: qui ex improuiso irruentes ex his multos interemerunt, multos viuos ceperunt, & in ipsum Theudam, cuius caput abscissum reportarunt Hierosolyma. atque hæc sunt quæ Iudæis contigerunt administrationis Cuspii Fadi tempore.

Theudas se verbo Iordanem scissurum pollicetur & eum assecta inter. ficitur.

Hodie & Ruffinus cap. 5. al. ca. 8.

CAP. III.

Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punit.

Fado autem successit Tiberius Alexander, eius Alexandri filius, qui Alabarchæ magistratum gessit Alexandriæ, omnium in ea vrbe suo tempore ditissimi, qui etiam erga Deum pietate superauit filium, defectorem religionis patriæ. horum tempore magna illa fames Iudæam tenuit, quando Regina Helena frumentum ingenti sumptu ex Ægypto comparatum in egenos distribuit, vt iam dictum est. eodem tempore etiam filii Galilæi Iudæ, Iacobus & Simon sublati sunt de medio, eius qui agente Syriæ censum Quirinio Iudæos solicitabat ad defectionem à Rom. populo: hos enim Alexander crucis affecit supplicio. Herodes autem Rex Chalcidis Iosephum Camydæ filium priuauit summo pontificio, eique succedere iussit Ananiam Nebedæi filium. Tiberio Alexandro successit Cumanus, quo tempore idem Herodes Agrippæ magni frater vita excessit octauo anno principatus Claudii, superstitibus tribus filiis: quorum Aristobulus ex priore vxore natus est, e Bernice vero fratris filia Bernicianus & Hyrcanus. eius principatum Claudius Cæsar Agrippæ iuniori donauit. Sub eodem Cumano exorta seditione Hierosolymis multi Iudæorum desiderati sunt, cuius causam primum explicabimus.

Tiberius Alexander Iudæa Præses. Iacobus & Simon cruce supplicio affecti. An. mundi 4011. à Christ. na. 49. Hodie & Ruffinus cap. 19. al. 10.

CAP. IIII.

Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt.

In Paschæ festo miles genitalia, nudans se dictionem concitat, in qua viginti millia Iudæorum sunt extincti.

INstante Paschæ festo, per quod nostris hominibus vesci panibus infermentatis mos est, concurrentibus vndiq; ad solennitatem turbis plurimis, veritus Cumanus ne inde nasceretur motus aliquis, iussit cohortem vnam armatam stare supra templi porticus, cohibituram tumultum si quis forte existeret. nam idem & alii ante illum præsides factita-

An. mũ. 4011. à Christ. na. 49.

uerunt festiuitatum temporibus. eius festi die quarta miles quidam ostendit populo nudata genitalia: qua contumelia furentes vociferabantur non se affectos, sed ipsum Deum quem honoraret ea celebritas. & quidam audaciores in Cumanum iactabant conuicia, dicentes ab illo submissum petulantem illum militem. his auditis Cumanus & ipse non mediocriter irritatus est: rogabat tamen, vt desinerent mouere seditionem festo tempore. cumq; illi adeo non parerent, vt maioribus etiam impeterent eum conuiciis, iubet totum exercitum cum armis conuenire in Antoniam castellum templo imminens, vt supra docuimus. vulgaris autem multitudo viso aduentu militum territa, cœpit magno impetu fugere, & cum essent angusti viarum exitus, rati à tergo hostem insequi, comprimebant se inuicem inter fugiendum, & conculcabant in angustiis, ita vt perirent plurimi. viginti enim millia extinctorum illo tumultu numerata sunt; versaque in luctum festa lætitia, omnes sacrificiorum & precationum obliti, dediderunt se lamẽtis ac eiulatibus: tantam cladem intulit vnius militis impudẽtia. Vix hic luctus desierat, cum aliud malum accidit. Quidam enim qui ex illa turba fugientes euaserãt, in publica via centesimo ab vrbe stadio Stephanum Cæsaris sequum iter facientẽ aggressi sunt latrocinio, omnesq; eius diripuerũt sarcinas, quo audito Cumanus, confestim eo misit milites, iussos, vt vicos loco propinquos diriperent. in hac populatione miles quidã libros Mosaicos in quodam vico inuentos protulit, eosq; laceravit in conspectu omnium, multis debacchatus & in legem & in gentem totam cõuiciis. Hoc vbi ad Iudæos perlatum est, facto concursu agmine magno petunt Cæsaream, in qua tum Cumanus agebat, supplicantes, vt non suam, sed læsi numinis vlciscereturiniuriam. Tum præses veritus defectionem populi, de amicorum consilio militem illum violatorem legis securi ferit, atque hoc modo tumultum iam repullulantem sedauit.

Stephanꝰ Iudæorũ seruus a Iudæis in itinere spoliatur.

Mosaicos libros mihi quidẽ lacerat, propterea Cumanus securi eũ ferit.

Hedio & Ruffinus cap. 7. al. 11.

Samaritæ aliquot Galilæos Hierosolyma petentes, interficiunt.

CAP. V.

Seditio Samaritas inter & Iudæos orta.

An. mũdi 4014. à Christ. na. 52.

Post hæc inter Samaritas & Iudæos oritur dissidium initiis talibus. Mos erat Galilæis, per dies festos, Hierosolyma petentibus, iter facere per Samariam. Aliquando igitur, cum transirent vicum Samaritarum ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs, commissa inter viatores & vicanos pugna multi Galilæorum desiderati sunt. Id indigne ferentes eorum primates Iudæos ad arma conciuerunt, hortantes, vt se in libertatem assererent. Seruitutem enim etiam per se molestam, tum vero fieri intolerabilem, si cum subditorum iniuriis cõiuncta sit. Cumque magistratus lenire eos conarentur, polliceanturq; se Cumano persuasuros, vt pœnas de cædis autoribus sumeret: vulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, adscito in auxilium Eleazaro Dinæi filio. Is ex professo latro multis iam annis in montibus errans vicos Samaritanorum incendiis & rapinis vastauerat. At Cumanus cognitis, quæ gesta fuerant, assumit Sebastenorum alam & quatuor cohortes pedĳum: armatisque etiam Samaritanis contra Iudæos proficiscitur: quos assecutus multos perimit, plures viuos captos abducit. Tum vero Hierosolymitanorum primi genere atque honoribus, vt viderunt ad quantam calamitatem ventum sit, induti saccos, & capita sparsi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, præ oculis eis ponentes diruendam patriam, templi incendium, liberosque cum vxoribus captiuos abducendos, vt profanis nationibus seruiant: rogabantque vt mutato consilio, & abiectis armis quiescerent in posterum, & suas quisque

Galilæi se se vindicãtes Samaritanorũ vicos incendũt & rapinis vastant.

domos

domos repeterent. His verbis tandem persuasi dilapsi sunt, latrones vero ad loca munita reuersi sunt denuo. Atque ex eo tempore vniuersa Iudæa repleta est latronum receptaculis. Porro Samaritanorum primates Numidium Quadratum Syriæ præsidem tunc Tyri degentem conueniunt, & Iudæos accusant, quod vicos eorum diripuerint ac incenderint, addentes non tam se ægre ferre propriam iniuriam, quam contemptam Romanorum potestatem, ad quorum cognitionem spectaret de iniuriis prouincialium decernere: nunc istos quasi nulli vsquam essent Romanorum magistratus, vicinos infestasse excursionibus. quamobrem nunc se venisse, vt vindictam impetrarent à præside. Hæ fuerunt querelæ gentis Samaritiæ. Iudæi contra & seditionis & pugnæ causam in Samaritas referebant, sed maxime in Cumanum, qui muneribus illorum corruptus, tantam cædem dissimulanter tuletit. His auditis Quadratus iudicium distulit, dicens se prolaturum sententiam, postquam præsens apud Iudæam rei veritatem exactius cognouerit. Ita tum infecto negocio discessum est. Paulo vero post Quadratus venit in Samariam, vbi quum iussisset reos causam suam dicere, comperit Samaritanorum culpa tumultum illum excitatum. Cognito deinde quod & Iudæorum quidam res nouas moliti sint, in crucem egit quos Cumanus viuos ceperat. Inde profectus in vicum Lyddam instar vrbis amplum, sedens pro tribunali & iterum Samaritanorum causam audiens, didicit è quodam Samarita, Dortum Iudæorum primatem cum aliis quatuor sociis Iudæos ad defectionem solicitasse: quos præses affecit supplicio. Ananiam vero summum Pontificem, & Ananum ducem vinctos Romam misit, vt apud Claudium Cæsarem facti sui rationem redderent. Primores etiam Samaritanorum atque Iudæorum, simulque Cumanum procuratorem & tribunum Celerem ire in Italiam iussit ad Imperatorē, vt sub illo iudice decerneretur de his quas inter se habebāt controuersiis. Ipse veritus ne nouum aliquid Iudæi molirentur adiit Hierosolyma: vbi pacata inuenit omnia, populumque occupatum patrio festo & operantem sacrificiis. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes festa, & Antiochiam repetiit. Cumanus porro & Samaritæ Romam missi statuta die iubentur causam suam dicere. Comparauerant autem sibi fauorem libertorum & amicorum Cæsaris: quorum opera vicissent aduersarios Iudæos, nisi Agrippa iunior tum Romæ degens, & Iudæorum primores premi fauore potentum videns, multis precib. obtinuisset ab Agrippina vxore Claudii, vt marito persuaderet legitime causam cognoscere, & in deprehensos tumultus autores iustam proferre sententiam. Claudius igitur his precibus præmollitus, auditis partibus, vt comperit à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudicium venerant supplicio tradidit. Cumanum vero multauit exilio. Celerem vero tribunum iussit perductum Hierosolymam inspectante toto populo rapta ri per vias, atque ita enecari hominem. Procuratorem deinde in Iudæam misit Claudium Felicem, fratrem Pallantis. Post hæc anno imperii sui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abila: quę tetrarchia Lysaniæ fuerat. Chalcidem vero ei abstulit, cum iam dynastia illius fuisset quadriennio. His donationibus ornatus à Cæsare iuuenis collocauit Azizo Emesenorum Regi circumciso sororem Drusillam. Epiphanes enim Antiochi regis filius recusauit eius nuptias, quod mutata sententia Iudæorum religionem amplecti nollet, vt erat pollicitus puellæ parentibus. Mariammen quoque matrimonio coniunxit Archelao Chelcię filio, cui ab Agrippa patre iam ante desponsata fuerat: ex quibus nata est filia Bernice nomine. Drusilla autem non multo post

An. mūdi 4014. à Christ. nat. 52. *Hodie & Ruffinus cap. 8. al. 12.*

Samaritæ Iudæi accusant.

Iudæi seditionis & pugnæ causam in Samaritas & Cumanum referunt.

Dortus cū quatuor sociis supplicio affectus.

Ananias, Anan⁹, Cumanus, Celer aliiq; nonnulli Romā missi. Al. c. 13.

Agrippa ab Agrippina, vt Claudium Iudæorū causam cognoscat, precibus obtinet, Hodie & Ruffinus cap. 9. al. ca. 14.

Claudius Felix Iudææ procurator.

Drusilla.

Mariammne.

Felix Drusillã a priore marito abducit.

dimissa est ab Azizo ex causa huiusmodi. Felix cum esset Iudææ procurator, visa hac fœminarum omnium pulcherrima, amore eius captus, Simonem amicum suum, Iudæum genere Cyprium, pro magno lenone gerentem ad eam misit, qui mulierem solicitaret, vt relicto priore marito ipsi nuberet, beatam fore pollicens si non fastidiret hominem. illa male cõsulta volens euadere molestationes sororis Bernices, inuidentis sibi formæ præcellentiam, consensit calcata religione patria Felici nubere: natoque ex hoc marito filio nomen Agrippæ imposuit: qui iam adultus quomodo cum vxore perierit Vesuuiani clade incendii tempore Titi Cæsaris, dicemus postea. Porro Bernice post Herodis obitum, quitidem maritus eius & patruus fuerat, aliquãto tempore vita in viduitate acta, cum spargeretur rumor cum fratre eam congredi, suasit Polemoni Regi Liciæ, vt circumcisus prius se duceret, rata sic se coarguturam mendacium. Nec recusauit Polemon inductus maxime mulieris diuitiis: id tamen coniugium diuturnum non fuit, propter intemperantiam, vt fertur discedente ab eo Bernice: qui mox desertus ab vxore, & ipse Iudaicæ religionis delertor factus est. Eodemque tempore etiam Mariamme dedignata Archelaum migrauit in thalamum Demetrij, primi inter Alexandrinos Iudæos, tam opibus quam genere, & tum Alabarchiæ magistratum gerentis, ex quo filium nomine Agrippinum genuit. Sed de horum singulis post dicemus diligentius. Cæterum Claudius Cæsar exactis in imperio tredecim annis & octo mensibus, diebusque viginti fato functus est, asseuerantibus quibusdam sublatum esse vxoris veneficio. huius mulieris pater fuit Germanicus Imperatoris frater, maritus vero Domitius Ænobarbus vnus ex Romanis illustrioribus: post cuius mortem diu viduam tandem Claudius duxit, adducentem in familiam filium patri cognominem Domitium: priorem autem vxorem Messalinam ob zelotypiam occiderat, matrem communium filiorum Britannici & Octauij, nam Octauiam omnium suorum liberorum natu maximam ex Petina prima vxore sustulerat: quam Neroni collocauit sic enim nomen priuigno adoptato mutauerat. Agrippina autem verita ne Britannicus adultus à patre acciperet successionem imperij, volensq; principatum suo filio quærere, procurata, vt fertur, morte Claudij, confestim ad prætorianos milites misit præfectum eorum Burrum cum tribunis & libertorum potentissimis, qui Neronem ad eos perductum imperatorem consalutarent. At Nero principatum sic adeptus Britannicum clam veneno sustulit, nec multo post Agrippinam matrem suam ferro propalam, hanc illi gratiam non pro natiuitate solum referens, verumetiam quod eius artibus ad imperium proiectus sit. Occidit & vxorem Octauiã, multosq; viros illustrissimos, quasi coniuratos in suam perniciem. Sed de his rebus scribere supersedeo. non desunt enim qui res Neronis scripserunt: quorum aliqui in gratiã eius, vt bene de se meriti, veritatem neglexerunt: alij indulgentes suis odiis, tam impudentibus mendaciis in eius famam debacchati sunt, vt merito damnandi sint in historia. quos equidem non miror de Nerone mentitos, quando ne superiorum quidem imperatorum gesta scribentes rationem veritatis habuerunt, quos tanto post nati nulla iusta de causa odisse poterant. sed istis veritatis contemptoribus liceat vt libet scribere, quando delectari videntur hac licentia. nos vero quibus propositum est à veritate nusquam discedere, quæ à nostro argumento aliena sunt paucis attingimus: quæ vero nobis Iudæis acciderunt, ea non tanquã obiter tractamus, ne calamitatum quidem ac erratorum commemoratione vitata.

Polemoni Ciliciæ regi in matrimoniũ collocatur Bernice.

An. mũdi 4018. à Christ. na. 56.

Mariãme Archelaũ dedignata in Demetry thalamum migrat.

Hedio & Ruffino ap. 10. lian 15.

Agrippina, Messalina & Petina Claudy vxores.

Nero Imperator.

An. mũdi 4019. à Christ. nat. 57.

Nero Tyrannus.

Ergo ad res nostras narrandas reuertamur. Primo Neronis principis

anno

anno, Regi Emesorum Azizo defuncto frater in principatu successit: minoris autem Armeniæ dominium Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius à Nerone accepit. Agrippæ quoq; idem princeps partem Galilææ donauit, iubens Tiberiada & Tarichæas parere eius imperio. addita his & Iuliade trans Iordanem sita, agroq; eius habitato vicis 14.

Hedio & Ruf. c. 11. Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius. Agrippa ditio ampliatur. Al. c. 16.

CAP. VI.

Gesta Felicis Iudææ præsidis.

CÆterum Iudææ res prolabebantur vsq; in deterius. tota enim referta erat latronũ receptaculis, & magicis præstigiatoribus imperitiq; vulgi seductoribus. quorum multos, sicut & latrones, Felix quotidie comprehensos afficiebat supplicijs: & in his Eleazarũ Dinæi filium qui non mediocrem latronum globum circa se habebat dolo viuum in potestatem suam redegit: data enim ei fide quod nihil mali esset passurus, persuasit, vt ad se veniret. moxq; vinctum Romam transmisit. cumque odio prosequeretur Ionatham summum pontificem, vt admonitus ab eo sæpe de administrandis melius rebus Iudaicis, ne omnium erratorum inuidia publica in ipsum recideret, ad cuius preces Cæsar hũc procuratorem miserat, rationem excogitauit, qua liberaretur ab eius molestis interpellationibus. Graue enim est nocẽdi cupidis, si admoneantur crebrius. Qua de causa felix amicum Ionathæ fidissimum Doram Hierosolymitam genere induxit promissa pecunia, vt sicarios ipsi pontifici immitteret: quod ille in gratiã præsidis præfecit his artibus. Quidam quasi religionis ergo in vrbem alcenderunt sicis clam succincti sub vestibus, qui permixti Ionathæ famulicio peremerunt hominem. cuius facinoris, quia nemo vltor extitit, inuitati hac licentia sicarij per singula festa ventitantes, & tela celantes pari modo immixti turbis, alios confodiebant propter priuatas inimicitias, alios cõductos pecunia, idq; non modo in reliquis vrbis partibus, sed in ipso templo etiam. nam & ibi interdum audent cædes patrare, ac si nihil hoc modo pietatem læderent. vnde fas est credere Deum tanta impietate offensum auersatum esse Hierosolyma: temploq;, vt non amplius puro domicilio, Romanos induxisse purificaturos id flammis lustralibus: gentique cum liberis simul & vxoribus seruitutis iugum imposuisse, quo castigatiores redderentur hoc infortunio. Et vrbs quidem talibus incessabatur latrociniis. impostores autem & Magi, turbas illectas post se trahebant in solitudines, pollicentes se diuinitus ostensuros eis clarissima signa & prodigia: persuasaque multitudo mox pœnas luit dementiæ. retractos enim eos Felix neci dedidit. Eodem tempore quidam ex Ægypto venit Hierosolyma vatem se esse profitens & plebi suadens, vt secum in montem Oliueti ascenderet, qui e regione vrbis ad quintum abest stadium, illic enim visuros suo iussu cadere Hierosolymorum mœnia, ita vt per eorum ruinam aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma sumere, stipatusque multis equitibus ac peditibus irrumpens inuadit turbam seductam ab Ægyptio: quorum quadringentis occisis, ducentos viuos cepit: Ægyptius ipse pugna elapsus disparuit. Post hæc latrones rursum ad rebellandum Romanis incitabant populum, dictitantes excutiendum illorum imperium, & non assentientium vicos direptos absumebant incendijs. Apud Cæsarem quoque inter Iudæos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. nam Iudæi potiore conditione volebant esse, quod vrbis eius conditor Herodes Rex fuerit Iudæus genere. id Syri non inficiebantur quidem, sed aiebant vrbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tempore nullum Iu-

Felix latrones, Magos vulgique seductores supplicijs afficit. Eleazar Dynæi filius Romã miss. Felix Ionathæ insidiatur. Laniena.

Impostores & Magi.

Hedio & Ruff. c. 12 al. cap. 17 Pseudopropheta ex Ægypto Iudæos in Oliueti monte prodit.

An. mũdi 4019. à Christ na. 57. *Hedio & Ruff. c. 13 alias c. 18 Discordia inter Iudæos & Syros, de pari iure ciuitatis rixa.*

dæum habitasse inibi. Quæ res post peruenit ad cognitionem præsidum, correptisq; ex vtraq; parte tumultus autoribus affecerunt eos verberibus, atque hoc modo seditionem compresserunt aliquandiu. rursum enim oppidani Iudæi freti diuitiis per contumeliam Syros lacessebant conuicio qui tametsi inferiores quod ad facultates attinet, ferocientes tamen eo quod plurimi Romanis per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, aliquantisper & ipsi regerebant in Iudæos conuicia. deinde ad lapides ventum est, ita vt multi vtrinq; vel saucierentur vel caderent. penes Iudæos tamen fuit victoria. Felix autem, vt vidit contentionem progressam vsq; ad belli speciem, prosiliens rogabat Iudæos, vt desinerent: quibus non parentibus immisit armatos milites: multisq; cæsis, plures captiuos fecit: & multas eorum domos diuitiis refertas in prædam concessit militibus. Iudæorum vero honoratiores ac modestiores sibiipsis timentes rogauerunt Felicem, vt militibus receptui caneret, parceretq; iam & resipiscendi facultatem concederet: id quod præses indulsit eorum precibus. Per idem tempus Agrippa Rex summum Sacerdotium Ismaeli contulit Phabei filio: & ipsi summi pontifices dissidere cœperunt à sacerdotibus & primatibus Hierosolymitanorum ciuium, singulique incedebant stipati manu audacissimorum & seditiosorum hominum, conflictantesque inter se mutuis certabant conuiciis & lapidationibus: nec erat qui compesceret, quasi vacante vrbe magistratibus. In tantum autem exarsit summorum pontificum impudentia, vt auderent seruos suos in areas mittere, qui auferrent debitas Sacerdotibus decimas, aliquotque pauperiores e sacerdotum ordine alimentorum inopia fame deficerent. Tanto plus tum pollebat violentia seditiosorum quam iustitia.

Ismael Phabei filius Pontifex. Pontificũ cum sacerdotibus dissidiũ.

CAP. VII.

De procuratore Portio Feste, & de sicariis.

Al. ca. 19 Felix accusatur.

CÆterum postquam Felici successor Porcius Festus à Nerone missus est, primores Iudæorum Cęsaream incolentium Romam profecti sunt Felicem accusaturi: dedissetq; omnino pœnas iniuriarum quibus Iudæos affecerat, nisi Nero eum donasset Pallantis fratris precibus, qui tum in precio erat apud principem.

Hedio & Ruff. c. 14 Seditio Iudæorũ Sicarij.

Cæsariensium etiam Syrorum duo præcipui, Beryllum qui pædagogus Neronis fuerat, tunc vero Græcis epistolis scribendis præerat, magna pecunia corruperunt, vt impetraret ab imperatore literas, quibus abrogaretur Iudæis eius ciuitatis ius, hactenus commune ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit. ex his literis postea calamitatum nostrarũ omnium causæ ortæ sunt. Iudæi enim Cæsarienses vbi cognouerunt, quæ scripta sunt, magis etiam perstabant in seditionibus, donec initium belli conflatum est. Cum autem venisset in Iudæam Festus, offendit totam afflictam à latronibus vicos passim populantibus. quorum ferocissimi appellati sicarij tũc ad maximum numerum excreuerant, vtentes gladiolis instar acinacis Persici, incuruis quales sicas Romani nominant, vnde latronibus ipsis cognomen est inditum, multorum cæde infamibus: qui, vt iam dictũ est, festis diebus admixti turbæ vndiq; in vrbem confluenti religionis gratia, nullo negocio quotquot collibuisset tollebant de medio. aliquando etiam armati inuadebant inimicorum vicos, direptosq; tradebant incendio. Festus autem equestres & pedestres copias misit cõtra quendam impostorem magnum, qui homines post se trahebat in solitudinem, deceptos vanis promissis, quasi ope eius incolumes euasuri essent à malis omnibus. hi

Festus dum posteros magum cũ assectis opprimit.

vniuersi

vniuersi vna cum seductore ab immissis militibus oppressi sunt. Eodem tempore Agrippa rex exstruxit insigni amplitudine domum prope porticum in regia Hierosolymitana quæ Asamonæorum fuerat, sitam in edito loco vnde amœnissimus prospectus patebat contemplari vrbem volentibus, cuius voluptatis rex cupidus e cubiculo spectabat quicquid circa templum fieret. id vbi viderunt Hierosolymitani proceres, tulerunt indignissime. neq; enim leges nostræ concedunt spectari quid agatur in templo, præsertim sacrificia. quamobrem altum parietem excitauerunt supra exhedram, quæ erat in interiore templo versa ad solem occiduum. hæc non solum regi triclinij prospectum arcebat opposita, verum etiam occidentalis extra templum sitæ porticus, vbi festis diebus Romani stationes habebant ad templi custodiam, quo facto tam rex offensus est, quam Festus præses prouinciæ. qui etiam iussit parietem dirui. ciues autem rogauerunt, vt liceret sibi legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse viuere, si quid demoliretur de templi ædificiis. quo impetrato miserunt ad imperatorem decem ciues eximios, & Ismaeli summum pontificem, & Chelciam custodem sacri ærarij. Qui audita legatione non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietem, gratificatus in hoc vxori suæ Poppeæ piæ fœminæ, quæ pro Iudæis deprecatrix fuerat: quæ decem illos viros redire permisit, Chelciam vero & Ismaelem apud se detinuit tanquam obsides. Id postquam Agrippa resciuit, pontificatum detulit Iosepho cognomine Cabi, Simonis quondam summi Pont. filio.

An. mūdi 4020 à Christ. nat. 58. *Hedio & Ruff. c. 15 al. ca. 20.*

Agrippa exstructa prospectu priuatur a Iudæis.

Iosephus Cabi Simonis filius Pontifex.

CAP. VIII.

De procuratore Albino.

CÆsar autem de Festi morte accepto nuncio, Albinum in Iudæam misit præsidē. Rex vero Iosepho, iusso priuatam vitam agere, Sacerdotium eius dedit Anani filio, & ipsi vocato Anano eodem quo pater nomine. Seniorem istum Ananum aiunt fuisse omnium felicissimum, vt qui filios habuerit quinque, omnes potitos summi Dei pontificio, cum prius ipse ad senectutem hac dignitate esset perfunctus: quod ad eam ætatem nulli ante summorum pontificum cōtigerat. Iunior autem Ananus, is quem nunc summum pontificatum accepisse diximus, iudax erat & ferox ingenio, secta Sadducæus, quod hominum genus apud Iudæos in iudicando est seuerissimum, vt ante docuimus. Talis igitur cum esset, tempus opportunum se nactum ratus mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere, concilium iudicum aduocat: statuumq; coram eo fratrem Iesu Christi Iacobum nomine, & vna quosdam alios, reos impietatis peractos lapidandos tradidit: quod factum omnibus in ea ciuitate bonis & legum studiosis vehementer displicuit: missisque ad regem clam nunciis rogauerunt mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret. nam ne nunc quidem recte egisse. Quidam etiam Albino occurrentes venienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius consensu aduocare concilium. horum verbis ille persuasus iracunde scripsit pontifici, daturū sibi pœnas minitans. & Agrippa rex eam ob causam post tertium mensem ablatum ab eo pontificatum Iesu Damnei filio concessit. Albinus porro, vt venit Hierosolyma, omnem curam & diligentiam adhibuit, vt pacaret prouinciam, interfectis multis sicariis. Ananias autem pontifex indies apud populum celebrior fiebat & carior, honorabaturque ob liberalitatem ab omnibus: quotidieque Albinum donis venerabatur & summum pontificem. Sed habebat seruos pessimos, qui adiuncto sibi audacissimo quoq, obeun-

Albinus Iudæa Procurator. An. mū. di 4025. à Christ. nat. 63. *Ananus, Anani filius Pontifex.*

Anani 5. filij Pontifices. Hedio & Ruff. c. 16 al. ca. 21.

Iacobus lapidatur.

Ananus accusatur Iesu Anano succedit.

tes

Sacerdotũ decimas vi quidã auferunt.

tes areas vi auferebant sacerdotum decimas, pulsantes eos, qui cunctarentur reddere. alij quoque pontifices faciebant similia, nemine valente compescere: multiq; sacerdotum quibus ante ex decimis alimenta fuerant, tunc absumebantur inedia. At sicarij die festo, qui tum superuenerat noctu vrbem ingressi viuum ceperunt scribam ducis Eleazari. is erat Ananię pontificis filius. hunc vinctum abduxerunt. ac deinde miserunt ad Ananiam, qui eorum nomine promitteret scribam dimittendum, si pater Albino persuaderet, vt ex eorum numero decem captiuos solueret. tum Ananias vrgente necessitate ab Albino impetrauit quæ latrones illi postulauerant, id quod maiorum calamitatum fuit initium. Latrones enim semper aliquam artem comminiscebantur, qua ex Ananiæ cognatis quempiam interciperent, nec prius dimittebant quam e suis aliquot reciperent: auctiq; denuo magno numero & recepta audacia, totam eam regionem vastabant. Hoc tempore Agrippa Rex prolatis pomœrijs Cæsareæ, quæ Philippi dicitur, mutato nomine in Neronis honorem vocauit eam Neroniada: & theatrum apud Berytios impendijs magnis exædificatum ornauit spectaculis annuis, assignata in eum vsum ingenti vi pecuniæ. Frumẽtum enim donauit ei populo, & oleum viritim distribuit: totamque eam vrbem ornauit statuis passim dispositis atq; expressis ad antiqua clarorum artificum archetypa imaginibus: & omnia pene sui regni ornamenta in eam ciuitatem transtulit: vnde magnam sibi apud subditos parauit inuidiã, quod suos spolians externam vrbem excoleret. eodem rege iubente Iesus Gamalielis filius in summo pontificatu successit Iesu Damnei filio non libenter sibi cedenti, vnde natum est inter vtrunq; dissidium. adscitis enim globis audacium iuuenum sæpe à conuiciis prorumpebant ad lapides. Sed inter alios eminebat Ananias ex amplis facultatib. largitione plurimos sibi reconcilians. Costobarus quoque & Saulus suam quisq; circa se manum habebat sceleratorum hominũ, orti genere regio, & propter Agrippæ cognationem fauorabiles, alioqui violenti & ad spoliandos infirmiores promptissimi. atque ex illo maxime tempore labare cœpit nostra Respubl. & indies in deterius ruere. Porro Albinus audito Gessium Florum sibi successurum venire, videri volẽs gratificatus Hierosolymitanis ciuibus, productis vinctis, quotquot erant in manifeste capitali culpa, iussit interimi: reliquos qui leuioribus de causis coniecti erant in vincula, reductos in carcerem pecuniis mulctatos dimittebat alium post alium. atque in hunc modum vacuato vinctis carcere Iudæa repleta est latronibus. Interea Leuiticæ tribus homines quorum erat sacros hymnos in templo canere, adito Rege induxerunt eum precibus, vt aduocato concilio decerneret eis vsum stolæ lineæ, quæ tum solis erat concessa sacerdotibus. hanc enim nouationem pertinere ad perpetuam ipsius regni memoriam. neq; frustra fuit eorum postulatio. Rex enim de consilij sententia permisit hymnorum cantoribus, vt deposito priore habitu, lineum vt voluerunt sumerent. Aliam etiam eiusdem tribus partem addictam templi ministeriis, ipsorũ precibus motus permisit sacros hymnos canendos edisce-

Costobar & Saul⁹ ad spoliãdos infirmiores promptissimi.

Hodie & Ruff. c. 17 alias c. 22

Albinus vinctos interimit.

Templi ministris Agrippa hymnos sacros canere permittit.

re: quæ omnia fiebant contra institutа legis patriæ, nunquam violatæ absque piaculo. Iam absolutum erat & templi ædificium. Populus igitur cum videret esse in ocio circiter octodecim opificum millia, solitorum hactenus in templo ex operarum mercedibus victũ quærere, nolensq; sacram pecuniam repositam habere, ne quando Romanis præda fieret, simulq; opificibus inde prouidere cupiens: quod vel vna hora operato statim merces repræsentaret: suasit regi vt orientalem instauraret porticum. ea templi extima [illegible] d æ valli & angustæ imminẽs, ac proinde subnixa mu-

Iudaicus populus regi vt orientalem instauraret porticum suadet.

ro quadringentos alto cubitos, laxis constructo quadratis valde candidis: eratque cuiusque laxi longitudo cubitorum viginti, lex vero altitudo: opus Solomonis regis qui primus integrum templum condidit. Rex autem cuius curæ Claudiæ Cæs. fabricam templi commiserat, reputans quodcunque opus demoliri facile, reparari difficile, maxime talem porticum egentem & tempore longo & pecuniis plurimis, non annuit populi precibus: sed vrbem candido saxo consternere si liberet non vetuit. Post hæc Iesu Gamalielis filio Pontificatum abrogatum concedit Matthiæ Theophili filio, quo Pontifice Iudaicum bellum habuit initium.

An. mũdi 4026. à Christ. nat. 64.

Matthias Theophili filius Pontifex. Heres & Reg. c. 18

Conueniens videtur præsenti historiæ narrare de Pontificibus, quæ origo eorum, & qui ad hunc honorem admittantur, & quot vsq; ad finem eius belli fuerint. Primus igitur omnium hoc Dei sacerdotiũ gessisse fertur Mosis germanus Aaron Pontifex: quo defuncto successisse mox filios, ac deinde illorum posteritati, mansisse hunc honorem perpetuum. vnde consuetudo obtinuit accepta à maioribus, neminem Dei Pontificem fieri nisi descendentem ab Aaronis sanguine, nec eam dignitatem concedi vel regibus oriundis alio genere. Fuerunt igitur vniuersi à primo Aarone vsq; Phanasum, quem belli tempore seditiosi declarauerunt Pontificem, 83. numero, horum 18. præfuerunt sacris ab eo tempore quo primum in deserto Moses erexit Deo tabernaculum, vsque dum in Iudæam ventũ est, vbi Deo templum ædificauit Rex Solomon. nam à principio põtificibus nõ succedebatur nisi mortuis deinde viuentibus etiam subrogari cœperunt alij. Itaque hi 13. cum essent duorum Aaronis filiorum posteri, per continuatas successiones hoc honore potiti sunt: sub his primo penes optimates administratio fuit Reipublicæ, post ad monarchas, postremo ad reges transiit. ex quo autem die patres nostri ductu Mosis Ægyptum sunt egressi, vsque ad templum à Solomone rege conditum, elapsi sunt anni 612. post 13. illos Pontifices alij 18. secuti sunt à tempore Solomonis regis sibi succedentes vsque dum Nabuchodonosor Babyloniorum rex contra nostram vrbem expeditione facta templum incendit, & translata tota gente Babylonem, Iosedecum quoque Pontificem illo abduxit. horum Pontificatus tempus 466. annorum fuit, mensium sex, dierum decem, Rempublicam Iudæorum gubernantibus regibus. post septuagesimum autem Babylonicæ captiuitatis annum Cyrus Persarum rex dimissis Babylone Iudæis, & reuersis in antiquam patriam permisit templum denuo condere, quando Iesus Iosedeci filius assumpsit summum sacerdotium. Hic & eius posteri quindecim vniuersi vsque ad regem Antiochum Eupatora statum Reipubl. popularem rexerunt per annos 414. Cæterum iam dictus Antiochus cum suo duce Lysia, primus Oniam cognomento Menelaum apud Berytum, vita simul priuauit & sacerdotio, repulsoque à sua successione eius filio, Iacimum constituit summum Pontificem, natum quidem ex Aaronis progenie, sed non ex eadem familia. quamobrem Onias defuncti Onix Pontificis filius nomine patrem referens, in Ægyptum profectus & insinuatus in Ptolemæi Philometoris ac Cleopatræ eius coniugis amicitiam, persuasit eis vt in Heliopolitica præfectura Deo templum instar Hierosolymitani extruerent, seque illic Pontificem constituerent: de quo templo sæpe alias diximus. Iacimus autem triennio in Pontificatu exacto mortuus neminem successorem habuit, sed per septennium sine Pontifice mansit ciuitas. Dein postquam Assamonæorum familiæ Principatus nostræ gentis est creditus, rebellantes Macedonibus Ionathan creauerunt summum Pontificem, qui septennio toto præfuit. quo per insidias Tryphonis sublato è

Pontifices in vniuersum 83.

viuis

An. mũdi 4026. à Christ. nat. 64.

viuis frater eius Simon obtinuit id sacerdotium, cui dolo generi oppressō inter epulas, filius Hyrcanus in honore successit. eum cum per vnum & triginta annos gessisset, iam decrepitus successori Iudæ reliquit suo filio, qui alio nomine Aristobulus est dictus. huic frater hæres fuit tam regni quam sacerdotij, postquam ille sumpto tum primum diademate vnum annum vtraque dignitate potitus est. Is nomine Alexander & ipse regnum coniungens Pontificatui cum viginti septem annis præfuisset rebus Iudaicis moriens Alexandræ vxori permisit deligendi Pontificis arbitrium. illa Hyrcano id addixit, exactoque in regia potestate nouennio è viuis excessit: quo toto tempore Hyrcanus eius filius Pontificatum tenuit. nam post matris obitum Aristobulus frater moto bello victum Pontificem ad priuatam vitam redegit, & sibiipse regnum simul vsurpauit ac sacerdotium: exactisque in vtraque dignitate tribus annis & totidem mensibus, cum superueniens Pompeius vi cepisset Hierosolyma, à victore vinctus Romam missus est cum liberis: & Hyrcanus restitutus in Pontificatum, principatum quoque suæ gentis accepit, sed absque diademate: præterque priores illos nouem, per alios 24. annos summum sacerdotium obtinuit. Post quos completos Barzapharnes & Pacorus dynastæ Parthorum traiecto Euphrate bellum Hyrcano inferunt, eoque viuo abducto Aristobuli filium Antigonum regem constituunt: qui post tres annos & totidem menses expugnatus ab Herode & Sosio, apud Antiochiam iussu Antonij, dedit supplicium. Herodes autem accepto à Romanis regno non amplius ex Asamonæo genere creauit Pontifices, sed eum honorem quibusuis ex sacerdotum ordine concessit etiam obscuris, absque vno Aristobulo. hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotem, & Mariammes suæ vxoris fratrem ob fauorem populi & Hyrcani aui memoriam summo sacerdotio dignatus est. deinde ventus ne omnes in illum essent propensiores, apud Hierichuntem arte necauit natantem in piscina vt supra diximus: neque postea vlli ex Asamonæorum posteritate hoc sacerdotium committere voluit. idem fecit in ordinandis Pontificibus Archelaus eius filius, & Romani qui post illum cum potestate præfuerunt prouinciæ. Sunt igitur qui ab Herodis principatu vsque in diem qua templum & vrbs, incendente Tito, conflagrauit, Pontificatum gesserunt, in vniuersum numero viginti octo: tempusque eorum sacerdotij centum anni & septem insuper: quorum aliqui sub Herode fuerunt & Archelao huius filio; defunctis autem his penes optimates fuit Respub. collocatis in eius fastigio Pontificibus: de quibus hactenus dixisse sufficit.

Aristobulus ab Herode interfectus, supra lib. 15 cap. 3.

CAP. IX.

Quomodo Florus Albini successor tantis Iudæos affecerit iniurijs, vt coacti sint arma sumere.

Gestius Florus Iudææ procurator. An. mũdi 4028. à Christ. na. 66.

GEstius autem Florus Albino successor à Nerone missus plurimis Iudæos repleuit calamitatibus. is Clazomenius erat genere, adduxitque secum Cleopatram coniugem non minus improbam, per quam vt Poppeæ Augustæ amicam, Iudæa administrationem impetrauerat. adeo vero potestate violenter abusus est, vt Albinum Iudæi desiderarent quasi beneficum. nam ille quantum poterat clam erat malus & nocens: Florus contra quasi ad ostentandam missus maliciam, publice trãducebat nostræ gentis iniurias, nihil sibi ad summam in rapinis & supplicijs iniquitatem reliquum faciens. erat enim inflexibilis ad misericordiam: nullis vnquam lucris satiabilis, vndecunque parua æque captans ac magna, vt etiam latronum esset particeps. multi enim illum

Gestii Flori vita peior Albino.

quæ

quæstum exercebant securi de incolumitate, quam ab eo redimebant decisis prædarum partibus: adeoque nullus erat iniuriarum vel modus vel finis, vt miseri Iudæi non ferentes rapacem latronum insolentiam cogerentur laribus relictis & patriis ceremoniis ad exteros fugere, iudicantes vbiuis etiam apud barbaros se viuere posse commodius. Et quid multis verbis opus est? Bellum contra Romanos suscipere solus Florus nos compulit, malens semel vniuersos quam paulatim perdere. Itaque secundo anno postquam is venit procurator in prouinciam, duodecimo vero Neronis imperij, bellum id cœptum est: quo tempore quanta vel coacti fecimus, vel perpessi sustinuimus, exacte cognoscere poterunt qui dignabuntur legere libros à nobis conscriptos de bello Iudaico. atque hæc dicendi finem faciam de antiquitatibus, quas belli argumentum sequitur. Præsentis autem operis textus continet totum illud tempus inter primam creationem hominis & annum Neronis principis duodecimum: quæque per tot secula Iudæis vel in Ægypto obuenerunt vel in Palæstina cæteraque Syria, tum quas clades ab Assyriis & Babyloniis accepimus, quoue modo tractati simus à Persis & Macedonibus, & postremo à Romano populo. his enim omnibus accurate descriptis etiam Pontificum successiones recensuimus continuatas per annorum duo millia. pari diligentia regum quoque res ordine tradidimus, & status Reipublicæ monarcharumque potentiam. per omnia secuti autoritatem sacrorum voluminum, ita vt à principio sumus pollicити, ausimque addere quod nemo alius scriptor, Iudæus, externusue potuisset hoc argumentum tanta fide Græcis hominibus prodere. ego enim tribulium meorum confessione disciplinas patrias egregie calleo, Græcanicæ quoque literaturæ non sine profectu dedi operam, quamuis exquisitam pronunciandi rationem assequi per patriam consuetudinem non licuit. nostri enim homines non suspiciunt eos qui multas perdidicerunt linguas, quod studium profanum apud eos habetur & seruis commune cum ingenuis. solos autem sapientes suo suffragio pronunciant, qui legis & sacrarum literarum tãtam assecuti sunt peritiam, vt eas etiam interpretari valeant. qua in re cum multi collocarint operam; vix vni successit atque alteri, quibus mox dignum præmium contigit. Fortassis autem nulla inuidia prohibet etiam de meo genere gestisque per totam vitam rebus pauca exponere, dum adhuc supersunt, qui vel attestari possunt vel coarguere: atque ita concluderur harum antiquitatum tractatio comprehensa viginti voluminibus, versuum vero sexagies millibus. Quod si Deus concesserit, compendio rursum referam belli casus & quæ nobis in præsentem vsque diem euenerunt, quæ incidit in decimum tertium annum Principatus Domitiani Cæsaris, ætatis vero meæ sextum & quinquagesimum. Promisi etiam scripturum me quatuor libros de Iudæorum opinionibus, quas habent de Deo eiusque essentia, & de legibus, quare per eas alia liceat nobis facere, alia non liceat.

An. mũdi 4030. à Christ. nũa. 68. *Florus belli Iudaici causa.*

Initium belli Iudaici.

Antiq. Iudaicarum epilogus.

Iosephus Hebraicæ & Græcanicæ literaturæ peritus.

Hoc volumen scriptum est anno mũdi 4057. a nato Christ. 95

FLA-

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises ici volontairement.

INDEX RERVM ET VERBORVM IN HOC FLAVII IOSEPHI OPERE MEmorabilium fidelissimus ac locupletissimus.

A.

AARON mortuus fol. 94.
Aaronis virga germinat 93
Aaronis filii 77
Aaroni Mosis fratri sacerdotium confertur a Deo ibid.
Athenienſibus honor Hyrcano habitus 376
Abraham Lothum captum cum Sodomitis reducit 25
Abrahamum primus verbi divini concionator 23
Abrahamus egregius Astronomus 42
Abrahamus Ægyptios religionem docuit & artes 24
Abraham moritur ætatis an. 175. 31
Abrahami obedientia 28
Abrahame Deus, progeniem eius malos vicinos in Ægypto habituram, pranuncias 25
Abneth 75
Abel a Cain interfectus 15
Abdagasus Asinæum interficere vult, quod Arrabæus permittere recusat 501
Abdon iudex 132
Abdemonus 328
Apione quadam valde frigide conscripta 841
Abrae ad Hebræos oratio, qua defectionem & impietatem eis exprobrat 224
Abenerus Neri filius Sauli filium Iebosthum populi Regem constituit 171
Abenerus contra Iudæ tribum copias educit, cuiusdam eius cum universo Davidis exercitu occurrit ibid.
Abenerus apud seniores populi, præfectosq; militiæ, vt ad Davidem desciscerent, loquitur 172
Abenerus a Davide comiter exceptus, amice dimittitur 173
Abenerus ad Davidem in Hebronem mittit legatos, qui suo nomine fœdus cum eo ferirent 178
Abenerus in fugam conversus, Asael trucidat 171
Abesalomus sororem Thamaram solatur 184
Abesalomus vindictæ opportunitatem expectat ibid.
Abesalomus patrem ac fratres ad solenne convivium invitat, & Ammonem vino sepultum trucidari curat ibid.
Abesalomus reductus patris Davidis conspectum desitare iubetur 185
Abesalomus patris sui affectat regnum astute satis & callide 186
Abesalomus Rex ab universis salutatur ibid.
Abesalomus Iordanem trajecit. 189
Abesalomus callide per mulierem a Ioabo subornatam revocatur Hierosolyma 190
Abesalomi Hierosolym. nati liberi ibid.
Abesalomi columna marmorea 192
Abias contra Ieroboamum exercitum colligit 224
Abias victoria potitur ibid.
Abigæa Nabalis uxor muneribus Davidem placat 163
Abiathar manus Sauli elapsus, Davidi patrem, & sacerdotium nunciat eadem 163
Abiatharus sacerdotali honore privatur 203
Abilamarodochus Iechoniā è vinculis dimittit 276
Abimelechus 79. fratres interficit 129
Abimelechus Thebas capit 130
Abimelechus in Sicimitas movet 130
Abimelech Isaacum invidia motus expellit 31
Abimelech amicitiam renovat cum Isaaco 32
Abimelechus amore Saræ captus 27
Abimelechum mulier ferit, & armiger eum occidit 131
Abimelechum Sicimitæ expellunt 130
Abisaus 195
Acerræ 20
Achas quintus ex fratribus antequam protrahi suberetur, in medium prorumpit 874
Achab & Iosaphatis in Syros movent 235
Achab in prælio vulneratus moritur ibid.
Achabus ob dimissum ab ipso Adadum taxatur 233

Achabus ingratiam recepto Adado fœdus cum eo fecit 232
Achabus Eliam quærit 228
Achabi posteri Samariæ truncati 247
Achabi pœnitentia 230
Achabi cruorem canes lingunt Eliæ prædictionem lambunt 235
Achabum Elias impietatis accusat 228
Achaz æreum & argenteum templi Damascum Assyriorum Regi dejert 256
Achaz Assyriorum Deos templo Hierosolymorum imponit ibid.
Achaz mortuus 259
Achaz mortuus 260
Achor condemnatur ex præda contra Dei mandatum assumit 115
Achor deprehenditur & punitur 116
Acta populi Romani ad quamdam decem tribunum pertinentia multa adit 218
Actium ab Augusto insignibus Sardo instructus appellatur 159
Actus Solis, ut eum patres pellunt, quo signo ingreditur 167
Adamus Davidem ad fœdus pangendum, ut opinor, 18
Adimpletum est consilio cœlesti & ingenio ut amplius 160
Adjutor Dei & Abrahami in fœdus, unus ex filiis promissis, Isaacus designatur 186
Admittere ad Antiochum 402
Admittuntur Syriæ & Judææ legatorum contra Iudæos preces 509
Admodum 112
Adonias Davidis & Syrorum Rex a Davide pacto vincitur 178
Adonias cum Deo precatur 14
Adoptio & ira infesta 180
Adoptio 181
Adorare 20
Adorantes Deum adigamur 14
Aduersus Syriam infestus 215
Adversus Syriam profugit ibid.
Adversus Idumæam vitiis in patriam reversi permittat 181
Adversus Idumæam reverentur, inde in Syriam jecerit ibi.
Admodum nati sumus, eamq; fugere nefarissimi quidem possunt 115
Ad Alexandrum sex milia hominum confluunt 500
Ad Alexandrum angeli descendunt 26
Ad Alexandrum de Mose maledicta responsio 38
Ad Alexandrum reticentibus eis, cum fidentibus patrium patrimonium gerunt 130
Ad Antiochum urgens perditorum hominum multitudo confluit, qui Babylonios incendunt 303
Adhortatio ad contemnendam mortem, & imperatoria fortia loquentia 512
Adhortatio ad considerationem auxilii & beneficii Dei præsentis exhibiti 14
Adhortatio ad libertatem ruendam 51
Adiabenorum migratio cum suo Arabum Rege contra Izatem fœdus facit 53
Adjutores Salomonis in templo exædificando 197
Admittere ad se facies conjugium expetit 204
Admittere desperant 161
Admittas ex commissa se propitios ad altaria communia confugit 199
Admodum flendus regnum 198
Admodum magnificus 83
Admonitio ad fœdus contra delphinum 41
Adoratio Dei 20
Adoratio ad Dei manum explanatum 532
Adoptio ad Claudium, Agrippæ præfidem, se confert 532
Adoptio quam Herodis Judæi magis fauet 534
Adoptio per Alexandrum a Troja peccatum matrem 402
Adoptio, dum Iudæorum Christo pertinaces ab eo ergo, gratia Alexandrum integrat ibidem.
Agrippa cum alio aliquot ad Claudium mittitur 519
Agrippa Herodi Romæ familiariter innotescit 427
Agrippa ad Agrippinam, ut Claudius Iudæorum causam cognoscat precatur ibidem 535
Adoptio fœdum jam sententiam exponit 61
Adoptio Frisiorum libertatem cum numeribus & diris contra Iberiam ad Imperatorem mittit 495
Agrippa Hierosolymis adest 429
Agrippa ab Herode Germanici & Claudii matre Romæ educatus mittitur 459
Agrippa Herodis Calcidium principatum recipit 522
Agrippa consilium 526
Agrippa Alexandriæ spectaculum dum quinq; regnant fœminarum edoctum fores 528
Agrippa ad Deum conversus, laborem vitæ & gloriam præcavit, quamdiu mortuus 1010
Agrippa quamdiu vivere regnavit ibi
Agrippa quamdiu vivere cum cæteris vale cunctis, ejus vitæ & regni finem, cognoscere fore ratus Judæa ad novos fœminam revocant, qui

Regum

Regia prospectum arcet, & apud Neronem Poppea precibus illum illasum impetrant 539
Agrippa Tiberiade habitat 488
Agrippa in Italiam Puteolu, inde ad Tiberium Cæsarem pervenit 489
Agrippa ad audiendum Eutychum instat, quo facto propter verba quædam ei vincula sunt iniecta 491
Agrippa Alexandria pecuniam mutuatur 489
Agrippa Iudæorum immunitatem confirmat 429
Agrippa Berytiam civitatem eximiis ornamentis honorat 524
Agrippa terre?tri itinere Ephesum pervenit 427
Agrippa in Asiam mittitur 420
Agrippa sex menses in custodia servatus 492
Agrippa in suum regnum navigat 494
Agrippa Romæ degens ob liberalitatem immodicam ad inopiam redactus 488
Agrippa Hierosolymorum muros permunit 524
Agrippæ ditio ampliatur 537
Agrippa Herodes Antipatrum Romam ducendum tradit 431
Agrippa Germanus quidem fortunam florentem & vitæ terminum prædixit 492
Agrippa liberi superstites 526
Agrippam Herodes apud Sinopen Ponticam urbem offendit, & ab eo honorifice excipitur 427
Agrippam Caius Tetrarchiæ Regem constituit 494
Agrippina Messalina & Patina Claudii uxores 536
Agrippium 608
Aggæus & Zacharias Prophetæ 287
Ain expugnata atq; combusta 116
Albinus Iudææ procurator 539
Alcimus sive Iacimus pontifex 330
Alcimus pontifex cum perfugii Iudam apud Demetrium accusat 330
Alcimus popularem auram sibi conciliant, eos qui sunt Iudæ partium occidit ibi.
Alcimus Iudam apud Demetrium accusat 330
Alcimus pontifex moritur 331
Alexander in templo Hierosolymitano sacrificans, vaticinio de ipso Danielis ostenso maximam Iudæis libertatem concedit 302
Alexander Aristobuli filius contra Hyrcanum magnam manum congregat 586
Alexander & Aristobulus crebro matrem imprecant, id quod Herodis animum succendit 613
Alexandere Herodis parenti Euchinchus corrumpit, & quod regni sit futurus successor prædicat 614
Alexander ad DCCC. crucibus suffigi, & in eorundem conspectu uxores & liberos trucidari iubet 369
Alexander Thracida cognomen apud Iudæos invenit ibid.
Alexander in vinculis quatuor libros adversus inimicos conscribit 65
Alexander Ptolemæo, ut Zoilum tolleret, persuadet 317
Alexander 844
Alexander quartano febrium recursu fatigatur 582
Alexander suo & fratris nomine parentis accusationem diluit 431
Alexander Hierosolyma obsidere volens pontificem obviam euntem honorifice excipit, ob vultum eodem habitu ante oblatam 502
Alexander cum Demetrio armis decernit, eumdemque conductitios milites amittit 300
Alexander & Aristobulus omnes lachrymas etiam parentum accusatorem ad misericordiam commovent 432
Alexander à Iudæis bello petitus, potentissimos eorum in Bethoma oppugnat 360
Alexander conjugi, quomodo secure regnare possit, ostendit 361
Alexander Aristobuli filius ad defectionem Iudæos iterum reducit 587
Alexander Polyhistor 30
Alexander & Aristobulus à Salome ac Thevora ad convicia illecti, apud Herodem traducuntur 430
Alexander obiecta crimina non infitiatur, sed per scripturam patris structas insidias fatetur, quarum Thevoras, Salome, Ptolemæus, & alii Regis fidelissimi participes essent 443.
Alexander per sex annos quinquaginta millia Iudæorum interfecit 580
Alexander ad præfectum arcis Alexandrii, ut se recipiat, scribit 446
Alexander Herodi, quod Archelaum discedere decreuit, fatetur 447
Alexander victoriam ab Theodoro amittit 510
Alexander 100000-peditum & 1500. equitum cum gregas 516
Alexander Ionathan in suas partes traducere conatur pontificatum deferendo 337
Alexander Aristobuli filius principatum invadit 372
Alexander Antiochi Epiphanis filius in Syriam

venient, Ptolemaidem occupat 336
Alexander Rex Syriæ Cleopatram Philometoris filiam ducit 339
Alexander & Aristobulus in quibus peccaverunt 451
Alexander ad Ptolemaidem exercitum ducit, eamque oppugnat 356
Alexander in conflictu cum Antiocho Gryphocasius 352
Alexander alterum fratrem interficit, alterum in honore habet 356
Alexander a Gabino victus 373
Alexander dona Jonatha mittit 341
Alexander post obitum Philippi Macedonum Rex 300
Alexander cum hostibus prælio decertat, & sex millia militum amittit 386
Alexander ab armis requiescit 581
Alexander & Aristobulus Sebaste strangulati in Alexandrium sepeliuntur 411
Alexander cum Obada rege Arabum congressus, eum exercitum amittit 581
Alexander Arabia & Amathunti castello potitur, illudque captum funditus evertit 580
Alexander Lysimachus Alabarcha 521
Alexandri & Aristobuli impatientia ibid.
Alexandri urbium Arabum fuga, & cædes 342
Alexandri cum Demetrio pugna & victoria 338
Alexandri copiæ Arabum Rex in fugam vertit, maximamque partem trucidat 581
Alexandri familia magnum infortunium incurrit 364
Alexandri morbus 361
Alexandri mors 362
Alexandrum gradum quod Romam contra parentem ad amicos literas misisset, accusat 442.
Alexandrum filium Herodes timet 614
Alexandrum, Aristobuli fratrem Regina Regem constituit, qui e vestigio crudeliter agit 330
Alexandra Pharisæis ultro paret 399
Alexandra, Alexandri conjunx pietatis opinione principatum obtinet ibid.
Alexandra Herodi suspecta observatur 400
Alexandra in Ægyptum aufugere cogitat, insidiæ vero Herodi patefiunt ibid.
Alexandra se excusat & Herodi reconciliatur, dum Pontificatum filio promittit ibid.
Alexandra Judæa castellorum custodiam credit 313
Alexandra Herode absente urbium arces in suam potestatem redigere conatur 413
Alexandra Hyrcani filia, uxor Alexandri Aristobuli Regis filii, Cleopatræ ut Pontificatum filio suo petat ab Antonio scribit 399
Alexandra Hyrcanum patrem solicitat, & ut à Malcho tutelam petere, monet 498
Alexandra moritur, & Hyrcanum regni successorem constituit 583
Alexandra Cleopatræ Herodis insidias, & filii miserabilem interitum indicat 421
Alexandra interfecta 414
Alexandra Damascum nulla re memorabili gessit, capit 582
Alexandra indecoræ filiæ crimina non consultum vult celare 413
Alexandrium & alia castella diruit 372
Alexandri mater 372
Alexandria pars ora maritima 461
Alam Medium terram prædandi causa pervadunt 442
Allus Cæsaris libertus Agrippæ multo dat pecunian 490
Altare & vasa ad illud pertinentia 205
Altare æreum 211
Altitudo, longitudo & latitudo templi 201
Amalecita Davidi Regem Saulem cæsum nuntiat, & cius capiti augmenta armillam auream & insigne regium affert 176
Amalecitæ movent in Israelitas 67
Amalecitarum Rex Samuelis jussu interficitur 151
Amalecitarum gens expugnata, & incensa Sicelag, prædam abigerunt 163
Amalecitæ internecione delendi præceptio ex
Amalecitæ pellendi 11.
Amalecitæ fugantur fugantque Israelitæ 67
Aman ab omnibus, excepto Judæo, adoratur 194
Aman odio & consiliis ejus in Judæos in continio patefactis, suspenditur 298
Amor mirabilis Josephum 561
Amos Rex Judæ impius 203
Ammonitarum filia 237
Amnon morbum simulans, patrem ut sororem ad se mittat, petit 184
Amnon sororis, ut sui copiam faceret, fundet ibidem
Amnon sororem reluctantem per vim opprimit, mox exosam & fœdissimam extrudit ibid.
Amnon, Davidis filius, Thamaram, Absolonis sororem deperiens, in morbum incidit ibidem.
Amanus faculiates Mardochæo dantur 160

manum in Mardochaum odium 296
atonius & Cæsar cum Herode in Capitolium ascendunt 211
mmanente exterorum societate mercede impetrata Dauidem copias parant 180
mmanita & confœderati seipsos inuicem trucidãt 237
m, Iudæ Iudæa 455
mpliatio regni Israelitici 252
marinus Rex Israeliticus 227
mramus futurus Mosis parens Deum orat pro Hebræis 53
marinus moritur, cui Achabus filius in regno succedit 227
moræi Hebræi fundunt fugantq; 95
moræorum terra situs ibid.
masias à propheta propter idololatriam reprehenditur 251
Amasias Rex Hierosolymitanus 250
Amasia ab Israelitarum Rege captus, Hierosolyma diruta & templum spoliatum 252
Amasiæ Hierolymorum Regis in Ioam Israelitarum Regem expeditio 251
Amasiæ Idumæi victoria ibid.
Amasiæ cædes 252
Amathus diruta 359
Amathemorum Rex Dauidis societatem petit 179
Ananias Nebedæi filius, Camydæ pontifici succedit 234
Ananias Cestobarus & Saulus ad spoliandos infirmiores promptissimi 540
Ananias vnus ex legatis, vir malus & maleficus 571
Ananias, Ananus, Cumanus, Celer, aliiq; nonnulli Romam missi 535
Ananus apud Albinum accusatus 539
Ananus quinq; filios summi Dei pontificio potitos habet ibid.
Ananus Sethi filius in Ioazari pontificis locum surrogatus 480
Ananelo Herodes dat summum sacerdotium 399
Ananelo Herodes pontificatum abrogat 400
Anna Helcana vxor liberos a Deo petit 137
Anaxagoras 470
Anchus secum Dauidem contra Hebræos educit, qui à Palæstinorum ducibus reprobatur 167
Anchus Dauidem remittit ibid.
Anchus Dauidem cum sexcentorum cohorte euocat 165
Anelli ingenui non ducant 106
Angelus Dei occurrit Agar 28
Angeli Abrahamo filium nasciturum nunciant, & delendos Sodomitas 26
Annus status & regiminis, item virtutes & diuitiæ Dauidis 201
Annibas supplicio affectus: Amaramus & Eleazarus in exilium missi 527
Anilæus ob vxoris idololatriam a Iudæis obiurgatus quendam confodit 502
Anilæus in Mithridatis vicos cum exercitu impetum facit, eumq; nocte opprimit, & captum secum abducit ibid.
Anilæus Parthorum Ducem trucidat, eiusq; vxorem ducit 373
Anilæus à Mithridate fugatus 503
Anilæum Babylonii ad supplicium deposcunt, qui oppressus interficitur ibid.
Anima mortali corpore uincta 445
Animus Herodis hypocriticus 491
Annius Minucianus 506
Annius Rufus Iudææ præses 480
Annonæ caritas in Ægypto 51
Annonæ charitas principatu Claudii 87
Annus iobelus 83
Ananus apud Albinum accusatus 480
Antigonus auriculas Hyrcani dentibus truncat 595
Antigonus Aristobuli filius ab Herode fugatus 593
Antigonus Massadam obtinet 597
Antigonus Parthis, si ab Hyrcano in illum regnum transferrent pecuniam pollicetur 386
Antigonus quosdam, qui Herodianos frumentatores per insidias interciperent, mittit 391
Antigonus apud Aristobulum falsò accusatus 395
Antigonus à Parthis in Iudæam reductus Hircano, ne in regnum restitueretur, auriculas amputat 388
Antigonus Romanum exercitum alere recusat 392
Antigonus Herodi, quod non ex stirpe Regia prognatus, sed semiudæus sit, exprobrat 391
Antigonus Aristobuli filius apud Cæsarem Hircanũ & Antipatrum accusat 375
Antigonus securi obtruncatur 398
Antigonus, Aristobuli filius, ad Cæsarem, Pompeii studiosos de morte patris accusatum venit 589
Antigonus de fratre nihil mali suspicatur 579
Antigonus interficitur ibid.

Antigonus Hyrcanum & Antipatrum falso accusat 589
Antigonus apud Aristobulum falso accusatur 579
Antigoni in Iosephi cadaver immanitas 600
Antigonum Aristobuli filium Ptolemaus Mennaus adoptat 383
Antipater precibus Herodem, ut pacta connubialia mutentur, flectit 453
Antipater Malichi insidiis venenum bibit 592
Antipater Iudaeorum potentiores in Aristobulum concitat 366
Antipater pecunia & donis hominum favorem sibi conciliare conatur 620
Antipater Herodem & aulicos calumniis in fratres inflammat 713
Antipater omnium malorum fax 441
Antipater Caesari ex Syria milites conscribit 374
Antipater Mithridatem in capiendo Pelusio operam navat 375
Antipater obiectis criminibus diluit 375
Antipater Iudaeae procurator declaratur ibid.
Antipater contra Malichum colligit exercitum 591
Antipater praesens calumniis & absens per literas Herodem in filios exacerbat 431
Antipater Pheroram mortem vehementer luget 625
Antipater Caesarea omnibus invisus ibid.
Antipater expectatione regni cruciatur 621
Antipater in Iudaea novarum rerum cupidos compescit 376
Antipater Idumaeus 191. primum Antipas dictus ibid.
Antipater Phasaelo Hierosolymorum, Herodi Galilaeae regimen committit 377
Antipater omnem in Antiphilum culpam confert 463
Antipater Gabinium Ptolemaeum in Aegyptum reducentem adiuvat 372
Antipater exclusis reliquis fratribus patris successor declaratur 611
Antipater Hyrcani, Nicodemus Aristobuli legati ad Pompeium 368
Antipater scriptoribus epistolarum, quae in fratrum perniciem simulat, ingentem pecuniae summam erogat 624
Antipater Hyrcani pecuniis Romanos sibi devinctos, Iudaeos vectigalibus reddit 377
Antipater in dirimendis paternis amicis nullis sumptibus parcit 453
Antipater ab Herode accusatum 459
Antipater Herodem fratribus magis infensum reddit 431
Antipater subditos suos, ut cum Hyrcano sentirent, admonet 589
Antipater cum copiis Alexandro obviam procedit 586
Antipater Samaritis Herodi Antipatrum, filium venenum paratum habere, exponit 457
Antipater patrem vinctum simulatus, cum carceris custode de missione agit, quod dum Herodes audit, sive meta eum occidere, & in Hyrcanium castello condi iubet 466
Antipater nocte cum Hyrcano ex civitate profugit, & ad Aretam Arabiae Regem pervenit 583
Antipater innocentiam suam precibus ad Deum tendentibus facere conatur 461
Antipater multa praeclara facinora commisit, & ad subeunda pro Caesare pericula se offert 589
Antipater cum patre res Iudaeorum administrat 452
Antipater fratribus sublatis populo & militibus invisus ibid.
Antipater se reversum gratiam gratulari simulat 434
Antipater veste protecta multitudinem vulnerum demonstrat 589
Antipater parentis accusationem diluit 460
Antipater Salomes filium apud Augustum Caesarem Archelaum accusat 469
Antipater parentis ultimum diem optat 452
Antipater patriae muros reparat 589
Antipater a cunctis accusatur 461
Antipater amicam habere non potest 413
Antipater nocturnum coetum 462
Antipater domum venientes a nemine excipiunt 459
Antipater Romae illustri factus 431
Antipas Herodis filium parandi sibi regni spe Romam navigat 468
Antipatris coniunx nobilis ex Arabia femina 583
Antipatri in Alexandrum fratrem dolus & insidiae 612
Antipatri in Archelaum & Philippum fratres insidiae 624
Antipatri uxor & filii 374
Antipatri contra fratres artificiosa machinatio 438
Antipatrum & Herodem apud Hyrcanum Iudaei accusant 377
Antipatrum Caesar Romanae civitate simul & immunitate donat 559

ntipatrum Herodes ad Cæsarem mittit 456
ntipatris extructa 435
ntipatris 608
ntiochum abrogato Dei cultu, summa cum tyrannide sæpius idu obtrudit, arcis in hoc præsidio imposito 319
ntiochus Magnus Rex Asia & Syriæ Iudæos vexat 313
ntiochus prius regno cum coniuge ac liberis egredi, quam cum Romanis pugnare decreuit 442
ntiochus in Iudæam irrumpere parat 323
ntiochus capitur 442
ntiochus cum Cæsare reconciliatur ibid.
ntiochus cum Iuda fœdus facit 329
ntiochus murum, quo templum septum erat, solo æquat ibid.
ntiochus fris civibus perfidus 437
ntiochus acceptis ab Hyrcano trecentis talentis ab obsidione discedit 578
ntiochus auxiliaturus Samaritis, ab Aristobulo capitur & fugatur 353
Antiochus Rex Damascenorum 360
Antiochus Seleucum fugat 359
Antiochus cum coniuge & filiabus in Ciliciam fugit 442
Antiochus Tryphonem electum Syriæ, in Dora obsidione cingit 349
Antiochus regno a fratre exuitur 361
Antiochus Gryphus occisus 359
Antioch. ad Zeuxidem epistola, in qua Iudæorum honorificam mentionem facit 314
Antiochus & Ptolemæus amicitiam & fœdus faciunt ibid.
Antiochus cur templi depredationem fecerit 463
Antiochus Philippum regni gubernatorem constituit, eiq; Antiochum filium tradit 358
Antiochus urbe Hierosol. occupata templum spoliat 320
Antiochus in conflictu cum Parthis interemptus 351
Antiochus squalidis satoribus conflictatus exspirat 460
Antiochus Lysiæ rerum administrationem, provincias & filium committens, in Persidem proficiscitur 323
Antiochus contra Iudæos in furorem vertitur ibid.
Antiochus cognito, quod Philippus usurpato sibi regno adventaret e Persida, obsidione soluta illi occurrit 329
Antiochus Scenopegia gratia septem dierum indu-
cias Iudæis concedit 353
Antiochus septem illustres pueros Hebræorum cum matre Antiochiam abduci præcipit 478
Antiochus peditum sibi legiones ex Hebræorum numero congregat 480
Antiochus Iudæis seditiosis magnæ calamitatis in Antiochia auctor 457
Antiochus septimi diei feriam Iudæis edicit ibid.
Antiochus Eupator cum copiis in Iudæam proficiscitur 328
Antioch. Epiphanes curru implicitus, morbum contrahit & moritur 327
Antiochus Ægyptio cedere cogitur 320
Antiochus Hyrcanum in urbem compellit 350
Antiochus Dianæ templum spoliare volens, Elymaida movet, & turpiter inde se Babylonem recipit 327
Antiochus Selenci frater Antiochum Cyzicenum filium bello aggreditur 359
Antiochus moritur, & principatum Antiocho filio relinquit 176
Antiochus post patris obitum cum numeroso exercitu Iudæorum fines ingreditur 576
Antiochus ad Hierosolymam proficiscitur, præsidiumq; ibi relinquit ibid.
Antiochus a Tobia filiis motus cum exercitu in Iudæam irrumpit, ac Hierosolyma denuncit 575
Antiochus Epiphanes belli Iudaici fons & auctor 312
Antioch mores Iudaicos abrogat 576
Antiochus rex Comagenæ 254
Antiochi Magni in honorem templi ædificium 314
Antiochi ad Ptolemæum de Iudæorum libertate epistola 313
Antiochi ad Eleazarum exhortatio 472
Antiochi mors & fames exercitui immissa 361
Antiochi & Iudæ pugna 328
Antiochum Cesennius Petus Syriæ administrator coram Cæsare accusat 442
Antiochus Demetrii fratrem Alexander timet 581
Antiochia Mygdonia à Macedonibus condita 290
Antiquitatum Iudaicarum Epilogus 296
Antiquitatum historia quinque millium annorum 449
Antonius Herodem & Phasaelum tetrarchas declarat 593
Antonius in Tyro commoratur ibid.
Antonius Antiochum ad Triumphum servare

volens, propter Iudæos seditiosos secuti cum percussit 298
Antonius captiuos trucidat 594
Antonius multis donis ab Herode affectus 402
Antonius Thasaelum & Herodem Tetrarchas constituit 385
Antonius Hyrcano de Cassii & Brutirebus & morte scribit 354
Antonius Herodis virtutem miratur 327
Antonius Cleopatræ maritus 462
Antonius & Cleopatra extincti 411
Antonius Armenia regno potitur 404
Antonia in magno apud Tiberium honore habita 267
Antonium Herodes muneribus placat, & amicitiæ jura salua esse seruit 402
Antoniæ turris 424
Antoniam Agrippa, efficeret, vt tandem audiretur Græcis, rogat 267
Anubis 279
Apion contumeliosam Iudæorum insectationem, quasi mercedem Alexandrinis reddere voluisse videtur 461
Apion veram patriam & genus suum abiurat ibid.
Apion de Mose & gente Iudaica 460
Apion Iudæis seruitutem exprobrat 465
Apion seipsum laudat & magnifacit ibid.
Apionis de Mose & templo Iudaico mendacium arguitur 461
Apologia Hyrcani apud Regem accusati 317
Apollodotus ex Gaza noctu in Iudæorum castra erumpit 358
Apollonius cum Ionatha prælium committit, & ab eo fugatur 340
Apollonius Syriæ Dux collecto exercitu Hierosolymam venit 474
Apostata a Matthia transfigitur 321
Apostatæ a religione Iudaica 320
Apostasia sacerdotum 301
Assanes per septennium Iudex 132
Apud Græcos nulla conscripto poemate Homeri vetustior 449
Aquæ calidæ apud Calliroe, quæ in lacum bituminis feracem effluunt 253
Aquarum calidarum fontes 440
Aquarum in Hebræorum exercitu penuria 127
Aquilo auertens flammam in Romanos abigit 444
Aquilo Cato extremum ictum infixit, Cheream vero facinoris auctor dicendus 279
Aquila aurea super maiorem templi portam 252
Aquilam auream detractam iuuenes securium concidunt ibid.
Aras fictas fumigatoria 74
Arabs Scauro reconciliatur 319
Arabes ardescente siti vltrò se Iudæis tradunt 330
Arabes ab Herode deuicti 407
Arabes Herodis exercitum in fugam vertunt 329
Arabes Cæsare prato Herodi neque lætos ludere, neque pecuniam mutuo acceptam persoluere volunt 242
Arabes siti compressi ab Herode præcipitati 407
Arabes & Trachonitæ fugientes Herodis Cæsarem iratum illis fuisse 242
Arabes in prælium reuersi, fugientes trucidat, & castra capiunt 405
Arabes in fugam versi ibid.
Arabum circiter septem millia cadunt, priusquam in Herodis clientelam se dederent 330
Arabum contra Iamnæum expeditio 150
Arabici belli causa 341
Arbores frugiferæ non exscindendæ 110
Arborum de rege deligendo consilium 130
Arca Noe 16
Arca sacra a Philistæis in fanum Dei sui Dagonis defertur 139
Arca in Cariathiarim transfertur 140
Arca Dei in templum transportatur 111
Arca sacra beatissime peruenit 140
Arca in vrbem reducta, in tabernaculum reponitur 177
Arcyon medicus quosdam dimittit 280
Architecti templi exornandi 104
Archelaus Herodi se excusat 243
Archelaus fratrum liberos odit 247
Archelaus Herodem generum benignissime suscipit 333
Archelaus Herodem vltro pro Alexandro deprecari compellit 336
Archelaus Rex Cappadociæ in Iudæam ad Alexandrum generum venit 335
Archelaus & Herodes de liberis Alexandri deliberant ibi.
Archelaus Cappadocum Rex Herodem indignationem in generum simulat, eumque ad paternos usque fines reducit 241
Archelaus si a Cæsare in Imperio constabilitus esset, curæ sibi fore, vt benevolentia omnium videatur, dignissimus pollicetur 254
Archelaus, Alexandri crimina in amicos, præsertim vero in Pheroram transfert. Pheroras Archelaum reconciliatorem audit 241
Archelaus Romam proficiscitur, multique eidem obsequuntur eum comitantur 215

Archelaus Ioazaro Boethi filio pontificatum abrogat, eamque dignitatem in Eleazarum collocat 259

Archelaus epulum multitudini præbet 254

Archelaus & Iudæorum legati coram Cæsare comparent 258

Archelaus & Philippus instinctu Antipatri accusantur 249

Archelai condita 259

Archelai visionem Simon vir Essæus interpretatur 260

Archelao regi acclamatum 254

Archelaum accusatum Cæsar pecunia multat, eumq; Viennam in exilium mittit 260

Archelaum Cæsar ethnarcham constituit, regnique dimidium in duos Herodis filios Philippum & Antipam partitur 258. & 248

Archelaum Nicolaus excusat 255

Ardens studium in reparandis mœnibus 292

Ardentes faces in murum iaculantur 444

Aretas ad Arabum regem legatus 244

Aretas ex Cœlesyria 361

Aretas contra Aristobulum expeditionem suscipit, eumq; Hierosolyma confugere cogit 366

Aretas ex Arabum Gazam auxilij spem ostendit 359

Aretas Hyrcano quinquaginta millia militum tradit 318

Aretas ex augurijs impossibile esse exercitum ad Petram pervenire colligit 268

Aretas Syllæum, quod Fabatum aliosq; interfecerit accusat 248

Arietem ad victimam loco Isaci Deus offert Abrahamo 11

Aristobulus cum filio Pompeii studiosis peremptus 321

Aristobulus Roma reuersus Alexandrium denuo munire conatur 372

Aristobulus a Romanis in prælio vincitur ib.

Aristobulus captivum cum Antigono filio Romam remittitur ibid.

Aristobulus Iturææ habitatores circumcisionem cæterosq; Iudaismus admittit 356

Aristobulus Herodis ductu submergitur, & ad Asamonæum pontificatus redit 401

Aristobulus contra Aretam & Hyrcanum proficiscitur 367

Aristobulus multa castella occupat 363

Aristobulus Herodis regis Chalcidu filius 537

Aristobulus & Hyrcanus a Iudæis apud Pompeium accusati 368

Aristobulus cuius asscla Pharisæorum tyrannidem accusant 362

Aristobulus bello congredi cum Pompeio cogitat 584

Aristobulus & Hyrcanus de regno contendunt 365

Aristobulus vinculo solutus veneno tollitur 374

Aristobulus Antigonum in regni societatem admittit, cæteros in vincula conicit, & matrem fame necat 355

Aristobulus ad Pompeium descendit 584

Aristobulus Damascum contra Ptolomæum missus 363

Aristobulus Antigonum fratrem interficit 355

Aristobulus Hyrcani filius post captivitatem Babyloniam diadema sibi primus imponit 314

Aristobulus ex arce ad Pompeium descendit 369

Aristobulus castella Pompeio tradit ibid.

Aristobulus cum familia Romam vectus 586

Aristobulus uxori humilitatem generis obicit 613

Aristobulus matrem ac fratrem vinctos custodiæ tradit 579

Aristobulus matrem vitam fame necat ibi.

Aristobulus fratrem Antigonum plurimum amat ibid.

Aristobulus seipsum regem declarat 582

Alexandra coniugem Aristobuli cum filijs carceri includit ib.

Aristobulus Flaccum Agrippæ fratri infensum reddit 366

Aristobulus amitam suam ac socrum monet 243

Aristobulus ab Herode interfectus, supra lib. 15. cap. 3. 296

Aristobulus elapsus Roma iterum turbas concitat 587.

Aristobulus cum Romanis dimicat ibid.

Aristobulus Agrippæ regis frater & Elcias Magnus apud Petronium Iudæorum causam agunt 271

Aristobulus Hyrcani filius natu maior principatum in regnum transfert 578

Antigonus in honorem fratris in templum ascendit 579

Aristobulus Pompeio supplex occurrit 584

Aristobulus satellitibus ut Antigonum si eum armis adiret occiderent, præcipit 579

Aristobulus misere moritur ibid.

Aristobuli coram Pompeio apologia 368

Aristobuli comitia versuta, Antigonum dolo tempori dari curat 351

Aristobuli liberi remissi 372

Aristobuli necem cuncti deflent, præcipue vero Alexandra, quæ nullam præ se ferit suspitionem 218

Aristobuli cum Hyrcano fœdus 365

Aristobuli fratricidi pœna 355

Aristobuli apud matrem deprecatio 582

Aristobulo fratricidi pœnitudine morbus ingrauescit 579

Aristobulo Herodes insidiatur 400

Aristobulum in templo Arabes oppugnat 367

Aristobulum Pompeius descendere provocat 554
Aristobulum capitis Cæsar vinculu solvit 563
Aristocratia optimum regimen 104
Argumenta ludorum genus antiquius Græcorum genere 451
Arma quibus usi Sabæi victoriam parant 126
Arrabanus Tiberio filium Darii obsidem & alterum quinque annorum spatio mittit 256
Arrabanus a Dario & Sacis in imperium restituitur ibi.
Arrabanus Asinæo terram Babyloniam commendat, datis, muneribus eum ditavit 273
Arrabanus ad Asinæum & Anilæum propter audaciam socios eum illustre mittit ibi.
Arrabanus ad Izatem se confert, auxiliumq; ab eo petit 289
Aruntius in theatro Imperatoris interitum nunciat 280
Arx Apamea dicta 368
Asanus Rex Iudæ 319
Asanus Damascenos in Basanem concitat 120
Asanus Rex moritur ibi.
Asamonæi 319
Asamonæi 319
Asael Abistatet Abenerum insequitur 90
Asiatici & Cyrenenses Iudæi ab eorum regionum civitatibus multum afficiuntur 237
Asinæus & Anilæus Nic de sua patria in locum quendam se receperunt, adjacentem multum-do copiis 273
Asinæus cum socio a Babylonia satrapia ex improviso aggressi ibid.
Asinæus suos ad fortitudinem hortatus, & hostes fundit, fugatq; ibid.
Asinæus 375
Asini apud Iudæos aliosq; sapientes viros qui dicuntur 463
Assamonæi Principatum & Pontificatum finit 326
Asealonita & Scythopolitæ olim ab tributum non solutum pernix 316
Asphaltites lacus 24
Aspis serpentis 14
Asyrus 313
Assyriorum imperium diffusum 262
Assyrus, rex Persarum, Vasthen ad connubium venire nolentem repudiat 293
Athenio Herodem, cumq; exercitum invadit 220
Athronges vir corpore & manuum robore insignis dignitatem regiam attentat 217
Auranitide dicta a Zenodoro Arabibus ejecta & a Cæsare Herodi donata est sanctebelli 420
Aurus ab Arabibus incensus 237
Aureum dictu de hoc seculo 430

Augustus Herodem Syriæ procuratorem constituit 334
Augusto Cæsari Cæsus rem divinam facit 278
Augustus ibid.
Autoritas Simonis 348
Azaræ Tripolis ad populum adhortatio 120
Azymorum festum 61

Baptista propter arcum ereptam horribiliter cruciatur 139
Beroe ab Herode condita 607
Bethsaida Herodias condita 452
Bethsaida unde dicta ibid.
Bocchi rex auxiliatur Iudæis prælio victus 267
Bocchi regis de Iudæorum libertate ab Arsaceo impetrata edictum 306
Bocchi & Æthiopia regina ad Salomonem venit 114
Bocchi bestias naturæ repugnantes colunt 442
Bocchiorum libido 24
Bocchiorum rex in Æthiopiam fugit, eumque Æthiopum rex honorifice suscipit 457
Bocchiorum sacerdotes circumcidunt, a porcinis carnibus abstinent 435
Bocchiorum arma ventus in Hebræorum castra expellit 63
Bocchiorum Idolatria 43
Bocchiorum reges cur Pharaones dicti 113
Bocchis amicus ex Æthiopia 55
Bocchiorum erga Hebræos invidia 52
Bonus Rex 276
Bonus Sara 127. anni 29
Bostra Sabæ urbs 119

B.

Baarus radix quam difficulter evellenda 440
Barbarum mutatio 311
Bebe liberis a Cestobaro servatis 414
Bebe liberis alisq; accusatis ab Herode interfectis ibi.
Babylon a Cyro Persarum rege capta 277
Babylon a Semiramide non ædificata 454
Babylonis muri ex latere cocto & bitumine constructi ibi.
Babylonica captivitatis post septuaginta annos finis 280
Babylonicorum rex Herculem fortitudine & rerum gestarum magnitudine præcessit 454
Babylonicorum regis ad Ezechiam legatio 272
Bachides aciem instruit, & cum Iuda signa confert 331
Bachides cum 22000. militum Iudæos aggreditur ibi.
Bachides Jonathan Sabbatho aggreditur, & duos militum ejus ordines amittit 333
Bachides contra Jonathan dicit 334

Bachides iratus transfugas dum Ionatha potestas ipsi non datur, quinquaginta ex eis interficit 335
Bachides indignationem in transfugas effundit, & quomodo exercitum sine ignominia posset reducere cogitat 336
Bachides magnam tyrannidem in Bethzecho exercet 339
Bachides cum Ionatha fœdus facit 336
Bachides Iudæ fautores interficit 334
Bachides multos sibi credentes interficit 339
Bachidis in Iudæos crudelitas 334
Bachidi Demetrius Alcimum commendat, eique vt Iudam internecione deleat, mandat 378
Bachidem Demetrius cum copijs in Iudæam mittit 332
Bagoas, Carus & alii ab Herode necati 248
Bara sunt thermæ Campaniæ, non procul à Puteolis 270
Baleth 313
Balthasar siue Naboandel Babyloniæ Rex 276
Balthasar manum e pariete prominentem & syllabas quasdam scribentem videt 277
Baal Tyriorum Deus 131
Balaamus obiurgatur ab Angelo 96
Balaamus ad Balacum pervenit ibid.
Balaami profectio 97
Balaami de rebus futuris vaticinium ibid.
Balaami aduersus Hebræos consilium ibid.
Balaam asina loquitur 96
Balaam de Israelitico populo vaticinium 97
Balacus Balaam reprehendit Balaamum ibi.
Balac Moabitarum regis ad Madianitas legatio 96
Balamo Angelus resistit ibid.
Banaias 103
Banaias Ægyptium hasta ex ipsius manibus extorta occidit ibid.
Banaias Ionem exanimat ibid.
Baasa quatuordecim annis Israelitarum imperium tenuit 127
Barachus contra hostes Imperator designatur ibi.
Barcæ ossa vulnera & concremata 326
Barnabas e carcere dimissus 271
Basa et Ramathonem captam munit 120
Basanus impietas ibid.
Basilica 113
Basilius 278
Bathillum se verenum attulisse fatetur 249
Belus primus rex Assyriorum 454
Belis sacerdotes interfecti 121
Bellum Iudæi contra Achabum 122
Bellum inter Asaelem & Ieum 132
Belli Iudaici Præside Floro exorti ipsi Iudæi initium & fomentum 287
Belli leges 109
Beniamin vt reus capitur 47
Beniamitæ in Abneri sententiam concedunt, ipse ad Dauidem proficiscitur, & hac de re certiorem facit 91
Beniamitæ quadringentas virgines Silonicas ducunt 124
Beniamitarum 25000. trucidantur, tantum sexcenti incolumes euadunt ibid.
Beniamitæ, vt virgines rapiant, conceditur ibid
Bernice, Agrippæ soror, cuius Herodes patruus & maritus Polemoni Ciliciæ Regi in matrimonium collocatur 292
Bernicen Salomes filiam Aristobuli & Glaphyram Archelai Cappadociæ regis filiam Alexandro Herodes vxores coniungit 426
Berith ab Agrippa multis donis affecta 294
Berosus historiographus genere Chaldæus 453
Berosus de Nabuchodonosoro 271
Berosus 25
Bersabee iuramenti puteus 27
Berzelaus Hierosolymam, patre eò proficiscente, cum Dauide contendit 192
Berzelai filius Salomoni Dauid commendat 105
Bezeleel & Eliab Architecti tabernaculi 71
Betachora 113
Betaramptha Iulias appellata 262
Bethsabe studium Adoniæ, sic suadente Nathane, Dauidi indicat 104
Bethsabee Regi se grauidam esse nuntiat 181
Bethsura obsessa 325
Bethsurita deditionem faciunt 329
Bethsaida 262
Biblia Sathan abolere conatur 321
Bibliotheca Ptolemæi Philadelphi 305
Bozus Noemi & Ruth amicus 135
Bozus, Ruth cognatum, eam vt ducat, hortatur 136
Bozus ex Ruth Obedem Dauidi auum genuit ibi.
Boues triturantes 105
Buccina duæ ex argento factæ 54
Blasphemiarum inter Iudæos & Ægyptios causa 450

C.

CAin regione extorris 15
Cain Dei castigatione haud melior redditur ibi.
Cain hypocritarum & sceleratorum parens ibid.
Caduceatores ablegandi 109
Caius adytis multis Iudæorum in sanctitatem abdisci 320
C. Norbanus Flaccus pro Iudæis scribit 238
Caius Senatus ac Pisone vrbi Præfecto se in imperium defert successo significat & vt Agrippam e custodia dimitterent mandat 25

Caius Caligula quartus Romanorum Imperator. Tiberius Tyrannus 269
Caius Tiberium fratrem tollit ibid.
Caius Germanici filius, gratiosus 268
Caius Petronio mandatum imperatoria negligente, ut sibi ipsi manus inferat scribit 272
Caius templorum Græcanicorum nullum insolutum relinquit 276
Caius Iouis fratrem se appellat 275
Caius vir maleficus 281
Caius orator facundus ibid.
Caius primò egregie Reipub. administrat, postea divinos quoq; honores usurpare audet 270
Caii in Iudæos Tyrannis 273
Caii in senatores ac patricios sævitia ibid.
Caius Ireniam servum deferendis suos dominos permittit, & Tullus Claudium reum facere audet 276
Caius Agrippæ commendatus 275
Caius multos triumphorum ac vexillorum relationem petentes capite plectit 276
Caius Caligula post Tiberium obitum Princeps Roma. 265
Caius a Chærea trucidatus 278
Caius receptacula navium exstruit 281
Caius se Iouis comparat 276
Caium Agrippa Herea honorat, in cuius retributionem aliquid petere Caius iubet, qui nihil aliud, quàm ut mandatum Petronio datum revocet, rogat 272
Caii stuprum & libidinu licentia 281
Caio passim insidiæ structæ 276
Candelabrum aureum 36
Chananæorum gentem extirpandam 110
Chananæorum Reges movent in Hebræos 117
Chananæorum ingens exercitus ib.
Chananæorum Reges omnes ad unum trucidati ib.
Chananæorum regionem totam Iosua devastat ib.
Chananæorum decem millia trucidantur, & Adonibezech capitur 121
Calamitates Iudæorum Scythopoli 445
Calamitates omnium a mundo condito cum Iudæorum collatæ, superantur 312
Callistus, Caii libertus, Claudio à Caio se ut ipsum veneno tolleret iussum, significat 277
Chaldæorum ac Tyriorum scripta cum Iudaicis consonant 454
Chasphonia & Basora 176
Cambysis rescriptum, in quo Iudæos ab ædificando templo deterret 228
Campus regius 21
Candelabra 111
Cantharus & Situla ibi.
Captivum Babylonica ab Esaia prædicta 262
Captivum Babylonica 270
Captivus, & per tempus obsidionis mortuorum numerus 435
Caprosaba Antipatris dicta 301
Carmen & gratulatio actio Mosis & Israelitarum pro præsenti liberatione 29
Carnibus cruentis Hebræi vescuntur 77
Carthago a Didone Tyri filia Tyre in Africa extructa 453
Cassius Herodi, si bellum desisset Iudæa regnum delaturum pollicetur 323
Cassius in Syriam venit, & plus quàm septingenta argenti talenta à Iudæis exigit 381
Cassius Herodi, ut in Malichi mortem patris ultiscatur, rescribit 323
Cassius Tarsensium civitatibus indicit 322
Cassius & Marcius Herodem Cælesyriæ ducem faciunt 207
Cassius Longinus Syriæ Præses 287
Cassius Chærea 276
Cassii & Bruti dolo Iulius Cæsar interfectus 322
Cassius portus 264
Castra hostium à Samaritanis diripiuntur 125
Castella munitur 371
Castoris Iudæi dolus erga Titum 415
Catullus tria fermè Iudæorum millia trucidat 448
Causa diversitatis apud Iudæos 449
Causa cur Iosephus hos libros contra Apionem conscripserit 471
Causa milites impellentes, ut Claudium in Imperatorem eligerent 282
Causæ impulsivæ conscribendi hos libros 449
Causæ, ob quas Iosephus has historias conscriptas in lucem ediderit 1
Causa extructi templi 111
Causæ belli contra Arabes 406
Cisus Saulis pater 74
Cithara qui inventor 7
Civitatem qui primus instituerit ibid.
Clades Ismaelis à Ioanne accepta 272
Clades Alexandri 193
Claudius principatum ultro oblatum deponere recusat 282
Claudius in proposito suo ab Agrippa confirmatur 283
Claudius Felix Iudæa procurator 292
Claudius milites ut in fide maneant, sacramento adigit 283
Claudius Agrippam in regnum paternum mittere cogitat, quod alii dissuadent, & Cuspium Fadum Iudæa præsidem & regni tutum declarat 284
Claudius Agrippæ Iudæam, Samariam, & Lysaniæ ditionem concedit ibid.
Claudius Iudæis sacra Sibyllæ custodiam Agrippæ in-

muris rogatu concedit 258
Claudio renunciari obtruditur Cæsarea dignitas 252
Claudius Tiberius Nero Romanorum Imperator 262
Claudius sublimis in castra perfertur ibid.
Claudius sine funibus 293
Claudii Cæsaris ad Iudæos epistola 283
Claudius Alexandrinis Iudæis edictum 284
Claudius pro Iudæis per Romanum orbe edictum ibi.
Claudii ad legatos responsio 283
Claudius Agrippa, vi pro eo animo in retinendo ... humatur 283
Claudius nuptiæ in Principem elegunt 280
... parturiit 203
... peperisse fingit ibid.
Crepitus Parthenes fictus 202
Cratera 311
Crateræ aureæ duæ 309
Crateræ argenteæ ibid.
Cassius Longinus fur. Cæsarem interficit 321
Cadaver ejus Hierosolymis 328
Cades, latrocinia, seditio & fames in Iudæa 261
Cades Barbarus Rex 254
Cades in Hierosolyma 328
Cadet regnatorum 42. Octobris 132
Cades filius Antiochus 374
Cades, latrocinia, seditio & fames in Iudæa 356
Cæsar in Syriam venit, apud eum Gadarenses Herodem accusant, qui se ipse strangulat 420
Cæsar Augustus Herodi in Batanæa animadvertere libertum per latem permittit 244
Cæsar Herodis ditionem ampliorem reddit 412
Cæsar Antipatrum Herodi subjicit 389
Cæsar Herodem spectatur 376
Cæsar ... Herodi postea 411
Cæsar ... ne ... pecca, & provinciæ, quod se a ... ejus ... non se ... mauerint, ac patentiam ... ejus ... cognoscitur, hortatur 235
Cæsar ... ejus & ... ejus accusat 311
Cæsar ... ejus 242
Cæsar Herodi dimidium reditum e Cypriis metallis dat 236
Cæsar Herodi Principatum confirmat 223
Cæsar Herodis ... legatos non audit 242
Cæsar Trachonitidem, Batanæa, & Auranitidis ditionem Herodi donat 420
Cæsar Herodem ... regno dignum pronuncia 255
Cæsar & Agrippa Herodis magnanimitatem celebrant 236
Cæsar ... ejus sanctus 262
Cæsarea Herodi ... ejus 606
Cæsar & Julia Cæsarea uxori ab Herode legatum 254
Cæsar Herodes ... ex suo satellitio mittit 418
Cæsarem Herodes octingentis talentis donat 410
Cæsares 114
Cæsarea, Stratonis turris antea dicta, ab Herode condita 618
Cæsarea Philippi ab Agrippa Neronias appellata 294
Cæsarea perfecta 236
Cæsareæ inter Iudæos & Syros de pari jure controversa 283
Cæsareæ portus 419
Chæreas cum suis in Germanici ædes se recipit 279
Chæreas Iulium Lupum ut Cæsii uxorem & filiam interficiat mittit 28
Chæreas e conjuratione signum petit ibid.
Chæreæ multæ ex causis in Caium incitatæ 276
Chæreas, Minucianus & Clemens, de Cæsaris nece colloquuntur 280
Chæreas cum aliis quibusdam Caium tollere statuit 277
Chæreas Clementem & Papinum alloquitur 276
Chæreæ occasionem aggrediendi Caium expellat 277
Chæremon historiographus 259
Charis antiqua Poeta de Iudæorum gente testimonium 451
Caron, amomi ferocissima, in qua Noa arca reliquiæ servantur 218
Chelcias & Ananias Cleopatræ copiis duces præfecti 353
Cherubim duo 110
Chesidim 47
Chebron & Marissa expugnata 327
Cæsennius Antiochum subito invadit 442
Cella in circuitu templi constructæ 110
Chetomene 36
Celenderis in Cilicia 240
Clearchi Aristotelis discipuli de Iudæis testimonium 455
Cleopatra Regina alieni appetens 403
Cleopatra in Ciliciam ad Antonium venit 385
Cleopatra fratrem & sororem interficit 403
Cleopatra contra filium exercitum parat 356
Cleopatra ad Antonium pervenit, qui Arabiæ partem & Hierichuntis agri reditus ei donat 403
Cleopatra in cognationem suam sævitia 329
Cleopatræ avaritia ibid.
Cleopatra in Herodem insidiæ ibid.
Cleopatra Antonius partes de Iudæa & Arabia abeas largitur 403
Cleopatram Herodes occidere cunatur, quod eius ... mutuaverunt 404
Cleopatram Antonius versus Ægyptum deducit ibid.

Creatio mundi 2
Censores 263
Centum legati Hierosol. reuersi 306
Certamen quinquennale 236
Cestamnus Attabano amissum dignitatis fastigium restituit 290
Cleitus Tiberiade seditionis autor 302
Cli ius sinistram sibi praefidit ibi.
Cras hostes quomodo agendum 463
Circa Mesadam unus tantum locus, qui aggerum ictibus expugnari potest 444
Circenses ludi 276
Circumcisio instituta 9
Circenarcha Magistratus 237
Claudius Germanos ad sobrietatem cogit 458
Claudii bellum inter Hebraeos initium 90
Claues in Lapissu, Sauli & filiorum cadauera dempta sepelunt 88
Claudius munitiones ac turrium cautes, quas tyranni per dementiam deiecerant, insuperabiles 435
Clarium contra Iudaeos ad Titum preces 439
Claudius directa bona restituendo 307
Cyrus Nabonidem expellit a Babylon. 454
Cyrus Iudaeos redeuntes in patriam urbis ac templi aedificationem permittit 281
Cyri Persarum regis edictum ibid.
Cyri ad Syriae Satrapas mandatum ibid.
Cyri de Iudaeorum templo decretum 287
Cyprus 038
Cypros, Agrippa uxor, ad Herodiadem sororem eius scribit, & auxilium petit 256
Cypros conditum 257
Cyprum a Iusto Iosepho obiectorum depulsio 327
Crypta sepulcrum ad Antoniam 425
Cohors 210
Columna diua excitata 16
Columna duae ingentes 110
Columnam Dei cum Cain 15
Columnae pariter Iudaicum congestae 101
Coloni us Praefectus Syriae 261
Comitas & benignitas Agrippae erga Philippum 502
Commendatio grauis Israelitis a vera pietatis tramite exorbitantibus proposita 112
Concubitus sepulchra 85
Condita obsidionis solemnia a Iosepho proposita 134
Conflictus Aegyptiorum & Mardochaei ad Delta 375
Confonantia Iudaeorum in religione & vita 467
Conscientiae labes 363
Contra maledicum impudenter expostulantem nihil decendum 460
Contra fastum & vsuras 468
Contra illos, qui Mosen & Israelitas propter leprae

profugisse ex Aegypto contendunt 82
Contra legislatores gentium 470
Contemptus mortis 252
Conticium Deo faciens 103
Consilium Iudaeorum apud Ptolemaeum, & eorum de manie cibum preces 310
Corban, donum Dei 454
Coreas populum excitare aduersus Mosen conatur 89
Cora factionem ducens quinquaginta viri sequuntur 90
Coremeum 250 viris ignis absumit 92
Cornelius a Syllaeo, vt Herodem e medio tolleret, pecunia corruptus 248
Corona 111
Cornelius Sabinus 277
Crabi 49
Cossubarus, Lysimachus, Antipater & Dositheus apud Herod. accusati 414
Cossobarus, cui Herodes in matrimonium Salomen sororem dederat, Idumaeae principatum inuadit ibid.
Cossobarus intercessione seruatus ibid.
Cubicula ad voluptatem facta aurea suppellectili referta 113
Cumanus Praefectus Iudaeae 313
Cumanus multos Iudaeos permisit, plures vinos capi abduxit 292
Cum quibus iustitia, cum illis etiam Deus est 476
Cum capita contigerunt 107
Cur Iudaei animalia consueta sacrificent, nec carnibus vescantur 465
Cur quidam historiographi Iudaeorum mentionem omiserint 419
Cura pro sacerdotibus 292
Cura Dei pro suis 112
Chusi victoria vincens ad Dauidem missus ab Absalomo antecertitur 190
Chusi consilium, quod etiam Achitophelis reiecto, recipitur 158
Chusi simulatae offert Abesalomo studium ac fidem suam 187
Cuthaei cultum Dei amplexi, Iudaeorum amicos, non tantum secundis se praestitere 258

D.

DAlmatium Ptolemaei vxorem soluunt 301
Daniel mercatus a Sanballate causam tanti robur praebet, & coronatur, & deificatur 134
Damasceni & Arabes contra Alexandrum 317
Damascus a Davide munitur 94
Damascenides 121
Damascenorum a Charaxis pressa ibi.
Damascenos non inhabitandum quarunt ibid.

Daniel cum socijs ad honorem euehitur 275
Daniel Regi scripturam interpretatur 277
Daniel in leonum foueam conijcitur 278
Daniel Regi diuina promissa exhibet 277
Daniel Regi somnium & interpretationem exponit 274
Daniele cognati statuam adorare nolentes, in ignem coniecti, diuina prouidentia seruantur 275
Daniele vaticinia 279
Daniele visio de ariete & hirco, per quos Medorum & Persarum regnum prasignificatum fuit ibid.
Daniele visio de quatuor bestijs dilaniatis 278
Daniele & sociorum eius in Chaldaica disciplina institutio & profectus 273
Daniele somnium, eiusq; interpretatio reuelatur 274
Darius tribus satellitum suorum tres quastiones proponit 283
Darius se sacra vasa Hierosolyma remissurum vouet ibid.
Darius Hystaspis filius Rex Persarum 282
Darius admonitus vouit, templi restaurationem mandauit 284
Darij edictum scriptum & mandatum de libertate, possessionibus, templo & patria Iudaorum 285
Darius ad Syria Prafectos epistola 287
Dathan & Abiram coniuratos 91
Dathan & Abiram absorbet terra 92
Dauid filiorum contra Palastinorum incursiones defendit 83
Dauid filios malis propositis pestem eligit 103
Dauid Sibæ Ionathæ fœcundiæ commendat, eumq; omnes eidem Hierosolyma referre iubet 180
Dauid in fine torrentis aquam bibere recusat 103
Dauid vxorem Micholen ab Abnero postulat 90
Dauid Hierosolyma partem inferiorem occupat 92
Dauidis filij fratrem Absalonem reuocarunt 104
Dauid ex vrbe Regia Ierusalem fuga sibi consulit 84
Dauid a proposito Nabalum vltiendi desistit 85
Dauid Ioabum cum lectissimo milite contra Ammanitas mittit 150
Dauid de Absalonis conatibus certior factus, cum suis Iordanem transit 188
Dauid contra Nabalum cum 400. armatis profectus 85
Dauid Syria subiugata tributum imponit 179
Dauid in vita discrimen vocatus ab Abisæo liberatur 194
Dauid Ammanitarum iniuriam ferre indignissime, eamq; vindicare cogitat 180
Dauid Abigaam Nabalis viduam ducit 85
Dauid Saulo innocentiam suam declarat 86
Dauid cum sexcentorum manu & duabus vxoribus in Palastinam ad Anchum Gitta Regem se confert ibid.
Dauid Saritas & Amalecitas incursionibus infestas, de manubijs munera Regi mittit, eiq; meridionalem Iudæorum regionem se inuasisse persuadet ibid.
Dauid cum Goliad congredi cupit 79
Dauid agnum raptum ex ore leonis recipit, ipsum q; feram occidit 21
Dauid vrsum trucidat ibid
Dauid arma quibus ad pugnam à Saule instructus erat, deposuit, funda armatus in hostem properat ibid.
Dauid hostem accedens, contemnitur ibid.
Dauid Saulis & Ionathæ necem deplorat 89
Dauid Amalecitam Saulis interfectorem affici supplicio iubet ibid.
Dauid ex Dei iussu Hebronem commigrant, à Iudæ tribu Rex declaratur ibid.
Dauid Iabisenos quod Saulem cum filijs sepelissent collaudat ibid.
Dauid se vivente Salomonem filium suum regnum adipisci voluit 104
Dauid Salomonem vt Deum colat, hortatur ibid.
Dauid Mahanaim pervenit, vbi cum summa reverentia ab optimatibus excipitur 189
Dauid arcam in ædes Obadami Leuitæ deponit, cuius domus multis felicitatibus cumulatur 177
Dauid Semei in occidi vetat 187
Dauid fame sua consulit nemine suspicante ipsum voluntate casum fuisse Abneri 91
Dauid a Michol irridetur 177
Dauid Deo templum ædificare decernit ibid.
Dauid Deo pro promissa per Nathanem felicitate gratias agit ibid.
Dauid in Palestinos mouet, eiq; bonam agrorum partem adimit ibid.
Dauid Sopheneorum Regem vincit ibid.
Dauid à rege petit, vt agri partem ad incolendum ei cum suis attribueret, Rex Secellim ei donat 96
Dauid Ionathæ de patris insidijs conqueritur, Ionathas autem parentem excusat 81
Dauid orat Ionathan, vt parentis erga se animum explorare & significare velit 82
Dauid Nabum ad Abimelechum sacerdotem pervenit ibid.
Dauid Goliathi gladio accepto, in Gittam Palastinorum ad Anchum se confert ibid.
Dauid Regem Anchum timens furorem ac rabiem simulat ibid
Dauid ad speluncam Adullama pervenit, vbi illum ad se cognatio, nec non & alij multi ad eum se contulerunt ibid.

Dauid ad Moabitarum Regem proficiscens, parentes ei commendat 83
Dauid ad Sarim oppidum peruenit ibid.
Dauid Memphibosthe ueniam, & dimidiæ partis bonorum Sibæ donatorum restitutionem promittit 192
Dauid oraculo monitus fugit 84
Dauid in cœnam cum suis se confert, quò & Ionathæ perueniens, eum consolatur, & fœdus cum eo renouat ibid.
Dauid Uriam accersit, eumq; vt profectus ad uxorem, ibi pernoctaret, iubet, quod tamen non facit 181
Dauid Ioabo, vt in Uriam animaduertat, scribit ibid.
Dauid magnam vim ferri, æris & lignorum comportat 104
Dauid Amasæ veniam & uniuersarum copiarum Præfecturam concedit 191
Dauid Idumæos, vt uectim tributa persoluerent, cogit 179
Dauid num quis ex Ionathæ genere superesset, scisciter 180
Dauid fassus peccatum, à Deo veniam consequitur 183
Dauid per septem dies infantis ex Bethsabe suscepti uitam dolenter ferens, ieiunat ibi.
Dauid puerum extinctum sentiens, surgit, ac lotus cibum capit ibid.
Dauid causam, cur mortuo puero cibum capiat, quorum nihil puero adhuc ægrotante fecerat, indicat ibid.
Dauid laciniam regii pallii præcidit 84
Dauid regi Saulo, quod sibi insons insidias struat, exprobrat ibi.
Dauid cum toto populo Abnerum defert ac luget & solennibus funeralibus ei parentat 91
Dauid Uriæ nece audita, tristis desinit 182
Dauid Bethsabe coniugem sibi asciscit, ex qua puer ei nascitur ibid.
Dauid Principibus tribuum conuocatis Solomonem commendat 105
Dauid Chusim vt Achitophelis consiliis se opponeret, obnixe precatur 187
Dauid Hierosolymis excedit 180
Dauid fugiens sacerdotes in urbe manere uult, vt per eos, quid in ea agatur, cognoscat ibi.
Dauid Samuelis regis erga se animum indicat 81
Dauid Salomoni Ioabum puniendum mandat 108
Dauid Deum consulit, num ab Amalecitis uxores ac liberos recipere sit consecuturus 17
Dauid Ægyptio seruo ductore, Amalecitas assequitur 88
Dauid in Amalecitas irruit, magnamq; eorum stragem edit, omnemq; prædam recuperat ibi.
Dauid custodes impedimentorum, obstrepentibus pugnæ socijs, in prædæ partem admittit ibi.
Dauid cum duobus in hostium castra penetrans, Saulis spiculum & lecythum aqualem auferit 85
Dauid Saulo Imperatori Abnero quod regium spiculum & æquale lecythum auferri passus sit exprobrat ibid.
Dauid Palæstinos magna eorum edita strage vincit 81
Dauid Leuitas numerat, eorumq; officia distribuit 105
Dauid Ioabum ad peragendum census ire iubet 103
Dauid Iebusæos ex arce & Hierosolymis eiecit, & ciuitatem Dauidis appellat 92
Dauid Syros occurrens, 47000. cum Sabeco eorum Imperatore cædit 179
Dauid vt plurimum propitium numen experitur 80
Dauid cognita filij cæde à Chusi, acriter eum deflet 100
Dauid proceres & præfectos comiter atq; benigne excipit 91
Dauid Rabatham vi captam militi diripiendam permittit 66
Dauid pro innocente orat populo 103
Dauid poeta 195
Dauidis & Salomonis potentia 465
Dauidis legatis petentibus aliquid commentus, dure respondet à Nabale 85
Dauidis cum Goliatho ante congressum colloquium 80
Dauidis legati ad Ammonitarum Regem ob patris obitum consolandi causa missi, contumelioseq; tractantur 180
Dauidis victoria de Goliatho 80
Dauidis ad Salomonem postremum alloquium 105
Dauidis filij ad patrem, Absalomus vero ad auum confugit 155
Dauidis liberi Hierosol. suscepti 92
Dauidis adulterium 181
Dauidis concubinæ à filio stupratæ, alio traducuntur 193
Dauidis ob cladem acceptam indignatio 182
Dauidi omnes filios ab Absalomo cæsos nunciatur 184
Dauidi, vt prælium abstineat, suadetur 194
Dauidem adesse volentem exercitus amici prohibet 189
Dauidem Ionathæ excussam, à parente spiculo petitur 82
Dauidici generis reges, quot & quamdiu regnarunt 207

De arca in qua tabulas legis Moses collocauit 73
De arca sacra consultatio 139
De adultero & incestu 13
De aduentu Vespasiani in Galilæam & obsidione Iotapa vide Iosephum lib. 4. cap. 3. de bello Iudaico 309
De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos 400. 23
De bello Iudaico quidam historias conscripsere 450
De bello Iudaico 3 3
Debitus vitæ finis Iudæorum 443
Debora & Barac in hostes mouent 127
Debora Prophetissa. ibid.
De bona corrupela 108
Decem tribuum ad reliquos Israelitas legatio 120
De Cham filiis ipsorumq; progenie 25
De Cain & Abel fratribus 15
Decem coniurati necati, delator eorum interfectus frustatim concisus est 416
Decem præcepta & quemodo diuidenda 70
Decem Ægypti plagæ 59
Decem viri contra Herodem conspirant 415
Decem basis æreæ laborum 110
Decem labra rotunda ibi.
Decima egenorum 105
De Cleopatra vltima Alexandrinorum Regina, eiusq; sceleribus 462
Dei contemptus in quibus consistat 78
De Deo & prouidentia diuina 467
Deorum apud gentiles ingens numerus 469
De Isaci filiis Esau & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione 12
De Isaco legitimo Abrahami filio 11
De Iacobo meliu fratre in Mesopotamiam profugo 13
De Ismaele Abrahami filio, eiusq; posteris Arabibus 10
De facie Lunæ 213
Defectio Germanorum & Gallorum ab Romana causa 435
Defectionis autores circiter duo millia in cruces actis ibid.
De filiis Sem, tertii Noæ filii, & de progenie ipsorum & Abraham 22
De funeribus mortuorum 408
De fundis fratrum vxori dotandis 106
Demetrius ab Alexandro victus, trucidatur 352
Demetrius se promissis in amicitiam Ionathæ insinuare conatur 337
De morte Cæsaris rumor diuersus 279
Demetrius Iudæam auxiliarem habuit 316
Demetrius Philippi frater in Beroea oppugnat 360
Demetrius solicitat Iudæos transfugas Bachidem cum copijs contra Ionathan mittit 335
Demetrius Demetrii filius ex Creta in Ciliciam, Syriamq; occupare conatur 310
Demetrius Tripolim, aliasq; Syriæ vrbes occupat, & Antiochum & Lysiam necat 531
Demetrius Eucærus contra Alexandrum profectus 330
Demetrius in Alexandrum mouet 326
Demetrius Eucærus a Ptolemæo Lathyro Damasci rex constituus 330
Demetrius militum odium concitat stipendium eis tempore minuendo 343
Demetrius in Arsacem Parthorum Regem vadit, prælioq; superatus, capitur 340
Demetrius Nicanorem contra Iudam mittit 331
Demetrii ad Lasthenem diploma, in quo Iudæis immunitates promittit 343
Demetrius ad Ptolemæum de bibliotheca auertenda 307
Demetrii duces iterum in Ionathan mouent: quibus sibi successurum videntes nolle discedere 340
Demetrius & Alexandri pugna, qua Demetrius superat, Iudæa a Demetrio vltore deficit 333
Demetrio in Parthia mortuo obscuro Parthyæ initium Syriæ regno potitur 350
Demetrio Antiochia admittur 154
De mundi creatione, & elementorum dispositione
Deliberationis de arca sacra conclusio
De leprosis
De nuptijs
De Nazaræis
De posteritate Adami, & decem eius ætatum diluuium 3
De quisitio argumenti Apionis, Iudæos Alexandriæ causam exstitisse 43
De sacrificijs Veteres de sex dierum numero 45
De scriptura Aramæa Ptolemæo regi, & Hebræa sabbatorum forma 58
De scriptis sphæricis quæ Hebræi habuerint 9
De Scriptoribus & scriptis 271
De Solomone & Salomonis sapientia 17
De Regum electione 164
De tabernaculo per Mosem in terra deserta facto, quidsimilis diu etiam, si portatilis non fuerit 34
Dei immensus 111
Deum non corporea forma, sed animi vi mente fingi 79
Deus Abrahamo filium sollicitat 25
Deus propter Saulis cædem Saulo offenditur 78
Deus verax in promissis 112
De vxoribus ducendis 106
Diuisiones 103
Diluuium 16
Dimissio Israelitarum 134
Dina Iacobi filia historia 37

Diocles 276
Diodorus cognomine Tryphon Apamenus à Malchо Arabe Antiochũ Alexandri filiũ perit 185
Diophantes regis Notarius Alexandri nomine falsas literas conscribit 337
Diophantes scribæ aliorũ characteres imitatur 243
Diæresis verbi impedita 396
Discrimen Mosis & aliorum legislatorum 12
Discordia Iudæorum & civium Alexandrinorum in religione 463
Dispositio castrorum 84
Dissidium inter plebem & senatum 282
Dissidium in domo Herodis 218
Distinctio generationis in populo Israelitico 75
Diversa populi studia 120
Diversio agri Abrahami & Lothi 24
Divisio sacerdotum in 24 cognationes 105
Divum auxilii promissio 102
Dux Troiæ memini 113
Dux de Salomone ibid.
Ducem Saulo, se Davidem in Nabo apud Achimelechum vatem se significat 83
Dulcia Ilithyiarum civitati scribit 380
Dolor & voluptas aut faciunt aut impediunt passionem 862
Domicilium Abrahami 23
Domitia Domitiani Cæsaris uxor 569
Domitianus Titi frater 799
Dona interpretibus dimissa Iosæ & Eleazaro missa 312
Dona Scauro data 367
Dora Phœnices civitas & non Idumæa 849
Dora & Ioppe non portuosa 419
Dorcas prior Herodis conjunx non ignobilis ex qua Antipatrum filium sustulit 593
Doris, Herodis uxor 353
Dorotheam Antipatri matrem Herodes sibi ascivit è regia 457
Doritæ in Iudæorum Synagoga Cæsari statuam ponunt, quod Agrippam & Petronium vehementer ad iracundiam commovit 522
Dorycum quatuor facit supplicio affectum 535
Duodecim Ismaelis liberi 28
Duo totius disciplinæ & moralis institutionis modi 53
Duo sacrificiorum genera 80
Duo de quibus agit Iosephus 824
Duo de regnis libri facti 823
Duodecim Iudæorũ millia in templo accumbunt 585
Duodecim malegio Cassio duce Iudææ jacet 795
Duodecim millies congregabuntur, qui ad communionem pascendi, & Azymes partes succumbunt 171
Duæ tabulæ Mosis 71 (*Item* 205
Duæ mulieres ob fœtus mutilæ de sua re permutato arcu-

E.

E Dictum quantum Manna quotidie quilibet colligeret 66
Edicto plebi cohercenda, ne quicquam amplius ad tabernaculi structuram conferant 71
Eglon Rex Moabitarum Israelitas subingat 126
Emorrhoa à vera sanitas restituitur 122
Enosa verbi prima 15
Enochi finis in sacris literis non invenitur inscriptus 19
Eques Iosephi literas affert 557
Equi Ægyptiaci 217
Ephraimitibus movet in Iaphtes 132
Eleazarus 11
Eleazarus Pharisæus Hircano matris captivitatem exprobrat 354
Eleazarus ad Antiochum adducitur 806
Eleazarus iram Dei in populum Iudaicum fatetur 811
Eleazarus ab Elephanto oppressus moritur 475
Eleasar 195
Eleazarus moritur 121
Eleazarus capitur, eumq; Dux nudum extendi & verberibus cædi præcipit 505
Eleazarus vitam gloriæ postponit 576
Eleazarus Iudæ frater Elephantem occidit 538
Eleazarus verberibus et flagellatur 866
Eleazarus Darium sibi Romam mittit 537
Eleazarus Iudæus audacia ferox & manu strenuus 806
Eleazari ad socios oratio 810
Eleazari ad Antiochi exhortationẽ responsio 869
Eleazari confidentia 870
Eleazari de immortalitate animæ oratio 872
Eleazarus Iudæus Romanorum crudelitatem experitur 874
Elias sicut Enochus ex hominibus exemptus 220
Elias montanam ventram tradit 222
Elias Achabi & Iezabelæ vindictam divinâ prædicit 228
Elias ad Achabum ventura pluviam eum divinitus admittit ibid.
Elias panis hospitalis portionem arguit 229
Elia doctrina & ejusdem miraculo confirmatur, victima vasculum ad inopia ibid.
Eliam Deus in deserto alloquitur 230
Eliam coronabat 228
Elii Pontificis filii Ophnei & Phinees nefarii 136
Elisæi dicta comparata cum Eliæ verbis 235 (236
Elisæi Sichemitarum civitatem gratia amplio significatur ibid.
Elisæus ad mensam cum suis recipitur ibid.
Eli Pontificis Chaldæi & progenies ibid.
Elisæus in Damascum regibus ungitur 240
Elisæus planam ventram & siccam pluviam 23

Elisæus

Eliſæus viduam vt ex ex oleo fidelia plurima vaſa
implerent iubet 240
Eliſæus ab Adado ægrotante conſulitur 243
Eliſæi vocatio 230
Eliſæi mors & reſidentium ipſius momentum corie-
ctæ reſuſcitatio 251
Eliſæus Regi conſulens 239
Elnathan Ioachimus nominatur Iude Rex 265
Elephantes contra Ægyptios bellum 336
Elephantes Iudæorum millia cadunt 378
Emphraticus 11
Epicureorum error refutatur 279
Ephraimitæ prohibiti adeundum Bethel 122
Epiphanes quidam Iudæorum 306
Epiſtola horum hominum genus Iudæorum ex Ægypto
nouarum rerum 328
Epiſtola Iasonis contra Apionem 860
Epiſtolium ad Iudæos Iaſia ſcriptum 265
Epiſtolæ Iudæorum 573
Epiſtola Ptolemæi qua a Pontifice Eleazare Li-
brorum petit interpretes 307 dit 307
Epiſtola Ptolemæi qua Seythopolin Iudam pre-
fectum 75
Epiſtola quæ benedictionem poſtulat 82
Equus præcipitatus ob lenticulam cadit 93
Eſau Eſau Edom 1bid.
Eſau pater Idumæorum 1bid.
Eſdræ Iudæi qui apud Babylonem degunt, conuo-
cat 289
Eſdræ Archiereus Præfectus, vaſa aliaq; precio-
ſa Babyloniis Iudæis traditi 289
Eſdræ Spiritus 1bid.
Eſdræ de Græco Latinum 281
Eſdræi Legio 75
Eſdræum factum 641
Eſdræorum vita & mores 480
Eſther 416
Eſther puella fit Regina 829
Eſther Regem pro Iudæis intercessura accedit 296
Eſthus contra Ioſephum 513
Ebutius in ſecreto negotio diſcedit 530
Etam mater omnium viuentium 13
Etna pœna 14
Eubyclei Alexandri dicta & facta obſeruans An-
tipatro & Herodi exponit 445
Eubycles Lacon Alexandrum apud parentem clam
accuſat, auctorq; necis ipſius exſtat 616
Eubycles amicitia ſimulata fallit Alexandrum, e-
iusq; fit proditor 1bi.
Eubycles cum Alexandri & Ariſtobuli redempta
opera, accuſatorum partibus fungitur 617
Eubycles Alexandrum apud Herodem falsò accu-
ſat, & in periculo præcipitat 1bid.
Euangelium Iudæis allatum 285
Euphrates 14
Eutychus Agrippæ libertus, herum apud Cæſarem
accuſare cogitat 490
Exercea Noe corvum emittit 17
Exciſio ſtirpis Nadabi 219
Excuſatio hiſtoriographi, cur legum ſeriem innoua-
rit 103
Exemplum a Iudæis Cæſarea interfectis peritum
814
Exemplum, non ſemper patribus ſimiles naſci filios
142
Exemplum vltionis diuinæ in Iezabela valde inſi-
gne 246
Explicatio nominis Moab & Ammon 27
Exploratores 240
Exploratores terræ Chanaan mittit Moſes 85
Exploratores Iſraelitis terrorem incutiunt 86
Expoſitio belli Arabici & pecuniæ mutuo acceptæ
448
Externi Iudæi inferiorem ciuitatem occupant 603
Exteri quoq; vt exaudiantur in hoc loco precantur
212
Ex tribu Ephraim circiter 42000. cæſi 132
Extirpatio ſtirpis Baſani 227
Extirpatio Iudæorum Amani conceſſa 294
Extructio templi Solomoni mandatur 197
Ezechiæ ab Aſſyriorum rege deficit 257
Ezechiæ legati ad Iſraelitas azymorum feſti celebrã-
di cauſa miſſi occiduntur 256
Ezechiæ in aduerſis ad Deum refugium & per Eſa
iam in ſpem melioris fortunæ erectio 260
Ezechiæ Regis Iudæ pietas 256
Ezechiæ mors 262
Ezechiam primarium latronem cum ſociis Herodes
ſupplicio affecit 377

F.

FAbatus procurator Cæſaris apud Herodem ſecre-
torum Sillæi proditor 623
Fabula de Ioue & Pallade 857
Fabula ſuperuacua recentis depulſio 846
Facinus deteſtandum Gabaenorum 112 (194
Fames ob iuramentum violatum, Iſraelitis immiſſa
Fames & peſtilentia 268
Fames in Samaria tanta, vt mulier mulieri filium
comederet 241
Fanum 210
Falſa matris ac ſororis Herodis aduerſus Mariam-
men accuſatio 610
Falſi teſtis pœna 104
Fatum & prouidentia diuina 451
Fati neceſſitas inſuperabilis 235
Fratres ob regnum decertantes certis conditionibus in
concordiam redeunt 583 (vltio 300
Fratricidii a Ioanne Pontifice perpetrati ratio &

Fadus à Iudæa sacerdotalem stolam, vt esset in Romanorum potestate postulat 528
Fadus Iudæos Philadelphiensium propter Miamintersectores punit 227
Fardis Dei cum Noe 18
Felix Hierosolymam Thasaelum adoritur, à quotamen sententiam 383
Felix Drusillam à priore marito abducit 536
Felix ætas 538
Felix Iudæorum exercitum mouet 592
Felix latrones Magos vulgi seductores supplicio affligit 537
Festus impostorem magnum cum asseclis opprimit 538
Festum azymorum 81
Festum tempus receptui institutum 325
Fi in principium ad Dauidem missi, in puteum sese abscondunt 158
Fimbriæ 325
Fir Charanæi 21
Fidem habere Iudæi in milite 231
Fidei apud Iudæos educatio 824
Filorum Carbunculus 51
Finale consiliariorum de Caio tollendo decretum 579
Flores belli Iudaici causa 543
Fons Iordanis 607
Forma templi extruendi Salomoni datur 200
Forma & habitus Eliæ Prophetæ 258
Fortunæ monumentum 795
Frigidissimum obtentorem à Deo immissum 242
Fuga & fraus exercitus Absolomi 189
Funus Alexandri 362
Fuluia, Scribonii coniunx Romæ quatuor Iudæis supparum & aurum, vt in templum Hierosolymitanum deponere tradit, ipsa vero in proprios vsus conuertunt, quod dum Tiberius cognouit vxore & Iudæos ex vrbe pelli iubet 454
Furtum 108
Fustis ad 100. annos incorrupti 811

G.

Gabala 416
Gabaonitæ ministerijs publicis deputati 116
Gabaonitæ legatos mittunt ad Iesum ibi.
Gabaonitarum ad Hebræos oratio ibid.
Gabaonitarum loanni se addicunt 351
Gamala aliquot vrbes diruta in Iudæa ædificare iubet 371
Gamalum Nabathæi pugna superat 587
Gamalum matri Alexandri beneficia lenire studet 516
Gabinio bellum Parthis inferre parato Hyrcanus & Antipater supperias ferunt 588
Gabinio pecuniam Pompeio ab Aristobulo promissam exacturo porta claudunt ur 359
Gadara instaurata 370.
Gadaram Alexander capit 318
Gadarenses Herodem accusaturos, Agrippa vinctos ad Regem mittit 420
Galesus à Abimelche fugatus, à Sicimitis vrbe pellitur 130
Galilæa à Gomar oriundi 20.
Galilæorum ad Israelitas legatio 145
Galilæi se vindicantes Samaritanorum vicos incendijs & rapinis vastant 514
Galilæi à Herode deficiunt 394
Galilæam Tiberienses sedant 306
Galilæi Tiberiadam muris cingere postulant 549
Galilæorum multitudo Iosephum, ne se deserat, orat 556
Galilæorũ erga Iosephum fides ac benevolentia 549
Galgali, libertas 115
Gamala in Iudæorum fide perseuerat 546 & 547
Glaphyra Alexandri coniunx, à qua Herodes infidum ignorasset, interrogatur 447
Glaphyra vxor Alexandri Iosephum ad se conspirationem maximum auget 613
Glaphyra quondam vxor Alexandri Archelao Cappadocum Regi nubit 413
Glaphyræ somnium 477
Gratus cum aliis militibus Claudium lorica protrahit, eumq; vacantem imperatorem ocium occupare iubet 518
Graticum Simone constituit 472
Gratitudo Salomonis erga Hiramum pro acceptis beneficijs 214
Gratulatio Bethsamitarum superata sacra 140
Gaudium beatorum in vita æterna 811
Græcorum de Iudæorum antiquitate testimonia 830
Græcorum cum Iudæis comparatio 823
Græcorum regionem in omnem corruptionis luxuriem 821
Gedeon per 40. annos regnat 129
Gedeon duos duces Zebim & Hezarbunim capit ibid.
Gedeon ad Madianitarum tentoria accedit, & ab illis somnio confirmatur 128
Gedeon cum trecentis viris pugnam adornat ibid.
Geon Rex 14
Gedeon, vt Israelitas a Madianitis liberet, Deus mandat 128
Gedeonem exiguam copiam Deus eligere iubet ibid.
Gelines Alexandræ vt Aristobuli & Mariammæ effigies depictas ad Antonium mittere, persuadet 404
Gemmarum in Pontificis ornatu miraculum 79
Genealogia Abrahami 22
Genealogia Noæ 16

Germani & Galli sub Herode stipendia fecerunt 467
Germani Cæsaris Satellites 512
Germanicus Pisonis opera sublatus 48
Germanorum ratio per Cattos excitata, sedata 513
Gessius Florus Iudæa Procurator 54
Gidius Varus pater Albini ibid.
Gidon Florus iniuria 480
Gessius inter Vitellium & Artabanum 485
Gitta & alia Pentamitarum urbes incensa 124
Gaza oppugnata 357
Gazara 214
Gisbala incensa atq; diruta 546
Gedalia transfugarum dux 271
Gedalias cades, & plebis Massabatensis abductio 272
Gothonias omne semen regium tollit uno solummodo Ioaso, Ozaelis filio seruato 247
Gothonie pœna 248
Goliath uir prodigiosæ staturæ inter Palæstinos 153
Goliath singulare certamen Hebræus denunciat ibi.

H.

Hebræorum origo 22
Hebræorum seruus anno septimo manumittendus 108
Hebræi mulierum cupidine ducti à patrum religione desciscunt 98
Hebræi maciem præferunt arcam fœderis 137
Hebræi numeris & periculis hostium in prædam contra Dei mandatum abactis parcunt 150
Hebræi ad ultra Iordanem sitam habitantes, relictis suis oppidis in munitissimas urbes confugiunt 169
Hebræi terram Amorræorum occupant 95
Hebræi pugnam parant aduersus Amorræos ib.
Hebræorum contra Moabitas victoria 239
Hebræi non ob Mosis obitum planctus 111
Hebræorum seruitus intolerabilis 52
Hebræorum libertas, & Chananæorum seruitus 215
Hebræos Chananæi cædunt 89
Hecatæus 23
Hecatæus Abderita cum Alexandro Rege nutritus 832
Helena Hierosolymis cibos egenis distribuit 530
Helena Adiabenorum Regina Hierosolyma proficiscitur ibid.
Helon per decennium iudex 132
Hermippi de Pythagora testimonium 830
Heroes tres per hostium castra excurrunt in Bethlehem: aquam hauriunt, & Dauidi offerunt 195
Heroes Dauidis 194
Herodes iterum cum Arabibus ad Cana Cælesyriæ pugnat 467
Herodes in itinere ad Agrippam Chium pernenit, eique ingentem pecuniæ vim ad porticum urbis reparandam confert 427
Herodes ex aureis & argenteis suppellectile pecuniæ conficiens, frumentum pro ea comparat 417
Herodes prope Panium templum ædificat 425
Herodes apud apud Cæsarem filios accusat 449
Herodes ut alienus videretur Aristotelis nece eius honorifice sepeliri curat 401
Herodes Ressa casto & e Massada domestico recepit Hierosolyma petit 390
Herodes cum Archelao Antiochiam usque tetendit 443
Herodes cum Galilæis pugnat, eorq; victis in castellum conpellit 394
Herodes in Trachonitarum regione castellum condit, eisq; Zamarin Iudæum Babylonicum præfecit 454
Herodes ab Hyrcano admonitus fugæ sibi consulit, & in tuto in oppidum non comparet 378
Herodes ex Daphne Antiochiæ suburbio in Galilæam profectatur 394
Herodes inexpectatam & apertam uxoris auersationem videns, contristatur 411
Herodes nobiliores Iudæorum post obitum suum trucidari mandat 465
Herodes Massadam petens in itinere à Parthis impugnatur 388
Herodes anno primo à nato Christo moritur 466
Herodes Arabas sibi hostes esse deprehendit 196
Herodes cum magno vitæ discrimine Romam navigauit ibid.
Herodes Romam profectus, Antonium conuenit ib.
Herodes Antonium & Cæsarem sibi benenolos inuenit ibid.
Herodes coram senatu Romano laudatur 517
Herodes circa Hierosolymorum mœnia se bono publico & ad salutem urbis uenisse, declarare iubet 391
Herodes Saturnino & Volumnio permittentibus cum exercitu Arabiam inuadit, & Rentam castellum diruit ibid.
Herodes Archelaum & cognatos pretiosissimis muneribus donat 616
Herodes Cassii amicus 591
Herodes cur in exteros liberalis, in suos sæuus fuerit
Herodes fratrem Iosephum in Iudæam mittit, ipse copias in Galilæam ducit, urbemq; Sepphorim capit 391
Herodes Cassium ex Galilæa pecunia sibi demeretur 351

Herodes quadragintaquinq; ex Antigoni factione interficit 398
Herodes vehiculo, in quo mater erat, everso, sibipsi violentas manus inferre cogitat 387
Herodes dona cunctis militibus distribuit iubet 461
Herodes ab Hyrcano in ius vocatus 590
Herodes Alexandro coniugi sux fratri regnum petituro insidiatur eo patitur 389
Herodes antepugnam sacra Deo celebrat 605
Herodes hostes adoritur ibid.
Herodes omnem rem gestam pugnam Vitellii literis supermentiri, Cæsari aperit 486
Herodes, Agrippa frater Rex in Chalcide 521
Herodes Artabano Parthi fauet 495
Herodes ad Pheroram agrotantem visendum venit, eoq; mortuo Hierosolyma sepelit, & publico luctu honorat 456
Herodes Agrippa inopiam exprobrat 459
Herodes Syrias latrones depellit 590
Herodes per universum terrarum orbem claresit 609
Herodes venator summus ibid.
Herodes præter animi corporisq; virtutem fortuna quoq; secunda usus est ibid.
Herodes Antipatrum filium expellit civitate, ac Hyrcanum avum coniugis interficit 610
Herodes Alexandrum & Aristobulum filios præfecti, cum Alexandro matre ad sepeliendos iubet 619
Herodes in Pheroram fratrem excitatur 615
Herodes suos in fuga consolatur 387
Herodes ab Arabibus latrones sibi dedi postulat, & mutuum creditum repetit 444
Herodes Antipatri & mulierum secreta omnia exquirit 457
Herodes cum hostibus pugnat in suburbio 386
Herodes Romam navigat & Cæsarem Aquileiam usq; persequitur 411
Herodes Antigonum ex Iudæa expellit 378
Herodes fautores suos promouet aduersæ vero factionis homines quotidianis supplicijs sumit 397
Herodes conflatam militum multitudinem, ut Hyrcanum regno deponat in Hierosolyma ducit 590
Herodes contra latrones in Iericuntem agentes militē ducit 392
Herodes cum Antigono rem decernere in Samariam profectus 395
Herodes Iesu a pontificatu remoto Simonem cuius etiam filium Luxi suffogat 418
Herodes coniurationem explicatur 416
Herodes ad Malichum Arabum regem pecuniam accepturus profectus 383
Herodes multa pecunia Antonium ut Antigonum ab vrbe reuocet 396
Herodes grauem morbum contrahit 413
Herodes mortis correptus testamentum condit, ac regni successionem filijs, nepotibus ac amicis relinquit 463
Herodes populi partem dimittit cum reliqui Mussadam petunt 422
Herodes Antipatri matrem in regiam ducit, eamque Cæsari commendat 431
Herodes malum simul & cultellum poscens sibipsi manu violenta inferre cogitat, Achiabus nepotis precibus prohibet 465
Herodes Sosio, Prefectum militibus de vrbe dimittere pecuniam numerat 396
Herodes apud Diospolim eum Arabibus pugnat, eosq; vincit 405
Herodes Iesu Thabetij filio pontificatum abrogat in eius locum Simonem Boethi filium substituit, eiusq; filiam in vxorem ducit 418
Herodes Antipatro Pheroræ salutationem & mutuis sermonibus consilia interdicit 457
Herodes, audito quod Hyrcanus reclusa Dauidis sepulchrorum tribus talentorum argenti exhausisset, idem facere conatur 437
Herodes quæ quibus visum est Cæsari, vno Archelao excepto, confirmat 449
Herodes ad seditiosos compescendos in arces præsidia collocat 416
Herodes Antonio demicto subtristis 408
Herodes odio in filium flagrat 462
Herodes Dei templum denuo construere animo concipit 422
Herodes Manahemum de imperij diuturnitate rogat, & ejus nos propter eum in pretio habet ibi.
Herodes ducturus Alexandri filiam, Samariam profectus 395
Herodes Iudæorum liberos educat 453
Herodes Pappi caput Pheroræ fratri mittit 594
Herodes Hierosolyma oppugnat ibid.
Herodes a Cæsare & Agrippa in magno honore habitus 421
Herodes filium quam Salomes filio nato è Costobaro collocaturus erat, Pheroræ filio collocat 440
Herodes ad Cæsarem venit, eiq; beneficia in Antonium collata prædicat similia in eum collocaturus si in amicitiam eum recepisset 410
Herodes latrones in agris agit & excursionibus in Arabiam 404
Herodes 300. talenta Cæsarem donat 430
Herodes in Italiam navigat, & liberos suos Romam reducit 420
Herodes Syriæ & Græciæ vrbibus ingentem pecuniæ summam in ædificia contulit 430
Herodes dynastia Chalcidum sue eligendorum summorum pontificum petit 528

Herodes multos in itinere adimat pecunia, plurimorum est apud Agrippam mediator 427
Herodes ambusti calumniis fidem adhibens, multos innocentes interficit 441
Herodes Cæsarem & exercitum honorifice excipit 403
Herodes Antonium adire Macharam accusaturus cogitat, eidem reconciliatur & Iosephum fratrem arcessit 393
Herodes Chalcidis dynastia & Heliam Silam interficit 526
Herodes Iudaicum primores convocat, eiusq; facinus hoc commemorat 464
Herod. Hierosolyma redit in multitudinem in cognitionem adhocat, rationem sua peregrinationis exponit, de quarta tributorum parte remittit 429
Herodes duos factiosos in Davidis monumento amittit 437
Herodes ab Antonio & exercitu honorifice excipitur 393
Herodes ad Antonium Samosatam oppugnantem proficiscitur, in itinere multos barbaros trucidat ibid.
Herodes Antipatri blanditiis adductus, spem libertatis format 621
Herodes Machæruntem magno muro ac turribus ampletitur 823
Herodes Cæsari reconciliatus 447
Herodes regno excedere iussus, in Ægyptum abit, deinde in Macedoniam navigat, tandem Romam pervenit, ubi Antonio quæ ipsi contigerant, recenset 386
Herodes duplex periculum suffugium castellum sibi adversus eum parabat 811
Herodes Davidis sepulchrum spoliat 437
Herodes Alexandri & Aristobuli criminationes animum pavet 446
Herodes Ananelum Iudæum apud Antonium accusatus 385
Herodes cum in difficilibus tum in iucundis rebus solus Agrippæ proximus 427
Herodes Hierosolymis, Phasaelus vero extra urbem constituti, nunquam discrimine versantur 594
Herodes in ius vocatus cum comitatu comparet 378
Herodes in compescendis alienigenarum auxiliis multum negotii habet 377
Herodes in Galilæam cum hostibus pugnat, eos vincit, ac universam Galilæam in suas partes traducit 394
Herodes consolatur & cohortatur milites 387
Herodes in senio impatiens & amarulentus 463
Herodes ex Italia domum reversus contra Antigonum copias ducit 390
Herodes a Parthis accitus in venatione occiditur 481
Herodes Mariamnen Hyrcani ex filia neptem ducit 383
Herodes fratrem in Idumeam mittit, ipse copias in Galilæam ducit, urbemq; Sepphoris caput 392
Herodes tribunis exercitum procurat 391
Herodes populum sacramento obstringit 421
Herodes Aristobulo Ananelis loci pontificatum conferre cogitat 403
Herodes filium accusat 431
Herodes Thecoræ uxorem accusat, eumq; vitium abiegerunt 455
Herodes varia fortuna usus 446
Herodes ab Antipatro patre persuasus à bello contra Hyrcanum desistit 491
Herodes Antonio contra Augustum auxilia polliceatur 404
Herodes filium reconciliatus 433
Herodes a Mariamne uxore non bene excipitur 411
Herodes templum et regiam instituta amplificat 415
Herodes tunicam leviorem, et perfossos parietes in serenitate extra consuetudinem non ventilatos 426
Herodes Hierosolymam diversi recipiunt 598
Antonius ad Samariam, vide ad Sebaste.
Herodes Quintilio Varo iudice filium in ius vocat 439
Herodes a defectoribus in Galilæa pœnas exigit 393
Herodes in Alexandriam et clam regno suo insidiantem interficit 399
Herodes Cæsarem plurimis muneribus donatum in Ægyptum deducit 419
Herod. tertiam tributorum partem remittit 418
Herodes Antonio scribit, & calumnias Aristobulum movere non posse, judicat 372
Herodes fortuna bona, domi vero adversa fortunatur 450
Herodes Alexandrum & Aristobulum Romam ad Cæsarem mittit 419
Herodes Antipatro amicas literas, ut eum Romæ retinant, scribit 418
Herodes Antipatrum ad minuendam filiorum peregrinitatem honoribus erigit 427
Herodes populo satem, in extructum expurgat 422
Herodes ab hostibus vulneratur 394
Herodes Rex in Jericunte moritur, eiq; in regno Agrippa succedit 407
Herodes Antipatro, necem Pheroræ veteris cuiusdam colloquio eliciendi edicit 403
Herodes militibus de suis facultatibus multum pecuniæ largitur 603
Herodes a Salome motus utrinque filium vincit, & separatos asservari præcipit 615

...contra Alexandrum & Aristobulum indi- ...ogit ibid.
...in meritos filios accusat ibid.
...Antipatrum pro reliquis filiis amandat, fi- ...gurarum ei fata condit 626
...hominum inscitiam arguit 538
...suas fortunas in pejorem statum ...cadere sentit 519
...ad populum ringit adsidione se premi ...ceteris diebus declarantur 565
...ad populum trecentos fere ...milites mercede tribuit 611
...regnum, sed regni tutorem mode- ...
...Antipatrum accusatum dejicit ibid.
...Antipatri insidias patrium dissensionem radicitus ...sedare ibid
...Antipatrum ejicit 620
...Antipatrum amovet 597
...Antipatri filios Augusto minorum Ducem ob- ...tulit 602
...Antipatrum Augusto dissimulatione remota re- ...gem salutat 606
...Antipatri mortem literis significat 413
...Antipatrum parat 508
...cum exercitibus comitatus Hierichunta ...venit ib.
...Antimachum & Gemellum amicitiam renun- ...ciant 441
...Hieram cum uxore ejicit 622
...Templo majorem portam fabricat 608
Herodes Josepho, ut uxorem interficiat, clam man- dat 610
Herodes Romam in Senatum immissus, Rex decla- ratur 389
Herodis Alexandrum in vincula conjici, & in a- marorum eius tormenta pergis 615
...ad Alexandrum apud Cæsarem accusat 611
Herodes Antipatri ut reversionem suam matura- ret, scribunt 625
Herodis vehiculum quo mater erat, everso, simulsi manus violentas inferre cogitat 387
Herodes clam nocte ad Idumæam profugit 595
Herodis gravamina in fuga Parthis Judæis expertus ibid
Herodes Pheroram Alexandri matrem omni ornatu spoliatam expellit 623
Herodes ex spectaculis non magnam gratiam reportat 417
Herodes patrem necem in Malicho cogitat ulciscitur 597
Herodes accuratam diligentiam & sumptus non ex- pensos in structuras confert 417
Herodis magnifice sepultura 630
Herodem Augustum Cæsarem merita 606
Herodi regno Augustus Cæsar partem addidit ibid.
Herodis de Lacedæmonios victoria 599
Herodis ex Asconio memoriæ proditi 610
Herodis vaccidium dimisso comitatu confestim con- cidit 621
Herodis mater se soror Mariamnem calumniatur 412
Herodis ad matrem reconciliatio 604
Herodes ejus filios Alexandrum & Aristobulum, Hero- dis jussu necat 597
Herodem in Judæa contra Antipatrum accusatum 625
Herodes consilium Alexandræ insidiantem ejus mari- tum significant 413
Herodes capite basiat, a manibus arcent 391
Herodis legatos Cæsar infecto negotio dimittit 445
Herodis uxor in patria ædes petunt 486
Herodis duæ filiæ virgines Pherore filio elocatæ 474
Herodis de Mariamne ad Josephum sermo 610
Herodem filii ex Soprem exercitus suscepti 629
Herodis familia ab Antigono in Masada oppugnata 500
Herodes vir perquam perniciosus & inexorabilis 451
Herodis milites cum Judæi per quinq. menses obsidi- onem tolerassent, civitatem irrumpunt 602
Herodis beneficentia & liberalitas in amicos 609
Herodis novem uxores 453
Herodis coram Augusto Cæsare oratio 330
Herodis ad Cæsarem properantis mandata 409
Herodis tres Eunuchi, Alexandrum invisum con- tra parentem odium alere fatentur 442
Herodis progenies intra 100. annos penitus sublata 887
Herodis testamentum mutatum 446
Herodis ad milites gratiarum actio & testamentum lectum 466
Herodis in medio Euphratis commissum 485
Herodis regnum 416
Herodis morbus horrendus 464
Herodis cadaver magna pompa Herodium defertur 467
Herodis fortitudo 590
Herodis erga Phasaelum fratrem amor 596
Herodi Augusto Arabiam quoque vult trade- re, quod consilium ipsius literæ voluntatem mutant 448
Herodi mortem patris somnia manifesta significant 601
Herodis insidiæ structæ 595

Herodi a Roma litera veniunt, qua Antipatro Cæsare occisum, & Herodi liberam potestatem Antipatri puniendi relictam esse ostendunt 465
Herodi Antonius, ut Aristobulum ad se mitteret, scribit 400
Herodem in aula calumniis & cædibus referta vita sua tædet 443
Herodem Antonius in Arabum bellum vertere iubet 406
Herodem Antonius ad se accersit, ut regni curam Iosepho committat, cuius cum ut Mariammen interficeret, mandat 402
Herodem Romani Iudæorum Regem creant 597
Herodem Hyrcanus absolvit 590
Herodem Antonius amore, Antigonum vero odio prosequitur 389
Herodi tum Imperator propter Agrippam fratrem pepercerat, Herodem vltro in exilio comitatur 496
Herodion 595
Herodium castellum pro rerum omnium copia ciuitati esse videbatur 609
Herodotus Halicarnassæus de Iudæorum circumcisione 831
Herodotus Ægyptiorum Regum nomina non recenset 215
Herodotus de Senacheribo 261
Hirami & Salomonis amicitia 842
Hirami & Salomonis problemata 827
Hirami Regis genealogia 828
Hyrcanus ab inuida contra Antipatrum eiusq; filios instigatur 590
Hyrcanus a Pharisæis ad Saducæos desicit 354
Hyrcanum explicatus quid alii sint donaturi, plus reliquorum cum donat, ob quod alio honorifico afficere nolit 318
Hyrcanus eius filium ab improbis irritatur 690
Hyrcanus & Pharisæi hostes 354
Hyrcanus ingentem pecuniæ vim ex Dauidis monumento tollit 351
Hyrcanus Pontifex declaratur 585
Hyrcanus munitum castrum ædificat 319
Hyrcanus Alexandri filius, natu maximus Pontifex declaratur, post ad regium dignitatem euehitur 552
Hyrcanus à fratribus in itinere circumuentus, strenue se defendit, quosdam etiam è medio tollit 318
Hyrcanus moritur 354
Hyrcanus primus honorem Pontificis assequitur 178
Hyrcanus [illegible] regnum assecutus 963
Hyrcanus [illegible] 387
Hyrcanus obsidet Samariam 353
Hyrcanus ingentem pecuniæ summam ex Dauidis sepulchro aufert 378
Hyrcanus amicitiam cum Romanis renouat 352
Hyrcanus assiduum cum Arabibus bellum gerit 319
Hyrcanus, dum fratres intestinis bellis laborant, in pace viuit 352
Hyrcanus Pontifex 362
Hyrcanus insanierit 409
Hyrcanus Samariam capit 353
Hyrcanus & Antipater Pompeii auxilium implorant 563
Hyrcanus patriæ amãi gratiam ab Herode expectat 398
Hyrcanus cum Antiocho soluta obsidione fœdus facit 351
Hyrcanus multas Syriæ vrbes capit, & templum in monte Garizin desolatur 351
Hyrcanus filio ipsi manum infert 319
Hyrcanus & Seniores Reginam anteueniunt, & Aristobulum accusant 364
Hyrcanus Pontifex, Antipater vero Iudææ procurator declaratur 589
Hyrcani matris magnanimitas & constantia 578
Hyrcani facetiæ 318
Hyrcani & Iudæorum legatio Antonio coronam auream offerens, ut Iudæos à Cassio captos in libertatem vindicaret, rogat 384
Hyrcani ad Cæsarem legati 379
Hyrcani ortus & indoles 316
Hyrcani legatos M. Antonius & P. Dolobella in senatum introducunt 350
Hyrcani vita 409
Hyrcano Babylone à Iudæis ingens honor habetur 398
Hyrcano in templo per vocem filiorum de Antiocho victoria nunciatur 353
Hyrcanum Cæsar in pontificatu confirmat, Antipatrum ciuitate Romana donat 375
Hyrcanus Hierosolymis, Cæsare permittente, mœnia restituit 376
Hyrcanum Herodes occidi imperat 409
Hyrcanum Antipater ut ad Aretam Regem Arabiæ confugeret, eiusq; auxilio regnum repeteret, hortatur 383
Hyrcanum Herodes in summo honore habet 398
Hyrcanum Herodes è medio tollere statuit 499
Hieremias captiuitatem Babylonicam prædicit 365
Hieremias a Babylonio duce exemptus, è carcere magnifico muneribus afficitur 271
Hieremiæ Hierosolymorum subuersionem prædicit 266

Hieremias quando vixerit 205
Hieremiæ liber exulatus ibid.
Hieremiæ accusatio & absolutio ib.
Hierobeamus in Ægyptum profugit, ubi usque ad Salomonis obitum manet 219
Hierobeamus Solomonem infestat 218
Hierosolyma & templum deprædatur 122
Hierosolyma quondam Salyma vocata, cujus nominis & Homerus meminit 176
Hierosolyma ab Herode obsessa 602
Hierosolyma a Sulaco Ægyptiorum Rege spoliata 179
Hierosolyma Titus obsidet 573
Hierosoly ab Herode eo die, quo ante 27. annos a Pompeio expugnata 396
Hierosolyma quinquies prius capta, tunc iterum vastata est 797
Hierosolyma Rom. populo stipendiaria 370
Hierosolyma Judæa metropolis radicitus fundamentis eruta 815
Hierosolyma Pompeio partim tradita, partim obsessa 369
Hierosolyma per decem & octo menses obsessa, tandem capiuntur 269
Hierosolyma obsessa 268
Hierosolyma expugnata 395
Hierosolyma pars capta, civesq; habitatores interfecti 121
Hierosolymis dolo captis, Judæi in Ægyptum abducuntur 305
Hierosolymitani legati in Galilæa haud accepti 517
Hierosolymorum mœnia absoluta 292
Hierosolymitanum templum lustratum 325
Hierosolymitana arx munita 335
Hierosolymitanorum legati in Iebu domicilium sese recipiunt 558
Hierosolymitanos fundit fugatq; Iesus 117
Hiericus 96
Hiericho capta, homines trucidati, urbs prostrata & incensa 115
Hiericuntis mœnia sponte sua collapsa 314
Hiericuntem ab habitantibus relictam, Romani diripiunt, inque ea Herodes præsidium relinquit 392
Hiericuntem speculatores explorant 113
Historia de uxore Levitæ 128
Historia Nabuthi ob prædium Achabo denegatum lapidati 230
Historia de Antiocho Epiphane 820
Historia libri Exodi 32
Historia Deuteronomii 101
Historicarum Biblicarum finis 310
Historiographi quidam perfidiam ac sacrilegium celare conantur 847
Historiographi quidam Hispaniam unam tantummodo ejusdem cultarem celarunt 824
Historia unius conscribendæ causa 574
Historiographus qui dicendus 572
Historiographi Græci bellum Judaicum silentio prætereunt 572
Homicidæ lex 105
Homo sui interitus auctor non est 18
Homines ambitioni & cupiditati dediti, nihil non audent 173
Homines quidam nocentissimi necessitate deorsum forum & scripta publica consumant 800
Honos Mardochæo oblatus 297
Honor Danieli 277
Honor parentum 855
Honor magistratus 103
Honores mutant mores 160
Horrendus in hostium acie terræ motus 141
Horrenda fulmina in monte Syna 70
Hostia veteris Testamenti 854
Hostes sepeliendi 107
Holocaustoma 80
Humanæ vitæ terminus anni 120. 22
Hyssopitæ 870

I.

Iabes in Galeal, quæ auxilium contra Benjamitas negaverat, destruitur 124
Iabin, Rex Chananæorum, Israelitas subjugat 126
Iacinus & Philippus Zamaris filii 444
Iacob Iosephum, tanquam tam exinctum, luget 41
Iacob filios cum muneribus mittit in Ægyptum 46
Iacob propter absentem Simeonem & Benjamin ægre ferendum solatus ibid.
Iacob defossis Labani Diis Bethel proficiscitur 37
Iacobus & Simeon Judæ Galilæi filii, crucis supplicio affecti 532
Iacobus mercedis loco petit Rachelis conjugium 34
Iacob se sacrificaturum votum Deo facit, locumque nominat Bethel, id est, domicilium Dei 33
Iacob in Mesopotamiam pervenit Carras ad cognationem matris ibid.
Iacob ad Esau fratrem nuncios mittit 36
Iacob fratrem muneribus reconciliat ibid.
Iacob luctatur cum spectro, & vocatur Israel ibid.

Iacob Esaŭ fratrem accedit 36
Iacob peruenit ad Sichem 37
Iacobus ætatis anno 147. moritur 51
Iacobus in Hebrone sepultus ibid.
Iacobus suum Iosephi filium ex filiis cognoscit, maximo reliquorum gaudio 50
Iacobus in Ægyptum filios frumentatum mittit 44
Iacobus cum uxoribus, filiis & gregibus in scio socero proficiscitur 35
Iacobus quin expiraret præ nimia lætitia parum abfuit 51
Iacob septimus frater iunior ceteris ad supplicium ducitur 574
Iacobus Dominus noster Iesu Christi frater ad lapidandum traditus 539
Iacobus cum Pharaone Rege loquitur, & inhabitandam accipit Heliopolin 51
Iacobi ad Labanis accusationem responsio 35
Iacobi contra Labanum accusatio 36
Iacobi cum Labane colloquium 34
Iacobi filii, præsertim Iudæ, et Beniamin peregrinationi comitiæ, urgent 46
Iacobi filii veniunt in Ægyptum, & Simeon liberatur ibid.
Iacobi cum Rachel colloquium 33
Iacobi progenies 56
Iacobi filii accusantur furti 47
Iacobo Rachelis loco Liæ in thalamum inducitur 34
Iacobo Deus apud immundi puteum apparet 50
Iadinus Pontifex, cuius frater Manassei Sanaballetis filiam uxorem ducit 300
Iadonis prophetiam Ieroboamo Pseudoprophetæ offusæ 221
Iael Sisaram ferreo clauo interficit 127
Iaphtes dux Israelitarum creatur 131
Iaphtes legatos mittit ad Regem Ammanitarum ibid.
Iaphtes votum facit ibid.
Iaphtes Ammonitas fundit fugatq; ibid.
Iaphtes filiam mactat 132
Iaphtes moritur ibid.
Iaphtes Noe primogeniti progenies 20
Iardes sylua ab Romanis cincta 808
Iason & Menelaus seditionem concitant 320
Iathetis proditores animaduertit, Arabes in fugam vertit, Arsamum vicapit, & Abia seipsum interficit 385
Iates fratres ad Claudium Cæsarem & Artabanum mittit ibid.
Iates & Helena veri Dei cultum ritu Iudaico discunt ibid.
Iatem a circumcisione Helena & Ananias dehortantur ibid.
Ieiunium & supplicationes ad Deum pro salute sui populi 295
Ieiunium, preces & supplicatio Israelitarum in Maspha tim 141
Ieboshi caput ad Danidem defertur 91
Iesus Iordanem transit cum copiis 114
Iosiæ monumentum extruit ad Iordanem ibid.
Iesus exploratores mittit ad Hierichuntem 113
Iesus ab Antiocho Epiphane in Pontificem electus 319
Iesu sacerdotio priuatur, in cuius locum Onias Menelaus dictus, surrogatur ibid.
Iesus cum copiis urbem circumambulat 114
Iesus nemini præter Rachab parcere iubet ibi.
Iesus Pontifex & Zorobabel princeps altare ædificant 256
Iesus cum Gabaonitis fœdus facit 116
Iesus à Iosepho arte captus 550
Iesus Sie filius Pontifex 477
Iesus latronum princeps 550
Iesus Gamaliels filius Pontifex 541
Iesus Damnet Anani Pontificis successit 539
Iesus Saphiæ filius Iosephi insidias struit 552
Iesus Christus a Pilato crucifixus 453
Ieremias suadet deditionem 266
Ieroboam idololatriæ fautor 220
Ieroboami impietas 223
Ieroboami contra Abiam, Iudæ Regem, expeditio 224
Ieroboami mors 224
Ieroboami filio ægrotante, mater ad Achiam Prophetam mittitur 228
Iethra Mosis soceri posteris ager attributus 121
Ieu in Regem ungitur, Deo sic mandante 244
Ieu Rex Israelis 230
Ieu posteriis regnum promittitur 247
Iezabela 227
Iezabelem Elias fugit 230
Iezechiel templi vastationem prædicit 267
Iacobus præfecturæ suæ metuens, Abnerum primum calumnijs, mox insidijs adortum, vita dolose priuat 173
Ioabus iussu Regis Uriam in hostes mittit 162
Ioabus Danidem per literas ad Rabatha excidium vocat 173
Ioabus & Abisaus usq; ad soli occasum Abnerum persequuntur 171
Ioabus data receptui signo suos cohibet 172
Ioabus contra Sabæum pauca copia, Amasa in colligendo exercitu cunctante mittitur 193
Ioabus Amasam iugulat 194
Ioabus Sabæum in urbe Abelmachea circumuallat ibid.

Ioabus interficitur, in cuius locum Banaias surrogatur 204
Ioabus Absalomum interimit 189
Ioabus incendio agri revocatus, reconciliat Absalomam patri 185
Ioabus cum exercitu lugens urbem ingreditur 190
Ioas & Abisai acies 180
Iobi victoria 181
Ioachimus sive Iechonias rex Iuda 267
Ioannes in Giscbala 548
Ioannes Hyrcanus optime rebus per annos triginta tres administratis moritur 578
Ioannes apud Tiberiadem aquis calidis fovere cupit
Ioannes Iosephi successus animo ferre iniquo 551
Ioannes Iosepho imperio abrogato Galilea praesse cupit 555
Ioannes Giscbala 809
Ioannes & Simon in cloacis inventi capiuntur 797
Ioannes matris amore effaminatus victoriam amittit 577
Ioannes qui & Hyrcanus Simonis filius ib.
Ioannes Iuda frater ab Amorai filio interfectus 335
Ioan. Iosephum interficere conatur 549
Ioannes lucri cupidus 548
Ioannis insidiae 549
Ioas Israelitarum & Samariae Rex 250
Ioasus Ioado Pontifice auxiliante in Regem creatur 247
Ioasi sublatio 250
Ioasi, vivente Ioado, pietas 248
Ioasi, Ioada mortuo, impietas, eiusq; per Prophetam taxatio 249
Iodes sive Ehud in Eglonis familiaritatem sese insinuat 226
Iodes Eglonem trucidat ibi.
Ionathas continuo profugit 158
Ionathas & David in agro conveniunt ib.
Ionathas 194
Ionathas prius verberatus vinus exustus est 818
Indas Iudae fratri communibus Iudaeorum suffragijs succedit 334
Ionas a ceto devoratus ac revomitus, Ninivitis praedicat 253
Ionathas Davidem consolatur, mortem caterorum negans, de solo Ammone diligentius perquirendum censet 185
Ionathas apud Machmam degit, patriaq; desertores punit 336
Ionathas amicitiam cum Davide iureiurando confirmat 157
Ionathas Davidi signa Regis animum declarantia constituit 158
Ionathas & Simon Hierosolyma & circumvicinia 346
Ionathas & Simon in Amorai filii Ioannis patria muniendo occupantur 335
Ionathas legationem cum muneribus mittit ad Demetrium, ut praesidia de Iudaea castellisque auferat 343
Ionas a Deo in Ninivi regnum professens missa navigium conscendit, & in mare praecipitatur 252
Ionathas in Arabiam profiscitur, & Nabathaeos visitat 346
Ionathas Demetrium muneribus placat 342
Ionathas Davidem amat, patris voluntatem enarrat, simulq; consulit, ut saluti suae fugae praestet 155
Ionathas parenti praeclara Davidis res gestas commemorat, orans, ne tantopere in eum saevat ib.
Ionathas Davidi mollitum patrem indicat 156
Ionathas Pontifex exercitum colligit 337
Ionathas ob accepta beneficia operam suam Tryphoni contra Demetrium offert & praebet 344
Ionathas Saduceum Hyrcanum contra Pharisaeos inflammat 314
Ionathas victos Azotum usq; persequens, Dagonis fanum concremat, octo millia hominum in eo exurem 341
Ionathas a Tryphone interficitur 348
Ionathas renovat amicitiam cum Romanis & Lacedaemonijs 345
Ionathas cum armigero clam hostium castra ingreditur 148
Ionathas in Palestinorum exercitu quosdam trucidat, reliquos invicem invadunt, & dant se in fugam 148
Ionathas Ptolemaeo occurrit, & ab eo honorifice excipitur 341
Ionathas Ammonidae consilium, quomodo optatum potiri valeat 164
Ionathas cum fratre in Bethlaga obsessus 336
Ionathas fugat Demetrii milites 345
Ionathas cum suis captus 562
Ionathas a Tryphone per insidias captus interficitur 577
Ionathas Ioanni, ut ad se veniat, scribit 561
Ionatha, Anani filio pontificatus restituitur, quem ille recipere recusat, & Matthiae fratri deferri regat 523
Ionathae & collegarum adversus Iosephum consilium 562
Ionathae sociorum pars manibus interit, non-

...ulbus capti ad Catullum perducuntur 818
...a desiderium omnes Hierosolyma capit 547
...s ex Gallia discedere cogitat 556
...phus Jonathæ epistolam perlegit 559
...aphatus cultum verum renovat 237
...saphatus magistratus & judices constituit 237
...saphati exercitus 233
...saphati cum Achabo in Syros expeditio ib.
...saphati mors 240
...saphatum vetus Propheta, quod Achabo auxilium tulerat, reprehendit 236
...sephus & Azarias a Gorgia victi, ad duo millia mittunt amissa 327
...sephum in carcerem fratres includit 45
...sephus Regum facultates recuperat 548
...sephus bello Judaico semper interfuit 823
...sephus Roma belli Judaici historiam conscripsit ibid.
...sephus colligas Hierosol. remittit 543
...sephus a Jonatha vocatus Catulli fallo accusatur 818
...sephus cum quinquaginta Patribus Pharaonem Regem accedit 51
...sephus Ptolemæo obviam profectus, honorifice excipitur 315
...sephus Judæ consilio Arabibus negotiatoribus vendunt 40
...sephus in Gallia mansurus annuit 556
...sephus verum Deum in Ægypto, ex qua gentis illius virum & Ebraim 44
...sephus ejus vitio negotiatur 49
...sephus quantam pecuniæ partem Regi pendere debet 51
...sephus fratres tentat, ut parentis fatum & Beniaminis vastitatem queat 45
...sephus hanc historiam non Hebraicè sed peregrina lingua Græcis nostrorum conscripsit 11
...sephus decimarum mysterium docuit 41
...sephus ejusdem mulieris relictis aufugit ibi.
...sephus patribus incognitus eos salutat & Beniamin 46
...sephus fratres, num in adversis Beniamin essent subsidio, tentat 47
...sephus in carcerem remittitur 42
...sephus libros sacrificiorum vetustos edit 823
...sephus Hyrcanum filium ad Ptolemæum Regem mittit 317
...sephus fratres Simeone retento dimittit 45
...sephus & Mariamne apud Herodem accusantur 402
...sephus Galilæam tuendam 43
...sephus Romam Pompeiam proficiscitur, & à Vespasiano honorifice excipitur 568
Josephus Galilææ præses septuaginta vitas sibi adjungit 548
Josephus in discrimen incidit 560
Jonatha ejusq; adhærentium dolus ib.
Josephus Caii Simonis filii pontifex 539
Josephus seditionem absq; sanguine effuso compescit 559
Josephus Sepphoritarum civitatem servat 567
Josephus consenso navigio Tiberiada petit 553
Josephus sacerdotibus capitis absolutionem impetrat 545
Josephus secum deliberat 566
Josephus Galilæorum primatibus Jonatha & Tiberiensium injurias denarrat 562
Josephus Hierosolymitanorum concilii missu in Galilæam venit 547
Josephus relicto Justo ad historiam redit 565
Josephus legatorum fucum intelligit 561
Josephus Ellemi per unum diem Pontifex 464
Judas Saphat & Matthias Margaloth exusti ib.
Josephus propter Tiberienses periculum expositus 553
Josephus seditiosos, ut à bello Romanis inferendo desistant, dehortatur, unde in odium & suspicionem incidit 545
Josephus in alio periculo versatur 552
Josephus legatis iterum scribit 557
Josephus matribus Herodis mandatum de Mariamne interficienda aperit 400
Josephus frumentum in Galilæam transmittit 551
Josephus in Neapolitanum ibid.
Josephus Tiberienses ex custodia dimittit 553
Josephus ex Pontificali Asamanæorum genere 458
Josephus Ptolemæo spolia reddere conatur 511
Josephus populum ad misericordiam movet ibid.
Josephus tres in crucem suffixos liberat 568
Josephus regiones dimittit 553
Josephus ipse bello Judaico interfuit 570
Josephus ex solitudine in urbem redit, & Pharisæorum placitis adhibet 545
Josephus pene oppressus, inopinato periculo evasit 561
Josephus omnes Judæorum sectas cognoscit 544
Josephus ab nostri originatu atavi, nulli mulieri vim infert, & nihil sibi obtrudi patitur 549
Josephus Canei in Cantharæ Pontificis surrogatus locum 528
Josephus Tiberiadem capit 503
Josephi defectionis auctores injectis vinculis Jotapatam mittit ibi.
Josephus Hebræa & Græca literatura peritus 543
Josephus historiam hanc in Hebraica lingua antè conscripsit 557
Josephum centum legatos Hierosolyma mittit 559

Iosephum insidias euadit 588
Iosephus regios in fugam compellit 567
Iosephus Matthiæ filius natus 544
Iosephus cum copijs contra Gabara proficiscitur 558
Iosephus in Galilæa vias obseruat ibid.
Iosephi inuidorum calumnijs appetitus 568
Iosephus cognominatus Caiphus Pontifex 420
Iosephus in Ægypto Potiphari venditur 41
Iosephus ætatis anno 119. moritur 52
Iosephi patientia in vinculis 42
Iosephi consilio tolerabilior euadit ventura sterilitas 44
Iosephi calliditas 557
Iosephi ossa 61
Iosephi libros quidam blasphemant 823
Iosephi ossa in Chananæam translata 52
Iosephi diuitiæ & liberi 516
Iosephi somnij interpretatio 39
Iosephi fratres eum tollere decernunt ib.
Iosephi fratres peccata in eum commissa deplorant 45
Iosephi somnium 39
Iosephum cum Iesu de 20 aureis rixa 561
Iosephi cum Iesu colloquium ibid.
Iosephi oratio & confessio coram aduersarijs 552
Iosephi ad Ionathan responsoriales 557
Iosephus ipsi iunctum hostibus animos addit 567
Iosephi erga hostes benignitas 549
Iosephi erga Iesum benignitas 550
Iosephi religionis cura ibi.
Iosephi ad Ionathan mandata 557
Iosephi naufragium 544
Iosephi somnium mirabile 556
Iosephi stratagemata 553
Iosephi fratres eum a seris deseratum patri persuadent 40
Iosephi fratres in via Ægyptij prehendunt 47
Iosephi ad lectorem adhortatio 12
Iosephi ad ciues Tiberienses adhortatio 548
Iosepho parens rem totam significat 555
Iosepho Iesus bellum infert 510
Iosepho Tiberiensis plebs obuiam venit 549
Iosepho perpetua Cæsarum benevolentia manet 568
Iosepho Potiphari uxor secundis machinas admouet 41
Ioramus, Iosaphati filius, Rex Hierosolymorum 240
Ioramus Eliseo mortem minatur ibid
Ioramus à Moabitarum Rege auxilium petit 259
Iorami cædes 241
Iorami scelera ab Elia per literas accusantur 244
Iorami impietas 243
Iorami expeditio in Ramathan 244
Ioramum Elisæus, vt Syrorum insidias caueat, admonet 240
Ion Elisæus, à se Syros ter vincendos prædicit 250
Iosias verum Dei cultum restaurat 263
Iosiæ Rex Iudæ ibid.
Iosephum Herodes interficit, & Alexandrum in eandem custodiam coniicit 401
Ionici Iudæi apud Agrippam de indigenarum iniurijs conqueruntur 417
Iosua in duas partes copias diuidit 117
Iosua diuidendam regionem, & duabus cum dimidia remittendas hortatur 115
Iosua ad metiendam & diuidendam terram quosdam mittit ibi.
Iosua Chananæorum regionem nouem tribubus & dimidiæ Manasses diuidit ibid.
Iosua omnibus tribubus, vt ex sua sorte Chananæorum reliquias tollerent, præcipit 119
Iosua Israelitarum dux designatur 68
Iosua & Caleb populum compescunt 86
Iosua moritur 121
Iosue domicilium ad Silonia ibi.
Iosuæ postrema ad seniores & magistratus Hebræorum adhortatio ibid
Iesue a Deo, qui ex regione vltra Iordanem sita ingrediatur, oratio 119
Iosua ad Deum precatio 115
Iosuam Moses successorem designat 103
Iosuam Moses hortatur 111
Iotham apologus Sichemis in Gedeonem ingratitudinem obiicit 129
Iovem Olympium Caius Memmius Regulum Romam transferre iubet 506
Iezabel Regina 267
Ismaelita cædis inuentor 15
Iucundus & Tyrannus se solicitatos ab Alexandro, vt iuuenem Herodem interficerent, fatentur 445
Iudæorum populus Regi, vt orientalem instauraret portam, suadet 540
Iudas quidam, balistarem trucidat, ipse circumuentus vulneratur & interficitur 339
Iudæi fœdus ferunt cum Romanis 332
Iudas oppido egressus noctu in Bacchidis castra irruit 336
Iudæi Essæi vocati 355
Iudæi Isaiam prophetam 579
Iudæi Hierosolyma recipiunt, eumque sequitur Antiochus 29
Iudæi Lysiæ exercitum vincunt 324
Iudæi ingenti præda locupletantur ibid.

Iudas Omnipotentia resistit 330
Iudas & Saddeus quarta secta auctores 479
Iudas cum missis, numerosum exercitum aggredi cupit 332
Iudas ex Iudea in auxilium venit 326
Iudas vterinus frater adiuuatur 872
Iudas vt se bellum gentium gerit 325
Iudaea per sortem inter fratres diuidit ibid.
Iudas vt Simonem hostilem in Galilea captiuos liberat ibid.
Iudas prophetia Antigoni necem praedicit 579
Iudas cum exercitu ad Lentulum Cassium regi obuiam proficiscitur 328
Iudas & Ionathes Iudaei in oppido Galaditis in superiora transeunt 326
Iudas Machabeus Apollonium proelio vincit 323
Iudas in Modino sepelitur 333
Iudas Machabeus arcem oppugnat 228
Iudas & Machabaei cum 40. iuuenibus ad Regem perducti, se non esse excusant, coeg; vinctos Rex Hierosolymam mittit 404
Iudas Iscariotes proditorum deterrimus filius 472
Iudas Ephesi filius Matthiae Margalothi inuentutis Iudaicae princeps, qua rex prater patria consuetudinem fecerat, tollerent, conatur 404. & 728
Iudas Galilaeus quarta secta auctor 480
Iudae ad Ptolemaeum pro Beniamin oratio 48
Iudae ad Romanos oratio 324
Iudae vt ad Iordanem vsq; Dauidi occurrit, & pontes fluuium in ipsa iungit 191
Iudaei pro Gamala caesa 273
Iudaei quidam 261
Iudaeorum gentes, sicut & Tryphon inuasit 274
Iudaeos Daemones eiicit 206
Iudaei tubarum metallea vasa versantes nihil ceremoniarum intermittunt 585
Iudaei Gabalam Gamalaque se recipiunt, quo & Philippus Tetrarcha fugit 547
Iudaei, qui vincti in lacunaria pereunt 390
Iudaei a Babyloniis afflicti Seleuciam migrant 50.
Iudaeorum & pugnae causam in Samaritas & Cassianum referunt 535
Iudaei vt, ne Herodes demolitus verum aedificium templum absoluere non posset, eis Herodes vetus templum mansurum, donec ad nouum materiae comparetur, promisit 423
Iudaei Hadrianidem ad Pretorium perueniunt, deprecantes, ne quid contra legem patriam facere cogerentur 496
Iudaeorum obsides ob impetratam veniam ad Caesarem legati mittendi 528
Iudaei in seditionibus quasi furiosi 472
Iudaei in Neerdam & Nisibim sese recipiunt 504
Iudaei seruati Ctesiphontem succedunt ibi.
Iudaei necessitate ad bellum coacti 545
Iudaei Aegyptii in Onie regione ab Antipatro Caesare cohercentur 375
Iudaei solennia sacrificia expeditionis tempore peragunt 370
Iudaei Syrorum, Idumaeorum, & Phoenicum vrbes tenent 361
Iudaei Carmelum montem incolentes, Antigono sese adiungunt 386
Iudaei vlciscuntur inimicos suos 295
Iudaei octauo die circumcisionem celebrant, Arabes post decimum tertium annum 35
Iudaei in templum & superiorem vrbem refugiunt 398
Iudaei contra sicariorum temeritatem conueniunt 817
Iudaei vniuersi bona in vnum congesta ignem iniciunt 818
Iudaei vndique collecti ad Godoliam Masphatam veniunt 378
Iudaei fidem eis olim a Regibus datam conseruauere 845
Iudaei cur olim pastores & captiui dicti 326
Iudaei obsessi intrepide repugnant 396
Iudaei ab Romanis victi 557
Iudaei e Babylone Hierosolyma proficiscuntur 285
Iudaei a profligis & penuria coacti Macedonica factioni sese adiungunt 327
Iudaei prorsus nullas imagines ferunt 646
Iudaei e regione Galaditica in Iudaeam traducti 326
Iudaei opprimuntur, qua clade Matthias fit cautior 313
Iudaei templa & altaria fabricata destruunt 832
Iudaei Herodi propter beneficia fauent 418
Iudaeorum mores & lustrationes 578
Iudaeorum legatio Romam 474
Iudaeorum reipublicae ratio 587
Iudaeorum ad Darium legatio 288
Iudaeorum agrum omnem Samuel recuperat 141
Iudaeorum leges antiquissimae 860
Iudaeorum cum Romanis conflictus 602
Iudaeorum lex spoliorum nouissima ibid.
Iudaeorum contra Alexandrum constantia 832
Iudaeorum & Lacedaemoniorum comparatio 857
Iudaeorum propria caduca mer 815
Iudaeorum octo millia, dum Alexander viuit, in exilio degunt 359

Iudæorum è captiuitate Hierosolyma profectorum numerus 281
Iudæorum 3000. prostrati 806
Iudæorum in lege constantia 859
Iudæorum in pugna constantia 602
Iudæorum in Antiochia multitudo 729
Iudæorum ad Ægyptum aduentum, eorundemque egressum ostendit Manethon 817
Iudæorum ab Romanis captiuorum calamitas 45
Iudæorum Pascha transitum significat 60
Iudæorum ob decretum Regis luctus 295
Iudæorum 1700 ab Rom. perempti 804
Iudæorum gens multum totius orbi indigenis aßeminata 798
Iudæorum origo quasq; regiones errando peragrauerint, in hac historia repetitur 573
Iudæorum apud Mesopotamiam & Babyloniam graues motus 500
Iudæorum decem millia deditionem faciunt 474
Iudæis hora sexta noctis est undecima vel duodecima meridies 500
Iudæorum cum Roman. acerrimus conflictus circa templum 471
Iudæorum contra Alexandrum in festo die seditio 550
Iudæorum in Alexandrum odium & exacerbatio ibid.
Iudæis calamitates ab exteris & incolis illatæ 545
Iudæi a Romanis Asiæ & Europæ Regibus magnis bonos habiti 379
Iudæi apud Antiochiam altera calamitas accidit 800
Iudæos quotannis hominem Græcum immolare debere 847
Iudæos propter damnum passim mœstos Herodes consolatur 406
Iudæum contra Antipatrum, cui præsidet Varo 625
Iulius Cæsar 514
Iulius Cæsar apud Alexand. inscriptione columnæ aëneæ, quod Iudæi Alexandrinæ ciuitatis sibi fuit, attestatur 379
Iulius Antonius procons. 437
Iupiter 558
Iura & libertates Iudæorum 843
Ius ciuitatis Antiochiæ Iudæis confirmatum 312
Iniustitia est Dei potentia 304
Iustus bellis fax 546
Iustus populum ad defectionem irritat ibi.
Iustus de bello Iudaico nihil penitus scribit 504
Iustus Galilææ prouinciæ præfectus 566
Iustus Vespasiano ac Tito defuncto suam historiam edidit 565
Iustus ob facinora capitis damnatus ibid.
Iusti, Pisti filii ad multitudinem oratio 546
Iustum Decapolitanorum primates deserunt 567
Iuuenum miseratio omnium animos concitat 433
Idolatriæ a Iosia extirpatio 203
Idumæi ab Hyrcano subiugati circumcisionem & ritus Iudaicos admittunt 352
Idumæi 810
Idumæorum apostasia 243
Immunitas a tributo Iudæis parata 348
Immunitates Iudæis a Seleuco Nicanore Syriæ Rege concessæ 312
Impietas Achabi 210
Impietatis pœna 255
Impostores & Magi 537
Incredulitatis pœna 241
In Cæs. interfectores animaduersum 520
Indorum auxilium ore consistit veteri 559
In Arbela conuentus 562
Inguinis morbum Ægyptii Sabbatosim vocant 842
In spectaculo Cæsaris Iudæi 2500. pereunt 800
Indorum sapientiæ professores sepsos concremant 813
Ingenti ariete fabricato Syluacrebro murum pulsari iubet 811
In Hierolymis ædificatum est templum à Salomone Regnante annos 143. & menses 8. quam Tyrii Carthaginem condidere 827
Integra mortuorum familia, & plena mortuis cella 797
Interpretes 70. Alexandriam venientes, honorifice excipiuntur 310
Ingressum Samaritanum, ob quod merito Iudæi exosi 322
Iniquitatis vitæ debitrices Deum causæ 818
Interitus legum Iudaicarum 861
Indignatio Dei in Idolatras Christus 218
In castello magno commeatus copia 515
Interius septum, quod Iudæos modo ingredi concessum erat 423
Iniusta Abimelechi cum tota familia cædes 159
Infida Hyrcano clamstructa 317
Inhaurati templi 249
In Hebræorum castra cornices DEVS immittit 66
In Alexandrum citrea conicila 359
Ingens Hebræorum strages ob pestem à Deo immissam 196
Inobedientis Prophetæ pœna & sepultura 330
Instrumenta Musica Dauidis 195
Infirmior turba ciuitate eiecta recipitur 351
In Iustum Historiographum Iosephum falso insimulantem 565

Indulgentia animia & lenitate mali in proposito confirmantur 110
In quem vitium consistat 171
Inconstantia amoris in Luminibus 144
Ingens malis ex penuria & caritate proficiens 51
Ingressus de Madianitis facta 100
Ingressus non defunctum Caphrensi & Sebastieni comitabantur 526
Inhabitatio sanctificationis 44
Inhabitationis emolumentum 109
Inscriptionis emphaticitatis exitium 574
In Hierico Caganum pretiosissimum premunt 802
Iniquitate licentiae cum liberis ex Mariamme susceptu 611
In Taschasisse mites genitalia nudant sibilitorem concitat, in quas 20000. Indorum sunt extincti 532
In singulis festis & sacrificiis quid observetur 82
Inserta bona 108
Insidiae vitae & naturae 277
In Zoar Lothus evadit 27
Iracundia & crudelitas Alexandri immoderata, quo 800 Gazaeorum crucifixit 400
Iracundia matris in filios successerunt 611
Iris signum foederis inter Deum & Noe 18
Iromus Salomonis dicta promittit, eorumque vicissimentum petit 207
Iromus legatus ad Salomonem 206
Israelita propter idola sua electi aliò traducuntur, regno Cambadae lato 257
Israelitae Caelo faciente ex urbibus Iudae ac Beniamitarum captivi domum remittunt 255
Israelita ab Ammanitis & Palaestinis oppressi 1.1
Israel Tropheca populo victoriam pollicetur 246
Israelita copiarum partem in insidiis collocant, & vix pares pauxillum pedem referunt 124
Israelita hostes, eorumque idola tollere iubentur 103
Israelita Pascha celebrant, terrae frugibus fruuntur, & deficit Manna 114
Israelitae quomodo in terra Canaan victuri 103
Israelita bellum omittunt 122
Israelita a Chusarte oppressi 125
Israelitae mittunt ad Gabaeonas, qui fontes ad supplicium deposcant 123
Israelita a Palaestinis superati 132
Israelita Samueli filiorum iniquitates commemorant, eumque ut regem aliquem declararet, obnixe precantur 148
Israelita in deserto aquae penuria laborant 66
Israelitae petitionis suae repulsam passi, a Roboame deficiunt 220
Israelitae ab Amalec fusi fugatique 111
Israelita Chananaeos non vigore actum deuicerunt 122
Israelitae ad montem Sinai perveniunt 86
Israelitae in deserto 40. annis erraturi 86
Israelitae 600. Lemamitam revocant 124
Israelitae hostium copias terrentur 147
Israelitae incolumes per mare rubrum eunt, quos Aegyptios involvit 62
Israelitae absque Dei mandato & Mosis cum hostibus congredi cupiunt 88
Israelitae in deserto coturnicum carnes impetrant 83
Israelitae ab Aegyptiorum multitudine ad mare rubrum cinguntur 61
Israelitae ex Aegypto discedunt ibid
Israelitae praedam optimam ap. Amalecitis reportant
Israelitae hostes insequuntur, & reges duos Oribum & Zibum occidunt 179
Israelitae in Elym perveniunt, ubi contra Mosen ob commeatus penuriam murmur exoritur 64
Israelitae Ionathan irato patri eripiunt 149
Israelitae trajecto fluvio, aliare super ripam Iordanis erigunt 119
Israelitae laeti certatim ad structuram tabernaculi conferunt 71
Israelitae 40. annis Manna sustentati 66
Israelitae in Raphidim perveniunt, ubi laborant siti ibid.
Israelitarum aetate annorum viginti, & supra usque ad annum 50 numerus 78
Israelitarum in acie viginti duo millia cadunt 123
Israelitarum iterum decem & octo millia cadunt ibid
Israelitarum poenitentia 140
Israelitarum Palaestini 4000. trucidant 137
Israelitis DEUS contra Syros victoriam pollicetur 232
Israelitis Gabaeni fontes non tradunt 123
Israelitae Aegyptii persequuntur 61
Israeliticum regnum Davidi iterum offertur 191
Israeliticis populis ab Aegyptiis conclusis angustiae 61
Ismahel Deus exaudit 126
Ismahelem cum matre Abraham abdicat 28
Issamus 114

Isaac mactandus annum agit vigesimum quintum 28
Isaac risus 27
Isaacus pervenit Gerara 31
Isaac Rebeccam uxorem ducit 30
Isaac natu venatum Esau 32
Isaac Abrahamo promissus 26
Isaaci ad parentem responsio 29
Iter per saxum columbæ dictum 504
Izates Monobazi fratris regni successione relicta, moritur 531
Izates Deum invocat, qui Dabam & Saraam in Parthicam regionem mittit, ut Vologesus cum exercitu educat 532
Izates ad Parthos scribit, & ut suum regem reciperent suadet 531
Izates Iudam pecuniam mittit ib.
Izates ab Artabano maximis honoribus & dono affectus 531
Izates ad Abemerigum Spasini regem missus, eius filiam Samaeam ducit 528
Izates ab Helena matre & magnatibus rex creatur & Monobazum rempub. donec frater veniat, administrare iubetur 529
Izates Artabanum consolatur, eique auxilium pollicetur 531
Izates Eleazarum, ut se circumcideret, persuadet 530

L.

Laban cum Iacobo fœdus sancit 36
Laban Iacobum persequitur, Deus vero à proposito eum deterret 35
Labani contra Iacobum accusatio ibid.
Labani contra Iacobum dolus 36
Labor sordidissimus 276
Lacedæmoniorum Regis ad Iudæorum Pontificem epistola 319
Lances 210
Lanena 537
Latrones 391
Latrones capti & puniti 443
Latrones plerumq; ex Ananiæ cognatis quempiam intercipiunt, quem non nisi receptis aliquot e suis dimittunt 540
Laus & nomen Iosaphati apud quosdam 237
Laus Eleazari 869
Legatus regius honorifice exceptus, Iosephi libertatem apud suos prædicat 315
Legati Hyrcani & Aristobuli ad Scaurum 367
Legati Syriæ, templi & urbis munitionis causam quærentes ad Iudæos missi 287
Legati inviolabiles 406
Legati Syriæ ad Artabanum 231
Legationum militibus ad Iosephum missi 555
Legati Tiberium in suam potestatem redigere conantur 562
Legationum Hierosolymitanorum adversus Iosephum consilium 551
Lex septimi cuiusq; anni 83
Legis apud Iudæos exacta observatio 860
Legis liber in tabernaculorum festo prælegendus 103
Legis flatuum iniquitas 860
Legis gentium ibid.
Legis quam Iudæorum 857
Leges & consuetudines 41
Leuitibus cur urbes sacratæ 82
Leuita uxorem in duodecim partes discerptam ad singulas tribus mittit 123
Leuitica tribus in partes 24 dividitur 199
Leuitica tribus hominibus Agrippa lineæ stolæ usum decernit 541
Leprosi Samaritanis hostium castra deserta esse significant 241
Legis tabulæ in arca 74
Lycurgus Lacedæmoniorum legislator 859
Libertas virtute parata, & pretiosa res est 514
Lia Zelpham addicit Iacobo 35
Liberi ob parentum iniquitatem non puniendi 209
Liberæ fœminæ optima sepultura 513
Libya finis Africa 21
Libya denominatur Africa 30
Lingua pretiosa Solomoni allata 26
Linguarum confusio 19
Linum & lana 103
Lysanias Barzaphanis, ut Antigonum in regnum inducat, Hyrcanumque deponat, persuadet 594
Lysaniam Cleopatra interficit 403
Lysias Ptolemæi filium regem constituit, eique tutorio regiminem imponit 177
Lysias Iudam movet, & quinque millia militum amittit 324
Lysimachus Apollodorum fratrem occidit, & Gazam Alexandro tradit 359
Lysimachus mendacii arguitur 839
Lethum cum fuga servatur 27
L. Lentulus consul pro Iudæis sententiam dicit 381
Luctus triginta dies 107
Lupus Iudæus templum claudit 217

M.

Mabir tertius ex pueris adduci iubetur 851
Machæra iniquitas 600

Machæra multos Iudæos interficit 393
Maccabæum Antiochus arietem dissendi iubet 852
Macedonicæ militis relictis præsidiis Antiochiam se-ditionem parant 337
Madianitæ Amalecitis sociis Israelitas magno prælio vincunt 127
Madianitæ & confœderati mutuis vulneribus cadunt 129
Madianitarum filiæ ad Hebræorum castra perve-niunt 49
Madianitarum filiæ Hebræos ad idololatriam perdu-cunt ibid.
Madianitarum & confœderatorum centum viginti millia trucidata 129
Magnus annus 19
Magnæ fœminarum multitudo in cloacis deprehensa 790
Magog 214
Mandatum Davidis de parcendo filio 199
Mandatum Davidis de transferenda arca 177
Mandatum de arca, cæteraque sacra supellectile in templum reponenda 197
Mandatum regium de statua adoranda 275
Mandatum de dimittendo exercitu 290
Mandatum de sumptibus ad structuram templi præstandis 288
Mandatum de altari extruendo 196
Manna quid significet 66
Manahemus Antipatro insidiatur, deierat, & eidem reconciliatur 532
Manahemus interfectorem Antipatri immemor 591
Manahemus Antipatrum veneno necari procurat 382
Mandanis Hyrcano se adjungit 592
Mandanum trium Herodis interficiunt ibid.
Male expugnata 326
Manna Israelitas Deus cibat 66
Manasses Israelis Rex 254
Manasse 75
Manasses regnum futurum prædicit 421
Manasses sacerdotium ob exteram si retinea: fœminam, ab eo removendus, spe majoris boni negligit 301
Manasses urbem lustrat, & templum denuo conse-crat 163
Manassen in Babyloniam captum abducitur, & post-quam respuit, regno restituitur 262
Manasses voti sit compos 301
Manasse impietas & crudelitas 262
Manasse mors 263
Manochi angelus iterum apparet 132
Manethon Ægyptius historiographus 825. & 835
Manethonis & Charemonis historiæ comparatio 839
Manethonis figmenta depulsa 836
Manethonis de Ægyptiorum lepra fabulosa ibid.
Manethonis & Charemonis historia discrepantia 839
Mar amatorem significat 64
Marcus Crassus reliquam templi aurum aufert 587
Marcus Crassus in Parthos movet, pecuniam Hiero-solymis ex templo aufert 373
M. Antonius Tyriorum magistratibus scribit, & ut Hyrcano ac Iudæis regionem, bona & libertatem ademptam restituerent, iubet, salvis tamen salvandis 984
Marcus sexti successor in Syria 381
Marcus Agrippa 812
M. Antonius dux 516
M. Sexti successor 593
Mardocheus insidiatores Regis prodit 2[illegible]
Mardocheus patruus Esther Babylone Susa migrat ibid.
Mariamme morosa fœmina 412
Mariamme exodio Herodi, quæ Hyrcano avo fe-cerat, obicit 610
Mariamme sese apud Herodem excusat, eique recon-ciliatur 403
Mariamme ab Herode accusata, omnium suffragiis damnata in carcerem conjicitur 412
Mariamme Archelaum dedignata in Demetrii thalamum migrat 536
Mariamme soror Mosis defuncta 94
Mariamme 535
Mariammen & Josephum Herodes interfici jubet 611
Mare rubrum findituv 85
Maris & decem labrorum usus 209
Marsyas Agrippæ Tiberii mortem nunciat 494
Marsus Syriæ præfectus 323
Marthace Archelai mater moritur 470
Marsus Claudio Agrippa scribenti, ut à molienda urbe desistat, suadet 524
Massada 595
Massadæ situs 810
Masnaempsher 75
Massabazanes ibid.
Mater septem cruciatur, antequam cruciaretur, ex-cepit 870
Mater ambustos filios in panae ultro concomitatur 878
Matris hortatus Jacob fratris benedictionem anteue-rtit 32
Matris ad septem filios ante supplicium adhorta-tio 878

Matthias Theophili filius Pontifex 541
Matthias cum filiis aliisq; nonnullis in desertum se confert 332
Matthias idolorum cultum extirpat ibid.
Matthias filios ad pietatem, fortitudinem & concordiam adhortatur ibid.
Matthia & eius filiorum pietas & zelus 321
Matthiæ mors 323
Matthiæ sacerdotium ademptum, in cuius locum Iozarus surrogatur 464
Matthias Romanis sibi sociatis Antiocho bellum infert 576
Matthiam seditiosi & sortes, quos Herodes affecerat, supplicio dessent: Herode charet in vindictam ab Archelao deposcunt, & Pontifici sacerdotium abrogari postulant 467
Maximum Dei lumen nefaria facta non latent 580
Magasthenes de Nabuchodonosoro 276
Mela Archelai Cappadocum Regis filius 447
Melchisedech Rex iustus 25
Memphis in Ægypto 375
Memphibosthus a calumniis Sibæ se purgat 192
Memphibosthus donatus paternis & auitis bonis mensæ Dauidi adhibetur 180
Menander Historiographus Solomonis & Iromes meminit 214
Menander de fame tempore Eliæ 228
Menandri Ephesii testimonium 827
Mendacii de iuramento depulsio 549
Mendacij à Possidonio & Apollonio in Iudæos confictis retectio 846
Mensa aurea ponderis talenti magni 803
Mensa aurea 308
Mensæ sacri panes 207
Mensis 74
Mensura 210
Mensuras & pondera Cain excogitat 15
Merces 109
Merces meretricis 103
Meretricis merces 106
Mesphres Amenophitis filius 539
Mesopotamitæ vltrò ad Dauidem deditionem faciunt 181
Methur 75
Michæas verus propheta 234
Michol Regis serua, Dauidem agrotare, persuadet 156
Michol sese, quod Dauidem eripuerit, excusat ibidem.
Idola sublata signis ad Claudium tendunt 520
Militem Romanum imperatorem à senatu creari postulat 52
Militare Iacramentum ibid.
Mille Iudæi Herodem accusaturi Tyrum conueniunt, qui partim trucidantur, partim vulnerantur & fugantur 385
Mille & quingenti sacerdotes Iudæorum decimas accipiunt 832
Mira Maccabæi victoria, vt post multos conflictus ne vnus quidem è Iudæis desideratus est 327
Mira hostium excæcatio, per fluentis umbram facta 239
Miraculo vaticinium confirmatur 221
Mithridates Antipatrem apud Cæsarem laudat 375
Mithridates Orsanes 373
Mithridates Rex Ponti à Pharnace filio occisus 369
Mithridates Pelusium profectus, eiq; Antipater ope potitur 568
Mithridates ab vxore, vt Anilæum bello imperato, accensus 503
Mithridatis de Ægyptijs victoria 588
Mithridatem Anilæus dimittit 503
Moabitæ ab Israelitis fusi fugatiq; 126
Moabitæ & Ammanitæ Iosaphato bellum inferunt 237
Moabitarum Rex filium proprium sacrificat 240
Moabitarum maxima strages 178
Monobazus Adiabenorum rex, cognomine Bazeus, ex Helena sorore duos filios Monobazum & Izaten suscipit 528
Monumentum Ionathæ 345
Morbus Alexandræ & Aristobuli conatus 363
Morbus Ezechiæ & vita prorogandæ per miraculum confirmatio 261
Mores Persarum 859
Mors liberi apud Iudæos honor & gloria 815
Mors quarti fratris 874
Mors Isaaci, & sepultura in Hebrone 37
Mors Nabuchodonosoris 275
Mors Abiæ 225
Mors Ioramis 244
Mors Salomonis 219
Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit 201
Mors Sedeciæ 270
Mors Ptolemæi 342
Mors Neemiæ 295
Mors Alexandræ 364
Mors fratris maximi fratris 872
Mors Iosiæ 265
Mors Pasanij, filij Stem in succedentis cædes 226
Mors Aponis 851
Mors Iosephi 318
Mors septimi fratris 876
Mors Alexandri, & bella inter successores orta 304

Mos in Rege laudandus 297
Mos lustrandi populum 94
Mos Athenensium 559
Mos veterum iurandi 31
Moses centesimo & vigesimo anno ætatis obiit 111
Moses soceri consilium admittit 59
Moses consenso Sina monte acceptas à DEO decem præceptorum tabulas ad populum refert ibid.
Moses Deum orat, vt aquam vitiosam potabilem reddat 64
Moses in Madianitas mouet 99
Moses & Aaron Deo supplicant 66
Moses populum, vt Deo totum se dedat, hortatur 64
Moses natus 53
Moses in flumen proijcitur ibid.
Moses aquam effundit humi, quæ vertitur in sanguinem 57
Moses in Ægyptum ad liberandos Israelitas mittitur ibi.
Moses ex Madian in Ægyptum proficiscitur 58
Moses populum, vt animum ad Dei dona ac gratiam vertant, hortatur 65
Moses Dei beneficia populo Israelitico exhibita enumerat ibi.
Moses opem Dei implorat ibid.
Moses in Æthiopes mouet 55
Moses in tabernaculo Deum consulit 79
Moses Regem iterum Hebræos vt dimittat, hortatur 89
Moses vnde nominatus 54
Moses ab Abrahamo septimus ib.
Moses Thermuthis Pharaonis filia adoptatus filius ibid.
Moses ducem atque consultorem Deum habet 850
Moses diuina prouidentia mortis eripitur 54
Moses ad Madianam profugit 56
Moses Raguelis sacerdotis filiabus fert opem contra pastores ibi.
Moses populum, vt nihil aliud quam victoriam cogitarent, hortatur 67
Moses leprosus non fuit 838
Moses Iudæos, qui apud alios putantur Dij, propter appellationem videre ac blasphemare interdixit 857
Moses quoslibet legislatores antiquitate præcedit 852
Moses & aliorum legislatorum comparatio ib.
Moses imperator bonus & vates 112
Moses virga terram ferit, & larga prosilit vnda 66
Moses Israelitis codicem legem scriptam & institutam continentem tradit 102
Moses Hebræos iureiurando ad legum custodiam astringit 110
Moses retro populum ducit in desertum 89
Moses Israelitarum idololatriam & voluptatem accusat 99
Moses ab Hebræis in Ægypto exceptus miracula eis exhibet 58
Moses Ægypti regem, vt Israelitas dimittat, hortatur ibid.
Moses a Moy, quod Ægyptiis aquam significat, dictus 838
Moses vir maximæ auctoritatis 56
Moses populum numerat 84
Moses contra Apollonium & Lysimachum defensio 851
Moses libri sacri in templo reperti 264
Moses carmen & benedictio 310
Moses & Hebræorum contra Æthiopas victoria 55
Moses ad Deum precatio 91
Moses ad Israelitas oratio 70
Moses virgam in Draconem mutata 57
Moses manus alba ibid.
Moses ad Idumæos legatio 94
Moses virga lenocinia Ægyptiorum virgas 57
Moses ad Deum precatio 62
Moses vniuersos Iudæos ad legis auditionem congregari præcipit 553
Moses ad Coræ seditiosam oratio 44
Moses vxor 852
Moses ad Sehonem Amoræorum Regem legatio 94
Moses ad populum Israeliticum ante obitum oratio 101
Moses ad Israelitas, vt Deo ipsiusq; mandatis sint obedientes, adhortatio 51
Moses duo filij, Gerson & Eleazarus 58
Moses vsidiatur Ægypti 56
Moses Deus in rubo ardente apparet 57
Mosen & Israelitas miracula Deus commouit, vt ipsius promissionibus fidem haberent ibi.
Mosen lapidibus obruendum clamant 90.
Mosen Ægypti exercitus ducem postulant 55
Mosen Pharao propellit 60
Mulier intemperans & libidini dedita 404
Multis Iudæi à Romanis desciuere 554
Multis Herodi se se adiungunt 212
Munera Salomoni allata, eiusque equitatus 217
Mutatio nominum vnde orta 21
Mures Azotiorum vrbem vastant 139
Murmur populi contra Moysen 86
Mutuum dare ad vsuram Hebræorum nemini licet 107
Mutuum reddendum ibi.

N.

NAas Ammanitarum Rex Galadenis iniustas conditiones pacis offert 145
Naamis post mariti & filiorum obitum cum Ruth in patriam redit 135
Nabal in tantum se concitat mœrorem, vt toto corpore sideratus mortem obiret 163
Nebalus fluuius ibid.
Nabath gregibus a Dauide pascitur ibid.
Naiman rex 28
Nabathæi profligati 378
Nabrodes siue Nemroth 21
Nabuchodonosor Babylonia Rex contra Ægyptum 266
Nabulassarus Nabuchodonosoris parens, Babyloniorum & Chaldæorum rex 828
Nabuchodonosor patri in regno succedit 828
Nabuchodonosor visionis oblatæ oblitus, magos ac vates accersit, eaq; mortem, ni indicarent, minatur 274
Nabuchodonosor regias extruit 829
Nabuchodonosorus fa disfragus 267
Nabuchodonosor Tyrum obsidet 830
Nabuchodonosor rebellantes imperio subiicit 828
Nabuchodonosoris successor 829
Nabuchodonosoro loachimus tributa persoluit 266
Nabuchodonosori recepti in vrbem sæuitia ibi.
Nacebus cum 25. Arabum cæsus 445
Nadab & Abiu Aaronis filii combusti 78
Nadabus Rex Israelu 225
Nathan Dauidem, propria sententia damnatum, grauiter accusat, eiq; pœnam denunciat 240
Natia & Cinuyra 210
Nauigatio & iter Vespasiani 796
Nearda Nisibis Babylonia vrbes 490
Neemias concessa potestate, populum adresituenda mœnia & templum, hortatur 291
Neglectus cultus diuini omnium malorum causa 280
Nephanus 194
Nemroth primus Tyrannus turrim Babyloniam exædificat 19
Nero Imperator 535
Nero Tyrannus ibid.
Nebula in templo 210
Nicolaus Herodem & Archelaum excusat 475
Nicolaus Syllæum accusat, & Herodem excusat 447
Nicolaus historiographus regis Adadi, eiusq; cum Dauide bella meminit 178
Nicolaus Damascenus ab Herode ad Cæsarem dimissus 445
Nicolaus coram Agrippa pro Iudæis verba facit 428
Nicolaus Damascenus de arca Noe 18
Nicolaus Damascenus 23. 251
Nicolaus Damascenus accusationem à rege captam persequitur 450
Nicolaus ea tantum attigit, quæ ad Herodis gloriam pertinent, sinistra aut alia specie affectata, aut quantum potest, occultare studet 238
Nicolaum Herodes, quid Romæ amici sentirent, de suis filijs interrogat 450
Nicanor populo, nisi Iudam sibi traderent, templum euersurus minatur 331
Nicanor hostem dissimulans, dolo Iudam interficere conatur 331
Nicanorem & copias Iudæ in fugam vertit ibid
Nicaule Ægypti, & Æthiopiæ Regina ad Salomonem venit 215
Niglisar 276
Nihil fuit antiquis temporibus, quod faceret Iudæis commercium Græcorum 824
Nisan vel Xanthicus, nobis est Aprilis 17
Nobæ sacerdotum oppidum, habitatoribus ad vnum occisis, incenditur 83
Noe inebriatur, nudatur, & pro ludibrio habetur, vnde derisorem diris deuouet 21
Noe egreditur ex arca, mactatis Deo victimis 17
Noe in aliam regionem migrat 16
Noe precatur, ne DEVS terram iterum inundare 18
Noe posteris vt terram colerent Deus mandat 19
Noe ætas 950. anni 18
Nomos, Lex, hoc vocabulum nusquam apud Homerum reperitur 811
Nomina Regum Ægyptiorum sibi succedentium 826
Nomina filiorum Iacobi & explicatio 24
Nomina regionum & gentium 20
Norbanus 512
Norma magistratus & legislatorum 12
Nouarum rerum studia Hierosolymis gliscunt 546
Nubes super tabernaculum 84
Nulla fides, pietasq; non in socero quidem 250
Numerus Iudæorum e Babylone profectorum 285
Numen deserto Saule ad Danidem commigrat, qui prophetare incipit 152

O.

OBa siue Soba 149
Obadet Rex Arabum 439

Oleda Rex Arabum 359
Oleum sentum Prophetæ absconditos sustentat 211
Oleum de unctio Æneæ in Arabum regnum succedit 445
Olympium Eliæ Regi aduentum suum nunciat cuiusdam 228
Omer ... ergæ magistratum 102
... millia Iudæorum in Syria iugulata, 6. 000. ... Ægypto peremptæ 814
... in patrem proditur 440
... diem 194
... a Davide ... ibita 194
Ogen Rex ... ... trucidatur 95
Ochozia graviter prolapsus decumbit, oraculum consulit, & ab Eliæ reprehenditur 238
Ochozias Achabi filius Rex Israelitarum ibi.
Ochozias ... libera discedens, Ioramo fratri succedenti locum facit 238
Ochoziæ Regis Hierosolymitani mors & sepultura 244
Ochozias milites attrahendi causa missi, ab igne consumuntur 238
Octavius Augustus Iulio successit 599
Oldæ prophetissa à Iosia consulitur 264
Olympia ludi 237
Omnia benevolentia, iusq; naturæ calumnias cedit 374
Omnia Græcorum nova: apud Ægyptios autem atque Chaldæos & Phœnicas res gestæ antiquissimam habent memoriæ traditionem 820
Onias Pontifex Ægypti regem non soluendo tributum, ad iram commouet 314
Onias annuente Ptolemæo in Ægypto oppidum & templum condit 817
Onias Appollonii vitam oratione promeruit 856
Onias non acquiescens petitioni Iudæorum lapidatur 367
Onias Pontificis filius in Ægypto templum Hierosolymitano simile extruit 330
Onias Pontifex, qui & Menelaus, à Rege abducitur 329
Onias Iaddi filius Pontifex Hierosolymis 303
Onias & postumus Simon filius Pontifex 318
Onias Pontificis Onia filius in Ægypto templum ædificare molitur 338
Onias Pontifex ad Ptolemæum effugit 575
Onia templum in Ægypto extructum 816
Opinionis Lysimachi depulsio 840
Opera Dei 854
Ophni & Phinees cum 30000. cadunt, & arca in hostium potestatem devenit 137
Oppida refugii 101 & 119
Oppida earundem 578
Oppugnatio Ierusalem à Davide suscipitur 175
Optimates Iudæorum Thabaelum & Herodem accusatum veniunt 598
Oraculum à Ioanne petitur, quod tamen negligitur 272
Oratio servi Abrahami & Rebeccæ 31
Oratio Salomonis, qua primum Deo pro accepto beneficio gratias agit, & ut in posterum eum conservet, precatur 211
Oratio Davidis in Iebusthi interfectores acerrima, paucis illusa 174
Oratio Abrahami ad Isaacum ante mactatum 29
Ordo Arcæ cum tabernaculo 84
Ordo fabrorum lignariorum in Libano 207
Ordo cæmentariorum & aliorum operariorum ibidem
Ordinis & communium legum amatores mansuetudine aliis virtutibus præstant 891
Orig. legum Iudaicarum 861
Orig. legum apud Græcos 852
Origenomenis omnium rerum 16
Orodes Rex Armeniæ. Antiochus Rex Comagenæ 482
Oronæ Iebusæum 196
Oronna aream Davidi donat ibid.
Ornamenta Salomonis regia 213
Orphonæ Iebusæus cuius Hierosolymam emit Davidus 176
Osarsiphis pastor Moses vocatus 839
Osarsiphis dux Amasis ibi.
Osea impietas & pœna 256
Ossa humana per templum sparsa 262
Oza Dei arcæ manum admovens è vestigio expirat 177
Oziæ vocationem suam transgressus punitur lepra, ob quam urbe cedere cogitur 255
Oziæ rex Iudæ 253
Oziæ expeditio & urbis per eundem restauratio ibid.
Oziæ divitiæ & exercitus ibid.

P.

PAcorus equites Antigono in Iudæam mittit 386
Pacorus Parthorum dux urbem ingressus, Thasaelo, ut legatus iret ad Barzapharnem, suadet 386
Pacori dolus & insidiæ 594
Palatium Tiberiadæ ab Herode extructum 548
Palatium Tiberiadæ incensum ibid.
Palæstina à Thylistino nominata 21

Palæstini Sauli filiorum corpora crucibus affigunt 109
Palæstini in Dauidem signa mouentes partim occidendantur, partim in fugam vertuntur 176
Palæstini ingenti exercitu multis consociatis Hebræis inuaserant ibi.
Palæstini in Hebræos bellum parant 106
Palæstini Hebræorum regionem populantur 147
Palæstini terga vertunt 154
Palæstini in Israelitas signa mouent 147
Palæstinorum triginta millia cæsa 154
Palæstinorum fuga 177
Palæstinos Ezechias vincit 257
Palæ propositiones 82
Pamphylium mare quomodo Alexandro cesserit, dum mouetur in Persas 63
Panis 13
Panno Hebræos grauioribus operum difficultatib. premit 58
Pharao Hebræorum masculos necari edicit 52
Pharaonis & Principum Regis somnium noctu oblatum 43
Pharaonis somnium de 7. bobus ib.
Pharaonis prodigia exhibet Moses 58
Phacem 254
Pharisæi Regi non iurant, propterea multati Herode a uxor prorsus multam persoluit, ob quod beneficium regnum pulsi sunt 455
Pharisæi Alexandræ reginæ insinuati, paulatim precatores habentur, eiusq; regni commodis fruuntur 502
Pharisæi administrationis regiæ consortes, quidi sunt 362
Pharisæi superbi & arrogantes 455
Phasaelo non dignus 479
Phasaelum, opus oliuetis 361
Phasaelum inuidia & accusatione temeraria multorum mortali 582
Phasaelus Parthorum Rex per insidias a Thrasace [illegible] 481
Phasaelus ferrum 16.
Phasaelo & Herodi Hierosolymis habitantiũ [illegible] 590
Phasaelus ad saxum caput frangit 596
Phasaelus ab se saxum capite vitam abrumpit 598
Phasaelus & Herodes Antipatri filii 590
Phasaelus Parthorum & ciuitate & hospitio cũ quingentis equitibus recipit 594
Phasael a Pelusio superatus, Hyrcanoq; ingrati proditum obtruncat 593
Phasaelitarum arx & oppidum 435
Phasaelis soror 608
Phasaelis uxor ibid.
Phasaeli reip forma 377
Phasaelo Antigonus pro remedio venenum immittit 388
Parthi Hierosolymitanorum bona diripiunt, & Mariſam urbem euertunt 388
Parthi Herodem quoque comprehendere cogitant, ipse vero re cognita ipsorum manibus elapsus 387
Parthi Antigonum Regem constituunt 325
Parthi Hyrcano & Phasaelo insidias struunt 356
Patricidium publica vitæ ac naturæ iniuria 465
Placidius contra Iosephum 536
Plantarum ante quartum annum fructus prohibiti 105
Paschæ 14. Aprilis dies 81
Pascha celebratur 288
Paschatis celebratio 264
Passio 7 filiorum & matris 864
Patricide 261
Pauimentum sanum, omniaq; alia templi aurata 208
Pax nummis redimitur 254
Pax tempore Iosaphati 233
Phanices & Cadmus Græcarum literarum inuentores 521
Phanicum de Iudæorum antiquitate testimonium 530
Præda populo distributa 316
Precatio Iosaphati in templo Hierosolymitano pro victoria obtinenda 237
Precatio Esdræ pro Leuitis, qui duxerant exercitum 290
Præda ex bello capta 179
Precatio Solomonis ad Deum 211
Precibus & sacrificiis Noe Deum propitium reddit 18
Præda diuisio 119
Prælium inter Antigoni milites, & Iosephum Herodis fratrem 597
Prælium inter Absalomum & Ioabum 189
Prælectio legis Mosaicæ 291
Præfecti & duces Solomonis 205
Præmium piorum dolorum 233
Præmium obedientium legi 856
Præsagium de Mose 52
Peruncta corruptus sudor 814
Pella diruta 361
Pegmatum fabricatio 802
Pentecoste 386
Per tribus & familias sortitio 144
Per 40 dies & 40 noctes in monte Sinai Moses moratur 71
Pestilentia Hierosolymis grassatur 413

Per acutum Arabia 595
Petronius de Cai morte literas, quàm de ne-
ce filij infausta accipit 499
Petronius ad Caium scribit 458
Petronius Iudæos se Caio facere velle pollicetur, e-
osq; ad gratulationem adhortatur 497
Petronium Caius in Syriam mittit, eiq; vt Iudæi
etiam suam in templo Dei collocare simulacra
ei permittendi, mandat 456
Petro et Iudæi Tiberiadem occurrunt, supplicantes,
ne sua ciuitatem vetustis imaginibus polluat et
497
Pherora Herodi, se Cypron alteram ipsius filiam
ducturum, pollicetur, nam sit promissa 438
Pherora sic ab ea filiam sibi in coniugium oblatam
propter eius cum proprium fastidit ibi.
Pherora ipsum, dum illum ardenter amare
Cypron mentitur, vehementer commouet 439
Pherora Herodi id causam perturbationum fuisse
ingenue faciens, & fratri Alexandro reconcilia-
tur 443
Pherora ac Salome, Alexandrum & Aristobulũ
apud Herodem accusant 428
Pherorae ara vestis e funestum cum lachrymis ad
pedes Herodis accidit, ac veniam petit 616
Pherorae, mediante Achiabo Herodis iracundiam
mitigat ibid.
Pherora moritur & Hierosolymis sepelitur 622
Pherorae Salomes hoc esse commentum ait, qua ta-
men vehementer negat 436
Pherora a mulieribus deceptus 454
Pherora uxorem dimittere recusat 456
Pherora Herodis fratris Cæsar tetrarchiam concessit
421
Pherora liberti uxorem veneficij accusant 456
Pherora coniunx quid cum veneficij actum, in-
genue fatetur 623
Pilatus signa cum Cæsaris effigie in urbem infert,
quæ nulli pontificum ante ipsum, Cæsarea trans-
fert 462
Pilatus apud Vitellium accusatus Romam mitti-
tur 484
Pilatus inducturus aquas Hierosolyma seditionem
concitat 482
Pictas Iothami 254
Pictas Iosaphati 233
Pictores & plasta Deorũ multitudinis autores 818
Pignus 107
Pisidæ Ita redeunt ad Roboamum 222
Pincerna somnij explicatio 42
Piorum doctorum in hac vita conditio 268
Pyræus Atheniensis portus 419
Pistorum somnium 43
Pistorum somnium enodatio ibid.
Pylium templum ab Herode extructum 435
Pythonissa Saulem vt mensa apposita vires refouere, adigit 166
Philippus Herodis filius 474
Philippus Iacimi filius 554
Philippus ab Antiocho supplicio affectus 330
Philippus Herodis frater vir modestus & amator
quietis moritur 456
Philippi Iacimi filij periculum 548
Philippi diuisa Syriæ attributa 486
Philo Iudæorum legatus à Cæsare repulsus causam
Deo committit 496
Philistæus 276
Pinea uxor Ioachaben parit & moritur 138
Pineæ ad Rubenium oratio 120
Pinees Zambriam & Cheibi vno ictu transfigit
99
Pison siue Ganges 14
Pithon apud Dacos 421
Primis vim potentiam præditas 152
Primitia frugum 81 & 105
Primogenitus tuus suum retineat 106
Principes Israelitarum argentem vim auri, argen-
ti, æris & gemmarum ad templi structuram con-
tulerunt 105
Principum tributum sacrificia & dona 79
Priscorum vita quamobrem prorogata, nunc non
peraque 19
Polybius Megalopolita de Scopa copiarum Pisole-
mæi duce 313
Pollio & Sameas Pharisæi apud Herodem in præ-
cipuo honore 216
Pompeius templum oppugnare parat 370
Pompeius Hierosolyma oppugnat 369
Pompeius multas præclaras ciuitates ab imperio
Iudæorum liberat 585
Pompeius in Aristobulum mouet 369
Pompeius Romano simul exercitu & Syriorum
auxiliis Aristobulum petit 584
Pompeius in Syriam venit, eiq; Aristobulus vi signe
donum mittit 368
Pompeius templum ingressus nihil attingit 370
Pompeius illos qui maxime belli causa fuissent sẽ-
cuit, percussit 565
Pompeius Hyrcano pontificatum reddit 370
Pompeius vna cum suis comitibus sanctum sancto-
rum ingreditur 585
Pompeius in Vrbem venit, eiq; regia domus tradi-
tur. Aristobulus cum suis in templũ concedit ib.
Pompeius fossam & vallum & replet, ac diem sep-
timum obseruat ibid.
Pompeius vrbem qua ex parte facilior esset acces-
sus, explorat ibid.
Pompeius Hierosolyma obsessione cingit ibid.

Pompeius aggeri turres imponit ibid.
Pompeius cum suis insanum irrumpit ibid
Pompeii continentia ibid.
Pœna serpentis 54
Pœna furti iuxta legem Mosis 426
Pœna talionis 108
Pœnarum in quas furore capti Iudæi contra gentiles ausi fuerunt 813
Pœna vim inferentis virgini 851
Pœna Salomonis immittenda, ob Deos alienos recepros 218
Pœna mulieris pro virgine desponsata, talis postea non inuenta 106
Pœnitentia papæ 86
Pontius Pilatus Iudæorum præses 470
Pontificum aurea corona triplex 76
Pontificis ornatus 75
Pontifices apud Iudæos à duobus millibus annis denominati filii a patre consecrati sunt 522
Pontifices Hierosolymitani 270
Pontifices in vnius sum altaginta tres 541
Pontificum in populo Iudaico numerus & ordo 540
Progenies Aaron 541
Pontificum cum sacerdotibus dissidium 535
Populus in proseucham conuenit 560
Populus Israeliticus Deum de monte Sinai loquentem audit 70
Populus à Roboamo onerum mitigationem petit 219
Populus in proposito creandi Regem pertinaciter perseuerat 143
Populum Rex dimittit 212
Popedius apud Cæsarem à Timidio delatus 507
Porticus præalta super vallem extructa 424
Porticus ante templum 208
Post diuturnam ac continuam siccitatem repente imber decidit 498
Postremum capitulum contra querundam detractionem & maledicta 834
Potentia adiutrix data 49
Potiphari vxor de concubitu Iosephum solicitat 41
Proceres Hebræorum Hebronem ad Danidem conueniunt, eumq; Regem declarant 176
Profunditas fundamentorum templi 207
Perfugæ Iudæi in arce ab Antiocho auxilium petunt 345
Progenies filiorum Gomar 20
Progenies filiorum Iauani ibid.
Progenies Chananæorum 21
Prophetia contra Basanem regem 226
Propheta ad Ieroboamum missus per mendacem reducitur 221
Prophetarum oracula veneranda 235
Propositio quam tractandam sumit Iosephus 812

1. Ptolemæus Lagi 844
2. Ptolemæus Philadelphus ibid.
3. Ptolemæus Euergetes ibid.
4. Ptolemæus Philometor ibid
5. Ptolemæus Physcon in Iudæa grassari desinit 350
Ptolemæus oppugnatus ab Hyrcano fecit, ut matrem & germanos, quos captos tenebat, in muris, ab oppugnatione desistat, præcipitandos locat 350
Ptolemæus Asiæ regnum sibi oblatum Demetrio tradendum suadet 343
Ptolemæus Philometor Alexandro genero laturus auxilium in Syriam venit 341
Ptolemæus Epiphanes rex Ægypti, in Syriæ Regem mouet 313
Ptolemæus fratres Ioannis una cum matre occidit 578
Ptolemæus Dorymenis filius Gorgiæ & Nicanor in Iudæam mouent 324
Ptolemais à Cleopatra obsessa & expugnata 358
Ptolemais vi expugnata ibid.
Ptolemæus Lathurus rex Ægypti à matre Cleopatra è regno electus Ptolemaidensibus auxilio venit 358
Ptolemæus Sepphoris aggreditur 357
Ptolemæus electus ex Ægypto 358
Ptolemæus Mannæus pecunia mulctatus 368
Ptolemæus Asochum Galilææ oppidum vi capit 357
Ptolemæus Philadelphus 11
Ptolemæus vt maiorem terrorem Iudæis incuteret, humanas carnes coquere iubet 348
Ptolemæus Herodis militum Dux interfectus 599
Ptolemæus Præfectus interficitur 394
Ptolemais à Ptolemæo obsessa 317
Ptolemais 215
Ptolemais erga Hyrcani matrem ac fratres crudelitas 578
Ptolemæi Epiphanis filii Philometor & Physcon 310
Ptolemæi sumptus & diligentia in templi donationem collata 310
Ptolemæi filium minorem Antigoni filiarum coniugio suo copulat, ob eamq; causam à patre occiditur 588
Ptolemæo à genero insidiæ structæ quæ etiã de causa filiæ ab eo abstractæ, Demetrio promittitur 341
Publius Petronius Dorienſibus, vt eos qui Cæſari ſtatuam poſuerint ſibi mittant ſcribit 523
Pueri leges ediſcant 103
Puerorum conſtantia 870
Puerpera leges 83
Pugna inter Antiochum & Hyrcanum Hieroſolymis in foro commiſſa 594
Pugna Hieroſolymis inter Antigonũ & Herodẽ 359

Purificationes corporum 855
Purificationes in sacrificio 854
Putens 100
plures festa 299
Pseudalexander 259 Romam pervenit ibid.
Cæsari imponere non potest ibid.
Pseudoprophetæ ex Ægypto Iudæos in Oliveti monte prodit 537
Pseud. prophetæ placentia pradicunt 234

Q

Quadragenta dies & noctes Moses ieiunat 71
Qualis uxor sacerdoti ducenda 83
Quando a discipulo impleri sit incepta 207
Quando potissimum Deus auxilii afferre soleat 62
Quando & quomodo iramentum servandum 124
Quando Iosephus volumen hoc conscripserit 543
Quare Tiberius potestates semel constitutas non facile mutaverit 499
Quare Moses Israelitas nō duxerit per Palæstina 61
Quem ritum Iudæi receperint inhabitando 86 965
Quatuor millia militū a Ioanne ad Iosephū desciūt
Quatuor Reges vincuntur 117
Quatuor Paradisi flumina 14
Quæ in templo posita fuerunt 848
Quæ hosti potissimum in militia opponenda 141
Qui homines immundi 52
Qui homines ad sacerdotium electi 854
Qui homines Cain necem iniquo animo tulerint 512
Quid potissimum ex huius historiæ lectione peti debeat 12
Quid Græcorū prudentissimi de Deo sapuerūt 852
Quidam rerum fastigium affectant 519
Quinq; Reges Sodomitarum 242
Quinquaginta Iudæorū millia Seleucia occisi 504
Quirinus Syriæ censor 477
Quirinus vt civium facultates percenseret, & Archelai pecunias in suam potestatem redigeret, in Iudæam venit ibi.
Quirinus in Syriam a Cæsare vt iura populi redderet, mittitur 478
Q. Pompeius Consul cum alio quibusdam, ad Claudium pervenit 529
Quintilius Varus Syriæ Præfectus 459
Quintiliam Cæsus torqueri iubet qua nihil fatetur, sed a Vopisco muneribus affecto absolvitur 527
Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migravit 50
Quomodo Iudæi Iudæam occuparint, & urbem Hierosolymam ædificarint 640
Quando Hierosolyma expugnata 396
Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tam captivos quam reliquam prædam victor reduxit 25
Quomodo Moses populum ex Ægypto in Sina mōtem eduxit 64
Quomodo Esaus & Iacobus Isaac filii divisi habitationem, & quod Esau Idumæa, Iacobo Chanaan contigit 37
Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit flagitiorum offensus 25
Quomodo Imperatores & Magistratus colendi 846
Quomodo e Chetura Abrahamo nupta Troglodytarum gens provenit 30
Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futuræ sue felicitatis præminentiæ in fratrum invidiam incurrit 39
Quomodo Mosi duce Ægyptum reliquerunt 60
Quomodo Iosephus in Ægyptum venditus a fratribus illustrior factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit 41

R.

Rabbatha obsidione cingitur 181
Rachel ex partu moritur 37
Rachelis insignis forma prædita 33
Rachel parentis Deos aufert 35
Rachel Iacobo Balam adducit 34
Rachab explo atores contegit 113
Raguel Mosi uxorem ex filiabus nutrivit 56
Raguel ad Horeb, montem sanctum Sinai pervenit 68
Raguel sive Iethro Mosis socer ex Israelitis iudices delegendos consulit 69
Rapsaces convocato Ezechia in colloquium, deditionem suadet 260
Ratio a sectus domina 876
Ratio primipatuum passionis obtinet 864
Ratio pestis cultorum effigie fingitur ibid.
Rezarus cum Adereboso bello Salomonis 218
Rebellio Antiochensium & ultio subsecuta 341
Recitatio beneficiorum Herodis in filios collatorum 625
Reconciliatio inter Herodem & filios facta 611
Rex Arabum Antiochi militem ex improviso invadit 581
Rex Hierosolymitarum in Gabaonitas movet 117
Rex cognito fratrum Iosephi adventu lætatur 49
Rex & populus iramento ad Dei cultum astringitur 248
Regis Persarum mandatum, vt nemo e domestici invocatus eum accederet 294
Regis erga Iudæos liberalitas 307
Regis ad septem fratres adhortatio 367
Reges pastores vocati 825
Regum Ægyptiorum cum pastoribus pacta 826
Regia Herodis 811
Regia Ieroboami 220
Regia ab Iudæis obsessa 471
Regia litera pro Iudæorum incolumitate 198
Regina domus, aliaq; aulæ 213

Regiæ domus, aliæq; aulæ 213
Regina callidum contra Antigonum consilium 74
Reformatio cultus Dei 257
Respublica sexta Hierosolymis instituta 288
Religio in Hebræo sepulcro renouata 226
Repetitio præceptorum legis 856
Resuinmenda 82
Responsum diuinum ad Iosuæ preces 115
Responsum Syræ legatis datum 232
Responsio Eleazari ad Ptolemæi literas 308
Responsio ad obiectionem de Asini capite 846
Restauratio cultus diuini 245
Rixæ malièbres 438
Roboamus profectis & clypeis aureis paremareorum numerum fecit 223
Roboamus moritur, cui Abias in regno succedit ibid.
Roboamo apostatas vi retracturus à proposito abstinere iubetur 220
Roboami urbes munitæ 222
Roboami uxores & liberi ibid.
Romanus exercitus hybernatum dimissus 391
Roma rumor Tiberium esse incolumem spargitur 49.
Romani ex magnis diuitiis non minimam partem curæ tenuerunt 602
Romani ubique victoriæ potiuntur 846
Romani consilii fortitudinem & obstinatum contemptum mortis admirantur 817
Romanos fundibus eruunt ciuitatem aggressos 796
Romani ciuicos tumulos & sepulchra eruentes, maximo opere insectantur 794
Romani signum expectant 813
Romani venerunt & Aristobulum cum filio Romam perducunt 587
Romanorum in Iudæos humanitas 574
Romanorum quotannis missis si quantum pro Hierosolymis defensionis aliquid derogatur 571
Romanorum de Iudæa triumphus 474
Romanorum notitia sero ad Græcos pertinet 524
Romanorum erga Iudæos magnanimitas & modestia 795
Ruben ad Iosephum pro se & fratribus depulsio 45
Ruben ad puteum venit 40
Ruben fratris necem reuerabatur ibid.
Ruben Iosephum in puteum proiiciendum ibiq; necandum suadet ibid.
Rubenitarum responsio 120
Rufus & Gratus Herodis exercitus Præfecti in Romanorum partes se transferunt 471
Rumor vanus de Herodis morte sparsus 402
Ruræ rabiæ magnitudinis 805
Ruth ad pedes Boazi cubat 136
Ruth in Bethlehem profectio narratur 335

S.

Sabaregia obsidione cinctus 56
Sabbathum 14
Sabbathum Iudæorum 832
Sabbaticus fluuius 802
Sabachis 229
Sabinus Herodis pecuniam & regiam occupaturus Hierosolyma peruenit 469 & 633
Sabinus in corpus adacto capulo tenus gladio suamet manu optatum interitum quærit 518
Sabinus cum Germanis satellitibus Cæsaris interfectores quærit 512
Asprenas frustatim laceratus ib.
Sabinus secessum contrucidaturum, quam passurus vt imperium committatur Claudio ait 520
Sabini amantia Hierosolymis ingentem seditionem in festo Pentecostes concitat 471
Sabæus homo seditiosus auertit Israelitas à Dauide 193
Sacra scriptura liberis à teneris unguiculis proponenda 891
Sacerdotes in templo habitant, & vinum non bibũt 853
Sacerdotes arcam Dei, in qua decem præceptorum tabulæ lapideæ inscriptæ asseruabantur, in suum locum deponunt 211
Sacerdotum tribus quatuor, quarum singulæ plus quam 5000 hominum habent 848
Sacerdotum in peragendis rebus diuinis perseuerantia 900
Sacerdotum reditus 93
Sacra pecunia bona pars militum furto disperit 637
Sacrificium pro gratiarum actione 60
Sacrificium Cain & Abel 15
Sacrificium mensis Octobris 81
Sacrificium sponte sua accenditur 78
Sacrificium si quis scienspeccauit 80
Sacrificium & precatio Samuelis 241
Sacrificium Pentecostes 81
Sacrificia & festiuitas in regni Salomonis confirmatione instituta 199
Sacrificia pro peccatis per ignorantiam commissis 80
Sacrificia 78
Sadocus & Abiatharus filios ad Danidem mittunt 188
Sadoci Pontificis genealogia 203
Sadducæorum opinio 479
Salitis finitas ad Orientẽ Bubastis frumentis posita 825
Salome filia ad effarienda & prodenda secreta coniugum colloquia pellicit 438
Salome 474
Salome & alii Herodis filii calumnias appetunt, eosq; parenti infensos reddunt 426

Salome mittit 481
Salem maledicit, & uxori regia male ei volunt 439
Salome hereditario edicto Mariamme filios prosequitur 430
Salome & Alexas in circo clausos Iudæos demum dimittunt 466
Salome Alexandra cognominata, Aristobuli uxor, Alexandrum Iannæum Regem constituit 316
Saltu Ægyptios in suam potestatem redegit 825
Samaam populum consolatur 140
Samaritæ ab ædificatione templi Iudeos prohibent 282
Samaritæ templi ædificationem promovere volentes reticuerunt 286
Samaritæ templi ædificationem impedire cogitant ibid.
Samaritæ Iudeis infensi 288
Samaritæ rebus secundis Iudæorum amici 303
Samaritæ templi & urbis restaurationem impedire conantes magis promovent 287
Samaritæ aliquot Galilæos Hierosolyma petentes interficiunt 53
Samaritani Trachonæ Gaulanitidis oppidum condere moliuntur, quos Ptolemæus vincit, fundit, ac in fugam compellit 484
Samaritarum & aliorum ad Cambysen scripta de templi ædificatione avertenda 252
Samaritæ Iudæis bellum, Hyrcano relicto, Iudæis eadem ac Herode imminentem prædixit, cujus rei veritatem postea eventus comprobavit 378
Samaritæ Prophetæ Iudæorum impietatem arguit 222
Samphe & Emmaus cremata 473
Samson Ascalonitas aliquot trucidat, ejus conjux alteri nubet 133
Samson Palæstinorum seges comburit ib.
Samson traditur Palæstinis 134
Samson asinæ maxilla mille suos interficit ibid.
Samson fontem impetrat precibus ibid.
Samson in Gaza portas revulsas aufert ibid.
Samsonis natus 133
Samson Palæstinam virginem ducit ibi.
Samson leonem nudis manibus discerpit ibid.
Samson Thamnitis ænigma proponit ibid.
Samson sua voluntate causam Dalilæ aperit, Palæstini oculis orbatum vinctumq; abducunt 135
Samson cum 3000. Palæstinorum mortuus ibid.
Samson virgini connubio jungitur ibid.
Samsonis nativitatem angelus nuncial 132
Samsonis uxor Thamnitis aperit ænigma 138
Samuel Saulem in imprecaturum, ut ipsius verba fidem habeat, prædicit 144
Samuel Saulem ad conventum deducit 143
Samuel Saulum objurgat 151
Samuel Regem Saul accusat 147
Samuel Saulem ex Dei mandato cum Amalecitis bellum ut gerat commonefacit 149
Samuel Deum Saulo conciliare conatur 150
Samuel Israelitis incommoda sub regibus futura indicat 142
Samuel innocentiam suam populo testatam facit 146
Samuel populo peccata & ingratitudinem exprobrat ibid.
Samuel Saulo iram Dei & regni amissionem denunciat 153
Samuelis de hostibus victoria 140
Samuelis animæ Saulo visæ bella cum Palæstinorum gentibus prædicit 133
Samuelis mors & sepultura 162
Samuelis ad Israelitas oratio 140
Samuelis ad salutarem pœnitentiam adhortatio 141
Samuelis Prophetæ de Rege Saul ad populum oratio 144
Samuelis Deus Eli & filiorum pœnam effundit 137
Samuelem populi voluntas contristat 142
Samuelem consolatur Deus ibid.
Samuelem Deus regem creare jubet ibid.
Samuelem Anna Helcanæ conjux genuit 137
Samuelem Deus Bethlehem Davidem in regem unguat mittit 150
Samuelis Deus quem creaturus esset regem certiorem reddit 143
Samuelem Saulus accedit ibid.
Sanctuarium 72
Sanctam Sanctorum 73
Salpada filia parentis loco hereditatem capiunt 100
Sapientia Abrahami 23
Sara Abrahamo in thalamo adduxit Agar 25
Sara obitus Abrahami conjugis 29
Saramalla Herodis legatus ad Tiridatem Parthorum regem 398
Sarepiana vidua, Eliam suscipienti, oleum & farina non defuit 218
Saturninus & Volumnius Syriæ præsides Herodis Arabes reconciliant 241
Saturninus cumq; filiis moderatam sententiam profert 442
Saul nomen suum apud omnes Hebræos inclytum reddit 146
Saul laudatur a populo ibid.
Saul Amalecitas & Nasen regem occidit ibid.
Saulus Davidem in satellitium asciscit 159
Saul recensit a milite in tribu Iuda 30000. virorum

Saul Amalecitarum vrbes expugnat ibi.
Saulis Dauidi filiam Melcham siue Michol collocat 155
Saul Dauidem tollere cogitat 155
Saul paternum in Dauidem animum predit 158
Saul postea Dauidem profusis deflet 165
Saulis cum Dei mandatum & Samuelis voluntatem violat, mandata adiicere offert 147
Samuel ei per vestibulum occurrit 165
Saulis Palestinos cum copijs aduentare audienti ad oraculum Deum consulit ibi.
Saulus Agagum Samuelis animam excitare iubet ibid.
Saulus Samuelis de necessitate sua conqueritur, eiq; consulit ib.
Saulus Dauidem in Cilla harentem obsidere conatur 161
Saulus cum filijs in Palæstinorum pugna reliquo exercitu fuso fugatoq; cadit 169
Saulus filij sui interficere molitur, eumq; iuuenis Amalecitarum necat ibid.
Saulis e Prophetarum conspectu se se subducit 144
Saul prouerbium fit ibid.
Saul rex a populo declaratur ibi.
Saulus asinas amissas quærit 143
Saul Melcham prius Dauidi nuptam alij elocat 163
Saulus Dauidem remittit patri 153
Saulus regnat annis 38 169
Saul adiecta auxilium promittit 144
Saul electi regnum diguitatem ib.
Saul Dauidem timet 159
Saulus Samuelis quod Dauidem amicum eiq; comitatum inuexerit, exprobrat ibi.
Saulus in Dauidem ipsum eiaculatur 150
Saulus Dauidem Palæstinum interficiendum obtruderet elocauerat 80
Saul Merabam filiam coniugium promittit, si sexcenta Palæstinorum capita afferat ibi.
Saulus clam odit Dauidem ibid.
Saulus Dauidem ex satellite tribunum facit, ut sæpe hostium obiectum aliquem casus e medio tolleret ibid.
Saul Merabam filij & Ionathæ filio satellitum consortibat 147
Saul Palæstinorum castram expugnat ibid.
Saul Agagum Amalecitarum regem capit, & contra Dei mandatum seruat 150
Saul Iuuenculum essem castra Palæstinorum certior factus, eum adducit 148
Saul se peccasse fatetur, ac veniam precatur 150
Saulis Samuelem retinere volens, vestimentum eius scindit 151
Saul Dauidis absentiam sciscitatur, responso Ionathæ filij se ab eo regno animam cognoscere cupit 148
Saul per fraterculam mariti Dei perquirit 149
Saul proprij filij mariti Dauidis interficere conatur ib.
Saulus ob subitaneam tristitiam, viribus deficientibus in humum collabitur 166
Saulus suam malitiam & Dauidis innocentiam agnouit, eumq; rogat, vt ad regium cubiculum ipsum iamiam saluum esse patiatur 161
Saul semper victor 149
Saulus Dauidem collaudat, vtq; bono esset animo, & ad proprias ædes reuerteretur, hortatur 164
Saulis amicos, qui Dauidem ad se pertrahant, mittit qui propinquare nequeant, tandem ipse quoque eo properans sagena propectum inijcit 156
Saulus Dauidem insequitur, eumq; circumuentum comprehendisset, nisi nuncio reuocatus fuisset 161
Saul Dauidem in Engadenorum agro quærit, speluncam in qua Dauid cum suis colonis delitescebat, ingreditur ibid.
Saulis ad amicos, Ducem & tribulis oratio, in qua Dauidem arcessat 159
Saulis filia Dauidem amore capitur 154 (144
Saulis malitia & temperantia in regno suscipiendo
Saulis contra vicinas gentes 146
Saulis contra Ammonitas bellum ibid.
Saulis edictum, quod Ionatha auspicio violat 147
Saulo Samuel regium dignitatem annunciat 143
Saulum Samuel in regem vngit ibid.
Saulis quida contemnunt, quida vero contemnunt 145
Saulem Samuel iterum vngit in Galgala ibid.
Scabiosi ac profligati Iudæi iuxta Lysimachi opinionem in pelagus deiectos, aut in loca deserta expellendos 840
Scala Iacobi 33
Scaurus trecentis talentis ab Aristobulo acceptis Hyrcanum ex Arabia regione excedere iubet 513
Scaurus Syriæ Præfectus 371
Scaurus Romanorum dux 583
Scytharum & Sarmatarum impetus in Romanos 799
Scythæ 819
Sebat 195
Sebaste expugnata, diruta, eiusq; habitatores abducti 578
Sebastenæ ciuitatem Aristobulus & Antigonus obsidione cingunt ibid.
Sebastum portum Herodes in honorem Cæsaris ædificat 119
Sedecias in Hieremiæ vetitum consilium, principum more negligit 269
Sedecias a Iudæprophetis seductus 267
Sedecias ad Ægyptios defecit ib.
Sedecias nocitura sibi consulens a Babylonijs capitur 268
Sedecias ex Iudæ ab aulicis & falsis Prophetis se ductus

ductum Jeremiam non audit 267
Seditio inter Iudæos & Samaritas de tẽplo 305. 339
Seditio Hierosolymis contra Herodem & Hyrcanum 592
Seditio contra Mosen propter egestatem & seditiosorum patria 82
Seditio in Paschatis festo 486
Seditio alia contra Mosen 91
Seditio in urbe Tiberiade 546
Seditio aduersus Iosephum 551
Seditio aduersus Mosen 89
Seditio in paruulo monumento Iosephi 319
Seditio in urbe inter Aristoboli & Hyrcani socios 100
Seditio & defectio Tiberiensium 554
Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos 521
Seditionis Alexandrinæ causa 645
Seditionem Gamala Iosephus concitat 554
Sedecias mors 250
Sehon Amorræorum rex interfectus 96
Seleucus Cybi filius cum Antiocho Cyzicено bellum gerit 309
Seleucus & Ptolemæus 866
Semen veniam consequitur 191
Semen quomodo puniendum 199
Semen in Danidem minuitur 257
Semei pœna & mors 203
Semen mulieris (hoc est Christus) conteret caput serpentis 14
Sennacherib iuramentum & eius violatio 259
Senatusconsultum Romanum de societate & amicitia Iudæorum 332
Senatusconsulta & decreta Iulii Cæsaris de honoribus, priuilegiis, præeminentiis, libertatibus & immunitatibus Iudæorum 379
Senatus Claudio suadet, vt imperium delatum resignet 518
Senatus populusq; Cæsi trucidatores quærit 514
Senex quidam vxorem suam cum septem liberis strangulat, postremo scipsum quoq; præcipitat 392
Seniorum consilium salutare 210
Sententia in filios Herodis 618
Septem viri e Saulis progenie ad supplicium Gabaonitis traduntur 194
Septum circa templum 210
Septem fratrum ad Antiochum oratio 869
Septuaginta interpretes 21 & 544
Sepultura Dauidis splendida 199
Sepphoris & Tiberias maximæ Galilææ urbes 414
Sepphoritarum dissensus 514
Sepphoris capta eiusq; incolæ sub hasta venditi ibi.
Sepphoris Galilææ caput ibid.
Seron Cœlesyriæ præfectus in Iudæam mouens ab eo fugatur 313
Scenopegia festum 212
Spectacula Cæsarea celebrata 797
Seth Adami filius vir optimus 16
Sextilia Herodis 614
Sex. Cæsar Herodi pecuniam numerat, Cœlesyriæ Præfectus Hierosolyma ingreditur, sed Antigoni patrui & Phasaelis fratrum hortatu obsidionem soluit 378
Sex. Cæsar ad Hyrcanum, vt Herodem absoluerat, scribit ibid.
Sex. Cæsar administrator Syriæ 577
Sextus frater acriter increpat Antiochum 274
Sexti fratris magnanimitas ibi.
Sextum Cæsarem Bassus dolo necat 591
Siba heri falso accusatis opibus potitur 187
Sibylla de Babylonica turri vaticinium 29
Sicæ 77
Sicarii 539
Sicarii nouæ calamitatis autores 594
Sicima pastus percommoda 34
Sicimitæ profugi in petra comburuntur 130
Siccitas diuturna & sterilitas in Iudæa 417
Sidetes 70
Signa legis 104
Significatio tabernaculi fabricæ & sacerdotiorum 76
Silas Agrippæ priori fortunæ aduersitates in memoriam reuocauit, eum offendit vt vinctum in vltimi patriam ad seruandum miserit 523
Silæ regis satellitum præfectus 567
Silam Agrippa ex carcere accersit, qui indignationem non dissimulans in custodia relinquitur 705
Silonis à Iudæo pecunia corrupti dolus 598
Syllæi capitis damnatio 448
Syllæus Arabs eum Salomen in vxorem petere repulsam patitur 442
Syllæus Herodem apud Cæsarem accusat 444. 456
Syllæum Antipater Romæ apud Cæsarem accusat
Simon in choream sese demittit, eam sustodit, ac rursus erigere posse sperat 797
Simon Giora filius 818
Simon Ionathæ frater Bethsuram occupat 344
Simon Ionathæ frater conuocato in templum populo, se patris ac fratrum vestigia sequuturum pollicetur 347
Simon Ionathan Absolomi filium Ioppen, vt habitatores inde eiceret, mittit ibi.
Simeon & Leui Sicimitæ contrucidant 37
Simon Ionathæ frater Ioppen occupat 346
Simon Hierosolymorum arcem expugnat 382
Simon a Romanis capitur 709
Simon proditor patriæ 466
Simon legis peritus regem eximiatur, qui dum veniam precatur, eidem reconciliatur 524

Simon fratelles Iosephum excitat 552
Simon obtruncatur 472
Simonem Iosephus per insidias capit & abducit 563
Simon Boethi filius in Theophili Pontificis locum surrogatur 522
Simon Herodis servus 472
Simo insidias Ptolemaei generi sui captus & interfectus 578
Simon Camithi filius Pontifex 451
Simonis adversus Iosephum consilium 554
Simonem & Ioannem & alios numero septingentos vivos Titus ad Italiam portari praecipit 801
Syri cum Ammanitis in Davidem movent 181
Syros obvios cæsos Elisæus in Samariam ducit, eorque suadente Ioramus liberaliter ac splendide eos mactatos remittit 241
Syssara cum suo exercitu trucidatur 127
Syseræ ejusdem signa præfectus exercitus 127
Sodales cum Antonio 859
Societas Davidis & Hiramı 176
Solomonem Deus ditat 26
Solomonis cum Deo pactum 16
Solomonis contra flagitia 26
Solomonis ab Hiero de venefitio ornatus 411
Solomonis propter Mariammen Herodis suspectus interficitur 412
Sobemus mandata regia effugit 411
Solymorum origo 117
Solyma postea Hierosolyma vocata 25
Solomonis Ophiræ aurum reliqua tributa pendere 215
Solomon trium puerum fecari mandat 205
Solomonis de muneribus & gestu mulierum matrem infantis cognoscit 204
Solomonis ortus Davidi Regi Israelis 203
Solomonis templo fabros & operarios petit 206
Solomon Tyrio Regi ænigmata quædam explicat 214
Solomonis conjurationum modos, quibus Dæmones fugantur, conscripsit 218
Solomonis sapientiam a Deo petens tantum, & diuturnam consequitur 264
Solomonis populum ad laudes Dei, gratiarum actiones & preces hortatur 212
Solomonis Hiramo genitori munera, olei & vini amphoras mittit 218
Solomon Reginæ ænigmata cum prudentia explicat 216
Solomon exteras matrimonio sibi jungens, seducitur 217
Solomon Ægyptiorum Regis filiam ducit uxorem, regnumque confirmat 203
Solomon Hierosolymæ muros instaurat, & turres erigit 214
Solomonis vestis aliquot condit 10.
Solomon Tyro artificem accersit 210
Solomon reginæ liberalitatem remunerat 216
Solomon Davidi ex Bersabe natus 165
Solomonis in templi dedicationem sacrificia 212
Solomonis solium ex ebore factum 213
Solomonis regia tredecim annis absolvitur ibid.
Solomonis tempore pax viget 216
Solomonis sumptus quotidiani ibid
Solomonis currus & equites ibid
Solomonis sapientia & prudentia ibid.
Solomonis templum mense Octobri consecratum 210
Solomonis victima igne cæleſti absumuntur 212
Solomonis classis 210
Solomoni Deus promittit bona 212
Solomonem plerique Reges exquisita munera mittunt. 217
Solomoni Deus in somnis oblatus, quod maxime cuperet, eum postulare jubet 200
Solomonis juramento regnum promittitur 198
Salomen Herodes ad Alexæ conjugium compellit 455
Somnium Nabuchodonosori, de quatuor Monarchiis mundi 274
Somnia Pharaonis enodatio 47
Sosius Antigonum capit 60
Sosius in templo coronam auream Deo consecrat, & ad Antonium proficiscitur 432
Stola pontificia in castello Antonia depositа 415
Strabo 43
Stratonis turris & maritima Cæsarea nominata 35
Stola pontificia in Asmonæis potestate fuerit 42
Stolæ Leviticæ 210
Stirps Achabi exscisa 24
Stupri pœna 106
Syriacus magnis copiis Judæam invadit 22.

T.

Tabernaculum in deserto dedicatum primo d. Aprilis anno secundo exitus ex Ægypto 7
Tabernaculi & sacerdotum dedicatio ibid
Tabernaculi dedicationis significatio 74
Tabernaculorum festum 81
Thedamora sive Palmyra 215
Talentum 600. coronatis 858
Tarsensium trucidatio 214
Tharbis Æthiopum regis filia Mosis conjugium petit 54
Tharsus Pauli patria 20
Thaumastus Cæsarem pro libertate impetrat 491
Theatrum & amphitheatrum 419
Theatrum & Athletica certaminum aliaque spectacula ab Herode instituta 415
Theatrum 51

Terra aranda. 105
Terremotus in Iudea, qua circiter 10000. hominum opprimit. 405
Templum Hierosol. obsessum. 329
Templum integro triennio desertum. 325
Templum, regia, & urbs spoliata, incensa & diruta. 270
Templum dedicatum. 424
Templum adificare cœptum. 286
Templum in partes duas diuisum. 303
Templum in monte Garizin. 303
Templum quando dedicatum. 288
Templum concedente Ptolemæo in Ægypto adificatur. 339
Templi ac porticus descriptio. 848
Templi Hierosolymitani diuitiæ unde. 373
Templi vasa e Babylone Hierosolyma remissa. 281
Templi pars exterior & ima urbs capta. 395
Templi ministrum Agrippa hymnos sacros canere permittit. 540
Tempus exitus ex Ægypto. 61
Termini terræ non mouendi. 104
Termuthis Pharaonis filia extrahit ex flumine Mosen. 55
Theophrastus. 830
Thesaurus ad templi structuram congestus. 198
Thesauri diuini custode: Mosis posteri, 199
Tiberius Mathematicorum disciplinæ addictior Galba Romanorum principatum prædicit. 493
Tiberius Caio Romanum imperium ac Tiberium fratrem commendat. ibid.
Tiberius Alexandr Iudæa præfes. 532
Tiberius Isidu sacrificos & Idam in crucem agit. & Mundum in exilium ablegat. 484
Tyberis fluuius. 484
Tiberienses in Iosephum amarulenta dicteria iaciunt. 561
Tiberienses Iosephe bellum inferre cogitant. 562
Tigris. 14
Tigranes. 493
Timotheus iterum copias contrahit, & a Iudæ vincitur. 326
Timothei milites victi. ibid.
Tiro vetus Regis miles Herodis sæuitiam execratur. 619
Tiro Herodem alloquitur, & dum immodeste instat, a ducibus & militibus in carcerem conicitur. 450
Tiro cum trecentis ducibus militum apud populum accusatus interficitur. ibid.
Tiro a Regis tonsore & proprio filio se Regi insidias struxisse accusatus, ibid.
Tironem cum filio Herodes comprehendi iubet. 619
Tyriorum annales & Menander de bello Salmanasaru contra Tyrios. 258
Tyrannides multa mala in ciuitates inuehunt. 514
Titus militibus agit gratias. 797
Titus fortibus militibus præmia pollicetur.
Titus militibus prædã largiter distribuit. ibid.
Titus aduentus sui gratulatoria sacra celebrat. 802
Titus per omnes Syriæ ciuitates magnificentissima spectacula celebrat. 804
Titus Hierosolyma excidium miseratur. ibid
Titus Vespasiani natalem celebrat. 801
Titi ad Antiochiam aduentus. 804
Titi erga populum misericordia. 871
Tormenta 871
Thucydides scrupulosissimam sui temporis historiam conscripsit. 321
Turris versus occidentem extructa. 810
Trabes & parietes auro incrustati. 208
Trachonitæ latrones. 448
Trachonitæ ab Herode deficientes Ducum opera imperata facere coguntur. 456
Trachonitis Herodi donatur a Cæsare. 448
Translatio Bibliorum in Græcam linguam. 311
Translatio Israelitarum. 254
Tres in urbe Tiberiade factiones. 546
Tres Iudæorum secta, Pharisæi, Esseni, Sadducæi. 345
Trecenta stadia, nouem miliaria Germanica. 488
Tribus Ruben, Gad, & dimidia Manasis Amoritidem terram expetunt. 100
Tribunal. 214
Tribus Iudæ, quod insciis Israelitis regem reduxerit accusatio & excusatio. 192
Triclinium, in quo Herodes cum conuiuis cænaturus fuerat ruinum sine cuiusque noxa concidit 294
Tria millia Iudæorum cæsa. 468
Tryphon regno Antiochi per dolum potitur. 346
Tryphon ad regnum euectus naturam suam ostendit. 349
Tryphon fraudulenter spem fratris redimendi, proposita conditionibus facit Simoni. 348
Tryphonis milites ei infesti, ad Cleopatram Demetrij uxorem deficiunt, quæ Antiocho Eotere coniugium & regnum offert. 349

Tryphonis cades. 549
Triumphi magnificentia. 804
Tropea armis contecta imagines Iudæi putant. 450

V.

VAlerius Asiaticus se Caij cadis autorem optat. 514
Valerius Gratus Iudæorum præses. 484
Valles ingentes, in quibus templum fuit extructum, explentur. 210
Vardane cæso principatus Gotarzæ eius frater committitur. 531
Vologesius Parthorum Rex. ibid.
Varia historiographorum differentia. 4
Varus literas ferentem iniuste supplicio tradit. 546
Varus Antipatro dicendi pro se potestatem facit. 461
Varus Hierosolyma pervenit, ac legionem obsessam liberat. 473
Varus seditiosos Hierosolymis compescit. 470
Varus seditiosorum duces ad Cæsarem mittit. 474
Vari tyrannis & regni cupido. 547
Vardanes post patris Artabani obitum Romanos bello impetere cogitat, id quod Izates dissuadet. 531
Vas aheneum mare appellatum. 209
Vaticinium de exercitu Babylonico ducendo & reliquis Iudæorum in captivitatem abducendis. 272
Vaticinium de excidio Ninive. 254
Vaticinium de captivitate Babylonica & inde liberatione. 268
Vaticinium de Adadi morte & regno Azaelis tradendo. 241
Vaticinium de Iudæorum pœna. 264
Vaticinium Hyrcani de filiis. 354
Vaticinium contra altare in Bethel. 220
Vectigalia Cœlesyriæ Iosepho addicuntur. 515
Venenum capite damnato ad bibendum datum sine mora eum necat. 462
Venenum. 108
Ventidius Romani militis dux pecunias aufert Antigono. 597
Ventidius Silonem contra Parthos accersit. 392
Ventidius cæso in pugna Pacoro Parthos profligat. 393
Veranium & Broccum Senatus ad Claudium mittit, qui eum non per violentiam imperium esse affectandum doceant. 517
Verbum Dei nunquam sine omni fultu. 257
Verbum Dei ad Iacobum. 33
Verborum Manethonis repetitio. 837
Veritas oraculorum divinorum. 264
Veritas historiæ Iosephi. 207
Vertex fœcundus, omnique planitie melior. 811
Vespasianus Pacis templum ædificat. 806
Vespasianus & Agrippa Tyrum perveniunt. 567
Vespasiano Romani obviam procedunt. 802
Vestes triumphales Vespasiani & Titi. 804
Vestes sacerdotales. 210
Viatores a pomis maturis non arcendi. 105
Viæ circa Hierosolyma silice stratæ. 217
Via per Iudeam exercitui Ægyptio clausa vi aperitur. 265
Victima cœlesti flamma absumpta, auxilij divini indicium. 141
Victoria Alexandri a Dario reportata. 324
Victoria rationis. 870
Victoria Deo tribuenda. 128
Victoria Achabi a Syris reportata. 231
Virgo constuprata. 106
Vires regni Israelitici fracta & a Deo restaurata. 183
Virtus animæ. 814
Virtus militum Davidis, Ioabi præsertim. 175
Violatio fidei & ultio eam subsecuta. 367
Vitellius in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis Jonathan Ananifilium surrogat. 485
Vitellius Hierosolyma pervenit, & a Jonatha in fratrem eius Pontificatum transfert. 487
Vitellius Hierosolyma pervenit, Iudæis vectigal remittit, eisque stolam sacerdotalem reddit. 484
Vitellius cum Artabano fœdus facit. 485
Viteis plantandæ. 105
Vitula Ieroboami cur facta. 220
Viva py principis imago. 264
Vologesum Parthorum regem proceres, ut Izatem interficiat, rogant. 532
Volumnius & alij Herodis filios capite plectendos esse pronunciant. 449
Vonones Parthorum rex ab Artabano pulsus. 482
Vonones Sillano Syriæ præfecto sese tradit. ibid.
Vota & prandium ante triumphum. 804
Vltima verba Eleazarij in igne. 870
Vltio divina in Ethnicos sacra Biblia tractantes. 311
Vna nascendi & moriendi omnibus ratio. 876

Vaguentum sanctum. 73
Vrbe Roma summa cum alacritate & claritate Vespasianum suscepit. 802
Vrbes Iudaæ adempta. 371
Vriæ cum quibusdam assultum ad mœnia facientes a suis, vt mandatum illi erat, cum Ammanitæ erumperent, deseritur. 183
Vriæ cum aliquot aliis occumbit, quod mox regi per nuncium significatur. ibid.
Vsores Easti. 33

X.

XAnticus Macedonibus est Aprilis. 60
Xerxes Rex Persia. 288
Xerxes Iudaïs fauet. 289

Z.

ZAcharias lapidatur. 249
Zambriæ. 99
Zambriæ aduersus Mosen oratio. ibid.
Zamares seipsum concremat. 227
Zeleta. 809
Zenodorus miserè perit. 421
Zenodorus ex raptu viuit. 420
Ziphæi rursus Dauidem in eorum esse regione Saulo renunciant. 164
Ziphæi Saulum Dauidem in agro suo morari certiorem faciunt. 161
Zoilus Stratonis turris & Dora Tyrannus. 357
Zoilus & Gazæi a Ptolemæo contra Iudæos auxilium petunt. ibid.
Zoilus captus. ibid.
Zorobabel ex oratione sua laudem & munera præclara consequitur. 284
Zorobabel tertius satelles mulierum vim prapollentem primum ostendens, mox veritatis, vt insuperabilem, palmam attribuit. ibid.
Zorobabel. 283

FINIS INDICIS.

BIBLIOTHEK

IMPRESSVM FRANCOFVR-
TI AD MOENVM, PER WOLFFGAN-
GVM RICHTERVM, IMPENSIS
Ioannis Feyerabendij:

M. D. XCIX.